Kiŋwakti ki Nyɔ Miŋkaiŋ Mifiaŋ

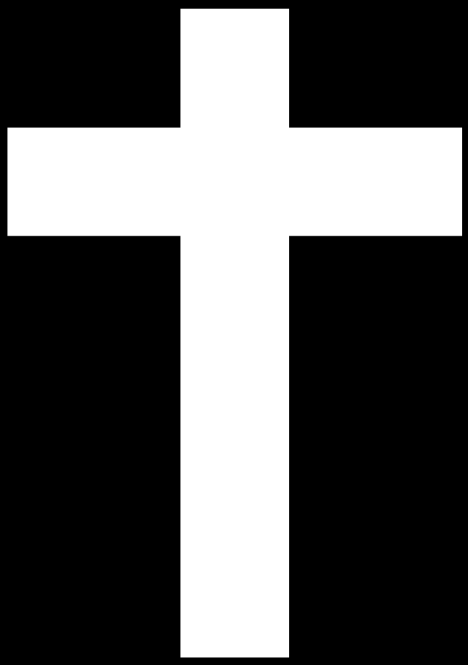

Chungmboko: Kiŋwakti ki Nyɔ Miŋkaiŋ Mifiaŋ (New Testament+)

for Cameroon

Kiŋwakti ki Nyɔ Miŋkaiŋ Mifiaŋ

Chungmboko: Kiŋwakti ki Nyɔ Miŋkaiŋ Mifiaŋ (New Testament+) for Cameroon

copyright © 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chung (Cung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Apr 2025 from source files dated 1 May 2025
ff8b447d-0e78-5782-840d-48c27035a093

Contents

Matiɔ 1
Mak 46
Luk 74
Jɔn 121
Kiŋwakti ki Nɔm 155
Lum 197
1 Kɔlɛn 218
2 Kɔlɛn 238
Galɛshia 251
Ɛfɛsus 259
Filibi 266
Kɔlɔse 272
1 Tɛsalɔnika 277
2 Tɛsalɔnika 282
1 Timɔti 285
2 Timɔti 291
Taytus 295
Filimun 298
Hibulu 300
Jɛm 316
1 Bita 322
2 Bita 328
1 Jɔn 332
2 Jɔn 337
3 Jɔn 338
Jut 339
Gia yə Jisɔs nĭ chusi 341

Ntum wi Ndzəŋni wə wi kə kəm Jisəs si Matiə nǐ nyaka Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Matiə kələ mə

Ntum wi ndzəŋni wə wi kə i Kiŋwakti ki Matiə kələ mə, dzakaki a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka. Ntum wi ndzəŋni wələ kə i bəni bəchi fa kuku. Kiŋwakti kələ chusiki a Jisəs kə Mi wi Lanini wi chəŋ wə wi kɛiŋsiki kiəki i fuku baiŋsi gia yə bənchi bə Nyə dzakaki. Nlani wi Jisəs wichi i Kiŋwakti kələ mə kə num bə chiŋni i kifwu kite wə (1). Si Jisəs nǐ yaka tsə i ŋkwuŋ bɛiŋ ka shinum yisi i laniki bəni a ŋkuŋ bi bɛiŋ kə bibə (2). Si Jisəs nǐ nya ntəfi i bwa bu bə mbaŋ bà jwəfi ntsə bəfaa kəm nəm wə wi nǐ faaŋ bə yɛiŋ (3). Bəndi bà Jisəs nǐ ti kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ (4). Nlani kəm fiɛŋ fiə mi wi mbaŋ wi Jisəs kə (5). Nlani kəm si mbi wələ bi kaaki bəh si ŋkuŋ bi Nyə bi dzə.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1–2:23 Chwəŋkijuŋ ki bə Jisəs Klistus bəh si bə nǐ bwə wi
3:1-12 Nəm wi Jən Njulibəkə
3:13–4:11 Si bə nǐ juli Jisəs i bəkə mə bəh si Satan nǐ məmsi wi
4:12–18:35 Nəm wə Jisəs nǐ nyaniki fəki i Galili
19:1–20:34 Jisəs nyə i Galili, ka tsə i Jɛlusalɛm
21:1–27:66 Shi yi Jisəs yi gəksini i Jɛlusalɛm bəh i kəmsi fɛiŋ
28:1-20 Si Bah Jisəs nǐ dza i kpi wə, ka chusi gwu i bəni bu

Chwəŋkijuŋ ki bə Jisəs Klistus (Luk 3:23-38)

1 Kələ kə kiyɛli ki chwəŋkijuŋ ki bətii Jisəs Klistus: Jisəs Klistus nǐ kə waiŋ i chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə wi nǐ kə waiŋ i chwəŋkijuŋ ki Ablaham wə.

2 Ablaham num tii Ayjik, ayaka Ayjik num tii Yakəb, Yakəb num tii Juda bəh bwa bə ba wi,

3 ayaka Juda num tii Bɛlɛs bəh Sɛla wə nih wi nǐ kə Tama. Ayaka Bɛlɛs num tii Ɛslən, Ɛslən num tii Lam.

4 Lam num tii Aminada, Aminada num tii Nashən, Nashən num tii Salmən.

5 Salmən num tii Bəas wə nih wi nǐ kə Lahab. Bəas num tii Ɔbɛt wə nih wi nǐ kə Lut. Ɔbɛt num tii Jɛse.

6 Jɛse num tii Ŋkuŋ Dɛbit.

Ŋkuŋ Dɛbit num tii Sələmən wə nih wi nǐ kə kpə Ulia.

7 Sələmən num tii Lɛhubuam, Lɛhubuam num tii Abija, Abija num tii Asi.

8 Asi num tii Jɛhushɛfat, Jɛhushɛfat num tii Jəlam, Jəlam num tii Usaya.

9 Usaya num tii Jətam, Jətam num tii Ahas, Ahas num tii Ɛsikaya,

10 Ɛsikaya num tii Manase, Manase num tii Ɛmən,* Ɛmən num tii Jəsaya.

11 Jəsaya num tii Jɛkənaya bəh bwa bə nih wi. Bə nǐ bwə bə num a bɛsi a twɛsi ka jəbi wə bəni bə Babilən nǐ kwayi bəni bə Islae tsə bəh bə i tumi kibə wə i Babilən.

12 Si yəmaka nǐ tsə, asi bə nǐ kwayi bəni bə Islae tsə bəh bə i Babilən, Jɛkənaya num tii Shiltia, Shiltia num tii Sɛlubabɛl,

13 Sɛlubabɛl num tii Abiud, Abiud num tii Ɛliakim, Ɛliakim num tii Adzu,

14 Adzu num tii Sadək, Sadək num tii Akim, Akim num tii Ɛliyud,

15 Ɛliyud num tii Ɛliɛsa, Ɛliɛsa num tii Matan, Matan num tii Yakəb.

16 Yakəb num tii Yəsɛf wə nyum Meli, Meli num wə wi nǐ bwə Jisəs wə bə bəəŋki a Klistus.

17 Ayakadəiŋ, chwəŋkijuŋ ki bətii Jisəs kələ nǐ kə jwəfi ntsə bənaa i yisi i Ablaham wə i dzə buku i Ŋkuŋ Dɛbit wə, chu num jwəfi ntsə bənaa i yisi i Ŋkuŋ Dɛbit wə i dzə buku i jəbi wə bə nǐ kwayi bəni bə Islae tsə bəh bə i Babilən. Ayaka i yisi i jəbi wə bə nǐ kwayi bəni bə Islae i dzə buku i jəbi wə bə nǐ bwə Klistus, chwəŋkijuŋ ki bəba wi num tə jwəfi ntsə bənaa.

Si mbwə wi Jisəs nǐ nyani (Luk 2:1-7)

18 Mbwə wi Jisəs Klistus nǐ nyani i dzəh yələ wə. Nih wi Meli nǐ kə bə kɛiŋsi lə a wi bi numki kpə Yəsɛf. Na ka bə nǐ nəŋki i

* **1:10** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki lə yɛli wələ a Ɛməs.

ndzə wi, yi buku lə a wi kə bəh təə i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.
19 Si yi num yakadəiŋ, a nĭ kə Yəsɛf nyuwi
num mi wi chəŋ, wi kəŋ kə i gəmsi wi, ka
fasi a ŋgaiŋ ni gaali lə bəh wi i jum wə.
20 Si wi nĭ kɛiŋki wi fasi i fə yakadəiŋ,
yi ka num a chinda wi Bah dza dzə i wi i
ndəmsi wə i jəbi wə wi nĭ nəki ka dzaka i wi
a, "Yəsɛf, waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit, ki lwâ kə i dzô
Meli ka nih juŋ wa, kəm təə wələ wi kwati
lə wi kwati num i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni
wə.
21 Wi bi bwə lə waiŋ nyukuni, wə bi dû
yɛli wi a Jisəs,† kəm wi bi bwiliki lə bəni bu
i chu bibə wə."
22 Gia yələ yichi nĭ num i fə ka yi dzə kpɛiŋ
asi Bah nĭ dzaka i mi wi ntum wə a,
23 "Mbɛiŋ wôkəli, shu wi waiŋkpaŋni
widəkə bi num lə bəh təə, wi bi bwə waiŋ
nyukuni bə bi bəəŋki wi a Ɛmanwɛl." Yɛli
wələ kə a, "Nyə kələ bəh bukumbɛiŋ."
24 Si ndəmsi biələ nə wi yakadəiŋ, Yəsɛf
yəmi i kinu wə ka fə asi chinda wi Bah
dzaka i wi. Wi dzə Meli ka nih juŋ wi,
25 ayakalə bə nəki kiəni kə gwu ka mi bəh
kpə wi i tsə buku i jəbi wə Meli nĭ bwə. Si wi
bwə Yəsɛf ka du yɛli wi waiŋ a Jisəs.

2

Bəni bəmfi tsə beeŋ Jisəs asi bə bwə wi

1 Bə nĭ bwə Jisəs i kwili wi Bɛtelɛhɛm wə i
kimbu ki Judea wə. A num i jəbi wə Hɛləd nĭ
kə ŋkuŋ wi Judea wiwə. Yi num a bəni bəmfi
bədəkə nĭ buku i tumi kidəkə wə i kimbu kə
wəŋ bukuki yɛiŋ, dzə i Jɛlusalɛm ka bikəyiki
a,
2 "Ŋkuŋ wi Bəju wə bə bwə kə i faiŋ a?
Buku bikəyiki lə kəm buku si yɛiŋ jəŋ wi i
kimbu kə wəŋ bukuki yɛiŋ, ka dzəki i beŋŋ
wi."
3 Jəbi wə Ŋkuŋ Hɛləd nĭ wəkə gia yələ, yi
nəŋni shəm yi, nəŋni tasi bəh yi bəni bə
Jɛlusalɛm bəchi.
4 Wi ka bəəŋ bətii mfə gia bəmbum bəchi,
bəh bəni bəchi bà bə nĭ laniki bənchi bə Nyə,
bə juŋni dzə. Wi bikə i bə a, akə i faiŋ wə bə
nĭ kaŋaki i bi bwə Kimbwili wə Nyə nĭ kaka
a?
5 Bə chukuli i wi a, "Bə nĭ kə i bi bwə wi i
di bi Bɛtelɛhɛm wə i Judea. Yələ gia kə asi mi
wi ntum wi Nyə nĭ nyaka a,
6 'Wə Bɛtelɛhɛm i kwili wi Juda wə,
kiə wə ki kwâka kə a wə kə fidini finchiŋ
nalə i tumi ki Juda wə.
Wə kĭə a mi wi sakani bi bukuki lə i di biələ
wə,
a num wə wi bi numki i sakaki bəni bəŋ bə
Islae.' "
7 Ŋkuŋ Hɛləd ka bəəŋ tə bəni bəmfi bà i
jum wə jum wə ka kɛiŋsi bikəyi i wəkə i bə
jəbi wə jəŋ wiwə si buku.
8 Si wi wəkə yakadəiŋ ka chiŋsi bə i
Bɛtelɛhɛm, ka dzaka a, "Mbɛiŋ tsâ kêiŋsi
nâŋ ndzəŋ waiŋ wiwə. Mbɛiŋ ka nəŋ yɛiŋ,
mbɛiŋ fiəni dzâ fûku i mih, ka mih tə ni tsə
beŋŋ wi."
9 Si bəni bəwə wəkə, si ŋkuŋ dzaka
yakadəiŋ, ka buku dzə dzəh yibə. Si bə nĭ
nyəki, yi ka num a jəŋ wə bə si yɛiŋ i kimbu
kə wəŋ bukuki, wi nyani tsə i bə nshiŋ chusi
dzəh i bə. Wi ka tsə buku i di biə waiŋ wiwə
nĭ kə, ka num fɛiŋ.
10 Si bə yɛiŋ jəŋ wiwə yakadəiŋ, kinsaŋli
jikə i bə wə nalə, gia yiwə ka ndzəŋki i bə
nalə.
11 Bə ka tsə liə i juŋ yə waiŋ wiwə nĭ kə
yɛiŋ, ka yɛiŋ waiŋ bəh nih wi Meli, ka gwuŋ
i waiŋ wiwə nshiŋ ka beŋŋ wi. Si bə beŋŋ
wi ka wɛli biba bibə bwili biɛiŋ bi beŋŋni
bi Ŋkuŋ ka nya i waiŋ wiwə. Biɛiŋ biələ
nĭ kə chwaka ki kpə ki bəkəli bəh ŋkaiŋni
wi njiəŋ widəkə bə bəəŋ a flaŋkɛŋsins, bəh
ŋkaiŋni bifiaŋsi bidəkə bə bəəŋ a mɛɛl.
12 Nyə ka kiŋ i bə i ndəmsi mə a bə ma fiəni
tsâ, i tsâ yêiŋ Ŋkuŋ Hɛləd. Bə ka fiəni num i
dzəh yidəkə wə chi chi i tsə i tumi kibə wə.

Yəsɛf dzə waiŋ wiwə bəh bə gɛiŋ tsə i Ijib

13 Si bəni bəmfi bà nĭ buku i dzəh i tsəki,
yi num a chinda wi Bah nĭ dza dzə i Yəsɛf
i ndəmsi mə ka dzaka i wi a, "Dzâ bɛiŋ dzô
waiŋ wələ bəh nih wi ma mbɛiŋ bə gêiŋ tsâ
i tumi ki Ijib wə, ma wə nûm fɛiŋ i tsâ bûku
i jəbi wə mih bi dzakaki a mbɛiŋ fiəni. Mih
dzakaki lə kəm Ŋkuŋ Hɛləd ni nəŋki lə waiŋ
wiwə i wəə."
14 Yəsɛf ka dza bɛiŋ, dzə waiŋ wiwə bəh
nih wi nchəkə ka gɛiŋ tsə i Ijib,

† **1:21** Yɛli wələ Jisəs kə a Nyə bwiliki lə.

15 ka numki fɛiŋ i tsə buku i jəbi wə Ŋkuŋ
Hɛlɔd nǐ laka. Yələ nǐ num lə i fə a yi dzə
kpɛiŋ si Nyɔ nǐ dzaka i dzaka ki mi wi, wi
ntum wə a, “Mih bɔɔŋ Waiŋ wuŋ wi buku i
tumi ki Ijib mə.”

Ŋkuŋ Hɛlɔd wɔɔyi bwa i Bɛtelɛhɛm

16 Jəbi wə Hɛlɔd ni kiə a bəni bəmfi bà
fwəkyi ŋgaiŋ, yi fə wi bɔksi tɔɔ nalə. Wi ka
faaŋ bəni a bɔ tsə i Bɛtelɛhɛm bəh i bimbu
biə bi kɔmsiki dzəki fɛiŋ wə bichi, bɔ wɔɔyi
bwa bənyuku bà bɔ kɔ i yisi jía yifa wə i shi.
Wi nǐ tsəsi ja yələ biəli asi wi nǐ bikə i bəni
bəmfi bà ka wɔkɔ ndzɔŋ jəbi wə bɔ nǐ yɛiŋ
jɔŋ wiwɔ.
17 Bɔ tsə wɔɔyi bwa bəwɔ yakadəiŋ, yi ka
dzə kpɛiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ Jɛlimia nǐ
dzaka lɔ a,
18 “Bɔ wɔkɔ wili wi tɔŋni i kwili wi Lama wə,
a num mi wi fee bəh mindəm, də kpi.
A num Lashɛl si wi dəki bwa bu.
Ayaka bə chumsi wi chumsi mɔŋ,
kɔm bwa bu chu kɔkə.”

Bə Yɔsɛf nyə i Ijib ka fiəni

19 Asi Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ laka, yi num a chinda
wi Bah nǐ tumbuku i Yɔsɛf i ndəmsi mə i
tumi ki Ijib mə, dzaka i wi a,
20 “Dzâ bɛiŋ dzô waiŋ wələ bəh nih wi ma
mbɛiŋ bɔ fiəni chû i tumi ki Islae mə, kɔm
bɔ bà bɔ nǐ nəŋki i wɔɔ waiŋ wələ kpiyi lɔ.”
21 Yɔsɛf ka dza bɛiŋ dzɔ waiŋ wiwɔ bəh
nih wi bəh bɔ ka fiəniki dzəki i tumi ki Islae
wə.
22 Ayakalə, asi wi nǐ dzəki, wɔkɔ a waiŋ
Ŋkuŋ Hɛlɔd Akilius kɔ num wi dzi kiŋgbɔkɔ
ki ba wi ka ŋkuŋ wi Judea i sakaki, Yɔsɛf ka
lwaki i tsə fɛiŋ. Bə ka chu kiŋ i wi i ndəmsi
mə a wi ma mô̂m i tsə fɛiŋ. Wi ka ya dzəh tsə
num i kimbu ki Galili wə,
23 wi tsə i nɔki i kwili wə bə bɔɔŋki a
Nasali. Yi dzə num lə i kpɛiŋni asi mi wi
ntum wi Nyɔ nǐ dzaka lɔ a, “Bə bi bɔɔŋki wi
a Mi wi Nasali.”

3

Nlani wi Jɔn Njulibɔkɔ
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jɔn 1:19-28)

1 A nǐ kɔ i jəbi wiwɔ wə, Jɔn Njulibɔkɔ nǐ
nyə tsə i chwa i kimbu ki Judea wə ka fukuki
i bəni a,
2 “Mbɛiŋ kwûni shɔ́m yimbɛiŋ, kɔm ŋkuŋ
bi bɛiŋ si num kɔmsi dzə.”
3 Jɔn wələ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ wə Isaya,
nǐ dzakaki kɔm wi i jəbi wə wi nǐ dzaka a,
“Ja yi mi wiliki i chwa a,
‘Bə kêiŋsi dzəh yi Bah,
bə lûmsi yi a yi nûm chəŋ.’ ”
4 Jɔn nǐ lɔɔki bəmbuŋ num bə kɛiŋsi bəh
kiluli ki nyam yidɔkɔ yə bə bɔɔŋki a kamɛl,
wi kaŋa bəh chiŋnih num bə kɛiŋsi bəh dzu
yi nyam, biɛiŋ bi bidzini nǐ kɔ chúmi bəh
nyu yi chwa.
5 Si wi nǐ fukuki yakadəiŋ, bəni ka bukuki
i Jɛlusalɛm bəh i kidi kichi wə i Judea bəh
bimbu biə bi kɔmsiki dzəki i Bɔkɔ yi Jɔdan
wə bichi, tsə i wi.
6 Si bɔ nǐ tsəki yakadəiŋ də kɔm bə chu
bibɔ, wi ka juliki bɔ i Bɔkɔ yi Jɔdan mə.
7 Ayakalə, jəbi wə wi nǐ yɛiŋ si Bəfalasi
bəh Bəsadusi bədɔkɔ bəduli dzəki a wi juli
bɔ i bɔkɔ, wi dzaka i bɔ a, “Chwəŋkijuŋ ki
fákəh, a təfi ndə mbɛiŋ a mbɛiŋ yôkɔ gêiŋ
shɔm yi lɔli yi Nyɔ yə yi bi dzəki i mbɛiŋ wə
a?
8 Mbɛiŋ fâki gia yə yi chusiki a mbɛiŋ
kwuni shɔ́m yimbɛiŋ.
9 Kiə mbɛiŋ ki dzâkaki kə i gwu yimbɛiŋ
wə a, Ablaham kɔ tii wimbɛiŋ. Mih fukuki
i mbɛiŋ a Nyɔ kɔlə i fiəni kitəh kələ ki fiəni
chu bwa bə Ablaham.
10 Mbɛiŋ kǐəki a, bə kɔ bə jiə lɔ fɔkɔ i
chwɔŋ bi kɛiŋ wə. Kɛiŋ yichi yə yi wumki
kə mintam mi ndzɔŋni, bə bi gbaki yi i gaaŋ
wə, bə kpa i gbuku wə.
11 Mih juliki mbɛiŋ i bɔkɔ mə, kɔm mbɛiŋ
kwuni lɔ shɔ́m yimbɛiŋ. Ayakalə, mi wə wi
dzəki i mih jum wi tsəki lə mih. Na mih
kpɛiŋniki kə i giŋ dzu yi yi gvu. Wi bi juliki
mbɛiŋ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə bəh i
gbuku wə.
12 Wi kaŋa naka i kaŋ i gbəkəki gəŋ yɛiŋ,
i yaŋa di biə wi gbəkəki yɛiŋ, i juŋni gəŋ yi i
jiə i gba wə, i kɔh chi yiwɔ i kpa i gbuku wə
wi bi nyumi kə.”

Jɔn juli Jisɔs i bɔkɔ
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Si Jɔn nǐ juliki bəni i bɔkɔ yakadəiŋ,
Jisɔs nyə i kimbu ki tumi ki Galili wə ka dzə
i Bɔkɔ yi Jɔdan wə a Jɔn juli tə ŋgaiŋ i bɔkɔ.

14 Ayakalə, Jɔn ka nəiŋki, dzaka i wi a, “A
kaŋaki wɔ i juli mih i bɔkɔ, wɔ bá dzə lɔ a mih
juli wɔ dəiŋ a?”
15 Jisɔs chukuli i wi a, “Bee ma yi num
yakadəiŋ i liə. Akɔ i dzəh yələ wə buku wɔ
ni fə gia yichi yi num chəŋ i Nyɔ nshiŋ.”
Ayakadəiŋ, Jɔn ka bum juli Jisɔs i bɔkɔ.
16 Asi Jisɔs nǐ bukuki dzəki i bɔkɔ
yakadəiŋ, wi yɛiŋ bɔɔli wɛli gwu, Kiŋ'waka
ki Nyɔ shi dzə aka mbumi, dzə num i gwu
yi wə.
17 Yi num, a ja nǐ dzaka dzə i bɛiŋ a, “Wələ
kɔ Waiŋ wuŋ. Wi num shɔm yiŋ. Mih kɔ
bəh kinsaŋli nalə kɔm wi.”

4

Ŋkpɛli ka məmsiki Jisɔs
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kiŋ'waka ki Baiŋni ka dzɔ Jisɔs tsə bəh wi
i chwa a ŋkpɛli məmsi wi.
2 Wi tsə ka numki fɛiŋ nshi bəh nchɔkɔ
bam dzaka i kaŋ wə mbaŋnyani. Asi
yəmaka nǐ tsə dzɔŋ bá wɔɔ wi.
3 Wi wə wi shi kɔ a məmsiki bəni ka dzə
dzaka i wi a, “Wɔ kabə num waiŋ Nyɔ,
dzâka la a kitəh kələ fiəni chu chɔkɔ yi blɛd.”
4 Jisɔs chukuli wi a, “Yi kɔ num bə nyaka
a,
‘Mi nɔki kə a kɔm bə dzɛiŋ shəŋ.
Mi nɔki tə kɔm gia yichi yə yi bukuki i dzaka
ki Nyɔ wə.’ ”
5 Ayakadəiŋ, ŋkpɛli ka dzɔ tsə bəh wi i
kwili wi baiŋni Jɛlusalɛm, ka tɔm wi i findɔŋ
fi fwu wi juŋ yi fəni yi gia wə,
6 dzaka i wi a, “Wɔ kabə num waiŋ Nyɔ,
jāŋ shi la fa, kɔm yi kɔ num bə nyaka a,
‘Nyɔ ni dzaka i bəchinda bu a bɔ tɔkni bəh
wɔ.’
Yi chu num bə nyaka a,
‘Bɔ ni kwa wɔ,
maka wɔ chɔkɔ gbu wa i təh wə.’ ”
7 Jisɔs chukuli i wi a, “Bə nyaka tə a,
‘Ma mô̂msi Bah Nyɔ wa.’ ”
8 Ŋkpɛli chu dzɔ Jisɔs fɛiŋ, tsə bəh wi i fwu
wi ŋkwuŋ widɔkɔ wi dəŋə i bɛiŋ nalə, ka
chusi kitumi kichi i mbi wələ wə bəh mbum
biwɔ yɛiŋ i wi.
9 Ayaka wi ka dzaka i wi a, “Mih ni nya
lə biɛiŋ biələ bichi i wɔ, i jɔbi wə wɔ ka gbɔ i
mih nshiŋ kɔksi mih.”
10 Jisɔs chukuli i wi a, “Dzâ nyô̂ fa Satan!
Bə nyaka a,
‘Wɔ kô̂ksi a Bah Nyɔ wa,
ma wɔ nô̂mki a wi shəŋ.’ ”
11 Ayakadəiŋ, ŋkpɛli ka bee Jisɔs, ka nyə. Yi
num a bəchinda bə Nyɔ nǐ dzə ka tsɛiŋki wi.

Jisɔs yisi nəm wi i Galili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Jisɔs ka bi dza wɔkɔ a bə kwa Jɔn
Njulibɔkɔ ka fa i juŋ yi nsəŋ mə, wi nyə ka
fiəni chu i kimbu ki Galili wə.
13 Wi tsə buku i Nasali, dza fɛiŋ tsə ka nɔki
i kwili wi Kafanaum wə. Kwili wələ num
kɔmsi i kinchwɔ kimbum ki Galili wə bəh i
kɔmsi tsə i bimbu bi bəni bə Sɛbulun bəh bi
Naftali wə.
14 Gia yələ nǐ dzə kpɛiŋ asi mi wi ntum wi
Nyɔ Isaya nǐ dzaka a,
15 “Kimbu ki Sɛbulun bəh ki Naftali
biə bi kɔ kɔmsi i waka wi Bɔkɔ yi Jɔdan
wəyaka wə,
i nshwaiŋ yi Galili wə i bəni bà bɔ kɔkə Bəju,
16 bəni bà bɔ ni nɔki i jisi wə,
bɔ yɛiŋ baiŋni bimbum.
Wɔŋ kaka
i bəni bələ bɔ ni nɔki i di bi jisi bi kpi wə.”
17 I yisi i jɔbi wiwɔ wə, Jisɔs ka yisi i fukuki i
bəni dzaka a, “Mbɛiŋ kwûni shóm yimbɛiŋ,
kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ si num kɔmsi dzə.”

Jisɔs bɔɔŋ bəni bənaa a bɔ numki bwa bu bə mbaŋ
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Jisɔs bi nyə ka nyaniki tsəki i kinchwɔ
kimbum ki Galili kpəŋ, ka yɛiŋ bəni bədɔkɔ
bəfa, num mi bəh waiŋnih wi. Bəni bələ
nǐ kɔ Samən wə bə nǐ bɔɔŋki a Bita, bəh
waiŋnih wi Andulu, bɔ tum gbi i bɔkɔ, kɔm
bɔ nǐ kɔ bəni bə kwani bwókɔ.
19 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bîəliki mih,
ma mih ni fə mbɛiŋ kwaki num lɔ bəni.”
20 Akisəkə bɔ dza bee gi yibɔ ka biəliki wi.
21 Jisɔs ka bi kini tsə i ninshiŋ, chu tsə yɛiŋ
bəni bədɔkɔ bəfa a num mi bəh waiŋnih wi.
Bəni bələ nǐ kɔ Jɛm bəh waiŋnih wi Jɔn bɔ
nǐ kɔ bwa bə Sɛbide, bɔ num bəh ba wibɔ
Sɛbide i ŋgwuki mə kwɔ gi yibɔ. Wi ka bɔɔŋ
tə bɔ.
22 Akisəkə bɔ dza bee ŋgwuki bəh ba wibɔ
ka biəli wi.

Jisɔs ka laniki bəni chu chuku bà jwɛiŋ
(Luk 6:17-19)

23 Jisəs ka nyaniki i kimbu ki Galili kichi
lani bəni i júŋ yi bijuŋni bibə wə chu fuku
ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyə. Wi
chuku tə na yi naiŋ jwɛiŋ i bəni wə.
24 Ayakadəiŋ, ntum wələ kəm wi waŋ tsə
i tumi ki Silia wə kichi. Bəni ka dzəki bəh
bəni bəchi bà bə nǐ gwɛiŋki, bəh bà bə nǐ kə
i nshili wə i wi, kəŋ a nǐ kə na bà bəchinda
bə ŋkpɛli nǐ njiŋsiki bə, nabə bà bə nǐ gbəki
kiŋgbə, bəh bà bə nǐ kə bə kpi wa wimu. Si bə
nǐ dzəki bəh bə yakadəiŋ wi chuku bə bəchi.
25 Na faiŋ wi nǐ tsəki mbaŋ wi bəni wim-
bum ka kwuki i wi chɛiŋ. Bəni bələ nǐ nyəki
dzəki i bimbu bi tumi ki Galili wə, bədəkə
nyə dzə i Bikwili Jəfi wə, bədəkə i Jɛlusalɛm
bəh i di bi Judea bidəkə wə. Bədəkə nyə dzə
i kiwuŋ ki Bəkə ki Jədan wə.

5

Ndzəŋni biə bi kə num bimbum (Luk 6:20-23)

1 Jəbi wə Jisəs nǐ yɛiŋ mbaŋ wi bəni
yakadəiŋ, ka dza yaka tsə shinum i ŋkwuŋ
bɛiŋ, bwa bu bə mbaŋ juŋni dzə kəmsi i wi
wə.
2 Wi ka yisi i laniki bə dzaka a,
3 “Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə kiəki a bə
kə bə kifuu i kimbu ki Nyə wə,
kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ kə bibə.
4 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə dəki,
kəm Nyə bi chumsi lə bə.
5 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə dzəki gwu
yibə i kuku,
kəm bə bi dzi lə mbi.
6 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà dzəŋ wəəki
bə, kindəŋ wəm bə kəm nəni ki chəŋ,
kəm Nyə bi fə lə ma bə fwuli.
7 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə kwasiki
nshɛiŋ i bədəkə,
kəm Nyə bi kwasiki lə nshɛiŋ i bə.
8 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà shóm yibə
baiŋki,
kəm bə bi yɛiŋ lə Nyə.
9 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bə dzəki bəh
kimbəiŋni,
kəm bə bi bəəŋki bə a bwa bə Nyə.
10 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bà bəni bwaŋki
gvu i bə chɛiŋ kəm a bə nəki nəni ki
chəŋ,
kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ kə bibə.
11 Ndzəŋni bimbum kə bimbɛiŋ, jəbi wə
bəni təyiki mbɛiŋ, bwaŋ gvu i mbɛiŋ chɛiŋ,
dzaka gia yichu yichi kəm mbɛiŋ a kilələ
kəm mbɛiŋ kə bəni bəŋ.
12 Jəbi wə yi bi numki yakadəiŋ, mbɛiŋ
ka wôkəki ndzəŋni lâŋ gwu, kəm bəmbee
bəmbɛiŋ bəmbum kə num i tumi ki bɛiŋ wə.
Mbɛiŋ kîəki a, akə ayaka si bəni nǐ bwaŋki
gvu i bəni bə ntum bə Nyə chɛiŋ bà bə nǐ yisi
dzə i ninshiŋ i mbɛiŋ.

Mbɛiŋ kə ŋkaka bəh baiŋni bi mbi wələ (Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Akə mbɛiŋ ŋkaka yi mbi wələ. Ayakalə,
ŋkaka kabə num yi chu njwəŋ kə, bə kə i chu
fə dəiŋ bəh yi ka yi chu fiəni njwəŋki a? Bə
kəkə i chu fə gia yindzəŋni yidəkə bəh yi, yi
kə a shuku təkə bəni tsəki dəŋyiki bəh gvu.
14 Akə mbɛiŋ tə baiŋni bi mbi wələ. Kwili
wimbum wə bə maa wi i ŋkwuŋ bɛiŋ wi si
nyumi kə.
15 Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini i chu dzə
kah i kwusi baŋ yɛiŋ bɛiŋ. Wi si təm num i
di biə bə təmki naka ki baiŋsini yɛiŋ, ka ki
baiŋki ki chusi baiŋni i mi wichi wə wi kə i
dzu.
16 Akə yakadəiŋ si baiŋni bimbɛiŋ kaŋaki
i baiŋki i bəni nshiŋ, ka bə yɛiŋki nəm
wimbɛiŋ wi ndzəŋni nya kiŋkəksi i Tii
wimbɛiŋ wə wi kə i bɛiŋ.

Nlani kəm bənchi bə Muses

17 Kiə mbɛiŋ ki kwâka kə a mih dzə i
chiksi gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Bənchi bə
Muses wə bəh yə yi kə i Biŋwakti bi bəni bə
ntum bə Nyə wə. Mih dzə i fə a yi dzə kpɛiŋ
ŋkəŋ. Mih ka dzə dəkə i chiksi yi.
18 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, i tsə buku na
ka bəəli bəh nshwaiŋ bi kaa, fidzəkəhni fi
gia i Kiŋwakti ki Bənchi mə, na kəŋ fi sɛiŋniki
na dəiŋ, bi tsə kə i kuku maka gia yiwə dzə
kpɛiŋ asi yi chusiki.
19 Yi kə a, na ndə wə wi bi bwiŋki nchi i
bənchi bələ wə, kəŋ nchi wiwə sɛiŋniki na
dəiŋ, ka laniki bəni a bə bwîŋki yakadəiŋ tə,
wəmaka mi bi numki mi wi nchiŋ i kintəəŋ
ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə. Ayakalə, mi wə wi
jiəki bənchi bələ, chu lani tə bəni a bə jîəki,
wəmaka mi bi numki mi wimbum i kintəəŋ
ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.
20 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, nəni
kimbɛiŋ ki chəŋ kabə tsəki kə ki bəni bà bə

laniki bənchi bə Nyɔ bəh ki Bəfalasi, mbɛiŋ bi ma lansi liə i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.

Nlani kəm shɔ́m yi bəksini

21 Mbɛiŋ nǐ wəkɔ lɔ asi bə nǐ dzaka i bəni i kikpu wə a, ‘Kiə wɔ bi wɔ̂ɔ kə mi. Mi ka wɔɔ mi, yaka wi kaŋaki lə nsaka.’
22 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a mi wichi wə wi bəksiki shɔ́m bəh waiŋnih wi, yaka wi kaŋaki lə tə nsaka. Mi wə wi təyi waiŋnih wi, wi kǐəki a wi bi numki lə i bəni bà bɔ sakaki bənsaka nshiŋ. Mi wə wi bɔɔŋki waiŋnih wi a, ‘Kiyuŋ’ wi kǐəki a wi bi liəki lə i gbuku wimbum wə.
23 Ayakadəiŋ, yi kɔ a, wɔ kabə nəŋ i nya kinya ka i təŋ wi fəni wi gia wə, kwaka a waiŋnah kaŋaki lə wɔ i wi shɔm,
24 wɔ bêe kinya ka kə i təŋ wi fəni wi gia kpəŋ, wɔ tsâ mbɛiŋ wi yisi kêiŋsi gia yiwɔ, ka wɔ fiəni tsə nya kinya ka.
25 Mi ka dzɔ wɔ i tsə bəh wɔ i juŋ yi nsaka wə, wɔ mômsi a mbɛiŋ wi kɔmsi kêiŋsi ka mbɛiŋ wi fiəni chu bəh nsɛiŋ a kɛiŋ i dzəh, ka wi ma ni tsə nya daŋsi wɔ i kaŋ yi mi wə wi sakaki bənsaka, wi ni nya daŋsi wɔ tə i kaŋ yi bəni bə jum wə, ma bɔ ni fah wɔ i juŋ yi nsəŋ mə.
26 Mih fukuki ŋkɔŋ i wɔ a wɔ ni buku kə fɛiŋ maka wɔ gɔm kaasi finini fichi fiə bɔ bikəki.

Nlani kəm ntəkəli

27 Mbɛiŋ nǐ wəkɔ lɔ asi bə nǐ dzaka a, ‘Kiə wɔ ki nô kə bəh kpə mi.’
28 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, na ndə wə wi tsɛiŋki miŋkpaŋa bəh kiŋkɔŋ ki nɔni, ma yi numki a wi nɔ lɔ bəh wi i shɔm yi mə.
29 Yi kabə num a dzəkəh wa wi tsɛiŋ yiləkəli ka fəki a wɔ fə chu, wɔ kâmbwili dzəkəh wiwɔ wɔ lôtəkɔ. Yi ndzɔŋki a wɔ laksi kimbu ka ki gwu kimu, a kɔbi lɔ a bə bi lɔɔ gwu ya yichi i gbuku wimbum mə.
30 Tsɛiŋ ya yiləkəli kabə fəki a wɔ fə chu, wɔ tâiŋ bwili tsɛiŋ yiwɔ wɔ lôtəkɔ. Yi ndzɔŋki lə a wɔ laksi kimbu ka ki gwu kimu, a kɔbi lɔ a gwu ya yichi bi tsə i gbuku wimbum mə.

Nlani kəm i kəŋŋ miŋkpaŋa (Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Bə kɔ bə dzaka tə a, ‘Mi ka bee kpə wi, wi kaŋaki i nyâka kiŋwakti i nyâ i miŋkpaŋa wiwɔ ki chusi a ŋgaiŋ bee wi.’
32 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, mi ka bee kpə wi, a kɔbi a miŋkpaŋa wiwɔ kɔ bəh nɔni ki təkəlini, ma yi numki a wi fə, miŋkpaŋa wiwɔ tsə ka numki wi təkəlini. Mi ka dzɔ miŋkpaŋa wə wi buku i minyuku dzu ka jiə dzu, ma yi numki a wi nɔki bəh kpə mi.

Nlani kəm i kaiŋ ŋkaiŋ

33 Mbɛiŋ chu wɔkɔ lɔ tə si bə nǐ dzaka i bəni i kikpu wə a, ‘Jɔbi wə wɔ dzaka gia ka kaiŋ, ki bêe kə i fə̂ yi. Wɔ kaŋaki i fə gia yə wɔ dzaka ka kaiŋ i Bah nshiŋ a wɔ ni fə lə.’
34 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, kiə mi ki dzǐ kə ŋkaiŋ. Kiə wi ma kâiŋ yɛli wi bɛiŋ wə, kɔm bɛiŋ kɔ kiŋgbɔkɔ ki Nyɔ.
35 Kiə wi ki kâiŋ kə na nshwaiŋ, kɔm nshwaiŋ kɔ kiŋgbɔkɔ ki Nyɔ kigvu. Kiə wi ki kâiŋ kə Jɛlusalɛm, kɔm Jɛlusalɛm kɔ kwili wi Ŋkuŋ wimbum.
36 Kiə wi ki kâiŋ kə na fwu wi wə, kɔm wi kɔkə i fə juŋ yifwu a yi fiəni juŋ yi fukuli nabə yi jisi.
37 Mi ka bum gia bəh dzaka ki a, ‘Aaŋ,’ yi kpɛiŋ yakadəiŋ. Wi ka nəiŋma a, ‘Aayi,’ ma yi kpɛiŋ yakadəiŋ. Wi ka chu kpɛiŋsi gia yidɔkɔ yɛiŋ, ma gia yiwɔ numki a yi nyə num i mi wichu wə.

Nlani kəm bə kinchukuli (Luk 6:29,30)

38 Mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si bə nǐ kɔ bə dzaka tə a, ‘Mi ka bwili dzəkəh wi mi, bə bwili tə ŋ'wi. Mi ka babwili jəŋ wi mi, bə babwili tə ŋ'wi.’
39 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, kiə mi ki sǐni kə bəh mi wichu. Mi ka twɛiŋ kimbaŋ ka ki tsɛiŋ yiləkəli, wɔ fiəni ki tsɛiŋ yi kimiəkə wi twɛiŋ kaasi.
40 Mi ka sɔmi wɔ a ŋgaiŋ dzɔ mbuŋ wa wi nintəəŋ, wɔ nyâ kaasi na bəh wi nimbɛiŋ wə i wi.
41 Mi ka kaŋyi wɔ a wɔ nyani tsə may wimu, wɔ nyâni mbɛiŋ wi na bəmay bəfa.
42 Mi ka nywa fiɛŋ i wɔ, wɔ nyâ. Mi ka fwa fiɛŋ i wɔ, kiə wɔ ki nâiŋ kə i nya.

Nlani kəm si mi kɔ i fəki bəh mbaiŋni wi (Luk 6:27,28,32-36)

43 Mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si bə kɔ bə dzaka a, ‘Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ wə, wɔ bâiŋŋ mi wə wi baiŋŋki wɔ.’

44 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ kôŋki bəni bà bɔ baiŋŋki mbɛiŋ, ma mbɛiŋ tsâki i bà bɔ bwaŋki gvu i mbɛiŋ chɛiŋ.
45 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ni numki bwa bə Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ. Akɔ wi wə wi si fə ka wɔŋ baiŋki i bəni bəchu wə bəh i bəndzɔŋni wə. Asi faaŋ wi tə dzaŋ a yi dzə i bəni bà bɔ fəki gia yi chəŋ, bəh i bà bɔ fəki kə gia yi chəŋ.
46 Mbɛiŋ kwakaki a mbɛiŋ ka kɔŋki a bəni bà bɔ kɔŋki mbɛiŋ, mbee wiwɔ ni numki na nə i mbɛiŋ a? Na bəni bà bɔ kwaki kiŋwakti* fəki kə ayaka tə a?
47 Mbɛiŋ ka bəniki a bwa bə nih bəmbɛiŋ shəŋ, gia yə mbɛiŋ fəki chi chi bəni bədɔkɔ fə kə kɔ la nə a? Bəni bə tumi si bɔŋ fə kə a yakadəiŋ a?
48 Yi kɔ a mbɛiŋ kâŋaki i ndzɔŋki bwiliki fwu asi Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ ndzɔŋki bwiliki fwu."

6

Nlani kɔm kinya

1 "Mbɛiŋ tôkniki a, jɔbi wə mbɛiŋ fəki ndzɔŋni i bəni nshiŋ, yi ma numki a mbɛiŋ fəki a bɔ yêiŋki. Mbɛiŋ kabə fəki yakadəiŋ, ma tii wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ bi ma chu makti mbɛiŋ.
2 Ayakadəiŋ, jɔbi wə wɔ nyaki fiɛŋ i mi wə wi kaŋaki kə, ma tôŋki sɔŋ asi bəni bà bɔ dzakaki chi fə chi si shi fə i júŋ yi tsani wə bəh i dzáh wə, ka bəni kôksiki bɔ. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a bɔ kwati lɔ bəmbee bəbɔ.
3 Ayakalə, jɔbi wə wɔ nyaki fiɛŋ i mi, kiə wɔ ki fâ kə a tsɛiŋ ya yi ki miəkə kiə gia yə tsɛiŋ yiləkəli fəki.
4 Ayakadəiŋ, ka kinya ka ni numki i nyumi wə, ayaka Ba wa wə wi si yɛiŋ gia yə bə fəki i nyumi wə ni makti wɔ.

Nlani kɔm ntsa (Luk 11:2-4)

5 Jɔbi wə mbɛiŋ tsaki, mbɛiŋ ma fâki ka bəni bà bɔ dzakaki chi fə chi si shi fə. Bɔ si shi kɔŋ a numki i bɛiŋ i júŋ yi tsani wə, bəh i dzáh yi baŋsini wə i tsaki, ka bəni yêiŋki bɔ. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a bɔ kwati lɔ mmakti wibɔ.
6 Ayakalə, jɔbi wə wɔ nəŋki i tsa, liə tsə i kintəəŋ ki juŋ mə, wɔ baŋ baka kijuŋ ka wɔ tsaki i Ba wa wə wi kɔ i nyumi wə. Ba wa wə wi si yɛiŋ gia yə bə fəki i nyumi wə ni ka makti wɔ.
7 Jɔbi wə mbɛiŋ tsaki, kiə mbɛiŋ ki bâaŋ kə a dzâkaki gia yiyəə yiyəə asi bəni bà bɔ si kiə kə Nyɔ si shi fə. Bɔ si fə yakadəiŋ bəh kiŋkwaka a bə ni wɔkɔ lə ntsa wibɔ kɔm gia yiduli yə bɔ faaki.
8 Kiə mbɛiŋ ma nûmki ka bɔ. Mbɛiŋ kîəki a Ba wimbɛiŋ nǐ kɔ wi si kiə lɔ gia yə mbɛiŋ nəŋki, na ka mbɛiŋ bikəki i wi.
9 Akɔ lə si mbɛiŋ kɔ i tsaki:
'Ba wibuku wə wi kɔ i bɛiŋ,
fâ bəni kɔksiki yɛli wa,
10 fâ ŋkuŋ bia dzə,
fâ a gia yə wɔ nəŋki yi numki i fa kuku asi yi kɔ i bɛiŋ.
11 Nyâ buku bəh dzɛiŋ bidaiŋ.
12 Ma wɔ dâlinya chu bibuku,
asi buku dalinyaki chu biə bəni bədɔkɔ fəki i buku.
13 Kiə wɔ ki bêe kə a buku liə i mmɔmsi wə.
Bwíli buku i kaŋ yi mi wichu wə.' * [Ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ mbia, ŋga num mbia, mbum num mbia i jɔbi wichi wə kiŋgɔksi kɔbi. Ma yi num ayaka.] †
14 Mbɛiŋ kabə dalinyaki chu biə bəni bədɔkɔ fəki i mbɛiŋ, ma Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ bɛiŋ ni dalinya tə bimbɛiŋ.
15 Ayakalə, mbɛiŋ kabə dalinyaki kə chu biə bəni bədɔkɔ fəki i mbɛiŋ, ma Ba wimbɛiŋ ma ni dalinya tə bimbɛiŋ.

Nlani kɔm mbam wi dzaka

16 Jɔbi wə mbɛiŋ bamki dzaka, kiə mbɛiŋ ma nûmki bəh shi bi gwuŋni asi bəni bà bɔ ghaŋsiki gwu si shi fə. Bɔ si kwuni kishi kibɔ i jɔbi wiwɔ wə, ka bəni yêiŋki dzaka kibɔ ki bamni. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a bɔ kwati lɔ mmakti wibɔ.
17 Ayakalə, jɔbi wə wɔ bamki dzaka, wɔ wôkɔ shi bia, wɔ fíaŋsi fwu wa,
18 ka mbam wa wi dzaka ma yêiŋki num bəni, a yɛiŋki num Ba wa wə wi kɔ i nyumi wə. Ka Ba wa wə wi si yɛiŋ gia yə bəni fəki i nyumi wə ni makti wɔ.

---

* **5:46** Bəni bà bɔ kwaki kiŋwakti akɔ bəni bà bəni nǐ yɛiŋki a, akɔ bəni bəchu. * **6:13** Biŋwakti bidɔkɔ kaŋaki lə di biələ a, "Bwíli buku i chu kintəəŋ." † **6:13** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə di biələ.

Nlani kəm kiba (Luk 12:33,34)

19 Kiə mbɛiŋ ma ĵîəki biba bimbɛiŋ fa kuku a num i di biə shəkə kɔ mɛiŋni, bi num tə i chami, bəji num i bwiŋ liə i chwɔ.
20 Mbɛiŋ ĵîəki biba bimbɛiŋ num i tumi ki bɛiŋ wə, a num di biə shəkə kɔkə i mɛiŋni, bi kəbi tə i chami, ayaka bəji kəbi tə i bwiŋ liə i chwɔ.
21 Mbɛiŋ kîəki a di biə mi jiəki kiba ki akɔ fɛiŋ wə shɔm yi kɔ.

Naka ki baiŋsini ki gwu (Luk 11:34-36)

22 Dzəkəh wi mi kɔ naka ki baiŋsini ki gwu. Ayakadəiŋ, dzákəh ya kabə baiŋ, yaka gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh baiŋni.
23 Ayakalə, dzákəh ya kabə ji num jini, gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh jisi. A kabə num baiŋni i gwu ya wə fiəni chu num jisi, ma ŋgumi bi jisi biwɔ ni numki dəiŋ a?

Nyɔ təkniki lə i bəni bu (Luk 16:13; 12:22-31)

24 Mi kɔkə i nɔmki i bətikwili bəfa. Yi kabə num yakadəiŋ, ma wi ni baiŋŋki widɔkɔ, wi kɔŋ widɔkɔ, yudɔkɔ wi ni wɔkɔki i widɔkɔ nalə, wi sɛiŋsi widɔkɔ. Mbɛiŋ kɔkə nɔmki i Nyɔ chu nɔm i kpɔ.
25 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a kiə mbɛiŋ ma fûmsiki gwu kɔm nɔni kimbɛiŋ a mbɛiŋ ni dzi nə, nabə i mu nə, yudɔkɔ kɔm gwu yimbɛiŋ bəh a mbɛiŋ ni lɔh nə. Kiŋ'waka ki mi tsəki kə biɛiŋ bidzini, ayaka gwu yi mi bɔŋ tsə kə tə bəmbuŋ a?
26 Mbɛiŋ yêiŋ si minyəni mə mɔ fuliki bɛiŋ kɔ. Mɔ si gbɛli kə, mɔ si kɔh kə dzɛiŋ i juŋni jiə i bəshaŋkwa wə. Ayakalə, Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ saŋsi mɔ. Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ kɔkniki tsəki lə minyəni a?
27 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi fumsiki gwu, wi num i kpɛiŋsi jɔbi twɛsi i nɔni ki wə a?
28 Kɔm nə mbɛiŋ fumsiki gwu kɔm bə bəmbuŋ a? Mbɛiŋ yêiŋ si bəfluwa kɔɔki i chwa bɔ num. Bəfluwa si nɔm kə nabə i kɛiŋsi bəmbuŋ bəbɔ.
29 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, na Ŋkuŋ Səlɔmən bəh mbum bi bichi biə wi nî kaŋaki jɔbi wə wi nî lafiki gwu bəh bəmbuŋ, wi nî ka num buku dəkə ka fluwa widɔkɔ.
30 A kabə num lə si Nyɔ lafiki mfwaŋ i chwa, mfwaŋ biə bi kɔɔki daiŋ, bi kaŋa i buku kpiyi kijiəli a bə kpa i gbuku wə, wi ma ni lafi mbɛiŋ tsə yaka? Ɔɔɔ bəni bə kimbum ki twɛsi!
31 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ma fûmsiki gwu yimbɛiŋ a mbɛiŋ ni dzi nə, i mu nə, nabə i lɔh nə i gwu wə a.
32 Biɛiŋ biələ bichi kɔ biə bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ si jiə shɔm yɛiŋ wə. Mbɛiŋ kɔ fimbɛiŋ num Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ kiəki lə a mbɛiŋ nəŋki lə biɛiŋ biələ bichi.
33 Mbɛiŋ yisi jîə shɔm yimbɛiŋ num i ŋkuŋ bi Nyɔ wə, bəh gia yə yi kɔ chəŋ i wi nshiŋ, ka wi ni nyaki mbɛiŋ tə bəh biɛiŋ biələ bichi.
34 Ayakalə, si yi kɔ lə, kiə mbɛiŋ ma fûmsiki gwu kɔm kijiəli. Bə ni buku fumsiki gwu kɔm biɛiŋ bi kijiəli, a num kijiəli. Bəŋgəkə bə chɔkɔ kpɛiŋki a bəh chɔkɔ biwɔ biə."

7

Kiə mi ki saka kə widɔkɔ (Luk 6:37-38,41-42)

1 "Kiə mbɛiŋ ki sâka kə bimfə bi bəni bədɔkɔ, ka Nyɔ bi ma saka tə bimbɛiŋ.
2 Mbɛiŋ kîəki a dzəh yə mbɛiŋ sakaki kimfə ki mi widɔkɔ yɛiŋ, kɔ a yi Nyɔ bi sakaki tə kimbɛiŋ yɛiŋ. Fiɛŋ fiə mi fəkəki biɛiŋ yɛiŋ i nya i mi, kɔ a fi Nyɔ ni fəkə yɛiŋ i nya i wəmaka mi.
3 Akɔ kɔm nə wɔ tsɛiŋki shəkə yi kpɛiŋ i dzəkəh wi waiŋnah wə, ayakalə wɔ yɛiŋ kə kimfuŋ ki kpɛiŋ kə ki kɔ i ŋ'wa dzəkəh wə a?
4 Wɔ kɔ i dzaka dəiŋ i waiŋnah a, 'Waiŋnih nûm ma mih bwili shəkə yi kpɛiŋ i dzəkəh wa mə,' ayakalə kimfuŋ ki kpɛiŋ num i ŋ'wa dzəkəh wə a?
5 Wɔ kɔ mi wə wi chusiki gwu! Yisi bwîli kimfuŋ ki kpɛiŋ kə ki kɔ i dzəkəh wa wə na ka wɔ ni yɛiŋ ndzɔŋ shəkə yi kpɛiŋ yə yi kɔ i dzəkəh wi waiŋnah wə, i bwîli.
6 Mbɛiŋ ma dzô nyâ fiɛŋ fi Nyɔ i bíə. Mbɛiŋ ka fə yakadəiŋ, ma yi ni fiəni gwu yi nɔmyi lɔ mbɛiŋ. Mbɛiŋ ma dzô nyâ tə bənsəŋ bəmbɛiŋ bə kpɔ bələkəli i bifi. Mbɛiŋ ka fə yakadəiŋ, ma bi ni nyufi lɔ bəh gvu.

Mbɛiŋ bikəki, nəŋ, kəmyi (Luk 11:9-13)

7 Mbɛiŋ bikə, ayaka ma Nyɔ ni nya i mbɛiŋ. Mbɛiŋ nəŋki, ayaka ma Nyɔ ni

fə mbɛiŋ yɛiŋ. Mbɛiŋ kɔmyiki bakakijuŋ,
ayaka ma Nyɔ ni wɛli i mbɛiŋ.
8 Mbɛiŋ kiəki a mi wichi wə wi bikəki, ni
kwati lə, mi wichi wə wi nəŋki, wi ni yɛiŋ
lə, mi wichi wə wi kɔmyiki bakakijuŋ bə ni
wɛli lə i wi.
9 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə waiŋ wi ka
bikəki nyəə, wi ni nya num təh i wi a?
10 Ma wi kabə bikə bwɔkɔ, wi ni nya num
juŋŋ i wi a?
11 Na yaka mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ bəni bəchu
kabə kiə i nyaki biɛiŋ bindzɔŋni i bwa
bəmbɛiŋ, ma Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ
wi ma ni nya tə biɛiŋ bindzɔŋni i bəni bà bɔ
bikəki i wi tsə na ayaka a?
12 Ayakadəiŋ, na finə fiə mbɛiŋ kəŋki a
bəni fêki i mbɛiŋ, numki a fi mbɛiŋ kɔ i fêki
tə i bɔ, kɔm yələ kɔ na gia yichi yə Kiŋwakti
ki Bənchi bə Muses bəh Biŋwakti bi bəni bə
ntum bə Nyɔ laniki.

Dzaka ki mbaiŋ kifaaŋnini bəh kiyamni (Luk 13:24)

13 Mbɛiŋ lîə i mbaiŋ wə num i dzaka
kifiəŋə kifaaŋnini wə, kɔm dzaka ki mbaiŋ
kə ki kɔ kiyamni bəh dzəh yə yi bɔniki, tsəki
i di biə bəni bi lakaki lakani, ayaka a num i
fɛiŋ wə bəni bəduli liəki.
14 Mbɛiŋ kîəki a dzaka ki mbaiŋ kə ki kɔ
kifaaŋnini, bəh dzəh yi ləkəki akɔ yə yi tsəki
i nəni kə ki bi tsə kaa kə. Bəni bà bɔ yɛiŋki i
yi wə kɔ twɛsi.

Si bə kɔ i kiə bəni bà bɔ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ (Luk 6:43,44)

15 Mbɛiŋ tôkniki kɔm bəni bà bɔ nyiki
ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ. Bɔ
dzəki i mbɛiŋ chusi a bɔ kɔ shwáŋ, ayakalə
i kintəəŋ bɔ num bəkwula bɔ num i kaasi
shwáŋ num kaasini.
16 Mbɛiŋ bi kiəki bɔ num i kimfə kibɔ wə
a num a liŋ asi bə si kiə kpɛiŋ i mintam mə
mɔ wumki yɛiŋ wə. Bə kɔlə i kɔ mintam mi
glɛb i bifaka wə, nabə i kɔ mintam* mi fig i
kpɛiŋ wi bwayini wə a?
17 Yi kɔ a na winaiŋ kpɛiŋ wi ndzɔŋni
si wum a mintam mə mɔ ndzɔŋki, kpɛiŋ
wichu si wum mintam mə mɔ kɔ michu.
18 Kpɛiŋ wi ndzɔŋni kɔkə bi wum mintam
michu. Asi kpɛiŋ wichu kɔkə tə i bi wɔm
mintam mi ndzɔŋni.
19 Na winaiŋ kpɛiŋ wə wi wumki kə
mintam mi ndzɔŋni bə si gba lɔɔ wi i gbuku
wə.
20 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bi kiəki bəni bə ntəkə
bà num i kimfə kibɔ wə.

(Luk 13:25-27)

21 A kɔkə dəkə mi wichi wə wi bɔɔŋki mih
a, ‘Bah, Bah’, wi bi liəki i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə. A
bi liəki a mi wə wi fəki gia yə Ba wuŋ wə wi
kɔ i bɛiŋ nəŋki.
22 A bi numki i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini
wə, bəni bəduli bi bikəki i mih a, ‘Bah, Bah,
ntə buku nǐ fukuki lə bəntum bə Nyɔ i yɛli
wa wə, bwili bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə i
yɛli wa wə, chu fə gia yi kaŋyini i yɛli wa wə
a?’
23 Mih ka ni chukuli i bɔ a, ‘Mih nǐ ka num
kiə dəkə mbɛiŋ. Mbɛiŋ lâkyi i dzákəh yiŋ
wə, bəmfə chu.’

Mi wi maani wi mfii bəh wi kiyuŋ (Luk 6:47-49)

24 Ayakadəiŋ, mi wichi wə wi wɔkɔki
ndzaka wuŋ wələ fə asi ndzaka wiwɔ nəŋki,
wi kɔ aka mi wi mfi wə wi nǐ maa juŋ yi i
biaŋa bɛiŋ.
25 Dzaŋ dzə, bókɔ buku, fiəkə tsə chini juŋ
yiwɔ, yi kɔbi i muku, kɔm wi nǐ kɔ wi chɔkɔ
chaka kiwɔ i biaŋa wə.
26 Ayakalə, mi wichi wə wi wɔkɔki
ndzaka wuŋ wələ, tsə nəki fə kə asi wi kɔ,
yaka wi kɔ aka mi wi kiyuŋ wə wi nǐ maa
n'yi juŋ i mishambu bɛiŋ.
27 Dzaŋ dzə, bɔkɔ buku, fiəkə tsə chini juŋ
yiwɔ muku, gbɔ lə gbuuu.”

Ŋga bi lanini biə Jisɔs kaŋaki

28 Asi Jisɔs nǐ dzaka kaasi gia yələ yichi,
mbaŋ wi bəni wə ka num bəh ŋkaiŋyi i nlani
wiwɔ wə,
29 kɔm wi nǐ laniki ka mi wə wi kaŋaki ŋga
bi lanini. Wi nǐ laniki kə ka bəni bəbɔ bà bɔ
laniki bənchi bə Nyɔ nǐ laniki.

8

Jisɔs chuku mi wi kumyini (Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

* **7:16** Mitam mələ kɔ mə bə dziki.

1 Jisɔs dza shi dzə i ŋkwuŋ bɛiŋ, mbaŋ wi
bəni wimbum kwu i wi chɛiŋ.
2 Yi num a mi widɔkɔ wə wi nǐ gwɛiŋki
bəh jwɛiŋ yi kumyini, nǐ dza dzə tum binyu
i Jisɔs nshiŋ ka dzaka i wi a, “Bah, wɔ kabə
kɔŋki wɔ fə̂ mih bâiŋki.”
3 Jisɔs ka nani tsə tsɛiŋ yi kɔm wi ka
dzaka a, “Mih kɔŋki lə, bɔ̂nih ma wɔ bâiŋki.”
Akisəkə, jwɛiŋ yi kumyini yiwɔ kaa i gwu yi
wə, wi ka baiŋki.
4 Jisɔs ka kiŋ i wi a, “Yɛiŋ, kiə wɔ ki fûku
kə yi i mi widɔkɔ. Ayakalə, tsə̂ chûsi gwu ya
i tii mfə gia, ma wɔ nyâ kinya kə Muses nǐ
dzaka a mi kaŋaki i nyâ i chusi i bəni a ŋgaiŋ
bɔnih lɔ i jwɛiŋ yələ wə ka baiŋki.”

Jisɔs chuku waiŋ wi nɔm wi fwu wi bəni bə jum (Luk 7:1-10)

5 Jisɔs dza nyə tsə liə i kwili wi Kafanaum
wə, fwu wi bəni bə jum widɔkɔ dzə yɛiŋ wi
ka kwuŋki kaŋ i wi dzaka a, 6 “Bah, waiŋ
wuŋ wi nɔm nɔki dzu wi gwɛiŋ na bəh ŋga,
num wi kpi wa wimu.”
7 Jisɔs dzaka i wi a, “Mih ni dzə chuku lə
wi.”
8 Ayakalə, tikwili wi bəni bə jum wiwɔ
chukuli i Jisɔs a, “Bah, mih kpɛiŋniki kə i mi
wə wɔ kɔ i dzə i wi dzu. Dzâka shəŋ a ja ma
waiŋ wuŋ wi nɔm bɔnih.
9 Mih kɔ mi i ŋga bi mi widɔkɔ chɛiŋ, bəh
bəni bə jum i mih chɛiŋ. Mih si dzə mih
dzaka i widɔkɔ a, ‘Tsə̂,’ wi ka tsəki a tsəni,
i widɔkɔ a, ‘Dzə̂,’ wi ka dzəki a dzəni. Mih si
dzə mih dzaka tə i mfa wuŋ a, ‘Fə̂ lə,’ wi ka
fəki ayakadəiŋ.”
10 Jɔbi wə Jisɔs nǐ wɔkɔ gia yə wi dzaka
yakadəiŋ, dzaka wɔm wi. Wi ka dzaka i
bəni bə̀ bɔ nǐ biəliki wi a, “Mih fukuki ŋkɔŋ
i mbɛiŋ a, mih kɛiŋki ki yɛiŋ kə mi na i Islae
ka wələ, wi jiə ŋkaiŋni wi shɔm yələ i mih lə.
11 Mih fukuki i mbɛiŋ a, bəni bəduli bi dzə
lə i bimbu bichi i yisi i di biə wɔŋ bubuki
bəh i tsə buku i di biə wi tsəki liəki, bɔ bi
dzə num i kuku i dziki bəh bətii bəmbɛiŋ
Ablaham bəh Ayjik bəh Yakɔb i ŋkuŋ bi Nyɔ
wə i bɛiŋ,
12 ayakalə, bwa bə̀ tumi kiwɔ kɔ kibɔ, a bi
numki num bə lɔɔ bwili bɔ i biŋ bi jisi wə, i
di biə bəni bi dəki bɔ dzi jəŋ.”
13 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ ka dzaka i fwu
wi bəni bə jum wiwɔ a, “Wɔ kwə̂ tsə̂, yi nûm
i wɔ asi wɔ jiə shɔm ya i mih.” Waiŋ wi
nɔm wi fwu wi bəni bə jum wiwɔ ka bɔnih
akisəkə.

Jisɔs chuku bəni bə jwɛiŋ bəduli (Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Jisɔs nǐ dza tsə liə i juŋ yi Bita wə, ka
yɛiŋ nih kpə Bita num wi nɔ, gwu yaka wi
na bəh ŋga.
15 Jisɔs kɔm tsɛiŋ yi, jwɛiŋ yiwɔ ka bee wi,
wi ka dza bɛiŋ tsɛiŋ fiɛŋ Jisɔs dzi.
16 A dzə num i fijɔbi, bəni ka dzəki bəh
bəni bəduli bə̀ bəchinda bə ŋkpɛli nǐ njiŋsiki
bɔ. Jisɔs ka bwiliki biŋ'waka biwɔ a bəh
ja shəŋ. Wi chuku tə bəni bəchi bə̀ bɔ nǐ
gwɛiŋki.
17 Yələ gia nǐ num i fə ka yi dzə kpɛiŋ asi
mi wi ntum wi Nyɔ wə Isaya nǐ kɔ wi dzaka
lɔ a, “Wi dzɔ jwɛ́iŋ yibukumbɛiŋ, giŋ tasi
bəh mijwɛiŋni mi bukumbɛiŋ.”

Bəŋgəkə bə mi wə wi biəliki Jisɔs (Luk 9:57-62)

18 Jɔbi wə Jisɔs nǐ yɛiŋ mbaŋ wi bəni wim-
bum juŋni kɔmsi dzə i wi wə, wi dzaka i bwa
bu bə mbaŋ a, “Bukumbɛiŋ dâŋ buku tsə̂ i
kiwuŋ ki bɔkɔ kə yaka wə.”
19 Mi widɔkɔ wə wi nǐ laniki bənchi bə
Nyɔ ka dza dzə dzaka i Jisɔs a, “Mi wi
Lanini, mih ni biəliki lə wɔ i na faiŋ wə wɔ
tsəki.”
20 Jisɔs chukuli i wi a, “Migumasha kaŋaki
lə dzə́ŋə yibɔ, minyəni mə mɔ fuliki i bɛiŋ
kaŋa tə júŋ yibɔ, ayakalə mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi kaŋaki kə na di wi kɔ i jiə fwu wi
yɛiŋ.”
21 Mi wi mbaŋ widɔkɔ dzaka i wi a, “Bah,
bêe ma mih tsə yisi lə̂ə ba wuŋ ka mih
biəliki wɔ.”
22 Ayakalə, Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ bǐəli
mih, bêe ma bəni bə̀ bɔ kpiyi ləəki bəni bəbɔ
bə kpiyini.”

Jisɔs kaŋyi fuŋni kiləkəli (Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Jisɔs dza tsə liə i ŋgwuki mə, bwa bu bə
mbaŋ ka bɔŋ biəli tə wi fɛiŋ.
24 Yi dzə num a, fuŋni kiləkəli kidɔkɔ nǐ
dzə tumbuku yisi i nəŋniki kinchwɔ kim-
bum, mwi liə i ŋgwuki mə wi ka nəŋki i mini.
A nǐ kɔ Jisɔs nɔ mfih nɔni.

25 Bwa bu bə mbaŋ tsə ka yəmsiki wi
dzaka a, “Bah, gâmti, bukumbɛiŋ ki kpiyiki
lə.”
26 Wi ka dza yaka bɛiŋ dzaka i bɔ a,
“Ɔəɔ bəni bə kimbum kibəli. Mbɛiŋ lwaki
nə a?” Si wi dzaka yakadəiŋ ka dza bɛiŋ
wam kaŋyi fuŋni kiləkəli kiwɔ bəh kinchwɔ
kimbum kiwɔ, di ka kpichumi lə məəəŋ.
27 Dzaka wɔm bəni bəwɔ lə kuss. Bɔ yisi i
dzakaki a, “Wələ kɔ winaiŋ mi lə, na fuŋni
kiləkəli bəh bɔkɔ wɔkɔ i wi a?”

Jisɔs bwili bəchinda bə ŋkpɛli i bəni bəfa wə (Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Jisɔs dza daŋ buku i kiwuŋ i kimbu ki
bəni bə Gadala* wə. Wi baŋsi bəh bəni bəfa
bɔ num bəh bəchinda bə ŋkpɛli i bɔ wə. Bəni
bəwɔ nǐ buku i bitaa biə bə nǐ ləəki bəni yɛiŋ,
bɔ nǐ chəfiki lə, mi nǐ kɔkə i tsə dzəh fɛiŋ.
29 Yi dzə num a bɔ nǐ yisi ka wiliki na bəh
ŋga bikəyi a, “Waiŋ Nyɔ, wɔ nəŋki nə i buku
wə a? Wɔ dzə fa i nya buku bəh ŋgəkə maka
jɔbi kpɛiŋ na?”
30 A nǐ kɔ mbaŋ wi bifi biduli bidɔkɔ dzi
fɛiŋ i kimbu kiwɔ wə bi du.
31 Bəchinda bə ŋkpɛli bəwɔ ka tsa Jisɔs a,
“Buku tsaki wɔ, wɔ ka bwili buku, wɔ chǐŋsi
buku i mbaŋ wi bifi biəyaka wə.”
32 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tsâ.” Bɔ
ka buku, tsə liə i bifi biwɔ wə. Yi num a
mbaŋ wi bifi biwɔ bichi nǐ sɛiŋ shi i káŋ
wə, gbɔyi shi i kinchwɔ kimbum kiwɔ wə ka
kpiyi fɛiŋ.
33 Bəni bà bɔ nǐ tɔkniki bəh bifi biwɔ
kwuni bəh n'yɔkɔ tsə i kwili kintəəŋ, fuku
gia yichi na bəh yə yi num bəh bəni bà bɔ nǐ
kɔ bəh bəchinda bə ŋkpɛli i bɔ wə.
34 Yi dzə num a kwili wiwɔ wichi nǐ buku
dzə yɛiŋ Jisɔs. Si bɔ dzə yɛiŋ wi, tsa a wi nyə
i di bibɔ wə.

9

Jisɔs chuku mi num wi kpi wa wimu (Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Jisɔs liə i ŋgwuki wə, fiəni daŋ tsə i kwili
wi wə.
2 Yi dzə num a bəni bədɔkɔ nǐ dzə bəh mi
widɔkɔ i wi, num wi kpi wa wimu, i kimbuŋ
wə. Jɔbi wə Jisɔs yɛiŋ si bəni bəwɔ jiə shóm
yibɔ i wi, wi dzaka i mi wə wi nǐ kpi wa
wimu a, “Nsɛiŋ wuŋ, kâŋa shɔm ya. Mih
dalinya lɔ chu bia.”
3 Yi num a bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ laniki
nnyaki bənchi bə Nyɔ yisi i shwiŋyiki a bɔ
bɔ dzakayi a, “Mi wələ fəkəliki bəh Nyɔ.”
4 Jisɔs kiə gia yə bɔ kwakaki, ka bikə i
bɔ a, “Mbɛiŋ kaŋaki kiŋkwaka kichu i shóm
yimbɛiŋ wə lə kɔm nə a?
5 Yə yi bəniki i dzaka kɔ yi naiŋ a? I dzaka
i mi wələ a mih dalinya lɔ chu bia, ma i
dzaka a wi dzâ bɛiŋ wi nyani a?
6 Ayakalə, mih nəŋki i fə a mbɛiŋ kiə a mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki lə ŋga fa kuku
i dalinya chu.” Si wi dzaka yakadəiŋ ka
dzaka i mi wə wi nǐ kpi wa wimu a, “Dzâ
bɛiŋ, dzô kimbuŋ ka wɔ tsâki i wa wa.”
7 Wi dza bɛiŋ ka tsəki i wa wi.
8 Si mbaŋ wi bəni yɛiŋ gia yə yinum
yakadəiŋ ndzaŋ liəni i bɔ wə, bɔ ka tumyiki
bikum bi Nyɔ wə wi nya biələ ŋga i mi
wiwɔm.

Jisɔs bəəŋ Matiə (Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Si Jisɔs nǐ nyə fɛiŋ ka nyaniki tsəki ka
yɛiŋ mi widɔkɔ bə bəəŋ a Matiə, num mi wi
kwani kiŋwakti, num wi num kuku i di bi bi
nɔm wə. Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ bǐəli mih.”
Wi ka dza bɛiŋ ka biəliki wi.
10 Jisɔs dza tsə shinum i Matiə dzu, jɔbi
wə wi nǐ dziki, yi dzə num a bəni bədɔkɔ
bəduli bà bɔ nǐ kwaki biŋwakti, bəh bəni
bəchu bədɔkɔ bɔ ni dzə tə ka shinum i dzi
bɔ bəh Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ.
11 Jɔbi wə Bəfalasi yɛiŋ si bəh bɔ dziki
yakadəiŋ ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a, “Akɔ
kɔm nə mi wimbɛiŋ wi lanini dziki bəh bəni
bà bɔ kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bədɔkɔ
a?”
12 Jisɔs wɔkɔ si bɔ bikəki, ka dzaka i bɔ a,
“Bəni bà bɔ kɔ bəh gwu yiləkəli si nəŋ kə mi
wi tsa. Asi nəŋ num bà bɔ gwɛiŋki.
13 Mbɛiŋ tsâ kwaka yɛiŋ a fwu wi gia yə
bə nyaka si Nyɔ dzakaki a, ‘Mih nəŋki a bəni
kwâsiki num nshɛiŋ i bəni wə, mih nəŋki kə
a bə fâki gia i mih’, yəmaka kɔ a nə a? Mbɛiŋ
kǐə a mih ka dzə dəkə i bəəŋ bəni bà bɔ kɔ
chəŋ. Mih dzə i bəəŋ num bà bɔ kɔ bəchu.”

Bəni bikə kɔm mbam wi dzaka (Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

* **8:28** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ bəəŋki a, “Gadalen, bidɔkɔ a Gɛlgɛsɛn.”

14 Bwa bə mbaŋ bə Jɔn Njulibəkɔ nǐ dza
dzə bikə i Jisɔs a, “Akɔ kɔm nə wə buku bəh
Bəfalasi si bam dzaka, bwa ba bə mbaŋ
bam kə a?”
15 Jisɔs chukuli i bɔ a,“Bə kɔlə i laka bəni i
dzini bi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə, bɔ kɔlə i tsə
i gwuŋki tsəŋəki nyum miŋkpaŋa wimfiaŋ
wiwɔ num fɛiŋ bəh bɔ a? Ayakalə, kaŋ dzəki
lə yə bə bi dzɔ bwili nyum miŋkpaŋa wiwɔ i
bɔ, ma bɔ bi ka bamki dzaka.
16 Mi widəkɔ kəkə i dzɔ kinchumni kim-
buŋ kimfiaŋ i kwɔyi mbuŋ wikpu yɛiŋ.
Wi ka fə yakadəiŋ, ma kinchumni kimbuŋ
kiwɔ ni ŋgwuŋyi taŋa buku i kikpu kə wə,
dzəŋə yiwɔ ni fiəni kpali tsə si yi nǐ kɔ.
17 Mi kəkə tə i dzɔ mbih mimfiaŋ i jiə i
kiŋgəə ki mbih mə num bə kɛiŋsi bəh dzu
yi nyam* num ki jɛkə, wi ka fə yakadəiŋ,
mbih mimfiaŋ miwɔ ni biəŋ, kiŋgəə ki mbih
kiwɔ ni bumi baka mɔ ni tsə i kuku. Yi chəŋ
kɔ a, bə kaŋaki i jǐə mbih mimfiaŋ i kiŋgəə
kimfiaŋ mə. Ayakadəiŋ, ma mbih miwɔ bəh
kiŋgəə kiwɔ ni numki bindzəŋ.”

Miŋkpaŋa widəkɔ kɔm Jisɔs ka bənih, Jisɔs dzasi waiŋ mi wimbum (Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Asi Jisɔs nǐ kɛiŋki wi dzaka i bɔ
yakadəiŋ, yi dzə num a mi wimbum
widəkɔ, liə dzə tum binyu i wi nshiŋ ka
tsaki wi a, “Waiŋ wuŋ wikpaŋni kpi a liə,
ayakalə, dzâ kɔm wi bəh kaŋ ma wi fiəni
chu wiwɔm.”
19 Jisɔs ka dza bɛiŋ bɔ wi ka tsəki, bwa bu
bə mbaŋ biəli tə wi.
20 Yi num a miŋkpaŋa widəkɔ nǐ gwɛiŋki lə
bəh bikpakali i jía wə jwɔfi ntsɔ yifa, wi dzə
i Jisɔs jum ka kɔm jəŋ wi wimbuŋ.
21 Wi nǐ kɔm yakadəiŋ, num wi nǐ kɔ wi
dzaka i wi shɔm a, “Mih ka kɔm shəŋ a
mbuŋ wi, yaka mih bənih.”
22 Si wi kɔm yakadəiŋ, Jisɔs fiəni gwu yɛiŋ
wi, dzaka i wi a, “Nih wuŋ, kiə wɔ ki lwâ kə.
Shɔm ya yə wɔ jiə i mih yi fə lɔ wɔ bɔnih.”
Akisəkə, miŋkpaŋa wiwɔ ka bɔnih.
23 Jəbi wə Jisɔs nǐ tsə buku i juŋ yi mi
wimbum wə, ka yɛiŋ bəni bà bɔ nǐ tɔŋki
kisɔŋ ki kpi tasi bəh mbaŋ wi bəni. Bɔ gɔkɔ
di bəh mindəm mi kpi.
24 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzâ nyê fa,
waiŋ wiwɔ ka kpi dəkə, wi nɔki lə.” Bəni
bəwɔ ka suŋuki wi num suŋuni.
25 Jəbi wə bɔ nǐ bwili bəni bəwɔ i biŋ, wi ka
liə tsə i dzu, kaŋa waiŋ wiwɔ i tsɛiŋ yi wə, wi
ka dza bɛiŋ.
26 Ntum kɔm gia yiwɔ fiəli tali i kimbu ki
tumi kiwɔ kichi.

Jisɔs wɛli dzəkəh yi bimfəkə bifa

27 Si Jisɔs nǐ buku i fɛiŋ fibiŋ, ka nyaniki
tsəki, bimfəkə bidəkɔ bifa, a num bənyuku
ka yɔkɔki biəliki wi wamyi bəh ŋga dzakayi
a, “Waiŋ Nkuŋ Dɛbit, kwâsi nshɛiŋ i buku
wə.”
28 Jəbi wə Jisɔs nǐ tsə liə i dzu, bimfəkə
biwɔ biəli wi, wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ bum a
mih kɔlə i fə gia yələ mbɛiŋ dəki lə a?” Bɔ
bum a, “Aaŋ Bah.”
29 Jisɔs ka kɔm dzəkəh yibɔ dzaka a, “Kɔm
bə shɔm yə mbɛiŋ jiə i mih wə, ma yi nûm
ayakadəiŋ i mbɛiŋ wə.”
30 Dzákəh yibɔ baiŋ. Jisɔs ka lansi kiŋ i
bɔ a, “Kiə mbɛiŋ ki môm kə i fâ a mi widəkɔ
kǐə.”
31 Ayakalə, bɔ tsə ka waŋki tsəki lɔ gia
yiwɔ kɔm nɔm wə Jisɔs fə i kimbu ki tumi
kiwɔ kichi wə.

Jisɔs chuku kinchiŋni

32 Si bəni bəwɔ nǐ dza i nyəki, yi num
a bəni nǐ dzə bəh kinchini kidəkɔ i Jisɔs
chinda wi ŋkpɛli num i wi wə.
33 Jisɔs ka bwili chinda wi ŋkpɛli wiwɔ i
mi wiwɔ wə wi yisi ka dzakaki. Mbaŋ wi
bəni yɛiŋ yakadəiŋ dzaka wɔm bɔ, bɔ ka
dzakayiki a, “Bɔ ka num yɛiŋ dəkə ŋkaiŋni
wi gia ka yələ i tumi ki Islae wə.”
34 Ayakalə, Bəfalasi dzaka yibɔ a, “Wi
bwiliki bəchinda bəh ŋkpɛli bələ num bəh
ŋga bi ŋkuŋ wi bəchinda bə ŋkpɛli bà.”

Nkəh duki lə na bəh ŋga, bəni bə kəhni num twɛsi

35 Jisɔs ka nyaniki i kikwili kimbum
kichi, bəh i kidi wə lani bəni i júŋ yi tsani
kibɔ mə, chu fuku tə ntum wi ndzɔŋni kɔm
ŋkuŋ bi Nyɔ. Wi nǐ nyaniki yakadəiŋ chuku
tə jwɛ́iŋ yichi bəh mijwɛiŋni michi.
36 Jəbi wə wi nǐ yɛiŋ mbaŋ wi bəni, nshɛiŋ
kwa wi bəh bɔ kɔm bɔ nǐ kɔ i biluŋ wə, na

* **9:17** Bəju nǐ kɛiŋsiki kiŋgəə ki mbih num bəh dzu yi nyam.

mi widəkɔ num kə i gamti bɔ, bɔ num aka shwáŋ yə yi kaŋaki kə mi wi təknini.
37 Wi ka dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ a,
“Ŋkɔh duki lə na bəh ŋga, ayakalə bəni bə
kɔhni num a twɛsi.
38 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tsâki a Bah wə wi
kaŋaki khə wiwɔ chĭŋsi bəni bə kɔhni i wi
khə.”

10

Jisɔs faaŋ bwa bu bə mbaŋ jwɔfi ntsɔ bəfa (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Jisɔs dza bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ jwɔfi ntsɔ
bəfa bɔ dzə. Wi nya ŋga i bɔ a bɔ bwĭliki
biŋ'waka bichu i bəni wə chu chûku jwɛ́iŋ
yichi bəh mijwɛiŋni michi yɛiŋ.
2 Kələ kɔ kiyɛli ki bwa bə ntum bə Jisɔs bà
jwɔfi ntsɔ bəfa: Wi ninshiŋ num Samən wə
bə bɔɔŋki tə a Bita, bəh Andulu waiŋnih wi.
Bədɔkɔ num Jɛm wə wi nĭ kɔ waiŋ Sɛbide
bəh waiŋnih wi Jɔn bəh
3 Filib bəh Batələmu, Təmɔs bəh Matiɔ
wə wi nĭ kwaki kiŋwakti, Jɛm waiŋ Alfiyus,
Tadeus bəh
4 Samən wə wi nĭ kɔ i mbaŋ wi dzɛlɔt wə*
bəh Judas waiŋ Iskaliɔt wə wi nĭ taŋni Jisɔs.

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Jisɔs nĭ faaŋ bəni bələ jwɔfi ntsɔ bəfa ,
dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ ka tsəki, kiə mbɛiŋ ki
tsâ kə i di bi bəni bà bɔ kɔkɔ Bəju. Kiə mbɛiŋ
ki tsâ kə i kikwili ki bəni bə Samalia wə.
6 Mbɛiŋ tsâ num i bwa bə Islae bà bɔ kɔ ka
shwáŋ yə yi lakayi.
7 Si mbɛiŋ tsâki mbɛiŋ fukuki i bɔ a, ‘Ŋkuŋ
bi bɛiŋ si num a dzəh.’
8 Mbɛiŋ chûkuki tə bəni bà bɔ gwɛiŋki,
fâ bəni bə kpili fiəni dza i kpi wə, chûku
bəni bà bɔ kaŋaki jwɛ́iŋ yi kumyini, bwĭli
bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə. Mih nya ŋga
biələ i mbɛiŋ kilɔlɔ. Mbɛiŋ tsâ gâmtiki tə
bəni yɛiŋ kilɔlɔ.
9 Mbɛiŋ kabə nyə, kiə mi ki dzô kə kpɔ i
shu i chiŋnih wə, nabə kpɔ wimbum, nabə
wi nchiŋ, nabə wə wi sɛiŋniki.
10 Kiə mi ki dzô kə kiba. Kiə mi ki dzô kə
bəmbuŋ bəfa nabə dzuyigvu yidəkɔ, nabə
mbəŋ. Mbɛiŋ kĭə a mi wi nɔm kaŋaki i
kwatiki dzɛiŋ i di biə wi nɔmki.
11 Mbɛiŋ ka tsə liə i kwili wə, yudəkɔ i di
wə, mbɛiŋ nâŋ mi wi kpɛiŋni, mbɛiŋ ka nôki
a bəh wi i tsâ bûku i jɔbi wə mbɛiŋ bi nyəki
fɛiŋ wə.
12 Mbɛiŋ ka tsə, asi mbɛiŋ liəki tsəki i mi
dzu, mbɛiŋ bônih i juŋ yiwɔ a kimbɔiŋni
nûm bəh mbɛiŋ.
13 Juŋ yiwɔ kabə kpɛiŋni, kimbɔiŋni
kimbɛiŋ bâaŋ i yɛiŋ dzu. Juŋ yiwɔ kabə
kpɛiŋniki kə, kimbɔiŋni kimbɛiŋ fĭəni dzə
i mbɛiŋ wə.
14 Mi ka nəiŋ i dzɔ mbɛiŋ nabə i wɔkɔ gia
yə mbɛiŋ dzakaki, mbɛiŋ bá buku yɛiŋ dzu
nabə i kwili wiwɔ wə mbɛiŋ chûmni kwɔŋɔ
bibɔ i gvu yimbɛiŋ wə.
15 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, a bi numki i
chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi bɔniki lə
i kwili wi Sɔdɔm wə bəh ki Gɔmɔla tsə kwili
wiwɔ.

Bəŋgəkə bə bwa bə ntum bə Jisɔs (Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Mbɛiŋ wôkɔli, mih faaŋki mbɛiŋ, mbɛiŋ
ni tsə mbɛiŋ numki ka shwáŋ i bəkwula
kintəəŋ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bá nyani mbɛiŋ
ka fifiki ka júŋŋ, mbɛiŋ num tə alə mɔɔɔŋ
aka mbumi.
17 Mbɛiŋ bá nyani mbɛiŋ ka tôkni kɔm
bəni. Mbɛiŋ kĭəki a bɔ bi kwa nya lə mbɛiŋ
i kaŋ yi bəni bà bɔ sakaki bənsaka. Bɔ bi
twɛiŋki mbɛiŋ i júŋ yibɔ yi tsani wə.
18 Bɔ bi guku tsə bəh mbɛiŋ i bəni bà bɔ
sakaki bimbu bi tumi nshiŋ, bəh i bəŋkuŋ
nshiŋ kɔm mih, ka mbɛiŋ dzakaki i bɔ bəh
bəni bà bɔ kɔkə Bəju kɔm mih.
19 Bɔ bi ka nya mbɛiŋ i bɔ yaka, kiə mbɛiŋ
bi ma fûmsi gwu a yuwidəkɔ mbɛiŋ ni tsə
dzaka a nə i dzəh yi naiŋ wə, kɔm Nyɔ bi
nyaki lə gia yə mbɛiŋ bi dzaka i jɔbi wiwɔ
wə.
20 A bi numki kə mbɛiŋ i dzakaki. A bi
dzakaki Kiŋ'waka ki Ba wimbɛiŋ i mbɛiŋ
dzəkə.
21 Mi bi dza dzɔ waiŋnih wi nya bə wɔɔ,
ayaka tii waiŋ dzɔ waiŋ wi nya bə wɔɔ. Bwa
bi dza bwaŋki lə gvu i bətii bəbɔ chɛiŋ, fə bə
wɔɔyi bɔ.
22 Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbɛiŋ kɔm yɛli
wuŋ. Ayakalə, mi wə wi bi kaŋaki shɔm i tsə
buku i kiŋgɔksi wə akɔ wə wi bi bɔiŋki.

* **10:4** Bədzɛlɔt nĭ kɔ Bəju bà bɔ nĭ təbiki tumi kibɔ, jwɔ i bwili ki i ŋgəkə wə, i kaŋ yi bəni bə Lum wə.

23 Jəbi wə bəni bi ka bwaŋ gvu i mbɛiŋ chɛiŋ i kwili wimu wə, mbɛiŋ yôkɔ tsə i kidəkɔ wə. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi nyani tali kə kikwili ki Islae wə kichi maka mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi dzə.

24 Waiŋ wi kiŋwakti kəkə i tsə mi wi lanini, waiŋ wi nɔm si tsə kə tə tikwili wi.

25 Yi kpɛiŋniki lə a waiŋ wi kiŋwakti numki aka mi wi lanini, ayaka waiŋ wi nɔm num tə ka tikwili wi. Bə kabə bɔɔŋ tii juŋ a wi kɔ Bɛlsebu, ma bə ma ni bɔɔŋki bwa bə dzu i yɛli wə wi gumi tsə ŋ'wi a?

(Luk 12:2-7)

26 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ma lwâ bɔ. Mbɛiŋ kîəki a gia kəkə yə bə baŋ, yi kəbi i bi baaŋ i buku i biŋ. Ayaka gia yidəkɔ kəkə tə yə bə nyumiki a bə bi baaŋki i kiə yi.

27 Gia yə mih fukuki i mbɛiŋ nchəkɔ, mbɛiŋ dzâkaki i bəni a num nshifəkɔ. Ayaka yə mih chumyiki dzakaki i mbɛiŋ, mbɛiŋ lâka i kifwu ki juŋ wə.

28 Mbɛiŋ ma lwâki bəni bà bɔ kɔ i wɔɔ a ntsaŋa ki gwu shəŋ kəbi i wɔɔ tə kiŋ'waka. Mbɛiŋ lwâ Nyɔ wə wi kɔ i kaasi kiŋ'waka ki mi bəh ntsaŋa ki gwu i gbuku wimbum wə.

29 Ntə bə si taŋni lə minsii mifa i finini wə a? Ayakalə, fimu kəbi i shi gbɔ i kuku maka Ba wimbɛiŋ bum.

30 Yi mbɛiŋ kɔ num Nyɔ kiə na júŋ yimbɛiŋ yifwu yichi yə yi kɔ i mbɛiŋ fuŋ.

31 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ma lwâki. Mbɛiŋ tsəki lə minsii miduli.

(Luk 12:8-9)

32 Na ndə wə wi bum mih i bəni nshiŋ a wi kiəki lə mih, yaka mih bi bum lə wi tə i Ba wuŋ nshiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ.

33 Ayakalə, na ndə wə wi nəiŋ mih i bəni nshiŋ, akɔ wi mih bi nəiŋki tə i Ba wuŋ nshiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ.

Jisəs dzə bəh kiŋgali
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Kiə mbɛiŋ ma kwâkaki a mih dzə num bəh kimbɔiŋni i fa kuku. A kəkə gia yə mih dzə bəh yi. Mih dzə num bəh jum.

35 Mbɛiŋ kîəki a mih dzə i fə a waiŋ nyukuni jwɔki bəh tii, waiŋkpaŋni jwɔ tə bəh nih, kpə waiŋ jwɔ bəh nih nyuwi.

36 Bəmbaiŋŋni bə mi bi numki bəni i wi dzu.

37 Mi wə wi kəŋki ba wi nabə nih wi tsə mih, yaka wi kpɛiŋniki kə i numki mi wuŋ. Mi ka kəŋki tə waiŋ wi wi nyukuni nabə wi kpaŋni tsə mih, yaka wi kpɛiŋniki kə i numki tə mi wuŋ.

38 Na ndə wə wi ka baaŋ i giŋ kintasi ki i biəliki mih, yaka wi kpɛiŋniki kə i numki mi wuŋ.

39 Mi wə wi təkniki bəh nəni ki, bi laksiki lə nəni kiwɔ. Ayakalə, na ndə wə wi laksi nəni ki kɔm mih, wi bi kwatiki lə nəni kə ki bi tsə kaa kə.

(Mak 9:41)

40 Mi wə wi dzɔ mbɛiŋ wi dzɔ num mih. Mi wə wi dzɔ mih, yaka wi dzɔ num mi wə wi faaŋ mih.

41 Mi wə wi dzɔ mi wi ntum wi Nyɔ, kɔm wi kiəki a, a faaŋ Nyɔ wi, wi bi kwatiki lə mmakti wə Nyɔ maktiki bəni bu bə ntum yɛiŋ, mi wə wi dzɔ mi wi chəŋ, kɔm wi kiəki a wi kɔ mi wi chəŋ, wi bi kwatiki lə mmakti wə Nyɔ maktiki bəni bə chəŋ yɛiŋ.

42 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi ka nya na bwam wi mwi midəli i mi wimu i mbaŋ wi bəni bə nchiŋ bələ wə kɔm wi kiə a wi kɔ mi wuŋ wi mbaŋ, wəmaka mi bi dza kə mmakti wi.”

11

Jən Njulibəkɔ faaŋ bwa bu bə mbaŋ i Jisəs
(Luk 7:18-35)

1 Jəbi wə Jisəs nǐ kaasi i təfiki bwa bu bə mbaŋ bà jwəfi ntsɔ bəfa wi ka nyə fɛiŋ kabə nyaniki tsəki i kikwili kə wə fɛiŋ lani bəni chu fuku ntum wi ndzəŋni.

2 A nǐ kɔ i jəbi wiwɔ wə, Jən Njulibəkɔ num i juŋ yi nsəŋ mə. Wi ka bi dza wəkɔ kɔm gia yə Klistus nǐ fəki, ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ a bɔ tsə̂,

3 bîkə i wi a, akɔ a wi wə wi nǐ kaŋaki i bi dzə a, ma buku wəkɔliki mi widəkɔ chi chi a.

4 Bɔ tsə ka bikə, Jisəs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ fiəni tsə̂ fûku i Jən gia yə mbɛiŋ wəkɔ bəh yə mbɛiŋ yɛiŋ.

5 Bimfəkə si yɛiŋ lɔ di, bəŋgbɔ nyani dza nyani chəŋ, bəni bà bɔ gwɛiŋki bəh jwɛiŋ yi kumyini bənih, binchini wəkɔ gia, bəni bà bɔ nǐ kpiyi fiəni dzayi, bə chu fuku tə ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ i bəni bə kifuu.

6 Kimbəiŋsi kimbum kɔ i mi wə wi ka
məŋni dəkə mih.”
7 Bwa bə Jɔn bə mbaŋ ni dza i nyəki, Jisɔs
ka yisi i dzakaki i mbaŋ wi bəni kɔm Jɔn,
bikə a, “Mbɛiŋ nǐ buku tsə chwa i tsə yɛiŋ
num nə a? Gaŋ biə fiəkə tsəki nəŋniki a?
8 Asi kɔkə dəkə yakadəiŋ, mbɛiŋ bə́ buku
tsə fɛiŋ kɔm nə la? Mbɛiŋ ni tsəki i yɛiŋ mi
wə wi si tum bəmbuŋ bə bənini i gwu wə a?
Mbɛiŋ wɔ̂kəli, bəni bə̀ bɔ tumki bəmbuŋ bə
bənini i gwu wə si shi num a bəntɔŋ wə.
9 Asi kɔkə dəkə yakadəiŋ, mbɛiŋ bə́ buku
tsə i yɛiŋ nə a? I tsə yɛiŋ mi wi ntum wi Nyɔ
ma? Aaŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, akɔ mi wi
tsə mi wi ntum wi Nyɔ.
10 Akɔ wi wə bə nǐ nyaka kɔm wi Nyɔ
dzaka a,
‘Wɔ̂kəli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi ntum
ma wi tsə i wɔ nshiŋ
wi kɛiŋsi dzəh ya ka wɔ bi dzəki.’
11 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, i kintəəŋ
ki bəni bə̀ a bwɔ miŋkpaŋa, mi widəkɔ
kɔkə yɛiŋ wə wi kɔkniki tsə Jɔn Njulibəkɔ.
Ayakalə, mi wə wi kɔ na wi nchiŋ i kintəəŋ
ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə wi kɔ wi kɔkni tsə Jɔn.
12 I yisi i chəkɔ biə Jɔn Njulibəkɔ nǐ yisi
nɔm wi i dzə buku bidaiŋ a nǐ kɔ bəni jwɔ
ŋkuŋ bi bɛiŋ,* ayaka bəni bə ŋga ka lɔkɔki
bəh ŋga.
13 Bəni bə ntum bə Nyɔ bəchi bəh bənchi
bə Muses nǐ dzakaki kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ i dzə
buku i jɔbi wi Jɔn Njulibəkɔ wə.
14 Mbɛiŋ kabə yɛiŋ a mbɛiŋ kɔlə i bum,
mbɛiŋ bûm a Jɔn wələ kɔ Ɛlaja wə wi nǐ
kaŋaki i dzə.
15 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ, wi
wɔ̂kɔ.”
16 Jisɔs dza bə́ kaiŋyi a, “Mih kɔ i fəkəni
ŋgɔkɔ wi liə wələ bəh finə a? Bɔ kɔ ka bwa
bənchiŋ bə̀ bɔ numyi i bi di bishi wə, bədəkɔ
bɔɔŋ bədəkɔ bikəyi a,
17 ‘Buku tɔŋ sɔŋ mbɛiŋ na biŋ a? Nya júm
yi kpi mbɛiŋ bum kə a?’
18 Mih dzakaki lə kɔm Jɔn nǐ dzə dzi kə
na mu kə, mbɛiŋ ka dzakaki a wi kaŋaki lə
chinda wi ŋkpɛli i gwu yi mə.
19 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi dzə, wi dzi chu
mu, mbɛiŋ dzaka a bə yêiŋ, si wi məyiki
nnyaki dzɛiŋ bəh mbih mɔ kwa wi, chu
num nsɛiŋ yiləkəli bəh bəni bə̀ bɔ kwaki
kiŋwakti bəh bəni bəchu bədəkɔ. Mbɛiŋ kǐə
a mfi si chusi gwu num i fiɛŋ fiə bi nɔmki.”

Jisɔs ka shaaŋki nɔni bikwili bimbum bidəkɔ
(Luk 10:13-15)

20 Jisɔs ka dza yisi i shaaŋki nɔni bik-
wili bimbum bidəkɔ biə wi nǐ kɔmsiki fəki
nnyaki gia yi dzaka kiwɔmni yiduli fɛiŋ, na
si wi ni fə yakadəiŋ, bəni bəwɔ fɛiŋ nǐ ka
kwuni i nɔni kibɔ wə.
21 Wi nǐ shaaŋki yakadəiŋ dzakayi a,
“Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ bəni bə
Kɔlasen, ŋgəkə wimbum kɔ tə wimbɛiŋ bəni
bə Besayda. Mbɛiŋ kǐə a, gia yi dzaka ki
wɔmni yə mih nǐ dzə fə i kidi kimbɛiŋ wə,
a nǐ kɔ a mih fə yi i Taya bəh Sidɔn, ma
bɔ nǐ fiəni i chu bibɔ wə ka lɔh bəmbuŋ bə
kpi, fukuh kibwuŋ i gwu wə jiakɔbi i kɔmsi
chusi a bɔ kwuni lɔ shɔ́m yibɔ.
22 Mih fukuki i mbɛiŋ a, a bi numki i
chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi bɔniki
lə i bəni bə Taya bəh bə Sidɔn tsə yimbɛiŋ.
23 Ayaka mbɛiŋ bəni bə Kafanaum, mbɛiŋ
kwakaki a, akɔ mbɛiŋ bə̀ bə bi yaksiki i bɛiŋ
a? Aayi! Bə bi shisi mbɛiŋ shisini i tumi ki
bəni bə kpili wə. Mbɛiŋ kiə a, a nǐ kɔ a gia
yi dzaka kiwɔmni yə mih nǐ fə i mbɛiŋ, a nǐ
kɔ a yi num i Sɔdɔm, ma kwili wiwɔ kɛiŋki
lə fɛiŋ i dzə buku bidaiŋ.
24 Mih fukuki i mbɛiŋ a, a bi numki i
chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə gia bi bɔniki
lə i bəni bə Sɔdɔm tsə yimbɛiŋ.”

Kimbuŋ ki Jisɔs yaŋsiki alə
(Luk 10:21-22)

25 I jɔbi wiwɔ wə, Jisɔs dza dzaka a, “Mih
nyaki kiyɔŋni i wɔ Ba wuŋ Ŋkuŋ wi bɔɔli bəh
nshwaiŋ kɔm wɔ nyumi gia yələ i bəmfi bəh
bəŋkiəgia, chusi yi num i bəni bə kilɔlɔ bəh i
bwa bənchiŋ.
26 Yi num yakadəiŋ Ba wuŋ, kɔm akɔ
ayaka si wɔ nǐ kɔŋki a yi numki.
27 Ba wuŋ kɔ num wi nya lɔ biɛiŋ bichi i
mih. Mi widəkɔ kəkə wə wi kiəki Waiŋ Nyɔ
a kɔbi a Ba wi. Ayaka mi widəkɔ num kə wə
wi kiəki Ba wuŋ a kɔbi a Waiŋ bəh bəni bə̀
Waiŋ wi kɔ wi sabibwili i chusi Ba wi i bɔ.

* **11:12** Nabə a, “...ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ bəh ŋga,”

28 Mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ bəh biluŋ bi
jii gaka mbɛiŋ, mbɛiŋ dzâ i mih, ma mih fə
mbɛiŋ waka.
29 Mbɛiŋ dzô tûŋ num kimbuŋ kəŋŋ, ma
mbɛiŋ bîəliki nlani wuŋ, kɔm mih kɔ mfiŋ
mi wi mbɔnini, kaŋa shɔm yi wakani, ka
mbɛiŋ dzə kwati ŋ'waka i shóm yimbɛiŋ wə.
30 Kimbuŋ kəŋŋ kɔkə i gaka mbɛiŋ i tuŋ,
ayaka biluŋ biŋ jii kə."

12

Jisɔs fuku baiŋsi kɔm chɔkɔ bimbam (Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 I jɔbi wiwɔ wə, Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ
nyə ka nyaniki təliki tsəki i kikhə kigəŋ
kidɔkɔ wə, a num i chɔkɔ bimbam wə. A nǐ
kɔ dzɔŋ si wɔɔ bwa bu bə mbaŋ, bɔ ka dza
yisi i təiŋyiki kifwu kigəŋ dzi.
2 Jɔbi wə Bəfalasi nǐ yɛiŋ, bɔ dzaka i Jisɔs
a, "Tsɛiŋ, bwa ba bə mbaŋ fəki gia yə nchi
bumki kə a mi kɔlə i fəki i chɔkɔ bimbam
wə."
3 Wi bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ ka num fa dəkə
i Kiŋwakti ki Nyɔ wə si dzɔŋ nǐ wɔɔki Dɛbit
bəh mbaŋ wi, wi fə a?
4 Wi nǐ liə i juŋ yi Nyɔ wə, dzi blɛd wə bə nǐ
baa jiə a akɔ wi Nyɔ, num nchi nǐ bumki kə
a wi nabə bəni bà bɔ nǐ kɔ bəh wi kɔlə i dzî.
A nǐ kɔ a dzî a bətii mfə gia.
5 Ma mbɛiŋ ka num fa tə i bənchi bə
Muses wə si asi num i chɔkɔ bimbam wə,
bətii mfə gia bwiŋ nchi i bimbam wə, bɔ fə
bənɔm bəbɔ i juŋ yi fəni yi gia wə, ayakalə
nsaka kɔbi a?
6 Mih fukuki i mbɛiŋ a gia yidɔkɔ kɔlə fa i
liə yimbum yi tsə juŋ yi fəni gia.
7 Bə kɔ num bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə
a Nyɔ dzakaki a, 'Mih nəŋki a bəni kwâsiki
num nshɛiŋ i bəni wə, mih nəŋki kə a bə fâki
gia i mih.' A nǐ kɔ a mbɛiŋ kiəki gia yə di
biələ dzakaki, ma mbɛiŋ kɔkə i sakaki bəni
bà bɔ kɔ maka bɔ gbɔ.
8 Yi kɔ a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kɔ
Tikwili wi chɔkɔ bimbam."

Jisɔs chuku mi i chɔkɔ bimbam wə num tsɛiŋ yi kpi (Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Jisɔs nǐ nyə fɛiŋ, tsə liə i juŋ yi tsani yibɔ
mə.
10 Yi num a, mi widɔkɔ nǐ kɔlə fɛiŋ num
tsɛiŋ yi kpi. Bəfalasi bədɔkɔ dza bikə i Jisɔs
a, "Nchi bumki lə a bə kɔlə i chûku mi i
chɔkɔ bimbam wə a?" Bɔ nǐ bikəki yakadəiŋ
nəŋ num gia yə bɔ ki jiəki i wi fuŋ.
11 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Akɔ ndə i mbɛiŋ
kintəəŋ wə wi kabə kaŋaki shwáŋ yi yimu
gbɔ i fəŋ mə i chɔkɔ bimbam wə, wi ma ni
kaŋa guku bwili yi a?
12 Mi wiwɔm tsəki kə shwaŋ nalə a? Yaka
kɔ a bənchi bumki lə a mi kɔlə i fâ nɔm wi
ndzɔŋni i chɔkɔ bimbam wə."
13 Wi ka dzaka i mi wə wi nǐ kpi wa wimu
a, "Nâni tsɛiŋ ya." Mi wiwɔ nani, yi bɔnih
ka num aka yidɔkɔ yə.
14 Ayakalə, Bəfalasi buku tsə ka fasi si bɔ
ni fə ka bɔ wɔɔ Jisɔs.

Jisɔs kɔ mi wi nɔm wi Nyɔ wə wi saiŋbwili

15 Jisɔs kîə kɔm kimfasi kə bɔ kɔ bɔ jiə, ka
dza nyə fɛiŋ. Bəni bəduli biəli wi. Wi chuku
bɔ bəchi bà bɔ nǐ gwɛiŋki,
16 kiŋ a bɔ ma ni fə a bəni kiə ŋgaiŋ.
17 Yi num yakadəiŋ i fə a yi dzə kpɛiŋ asi
mi ntum wi Nyɔ Isaya nǐ dzaka a,
18 "Mbɛiŋ tsêiŋ, wələ kɔ waiŋ wuŋ wi nɔm
wə mih saiŋbwili.
Mih kɔŋki lə wi, ayaka shɔm yiŋ wɔkɔki lə
ndzɔŋni bəh wi.
Mih ni nya lə Kiŋ'waka kəŋŋ i wi,
ma wi bi fukuki i bitumi kɔm dzáh
yi chəŋ yə mih təiŋyiki bənsaka bəŋ
yɛiŋ.
19 Wi bi yɔliki kə bəh bəni, nabə i kɔmyiki
dzaka.
Mi bi lansi wɔkɔ kə ja yi i dzáh wə.
20 Wi bi bwiŋ kaasi kə mfwaŋ biə bi kɔ bi si
bwiŋ.
Wi bi nyumsi kə baiŋni biə bi kɔ bi si libli
baiŋ.
Yi bi num yakadəiŋ i tsə buku asi wi bi fəki
dzəh yi chəŋ yə
wi təiŋyiki bənsaka yɛiŋ, dzi.
21 Ayaka bitumi bichi bi tsɛiŋki tsəki a nin-
shiŋ num bɔ jiə mfi bibɔ i wi wə."

Ŋga bi Jisɔs nyə faiŋ? (Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Bəni bədɔkɔ nǐ dza dzə bəh mi widɔkɔ
i wi num wi fəkə wi chu num kinchini,
chinda wi ŋkpɛli num i gwu yi wə. Jisɔs
chuku wi, wi ka dzakaki chu yɛiŋ.

23 Dzaka wəm bəni bà bə nǐ kə fɛiŋ bəchi,
bə ka bikəki a, “Yi kələ numki a mi wələ kə
wainŋ Ŋkuŋ Dɛbit a?”
24 Ayakalə, Bəfalasi ka wəkə si bə
bikəki yakadəiŋ dzaka a, “Mi wələ bwiliki
bəchinda bə ŋkpɛli num bəh ŋga bi Bɛlsebu
wə wi kə ŋkuŋ wi bəchinda bə ŋkpɛli.”
25 Jisəs kǐə gia yə bə kwakaki ka dzaka i
bə a, “Na kinaiŋ tumi ki gaali gwu ka jwəki
a kiki, ki bi fiəni chu chi. Kwili nabə juŋ yə
yi gaali gwu ka jwəki a yiyi, yi bi num kə.
26 Ayakadəiŋ, Satan kabə kəəŋki bwiliki
Satan widəkə i mi wə, ma yi numki a wi
gaali lə gwu yi. Yi ka numki yakadəiŋ, ma
ŋkuŋ bi bi ma num.
27 A kabə num a mih bwiliki bəchinda
bə ŋkpɛli num bəh ŋga bi Bɛlsebu, ma bwa
bəmbɛiŋ ni bwiliki num bəh bi ndə a? Gia
yə bwa bəmbɛiŋ fəki ni chusiki a mbɛiŋ gbə
lə nsaka.
28 Ayakalə, mih kabə bwiliki bəchinda
bələ num bəh ŋga bi Kiŋ'waka ki Nyə, ma yi
numki a ŋkuŋ bi Nyə dzə lə i mbɛiŋ kintəəŋ.
29 Mbɛiŋ kwakaki a mi kə i liə dəiŋ i juŋ yi
mi wi ləkəli wə, i kə buku bəh biɛiŋ bi, maka
wi yisi kwa kaŋa mi wi ləkəli wiwə a? Jəbi
wə wi kaŋa yakadəiŋ wi ka ni kə buku bəh
biɛiŋ bi ŋkəŋ ŋkəŋ.
30 Mbɛiŋ kǐə a, mi wə wi kəkə bəh mih,
wəmaka bwaŋki lə gvu i mih chɛiŋ. Mi wə
wi gamtiki kə mih i juŋniki, wi shakyiki
num shakyini.
31 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a Nyə
kələ i dalinya gia yichu bəh ja yichu yichi
yə bəni dzakaki. Ayakalə, mi wə wi dzakaki
ja yichu kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni, Nyə kəkə i
lansi dalinya wi.
32 Mi wə wi dzakaki ja yichu kəm mi wə
yɛli wi kə Wainŋmi, Nyə kələ i dalinya wi.
Ayakalə, mi wə wi dzakaki ja yichu kəm
Kiŋ'waka ki Baiŋni, Nyə kəkə bi lansi dalinya
wi, na i jəbi wi liə wə nabə i wi dzəni wə.

Bə si kiə kpɛiŋ i mintam miwə wə (Luk 6:43-45)

33 Mi kabə kaŋaki kpɛiŋ wi ndzəŋni,
wi kaŋaki i wumki mintam mi ndzəŋni.
Mi kabə kaŋaki kpɛiŋ wichu, wi kaŋaki i
wumki mintam michu. Bə si kiə kpɛiŋ num
i mintam mə mə wumki yɛiŋ wə.
34 Chwəŋbijuŋ bi fákəh biələ. Mbɛiŋ kə
dəiŋ i dzakaki ndzaka wi ndzəŋni, mbɛiŋ
num bəni bəchu a? Mbɛiŋ kǐə a gia yə yi
kə yi jikə i shəm yi mi wə, kə yə yi si buku
i dzaka ki wə.
35 Mi kabə num wi kaŋa kiba ki biɛiŋ
bindzəŋni i wi mə, ma wi ni bwiliki a biɛiŋ
bindzəŋni yɛiŋ. Aka bá num wə wi kaŋaki
kiba ki biɛiŋ bichu, wi ni bwiliki a biɛiŋ
bichu yɛiŋ.
36 Mih fukuki i mbɛiŋ, jəbi wə chəkə bi
nsaka wi gəksini bi numki, mi kaŋaki i bi
kəmyi dzaka ki i ja yə yi nǐ bukuki i dzaka
ki wə yi kpɛiŋni kə.
37 Mbɛiŋ kiəki a, jəbi wə bə bi sakaki mi, a
bi num já yə yi bukuki i dzaka ki wə, yə yi bi
fə wi gia na kwa wi, a num tə já yə yi bukuki
i dzaka ki wə, yi bi fə wi gbə nsaka.”

Bəni bədəkə ka nəŋki a Jisəs chûsi gia yi kaŋyini (Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Bəni bədəkə bà bə nǐ laniki bənchi bə
Nyə bəh Bəfalasi ka bi dzaka i Jisəs a, “Mi wi
lanini, buku nəŋki a wə fə̂ gia yə yi chusiki
ŋga bia ma buku yɛiŋ.”
39 Jisəs chukuli i bə a, “Ŋgəkə wichu wə
wi bee Nyə, ka fiəni chu aka miŋkpaŋa wi
təkəlini, nəŋki i yɛiŋ gia yə yi chusiki ŋga
biŋ! Ayakalə, mih ni chusi kə gia yidəkə i
ŋgəkə wələ a kəbi a yi mi wi ntum wi Nyə
Jəna.
40 Asi Jəna nǐ nə i bwəkə yimbum shəm
kaŋ yitali, kə a liŋ asi mi wə yɛli wi kə
Wainŋmi bi numki i kuku i kaŋ yitali wə.
41 A bi numki i jəbi bi nsaka wi gəksini
wə, bəni bə Ninewi bi num bəh ŋgəkə wi liə
wələ fə bə jiə wi i ŋgəkə wə, kəm bə, bəni
bə Ninewi nǐ wəkə gia yə Jəna nǐ fukuki,
kwuni shəm yibə. Ayakalə, mbɛiŋ wəkəli,
mi widəkə kələ fa bəh gia yimbum yi tsə yi
Jəna.
42 A bi numki chəkə bi nsaka wi kaasini
wə, Yaa wə wi nǐ sakaki tumi ki Shɛba bi
numki lə tə bəh ŋgəkə wi liə wələ, fə wi liə
i ŋgəkə wə, kəm wi nǐ dza dzə i kiŋgəksi
ki mbi wə, i wəkə mfi bi ŋkuŋ Sələmən.
Ayakalə, mbɛiŋ wəkəli, mi widəkə kələ fa
bəh gia yimbum yi tsə yi Sələmən.
(Luk 11:24-26)

43 Jəbi wə kiŋ'waka kichu si buku i mi
wə ki tsə i chwa i nəŋki di biə ki ni nəki.
Ayakalə, jəbi wə ki ka nəŋ məŋ,
44 ki ni dzaka i gwu yi a, 'Mih ni fiəni tsə
i mih dzu i di biə mih ni buku.' Jəbi wə ki
fiəni dzə yɛiŋ juŋ yiwə kɛiŋ yiyəə, num bə
yaŋa kɛiŋsi yi ka yi bainki,
45 ki ka fiəni dzə bəh biŋ'waka bichu
bidəkə nanitaŋ bi bəkə tsə wi, bə ka liə i nəki
yɛiŋ. Ayaka nəni ki wəmaka mi ka fiəni
bəkə tsə si ki nǐ kə i ninshiŋ. Akə ayaka si
yi bi numki bəh ŋgəkə wichu wələ."

Bəni bà bə kə chwəŋkijuŋ ki Jisəs
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Asi Jisəs nǐ kɛiŋki wi dzaka i bəni yaka,
yi num a, nih wi bəh bwa bə nih, dzə num i
biŋ, bə nəŋ i dzaka bəh wi.
47 Mi widəkə dzaka i Jisəs a, "Nih wa bəh
bwa bə nah kə i biŋ nəŋ a mbɛiŋ bə dzaka."*
48 Jisəs chukuli wi a, "Nih wuŋ kə ndə,
bwa bə nih bəŋ num bənaiŋ a?"
49 Si wi bikə yakadəiŋ ka səkəki bəni bu
bə mbaŋ, ka dzaka a, "Nih wuŋ bəh bwa bə
nih bəŋ kə bələ.
50 Mbɛiŋ kǐə a na ndə wə wi fəki gia yə Ba
wuŋ i bɛiŋ kəŋki akə wi wə wi kə waiŋnih
wuŋ, bəh jɛmi yiŋ, bəh nih wuŋ."

Bəndi kəm ŋkuŋ bi bɛiŋ

13

(13:1-50)

Ndi kəm mi wə wi nǐ tsə i mu ŋgəkə
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 A i chəkə biwə wə, Jisəs ni dza buku i
dzu, ka tsə shinum kəmsi i kinchwə kim-
bum kpəŋ.
2 Mbaŋ wi bəni wimbum kwu juŋni tali
wi lə maaa. Wi ka dza liə shinum lə i ŋgwuki
mə i bəkə, mbaŋ wiwə ka shinumyi i bəkə
kpəŋ.
3 Wi yisi i fukuki gia yiduli i bə i bəndi
wə. Wi dzaka a, "Mi widəkə nǐ laa i tsə mu
ŋgəkə.
4 Asi wi nǐ muki, bədəkə gbəyi i dzəh,
minyəni dzə chumyi dzi.
5 Bəŋgəkə bədəkə gbəyi i di biə nshwaiŋ
nǐ num i biaŋa bɛiŋ, nshwaiŋ num ndzəŋ
kə fɛiŋ, ŋgəkə wiwə kəmsi buku yaka, kəm
nshwaiŋ nǐ chumiki kə fɛiŋ
6 Jəbi wə wəŋ nǐ yisi i bainki ka twɛiŋ
ŋgəkə wiwə. Si gaaŋ yiwə nǐ ka liə ndzəŋ
dəkə i kuku, wi ka kpiyi.
7 Bəŋgəkə bədəkə gbəyi i bifaka wə. Bifaka
biwə ka kə baŋ ŋgəkə wiwə.
8 Bəŋgəkə bədəkə gbəyi num i nshwaiŋ
yindzəŋni wə, ka buku yaka ka kə ka wum
nalə. Ayaka chwəŋ bidəkə kaŋa dzákəh gbi,
bidəkə mbaŋbisə, bidəkə mbaŋtia.
9 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkə."

Gia yə yi nǐ fə ka Jisəs dzakaki i bəndi wə
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Bwa bə mbaŋ bə Jisəs dza dzə bikə i wi
a, "Akə kəm nə wə dzakaki i bəni bələ num i
bəndi wə a?"
11 Wi chukuli i bə a, "Akə mbɛiŋ bà Nyə kə
wi fə lə a mbɛiŋ kǐə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ
bi bɛiŋ wə. Ayakalə, wi nəki fə kə a bəni bələ
kǐə.
12 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə wi kaŋaki fiɛŋ bə
ni kpɛiŋsiki lə ma wi kaŋaki biduli. Ayakalə,
mi wə wi kaŋaki kə fiɛŋ, bə ni dzə bwili lə i
wi na fi twɛsi fiə wi kaŋaki.
13 Akə gia yə mih dzakaki i bə num i bəndi
wə, kəm bə tsɛiŋki lə di yɛiŋ kə. Bə wəkəliki
lə gia, kəbi i wəkə nabə i kiə yi gia.
14 Gia yə mi ntum wi Nyə Isaya nǐ dzaka,
yi dzə lansi kpɛiŋ nalə bəh gia yə bəni bələ
fəki. Wi nǐ kə wi dzaka a,
'Mbɛiŋ bi wəkəliki lə gia na bindzəŋ,
ayakalə wəkə kiə kə.
Mbɛiŋ bi tsɛiŋki lə di na bindzəŋ, yɛiŋ kə.
15 Yi num yakadəiŋ kəm shóm yi bəni bələ
kə yi də lə,
bintuni bibə chini,
num bə baŋ lə dzákəh yibə.
Bə fə yakadəiŋ ka bə ma yɛiŋki di bəh dzákəh
yibə,
wəkə gia bəh bintuni bibə,
ka shóm yibə shiliki,
bə bi fiəni dzə i mih wə,
ma mih chuku bə.'
16 Ayakalə, kimbəiŋsi kimbum kə
kimbɛiŋ kəm dzákəh yimbɛiŋ kə yə yi yɛiŋki,
bintuni bimbɛiŋ num biə bi wəkəki.
17 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, bəni bə
ntum bə Nyə bəduli bəh bəni bə chəŋ bədəkə

* **12:47** Biŋwakti bikpu bidəkə biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyə yɛiŋ kaŋaki kə kimbu kələ.

nǐ shiki dəki lə i yɛiŋ gia yə mbɛiŋ yɛiŋki, bɔ nəki yɛiŋ kə. Bɔ nǐ dəki lə tə i wɔkɔ gia yə mbɛiŋ wɔkɔki, bɔ nəki wɔkɔ kə.

Gia yə ndi wə kɔm mi wə wi nǐ muki ŋgɔkɔ chusiki
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Mbɛiŋ wɔkɔ la gia yə ndi wələ chusiki kɔm mi wə wi nǐ muki ŋgɔkɔ.
19 Jɔbi wə mi wɔkɔki gia kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ maka wi wɔkɔ kiə, Satan mi wichu ka dzə chufi bwili gia yə bə si gbɛli i wi shɔm. Wələ kɔ ŋgɔkɔ wə bə nǐ muki wi gbɔyi i dzəh.
20 Ŋgɔkɔ wə bə nǐ muki tsəki wi gbɔyi i di bi kitəh wə kɔ mi wə wi wɔkɔki gia yi Nyɔ akisəkə dzɔ yi bəh kinsaŋli.
21 Ayakalə, gaaŋ yiwɔ num maka yi liəni i gwu yi wə. Yi mɔti a twɛsi. Jɔbi wə ŋgəkə yisi nabə mbwaŋ gvu i wi chɛiŋ kɔm gia yiwɔ, wi gbɔ i kimbum ki wə akisəkə.
22 Ŋgɔkɔ wə bə nǐ muki tsəki wi gbɔyi i bifaka wə, kɔ mi wə wi wɔkɔki gia yi Nyɔ, ayakalə kifum kɔm biɛiŋ bi mbi biələ, bəh kiŋkɔŋ i kaŋa mbum bi juŋni baaŋ gia yiwɔ i wi shɔm yi laka kilɔlɔ.
23 Ŋgɔkɔ wə bə nǐ muki tsəki wi gbɔyi i nshwaiŋ yindzɔŋni wə wi bá kɔ, kɔ mi wə wi wɔkɔki gia yiwɔ, wɔkɔ yi na bindzɔŋ ka fəki asi yi nəŋki, wəmaka mi kɔ aka ŋgɔkɔ wə wi nǐ wumki mintam bədɔkɔ nya dzákəh gbi, bədɔkɔ dzákəh mbaŋbisɔ, bədɔkɔ mbaŋtia."

Ndi kɔm ŋgɔkɔ wi gəŋ bəh wi mfwaŋ

24 Jisɔs chu ti ndi widɔkɔ i bɔ a, "Bə kɔ i fəkəli ŋkuŋ bi bɛiŋ bəh mi wə wi nǐ tsə i mu ŋgɔkɔ wi gəŋ wi ndzɔŋni i wi khə.
25 Jɔbi wə bəni nǐ nɔki, mbaiŋŋni wi dzə ka mu ŋgɔkɔ wi mfwaŋ* wə wi bwɔsiki gəŋ i ŋgɔkɔ wi gəŋ kintəəŋ ka nyə.
26 Jɔbi wə gəŋ yiwɔ nǐ kɔ yaka lɔ ka yisi i nyaki nchaiŋki, ŋgɔkɔ wi mfwaŋ wə ka chusi tə.
27 Bəni bə nɔm bə mi wiwɔ dzə bikə i wi a, 'Tikwili, wɔ nǐ tsə mu num ŋgɔkɔ wi gəŋ i khə, ŋgɔkɔ wi mfwaŋ wələ ka nyani na dəiŋ ka wi numki i yɛiŋ kintəəŋ a?'
28 Wi chukuli i bɔ a, 'A fə mbaiŋŋni wuŋ gia yiwɔ yakadəiŋ.' Bəni bə nɔm bəwɔ bikə i wi a, 'Wɔ nəŋki a buku tsâ bâayi a?'
29 Tikwili wibɔ nəiŋ dzaka i bɔ a, 'Aka bá num yaka jɔbi wə mbɛiŋ ni saŋaki ma mbɛiŋ ni saŋa tasiki bəh gəŋ yɛiŋ kintəəŋ.
30 Mbɛiŋ bêe ma bɔ bəchi kɔɔki i tsə buku jɔbi wi kɔhni wə. Ka a ni numki i jɔbi wi kɔhni wə, mih ni dzaka i bəni bə kɔhni bəwɔ a bɔ yisi bâayi mfwaŋ biwɔ bɔ jûŋni kâŋa ǰîə i kaka kaka wə, ka bə ni kpa, ma bə ni ka juŋni jiə gəŋ i mih gba.' "

Ndi kɔm ŋkaiŋni wi ŋgɔkɔ wi fintam fidɔkɔ
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Jisɔs chu ti ndi widɔkɔ i bɔ a, "Ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ aka dzəkəh wi ŋgɔkɔ wi fintam fidɔkɔ,† wə mi nǐ dzɔ mu i wi khə.
32 Ŋgɔkɔ wələ kɔ dzəkəh yiwɔ sɛiŋni na bəh ŋga tsə bəŋgɔkɔ bədɔkɔ bəchi. Ayakalə, jɔbi wə wi buku yaka wi ni kɔɔ, wi kpali tsə nteŋ wi biɛiŋ bichi, wi fiəni chu kpɛiŋ ka minyəni mə mɔ fuliki bɛiŋ dzə maa júŋ yibɔ i cha yiwɔ wə."

Ndi kɔm dzɔɔŋ
(Luk 13:20-21)

33 Jisɔs chu ti bɔ bəh ndi widɔkɔ a, "Ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ aka dzɔɔŋ yə miŋkpaŋa nǐ fəkə muku i biŋkuŋɔ bimbum wə bitali, ka fwɛŋni ka chwali dzɔɔŋ yiwɔ fə muku miwɔ yaka."

(Mak 4:33-34)

34 Jisɔs nǐ dzaka gia yələ yichi i mbaŋ wi bəni, a num i bəndi wə. I yi ŋkɔŋ wə wi nǐ ka dzaka dəkə gia yidɔkɔ i bɔ a kɔbi i bəndi wə.
35 Wi nǐ fəki yakadəiŋ ka yi dzə kpɛiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ nǐ dzaka a,
"Mih bi wɛliki dzaka kəŋŋ a bəndi wə.
Mih bi tɔyi gia yə yi nǐ num i nyumi wə
i yisi asi bə nǐ maa mbi."

Gia yə ndi wələ chusiki kɔm ŋgɔkɔ wi gəŋ bəh wi mfwaŋ

36 Jisɔs nyə bee mbaŋ wi bəni ka liə tsə dzu. Bwa bu bə mbaŋ biəli wi bikə i wi a, "Fûku baiŋsi i buku kɔm gia yə ndi wi mfwaŋ wə i khə chusiki."
37 Wi ka dzaka a, "Mi wə wi nǐ muki ŋgɔkɔ wi ndzɔŋni wə, akɔ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi.
38 Khə wiwɔ kɔ mbi wələ. Ŋgɔkɔ wi ndzɔŋni wiwɔ num bwa bà bɔ kɔ bə ŋkuŋ bi

* **13:25** Mfwaŋ biələ kɔ biə bə bɔɔŋki i já yi ŋkali wə a, "darnel" ŋgɔkɔ wiwɔ num kiləfi. † **13:31** Fintam fiələ kɔ i já yi ŋkali wə a, "mustard".

Nyɔ. Mfwaŋ biwɔ num bwa bə mi wichu wə.
39 Ayaka mbaiŋŋni wə wi nǐ mu ŋgɔkɔ wi
mfwaŋ wiwɔ akɔ ŋkpɛli. Jɔbi wi kɔhni wiwɔ
bi numki jɔbi wə mbi wələ bi kigɔksiki. Bəni
bə kɔhni bəwɔ kɔ bəchinda bə Nyɔ.
40 Asi bə si baayi mfwaŋ juŋni ka bə kpa i
gbuku wə, kɔ yakadəiŋ si yi bi numki i jɔbi
wə mbi wələ bi gɔksiki.
41 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi chiŋsiki lə
bəchinda bu, i nyani juŋni nnya biɛiŋ bichi
biə bi dzəki bəh chu i bəni wə bəh bəni
bəchu bəchi bà bɔ fəki chu bə bi bwili bɔ i
ŋkuŋ bi wə,
42 ayaka bə lɔɔ bəchu i gbuku wi ghəkəni
wə. A num di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.
43 Ayakadəiŋ, bəni bà bɔ kɔ chəŋ bi baiŋki
aka wɔŋ i ŋkuŋ bi Ba wibɔ wə. Mi wə wi
kaŋaki bintuni, wi wôkɔ.

Ndi kɔm kiba bəh ŋkaiŋni kitəh ki ndzɔŋki kidɔkɔ

44 Ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ aka bəkə ki kpɔ kə mi
nǐ tsə yɛiŋ num bə nyumi i khə. Wi ka fiəni
baŋ ki, ka kwɛki wɔkɔ ndzɔŋni, ka tsə taŋni
biɛiŋ bichi biə wi nǐ kaŋaki, ka tsə taŋ khə
wiwɔ.
45 Ayaka ŋkuŋ bi bɛiŋ chu kɔ aka mi wi shi
widɔkɔ wə wi nǐ nyaniki nəŋki ŋkaiŋni kitəh
kidɔkɔ ki ndzɔŋki nalə.
46 Jɔbi wə wi nǐ nəŋ yɛiŋ widɔkɔ wə wi kɔ
na wi ləkəli. Wi ka tsə taŋni biɛiŋ bichi biə
wi nǐ kaŋaki wi tsə taŋ tə wiwɔ.

Ndi kɔm gbi wi bwɔ́kɔ

47 Ŋkuŋ bi bɛiŋ chu kɔ aka gbi wə bə si tum
i bɔkɔ, ayaka ŋgɔkɔ yi bwɔ́kɔ yichi juŋni yɛiŋ
mə,
48 yi jikə. Bəni guku bwili wi i kpa.
Shinum kuku, sabibwili bwɔ́kɔ yindzɔŋni
jiə i káh wə, shukutɔkɔ yichu yə.
49 Lə yibi numki ayaka i jɔbi wə mbi wələ
bi gɔksiki. Bəchinda bə Nyɔ bi buku dzə i
gaali bəni bəchu i bəni bə chəŋ wə,
50 ayaka bə lɔɔ bəchu i gbuku wi ghəkəni
wə, a num di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.”
51 Jisɔs ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a,
“Mbɛiŋ wɔkɔ kiə alə gia yələ yichi a?” Bɔ
bum a “Aaŋ.”
52 Wi ka dzaka i bɔ a, “Yi kɔ a, mi wichi
wə wi laniki bənchi bə Nyɔ, num bə lani lɔ
wi kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ, wi kɔ aka tii juŋ wə wi
kaŋaki kiba ki ki biɛiŋ, wi num i bwili biɛiŋ
bimfiaŋ nabə bikpu yɛiŋ.”

Bə nəiŋ Jisɔs i di bi wə (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kaasi i tiki bəndi bələ, wi
ka dza nyə fɛiŋ,
54 dzə i kwili wə, tsə liə ka laniki bəni i juŋ
yibɔ yi tsani wə. Bɔ ka wɔkɔliki nlani wi ka
numki lɔ bəh ŋkaiŋyi, yisi i kaiŋyiki a, “Mi
wələ dzɔ faiŋ biələ mfi bimbum bəh ŋga i
fəki ŋkaiŋni wi gia yələ yɛiŋ na?
55 A fa kɔkə a waiŋ tikwili wə wi kaaŋŋki
kɛiŋ na? Ntə nih wi kɔ Meli a? Ntə bwa
bə nih wi kɔ Jɛm bəh Yɔsɛf bəh Samɔn bəh
Judas a?
56 Ntə jémi yi yichi kɔ bəh bukumbɛiŋ fa
wə a? Mi wələ nyə faiŋ bəh yələ gia yichi lə
a?”
57 Si bɔ kaiŋyiki yakadəiŋ ka nəiŋ wi. Jisɔs
ka dzaka i bɔ a, “Bə si kɔksi lə mi wi ntum wi
Nyɔ i di bichi wə, a kɔbi a i tumi ki wə, bəh i
chwɔŋkijuŋ ki wə.”
58 Jisɔs na chu fə gia yi kaŋyini yiduli fɛiŋ,
kɔm bɔ nǐ ka jiə dəkə shɔm i wi.

14

Kpi yi Jɔn Njulibɔkɔ (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, Ŋkuŋ Hɛlɔd wə wi
nǐ sakaki kimbu ki tumi ki Galili, wi wɔkɔ
kɔm nɔm wi Jisɔs.
2 Wi dzaka i bətii di bu a, “Mi wələ kɔ Jɔn
Njulibɔkɔ si wi fiəni dza i kpi wə. Akɔ gia
yə yi fə wi, na ka wi kaŋaki ŋga i fəki gia yi
kaŋyini yələ lə.”
3 A nǐ kɔ num Hɛlɔd nǐ dzaka, bə kwa kaŋa
Jɔn, bə fa i juŋ yi nsəŋ mə kɔm bə Hɛlɔdia
kpə Filib wə wi nǐ kɔ waiŋnih Hɛlɔd, wə
Hɛlɔd nǐ dzɔ ka kpə wi.
4 Jɔn nǐ nəiŋki lə ka dzaka a nchi bumki kə
a wi kɔlə i dzô wi ka kpə wi.
5 Hɛlɔd ka nəŋki dzəh i wɔɔ Jɔn, ayakalə
wi lwa bəni, kɔm bəni nǐ dzɔki Jɔn ka mi wi
ntum wi Nyɔ.
6 Yi dzə num i chɔkɔ biə Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ
fəki dzini, i kwakaki chɔkɔ biə bə nǐ bwɔ
wi yɛiŋ. Waiŋ Hɛlɔdia wi kpaŋni ka liə biŋ
i bəni nshiŋ, Hɛlɔd yɛiŋ yaka gwu shili wi
nalə.

7 Wi kaka i wainŋkpaŋni wiwɔ, dzi ŋkaiŋ a
ŋgaiŋ ni fiali lə wi bəh na finə fiə wi bikə a
ŋgaiŋ nya i wi.
8 Nih wainŋkpaŋni wiwɔ ka nyini waiŋ wi
a wi dzaka i wi a, wi nyâ ŋgaiŋ bəh fwu wi
Jɔn Njulibɔkɔ i nsaŋa wə.
9 Wi ka dzaka, Nkuŋ Hɛlɔd wɔkɔ gia yiwɔ
yakadəiŋ gwu kpi wi. Ayakalə, kɔm bə
ŋkaiŋ biə wi nǐ dzi lɔ i bəni bə bini nshiŋ, wi
ka dzaka a bɔ fâ asi wainŋkpaŋni wiwɔ dzaka.
10 Wi ka faaŋ bəni, bɔ tsâ i juŋ yi nsəŋ mə
gbâ fwu wi Jɔn,
11 dzə bəh wi i nsaaŋ wə nya i wainŋkpaŋni
wiwɔ, wi tsə bəh wi nya i nih wi.
12 Bwa bə Jɔn bə mbaŋ tsə dzɔ wini wi Jɔn
ka ləə, ka tsə fuku ntum wiwɔ i Jisɔs.

Jisɔs saaŋ bəni bənchuku bəte (Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jɔn 6:1-14)

13 Jɔbi wə Jisɔs nǐ wɔkɔ gia yə yi num bəh
Jɔn, ka liə i ŋgwuki mə baka gwu tsə i di biə
bəni nǐ kɔkə fɛiŋ. Ayakalə, mbaŋ wi bəni
wɔkɔ, ka buku i kikwili wə nyani bəh gvu
biəli wi.
14 Jɔbi wə Jisɔs nǐ tsə buku fɛiŋ kpa, wi
yɛiŋ mbaŋ wi bəni lə maaa. Ayaka nshɛiŋ
kwa wi bəh bɔ, wi ka chukuki bəni bà bɔ nǐ
gwɛiŋki.
15 A bá num i fijɔbi, bwa bu bə mbaŋ dza
dzə yɛiŋ wi ka dzaka i wi a, “Fa kɔ i chwa,
num jɔbi tsə lɔ, dzâka a mbaŋ wi bəni bələ
tsâ i kikwili ki kɔmsini wə i tâŋ dzɛiŋ bibɔ.”
16 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Bɔ kaŋaki kə i nyə.
Mbɛiŋ mwi nyâ bɔ bəh dzɛiŋ bɔ dzî.”
17 Bɔ chukuli i wi a, “Buku kaŋaki a chɔkɔ
yi blɛd yite bəh bwókɔ yifa shəŋ.”
18 Wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzâ nyâ i mih.”
19 Bɔ dzə nya, wi ka dzaka a mbaŋ wi
bəni bəwɔ numyi kuku i mfwaŋ wə. Wi
dzɔ chɔkɔ yi blɛd yə yite bəh bwókɔ yifa yə,
tsɛiŋ yaka i bɛiŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbɛyi
chɔkɔ yiwɔ ka nya i bwa bu bə mbaŋ, bɔ gaa
i mbaŋ wiwɔ.
20 Bəni bəchi dzi fwuli. Bwa bə Jisɔs bə
mbaŋ ka juŋni biŋka biə bi nǐ bɛsi bi jikə i
káh wə jwɔfi ntsɔ yifa.
21 Bəni bà bɔ nǐ dzi biɛiŋ bidzini biwɔ a
nǐ kɔ bənyuku ka bənchuku bəte, na ka bə
faaki bəkaŋa bəh bwa.

Jisɔs nyani i mwi bɛiŋ (Mak 6:45-52; Jɔn 6:15-21)

22 Jisɔs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a bɔ
lǐə i ŋgwuki mə ma bɔ dâŋki tsâki i ninshiŋ i
kiwuŋ kidɔkɔ kəyaka wə, a ŋgaiŋ baaŋ bəni
i mbaŋ wi bəni wə ka bɔ kwɛki.
23 Si wi ni baaŋ ka bəni i bɔ, ka dza yaka i
ŋkwuŋ bɛiŋ a wi mbɔŋ i tsa. Biŋ jii, wi kɛiŋ
fɛiŋ a wi mbɔŋ.
24 Ayakalə, a nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, ŋgwuki
wiwɔ nǐ kɔ num wi liə tsə i bɔkɔ kintəəŋ
nanu, bɔkɔ fiəli bəh wi, kɔm fiəkə nǐ dzəki
i bɔ nshiŋ chini ŋgwuki wiwɔ.
25 Ayaka a num asi chɔkɔ wɔɔki dzəki,
Jisɔs nyə ka dzəki i bɔ wə nyani dzə i mwi
bɛiŋ.
26 Bwa bu bə mbaŋ ka yɛiŋ wi si wi
nyaniki dzəki i mwi bɛiŋ, ndzaŋ kwa bɔ.
Ayaka bɔ ka dzakaki a, “Akɔ ŋkwusa.” Bɔ ka
wiliki bəh ŋga lwa.
27 Akisəkə Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ
kâŋa shɔ́m yimbɛiŋ, akɔ mih. Mbɛiŋ ma
lwâki.”
28 Bita dzaka i wi a, “Bah a kabə num wɔ,
wɔ dzâka ma mih tə nyâni dzâ i mwi bɛiŋ i
dzə i wɔ wə.”
29 Jisɔs dzaka i wi a, “Dzâ la.” Bita ka buku
i ŋgwuki mə ka nyaniki tsəki i mwi bɛiŋ i
Jisɔs wə.
30 Si wi nǐ nyaniki tsəki yakadəiŋ, wi ka
yɛiŋ si fiəkə fəki, wi bà lwa, ka yisi i miniki i
mwi mə. Si wi ni miniki shiki yakadəiŋ, wi
ka də bwili a, “Bah gâmti mih!”
31 Akisəkə Jisɔs ka nani tsə tsɛiŋ ka kaŋa
wi dzaka i wi a, “Ɔ ɔɔ, mbum wa sɛiŋniki lə
na bəh ŋga! Wɔ si məŋniki kɔm nə?”
32 Bɔ wi ka yaka liə i ŋgwuki mə, fiəkə yiwɔ
ka kpichumi.
33 Bwa bu bə mbaŋ bà bɔ nǐ kɔ i ŋgwuki
mə ka nya ŋkɔksi i wi dzaka a, “Nkɔŋ, wɔ kɔ
Waiŋ Nyɔ.”

Jisɔs chuku bəni bə jwɛ́iŋ i Genesalet (Mak 6:53-56)

34 Bɔ daŋ bɔkɔ yə buku tsə i kimbu ki
Genesalet wə.
35 Bəni bə fɛiŋ yɛiŋ kiə wi, ka faaŋ ntum
i bimbu biwɔ wə bichi, bəni ka dzəki bəh
bəni bə jwɛ́iŋ bəchi i Jisɔs,
36 bɔ tsa wi a wi bêe ma bɔ kôm shəŋ a jəŋ
wi wimbuŋ. Ayaka bɔ bəchi bà bɔ nǐ kɔmki
wi, ka bəniki.

15

Kəm nəni ki kwili bəh gia yi Nyə (Mak 7:1-13)

1 Bəfalasi bəh bəni bədəkə bà bə nǐ laniki
bənchi bə Nyə, nyə i Jɛlusalɛm dzə i Jisəs ka
bikə i wi a,
2 “Akə kəm nə wə bwa ba bə mbaŋ
bəkəliki nəni ki kwili ki bətii bəbuku bə
kikpu wə a? Bə si wəkə kə kaŋ i dzəh yə nchi
nəŋki ka bə dzi.”
3 Jisəs chukuli i bə a, “Akə kəm nə wə
mbɛiŋ bwiŋki fimbɛiŋ bənchi bə Nyə, mbɛiŋ
biəli num lə nəni kimbɛiŋ ki kwili a?
4 Mih dzakaki yələ, kəm Nyə nǐ kə wi
dzaka lə a, ‘Kôksi ba wa bəh nih wa.’ Chu
dzaka tə a, ‘Mi ka təyi ba wi nabə nih wi, bə
wôə tôkə wəmaka mi.’
5 Ayakalə, mbɛiŋ dzaka yimbɛiŋ a, ‘Mi ka
dza dzaka i ba wi nabə nih wi a, “Fiɛŋ fiə wə
si kə i kwati i mih, mih nya lə i Nyə,” ’
6 yaka kə wi kəkə i chu kəksi ba wi nabə
nih wi i dzə fiɛŋ fiwə i nya i bə. Akə alə si
mbɛiŋ biəliki nəni kimbɛiŋ ki kwili, fə a gia
yi Nyə fiəni chu gia yi kilələ.
7 Bəni bà bə dzakaki chi fə chi! Gia yə mi
wi ntum wi Nyə Isaya nǐ dzaka kəm mbɛiŋ
kə na ŋkəŋ, si wi nǐ dzakaki a,
8 ‘Bəni bələ kəksiki mih a dzu yi dzaka wə,
shɔ́m yibə num na i dzəh yi dəəŋ i mih wə.
9 Ntsa wibə i mih kə a wi kilələ,
kəm bə dzə gia yə a kwakaki bəni lani a, akə
bənchi bəŋ.’ ”

Fiɛŋ fiə fi kə i bəkəli mi (Mak 7:14-23)

10 Jisəs bi dza bəəŋ mbaŋ wi bəni bə dzə,
ka dzaka i bə a, “Mbɛiŋ wôkəli ndzəŋ nalə.
11 Fiɛŋ fiə fi liəki i dzaka ki mi wə, si bəkəli
kə mi. Akə num fiə fi bukuki bukuni i dzaka
ki mi wə, fikə i bəkəli wi.”
12 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ dza dzə dzaka i
wi a, “Wə kiəki lə a Bəfalasi si wəkə gia yə
wə si dzakaki ayaka yi lə bə a?”
13 Jisəs chukuli i bə a, “Na winaiŋ kpɛiŋ
wə Ba wuŋ wə wi kə i bɛiŋ nǐ ka yəə dəkə bə
bi baa lə wi.
14 Mbɛiŋ dâli kəm bə bə, bə kə bimfəkə
bi chusiki dzəh i bəni. Kimfəkə ka chusiki
dzəh i kidəkə, bə bəchi ni tsə gbəyi i fəŋ mə.”
15 Bita dzaka i Jisəs a, “Fûku bâiŋsi i buku
gia yə ndi wələ dzakaki.”
16 Jisəs bikə a, “Yaka mbɛiŋ tə wəkəki kiəki
kə gia a?
17 Mbɛiŋ kiəki kə a biɛiŋ bichi biə bi liəki
i dzaka ki mi wə bi shi i təə wi wə bi si fiəni
buku bukuni a?
18 Ayakalə, fiɛŋ fiə fi bukuki i dzaka ki mi
wə, fi nyəki dzəki num i wi shəm. Akə fiɛŋ
fiə fi kə i bəkəliki mi.
19 Fi si nyə num i shəm mə, na ka mi
kaŋaki kiŋkwaka kichu, ka wi wəə mi, dzə
kpə mi nabə nyum mi, təkəli, chwə, beeŋ
nsaka wi ntəkə nabə i bəkəli yɛli wi mi.
20 Yələ kə gia yə yi kə i bəkəli mi. Ayakalə,
i dzi maka bə wəkə kaŋ kəkə i bəkəli mi.”

Miŋkpaŋa widəkə a num mi wi tumi jiə shəm yi i Jisəs (Mak 7:24-30)

21 Jisəs ni dza fɛiŋ baka gwu ka tsə i
kimbu ki Taya bəh ki Sidən wə.
22 Ayakadəiŋ, yi dzə num a miŋkpaŋa
widəkə i Kanan nǐ kələ fɛiŋ, wi nyə dzə yɛiŋ
Jisəs, də i wi a, “Ɔ Bah, waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit,
kwasi nshɛiŋ i mih. Waiŋ wuŋ wi kpaŋni kə
chinda wi ŋkpɛli widəkə njiŋsiki wi na bəh
ŋga.”
23 Ayakalə, Jisəs wəkə, nəki dzaka kə gia
yidəkə. Bwa bu bə mbaŋ kini dzə tsa
wi dzaka a, “Dzâka a miŋkpaŋa wələ dzâ
nyâ. Kəm wi biəliki bukumbɛiŋ wi də nya
ŋgəkə.”
24 Jisəs chukuli a, “Bə nǐ faaŋ mih num i
bəni Islae shəŋ bà bə kə ka shwáŋ yə yi nyə
ka njiŋki tsəki.”
25 Ayakalə, miŋkpaŋa wiwə ka tum binyu
i Jisəs nshiŋ dzaka a, “Bah, gâmti mih.”
26 Jisəs chukuli i wi a, “Yi ndzəŋki kə i dzə
dzɛiŋ bi bwa i ləə i bíə.”
27 Miŋkpaŋa wiwə dzaka a, “Akə ŋkəŋ Ba
wuŋ. Ayakalə, jəbi wə tikwili si dzi, bíə si
bəŋyi lə biŋka biə bi si gbəyi.”
28 Jisəs ka chukuli i wi a, “Ɔ miŋkpaŋa
wələ, mbum wa ləkəki lə. Ma yi num i wə
asi wə kəŋki.” A fɛiŋ wə waiŋ wiwə bənih.

Jisəs saaŋ bəni bənchuku bənaa

29 Jisəs bi dza nyə fɛiŋ ka tsəki, tsə daŋsi i
kəmsi tsə i kinchwə kimbum ki Galili wə, ka
yaka tsə i ŋkwuŋ bɛiŋ, shinum fɛiŋ.
30 Mbaŋ wi bəni widuli ka juŋni dzə i
wi kpəŋ lə maaa. Bədəkə nǐ dzəki bəh
bəni bà bə nǐ gbəki nyaniki, bəh bà bə nǐ

kaŋaki bəŋgəkə i gwu wə, bəh bà bɔ nǐ kɔ bimfəkə, bəh bà bɔ nǐ kɔ binchini, bəh bə jwɛ́iŋ bədɔkɔ bəduli. Si bɔ nǐ dzəki bəh bɔ yakadəiŋ, nəsi i wi nshiŋ wi chuku bɔ.

31 Mbaŋ wiwɔ ka num bəh ŋkaŋyi si bɔ nǐ yɛiŋki binchini dzaka, bəni bà bɔ nǐ kaŋaki bəŋgəkə i gwu wə bənih, bəŋgbɔ nyani nyani tə chəŋ, bimfəkə yɛiŋ di. Bɔ tum bikum bi Nyɔ wi bəni bə Islae.

(Mak 8:1-10)

32 Jisɔs ka bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ bà dzaka i bɔ a, “Mih kwasiki lə nshɛiŋ i mbaŋ wələ, kɔm bɔ num bəh mih i kaŋ yitali wə, fiɛŋ fiə bɔ kɔ i dzi kɔbi. Mih kɔŋki kə i bee bɔ, a bɔ tsəki bəh dzɔŋ, kɔm bɔ kɔlə i tsə gbɔyi kɔm dzɔŋ i dzəh.”

33 Bwa bu bə mbaŋ bikə i wi a, “Buku ki dzɔki faiŋ biɛiŋ bidzini i fa chwa biə buku kɔ i saaŋ ŋkaiŋni wi mbaŋ wi bəni bələ yɛiŋ a?”

34 Jisɔs bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kaŋaki chɔkɔ yi blɛd yi maiŋ?” Bɔ chukuli a, “Yi kɔ nanitaŋ bəh mibwɔkɔni midɔkɔ twɛsi.”

35 Jisɔs ka dzaka a mbaŋ wi bəni bəwɔ nûmyi i kuku.

36 Bɔ numyi, wi dzɔ chɔkɔ yi blɛd yə nanitaŋ bəh bwókɔ yə, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbɛyi nya i bwa bu bə mbaŋ, bɔ gaa i bəni bəwɔ.

37 Mi wichi dzi fwuli. Bɔ ka juŋni biŋka biə bi nǐ bɛsi, bi jikə káh nanitaŋ.

38 Bəni bà bɔ nǐ dzi, a nǐ kɔ bənyuku bənchuku bənaa, na ka bə faaki bəkaŋa bəh bwa.

39 Wi ka bee mbaŋ wiwɔ bɔ kwɛ. Wi liə i ŋgwuki mə tsə i kimbu ki Magadan wə.

16

Bəni bədɔkɔ ka nəŋki a Jisɔs fə gia yi kaŋyini
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Bəfalasi bəh Bəsadusi nǐ dza dzə i Jisɔs, i məmsi wi, ka dzakaki a wi fə̂ gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə i bɛiŋ.

2 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Jɔbi wə asi num i fijɔbi bɔɔli bɔkɔ, mbɛiŋ ka dzakaki a, ‘Biŋ ni buku ndzɔŋ lə’, kɔm mbɛiŋ si yɛiŋ bɔɔli bɔkɔ.

3 Ayaka jɔbi wə asi num kinchəŋɔchəŋɔ bɔɔli bɔkɔ num bikwu baŋ, mbɛiŋ ka dzakaki a, ‘Dzaŋ yi fiəkə yiləkəli ni numki lə daiŋ’, kɔm mbɛiŋ si yɛiŋ si bɔɔli bɔkɔki num bikwu baŋ. Mbɛiŋ kiəki i tsɛiŋ bɔɔli i kiə si biŋ ni num, ayakalə akɔ kɔm nə la mbɛiŋ kiəki kə bənchəsi bà bɔ chusiki gia yə yi numki i jɔbi wi liə wə a?

4 Ŋgɔkɔ wichu wə wi bee Nyɔ ka fiəni chu aka miŋkpaŋa wi tɔkɔlini, nəŋki gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə bɛiŋ. Mih ni chusi kə gia yidɔkɔ i ŋgɔkɔ wələ a kɔbi a yi mi wi ntum wi Nyɔ Jɔna.” Si wi dzaka yakadəiŋ ka bee bɔ, dza nyə.

Jisɔs təfi bwa bu a bɔ tə̂kniki kɔm nəni ki Bəfalasi bəh ki Bəsadusi
(Mak 8:14-21)

5 Jɔbi wə bwa bə mbaŋ bə Jisɔs nǐ daŋ buku i kiwuŋ kəyaka wə ka kwaka a bɔ si dali i dzɔ blɛd.

6 Jisɔs ka bi dza dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tə̂kniki chu dzɔ jɔbi kɔm bəh dzɔɔŋ yi Bəfalasi bəh yi Bəsadusi.”

7 Bwa bu bə mbaŋ yisi i dzakaki a bɔ bɔ kɔm gia yiwɔ, dzakayi a, “Wi dzakaki gia yi dzɔɔŋ yələ lə kɔm bukumbɛiŋ si ka dzə dəkə bəh blɛd.”

8 Jisɔs kǐə gia yə bɔ dzakaki kɔm yi ka dzaka a, “Ɔ ɔɔ bəni bə kimbum ki twɛsi bələ! Kɔm nə mbɛiŋ dzakaki a mbɛiŋ mbɛiŋ kɔm a mbɛiŋ kaŋaki kə blɛd a?

9 Mbɛiŋ kɛiŋki ki yɛiŋ kə gia a? Mbɛiŋ yiŋtiki kə chɔkɔ yi blɛd yite yə bəni bənchuku bəte ni dzi a? Biŋka biə mbɛiŋ ni juŋni a ni kɔ káh yimaiŋ a?

10 Mbɛiŋ chu yiŋtiki kə tə chɔkɔ yi blɛd nanitaŋ yə bəni bənchuku bənaa si dzi a? Mbɛiŋ si juŋni biŋka biə bi buku káh yimaiŋ a?

11 A fə nə mbɛiŋ si ka kiə dəkə a mih si dzakaki kə kɔm blɛd a? Mih chu dzakaki i mbɛiŋ a mbɛiŋ dzə̂ki jɔbi kɔm bə dzɔɔŋ yi Bəfalasi bəh yi Bəsadusi.”

12 Si wi dzaka yakadəiŋ bɔ ka kiə a wi si dzakaki kə a bɔ dzɔ jɔbi kɔm dzɔɔŋ yə bə si fuŋni i blɛd wə, a wi si dzakaki kɔm nlani wi Bəfalasi bəh wi Bəsadusi.

Bita fuku baiŋsi a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Jɔbi wə Jisɔs nǐ tsə buku i kimbu ki tumi ki Kaysalia Filibi, ka dza bikə i bwa bu bə mbaŋ a, “Bəni dzakaki a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi akɔ ndə a?”

14 Bɔ chukuli i wi a, “Bəni bədɔkɔ dzakaki a wɔ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ, bədɔkɔ a Ɛlaja, ayaka

bədəkə dzakaki a wə kə Jɛlimia yuwidəkə a wə kə mi wi ntum wi Nyə widəkə.”
15 Wi bikə i bə a, “Mbɛiŋ dzakaki yimbɛiŋ a mih kə ndə a?”
16 Samən Bita chukuli a, “Wə kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka, wə Waiŋ Nyə, Nyə wə wi kaŋaki nəni.”
17 Jisəs chukuli i wi a, “Samən waiŋ Jəna, ndzəŋni bimbum kə i wə, kəm gia yələ ka fuku dəkə mi wiwəm i wə, a fuku Ba wuŋ wə wi kə bɛiŋ i wə.
18 Mih fukuki i wə a wə kə Bita,* a num i biaŋa wələ wə mih bi maaki kijuŋni kəŋŋ ki bəni bə bumni yɛiŋ. Ayaka ŋga bi kpi bi ma gaka kijuŋni kiwə.
19 Mih ni nya lə biŋ'wɛli bi ŋkuŋ bi bɛiŋ i wə. Gia yə wə ni kaŋa i fa kuku, yaka kə bə kaŋa lə i bɛiŋ. Gia yə wə ni shwa i fa kuku, yaka kə bə shwa lə i bɛiŋ.”
20 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka lansi kiŋ i bwa bu bə mbaŋ a kiə bə ki məm kə i fuku yi i mi a ŋgaiŋ kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka.

Jisəs fuku kəm ŋkaiŋni wi kpi wə wi bi kpi (Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

21 I yisi i jəbi wiwə wə, Jisəs ka yisi i chusiki i bwa bu bə mbaŋ a ŋgaiŋ kaŋaki i tsə i Jɛlusalɛm. Ŋgaiŋ tsə yɛiŋ bəŋgəkə bəduli i kaŋ yi bəni bà bə sakaki tumi bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bə laniki bənchi bə Nyə. Bə ni wəə lə ŋgaiŋ, i buku i kaŋ yitali wə ma ŋgaiŋ bi fiəni dza i kpi wə.
22 Bita ka dzə wi, bə wi baka gwu. Wi ka yisi i yəliki i wi, i gia yiwə wə, wi dzaka a, “Bah, Nyə bâŋ dzəh yiwə. Gia yələ bi môm kə i nûm bəh wə.”
23 Jisəs fiəni gwu dzaka i Bita a, “Fiəni mih chɛiŋ Satan! Wə yɛiŋki gia ka mi wiwəm. Wə yɛiŋki kə si Nyə yɛiŋki.”
24 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mi wə wi nəŋki i num mi wuŋ wi mbaŋ, wi kaŋaki i nâiŋ gwu yi, i gǐŋ kintasi ki i bǐəliki mih.
25 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə wi təkniki bəh nəni ki a wi ma laksi wi bi laksi lə. Ayakalə, mi wə wi laksi nəni ki kəm bə mih bi kwatiki lə nəni.
26 Bə ka juŋni mbi wələ wichi, nya i mi, a wi dzi, wi num i laksi nəni ki, ma mbee wiwə bi numki na nə? Ma a, akə na finə mi kə i təiŋ fwu wi yɛiŋ na?
27 Mbɛiŋ kǐə a mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi dzəki bəh bəchinda bu i mbum bi Ba wi wə, wi ka bi gəm mi wichi i nəm wə wi fə.
28 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, bəni bədəkə kələ fa bə kəbi i bi musi kpi maka bə yɛiŋ mi wə yɛli wi kə Waiŋmi si wi dzəki bəh ŋkuŋ bi.”

17

Jisəs chusi mbum bi biə wi nǐ kaŋaki i bɛiŋ (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Asi kaŋ nǐ tsə yisə, Jisəs dzə Bita bəh Jɛm bəh Jən waiŋnih Jɛm bəh bə yaka i ŋkwuŋ wi dəəŋ widəkə bɛiŋ, ka numki fɛiŋ a bə bə.
2 Bə dzaka a bə tsɛiŋ, yɛiŋ num kimbwəsi ki kwuni i bə nshiŋ, shi bi baiŋ ŋwayi aka wəŋ, bəmbuŋ bu fuku tə mwayi alə mwaŋmwaŋmwaŋ.
3 Yi dzə num a Muses bəh Ɛlaja təkəli tumbuku i bə nshiŋ, ka dzakaki bə bəh Jisəs.
4 Bita dza təkəli dzaka i Jisəs a, “Bah, yi si ndzəŋki lə a bukumbɛiŋ numki fa. Wə kabə kəŋ ma mih ni maa bitaŋ bitali, kidəkə numki ŋka, kidəkə num ki Muses, kidəkə num ki Ɛlaja.”
5 Asi wi nǐ kɛiŋki wi dzaka, yi dzə num a bikwu bi fuku lə buuu nyə dzə baŋ bə, ja ka dzaka i bikwu biwə kintəəŋ a, “Wələ kə Waiŋ wuŋ wi shəm. Mih kə bəh kinsaŋli nalə kəm wi. Mbɛiŋ wôkəki num i wi.”
6 Jəbi wə bwa bu bə mbaŋ wəkə ja yiwə ndzaŋ kwa bə, bə gbəyi bəh bishi i kuku.
7 Ayakalə, Jisəs tsə ka kəm bə ka dzaka a, “Mbɛiŋ dzâyi bɛiŋ. Kiə mbɛiŋ ki lwâ kə.”
8 Jəbi wə bə nǐ dzasi dzákəh yibə i bɛiŋ na chu yɛiŋ mi widəkə fɛiŋ a kəbi a Jisəs shəŋ.
9 Si bə nǐ nyə i ŋkwuŋ wiwə bɛiŋ ka shiki dzəki, Jisəs kiŋ i bə a, “Kiə mbɛiŋ ki fûku kə gia yə dzákəh yimbɛiŋ si yɛiŋ i mi, maka mi wə yɛli wi kə Waiŋmi dza i kpi wə.”
10 Bwa bu bə mbaŋ bikə i wi a, “Akə kəm nə wə bəni bà bə laniki bənchi dzakaki a Ɛlaja kaŋaki i bi yisi dzə i Kimbwili wə Nyə nǐ kaka a?”
11 Jisəs chukuli a, “Akə ŋkəŋ, Ɛlaja kaŋaki i bi yisi dzə i kɛiŋsi gia yichi.
12 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a Ɛlaja dzə lə, ayaka bə nəki kiə kə wi, bə fə bəh wi asi bə kəŋki. Yi kə a liŋ asi mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi yɛiŋki ŋgəkə i bə kaŋ.”

* **16:18** Yɛli wələ a Bita kə a, “Təh”.

13 Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa bu bə mbaŋ ka kiə a wi dzakaki kɔm Jɔn Njulibɔkɔ.

Jisɔs chuku waiŋ widɔkɔ wi nǐ gbɔki bəh kiŋgbɔ

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Jɔbi wə Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ shi dzə i di biə mbaŋ wi bəni nǐ kɔ. Mi widɔkɔ dza dzə tum binyu i Jisɔs nshiŋ, ka dzaka i wi a,

15 “Bah, kwâsi nshɛiŋ i waiŋ wuŋ wi nyukuni wələ. Wi gwɛiŋki bəh jwɛiŋ yi kiŋgbɔ, wi wɔkɔ ŋgəkə na bəh ŋga. Wi si fə wi dza gbɔ i fitɔŋ, jɔbi widɔkɔ wi dza gbɔ i mwi mə.

16 Mih si dzə bəh wi i bwa ba bə mbaŋ bɔ məmsi wɔkɔ məŋ i chuku wi.”

17 Jisɔs dzaka a, “Ɔɔɔ! Ŋgɔkɔ wi kilɔlɔ wələ, wi ka jiə dəkə shɔm i Nyɔ. Mih bi numki bəh mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ na? Mih ni kaŋa shɔm bəh mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ na? Mbɛiŋ dzâ nyâ waiŋ wiwɔ i mih fa.”

18 Bɔ dzə bəh wi, Jisɔs kaŋyi chinda wi ŋkpɛli wə wi nǐ kɔ i waiŋ wiwɔ mə wi buku, wi ka bənih akisəkə.

19 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ dza tsə i wi i jum wə jum wə, bikə i wi a, “Akɔ kɔm nə wə buku si məmsi wɔkɔ məŋ i bwili chinda wi ŋkpɛli wiwɔ a?”

20 Wi chukuli i bɔ a, “Akɔ kɔm kimbum kimbɛiŋ kɔ kinchiŋ. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, asi kɔ a mbɛiŋ kaŋaki kimbum ki sɛiŋni aka mintam* mi ntɔtɔ, ma mbɛiŋ kɔlə i dzaka i ŋkwuŋ wələ a wi muku fa wi tsə num fi, ma wi ni muku, gia yidɔkɔ ma ni numki yə yi kɔ i gaka mbɛiŋ.

21 [Ayakalə, ŋkaiŋni wi chinda wi ŋkpɛli wələ kɔkə i buku i mi wə a kɔbi a i ntsa wə bəh mbam wi dzaka.] ”†

Jisɔs chu dzaka kɔm ŋkaiŋni wi kpi yə wi bi kpi

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

22 Si Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ juŋni i Galili, wi dzaka i bɔ a, “Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bə kaŋaki i nya wi i kaŋ yi bəni wə,

23 bɔ ni wɔɔ wi, i kaŋ yitali wə, wi ni fiəni dza i kpi wə.” Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, gwu bɔhyi bɔ nalə.

Kɔm kpɔ wi lɔɔni kiŋwakti i juŋ yi fəni yi gia mə

24 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ tsə buku i Kafanaum, bəni bà bɔ nǐ kwaki kiŋwakti ki juŋ yi fəni yi gia dzə yɛiŋ Bita ka bikə i wi a, “Mi wimbɛiŋ wi Lanini si lɔɔ alə kpɔ‡ wi kiŋwakti i juŋ yi fəni yi gia wə a?” 25 Wi bum a, “Aaŋ.” Jɔbi wə Bita nǐ kwɛ, Jisɔs yisi jiə gia yiwɔ i kuku, bikə i wi a, “Samən, wɔ yɛiŋki n'ya a nə? Bəŋkuŋ bə fa kuku si kwa biŋwakti bəh mintsuti num i bə ndə a? Bɔ si dzɔ num i bwa bəbɔ ma, i bəni bədzəni a?”

26 Bita chukuli a, “Bɔ si dzɔ num i bəni bədzəni.” Jisɔs dzaka i wi a, “Yaka kɔ a bwa bəbɔ kaŋaki kə i lɔɔki.

27 Ayakalə, i fə a buku wɔ ma nəŋni shɔ́m yi bəni bələ, tsâ lɔ̂ɔ ŋgɔlɔ i kinchwɔ kimbum wə, bwɔkɔ yə wɔ yisi kwa, yâsi dzaka kiwɔ wɔ ni yɛiŋ dzəkəh wi kpɔ yɛiŋ wɔ dzɔ̂ wi ma wɔ tsâ nyâ i bɔ i lɔɔ kiŋwakti ki buku wɔ yɛiŋ.”

18

Mi wə wi kɔ mi wimbum i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 A jɔbi wiwɔ wə, bwa bə Jisɔs bə mbaŋ dzə bikə i wi a, “Mi wə wi kɔ mi wimbum tsə bəni bəchi i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə akɔ winaiŋ a?”

2 Jisɔs ka bɔɔŋ waiŋ wi nchiŋ təm i bɔ kintəəŋ,

3 ka dzaka a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ ka baaŋ i kwuni i numki ka bwa bənchiŋ bənchiŋ, yaka kɔ a mbɛiŋ bi lansi liə kə i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.

4 Na ndə wə wi shishi gwu yi i kuku i numki ka waiŋ winchiŋ wələ, wəmaka mi kɔ mi wimbum i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.

5 Mi ka dzɔ waiŋ winchiŋ ka wələ i yɛli wuŋ wə, wi dzɔ num mih.”

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 Yi kɔ a, “Na ndə wə wi fə a waiŋ wimu i mbaŋ wi bwa bəŋ bələ kintəəŋ bɔ jiə shɔm yibɔ i mih fə chu, ma yi ndzɔŋki a bə shu shəŋsi nəkə wimbum i məkə ki wəmaka mi wə, bə chini shi wi i kinchwɔ kimbum wə.

7 Ŋgəkə wimbum kɔ i bəni bə mbi wələ wə. Kɔm gia yə yi taaŋki bəni bɔ fə chu bi lansi

* **17:20** Mintam mələ kɔ i já yi Ŋkali wə a, “mustard”. † **17:21** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə di biələ. ‡ **17:24** Kpɔ wələ nǐ kɔ ka kiŋka ki ŋgɔm wi nɔm wi mi i chɔkɔ wə.

baaŋ kə i dzə, ayakalə, ŋgəkə wimbum i mi wə wi bi dzəki bəh gia yiwɔ.

8 Yi kabə num a tsɛiŋ ya nabə gbu wa kabə fəki a wɔ fə chu, wɔ tâiŋ tsɛiŋ yiwɔ nabə gbu wiwɔ wɔ lôtəkɔ. Yi ndzɔŋki a wɔ liə i nɔni kə ki bi tsə kaa kə bəh kinchumni ki tsɛiŋ nabə kinchumni ki gbu, tsə a wɔ kaŋaki tsɛ́iŋ yichi nabə gvu yichi yi num i dzɔ lɔɔ wɔ i gbuku wə wi bi tsə nyumi kə.

9 Yi kabə num a dzəkəh wa kabə fəki a wɔ fə chu, wɔ kâmbwili lôtəkɔ. Yi ndzɔŋki a wɔ bi liə i nɔni kə ki bi tsə kaa kə bəh dzəkəh wimu, tsə a wɔ kaŋaki dzákəh yichi, yi num i bi lɔɔ wɔ i gbuku wimbum mə."

Ndi kɔm shwaŋ yi lakani (Luk 15:3-7)

10 "Mbɛiŋ tôkniki, kiə mbɛiŋ ki tsisiki waiŋ widəkɔ i bwa bənchiŋ bələ wə. Mih fukuki i mbɛiŋ a, i bɛiŋ bəchinda bə Nyɔ bà bɔ təkniki bəh bɔ, bɔ shi kɔ jɔbi wichi i Ba wuŋ nshiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ.

11 [A mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi nǐ dzə i bwili bəni bà bɔ kɔ bɔ laka lɔ.]*

12 Mbɛiŋ kwakaki a nə? A mi kabə kaŋa shwáŋ gbi, yimu laka yɛiŋ kintəəŋ, wi ma ni yisi bee yə mbaŋ bwukə ntsɔ bwukə i ŋkwuŋ wə, i tsə yisi nəŋ shwaŋ yimu yə yi si laka a?

13 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, wi ka ni nəŋ yɛiŋ yi, ma wi ni laŋki kɔm shwaŋ yiwɔ yimu, tsə yə mbaŋ bwukə ntsɔ bwukə yi si ka laka dəkə.

14 Yi kɔ a liŋ tə si Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ kɔŋki kə a mi wimu i mbaŋ wi bwa bə nchiŋ bələ laka.

Si mi kɔ i kɛiŋsi gia bəh waiŋnih

15 Waiŋnah ka fə gia yichu i wɔ, tsô yêiŋ wi wɔ fûku ŋgəkə wiwɔ i wi a mbɛiŋ wi bəfa. Wi ka wɔkɔ gia yə wɔ dzaka, yi numki a wɔ fiəni kwati lɔ waiŋnah.

16 A kabə num a wi kɔŋki kə i wɔkɔli gia yə wɔ dzakaki, wɔ dzô mi wimu yuwidəkɔ bəfa mbɛiŋ bɔ fiəni tsə i wi, ka ndzaka wiwɔ wichi ni kwati bəni bəfa yuwidəkɔ bətali bà bɔ beeŋki nsaka wiwɔ.

17 Wi ka tsə nəiŋ i wɔkɔli gia yə bə dzakaki, wɔ dzô tsô bəh wi i kijuŋni ki bəni bə bumni wə. Wi ka nəiŋ i wɔkɔli na i kijuŋni ki bəni bə bumni wə, wɔ dzô wi ka mi wə wi kiəki kə Nyɔ yudɔkɔ na ka mi wə wi kwaki kiŋwakti.

18 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a Gia yə mbɛiŋ ni kaŋa i fa kuku, yaka kɔ bə kaŋa lɔ i bɛiŋ. Gia yə mbɛiŋ ni shwa i fa kuku, yaka kɔ bə shwa lɔ i bɛiŋ.

19 Mih chu fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, bəni bəfa i mbɛiŋ kintəəŋ ka bum i gia wə fa kuku, nywa i ntsa wə, Ba wuŋ wə wi kɔ i bɛiŋ ni fə gia yiwɔ i bɔ.

20 Mbɛiŋ kiəki a di biə bəni bəfa yudəkɔ bətali ka juŋni i yɛli wuŋ wə, yaka mih kɔlə i bɔ kintəəŋ."

Ndi kɔm mi wi fwa wə wi ni kwasiki kə nshɛiŋ

21 Bita ka kɔmsi i Jisɔs wə bikə i wi a, "Bah, akɔ kiŋkani kimaiŋ waiŋnih wuŋ kɔ i fə chu i mih a mih dâlinyaki wi a? Yi kɔlə i tsə buku na kiŋkani nanitaŋ a?"

22 Jisɔs chukuli i wi a, "Mih kɔkə i dzaka i wɔ a, akɔ a kiŋkani nanitaŋ shəŋ. Akɔ numki mbaŋnanitaŋ kiŋkani nanitaŋ.

23 Akɔ fiɛŋ fiə bə kɔ i fəkəli ŋkuŋ bi bɛiŋ bəh ŋkuŋ widəkɔ wə wi nǐ nəŋki i sisi gia yi kpɔ bəh bəni bu bə nɔm kɔm kpɔ wə wi nǐ kɔ i bɔ kaŋ.

24 Asi wi nǐ yisi i tsɛiŋki, bə dzə bəh mi widəkɔ wi kaŋa fwa yi biba bi kpɔ bənchuku jwəfi.

25 Asi wi nǐ kɔkə i gɔm, ŋkuŋ wiwɔ ka dzaka a, bə dzô wi bəh kpə wi bəh bwa bu i tâsi bəh biɛiŋ bi bichi bə tâŋni, bə dzô bəh kpɔ wiwɔ i gôm fwa yi yɛiŋ.

26 Si ŋkuŋ dzaka yakadəiŋ, mi wiwɔ gbɔ i wi nshiŋ kwuŋ kaŋ i wi ka dzaka a, 'Bah, kaŋa shɔm bəh mih, mih ni gɔm lə biɛiŋ bichi.'

27 Nshɛiŋ fə a tikwili wiwɔ bee wi ka dali fwa yiwɔ.

28 Ayakalə, si mi wələ mwi nǐ buku ka tsəki, baŋsi bəh mi wə bəh bɔ nɔmki i ŋkuŋ, mi wiwɔ kaŋa wi bəh fwa kiba ki kpɔ kimu.† Wi ka kaŋa wi i kindɔŋ wə dzaka i wi a, 'Gɔm fwa ya.'

29 Mi wi nɔm wiwɔ ka gbɔ tə i wi nshiŋ, ka tsaki wi dzaka a, 'Kaŋa shɔm bəh mih, mih ni gɔm lə wɔ.'

---

* **18:11** A biŋwakti bikpu bədəkɔ biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kiŋka kələ.

† **18:28** Kiba kikpɔ kələ kɔ i já yi Glik wə kɔ ka bədanali gbi wə.

30 Ayaka wi nəiŋma, dzɔ wi tsə fah i juŋ yi
nsəŋ mə a wi numki fɛiŋ i tsə buku i jɔbi wə
wi bi gɔmki fwa yiwɔ.
31 Bəni bədəkɔ bà bəh bɔ nǐ nɔmki ka yɛiŋ
gia yə yi num, yi nya bɔ bəh ŋgəkə nalə. Bɔ
ka tsə fuku gia yichi yə yi si num i ŋkuŋ.
32 Ŋkuŋ bɔɔŋ wi wi dzə, wi dzaka i wi a,
'Wɔ kɔ mi wi nɔm wichu. Mih si dalinya
fwa ya yichi kɔm wɔ si kwuŋ kaŋ i mih.
33 Wɔ si kəkə i bɔŋ kwasi tə nshɛiŋ i mi wə
mbɛiŋ bɔ nɔmki asi mih si kwasi tə i wɔ a?'
34 Ŋkuŋ bɔksi shɔm, ka nya wi a bə tsə̂ fə̂h
i juŋ yi nsəŋ mə bə chə̂bsiki wi, i tsə̂ bû̂ku
jɔbi wə wi bi gɔmki fwa yi yichi.
35 Ayakadəiŋ, yi kɔ a liŋ asi Ba wuŋ wə wi
kɔ i bɛiŋ bi fə tə bəh mi wimu wimu i mbɛiŋ
kintəəŋ, jɔbi wə mi ka dalinya gia yichu yə
wainŋnih wi fə i wi bəh shɔm yi yichi."

19

Nlani kɔm i kɔŋŋ miŋkpaŋa (Mak 10:1-12)

1 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kaasi ndzaka wələ, wi
nyə i kimbu ki tumi ki Galili wə, ka tsə i ki
Judea wə, i kiwuŋ ki Bɔkɔ yi Jɔdan wə.
2 Si wi tsə, mbaŋ wi bəni wimbum kwu i
wi chɛiŋ, wi chuku bɔ bəchi bà bɔ nǐ gwɛiŋki
fɛiŋ.

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

3 Bəfalasi dza dzə i wi i mɔmsi wi, ka bikə
i wi a, "Nchi bumki lə a mi kɔlə i kɔŋŋ kpə
wi na i yi naiŋ gia wə a?"
4 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mbɛiŋ ka num fa
dəkə gia yə bə nyaka a, 'I kin'yisi wə mi wə
wi nǐ maa bəni nǐ maa bɔ num minyuku
bəh miŋkpaŋa' a?
5 Wi nǐ maa yaka ka dzaka a, 'Akɔ kɔm
yələ minyuku kaŋaki i bee ba wi bəh nih wi
i chiŋni bəh kpə wi, ma bɔ bəfa bi fiəni num
i mi wimu.'
6 Ayakadəiŋ, bɔ chu məŋ bəni bəfa, bɔ kɔ
i mi wimu. Yaka yi kɔ a, fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ wi
chiŋni lɔ, kiə mi ki mə̂m kə i gâli."
7 Bəni bəwɔ ka bikə i Jisɔs a, "Akɔ kɔm
nə wə Muses nǐ dzaka a mi kɔlə i nyâka
kiŋwakti i nyâ i kpə wi ki chusi a ŋgaiŋ bee
wi, ka wi bee wi a?"
8 Jisɔs chukuli a, "A nǐ kɔ kɔm kifwu
kimbɛiŋ kiləkəli ki nǐ fə ka Muses bee a mi
kɔlə i kɔŋŋ kpə wi. Ayakalə, a kɔkə dəkə
yakadəiŋ si yi nǐ kɔ i kin'yisi wə.
9 Mih fukuki i mbɛiŋ a, mi wə wi bee kpə
wi ka dzɔ widəkɔ, a kəbi a miŋkpaŋa wiwɔ
təkɔliki lə i biŋ, ma yi numki a wi fə chu i nɔ
bəh miŋkpaŋa widəkɔ."
10 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ wɔkɔ yi yakadəiŋ
ka dzaka i wi a, "A kabə num si gia yiwɔ
kɔ yaka kɔm minyuku bəh miŋkpaŋa, yi
ndzɔŋki a mi baaŋ mfih yaka maka wi liə
i ndzɔ miŋkpaŋa wə."
11 Jisɔs dzaka i bɔ a, "A kɔkə dəkə mi wichi
wə wi kɔ i bum gia yələ. Akɔ a bum a bəni bà
Nyɔ kɔ wi fə a bɔ bum.
12 Mbɛiŋ kǐəki a bəni bədəkɔ kɔlə, gwu
yibɔ dza kə, num ayaka si bə nǐ bwɔ bɔ.
Ayaka bədəkɔ kɔ yaka num a fə bəni bəh
kaŋ a bɔ numki yakadəiŋ. Bədəkɔ num fibɔ
yaka num a fə bɔ gwu yibɔ a bɔ numki
yakadəiŋ kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ. Mi wə wi kɔ i
bum yələ wi bûm."

Jisɔs jiə kimbəiŋsi i bwa bənchiŋ bənchiŋ wə

13 Bəni dza ka dzəki bəh bwa bəbɔ i Jisɔs a
wi jǐəki kaŋ i bɔ fuŋ, bəh i tsâ i bɔ wə, ayaka
bwa bu bə mbaŋ yisi i yɔliki i bəni bəwɔ.
14 Jisɔs dzaka mfih a, "Mbɛiŋ bêe ma bwa
bənchiŋ dzâki i mih wə. Kiə mbɛiŋ ki chǐ kə
bɔ, kɔm ŋkuŋ bi bɛiŋ kɔ num i bəni ka bələ."
15 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka jiə kaŋ yi i bɔ
wə ka dza nyə.

Jisɔs bəh mi wimbum (Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Yi num a, mi widəkɔ nǐ dza dzə i Jisɔs,
ka bikə i wi a, "Mi wi Lanini, gia yindzɔŋni
yə mih kaŋaki i fə ka mih kaŋa nəni kə ki bi
tsə kaa kə kɔ na nə a?"
17 Jisɔs ka bikə i wi a, "Wɔ bikəki num
i mih gia yə yi ndzɔŋki kɔm nə? Mi wi
ndzɔŋni kɔ shəŋ a wimu. Wɔ kabə nəŋ i liə
i nəni kə ki bi tsə kaa kə, wɔ ka jǐəki bənchi
bə Nyɔ."
18 Mi wiwɔ bikə i Jisɔs a, "Bənchi bə Nyɔ kɔ
bənaiŋ a?" Jisɔs ka chukuli a, "Kiə wɔ ki wɔ̂ɔ
kə mi, kiə wɔ ki nɔ̂ kə bəh kpə mi, kiə wɔ ki
chwɔ̂ kə, kiə wɔ ki bêeŋ kə nsaka wi ntəkə,
19 Wɔ kɔ̂ksiki ba wa bəh nih wa, bəh a, wɔ
kɔ̂ŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ asi wɔ
kɔŋki gwu ya."

20 Sumi yiwə ka dzaka i wi a, “Bənchi bələ
bəchi kə num mih ni jiəki lə. A chu baaŋ finə
a?”
21 Jisəs chukuli i wi a, “Wə kabə nəŋki i
num mi wə wi ndzəŋki wi bwili fwu, wə
tâŋni biɛiŋ biə wə kaŋaki, wə gâa kpə wiwə
i bə kifuu, wə bi ka kwati kiba num i bɛiŋ.
Wə ka fə yakadəiŋ wə dzâ ka bîəliki mih.”
22 Sumi yiwə wəkə yakadəiŋ, ka dza ka
tsəki num a nshɛiŋ nshɛiŋ, kəm wi nǐ kaŋaki
lə mbum nalə.
23 Jisəs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a,
“Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a yi bi ləkə lə i mi
wimbum i liə i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə.
24 Mih chu fukuki i mbɛiŋ a, yi bəniki alə
i kikum* i liə i dzəŋə yi nsala wə tsə si mi
wimbum kə i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.”
25 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ wəkə yi yakadəiŋ,
ndzaka wiwə fumsi bə nalə. Bə bikə i wi
a, “Yi kabə num yakadəiŋ, ma ndə bi lansi
bəiŋ a?”
26 Jisəs tsɛiŋ bə lə, ka dzaka i bə a, “I mi
wiwəm, yələ ləkəki alə. Ayakalə, i Nyə gia
yidəkə kəkə yə yi ləkəki i wi.”
27 Bita dzaka i wi a, “Tsɛiŋ, buku bee biɛiŋ
bichi ka biəliki wə. Buku bi kwatiki nə?”
28 Jisəs dzaka i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i
mbɛiŋ a jəbi wə mi wə yɛli wi kə Waiŋmi
bi numki i kiŋgbəkə kimbum wə i tumi
kimfiaŋ wə, mbɛiŋ bələ mbɛiŋ si biəli mih,
bi num lə tə i biŋgbəkə wə jwəfi ntsə bəfa
i sakaki chwəŋbijuŋ bi Islae biə jwəfi ntsə
bəfa .
29 Mi wichi wə wi bee juŋ yi, nabə bwa bə
nih wi, nabə jémi yi, nabə ba wi, bəh nih wi,
nabə bwa bu, nabə kikhə ki, a wi bee kəm
mih, bi kwati lə bəni bəh biɛiŋ kiŋkani gbi
tsə si wi nǐ kaŋaki. Wi bi kwati tə nəni kə ki
bi tsə kaa kə.
30 Ayakalə, bəni bəduli bà bə kə i ninshiŋ
i liə bi numki num i jum wə, bəduli bà bə kə
i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ.”

20

Ndi kəm mi wə wi nǐ dzə jiə bəni bə nəm i khə

1 Jisəs chu dzaka a, “Ŋkuŋ bi bɛiŋ
kə aka tikwili widəkə wi nǐ buku dza
kinchəŋəchəŋə tsə i dzə bəni bə nəm i jiə i
wi khə.
2 Si wi nǐ tsə yɛiŋ bə, ayaka bəh bə ka
kɛiŋsi a wi ni gəm bə nchuku nchuku i chəkə
wə.* Wi ka faaŋ bə, bə tsə ka nəmki i wi khə.
3 Ayaka jəbi dzə num ka mbiəŋə bwukə,
wi buku tsə yɛiŋ bəni bədəkə bə numyi i bɛiŋ
i shibɛiŋ a kilələ.
4 Wi dzaka i bə a, ‘Mbɛiŋ tsâ tə mbɛiŋ
nômki i mih khə, mih ni gəm mbɛiŋ bəh fiɛŋ
fiə fi kpɛiŋniki.’ Ayakadəiŋ, bə ka tsə.
5 Wi chu buku tsə ka nshichuŋ, ka chu
buku ka mbiəŋə mitali dzə a bəni bə nəm.
6 Ayaka a num ka mbiəŋə mite wə i fijəbi,
wi chu buku tsə yɛiŋ bəni bədəkə bə numyi.
Wi bikə i bə a, ‘Akə kəm nə mbɛiŋ numyi fa
bɛiŋ chəkə bichili a kilələ lə a?’
7 Bə chukuli a, ‘Akə kəm mi ka dzə dəkə
buku i nəm wə.’ Wi ka dzaka i bə a, ‘Mbɛiŋ
bəŋ tsâ nômki la i mih khə.’
8 A dzə num i fijəbi, tii khə wiwə ka dzə
dzaka i fwu wi bəni bu bə nəm a, wi bôəŋ
bəni bə nəm wi gôm bə, wi yîsi bəh bəni bà
bə si dzə i jum wə, i tsâ kâasi bəh bà bə si dzə
i ninshiŋ.
9 Wi ka yisi i gəmki. Bəni bà bə nǐ dzə i
nəm wə i mbiəŋə mite wə wi gəm bə nchuku
nchuku.
10 Ayaka bəni bà bə nǐ yisi dzə i nəm wə nǐ
dzə ka kwakaki a bə ni gəm lə bə tsə bədəkə
bà. Ayakalə, bə gəm bə tə a nchuku nchuku.
11 Bə dzə ŋgəm wibə yisi i shwiŋyiki tik-
wili wiwə,
12 dzaka a, ‘Bəni bələ wə si dzə i jum wə bə
nəm shəŋ a mbiəŋə wimu wə, wə gəm buku
bə a liŋ, num buku si shi fa, ka muki nəm i
chəkə bichili wə wəŋ twɛiŋ buku.’
13 Tii khə wiwə chukuli i widəkə i bə
kintəəŋ a, ‘Nsɛiŋ wuŋ, mih ka fə dəkə gia
yichu yidəkə i wə. Buku wə si ka kɛiŋsi a wə
ni fə nəm wələ i nchuku wimu a?
14 Dzô ŋgəm wa, wə nyâ. A kəŋ mih i gəm
bəni bələ bə dzə i jum wə a liŋ asi mih gəm
mbɛiŋ.
15 Mih kaŋaki kə ŋga i fə gia yə mih kəŋki
bəh fiɛŋ fiə akə mfiŋ a? Ma kindəŋ finiki wə
kəm mih baŋyiki kə kaŋ i bəni a?’ ”
16 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka gəksi a, “Akə
asi bəni bà bə kə i jum wə i liə bi numki bə

* **19:24** Kikum kələ kə bə bəəŋki i ja yi ŋkali wə a, “camel”. a num kpə wə bə nǐ shiki gəmki mi yɛiŋ i nəm wi i chəkə wə.

* **20:2** Nchuku wələ i já yi Glik wə kə “denarius” wimu,

ninshiŋ, bə ninshiŋ num bə jum wə.”

Jisɔs chu dzaka kɔm ŋkaiŋni wi kpi yə wi ni kpi
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Asi Jisɔs nǐ yakaki tsəki i Jɛlusalɛm, bəh
bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa num i
dzəh, wi baka gwu bəh bɔ, ka dzaka i bɔ a,
18 “Mbɛiŋ wɔkɔli, bukumbɛiŋ yakaki
tsəki i Jɛlusalɛm, bə num i tsə nya mi wə yɛli
wi kɔ Waiŋmi i kaŋ yi bətii mfə gia bəmbum
bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ, ka bɔ
saka wi, bɔ təiŋ nsaka a bə wôɔ wi,
19 bə ni nya wi i kaŋ yi bəni bà bɔ kɔkə
Bəju, bə suŋu wi, bə twɛiŋ wi bəh ŋgaŋa, ka
bə baŋŋ wi i kintasi wə, a ni num i kaŋ yitali
wə Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə.”

Nih Jɔn bəh Jɛm nywa biŋgbɔkɔ i bwa bu i Jisɔs
(Mak 10:35-45)

20 Ayaka nih bwa bə Sɛbide dza dzə yɛiŋ
Jisɔs bəh bwa bu, tum binyu i wi nshiŋ i
nywa fiɛŋ fidɔkɔ i wi.
21 Jisɔs bikə i wi a, “Wɔ nəŋki nə?” Wi
chukuli i wi a, “Kâka a, a bi numki i jɔbi wə
wɔ bi sakaki ŋkuŋ bia, ma bwa bəŋ bələ bəfa
bi nûm kɔmsi i wɔ kpəŋ, widɔkɔ i tsɛiŋ ya
yiləkəli wə, widɔkɔ i yi kimiəkə wə.”
22 Jisɔs chukuli i bwa bəwɔ a, “Mbɛiŋ kiəki
kə gia yə mbɛiŋ bikəki. Mbɛiŋ kɔlə i bi
mu bwam wi ŋgəkə wə mih bi mu a?” Bɔ
chukuli a, “Buku kɔlə i bi mu.”
23 Wi dzaka i bɔ a, “Ŋkɔŋ mbɛiŋ bi mu lə
bwam wuŋ. Ayakalə, i shinum i tsɛiŋ yiŋ
yiləkəli nabə i yi kimiəkə wə a kɔkə mih i nya
i mbɛiŋ. Di biələ kɔ num i bəni bà Ba wuŋ kɔ
num wi kɛiŋsi jiə lɔ i bɔ.”
24 Jɔbi wə kiŋka ki bwa bə mbaŋ bə Jisɔs
bà jwɔfi nǐ wɔkɔ kɔm gia yiwɔ, shɔ́m bɔkɔ bɔ
kɔm bwa bəfa bəwɔ.
25 Ayakalə, Jisɔs bɔɔŋ bɔ bəchi, ka dzaka i
bɔ a, “Ntə mbɛiŋ kiəki lə a bəni bə sakani bà
bɔ kɔkə Bəju si yaka num i bəni bəbɔ bɛiŋ,
bəni bəbɔ bəmbum chusi ŋga bibɔ num i bɔ
bɛiŋ a?
26 Yəmaka kaŋaki kə i numki yakadəiŋ i
mbɛiŋ kintəəŋ. Mi wə wi nəŋki i num mi
wimbum i mbɛiŋ kintəəŋ wi kaŋaki i num
wə wi nɔmki num nɔmni i mbɛiŋ.
27 Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshiŋ
i mbɛiŋ kintəəŋ, wi kaŋaki i numki mfa i
mbɛiŋ.
28 Yi kɔ a liŋ asi mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi
nǐ ka dzə dəkə a bə nômki i wi. Wi nǐ dzə i
nɔmki i bəni, i nya nɔni ki ka n'yɛlih i yɛlih
bəni bəduli i kpi wə.”

Jisɔs wɛli dzákəh yi bimfəkə bifa
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ni bukuki i
Jɛliku, mbaŋ wi bəni ka kwu i wi chɛiŋ.
30 Yi num a, bimfəkə bidɔkɔ bifa a num
bənyuku, bà bɔ nǐ shiki numki a dzəh kpəŋ,
jɔbi wə bɔ nǐ wɔkɔ a Jisɔs si tsə wə, bɔ ka
wamyiki dzakayi a, “Bah, Waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit,
kwâsi nshɛiŋ i buku wə.”
31 Mbaŋ wi bəni ka kaŋyi bɔ, dzaka a bɔ
bâŋ. Ayakalə, bɔ chu wam tsə a ninshiŋ,
“Bah, Waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit kwâsi nshɛiŋ i buku
wə.”
32 Jisɔs ka num, bɔɔŋ bɔ, bɔ dzə, wi bikə a,
“Mbɛiŋ nəŋki a mih fə nə i mbɛiŋ?”
33 Bɔ chukuli a, “Bah, fâ ma dzákəh
yibuku wɛli.”
34 Ayaka nshɛiŋ kwa Jisɔs, wi kɔm dzákəh
yibɔ. Akisəkə bɔ ka yɛiŋki di, nyə ka biəliki
Jisɔs.

21

Jisɔs liə i Jɛlusalɛm ka ŋkuŋ
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jɔn 12:12-19)

1 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ kɔmsiki
tsəki i Jɛlusalɛm, bɔ tsə buku i kwili wi
Bɛtfajə wə i Ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə, wi ka
faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədɔkɔ bəfa,
2 dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tsâ i kwili wi nin-
shiŋ wəyaka wə. Jɔbi wə mbɛiŋ tsə, mbɛiŋ
ni yɛiŋ nih njakas num bə shu bəh waiŋ wi,
num wi num kɔmsi i yi kpɛiŋ, ma mbɛiŋ
shwâli dzâ bəh yi i mih.
3 Mi widɔkɔ ka bikə a mbɛiŋ shwaki yi
kɔm nə, mbɛiŋ chukuli a Bah kaŋaki lə nɔm
bəh yi, wi ni bee yi akisəkə mbɛiŋ dzɔ dzə
bəh yi.”
4 Gia yələ nǐ num i fə a yi dzâ kpêiŋ asi mi
wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ nǐ fukuki, dzaka a,
5 “Mi dzâka i kwili wi Sayɔŋ a,*

* **21:5** Sayɔŋ kɔ yɛli Jɛlusalɛm widɔkɔ.

‘Mbɛiŋ tsɛiŋ, Ŋkuŋ wimbɛiŋ si wi dzəki i
mbɛiŋ.
Wi kɔ wi shishi gwu yi i kuku,
yaka i njakas wə, a num waiŋ njakas,
yi kɛiŋ yinchiŋ.’ ”
6 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ ka tsə fə asi wi si
dzaka.
7 Bɔ dzɔ dzə bəh njakas wiwɔ tasi bəh
waiŋ, jiə bəmbuŋ bəbɔ i yi bɛiŋ, Jisɔs yaka
num i yidəkɔ bɛiŋ ka tsəki.
8 Mbaŋ wi bəni bəduli ka təkɔki tsəki
bəmbuŋ bəbɔ i dzəh, bədəkɔ fakayi cha yi
kɛiŋ təkɔ.
9 Mbaŋ wə wi nǐ tsəki i Jisɔs nshiŋ bəh
bà bɔ nǐ biəliki wi i jum wə wili a, “Lilili,†
kiŋkɔksi kɔ i waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit wə ɔɔɔ! Ma
kimbɔiŋsi ki Nyɔ dzə i mi wə wi dzəki i yɛli
wi Bah wə ɔɔɔ! Lilili, kiŋkɔksi kɔ i Nyɔ wi
bɛiŋ wə ɔɔɔ!”
10 Jisɔs tsə buku i Jɛlusalɛm, kwili wiwɔ
wichi nəŋni. Ayaka bəni ka kaiŋyiki, bikəyi
a, “Wələ kɔ ndə a?” 11 Mbaŋ wə chukuli a,
“Akɔ mi wi ntum wi Nyɔ wə Jisɔs wə wi nyə
i kwili wi Nasali wə i Galili.”

Jisɔs kəŋŋ bəni bà bɔ ni fəki shi i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ mə
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jɔn 2:13-22)

12 Jisɔs nǐ tsə liə i təkɔ wi juŋ yi fəni yi gia yi
Nyɔ mə, kɔŋŋ bəni bəchi bà bɔ nǐ taŋniki bəh
bà bɔ nǐ taŋki biɛiŋ, beeŋsi bibaŋ biə bəni nǐ
kwuniki kpɔ yɛiŋ, bəh biŋgbɔkɔ bi bəni bà bɔ
nǐ taŋniki bibumi.
13 Wi nǐ kɔŋŋki yaka dzaka i bɔ a, “Yi kɔ bə
nyaka i kiŋwakti wə, a Nyɔ dzakaki a, ‘Bə bi
bɔɔŋki juŋ yiŋ a juŋ yi tsani.’ Mbɛiŋ ka fiəni
yi a yi chu taa wi bəji.”
14 Jisɔs num i juŋ yi fəni yi gia mə, bimfəkə
bəh bəŋgbɔ nyani ni dzəki i wi, wi chuku bɔ.
15 Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum bəh
bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ ka yɛiŋ
gia yi kaŋyini yə wi nǐ fəki, bəh si bwa
bənchiŋ bənchiŋ wiliki i juŋ yi fəni yi gia
mə, dzakayi a, “Lilili, kiŋkɔksi kɔ i waiŋ
Ŋkuŋ Dɛbit wə ɔɔɔ,” bɔ ka bɔksi lɔ təɔ.
16 Bɔ ka bikə i Jisɔs a, “Wɔ wɔkɔki alə gia
yə bwa bələ dzakaki a?” Wi chukuli i bɔ a,
“Aaŋ, mih wɔkɔki lə. Yi kɔ a mbɛiŋ ka num
fa dəkə gia yə bə nǐ nyaka a, ‘Nyɔ kɔ wi fə
kiŋkɔksi kindzɔŋni kə ki kɔ ki tsə bwili fwu
a ki bukuki i dzaka ki bwa bənchiŋ bənchiŋ
wə, bəh i dzaka ki bwa bà bɔ kɛiŋki bɔ mah
mbɛiŋŋ a?’ ”
17 Jisɔs ka dza nyə bee bɔ fɛiŋ ka buku nyə
i kwili wiwɔ kintəəŋ, ka tsə i di bi Bɛtani wə,
nɔ fɛiŋ.

Jisɔs liŋŋ kpɛiŋ wi findəŋ widəkɔ
(Mak 11:12-14,20-24)

18 A dzə num kinchwɔŋɔnchwɔŋɔ, asi
Jisɔs nǐ fiəniki tsəki i kwili wi Jɛlusalɛm wə,
dzɔŋ wɔɔ wi.
19 Wi yɛiŋ kpɛiŋ‡ widəkɔ wi num kɔmsi
i dzəh, num bə si dzi lə mintam miwɔ, wi
ka tsə fɛiŋ, nəki yɛiŋ kə fiɛŋ fidəkɔ i yɛiŋ
bɛiŋ, wi yɛiŋ a num a bidzɛni i yɛiŋ wə shəŋ.
Ayaka wi ka liŋŋ kpɛiŋ wiwɔ dzaka a, “Kiə
mintam bi ma chu lansi wûm i wɔ wə!”
Akisəkə, kpɛiŋ wiwɔ ka kpiyi.
20 Jɔbi wə bwa bə mbaŋ bə Jisɔs yɛiŋ
yakadəiŋ, dzaka wɔm bɔ. Ayaka bɔ ka
dzakayi a, “Kpɛiŋ wiwɔ nyani dəiŋ ka wi
kpiyi lɔ akisəkə lə a?”
21 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i
mbɛiŋ a, mbɛiŋ ka jiə shɔm i Nyɔ wə, mbɛiŋ
məŋni kə, mbɛiŋ ma ni fə shəŋ a gia yə mih
fə i kpɛiŋ wələ. Ayaka mbɛiŋ ka kɔŋ i dzaka
i ŋkwuŋ wələ a, ‘Mûku gwu ya fa ma wɔ tsô
gbô i kinchwɔ kimbum wə,’ ma yi ni num
ayaka.
22 Ayaka kɔŋ a numki na finaiŋ fiɛŋ fiə
mbɛiŋ nywaki i ntsa wə, ma mbɛiŋ ni kwati
i jɔbi wə mbɛiŋ jiə shɔm i Nyɔ wə.”

Bə bikə di biə ŋga bi Jisɔs nyə yɛiŋ
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Jisɔs chu fiəni tsə liə i juŋ yi fəni yi gia
wə, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ
sakaki tumi ki Bəju dzə yɛiŋ si wi laniki
bəni, ka bikə i wi a, “Wɔ dzɔ faiŋ ŋga na ka
wɔ fəki gia yələ a? A nya ndə ŋga biwɔ i wɔ
a?”
24 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih tə ki bikəki
lə kimbikə i mbɛiŋ. Mbɛiŋ ka chukuli mih,
mih ka ni fuku i mbɛiŋ mi wə wi nya ŋga a
mih fâki gia yələ.
25 Jɔn nǐ juliki bəni i bɔkɔ num ŋga biwɔ
nyə faiŋ? Bi nǐ nyə i bɛiŋ, ma nǐ nya mi

† **21:9** Lilili wələ kɔ i já yi Glik wə a Hɔsanna. ‡ **21:19** Kpɛiŋ wələ nǐ kɔ wə bə nǐ bɔɔŋki i já yi ŋkali wə a, “fig”.

wiwɔm a?” Si wi bikə yaka, bɔ ka yisi i dzakayiki a bɔ bɔ a, “Bukumbɛiŋ ka chukuli a bi nǐ nyə i bɛiŋ, wi ni bikə i bukumbɛiŋ a aka fə nə ka bukumbɛiŋ ma bum i Jɔn a?

26 Ayakalə, bukumbɛiŋ kɔkə i chukuli a, ‘A nǐ nya mi wiwɔm,’ kɔm bukumbɛiŋ lwaki mbaŋ wi bəni, kɔm bɔ bəchi nǐ kɔ num bɔ bum a Jɔn kɔ mi wi ntum wi Nyɔ.”

27 Ayakadəiŋ, bɔ ka chukuli i Jisɔs a, “Buku kiəki kə.” Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Yaka mih tə ki fukuki kə i mbɛiŋ mi wə wi nya ŋga biwɔ i mih ka mih fəki gia yələ.”

Ndi kɔm bwa bənyuku bəfa

28 Jisɔs tsə a ninshiŋ bikə a, “Mbɛiŋ kwakaki a nə kɔm yələ? Mi widɔkɔ nǐ kaŋaki lə bwa bənyuku bəfa. Wi nyə tsə i waiŋ wi ninshiŋ wə, dzaka i wi a, ‘Waiŋ wuŋ, lâ tsə̂ shǐ nə̂mki i khə daiŋ.’

29 Wi chukuli a, ‘Mih laki kə.’ Ayakalə, wi baaŋ ka fiəni kwuni shɔm yi ka la tsə i fɛiŋ khə.

30 Mi wiwɔ tsə i wi kɔmsini wə ka dzaka tə a gia yə wi si dzaka i wi i ninshiŋ wə. Wi chukuli i wi a, ‘Mih ki laki lə ba wuŋ.’ Ayakalə, wi nəki la kə.

31 I kintəəŋ ki bwa bələ bəfa wə, akɔ winaiŋ wi nǐ fə gia yə ba wi nǐ nəŋki a?” Bɔ chukuli a, “Akɔ wi ninshiŋ wə.” Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, bəni bə kwani kiŋwakti bəh bəkaŋa bə təkɔlini si liə tsə lɔ i ŋkuŋ bi Nyɔ wə i mbɛiŋ.

32 Mih dzakaki lə kɔm Jɔn Njulibɔkɔ nǐ kɔ wi dzə chusi dzəhh yi chəŋ i mbɛiŋ, mbɛiŋ nəki bum kə wi, ayakalə bəni bə kwani kiŋwakti bəh bəkaŋa bə təkɔlini bum wi. Ayaka i jɔbi wə mbɛiŋ nǐ yɛiŋ na si bɔ bum yaka, nəki kwuni kə shɔ́m yimbɛiŋ i bum tə i wi.”

Ndi kɔm bəni bà mi nǐ jiə i wi khə (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Jisɔs chu dzaka a, “Mbɛiŋ chu wɔkɔ ndi widɔkɔ. Mi widɔkɔ nǐ nɔm khə wi mintam wə bə kɛiŋsiki mbi yɛiŋ, ka ta fiəli mbaiŋ, chum kishwa kə bə ni dəŋki mintam mbi buku yɛiŋ, ka maa kibaŋ ki mi wə wi ni chəniki khə wiwɔ, ka jiə bəni i yɛiŋ khə, ka nyə tsə i tumi kidɔkɔ wə.

34 Jɔbi wə bə si kɔh mintam miwɔ dzə kpɛiŋ, wi fâaŋ bəni bu bə nɔm i bəni bà wi nǐ jiə i yɛiŋ khə, a bɔ tsə̂ dzə̂ mmu mintam.

35 Ayaka bɔ tsə, bəni bà wi nǐ jiə i yɛiŋ khə kwa bɔ, twɛiŋ widɔkɔ, wɔɔ widɔkɔ, tumyi widɔkɔ bəh kitəh.

36 Wi chu faaŋ bəni bə nɔm bədɔkɔ bɔ du tsə bə ninshiŋ bà, bəni bəwɔ chu fə a liŋ asi bɔ si fə bəh bə ninshiŋ bà.

37 Si yəmaka nǐ tsə wi faaŋ num waiŋ wi, kwaka a bɔ ni tsə kɔksi lə waiŋ wi ŋgaiŋ wələ.

38 Ayakalə, wi tsə, bəni bə nɔm bəwɔ ka yɛiŋ wi, dzaka a bɔ bɔ a, ‘Wələ kɔ ndzi kwili wi khə wələ. Mbɛiŋ dzə̂ ma bukumbɛiŋ wə̂ɔ wi ka bə dzi biɛiŋ bi.’

39 Ayaka bɔ kwa guku buku bəh wi yɛiŋ khə, ka wɔɔ.”

40 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a, “Tii khə wələ jɔbi wə wi bi dzə wi bi fə dəiŋ bəh bəni bəwɔ a?”

41 Bɔ chukuli a, “Wi bi dzə kaasiki lə minyamni miwɔ, wi jiə bəni bədɔkɔ i yɛiŋ khə bà bɔ bi nyaki mmu mintam i jɔbi wi kɔhni wə.”

42 Jisɔs bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ ka num fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,

‘Təh wə bəni bə maani nǐ nəiŋ,
akɔ wi wə wi nǐ fiəni chu təh wi bu wi juŋ a?
Yələ kɔ mfə wi Bah,
buku ka tsɛiŋki num bəh ŋkaiŋyi’ a?

43 Ayakadəiŋ mih fukuki i mbɛiŋ a, Nyɔ bi dzɔ bwili lə ŋkuŋ bi i kaŋ yimbɛiŋ wə, wi nya num i kitumi kə ki kɔ i fəki si wi nəŋki.”

44 [“Na ndə wə wi bi gbɔki i təh wələ wə, wi mi wiwɔ bi shakyi i biŋka wə, ayaka təh wiwɔ ka bi gbɔ i mi bɛiŋ, ma wi ni gɔksi wi i kwɔŋɔ wə.”]§

45 Si Jisɔs ti ndi wiwɔ yakadəiŋ, bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi wɔkɔ, ka kiə a wi ti kɔm bɔ ŋgaiŋni.

46 Bɔ ka nəŋki i kwa wi, ayakalə, fiəni lwa mbaŋ wi bəni, kɔm mbaŋ wiwɔ nǐ dzɔki Jisɔs a wi kɔ na mi wi ntum wi Nyɔ.

22

Ndi kɔm bini bi ndzɔ wi miŋkpaŋ wimfiaŋ (Luk 14:15-24)

§ **21:44** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə kiŋka kələ.

1 Jisəs chu dzaka i bɔ i bəndi wə, widəkɔ
num a,
2 “Bə kɔ i fəkəni ŋkuŋ bi bɛiŋ bəh ŋkuŋ
widəkɔ wə wi nǐ sisi dzini bi ndzɔ wi
miŋkpaŋ wimfiaŋ i waiŋ wi wi nyukuni.
3 Wi faaŋ bəchinda bu a bɔ tsə̂ bə̂ɔŋ
bəni bà wi ni laka bɔ i dzini bi ndzɔ
wi miŋkpaŋ wimfiaŋ biələ wə a bɔ dzə̂.
Ayakalə, bəchinda bà tsə bəni bəwɔ nəki dzə
kə.
4 Wi chu faaŋ bəchinda bədəkɔ ka dzaka
i bɔ a, ‘Mbɛiŋ tsə̂ fûku i bəni bà mih ni laka
bɔ i dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋ wimfiaŋ biələ
wə a bɔ wə̂kɔ, a mih kɔ mih kɛiŋsi lɔ dzɛiŋ,
ka kum nyám yi bwilini bəh dəmi bi bwa
bə nyám. Mih kɛiŋsi lɔ biɛiŋ bichi, a bɔ dzə̂
bini wə.’
5 Ayakalə, bɔ tsə, bəni bəwɔ chasi bɔ nəki
tsə kə. Widəkɔ la i khə wi wə, widəkɔ la shi
yi.
6 Kiŋka ki bəni bədəkɔ kwa bəchinda
bədəkɔ chəbsi bɔ, ka wɔɔyi.
7 Shɔm bəkɔ ŋkuŋ wiwɔ, wi faaŋ bəni bu
bə jum, bɔ tsə laksi bəni bəwɔ bà bɔ wɔɔyi
bəchinda bu, ka kpa kwili wibɔ.
8 Si wi fə yakadəiŋ, ka dzaka i bəchinda
bu a, ‘Mih kɔ mih kɛiŋsi lɔ dzini bi ndzɔ wi
miŋkpaŋa wimfiaŋ . Ayakalə, bəni bà mih ni
laka bɔ kɔkə bəni nalə kpaaa.
9 Mbɛiŋ tsə̂ i bi ntasi bi dzə́h yichi wə,
mbɛiŋ lə̂ka bəni bəchi bà mbɛiŋ ni yɛiŋ, a
bɔ dzə̂ i dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ
biələ wə.’
10 Bəchinda bəwɔ ka buku tsə i dzə́h yichi
wə, juŋni bəni bəchi bà bɔ ni yɛiŋ, bəni bə
ndzɔŋni bəh bə chu dzə bəh bɔ fɛiŋ. Juŋ yi
ndzɔ wi miŋkpaŋa yiwɔ jikə bəh bəni.

11 Ŋkuŋ dza liə i juŋ yi ndzɔ wi miŋkpaŋa
yiwɔ wə i yɛiŋ bəni bà bɔ dzə i dzini biwɔ
wə, ka yɛiŋ mi widəkɔ wi num maka wi ləh
mbuŋ wi ndzɔni wi miŋkpaŋa.
12 Wi bikə i wi a, ‘Nsɛiŋ wuŋ, wɔ nyani
dəiŋ i liə fa wɔ kaŋa kə mbuŋ wi bini a?’ Mi
wiwɔ kpichumi a mɔɔŋ.
13 Ŋkuŋ ka dzaka i bəchinda bu a, ‘Mbɛiŋ
kâŋa kaŋ yi bəh gvu yi, mbɛiŋ lə̂ɔ wi i biŋ bi
jisi wə, i di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.’ ”
14 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka dzaka a,
“Ma mbɛiŋ kǐəki a Nyɔ bɔɔŋ bəni bəduli,
ayakalə wi sabibwili a twɛsi.”

Bə taaŋ Jisɔs kɔm kpɔ wi lɔɔni kiŋwakti (Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Bəfalasi ka nyə tsə kɛiŋsi si bɔ ni fə Jisɔs
fini bəh ndzaka ka bɔ kwa wi.
16 Bɔ ka faaŋ bwa bəbɔ bə mbaŋ bəh bəni
i mbaŋ wi Ŋkuŋ Hɛlɔd i Jisɔs. Bɔ tsə dzaka i
wi a, “Mi wi lanini buku kiəki lə a wɔ kɔ mi
wi ŋkɔŋ, wɔ laniki bəni bəh dzə́h yi Nyɔ biəli
ŋkɔŋ. Wɔ si lansi dzɔ kə a mi widəkɔ kɔ chi
chi, kɔm wɔ si lansi tsɛiŋ kə mi kɔm fiɛŋ fiə
wi kɔ fi.
17 Fuku i buku i liə gia yə wɔ kwakaki.
Nchi bumki lə a bukumbɛiŋ lə̂ɔki kiŋwakti
i Kaysa ŋkuŋ wi Lum, ma bə ma lə̂ɔki a?”
18 Ayakalə, Jisɔs kiə gia yə bɔ finiki bəh
yi, ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bəni bələ mbɛiŋ
dzakaki chi fə chi, mbɛiŋ taaŋki mih kɔm
nə?
19 Mbɛiŋ dzə bəh kpɔ wə mbɛiŋ si lɔɔ
kiŋwakti yɛiŋ mih yɛiŋ.” Bɔ dzə bəh dzəkəh
wi kpɔ, nya i wi.
20 Jisɔs bikə i bɔ a, “Fwu wələ bəh yɛli wələ
yɛiŋ kɔ wi ndə?”
21 Bɔ chukuli a, “Akɔ wi Kaysa.” Wi ka
dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ nyâki i Kaysa fiɛŋ fiə
fi kɔ fi Kaysa, mbɛiŋ nyâki i Nyɔ fiɛŋ fiə fi kɔ
fi Nyɔ.”
22 Si bɔ nǐ wɔkɔ yi yakadəiŋ, dzaka wɔm
bɔ. Bɔ ka bee wi ka nyəki a nyəni.

Bə taaŋ Jisɔs kɔm ndza wi kpi (Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 A chɔkɔ biwɔ wə, Bəsadusi nyə dzə i
Jisɔs wə. Bəsadusi bələ kɔ mbaŋ wi bəni bà
bɔ si dzaka a bəni bi dza kə i kpi wə. Si bɔ
dzə, ka bikə i Jisɔs a,
24 “Mi wi lanini, Muses nǐ dzaka a, ‘Mi ka
kpi wi kaŋa kə waiŋ bəh kpə wi, waiŋnih wi
kaŋaki i nə̂si miŋkpaŋa wiwɔ ka bɔ wi bwə̂
bwa i yɛli wi ŋkwu wiwɔ wə.’
25 I liə, bwa bə mi widəkɔ nǐ kələ nanitaŋ.
Wi ninshiŋ bi dzɔ miŋkpaŋa, wi nyani dzə
kpi maka bɔ wi kwati waiŋ, bee kpə wi i
waiŋnih wi wi kɔmsini.
26 Yi num ayaka i wi kɔmsini wiwɔ, bəh i
shi buku i bà nanitaŋ bəchi.
27 Si yəmaka nǐ tsə miŋkpaŋa wiwɔ bəŋ
kpi.
28 I liə si bɔ bəchi nanitaŋ nǐ kɔ bɔ nɔsi lɔ
miŋkpaŋa wiwɔ, a bi numki i chɔkɔ biə bəni
bi dzaki i kpi wə, miŋkpaŋa wiwɔ bi numki
kpə ndə a?”

29 Jisəs chukuli i bə a, “Mbɛiŋ kə na fikpəŋ
bəh ŋga, num kəm mbɛiŋ kiəki kə gia yə bə
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə. Nabə i kiə tə ŋga
bi Nyɔ.
30 Ma mbɛiŋ kîəki a, a bi numki i chəkɔ
biə bəni bi dzayiki i kpi wə, bənyuku bəh
bəkaŋa bi chu chiŋni kə i ndzɔ wi bəkaŋa
wə, bəni bi chu nyaki kə bwa bəbɔ i chiŋni
i ndzɔ wi bəkaŋa wə. Bə bi numki aka
bəchinda bə Nyɔ i bɛiŋ.
31 Ayaka i dzaka kəm ndza wə bəni bi
dzayiki i kpi wə, mbɛiŋ ka num fa Kiŋwakti
ki Nyɔ i wəkɔ gia yə wi dzakaki i mbɛiŋ a?
Nyɔ nǐ dzaka a,
32 ‘Akɔ mih Nyɔ wi Ablaham bəh wi Ayjik
bəh wi Yakɔb.’ Yi num a Nyɔ kɔkə Nyɔ wi
bəŋkwu, wi kɔ Nyɔ wi bəni bəwɔm.”
33 Jɔbi wə mbaŋ wə wi nǐ kɔ fɛiŋ wɔkɔ gia
yə Jisɔs dzaka, dzaka wɔm bɔ bəh nlani wi.

Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi (Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Jɔbi wə Bəfalasi nǐ dzə wɔkɔ a Jisɔs baŋ
dzaka ki Bəsadusi, bɔ juŋni gwu yibɔ ka dzə
i yɛiŋ wi.
35 Mi widɔkɔ i bɔ kintəəŋ wə wi nǐ lansiki
kiəki bənchi bə Nyɔ, ka məmsi wi bəh kim-
bikə kidɔkɔ a,
36 “Mi wi lanini, nchi wi ləkəli wə wi tsəki
bənchi bəchi kɔ winaiŋ a?”
37 Jisɔs chukuli i wi a, “Nchi wə wi ləkəli kɔ
wə wi dzakaki a, ‘Kôŋ Bah Nyɔ wa bəh shɔm
ya yichi, nyâ gwu ya i wi yichi, jîə mfi bia i
wi bichi.’
38 Wələ kɔ nchi wi ləkəli wi ninshiŋ wə wi
tsəki bənchi bəchi.
39 Wə wi kɔmsiki i wi, kɔ aka wi. Wi num
a, ‘Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ asi
wɔ kəŋki gwu ya.’
40 Gia yichi yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Bənchi
wə, bəh yə yi kɔ i Biŋwakti bi bəni bə ntum
bə Nyɔ wə, bɔ kɔ a bənchi bəfa bələ kintəəŋ.”

Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kɔ waiŋ ndə? (Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Asi Bəfalasi nǐ kɔ bɔ juŋni dzə fɛiŋ, Jisɔs
ka dza bikə kimbikə kidɔkɔ i bɔ a,
42 “Mbɛiŋ kwakaki a nə kɔm Kimbwili wə
Nyɔ nǐ kaka a? Mbɛiŋ kwakaki fimbɛiŋ a wi
kɔ waiŋ ndə?” Bɔ chukuli a, “Akɔ waiŋ Ŋkuŋ
Dɛbit.”
43 Jisɔs fiəni bikə i bɔ a, “Si akɔ waiŋ Ŋkuŋ
Dɛbit yi ka nyani dəiŋ a Kiŋ'waka ki Nyɔ fə
Dɛbit bɔɔŋki wi a Bah wi ŋgaiŋ a? Dɛbit nǐ
dzaka a,
44 ‘Bah Nyɔ nǐ dzaka i Bah wuŋ a,
wi shînum i tsɛiŋ yi yiləkəli wə,
i tsâ bûku jɔbi wə wi bi nɔsi bəmbaiŋŋni bu
wi təmyi gvu yi i bɔ bɛiŋ.’
45 Dɛbit kabə bɔɔŋki wi a Bah wi ŋgaiŋ, wi
fiəni nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?”
46 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, mi widɔkɔ nəki
kaŋa kə gia i chukuli i wi. Na i yisi chəkɔ
biwɔ, mi widɔkɔ na chu məm i bikə wi bəh
kimbikə kidɔkɔ.

23

Jisɔs təyi chwɔŋ ki bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bəh ki Bəfalasi (Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Jisɔs ka dza dzaka i mbaŋ wi bəni bəh
bwa bu bə mbaŋ a,
2 “Bəni bà bɔ laniki bənchi bəh Bəfalasi kɔ
bəni bà bɔ num i kiŋgbɔkɔ ki Muses wə.
3 Ayakadəiŋ, yi kɔ a, mbɛiŋ wôkɔki gia
yichi yə bɔ fukuki i mbɛiŋ, mbɛiŋ fê.
Ayakalə, kiə mbɛiŋ ma fəki gia yə bɔ fəki,
kɔm bɔ fukuki chi, fə chi.
4 Bɔ si dza kaŋa bəntiə bà bɔ jiki tsəki ŋga
bi bəni, jikli bəni yɛiŋ, na bɔ mwi kɔbi i təbi
na waiŋkpaŋ i gamti bɔ.
5 Gia yichi yə bɔ fəki kɔ a bəni yɛiŋki bɔ.
Mintaiŋtaiŋ* bibɔ bi Kiŋwakti ki Nyɔ num
na bimbum. Dzaka kijəŋ kibɔ ki bəmbuŋ
num na bi dəəŋ. 6 Bɔ si tsə i bini wə kəŋ i
numki a i di biə bəni ni kɔksiki bɔ yɛiŋ, bɔ
si tsə i júŋ yi tsani wə kəŋ a numki num a
biŋgbɔkɔ bi ninshiŋ wə.
7 Bɔ si kəŋ tə i nyaniki i kidi ki shi wə
bəni bəni bɔ, chu kəŋ tə a bəni bôɔŋki bɔ a
Bəlabay.
8 Ayakalə, kiə mi ki bûm kə a bəni bɔɔŋki
wi a Labay, kəm mbɛiŋ kaŋaki a Mi wi
Lanini wimu shəŋ, mbɛiŋ bəchi kɔ bwa bə
nih wimu.
9 Kiə mbɛiŋ ki bôɔŋ kə mi widɔkɔ i fa kuku
a, akɔ Ba wimbɛiŋ, kəm mbɛiŋ kaŋaki a Ba
wimbɛiŋ wimu wə wi kɔ bɛiŋ.

* **23:5** Mintaiŋtaiŋ mələ kɔ mə bɔ nǐ jiəki bənchi bə Nyɔ bədɔkɔ yɛiŋ, kaŋa i kishi kibɔ wə bəh i tsɛiŋ wə.

10 Kiə mi ki bûm kə a bə bɔɔŋki wi a
Tikwili, kɔm Tikwili wimbɛiŋ kɔ a wimu wə
wi kɔ Klistus.
11 Mi wimbum i mbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i
nûmki mi wə wi nɔmki i mbɛiŋ.
12 Na ndə wə wi yaksiki gwu yi, Nyɔ bi
shisiki lə wi, na ndə wə wi shisiki gwu yi,
Nyɔ bi yaksiki lə wi.

Jisɔs fuku chwɔŋ ki bəni bà bɔ laniki bənchi bəh ki Bəfalasi
(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ, mbɛiŋ
bəni bà bɔ laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi.
Mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi, fə chi!
Mbɛiŋ numki i bəni nshiŋ kəŋ baŋ dzəh yə
yi liəki i ŋkuŋ bi bɛiŋ wə. Mbɛiŋ kɔŋ kə i liə i
yɛiŋ wə, chu baŋ dzəh i bəni bà bɔ kɔŋki i liə
yɛiŋ.
[
14 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ, mbɛiŋ
bəni bà bɔ laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi.
Mbɛiŋ sɛiŋsiki biɛiŋ bi bəkaŋa bəŋkwu, ka
kwayiki fəki bəh bəntsa bədəəŋ. Mbɛiŋ kĭə
a ŋgəkə wimbɛiŋ bi gumi tsə lə wi bəni
bədɔkɔ.]†
15 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ, mbɛiŋ
bəni bà bɔ laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi.
Mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi, fə chi!
Mbɛiŋ si dza nyani tumi kichi chu daŋ bɔ́kɔ
yimbum alə a mbɛiŋ nəŋki mi wimu a wi
fiəni chu mi wimbɛiŋ wi bumni, jɔbi wə wi
fiəni chu mi wimbɛiŋ wi bumni, mbɛiŋ chu
fiəni fə wi, wi fɔɔ num fəni, wi ka numki mi
wi gbuku wimbum aka mbɛiŋ.
16 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ. Mbɛiŋ
kɔ bimfəkə dzaka a mbɛiŋ chusiki dzəh i
bəni! Mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki a, ‘A
mi ka dzaka gia, kaiŋ yɛli wi juŋ yi fəni
gia, a yəmaka məŋ gia yidɔkɔ. Ayakalə, mi
ka dzaka gia yidɔkɔ ka kaiŋ num i yɛli wi
chwaka ki kpɔ ki juŋ yi fəni yi gia mə, yaka
ka wi kaŋaki i fə gia yə wi si dzaka ka kaiŋ.’
17 Bimfəkə biələ! Mbɛiŋ kɔ biyuŋ! Fiɛŋ fiə
fi kpaliki tsəki fidɔkɔ kɔ fi naiŋ a? Fi kpalini
kɔ chwaka ki kpɔ ki baiŋni, ma juŋ yi fəni yi
gia yə yi fəki chwaka kiwɔ ka ki numki fiɛŋ
fiə fi kɔ fi Nyɔ a?
18 Mbɛiŋ dzaka tə a, ‘Mi ka dzaka gia ka
kaiŋ i yɛli wi tɔŋ wi fəni wi gia wə, ma yi
numki kə gia yidɔkɔ. Ayakalə, mi ka dzaka
gia yidɔkɔ ka kaiŋ num i yɛli wi fiɛŋ fiə wi
nya kiyɔŋni yɛiŋ, ma wi kaŋaki i fə gia yiwɔ
asi wi dzaka ka kaiŋ.’
19 Bimfəkə biələ! Fiɛŋ fiə fi kpaliki tsəki
fidɔkɔ kɔ fi naiŋ a? Akɔ kinya kə, ma tɔŋ wi
fəni wi gia wə wi fə ka kinya kiwɔ ni numki
biɛiŋ biə bi kɔ bi Nyɔ a?
20 Gia yə yi kɔ, kɔ a, mi ka kaiŋ i yɛli wi
tɔŋ wi fəni wi gia wə, ma yi numki a wi kaiŋ
yaka ka kaiŋ tasi bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i
tɔŋ wi fəni wi gia wə.
21 Mi ka kaiŋ i yɛli wi juŋ yi fəni yi gia wə,
ma yi numki a wi kaiŋ yaka ka kaiŋ tasi i
Nyɔ wə wi nɔki yɛiŋ dzu.
22 Mi wə wi kaiŋ num i tumi ki bɛiŋ wə,
ma yi numki a wi kaiŋ num i kiŋkii ki Nyɔ
wə, bəh wi Nyɔ wə wi num yɛiŋ bɛiŋ.
23 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ bəni bà bɔ
laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ kɔ
bəni bà bɔ dzakaki chi, fə chi! Mbɛiŋ si nya
kimbu kimu i jwɔfi kintəəŋ i Nyɔ i biɛiŋ bi
jwa biə mbɛiŋ kəkəki jiə i jwa wə, ayakalə
mbɛiŋ tsɛiŋ kə gia yi ləkəli yə nchi dzakaki
kɔm yi a mbɛiŋ fâki, yə yi kɔ i fâki gia yi chəŋ
i bəni, kwâsi nshɛiŋ i bəni, jĭə shɔm i Nyɔ.
Mbɛiŋ si kaŋaki i fâki gia yələ yichi bee kə
yidɔkɔ.
24 Bimfəkə biə bi chusiki dzəh i bəni!
Mbɛiŋ yəliki bwiliki michuchu i mbi wə,
ayakalə yiŋni məyi mu num nyam yim-
bum!‡
25 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ mbɛiŋ
bəni bà bɔ laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi.
Mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi, fə chi!
Mbɛiŋ wɔkɔki kibwam bəh bətasa i gwu wə,
ayakalə kintəəŋ kiwɔ num ki jikə bəh biɛiŋ
biə mbɛiŋ lɔkɔ i bəni bəh biə mbɛiŋ bukuki
bəh dzə́kəh yɛiŋ.
26 Bimfəkə bi Bəfalasi, mbɛiŋ yisi wôkɔ
kibwam bəh bətasa i numə, ka bi baiŋki tə
i gwu wə.
27 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ mbɛiŋ
bəni bà bɔ laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi.
Mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi, fə chi!
Mbɛiŋ kɔ aka júm yə bə kɔ num bə kɛiŋsi

† **23:14** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ biə bə nĭ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə di biələ. ‡ **23:24** Nyam yimbum yələ kɔ i já yi ŋkali wə a, “camel”.

fiaŋsi yi bəh fiəŋ yi baiŋ ndzəŋ i dzəkəh wə, ayakalə i yɛiŋ kintəəŋ num yi jikə bəh biŋkuŋu bi bəni bə kpili bəh biɛiŋ bi kinyɛŋ bichi.
28 Ayaka yi kɔ tə a liŋ si mbɛiŋ chusiki gwu i bəni nshiŋ a mbɛiŋ kɔ bəni bə chəŋ, ayakalə i kintəəŋ, num mbɛiŋ jikə bəh mfwɔkyi bəh nəni kichu.
(Luk 11:47-51)
29 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ laniki bənchi bəh mbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi, fə chi! Mbɛiŋ maaki júm yi bəni bə ntum bə Nyɔ, kɛiŋsi ndzəŋ júm yi bəni bà bɔ nǐ kaŋaki nəni ki chəŋ.
30 Mbɛiŋ fəki yakadəiŋ dzaka a, 'A nǐ kɔ a buku numki i jɔbi wi bətii bəbuku wə, ma buku nǐ ka ləkə dəkə kaŋ yibuku i gia yə bɔ nǐ fəki wɔɔyi bəni bə ntum bə Nyɔ.'
31 Mbɛiŋ dzakaki yakadəiŋ, dzaka num kɔm i gwu yimbɛiŋ wə tɔbi bəh dzaka kimbɛiŋ a mbɛiŋ kɔ bwa bə bəni bà bɔ nǐ wɔɔyiki bəni bə ntum bə Nyɔ.
32 Mbɛiŋ tsə̂ bəh nɔm i ninshiŋ mbɛiŋ kâasi nɔm wə bətii bəmbɛiŋ nǐ yisi!
33 Júŋŋ yələ! Bwa bə fákəh bələ! Mbɛiŋ kwakaki a mbɛiŋ bi numki lə maka bə jiə mbɛiŋ i gbuku wimbum wə a?
34 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih faaŋ bəni bə ntum bə Nyɔ i mbɛiŋ bəh bəni bə mfi bəh bəni bə lanini bənchi. Mbɛiŋ bi wɔɔyi bədəkɔ, baŋŋyi bədəkɔ i kintasi wə, twɛiŋ bədəkɔ i júŋ yimbɛiŋ yi tsani mə, bwaŋ gvu i bədəkɔ chɛiŋ i kikwili kichi kə bɔ tsəki fɛiŋ.
35 Mbɛiŋ bi fəki yakadəiŋ ka mwa mi bəni bəchi bà bɔ nǐ nɔki nəni ki chəŋ fa kuku bà bə nǐ wɔɔyi bi numki i mbɛiŋ fuŋ. Mwa mələ bi numki i mbɛiŋ fuŋ i yisi i Abɛl wə bə nǐ wɔɔ wi kaŋa kə ŋgəkə widəkɔ, i tsə buku i Sakalia wə waiŋ Belekaya wə mbɛiŋ nǐ wɔɔ i fintəŋ ki juŋ yi fəni yi gia wə bəh i tɔŋ wi fəni wi gia wə.
36 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, lɔiŋ wi gia yələ bi kwati lə ŋgɔkɔ wi liə wələ."

Jisɔs shaaŋ bəni bə Jɛlusalɛm
(Luk 13:34-35)

37 Si Jisɔs dzaka lə, wi ka chu dzaka a, "Yəbɛɛy Jɛlusalɛm! Yəbɛɛy Jɛlusalɛm! Wɔ wɔɔyiki bəni bə ntum bə Nyɔ, chu tumyi bəni bà Nyɔ faaŋki i mbɛiŋ bəh kitəh! Akɔ kiŋkani kimaiŋ si mih mɔmsi i juŋni bwa ba asi nih shyə si juŋni bwa bu wi kwumi baŋ bəh bəkəli bi, wɔ nəiŋma a?
38 Tsə̂iŋ, bə kɔ num bə lətɔkɔ lɔ juŋ ya, yi fiəni num chii.
39 Mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi chu yɛiŋ kə mih, i tsə buku jɔbi wə mbɛiŋ bi dzakaki a, 'Nyɔ jiə kimbɔiŋsi i mi wə wi dzəki i yɛli wi Bah wə.' "

24

Jisɔs fuku a bə bi shakyiki lə juŋ yi fəni yi gia
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1 Jisɔs nǐ buku i juŋ yi fəni yi gia wə, si wi tsəki, bwa bu bə mbaŋ kɔmsi dzə i wi wə ka chusiki júŋ yə yi kɔ i di bi juŋ yi fəni yi gia wə i wi.
2 Ayakalə, Jisɔs dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ yɛiŋ júŋ yələ a? Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, təh wimu bi baaŋ kə i widəkɔ bɛiŋ maka bə baka təkɔ wi i kuku."
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)
3 Jɔbi wə Jisɔs nǐ tsə shinum i Ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə, bwa bu bə mbaŋ dza dzə i wi wə a bɔ bɔ ka bikə a, "Fûku i buku jɔbi wə gia yələ bi numki, bəh kinchəsi kə ki bi chusiki jɔbi wə wɔ fiəniki dzəki yɛiŋ bəh a mbi si kaa tsə lə?"
4 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mbɛiŋ təkniki, ka mi bi ma fwɔkyi mbɛiŋ a mbɛiŋ ndzani dzəh.
5 Mbɛiŋ kiəki a bəni bəduli bi dzə lə dzɔ yɛli wuŋ kəŋ i bɔ nshiŋ, mi dzaka a ŋgaiŋ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka. Bɔ bi fəki yakadəiŋ fwɔkyi bəni bəduli a bɔ ndzani dzəh.
6 Mbɛiŋ bi wɔkɔki lə a bə tumki jum, chu wɔkɔ tə gia kɔm jum. Jɔbi wə mbɛiŋ bi wɔkɔki yakadəiŋ, kiə shɔm bi tâiŋyi kə mbɛiŋ. Yələ kɔ gia yə yi kaŋaki i bi num. Ayakalə, yi chusi kə a mbi si kaa tsəki lə.
7 Tumi bi tumki jum bəh kidɔkɔ, ayaka ntəŋ widəkɔ tum jum bəh widəkɔ. Dzəŋ tə bi numki, nshwaiŋ bi nəŋniki i di di wə.
8 Yəmaka gia yichi bi numki aka ləli bi miŋkpaŋa wə wi yisi i nɔmhki.
9 Bəni bi dzɔki nyaki mbɛiŋ a bə chəbsiki mbɛiŋ, wɔɔyi mbɛiŋ. Bitumi bichi bi baiŋŋki lə mbɛiŋ kɔm bə yɛli wuŋ.

10 Ayakadəiŋ, bəni bəduli bi ka gbəyiki
i kimbum kibə wə, baiŋŋ gwu yibə, taŋni
gwú yibə.
11 Bəni bəduli bà bə nyiki ntəkə a, a faaŋ
Nyə bə bi tumbuku lə i fwəkyiki bəni bəduli.
12 Si chu bi duki tsəki i ninshiŋ, kə num lə
si yi bi fəki kiŋkəŋ ki bəni bəduli bi dəki.
13 Ayakalə, mi wə wi bi kaŋaki shəm i tsə
buku i kiŋgəksi wə akə wə wi bi bəiŋki.
14 Bə kân̂a i bi fuku ntum wi ndzəŋni wələ
kəm ŋkuŋ bi Nyə i tsə buku i kiŋgəksi ki mbi
wə kichi ka kitumi kichi bi wəkə, na ka yi bi
numki a mbi tsɛiŋki i kaa.

Nlani kəm jəbi wi ŋgəkə wimbum (Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 Ayakadəiŋ, jəbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki gia
yi gumini yə yi kə i bəkəli di num yi dzə num
i juŋ yi fəni yi gia wə, a num yə mi wi ntum
wi Nyə Daniəl nǐ kə wi dzaka kəm yi, (mi wə
wi faki kiŋwakti kələ wôkə yi na bindzəŋ),
16 bəni bà bə kə i Judea bi gêiŋ yâka i
ŋkwúŋ wə.
17 Mi wə wi kə i fwu wi juŋ bɛiŋ wi bi ma
chu shǐ lǐə i dzu a ŋgaiŋ dzôki fiɛŋ fidəkə.
18 Wə wi kə i khə bi ma chu kwê a wi tsâ
dzô mbuŋ wi baŋni wi gwu.
19 Ŋgəkə wimbum bi numki wi bəkaŋa
bà bə bi numki bəh kitəə, bəh bà bə masiki
bwa.
20 Mbɛiŋ tsâki a n'yəkə ŋgɛiŋ wələ bi ma
num i jəbi wi fiəkə yiləkəli wə, nabə i chəkə
bimbam wə,
21 kəm ŋgəkə wimbum bi numki lə i jəbi
wiwə wə, ayaka wəmaka ŋkaiŋni wi ŋgəkə
kɛiŋki ki num kə na si mbi nǐ yisi i dzə buku
bidaiŋ, ayaka wəmaka ŋkaiŋni wi ŋgəkə
kəbi i bi chu lansi num.
22 A nǐ kəkə a Nyə gaali kaŋ yi ŋgəkə yiwə,
ma mi wiwəm na wimu bi bəiŋ kə. Ayakalə,
Nyə kə wi gaali kaŋ yiwə kəm bə bəni bu bà
wi kə wi sabibwili.
23 Mi ka bi dzaka i mbɛiŋ i kaŋ yiwə wə a
'Mbɛiŋ tsêiŋ, Kimbwili wə Nyə nǐ kaka a bə
wi lə fa!' Yudəkə a, 'Bə wi yaka fi!' Kiə mbɛiŋ
bi bûm kə yi.
24 Mbɛiŋ kǐə a bəni bi dzə lə nyi ntəkə a bə
kə bəmbwili bà Nyə nǐ kaka, bədəkə dzaka
a bə kə bəni bə ntum bə Nyə, bə fə bənchəsi
bà bə chusiki ŋga bibə, fə tə gia yi dzaka ki
wəmni, ka yi fwəkyiki bəni a bə dali dzəh,
i tasi na bəh bəni bà Nyə kə wi sabibwili, i
jəbi wə dzəh ka num.
25 Mbɛiŋ wôkə, mih fukuki gia yələ i
mbɛiŋ lə ka yi bi dzə kpɛiŋ.
26 Ayakadəiŋ, bəni ka dza dzaka i mbɛiŋ
a, 'Mbɛiŋ tsêiŋ, Kimbwili wə Nyə nǐ kaka
bə wi yaka i chwa,' kiə mbɛiŋ bi tsâ kə fɛiŋ.
Yudəkə a, 'Mbɛiŋ tsɛiŋ, bə wi yaka i fintəŋ fi
juŋ mə,' kiə mbɛiŋ ki bûm kə i bə.
27 Mbɛiŋ kǐə a, asi dzaŋ si mwaiŋ yi baiŋ
i kimbu kə wəŋ bukuki, yi baiŋ i tsə buku i
di biə wəŋ liəki, yi bi numki a liŋ asi ndzə
wi mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi numki.
28 'Na faiŋ wə kiŋkpili ki fiɛŋ kə, akə fɛiŋ
wə bəŋguluŋ si juŋni.'

Kəm ndzə wi Jisəs (Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 Akisəkə asi kaŋ yi ŋgəkə wimbum wələ
bi dzə tsəki, wəŋ bi dza jiki num jini, fiəŋŋ
bi ma chu baiŋki tə, bijəŋ bi gbəyiki i bɛiŋ,
biɛiŋ bichi biə bi kaŋaki ŋga i bɛiŋ bi nəŋniki.
30 Ma kinchəsi ki mi wə yɛli wi kə Waiŋmi
bi chusi i bəəli bɛiŋ. Kitumi kichi i nshwaiŋ
wə bi ka yisi i nyufiki gwu bəh mindəm.
Bəni bi ka yɛiŋ mi wə yɛli wi kə Waiŋmi si wi
dzəki i bikwu wə i bɛiŋ bəh ŋga bəh kiŋkəkni
kimbum.
31 Jəbi wə jəŋ bi nyaki ja yi ləkəli i bɛiŋ,
wi ka bi chiŋsi bəchinda bu i bimbu bi mbi
binaa i bɛiŋ, a bə dzə juŋni bəni bu bà wi kə
wi sabibwili lə.

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 Mbɛiŋ lâni dzô gia i kpɛiŋ wi fidəiŋ wə.
Jəbi wə cha yiwə yisi i nyaki mwi, bwili
bindzɛni, mbɛiŋ ka kiəki a nyum kwuni lə
gwu.
33 Yi kə a liŋ i jəbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki gia
yələ yichi, mbɛiŋ ka kiəki a, wi si num dzə a
i dzaka kifiəŋə wə.
34 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, ŋgəkə wi liə
wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi num
lə.
35 Bəəli bəh nshwaiŋ bi tsə kaa lə, ayakalə
gia yiŋ kəbi i bi lansi nəŋni.

Mi widəkə kəkə wə wi kiəki chəkə biə Jisəs bi fiəni dzəki (Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

36 Mi widəkə kəkə wə wi kiəki chəkə biwə
nabə jəbi wiwə. Na bəchinda bə Nyə bà i

bɛiŋ bəh Waiŋ Nyə kiəki kə tə chəkə biwə. Akə a Nyə Ba wi mbəŋ wə wi kiəki.
37 Asi yi nǐ kə i jəbi wi Nəa wə, lə yi bi numki i chəkə biə Mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi fiəni dzə.
38 A nǐ kə maka mwi buku baŋ mbi wələ wichi, bəni nǐ kə fibə dzi a dzini chu mu, ayaka bəkaŋa bəh bənyuku chiŋni i ndzə wi bəkaŋa wə, bəni nya bwa bà bə i ndzə wi bəkaŋa wə, i tsə buku i chəkə biə Nəa nǐ liə i ŋgwuki mə,
39 bəni bəwə nəki kiə kə gia yə yi kaŋaki ni num, i tsə buku i jəbi wə mwi nǐ buku jikə i mbi wələ wichi wə, kəh nyə bəh bə bəchi. Akə ayaka si yi bi numki i chəkə biə mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi fiəni dzəki.
40 Bənyuku bəfa bi numki i khə, bə bi dzə wimu ma wimu bi baaŋ.
41 Bəkaŋa bəfa bi gəkəki nyəə i nəkə bɛiŋ, ma bə bi dzə wimu ma wimu bi baaŋ.
42 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûmki bəh ŋkɛiŋsi wi gwu kəm mbɛiŋ kiəki kə chəkə biə Bah bi fiəniki numki i dzə yɛiŋ.
43 Mbɛiŋ kǐəki a, tikwili kabə kiəki jəbi wə ji kaŋaki i dzə nchəkə fəkə, ma wi ni təkniki, wi ma ni buku bee a wi dzə bwiŋ juŋ yi.
44 Yi kə a mbɛiŋ tə kaŋaki i nûmki bəh ŋkɛiŋsi wi gwu, kəm mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi dzəki i jəbi wə mbɛiŋ kwakaki kə.

Nlani kəm waiŋ wi nəm wi ŋkəŋ bəh wi ntəkə
(Luk 12:41-48)

45 Waiŋ wi nəm wə wi kə wi ŋkəŋ chu kaŋa mfi kə winaiŋ? Ntə akə wə tikwili wi nǐ jiə a wi təkniki bəh juŋ yi a jəbi wə jəbi ka kpɛiŋ, wi ni nyaki biɛiŋ bidzini i bwa bu bə nəm a?
46 Kinsaŋli kimbum bi numki i waiŋ wi nəm wə tikwili wi bi dzə yɛiŋki num wi fə nəm wi a liŋ asi wi si nəŋki.
47 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, tikwili wi bi yaksi wi a wi təkniki bəh biɛiŋ bi bichi.
48 Ayakalə, waiŋ wi nəm wiwə kabə num wi kaŋa nəni kichu, ka dza dzaka i gwu yi a, ‘Tikwili wuŋ ni kəmsi fiəni dzə kə’,
49 ka yisi i twɛiŋki bwa bə nəm bədəkə bà bəh bə nəmki, wi dzi a dzini chu mu bəh bəni bà bə məki mbih məni,
50 tikwili wi waiŋ wi nəm wiwə bi təkəli tumbuku i chəkə biə wi si kwakaki kə bəh i jəbi wə wi si kiəki kə.
51 Ayaka i jəbi wiwə wə wi bi nya ŋgəkə i waiŋ wi nəm wiwə, wi bi chiŋsi wi i tsə numki bəh mbaŋ wi bəni bà bə dzakaki chi fə chi, a num i di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.”

25

Ndi kəm kishu ki bəkaŋa bədəkə jwəfi

1 “I jəbi wiwə wə bə bi siniki ŋkuŋ bi bɛiŋ bəh kishu ki bəkaŋa bədəkə jwəfi bà bə nǐ dzə bimbaiŋsi bibə, buku tsə i wəkəliki mi wə wi dzə miŋkpaŋa wimfiaŋ.
2 Bə nǐ kə yakadəiŋ, bəte num biyuŋ, bəte fifi.
3 Yi num a, bà bə nǐ kə biyuŋ dzə bimbaiŋsi bibə nəki dzə kə miə midəkə,
4 ayakalə bà bə nǐ fifiki dzə bimbaiŋsi bibə, dzə tasi bəh miə midəkə i bənsəkə wə.
5 Si bə tsə ka wəkəliki mi wə wi dzə miŋkpaŋa wimfiaŋ , wi bá ndəmi i dzə, kinu ka yisi i jiŋki bə bəchi, bə ka gbə kinu.
6 Aka numki nchəkə kintəəŋ, bə wəkə si mi yəŋsiki lə, ‘Lilili, mbɛiŋ tsêiŋ, mi wə wi dzə miŋkpaŋa wimfiaŋ bə wi lə ɔɔɔ. Mbɛiŋ bûku dzâ dzô wi ɔɔɔ.’
7 Ayaka kishu ki bəkaŋa bəwə bəchi ka dza bɛiŋ, yaksi naka bibə bi baiŋsini.
8 Bà bə nǐ kə biyuŋ ka dzaka i bà bə ni fifiki a, ‘Mbɛiŋ nyâ buku bəh miə mimbɛiŋ midəkə, kəm bimbaiŋsi bi buku si shi tsə lə.’ 9 Ayakalə, bəfifini bà ka chukuli a, ‘Miə mibuku məŋ dəkə i kpɛiŋ i bukumbɛiŋ bəchi. Mbɛiŋ tsâ num i bəni bà bə taŋniki, mbɛiŋ tâŋ mimbɛiŋ.’
10 Asi bə nǐ tsə i taŋ, mi wiwə baaŋ dzə, bəkaŋa bà bə nǐ kɛiŋsi gwu, ka liə bəh wi i juŋ yi dzəni miŋkpaŋa, bə ka fah dzaka ki juŋ.
11 Si yəmaka nǐ tsə bədəkə bà bə ni tsə i taŋ mibə miə bəŋ tsə dzəh, ka dzakaki a, ‘Tikwili tikwili, wêli dzaka ki juŋ ma buku liə.’
12 Ayakalə, wi chukuli i bə a, ‘Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, mih kiəki kə mbɛiŋ.’
13 Yi kə a, mbɛiŋ kêiŋsi gwu yimbɛiŋ, i wəkəliki, kəm mbɛiŋ kiəki kə chəkə, nabə jəbi wiwə.

Ndi kəm bwa bə nəm bətali
(Luk 19:11-27)

14 I jəbi wiwə wə, yi bi numki aka mi wə wi nǐ tsəki nyani, wi bəəŋ bwa bu bə nəm ka nya jiə kpə wi i bə kaŋ.

15 Wi nya wainŋ wi wi nəm widəkɔ bəh
biba bi kpɔ bite, nya widəkɔ bəh biba bifa,
ka nya widəkɔ bəh kiba ki kpɔ kimu. Wi
nĭ nyaki biəli asi ŋga bi mi kɔ. Si wi nya
yakadəiŋ, ka tsə nnyani wi.
16 Wainŋ wi nəm wə wi nĭ dzɔ biba bi kpɔ
bite ka tsə akisəkə ka fəki shi yɛiŋ, dzi mbee
biba bite.
17 Ayaka wə wi nĭ dzɔ biba bifa ka fə tə shi
yɛiŋ, dzi mbee biba bifa.
18 Ayakalə, wainŋ wi nəm wə wi nĭ dzɔ kiba
kimu tsə mfih chum dzənə nyumi kpɔ wi
tikwili wiwɔ yɛiŋ.
19 Tikwili wi bwa bə nəm bà wi nĭ tsə
nyani yaka ka tsə baanŋ fɛiŋ i jɔbi wi dəənŋ
wə. Wi bɔɔŋ bwa bu bə nəm a bəh bɔ sîsi
gia.
20 Wainŋ wi nəm wə wi nĭ dzɔ biba bi kpɔ
bite ka dzə bəh biba jwɔfi, ka dzaka i wi
a, ‘Tikwili, wɔ nĭ nya mih biba bi kpɔ bite.
Yêiŋ, mih nĭ baanŋ ka fəki shi bəh wi, kwati
biba bidəkɔ bite i yɛiŋ bɛiŋ.’
21 Ayaka tikwili wiwɔ dzaka i wi a, ‘Wɔ fə
bindzɔŋ. Wɔ kɔ wainŋ wi nəm wi ndzɔŋni,
bəh wi ŋkɔŋ! Wɔ nĭ baanŋ ka kiə i təkni bəh
fiɛŋ fi nchiŋ na bindzɔŋ. Ayakadəiŋ, i liə
mih ni jiə lə wɔ a wɔ təkniki num bəh biɛiŋ
biduli. Lîə la i kintəəŋ kindzɔŋni bi tikwili
wa wə.’
22 Wainŋ wi nəm wə ŋ'wi kpɔ nĭ kɔ biba bifa
dzə tə, ka dzaka i wi a, ‘Tikwili, wɔ nĭ nya
mih biba bi kpɔ bifa. Yêiŋ, mih baanŋ ka fəki
shi bəh wi, ka kwati biba bi kpɔ bidəkɔ bifa
i yɛiŋ bɛiŋ.’
23 Ayaka tikwili wiwɔ dzaka i wi a, ‘Wɔ
fə bindzɔŋ. Wɔ kɔ wainŋ wi nəm wi ndzɔŋni
bəh wi ŋkɔŋ! Wɔ nĭ baanŋ ka kiə i təkni bəh
fiɛŋ fi nchiŋ na bindzɔŋ. Ayakadəiŋ, i liə
mih ni jiə lə wɔ a wɔ təkniki num bəh biɛiŋ
biduli. Lîə la i kintəəŋ kindzɔŋni bi tikwili
wa wə.’
24 Wainŋ wi nəm widəkɔ wə wi nĭ dzɔ kiba
ki kpɔ kimu dzə tə, ka dzaka i wi a, ‘Tikwili,
mih kiəki lə a wɔ kɔ mi wi ləkəli. Wɔ si kɔh
lə maka wɔ gbɛli, junni gəŋ maka wɔ mu.
25 Ayakadəiŋ, mih nĭ baanŋ ka lwaki, ka
tsə nyumi kpɔ wa wiwɔ i kuku. Tsɛiŋ, bə kpɔ
wa wiwɔ lə, kaŋa.’
26 Tikwili wi chukuli i wi a, ‘Wɔ kɔ wainŋ
wi nəm wichu, wɔ chu num bəh kiŋkpəŋ!
Wɔ nĭ kiəki yaka a mih si kɔh lə maka mih
gbɛli, junni gəŋ maka mih mu.
27 Si wɔ nĭ kiəki yakadəiŋ a fə nə, a wɔ ma
tsə jiə kpɔ wuŋ i juŋ yi kpɔ wə ka mih ni fiəni
dzə dzɔ kpɔ wuŋ bəh mbee i yɛiŋ bɛiŋ.’
28 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka a bə dzô
kiba ki kpɔ kiwɔ i wi, bə nyâ i wə wi kaŋaki
biba bi kpɔ jwɔfi.
29 Mbɛiŋ kîəki a, mi wə wi kaŋaki bə ni
kpɛiŋsiki lə ma wi kaŋaki biduli. Ayakalə,
mi wə wi kaŋaki kə, na fi twɛsi fiə wi kaŋaki
bə bi dzɔ bwili lə fi i wi.
30 Si wi dzaka yakadəiŋ ka dzaka a,
‘Mbɛiŋ lôɔ bwîli wainŋ wi nəm wi kiləlɔ wiwɔ
i biŋ bi jisi wə, i di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.’

Nlani kɔm nsaka wi gɔksini

31 A bi numki i jɔbi wə mi wə yɛli wi kɔ
Wainŋmi bi fiəni dzəki i mbum bi wə, wi bi
dzəki bəh bəchinda bə Nyɔ bəchi, wi bi ka
num i kiŋgbɔkɔ ki kimbum wə.
32 Bitumi bichi biə bi kɔ fa kuku bi junŋni
lə i wi nshiŋ, wi bi ka gaali bɔ asi mi wə wi
si təkni bəh shwáŋ si gaali bwili shwáŋ i bíi
kintəəŋ.
33 Wi bi jiə shwáŋ yiwɔ i tsɛiŋ yi yiləkəli
wə, wi jiə bíi i tsɛiŋ yi yi kimiəkə wə.
34 Wi wə wi kɔ Ŋkuŋ ni ka dzaka i bà bɔ kɔ
i tsɛiŋ yi yiləkəli wə a, ‘Bəni bà Ba wuŋ kɔ wi
bɔiŋsi bɔ, mbɛiŋ dzâ kwâti di i ŋkuŋ biə wi
nĭ kɛiŋsi jiə i mbɛiŋ i yisi si bə nĭ maa mbi,
35 kɔm dzɔŋ nĭ wɔɔki lə mih, mbɛiŋ nya
mih bəh fiɛŋ fidzini. Kindɔŋ nĭ wɔmki lə
mih, mbɛiŋ nya mih bəh fiɛŋ mih mu. Mih
nĭ kɔ mi wi dzəni, mbɛiŋ dzɔ mih.
36 Mih nĭ kɔ bəh chwɔŋ kiyəə, ayaka
mbɛiŋ ləh mbuŋ i mih wə. Mih ni gwɛiŋki
lə mbɛiŋ dzə bəni i mih. Mih nĭ kɔ i juŋ yi
nsəŋ mə, ayaka mbɛiŋ dzə bəni i mih.’
37 Jɔbi wə wi ni dzaka yakadəiŋ, bəni bə
chəŋ bà ka ni bikə i wi a, ‘Bah, akɔ i jɔbi
winaiŋ wə buku nĭ dzə yɛiŋ wɔ dzɔŋ wɔɔ
wɔ, buku nya wɔ bəh fiɛŋ wɔ dzi, nabə yə a
kindɔŋ nĭ wɔɔmki wɔ, buku nya wɔ bəh fiɛŋ
wɔ mu a?
38 A nĭ kɔ i jɔbi winaiŋ wə buku nĭ yɛiŋ wɔ,
wɔ num mi wi dzəni, buku dzɔ wɔ, nabə yə
a wɔ nĭ chu kɔ bəh chwɔŋ kiyəə, buku ləh
mbuŋ i wɔ wə a?
39 A nĭ kɔ jɔbi winaiŋ wə buku nĭ yɛiŋ wɔ,
wɔ gwɛiŋ chu num i juŋ yi nsəŋ mə, buku
dzə jikə wɔ a?’

40 Ŋkuŋ wiwə ka ni chukuli i bə a, ‘Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, si mbɛiŋ nǐ fə gia yələ, i na winaiŋ mi winchiŋ i bwa bə nih bəŋ bələ, yi kə a mbɛiŋ nǐ fə num i mih.’
41 Ayakadəiŋ, wi ka bi dzaka i bə̀ bə kə i tsɛiŋ yi yi kimiəkə wə a, ‘Mbɛiŋ bə̀ mbɛiŋ kə num ləiŋ kwa mbɛiŋ, mbɛiŋ dzâ nyâ i mih nshiŋ, mbɛiŋ tsâ lǐə i gbuku wə bə nǐ kɛiŋsi jiə i ŋkpɛli bəh bəchinda bu,
42 kəm dzəŋ nǐ wəəki lə mih, mbɛiŋ na nya mih bəh fiɛŋ i dzi. Kindəŋ nǐ wəmki lə mih, mbɛiŋ na nya mih bəh fiɛŋ i mu.
43 Mih nǐ kə mi wi dzəni, mbɛiŋ na dzɔ mih. Mih nǐ kə chwəŋ kiyəə, mbɛiŋ na ləh mbuŋ i mih wə. Mih nǐ gwɛiŋki lə, ayaka chu num i juŋ yi nsəŋ mə, mbɛiŋ na dzə i bəni mih.’
44 Bɔ tə bi ka bəŋ bikə i wi a, ‘Bah, akɔ i jəbi winaiŋ wə buku nǐ yɛiŋ wɔ dzɔŋ wəɔ wɔ, nabə a kindəŋ nǐ wəəmki wɔ, nabə a wɔ num mi wi dzəni, nabə a wɔ chu num chwəŋ kiyəə, nabə yə a wɔ gwɛiŋ, bəh yə a wɔ chu num i juŋ yi nsəŋ mə, buku na gamti wɔ a?’
45 Wi bi ka chukuli i bɔ a, ‘Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, si mbɛiŋ nǐ ka fə dəkə gia yələ, i na winaiŋ mi winchiŋ i bwa bə nih bəŋ bələ, yi kə a mbɛiŋ nǐ ka fə dəkə num i mih.’
46 Bəmaka bəni bi ka dza nyə tsə liə num i ŋgəkə wə wi bi tsə kaa kə. Ayakalə, bə chəŋ bə̀ tsə liə fibɔ num i nəni kə ki bi tsə kaa kə.”

26

Bə nyani bəh kinyəni i Jisəs chɛiŋ
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jən 11:45-53)

1 Jəbi wə Jisəs nǐ dzaka kaasi gia yələ yichi, ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a,
2 “Mbɛiŋ kǐə a, a baaŋ a kaŋ yifa ka dzini bi Ntsədaŋ yisi, bə num i ni nya mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi i bəni kaŋ ma bɔ baŋŋ wi i kintasi wə.”
3 A i jəbi wiwɔ wə, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə̀ bɔ sakaki tumi tsə ka juŋni gwu yibɔ i ntəŋ wi Kayfas wə a num wi Kayfas wiwɔ fwu wi bətii mfə gia,
4 bɔ ka jiə kimfasi i ni wɛli kwa Jisɔs, i wɔɔ wi.
5 Si bɔ fasiki yakadəiŋ, ka dzaka a, “Bukumbɛiŋ ma mô̂m i fə̂ gia yələ i jəbi wi Dzini wə, kəm bukumbɛiŋ ka məm yi, ma yi ni dzə bəh ŋgəkə i bəni kintəəŋ.”

Miŋkpaŋa widəkɔ fiaŋsi Jisəs bəh fiaŋsi bi tsɛŋə yindzəŋni i Bɛtani
(Mak 14:3-9; Jən 12:1-8)

6 Jəbi wə Jisəs nǐ kɔ i kwili wi Bɛtani wə, i juŋ yi Samən wə mi wi kiŋkumi.
7 Jəbi wə bɔ nǐ shi num ka dziki, miŋkpaŋa widəkɔ liə dzə bəh finsəkɔ* fi fiaŋsi fidəkɔ num bə kɛiŋsi bi bəh təh, a num fi fiaŋsi bi tsɛŋə yindzəŋni, bi ləkə i kpɔ wə nalə, ka shuku i fwu wi Jisəs wə.
8 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ nǐ yɛiŋ yakadəiŋ gia yiwɔ fə bɔ bəksi lɔ təɔ. Bɔ ka dzakayiki a, “Wi bəkəli fiaŋsi biələ lə kəm nə a?
9 Bə si kələ i taŋni fiaŋsi biələ i kpɔ widuli wə, i nya kpɔ wiwɔ i bəni bə kifuu.”
10 Ayakalə, Jisəs kiə kiŋkwaka kibɔ, ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ nyaki ŋgəkə i miŋkpaŋa wələ kəm nə? Wi fə num gia yindzəŋni i mih.
11 Mbɛiŋ kǐəki a bəni bə kifuu ni numki lə bəh mbɛiŋ jəbi wichi ayakalə, mih bi numki kə bukumbɛiŋ i jəbi wichi wə.
12 Wi shuku fiaŋsi biələ i gwu yiŋ wə lə, wi kɛiŋsi mih num kɛiŋsini i nləə wə.
13 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, na faiŋ bə bi fukuki ntum wi ndzəŋni wələ i mbi wichi wə, gia yələ miŋkpaŋa wələ fə, bə bi fukuki yi, bə kwaka wi.”

Judas taŋni Jisəs
(Mak 14:3-9; Jən 12:1-8)

14 Mi widəkɔ i mbaŋ wi bwa bə Jisəs wə, i bə̀ wə jwəfi ntsɔ bəfa kintəəŋ, a num wə bə nǐ bəəŋki a Judas Iskaliət nyə tsə yɛiŋ bətii mfə gia bəmbum,
15 ka bikə i bɔ a, “Mih ka nya Jisəs i mbɛiŋ kaŋ, ma mbɛiŋ ni nya nə i mih a?” Bɔ ka fa kpɔ mbaŋtia num bə nǐ kɛiŋsi wi bəh chwaka ki kpɔ kifukuli, ka nya i wi.
16 I yisi jəbi wiwɔ wə, wi ka yisi i nəŋki dzəh yə wi ni nya Jisəs yɛiŋ i bɔ kaŋ.

Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ dzi Dzini bi Ntsədaŋ
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Jən 13:21-30)

* **26:7** Finsəkɔ fiələ kɔ num bə nǐ kɛiŋsiki bəh kitəh kə bə bəəŋki a, “alabaster”.

17 A dzə num i chəkɔ bi ninshiŋ i Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə Dzɔŋɔ yɛiŋ, bwa bə mbaŋ bə Jisɔs dzə yɛiŋ wi, ka bikə i wi a, “Wɔ nəŋki a buku tsə kɛiŋsi faiŋ di biə wɔ ni dzi Dzini bi Ntsədaŋ yɛiŋ na?”
18 Wi chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ tsə̂ i kwili kintəəŋ, mbɛiŋ ni yɛiŋ lə nchiŋ mi widəkɔ fɛiŋ, mbɛiŋ dzə̂ka i wi a, ‘Mi wi Lanini dzaka a, jəbi wi ŋgaiŋ kpɛiŋ lɔ. Ŋgaiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ kaŋaki i dzi Dzini bi Ntsədaŋ i wi dzu.’ ”
19 Ayaka bwa bə mbaŋ bà tsə fə asi Jisɔs si dzaka i bɔ, ka kɛiŋsi biɛiŋ bidzini bi Dzini bi Ntsədaŋ biwɔ fɛiŋ.
20 A dzə num i fijɔbi, wi shinum bəh bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa i dziki.
21 Jɔbi wə bɔ nǐ dziki, wi dza dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi widəkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ni taŋni lə mih.”
22 Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa bu bə mbaŋ dza ka numki a bəh nshɛiŋ nshɛiŋ, yisi i bikəki a wimu wimu a, “Akɔ num mih ma Bah?”
23 Wi chukuli i bɔ a, “Mi wə wi ni taŋni mih akɔ wə wi ləkə kaŋ i fwɔti wə buku wi.
24 Mi wə yɛli wi kɔ Wainŋmi kaŋaki bi nyə asi bə nǐ nyaka kɔm wi. Ayakalə, ŋgəkə wimbum kɔ i mi wə wi taŋni Mi wə yɛli wi kɔ Wainŋmi. Yi nǐ ndzɔŋki a bə ma bwɔ wəmaka mi.”
25 Judas wə wi ni kaŋaki i taŋni Jisɔs bɔŋ bikə tə i wi a, “Mi wi Lanini akɔ num mih ma?” Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ dzaka bəh dzaka ka.”

Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ dzi nchiŋni (Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kɔlɛn 11:23-25)

26 Asi bɔ nǐ dziki, Jisɔs dza dzɔ blɛd, nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛyi nya i bwa bu bə mbaŋ ka dzaka a, “Mbɛiŋ kô dzî, fa kɔ gwu yiŋ.”
27 Wi dzɔ tə bwam, nya kiyɔŋni i Nyɔ ka nya bwam wiwɔ i bɔ ka dzaka a, “Mbɛiŋ bəchi mû.
28 Mələ kɔ mwa məŋŋ mə Nyɔ dzi miŋkaiŋ bəh mɔ, mɔ shukuki bukuki kɔm bəni bəduli, ka wi ni dalinya chu bibɔ.
29 Mih fukuki i mbɛiŋ a, mih ni chu mu kə mbi mi kpɛiŋ wi lani wələ i yisi i liə i tsə buku i chəkɔ biə mih bi muki mɔ mimfiaŋ bukumbɛiŋ i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Ba wuŋ wə.”
30 Jɔbi wə Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ kaasi, bɔ yəəŋ njaŋ wi kɔksini, buku ka yaka tsə i Ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə.

Jisɔs dzaka a Bita bi nəiŋ lə ŋgaiŋ (Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jən 13:36-38)

31 Si Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ tsəki, wi dzaka i bɔ a, “Daiŋ nchəkɔ mbɛiŋ bəchi ni fiəni gɛiŋ chu lə i jum wə kɔm gia yə yi ni num bəh mih. Yi num asi bə nyaka a, Nyɔ dzakaki a, ‘Mih ni wɔɔ lə ntəkni shwáŋ, ma mbaŋ wi shwáŋ yiwɔ ni gaali.’
32 Ayakalə, jɔbi wə Nyɔ bi bwili mih i kpi wə, mih bi tsə i mbɛiŋ nshiŋ i Galili.”
33 Bita ka dzaka lɔ mfih i wi a, “Kɔŋ bəni bəchi ni gɛiŋ fiəni chu i jum wə kɔm gia yə yi ni num bəh wɔ, mih kɔkə ni lansi gɛiŋ chu i jum wə.”
34 Jisɔs fiəni chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i wɔ a daiŋ nchəkɔ, ka kwəkɔ ni təŋki, num wɔ nəiŋ lɔ mih kiŋkani kitali.”
35 Bita dzaka i wi a, “Kɔŋ mih ni numki i kpi bəh wɔ, mih kɔkə ni lansi nəiŋ wɔ.” Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bədəkɔ bà bəchi bɔŋ dzaka ayaka tə.

Jisɔs tsa i Gɛsɛmane (Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ tsə liə i khə wi kɛiŋ yi mintam midəkɔ wə, bə bɔɔŋ a Gɛsɛmane, Jisɔs dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbɛiŋ shînumyi fa mih kini tsə tsa.”
37 Wi dzɔ Bita bəh bwa bə Sɛbide bəfa, bəh bɔ ka tsə. Wi yisi i numki bəh nshɛiŋ nshɛiŋ, shɔm yi fumsi wi.
38 Wi ka dzaka i bɔ a, “Shɔm yiŋ kɔ a bəh nshɛiŋ nshɛiŋ nalə na ka mih kpi num kpini. Mbɛiŋ bâaŋ a fa bukumbɛiŋ wə̂kɔliki.”
39 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kini tsə i ninshiŋ, gbɔ tum kwusi shi bi i kuku ka bá tsa a, “Ba wuŋ, dzəh kabə nûm yə wɔ kɔ i fə ka bwam wi ŋgəkə wələ tsə mih a mih ma mu, wɔ fə̂. Ayakalə, ma fə̂ si mih nəŋki. Fə̂ yi num asi wɔ nəŋki.”
40 Wi fiəni dzə buku i bɔ wə, ka ti bɔ nɔ wə. Wi bikə i Bita a, “Yaka mbɛiŋ kɔkə i num bɛiŋ bəh mih i tsə buku i mbiəŋə wimu wə a?

41 Mbɛiŋ tsânəki, mbɛiŋ tsâ a kiə kimɔmsi
ki dzə kə i mbɛiŋ wə. Yi kɔ ŋkɔŋ a shɔm kɔŋki
lə, ayakalə nyam yi gwu bəhyi."
42 Wi fiəni tsə fɛiŋ i kiŋkani kifa wə ka tsa
a, "Ba wuŋ, aka bə́ num a bwam wələ kɔkə i
tsə maka mih mu wi, wɔ fə̂ asi wɔ nəŋki."
43 Si wi ni fiəni dzə, ka chu ti bwa bu bə
mbaŋ nɔ wə kɔm kinu nǐ kɔ i dzəkəh yibɔ wə
nalə.
44 Wi fiəni bee bɔ ka tsə i tsaki i kiŋkani
kitali wə, wi tsa, dzaka num a gia yə wi si
kɔ wi dzaka lɔ yi.
45 Wi chu fiəni dzə i bwa bu bə mbaŋ
dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ kɛiŋki mbɛiŋ nɔ waka
fimbɛiŋ na? Mbɛiŋ tsə̂iŋ, jəbi kpɛiŋ lɔ. Bə
taŋni lɔ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi i kaŋ yi bəni
bəchu wə.
46 Mbɛiŋ dzâ bɛiŋ bukumbɛiŋ tsə̂ki.
Mbɛiŋ tsə̂iŋ, mi wə wi taŋni mih bə wi yaka
wi dzəki."

Bə kwa Jisɔs
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jən 18:3-12)

47 Asi Jisɔs nǐ kɛiŋki wi dzaka, Judas wə wi
nǐ kɔ mi i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs bə̀ jwɔfi ntsɔ
bəfa dzə tumbuku. Wi nǐ dzəki bəh mbaŋ
wi bəni bəduli, bɔ kaŋa bənywɔ bəh bibɔkɔ,
num a faaŋ bətii mfə gia bəmbum bəh bəni
bə̀ bɔ sakaki tumi.
48 A nǐ kɔ num mi wə wi taŋni Jisɔs, tsə
kɛiŋsi lɔ kinchəsi bəh bəni bəwɔ ka dzaka a,
"Mi wə mih ni bɔni mih maŋni yaŋyi, akɔ wi
mbɛiŋ ni kwâ."
49 Si bəh bɔ ni dzə, wi chəm tsə a chəŋ i
Jisɔs wə ka bɔni i wi, "Mih bɔniki i wɔ Mi
Lanini." Si wi bɔni yakadəiŋ, ka maŋni wi
bə́ yaŋyi wi.
50 Jisɔs ka dzaka i wi a, "Nsɛiŋ wuŋ, fə̂ a
gia yə wɔ dzə i fə."† Ayaka bəni bəwɔ ka tsə
kwa Jisɔs, kaŋa wi.
51 Yi num a mi widəkɔ wə wi nǐ kɔ bɔ
bəh Jisɔs ka guku baa nywɔ wi jum ka gba
chwiŋ təiŋ kintuni ki mfa wi fwu wi bətii
mfə gia.
52 Jisɔs dzaka i mi wiwɔ a, "Fǐəni lə̂kə
nywɔ wa i di biə wi si kɔ. Na ndə wə wi dzasi
nywɔ i bɛiŋ wi kǐəki a, wi bi kpiki i nywɔ wə.
53 Wɔ kwakaki a mih kɔkə i bɔɔŋ Ba wuŋ
a wi chiŋsi bəchinda bu bənchuku bɔ tsə
bəmbaŋ jwɔfi ntsɔ bəfa akisəkə a?
54 Ayakalə, mih ka fə yakadəiŋ, ma yi ni
nyani dəiŋ ka yi dzə kpɛiŋ asi bə nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, a yi kaŋaki i bi num
a?"
55 I fɛiŋ wə, Jisɔs ka bikə i mbaŋ wiwɔ a,
"Mbɛiŋ dzə i kwa mih, ka dzəki bəh bənywɔ
bəh bibɔkɔ ka mbɛiŋ dzəki i kwa num ji a?
Mih nǐ shi kɔ bəh mbɛiŋ chɔksi chɔksi i juŋ
yi fəni yi gia mə lani bəni mbɛiŋ kwa kə mih
kɔm nə la?
56 Ayakalə, gia yələ yichi num i fə a yi dzə
kpɛiŋ asi bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka."
Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ bəchi ka lətəkɔ wi fɛiŋ,
yɔkɔ gɛiŋ.

Jisɔs numbɛiŋ i juŋ yi nsaka wə
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jən 18:13-14,19-24)

57 Bəni bə̀ bɔ nǐ kwa Jisɔs ka dzɔ tsə bəh
wi i Kayfas dzu fwu wi bətii mfə gia. A nǐ kɔ
num bəni bə̀ bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ bəh
bə̀ bɔ nǐ sakaki tumi nǐ juŋni.
58 Bɔ nǐ tsəki bəh Jisɔs Bita biəli i jum wə
i dzəh yi dəəŋ. Wi ka tsə buku na i fitəkɔ wi
fwu wi bətii mfə gia wə, ka liə tsə num bəh
bəni bə̀ bɔ nǐ təkniki bəh di biwɔ, wi tsɛiŋ, i
yɛiŋ si yi ni nyani num.
59 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bəchi bə̀
bɔ nǐ sakaki bənsaka ka nəŋki gia yi ntəkə yə
bɔ kɔ i jiə i Jisɔs fuŋ ka bɔ ni wɔɔ wi.
60 Ayakalə, bɔ nəki kwati kə gia yidəkɔ,
na ayaka si bəni bəduli ni bukuki dzəki
i ninshiŋ beeŋ nsaka bəntəkə. Gia yiwɔ
nyani lə, i kiŋgɔksi wə bəni bədɔkɔ bəfa
buku dzə num i ninshiŋ,
61 ka dzakaki a, "Mbwə wələ nǐ dzaka a,
ŋgaiŋ kɔlə i shakyi juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ i
fiəni maa yi i kaŋ yitali wə."
62 Fwu wi bətii mfə gia wiwɔ ka dza bɛiŋ
bikə i Jisɔs a, "Yaka wɔ kaŋaki kə gia yidəkɔ
i chukuli a? Wɔ wɔkɔ alə gia yə bəni bələ
dzakaki i wɔ wə a?"
63 Jisɔs kpichumi məŋ. Fwu wi bətii mfə
gia wiwɔ fiəni dzaka i wi a, "I yɛli wi Nyɔ wə
wi kaŋaki nɔni, wɔ fa kabə num Kimbwili
wə Nyɔ nǐ kaka, wə Waiŋ Nyɔ, fûku i buku."
64 Jisɔs chukuli a, "Yi kɔ asi wɔ dzaka.
Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, jəbi wələ ni
tsə mbɛiŋ ni yɛiŋ lə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi,
num wi shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi Mi wə wi

† **26:50** Yudəkɔ a, "Nsɛiŋ wuŋ, wɔ dzə i fə nə?"

kaŋaki ŋga, mbɛiŋ bi chu yɛiŋ si wi dzəki i bikwu wə i bɛiŋ.”
65 Fwu wi bətii mfə gia wə wəkə yakadəiŋ, ka taŋyi bəmbuŋ i gwu yi wə, dzaka a, “Wi dzəki di bi Nyə. Bukumbɛiŋ nəŋki a mi widəkə chu dzə dzaka gia yidəkə a? Mbɛiŋ wəkə lə si wi dzəki di bi Nyə.
66 Mbɛiŋ kwakaki a nə?” Bə chukuli a, “Akə mi wə bə kaŋa i wôə wi num wəəni.”
67 Bə yisi i chuhyiki mindzəŋ i shi bi wə chəkə twɛiŋ wi bəh biŋkəə, bədəkə twɛiŋ bəh kaŋ, dzakaki i wi a,
68 “Wə wə wə kə Mbwili wə Nyə nǐ kaka, fûku la ntum wi Nyə wa wə i liə. Kaŋsi i buku mi wə wi twɛiŋ wə.”

Bita nəiŋ Jisəs
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jən 18:15-18,25-27)

69 A nǐ kə Bita num i kuku i biŋ i fitəkə. Waiŋ kpaŋŋni widəkə wə wi nǐ nəmki fɛiŋ, dzə kəmsi i wi kpəŋ ka dzaka i wi a, “Wə tə si kə mbɛiŋ Jisəs wi Galili.”
70 Ayakalə, Bita nəiŋ i bəni bəchi nshiŋ ka dzaka a, “Mih kiəki kə gia yə wə dzakaki.”
71 Bita ka buku tsə ka numki bɛiŋ i dzaka ki mbaiŋ wə. Waiŋkpaŋŋni widəkə wə wi nǐ nəmki tə fɛiŋ, yɛiŋ wi, ka dzaka i bəni bà bə nǐ numyi i bɛiŋ fɛiŋ a “Mi wələ si kələ bəh Jisəs wi Nasali.”
72 Bita chu nəiŋ ka kaiŋ, dzaka a, “Mih kǐəki kə mi wiwə.”
73 I jəbi wi twɛsi wə, bəni bà bə nǐ numyi kəmsi tsə i Bita wə ka dzaka i wi a, “I yi ŋkəŋ wə, wə kə tə mi wibə, kəm ndzaka wa tsəki aka wibə.”
74 Ayaka Bita ka kaiŋ, bəəŋ num ləiŋ i fwu wi wə dzaka a, “Mih kiəki kə mi wələ.” Akisəkə kwəkə ka təŋ.
75 Bita kwaka ndzaka wə Jisəs si dzaka i wi a, “Ka kwəkə ni nəŋki i təŋki, num wə nəiŋ lə mih kiŋkani kitali.” Wi nyə fɛiŋ buku tsə i biŋ, ka də nalə.

27

Judas shiəŋ
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jən 18:28-32)

1 Asi chəkə nǐ wəəki dzəki, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bə sakaki tumi, num jiə ja kəm Jisəs, i wəə wi.
2 Bə ka kaŋa wi, dzə tsə nya i kaŋ yi Baylɛ wə mi wi nsaka i kimbu kiwə wə.
3 Jəbi wə Judas wə wi nǐ taŋni Jisəs nǐ yɛiŋ a bə təiŋ a bə ki wəəki lə Jisəs, wi bá təm, dzə kpə wə mbaŋtia fiəni tsə nya i bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bə sakaki tumi.
4 Wi tsə, dzaka i bə a, “Mih fə chu i taŋni mi wi kaŋa kə ŋgəkə widəkə.” Bə chukuli i wi a, “Yəmaka kaŋaki nə i fə bəh buku? A kiəki wə yəmaka.”
5 Judas waŋ kpə wiwə i kuku i juŋ yi fəni yi gia wə, ka buku tsə shiəŋ.
6 Bətii mfə gia bəmbum fwəkyi kpə wiwə dzaka a, “Wələ kə kpə wi mwa, nchi bumki kə a bə ǰîə wələ kpə i kiba ki juŋ yi fəni yi gia mə.”
7 Bə num jiə ja, tsə taŋ di i mi wə wi nǐ mwəmki mishwali bəh wi a bə ni ləəki bəni bədzəni fɛiŋ.
8 Akə gia yə bə bəəŋki di biwə i dzə buku bidaiŋ a, “Di bi Mwa.”
9 Yi nǐ num yaka ka gia yə mi wi ntum wi Nyə wə Jɛlimia nǐ dzaka, ka yi dzə kpɛiŋ si wi nǐ dzaka a, “Bə nǐ dzə kpə mbaŋtia num kpə wə bwa bə Islae nǐ sisi i dzə i fwu wi wə,
10 taŋ di yɛiŋ i mi wə wi nǐ mwəmki mishwali bəh wi, asi Bah Nyə nǐ dzaka i mih.”

Jisəs numbɛiŋ i Baylɛ nshiŋ mi wi nsaka wi Ŋkali wi Lum
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jən 18:33-38)

11 Si Jisəs nǐ numbɛiŋ i Baylɛ mi wi nsaka nshiŋ, Baylɛ bikə i wi a “Akə wə Ŋkuŋ wi Bəju wə a?” Jisəs chukuli a, “Yi kə asi wə dzaka.”
12 Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bə nǐ sakaki tumi kiwə yisi i jiəki gia i wi fuŋ, wi na chu chukuli gia yidəkə.
13 Baylɛ ka bikə i wi a, “Wə wəkəki alə ŋkaiŋni wi gia yə bə dzakaki kəm wə a?”
14 Ayakalə, Jisəs na chukuli na gia yimu i wi kəm yə bə nǐ jiəki i wi fuŋ. Mi wi sakani wiwə tsɛiŋ lə dzaka wəm wi nalə.

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jən 18:39-19:16)

15 A nǐ dzəki numki i jəbi wi dzini bi Ntsədaŋ wə, mi wi sakani bwili mi wimu i juŋ yi nsəŋ mə, wə bəni kəŋki a wi bwíli.
16 A nǐ kə i jəbi wiwə wə, mi widəkə num i juŋ yi nsəŋ mə, bə kiə nalə a wi nǐ fəki lə chu, yɛli wi num a Balabas.

17 Jɔbi wə bəni nǐ junŋni, Baylɛ bikə i bɔ
a, “Mbɛiŋ kɔŋki a mih bwili num ndə i juŋ
yi nsəŋ mə a? Mbɛiŋ kɔŋki a mih bwili
yatɔkɔ num Balabas, ma Jisɔs wə bə bɔɔŋki
a Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a?”
18 Wi nǐ bikəki yaka kɔm wi nǐ kiəki lə a
bɔ nǐ nya Jisɔs i wi, kɔm kindəŋ nǐ finiki lə
bɔ bəh wi.
19 I chu kpɛiŋ i yi wə, a nǐ kɔ jɔbi wə wi
nǐ shinum i di biə bə si num i saka bənsaka,
kpə wi faaŋ ntum i wi, dzaka a, “Kiə wɔ ki
fə̂ kə gia yidɔkɔ bəh mi wə. Akɔ mi wi chəŋ.
Mih dzakaki lə kɔm ndəmsi si fumsi mih
daiŋ nchɔkɔ nalə kɔm wi.”
20 Si Baylɛ bikə yakadəiŋ, bətii mfə gia
bəmbum bəh bəni bà bɔ sakaki tumi nyini
bəni a bɔ dzaka a wi bwǐli yatɔkɔ num
Balabas, ma bə kâasi bəh Jisɔs.
21 Mi wi sakani chu dza bikə i bɔ a, “Mi
wə mbɛiŋ kɔŋki a mih bwili yatɔkɔ i bəni
bəfa bələ kintəəŋ kɔ winaiŋ?” Bɔ chukuli a,
“Balabas.”
22 Baylɛ chu bikə i bɔ a, “Mih ka bwili
yatɔkɔ yakadəiŋ i liə, mih ni fə dəiŋ bəh Jisɔs
wə bə bɔɔŋki a Klistus a?” Bɔ bəchi dzaka a,
“Bə bâŋŋ wi num bâŋŋni i kintasi wə.”
23 Wi fiəni bikə a, “Bə bâŋŋ wi kɔm nə a?
Gia yichu yə wi fə kɔ nə a?” Ayakalə, bɔ chu
wili tsə a ninshiŋ lɔ a, “Bə bâŋŋ wi i kintasi
wə.”
24 Jɔbi wə Baylɛ nǐ yɛiŋ a dzəh kɔkə, ka
ŋgaiŋ kaasi gia yələ, dzaka yiŋni dza lɔ
dzani. Wi dzɔ mwi, wɔkɔ kaŋ yi yɛiŋ i mbaŋ
wi bəni nshiŋ dzaka a, “Kaŋ yiŋ kɔkə i kpi yi
mi wələ wə. A kiəki mbɛiŋ i yi wə.”
25 Bəni bəchi chukuli i wi a, “Aaŋ, bêe
ma mwa mi nûmki i kifwu kibuku wə bəh i
bwa bəbuku wə.”
26 Baylɛ ka bwili yatɔkɔ Balabas asi bɔ nǐ
kɔŋki, ka nya Jisɔs a bə twə̂iŋ bə tsə̂ bâŋŋ i
kintasi wə.

Bəni bə jum bə́ nyiksiki Jisɔs
(Mak 15:16-20; Jɔn 19:2-3)

27 Bəni bə jum bə mi wi sakani ka dzɔ Jisɔs
liə bəh wi i ntɔŋ wə bə nǐ bɔɔŋki a Blitɔlium,
ka juŋni kiŋka ki mbaŋ wi bəni bə jum bəchi
bɔ fiəli baŋ wi.
28 Bɔ baayi bəmbuŋ bu, dzɔ mbuŋ wi
bəŋkuŋ wi bɔkɔli tum i wi wə.
29 Ka bwaŋ kifɔ ki bəŋkuŋ ki num bə
kɛiŋsi bəh bəbwaŋyi, bwaŋ i wi fuŋ, ka nya
mbəŋ i tsɛiŋ yi yiləkəli wə a, akɔ mbeŋ wi
bəŋkuŋ. Bɔ dzə ŋgwuŋyi i wi nshiŋ nyiksi
wi dzakayi a, “Mbɛɛ jum yibɔkəli! Ŋkuŋ wi
Bəju!”
30 Si bɔ nǐ fə yakadəiŋ, ka chuhyiki
mindzəŋ i gwu yi wə, dzɔ mbəŋ wə ka
twɛiŋki wi yɛiŋ i fuŋ.
31 Jɔbi wə bɔ nǐ nyiksi kaasi yakadəiŋ,
babwili mbuŋ wi ŋkuŋ wə i gwu yi wə, ləh
num bəmbuŋ bu i gwu yi wə, ka dzɔ tsə bəh
wi i baŋŋ i kintasi wə.

Bə baŋŋ Jisɔs i kintasi wə
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jɔn 19:17-27)

32 Si bə nǐ tsəki, bɔ dzə buku i mi wi Sɛlin
widɔkɔ, yɛli wi num a Samɔn. Bɔ kaŋyi mi
wiwɔ wi giŋ kintasi ki Jisɔs.
33 Jɔbi wə bɔ nǐ tsəki bɔ tsə buku i di bidɔkɔ
wə, bə bɔɔŋ a Gɔlgɔta, (Yɛli wələ kɔ a Di bi
Ŋkuŋu Kifwu),
34 bɔ ka nya mbih i wi num bɔ chwali bəh
biəə yi ləli jiə a wi mû. Ayakalə, si wi məm,
wi nəiŋma i mu.
35 Bɔ ka baŋŋ wi i kintasi wə, dzɔ bəmbuŋ
bu tum kaaŋ yɛiŋ i gaa a bɔ bɔ.
36 Si bɔ fə yakadəiŋ ka shinum fɛiŋ ka
chəniki wi.
37 Bɔ nyaka kiŋwakti kə ki nǐ chusiki gia
yə yi fə ka bɔ baŋŋ wi i kintasi wə, ka baŋyi
i kintasi wə i fwu wi bɛiŋ yi num a, “Wələ kɔ
Jisɔs, Ŋkuŋ wi Bəju.”
38 Bɔ baŋŋ tə bəji bəfa i kintasi wə bɔ
bəh Jisɔs, widɔkɔ i tsɛiŋ yiləkəli wə, widɔkɔ
i tsɛiŋ yi yi kimiəkə wə. 39 Bəni ka tsəki
daŋsiki yɛiŋ Jisɔs nəŋni fwu, bəkəli wi bəh
ntɔyi,
40 dzakayi a, “Wɔ wələ wɔ nǐ kɔ i shakyi
juŋ yi fəni yi gia i fiəni maa i kaŋ yitali wə,
gâmti gwu ya! Wɔ kabə num Waiŋ Nyɔ, shi
dzə i kintasi kiwɔ wə.”
41 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ
laniki bənchi bəh bəni bà bɔ sakaki tumi ka
nyiksiki tə wi dzakayi a,
42 “Wi nǐ gamtiki bəni bədɔkɔ i liə wi kɔkə
i gamti gwu yi. Ntə wi kɔ Ŋkuŋ wi bəni bə
Islae. Wi shǐ la i kintasi kiwɔ wə i liə ma
buku ka ni bum wi.
43 Wi ni jiə fwu wi i Nyɔ wə. Nyɔ wiwɔ
kabə kɔŋ wi, ma wi gamti la wi i liə si wi ni
dzakaki a ŋgaiŋ kɔ Waiŋ Nyɔ.”

44 Bəji bà bə nǐ baŋŋ bɔ bəh Jisɔs i kintasi wə, tɔyi wi bəh bəntɔyi tə.

Kpi yi Jisɔs
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jɔn 19:28-30)

45 A dzə num nshichuŋ biŋ ji, tumi kichi ji i tsə buku i mbiəŋə mitali wə nshi.
46 A dzə num ka mbiəŋə mitali, Jisɔs dza wam bəh ŋga a, “Ɛli, Ɛli, lama sabaktani.” Yi num a, “Nyɔ wuŋ, Nyɔ wuŋ, wɔ lətɔkɔ mih lə kɔm nə?”
47 Bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ num kɔmsi fɛiŋ wɔkɔ, ka dzaka a, “Mi wiwɔ bɔɔŋki Ɛlaja.”
48 Mi widɔkɔ i bɔ kintəəŋ ka yɔkɔ akisəkə tsə dzɔ kuncha, juli i mbih migbaŋlini mə, bwaŋ i mbəŋ wə, ka sɔkɔ tsə a wi mu.
49 Ayakalə, bəni bədɔkɔ dzaka a, “Bə wɔ̂kɔli yɛ̂iŋ a yuwidɔkɔ Ɛlaja kɔlə i dzə gamti wi!”
50 Jisɔs ka chu wam bəh ŋga nya kiŋ'waka ki i Nyɔ kaŋ.
51 Yi dzə num a, mbuŋ wə bə nǐ təiŋni juŋ yi fəni yi gia yɛiŋ i fintəŋ, yisi i bɛiŋ taŋa shi buku i kuku i bimbu bifa wə. Nshwaiŋ nəŋni, biaŋa bakayi,
52 júm tə wɛli gwu, bəni bəduli bà bɔ nǐ kɔ bə Nyɔ num bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ fiəni dza i kpi wə.
53 Jɔbi wə Jisɔs nǐ dza i kpi wə, bəni bəwɔ nyə tsə i kwili wi baiŋni wə Jɛlusalɛm, bəni bəduli yɛiŋ i bɔ wə.
54 Tikwili wi bəni bə jum wə bəh bəni bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ chəni Jisɔs, yɛiŋ si nshwaiŋ nəŋniki bəh gia yichi yə yi nǐ dzɔki di, ndzaŋ kwa bɔ na bəh ŋga. Bɔ ka dzaka a, “I yi ŋkɔŋ wə mi wələ nǐ kɔ Waiŋ Nyɔ.”
55 Bəkaŋa bəduli nǐ kɔlə tə fɛiŋ i dzəh yi dəəŋ bɔ tsɛiŋ. Bəkaŋa bələ kɔ bà bɔ nǐ buku i Galili biəli Jisɔs gamti wi.
56 I mbaŋ wibɔ wə nǐ kɔ Meli Magdalen bəh Meli wə nih Jɛm bəh Yɔsɛf, bəh nih bwa bə Sɛbide.

Bə ləə Jisɔs
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jɔn 19:38-42)

57 A dzə num i fijɔbi, tii kpɔ widɔkɔ a num mi wi Alimatia dzə, yɛli wi num a Yɔsɛf. Wi tə nǐ kɔ mi widɔkɔ i mbaŋ wi Jisɔs wə.
58 Wi tsə yɛiŋ Baylɛ tsa a wi nyâ wini wi Jisɔs ka ŋgaiŋ tsə ləə. Baylɛ ka dzaka a bə tsâ dzɔ̂ nyâ i wi.
59 Yɔsɛf dzɔ wini wiwɔ ka kii i mbuŋ wi baiŋni wə,
60 ka tsə jiə i jum yi wə, yi kɛiŋ a yimfiaŋ, num wi nǐ tɔ jum yiwɔ i biaŋa mə, wi ka biŋsi təh wimbum ka baŋ dzaka ki jum kiwɔ yɛiŋ, ka nyə.
61 Meli Magdalen bəh Meli widɔkɔ wə nǐ kɔ fɛiŋ, num bɔ shinum i tsɛiŋ daŋsi jum yiwɔ.

Bə ka chəniki jum yi Jisɔs

62 Chɔkɔ buku wɔɔ, num chɔkɔ biə bɔ si sisiki gia yi bimbam bibɔ yɛiŋ bi tsə, bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi tsə yɛiŋ Baylɛ,
63 dzaka i wi a, “Tikwili, buku kwakaki gia yə mi wi ntəkə wələ nǐ dzakaki jɔbi wə wi nǐ kɛiŋki wiwɔm. Wi nǐ dzakaki a, a bi numki i kaŋ yitali wə, ma ŋgaiŋ bi fiəni dza i kpi wə.
64 Si yi kɔ yakadəiŋ, dzâka a bəni bûku tsâ châniki jum yiwɔ i tsâ bûku i kaŋ yitali wə, kɔm buku lwaki a bwa bu bə mbaŋ kɔlə ni wɛɛli tsə chwɔ wini wi i nyə bəh wi, ka bɔ fukuki i bəni a, ‘Wi dza i kpi wə.’ Bɔ ka fə yakadəiŋ, ma ntəkə biələ i liə ni gumi tsə bi ninshiŋ biə.”
65 Baylɛ dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzɔ̂ bəni bə jum ma mbɛiŋ bɔ tsâ, mbɛiŋ dzâka bɔ châniki jum yiwɔ bindzɔŋ asi mbɛiŋ si kɔ i chəniki.”
66 Ayakadəiŋ, bɔ ka tsə kɛiŋsi baŋ dzaka ki jum kiwɔ, ka fə kinchəsi* i təh wə bɔ nǐ baŋ dzaka ki jum kiwɔ yɛiŋ, ka jiə bəni bə jum i chəniki.

28

Jisɔs dza i kpi wə
(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jɔn 20:1-10)

1 Asi chɔkɔ bimbam nǐ tsə, chɔkɔ wɔɔ dzə, i buku nya i chɔkɔ bi ninshiŋ wə i shi wə, Meli Magdalen bəh Meli widɔkɔ wə tsə i tsɛiŋ jum.
2 Yi num a, nshwaiŋ nǐ dza nəŋni bəh ŋga, kɔm chinda wi Bah nǐ shi dzə bɛiŋ biŋsi təh wimbum wə bə nǐ baŋ dzaka kijum kiwɔ yɛiŋ ka shinum i yɛiŋ bɛiŋ.

* **27:66** Kinchəsi kələ nǐ kɔ i fə a mi widɔkɔ ki tsə kə fɛiŋ.

3 Chinda wiwɔ nǐ kɔ shi bi mwaŋyi aka
dzaŋ yi mwaŋyini, bəmbuŋ bu fuku lə
buuu.
4 Bəni bà bɔ nǐ chəniki jum yiwɔ yɛiŋ wi,
lwa na bəh ŋga, nyumyi lə kəkəkə, gbɔyi i
kuku nɔyi aka bi kpili bəni.
5 Chinda wi Nyɔ wiwɔ dzaka i bəkaŋa
bəwɔ a, “Mbɛiŋ ma lwâki. Mih kiəki lə a
mbɛiŋ nəŋki Jisɔs wə bə ni baŋŋ i kintasi wə.
6 Wi fa kɔkə, wi dza lɔ i kpi wə asi wi nǐ
dzaka. Mbɛiŋ dzâ yêiŋ di biə wi ni nɔ yɛiŋ.
7 Mbɛiŋ tsâ fûku wakali i bwa bu bə mbaŋ
a wi dza lɔ i kpi wə, wi tsəki i mbɛiŋ nshiŋ
i Galili. Mbɛiŋ ni yɛiŋ lə wi fɛiŋ. Mbɛiŋ
wôkɔli, mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si mih fuku i mbɛiŋ.”
8 Ayakadəiŋ, bəkaŋa bà ka kɔmsi dza nyə
i jum yiwɔ bɛiŋ bəh nlwa, ayakalə bɔ num
tə bəh kinsaŋli nalə, ka yɔkɔ tsə i fuku i bwa
bə Jisɔs bə mbaŋ.
9 Si bɔ nǐ tsəki, yi dza num a bɔ nǐ baŋsi
bəh Jisɔs, wi dzaka i bɔ a, “Mih bɔniki
mbɛiŋ.” Bɔ ka dzə kɔmsi i wi wə, ka gbɔ ka
bwam gvu yi, ka kɔksi wi.
10 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ ma lwâki.
Mbɛiŋ tsâ dzâka i bwa bə nih bəŋ a bɔ tsâki
i Galili ma bɔ ni yɛiŋ mih fɛiŋ.”

Bəni bà bɔ nǐ chəniki jum yiwɔ fuku gia yə yi nǐ num

11 Jɔbi wə bəkaŋa bəwɔ ni dza i tsəki, num
bəni bə jum bədɔkɔ bà bɔ nǐ chəniki jum
yiwɔ si nyə tsə i kwili kintəəŋ i tsə fuku gia
yichi yə yi si num i bətii mfə gia bəmbum.
12 Bətii mfə gia bəmbum bà ka juŋni bəh
bəni bà bɔ sakaki tumi bəh bɔ num jiə ja, ka
baŋyi kaŋ yi bəni bə jum bəh kpɔ widuli,
13 dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzâkaki i bəni a
mbɛiŋ si nɔki lə bwa bu bə mbaŋ dzə chwɔ
wini wi ka nyə bəh wi.
14 Mbɛiŋ kabə dzakaki yakadəiŋ, yi ka liə
i kintuni ki mi wi sakani wə, wi ni kabə nəŋ
i nya ŋgəkə i mbɛiŋ, ma buku ni tsə yɛiŋ wi,
wi ma ni chu nya ŋgəkə i mbɛiŋ.”
15 Ayakadəiŋ, bɔ ka dzɔ kpɔ wiwɔ ka
fukuki asi bə si dzaka i bɔ. Kichum kiwɔ
ka waŋ tsə i kintəəŋ ki Bəju wə i dzə buku i
bidaiŋ wə a bə nǐ chwɔ wini wi Jisɔs chwɔni.

Jisɔs faaŋ bəni bu i mbi wichi wə
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jən 20:19-23; Kiŋwakti ki Nəm 1:6-8)

16 Bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ mu
ka nyə tsə i Galili, yaka tsə i ŋkwuŋ wə Jisɔs
nǐ fuku i bɔ.
17 Jɔbi wə bɔ ni yɛiŋ wi, ka kɔksi wi.
Ayakalə, bədɔkɔ məŋni lɔ wi.
18 Jisɔs dza kini dzə dzaka i bɔ a, “Ba wuŋ
kɔ num wi nya lɔ ŋga bichi i bɛiŋ bəh i kuku
i mih.
19 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tsâ i bitumi wə bichi,
mbɛiŋ fâki bəni numki bəni mbəŋ bə mbaŋ,
jûli bɔ i bɔkɔ i yɛli wi Nyɔ Ba bəh Waiŋ bəh
Kiŋ'waka ki Baiŋni.
20 Mbɛiŋ lâniki bɔ a bɔ fâki gia yichi yə
mih nǐ laniki mbɛiŋ yɛiŋ. Mbɛiŋ wôkɔli,
mih ni numki lə bəh mbɛiŋ i jɔbi wichi wə
i tsə buku na jɔbi wə mbi bi tsə kaaki.”

Ntum wi Ndzəŋni wə wi kə kəm Jisəs si
Mak
nǐ Nyaka
Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Mak kələ mə

Mak nǐ chiŋniki nəmki bəh Bita bəh Bəəl bəh Banabas. Yi chusiki a gia yə wi nǐ kiəki kəm Jisəs a nǐ lani Bita wi yɛiŋ. Ntum wi ndzəŋni wələ Mak nǐ nyaka chusiki a Jisəs kə mi wə wi nǐ fəki nəm wi Nyə chu kaŋa ŋga i dzaka gia yi nûm asi wi dzaka. Wi nǐ chusiki ŋga bi num i nlani wə bəh i bwiliki bəchinda bə ŋkpɛli bəh i dalinyaki chu bi bəni. Jisəs nǐ bəəŋki gwu yi a ŋgaiŋ kə mi wə yɛli wi kə Waiŋmi, wi dzə nya gwu yi i yɛlih bəni i ŋgəkə wə (10:45). Yɛli wələ a Waiŋmi kə wə wi kə i kiŋwakti ki Daniəl wə 7:3-14.

Mak nǐ du nyaka a kəm gia yə Jisəs nǐ fəki tsə yə wi nǐ laniki. Yɛiŋ dzəh yə bə gaa kiŋwakti kələ yɛiŋ

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-13 Ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs
1:14–9:50 Nəm wi Jisəs i kimbu ki Galili wə
10:1-52 Jisəs nyə i Galili ka tsə i Jɛlusalɛm
11:1–15:47 Shi yi gəksini yi Jisəs i kəmsi tsə i Jɛlusalɛm bəh i kintəəŋ ki Jɛlusalɛm wə bəh i kaasi bəh kpi yi
16:1-8 Jisəs dza i kpi wə
16:9-20 Asi Jisəs nǐ chusi gwu yi, bəh asi wi nǐ dza i kpi wə bəh asi wi nǐ yaka i bɛiŋ

Ntum wə Jən Njulibəkə nǐ fukuki
(Matiə 3:1-12; Luk 3:1-18; Jən 1:19-28)

1 Fa kə ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs Klistus Waiŋ Nyə.

2 Ntum wiwə nǐ yisi asi Isaya mi wi ntum wi Nyə nǐ nyaka a Nyə dzakaki a,

“Wôkəli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi ntum i wə nshiŋ,
ma wi tsə kɛiŋsi dzəh ya.
3 Ja yi mi wiliki i chwa a bə kɛiŋsi dzəh yi Bah,
bə lûmsi yi a yi nûm chəŋ.”

4 Ayakadəiŋ, mi widəkə bə nǐ bəəŋki a Jən Njulibəkə nǐ nyə tsə i chwa, ka fukuki i bəni a bə kwûni shóm yibə, ma ŋgaiŋ juli bə i bəkə ka Nyə bi dalinya chu bibə.

5 Bəni nǐ bukuki i bimbu bi tumi bi Judea wə bichi bəh i kwili wi Jɛlusalɛm wə wichi tsə i wi, də kəm bə chu bibə, wi ka juliki bə i Bəkə yi Jədan mə.

6 Jən nǐ ləəki bəmbuŋ num bə kɛiŋsi bəh kiluli ki nyam yidəkə yə bə bəəŋki a kamɛl, wi kaŋa bəh chiŋnih num bə kɛiŋsi bəh dzu yi nyam, wi nǐ dziki a chúmi bəh nyu yi chwa.

7 Jən nǐ lakaki a, “Mi widəkə dzəki lə i mih jum wi tsə mih, mih kpɛiŋniki kə na i ŋgwuŋ shi i kuku i baayi bəlaba bu.

8 Mih juliki mbɛiŋ num i bəkə, yakadəiŋ, wi ni juliki mbɛiŋ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.”

Asi bə nǐ juli Jisəs i bəkə bəh si Satan nǐ məmsi wi
(Matiə 3:13–4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 A nǐ kə i kaŋ yə wə, Jisəs nyə i Nasali i kimbu ki tumi ki Galili wə, dzə a Jən juli ŋgaiŋ i Bəkə yi Jədan mə.

10 Asi Jisəs nǐ bukuki dzəki i bəkə yakadəiŋ, wi yɛiŋ bəəli wɛli gwu, Kiŋ'waka ki Baiŋni shi dzə i gwu yi wə ka kimbumi.

11 Ja dzaka i bɛiŋ a, “Wə kə Waiŋ wuŋ wi shəm, mih wəkəki lə ndzəŋni kəm wə nalə.”

12 Akisəkə Kiŋ'waka ki Baiŋni ka fə Jisəs tsə ka nəki i chwa.

13 Wi nǐ kə fɛiŋ i kaŋ wə mbaŋnyani, ŋkpɛli məmsi wi. Wi nǐ kə fɛiŋ yakadəiŋ bəh nyám yi chwa, ayaka bəchinda bə Nyə dzə ka tsɛiŋki wi.

Jisəs bəəŋ bəni bəna a bə nûmki bwa bu bə mbaŋ
(Matiə 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

14 Bə dza kwa Jən ka jiə i juŋ yi nsəŋ mə. Si yəmaka nǐ tsə, Jisəs nyə dzə i Galili, ka fukuki ntum wi ndzəŋni wi Nyə fɛiŋ.

15 Wi nǐ fukuki, dzaka a, “Jəbi dzə kpɛiŋ lə, wə ŋkuŋ bi Nyə si num a kaŋ. Mbɛiŋ kwûni shəm yimbɛiŋ, ma mbɛiŋ bûm ntum wi ndzəŋni wələ.”

16 Jisəs bi nyə ka nyaniki tsəki i kinchwə kimbum ki Galili kpəŋ, ka yɛiŋ Samən bəh waiŋnih wi Andulu tum gbi i bəkə, kəm bə nǐ kə bəni bə kwani bwókə.

17 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bîəli mih ma
mih ni fə mbɛiŋ numki bəni bà bɔ kwaki
num lɔ bəni.”
18 Akisəkə, bɔ ka bee gi yibɔ, ka biəliki wi.
19 Jisɔs kini tsə i ninshiŋ, yɛiŋ Jɛm bəh
waiŋnih wi Jɔn, bà bɔ nǐ kɔ bwa bə Sɛbide,
bɔ num i ŋgwuki mə kwɔ gi yibɔ.
20 Jisɔs ka bɔɔŋ tə bɔ akisəkə. Bɔ bee ba
wibɔ Sɛbide i ŋgwuki mə bəh bəni bà bɔ nǐ
dzɔ a bəh bɔ nɔmki, ka biəli wi.

Jisɔs bwili kiŋ'waka kichu i mi mə (Luk 4:31-37)

21 Bɔ bəh Jisɔs nyə tsə i kwili wi Kafanaum
wə. Aka dzə num i chəkɔ bimbam wə, Jisɔs
tsə liə i juŋ yi tsani mə akisəkə ka laniki
bəni.
22 Bəni ka wɔkɔliki num lɔ bəh dzaka ki
wɔmni i nlani wiwɔ wə, kɔm wi nǐ laniki ka
mi wə wi kaŋaki ŋga bi lanini. Wi nǐ laniki
kə ka bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ si lani.
23 A jɔbi wiwɔ wə, mi widəkɔ nyə dzə num
i juŋ yi tsani yiwɔ mə, a num mi wi kaŋa
kiŋ'waka kichu i gwu yi mə.
24 Si wi liə fɛiŋ, ka wam a, “Jisɔs wi Nasali,
wɔ nəŋki nə i buku wə a? Wɔ dzə i kaasi
buku a? Mih kiəki lə wɔ. Akɔ wɔ mi wi
baiŋni wə wi nyə i Nyɔ wə.”
25 Jisɔs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwɔ, dzaka
a, “Kpîchumi məŋ, bûku i mi wələ mə.”
26 Kiŋ'waka kiwɔ ka fə wi gbɔ i kuku ka
jwɔki, ki wam bəh ŋga, ka buku i gwu yi mə.
27 Bəni bəchi yɛiŋ yakadəiŋ, dzaka wɔm
bɔ, ayaka bɔ ka dzakayiki a bɔ bɔ bikəyi a,
“Yələ kɔ yi naiŋ lə a? Akɔ nlani wimfiaŋ
widəkɔ a bəh ŋga yɛiŋ na? Mi wələ kaŋaki
ŋga i kaŋyi biŋ'waka bichu bi wɔkɔ i wi.”
28 Akisəkə, ntum wiwɔ kɔm Jisɔs waŋ tsə i
bidi bichi wə i kimbu ki Galili wə.

Jisɔs chuku bəni bə jwɛiŋ bəduli (Matiɔ 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Akisəkə Jisɔs buku i juŋ yi tsani yiwɔ
mə, ka tsə i juŋ yi Samən bəh Andulu wə,
Jɛm bəh Jɔn num bəh bɔ.
30 A nǐ kɔ nih kpə Samən nɔ i naŋbɛiŋ, gwu
yi yakani yiləkəli yaka wi. Asi Jisɔs liə i yɛiŋ
dzu, bə ka fuku i wi kɔm kpaŋa wiwɔ.
31 Jisɔs tsə i naŋ kə wi nǐ nɔki yɛiŋ, kaŋa
wi i tsɛiŋ wə, dzasi wi i bɛiŋ. Ayaka jwɛiŋ yi
yakani yiləkəli yiwɔ ka bee wi, wi dza bɛiŋ,
tsɛiŋ fiɛŋ bɔ dzi.
32 A dzə num i fijɔbi i chəkɔ biwɔ wə asi
wɔŋ ni shiki tsəki i liə, bə ka dzəki bəh bəni
bəchi bà bɔ nǐ gwɛiŋki bəh bəni bà bəchinda
bə ŋkpɛli nǐ njiŋsiki bɔ i Jisɔs.
33 Kwili wiwɔ wichi juŋni i fifiəŋə.
34 Wi chuku bəni bəduli bà bɔ nǐ kaŋaki
jwɛiŋ chi chi, chu bwili bəchinda bə ŋkpɛli
i bəni bədəkɔ bəduli wə. Wi nǐ bwiliki, wi
chu bum kə a bəchinda bəwɔ dzaka gia
yidəkɔ, kɔm bɔ ni kiəki lə mi wə wi kɔ wi.

Jisɔs fuku gia yi Nyɔ i Galili wichi (Luk 4:42-44)

35 A bi dzə num na kinchɔŋəchɔŋə, Jisɔs
dza bɛiŋ, buku tsə i di bidəkɔ wə wi mbɔŋ
ka tsaki.
36 Samən bəh bəni bà bəh bɔ nǐ kɔ, baaŋ i
jum wə ka buku tsə ka nəŋki wi.
37 Bɔ yɛiŋ wi, dzaka i wi a, “Bəni bəchi
baaŋ ka nəŋki wɔ.”
38 Jisɔs chukuli mfih i bɔ a, “Bukumbɛiŋ
dâŋ tsâ i bidi bidəkɔ wə ka mih kɔlə i fuku tə
gia yi Nyɔ fɛiŋ. Akɔ gia yə mih dzə kɔm yi.”
39 Ayaka wi ka nyaniki i bimbu bi Galili
wə bichi fuku gia yi Nyɔ i juŋ yi tsani yibɔ
wə, bwili bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə.

Jisɔs chuku mi wi gwɛiŋ bəh jwɛiŋ yi kumyini (Matiɔ 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Mi widəkɔ wi nǐ gwɛiŋki bəh jwɛiŋ yi
kumyini nyə dzə tum binyu i Jisɔs nshiŋ,
tsa wi dzaka a, “Wɔ kabə kɔŋki wɔ fâ mih
bâiŋki.”
41 Ayaka nshɛiŋ kwa Jisɔs, wi nani tsə
tsɛiŋ kɔm wi, dzaka i wi a, “Mih kɔŋki lə,
bônih, ma wɔ bâiŋki.”
42 Akisəkə, jwɛiŋ yi kumyini yiwɔ ka bee
wi, wi bənih ka baiŋki.
43 Jisɔs ka dzaka a wi tsâki, ka lansi kiŋ i
wi,
44 dzaka a, “Kiə wɔ ki fûku kə gia yiwɔ i
mi widəkɔ. Ayaka, tsâ chûsi gwu ya i tii mfə
gia, ma wɔ nyâ kinya kə Muses nǐ dzaka a
mi kaŋaki i nyâ i chusi i bəni a wi bənih lɔ i
jwɛiŋ yi kumyini wə ka baiŋki.”
45 Si Jisɔs kiŋ yakadəiŋ, mi wiwɔ ka buku
tsə yisi i fukuki tsəki gia yiwɔ. Ayaka kwili
wiwɔ ka waŋ tsə i bidi bichi wə, yi fə Jisɔs
na chu liə nyani i kintəəŋ ki tumi wə. Wi ka
baaŋ a numki i chwa, bəni nyə dzə i bidi di
wə, dzə yɛiŋ wi.

2

Jisɔs chuku mi num wi kpi wa wimu (Matiə 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Asi kaŋ yidɔkɔ ni tsə, Jisɔs fiəni tsə i
Kafanaum. Bəni wɔkɔ a wi si num lɔ i dzu,
2 bɔ ka juŋniki dzəki i fɛiŋ bəduli, dzəh
nĭ kɔkə fɛiŋ ka mi tɔm gvu na bəh i dzaka
kifiəŋə wə. Wi ka bá fuku gia yi Nyɔ i bɔ.
3 Bəni bədɔkɔ bənaa ka dzəki bəh mi
widɔkɔ i wi num bɔ buŋ wi i kimbuŋ wə,
num wi kpi wa wimu.
4 Yi gaka bɔ i liə tsə bəh wi i Jisɔs wə kɔm
bəni ni faaŋniki lə nalə. Bɔ ka yaka num i
fwu wi juŋ bɛiŋ, tɔ kiyəə i di biə Jisɔs nĭ num.
Si bɔ tɔ yakadəiŋ, ka shisi mi wiwɔ i kimbuŋ
kə wi nĭ nɔki yɛiŋ wə.
5 Jisɔs yɛiŋ si bɔ jiə shɔm i wi wə, wi ka
dzaka i mi wə wi nĭ kɔ num wi kpi wa wimu
a, "Nsɛiŋ wuŋ, mih dalinya lɔ chu bia."
6 Bəni bədɔkɔ bà bɔ nĭ laniki bənchi bə Nyɔ
bɔ num fɛiŋ ka wɔkɔ yaka, ka shwiŋyiki i
shɔm yibɔ wə, bikə a,
7 "Mi wələ dzakaki dəiŋ lə a? Wi dzɔki di
bi Nyɔ. Akɔ ndə wə wi kɔ i dalinya chu a kɔbi
a Nyɔ shəŋ a?"
8 Jisɔs ka kiə i shɔm yi wə gia yə bɔ
ni kwakaki, ka bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ biələ
biŋkwaka kaŋaki i shɔ́m yimbɛiŋ wə lə kɔm
nə a?
9 Yə yi bɔniki i dzaka i mi wələ kɔ yi naiŋ
a? I dzaka a mih dalinya lɔ chu bi, ma a wi
dzɔ̂ kimbuŋ ki wi tsə̂ki a?
10 Ayakalə, mih nəŋki i fə a mbɛiŋ kiə a mi
wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki lə ŋga i fa kuku
i dalinya chu." Ayaka wi ka dzaka i mi wə
wi nĭ kpi wa wimu a,
11 "Mih dzakaki i wɔ, dzə̂ bɛiŋ wɔ dzɔ̂
kimbuŋ ka wɔ tsə̂ i wɔ dzu."
12 Wi dza bɛiŋ, ka dzɔ kimbuŋ ki ka buku,
bəni bəchi tsɛiŋ wi. Ayaka bɔ tsɛiŋ lə, dzaka
wɔm bɔ, bɔ ka tumki bikum bi Nyɔ, dzaka a,
"Buku kɛiŋki ki yɛiŋ kə gia yidɔkɔ ka yələ."

Jisɔs bɔɔŋ Lɛwi a wi nû̌m waiŋ wi wimbaŋ (Matiə 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Jisɔs chu nyə ka tsə kɔmsi i kinchwɔ
kimbum kpəŋ, mbaŋ wi bəni dzə i wi kpəŋ,
wi ka yisi i laniki bɔ.
14 Asi wi nĭ nyaniki tsəki, wi yɛiŋ Lɛwi
waiŋ Alfiyus, wi num i di bi bi nɔm wə, wi
kwa kiŋwakti. Jisɔs ka dzaka i wi a, "Wɔ bî̌əli
mih." Wi ka dza bɛiŋ ka biəli wi.
15 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ni tsə ka dziki
i Lɛwi dzu bəh bəni bà bɔ nĭ kwaki kiŋwakti
bəh bəni bəchu bədɔkɔ tə, kɔm bəni ka bələ
nĭ biəliki lə wi bəduli nalə.
16 Jɔbi wə Bəfalasi bà bɔ nĭ laniki nnyaki
bənchi bə Nyɔ yɛiŋ si Jisɔs dziki bəh bəni
bəchu bəh bà bɔ nĭ kwaki kiŋwakti, ka bikə
i bwa bu bə mbaŋ a, "Akɔ kɔm nə wi dziki
bəh bəni bà bɔ kwaki kiŋwakti bəh bəni
bəchu bədɔkɔ a?"
17 Jisɔs wɔkɔ si bɔ bikəki, ka dzaka i bɔ
a, "Bəni bà bɔ gwɛiŋki kə si nəŋ kə mi wi
chukuni. Asi nəŋ num bà bɔ gwɛiŋki. Mih
ka dzə dəkə i bɔɔŋ bəni bà bɔ kɔ chəŋ. Mih
dzə i bɔɔŋ num bəchu."

Kimbikə kɔm bə mbam wi dzaka (Matiə 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Yi dzə num a, bwa bə mbaŋ bə Jɔn
Njulibɔkɔ, bəh Bəfalasi nĭ bamki lə dzaka.
Bəni bədɔkɔ ka dzə bikə i Jisɔs a, "Akɔ kɔm
nə wə bwa bə mbaŋ bə Jɔn, bəh bə Bəfalasi
bamki dzaka, bwa ba bə mbaŋ bam kə a?"
19 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Bə kɔlə i laka bəni
i dzini bi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə, ma bɔ
chu dzə bamki dzaka nyum miŋkpaŋa wiwɔ
num fɛiŋ bəh bɔ a? Bɔ kɔkə i bamki dzaka
wi num bəh bɔ.
20 Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi dzɔ bwili
nyum miŋkpaŋa wiwɔ i bɔ, ma bɔ bi ka yisi
i bamki dzaka i jɔbi wiwɔ wə.
21 Mi kɔkə i dzɔ kinchumni kimbuŋ kim-
fiaŋ, i kwɔyi mbuŋ wikpu yɛiŋ. Wi ka fə
yakadəiŋ, ma kinchumni kimbuŋ kimfiaŋ
kiwɔ ni taŋa kaasi mbuŋ wikpu wiwɔ, ma
dzəŋə yiwɔ ni chu na yimbum.
22 Mi kɔkə i dzɔ tə mbih mimfiaŋ i jiə i
kiŋgəə* ki mbih kikpu kə bə kɛiŋsi bəh dzu
yi nyam. Wi ka fə yakadəiŋ, mbih mimfiaŋ
miwɔ ni biəŋə wɔɔ kiŋgəə kikpu kiwɔ, mbih
miwɔ i kiŋgəə kiwɔ wə ni laka kilɔlɔ. Yi kɔ a,
bə kaŋaki i jiə mbih mimfiaŋ num i kiŋgəə
kimfiaŋ wə."

Kimbikə kɔm chɔkɔ bimbam (Matiə 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 A nĭ kɔ i chɔkɔ bimbam bidɔkɔ wə, Jisɔs
bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyaniki tsəki tɔliki

* **2:22** Kiŋgəə ki mbih kə Bəju nĭ shiki kɛiŋsi bə dzu yi nyam.

i kikhə kigəŋ kidɔkɔ wə. Bwa bu bə mbaŋ ka yisi i təiŋyiki kifwu kigəŋ fiksi dzi.
24 Bəfalasi yɛiŋ yakadəiŋ, bikə i Jisɔs a, “Yɛiŋ na, akɔ kɔm nə wə bwa ba bə mbaŋ fəki gia yə nchi ka bum dəkə a mi fâki i chɔkɔ bimbam wə a?”
25 Jisɔs bikə tə i bɔ a, “Mbɛiŋ ka num fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə si dzɔŋ nǐ wɔɔki ŋkuŋ Dɛbit bəh mbaŋ wi, wi fə a?
26 A nǐ kɔ jəbi wə Abiata nǐ kɔ fwu i bətii mfə gia, Dɛbit liə i juŋ yi Nyɔ mə wi dzɔ blɛd wə bə nǐ baa jiə a akɔ wi Nyɔ, dzi chu nya tə mbaŋ wi yɛiŋ, num a nǐ kɔ nchi bum kə a mi kɔlə i dzǐ blɛd wiwɔ a kəbi a bətii mfə gia.”
27 Jisɔs dzaka kaasi i bɔ a, “Nyɔ nǐ jiə chɔkɔ bimbam kɔm mi. Wi nǐ ka maa mi kɔm chɔkɔ bimbam.
28 Ayakadəiŋ, mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kɔ Bah na bəh wi chɔkɔ bi mbam.”

3

Jisɔs chuku tsɛiŋ yi mi si yi kpi (Matiɔ 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Ayakadəiŋ, Jisɔs nǐ chu tsə liə i juŋ yi tsani wə. Mi widɔkɔ num bəh tsɛiŋ yi kpili.
2 Bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bɔ nǐ nəŋki gia yə bɔ ki jiəki i wi fuŋ, ka bwaŋ dzəkəh i gwu yi wə ka tsɛiŋki a wi ni chuku lə mi wiwɔ i chɔkɔ bimbam wə a.
3 Jisɔs dzaka i mi wə tsɛiŋ yi nǐ kɔ yi kpi a, “Dzâ bɛiŋ wɔ dzâ fa.”
4 Si wi dzə, Jisɔs bikə i bəni a, “Gia yə nchi bumki a mi fâ i chɔkɔ bimbam wə kɔ yi naiŋ na? I fâ gia yindzɔŋni, ma yichu a? I bwǐli mi, ma i wɔ̂ɔ lɔ a?” Ayakalə, bɔ kpichumi məŋ.
5 Jisɔs tsɛiŋ tali bɔ bəchi bəh tɔɔ wi bɔkɔli, gwu kpi wi kɔm bə shɔm yibɔ yichu. Wi dzaka i mi wə tsɛiŋ yi nǐ kɔ yi kpi a, “Nâni tsɛiŋ ya.” Wi nani yi kaa ka bənih.
6 Bəfalasi ka buku, tsə bəh mbaŋ wi bəni bə Nkuŋ Hɛlɔd i kɛiŋsi akisəkə si bɔ nǐ fə ka bɔ wɔɔ Jisɔs.

Bəni dza i bimbu bichi dzə i Jisɔs

7 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə fɛiŋ tsə i kinchwɔ kimbum ki Galili wə. Mbaŋ wi bəni bəduli biəli wi. Bəni bədɔkɔ nǐ nyəki dzəki i bimbu ki Galili wə bəh ki Judea wə.
8 Bədɔkɔ nǐ nyə i Jɛlusalɛm, bədɔkɔ nyə i kimbu ki Idumea wə, bədɔkɔ nyə i kimbu ki Bɔkɔ yimbum yi Jɔdan wə i waka, bədɔkɔ i bimbu bi Taya bəh Sidɔn wə. Mbaŋ wiwɔ nǐ dzə yaka kɔm bɔ nǐ wɔkɔ gia yə wi nǐ fəki yichi.
9 Jisɔs dza dzaka a bwa bu bə mbaŋ nəŋ kɛiŋsi jiə ŋgwuki ka wi liə yɛiŋ kɔm mbaŋ nǐ dzə kwu baŋ wi.
10 Wi nǐ dzaka yakadəiŋ kɔm wi nǐ kɔ wi chuku lɔ bəni bəduli, ka bəni bə jwɛiŋ ma dzəki kɔmki wi.
11 Bəni bà biŋ'waka bichu nǐ njiŋsiki bɔ nǐ yɛiŋki Jisɔs bɔ ka gbɔyiki i wi nshiŋ wamyi dzaka a, “Wɔ kɔ Waiŋ Nyɔ.”
12 Si bɔ wamyi yaka, Jisɔs lansi kiŋ i bɔ a kiə bɔ ki fâ kə a bəni kiə ŋgaiŋ.

Jisɔs babwili bəni jwɔfi ntsɔ bəfa i nûmki bwa bu bə ntum (Matiɔ 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Wi dza yaka tsə i ŋkwuŋ bɛiŋ, bɔɔŋ bəni bà wi nǐ nəŋki, bɔ dzə i wi.
14 Wi babwili bəni jwɔfi ntsɔ bəfa, bɔɔŋ bɔ a bwa bu bə ntum,* ka bəh bɔ nûmki, wi fâaŋki bɔ a bɔ nyâniki fûkuki gia yi Nyɔ,
15 chu kaŋa ŋga i bwiliki bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə.†
16 Bəni bəwɔ nǐ kɔ: Samɔn, wə wi nǐ nya yɛli wi widɔkɔ a Bita.
17 Jɛm bəh waiŋnih wi Jɔn bà bɔ nǐ kɔ bwa bə Sɛbide, bà wi nǐ nya yɛli i bɔ a “Bɔanɛgɛs” num a, “Bwa bə dzaŋ yi wamyini.”
18 Bədɔkɔ nǐ kɔ Andulu, Filib, Batɔləmu, Matiɔ, Təmɔs, Jɛm wə waiŋ Alfiyus, Tadeus, Samɔn wə wi nǐ kɔ mi wi mbaŋ wi dzɛlɔt,‡
19 bəh Judas Iskaliɔt wə wi nǐ nyani lə dzə taŋni Jisɔs.

Bəni ka dzakaki a Bɛlsebu ŋkuŋ wi bəchinda bə ŋkpɛli kɔ i Jisɔs mə (Matiɔ 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Jisɔs nǐ nyə tsə i di biə wi nǐ nɔki, mbaŋ wi bəni chu juŋni fɛiŋ, bɔ bwa bu bə mbaŋ nəki kaŋa kə na dzəh lɔ i dzi.
21 Jɔbi wə chwɔŋkijuŋ ki nǐ wɔkɔ, ka tsə i dzɔ wi kɔm bəni nǐ dzaka a wi yuŋsiki lə.
22 Bəni bà bɔ nǐ laniki nnyaki bənchi bə Nyɔ bəh bà bɔ nǐ buku dzə i Jɛlusalɛm shi

* **3:14** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə ndzaka wələ a, “Bɔɔŋ bɔ a bwa bu bə ntum.” † **3:15** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kɔ bi kpɛiŋ fa a, “Bɔ chuku tə bəni bə jwɛ́iŋ.” ‡ **3:18** Dzɛlɔt nǐ kɔ Bəju bà bɔ nǐ təbiki tumi, jwɔ i bwili bəni bəbɔ i ŋgəkə wə i kaŋ yi Lum wə.

tsə fɛiŋ ka dzakaki a, “Bɛlsebu kɔ i wi mə, wi bwiliki bəchinda bə ŋkpɛli bələ num bəh ŋga bi ŋkuŋ wi bəchinda bəwɔ.”
23 Ayakadəiŋ, Jisɔs bɔɔŋ bɔ, bikə i bɔ i ndi wə a, “Satan kɔ i fiəni bwili gwu yi i mi wə dəiŋ wə a?
24 Tumi ka gaali dza ka jwɔki a kiki, ki ni chu num kə.
25 Juŋ ka gaali, dza ka jwɔki a yiyi, yi ni chu num kə.
26 Satan ka dza gaali bəh mbaŋ wi ka bə́ jwɔki a bɔ bɔ, wi nǐ chu num kə, ayakalə yaka kiŋgɔksi ki si tsə a ŋka wə.
27 Mbɛiŋ kǐə a mi kɔkə wə wi kɔ i liə juŋ yi mi wi ləkəli wə, i kɔ biɛiŋ biə wi kɔŋki i gɛiŋ nyə fɛiŋ, na ma wi yisi kaŋa mi wi ləkəli wiwɔ na ka wi kɔ biɛiŋ biwɔ.
28 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, Nyɔ kɔlə i dalinya gia yichu bəh ja yichu yichi yə bəni dzakaki kɔm wi.
29 Ayakalə, na ndə wə wi dzaka ja yichu i fwu wi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə, yi kɔ a Nyɔ bi dalinya kə wi, kɔm wi fə chu bi kpamu.”
30 Jisɔs nǐ dzaka yaka kɔm bəni bədɔkɔ nǐ dzaka a kiŋ'waka ki jisi kɔlə i gwu yi wə.

Nih Jisɔs bəh bwa bə nih bə Jisɔs (Matiə 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Nih Jisɔs bəh bwa bə nih bə Jisɔs ka dzə, num i biŋ, faaŋ mi widɔkɔ a wi bɔɔŋ wi.
32 A nǐ kɔ mbaŋ wi bəni num fiəli ka juŋni baŋ wi. Bɔ dzaka i wi a, “Nih wa bəh bwa bə nah kɔ i biŋ bikə wɔ.”
33 Jisɔs chukuli wi a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kɔ ndə?”
34 Si wi bikə yaka ka tsɛiŋ bəni bə bɔ nǐ numyi fiəli wi, ka dzaka a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kɔ bələ.
35 Mbɛiŋ kǐəki a, na ndə wə wi fəki gia yə Nyɔ nəŋki, kɔ wi wə wi kɔ wainŋnih wuŋ bəh jɛmi yiŋ bəh nih wuŋ.”

4

Ndi kɔm mi wə wi nǐ muki ŋgɔkɔ (Matiə 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Jisɔs ka chu yisi i laniki bəni i kɔmsi tsə i bɔkɔ kpəŋ mbaŋ wi bəni ka juŋniki dzəki fɛiŋ lə məɔɔŋ. Wi ka nyə liə lɔ i ŋgwuki mə shinum yɛiŋ i bɔkɔ, mbaŋ wiwɔ ka numyi i bɔkɔ kpəŋ i kpa.
2 Wi ka laniki bɔ bəh gia yiduli i bəndi wə. Ayaka wi dza ti bɔ bəh ndi widɔkɔ a,
3 “Mbɛiŋ wɔ̂kəli, mi nǐ laa i tsə mu ŋgɔkɔ.
4 Asi wi nǐ muki widɔkɔ gbɔyi i dzəh, minyəni dzə chumi dzi.
5 Ŋgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi i di bi kitəh wə nshwaiŋ num kə fɛiŋ bindzəŋ. Wi ka kɔmsi buku kɔm nshwaiŋ nǐ kɔkə fɛiŋ bindzəŋ.
6 Jɔbi wə wɔŋ nǐ yisi i baiŋki, ka twɛiŋ ŋgɔkɔ wiwɔ wi kpiyi, kɔm gaaŋ yiwɔ nǐ ka liə.
7 Ŋgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi i bifaka wə. Bifaka biwɔ ka kɔ kwu baŋ ŋgɔkɔ wiwɔ ka wi ma wum mintam.
8 Ayaka ŋgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi num i nshwaiŋ yindzɔŋni wə, ka buku yaka ka kɔɔ ka wum, tsə si bə nǐ mu, dzəkəh yi ŋgɔkɔ yiwɔ wum dzə́kəh mbaŋtia, yidɔkɔ dzə́kəh mbaŋbisɔ, yidɔkɔ dzə́kəh gbi.”
9 Si Jisɔs ti yaka ka kaasi a, “Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ wi wɔ̂kɔ.”

Gia yə Jisɔs nǐ dzakaki num i bəndi wə (Matiə 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔ wi mbɔŋ, bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ bəh wi bəh bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa, bikə i wi kɔm ndi wiwɔ.
11 Wi chukuli i bɔ a, “Akɔ i mbɛiŋ Nyɔ kɔ wi fə lɔ a mbɛiŋ kiə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Ayakalə, i bəni bədɔkɔ kɔ gia yichi num a bəndi wə,
12 ka bɔ nǐ tsɛiŋki, ayakalə yɛiŋ kə, wɔkɔli, wɔkɔ kə. Asi məŋ yaka ma bɔ kwuni shóm yibɔ, Nyɔ dalinya chu bibɔ.”

Gia yə ndi wə Jisɔs nǐ ti yi chusiki (Matiə 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Jisɔs dza bikə i bəni bà bɔ nǐ kɔ bəh wi a, “Yi kɔ a mbɛiŋ ka kiə dəkə gia yə ndi wələ dzakaki a? A mbɛiŋ ka baaŋ maka mbɛiŋ kiə ndi wələ, mbɛiŋ ni kiə bəndi bədɔkɔ dəiŋ la?
14 Ŋgɔkɔ wə mi wə nǐ muki kɔ gia yi Nyɔ.
15 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔyi i dzəh kɔ bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, Satan dzə akisəkə bwili gia yiwɔ i shóm yibɔ wə.
16 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔyi i di bi kitəh wə kɔ bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, dzɔ akisəkə bəh kinsaŋli,
17 ayakalə, maka gaaŋ yiwɔ nyani liə i shóm yibɔ wə. Yi məti kə yɛiŋ twɛsi, bəŋgəkə ka dzə, nabə a bəni bwaŋ gvu i bɔ chɛiŋ

kɔm gia yiwɔ, bɔ ka fiəni gbɔyi lɔ i jum wə akisəkə.
18 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔyi i bifaka wə kɔ bəni
bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ,
19 Ayakalə, kifum ki mbi wələ bəh kiŋkɔŋ
ki mbum bəh kiŋkɔŋ ki biɛiŋ bidɔkɔ dzə
juŋni baŋ gia yiwɔ i shɔm yibɔ wə yi laka
kilɔlɔ.
20 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔyi i nshwaiŋ
yindzɔŋni wə akɔ num bəni bà bɔ wɔkɔki gia
yi Nyɔ, bɔ dzɔ, ka tsəki a ninshiŋ ninshiŋ, ka
ŋgɔkɔ wiwɔ wum dzákəh mbaŋtia, dzákəh
yidɔkɔ mbaŋbisɔ, dzákəh yidɔkɔ gbi."

Ndi kɔm naka ki baiŋsini (Luk 8:16-18)

21 Jisɔs dza bikə a, "Mi si liə bəh naka ki
baiŋsiki i dzu wi kwusi baŋ bəh kah, ma wi
si jiə i kigasi wə a? Ma wi si liə tɔm num i di
biə bə si tɔm naka ki baiŋsiki yɛiŋ wə a?
22 Mbɛiŋ kǐəki a gia yichi yə yi nǐ kɔ i
nyumi wə kɔ yi bə bi chusiki i ndaiŋ wə,
yə yi nǐ kɔ i nyumi nyumi wə, yichi bə bi
chusiki yi i baiŋni wə.
23 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ, wi
wôkɔ."
24 Jisɔs chu dzaka a, "Mbɛiŋ kabə wɔkɔliki
gia yi Nyɔ mbɛiŋ ka wôkɔliki ndzɔŋki, kɔm
dzəh yə mbɛiŋ wɔkɔliki yɛiŋ, kɔ ayaka si Nyɔ
bi fəkə i mbɛiŋ, wi bi fəkə na yi du tsə.
25 Mi wə wi kaŋaki fiɛŋ kɔ wi bə bi
kpɛiŋsiki. Mi wə wi kaŋaki kə fiɛŋ kɔ na wi
bə bi dzɔ bwili fi twɛsi fiə wi kaŋaki i wi."

Ndi kɔm ŋgɔkɔ wə wi kɔki

26 Jisɔs chu dzaka a, "Ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ aka
ŋgɔkɔ wə mi nǐ mu i khə.
27 Jɔbi wə asi num nchɔkɔ wi ka nɔ, chɔkɔ
ka wɔɔ wi dza. Num ŋgɔkɔ wiwɔ si buku ka
kɔɔki, wi chu kɔbi i kiə a ŋgɔkɔ wiwɔ fə dəiŋ
ka wi kɔki a,
28 nshwaiŋ si fə wi ka kɔki. Wi dza yisi
i nyaki binchaiŋki, wi ka wum tum dzəkəh
yɛiŋ.
29 Jɔbi wə ŋgɔkɔ wiwɔ biəŋ, wi ka ni dzɔ
fiŋkɔfi fi, liə i khə, kɔm jɔbi wi kɔhni kpɛiŋ."

Ndi kɔm chwɔŋkijuŋ ki ŋgɔkɔ wi mintam midɔkɔ (Matiɔ 13:31-32,34; Luk 13:18-19)

30 Jisɔs chu dza dzaka a, "Bukumbɛiŋ kɔ i
fəkəli ntɔŋ bi Nyɔ bəh nə? Bukumbɛiŋ kɔ i
fəkəli bəh ndi winaiŋ a?
31 Wi kɔ ka ŋkaiŋni wi ŋgɔkɔ wi fin-
tam finchiŋ fidɔkɔ fi sɛiŋni tsə na bəŋgɔkɔ
bəchi,*
32 Jɔbi wə bə ka gbɛli i khə wi ni buku yaka
wi kɔɔ ka numki i kpɛiŋ wi kpali tsə ntəŋ
wi biɛiŋ bichi biə bə gbɛli i khə, wi fiəni chu
kpɛiŋ ka nya cha ka minyəni mə mɔ fuliki i
bɛiŋ kɔ i maa júŋ yibɔ i wi wə, i kinjiŋjiŋ ki
wi wə."
33 Akɔ lə si Jisɔs nǐ fukuki gia yi Nyɔ i bəni,
i bəndi wə ka bələ, i dzəh yə bɔ kɔ i wɔkɔ kiə.
34 Wi nǐ ka num dzaka gia i bɔ kɔbi i bəndi
wə. Ayakalə, jɔbi wə wi nǐ kɔ wi mbəŋ num
a bɔ bwa bu bə mbaŋ a bɔ bɔ, wi ka fiəni
fuku baiŋsi bəndi bəwɔ bəchi i bɔ.

Jisɔs kaŋyi fuŋni kiləkəli (Matiɔ 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Jisɔs kaasi i laniki bəni chɔkɔ biwɔ a
num i fijɔbi, wi dzaka i bwa bu bə mbaŋ wə
a, "Bukumbɛiŋ dâŋ bûku tsâ i kiwuŋ ki bɔkɔ
kə yaka wə."
36 Bɔ ka bee mbaŋ wi bəni wə wi nǐ kɔ fɛiŋ,
ka liə i ŋgwuki wə Jisɔs nǐ kɔ wi si num lɔ
yɛiŋ, bəh bɔ ka daŋki, bəŋgwuki bədɔkɔ biəli
bɔ.
37 Si bɔ nǐ daŋki, fuŋni kiləkəli dzə tum-
buku yisi ka nəŋniki mwi, mɔ liə i ŋgwuki mə
ka nəŋki i jikə.
38 Jisɔs nǐ kɔ i ŋgwuki mə i jum wə wi nɔ
wə, num wi nɔsi fwu wi i kiŋgbɔŋ wə. Bɔ ka
tsə yɔmsi wi ka dzaka a, "Mi wi lanini, kpi
nəŋki i dzɔ bukumbɛiŋ wɔ kaŋa kə mfia jɔbi
kɔm nə a?"
39 Jisɔs dza bɛiŋ, kaŋyi fuŋni kiləkəli kiwɔ,
dzaka i mwi miwɔ a, "Kpǐchumi məŋ."
Fuŋni kiləkəli kiwɔ ka kpichumi, di chimi
alə mɔɔɔŋ.
40 Wi ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a, "Mbɛiŋ
lwaki nə? Mbɛiŋ kɛiŋki maka mbɛiŋ jiə
shɔm i mih a?"
41 Dzaka wɔm bɔ, bɔ ka dzakayiki a bɔ bɔ
a, "Wələ kɔ winaiŋ mi lə a, na fuŋni kiləkəli
bəh mwi mi bɔkɔ wɔkɔ i wi a?"

* **4:31** Fintam fiələ kɔ i já yi ŋkali wə a, "mustard".

5

Jisɔs bwili bəchinda bə ŋkpɛli i mi mə (Matiɔ 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ daŋ kinchwɔ
kimbum ka buku tsə i waka, i kimbu ki bəni
bə Gɛlasen wə.
2 Si wi nǐ bukuki i ŋgwuki mə, wi baŋsi bəh
mi widɔkɔ biŋ'waka bichu njiŋsi wi, num wi
buku i bita biə bə nǐ ləəki bəni yɛiŋ.
3 Mi wiwɔ nǐ nɔki i bita biwɔ mə. Mi
widɔkɔ kəbi fɛiŋ wə wi nǐ kɔ i kaŋa wi, na
bəh nsəŋ.
4 I kaŋ yiduli wə, bə nǐ shiki jiəki wi i
biŋkɔm wə, kaŋa tsɛ́iŋ yi bəh bənsəŋ, wi
guku təiŋyi bənsəŋ bəwɔ, shakyi biŋkɔm.
Mi nǐ mɔŋ wə wi nǐ kɔ i kaŋa wi.
5 Mi wiwɔ nǐ fiəliki nnyaki i bita biwɔ
yaka wi tsə buku i ŋkwuŋ wə nchɔkɔ bəh
nshi, wamyi, kwɔksi gwu yi bəh kitəh.
6 Si wi yɛiŋ Jisɔs wi kɛiŋ nanu, wi yɔkɔ tsə
tum binyu i wi nshiŋ,
7 wi də bwili bəh ŋga a, "Jisɔs Waiŋ Nyɔ wə
wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə, wɔ nəŋki nə i
mih wə a? Mih tsâki wɔ i yɛli wi Nyɔ wə kiə
wɔ ki nyâ kə ŋgəkə i mih."
8 Wi nǐ dzakaki yakadəiŋ, kɔm Jisɔs nǐ kɔ
wi kaŋyi lɔ a, "Kiŋ'waka kichu kələ bûku i mi
wələ wə."
9 Jisɔs bikə i wi a, "Yɛli wa kɔ ndə." Wi
chukuli a, "Yɛli wuŋ kɔ mbaŋ, kɔm buku
duki lə."
10 Si wi chukuli yakadəiŋ, ka tsaki Jisɔs a
fɛiŋ fɛiŋ a wi ma kôŋŋ bɔ i kimbu kələ wə.
11 A nǐ kɔ yaka mbaŋ wi bifi biduli dzi i
ŋgaŋni chɛiŋ fɛiŋ.
12 Biŋ'waka bichu biwɔ ka tsa Jisɔs a,
"Chîŋsi buku num i bifi biə yaka wə, ma
buku liə i bi wə."
13 Jisɔs bum. Ayaka biŋ'waka biwɔ ka
buku i mi wiwɔ wə, tsə liə i bifi wə. Mbaŋ
wiwɔ nǐ kɔ bifi ka bənchuku bəfa. Bi sɛiŋ
shi i fəŋ wə, shi tsə gbɔyi i bɔkɔ yiwɔ wə fɛiŋ
ləŋ ka kpiyi.
14 Bəni bà bɔ nǐ təkniki bəh bifi biwɔ dza
fɛiŋ, gɛiŋ, tsə fuku gia yiwɔ i kwili kintəəŋ
bəh i di bichi wə fɛiŋ. Bəni ka wɔkɔ, buku
dzə i yɛiŋ gia yə yi si num.
15 Bɔ dzə i di biə Jisɔs nǐ kɔ, yɛiŋ mi wə
mbaŋ wi bəchinda bə ŋkpɛli nǐ shiki njiŋsiki
wi, num wi shinum fɛiŋ, ka ləh bəmbuŋ bu,
num mfi bi fiəni dzə. Bɔ lwa na bəh ŋga.
16 Bəni bà bɔ nǐ yɛiŋ gia yə yi num, ka
fuku i bəni si yi nǐ num bəh mi wə mbaŋ wi
biŋ'waka bichu biə nǐ kɔ i wi wə, i tasi bəh
gia yi bifi.
17 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, yisi i tsaki Jisɔs a
wi nyâ i di bibɔ wə.
18 Jisɔs ka liə i ŋgwuki mə, mi wə bəchinda
bə ŋkpɛli nǐ buku i gwu yi mə ka tsaki Jisɔs
a bɔ wi nyə.
19 Jisɔs nəiŋ, ka dzaka i wi a, "Nyâ tsâ i wɔ
dzu, ma wɔ tsâ fûku i bəni ba gia yə Bah fə i
wɔ, bəh si wi kwasi nshɛiŋ i wɔ."
20 Ayakadəiŋ, mi wiwɔ ka nyə, tsə ka
nyaniki fukuki i tumi kichi kə bə bɔɔŋki a
Kikwili Jwɔfi, gia yə Jisɔs fə i wi. Bəni ka
wɔkɔ yaka, num lɔ bəh ŋkaŋyi.

Waiŋ Jaylus bəh miŋkpaŋa widɔkɔ wə wi nǐ kɔm mbuŋ wi Jisɔs ka bənih (Matiɔ 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Jisɔs fiəni daŋ i ŋgwuki wə tsə i kiwuŋ
kəyaka wə i kɔmsi tsə i kinchwɔ kimbum
kpəŋ, mbaŋ wi bəni chu juŋni dzə fɛiŋ.
22 Tikwili wi juŋ yi tsani widɔkɔ ka dzə
fɛiŋ, yɛli wi num Jaylus. Si wi yɛiŋ Jisɔs, ka
tsə tum binyu i wi nshiŋ,
23 tsa wi a fɛiŋ fɛiŋ ka dzaka a, "Waiŋ wuŋ
wi nchiŋ wi kpaŋni kɔ a i kpi. Mntee wɔ, dzâ
ma wɔ kôm kaŋ ya i wi wə ma wi bənih ka
wi ma kpi"
24 Jisɔs ka dza bɛiŋ bəh wi ka tsəki, mbaŋ
wi bəni kwu biəli Jisɔs faaŋni.
25 Kpaŋa widɔkɔ nǐ kɔlə i kintəəŋ ki mbaŋ
wiwɔ wə num jɔbi wi shi baaŋ a baaŋni i jía
wə jwɔfi ntsɔ yifa.
26 Wi nǐ kɔ wi bɔh nalə i bəni bə tsa bəduli
chɛiŋ, bəkəli biɛiŋ bichi biə wi nǐ kaŋaki,
jwɛiŋ tsə a ninshiŋ tsəni.
27 Si wi nǐ kɔ wi wɔkɔ lɔ kɔm Jisɔs, wi ka
dzə i wi jum i mbaŋ kintəəŋ, kɔm mbuŋ wi,
28 kɔm wi nǐ kɔ wi dzaka i wi shɔm a, "Mih
ka kɔm na a mbuŋ wi, ma mih nǐ bənih."
29 Si wi nǐ kɔm yakadəiŋ, jwɛiŋ yi kaa
akisəkə. Miŋkpaŋa wiwɔ wɔkɔ na i gwu yi
wə si wi bənih.
30 Jisɔs ka wɔkɔ asi ŋga buku i gwu yi wə,
wi fiəni gwu akisəkə, bikə i bəni a, "A kɔm
ndə mbuŋ wuŋ a?"
31 Bwa bu bə mbaŋ chukuli i wi a, "Wɔ
yɛiŋ si bəni faaŋniki wɔ, wɔ chu bikə mi wə
wi kɔm wɔ a?"

32 Jisɔs baaŋ a tsɛiŋki i yɛiŋ mi wə wi kɔm
wi.
33 Ayakadəiŋ, kpaŋa wiwɔ ka kiə gia yə
yi num bəh wi, wi ka dzə, lwa nyumi, tum
binyu i Jisɔs nshiŋ fuku ŋkɔŋ wi wichi i wi.
34 Jisɔs dzaka i wi a, “Waiŋ wuŋ, shɔm ya
yə wɔ jiə i mih yi fə wɔ bɔnih lɔ, tsâ bindzɔŋ.
Wɔ ta lɔ i jwɛiŋ ya wə.”
35 Asi Jisɔs ni kɛiŋki wi dzaka i miŋkpaŋa
wiwɔ yakadəiŋ, bəni bədɔkɔ dzə fɛiŋ num
bɔ nyə i juŋ yi Jaylus wə tikwili wi juŋ yi
tsani, dzaka i wi a, “Waiŋ wa kpi lɔ. Ma chu
nyâ ŋgəkə i Mi wi Lanini wələ?”
36 Si bɔ dzaka yakadəiŋ, Jisɔs wɔkɔ,
ayakalə wi fə aka wi ka wɔkɔ dəkə ka dzaka
i Jaylus a, “Kiə wɔ ki lwâ kə, jîə a shɔm ya i
mih shəŋ.”
37 Asi bɔ nǐ tsəki, Jisɔs ka bum dəkə a mi
widɔkɔ bîəli wi a kɔbi a Bita bəh Jɛm bəh Jɔn
wə waiŋnih Jɛm.
38 Asi bɔ ni tsə buku i juŋ yi tikwili wi juŋ
yi tsani wə, Jisɔs yɛiŋ si bəni gɔkɔki di bəh
midɛm fɛiŋ.
39 Wi liə dzu, bikə a, “Mbɛiŋ gɔkɔki di bəh
midɛm kɔm nə? Waiŋ wiwɔ ka kpi dəkə, wi
nɔki num nɔni.”
40 Bɔ ka suŋuki lɔ wi suŋuni. Wi dza bwili
bəni bəchi i biŋ, dzɔ shəŋ tii waiŋ bəh nih
waiŋ bəh bəni bu bə mbaŋ bətali bəh bɔ liə
tsə i di biə waiŋ wiwɔ nǐ nɔki.
41 Wi kaŋa waiŋ wiwɔ i tsɛiŋ wə dzaka
i já yibɔ a, “Talita kumi!” Yi num a,
“Waiŋkpaŋni, mih dzakaki i wɔ, dzâ bɛiŋ.”
42 Akisəkə yakadəiŋ, wi ka dza bɛiŋ ka
nyani. Waiŋkpaŋni wiwɔ nǐ kɔ jía jwɔfi ntsɔ
yifa. Bɔ yɛiŋ yaka dzaka wɔm bɔ.
43 Jisɔs kiŋ i bɔ nalə a kiə bɔ ki fâ kə a mi
widɔkɔ kǐə gia yə yi num, ka dzaka a bɔ tsɛiŋ
fiɛŋ wi dzi.

6

Bə məŋni Jisɔs i di bi wə
(Matiɔ 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Jisɔs nyə fɛiŋ, bəh bwa bu bə mbaŋ dzə i
kwili wə.
2 A num i chɔkɔ bibɔ bimbam, wi tsə i juŋ
yi tsani wə yisi i laniki bəni. Bəni bəduli
wɔkɔ si wi laniki ka numki bəh ŋkaŋyi. Bɔ
ka nyə ka kaiŋyiki dzaka a, “Mi wələ nyə faiŋ
bəh wələ nlani fa lə a? Wi dzɔ biələ mfi faiŋ
a? Wi nyani dəiŋ na ka wi fəki yələ gia yi
kaŋyini lə a?
3 A kɔkə a wi wə kaminda waiŋ Meli
a? Wi num waiŋnih Jɛm bəh Yɔsɛs bəh
Judas bəh Samɔn wə a? Ntə jémi yi kɔ fa
bukumbɛiŋ bɔ a?” Si bɔ kaŋyi yakadəiŋ ka
nəiŋ wi.
4 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Bə si kɔksi lə mi wi
ntum wi Nyɔ i di bichi wə a kɔbi a tumi ki
wə, bəh i chwɔŋkijuŋ ki wə bəh i wi dzu.”
5 Si bə məŋni wi yakadəiŋ, yi ka gaka wi i
chu fəki gia yi kaŋyini fɛiŋ yiduli, a kɔbi alə
wi nǐ kɔmyi bəni twɛsi bà bɔ nǐ gwɛiŋki fɛiŋ
bəh kaŋ bɔ bɔnih.
6 Wi num lɔ bəh ŋkaŋyi si bɔ nǐ ka jiə dəkə
shɔm i wi wə.

Jisɔs faaŋ bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ
bəfa
(Matiɔ 10:5-15; Luk 9:1-6)

Jisɔs bi nyə fɛiŋ ka nyaniki i bidi biə fɛiŋ
wə lani bəni.
7 Wi dza bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi
ntsɔ bəfa, ka faaŋ bwili bɔ bəfa bəfa, nya ŋga
i bɔ a bɔ bwîliki biŋ'waka bichu i bəni wə.
8 Wi bá nəŋ i faaŋ bɔ ka dzaka a kiə bɔ ki
dzô kə na fiɛŋ kɔbi a mbəŋ. Kiə bɔ ki dzô kə
biɛiŋ bidzini. Kiə bɔ ki dzô kə kiba nabə kpɔ
i chiŋnih bibɔ wə.*
9 Bɔ lâkə dzuyigvu, yakadəiŋ a kiə bɔ ma
lɔh bəmbuŋ bəfa.
10 Wi chu dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ ka tsə i
kwili wə, juŋ yə mbɛiŋ liə yɛiŋ, mbɛiŋ ka
nôki shəŋ a yi wə i tsə buku chɔkɔ biə mbɛiŋ
bi nyəki fɛiŋ.
11 Kwili widɔkɔ ka nəiŋ i dzɔ mbɛiŋ, nabə i
wɔkɔli gia yə mbɛiŋ dzakaki, mbɛiŋ bá nəŋ
i nyə mbɛiŋ chûmni kwɔŋɔ biə bi kɔ i gvu
yimbɛiŋ wə, ka kinchəsi ki gia yə bɔ məm.”†
12 Bɔ ka nyə tsə ka nyaniki fukuki a bəni
kwûni shóm yibɔ.
13 Bɔ chu bwili tə bəchinda bə ŋkpɛli
bəduli i bəni wə, təkəsi fiaŋsi bəni bə jwéiŋ
bəduli, chuku bɔ.

Si bə nǐ wɔɔ Jən Njulibɔkɔ
(Matiɔ 14:1-12; Luk 9:7-9)

* **6:8** A nǐ kɔ i ninshiŋ bə nǐ jiəki kpɔ i chiŋnih wə. † **6:11** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ dzə kpɛiŋ fa a, “Mih fuku i mbɛiŋ ŋkɔŋ a, a bi numki i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi bɔnih lə i tumi ki Sɔdɔm bəh i ki Gɔməla wə tsə ki tumi kələ.”

14 Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ wɔkɔ ntum wiwɔ kɔm Jisɔs, si bəni kɔ bɔ kiəni lɔ yɛli wi i di bichi wə, bəni bədɔkɔ dzaka fibɔ a, “Jisɔs wələ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ si wi fiəni dza i kpi wə. Akɔ gia yə yi fə wi na ka wi kaŋaki ŋga i fəki gia yi kaŋyini yələ lə.”
15 Bədɔkɔ dzakayi fibɔ a, “Akɔ Ɛlaja si wi fiəni dzə.” Bədɔkɔ a, “Wi kɔ mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ, wi num ka wi kikpu.”
16 Ayakalə, Hɛlɔd wɔkɔ gia yiwɔ yakadəiŋ ka dzaka mfih a, “Akɔ Jɔn Njulibɔkɔ wə mih nǐ gba bwili fwu wi si wi fiəni dza i kpi wə.”
17 Jɔn kɔ num Hɛlɔd mwi nǐ faaŋ bəni tsə kwa wi, fah i juŋ yi nsəŋ mə kɔm bə Hɛlɔdia kpə Filib wə wi nǐ kɔ wainŋnih Hɛlɔd, num Hɛlɔd nǐ kɔ wi dzɔ wi ka kpə wi.
18 Yi nǐ num yaka kɔm Jɔn nǐ kɔ wi dzaka i Hɛlɔd a, “Nchi ka bûm dəkə a mi kɔlə i dzô kpə wainŋnih wi i kpə wi.”
19 Si Jɔn nǐ dzakaki yakadəiŋ, Hɛlɔdia ka fasi wi i shɔm yi wə ka nəŋki dzəh i wɔɔ wi, kwati kə,
20 kɔm Hɛlɔd nǐ lwaki Jɔn a wi kɔ mi wi chəŋ wi chu num mi wi Nyɔ. Wi ka tɔkniki a bə ma wôɔ wi. Hɛlɔd nǐ shiki wɔkɔliki gia yə Jɔn nǐ dzakaki, shɔm ka nyaki wi ŋgəkə nalə, yakadəiŋ wi ka wɔkɔki ndzɔŋni i wɔkɔliki gia yə wi dzakaki.
21 Dzəh dzə baiŋ i Hɛlɔdia wə kpə Hɛlɔd, i jɔbi wə nyuwi nǐ fəki bini, wi bɔɔŋ bənji bu bəh kifwu ki bəni bə jum, bəh bəni bəmbum bəmbum bə Galili, i kwaka chɔkɔ biə bə nǐ bwɔ wi.
22 Waiŋ Hɛlɔdia wi kpaŋni liə dzə nyaka bini bindzɔŋni i Hɛlɔd bəh bəni bu bə bini nshiŋ. Wi ka dzaka i waiŋ wiwɔ a, “Bîkə na finə fiə wɔ kɔŋki, ma mih ni fâ i wɔ.”
23 Wi chu dzi ŋkaiŋ dzaka a, “Bîkə na nə i mih, kɔŋ a numki na kiŋka ki tumi kəŋŋ, ma mih ni nya i wɔ.”
24 Waiŋkpaŋni wiwɔ ka buku tsə bikə i nih wi a, “Mih dzaka a bə nyâ mih bəh nə?” Nih wi chukuli a, “Tsâ dzâka a bə nyâ fwu wi Jɔn Njulibɔkɔ i wɔ.”
25 Wi ka kɔmsi fiəni tsə akisəkə, dzaka i Ŋkuŋ Hɛlɔd a, “Mih nəŋki a wɔ nyâ fwu wi Jɔn Njulibɔkɔ i mih i liə i nsaŋa wə.”
26 Ŋkuŋ wɔkɔ yaka, gwu kpi wi na bəh ŋga. Ayakalə, wi nəki nəiŋ kə gia yə wi nǐ dzaka, kɔm ŋkaiŋ biə wi nǐ kɔ wi dzi lɔ i bəni nshiŋ num bəni bə bɔ nǐ kɔ i bini biwɔ wə, wi na chu kwuni ja yi yə wi nǐ dzaka i waiŋ wiwɔ.
27 Wi ka faaŋ chinda akisəkə a wi tsâ dzâ bəh fwu wi Jɔn. Wi ka tsə i juŋ yi nsəŋ mə gba fwu wi Jɔn,
28 jiə i nsaŋa wə, dzə bəh wi nya i waiŋ wiwɔ. Wi dzɔ, buku fɛiŋ tsə nya i nih wi.
29 Bwa bə mbaŋ bə Jɔn wɔkɔ, ka tsə dzɔ wini wi Jɔn ka ləə.

Jisɔs saaŋsi bəni bənchuku bəte (Matiə 14:13-21; Luk 9:10-17; Jɔn 6:1-14)

30 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs bà fiəni dzə yɛiŋ wi, fuku gia yichi yə bɔ nǐ fə, bəh yə bɔ nǐ lâniki bəni yɛiŋ i wi.
31 Wi ka dza dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzâ a mbɛiŋ mbɛiŋ, bə yâka tsə i di biə bəni məŋ fɛiŋ wə, bə wâka twɛsi.” Wi nǐ dzaka yaka kɔm bəni bəduli nǐ dzəki i di biə bɔ nǐ kɔ, bədɔkɔ nǐ nyəki, bədɔkɔ dzə. Bɔ kɔbi na i kaŋa na jɔbi i dzi.
32 Bə bɔ ka dza liə i ŋgwuki wə ka baka gwu a bɔ bɔ ka tsə i di biə bəni nǐ kɔkə fɛiŋ.
33 Ayakalə, bəni bəduli yɛiŋ bɔ si bɔ nǐ tsəki, ka kiə bɔ, ka buku i kikwili kichi wə ka yôkɔ tâiŋ bɔ. Bɔ yisi tsə buku fɛiŋ, na ka Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ tsə buku fɛiŋ.
34 Jɔbi wə Jisɔs nǐ tsə buku fɛiŋ kpa, wi yɛiŋ mbaŋ wi bəni lə maaa, nshɛiŋ kwa wi bəh bɔ, kɔm bɔ nǐ kɔ aka shwáŋ bə ǰîə mi wi tɔknini kôbi. Wi ka yisi i laniki bɔ bəh gia yiduli.
35 Jɔbi wə wɔŋ nǐ liəki tsəki, bwa bu bə mbaŋ dza dzə yɛiŋ wi ka dzaka a, “Fa kɔ i chwa num jɔbi tsə lɔ,
36 bêe bəni bələ ma bɔ tsâ i kikwili bəh i kidi ki kɔmsini wə fa, i tâŋ biɛiŋ bibɔ bidzini.”
37 Ayakalə, Jisɔs chukuli n'yi a, “Mbɛiŋ mwi nyâ bɔ bəh dzɛiŋ i dzî.” Bɔ bikə i wi a, “Wɔ nəŋki a buku tsâ nâŋ bədanali gi yifa ka bə tâŋ biɛiŋ bidzini yɛiŋ i dzâ nyâ i bɔ ka bɔ dzi a?”
38 Jisɔs bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kaŋaki chɔkɔ yi blɛd yi maiŋ? Mbɛiŋ tsâ tsêiŋ.” Bɔ tsə tsɛiŋ, ka fuku a, “Chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwókɔ yifa.”
39 Jisɔs ka dzaka a bwa bu bə mbaŋ dzâka a bəni nûmyi i mfwaŋ wə i mbaŋ wə mbaŋ wə, i kaka kaka wə.
40 Ayakadəiŋ, bəni bəwɔ ka nûmyi i kuku i mbaŋ wə gbi gbi bədɔkɔ mbaŋshi mbaŋshi.

41 Jisɔs dzɔ chɔkɔ yi blɛd yə yite bəh bwɔkɔ
yə yifa, tsɛiŋ yaka i bɛiŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ,
ka gbɛyi nya i bwa bu bə mbaŋ, a bɔ gâa i
bəni. Wi gaa tə bwɔkɔ yifa yə i bɔ bəchi.
42 Bəni bəchi dzi fwuli.
43 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ juŋni biŋka bi
blɛd bəh bwɔkɔ yə yi nǐ bɛsi, bi jikə káh jwɔfi
ntsɔ yifa.
44 Bəni bà bɔ nǐ dzi biɛiŋ bidzini biwɔ nǐ
kɔ bənyuku bənchuku bəte.

Jisɔs nyani i mwi bɛiŋ (Matiɔ 14:22-33; Jɔn 6:15-21)

45 Jisɔs ka dzaka akisəkə a bwa bu bə
mbaŋ lǐə i ŋgwuki wə bɔ dâŋ tsâ i ninshiŋ i
Besayda, wi baaŋ ka bəni bəni a bɔ kwê.
46 Si wi baaŋ bɔni bɔ yakadəiŋ, ka dza
yaka i ŋkwuŋ bɛiŋ i tsa.
47 Biŋ ji, ŋgwuki num lɔ i bɔkɔ kintəəŋ, Jisɔs
kɛiŋ a ŋkwuŋ bɛiŋ wi mbɔŋ.
48 Wi yɛiŋ si bwa bu bə mbaŋ fumki bəh
ŋgwuki, kɔm fiəkə nǐ dzəki i bɔ nshiŋ chini
ŋgwuki wiwɔ. A num asi chɔkɔ wɔɔki dzəki
wi nyə ka dzəki i bɔ wə, nyani i mwi bɛiŋ.
Wi nǐ dzəki ka wi nəŋki i tsə daŋsi bɔ.
49 Bɔ ka yɛiŋ wi si wi nyaniki dzəki i mwi
bɛiŋ, ka kwakaki a, akɔ ŋkwusa. Bɔ wam bəh
ŋga,
50 kɔm bɔ bəchi nǐ yɛiŋ wi yaka ndzaŋ
kwa bɔ. Akisəkə, Jisɔs ka dzaka i bɔ a,
“Mbɛiŋ kâŋa shóm, akɔ mih. Kiə mbɛiŋ ki
lwâ kə akɔ mih.”
51 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka liə num i
ŋgwuki mə bəh bɔ, fiəkə yiwɔ ka kpichumi.
Ayaka bɔ tsɛiŋ lə, dzaka wɔm bɔ,
52 kɔm bɔ nǐ ka kiə dəkə gia yə chɔkɔ yi
blɛd yə nǐ chusiki kɔm Jisɔs, num kɔm bɔ nǐ
ka wɛli dəkə shóm yibɔ.

Jisɔs chuku bəni bə jwɛiŋ i Genesalet (Matiɔ 14:34-36)

53 Jɔbi wə bɔ nǐ daŋ bɔkɔ yə buku tsə i
kimbu ki Genesalet wə, ka fasi ŋgwuki wiwɔ
i bɔkɔ kpəŋ.
54 Si bɔ nǐ buku i ŋgwuki wə, bəni bəduli
ka kiə Jisɔs fɛiŋ akisəkə,
55 bɔ yɔkɔ tsə i bidi bibɔ bichi wə fɛiŋ,
bwili bəni bə jwɛiŋ dzə bəh bɔ i di biə bɔ nǐ
wɔkɔ a Jisɔs kɔ fɛiŋ.
56 Na faiŋ Jisɔs nǐ tsəki, na i midini wə
i chwa, nabə i kikwili kimbum wə nabə i
kitumi wə, bəni ka dzəki bəh bəni bə jwɛiŋ i
di biə bəni si juŋni, bɔ ka tsaki wi a bɔ kôm
a jəŋ wi wimbuŋ. Mi wichi wə wi nǐ kɔmki
wi, wi bɔnih a bɔnihni.

7

Bənchi bə mi wiwɔm (Matiɔ 15:1-9)

1 Chɔkɔ bidɔkɔ Bəfalasi bəh bəni bədɔkɔ bà
bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ, nyə i Jɛlusalɛm
dzə juŋni kɔmsi i Jisɔs kpəŋ.
2 Bɔ dza yɛiŋ bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bədɔkɔ
bɔ dzi bəh kaŋ yi baiŋ kə, yi num a bɔ nǐ ka
wɔkɔ dəkə kaŋ.*
3 Bəfalasi, na bəh Bəju bəchi si biəli a nɔni
ki kwili ki bətii bəbɔ bə kikpu, a mi ma dzî
fiɛŋ maka wi wôkɔ kaŋ si bɔ si shi wôkɔ.
4 Jɔbi wə mi kwɛ i shibɛiŋ wi kɔkə i dzi fiɛŋ
maka wi wɔkɔ kaŋ yi bəh gvu yi i yəmaka
dzə́h wə, na ka wi numki i dzi. Bɔ chu fə
gia yidɔkɔ i nɔni ki kwili wə yiduli, ka i wɔkɔ
kibwam bəh bətasa bəh kəŋə.†
5 Bəfalasi bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi
ka bikə i Jisɔs a, “Akɔ kɔm nə bwa ba bə
mbaŋ biəliki kə nɔni ki kwili ki bətii bəbuku
bə kikpu a? Akɔ kɔm nə wə bɔ dziki bəh kaŋ
yi baiŋ kə a?”
6 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Isaya mi wi ntum
wi Nyɔ nǐ dzâka ŋkɔŋ kɔm mbɛiŋ a mbɛiŋ
kɔ bəni bà bɔ dzakaki chi fə chi. Mbɛiŋ fâki
a gia yə wi nǐ nyaka a, Nyɔ dzakaki a,
‘Bəni bələ kɔksiki mih a bəh dzu yi dzaka,
Shóm yibɔ num nanu i mih wə.
7 Ntsa wibɔ i mih num a kilələ,
kɔm bɔ dzɔki gia yə bəni kwakaki,
lani a, akɔ ja yiŋ.’
8 Yi kɔ tə asi mbɛiŋ bee bənchi bə Nyɔ, ka
kɔksiki num bà a jiə bəni.”
9 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tɔksiki kiəki lə
na bindzɔŋ i nəiŋ bənchi bə Nyɔ ka mbɛiŋ
biəliki num nɔni kimbɛiŋ ki kwili.
10 Yi kɔ a Muses nǐ nya nchi a, ‘Kôksi ba
wa bəh nih wa.’ Wi chu dzaka tə a, ‘Mi ka
tɔyi ba wi nabə nih wi, bə wôɔ wəmaka mi.’
11 Ayakalə, mbɛiŋ dzakaki fimbɛiŋ a, ‘Mi
kabə kaŋa fiɛŋ fiə wi kɔ i gamti ba wi nabə
nih wi yɛiŋ, wi ka dza dzaka i ba wi nabə i

* **7:2** Bɔ nǐ kaŋaki i wɔkɔ kaŋ biəli asi bəkukuli bəbɔ bə juŋ yi Nyɔ nǐ nəŋki i nɔni kibɔ ki kwili wə. † **7:4** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kɔ bi kpɛiŋ a, “... Biŋgbɔkɔ biə bɔ nǐ yəkliki yɛiŋ i dziki.”

nih wi a fiɛŋ fiwɔ kɔ Kɔban,' yi num a fi si num lɔ fi Nyɔ.
12 Mbɛiŋ bum a wi ma chu fə gia yidɔkɔ i
gamti ba wi nabə nih wi yɛiŋ.
13 Mbɛiŋ fəki yakadəiŋ, fə ka gia yi Nyɔ
fiəni chu gia yi kilɔlɔ kɔm nɔni kimbɛiŋ ki
tumi kə mbɛiŋ laniki bəni yɛiŋ. Gia yiduli
chu num tə yə mbɛiŋ fəki yaka."

Fiɛŋ fiə fi bəkəliki mi (Matiɔ 15:10-20)

14 Jisɔs chu bɔɔŋ mbaŋ wi bəni bɔ dzə, wi
dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ bəchi wɔ̂kɔli gia yə mih
dzakaki, ka mbɛiŋ wɔ̂kɔ kɪ̂ə bindzɔŋ.
15 Fiɛŋ fidɔkɔ mɔŋ i biŋ fiə fi kɔ i liə i mi
wə fi num i jisi mi wiwɔ. Akɔ num fiɛŋ fiə fi
bukuki i mi wə fi si jisi mi. [
16 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ, wi
wɔ̂kɔ."]‡
17 Jisɔs ka bee bəni bəwɔ, liə i dzu, bwa bu
bə mbaŋ ka bikə i wi kɔm ndi wiwɔ.
18 Wi chukuli i bɔ a, "Yaka mbɛiŋ tə ka
wɔkɔ kiə dəkə a? Mbɛiŋ kiəki kə a fiɛŋ fiə fi
bukuki i dzaka ki mi wə akɔ fi, fi si bəkəli mi
wiwɔ a?
19 Yi num yakadəiŋ, kɔm fi si liə kə num
i shɔm yi mi wiwɔ wə, fi si shi num i tɔɔ wi
wə, na ka fi fiəni buku." (Si Jisɔs nɪ̂ dzaka
yakadəiŋ, yi ka num a biɛiŋ bichi baiŋki lə).
20 Ayaka wi chu tsə a ninshiŋ bəh ndzaka
a, "Akɔ fiɛŋ fiə fi bukuki i mi wə fi jisiki mi,
21 kɔm fiɛŋ fiə fi bəkəli mi, fi nyəki dzəki
i shɔm yi wə. Fiɛŋ fiwɔ dzəki bəh biŋkwaka
bichu i nɔni ki mi wiwɔ wə ka nɔni ki
tɔkɔlini, bəh ji, bəh i wɔɔ mi, bəh i dzɔ kpə
mi nabə nyum mi,
22 bəh i bukuki bəh dzəkəh i biɛiŋ wə, chu
nyi ntəkə, bəh i fəki kinyɛŋ, bəh i ghəkəki,
bəh i lɔɔki ja i bəni, ghaŋsi gwu, bəh i yuŋki.
23 Gia yichu yichi yələ kɔ yə yi jisiki shɔm
yi mi ka wi bəkəki."

Shɔm yə miŋkpaŋa widɔkɔ a num mi wi tumi nɪ̂ jiə i Jisɔs (Matiɔ 15:21-28)

24 Jisɔs nɪ̂ nyə fɛiŋ, tsə i kimbu ki tumi bi
Taya wə bəh i bi Sidɔn. Si wi tsə fɛiŋ, liə i juŋ
yidɔkɔ wə fɛiŋ nəki kɔŋ kə a mi widɔkɔ kələ i
kiə a wi kɔ fɛiŋ. Ayakadəiŋ, bəni kɔbi i baaŋ
ki kiə kə a wi kɔlə fɛiŋ.
25 Miŋkpaŋa widɔkɔ nɪ̂ kɔlə fɛiŋ kiŋ'waka
kichu num i waiŋ wi wi kpaŋni wə. Akisəkə
wi wɔkɔ kɔm Jisɔs, ka tsə gbɔ i gvu yi wə.
26 Miŋkpaŋa wiwɔ nɪ̂ kɔ num mi wi Glik,
a nɪ̂ kɔkə mi wi Ju. Bə nɪ̂ bwɔ wi i Fɔnishia i
tumi ki Silia wə. Si wi gbɔ yaka, ka tsa Jisɔs
a wi bwɪ́li chinda wi ŋkpɛli wiwɔ i waiŋ wi
wə.
27 Jisɔs chukuli i wi a, "Bêe ma bə yisi sâŋ
bwa, kɔm yi mɔŋ chəŋ i dzɔ dzɛiŋ bi bwa i
lɔɔ i bíə."
28 Miŋkpaŋa wiwɔ chukuli i wi a, "Akɔ
ŋkɔŋ ba wuŋ. Ayakalə, na bíə si dzi lə biŋka
biə bi si gbɔyi i bwa kaŋ."
29 Jisɔs ka dzaka i wi a, "Kɔm bə nchukuli
wa, wɔ kɔlə i tsâki mfia, chinda wi ŋkpɛli
wiwɔ bee lɔ waiŋ wa."
30 Miŋkpaŋa wiwɔ nyə ka tsəki i wi dzu, ka
tsə yɛiŋ waiŋ wi nɔ i naŋbɛiŋ num chinda
wi ŋkpɛli wiwɔ buku lɔ i wi wə.

Jisɔs fə kinchini ka wɔkɔki gia, dzaka

31 Jisɔs nyə i kimbu ki Taya wə, tsə tɔli i
Sidɔn ka chu tɔli i kimbu ki Tumi ki Jɔfi wə,
ka dzə buku i kinchwɔ kimbum ki Galili wə.
32 Ayaka bəni bədɔkɔ nɪ̂ nyə dzə bəh mi
widɔkɔ num kinchini i wi, mi wiwɔ kiə kə
i dzaka. Ayaka bɔ tsa Jisɔs a wi jiə kaŋ yi i
mi wiwɔ wə.
33 Ayaka Jisɔs dzɔ wi, bəh wi buku i mbaŋ
kintəəŋ. Wi jiə bwa bu bə kaŋ i bintuni bi
mi wiwɔ wə, chuh midziŋ ka kɔm lɔm wi mi
wiwɔ yɛiŋ,
34 tsɛiŋ bɛiŋ, ka cham,§ dzaka i wi a,
"Ɛfata," yi num a, "Wɛ̂li."
35 Ayaka bintuni bi mi wiwɔ ka wɛli
akisəkə, lɔm wi yaŋsi, wi yisi i dzakaki na
bindzɔŋ.
36 Jisɔs ka kiŋ i bəni bəwɔ a bɔ ki fûku kə
i mi widɔkɔ. Ayakalə, si wi nɪ̂ kiŋ yakadəiŋ,
bɔ ka tsə a ninshiŋ ninshiŋ i fukuki tsəki yi.
37 Dzaka ka wɔm bəni na bəh ŋga. Bɔ dza
ka dzakayiki a, "Jisɔs kiəki lə i fə gia yichi
na bindzɔŋ. Wi fəki binchini biə bi wɔkɔki
kə bi wɔkɔ, biə bi dzakaki kə bi dzaka."

8

Jisɔs saŋa bəni bənchuku bənaa (Matiɔ 15:32-39)

‡ **7:16** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə kiŋka ki 16 kələ.

§ **7:34** Jisɔs ni cham ka kwasi num nshɛiŋ i mi wiwɔ wə.

1 A nǐ kɔ i kaŋ yiwɔ wə, mbaŋ wi bəni
widuli widɔkɔ juŋni. Yi nǐ num yaka bɔ
kaŋa kə biɛiŋ bidzini, Jisɔs bɔɔŋ bwa bu bə
mbaŋ dzaka i bɔ a,
2 “Mih kwasiki lə nshɛiŋ i mbaŋ wi bəni
bələ, kɔm bɔ num bəh mih i kaŋ yitali wə,
maka bɔ dzi fiɛŋ.
3 Mih ka dzaka a bɔ tsəki i kikwili kibɔ
wə bəh dzɔŋ, ma bɔ ni tsə gbɔyi i dzəh, kɔm
bədɔkɔ nyə i dzáh yi dəəŋ wə”
4 Bwa bu bə mbaŋ chukuli a, “Yi kɔ i liə a
mi kɔ i dzɔ faiŋ biɛiŋ bidzini i fa chwa i saŋa
bəni bələ yɛiŋ a?”
5 Wi ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kaŋaki chɔkɔ yi
blɛd yi maiŋ?” Bɔ chukuli a, “Yi kɔ nanitaŋ.”
6 Jisɔs ka dzaka a mbaŋ wi bəni bəwɔ
nûmyi kuku. Bɔ shinumyi, wi ka dzɔ chɔkɔ
yi blɛd yə nanitaŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛyi
nya i bwa bu bə mbaŋ a bɔ gâa i bɔ. Ayaka
bɔ ka gaa.
7 Bɔ nǐ kaŋaki lə tə mibwɔkɔni midɔkɔ
twɛsi. Wi dzɔ, nya kiyɔŋni i Nyɔ, dzaka a bɔ
gâa i bəni bəwɔ.
8 Mi wichi dzi fwuli. Bɔ ka juŋni biŋka biə
bi nǐ bɛsi, bi jikə káh nanitaŋ.
9 Bəni bà bɔ nǐ dzi a nǐ kɔ ka bəni
bənchuku bənaa.
10 Wi ka bee bɔ kwɛ. Wi liə i ŋgwuki mə
akisəkə bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə tsə i
kimbu ki Dalmanuta wə.

Bəfalasi ka nəŋki a Jisɔs chûsi gia yi dzaka kiwɔmni
(Matiɔ 12:38-42; 16:1-4)

11 Bəfalasi dza dzə i Jisɔs, ka yisi i gukuliki
bəh wi, dzaka a wi fê gia yə yi chusiki ŋga
biə bi nyə i bɛiŋ. Ayaka bɔ nǐ dzakaki yaka
məmsi lɔ wi məmsini.
12 Jisɔs cham na bəh ŋga, ka dzaka a,
“Ŋgɔkɔ wələ nəŋki gia yə yi chusiki ŋga biə bi
nyə bɛiŋ i fə nə a? Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ
a mih ni lansi chusi kə gia yidɔkɔ i ŋgɔkɔ
wələ.”
13 Wi ka dza bee bɔ, fiəni liə i ŋgwuki mə,
ka daŋ tsə i waka widɔkɔ wəyaka wə.

Jisɔs təfi bwa bu bə mbaŋ a bɔ tôkniki kɔm nəni ki Bəfalasi bəh ki Hɛləd
(Matiɔ 16:5-12)

14 Jisɔs nǐ tsəki num bwa bu bə mbaŋ dali
i dzɔ blɛd, kaŋa shəŋ a chɔkɔ yimu yə yi si
baaŋ i ŋgwuki mə.
15 Wi ka təfiki bɔ dzakayi a, “Mbɛiŋ
tôkniki, chu dzô jɔbi i dzɔɔŋ yi Bəfalasi bəh
yi Hɛləd.”
16 Bwa bu bə mbaŋ yisi i dzakaki a bɔ bɔ
kɔm gia yiwɔ, dzakayi a, “Wi dzakaki gia
yi dzɔɔŋ yələ lə kɔm bukumbɛiŋ kaŋaki kə
blɛd.”
17 Jisɔs kiə gia yə bɔ dzakaki kɔm yi, ka
dzaka i bɔ a, “Kɔm nə mbɛiŋ dzakaki a
mbɛiŋ kaŋaki kə blɛd a? Yaka mbɛiŋ ka yɛiŋ
kiə dəkə nabə i wɔkɔ kiə gia yiwɔ a? Yaka
mfi bimbɛiŋ ka wɛli dəkə a?
18 Kɔm nə mbɛiŋ kaŋaki dzákəh mbɛiŋ
kɔbi i yɛiŋ di a? Mbɛiŋ kaŋa bintuni kɔbi i
wɔkɔ gia kɔm nə a? Mbɛiŋ kɔbi tə i kwakaki
gia kɔm nə a?
19 Jɔbi wə mih ni gbɛyi chɔkɔ yi blɛd yə
yite, bəni bənchuku bəte dzi fwuli, mbɛiŋ ni
juŋni biŋka biə bi ni bɛsi bi jikə káh yimaiŋ
a?” Ayaka bɔ ka chukuli a, “Jɔfi ntsɔ yifa.”
20 Wi ka chu bikə, “Kɔm bə chɔkɔ yə nani-
taŋ bəni bənchuku bənaa si dzi, mbɛiŋ si
juŋni biŋka biə bi si bɛsi bi jikə káh yimaiŋ
a?” Ayaka bɔ ka chukuli a, “Nanitaŋ.”
21 Wi ka bikə i bɔ a, “Yaka mbɛiŋ kɛiŋki
maka mbɛiŋ wɔkɔ kiə gia yiwɔ a?”

Jisɔs wɛli dzákəh yi kifəkə i tumi ki Besayda wə

22 Jisɔs bə bwa bu bə mbaŋ daŋ buku i
Besayda, bəni bədɔkɔ dzə bəh kifəkə kidɔkɔ
i wi ka tsaki a wi kôm shəŋ wi a bəh kaŋ ka
wi bənih.
23 Jisɔs kaŋa wi i tsɛiŋ wə ka dzɔ buku bəh
wi i kwili kintəəŋ. Wi chuh midziŋ i dzákəh
yi wə, jiə kaŋ i wi wə ka bikə i wi a, “Wɔ yɛiŋ
lə fiɛŋ fidɔkɔ a?”
24 Ayaka kifəkə kiwɔ giŋsi dzákəh i bɛiŋ,
tsɛiŋ di ka dzaka i wi a, “Mih yɛiŋ bəni bɔ
num aka kɛiŋ bɔ nyani.”
25 Jisɔs chu jiə kaŋ i dzákəh yi mi wiwɔ wə,
mi wiwɔ tsɛiŋ lə tulululu, dzákəh yi baiŋ, wi
ka yɛiŋki biɛiŋ bichi na bindzɔŋ.
26 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Kwê dzu, asi wɔ
tsəki kiə wɔ ki fəini lǐə kə i kwili wə.”

Bita fuku baiŋsi a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka
(Matiɔ 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə fɛiŋ ka
nyaniki taliki i kidi ki Kaysalia Filibi wə.

Si bɔ nǐ tsəki i dzəh, wi bikə i bɔ a, “Bəni dzakaki a mih kɔ ndə?”
28 Bɔ chukuli i wi a, “Bəni bədɔkɔ dzakaki a wɔ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ, bədɔkɔ a Ɛlaja, bədɔkɔ dzaka a wɔ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ.”
29 Wi ka fiəni bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ dzakaki yimbɛiŋ a mih kɔ ndə?” Bita chukuli a, “Wɔ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.”
30 Jisɔs ka kiŋ a bɔ ki môm kə i fûku yi i mi.

Jisɔs dzaka kɔm ŋkaiŋni yi kpi yə wi bi kpi (Matiə 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Wi ka yisi i laniki bwa bu bə mbaŋ dzaka kɔm gwu yi a, “Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi yɛiŋ bəŋgəkə bəduli, ma bəni bà bɔ sakaki tumi bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ bɔ bi nəiŋ wi. Bɔ bi wɔɔ wi, i kaŋ yitali wə Nyɔ bi fiəni dzasi wi i kpi wə.”
32 Wi nǐ fuku baŋsi gia yələ i bwa bu bə mbaŋ nshiŋ. Bita ka dzɔ wi, bɔ wi baka gwu, wi ka yisi i yɔliki i wi i gia yiwɔ wə.
33 Jisɔs fiəni gwu, tsɛiŋ bwa bu bə mbaŋ, wam kaŋyi Bita dzaka i wi a, “Fǐəni mih chɛiŋ Satan! Wɔ yɛiŋki gia ka mi wiwɔm. Wɔ yɛiŋki kə si Nyɔ yɛiŋki.”
34 Ayaka wi ka bɔɔŋ mbaŋ wi bəni bəh bwa bu bə mbaŋ, dzaka i bɔ a, “Na ndə wə wi nəŋki i biəliki mih, wi kaŋaki i nâiŋ gwu yi, i gǐŋ kintasi ki i bǐəliki mih.
35 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə wi təkniki bəh nəni ki wi kǐəki a wi bi laksiki num laksini. Ayakalə, mi wə wi laksi nəni ki kɔm mih bəh kɔm ntum wi ndzɔŋni, wi kɛiŋsi jiə num jiəni.
36 Bə ka juŋni na mbi wələ wichi ka nya a mi dzi, wi num i ni laksi nəni ki, ma mbee wiwɔ ni numki na nə a?
37 Fiɛŋ fiə mi kɔ i təiŋ fwu wi yɛiŋ akɔ nə a?
38 Mbɛiŋ kǐə a mi kabə ŋgəmni i biəli mih bəh gia yiŋ i ŋgɔkɔ wichu wələ kintəəŋ wə wi kɔ aka bəni bà bɔ təkliki i biŋ, wi kǐəki a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi bɔŋ ŋgəmni lə tə bəh wəmaka mi i jɔbi wə wi bi fiəni dzəki i mbum bi wə, biə bi kɔ bi Ba wi bəh bəchinda bə Nyɔ bə baiŋni.”

9

1 Jisɔs chu dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, bəni bədɔkɔ kələ fa bɔ kɔbi i bi musi kpi maka bɔ yɛiŋ ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzə bəh ŋga bi.”

Gwu yi Jisɔs dza kwuni (Matiə 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Asi kaŋ nǐ tsə yisɔ, Jisɔs dzɔ Bita bəh Jɛm bəh Jɔn bəh bɔ yaka tsə i ŋkwuŋ wi dəəŋ widɔkɔ bɛiŋ, ka numki fɛiŋ a bɔ bɔ. Bɔ dzaka a bɔ tsɛiŋ, yɛiŋ num kimbwɔsi ki kwuni i bɔ nshiŋ,
3 bəmbuŋ i gwu yi wə fuku ŋwaŋyi na tsə si mi kɔ i wɔkɔ fa kuku a wi baiŋ yaka.
4 I fɛiŋ wə bɔ dza yɛiŋ num Ɛlaja bəh Muses təkəli tumbuku i bɔ nshiŋ, ka dzakaki bɔ bəh Jisɔs.
5 Bita dza təkəli dzaka i Jisɔs a, “Tikwili, yi si ndzɔŋki lə a bukumbɛiŋ numki fa. Bee ma buku maa bintaŋ bitali, kidɔkɔ num ŋka, kidɔkɔ num ki Muses, kidɔkɔ num ki Ɛlaja.”
6 Wi nǐ dzakaki yakadəiŋ kɔm ndzaŋ nǐ kɔ bi kwa bɔ na bəh ŋga wi chu kiə kə gia yə wi kɔ i dzaka.
7 Asi wi dzaka yakadəiŋ, bikwu dza dzə baaŋ bɔ, ja dzaka dzə i bikwu biwɔ kintəəŋ a, “Wələ kɔ Waiŋ wuŋ, wi num shɔm yiŋ. Mbɛiŋ wôkɔki num i wi.”
8 Bɔ dzaka a bɔ tsɛiŋ na chu yɛiŋ i bəni bəwɔ wə, yɛiŋ num a Jisɔs shəŋ.
9 Si bɔ nǐ nyə i ŋkwuŋ wiwɔ bɛiŋ ka shiki dzəki, Jisɔs kiŋ i bɔ a kiə bɔ ki fûku kə gia yə bɔ yɛiŋ i mi, maka mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi dza i kpi wə.
10 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ ka jiə yi a bɔ shɔm, ka dzakayiki a bɔ bɔ, ayakalə ndzaka wələ kɔm ndza wi kpi chusiki a nə.
11 Bɔ ka dza bikə i Jisɔs a, “Akɔ kɔm nə wə bəni bà bɔ laniki bənchi dzakaki a Ɛlaja kaŋaki i bi yisi dzə i kɛiŋsi gia yichi a yi fiəni num asi yi nǐ kɔ. Ayakalə, akɔ kɔm nə bə nǐ nyaka a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi yɛiŋ bəŋgəkə bəduli, ka bəni məŋni wi a?
13 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a Ɛlaja dzə lɔ, ayaka bəni fə a gia yə bɔ kɔŋki bəh wi. Yi num asi bə nǐ nyaka kɔm wi.”

Jisɔs bwili kiŋ'waka kichu i waiŋ widɔkɔ wə (Matiə 17:14-21; Luk 9:37-43a)

14 Jəbi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ bà nǐ shi dzə buku i bwa bu bə mbaŋ bədəkɔ bà wə, yɛiŋ mbaŋ wi bəni wimbum num wi fiəli baŋsi bɔ, bəni bədəkɔ bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ gukuli bəh bɔ.
15 Akisəkə asi mbaŋ wichi nǐ yɛiŋ Jisəs, təkəli nalə ka sɛiŋ a bɔ bəchi, yəkɔ tsə i bənih i wi.
16 Wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ gukuliki kɔm nə?”
17 Mi widəkɔ i mbaŋ kintəəŋ chukuli wi a, “Mi wi lanini, mih si dzə bəh waiŋ wuŋ i wɔ, kɔm kiŋ'waka kidəkɔ kɔ i gwu yi wə, num ki fə wi, wi chu kinchini.
18 Kiŋ'waka kiwɔ si chufi ləɔ wi i kuku, bifu ka bukuki i dzaka ki wə wi dzi jəŋ, wi dza ləkə kɔbi i chu ŋgwuŋ. Mih ka dzaka a bwa ba bə mbaŋ bwǐli kiŋ'waka kiwɔ, bɔ məmsi wɔkɔ məŋ.”
19 Jisəs wɔkɔ yakadəiŋ, dzaka i bɔ a, “Ɔəɔ! Ŋgɔkɔ wələ wi kɛiŋki maka wi jiə shɔm i Nyɔ. Mih kɔ num bəh mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ a? Mih ni kaŋa shɔm bəh mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ na? Mbɛiŋ dzâ nyâ waiŋ wiwɔ i mih fa.”
20 Bɔ ka dzɔ dzə bəh waiŋ wiwɔ i Jisəs. Si kiŋ'waka kiwɔ yɛiŋ Jisəs, ka chufi waiŋ wiwɔ akisəkə wi gbɔ i kuku ka jwɔki fɛiŋ, bifu buku i dzaka ki wə.
21 Jisəs bikə i tii waiŋ wiwɔ a, “Gia yələ nǐ yisi wi yibwiŋ na?” Wi chukuli a, “Yi nǐ yisi wi, wi kɛiŋ a waiŋ.
22 Kiŋ'waka kiwɔ si dza chufi ləɔ wi i gbuku wə i jəbi jəbi wə bəh i mwi mə lansi nəŋ a bəkəli wi. Wɔ kabə num i fə gia, mntee, wɔ kwâsi nshɛiŋ i buku, wɔ gâmti buku.”
23 Jisəs bikə i wi a, “Yaka mih kələ i fə gia yidəkɔ a? Gia yichi kaŋaki lə dzəh i mi wə wi jiə shɔm.”
24 Akisəkə tii waiŋ wiwɔ ka wam bəh ŋga a, “Mih jiə shɔm i Nyɔ. Fâ ma mih jiə tsə yaka.”
25 Jəbi wə Jisəs nǐ yɛiŋ a mbaŋ wi bəni yəkɔki juŋniki dzəki i wi wə, wi wam kaŋyi kiŋ'waka ki ŋkpɛli kiwɔ dzaka i ki a, “Wɔ, kiŋ'waka ki ŋkpɛli kələ ki fəki a waiŋ wələ ma dzakaki chu wɔkɔ kə tə gia, mih dzakaki i wɔ, bûku i waiŋ wələ wə, wɔ tsâki. Kiə wɔ bi ma fiâni lǐə i gwu yi wə.”
26 Ayaka kiŋ'waka kiwɔ wam bəh ŋga, chu chufi lɔ waiŋ wiwɔ i dzəh yichu wə, ka buku i gwu yi wə. Wi ka nɔ i kuku ka kiŋkpili ki mi. Si bəni bəduli yɛiŋ yakadəiŋ, ka dzakaki a, “Wi kpi lɔ.”
27 Jisəs ka kaŋa wi i tsɛiŋ wə giŋsi wi, wi dza num i bɛiŋ.
28 Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ka tsə liə i dzu, bɔ bikə i wi i jum wə jum wə a, “Akɔ kɔm nə wə buku si məmsi wɔkɔ məŋ i bwili chinda wi ŋkpɛli wiwɔ a?”
29 Wi chukuli i bɔ a, “Fiɛŋ fiə fi kɔ i bwili ŋkaiŋni wi chinda wiwɔ kɔ a ntsa shəŋ. Fiɛŋ fidəkɔ chi chi məŋ i bwili.”

Jisəs chu dzaka kɔm bə kpi yə wi bi kpi (Matiə 17:22-23; Luk 9:43b-45)

30 Bɔ nyə fɛiŋ tsə dzəh i Galili, Jisəs kɔŋ kə a mi widəkɔ kiə di biə bɔ kɔ,
31 kɔm wi nǐ nyaniki tsəki wi lani tsə bwa bu bə mbaŋ. Wi nǐ laniki bɔ a bəni bi nya lə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi i kaŋ yi bəni a bɔ wɔɔ wi. Bɔ ka bi wɔɔ wi, ma a bi numki i kaŋ yitali wə, wi bi dza i kpi wə.
32 Si wi dzaka yakadəiŋ, bɔ nəki wɔkɔ kiə kə gia yə wi dzakaki ayakalə, bɔ ka lwaki i bikə.

Mi wimbum kɔ ndə a? (Matiə 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Bɔ dzə buku i Kafanaum, i jəbi wə wi liə num i dzu wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ si gukuliki i dzəh a nə?”
34 Bɔ kpichumi məŋ, kɔm bɔ nǐ nyaniki i dzəh gukuli a bɔ bɔ a, mi wimbum i bɔ kintəəŋ kɔ ndə a.
35 Jisəs num kuku, bɔɔŋ bɔ bəchi jwɔfi ntsɔ bəfa, dzaka i bɔ a, “Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshiŋ, wi kaŋaki i dzôki gwu yi ka mi wi jum wə bəh ka mi wə wi nɔmki i bəni bəchi.”
36 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzɔ waiŋ wi nchiŋ tɔm i bɔ kintəəŋ, ka chu giŋ kumi wi i tsɛiŋ yi wə ka dzaka i bɔ a,
37 “Mi wə wi dzɔ waiŋ wələ kɔm bəh yɛli wuŋ, yaka wi dzɔ num mih. Mi wə wi dzɔ mih, wi ka dzɔ dəkə num mih, wi dzɔ num mi wə wi faaŋ mih.”

Mi wə wi jwəki kə wɔ, yaka wi təbiki lə wɔ (Luk 9:49-50)

38 Jɔn dzaka i wi a, “Mi wi lanini, buku si yɛiŋ mi widəkɔ wi bwili bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə i yɛli wa wə, buku ka kaŋyi wi, kɔm wi kəkə mi wibuku wi mbaŋ widəkɔ.”

39 Jisɔs ka chukuli i bɔ a, “Kiə mbɛiŋ ki chî
kə wəmaka mi. Mbɛiŋ kîə a mi wə wi fəki
gia yi kaŋyini bɔɔŋ num yɛli wuŋ, wi kɔkə i
chu dzakaki gia yichu kɔm mih.
40 Mi kabə jwɔki kə bukumbɛiŋ, yaka wi
təbiki lə bukumbɛiŋ.
41 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, na ndə wə
wi nya na bwam wi mwi i mbɛiŋ i mu i
yɛli wuŋ wə, bəh kɔm tə a mbɛiŋ kɔ bəni bə
Klistus, wəmaka mi kɔkə i bi laksi mmakti
wi.”

Gia yə yi kɔ i fə a bəni fəki chu
(Matiə 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Jisɔs ka chu dzaka a, “Na ndə wə wi
fə a waiŋ wimu i mbaŋ wi bwa bəŋ bələ
kintəəŋ bɔ jiə shɔm yibɔ i mih fə chu, ma
yi ndzɔŋki a bə shû shâŋsi nəkə wimbum i
məkə ki wəmaka mi wə, bə chîni shî wi i
kinchwɔ kimbum wə.
43-44 Yi chu num a, tsɛiŋ ya kabə fəki a wɔ
fə chu, wɔ tâiŋ bwîli tsɛiŋ yiwɔ. Yi ndzɔŋki
a wɔ liə i nɔni kə ki bi tsə kaa kə bəh tsɛiŋ
yimu, kɔbi a wɔ kaŋaki tsɛiŋ yichi bə num i
bi lɔɔ wɔ i gbuku wimbum mə, wi kɔbi i bi
nyumi.*
45-46 Gbu wa kabə fəki a wɔ fə chu, wɔ tâiŋ
bwîli gbu wiwɔ. Yi ndzɔŋki a wɔ liə i nɔni
kə ki bi tsə kaa kə bəh gbu wimu, kɔbi a wɔ
kaŋaki gvu yichi bə num i bi lɔɔ wɔ i gbuku
wimbum mə.
47 Dzəkəh wa kabə fəki a wɔ fə chu, wɔ
kâmbwili dzəkəh wiwɔ. Yi ndzɔŋki a wɔ liə
i ŋkuŋ bi Nyɔ wə bəh dzəkəh wimu, kɔbi a
wɔ kaŋaki dzákəh yichi, bə num i bi lɔɔ wɔ i
gbuku wimbum mə.
48 Di biələ kɔ num n'yíŋ yə yi si kpiyi kə
num fɛiŋ dzi bəni, gbuku wə wi si nyumi kə
num fɛiŋ fisi bɔ.
49 Mbɛiŋ kîəki a gbuku bi kɔmki mi wichi
asi bə si fiaŋsi fiɛŋ bəh ŋkaka.
50 Ŋkaka kɔ fiɛŋ fi ndzɔŋni, ayaka yi ka
laksi njwɔŋni bi bə kɔ i chu fə na dəiŋ ka
yi chu fiəni njwɔŋki a? Mbɛiŋ numki aka
ŋkaka yə yi njwɔŋki, mbɛiŋ num bəh bəni i
mbɔiŋni wə.”

10

Kɔm ŋkɔŋ wi miŋkpaŋa
(Matiə 19:1-12; Luk 16:18)

1 Jisɔs dza fɛiŋ, tsə i kimbu ki tumi ki
Judea wə, daŋ Bəkɔ yi Jədan ka tsə i kiwuŋ.
Mbaŋ wi bəni ka chu juŋniki dzəki i wi kpəŋ,
wi ka laniki bɔ asi wi nî shiki wi lani.
2 Bəfalasi dza dzə i məmsi wi, ka bikə i wi
a, “Nchi bumki lə a mi kɔlə i kôŋŋ kpə wi a?”
3 Jisɔs fiəni bikə tə i bɔ a, “Muses nî nya
nchi a mbɛiŋ fâki dəiŋ a?”
4 Bɔ chukuli a, “Muses nî kɔ wi bêe a mi
kɔlə i bee kpə wi. Jɔbi wə wi bee, wi nyâka
kiŋwakti ki chusi a ŋgaiŋ bee wi, wi nyâ i
wi.”
5 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Akɔ kɔm kifwu
kimbɛiŋ kiləkəli ka Muses nyaka nchi wələ
i mbɛiŋ.
6 Ayakalə, a nî kɔ i kin'yisi ki mbi wə Nyɔ
nî maa num minyuku bəh miŋkpaŋa. Si wi
maa yakadəiŋ ka dzaka a,
7 ‘Akɔ kɔm yələ minyuku bi bêe ba wi bəh
nih wi wi chîŋni bəh kpə wi,
8 ayaka ma bɔ bəfa bi fiəni num i mi wimu
wə.’ Ayakadəiŋ, bɔ bi chu num kə ka bəni
bəfa, bɔ bi numki i mi wimu.
9 Yi kɔ a, fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ wi chiŋni lɔ, kiə mi
bi mâm kə i gâli.”
10 Jɔbi wə Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nî kɔ
dzu, bɔ chu bikə i wi kɔm gia yiwɔ.
11 Wi chukuli i bɔ a, “Na ndə wə wi bee
kpə wi ka dzɔ widɔkɔ, yaka wi fə chu i kpə
wi i nɔki bəh miŋkpaŋa widɔkɔ.
12 Miŋkpaŋa ka buku nyuwi, tsə dzɔ
minyuku widɔkɔ, yaka wi fə chu, i tsə nɔki
bəh minyuku widɔkɔ.”

Jisɔs jiə kimbəiŋsi i bwa bənchiŋ wə
(Matiə 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Bəni nî dza ka dzəki bəh bwa i Jisɔs a
wi kɔm bɔ a bəh kaŋ, bwa bu bə mbaŋ kabə
kaŋyi bɔ.
14 Jɔbi wə Jisɔs nî yɛiŋ yakadəiŋ, shɔm
bɔkɔ wi, wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bêe ma bwa
bəwɔ dzâki i mih wə, kiə mbɛiŋ ki chî kə bɔ,
kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ num i bəni ka bələ.
15 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi wə wi ka
dzɔ dəkə ŋkuŋ bi Nyɔ ka waiŋ wi nchiŋ wələ,
wi məŋ i bi liə i bi wə.”

* **9:43-44** + Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kɔ num bə kpɛiŋsi fa chu kpɛiŋsi tə i jum wə kɔm 46 a, “Di biələ kɔ num n'yíŋ yiwɔ chu kpiyi kə dzi bəni fɛiŋ, ayaka gbuku chu num fɛiŋ nyumi kə.”

16 Si wi dzaka yakadəiŋ, dzɔ kumi bɔ, jiə
kaŋ i bɔ wə, bɔiŋsi bɔ.

Jisɔs bəh tii kpɔ
(Matiɔ 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Jisɔs dza a ŋgaiŋ nyə wə, mi widəkɔ yɔkɔ
dzə tum binyu i wi nshiŋ ka dzaka a, “Mi wi
Lanini, wɔ wə wɔ kɔ mi wi ndzɔŋni, gia yə
mih kaŋaki i fə̂ ka mih ni kwati nɔni kə ki bi
tsə kaa kə kɔ na nə a?”
18 Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ bɔɔŋ mih a mi
wi ndzɔŋni kɔm nə? Mi widəkɔ kɔkə wə wi
ndzɔŋki. A kɔbi a Nyɔ shəŋ wə wi ndzɔŋki.
19 Ntə wɔ kiəki lə bənchi bə Nyɔ bə̀ bɔ
dzakaki a, ‘Kiə wɔ ki wə̂ɔ kə mi, kiə wɔ ki
nə̂ kə bəh kpə mi, kiə wɔ ki chwə̂ kə, kiə wɔ
ki bêeŋ kə nsaka wi ntəkə, kiə wɔ ki fə̂ kə
kimfikili, bəh wə a wɔ kə̂ksi ba wa bəh nih
wa?’ ”
20 Mi wiwɔ chukuli i Jisɔs a, “Mi wi lanini,
bənchi bələ bəchi kɔ num mih nǐ jiəki lə bɔ i
yisi si mih nǐ kɛiŋki waiŋ wi sumi.”
21 Jisɔs bwaŋ dzəkəh i wi wə lə tulululu,
kɔŋ wi, ka dzaka i wi a, “Fiɛŋ fidəkɔ baaŋ
fimu fiə wɔ kɛiŋki i fə̂. Tsə̂ tə̂ŋni biɛiŋ bia
bichi biə wɔ kaŋaki, ma wɔ gâa kpɔ wiwɔ i
bəni bə kifuu, ka wɔ bi kwati mbum num i
tumi ki bɛiŋ wə. Wɔ ka fə yakadəiŋ, wɔ dzə̂
bǐəli mih.”
22 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, mi wiwɔ wɔkɔ
yaka shi wuuŋ wi i fuŋ, wi fiəni gwu ka
tsəki num a nshɛiŋ nshɛiŋ, kɔm wi nǐ kaŋaki
lə mbum nalə.
23 Jisɔs dza fiəni gwu tsɛiŋ tali bwa bu bə
mbaŋ, dzaka i bɔ a, “Yi ləkəki lə na bəh ŋga
i bəni bə kpɔ i bi liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə.”
24 Ndzaka wiwɔ fumsi bwa bu bə mbaŋ.
Jisɔs ka chu dzaka i bɔ a, “Bwa bəŋ, yi ləkəki
lə na bəh ŋga i mi* i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə!
25 Yi bəniki alə i kikum i liə i dzəŋə yi nsala
wə, tsə si mi wi kpɔ kɔ i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə.”
26 Bɔ wɔkɔ yaka, yi fumsi bɔ na bəh ŋga, bɔ
ka dzakayiki a bɔ bɔ a, “Aka bə num yaka,
ma ndə bi bɔiŋ a?”
27 Jisɔs fiəni tsɛiŋ bɔ lə, ka dzaka i bɔ a,
“Yələ ləkəki alə i mi wiwɔm, ayakalə i Nyɔ
gia yidəkɔ kɔkə yə yi ləkəki i wi.”
28 Bita ka dza dzaka i Jisɔs a, “Tsə̂iŋ, buku
bee biɛiŋ bichi ka biəliki wɔ.”
29 Jisɔs chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkɔŋ
i wɔ a, Mi kɔkə wə wi bee juŋ yi, nabə bwa
bə nih wi, nabə jɛ́mi yi, nabə nih wi, nabə
ba wi, nabə bwa bu, nabə khə wi, a wi bee
kɔm mih bəh kɔm ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ,
30 a wi bi num wi kaŋa kə júŋ bəh bwa bə
nih wi, bəh jɛ́mi yi, bəh nih wi, bəh bwa, bəh
kikhə kiŋkani gbi tsə si wi nǐ kaŋaki. Ayaka
bəni bi bwaŋki lə gvu tə i wi chɛiŋ, i jɔbi wi
dzəni wə, wi bi kwati nɔni kə ki bi tsə kaa
kə.
31 Ayakalə, bəni bəduli bə̀ bɔ kɔ i ninshiŋ
i liə bi numki num i jum wə, bəduli bə̀ bɔ kɔ
i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ.”

Jisɔs chu dzaka i kiŋkani kitali wə kɔm kpi yi
(Matiɔ 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ka chu dza
kwa dzəh, ka yakaki tsəki i Jɛlusalɛm wi tsə
i ninshiŋ. Ayaka bwa bu bə mbaŋ num bəh
ŋkaiŋyi. Bəni bə̀ bɔ nǐ biəliki wi tə bə́ lwa.
Jisɔs chu dzɔ bwa bu bə mbaŋ bə̀ jwɔfi ntsɔ
bəfa bəh bɔ baka gwu wi fuku i bɔ gia yə yi
ni num bəh wi.
33 Wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ wə̂kɔli,
bukumbɛiŋ si yaka tsə i Jɛlusalɛm, bə num
i tsə nya mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi i kaŋ yi
bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə̀ bɔ laniki
bənchi bə Nyɔ, bɔ ni saka təiŋ nsaka wi a bə
wə̂ɔ wi, ka bɔ nya i kaŋ yi tumi wə,
34 ayaka bɔ ni tɔyi wi, chuhyi midziŋ i
gwu yi wə, bə twɛiŋ wi, bə wɔɔ wi, a bi ka
num i kaŋ yitali wə, wi bi dza i kpi wə.”

Jɛm bəh Jɔn nywa biŋgbəkɔ bimbum i Jisɔs
(Matiɔ 20:20-28)

35 Jɛm bəh Jɔn bə̀ bɔ nǐ kɔ bwa bə Sɛbide,
dza dzə yɛiŋ Jisɔs ka dzaka i wi a, “Mi wi
lanini, gia yidəkɔ kɔlə yə buku nəŋki a wɔ fə̂
i buku.”
36 Wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ nəŋki a mih fə̂ nə
i mbɛiŋ?”
37 Bɔ chukuli a, “Buku nəŋki a jɔbi wə wɔ
bi numki i mbum bia wə, ma buku bi num
i biŋgbəkɔ bimbum wə, mi widəkɔ i tsɛiŋ ya
yiləkəli wə, widəkɔ i yi kimiəkə wə.”
38 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ kiəki kə gia
yə mbɛiŋ bikəki. Mbɛiŋ kɔlə i bi mu bwam
wi ŋgəkə wə mih bi mu, nabə i liə i ŋkaiŋni
wi ŋgəkə wimbum wə mih bi liə yɛiŋ a?”

* **10:24** Biŋwakti bikpu bidəkɔ kaŋaki i di biələ wə a, “Mi wə wi kɔ wi jiə mfii bi i mbum wə...”

39 Bɔ chukuli a, “Buku kɔlə i fə.” Jisɔs
dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kɔlə i mu bwam wi
ŋgəkə wə mih ni mu, bəh i liə tə i ŋkaiŋni wi
ŋgəkə wimbum wə mih bi liə yɛiŋ,
40 ayakalə i shinum i kimbu kəŋŋ ki tsɛiŋ
yiləkəli wə nabə i yi kimiəkə wə a kɔkə di biŋ
i nya i mi. Di biwɔ kɔ i bəni bà, bə nǐ kɛiŋsi
di biwɔ i bɔ.”
41 Jɔbi wə kiŋka ki bwa bə mbaŋ bə Jisɔs
bà jwɔfi bɔ nǐ wɔkɔ kɔm gia yiwɔ bɔksi tɔɔ i
Jɛm bəh Jɔn.
42 Jisɔs bɔɔŋ bɔ bəchi, ka dzaka i bɔ a, “Ntə
mbɛiŋ kiəki lə a bəni bà bɔ sakaki kitumi ki
bəni bədɔkɔ si yaka num i bəni bəbɔ bɛiŋ,
bəni bəmbum bəbɔ chusi ŋga bibɔ i bɔ bɛiŋ
a?
43 Yəmaka kaŋaki kə i numki yakadəiŋ i
mbɛiŋ kintəəŋ. Mi wə wi nəŋki i num mi
wimbum i mbɛiŋ kintəəŋ wi kaŋaki i nûm
wə wi nɔmki num nɔmni i mbɛiŋ.
44 Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshiŋ i
mbɛiŋ kintəəŋ, wi kaŋaki i nûmki mfa wi mi
wichi.
45 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi
nǐ ka dzə dəkə a bə nômki i wi. Wi nǐ dzə i
nɔmki i bəni, i nya nɔni ki ka n'yɛlih i yɛlih
bəni bəduli i kpi wə.”

Jisɔs wɛli dzə́kəh yi Batimayus
(Matiə 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Bɔ nyani tsə buku i kwili wi Jɛliku wə.
Jɔbi wə Jisɔs nǐ nyəki fɛiŋ bəh bwa bu bə
mbaŋ bəh mbaŋ wi bəni wimbum, kifəkə
kidɔkɔ shi num a dzə kpəŋ nywa biɛiŋ, yɛli
wi num Batimayus, waiŋ Timayus.
47 Jɔbi wə wi si wɔkɔ a akɔ Jisɔs wi Nasali,
wi yisi ka wamki bəh ŋga a, “Jisɔs, waiŋ
Ŋkuŋ Dɛbit kwâsi nshɛiŋ i mih.”
48 Bəni bəduli dza yisi i kaŋyi wi dzaka
a wi bâŋ. Ayakalə, wi chu fiəni wam na
bəh ŋga a, “Waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit kwâsi nshɛiŋ
i mih.”
49 Jisɔs ka num, ka dzaka a bə bɔɔŋ wi.
Bɔ bɔɔŋ kifəkə kiwɔ, ka dzaka i wi a, “Kâŋa
shɔm, dzâ bɛiŋ, wi bɔɔŋki wɔ.”
50 Kifəkə kiwɔ ka saka baa mbuŋ i gwu yi
wə lɔɔ i kuku, saka dza bɛiŋ tsə i Jisɔs wə.
51 Jisɔs bikə i wi a, “Wɔ nəŋki a mih fə̂ nə i
wɔ a?” Kifəkə kiwɔ chukuli a, “Mi wi Lanini,
mih nəŋki i yɛiŋki biɛiŋ.”
52 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Wɔ tsə̂ mfia.
Shɔm yə wɔ jiə i mih fə wɔ bɔnih.” Akisəkə
dzə́kəh yi baiŋ wi ka yɛiŋki biɛiŋ, ka biəliki
Jisɔs i di biə wi nǐ tsəki.

11

Bə dzɔ Jisɔs i Jɛlusalɛm ka ŋkuŋ
(Matiə 21:1-11; Luk 19:28-40; Jɔn 12:12-19)

1 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ni kɔmsiki
tsəki i Jɛlusalɛm, bɔ kɛiŋ num kɔmsi tsə
i kwili wi Bɛtfajə bəh bi Bɛtani wə biə bi
kɔmsiki tsəki i ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə, wi
ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədɔkɔ bəfa,
2 dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tsə̂ i kwili wi nin-
shiŋ wəyaka wə. Jɔbi wə mbɛiŋ ni liəki tsəki
fɛiŋ akisəkə, mbɛiŋ ni yɛiŋ lə waiŋ njakas
num bə shu, maka mi num yaka yɛiŋ bɛiŋ,
mbɛiŋ shwâli dzə̂ bəh yi fa.
3 Mi widɔkɔ ka bikə a mbɛiŋ shwaki yi
kɔm nə a, mbɛiŋ chukuli a Bah kaŋaki lə
nɔm bəh yi, a wi ki fiəniki dzəki lə bəh yi a
liə liə.”
4 Bɔ ka nyə tsə yɛiŋ yi num bə shu i fifiəŋə
i dzəh kpəŋ. Ayaka bɔ ka shwaki.
5 Si bɔ nǐ shwaki waiŋ njakas wiwɔ bəni
bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ
fəki nə yaka?”
6 Bɔ ka fuku i bɔ gia yə Jisɔs si dzaka. Bəni
bəwɔ ka bee yi bɔ nyə bəh yi.
7 Si bɔ nǐ dzə bəh yi i Jisɔs, jiə bəmbuŋ bəbɔ
i njakas yiwɔ bɛiŋ, Jisɔs ka yaka.
8 Bəni bəduli ka tɔkɔki tsəki bəmbuŋ bəbɔ
i dzəh, bədɔkɔ fakayi cha yi kɛiŋ yi chwa,
tɔkɔ tə i dzəh.
9 Bəni bà bɔ nǐ tsəki i Jisɔs nshiŋ bəh bà bɔ
nǐ biəliki i jum wə wili a, “Lilili, kiŋkɔksi kɔ
Nyɔ wə ɔɔɔ! Nyɔ lɔɔ kimbɔiŋsi ki i mi wə wi
dzəki i yɛli wi Bah wə ɔɔɔ Lilili.*
10 Nyɔ lɔɔ kimbɔiŋsi ki i ŋkuŋ bi wə tii
wibuku wə Dɛbit wə wi si dzə lɔ! Ɔɔɔ,
kiŋkɔkni kɔ i Nyɔ wi bɛiŋ wə Eeee!”
11 Jisɔs tsə buku i Jɛlusalɛm, liə i juŋ yi fəni
yi gia wə, jɔbi wə wi nǐ tsɛiŋ tali si gia yichi
kɔ. Si a nǐ kɔ asi num i fijɔbi wi ka fiəni
bəh bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa tsə
i Bɛtani.

Jisɔs liŋ kpɛiŋ widɔkɔ
(Matiə 21:18-19)

* **11:9** Lilili wələ kɔ i já yi Glik wə a “Hɔsanna”.

12 Chɔkɔ buku wɔɔ Jisɔs bəh bwa bu bə
mbaŋ nyə i Bɛtani chu tsə i Jɛlusalɛm, ayaka
dzəŋ wɔɔ wi.
13 Wi lɔ dzəkəh yɛiŋ kpɛiŋ wi fig widɔkɔ
wi num nanu, kidzɛni num yɛiŋ nalə num
bə si dzi lə mitam miwɔ.† Wi ka tsə buku
fɛiŋ i yɛiŋ a yuwidɔkɔ ŋgaiŋ kɔlə kwati fiɛŋ
yɛiŋ i dzi. Wi ka tsə buku fɛiŋ nəki yɛiŋ kə
fiɛŋ yɛiŋ wə, yɛiŋ shəŋ a kidzɛni yɛiŋ, kɔm a
nǐ kɔkə jɔbi wə mitam si wum yɛiŋ.
14 Wi ka dzaka i kpɛiŋ wiwɔ a, “Kiə mi bi
ma chu lansi dzî fiɛŋ i wɔ wə.” Si wi dzaka
yakadəiŋ bwa bu bə mbaŋ wɔkɔ yi.

Jisɔs kəŋŋ bwili bəni bə shi i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ mə
(Matiɔ 21:12-17; Luk 19:45-48; Jɔn 2:13-22)

15 Si bɔ tsə buku i Jɛlusalɛm, Jisɔs tsə liə i
tɔkɔ wi juŋ yi fəni yi gia mə yisi ka kɔŋŋki
bəni bà bɔ nǐ taŋniki bəh bà bɔ nǐ taŋki biɛiŋ,
beeŋsi bibaŋ biə bəni nǐ kwuniki kpɔ yɛiŋ,
bəh biŋgbɔkɔ bi bəni bà bɔ nǐ taŋniki bibumi.
16 Wi nəki bum kə a mi kɔlə i giŋ fiɛŋ i tsə
daŋsi bəh fi i tɔkɔ wi fəni wi gia wə.
17 Wi ka laniki bɔ dzaka a, “Ntə bə kɔ bə
nyaka a, Nyɔ dzakaki a,
‘Juŋ yiŋ kɔ bə bi bɔɔŋki a juŋ yi tsani i mbi
wichi a?’
Mbɛiŋ ka fiəni yi a yi chu taa wi bəji.”
18 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ
laniki bənchi bə Nyɔ wɔkɔ yi ka nəŋki dzəh
i wɔɔ wi. Bɔ ka lwaki wi kɔm mbaŋ wi bəni
nǐ wɔkɔliki nlani wi wɔkɔ ndzɔŋni nalə.
19 Asi fijɔbi nǐ dzə, Jisɔs bəh bwa bu bə
mbaŋ buku i kwili kintəəŋ.

Nlani wə wi bukuki i kpɛiŋ wə Jisɔs nǐ liŋ
(Matiɔ 21:20-22)

20 Si Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ buku ka
ghaniki kinchɔŋɔchɔŋɔ, bɔ yɛiŋ kpɛiŋ wiwɔ
num wi kpiyi lɔ wichi shi buku i gaaŋ wə.
21 Bita ka kwaka gia yə yi ni num, ka
dzaka i Jisɔs a, “Mi wi Lanini, yɛiŋ kpɛiŋ wə
wɔ ni liŋ si wi kpiyi a.”
22 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ jîə shɔm i
Nyɔ.
23 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi ka
dzaka i ŋkwuŋ wələ a, ‘Mûku gwu ya fa tsô
gbô i kinchwɔ kimbum wə’, Wi ka dzakaki
yakadəiŋ məŋni kə yi i wi shɔm, num wi
bum a gia yələ ŋgaiŋ dzakaki lə ni num lə,
ma yi ni nûm i wi.
24 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, na
finaiŋ fiɛŋ fiə mbɛiŋ nywaki i ntsa wə, num
mbɛiŋ bum a mbɛiŋ ni kwati lə, ma mbɛiŋ
ni kwati.
25 Mbɛiŋ ka num i tsa, mi kaŋa mi widɔkɔ
i shɔm, wi dâlinya wi. Mbɛiŋ ka fəki
yakadəiŋ ma Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ ni
dalinya chu bimbɛiŋ tə. [
26 Mbɛiŋ ka baaŋ i dalinyaki chu bi bəni
bədɔkɔ, ma Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ bɛiŋ bi ma
dalinya bimbɛiŋ tə.] ”‡

Bə bikə di biə ŋga bi Jisɔs nyə
(Matiɔ 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ chu tsə liə i
Jɛlusalɛm. Jɔbi wə wi nǐ nyaniki nnyaki i
juŋ yi fəni yi gia wə, bətii mfə gia bəmbum
bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ bəh
bəni bà bɔ nǐ sakaki tumi ki Bəju nyə dzə
yɛiŋ wi,
28 bikə i wi a, “Wɔ dzɔ faiŋ ŋga biələ na ka
wɔ fəki gia yələ a? A nya ndə ŋga biwɔ i wɔ,
a wɔ fâki gia yiwɔ a?”
29 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih ki bikəki lə
kimbikə kimu i mbɛiŋ, mbɛiŋ ka nǐ chukuli,
mih ka ni fuku i mbɛiŋ mi wə wi nya ŋga a
mih fâki gia yələ.
30 A nǐ nya ndə ŋga i Jɔn na ka wi juliki
bəni i bɔkɔ a? Bi nǐ nyə i bɛiŋ ma nǐ nya mi
wiwɔm a? Mbɛiŋ chukuli mih!”
31 Bɔ dza ka gukuliki a bɔ bɔ a,
“Bukumbɛiŋ ka chukuli a, bi nǐ nyə i
bɛiŋ, wi ni bikə i bukumbɛiŋ aka fə nə a
bukumbɛiŋ ma bum i Jɔn a?
32 Bukumbɛiŋ ka ni chukuli a, a nǐ nya mi
wiwɔm, dəiŋ na?” Bɔ nǐ lwaki bəni kɔm bɔ
bəchi nǐ kɔ num bɔ bum a Jɔn kɔ na mi ntum
wi Nyɔ.
33 Ayakadəiŋ, bɔ ka chukuli i Jisɔs a,
“Buku kiəki kə.” Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Yaka
mih tə ki fukuki kə i mbɛiŋ mi wə wi nya ŋga
i mih ka mih fəki gia yələ.”

12

Ndi kɔm bəni bà mi nǐ jiə i khə
(Matiɔ 21:33-46; Luk 20:9-19)

† **11:13** Bə bɔɔŋki kpɛiŋ wiwɔ i já yi ŋkali wə a “fig”. ‡ **11:26** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə kiŋka kələ.

1 Jisɔs ka yisi i dzakaki i bɔ i bəndi wə
a, “Mi widəkɔ nǐ nɔm khə wi mintam wə
bə kɛiŋsiki mbih yɛiŋ, num wi ta fiəli bəh
mbaiŋ, chum di biə bə nǐ dəŋki mintam
miwɔ yɛiŋ mbih buku, ka maa kibaŋ ki
chənini fɛiŋ, ka jiə bəni i khə wiwɔ wə, ka
nyə tsə i tumi kidəkɔ wə. 2 Jəbi wə bɔ nǐ
kaŋaki i yisi ŋkɔh dzə kpɛiŋ, tii khə wiwɔ ka
faaŋ waiŋ wi wi nɔm widəkɔ i bəni bà wi nǐ
jiə khə wiwɔ i bɔ a bɔ tsâ dzô mmu mintam.
3 Ayakalə, bɔ tsə kwa lɔ wi ka twɛiŋ kɔŋŋ
wi bəh kaŋ yiyəə wi nyə.
4 Ayaka mi wi khə wiwɔ ka chu faaŋ waiŋ
wi nɔm wi widəkɔ i bɔ, wi tsə bɔ chu twɛiŋ
wi, wi kaŋa bali i fwu wi wə, ŋgəmsi wi.
5 Wi chu faaŋ widəkɔ, bɔ wɔɔ wəmaka.
Wi chu faaŋ bədəkɔ bəduli, bɔ twɛiŋ bədəkɔ,
wɔɔyi bədəkɔ.
6 Wi faaŋ lə, a dzə baaŋ a wimu, wəmaka
num waiŋ wi wi shɔm. Ayaka wi fiəni faaŋ
wi i bɔ kwaka a bɔ ni tsə kɔksi lə waiŋ wi
ŋgaiŋ wələ.
7 Ayakalə, bəni bə nɔm bà dzaka a bɔ bɔ
a, ‘Wələ kɔ ndzi kwili wi tii khə wələ, mbɛiŋ
dzâ ma bukumbɛiŋ wɔ̂ɔ wi ka biɛiŋ biwɔ
numki bibukumbɛiŋ.’
8 Ayaka bɔ kwa wi, ka wɔɔ, guku buku
bəh wi yɛiŋ khə.”
9 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a, “Gia
yə tii khə wiwɔ nǐ fə kɔ nə? Wi ni tsə kaasi
bəni bəwɔ, wi nya khə wiwɔ num i bəni
bədəkɔ.
10 Mbɛiŋ ka fa dəkə di biələ i Kiŋwakti ki
Nyɔ wə a? Bə kɔ bə nyaka a,
‘Təh wə, bəni bə maani nǐ nəiŋ,
wi dzə fiəni num təh wi bu wi juŋ.
11 Yələ kɔ mfə wi Bah,
buku ka tsɛiŋki num bəh ŋkaiŋyi.’ ”
12 Bəni bəwɔ wɔkɔ ndi wələ, ka kiə a Jisɔs
tiki num i bɔ. Bɔ ka nəŋki dzəh i kwa wi, ka
lwa num mbaŋ wi bəni wə wi nǐ kɔ fɛiŋ. Bɔ
ka bee wi ka nyə.

Bə taaŋ Jisɔs kɔm kpɔ wi ləəni kiŋwakti (Matiə 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Kifwu ki tumi ka dza faaŋ Bəfalasi bəh
bəni bədəkɔ bə mbaŋ wi Ŋkuŋ Hɛlɔd a bɔ tsâ
tâaŋ Jisɔs i kwâ wi i ndzaka wi wə.
14 Bɔ dzə dzaka i Jisɔs a, “Mi wi lanini,
buku kiəki lə a wɔ si dzaka a ŋkɔŋ, kɔm
wɔ lwaki kə dzákəh yi mi kɔŋ wəmaka kɔ
na ndə. Wɔ laniki ŋkɔŋ num dzəh yi Nyɔ.
Fûku i buku a nchi bumki lə a bə lôɔki
kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wimbum wi Lum, ma
wi bumki kə a?
15 Bukumbɛiŋ lôɔki, ma bə ma lôɔki a?”
Ayakalə, Jisɔs kiə gia yə bɔ nǐ wɛɛliki bəh yi,
ka chukuli a, “Mbɛiŋ taaŋki mih kɔm nə?
Mbɛiŋ dzâ bəh chwaka ki kpɔ mih yɛiŋ.”
16 Bɔ dzə bəh wi, wi dzɔ, bikə i bɔ a, “Fwu
wələ yɛiŋ kɔ wi ndə a, yɛli wələ num wi ndə
a?” Ayaka bɔ chukuli a, “Akɔ yɛli wi Kaysa
ŋkuŋ wi Lum.”
17 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ nyâki fiɛŋ
fiə fi kɔ fi Kaysa i wi, ma mbɛiŋ nyâki fi Nyɔ
i Nyɔ.” Bɔ wɔkɔ yaka, gwu kpi lɔ bɔ kɔm wi.

Bə taaŋ Jisɔs kɔm ndzə wi miŋkpaŋa bəh jəbi wi ndza wi kpi (Matiə 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Bəsadusi bəwɔ nyə dzə i bikə gia i Jisɔs.
Bəsadusi bələ nǐ kɔ bəni bà bɔ nǐ dzaka a
bəni bi fiəni dzayiki kə i kpi wə.
19 Si bɔ dzə yaka, dzaka a, “Mi wi lanini,
Muses nǐ nyaka i bənchi i buku a,
‘Waiŋnih mi ka kpi bee miŋkpaŋa bɔ wi kaŋa
kə waiŋ,
wanih mi wiwɔ kaŋaki lə i nɔsi kpə ŋkwu
wiwɔ,
ka bɔ wi bwɔ bwa i yɛli wi waiŋnih wiwɔ
wə.’
20 Ayakadəiŋ, bwa bə mi widəkɔ nǐ kɔlə
nanitaŋ, wi ninshiŋ dzə dzɔ miŋkpaŋa ka
kpi maka bɔ wi bwɔ waiŋ.
21 Wi kɔmsini wə nɔsi miŋkpaŋa wiwɔ,
ayakalə ka kpi tə maka bɔ wi bwɔ waiŋ.
Yi bi num tali ayaka i bwa bəwɔ nanitaŋ
bəchi, mi i bɔ kintəəŋ nəki bwɔ kə waiŋ bəh
miŋkpaŋa wiwɔ.
22 Bɔ nɔsi fiəli wi yaka bɔ bəchi, mi widəkɔ
kɔbi i bɔ bələ nanitaŋ wə bəh miŋkpaŋa
wiwɔ bwɔ waiŋ. I kiŋgɔksi wə miŋkpaŋa
wiwɔ bɔŋ kpi tə.
23 I liə si bɔ bəchi nanitaŋ nǐ kɔ bɔ nɔsi lɔ
miŋkpaŋa wiwɔ, a bi numki jɔbi wə bəni
dzayiki i kpi wə, ma wi bi numki kpə ndə
a?”
24 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ dzakaki lə
mbɛiŋ kiə alə a mbɛiŋ kɔ fikpəŋ a? Mbɛiŋ kɔ
fikpəŋ kɔm mbɛiŋ kiəki kə gia yə bə nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə, chu kiə kə tə ŋga bi Nyɔ.
25 Gia yə yi bi numki jɔbi wə bəni bi dzaki i
kpi wə, bənyuku bəh bəkaŋa bi chu baŋsiki

kə i ndzə wi bəkaŋa wə. Bə bi numki aka
bəchinda bə Nyə i bɛiŋ.
26 Gia kəm ndza wi kpi, mbɛiŋ ka num fa di
bi Kiŋwakti ki Muses kə kəm kpɛiŋ wə wi nǐ
fiiki a? Nyə nǐ dzaka i wi Muses a,
‘Akə mih Nyə wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh
wi Yakəb a?’*
27 Yi kə a Nyə kəkə Nyə wi bəŋkwu, wi kə
Nyə wi bəni bəwəm. Mbɛiŋ dzani bəh ŋga.”

Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi (Matiə 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Mi widəkə wə wi nǐ laniki bənchi bə
Nyə, nǐ dzə ka wəkə si Jisəs bəh bəni bəwə
gukuliki, chu yɛiŋ si wi chukuliki gia yə bə
nǐ bikəki i wi i dzəh yindzəŋni wə, ayaka wi
ka bikə tə i Jisəs a, “Nchi wə wi tsəki bənchi
bəchi kə winaiŋ a?”
29 Jisəs chukuli i wi a, “Nchi wə wi tsəki
bənchi bəchi kə wələ wi dzakaki a,
‘Ɔ bəni bə Islae mbɛiŋ wôkə,
Bah Nyə wə, Nyə wibukumbɛiŋ,
Bah Nyə wiwə kə a wimu.
30 Wə kôŋki Bah Nyə wa bəh shəm ya yichi,
nyâ gwu ya yichi,
jǐə mfi bia i wi wə bichi,
nôm i wi bəh ŋga bia bichi.’
31 Nchi wə wi biəli wələ kə a,
‘Wə kôŋki mi wə wi kə kəmsi i wə kpəŋ asi
wə kəŋki gwu ya.’
Nchi widəkə chu kəkə wə wi tsəki bələ.”
32 Mi wə wi nǐ laniki bənchi bə Nyə dzaka
i Jisəs a, “Mi wi Lanini, wə chukuli na
chəŋ. Wə dzaka num ŋkəŋ a Nyə kə a wimu
widəkə chu kəkə a kəbi a wi shəŋ.
33 I kəŋki wi bəh shəm ya yichi, jiə mfi i wi
wə bichi, nəm i wi bəh ŋga bichi bəh i kəŋki
mi wə wi kə kəmsi i wə kpəŋ asi wə kəŋki
gwu ya, yi tsəki lə na i fəki bimfə gia bəh
nyám yi waŋni bəh bimfə gia bidəkə.”
34 Jisəs ka yɛiŋ si wi chukuli ka mi wi mfi, wi
ka dzaka i wi a, “Wə kəkə dzəh yi dəəŋ i liə
ntəŋ bi Nyə wə.” I jum wə fɛiŋ wə, mi nəki
chu məm kə i dzə bikə gia i wi.

Kimbwili wə Nyə nǐ kaka kə waiŋ ndə (Matiə 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Jisəs dzə ka laniki bəni i təkə wi juŋ yi
fəni yi gia wə, ka dza bikə i bə a, “Bəni bà bə
laniki bənchi nyani dəiŋ na ka bə dzakaki
a Kimbwili wə Nyə nǐ kaka kə waiŋ Ŋkuŋ
Dɛbit a?
36 Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ fə lə Ŋkuŋ Dɛbit
wələ dzaka kəm Kimbwili wiwə dzakaki a,
‘Bah Nyə nǐ dzaka i Bah wuŋ a,
wi nûm i tsɛiŋ yi yiləkəli wə,
i tsâ buku jəbi wə ŋgaiŋ bi jiəki bəni bu bà bə
baiŋki wi
wi təmyi gvu yi i bə bɛiŋ.’
37 Dɛbit mwi ka bəəŋki wi a Bah wi, wi
chu nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?” Si
Jisəs ni dzakaki gia yiwə yakadəiŋ, mbaŋ wi
bəni wə wi nǐ kə fɛiŋ, ka wəkəliki i wi bəh
kinsaŋli bə wəkə ndzəŋni.

Jisəs təyi kimfə ki bəni bà bə laniki bənchi bə Nyə (Matiə 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Asi wi nǐ laniki bəni, wi dza dzaka i bə
a, “Mbɛiŋ tôkniki, kəm bə bəni bà bə laniki
bənchi bə Nyə, bə kəŋki i nyaniki nnyaki
bəh bəmbuŋ bədəəŋ tsə i kidi ki shi wə, a
bəni bôniki bə bəh kiŋkəksi.
39 Chu kəŋ i numki i di bi kəknini wə i juŋ
yi tsani wə, bəh i di bi bini wə.
40 A chu num a bə bà bə laksiki biɛiŋ
bi bəkaŋa bəŋkwu, fwəkyi dzə biɛiŋ bibə,
kwayi fə bəntsa bədəəŋ. Ŋgəkə wibə bi
numki na wimbum.”

Kinya ki kpə ŋkwu (Luk 21:1-4)

41 Jisəs nyə tsə shinum i kimbu kə ki nǐ
tsɛiŋki daŋsiki ki kintaiŋntaiŋ ki nya kə i təkə
wi juŋ yi fəni yi gia wə,† ka tsɛiŋki si bəni
dzəki jiəki kpə i kintaiŋntaiŋ ki nya mə. Bəni
bə kpə bəduli nǐ dzəki jiəki kpə fɛiŋ wi duli.
42 Kpə ŋkwu wi kifuu widəkə nǐ dza dzə,
jiə bədəli bəfa yɛiŋ, wi kpɛiŋ kə i fiɛŋ fidəkə
wə.
43 Ayaka Jisəs bəəŋ bwa bu bə mbaŋ
dzaka i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a
kpə ŋkwu wələ wi kə mi wi kifuu lə, wi nya
tsə bəni bəchi bà bə jiəki biɛiŋ i kintaiŋntaiŋ
kələ mə.
44 Bəni bəchi bà bə si nyaki, bə si nyaki
num biŋka bibə bi kpə biə bi si jikə ka
gbəyiki kuku. Ayakalə, kpaŋa wələ dzə bəh
gwu yi yichi nya biɛiŋ bichi biə wi kaŋaki,
num a biə wi nəki yɛiŋ wə.”

* **12:26** Ablaham bəh Ayjik bəh Yakəb kə bətii tii wi Bəju bà bə nǐ kpiyi na ka bə bwə Muses. † **12:41** Kinya kələ nǐ dzəki di i təkə wi nintəəŋ wə bəkaŋa nǐ tsaki fɛiŋ.

13

Gia yi kaiŋni bəh gia yə yi bi numki i jəbi wi dzəni wə
(Matiə 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Jəbi wə Jisəs nǐ buku dzə i juŋ yi fəni gia mə, waiŋ wi mbaŋ widəkə dzə ka kainyiki i wi a, “Mi wi Lanini tsêiŋ kitəh kimbum kələ bə maa juŋ yələ yɛiŋ. Akə na mmaa wi juŋ wi ndzəŋni lə!”

2 Jisəs chukuli i wi a, “Mbɛiŋ yɛiŋ alə ŋkaiŋni wi maani wimbum wələ a? Təh wimu bi baaŋ kə i widəkə bɛiŋ maka bə baka təkə wi i kuku.”

(Matiə 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Jəbi wə Jisəs nǐ tsə shinum i Ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə i kimbu kə ki tsɛiŋki daŋsiki juŋ yi fəni yi gia, i fɛiŋ wə Bita bəh Jɛm bə Jən bəh Andulu tsə a bə bə ka bikə i wi a,

4 “Fûku buku jəbi wə gia yələ yichi bi numki, bəh binchəsi biə bi chusiki a jəbi wi gia yələ yichi si num a kpɛiŋ.”

5 Jisəs yisi i dzakaki i bə a, “Mbɛiŋ tôkniki ka mi bi ma fwôkyi mbɛiŋ a mbɛiŋ ndzani dzəh.

6 Bəni bəduli bi dzə lə dzə yɛli wuŋ kəŋ i ninshiŋ, mi dzaka a, ‘Akə mih wiwə.’* Jəbi wə bə bi fəki yakadəiŋ ka fwəkyiki bəni bəduli.

7 Jəbi wə mbɛiŋ bi wəkəki a bə tumki jum, chu wəkə tə gia kəm jum, kiə shəm bi ma tâiŋyiki mi. Yələ kə gia yə yi kaŋaki i bi num. Ayakalə, kiŋgəksi kɛiŋ ki dzə kə.

8 Tumi bi tumki lə jum bəh kidəkə, ayaka ntəŋ widəkə tum jum bəh widəkə. Nshwaiŋ bi nəŋniki i di di wə, dzəŋ tə bi numki. Yəmaka gia bi numki aka ləli bi miŋkpaŋa wə wi yisi i nəmki.

9 Mbɛiŋ kaŋaki i tôkniki. Mbɛiŋ kîəki a bə bi nya daŋsi lə mbɛiŋ i kaŋ yi bəni bà bə sakaki bənsaka. Bə bi twɛiŋki lə mbɛiŋ i juŋ yi tsani wə. Mbɛiŋ bi numyiki lə i bəni bà bə sakaki tumi nshiŋ, bəh i bəŋkuŋ nshiŋ kəm mih, i beeŋ nsaka wuŋ.

10 Ayakalə, bə kaŋaki i bi yisi fuku ntum wi ndzəŋni wi Nyə i kitumi kichi wə.

11 Jəbi wə bə bi kwayi mbɛiŋ i tsə nya i juŋ yi nsaka wə, kiə fwu bi ma bôkə mbɛiŋ a mbɛiŋ ni tsə dzaka a nə a. Jəbi wə mbɛiŋ tsə, mbɛiŋ ka dzakaki shəŋ a gia yə yi bukuki dzəki i shəm yimbɛiŋ wə i jəbi wiwə wə, kəm ndzaka wiwə bi numki kə wimbɛiŋ. A bi nyaki Kiŋ'waka ki Baiŋni ndzaka i dzaka kimbɛiŋ wə.

12 Mi bi dza dzə lə waiŋnih wi nya a bə wəə, tii waiŋ dzə waiŋ wi nya a bə wəə. Bwa bi dza lə bwaŋ gvu i bətii bəbə bəh bənih bəbə chɛiŋ, fə bə wəəyi bə.

13 Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbɛiŋ kəm yɛli wuŋ. Ayakalə, mi wə wi bi kaŋaki shəm i tsə buku i kiŋgəksi wə akə wə wi bi bəiŋki.

Kəm gia yi gumini yə yi bi numki
(Matiə 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 (Mi wə wi faaki kiŋwakti kələ wôkə ndzəŋ,) jəbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki gia yi gumini yə yi kə i bəkəli di num yi dzə num i juŋ yi fəni yi gia wə, bəni bà bə kə i Judea bi gêiŋ yâka i ŋkwúŋ wə.

15 Mi wə wi kə i fwu wi juŋ bɛiŋ wi bi ma chu shǐ lǐə i dzu a ŋgaiŋ dzôki fiɛŋ fidəkə.

16 Mi wə wi kə i khə wi bi ma chu fîəni kwê a ŋgaiŋ tsâ dzô mbuŋ wi.

17 Ŋgəkə wimbum bi numki wi bəkaŋa bà bə bi numki bəh kitəə, bəh bà bə masiki bwa.

18 Mbɛiŋ tsâki a kiə gia yiwə bi ma nûm i jəbi wi fiəkə yiləkəli wə.

19 Bəni bi yɛiŋki lə bəŋgəkə i chəkə biwə wə, maka wəmaka ŋkaiŋni wi ŋgəkə num num na i yisi si Nyə nǐ maa mbi wələ bəh i dzə buku bidaiŋ. Ayaka wəmaka ŋkaiŋni wi ŋgəkə kəbi i bi chu num.

20 Ayaka asi məŋ a Bah gaali kaŋ yi bəŋgəkə yiwə, ma na mi wimu bi bəiŋ kə i kaŋ yiwə wə. Ayakalə, a akə kəm bəni bu bà wi nǐ sabi jiə, yi fə wi gaali kaŋa yiwə.

21 Mi ka bi dzaka i mbɛiŋ i kaŋ yiwə wə a ‘Tsêiŋ, Kimbwili wə Nyə nǐ kaka a bə wi lə fa!’ Yudəkə a, ‘Mbɛiŋ tsêiŋ bə wi yaka fi!’ Kiə mbɛiŋ bi ma bûm.

22 Mbɛiŋ kîəki a bəni bi dzə lə nyi ntəkə a bə kə bəmbwili bà Nyə nǐ kaka, bədəkə dzaka a bə kə bəni bə ntum bə Nyə, bə bi fəki bənchəsi bà bə chusiki ŋga bibə, fə tə gia yi dzaka ki wəmni, məmsi i fwəkyi bəni bà Nyə kə wi sabibwili bə ka jiə a bə dali dzəh.

23 Mbɛiŋ tsêiŋ, mih fuku lə gia yələ yichi i mbɛiŋ jəbi kɛiŋ.

* **13:6** “…Mi wiwə.” Bi dzakaki yaka a num kəm Kimbwili wə Nyə nǐ kaka. Bə bi fəki yaka i fwəkyi bəni bəduli ka bə ndzani dzəh.

Si yi bi numki i jəbi wə mi wə yɛli wi kə Waiŋmi bi fiəni dzəki
(Matiə 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 A bi numki i kaŋ yiwə wə num bəŋgəkə
bəwə tsə, wəŋ bi dza jiki num jini, fiəŋŋ bi
ma chu baiŋki tə,
25 bijəŋ bi gbəyiki i bɛiŋ, biɛiŋ bichi biə bi
kaŋaki ŋga i bɛiŋ bi nəŋniki.
26 Ayakadəiŋ, bəni bi yɛiŋ si mi wə yɛli wi
kə Waiŋmi si wi shiki dzəki i bikwu wə kaŋa
ŋga bimbum bəh kiŋkəkni.
27 Ma wi bi ka chiŋsi bəchinda bu bə tsə
i bimbu bi mbi binaa wə i di biə nshwaiŋ
gəksiki bəh biə bəəli gəksiki, a bə dzə juŋni
bəni bu bà wi kə wi sabibwili lə.
(Matiə 24:32-35; Luk 21:29-33)
28 Mbɛiŋ lâni dzô gia i kpɛiŋ wi fidəiŋ wə.
Jəbi wə cha yiwə yisi i nyaki mwi, bwili
bindzɛni, mbɛiŋ ka kiəki a nyum kwuni lə
gwu.
29 Yi kə a liŋ, i jəbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki gia
yələ dzə di, mbɛiŋ ka kiəki a jəbi si num a
kaŋ.†
30 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a ŋgəkə wi liə
wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi num.
31 Bəəli bəh nshwaiŋ bi tsə kaa lə, ayakalə
gia yiŋ kəbi i bi lansi nəŋni.
(Matiə 24:36-44)
32 Ayakalə, mi widəkə kəkə wə wi kiəki
chəkə biwə nabə jəbi wiwə. Na bəchinda bə
Nyə bà i bɛiŋ nabə Waiŋ Nyə tə kiəki kə. A
kiəki a Ba, wi mbəŋ.
33 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tôkniki chu wəkəli
kəm mbɛiŋ kiəki kə jəbi wə wi bi dzəki,‡
34 yi kə aka mi wə wi tsəki nyani, jəbi wə
wi ni nyəki, wi bee kwili wi i kaŋ yi bwa bu
bə nəm, na ndə bəh chəkə bi bi nəm, na ndə
bəh chəkə bi bi nəm, ka dzaka i mi wə wi
chəniki dzaka ki mbaiŋ a wi bâaŋ chêniki
bindzəŋ.
35 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûmki bəh ŋkɛiŋsi
wi gwu, kəm mbɛiŋ kiəki kə jəbi wə tikwili
wiwə bi fiəni dzəki. Yudəkə a bi numki
i fijəbi, yudəkə nchəkə kintəəŋ, yudəkə i
jəbi wə kwəkə ki ninshiŋ təŋki, yudəkə
kinchəŋəchəŋə.
36 Kiə wi bi ma təkəli tumbuku wi yɛiŋ
mbɛiŋ nə wə.
37 Ayaka gia yə mih dzakaki i mbɛiŋ fa
mih dzakaki yi i mi wichi tə a, ‘Mi wichi
nûmki bəh kinchəni.’ ”

14

Bəni jiə ja i kwa wəə Jisəs
(Matiə 26:1-5; Luk 22:1-2; Jən 11:45-53)

1 A nǐ baaŋ a kaŋ yifa ka bə liə i Dzini bi
Ntsədaŋ bəh bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə dzəəŋ
yɛiŋ. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bə
laniki bənchi bə Nyə ka nəŋki dzəh yi wɛlini
yə bə ni kwa Jisəs yɛiŋ i wəə.
2 Bə jiə ja a bə bə a, “Kiə bukumbɛiŋ ki
mô̂m kə gia yələ i jəbi wə bə fəki Dzini biələ
yɛiŋ, kəm bukumbɛiŋ ka məm yi, ma yi ni
dzə bəh ŋgəkə i bəni kintəəŋ.”

Miŋkpaŋa widəkə fiaŋsi Jisəs bəh fiaŋsi bi tsɛŋə yindzəŋni
(Matiə 26:6-13; Jən 12:1-8)

3 Jəbi wə Jisəs nǐ kə i Bɛtani, i kwili wi
Samən wə wi nǐ yisi kə mi wi kumyini, bə
nǐ kə fɛiŋ bə dzi wə, miŋkpaŋa widəkə dza
liə dzə bəh finsəkə fi fiaŋsi fidəkə* a num
bi tsɛŋə yindzəŋni. Fiaŋsi biwə nǐ kə bi kpə
wi ləkəli, num bə kɛiŋsi a bəh nad shəŋ. Si
wi liə, ka bwiŋ dzaka ki finsəkə fiwə shuku
fiaŋsi biwə i fwu wi Jisəs wə. 4 Bəni bədəkə
bà bə nǐ kə fɛiŋ yisi i shwiŋyiki dzakayi a,
“Wi bəkəliki fiaŋsi biələ kilələ kəm nə lə?
5 Num bə si kə taŋni fiaŋsi biwə i kpə wə
wi tsə bənchuku gi yitali, i nyaki kpə wiwə
i bəni bə kifuu.” Bə bá yəli i wi.
6 Ayakalə, Jisəs dzaka i bə a, “Mbɛiŋ bêe
wi məŋ. Mbɛiŋ nyaki ŋgəkə i wi kəm nə? Wi
fə num gia yindzəŋni i mih.
7 Mbɛiŋ kiə a bəni bə kifuu kə bəh mbɛiŋ
jəbi wichi. Mbɛiŋ num i gamtiki bə i na
winaiŋ jəbi wə mbɛiŋ kəŋki. Ayakalə, i mih,
mih ni numki kə bukumbɛiŋ jəbi wichi.
8 Kpaŋa wələ fə gia yə wi si kə i fə. Wi
shukuyi fiaŋsi biələ i mih wə lə kɛiŋsi num
gwu yiŋ jəbi kɛiŋ, si bə bi ləəki mih.
9 Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, na faiŋ bə bi
fukuki ntum wi ndzəŋni wələ i mbi wichi
wə, gia yələ miŋkpaŋa wələ fə bə bi fukuki
yi, bə kwaka wi.”

† **13:29** Yuwidəkə a, “Wi si num kəmsi dzə a dzaka kifiəŋə wə.”
‡ **13:33** Biŋwakti bikpu bədəkə kə kpɛiŋ fa a, “Ntsâ”.
* **14:3** Finsəkə fiələ kə num bə nǐ kɛiŋsi bəh bitəh bidəkə biə bə bəəŋki i já yi Glik wə a, “alabaster”.

Judas tsə taŋni Jisəs (Matiə 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Judas Iskaliət wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ wi
bwa bə Jisəs bà jwəfi ntsɔ bəfa, ka nyə tsə
yɛiŋ bətii mfə gia bəmbum taŋni Jisəs i bɔ.
11 Jɔbi wə bɔ nǐ wɔkɔ yaka bɔ laŋ nalə, ka
kaka wi a bɔ ni nya lə wi bəh kpɔ. Wi yisi i
nəŋki dzəh yə wi ni nya Jisəs yɛiŋ i bɔ kaŋ.

Jisəs bə bwa bu dzi biɛiŋ bi dzini bi gəksini (Matiə 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jən 13:21-30)

12 A dzə num i chəkɔ bi ninshiŋ i Dzini bi
Blɛd wə bə ka jiə dəkə dzəəŋ yɛiŋ, biə bə si
kum waiŋ jaka i Dzini bi Ntsədaŋ biwɔ wə.
I fɛiŋ wə bwa bə Jisəs bə mbaŋ bikə i wi a,
“Wɔ nəŋki a buku tsə kɛiŋsi faiŋ di biə bə ni
dzi Dzini bi Ntsədaŋ yɛiŋ a?”
13 Wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədɔkɔ
bəfa, dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ lǐə tsə̂ i kwili wə,
mbɛiŋ ni baŋsi lə bə mi num wi bəkə kpəŋə
wi mwi, mbɛiŋ bǐəli wi.
14 Jɔbi wə wi ni tsə liə, juŋ yə wi liə yɛiŋ,
mbɛiŋ dzâka i tii juŋ wiwɔ a, Mi wi Lanini
bikəki a lum wi juŋ yi bəni bə dzəni kɔ faiŋ
ka bɔ bwa bu bə mbaŋ num dzi Dzini bi
Ntsədaŋ yɛiŋ a?
15 Wi ka ni chusi lum wimbum i juŋ
yi bɛiŋ wə num bə kɛiŋsi jiə, yi wɔkɔli
a wɔkɔlini, mbɛiŋ liə kɛiŋsi biɛiŋ bidzini
yɛiŋ.”
16 Bwa bu bə mbaŋ bà ka nyə tsə i kwili
kintəəŋ, tsə yɛiŋ biɛiŋ bichi num a liŋ asi
Jisəs si dzaka i bɔ. Bɔ ka kɛiŋsi biɛiŋ bi Dzini
bi Ntsədaŋ fɛiŋ.
17 A dzə num i fijɔbi, Jisəs bəh bwa bu bə
mbaŋ bà jwəfi ntsɔ bəfa juŋni fɛiŋ.
18 Jɔbi wə bɔ nǐ num kuku ka dziki, Jisəs
yisi i dzakaki i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i
mbɛiŋ a, mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ni taŋni
lə mih, mi wiwɔ kɔlə fa wi dzi buku wi.”
19 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka numki a nshɛiŋ
nshɛiŋ, bɔ bá bikə i wi a wimu wimu a, “Akɔ
mih ma?”
20 Wi chukuli i bɔ a, “Akɔ a mi i mbɛiŋ bələ
jwəfi ntsɔ bəfa kintəəŋ a num wə buku wi ni
chiŋni n'yɔkɔ blɛd i tasa mə.
21 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi
nyə̂ asi bə nǐ nyaka kɔm wi. Ayakalə, ŋgəkə
wimbum kɔ i mi wə wi taŋni mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi. Yi nǐ ndzəŋki a bə ma bwɔ wəmaka
mi.”

Jisəs bə bwa bu dzi kichiŋni (Matiə 26:26-30; Luk 22:14-20)

22 Asi bɔ nǐ dziki, Jisəs dza dzɔ blɛd, nya
kiyəŋni i Nyɔ, gbɛyi, nya i bwa bu bə mbaŋ
ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kə̂, a fa kɔ gwu yiŋ.”
23 Wi ka dzɔ tə bwam, nya kiyəŋni i Nyɔ,
ka nya bwam wiwɔ bɔ bəchi mu fiəli.
24 Wi ka dzaka i bɔ a, “Mələ kɔ mwa məŋŋ
mə Nyɔ dzi miŋkaiŋ bəh mɔ, mɔ shuku buku
kɔm bəni bəduli.
25 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mih ni chu
mu kə mbih mi kpɛiŋ wi laani wələ i tsə
buku i chɔkɔ biə mih bi muki mɔ mimfiaŋ
i kintəəŋ ki ntɔŋ bi Nyɔ wə.”
26 Jɔbi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ kaasi,
bɔ yəəŋ njaŋ wi kɔksini, buku ka yaka tsə i
ŋkwuŋ wi Kɛiŋ yi Ɔlif wə.

Jisəs dzaka a Bita bi məŋni lə ŋgaiŋ (Matiə 26:31-35; Luk 22:31-34; Jən 13:36-38)

27 Jisəs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bəchi ni
fiəni gɛiŋ chu lə i jum wə kɔm gia yə yi ni
num bəh mih. Yi num asi bə nyaka a, Nyɔ
dzakaki a,
‘Mih ni wɔɔ lə ntɔkni shwáŋ ma shwáŋ yiwɔ
ni gaali.’
28 Ayakalə, jɔbi wə Nyɔ bi dzasi mih i kpi
wə, mih bi tsə i mbɛiŋ nshiŋ i Galili.”
29 Bita chukuli i wi a, “Kɔŋ Bəni bəchi gɛiŋ
chu i jum wə, mih kɔkə ni məm i fiəni.”
30 Jisəs fiəni chukuli i wi a, “Mih fukuki
ŋkɔŋ i wɔ a, daiŋ nchɔkɔ, na ka kwɔkɔ ni
tɔŋki kiŋkani kifa, num wɔ məŋni lɔ mih
kiŋkani kitali.”
31 Bita baaŋ a dzakaki a dzakani a, “Kɔŋ
mih ni numki i kpi buku wɔ, mih kɔkə i ni
lansi nəiŋ wɔ.” Si wi dzaka yaka, bədɔkɔ bà
bəchi bɔŋ dzaka ayaka tə.

Jisəs tsa i Gɛsɛmane (Matiə 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Bɔ dza tsə sə i di bidɔkɔ wə, bə ni bɔɔŋki
a Gɛsɛmane, Jisəs ka dzaka i bwa bu bə
mbaŋ a, “Mbɛiŋ shǐnumyi fa, mih kini tsə
tsa.”
33 Wi ka dzɔ Bita bəh Jɛm bəh Jən, bəh bɔ
tsə sə fɛiŋ. Wi dza ka kwakaki gia yiwɔ yi
fumsi wi, shɔm yi nya ŋgəkə i wi.

34 Wi ka dzaka i bɔ a, “Shɔm yiŋ kɔ
a bəh nshɛiŋ nshɛiŋ nalə na ka mih kpi
num kpini. Mbɛiŋ bâaŋ a fa bukumbɛiŋ
wôkɔliki.”
35 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kini tsə i
ninshiŋ, gbɔ i kuku, bá tsa a, dzəh kabə num
wɔ fə ma jɔbi wi ŋgəkə wələ tsə daŋsi wi.
36 Wi ka tsa a, “Abba,† Ba wuŋ, gia yichi
bəniki lə i wɔ i fə. Dzô bwíli bwam wi ŋgəkə
wələ i mih wə. Ayakalə, ma yi num asi wɔ
kɔŋki. Kɔbi si mih kɔŋki.”
37 Wi fiəni dzə buku i bɔ wə, ka ti bɔ nɔ wə.
Wi bikə i Samɔn a, “Yi kɔ a mbɛiŋ kɔkə i num
bɛiŋ bəh mih i tsə buku i mbiəŋə wimu wə
a?
38 Mbɛiŋ tsâŋəki, mbɛiŋ tsâ a kiə kimɔmsi
ki dzə kə i mbɛiŋ wə. Yi kɔ ŋkɔŋ a shɔm kɔŋki
lə, ayakalə nyam yi gwu bɔhyi.”
39 Si wi dzaka yakadəiŋ chu fiəni tsə i tsa,
ka tsaki a gia yə wi si yisi tsa.
40 Si wi ni fiəni dzə, ka chu ti bwa bu bə
mbaŋ nɔ wə kɔm kinu nǐ kɔ i dzákəh yibɔ
wə nalə. Ayaka bɔ nəki kiə kə gia yə bɔ kɔ
i chukuli.
41 Wi chu fiəni dzə i kiŋkani kitali wə, bikə
i bɔ a, “Mbɛiŋ kɛiŋki mbɛiŋ nɔ a nɔni waka
fimbɛiŋ a? Yi dzə kpɛiŋ i liə. Jɔbi wiwɔ dzə
kpɛiŋ. Bə kɔ bə taŋni lɔ mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi i kaŋ yi bəni bəchu wə.
42 Mbɛiŋ dzâ bɛiŋ bukumbɛiŋ tsâki.
Mbɛiŋ tsêiŋ, mi wə wi taŋni mih bə wi yaka
wi dzə.”

Bə kwa Jisɔs
(Matiɔ 26:47-56; Luk 22:47-53; Jɔn 18:3-12)

43 Asi Jisɔs nǐ kɛiŋki wi dzaka, akisəkə
Judas wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs
bà jwɔfi ntsɔ bəfa dzə tumbuku. Wi ni dzəki
bəh mbaŋ wi bəni bɔ kaŋa bənywɔ bəh
bibɔkɔ, num a faaŋ bətii mfə gia bəmbum
bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bəh bəni bà bɔ
sakaki tumi.
44 A nǐ kɔ num mi wə wi taŋni Jisɔs, tsə
kɛiŋsi lɔ kinchəsi bəh bəni bəwɔ ka dzaka a,
“Mi wə mih ni bɔni, mih maŋni yaŋyi, akɔ
wi mbɛiŋ ni kwâ, mbɛiŋ tôkniki ka wi ma
gêiŋ.”
45 Si Judas dzaka yaka, akisəkə ka nyə tsə
i Jisɔs wə, bɔni wi a, “Mi wi Lanini.” Si wi
bɔni yaka, bá maŋni wi yaŋyi.
46 Bəni bəwɔ ka kwa kaŋa Jisɔs.
47 Mi widəkɔ wə wi nǐ kɔ bɔ bəh Jisɔs
ka guku baa nywɔ wi jum, gba chwiŋ təiŋ
kintuni ki mfa wi fwu wi bətii mfə gia yɛiŋ,
ki təiŋ.
48 Jisɔs bikə i bəni bəwɔ a, “Mbɛiŋ dzə
i kwa mih ka dzəki bəh bənywɔ tasi bəh
bibɔkɔ ka mbɛiŋ dzəki i kwa num ji a?
49 Mih nǐ shi kɔ bəh mbɛiŋ chɔksi chɔksi i
juŋ yi fəni yi gia mə, lani bəni, mbɛiŋ na dzə
kwa mih. Ayakalə, yələ num lə ka gia yə bə
nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə ni dzə kpɛiŋ.”
50 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ bəchi sɛiŋ bee wi
fɛiŋ ka gɛiŋ bəchi.
51 Ayaka waiŋ sumi widəkɔ bá biəli wi,
maka wi ləh fiɛŋ fidəkɔ i gwu yi wə, a num
shəŋ a tsɛiŋ yi mbuŋ i gwu yi wə. Bɔ tsə i
kwa tə wi,
52 Wi shwa bee tsə mbuŋ wiwɔ, ka yɔkɔ
gɛiŋ bəh chwɔŋ kiyəə.

Bə saka nsaka wi Jisɔs
(Matiɔ 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jɔn 18:13-14,19-24)

53 Bɔ ka dzɔ Jisɔs, tsə bəh wi i fwu wi
bətii mfə gia wə. Bətii mfə gia bəmbum bəh
bəni bà bɔ sakaki tumi bəh bəni bà bɔ laniki
bənchi bɔ juŋni fɛiŋ.
54 Bɔ nyə bəh Jisɔs, Bita biəli i jum wə i
dzəh yi dəəŋ. Wi tsə buku na i təkɔ wi fwu
wi bətii mfə gia wə, ka shinum bəh bəni bà
bɔ nǐ chəniki kwili wiwɔ ka jɔkɔki gbuku.
55 I fɛiŋ wə bətii mfə gia bəmbum bəh bəni
bəchi bà bɔ sakaki bənsaka bá nəŋ gia yə bɔ
ki jiəki i Jisɔs fuŋ, ka bɔ ni wɔɔ wi. Ayakalə,
bɔ nəki kwati kə gia yidəkɔ.
56 Bəni bəduli ka beeŋki nsaka wi ntəkə i
jum wə kɔm Jisɔs. Ayakalə, bəndzaka bəbɔ
nǐ kɔ chi chi bɔ na kwati dzəh yə bə kɔ i wɔɔ
wi.
57 Bəni bədəkɔ dza numbɛiŋ, ka beeŋki
nsaka wi ntəkə i wi fuŋ dzaka a,
58 “Buku ni wɔkɔ wi dzaka a ŋgaiŋ ni
shakyi lə juŋ yi fəni yi gia yələ mi wiwɔm
maa, ma ŋgaiŋ dzɔ kaŋ yitali i fiəni maa yə
aka maa dəkə mi wiwɔm.”
59 Na si bɔ nǐ dzakaki yakadəiŋ, bəndzaka
bəbɔ nǐ kɔ chi chi bɔ na kwati dzəh yə bə kɔ
i wɔɔ wi.

† **14:36** Abba wələ kɔ i já yi Alamiak wə a ba wuŋ.

60 Fwu wi bətii mfə gia wiwɔ ka dza
numbɛiŋ i bɔ nshiŋ, ka bikə i Jisɔs a, “Yaka
wɔ kaŋaki kə gia i chukuli i gia yə bəni bələ
dzakaki kɔm wɔ a?”
61 Ayakalə, Jisɔs kpichumi məŋ, nəki
chukuli kə. Fwu wi bətii mfə gia wiwɔ chu
bikə i Jisɔs a, “Akɔ wɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ
kaka, Waiŋ Nyɔ wə bə kɔksiki a?”
62 Jisɔs chukuli a, “Akɔ mih. Mbɛiŋ ni yɛiŋ
lə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi num wi shinum i
tsɛiŋ yiləkəli yi Wi wə wi kaŋaki Ŋga, mbɛiŋ
chu fiəni yɛiŋ si wi shiki dzəki i bɛiŋ i bikwu
wə.”
63 I fɛiŋ wə fwu wi bətii mfə gia wɔkɔ
yaka, ka taŋyi bəmbuŋ i gwu yi wə,‡ bikə a,
“Bukumbɛiŋ nəŋki i chu wɔkɔ a nə, num wi
dzaka kaasi lə gia yichi a?
64 Mbɛiŋ wɔkɔ alə si wi dzɔki di bi Nyɔ a?
Mbɛiŋ dzaka yimbɛiŋ a nə?” Bəni bəchi təiŋ
a wi kɔ mi ka bə wɔɔ num wɔɔni.
65 Bəni bədɔkɔ yisi i chuhyiki mindzəŋ i
Jisɔs wə, kaŋa baŋ dzákəh yi, ka twɛiŋki wi
bikə i wi a, fuku mi wə wi twɛiŋ wɔ, “Fuku
la ntum wi Nyɔ wa wə i liə.” Bəni bə jum yisi
i nyiksiki Jisɔs twɛiŋ.

Bita məŋni Jisɔs

(Matiə 26:69-75; Luk 22:56-62; Jən 18:15-18,25-27)

66 Si Bita nǐ kɔ num wi num i kimbu ki
dzəshi ki təkɔ wə, waiŋkpaŋni widɔkɔ wə wi
nǐ nəmki i kwili wi tii mfə gia wə, dza kɔmsi
dzə i Bita wə.
67 Si wi yɛiŋ Bita wi jɔkɔki gbuku, wi tsɛiŋ
wi lə tulululu, ka dzaka a, “Wɔ tə si kɔlə
mbɛiŋ bəh Jisɔs wi Nasali wəyaka.”
68 Bita nəiŋ, ka dzaka a, “Mih kiəki kə gia
yə wɔ dzakaki yaka. Mih kiəki kə.” Si wi
dzaka yakadəiŋ, nyə fɛiŋ ka tsə i dzaka ki
mbaiŋ wə, kwɔkɔ ka təŋ.§
69 Jɔbi wə waiŋkpaŋni wə nǐ chu yɛiŋ wi,
dzaka i bəni bà bɔ ni numyi fɛiŋ a, “Mi wələ
kɔ mi i bɔ wə.”
70 Bita chu nəiŋ. A i jɔbi wi twɛsi wə, bəni
bà bɔ ni numyi fɛiŋ bɔ chu dzaka i Bita a, “I
yi ŋkɔŋ wə akɔ mbɛiŋ bɔ, kɔm wɔ kɔ tə mi wi
Galili.”
71 Bita ka kaiŋ, bɔɔŋ num ləiŋ i fwu wi wə
i dzaka a, “Mih kiəki kə mi wə mbɛiŋ dzaka
kɔm wi.”
72 Akisəkə kwɔkɔ chu təŋ i kiŋkani kifa wə.
Si wi wɔkɔ yaka ka kwaka ndzaka wə Jisɔs
nǐ dzaka i wi a, “Ka kwɔkɔ ni təŋki i kiŋkani
kifa wə, a ni numki num wɔ nəiŋ lɔ mih i
kiŋkani kitali wə.” I fɛiŋ wə, wi gbɔ mindəm
ka dəki.

15

Jisɔs i Baylɛ nshiŋ

(Matiə 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jən 18:28-38)

1 Asi biŋ nǐ baiŋki dzəki, bətii mfə gia
bəmbum bəh bəni bà bɔ sakaki tumi bəh
bəni bà bɔ laniki bənchi, bəh kansi wichi
shinum ka jiə kimfasi, kaŋa Jisɔs, dzɔ wi tsə
nya i kaŋ yi Baylɛ Gɔmna wi Lum.
2 Baylɛ bikə i Jisɔs a, “Akɔ wɔ Ŋkuŋ wi Bəju
a?” Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ asi wɔ dzaka.”
3 Bətii mfə gia bəmbum ka yisi i jiəki gia i
Jisɔs fuŋ yiduli.
4 Ayakadəiŋ, Baylɛ chu bikə i Jisɔs a, “Wɔ
kaŋaki kə gia i chukuli a? Wɔ wɔkɔ alə gia
yə bə jiəki i wɔ fuŋ a?”
5 Ayakalə, Jisɔs na chu chukuli wi. Baylɛ
num bəh ŋkaŋyi.

(Matiə 27:15-26; Luk 23:13-25; Jən 18:39–19:16)

6 A nǐ dzəki numki i jɔbi wi Dzini bi
Ntsədaŋ biələ wə, Baylɛ bwili mi wi juŋ yi
nsəŋ wimu wə Bəju tsa a wi bwǐli.
7 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, mi widɔkɔ num i
juŋ yi nsəŋ mə yɛli wi num a Balabas, wi nǐ
kɔ i mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ kɔ i juŋ yi nsəŋ
mə, num bɔ nǐ yisi ndani i tumi wə wɔɔyi
bəni.
8 Mbaŋ wi bəni dzə yisi i bikəki a Baylɛ fə̂
asi wi nǐ fəki wi fə i bɔ.
9 Baylɛ ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ nəŋki a mih
bwili num ŋkuŋ wi Bəju wələ a?”
10 Wi nǐ bikəki yaka kɔm wi nǐ kɔ wi kiə a
bətii mfə gia bəmbum nya Jisɔs i kaŋ yi wə
kɔm bɔ ni chiniki kindɔŋ bəh wi.
11 Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum nyini
mbaŋ wi bəni a bɔ dzaka a wi bwǐli num
Balabas.
12 Baylɛ chu bikə i bɔ a, “Ayakadəiŋ, mih
ki fəki dəiŋ bəh mi wələ mbɛiŋ bɔɔŋki a ŋkuŋ
wi Bəju a?”

‡ **14:63** Wi ni taŋyi bəmbuŋ i gwu yi wə, kɔm gia yiwɔ nǐ ləki lə wi.

§ **14:68** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə ndzaka wələ a, “Kwɔkɔ ka təŋ.”

13 Bɔ ka wam na bəh ŋga a, “Bə bâŋŋ wi i
kintasi wə.”
14 Baylɛ bikə i bɔ a, “Bə bâŋŋ wi kɔm nə?
Gia yichu yə wi fə kɔ nə?” Ayakalə, bɔ ka chu
wili tsə a ninshiŋ a, “Bə bâŋŋ wi i kintasi
wə.”
15 Ayakadəiŋ, Baylɛ ka bwili yatɔkɔ Bal-
abas kɔm wi nǐ nəŋki i fə a mbaŋ wi bəni
kɔŋki ŋgaiŋ. Wi dzaka a bə twɛ̂iŋ Jisɔs, ma
bə tsâ bâŋŋ i kintasi wə.

Bəni bə jum bə Baylɛ ka nyiksiki Jisɔs (Matiə 27:27-31; Jɔn 19:2-3)

16 Bəni bə jum bə Baylɛ ka dzɔ Jisɔs liə bəh
wi i ntɔŋ wə bə nǐ bɔɔŋki a Blitɔlium. Si
bɔ liə, ka bɔɔŋ juŋni mbaŋ wi bəni bə jum
bəchi.
17 Ayaka bɔ ka dzɔ mbuŋ wi bəŋkuŋ tum
i wi wə, chu bwaŋ kifɔ ki bəŋkuŋ num bə
bwaŋyi bəbwaŋyi yɛiŋ ka bwaŋ i wi fuŋ.
18 Bɔ yisi ka beeŋki wi dzaka a, “Mbɛɛ jum
yi bɔkɔli. Ŋkuŋ wi Bəju.”
19 Si bɔ fə yakadəiŋ ka twɛiŋki wi bəh
bəmbəŋ i fwu wə, chuhyi midziŋ i gwu yi
wə, dzə tum binyu i wi nshiŋ, beŋŋ wi.
20 Si bɔ nǐ nyiksi kaasi wi yaka, ka fiəni
babwili mbuŋ wi ŋkuŋ wə i gwu yi wə, fiəni
dzɔ lɔh num bəmbuŋ bu i gwu yi wə, ka dzɔ
tsə bəh wi baŋŋ i kintasi wə.

Bə baŋŋ Jisɔs i kintasi wə (Matiə 27:32-44; Luk 23:26-43; Jɔn 19:17-27)

21 Jɔbi wə bɔ nǐ tsəki bəh wi, mi widɔkɔ
baŋsi bəh bɔ wi kwɛ i chwa yɛli num Samən,
a num mi wi Sɛlin. Wi num tii Alɛksanda
bəh Lufus. Ayaka bɔ ka kaŋyi wi a wi gǐŋ
kintasi ki Jisɔs.
22 Bɔ tsə buku bəh Jisɔs i di biə bɔ nǐ bɔɔŋki
a Gɔlgɔta, (Ayaka yɛli wələ kɔ a di bi Ŋkuŋu
Kifwu),
23 bɔ ka nya mbih* i wi a wi mu num bɔ
chwali bəh tsa yidɔkɔ bə nǐ bɔɔŋki a mɛɛl.
Ayaka Jisɔs nəki mu kə.
24 Bɔ ka baŋŋ wi i kintasi wə. Bɔ dzɔ
bəmbuŋ bu gaa a fwu fwu wə ka tumki
kaaŋ bəh bəmbuŋ bəwɔ i kiə si mi wimu kɔ
i kwati.
25 Jɔbi wə bə nǐ baŋŋ Jisɔs i kintasi wə, a nǐ
kɔ jɔbi num mbiəŋə bwukə kinchəŋɔchəŋɔ.
26 Bɔ nǐ nyaka kiŋwakti ka baŋŋ i kintasi
ki chusi gia yə yi fə ka bɔ baŋŋ wi, yi num a,
wi kɔ, “Ŋkuŋ wi Bəju.”
27 Bɔ baŋŋ tə bəji bəfa i kintasi wə, widɔkɔ
i tsɛiŋ yi Jisɔs yiləkəli wə, widɔkɔ i tsɛiŋ yi
kimiəkə wə. [
28 Yələ dzə kpɛiŋ asi bə nǐ nyaka i Kiŋwakti
ki Nyɔ wə a,
“Bə nǐ fa chiŋni wi i mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ
mɔmki gia.”]†
29 Bəni ka tsəki daŋsiki yɛiŋ Jisɔs nəŋni
fwu, bəkəli wi bəh ntɔyi dzaka a, “Aŋghaaa!
Wɔ wələ wɔ nǐ kɔ i shakyi juŋ yi fəni yi gia i
fiəni maa i kaŋ yitali wə,
30 gamti la gwu ya i shi dzə i kintasi kiwɔ
wə.”
31 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ
laniki bənchi bɔ ka suŋuki tə wi a bɔ bɔ
dzakayi a, “Wi nǐ gamtiki bəni bədɔkɔ i liə
wi kɔkə i gamti gwu yi.
32 Wi wə wi kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka,
wi num ŋkuŋ wi bəni bə Islae wi shǐ la i
kintasi kiwɔ wə i liə ma buku yɛiŋ ka buku
bum wi.” Bəni bà bə nǐ baŋŋ bɔ bəh Jisɔs i
kintasi wə bɔŋ lɔyi tə Jisɔs bəh já.

Kpi yi Jisɔs (Matiə 27:45-56; Luk 23:44-49; Jɔn 19:28-30)

33 A dzə num nshichuŋ biŋ ji, tumi kichi
ji i tsə buku i mbiəŋə mitali wə nshiŋ fɔkɔ.
34 A dzə num ka mbiəŋə mitali, Jisɔs dza
wam bəh ŋga a, “Ɛlɔy Ɛlɔy lama sabaktani,”
Yi num a, “Nyɔ wuŋ, Nyɔ wuŋ, wɔ lətɔkɔ
mih kɔm nə lə a?”
35 Bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ num kɔmsi fɛiŋ
wɔkɔ ka dzaka a, “Mbɛiŋ wɔ̂kɔ, wi bɔɔŋki
Ɛlaja.”
36 Mi widɔkɔ i bɔ kintəəŋ ka yɔkɔ tsə dzɔ
kuncha, juli i mbih migbaŋlini mə, bwaŋ i
mbəŋ wə sɔkɔ tsə a wi mu, ka dzaka a, “Bə
bee wi yaka bə yɛiŋ yudɔkɔ Ɛlaja ni dzə bwili
lə wi i kintasi kələ wə.”
37 Jisɔs dza wam bəh ŋga ka waka
kiŋ'waka ki kigɔksini.
38 Mbuŋ wə bə nǐ təiŋni juŋ yi fəni yi gia
yɛiŋ i numə taŋa shi i fintəŋ i bimbu bifa wə
i yisi bɛiŋ shi buku kuku.

---

* **15:23** Mbih mələ nǐ kɔ i fə a wi ma chu wɔkɔki ləli. † **15:28** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə kiŋka ki 28 kələ.

39 Tikwili wi bəni bə jum wə num i Jisɔs nshiŋ ka yɛiŋ dzəh yə Jisɔs kpi yɛiŋ, ka dzaka a, “Mi wələ nǐ kɔ Waiŋ Nyɔ ŋkɔŋ.”
40 Bəkaŋa bədɔkɔ nǐ kɔ fɛiŋ num bɔ num i dzəh yi dəəŋ bá tsɛiŋ. I mbaŋ wiwɔ wə nǐ kɔ Meli Magdalen bəh Salɔme bəh Meli wə nih Jɛm winchiŋ bəh Yɔsɛs.
41 Bəkaŋa bələ kɔ bà bɔ nǐ biəliki Jisɔs i Galili gamti wi. Bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bəh bəkaŋa bədɔkɔ tə bəduli bà bɔ nǐ biəli Jisɔs bəh bɔ dzə i Jɛlusalɛm.

Bə ləə Jisɔs
(Matiə 27:57-61; Luk 23:50-56; Jɔn 19:38-42)

42 A dzə num i fijəbi, kɔm a nǐ kɔ Chɔkɔ bi Sisini i dza liə i chɔkɔ bimbam wə,
43 mi wi Alimatia widɔkɔ bə bɔɔŋ a Yɔsɛf, kaŋa shɔm tsə yɛiŋ Baylɛ ka nywa wini wi Jisɔs i tsə ləə. Yɔsɛf wələ nǐ kɔ i mbaŋ wi bəni bà bɔ sakaki tumi, bəni nǐ kɔksiki lə wi na bindzəŋ. Ayaka wi mwi nǐ wɔkɔliki lə tə jɔbi wə ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzəki.
44 Si Baylɛ wɔkɔ yakadəiŋ, dzaka wɔm wi a Jisɔs si kpi lɔ. Wi bɔɔŋ fwu wi bəni bə jum, ka bikə wɔkɔ i wi a Jisɔs si kpi lɔ a.
45 Wi ka wɔkɔ i fwu wi bəni bə jum wiwɔ a Jisɔs si kpi lɔ, wi ka nya wini wiwɔ i Yɔsɛf.
46 Yɔsɛf ka nyə tsə taŋ mbuŋ wi ndzɔŋni, tsə shisi wini wi Jisɔs, kii wini wiwɔ, tsə jiə i jum yə bə nǐ chum i biaŋa wə, ka beeŋsi təh wimbum baŋ dzaka ki jum kiwɔ bəh wi.
47 Meli Magdalen bəh Meli wə nih Yɔsɛs yɛiŋ di biə bə ləə Jisɔs yɛiŋ wə.

16

Jisɔs dza i kpi wə
(Matiə 28:1-8; Luk 24:1-12; Jɔn 20:1-10)

1 Si chɔkɔ bimbam nǐ tsə, Meli Magdalen bəh Meli wə nih Jɛm, bəh Salɔme taŋ kidzɛni ki tsɛŋə yindzɔŋni ka bá tsə i fianŋsi wini wi Jisɔs wə.
2 A dzə num na kinchɔŋɔchɔŋɔ i chɔkɔ bi ninshiŋ i shi wə, asi wɔŋ kakaki dzəki, bɔ nyə tsə i jum bɛiŋ.
3 Bɔ ka tsəki yaka dzakayi a bɔ bɔ a, ni numki ndə i biŋsi təh wə bəh ni baŋ dzaka ki jum kə yɛiŋ na?
4 Si bɔ tsəki yaka, bɔ ka lɔ dzəkəh, yɛiŋ num bə biŋsi bwili lɔ təh wiwɔ. Təh wələ nǐ kɔ na kimfaaŋ ki təh.
5 Bɔ ka liə tsə i jum mə, yɛiŋ sumi yidɔkɔ si wi shinum i jum mə i tsɛiŋ yiləkəli wə num wi lɔh mbuŋ wi dəəŋ a num wi fukuli. Gwu yɔkɔ bɔ lə wiii. 6 Sumi yiwɔ dzaka i bɔ a, “Kiə dzaka ki wôm kə mbɛiŋ. Mih kiəki lə a mbɛiŋ nəŋki num Jisɔs wi Nasali wə bə ni baŋŋ i kintasi wə. Wi chu məŋ fa. Wi dza lɔ i kpi wə. Mbɛiŋ tsêiŋ yêiŋ di biə bə ni nɔsi wi yɛiŋ.
7 Mbɛiŋ tsâ fûku i bwa bu bə mbaŋ bəh i Bita a wi tsə lɔ i ninshiŋ i Galili. Mbɛiŋ ni yɛiŋ lə wi fɛiŋ asi wi nǐ dzakaki i mbɛiŋ.”
8 Bəkaŋa bà buku i jum yiwɔ wə nyumyi lə kəkəkə, dza fɛiŋ gɛiŋ num lɔ gɛiŋni, num dzaka wɔm bɔ nalə. Bɔ nəki dzaka kə gia yiwɔ i mi, kɔm bɔ nǐ lwaki lə.*

Jisɔs chusi gwu yi i bəni

[
9 Jisɔs nǐ dza i kpi wə i chɔkɔ bi ninshiŋ i shi wə biŋ kɛiŋ bilibili, yisi tumbuku num i Meli Magdalen wə wi nǐ bwili bəchinda bə ŋkpɛli i gwu yi wə nanitaŋ.
10 Meli ka tsə fuku i bəni bà bɔ bəh Jisɔs nǐ shi kɔ. Bəni bələ nǐ kɔ bɔ də ka chuŋsi kifwu.
11 Si bɔ nǐ wɔkɔ si miŋkpaŋa wələ dzakaki a ŋgaiŋ si yɛiŋ Jisɔs, wi num wiwɔm, bɔ nəki bum kə.
(Luk 24:13-35)
12 Si yəmaka nǐ tsə Jisɔs chu chusi gwu yi i bəni bu bə mbaŋ bədɔkɔ bəfa bà bɔ nǐ tsəki i kwili widɔkɔ wə, ayaka bɔ nəki yɛiŋ kiə kə wi.
13 Bɔ fiəni i jum wə, tsə fuku i kiŋka ki bəni bə mbaŋ bəbɔ, bɔ nəki bum kə bɔ.
(Matiə 28:16-20; Luk 24:36-49; Jɔn 20:19-23)
14 Si yəmaka nǐ tsə Jisɔs chusi gwu yi na i bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ mu mwi bɔ dzi wə. Wi yɔli i bɔ, kɔm bɔ nǐ kaŋaki kə kimbum kiləkə, bəh shɔm yiləkəli i bum i bəni bà bɔ nǐ yɛiŋ wi, i jɔbi wə wi nǐ dza i kpi wə.
15 Wi ka dzaka i bɔ a “Mbɛiŋ tsâ i mbi wichi wə i tsâ fûkuki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i bəni bəchi.

* **16:8** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə bimbu biələ 16:9-20.

16 Mi wə wi bum gia yiwɔ, bə jûli wi i bɔkɔ,
wi ni bɔiŋ. Mi wə wi nəiŋma i bum, kɔ wi, wə
wi gbɔ nsaka.
17 Bəni bà bɔ kɔ bɔ bum bɔ bi fəki lə
bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ ka bələ:
Bɔ bi bwiliki lə bəchinda bə ŋkpɛli i bəni
wə i yɛli wuŋ wə. Bɔ num i ni dzakaki já
yimfiaŋ.
18 Bɔ num i kaŋaki júŋ bəh kaŋ. Bɔ num i
mu kiləfi, ki kɔbi i fə gia yidɔkɔ bəh bɔ. Bɔ
jiəki kaŋ i bəni bə jwɛiŋ wə, bɔ bɔnih.”

Jisɔs yaka i bɛiŋ (Luk 24:50-53)

19 Si Bah Jisɔs dzaka kaasi i bɔ yakadəiŋ,
Nyɔ ka dzɔ yaka bəh wi i bɛiŋ wi tsə shinum
i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə.
20 Bwa bu bə mbaŋ bà buku ka nyaniki
fukuki ntum wi ndzɔŋni wiwɔ i di bichi wə.
Bah num bəh bɔ tɔbi gia yə bɔ fukuki a yi kɔ
ŋkɔŋ bəh bənchəsi bà bɔ nǐ fəki yi chusi ŋga
bi Nyɔ.]

Ntum wi Ndzəŋni wə wi kə kəm Jisəs si Luk nǐ nyaka

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Luk kələ mə

Kiŋwakti ki Luk kələ dzakaki a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka bəni bə Islae bəh wi, chu num Kimbwili wi ŋgəkə wi bəni bəchi. Ki dzakaki gia yidəkə kəm Jisəs yi num shəŋ a kiŋwakti kələ wə. Ki fukuki si bə nǐ bwə Jisəs bəchinda bə Nyə ka yəəŋki, bətəkni shwáŋ tsə yɛiŋ wainŋ (2:8-20), ki dzaka tə si wainŋ wə Jisəs nǐ tsə baŋ i juŋ yi fəni yi gia wə i Jɛlusalɛm (2:41-50), ki dzakaki kəm ndi wə Jisəs nǐ ti kəm mi wi Samalia wi ndzəŋni (10:25-37), bəh wə kəm wainŋ wi lakani (15:11-32). Kiŋwakti ki Luk kələ dzaka tsəsi kəm ntsa (3:21; 5:16; 6:12; 11:1; 22:32; 23:34,46), ki dzaka tə kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni (4:1,14; 10:21; 24:49) ki dzaka tə kəm bəkaŋa (7:11-12,36-50; 8:2-3; 10:38-42; 13:10-17; 23:27). Kiŋwakti ki Luk kələ dzaka tə si Nyə dalinyaki chu bi bəni, a num gia yə Jisəs nǐ dzə yi fa kuku (19:10).

Kifwu ki gia i kiŋwakti kələ mə

1:1-4 Kin'yisi
1:5–2:52 Si bə nǐ bwə Jən Njulibəkə, bəh si bə nǐ bwə Jisəs bə ka kəki
3:1-20 Nəm wi Jən Njulibəkə
3:21–4:13 Si bə nǐ juli Jisəs i bəkə, bəh si Satan nǐ məmsi wi
4:14–9:50 Kəm nəm wi Jisəs i Galili
9:51–19:27 Si Jisəs nǐ buku i Galili tsə i Jɛlusalɛm
19:28–23:56 Kəm shi yi gəksini yi Jisəs i Jɛlusalɛm
24:1-53 Si Jisəs nǐ dza i kpi wə, wi tumbuku i bəni nshiŋ, ka yaka i bɛiŋ

Kin'yisi

1 Mi wimbum Teəfilus, bəni bəduli nǐ məmsi lə i nyaka kəm gia yə yi nǐ num i buku kintəəŋ.

2 Bə nǐ nyaka gia yiwə a liŋ liŋ num a yə buku nǐ wəkə i bəni bà bə nǐ yɛiŋ bəh dzákəh yibə, ka fukuki yi asi yi nǐ yisi.

3 Si mih dzə jəbi, nəŋ gia yiwə yichi na i kin'yisi wə, ka yɛiŋ a yi si ndzəŋki lə i mih i chiŋni nyaka tə i wə i dzəh yindzəŋni wə.

4 Mih fə lə ka wə kǐə ŋkəŋ bi gia yə bə kə bə fuku lə i wə.

Chinda wi Nyə laka a bə bi bwə lə Jən Njulibəkə

5 Jəbi wə Ŋkuŋ Hɛləd nǐ sakaki Judea, tii mfə gia widəkə nǐ kələ bə bəəŋ a Sakalia. Wi nǐ nəmki i mbaŋ wi tii mfə gia wi Abija wə, nih juŋ wi tə nǐ buku i chwəŋkijuŋ ki Ɛləŋ wə, bə bəəŋ wi a Ɛlisabɛt.

6 Bəni bələ bəfa nǐ kə bəni bə num chəŋ i Nyə nshiŋ, bə jiə bənchi bə Bah bəchi, bə kaŋa kə ŋgbə widəkə.

7 Ayakalə, bə nǐ kaŋaki kə wainŋ, kəm Ɛlisabɛt nǐ kə kainŋni, num bə bəchi nǐ kə bə jwiŋ lə.

8 Jəbi dzə kpɛiŋ wə, mbaŋ wi Sakalia ni nəmki i juŋ yi fəni yi gia yi Bah wə. A nǐ kə wi tii mfə gia i Nyə nshiŋ chəkə biwə,

9 bə nǐ babwili wi, biəli asi bə nǐ bayiki bətii mfə gia i nəni kibə wə. Wi ka liə i juŋ yi fəni yi gia wə i kpa njiəŋ.

10 Ayaka jəbi kpɛiŋ i kpa njiəŋ, bəni bəchi bà bə nǐ kə biŋ bə tsa wə.

11 Chinda wi Bah tumbuku ələ i wi nshiŋ, ka num i tsɛiŋ yiləkəli yi təŋ wi njiəŋ wə.

12 Jəbi wə Sakalia ni yɛiŋ wi, shəm təiŋ wi, wi lwa.

13 Ayakalə, chinda wə dzaka i wi a, “Sakalia ki lwâ kə. Nyə wəkə lə ntsa wa. Nih juŋ wa Ɛlisabɛt bi bwə lə wainŋ wi nyukuni, wə ni du yɛli wi a Jən.

14 Wi bi dzə bəh kinsaŋli bəh nlaŋ i wə, ayaka bəni bəduli bi num lə bəh kinsaŋli kəm mbwə wi.*

15 Wi bi num mi wimbum i Nyə nshiŋ. Kiə wi bi mû kə mbih, kighə miləkəli. Kiŋ'waka ki Baiŋni bi jiksiki lə wi, wi kɛiŋ i nih wi shəm.

16 Wi bi fə ka bəni bə Islae bəduli kwuni shóm yibə, yi fiəni chu i Bah Nyə wibə wə.

17 Wi bi tsə i Bah nshiŋ, bəh shəm bəh ŋga bi Ɛlaja, i kwuni shəm yi bətii bwa, yi bi num

* **1:14** Na a, “Jəbi wə bə nǐ bwə wi”.

i bwa bəbɔ. Wi bi fə bəni bə ləkəni kifwu,
bee kifwu kiləkəli, kwuni nɔni bibɔ, kaŋa
kiŋkwaka ki num ki bəni bə chəŋ. Wi bi fə
yaka ka bəni bi numki bəh ŋkɛiŋsi wi gwu i
wɔkɔliki Bah."
18 Ayaka Sakalia nǐ bikə i chinda wi Nyɔ a,
"Mih bi kiə gia yələ dəiŋ num buku nih juŋ
wuŋ jwiŋ lɔ a?"
19 Chinda wi Nyɔ chukuli a, "Akɔ mih
Gabliya, mih numki a bəh gvu i Nyɔ nshiŋ
jɔbi wichi, a faaŋ wi mih a mih dzə fuku
ntum wi ndzɔŋni wələ i wɔ.
20 Wôkɔli, si wɔ ka bum dəkə ja yiŋ yələ,
jɔbi bi dzə kpɛiŋ lə wə yi kaŋa i bi num, i liə
wɔ ki fĭəniki lə kinchini, chu dzaka kə, i tsô
bûku i jɔbi wə gia yələ bi numki."
21 Si yi nǐ numki yaka, bəni bə̀ bɔ nǐ kɔ i
biŋ wɔkɔli Sakalia ka num bəh ŋkaŋyi a, a
num nə wi mɔtsəsi i fɛiŋ numə i juŋ yi fəni
yi gia lə a?
22 Jɔbi wə wi nǐ buku dzə fɛiŋ, wi chu kiə
kə i dzaka i bɔ. Ayaka bɔ ka kiə a Nyɔ si chusi
gia yi kaŋyini i wi fɛiŋ numə i juŋ yi fəni yi
gia wə. Wi bə́ fəkəliki kinchəsi ki gia i bɔ bəh
kaŋ, chu dzaka kə.
23 Jɔbi wə Sakalia nǐ kaasi nɔm wi i juŋ yi
fəni yi gia wə, wi ka fiəni tsə i wi dzu.
24 Asi kaŋ yidɔkɔ tsə, kpə wi Ɛlisabɛt num
bəh tɔɔ, ka numki a dzu i kifiəŋŋ kite wə.
25 Ayaka Ɛlisabɛt ka dzaka a, "I liə Bah nǐ
kwasi lɔ nshɛiŋ i mih, ka bwili kiŋgəmni i
fwu wuŋ wə i bəni kintəəŋ."

Chinda wi Nyɔ laka a bə bi bwɔ lə Jisɔs

26 Ayaka tɔɔ wi Ɛlisabɛt buku kifiəŋŋ kisɔɔ,
Nyɔ faaŋ chinda wi Gabliya i kwili widɔkɔ
wə i Galili bə bɔɔŋ a Nasali.
27 Wi nǐ tsə bəh ntum i waiŋ sumi widɔkɔ
bə bɔɔŋ a Meli wi kɛiŋ a shu wi wainjkpaŋni.
Wi nǐ kɔ num bə kɛiŋsi a wi bi num kpə Yɔsɛf
wə wi nǐ kɔ i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə.
28 Chinda wi Nyɔ wiwɔ tsə yɛiŋ Meli ka
bəni i wi a, "Mih bəniki wɔ, Bah chusi lɔ
shɔm yi yindzɔŋni i wɔ ka num bəh wɔ."
29 Meli wɔkɔ yaka yi fumsi wi bəh ŋga, wi
ka məŋki a kələ ki bəni kɔ kinaiŋ lə.
30 Ayakalə, chinda wi Nyɔ dzaka i wi a,
"Meli ki lwâki kə, Nyɔ baa wɔ.
31 Wôkɔli, wɔ bi num lə bəh tɔɔ, wɔ bwɔ
waiŋ nyukuni, ma wɔ bi du yɛli wi a Jisɔs.
32 Wi bi num mi wimbum, ma bə bi
bɔɔŋki wi a Waiŋ Nyɔ, Nyɔ wə wi kɔ Fwu
wi Biɛiŋ Bichi wə. Bah Nyɔ bi tɔm lə wi i
kiŋgbɔkɔ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə wi kɔ tikwili i
chwɔŋkijuŋ kibɔ wə.
33 Wi bi sakaki lə chwɔŋkijuŋ ki Yakɔb jɔbi
wichi, ayaka ŋkuŋ bi bi kaŋa kə kiŋgɔksi."
34 Meli ka bikə i chinda wi Nyɔ wiwɔ a,
"Yələ gia bi num dəiŋ na, mih kɛiŋ shu wi
wainjkpaŋni a?"
35 Chinda wi Nyɔ wiwɔ chukuli i wi a,
"Kiŋ'waka ki Baiŋni bi dzə lə i wɔ wə, ayaka
ŋga bi Nyɔ wə wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə
bi kumi baŋ wɔ. Ayakadəiŋ, waiŋ wə wɔ bi
bwɔki bi numki wə wi baiŋki, bə bi bɔɔŋki
wi a Waiŋ Nyɔ.
36 Wôkɔli, waiŋ winnah Ɛlisabɛt kɔ wi
jwiŋ, a num wə bə nǐ bɔɔŋki a kaiŋni, wi kɔ
i liə bəh tɔɔ i kifiəŋŋ kisɔɔ wə, wi bi bwɔ lə
waiŋ nyukuni.
37 Kĭə a gia yidɔkɔ kɔkə yə yi kɔ i gaka
Nyɔ."
38 Ayaka Meli ka dzaka a, "Yêiŋ, bə mih lə
fa waiŋ wi nɔm wi Bah. Ma yi nûm ayaka
i mih asi wɔ dzaka." Si wi dzaka yaka,
chinda wi Nyɔ ka nyə.

Meli laa njikə i Ɛlisabɛt

39 A kaŋ yiwɔ wə, Meli kɛiŋsi gwu ka
kɔmsi nyə tsə i kwili widɔkɔ wə i tumi ki
ŋkwuŋ wi Judea wə,
40 wi tsə buku fɛiŋ, liə i Sakalia dzu ka
bəni i nih juŋ wi Ɛlisabɛt.
41 Si Ɛlisabɛt nǐ wɔkɔ mbəni wi Meli yaka,
waiŋ ka təkəli i wi shɔm. Kiŋ'waka ki Baiŋni
jikə i wi wə.
42 Wi ka yɔŋsi bəh ŋga, dzaka a,
"Kimbɔiŋsi ki Nyɔ kɔ i gwu ya wə tsə bəkaŋa
bəchi, ayaka kimbɔiŋsi num i waiŋ wə wɔ
bi bwɔki.
43 Yələ gia yimbum lə num dəiŋ lə, a nih
Bah wuŋ laa njikə i mih a?
44 Wôkɔli, jɔbi wə mih si wɔkɔ mbəni wa,
waiŋ təkəli i mih shɔm bə kinsaŋli.
45 Kinsaŋli kimbum kɔ i wɔ kɔm wɔ bum
a, gia yə Ba nǐ dzaka i wɔ, bi dzə kpɛiŋ lə."

Meli kɔksi Nyɔ

46 Meli dzaka a,
"Shɔm yiŋ kɔksiki Bah,
47 mih saŋliki lə bəh Nyɔ wə wi kɔ Mbwili
wuŋ.

48 Wi kwaka mih, mih num kanti waiŋ wi,
wi nɔm wi nchiŋ.
Yêiŋ i yisi i liə i tsəki ninshiŋ ŋgɔkɔ wichi bi
bɔɔŋki mih a,
mi wə Nyɔ jiə kimbɔiŋsi i wi wə,
49 kɔm Nyɔ wi Ŋga Bichi fə lɔ,
gia yimbum yiduli i mih.
Yɛli wi kaŋaki kə kinsini.
50 Wi chusiki nshɛiŋ i bəni bà bɔ kɔksiki wi,
nshɛiŋ yələ num i ŋgɔkɔ wichi.
51 Wi chusi ŋga bi bəh tsɛiŋ yi,
wi shakyi bəni bà bɔ ghaŋsiki gwu, kimfasi
kibɔ shakyi.
52 Wi shisi bəŋkuŋ bəmbum bəmbum i
biŋgbɔkɔ bibɔ wə,
ka yaksi a num kanti bəni bə kilɔlɔ.
53 Wi saŋsi bəni bə dzɔŋ,
bɔ fwuli bəh biɛiŋ bindzɔŋni,
ayaka ka kɔŋŋ bəni bə kidəəŋ bəh kaŋ yiyəə.
54-55 Wi gamti mi wi wi nɔm wə Islae,
ka kwaka i chusi nshɛiŋ i Ablaham bəh
chwɔŋkijuŋ ki,
i tsə buku asi wi nǐ kaka i bətii tii bəbuku."
56 Si Meli dzaka yaka wi nɔ bəh Ɛlisabɛt i
kifiəŋŋ kitali wə ka fiəni kwɛ i wa wibɔ.

Ɛlisabɛt bwɔ Jɔn Njulibɔkɔ

57 Ayaka jɔbi dzə kpɛiŋ wə Ɛlisabɛt nǐ kɔ i
bwɔ, wi bwɔ waiŋ nyukuni.
58 Chwɔŋkijuŋ ki bəh bəni bà bɔ nǐ nɔki
kɔmsiki i di biwɔ wə nǐ wɔkɔ a Bah chusi
nshɛiŋ yi i wi, bɔ ka laŋki bəh wi.
59 Si kaŋ nǐ dzə buku nyaŋ, bɔ dzə i suuŋ
waiŋ, ka nəŋki i du yɛli wi i yɛli wi ba wi wə
a Sakalia,
60 ayakalə nih wi nəiŋ chiksi, dzaka a bə
bôɔŋ wi a Jɔn.
61 Ayaka bɔ dzaka i wi a, "Mi widɔkɔ mɔŋ
i chwɔŋkijuŋ kimbɛiŋ wə bəh yɛli wələ."
62 Ayaka bɔ ka fəkəliki kinchəsi ki gia bəh
kaŋ i kiə i tii waiŋ, a wi nəŋki a bə du yɛli wi
waiŋ a ndə a.
63 Wi tə ka fəkəli tsə a bɔ dzə bəh naka ki
nyakani, bɔ dzə bəh ki wi ka nyaka yɛiŋ a
"Yɛli wi kɔ Jɔn." Bɔ yɛiŋ yaka dzaka wɔm bɔ.
64 Akisəkə, dzaka ki Sakalia ka yasi, lɔm
wi yaŋsi, wi ka chu yisi ndzaka. Wi yisi i
tumki bikum bi Nyɔ.
65 Ayaka bəni bà bɔ nǐ nɔki i kwili wiwɔ
wə num bəh ŋkaŋyi. Gia yiwɔ yichi waŋ tsə
i tumi ki ŋkwuŋ wi Judea wə kichi.
66 Bəni bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔ gia yiwɔ yichi
num bəh ŋkaŋyi ka bikəki a wələ waiŋ
bi num winaiŋ na, kɔm yi nǐ chusiki a
kimbɔiŋsi ki Nyɔ kɔlə i wi wə.

Sakalia laka ntum wi Nyɔ

67 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni dza jikə i
Sakalia wə tii Jɔn, wi yisi i dzakaki aka mi
wi ntum wi Nyɔ, dzakayi a,
68 "Bukumbɛiŋ kôksi Bah wə wi kɔ Nyɔ wi
bəni bə Islae.
Wi nǐ dzə i yɛlih bəni bu.
69 Wi jiə mi wi, wi ləkəli wə wi ni bwili buku,
num wi buku i chwɔŋkijuŋ ki mi wi, wi nɔm
Ŋkuŋ Dɛbit.
70 Yələ gia kɔ asi wi nǐ kaka i dzaka ki bəni
bu bə ntum bà bɔ baiŋki,
bà wi nǐ jiə a kɛiŋ i kikpu wə,
71 a wi bi bwili buku i kaŋ yi bəni bà bɔ
baiŋŋki buku,
bəh bəni bà bɔ kɔŋki kə buku.
72 Wi nǐ kaka a wi bi kwasi lə nshɛiŋ i bətii
tii bəbuku,
ka baaŋ a kwakaki ŋkaiŋ biə wi Nyɔ nǐ dzi.
73 Wi nǐ təfi kichumi i tii bətii bəbukumbɛiŋ
wə Ablaham, ka kaiŋ a,
74 wi bi bwili lə buku i kaŋ yi bəni bà bɔ
baiŋŋki buku,
ka buku bi nɔmki i wi, chu lwa kə,
75 nɔ nɔni ki baiŋni bəh ki chəŋ i wi nshiŋ, i
kaŋ yichi wə, i nɔni kibukumbɛiŋ wə.
76 Ayaka wɔ waiŋ wuŋ, bə bi bɔɔŋki wɔ a mi
ntum wi Nyɔ,
Nyɔ wə wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə,
kɔm wɔ bi tsəki i Bah nshiŋ i
kɛiŋsi dzəh yi.
77 Wɔ bi fuku i bəni bu dzəh yə bɔ kɔ i
kwatiki mbɔiŋ yɛiŋ,
num ndalinya wə Nyɔ bi dalinyaki chu
bibɔ,
78 kɔm bə nshɛiŋ yimbum yə Nyɔ
wibukumbɛiŋ kaŋaki i bəni wə.
Wi bi chiŋsiki Mbwili wi, ma wi bi shiki
dzəki i bɛiŋ
aka wɔŋ wə wi kaka.
79 Wi bi nya baiŋni i bəni bà bɔ kɔ i jisi wə,
bəh bà bɔ kɔ a dzaka ki kpi wə,
wi jiə bukumbɛiŋ i dzəh yi kimbɔiŋni wə."
80 Ayaka waiŋ Sakalia wiwɔ ka kɔki i
nyam yi gwu wə, kɔ tə i kiŋ'waka wə. Wi dza

tsə ka nəki i chwa, i tsə buku jəbi wə wi nǐ buku i chusi gwu yi i bəni bə Islae.

2

Meli bwə Jisəs (Matiə 1:18-25)

1 A nǐ kə i jəbi wiwə, ndzaka buku a bə fâ bəni bəchi i kitumi ki mbi wi Lum wə. Ndzaka wələ nǐ tsəsi Kaysa Augustus wə wi nǐ kə ŋkuŋ wimbum fɛiŋ.
2 Mfa wələ nǐ kə wi ninshiŋ i jəbi wə Kpwilinus nǐ kə mi wi sakani wi saka i Silia i kimbu ki mbi wi Lum wə.
3 Ayakadəiŋ, bəni bəchi ka fiəniki i jum wə i di bibə wə, i nyaka kiyɛli kibə, ka bə fa bə.
4 Ayaka Yəsɛf tə nyə i kwili wi Nasali wə i Galili, bə yaka tsə i Bɛtelɛhɛm i kimbu ki tumi ki Judea wə i kwili wə bə nǐ bwə Ŋkuŋ Dɛbit. Wi nǐ tsə fɛiŋ kəm wi nǐ kə mi i chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə.
5 Yəsɛf nǐ nyə tsə i nyaka yɛli bəh Meli wə wi nǐ laaki wi a a bi numki kpə wi, ayaka wi num bəh təə.
6 Si bə nǐ tsə buku fɛiŋ, jəbi wi wi bwəni dzə kpɛiŋ.
7 Ayaka wi bwə waiŋ wi, wi ninshiŋ a num waiŋ nyukuni, kii wi i mbuŋ wə, jiə i gbəkə wi nyam mə, kəm di nǐ kəkə i bə i juŋ yi bəni bə dzəni wə.

Chinda wi Ba fuku mbwə wi Jisəs i bətəkni shwáŋ

8 A nǐ kə i jəbi wiwə wə, bətəkni shwáŋ bədəkə num kəmsi i kwili wiwə wə, təkni bəh shwáŋ yibə nchəkə.
9 Chinda wi Bah chiŋ tumbuku alə i bə nshiŋ, baiŋni bi Nyə baiŋ i bə wə, ndzaŋ kwa bə nalə.
10 Ayakalə, chinda wiwə dzaka i bə a, “Kiə mbɛiŋ ki lwâ kə. Mbɛiŋ wôkə, mih dzə num bəh ntum wi ndzəŋni i mbɛiŋ, ayaka wi ni nya lə ndzəŋni bimbum i bəni bəchi.
11 I chəkə bidaiŋ wə bə bwə Kimbwili wimbɛiŋ i kwili wi Ŋkuŋ Dɛbit wə, wi num Klistus Bah.
12 Kələ ni numki kinchəsi i chusi waiŋ wiwə i mbɛiŋ. Mbɛiŋ ni tsə yɛiŋ lə wi num bə kii wi i mbuŋ wə ka jiə i gbəkə wi nyam wə.”
13 Ayakadəiŋ, bə dza təkəli yɛiŋ chinda wiwə bəh mbaŋ wi bədəkə bəduli, bə yaksi Nyə, dzakayi a,
14 “Ma kiŋkəkni nûm i Nyə wə wi kə bɛiŋ
ayaka ma kimbəiŋni nûm i fa kuku, i bəni kintəəŋ bà Nyə kə bəh kinsaŋli kəm bə.”
15 Jəbi wə bəchinda bə Nyə bəwə nǐ bee bə ka fiəni yaka bɛiŋ, ayaka bətəkni shwáŋ bəwə ka dzaka a bə bə a, “Bukumbɛiŋ tsâ i liə i Bɛtelɛhɛm, i tsə yɛiŋ gia yə yi num, yə Nyə fə a bukumbɛiŋ kiə.”
16 A jəbi wiwə kisəkə, bə ka kəmsi nyə tsə yɛiŋ Yəsɛf bəh Meli tasi bəh waiŋ wi nə i gbəkə wi nyam mə.
17 Si bə yɛiŋ wi, bə ka yisi i fukuki gia yichi yə chinda wi Nyə si fuku i bə kəm waiŋ wələ.
18 Dzaka ka wəm bəni bəchi bà bə nǐ wəkə gia yə bətəkni shwáŋ bəwə nǐ fukuki i bə.
19 Ayakalə, Meli wəkə yi yakadəiŋ ka jiə yi i kiŋkwaka wə, ka kwakaki jəbi wichi.
20 Bətəkni shwáŋ bəwə fiəni yaksi Nyə tumyi bikum bi kəm bə nǐ tsə yɛiŋ gia yichi a liŋ asi chinda wi Nyə nǐ fuku i bə.

Bə tsə nya waiŋ Jisəs i juŋ yi fəni yi gia mə

21 Si waiŋ wiwə nǐ buku kaŋ nyaŋ, bə ka suuŋ wi ka du yɛli wi a Jisəs, ayaka yɛli wələ num a wə chinda wi Nyə nǐ fuku ka nih wi dzə num bəh təə.
22 Jəbi wi fəni gia dzə kpɛiŋ i wəkə shi bibə asi bənchi bə Muses nǐ nəŋki. Bə ka dzə waiŋ wiwə yaka tsə bəh wi i Jɛlusalɛm i nya i Bah.
23 Yələ gia kə asi bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi ki Bah wə a,
“Mi ka bwə waiŋ wi ninshiŋ a num waiŋ nyukuni,
yi num a wi nyâ wi, ma wi numki wi Bah.”
24 Bə nǐ tsə i fə gia yələ bəh mbumi bifa yudəkə bəh bwa bə minduŋə mifa, asi Kiŋwakti ki Bənchi bə Bah fukuki.
25 A nǐ kə jəbi wiwə wə, tikwili widəkə num i Jɛlusalɛm bə bəəŋ a Semeən. Wi nǐ kə mi wi chəŋ wi nə asi Nyə nəŋki, ayaka wi nǐ wəkəliki mi wə wi bi dzə i bəiŋsi shóm yi bəni bə Islae. Num Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i gwu yi wə,
26 ayaka ki nǐ fə wi kiə a kpi bi dzə kə ŋgaiŋ maka ŋgaiŋ yɛiŋ Kimbwili wi Bah wə wi nǐ kaka.

27 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni fə Semeɔn tsə
i juŋ yi fəni yi gia wə. Si Yɔsɛf bəh Meli nǐ
dzə bəh waiŋ wiwɔ i juŋ yi fəni yi gia wə i fə
asi bənchi nəŋki,
28 Semeɔn ka dzɔ waiŋ wiwɔ kumi ka yisi
i chɔŋyiki Nyɔ dzakayi a,
29 “Bah, si wɔ fə kiŋkaka ka dzə kpɛiŋ,
dzô la mi wa wi nɔm i liə i kimbɔiŋni wə.
30 Dzákəh yiŋ yɛiŋ lɔ Kimbwili wə,
31 wɔ faaŋ a bəni bəchi bi yɛiŋ wi.
32 Wi ni numki baiŋni i bəni bà bɔ kɔkə bə
Islae,
ayakadəiŋ, ka bɔ tə bi kiə wɔ,
fə ka bɔ dzasi yɛli wi bəni ba bə Islae i bɛiŋ.”
33 Ayaka tii waiŋ bəh nih waiŋ nǐ wɔkɔ gia
yə Semeɔn dzakaki i waiŋ wələ bɛiŋ, dzaka
wɔm bɔ.
34 Wi ka jiə Kimbɔiŋsi i bɔ wə, dzaka i
Meli nih wi a, “Wôkɔli Nyɔ kɔ wi saiŋbwili lɔ
waiŋ wələ, ndzə wi ni fə lə ka bəni bə Islae
bəduli gbɔyi, ayakalə bədɔkɔ dzayi bɛiŋ. Wi
kɔ kinchəsi ki gia ka bəni bi dzakaki gia kɔm
wi.
35 Ayakadəiŋ, ka yələ bi chusiki gia yə
bəni nyumiki i shóm yibɔ wə. Gia yiwɔ
yichi bi fə shóm ya numki ka bə bwaŋ bəh
fiŋkɔfi.”
36 A nǐ kɔ jɔbi wiwɔ wə, kpaŋa widɔkɔ nǐ
kɔlə bə bɔɔŋ wi a, Ana, a num mi wi ntum
wi Nyɔ. Wi nǐ kɔ waiŋ Fanuwɛl wi num
mi i chwɔŋkijuŋ ki Ashɛl wə. Kpaŋa wiwɔ
nǐ kɔ wi jwiŋ lɔ nalə. Wi nǐ kɔ num wi fə
bəh nyuwi jía nanitaŋ shəŋ, ayaka nyuwi
ka kpi.
37 Wi ka baaŋ mfih kpə ŋkwu, wi shi a i juŋ
yi fəni yi gia wə kɔksi Nyɔ nchɔkɔ bəh nshi,
wi bam dzaka, tsa. Jia yi nǐ kɔ mbaŋ nyaŋ
ntsɔ yinaa (84).
38 A jɔbi wiwɔ wə bɔ nǐ dzə bəh waiŋ i juŋ
yi fəni gia wə, kpaŋa wə dzə yɛiŋ bɔ, ka nya
kiyɔŋni i Nyɔ, dzaka kɔm waiŋ wələ i bəni
bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔliki jɔbi wə Nyɔ bi təiŋ
bəni bə Jɛlusalɛm i kaŋ yi ŋgəkə wə.
39 Jɔbi wə Yɔsɛf bəh Meli nǐ kaasi gia yichi
yə bənchi bə Bah nǐ nəŋki, bɔ fiəni chu i
kwili wibɔ wə i Nasali i kimbu ki tumi ki
Galili wə.
40 Ayaka Waiŋ wiwɔ ka kɔɔki kaŋa ŋga,
num wi jikə bəh mfi bimbum, ayaka kaŋ yi
Nyɔ num i wi wə.

Jisɔs tsə baaŋ i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wə

41 Tii Jisɔs bəh nih wi nǐ fəki bɔ yaka tsə i
Jɛlusalɛm jía yichi i Dzini bi Ntsədaŋ wə.
42 Jɔbi wə Jisɔs nǐ buku jía jwɔfi ntsɔ yifa,
bɔ ka chu yaka tsə i Dzini biwɔ wə asi bɔ nǐ
fəki bɔ yaka.
43 Si bɔ nǐ dzi kaasi Dzini biwɔ, bɔ bá
fiəni kwɛ, waiŋ wə Jisɔs ka baaŋ i jum wə
i Jɛlusalɛm, ayakalə ba wi bəh nih wi kiə kə.
44 Bɔ ni nyani chɔkɔ bichili, kwaka alə
wi kɔ i mbaŋ wi bəni kintəəŋ bà bəh bɔ nǐ
nyaniki. Bɔ ka yisi i nəŋki wi i kintəəŋ ki
chwɔŋkijuŋ kibɔ wə bəh nsɛ́iŋ,
45 ka nəŋ mɔŋ, ka fiəni chu i Jɛlusalɛm i
nəŋ wi fɛiŋ.
46 Kaŋ tsə yitali si bɔ nǐ yisi i nəŋki, bɔ
yɛiŋ wi i juŋ yi fəni yi gia wə, wi num
fɛiŋ bəh bəni bə lanini, wɔkɔli bənlani, bikə
bəmbikə.
47 Bəni bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔliki num bəh
ŋkaŋyi nalə, wi kiə gia nalə chukuli bəmbikə
chəŋ.
48 Si nih wi bəh ba wi yɛiŋ wi, dzaka wɔm
bɔ nalə. Nih wi ka bɔɔŋ wi dzaka a, “Waiŋ,
wɔ njiŋsiki nə buku lə? Tsêiŋ, buku ba wa si
nəŋ wɔ nalə ka bɔh.”
49 Wi chukuli a, “Mbɛiŋ si nəŋki mih kɔm
nə? Mbɛiŋ si kiəki kə a mih kaŋaki i numki
i juŋ yi Ba wuŋ wə fa?”
50 Ayakalə, bɔ nəki wɔkɔ kiə kə gia yə wi
dzakaki.
51 Wi ka nyə bəh bɔ shi tsə i Nasali. Wi
tsə ka wɔkɔki i bɔ na bindzɔŋ. Si gia yiwɔ nǐ
num yakadəiŋ, nih wi jiə yi i kiŋkwaka wə ka
bá kwakaki yi jɔbi wichi.
52 Jisɔs ka kɔki, kaŋa mfi bimbum bəh ŋga,
Nyɔ kɔŋ wi, bəni tə kɔŋ wi.

3

Nlani wi Jɔn Njulibɔkɔ
(Matiə 3:1-12; Mak 1:1-8; Jɔn 1:19-28)

1-2 A nǐ kɔ jɔbi wə Jɔn wə waiŋ Sakalia
nǐ kɔ i chwa, ntum wi Nyɔ dzə i wi. I jía
yiwɔ wə Tibɛliu nǐ sakaki ka Ŋkuŋ wimbum
i Lum i jía jwɔfi ntsɔ yite. I jɔbi wiwɔ
wə Bɔntiu Baylɛ bəŋ sakaki bimbu bi tumi
ki Judea, Hɛlɔd tə saka Galili. Filib wə
waiŋnih Hɛlɔd nǐ sakaki bimbu ki Itulea
bəh ki Tɛlakɔniti, Lisania saka Abilən. A nǐ
kɔ tə i jɔbi wiwɔ wə Anas bəh Kayfas num
kifwu ki bətii mfə gia.

3 Si Jɔn wɔkɔ ntum wi Nyɔ wiwɔ, ka nyə tsə
i bimbu bi tumi bichi biə bi kɔmsiki i Bɔkɔ
yi Jɔdan wə, ka fukuki i bəni a bɔ kwûni
shóm yibɔ, ma ŋgaiŋ juli bɔ i bɔkɔ ka Nyɔ bi
dalinya chu bibɔ.
4 Gia yələ kɔ asi Isaya mi wi ntum wi Nyɔ
nǐ nyaka i Kiŋwakti ki wə a,
“Ja yi mi wiliki i chwa a,
bə kêiŋsi dzəh yi Bah,
bə lûmsi yi a yi nûm chəŋ,
5 bə bi mukuyiki lə ŋkwúŋ yimbum bəh
ŋgáŋni yichi ma bə bi jiksi kaŋŋ
yichi,
ka yi bi num jiəli yichi,
bə i nani dzáh yi ŋkwuyini ka yi num chəŋ,
bə i jiksi káŋŋ yichi ka dzáh bi num lə
lwɛɛɛs,
6 ka bəni bəchi bi yɛiŋ si Nyɔ bwili bəni.”
7 Si Jɔn nǐ fukuki i bɔ yakadəiŋ, mbaŋ wi
bəni ka dzə a wi juli bɔ i bɔkɔ. Wi dzaka i bɔ
a, “Chwɔŋkijuŋ ki fákəh, a təfi ndə mbɛiŋ a
mbɛiŋ yôkɔ gêiŋ shɔm yi Nyɔ yi bɔkɔsini yə
wi bi bɔkɔsi i mbɛiŋ, ka mbɛiŋ dzəki lə a?
8 Mbɛiŋ fâki gia yə yi chusiki a mbɛiŋ
kwuni shóm yimbɛiŋ. Kiə mbɛiŋ ma
dzâkaki i gwu yimbɛiŋ wə a, Ablaham kɔ tii
wimbɛiŋ. Mih fukuki i mbɛiŋ a, Nyɔ kɔlə i
fiəni kitəh kələ ki fiəni chu bwa bə Ablaham.
9 Mbɛiŋ kǐəki a, bə kɔ bə jiə lɔ fɔkɔ i chwɔŋ
bi kɛiŋ wə. Kɛiŋ yichi yə yi wumki kə
mintam mi ndzɔŋni, bə bi gba shisi lə yi i
kuku, bə kpa i gbuku wə.”
10 Si mbaŋ wi bəni wɔkɔ gia yiwɔ yaka, ka
bikə i Jɔn a, “Buku kɔ fâ na dəiŋ i liə a?”
11 Wi chukuli a, “Mi wə wi kaŋaki
bəmbuŋ bəfa wi nyâ wimu i mi wə wi
kaŋaki kə, ma wə wi kaŋaki biɛiŋ bidzini
wi gâa bəh mi wə wi kaŋaki kə.”
12 Bəni bə kwani kiŋwakti bədɔkɔ dzə i wi
a wi juli bɔ i bɔkɔ mə, ka bikə i wi a, “Mi wi
lanini, buku kɔ i fâ na dəiŋ?”
13 Wi chukuli bɔ a, “Kiə mbɛiŋ ki dzô kə
kpɔ wi kwani kiŋwakti wi du tsə si bənchi
nəŋki.”
14 Bəni bə jum bədɔkɔ bɔŋ dzə bikə i wi a,
“Buku kɔ i fâ na dəiŋ?”
Wi chukuli a, “Mbɛiŋ tôkniki i lôkɔki kpɔ i
bəni bəh ŋga, bəh i jǐəki gia i bəni fuŋ kilɔlɔ.
Mbɛiŋ nûmki bəh kinsaŋli i fiɛŋ fiə bə gɔmki
mbɛiŋ yɛiŋ.”
15 Si bəni nǐ wɔkɔli Kimbwili wə Nyɔ nǐ
kaka, bɔ ka yisi i kwakaki i shóm yibɔ wə
a, jɔbi widɔkɔ Jɔn kɔ Kimbwili wiwɔ si Nyɔ
faaŋ.
16 Jɔn chukuli bɔ a, “Mih kɔ a, juliki mbɛiŋ
i bɔkɔ mə, ayakalə mi wə wi gumiki tsəki
mih, kɛiŋki wi dzə i jum wə, mih kpɛiŋniki
kə i ŋgwuŋ shi i shwa dzu yi yigvu. Akɔ wi
wə wi bi juliki mbɛiŋ i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə
bəh i gbuku wə.
17 Wi kaŋa naka i kaŋ i gbəkəki gəŋ yɛiŋ,
i juŋni jiə i kiba wə, i kɔh chi yiwɔ i kpa i
gbuku wə wi bi nyumi kə.”
18 Akɔ lə si Jɔn nǐ fukuki ntum wi ndzɔŋni
wi Nyɔ i bəni, chu nya bɔ bəh nlani i dzáh
yiduli wə.
19 Ayakalə, wi dzaka i Hɛlɔd mi wi sakani
kɔm nɔni ki, tɔyi chwɔŋ ki, kɔm Hɛlɔd nǐ kɔ
wi fiəni dzɔ Hɛlɔdia kpə waiŋnih wi i kpə wi,
ka chu dzaka kɔm gia yichu yiduli yə Hɛlɔd
nǐ kɔ wi fə.
20 Hɛlɔd ka chu bəkəli gia yiwɔ, ka dzaka
a bə kwâ fâh Jɔn i juŋ yi nsəŋ mə.

Jɔn juli Jisɔs i bɔkɔ mə
(Matiə 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Jɔbi wə Jɔn nǐ juli kaasi bəni i bɔkɔ, Jisɔs
ka bɔŋ dzə tə a wi jûli ŋgaiŋ i bɔkɔ mə. Si wi
juli wi i bɔkɔ mə yaka, wi ka tsaki, bɔɔli wɛli,
22 Kiŋ'waka ki Baiŋni shi dzə num i wi
wə ka kimbwɔsi kimbumi, ja buku i bɛiŋ
a, “Wɔ kɔ waiŋ wuŋ wi shɔm, mih kɔ bəh
kinsaŋli nalə kɔm wɔ.”

Chwɔŋkijuŋ ki bə Jisɔs
(Matiə 1:1-17)

23 Jɔbi wə Jisɔs nǐ buku ka jía mbaŋtia, wi
ka yisi nɔm wi. Bəni nǐ kwakaki a wi kɔ
waiŋ Yɔsɛf, Yɔsɛf wiwɔ num waiŋ Ɛli.
24 Ɛli nǐ kɔ waiŋ Matat, Matat num waiŋ
Lɛwi, Lɛwi num waiŋ Mɛlki, Mɛlki num
waiŋ Janay, Janay num waiŋ Yɔsɛf.
25 Yɔsɛf wələ nǐ kɔ waiŋ Matatia, Matatia
num waiŋ Ɛmɔs, Ɛmɔs num waiŋ Naum,
Naum num waiŋ Ɛsli, Ɛsli num waiŋ Nagay.
26 Nagay nǐ kɔ waiŋ Mat, Mat num waiŋ
Matatia, Matatia num waiŋ Semein, Se-
mein num waiŋ Yɔsek, Yɔsek num waiŋ
Jɔda.
27 Jɔda nǐ kɔ waiŋ Jɔanan, Jɔanan num
waiŋ Lesa, Lesa num waiŋ Sɛlubabɛl,

Sɛlubabɛl num wain Shiltia, Shiltia num wain Nɛli.
28 Nɛli nĭ kɔ wain Mɛlki, Mɛlki num wain Adi, Adi num wain Kɔsam, Kɔsam num wain Ɛlmadam, Ɛlmadam num wain Ɛl.
29 Ɛl nĭ kɔ wain Yɔshwa, Yɔshwa num wain Ɛliesa, Ɛliesa num wain Yɔlem, Yɔlem num wain Matat, Matat num wain Lɛwi.
30 Lɛwi nĭ kɔ wain Semeɔn, Semeɔn num wain Juda, Juda num wain Yɔsɛf, Yɔsɛf num wain Yɔnam, Yɔnam num wain Ɛliakim.
31 Ɛliakim nĭ kɔ wain Melia, Melia num wain Mena, Mena num wain Matata, Matata num wain Natan, Natan num wain Dɛbit.
32 Dɛbit nĭ kɔ wain Jɛse, Jɛse num wain Ɔbɛt, Ɔbɛt num wain Bɔas, Bɔas num wain Sala, Sala num wain Nashɔn.
33 Nashɔn nĭ kɔ wain Aminada, Aminada num wain Admin, Admin num wain Alni, Alni num wain Ɛslɔn, Ɛslɔn num wain Bɛlɛs, Bɛlɛs num wain Juda.
34 Judas nĭ kɔ wain Yakɔb, Yakɔb num wain Ayjik, Ayjik num wain Ablaham, Ablaham num wain Tɛla, Tɛla num wain Naɔl.
35 Naɔl nĭ kɔ wain Sɛlug, Sɛlug num wain Leu, Leu num wain Bɛlɛg, Bɛlɛg num wain Ɛbɛ, Ɛbɛ num wain Shɛla.
36 Shɛla nĭ kɔ wain Kaynan, Kaynan num wain Alfasad, Alfasad num wain Shɛm, Shɛm num wain Nɔa, Nɔa num wain Lamek.
37 Lamek nĭ kɔ wain Metusɛla, Metusɛla num wain Ɛnɔk, Ɛnɔk num wain Jalɛd, Jalɛd num wain Malalɛl, Malalɛl num wain Kaynan.
38 Kaynan wɛlɛ nĭ kɔ wain Ɛnɔsh, Ɛnɔsh num wain Sɛt, Sɛt num wain Adam, ayaka Adam num wain Nyɔ.

4

Satan mɔmsi Jisɔs
(Matiɔ 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Jisɔs nĭ fiɛni i Bɔkɔ yi Jɔdan wɛ, num wi jikɛ bɛh Kiŋ'waka ki Bainɲni. Ki dzɔ wi, wi nyɛ tsɛ i nɔki chwa.
2 Wi nĭ kɔ fɛiŋ i kaŋ wɛ mbaŋnyani ŋkpɛli mɔmsi wi, wi dzi kɛ fiɛŋ. Asi yɛmaka nĭ tsɛ i kiŋgɔksi wɛ dzɔŋ bá wɔɔ wi.
3 Ŋkpɛli ka dzaka i wi a, “Wɔ kabɛ num wain Nyɔ, dzâka la a tɛh wɛlɛ fiɛni chû dzɛiŋ.”
4 Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ num bɛ nyaka a,
‘Mi nɔki kɛ a kɔm bɛ dzɛiŋ shɛŋ.’ ”
5 Ŋkpɛli chu dzɔ Jisɔs fɛiŋ yaka tsɛ bɛh wi i di bidɔkɔ wɛ, chusi bɛntɔŋ bɛchi i bitumi bichi wɛ i fa kuku i wi. Jisɔs ka yɛiŋ lɛ wɛɛɛs.
6 Ayaka wi ka dzaka i wi a, “Bɛ nĭ nya lɔ bɛntɔŋ bɛ mbi wɛlɛ i mih bɛchi, a na ndɛ wɛ mih kɔŋki mih nya i wi. Mih ni nya lɛ ki i wɔ ma wɔ sakaki, kaŋa mbum bɛh ŋga biwɔ bichi.
7 Yi kɔ a wɔ kôksi mih, ka mih ni nya biɛiŋ bichi i wɔ.”
8 Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ num bɛ nyaka a,
‘Wɔ kôksiki Bah Nyɔ wa,
ma wɔ nômki a wi shɛŋ.’ ”
9 Ŋkpɛli ka dzɔ tsɛ bɛh wi i kwili wi Jɛlusalɛm wɛ, ka tɔm wi i fwu wi juŋ yi fɛni yi gia wɛ, dzaka i wi a, “Wɔ kabɛ num Wain Nyɔ, jâŋ shĭ la fa,
10 kɔm yi kɔ bɛ nyaka a,
‘Nyɔ ni dzaka i bɛchinda bu a bɔ tɔkni bɛh wɔ.’
11 Ayaka yi chu num bɛ nyaka a,
‘Bɔ ni kwa wɔ maka wɔ chɔkɔ gbu wa i tɛh wɛ.’ ”
12 Jisɔs chukuli i wi a, “Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki tɛ a,
‘Ma mômsi Bah Nyɔ wa.’ ”
13 Jɔbi wɛ ŋkpɛli nĭ mɔmsi kaasi Jisɔs i dzɛ́h yichi yɛ wi nĭ nɛŋki, wi nyɛ ka wɔkɔliki jɔbi widɔkɔ.

Jisɔs yisi nɔm wi i Galili
(Matiɔ 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Jisɔs ka nyɛ fiɛni chu i Galili, num wi jikɛ bɛh ŋga bi Kiŋ'waka ki Bainɲni. Ntum kɔm wi waŋ tsɛ i bimbu bi tumi bichi wɛ fɛiŋ.
15 Wi nĭ laniki bɛni i júŋ yi tsani wɛ, bɛni bɛchi kɔksi wi.

Bɛ mɛŋni Jisɔs i di bibɔ wɛ i Nasali
(Matiɔ 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Jisɔs ka nyɛ dzɛ i Nasali i kwili wɛ wi nĭ kɔ yaka yɛiŋ. Ayaka a bi dzɛ num chɔkɔ bibɔ bimbam, wi nyɛ tsɛ i juŋ yi tsani wɛ, asi wi si fɛ. Wi dza num i bɛiŋ i fa Kiŋwakti ki Nyɔ.

17 Bɔ ka nya wi bəh kiŋwakti ki Isaya mi
ntum wi Nyɔ nǐ nyaka. Wi shwa tsɛiŋ di biə
bə nǐ nyaka a,
18 “Kiŋ'waka ki Bah Nyɔ kɔ i gwu yiŋ wə,
kɔm wi kɔ wi babwili mih,
a mih dzô lâka ntum wi ndzɔŋni i bəni bə
kifuu.
Wi faaŋ mih a mih dzô,
lâka i bəni bà bɔ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə,
a bə bi bwiliki lə bɔ,
ma mih bi fiəni dzákəh yi bimfəkə ma yi bi
wɛli gwu.
Wi faaŋ tə mih a mih dzô,
bwǐli bəni bu bà bə chəbsiki bɔ i nsəŋ wə,
19 i chu laka tə a jia dzə kpɛiŋ
yə Bah ni kwasi nshɛiŋ i bwili bəni bu,
ma bɔ bi kɔksiki wi.”
20 Si Jisɔs fa kaasi, fiəni kii kiŋwakti kiwɔ
nya i mi wə wi nǐ jiəki bi, ka num i kuku.
Bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ i juŋ yi tsani yiwɔ
wə lumsi dzákəh i gwu yi wə.
21 Wi yisi i dzakaki i bɔ a, “Gia yə mbɛiŋ
wɔkɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ kələ wə yi dzə kpɛiŋ
ŋkɔŋ daiŋ.”
22 Bəni wɔkɔli yi lə, yi ndzɔŋ i bɔ nalə, bɔ
num bəh ŋkaŋyi ka dzakaki kɔm bə ndzaka
wi ndzɔŋni wə wi bukuki i dzaka ki wə.
Ayakalə, ka yisi i məŋki, bikəyi a, “Wələ kɔ
a waiŋ Yɔsɛf wə a?”
23 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Asi kɔkə gia yi
məŋnini a mbɛiŋ ni ti lə ndi kɔm mih a, ‘Mi
wə wi chukuki bəni, chûku gwu ya.’ Mbɛiŋ
ni dzaka a, ‘Gia yə buku ni wɔkɔ a wɔ ni fə i
Kafanaum, fô tə yi fa i wa wa.’ ”
24 Jisɔs chu dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ
i mbɛiŋ a, bə məŋ dəkə i kɔksi mi wi ntum wi
Nyɔ i tumi ki wə.
25 I yi ŋkɔŋ wə, mih fukuki i mbɛiŋ a, a
nǐ kɔ i jɔbi wi mi wi ntum wi Nyɔ wə Ɛlaja,
dzaŋ nǐ num baaŋ i bɛiŋ i jía wə yitali bəh
kifiəŋŋ kisɔɔ, ayaka dzɔŋ kwa tumi kichi. I
jɔbi wiwɔ bəkaŋa bəŋkwu bəduli num fɛiŋ i
tumi ki Islae wə.
26 Nyɔ nǐ ka faaŋ dəkə Ɛlaja i mi widɔkɔ
fɛiŋ i bɔ, wi nǐ faaŋ lɔ wi a num i kpə ŋkwu
wi Dzalafat, i tumi ki Sidɔn wə.
27 A nǐ kɔ i jɔbi wi mi wi ntum wi Nyɔ
Ɛlisha, bəni bə Islae bəduli kaŋa jwɛiŋ yi
kumyini yiduli, mi widɔkɔ i bɔ wə nǐ ka
bɔiŋ. A kɔbi shəŋ a Naman wi mbɔŋ wə mi
wi Silia, bə nǐ chuku wi, wi baiŋ.”
28 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bəni bəchi bà
bɔ nǐ kɔ i juŋ yi tsani wə, wɔkɔ yaka, bɔ bɔksi
tɔɔ na bəh ŋga.
29 Bɔ dza bɛiŋ ka chini wi, buku bəh wi i
kwili kintəəŋ, ka tsə buku i dzaka ki kaŋŋ
wə i di biə bə nǐ maa gɔksi kwili wiwɔ bə nɔ
fɛiŋ, ka bá nəŋ i chini shi wi a wi gbɔ bəh
fwu.
30 Ayakalə, wi tsə təli i bɔ kintəəŋ ka tsəki
mfih.

Jisɔs bwili kiŋ'waka kichu i gwu yi mi wə (Mak 1:21-28)

31 Jisɔs ka nyə shi tsə i Kafanaum, i kwili
widɔkɔ wə i Galili. A num i chɔkɔ bimbam
wə, wi tsə ka laniki bəni i juŋ yi tsani mə.
32 Bəni bəwɔ bəchi wɔkɔ, num bəh ŋkaŋyi
i nlani wiwɔ wə, kɔm nlani wiwɔ nǐ kaŋaki
lə ŋga.
33 Mi widɔkɔ num i juŋ yi tsani yiwɔ mə,
kiŋ'waka kichu num i gwu yi wə. Wi ka
wiliki ja yaka bɛiŋ a,
34 “Yəbɛɛy Jisɔs wi Nasali, wɔ nəŋki nə i
buku wə a? Wɔ dzə lɔ i bəkəli buku a? Mih
kiəki lə mi wə wɔ kɔ wi. Akɔ wɔ wə wɔ
baiŋki, a num wɔ wə wɔ nyə i Nyɔ wə.”
35 Jisɔs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwɔ, dzaka
a, “Kpîchumi məŋ, bûku i mi wələ mə.”
Ayaka ki ka giŋ tɔkɔ wi i kuku i bəni kintəəŋ,
ka buku i gwu yi mə, ayakalə ki nəki bɛiŋsi
kə wi.
36 Bəni bəchi yɛiŋ yakadəiŋ, dzaka wɔm
bɔ. Bɔ ka məŋki, bikəyi a, “Wələ ndzaka kɔ
winaiŋ lə mi wələ kaŋaki a? Wi kaŋaki ŋga
biə bi kɔ bimbum i kaŋyi biŋ'waka bichu bi
buku i gwu yi bəni wə.”
37 Ntum wiwɔ kɔm Jisɔs waŋ tsə i bidi
bichi wə i kimbu kə wə fɛiŋ.

Jisɔs chuku bəni bəduli (Matiə 8:14-17; Mak 1:29-39)

38 Jisɔs dza buku i juŋ yi tsani yiwɔ mə, ka
tsə liə i Samɔn dzu. A nǐ kɔ nih kpə Samɔn
gwɛiŋ bəh gwu yi yakani yiləkəli. Bɔ tsa a
Jisɔs gâmti wi.
39 Wi ka tsə i di biə wi ni nɔki, num i wi
bɛiŋ, kaŋyi jwɛiŋ yiləkəli yiwɔ. Yi ka bee wi,
wi bɔnih. Akisəkə, kpaŋa wiwɔ ka dza bɛiŋ,
tsɛiŋ fiɛŋ fidzini nya bɔ dzi.
40 Si jɔbi nǐ shiki tsəki, bəni bəchi bà bɔ nǐ
kaŋaki bəni bà bɔ gwɛiŋki bəh jwɛiŋ chi chi,
ka dzɔki dzəki bəh bɔ i Jisɔs. Wi ka kɔmyiki
bɔ bəchi bɔ bɔnih.

41 Bəchinda bə Satan ka bukuyiki tə i gwu yi bəni bəduli bədəkɔ wə, wili a, “Wɔ kɔ waiŋ Nyɔ.” Ayakalə, Jisɔs kaŋyi a bɔ ma dzâkaki, kɔm bɔ ni kiə Jisɔs a akɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.
42 Si chəkɔ ni buku wɔɔ, Jisɔs buku tsə i kwili widəkɔ wə wi mbəŋ. Bəni ni baŋ yisi i nəŋki wi. Jəbi wə bɔ ni yɛiŋ wi, wi ni nəŋki lə i nyə i kwili wiwɔ wə. Bɔ ka məmsiki dzəh a wi baaŋ bəh bɔ.
43 Ayakalə, wi nəiŋ ka dzaka i bɔ a, “Mih kaŋaki i fuku ntum wi ndzəŋni kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ i kwili widəkɔ wə tə, kɔm akɔ gia yə Nyɔ faaŋ mih a mih dzâ fâ.”
44 Wi ka dza tsə ka nyaniki fukuki ntum wi ndzəŋni wiwɔ i juŋ yi tsani wə i tumi kiwɔ wə kichi.

5

Jisɔs bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ bə ninshiŋ (Matiə 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 A nǐ kɔ chəkɔ bidəkɔ, Jisɔs num kɔmsi i bɔkɔ yi Genesalet wə, num bəni fiəli baŋ wi faaŋni, ka wɔkɔliki gia yi Nyɔ.
2 Wi dza yɛiŋ bəŋgwuki bəfa i bɔkɔ kpəŋ, num bəni bà bɔ nǐ kaŋaki bəŋgwuki bəwɔ, buku ka bá wɔkɔki gi yibɔ.
3 Ayaka wi tsə liə i ŋgwuki widəkɔ wə, a num wi Samən, wi dzaka i wi a, wi chîni lǐə tsâ bəh wi i bɔkɔ twɛsi. Ayaka wi chini, Jisɔs ka num yɛiŋ ka laniki bəni bà bɔ nǐ kɔ i kpa.
4 Si wi nǐ lani kaasi, ka dzaka i Samən a, “Nâa lǐə tsâ i limi bɛiŋ ma mbɛiŋ tûm gi yimbɛiŋ, ma mbɛiŋ ni kwa bwɔ́kɔ.”
5 Samən chukuli a, “Tikwili, buku si nɔ a bɛiŋ i tumki gi chəkɔ wɔɔ, ayakalə buku nəki kwa kə fiɛŋ fidəkɔ. Si wɔ dzaka yaka, mih ki tumki lə.”
6 Bɔ tsə tum, ka kwa bwɔ́kɔ yiduli, yi shi lə shiiim, jəbi wə bɔ nǐ nəŋki i bwili gi yibɔ yi ka nəŋki i təiŋyi. 7 Ayakadəiŋ, bɔ lasi bəni bəbɔ bə mbaŋ bəŋgwuki bədəkɔ, a bɔ dzâ gâmti bɔ. Bɔ ka dzə bwili bwɔ́kɔ yiwɔ yi jikə i bəŋgwuki bəbɔ wə, bɔ ka nəŋki i mini i bɔkɔ.
8 Jəbi wə Samən Bita yɛiŋ gia yiwɔ yaka, ka tsə tum binyu i Jisɔs nshiŋ dzaka a, “Mih tsaki wɔ Bah, dzâ nyâ mfia fa i mih kpɛiŋ, kɔm mih kɔ mi wichu.”
9 Wi nǐ dzaka yakadəiŋ, kɔm wi bəh bəni bu bə mbaŋ nǐ yɛiŋ bwɔ́kɔ yə bɔ nǐ kwa, dzaka wɔm bɔ.
10 Ayaka ki wɔm tə Jɛm bəh Jɔn bwa bə Sɛbide bɔ nǐ kɔ i mbaŋ wi Samən wə. Jisɔs dzaka i Samən a, “Ma lwâki. I yisi i liə i tsə, wɔ ni kwâki num lɔ bəni.”
11 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka bwili bəŋgwuki bəbɔ i kpa, bee biɛiŋ bichi ka biəliki wi.

Jisɔs chuku mi wi jwɛiŋ yi kumyini (Matiə 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 A dzə num i jəbi widəkɔ wə, Jisɔs num i kwili widəkɔ wə, mi widəkɔ num fɛiŋ num jwɛiŋ yi kumyini dzi kaasi wi. Asi mi wiwɔ yɛiŋ Jisɔs, ka dzə gbɔ i wi nshiŋ, tsa wi, “Bah, wɔ kabə kəŋki wɔ fâ mih baiŋ.”
13 Jisɔs nani tsɛiŋ yi ka kɔm wi, dzaka a, “Mih kəŋki lə, bônih ma wɔ bâiŋki.” Akisəkə, jwɛiŋ yi kumyini yiwɔ kaa.
14 Jisɔs ka kiŋ i wi a, “Tôkni ma fûku i mi widəkɔ. Ayakalə, tsâ chûsi gwu ya i tii mfə gia, ma wɔ ka nyâ kinya kə Muses nǐ dzaka a mi kaŋaki i nyâ i chusi i bəni a, ŋgaiŋ bɔnih i jwɛiŋ yələ wə ka baiŋ.”
15 Jisɔs nǐ kiŋ i mi wiwɔ yaka, gia yiwɔ kɔm Jisɔs ka chu waŋ tsə lɔ, mbaŋ wi bəni bəduli ka juŋniki dzəki i wɔkɔki nlani wi, bə a wi chukuki jwɛiŋ yibɔ.
16 Ayakalə, Jisɔs si dza bee bɔ wi tsə i chwa i tsaki.

Jisɔs chuku mi num wi kpi wa wimu (Matiə 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 A num chəkɔ bidəkɔ Jisɔs lani bəni, ŋga bi Nyɔ num i gwu yi wə i chuku jwéiŋ yɛiŋ. Bəfalasi bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ num fɛiŋ, num bɔ nǐ buku i bidi bichi wə i Galili bəh i bimbu bi Judea wə bəh bi Jɛlusalɛm.
18 Yi dzə num a bəni bədəkɔ nǐ kɔ bɔ buŋ mi i kimbuŋ wə ka dzəki, num wi kpi wa wimu. Bɔ nǐ nəŋki a bɔ dzə liə bəh wi i dzu i nɔsi i Jisɔs nshiŋ.
19 Ayakalə, bɔ nəki kaŋa kə dzəh, kɔm bəni ni faaŋniki lə nalə. Bɔ ka yaka num i fwu wi juŋ bɛiŋ, tɔ kiyəə, shisi shi mi wiwɔ i bəni kintəəŋ i Jisɔs nshiŋ i wɔkɔ gia yə wi ki dzakaki.
20 Si Jisɔs nǐ yɛiŋ a bəni bəwɔ jiə shɔ́m yibɔ i wi wə, wi ka dzaka i wi a, “Nsɛiŋ wuŋ, mih dalinya lɔ chu bia.”
21 Bəni bà bɔ nǐ laniki nnyaki bənchi bə Nyɔ, bəh Bəfalasi bà, ka yisi i wamki dzakaki a, “Wələ fa kɔ fində wi dzɔ di bi Nyɔ a?

Akɔ ndə wə wi kɔ i dalinya chu, kɔbi a Nyɔ shəŋ a?"
22 Jisɔs kǐə gia yə bɔ chumyiki dzakaki, wi
bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ biələ biŋkwaka kaŋaki i
shɔ́m yimbɛiŋ wə lə kɔm nə a?
23 Yə yi bɔniki i dzaka kɔ yi naiŋ, i dzaka
a mih dalinya lɔ chu bi mi wələ, ma i dzaka
a wi dzâ bɛiŋ wi nyâni a?
24 Ayakalə, mih ki chusiki lə i mbɛiŋ i liə
a mi wə yɛli wi kɔ Wainmi kaŋaki lə ŋga i fa
kuku, i dalinya chu." Ayaka wi ka dzaka
i mi wə wi nǐ kɔ wi kpi wa wimu a, "Mih
dzakaki i wɔ, dzâ bɛiŋ, dzô kimbuŋ ka wɔ
tsâki i wɔ dzu."
25 Akisəkə, wi dza bɛiŋ num i bəni nshiŋ,
ka dzɔ naka kə wi nǐ nɔki i yɛiŋ wə ka tsəki
i wi dzu, tumyi bikum bi Nyɔ.
26 Bəni yɛiŋ yaka, dzaka wɔm bɔ, bɔ num
bəh ŋkaŋyi, ka chɔŋyiki Nyɔ ka dzakaki a,
"Buku si yɛiŋ gia yi kaŋyini daiŋ."

Jisɔs bɔɔŋ Lɛwi
(Matiə 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Jisɔs dza buku fɛiŋ ka nyə. Si wi shiki
tsəki, wi yɛiŋ mi widəkɔ a num mi wi kwani
kiŋwakti, bə bɔɔŋ wi a Lɛwi, wi num i di bi,
bi nɔm wə. Jisɔs dzaka i wi a, "Bǐəli mih."
28 Ayaka Lɛwi dza bɛiŋ, bee biɛiŋ bi bichi
ka biəliki Jisɔs.
29 Lɛwi ka bi fə dzini bimbum i wi dzu i
laŋki Jisɔs. Mbaŋ wi bəni bə kwani kiŋwakti
ni kwu fɛiŋ, bəh chiŋni bəni bədəkɔ, num i
kibaŋ kidzini wə ka dziki bəh wi.
30 Bəfalasi bəh mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ
laniki bənchi bə Nyɔ, ka yisi i shwiŋyiki kɔm
bwa bə mbaŋ wi Jisɔs, dzakayi a, "Akɔ kɔm
nə mbɛiŋ dziki, mbɛiŋ mu bəh bəni bà bɔ
kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bədəkɔ a?"
31 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Bəni bà bɔ kɔ bəh
gwu yiləkəli si nəŋ kə mi wi tsa. Asi nəŋ
num bà bɔ gwɛiŋki.
32 Mih ka dzə dəkə i bɔɔŋ bəni bà bɔ kɔ
chəŋ. Mih dzə i bɔɔŋ num bəni bà bɔ kɔ
bəchu ka bɔ kwuni i shɔ́m yibɔ wə."

Bɔ bikə i Jisɔs kɔm mbam wi dzaka
(Matiə 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Bɔ bikə i Jisɔs a, "Bwa bə mbaŋ bə Jɔn
Njulibɔkɔ si kɔmsi bam lə dzaka tsa, a num
ayaka si bwa bə mbaŋ bə Falasi nǐ fəki,
ayakalə mba baaŋ a dziki a dzini mu."
34 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Bə kɔlə i laka bəni
i dzini bi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə, bɔ dzə, ma
mi wiwɔ nǐ fiəni fə a bɔ bamki dzaka, ti bini
kɛiŋ fɛiŋ bəh bɔ a?
35 Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi dzɔ bwili
nyum miŋkpaŋa wiwɔ i bɔ, ma bɔ bi ka yisi
i bamki dzaka i jɔbi wiwɔ wə."
36 Wi chukuli bəh ndi widəkɔ i bɔ a, "Mi
kɔkə wə wi kɔ i taŋa mbuŋ wimfiaŋ i kwɔyi
i wikpu wə. Wi ka fə yakadəiŋ, yi ni numki
a wi taŋa bəkəli kinchumni kimfiaŋ kə. Ki
kɔbi i ni kpɛiŋ bəh kikpu kə liŋ.
37 Mi məŋ i dzɔ mbih mimfiaŋ, i jiə i
kiŋgəə kikpu mə,* wi ka fə yakadəiŋ, mbih
mimfiaŋ miwɔ ni biəŋə, mɔ ni wɔɔ kiŋgəə
kikpu kiwɔ, ma mbih miwɔ ni laka kilələ.
38 Yi ndzɔŋni kɔ a, bə kaŋaki i jiə mbih
mimfiaŋ num i kiŋgəə kimfiaŋ wə.
39 Mbɛiŋ kiəki tə a, mi məŋ i muki mbih
mi biəni, a wi chu kɔŋki mimfiaŋ, ma wi ni
kɔŋki a mi biəni mə."

6

Jisɔs fuku baiŋsi kɔm chəkɔ bimbam
(Matiə 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 A nǐ kɔ i chəkɔ bimbam bidəkɔ, Jisɔs bəh
bwa bu bə mbaŋ nǐ nyaniki tsəki i khə wi
gəŋ widəkɔ wə. Bwa bu bə mbaŋ dza yisi i
təiŋyiki kifwu ki gəŋ fiksi i bɔ kaŋ dzi.
2 Bəfalasi bədəkɔ yɛiŋ yaka, bikə a, "Akɔ
kɔm nə mbɛiŋ fəki gia yə bənchi kɔŋki kə a
mi fəki i chəkɔ bimbam wə a?"
3 Jisɔs bɔŋ bikə tə i bɔ a, "Mbɛiŋ ka num
fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə si dzɔŋ nǐ wɔɔki
Ŋkuŋ Dɛbit bəh mbaŋ wi, wi fə a?
4 Wi nǐ liə i juŋ yi Nyɔ wə dzɔ blɛd wə bə
nǐ baa jiə a akɔ wi Nyɔ, dzi ka nya tə mbaŋ
wi, a nǐ kɔ nchi i mi i dzǐ blɛd wiwɔ a kɔbi a
bətii mfə gia."
5 Jisɔs ka dzaka kaasi i bɔ a, "Mi wə yɛli wi
kɔ Wainmi, akɔ tikwili wi chəkɔ bimbam."

Jisɔs chuku mi i chəkɔ bimbam wə

6 Aka bi chu num chəkɔ bimbam bidəkɔ,
Jisɔs tsə liə i juŋ yi tsani wə i lani bəni.
Mi widəkɔ num fɛiŋ num kimbu ki ki tsɛiŋ
yiləkəli kpi.
7 Bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ bəh
Bəfalasi yisi i nəŋki gia yə bɔ ki jiəki i Jisɔs

* **5:37** Kiŋgəə ki mbih kələ kɔ bə kɛiŋsi bəh dzu yi nyam.

fuŋ. Bɔ ka bwaŋ dzákəh i wi wə i yɛiŋ a wi ni chuku lə mi wiwɔ i chəkɔ bimbam wə a.
8 Jisɔs kiə gia yə bɔ nǐ finiki bəh yi, wi dzaka i mi wə tsɛiŋ yi nǐ kɔ yi kpi a, “Dzâ bêiŋ, dzâ nûm fa.” Wi ka dzə numbɛiŋ.
9 Jisɔs bikə i bɔ a, “Mih bikəki num i mbɛiŋ a, gia yə bənchi bumki a mi kɔlə i fâ i chəkɔ bimbam wə kɔ yi naiŋ? I fâ ndzɔŋni, ma i fâ chu a? I gâmti mi, ma i wôɔ a?”
10 Wi tsɛiŋ tali bɔ bəchi i shi chɛiŋ, ka dzaka i mi wiwɔ a, “Nâni tsɛiŋ ya.” Wi nani, yi kaa ka bɔnih.
11 Ayakalə, yi ka nya lɔ ŋgəkə i shóm yi bəni bəwɔ wə, bɔ ka yisi i sisiki kɛiŋsi si bɔ ki fəki bəh Jisɔs.

Jisɔs sabibwili bwa bu bə ntum jwəfi ntsɔ bəfa
(Matiə 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 A nǐ kɔ a kaŋ yiwɔ wə, Jisɔs nyə yaka i ŋkwuŋ wə i tsə tsa, wi nǐ baaŋ fɛiŋ a tsaki Nyɔ chəkɔ wɔɔ.
13 Si chəkɔ wɔɔ, wi bɔɔŋ bəmbiəli bu, bɔ dzə. Wi sabi bədəkɔ jwəfi ntsɔ bəfa bɔɔŋ bɔ a bwa bu bə ntum.
14 Kiyɛli ki bəni bəwɔ nǐ kɔ: Samən wə wi nǐ nya yɛli wi widəkɔ a Bita, bəh Andulu wə wainɲnih Samən. Bədəkɔ num Jɛm, Jɔn, Filib, Batələmu,
15 Matiə, Təməs bəh Jɛm wə wainɲ Alfiyus, Samən wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ wi Bədzɛlət,*
16 Judas wə wainɲ Jɛm bəh Judas Iskaliət wə wi nǐ tsə taŋni Jisɔs.

Jisɔs lani ka chu chuku bəni
(Matiə 4:23-25)

17 Si wi sabi bɔ yakadəiŋ, bəh bɔ bəchi ka nyə shi dzə. Si bɔ shi dzə wi num i baa wi di wə, bəh bwa bu bə mbaŋ bà bəh bɔ nǐ kɔ bɔ si num fɛiŋ bəh mbaŋ wi bəni wimbum bà bɔ ni kwu fɛiŋ bəduli, num bɔ buku dzə i Judea bəh i Jɛlusalɛm wə. Bəni bədəkɔ nǐ nyəki dzəki i bidi biə bi kɔ kɔmsiki i kinchwɔ kimbum wə ka Taya bəh Sidɔn.
18 Bɔ nǐ dzə i wəkɔ nlani wi Jisɔs, a wi bɔŋ chûku tə jwéiŋ yibɔ. Bəni bà biŋ'waka bichu nǐ nyaki ŋgəkə i bɔ, nǐ dzəki tə wi bwili biŋ'waka biwɔ i bɔ wə.
19 Ayaka bəni bəchi ka jwɔki i kɔm i wi wə, kɔm ŋga biə bi nǐ bukuki i wi wə, nǐ chukuki lə bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔmyiki wi.

Kimbɔiŋsi bəh nshɛiŋ
(Matiə 5:1-12)

20 Jisɔs dza tsɛiŋ tali bəni bu bə mbaŋ dzaka i bɔ a,
“Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ bə kifuu,
kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ bimbɛiŋ.
21 Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ bà mbɛiŋ kpiki dzɔŋ i liə,
kɔm Nyɔ bi fə lə ma mbɛiŋ bi fwuli.
Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ bà mbɛiŋ dəki i liə,
kɔm mbɛiŋ bi suŋɔyiki lə.
22 Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbɛiŋ , i jɔbi wə mbɛiŋ biəli mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, ayaka bəni baiŋŋ mbɛiŋ, kɔŋŋ bwili mbɛiŋ i mbaŋ wibɔ wə, tɔyi mbɛiŋ chu nya kiyɛli kichu i mbɛiŋ.
23 Jɔbi wə yi bi numki yakadəiŋ, mbɛiŋ bi numki bəh kinsaŋli i chəkɔ biə yi bi numki i mbɛiŋ, ma mbɛiŋ bi ka laŋki, biŋ, wəkɔ ndzɔŋni, kɔm mmakti wimbɛiŋ widuli kɔ i tumi ki bɛiŋ wə. Mbɛiŋ kǐəki a, akɔ asi bətii tii bəbɔ nǐ chəbsiki bəni bə ntum bə Nyɔ i kikpu wə.
24 Ayakalə, Ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ, bəni bəmbum,
kɔm ndzɔŋni bibɔ bi kaaki num a fa kuku.
25 Ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ, bà kitɔɔ kibɔ kɔ kifwuli i liə,
kɔm bɔ bi kpiki lə dzɔŋ.
Ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ, bà mbɛiŋ suŋuki i liə,
kɔm mbɛiŋ bi dəki lə chuŋsi kifwu kimbɛiŋ.
26 Ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ, i jɔbi wə bəni bəchi kɔksiki mbɛiŋ. Mbɛiŋ kǐə a, yi kɔ asi bətii tii bəbɔ nǐ kɔksiki bəni bəntəkə bà bɔ nǐ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ.

Kɔŋ bəmbaiŋni ba
(Matiə 5:38-48)

27 Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ bələ mbɛiŋ wəkɔliki gia yə mih dzakaki a, mbɛiŋ kôŋki bəni bà bɔ baiŋŋki mbɛiŋ, mbɛiŋ fâki num gia yindzɔŋni i bà bɔ baiŋŋki mbɛiŋ.

* **6:15** Dzɛlət nǐ kɔ Bəju bà bɔ nǐ təbiki tumi kibɔ, i bwili tumi kiwɔ i ŋgəkə wə i kaŋ yi bəni bə Lum wə.

28 Mbɛiŋ tsâ a Nyɔ faaŋ kimbɔiŋsi i bəni
bà bɔ tsaki a lɔiŋ kwaki mbɛiŋ, mbɛiŋ chu
tsâ i bà bɔ chəbsiki mbɛiŋ.
29 Mi ka twɛiŋ wɔ i kimbaŋ wə, wɔ fiəni
kidɔkɔ kə, wi twɛiŋ kaasi. Ayaka mi ka ba
dzɔ mbuŋ wa wi nimbɛiŋ, wɔ bêe wi dzɔ
kaasi wi numə.
30 Nyâ na ndə wə wi nywa fiɛŋ i wɔ, ayaka
mi ka dzɔ biɛiŋ bia, kiə wɔ ki fiəni bikə kə.
31 Mbɛiŋ fâki gia i bəni, asi mbɛiŋ kɔŋki a
bɔ fâki tə i mbɛiŋ.
32 Mbɛiŋ ka kɔŋki a bəni bà bɔ kɔŋki
mbɛiŋ, gia yə bə bi kɔksi mbɛiŋ yɛiŋ kɔ yi
naiŋ? Na bəni bəchu si bɔŋ fə kə ayaka tə
a? Bɔ kɔŋki tə a bà bɔ kɔŋki bɔ.
33 Mbɛiŋ ka fəki ndzɔŋni a bəni bà bɔ fəki
tə i mbɛiŋ, gia yə bə bi kɔksi mbɛiŋ yɛiŋ kɔ yi
naiŋ? Na bəni bəchu si bɔŋ fə kə a yakadəiŋ
a?
34 Mbɛiŋ ka fwasiki biɛiŋ i bəni bà mbɛiŋ
yɛiŋki a bɔ kɔlə i chukuli bi, gia yə bə bi
kɔksi mbɛiŋ yɛiŋ kɔ yi naiŋ? Bəni bəchu tə
si fwasi lə biɛiŋ i nsɛiŋ yibɔ kɔm bɔ kiəki a
bɔ bi chukuki lə bichi.
35 Yi kɔ chəŋ a mbɛiŋ kôŋki bəni bà bɔ
baiŋki mbɛiŋ, mbɛiŋ fâki num gia yindzɔŋni
i bɔ, mbɛiŋ ma fwâsiki biɛiŋ i bəni bəh
kiŋkwaka i bi fiəni kwati. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ
bi ka kwati mmakti wimbɛiŋ wimbum, ma
mbɛiŋ ka bi num bwa bə Nyɔ wə wi kɔ Fwu
wi Biɛiŋ Bichi wə. Kɔm yi kɔ tə ayaka si wi
fəki gia yindzɔŋni i bəni bà bɔ bukuki bəh
dzákəh, bəh bà bɔ kɔ bəh shóm yichu.
36 Mbɛiŋ kwâsiki nshɛiŋ i bəni wə, asi Ba
wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɔɔli bɛiŋ kwasiki tə i
bəni.

Kiə mi ki sâka kə widɔkɔ (Matiɔ 7:1-5)

37 Kiə mbɛiŋ ki sâka kə bimfə bi bəni
bədɔkɔ, ka Nyɔ bi ma saka tə bimbɛiŋ. Kiə
mbɛiŋ bi ma bwâŋki gvu i bəni bədɔkɔ chɛiŋ
a bɔ lîə i ŋgəkə wə, ka Nyɔ tə bi ma bwaŋ gvu
i mbɛiŋ chəŋ. Mbɛiŋ dâlinyaki chu bi bəni
bədɔkɔ, ka Nyɔ tə bi dalinya bimbɛiŋ.
38 Mbɛiŋ nyâ kinya i bəni, Nyɔ bi nya tə i
mbɛiŋ. Ka Nyɔ bi bá nya wi fəkə ndzɔŋ nalə
wi chəŋ, wi nəŋni ka bi shukuki i kuku.
Fiɛŋ fiə mi wiwɔ fəkə biɛiŋ bi yɛiŋ kɔ fi Nyɔ
bi fiəni fəkəki yɛiŋ i nya i mi wiwɔ."
39 Jisɔs chu ti bɔ bəh ndi widɔkɔ a,
"Kimfəkə kidɔkɔ kɔ i chusi dəiŋ dzə i kidɔkɔ
a? Wi ka mɔm bɔ bəchi ma ni gbɔyi i fəŋ mə
a?
40 Mbɛiŋ kîəki a waiŋ wi kiŋwakti kɔkə tsə
mi wi wi lanini. Ayakalə, jɔbi wə wi ka lani
kiə kaasi, ma wi numki aka mi wə wi lani
wi.
41 Akɔ kɔm nə wɔ tsɛiŋki shəkə yi kpɛiŋ i
dzəkəh wi waiŋnah wə, ayakalə wɔ yɛiŋ kə
kimfuŋ ki kpɛiŋ kə ki kɔ i ŋ'wa dzəkəh wə a?
42 Wɔ kɔ i dzaka dəiŋ i waiŋnah a,
'Waiŋnih nûm ma mih bwili shəkə yi kpɛiŋ
i dzəkəh wa mə,' ayakalə kimfuŋ ki kpɛiŋ
num i ŋ'wa dzəkəh wə a? Wɔ kɔ mi wə wi
chusiki gwu! Yisi bwili kimfuŋ ki kpɛiŋ kə
ki kɔ i dzəkəh wa wə, na ka wɔ ni yɛiŋ ndzɔŋ
shəkə yi kpɛiŋ yə yi kɔ i dzəkəh wi waiŋnah
wə i bwili."

Bə si kiə kpɛiŋ i mintam wə (Matiɔ 7:16-20)

43 Jisɔs chu dzaka a, "Yi kɔ a, kpɛiŋ wi
ndzɔŋni kɔkə i wum mintam michu. Ayaka
kpɛiŋ wichu kɔbi tə i wum mintam mi
ndzɔŋni.
44 Bə si kiə kpɛiŋ a num i mintam mə mɔ
wumki yɛiŋ wə. Mi kɔkə i kɔh fimbi i bifaka
wə, ayaka mi kɔbi tə i kɔh migaali i kpɛiŋ wi
chwa wə.
45 Mi wə wi kaŋaki kiba ki biɛiŋ bindzɔŋni
i shɔm yi mə, ayaka wi si bwili num a biɛiŋ
bindzɔŋni yɛiŋ. Mi wə wi kaŋaki kiba ki
biɛiŋ bichu i shɔm yi mə, ayaka wi si bwili
num a biɛiŋ bichu yɛiŋ. Yi kɔ yakadəiŋ kɔm
gia yə yi kɔ yi jikə i shɔm yi mə, kɔ yə yi si
buku i dzaka ki wə."

Chaka kindzɔŋni bəh kichu (Matiɔ 7:24-27)

46 Jisɔs ka bikə a, "Akɔ kɔm nə wə mbɛiŋ
bɔɔŋki mih a, 'Bah, Bah', mbɛiŋ fə kə gia yə
mih dzakaki i mbɛiŋ a?
47 Mi wə wi dzəki i mih wi wɔkɔ nlani
wuŋ, wi ka tsə fəki asi wi wɔkɔ, mih ni chusi
lə i mbɛiŋ fiɛŋ fiə wi kɔ fi.
48 Wi kɔ aka mi wə wi nî nəŋki i maa juŋ,
wi yisi chum shi, tsə kɔm i biaŋa wə, ka
chɔkɔ chaka ki juŋ yɛiŋ wə, ka maa. Jɔbi wə
bɔkɔ nî jikə buku dzə chɔkɔ juŋ yiwɔ, yi nəki
gbɔ kə, kɔm wi nî kɔ wi maa yi bindzɔŋ.
49 Ayakalə, mi wə wi dzə, i wɔkɔ nlani
wuŋ wələ tsə nəki fə kə asi yi kɔ, yaka wi kɔ
aka mi wə wi nî nəŋki i maa juŋ ka tsə takyi
a di maa a kuku chaka kɔbi, bɔkɔ buku dzə

chəkɔ chini juŋ yiwɔ, yi shi gbɔ akisəkə lə gbuuu, ka shakyi yichi.”

7

Tikwili wi bəni bə jum jiə shəm i Jisɔs (Matiə 8:5-13)

1 Jisɔs nǐ kaasi nlani wələ wichi i bəni bəchi bà fɛiŋ, wi ka nyə tsə i kwili wi Kafanaum wə.
2 Tikwili wi mbaŋ wi bəni bə jum widəkɔ wi Lum num fɛiŋ wi kaŋa mfa wi widəkɔ, wi kɔŋ wi nalə. Mfa wiwɔ gwɛiŋ wi num a dzaka ki kpi wə.
3 Jɔbi wə tikwili wiwɔ nǐ wɔkɔ kɔm Jisɔs, wi ka faaŋ kifwu kə bɔ nǐ sakaki tumi ki Bəju, a bɔ tsâ tsâ Jisɔs a wi dzâ chûku mfa wi ŋgaiŋ.
4 Bɔ ka tsə yɛiŋ Jisɔs, kwuŋ kaŋ i wi dzaka a, “Buku tsaki wɔ a tsâ gâmti mi wibuku wələ, kɔm wi lansiki nəŋki lə ŋgamti i wɔ.
5 Akɔ mi wi kɔŋ tumi kibukumbɛiŋ nalə, a num wi wə wi nǐ maa juŋ yibuku yi tsani.”
6 Jisɔs ka nyə bəh bɔ ka tsəki, si bɔ ni shiki kɔmsiki tsəki i juŋ yi tikwili wi bəni bə jum wiwɔ, tikwili wiwɔ ka faaŋ nsɛiŋ yi yidəkɔ a bɔ tsâ chǐi Jisɔs, bɔ tsə bəh bɔ baŋsi, bɔ fuku i wi a, “Bah, tikwili wi bəni bə jum dzaka a wɔ ma nyâ ŋgəkə i gwu ya wə. Kɔm ŋgaiŋ baiŋki kə ka wɔ liə i ŋgaiŋ dzu.
7 Akɔ gia yə ŋgaiŋ yɛiŋ a ŋgaiŋ kpɛiŋniki kə ka ŋgaiŋ dzə buku i wɔ wə. Ayakalə, a wɔ dzâka a dzakani ma mfa wi ŋgaiŋ bɔnih.
8 A ŋgaiŋ tə kɔ mi i mi widəkɔ chɛiŋ wə wi kaŋaki ŋga, ŋgaiŋ tə num mi bəh bəni bə jum i ŋgaiŋ chɛiŋ, a ŋgaiŋ si dzaka i widəkɔ a, ‘Tsâ,’ wi tsə a tsəni, i widəkɔ a, ‘Dzâ,’ wi dzə a dzəni, ŋgaiŋ dzaka i mfa wi ŋgaiŋ tə a, ‘Fâ lə,’ wi fə a fəni.”
9 Jɔbi wə Jisɔs nǐ wɔkɔ gia yiwɔ yakadəiŋ, dzaka wɔm wi, wi fiəni gwu ka dzaka i mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ biəliki wi a, “Mih fukuki gia yi ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mih kɛiŋki ki yɛiŋ kə mi widəkɔ i Islae, wə wi jiə ŋkaiŋni wi shəm ka mi wələ.”
10 Asi bəni bà tikwili wi bəni bə jum nǐ faaŋ nǐ fiəni tsə dzu, ka yɛiŋ num mfa wiwɔ si bənih lɔ.

Jisɔs dzasi waiŋ sumi wi nyukuni i kpi wə

11 Asi yəmaka nǐ tsə, Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə ka tsəki i kwili widəkɔ wə bə bɔɔŋ a Nayin, mbaŋ wi bəni kwu i wi chɛiŋ.
12 Asi bɔ nǐ bukuki tsəki i dzaka ki mbaiŋ kə ki liəki tsəki i kwili wiwɔ wə, bɔ dzaka a bɔ tsɛiŋ ka yɛiŋ bə giŋ buku dzə bəh waiŋ num wi kpi, a num a wi i nih wi kaŋ. Nih wi nǐ kɔ kpə ŋkwu. Mbaŋ wi bəni i kwili wiwɔ wə fɛiŋ num bɔ kwu i nih waiŋ wiwɔ chɛiŋ biəli wi.
13 Jɔbi wə Bah nǐ yɛiŋ kpaŋa wiwɔ, nshɛiŋ kwa wi, wi dzaka i wi a, “Ki dâ kə.”
14 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka tsə kɔm kimbuŋ kə bə nǐ giŋ wini wiwɔ yɛiŋ. Bəni bà bɔ nǐ giŋ wi ka num. Wi dzaka a, “Waiŋ sumi, mih dzakaki i wɔ, dzâ bɛiŋ!”
15 Wi ka dza num bəh chwɔŋ, yisi i dzakaki, Jisɔs kaŋa wi i tsɛiŋ wə ka nya i nih wi.
16 Si bəni bəchi yɛiŋ yakadəiŋ, dzaka wɔm bɔ. Bɔ yisi i chɔŋyiki Nyɔ dzakayi a, “Mi wi ntum wi Nyɔ wimbum dzə buku i buku kintəəŋ. Nyɔ dzə i gamti bəni bu.”
17 Ntum wələ kɔm Jisɔs waŋ tsə Judea wichi bəh i bitumi biə bi kɔ kɔmsi fɛiŋ wə.

Jɔn Njulibəkɔ faaŋ bwa bu bə mbaŋ i Jisɔs (Matiə 11:2-19)

18 Jɔbi wə bwa bə mbaŋ bə Jɔn nǐ wɔkɔ tə gia yiwɔ yichi, tsə fuku i wi. Wi bɔɔŋ bədəkɔ bəfa,
19 Faaŋ i Bah a bɔ tsâ bǐkə i wi a, “Akɔ a wi wə wi nǐ kaŋaki i bi dzə ma buku wôkɔliki num widəkɔ a?”
20 Jɔbi wə bɔ nǐ tsə yɛiŋ Jisɔs dzaka i wi a, “Jɔn Njulibəkɔ faaŋ buku i bikə i wɔ a, akɔ a wɔ wə wɔ ni kaŋaki i bi dzə a? Ma buku wôkɔliki num widəkɔ a?”
21 Bɔ nǐ bikəki yakadəiŋ, a num a jɔbi wə Jisɔs si chuku bəni bə jwɛ́iŋ bəduli, wi bwili biŋ'waka bichu i gwu yi bəni wə, wɛli dzákəh yi bimfəkə bəduli.
22 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ fiəni tsâ fûku i Jɔn gia yə mbɛiŋ yɛiŋ bəh yə mbɛiŋ wɔkɔ. Bimfəkə yɛiŋ di, bəni bà bɔ gbɔki nyaniki nyani chəŋ, bəni bà bɔ gwɛiŋki bəh jwɛiŋ yi kumyini bɔ bənih. Bichini wɔkɔ gia, bəni bà bɔ kpiyi fiəni dza bəwɔm, bə chu fuku tə ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i bəni bə kifuu.
23 Kimbɔiŋsi kimbum kɔ i mi wə wi ka məŋni dəkə mih.”

24 Jɔbi wə bəni bà Jɔn nǐ faaŋ nǐ fiəni nyə,
Jisɔs ka yisi i dzakaki i mbaŋ wi bəni kɔm
Jɔn, bikə a, “Mbɛiŋ nǐ buku tsə chwa i tsə
yɛiŋ num nə a? Gaŋ biə fiəkə tsəki bi nəŋni
a?
25 Mbɛiŋ ni buku tsə i yɛiŋ nə? Mi wə wi si
tum bəmbuŋ bə bɔnini i gwu wə a? Mbɛiŋ
wôkɔli, bəni bà bɔ si kaŋa gwu bəh bəmbuŋ
bə ləkəli chu wɔkɔ ndzɔŋni, bəmaka si nɔ
num i bəntɔŋ wə.
26 Mbɛiŋ bá buku tsə i yɛiŋ nə a? Mi wi
ntum wi Nyɔ ma? Aaŋ, mih fukuki i mbɛiŋ
a, akɔ mi wi tsə mi wi ntum wi Nyɔ.
27 Akɔ wi wə bə nǐ nyaka kɔm wi, Nyɔ nǐ
dzaka a,

‘Wôkɔli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi ntum,
ma wi tsə i wɔ nshiŋ,

wi tsə kɛiŋsi dzəh ya ka wɔ bi dzəki.’

28 Mih fukuki i mbɛiŋ a, i kintəəŋ ki bəni bà
a bwɔ miŋkpaŋa, mi widɔkɔ kɔkə yɛiŋ wə wi
kɔ mi wimbum wə wi tsəki Jɔn Njulibɔkɔ.
Ayakalə, mi wə wi kɔ na wi nchiŋ i kintəəŋ
ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə, wi kɔ wi kɔkni tsə Jɔn.”
29 Bəni bəchi na bəh bəni bà bɔ nǐ kwaki
kiŋwakti nǐ wɔkɔ si Jisɔs dzaka a Jɔn nǐ kɔ mi
wi ntum wi Nyɔ, bɔ kɔksi ŋkuŋ bi Nyɔ a bi kɔ
bi chəŋ, kɔm bɔ tə nǐ bum Jɔn juli bɔ i bɔkɔ.
30 Ayakalə, Bəfalasi bəh bəni bà bɔ nǐ
tɔksiki kiəki bənchi bə Nyɔ nəiŋma fibɔ
ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wiwɔ, ka nəiŋma
a Jɔn ma juli bɔ i bɔkɔ.
31 Jisɔs ka dza dzaka i bɔ a, “Mih ki
fəkəniki ŋgɔkɔ wi bəni wi liə wələ bəh finə
a? Bɔ kɔ ka finə a?
32 Mih ki fukuki lə si bɔ kɔ, bɔ kɔ aka bwa,
bɔ numyi i di bi shi wə, ka bɔɔŋki bədɔkɔ
bikə i bɔ a, ‘Buku tɔŋki sɔŋ mbɛiŋ biŋ kə kɔm
nə? Nya ja yi kpi mbɛiŋ bum kə kɔm nə?’
33 Jɔn Njulibɔkɔ nǐ dzə, wi dzi kə biɛiŋ
bidzini mu kə mbih, mbɛiŋ ka dzakaki a wi
kaŋaki lə chinda wi ŋkpɛli i gwu yi mə.
34 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi dzə, wi dzi,
chu mu, mbɛiŋ dzaka a bə yêiŋ si wi məyiki
nnyaki dzɛiŋ, məyiki mbih, wi chu num
nsɛiŋ bəh bəni bà bɔ kwaki kiŋwakti bəh
bəni bəchu bədɔkɔ.
35 Ayakalə, bəni bà bɔ bumki mfi bi Nyɔ,
kɔ bà bɔ yɛiŋ a, bi kɔ chəŋ.”

Jisɔs dalinya chu bi kpaŋa wi təkəlini

36 Mi wi Falasi widɔkɔ nǐ dza laka Jisɔs a
wi dzə dzi i ŋgaiŋ dzu. Jisɔs bum ka tsə num
ka dziki bəh wi. *
37 Kpaŋa wi təkəlini widɔkɔ num fɛiŋ i
kwili wiwɔ wə. Wi ka wɔkɔ a Jisɔs dziki i
mi wi Falasi dzu, wi ka dzɔ finsɔkɔ † fi fiaŋsi
fidɔkɔ fi fitsɛŋə yindzɔŋni, tsə bəh fi fɛiŋ.
38 Wi tsə liə num i Jisɔs jum, ka yisi i dəki,
mindəm shi i gvu yi Jisɔs wə. Wi ka ŋgwuŋ
kuku, ka sɔki gvu yi Jisɔs bəh juŋyifwu,
kɔmyi yi ka fiaŋsiki bəh fiaŋsi biwɔ.
39 Mi wi Falasi wə wi nǐ bɔɔŋ Jisɔs a wi dzə̂
dzî, yɛiŋ yaka, kwaka i shɔm yi wə a, “Asi kɔ
a mi wələ fa numki mi ntum wi Nyɔ, ma wi
kiə gia yə kpaŋa wələ wi kɔmyiki wi lə kɔ bəh
yi, a wi kɔ kpaŋa wi təkəlini.”
40 Jisɔs ka dza dzaka i mi wi Falasi wiwɔ
a, “Samən, mih kaŋaki lə gia i dzaka i wɔ.”
Wi chukuli a, “Mi wi lanini, dzâka.”
41 Jisɔs ka yisi a, “Mi widɔkɔ nǐ kɔ num wi
fwasi bəni bəfa bəh kpɔ, fwasi mi widɔkɔ
bəh bədanali gi yite, fwasi widɔkɔ bədanali
mbaŋshi.
42 Wi nǐ gaka bɔ bəchi i fiəni gɔm, wi ka
bee kpɔ wiwɔ i bɔ. I liə wɔ yɛiŋ a i bəni
bəfa bələ kintəəŋ, mi wə wi kɔŋki wi nalə kɔ
winaiŋ a?”
43 Samən chukuli a, “Akɔ i numki mi wə
wi nǐ fwa widuli.”
Jisɔs bum a, “Wɔ chukuli ndzɔŋ.”
44 Si wi bum yakadəiŋ, fiəni gwu tsɛiŋ
kpaŋa wə, ka dzaka i Samən a, “Wɔ yɛiŋ
kpaŋa wələ? Si mih si dzə i wɔ dzu, wɔ si ka
kɔŋ i nya na mih bəh mwi, i wɔkɔ gvu yiŋ
yɛiŋ. Ayakalə, kpaŋa wələ wɔkɔ lɔ gvu yiŋ
num bəh mindəm, sɔ bəh juŋyifwu.
45 Wɔ si ka bəni i mih na i kɔmyi mih.
Ayakalə, na jɔbi wə mih si dzə fa, kɔ a kpaŋa
wələ si wi kɔmyi gvu yiŋ.
46 Wɔ si ka fiaŋsi dəkə fwu wuŋ bəh fiaŋsi.
Ayakalə, kpaŋa wələ fiaŋsi lɔ gvu yiŋ num
bəh fiaŋsi bi tsɛŋə yindzɔŋni.
47 Ayakadəiŋ, mih fukuki i wɔ a, kpaŋa
wələ chusi kiŋkɔŋ kimbum kɔm bə chu bi
biduli biə mih dalinya. Ayakalə, mi wə bə
dalinya chu bi num bi twɛsi chusiki kiŋkɔŋ
kitwɛsi.”

* **7:36** I num dzi, Bəju si num i nəni kibɔ wə, num bɔ yəkəli kimbu kimu i naka ki dzini wə. † **7:37** Finsɔkɔ fiələ kɔ num bə nǐ kɛiŋsi bəh təh widɔkɔ bə bɔɔŋ i já yi ŋkali wə a “alabaster”.

48 Jisɔs ka dzaka i kpaŋa wiwɔ a, “Mih si
dalinya lɔ chu bia.”
49 Bəni bà bəh bɔ nǐ dziki ka yisi i
shwiŋyiki dzakayi a bɔ bɔ a, “Wələ kɔ ndə wə
wi kɔ na i dalinya chu bi bəni a?”
50 Jisɔs ka fiəni dzaka i kpaŋa wiwɔ a,
“Nyɑ̂ mfia bindzɔŋ, kɔm bə shɔm yə wɔ jiə
i mih, yi bwili wɔ.”

8

Bəkaŋa bà bɔ nǐ biəliki Jisɔs gamti wi

1 I Jɔbi widɔkɔ wə twɛsi, Jisɔs nyə ka
nyaniki i kikwili kimbum wə bəh bidi wə i
fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ.
Bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa biəli wi,
2 bəh bəkaŋa bədɔkɔ bà wi nǐ chuku jwɛiŋ
yibɔ bəh bà wi nǐ bwili biŋ'waka bichu i bɔ
wə. Bəkaŋa bələ nǐ kɔ Meli wə bə nǐ bɔɔŋki
a Magdalen, wə wi nǐ bwili bəchinda bə
ŋkpɛli i gwu yi wə nanitaŋ.
3 Jɔana wə nyuwi nǐ kɔ Chusa wi nǐ nɔmki
i Hɛlɔd, bəh Susana bəh bəkaŋa bədɔkɔ
bəduli. Bɔ nǐ nyaniki yakadəiŋ, bwili biɛiŋ
i biba bibɔ wə, i gamti Jisɔs bəh bwa bu bə
mbaŋ.

Ndi kɔm bə mi wə wi nǐ la i tsə mu ŋgɔkɔ (Matiə 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Bəni nǐ dza nyəki dzəki i di di wə ka
dzəki i Jisɔs. Jɔbi wə mbaŋ wi bəni nǐ jikə
fɛiŋ, wi ti ndi i bɔ a.
5 “Mi nǐ laa i tsə mu ŋgɔkɔ. Asi wi nǐ
muki ŋgɔkɔ wiwɔ, bədɔkɔ gbɔyi i dzəh, bəni
dəŋyi bəh gvu, minyəni mə mɔ fuliki bɛiŋ
dzə chumyi dzi.
6 Ŋgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi i di bi kitəh wə, ka
buku yaka ka kpiyi kɔm di biwɔ nǐ kɔ di bi
wɔmni.
7 Ŋgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi i bifaka wə, ka buku
yaka bá kɔ bəh bifaka biwɔ, bi ka baŋ ŋgɔkɔ
wiwɔ a wi ma kɔki.
8 Widɔkɔ gbɔyi num i nshwaiŋ yindzɔŋni
wə, wi buku yaka ka kɔ, ka wum mintam
gbi mɔ du tsə si bə nǐ mu.” Si Jisɔs ti
ndi wiwɔ yakadəiŋ ka dzaka a, “Mi wə wi
kaŋaki bintuni i wɔkɔ, wi wɔ̂kɔ.”

Fwu wi gia yə Jisɔs nǐ dzakaki i bəndi wə (Matiə 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Bwa bu bə mbaŋ nǐ dza fiəni bikə i wi a
ndi wələ chusiki a nə a?
10 Wi chukuli a, “Akɔ i mbɛiŋ bələ bà Nyɔ
fə a mbɛiŋ kiə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ bi
Nyɔ wə. Ayakalə, bəni bədɔkɔ wɔkɔki fibɔ
num i bəndi wə, ka yi ni num asi yi nǐ kɔ lɔ
a,
‘Bɔ bi tsɛiŋki di, bɔ yɛiŋ kə,
bɔ bi wɔkɔki gia, bɔ wɔkɔ kiə kə.’

Jisɔs fuku baiŋsi ndi wiwə (Matiə 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Mbɛiŋ wɔkɔ la fwu wi gia wə ndi wələ
chusiki. Ŋgɔkɔ wiwɔ kɔ gia yi Nyɔ.
12 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔ i dzəh, kɔ bəni bà
bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ Satan dzə dzɔ bwili gia
yiwɔ i shɔ́m yibɔ wə, ka bɔ ma bum i buku i
chu wə.
13 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔ i di bi kitəh wə, kɔ
bəni bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, bɔ dzɔ yi bəh
kinsaŋli, ayakalə, yi kaŋa kə gaaŋ i shɔ́m
yibɔ wə, kimbum kibɔ kɔ a dzu yi dzaka wə.
Jɔbi wə mɔmsi dzə, bɔ gbɔyi i mbum wibɔ
wə.
14 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔ i bifaka wə kɔ bəni
bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, jɔbi wə bɔ tsəki
kifum, bəh mbum, bəh ndzɔŋni bi biɛiŋ bi
mbi wələ dzə jikə baŋ gia yiwɔ yi laka.
15 Ŋgɔkɔ wə wi nǐ gbɔ i nshwaiŋ yindzɔŋni
wə, akɔ num bəni bà bɔ nǐ kaŋaki shɔ́m
yindzɔŋni, bà bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, jiə yi i
shɔ́m yibɔ wə, ka kaŋa shɔm, ka fəki asi yi
nəŋki tsə a ninshiŋ ninshiŋ.

Naka ki baiŋsini kə bə kwusi baŋ bəh kah (Mak 4:21-25)

16 Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini i chu dzɔ
kah i kwusi baŋ yɛiŋ bɛiŋ, nabə i ləkə jiə i
kigasi. Wi kaŋaki i tuŋ ki i di biə bə si tuŋ
ka ki baiŋki i na ndə wə wi liə i dzu, wi yɛiŋ
baiŋni biwɔ.
17 Gia yichi yə yi nyumiki bi bukuki lə i
baiŋni wə, bəh biɛiŋ bi jum wə jum wə biə
bi nyumiki bi bukuki lə i baiŋni wə.
18 Ayakadəiŋ, jɔbi wə mbɛiŋ wɔkɔliki gia
yi Nyɔ, mbɛiŋ ka wɔ̂kɔliki bindzɔŋ, kǐə a mi
wə wi kaŋaki, bə bi kpɛiŋsiki lə. Ayakalə, mi
wə wi kaŋaki kə, na fi twɛsi fiə wi kwakaki
a wi kaŋaki lə bə bi dzɔ bwiliki lə fi i wi.”

Bwa bə nih bə Jisɔs bəh nih wi (Matiə 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Nih Jisɔs bəh bwa bə nih bə Jisɔs ka dzə
num i biŋ, yi gaka bɔ i liə tsə kɔm mbaŋ wi
bəni nǐ kwu fɛiŋ nalə.

20 Mi widəkɔ fuku i wi a, “Nih wa bəh bwa
bə nah kɔ i biŋ nəŋ i yɛiŋ wɔ.”
21 Wi dzaka i bɔ a, “Nih wuŋ bəh bwa bə
nih bəŋ kɔ bəni bà bɔ wəkɔki gia yi Nyɔ, fə
asi yi nəŋki.”

Jisɔs kaŋa ŋga i fuŋni wə bəh bəkɔ (Matiɔ 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 A num chəkɔ bidəkɔ, Jisɔs dzaka i bwa
bu bə mbaŋ a, “Bukumbɛiŋ dâŋ bûku tsâ i
kiwuŋ ki bɔkɔ kə yaka wə.” Bɔ ka liə i ŋgwuki
wə ka daŋki.
23 Si bɔ nǐ daŋki, Jisɔs dza gbɔ kinu. Fuŋni
kiləkəli dzə tumbuku, yisi ka nəŋniki bɔkɔ
na bəh ŋga, mwi liə i ŋgwuki mɔ bə́ nəŋ i jiksi
ŋgwuki wiwɔ, bɔ nǐ kɔ a dzaka ki kpi wə.
24 Bɔ tsə ka yɔmsiki Jisɔs dzaka a, “Tikwili,
Tikwili, bukumbɛiŋ ki kpiyiki lə.” Jisɔs
yɔmi ka kaŋyi fuŋni kiləkəli kiwɔ bəh bɔkɔ
yi fəyini yiwɔ ka kpichumi lə mɔɔɔŋ.
25 Wi ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ lansi jiə shɔ́m
yimbɛiŋ i ndə a?” Gwu kpi bɔ, bɔ lwa na bəh
ŋga ka məŋki a, “Wələ kɔ winaiŋ mi wə wi
kaŋyiki na fuŋni kiləkəli bəh bɔkɔ, yi wɔkɔ i
wi a?”

Jisɔs kaŋa ŋga i bəchinda bə ŋkpɛli wə (Matiɔ 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Bɔ daŋ bɔkɔ yiwɔ buku i waka i kimbu
ki Gɛlasen wə,* kə ki tsɛiŋki daŋsiki kimbu
ki Galili.
27 Si Jisɔs nǐ buku i ŋgwuki wə, a wi tsə
buku tsə i kpa, bɔ mi widəkɔ fɛiŋ i kwili
wiwɔ wə baŋsi, wi num bəh bəchinda bə
ŋkpɛli i wi mə bɔ njəŋsiki wi. I jɔbi wi dəəŋ
wə wi lɔ kə mbuŋ i gwu wə, num bɔ nǐ nɔ i
gwu yi wə nalə wi nyani nnya a bəh chwɔŋ
kiyəə, wi nɔ num i bita biə bə nǐ ləki bəni
yɛiŋ. Wi nǐ chu nɔki kə i dzu.
28 Si wi yɛiŋ Jisɔs wə, ka tɔŋ wili, tsə gbɔ i
wi nshiŋ, wam bəh ŋga a, “Jisɔs, Waiŋ Nyɔ,
Nyɔ wə wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə, wɔ
nəŋki nə i mih wə a? Mih tsaki wɔ ma nya
ŋgəkə i mih.”
29 Wi nǐ dzaka yakadəiŋ kɔm Jisɔs nǐ kɔ wi
kaŋyi lɔ kiŋ'waka kichu kiwɔ a ki bûku i gwu
yi mi wiwɔ mə. Ki nǐ chufi ləəki wi i kuku
i jɔbi jɔbi wə. Ayaka wi nǐ kɔ bə kɔm chini
kaŋ yi bəh kaka bi bəh bənsəŋ ka bə tɔkniki
bəh wi. Bɔ kɔm yakadəiŋ wi təiŋyi bənsəŋ
bəwɔ, ki chufi wi wi ka yɔkɔki tsəki i chwa.
30 Jisɔs ka bikə i mi wiwɔ a, “Yɛli wa kɔ
ndə?” Wi chukuli a, “Yɛli wuŋ kɔ mbaŋ.” Wi
nǐ chukuli yakadəiŋ kɔm bəchinda bə ŋkpɛli
nǐ kɔ bɔ chini i gwu yi wə.
31 Bəchinda bəwɔ tsa a Jisɔs ma chǐŋsi bɔ
num i fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ.
32 A nǐ kɔ mbaŋ wi bifi dzi nnya i ŋgaŋni
chɛiŋ, bəchinda bə ŋkpɛli bəwɔ ka tsa Jisɔs a
wi bêe ma bɔ tsə liə num i bifi biwɔ mə. Wi
bum.
33 Bɔ ka buku i mi wiwɔ mə, daŋsi tsə liə i
bifi biwɔ mə. Bɔ gbəyi shi i fəŋ mə, liə shi i
bɔkɔ yiwɔ wə, ka ləŋ.
34 Jɔbi wə bəni bà bɔ nǐ tɔkniki bəh bifi
biwɔ yɛiŋ gia yə yi num yakadəiŋ, dza fɛiŋ
kɔmsi yɔkɔ tsə fuku gia yiwɔ i kwili kintəəŋ
bəh i di biə fɛiŋ wə.
35 Bəni wɔkɔ ka, bukuyi tsə i yɛiŋ tə gia yə
yi num. Bɔ dzə i di biə Jisɔs nǐ kɔ, yɛiŋ mi wə
bəchinda bə ŋkpɛli bà nǐ buku i wi wə, num
wi num kɔmsi i Jisɔs wə, bə lɔh bəmbuŋ i wi
wə, num mfi bi fiəni dzə. Bɔ lwa bəh ŋga.
36 Bəni bà bɔ nǐ yɛiŋ gia yə yi nǐ num, ka
fuku i bɔ asi yi nǐ num, mi wə wi nǐ kaŋaki
bəchinda bə ŋkpɛli si wi bɔnih.
37 Bəni bəchi bà i bimbu bi Gɛlasen wə
kaŋa nlwa, ka tsa Jisɔs a wi nyâ fɛiŋ wi tsâki.
Jisɔs ka nyə mfih, liə i ŋgwuki mə a ŋgaiŋ
nyəki lə,
38 mi wə bəchinda bə ŋkpɛli nǐ buku i gwu
yi mə ka tsaki Jisɔs a bɔ wi nyâ. Jisɔs nəiŋma
fiəni chiŋsi wi i jum wə, dzaka i wi a,
39 “Tsâ mfia i wɔ dzu ma wɔ tsâ fûku gia yi
dzaka ki wɔmni yə Nyɔ si fə i wɔ.” Ayaka, mi
wiwɔ ka fiəni tsə ka nyaniki nnyaki i kwili
wiwɔ wə kichi, fuku gia yi kaiŋni yə Jisɔs si
fə i wi.

Jisɔs kaŋa ŋga i jwɛiŋ wə bəh i kpi wə (Matiɔ 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Jisɔs nǐ fiəni daŋ chu i kiwuŋ ki bɔkɔ
kəyaka wə. Mbaŋ wi bəni bà bɔ ni kɔ bɔ si
wəkɔli wi fɛiŋ, dzɔ wi.
41 Nyuku widəkɔ dzə fɛiŋ bə bɔɔŋ a Jaylus,
num fwu i juŋ yi tsani wə fɛiŋ. Si wi dzə, ka
tsə tum binyu i Jisɔs nshiŋ, kwuŋ kaŋ a wi
dzâ i ŋgaiŋ dzu,

* **8:26** Biŋwakti bikpu bidəkɔ si bɔɔŋ a Gadalen, bidəkɔ bɔɔŋ a Gelgesen.

42 kɔm wainŋ wi ŋgainŋ kɔ a dzaka ki kpi wə. Wi nǐ kaŋaki a wainŋ wikpaŋani shəŋ num a kaa a wi, wi num jía jwɔfi ntsɔ yifa.

Bɔ Jisɔs nyə ka tsəki num mbaŋ wi bəni kwu faaŋni i Jisɔs wə.

43 Miŋkpaŋa widɔkɔ nǐ kɔlə i kintəəŋ ki mbaŋ wi bəni bà wə, num jɔbi wi shi baaŋ a baaŋni i jía wə jwɔfi ntsɔ yifa. Num wi nǐ bəkəli biɛiŋ bichi biə wi nǐ kaŋaki i jwɛiŋ yiwɔ wə, yi gaka bəni bə tsa bəchi i chuku.†

44 Wi faaŋni liə tsə kɔm jəŋ wimbuŋ wi Jisɔs i jum wə, akisəkə jwɛiŋ yiwɔ kaa.

45 Jisɔs bikə a, “A kɔm ndə mih a?” Bəni bəchi məŋni. Bita bikə a, “Tikwili wuŋ, tə wɔ yɛiŋ a mbaŋ wi bəni kwu faaŋni i wɔ wə a?”

46 Jisɔs ka dzakaki a dzakani, “Mi widɔkɔ kɔm mih, mih wɔkɔ si ŋga buku i mih mə.”

47 Si kpaŋa wiwɔ yɛiŋ a dzəh məŋ ka ŋgaiŋ nyumi, wi ka nyumyiki dzə gbɔ i Jisɔs nshiŋ. Ka fukuki bəni bəchi fɛiŋ wɔkɔ gia yə yi si fə ka wi kɔm Jisɔs, asi wi kɔm wi yakadəiŋ jwɛiŋ yiwɔ kaa akisəkə.

48 Jisɔs dzaka i wi a, “Wainŋ wuŋ, shɔm ya yə wɔ jiə i mih wə, yi fə wɔ bɔiŋ. Ayaka wɔ tsə̂ bindzɔŋ.”

49 Asi Jisɔs nǐ kɛiŋki wi dzaka i kpaŋa wiwɔ yakadəiŋ, mi widɔkɔ dzə fɛiŋ num wi nyə dzə i Jaylus dzu, tikwili wi juŋ yi tsani, ka dzaka i wi a, “Wainŋ wa kpi lɔ. Ma chu nyə̂ ŋgəkə i mi wi lanini.”

50 Asi wi nǐ dzakaki yakadəiŋ, Jisɔs wɔkɔ, ka dzaka i Jaylus a, “Yi ma nyə̂ ŋgəkə i wɔ, jíə a shɔm ya i mih shəŋ, ma wainŋ wa ni bɔnih.”

51 Bɔ ka dza dzə i Jaylus dzu, wi nǐ ka bum a mi widɔkɔ liə yɛiŋ dzu. Wi bɔɔŋ a Bita, Jɛm, Jɔn, tii wainŋ bəh nih wainŋ bəh bɔ liə.

52 A nǐ kɔ bəni bəchi də, fii bəh mindəm, kɔm bə kpi yi wainŋ wiwɔ. Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ ki dâ kə, wainŋ wələ ka kpi dəkə, wi nɔki lə.”

53 Bəni bəchi fɛiŋ dza ka suŋuki wi, kɔm bɔ ni kiəki na bindzɔŋ a wainŋ wiwɔ kɔ num wi kpi lɔ.

54 Wi tsə i di biə wainŋ wiwɔ nǐ nɔ, kaŋa wi i tsɛiŋ wə, bɔɔŋ wi a, “Wainŋkpaŋni, dzâ bɛiŋ!”

55 Wi ka fiəni dza wiwɔm, ka dza yaka bɛiŋ akisəkə. Jisɔs dzaka a bɔ tsə̂iŋ fiɛŋ ma wi dzî.

56 Nih wi bəh ba wi yɛiŋ gia yə yi num, dzaka wɔm bɔ. Jisɔs kǐŋ a bɔ ma fûku i mi widɔkɔ gia yə yi num.

9

Jisɔs faaŋ bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa
(Matiə 10:1-15; Mak 6:7-13)

1 Jisɔs ka dza bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ jwɔfi ntsɔ bəfa, bɔ juŋni dzə. Wi nya bɔ bəh ŋga bəh dzəh i bwíliki bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə bəh i chûkuki jwéiŋ,

2 ka faaŋ bɔ a bɔ tsə̂ fûkuki i bəni kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ, bəh i chûku bəni bə jwéiŋ.

3 Wi chu dzaka i bɔ a, “Si mbɛiŋ tsəki, kiə mi ki dzə̂ kə fiɛŋ. Kiə mi ki dzə̂ kə mbəŋ, nabə kiba, nabə fiɛŋ fidzini, nabə kpɔ. Kiə mi ki dzə̂ kə bəmbuŋ bəfa.

4 Mbɛiŋ ka ni tsə liə i kwili wə, juŋ yə bə jiə mbɛiŋ yɛiŋ, mbɛiŋ ka nə̂ki a yɛiŋ, i tsə̂ bûku i jɔbi wə mbɛiŋ bi dza nyə i kwili wiwɔ wə.

5 Kwili wiwɔ ka nəiŋ i dzɔ mbɛiŋ, mbɛiŋ bûku fɛiŋ, jɔbi wə mbɛiŋ nəŋki i buku fɛiŋ mbɛiŋ chûmyi kwəŋɔ i gvu yimbɛiŋ wə, i num ka kinchəsi i gia yə bɔ məm.”

6 Bɔ ka nyə ka tsəki, ka nyaniki i di di wə, fuku ntum wi ndzɔŋni wə kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ, bɔ chuku bəni bə jwɛiŋ bəchi.

Ntum wə kɔm Jisɔs fumsi Hɛlɔd
(Matiə 14:1-12; Mak 6:14-29)

7 Ŋkuŋ Hɛlɔd wə wi nǐ sakaki kimbu ki tumi ki Galili, wɔkɔ gia yichi yə yi nǐ num, yi fumsi wi kɔm bəni bədɔkɔ nǐ dzakaki a Jisɔs wələ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ si wi fiəni dza i kpi wə.

8 Bədɔkɔ dzaka a, akɔ Ɛlaja si wi fiəni dzə. Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, akɔ mi wi ntum wi Nyɔ wi kikpu widɔkɔ wi fiəni dza i kpi wə.

9 Hɛlɔd ka kaiŋyiki a, “Jɔn kɔ num mih nǐ gba bwili fwu wi. Wələ mi chu kɔ ndə mih wɔkɔki kələ kintəŋsi ki gia kɔm wi a?” Wi ka nəŋki a ŋgaiŋ bɔŋ yɛiŋ Jisɔs wiwɔ.

Jisɔs saŋsi bəni bənchuku bəte
(Matiə 14:13-21; Mak 6:30-44; Jɔn 6:1-14)

10 Bwa bə ntum bə Jisɔs ni fiəni dzə, fuku gia yichi yə bɔ fə i wi. Wi ka dzɔ bɔ a bəh bɔ baka gwu, ka dzɔ dzəh yi kwili wi Besayda.

† **8:43** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə ndzaka wələ a, “Num wi ni bəkəli biɛiŋ bichi biə wi ni kaŋaki jwɛiŋ yiwɔ.”

11 Ayakalə, mbaŋ wi bəni kiə yaka ka biəli
wi, wi dzɔ bɔ yisi i fukuki kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ
chu chuku bəni bà bɔ gwɛiŋki.
12 Si jɔbi nǐ shiki tsəki i liə, bwa bə Jisɔs bə
mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ bəfa, ka kɔmsi dzə i wi
kpəŋ ka dzaka i wi a, “Dzâka i bəni bələ a bɔ
tsâ i kikwili ki kɔmsini wə, i nâŋ biɛiŋ bibɔ
bidzini bəh di bibɔ bi nɔni, kɔm fa kɔ chwa.”
13 Ayakalə, Jisɔs chukuli n'yi a, “Mbɛiŋ
mwi nyâ bɔ bəh fiɛŋ ma bɔ dzî.” Bɔ dzaka i
wi a, “Fiɛŋ fiə buku kaŋaki kɔ a chɔkɔ yi blɛd
yite bəh bwɔ́kɔ yifa shəŋ, yaka kɔ a wɔ nəŋki
a buku tsâ tâŋ biɛiŋ bidzini taŋni i dzâ nyâ i
bəni bələ bəchi a?”
14 Bɔ nǐ dzakaki yaka kɔm bəni nǐ duki
lə fɛiŋ bənyuku shəŋ nǐ kɔ ka bənchuku
bəte. Jisɔs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a,
“Mbɛiŋ dzâka a bəni nûmyi i kuku i di di
wə, mbaŋshi mbaŋshi.”
15 Bɔ ka dzaka bɔ bəchi numyi kuku.
16 Jisɔs dzɔ chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwɔ́kɔ
yifa yə, tsɛiŋ yaka bɛiŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ,
ka gbɛyi nya i bwa bu bə mbaŋ a bɔ gâa i
bəni bəwɔ.
17 Bɔ gaa, bəni bəchi dzi fwuli, bwa bə
Jisɔs bə mbaŋ juŋni biŋka biə bi bɛsi, bi jikə
káh jwɔfi ntsɔ yifa.

Bita fuku baiŋsi a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka
(Matiɔ 16:13-20; Mak 8:27-30)

18 A dzə num chɔkɔ bidɔkɔ, Jisɔs ka tsaki
wi mbɔŋ, bwa bu bə mbaŋ num kɔmsi i wi
wə. Wi dza bikə i bɔ a, “Bəni dzakaki a mih
kɔ ndə?”
19 Bɔ chukuli a, “Bəni bədɔkɔ dzakaki a
wɔ kɔ Jɔn Njulibɔkɔ, bədɔkɔ a Ɛlaja, ayaka
bədɔkɔ dzaka a wɔ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ wi
kikpu widɔkɔ wi fiəni dza i kpi wə.”
20 Jisɔs ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ dzakaki
yimbɛiŋ a mih kɔ ndə?” Bita chukuli a, “Wɔ
kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.”
21 Jisɔs ka lansi kiŋ i bɔ a kiə bɔ bi môm kə
i fûku yi i mi.

Jisɔs dzaka kɔm bəŋgəkə bu bə kpi
(Matiɔ 16:21-23; Mak 8:31-33)

22 Wi ka dzaka i bɔ a, “Mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi kaŋaki i bi yɛiŋ bəŋgəkə bəduli, ma
bəni bà bɔ sakaki tumi, bəh bətii mfə gia
bəmbum bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bə
Nyɔ bɔ bi məŋni wi. Bɔ wɔɔ wi, i kaŋ yitali
wə, Nyɔ bi fiəni dzasi wi i kpi wə.”

Kintasi ki Jisɔs i mi wə wi biəli Jisɔs
(Matiɔ 16:24-28; Mak 8:34-38)

23 Jisɔs ka dzaka num i bəni bəchi a, “Mi
wə wi nəŋki i num mi wuŋ, wi kaŋaki i nəiŋ
gwu yi, i giŋ kintasi ki chɔkɔ bichi i biəliki
mih.
24 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə wi təkniki bə nɔni
ki a wi ma laksi, wi bi laksi ki num laksini.
Ayakalə, mi wə wi laksi nɔni ki kɔm mih, wi
bi kwatiki lə ki.
25 Bə ka juŋni na mbi wələ wichi ka nya i
mi, a wi dzi, wi num i laksi nɔni ki, wi kɔbi
i bi kwati ki, ma mbee wiwɔ bi numki nə a?
26 Mbɛiŋ kǐə a mi wə wi gəmniki i biəli
mih bəh gia yiŋ, wi kǐə a mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi bi bɔŋ gəmni lə tə bəh wəmaka, i
jɔbi wə wi bi fiəni dzəki i baiŋni bi wə, biə
bi kɔ bi Ba wi, bə bəchinda bu bə baiŋni.
27 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, bəni bədɔkɔ
kɔlə fa bɔ kɔbi i bi musi kpi maka bɔ yɛiŋ si
Nyɔ sakaki ntɔŋ bi.”

Shi bi Jisɔs kwuni
(Matiɔ 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 A bi dzə num aka kaŋa nyaŋ si Jisɔs nǐ
dzaka gia yələ, wi dzɔ Bita bəh Jɔn bəh Jɛm
bəh bɔ yaka tsə i ŋkwuŋ widɔkɔ wə i tsə tsa.
29 Si wi nǐ tsaki, shi bi dza kwuni,
bəmbuŋ bu tə kwuni ka fukuki alə buuu
mwayi alə mwaŋmwaŋmwaŋ.
30 Yi dzə num a bəni bədɔkɔ bəfa nǐ kɔ fɛiŋ,
a num Muses bəh Ɛlaja, bɔ nǐ təkəli tumbuku
alə ka dzakaki bɔ bəh Jisɔs.
31 Baiŋni bi Nyɔ baiŋ i bɔ wə. Ayaka bəh
bɔ bá dzaka kɔm kpi yə Jisɔs ni kaŋaki i tsə
kpi i Jɛlusalɛm, ayaka yi dzə kpɛiŋ si Nyɔ ni
jiə.
32 Si bɔ ni dzakaki yaka, Bita bəh Jɔn bəh
Jɛm gɔkɔ kinu. Si bɔ dza yaka, ka yɛiŋ si
baiŋni bi Nyɔ baiŋki i Jisɔs wə, bɔ yɛiŋ bəni
bəfa bələ num bəh wi.
33 Si bəni bəfa bələ ni fiəniki nyəki, Bita
dza təkəli dzaka i Jisɔs a, “Tikwili, yi si
ndzɔŋki lə a bukumbɛiŋ numki fa. Bêe ma
buku maa bintaŋ bitali, kidɔkɔ numki ŋka,
kidɔkɔ num ki Muses, kidɔkɔ num ki Ɛlaja.”
Wi nǐ dzakaki yakadəiŋ wi kiə kə na gia yə
wi dzakaki.
34 Asi wi ni kɛiŋki wi dzaka yaka, bimba
nyə dzə i bɔ bɛiŋ baŋ bɔ. Ndzaŋ kwa bɔ, si
bɔ nǐ kɔ i yɛiŋ kintəəŋ.

35 Ja buku i kintəəŋ kiwɔ wə dzaka a,
“Wələ kɔ Waiŋ wuŋ wə mih kɔ mih babwili.
Mbɛiŋ wôkɔki num i wi.”
36 Si ja yiwɔ dzaka kaasi yaka, bɔ dza yɛiŋ
Jisɔs num fɛiŋ a wi mbɔŋ. Ayaka bɔ kpi
chumi bəh yi, i jɔbi wiwɔ bɔ nəki fuku kə i
mi widɔkɔ gia yə bɔ yɛiŋ i ŋkwuŋ wiwɔ wə.

Jisɔs bwili chinda wi ŋkpɛli i waiŋ nyukuni wə (Matiə 17:14-21; Mak 9:14-29)

37 Chɔkɔ buku wɔɔ, bɔ bəh Jisɔs nyə i
ŋkwuŋ wiwɔ wə ka shiki dzəki, si bɔ ni shiki
dzəki baŋsi bə mbaŋ wi bəni wimbum.
38 A bɔ tsɛiŋ yɛiŋ, bɔ yɛiŋ mi widɔkɔ i
mbaŋ wiwɔ kintəəŋ wi dza ka yisi i wiliki
a, “Mi wi lanini, mih tsaki wɔ a wɔ tsêiŋ i
waiŋ wuŋ wələ, akɔ a wi shəŋ.
39 Wôkɔli, kiŋ'waka kidɔkɔ dzaki ki chufi
wi, ki lɔɔ wi i kuku, wi ka jwɔki, jumi, bifuu
buku i dzaka ki wə. Ki baaŋ tsə a bəh wi
bum kə a wi waka.
40 Mih si tsa bwa ba bə mbaŋ bà a bɔ bwĩli
kiŋ'waka kiwɔ bɔ məmsi məŋ.”
41 Jisɔs wɔkɔ yaka, dzaka a, “Ɔ ɔɔ! Ŋgɔkɔ
wi kilɔlɔ wələ wi ka jiə dəkə shɔm i Nyɔ wə.
Mih kɔ ni num bukumbɛiŋ i tsə buku dəiŋ,
mih ni kaŋa shɔm bəh mbɛiŋ i tsə buku dəiŋ
na?” Wi ka dzaka i tii waiŋ wiwɔ a, “Dzê
bəh waiŋ wa fa.”
42 Asi wi dzɔ wi ka dzəki, chinda wi ŋkpɛli
wə chu chufi waiŋ wiwɔ tɔkɔ kuku, wi ka
jwɔki. Jisɔs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwɔ ki
buku i waiŋ wiwɔ wə, wi ka bɔnih. Jisɔs ka
nya wi i ba wi.
43 Bəni bəchi yɛiŋ ŋga biə bi kɔ bi Nyɔ,
dzaka wɔm bɔ.

Jisɔs chu dzaka kɔm bəŋgəkə bu bəh kpi. (Matiə 17:22-23; Mak 9:30-32)

Si bɔ nĩ kɛiŋki num bəh ŋkaŋyi i gia yichi
yə Jisɔs nĩ fəki, wi dza dzaka i bwa bu bə
mbaŋ wə a,
44 “Mbɛiŋ lûmsi ndzɔŋ bintuni bimbɛiŋ i
gia yə mih nəŋki i dzaka. Mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi bə ni nya lə wi i kaŋ yi bəni wə.”
45 Si wi dzaka yakadəiŋ, bɔ nəki wɔkɔ kiə
kə gia yə wi dzakaki, kɔm gia yiwɔ nĩ kɔ yi
nyumi a bɔ ma kiə, ayakalə bɔ ka lwaki i
bikə i wi kɔm ndzaka wiwɔ.

Mi wimbum kɔ ndə? (Matiə 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Bɔ ka yisi ŋgukuli a bɔ bɔ a mi wimbum
wə wi tsəki bɔ bəchi i bɔ kintəəŋ kɔ ndə a.
47 Jisɔs kĩə gia yə bɔ kwakaki i shɔm yibɔ
wə, ka dzɔ waiŋ wi nchiŋ tɔm kɔmsi i wi wə,
48 dzaka i bɔ a, “Mi wə wi ka dzɔ waiŋ
winchiŋ wələ i yɛli wuŋ wə, wi dzɔ num
mih. Mi wə wi dzɔ mih, wi dzɔ num mi wə
wi faaŋ mih. Yi kɔ a, mi wə wi jiə gwu yi
i kuku i mbɛiŋ kintəəŋ akɔ wi wə wi kɔ mi
wimbum wi tsə mbɛiŋ bəchi.”

Mi wə wi ka nəiŋ dəkə wɔ, wi təbiki lə wɔ (Mak 9:38-40)

49 Jɔn chukuli i Jisɔs a, “Tikwili, buku si
yɛiŋ mi widɔkɔ wi bwili bəchinda bə ŋkpɛli
i bəni wə i yɛli wa wə, buku ka kaŋyi wi, kɔm
wi kɔkə mi widɔkɔ i mbaŋ wibukumbɛiŋ wə
”
50 Jisɔs chukuli mfih a, “Kiə mbɛiŋ ki chĩ
kə wəmaka mi, kɔm mi wə wi ka nəiŋ dəkə
mbɛiŋ, wi təbiki lə mbɛiŋ.”

Jisɔs fasi i tsə i Jɛlusalɛm, ayaka bəni bə Samalia nəiŋ i dzɔ wi

51 Si jɔbi nĩ kpɛiŋniki dzəki ka Nyɔ dzɔ Jisɔs
i bɛiŋ, Jisɔs fasi i tsə i Jɛlusalɛm, wi ka nyə bá
tsə.
52 Wi bá nəŋ i nyə ka faaŋ bəni bədɔkɔ
i ninshiŋ. Bɔ tsə liə i kwili widɔkɔ wə i
Samalia, i kɛiŋsi di fɛiŋ i wi.
53 Bəni bà fɛiŋ nəiŋ i dzɔ wi kɔm bɔ nĩ kiəki
lə a wi tsəki səki num i Jɛlusalɛm.
54 Jɛm bəh Jɔn num bwa bə Jisɔs bə mbaŋ
wə fɛiŋ ka wɔkɔ gia yiwɔ, bikə i wi a, “Bah,
buku bɔɔŋ gbuku i bɛiŋ ma wi shi dzə kaasi
bəni bələ a?”*
55 Jisɔs chu fiəni gwu kaŋyi lɔ bɔ,†
56 wi bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə ka tsəki
səki dzəh i kwili widɔkɔ wə chi.

Kiə mi i mbaŋ wi Jisɔs wə ki tsɛiŋ kə i jum wə (Matiə 8:19-22)

57 Asi bɔ nĩ nyaniki dzəki i dzəh, mi
widɔkɔ dzə dzaka i Jisɔs a, “Mih ni biəliki lə
wɔ, i na faiŋ wə wɔ tsəki.”
58 Jisɔs chukuli i wi a, “Migumasha kaŋaki
lə dzáŋə yibɔ, minyəni mə mɔ fuliki bɛiŋ

* **9:54** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ ni kpɛiŋsi fa wələ, “Aka Ɛlaja ni bɔɔŋki a?” † **9:55** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ ni kpɛiŋ fa wələ, “Mbɛiŋ kiəki kə shóm yə yi kaŋaki mbɛiŋ. Mbɛiŋ kiə a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi ka dzə dəkə i wɔɔyi bəni. Wi dzə i bɔiŋsi lɔ bɔ.”

kaŋa júŋ yibɔ, ayakalə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki kə na di i jiə fwu wi yɛiŋ.”
59 Jisɔs ka chu dzaka i mi widɔkɔ a, “Bîəli mih.” Ayaka mi wiwɔ chukuli a, “Bah, bêe ma mih tsə yisi ləə ba wuŋ, ka mih biəliki wɔ.”
60 Ayakalə, Jisɔs chukuli i wi a, “Bêe ma bəni bà bɔ kpiyi, ləəki bəni bəbɔ bə kpiyini, tsô mfia wɔ fûkuki kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ.”
61 Mi widɔkɔ chu dzaka a, “Bah, mih ni biəliki lə wɔ, ayaka yisi bêe ma mih tsə bɔni i chwɔŋ kəŋŋ ki juŋ ka mih dzə biəliki wɔ.”
62 Jisɔs chukuli i mi wiwɔ a, “Mi wə wi kwa dzəkə i kaŋ ŋguŋ shi kuku fiəni tsɛiŋ i jum wə, wəmaka ka kpɛiŋ dəkə i num i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.”

10

Jisɔs faaŋ bəni mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəfa

1 I jum wə fɛiŋ wə, Bah baayi bəni bədɔkɔ mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəfa * ka faaŋ i wi nshiŋ, bəfa bəfa a bɔ tsô i kikwili kə, i nyani di biə wi nǐ kaŋaki i tsə i bi wə bichi.
2 Wi bá nəŋ i faaŋ bɔ, ka dzaka a, “Ŋkɔh duki lə na bəh ŋga, ayakalə bəni bə kɔhni num a twɛsi. Mbɛiŋ tsâki a Bah wə wi kaŋaki khə wiwɔ chǐŋsi bəni bə kɔhni.
3 Mbɛiŋ tsâki la. Yêiŋ, mbɛiŋ kǐəki a, mih faaŋki mbɛiŋ i tsə numki ka bwa bə shwáŋ i júm kintəəŋ.
4 Si mbɛiŋ tsəki kiə mi ki dzô kə kpɔ, nabə kiba bəh dzuyigvu yidɔkɔ. Jɔbi wə mbɛiŋ ka buku i dzəh, mbɛiŋ ma ni nûmki i bôniki i bəni.
5 Mbɛiŋ ka tsə liə i juŋ yə mbɛiŋ liə yɛiŋ wə, mbɛiŋ bôni bəni bəwɔ yɛiŋ dzu a, ‘Kimbɔiŋni nûm ya dzu.’
6 A kabə num mi wə wi kɔŋki a kimbɔiŋni num yɛiŋ dzu, ma kimbɔiŋni kiwɔ baaŋ i gwu yi wə. Wə wi kɔŋki kə kimbɔiŋni kiwɔ ki fiəni chu jum wə i mbɛiŋ.
7 Jɔbi wə mbɛiŋ ka liə i dzu, mbɛiŋ ka nôki a yɛiŋ dzu, mbɛiŋ ma kwuniki júŋ. Mbɛiŋ dzǐki, mbɛiŋ mû biɛiŋ bichi biə bə nya i mbɛiŋ, kɔm mi wi nəm kaŋaki lə i kwati ŋgɔm wi.
8 Jɔbi wə mbɛiŋ ka tsə liə i kwili wiwɔ, bə dzɔ mbɛiŋ, mbɛiŋ dzǐ na finə bə nya i mbɛiŋ i dzǐ.
9 Jɔbi wə mbɛiŋ ka numki fɛiŋ mbɛiŋ ka chûkuki bəni bə jwɛiŋ, fiəni fûku i bəni bəchi a ŋkuŋ bi Nyɔ si kɔmsi dzə i bɔ wə.
10 Ayakalə, na yibwiŋ mbɛiŋ liə i kwili wiwɔ, bə nəiŋ i dzɔ mbɛiŋ, mbɛiŋ bûku tsô i dzə́h wə mbɛiŋ dzaka a,
11 ‘Kwɔŋɔ kikwili kimbɛiŋ kələ buku dzɔ i gvu yibuku wə bə bi lə buku chumni, gia yichi fiəni dzə i kifwu kimbɛiŋ wə. Ayakalə, mbɛiŋ kǐə a ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ bi si num a fiəŋə.’
12 Mih fukuki i mbɛiŋ a, a bi numki i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi bɔniki lə i kwili wi Sɔdɔm wə, tsə kwili wiwɔ.”

Ŋgəkə wi kikwili, bəh di biə bi ka kwuni shɔ́m yibɔ
(Matiɔ 11:20-24)

13 Wi nǐ shaaŋki yakadəiŋ dzakayi a, “Ŋgəkə wimbum i mbɛiŋ bəni bə Kɔlasen, ŋgəkə wimbum kɔ tə wimbɛiŋ bəni bə Besayda. Mbɛiŋ kǐə a, gia yi dzaka ki wɔmni yə mih nǐ dzə fə i kidi kimbɛiŋ wə, a nǐ kɔ a mih fə yi i Taya bəh Sidɔn, ma bɔ nǐ fiəni i chu bibɔ wə ka lɔh bəmbuŋ bə kpi, fuku kibwuŋ i gwu wə jiakɔbi, i kɔmsi chusi a bɔ kwuni lɔ shɔ́m yibɔ.
14 Mbɛiŋ kǐəki a, a bi numki i chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini wə, gia bi bɔniki lə i bəni bə Taya bəh Sidɔn tsə yimbɛiŋ.
15 Ayaka mbɛiŋ bəni bə Kafanaum, mbɛiŋ kwakaki a, bə bi yaksiki lə mbɛiŋ i bɛiŋ a? Aayi. Bə bi shisi mbɛiŋ shisini i tumi ki bəni bə kpili wə.”
16 Jisɔs ka dzaka i bəni bà wi nǐ faaŋ a, “Mi wə wi wɔkɔ i mbɛiŋ, wi wɔkɔ num i mih. Mi wə wi məŋni mbɛiŋ, wi məŋni num mih. Ayaka wi wə wi məŋni mih, wi məŋni num wə wi faaŋ mih.”

Gia yə mi i mbaŋ wi Jisɔs kɔ i wɔkɔki ndzɔŋni yɛiŋ

17 Bəni bà mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəfa ka fiəni dzə wɔkɔ ndzɔŋni, ka dzaka i Jisɔs a, “Bah, buku si bɔɔŋki yɛli wa, na bəchinda bə ŋkpɛli, wɔkɔ i buku.”
18 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih ni yɛiŋ Satan gbɔ i bɛiŋ aka dzaŋ yi mwaŋ i bɛiŋ liə kuku.
19 Mbɛiŋ wôkɔli, mih nyâ lɔ ŋga i mbɛiŋ, biə mbɛiŋ kɔ i nyaniki i júŋ bɛiŋ bəh i nyɛiŋ bɛiŋ. Ayaka num mih chu nyâ ŋga

* **10:1** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ dzakaki a mbaŋnanitaŋ (70).

bichi i mbɛiŋ i tumdzi Satan wə mbaiŋŋni
wimbɛiŋ, ayaka fiɛŋ fidəkɔ kəbi bi nəŋni
mbɛiŋ. 20 Ayakalə, mbɛiŋ ma wəkɔki
ndzəŋni a bəchinda bə ŋkpɛli wəkɔki lə
i mbɛiŋ. Mbɛiŋ wôkɔki ndzəŋni a num
a kiyɛli kimbɛiŋ kɔ num Nyɔ nyaka lɔ i
kiŋwakti wə i bɛiŋ."

Jisɔs wəkɔ ndzəŋni (Matiə 11:25-27; 13:16-17)

21 A jəbi wiwɔ wə, Kiŋ'waka ki Baiŋni fə
Jisɔs wəkɔ ndzəŋni. Wi ka dzaka a, "Mih
nyaki kiyəŋni i wɔ Ba wuŋ Ŋkuŋ wi bɔɔli bəh
nshwaiŋ kɔm wɔ nyumi gia yələ i bəmfi, bəh
bəŋkiəgia, chusi yi num i bəni bə kilɔlɔ bəh
i bwa bənchiŋ. Yi num yakadəiŋ Ba wuŋ,
kɔm akɔ ayaka si wɔ nǐ kɔŋki a yi numki."
22 Jisɔs chu dzaka a, "Ba wuŋ kɔ wi nya
lɔ biɛiŋ bichi i mih. Mi widəkɔ kəkə wə wi
kiəki Waiŋ Nyɔ, a kɔbi a Ba wi. Ayaka mi
widəkɔ num kə wə wi kiəki Ba wuŋ, a kɔbi
a Waiŋ bəh bəni bà Waiŋmi kɔ wi sabibwili
i chusi Ba wi i bɔ."
23 Wi dza fiəni gwu dzaka i bwa bu bə
mbaŋ a bɔ bɔ a, "Kimbɔiŋsi kimbum kɔ
kimbɛiŋ a dzákəh yimbɛiŋ yɛiŋ gia yiwɔ.
24 Mbɛiŋ kǐəki a bəni bə ntum bə Nyɔ
bəduli bəh bəŋkuŋ nǐ dəki i yɛiŋ gia yə
mbɛiŋ yɛiŋki, kɔbi i yɛiŋ. Ka nəŋki tə i wəkɔ
gia yə mbɛiŋ wəkɔki, kɔbi i wəkɔ."

Ndi kɔm bə mi wi Samalia wi ndzəŋni

25 Yi dzə num a, mi widəkɔ wə wi nǐ lansi
kiəki bənchi bə Nyɔ, nyə dzə i məmsi Jisɔs,
ka bikə i wi a, "Mi wi lanini, gia yə mih
kaŋaki i fə ka mih kwati nɔni kə ki bi tsə kaa
kə, kɔ nə a?"
26 Jisɔs bikə i wi a, "Bə nyaka i Kiŋwakti ki
Bənchi bə Nyɔ wə a nə? Wɔ si fa wəkɔ a nə?"
27 Wi chukuli a, "Bə nyaka a,
'Wɔ kôŋki Bah Nyɔ wa bəh shəm ya yichi,
wɔ nyâ gwu ya yichi i wi,
wɔ nômki i wi bəh ŋga bia bichi,
wɔ ǰĭə mfi bia bichi i wi wə,
wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ asi wɔ
kəŋki gwu ya.' "
28 Jisɔs ka dzaka a, "Wɔ chukuli ndzəŋ.
Wɔ fə a yakadəiŋ ma wɔ bi kwati nɔni kə ki
bi tsə kaa kə."
29 Mi wiwɔ dza ka nəŋki i chusi a ŋgaiŋ kɔ
mi, ka bikə i Jisɔs a, "Mi wə wi kɔ kɔmsi i mi
kpəŋ kɔ ndə a?"
30 Jisɔs chukuli lɔ bəh ndi a, "Mi widəkɔ nǐ
buku i Jɛlusalɛm kabə shi tsə i Jɛliku, i dzə
wi liə i kaŋ yi bəji wə. Bɔ twɛiŋ wi, wi baaŋ
a twɛsi i kpi, bɔ baayi bəmbuŋ bu, dzɔ tasi
bəh biɛiŋ bi bichi, ka bee wi fɛiŋ ka gɛiŋ.
31 Yi dzə num a, mi widəkɔ ni shiki tsəki i
dzəh yiwɔ wə num tii mfə gia, wi yɛiŋ wi ka
kwaŋ tsə i fikpəŋ.
32 Mi widəkɔ tə ka nyə ka dzəki, num mi
i chwəŋkijuŋ ki Lɛwi wə, ka dzə buku fɛiŋ,
yɛiŋ wi ka bɔŋ kwaŋ tsə tə a fikpəŋ.
33 Ayakalə, mi widəkɔ bá nyani dzə a num
mi wi Samalia. Wi dzə buku fɛiŋ, ka yɛiŋ
wi, nshɛiŋ kwa wi.
34 Wi tsə buku i wi wə, jiə mbih bəh miə i
biəkə yi wə, kaŋa baŋ biəkə yiwɔ bəh mbuŋ,
ka giŋ wi i nyam yi yə wi nǐ nyaniki i yɛiŋ
bɛiŋ, ka tsə bəh wi i juŋ yi bəni bə dzəni wə
ka bá təkniki bəh wi.
35 Bɔ wi nɔ, chəkɔ buku wɔɔ, wi bwili
bədanali bəfa nya i mi wi juŋ yiwɔ, ka
dzaka i wi a, 'Bâaŋ wɔ tôkniki bəh mi wələ.
Wɔ ka baaŋ ka bəkəli kpɔ wi dutsə, mih ni
fiəni dzə nya chukuli i wɔ.' "
36 Si Jisɔs ti yakadəiŋ, ka bikə i mi wə wi
nǐ kɛiŋsi kiəki bənchi a, "I bəni bətali bələ
kintəəŋ, wɔ yɛiŋki n'ya a mi wə wi nǐ chusi,
a wi kɔ waiŋnih mi wə bəji bà nǐ twɛiŋ akɔ
winaiŋ na?"
37 Wi chukuli a, "Akɔ mi wə wi nǐ kwasi
nshɛiŋ i mi wə bəji bà nǐ twɛiŋ." Jisɔs ka
dzaka i wi a, "Tsə, wɔ fəki ayaka tə."

Jisɔs ya liə i jikə Mata bəh Meli

38 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə ka
tsəki, tsə liə i kwili widəkɔ wə, kpaŋa widəkɔ
num fɛiŋ bə bɔɔŋ a Mata. Wi dzɔ Jisɔs i wi
dzu.
39 Wi nǐ kaŋaki lə waiŋnih wi widəkɔ bə
bɔɔŋ a Meli. Si Jisɔs nǐ tsə liə fɛiŋ, Meli ka
tsə num kɔmsi i wi kpəŋ bá wəkɔliki gia yə
wi laniki.
40 Mata fum fɔbli bəh ntati. Wi nyə tsə ka
bikə i Jisɔs a, "Bah, wɔ yɛiŋ a waiŋnih wuŋ
kɔ fa bəh wɔ, mih fum a mih mbɔŋ, wɔ kaŋa
kə jɔbi ndzɔ nə? Dzâka a wi dzâ gâmti mih."
41 Bah chukuli i wi a, "Mata, Mata, wɔ
fumsiki gwu ya, wɔ wəkɔ ŋgəkə kɔm biɛiŋ
bi duli, fwu wa bəkɔ kilɔlɔ,
42 fiɛŋ fiə bə nəŋki kɔ a fimu. Meli nûm wi
sabibwili lɔ fiəmaka, a num findzəŋni, fiə
mi widəkɔ kɔbi i bi chu dzɔbwili i wi."

11

Jisɔs lani si bə kɔ i tsaki (Matiə 6:5-15)

1 A nǐ kɔ chɔkɔ bidɔkɔ, Jisɔs ka tsaki i di
bidɔkɔ wə, wi tsa kaasi, waiŋ wi widɔkɔ i
mbaŋ wi bwa bu kintəəŋ dzə dzaka i wi a,
“Bah, lâni buku si buku kɔ i tsaki, asi Jɔn nǐ
lani bəni bu bə mbaŋ si bɔ kɔ i tsaki.”
2 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bá tsa mbɛiŋ
ka dzâkaki a,
‘Ba wibuku,
fâ bəni kɔksiki yɛli wa,
fâ ma ŋkuŋ bia dzə.
3 Nyâ buku bəh dzɛiŋ bidaiŋ,
4 Ma wɔ dâlinya chu bibuku,
asi buku dalinyaki chu biə bəni bədɔkɔ fəki
i buku.
Kiə wɔ ki bêe kə a buku liə i məmsi wə.’ ”
5 Si wi dzaka yaka ka fəkəni i bɔ a, “Mbɛiŋ
dzô a, mi widɔkɔ i mbɛiŋ si nyə tsə kɔmyi
juŋ yi nsɛiŋ wi nchɔkɔ kintəəŋ dzaka i wi
a, ‘Nsɛiŋ wuŋ, dzâ bɛiŋ wɔ fwâsi mih bəh
chuku yi nyə yitali.
6 Nsɛiŋ wuŋ widɔkɔ dzə tumbuku alə,
mih kaŋa kə fiɛŋ fiə mih kɔ i tati wi yɛiŋ.’
7 Bə dzɔ a nsɛiŋ wa wə wɔ si kɔmyiki
dzaka ki kifiəŋə, ka fiəni chukuli dzə mfih i
dzu a, ‘Ma nyâki mih bəh ŋgəkə. Buku bwa
bəŋ kɔ buku nɔ lɔ ka fa dzaka ki juŋ. Mih
kɔkə i dza bɛiŋ a mih nəŋki fiɛŋ i nya wɔ.’ ”
8 Si Jisɔs fəkəni yaka, chu dzaka a, “Mih
fukuki i mbɛiŋ a, namana yaka wi ka baaŋ
i dza nya wɔ bəh nyəə kɔm wɔ kɔ nsɛiŋ wi,
wi ni dza bɛiŋ ma wi nya biɛiŋ bichi biə wɔ
nəŋki i jɔbi wə wɔ baaŋ a fɛiŋ ka kɔmyiki wɔ
bɔh kə.
9 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ
bǐkəki, ma Nyɔ ni nya i mbɛiŋ. Mbɛiŋ nâŋki,
ma Nyɔ ni fə mbɛiŋ yɛiŋ. Mbɛiŋ kômyiki
dzaka ki juŋ, ma Nyɔ ni wɛli i mbɛiŋ.
10 Mbɛiŋ kǐəki a mi wichi wə wi bikəki, wi
ni kwati lə, mi wichi wə wi nəŋki, ni yɛiŋ lə,
wə wi kɔmyiki bakakijuŋ bə ni wɛli lə i wi.
11 Akɔ tii waiŋ winaiŋ i mbɛiŋ kintəəŋ wə
waiŋ wi ka bikə bwɔkɔ, wi ni nya num juŋŋ
i wi a?
12 Ma waiŋ ka bikə ŋgəəŋ, wi ni nya num
nyɛiŋ i wi a?
13 Na yaka mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ bəni
bəchu ka kiəki i nya biɛiŋ bindzɔŋni i bwa
bəmbɛiŋ, ma Ba wimbɛiŋ wə wi kɔ i bɛiŋ wi
ma ni nya tə Kiŋ'waka ki Baiŋni i bəni bà bɔ
bikəki i wi tsə yaka?”

Jisɔs bəh Bɛlsebu (Matiə 12:22-30,43-45; Mak 3:20-27)

14 Jisɔs nǐ bwiliki chinda wi ŋkpɛli i mi
widɔkɔ wə wi num kinchini. Si chinda wi
ŋkpɛli wiwɔ nǐ buku i mi wiwɔ mə, wi ka yisi
i dzakaki. Mbaŋ wi bəni yɛiŋ yaka dzaka
wɔm bɔ.
15 Ayakalə, bəni bədɔkɔ ka dzakaki a, “Wi
bwiliki bəchinda bə ŋkpɛli num bəh ŋga bi
Bɛlsebu wə ŋkuŋ wi bəchinda bə ŋkpɛli.”
16 Bəni bədɔkɔ ka nəŋki i məmsi wi, ka
dzakaki a, wi fâ gia yə yi chusiki ŋga biə bi
nyə i bɛiŋ.
17 Jisɔs kiə kiŋkwaka kibɔ, wi ka dzaka a,
“Na kinaiŋ tumi kə ki gaali gwu ka jwɔki a
kiki, ki kɔkə i bi num, chwɔŋkijuŋ kə ki gaali
gwu ka jwɔki a bɔ bɔ ki gaali lɔ.
18 Yi kɔ a liŋ asi Satan bəh mbaŋ wi ka
gaali gwu bə jwɔ a bɔ bɔ, ma ŋkuŋ bi ni num
dəiŋ a? Mih dzaka lə kɔm mbɛiŋ dzakaki
a, mih bwiliki bəchinda bə ŋkpɛli num bəh
ŋga bi Bɛlsebu.
19 A kabə num a mih bwiliki bəchinda
bə ŋkpɛli num bəh ŋga bi Bɛlsebu, ma bwa
bəmbɛiŋ ni bwiliki num bəh ŋga bi ndə? Gia
yə bwa bəmbɛiŋ bədɔkɔ fəki ni chusiki a,
mbɛiŋ gbɔ lɔ nsaka.
20 Ayakalə, a kabə num a mih bwiliki
bəchinda bə ŋkpɛli bəh kaŋ yi Nyɔ, yi numki
a ŋkuŋ bi Nyɔ dzə lɔ i mbɛiŋ wə.
21 Mbɛiŋ kǐə a, jɔbi wə mi wi ləkəli ka
kɛiŋsi gwu yi bəh biɛiŋ bi jum ka num bá
tsɛiŋ na finaiŋ fiɛŋ, wi ni chu lwaki kə fiɛŋ
fidɔkɔ.
22 Ayakalə, mi wi ŋga widɔkɔ ka tsə dzəh,
jwɔ tsə wi bəh ŋga, lɔkɔ biɛiŋ bi bi jum biə wi
si jiəki fwu wi yɛiŋ wə, wi lɔkɔ biɛiŋ bi bichi
wi tsə gaa bəh bəni .
23 Mbɛiŋ kǐə a, mi wə wi kɔkə bəh mih,
wəmaka bwaŋki lə gvu i mih chɛiŋ. Mi wə
wi gamtiki kə mih i juŋniki, wi shakyiki
num shakyini.
24 Jɔbi wə kiŋ'waka kichu si buku i mi wə
ki tsə i chwa i nəŋki di biə ki ni nɔki. Jɔbi wə
ki ka nəŋ məŋ ki ni dzaka i gwu yi a, ‘Mih
kaŋaki i fiəni tsə i mih dzu, i di biə mih ni
buku.’
25 Jɔbi wə ki fiəni dzə yɛiŋ juŋ yiwɔ kɛiŋ
yiyəə, num bə yaŋa kɛiŋsi yi ka yi baiŋki,

26 ki ka fiəni dzə bəh biŋ'waka bidəkɔ nanitaŋ bi bəkə tsə wi, bɔ ka ni liə i nɔki yɛiŋ. Ayaka nɔni ki wəmaka mi ni fiəni bəkə tsə si ki nǐ kɔ i ninshiŋ."

Kinsaŋli kimbum kɔ ki bə ndə a?

27 Asi Jisɔs nǐ kɛiŋki wi dzaka gia yiwɔ lə, kpaŋa widəkɔ təkəli dzaka i mbaŋ wi bəni kintəəŋ a, "Kimbɔiŋsi kimbum kɔ i miŋkpaŋa wə wi nǐ bwɔ wɔ, na bəh mbɛiŋŋ wə wɔ nǐ mah."
28 Ayakalə, Jisɔs chukuli a, "Kimbɔiŋsi kimbum kɔ num i bəni bà bɔ wɔkɔ gia yi Nyɔ fə asi yi nəŋki."

Bəni nǐ nəŋki i yɛiŋ gia yə yi chusiki di biə ŋga bi Jisɔs nǐ buku
(Matiə 12:38-42; Mak 8:12)

29 Si mbaŋ wi bəni ni juŋniki dzəki kɔmsi tsə i wi wə, wi ka dza dzaka a, "Chwɔŋkijuŋ ki liə kələ kɔ kichu. Bɔ nəŋki i yɛiŋ gia yi dzaka ki wɔmni, yə yi chusiki ŋga biŋ, ayakalə bɔ bi yɛiŋ kə gia yi dzaka ki wɔmni yidəkɔ a kɔbi a yə mi ntum wi Nyɔ wə Jɔna nǐ chusi.
30 Gia yə Jɔna nǐ fə, a nǐ kɔ gia yi dzaka ki wɔmni i bəni bə Ninewi wə, yi kɔ a liŋ asi mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi fə gia yi dzaka ki wɔmni i ŋgɔkɔ wi liə wələ.
31 A bi numki chəkɔ bi nsaka wi kaasini wə, Yaa wə wi nǐ sakaki tumi ki Shɛba bi numki lə tə bəh ŋgɔkɔ wi liə wələ, fə bɔ liə i ŋgəkə wə, kɔm wi nǐ dza dzə i tumi ki kiŋgɔksi ki mbi wə, i wɔkɔ mfi bi Ŋkuŋ Səlɔmɔn. Ayakalə, mbɛiŋ wôkəli, mi widəkɔ kələ fa bəh gia yimbum yi tsə yi Səlɔmɔn.
32 A bi numki i jəbi bi nsaka wi gəksini wə, bəni bə Ninewi bi num bəh ŋgɔkɔ wi liə wələ fə bə jiə wi i ŋgəkə wə, kɔm bɔ nǐ wɔkɔ gia yə Jɔna nǐ fukuki, kwuni shɔm yibɔ. Mbɛiŋ wôkəli mi widəkɔ kələ fa bəh gia yimbum yi tsə yi Jɔna, mbɛiŋ kwuni kə shóm yimbɛiŋ.

Naka ki baŋsini ki gwu
(Matiə 5:15)

33 Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini i ləkə i kigasi. Wi məŋ dəkə tə i chu fiəni dzɔ kah i kwusi baŋ yɛiŋ bɛiŋ. Wi si baiŋsi təm num i di biə bə si təm naka ki baiŋsini yɛiŋ, a bəni ka liə dzu bɔ yɛiŋki baiŋni biwɔ.
34 Dzəkəh ya kɔ baiŋni i gwu ya wə. Dzəkəh ya kabə baiŋ, yaka gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh baiŋni. Ayaka, dzəkəh ya ka baiŋki kə, gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh jisi.
35 Yi kɔ a, mbɛiŋ təkniki a baiŋni biə i gwu yimbɛiŋ wə ma fiəni chu jisi.
36 Gwu ya yichi ka num yi jikə bəh baiŋni, kimbu kidəkɔ num kə i jisi wə, biɛiŋ bichi ka baiŋki asi naka ki baiŋsiki si nya baiŋni i gwu ya wə."

Jisɔs təyi chwəŋ ki Bəfalasi bəh bəni bà bɔ laniki bənchi
(Matiə 23:1-36; Mak 12:38-40)

37 Jisɔs nǐ kaasi ndzaka wi, mi wi Falasi widəkɔ ka bɔɔŋ wi a wi dzə bɔ wi tsə dzi. Jisɔs ka tsə liə, num bɔ wi ka dziki,
38 num ma wi yisi wɔkɔ kaŋ yi.* Mi wi Falasi wə tsɛiŋ yi gaka wi.
39 Bah kiə gia yə wi kwakaki, ka dzaka i wi a, "Mbɛiŋ Bəfalasi wɔkɔki kibwam bəh bətasa a i jum yiwɔ wə, ayakalə gia yichu bəh dzəkəh yi bukuni jikə i shɔm yimbɛiŋ wə.
40 Biyuŋ biələ! Nyɔ wə wi nǐ maa biŋ kɔkə a wə wi ni maa kintəəŋ a?
41 Mbɛiŋ nyaki biɛiŋ biə bi kɔ i bətasa wə bəh kibwam kimbɛiŋ wə i bəni bə kifuu, ka biɛiŋ bichi ni baiŋki i mbɛiŋ.
42 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ nyaki lə i Nyɔ kimbu kimu i jwɔfi kintəəŋ i nəŋŋ biə mbɛiŋ kəkəki bəh biɛiŋ biə mbɛiŋ jiəki i jwa wə a yi fuliki, ayakalə mbɛiŋ bee lɔ i fəki gia yi chəŋ i bəni bəh i kaŋaki kiŋkɔŋ i Nyɔ. Mbɛiŋ kâŋaki i fêki gia yiwɔ yichi bêe kə yidəkɔ.
43 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ Bəfalasi. Mbɛiŋ si kɔŋ a numki i biŋgbəkɔ bi ninshiŋ i júŋ yi tsani wə, chu kɔŋ a bə bəniki mbɛiŋ i di bi shi wə bəh kiŋkɔksi.
44 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ, kɔm mbɛiŋ kɔ ka júm yə yi chusiki kə, bəni nyani yɛiŋ bɛiŋ kiə kə."
45 Si Jisɔs nǐ dzaka yaka, mi widəkɔ wi kɛiŋsiki kiəki bənchi bə Nyɔ, dzaka i wi a, "Mi wi lanini, wɔ kiəki a gia yə wɔ dzakaki lə a yi kɔmki lə buku tə a?"
46 Jisɔs chukuli a, "Ŋgəkə wimbum kɔ tə wimbɛiŋ mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ kɛiŋsiki kiəki

* **11:38** Wi ni kaŋa i wɔkɔ kaŋ yi i dzə yə nɔni kitumi kibɔ ni nəŋki.

bənchi bə Nyɔ. Mbɛiŋ jikəliki bəni bəh ntiə wi tsə ŋga bibɔ ka mbɛiŋ kɔlə i jiə na waiŋkpaŋ i gamti bɔ.
47 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ. Mbɛiŋ maaki júm yi bəni bə ntum bə Nyɔ bə bətii tii bəmbɛiŋ nǐ wɔɔyi.
48 Ayakadəiŋ, yələ chusiki a mbɛiŋ təksiki təbiki lə mfə wi bətii tii bəmbɛiŋ. Bɔ nǐ kɔ bɔ wɔɔyi bəni bə ntum bə Nyɔ, mbɛiŋ ka baaŋ ka sisiki i maa júm yibɔ.
49 Akɔ gia yə yi nǐ fə ka Nyɔ bəh mfi bi dzaka a, ‘Mih ni chiŋsi lə bəni bəŋ bə ntum bəh bwa bəŋ bə ntum i bɔ, bɔ ni wɔɔyi bədɔkɔ bwaŋ gvu i bədɔkɔ chɛiŋ.’
50 Ayakadəiŋ, Nyɔ bi bikə i ŋgɔkɔ wi liə wələ kɔm mwa mi bəni bu bə ntum bəchi bà bɔ nǐ wɔɔyi i yisi si mbi nǐ yisi.
51 Wi bi bikə i yisi i mwa mi Abɛl i tsə buku i mi Sakalia wə bɔ nǐ wɔɔ i kintəəŋ ki təŋ wi fəni gia bəh juŋ yi fəni yi gia wə. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a Nyɔ bi bikə lə i ŋgɔkɔ wi liə wələ, kɔm kpi yi bəni bəwɔ bəchi.
52 Ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛiŋ bəni bà bɔ kɛiŋsiki kiəki bənchi bə Nyɔ. Mbɛiŋ nyumi kiŋwɛli kə bə wɛliki bakakijuŋ kə mi liəki yɛiŋ i kiə gia yə yi kɔ chəŋ. Mbɛiŋ nəiŋ i liə, ka chu kəŋki bəni bà bɔ nəŋki i liə a bɔ ma lǐə.”
53 Jisɔs ka bi dza fɛiŋ a ŋgaiŋ nyə wə, Bəfalasi bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ yisi ka ləyiki wi bəh ja, bikə gia i wi yiduli yiduli,
54 bɔ ni fəki yaka bɔ taaŋ wi, i kwa wi i gia yə wi ki dzaki.

12

Kiə mi si dzâka kə chi wi fə̂ chi

1 Si Jisɔs nǐ dzakaki, mbaŋ wi bəni ka juŋniki dzəki fɛiŋ, i bənchuku, bənchuku wə faaŋni. Bədɔkɔ dəiŋyi gvu yi bədɔkɔ. Jisɔs dza yisi i dzakaki num i bwa bu bə mbaŋ wə a, “Mbɛiŋ dzə̂ki jɔbi i dzɔɔŋ yi Bəfalasi, yə akɔ mfə wibɔ, bɔ dzakaki chi, fə chi.
2 Mbɛiŋ kǐəki a, gia yidɔkɔ kɔkə yə bə baŋ, a yi bi baaŋ maka yi buku i baiŋni wə. Gia yidɔkɔ kɔbi yə bə nyumi a yi bi baaŋ maka bə kiə.
3 Mbɛiŋ kiə a gia yichi yə mbɛiŋ dzakaki nchɔkɔ, bə bi wɔkɔki lə nshi. Gia yichi yə mbɛiŋ si baŋ juŋ, ka mbɛiŋ chumyiki dzakaki, bə bi lakaki yi num i kifwu ki juŋ wə.

Mi wə bə kɔ i lwaki (Matiə 10:28-31)

4 Nsɛ́iŋ yiŋ, mih nəŋki i fuku i mbɛiŋ a, mbɛiŋ ma lwâki bəni bà bɔ kɔ i wɔɔ a nyam yi gwu shəŋ, i yəmaka chɛiŋ bɔ nəki kaŋa kə gia yidɔkɔ i fə.
5 Mbɛiŋ wôkɔ mi wə mbɛiŋ kɔ i lwâki. Mbɛiŋ lwâki num Nyɔ kɔm akɔ wi wə wi kaŋaki ŋga i wɔɔ mi, chu num i ləkə wəmaka i gbuku wimbum wə. Mih chu fuku ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ lwâki num wi.
6 Ntə mbɛiŋ kiəki lə a bə si taŋni minsii mite i minini mifa shəŋ a? Ayakalə, fidɔkɔ num kə fimu fiə Nyɔ kɔ wi dali fi.
7 Mbɛiŋ kɔ Nyɔ kiə na júŋ yimbɛiŋ yifwu yichi, yə yi kɔ i mbɛiŋ fuŋ. Mbɛiŋ ma lwâki. Mbɛiŋ tsəki lə minsii miduli.

Mi wə wi bum bəh wə wi nəiŋ Jisɔs (Matiə 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Mih chu fukuki i mbɛiŋ a, na ndə wə wi bum mih i bəni nshiŋ, a wi kiəki lə mih, ma mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi bum lə tə wəmaka i bəchinda bə Nyɔ nshiŋ.
9 Ayakalə, mi wə wi nəiŋ mih i bəni nshiŋ, mih bi nəiŋ lə tə wəmaka i bəchinda bə Nyɔ nshiŋ.
10 Yi chu num a, Nyɔ bi dalinya lə já yichu yə mi dzakaki kɔm mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, ayakalə Nyɔ bi lansi dalinya kə já yichu yə mi dzakaki kɔm Kiŋ'waka ki Baiŋni.
11 Jəbi wə bɔ bi kwa mbɛiŋ i tsə bəh mbɛiŋ i juŋ yi tsani wə, yuwidɔkɔ, i bəni bà bɔ sakaki tumi nshiŋ, yuwidɔkɔ i bəni bà bɔ kaŋaki ŋga bi sakani, a bɔ tsə saka mbɛiŋ, fwu ma bi bô̂kɔ mbɛiŋ a mbɛiŋ ni tsə baŋyiki gwu yimbɛiŋ bəh chukuli winaiŋ a, yuwidɔkɔ i dzaka a nə.
12 A ni num i jəbi wiwɔ wə Kiŋ'waka ki Baiŋni ni nya lə mbɛiŋ bəh gia yə mbɛiŋ ni dzaka.”

Ndi kɔm bə mi wimbum wi kiyuŋ

13 Si Jisɔs nǐ təfiki bwa bu bə mbaŋ yakadəiŋ, mi widɔkɔ i mbaŋ wi bəni kintəəŋ dza dzaka a, “Mi wi lanini, dzâka i waiŋnih wuŋ a, wi gâa nyâ mbiŋ biɛiŋ.”
14 Jisɔs bikə i wi a, “Nyuku wələ, a jiə ndə mih i numki mi wi nsaka wimbɛiŋ, chu gaa biɛiŋ bimbɛiŋ a?”

15 Si wi bikə yaka ka dzaka i bəni bəchi a,
“Mbɛiŋ tôkniki nalə, kiə mbɛiŋ ma bûkuki
bəh dzákəh i biɛiŋ wə, kɔm kiŋ'waka ki mi
kɔkə kɔm bə biɛiŋ biə wi kaŋaki, kɔŋ wi
kaŋaki biɛiŋ nalə.”
16 Si wi nǐ dzaka yakadəiŋ, ka ti ndi a,
“Tii kpɔ widɔkɔ nǐ kaŋaki khə wi, dzɛiŋ buku
yɛiŋ nalə.
17 Wi ka yisi i kwakaki a, ŋgaiŋ ki fâki na
dəiŋ na? Ŋgaiŋ ni jǐə dzɛiŋ bi ŋgaiŋ naiŋ a?
18 Wi ka jiə kimfasi a, ‘Mih kiə gia yə mih
ki fâki. Mih ki shayiki lə bəshaŋkwa bəŋ ma,
mih fiəni kpɛiŋsi, ka mih bi jiə dzɛiŋ bəh
biɛiŋ biŋ yɛiŋ wə bichi.
19 Jɔbi wə mih ka fə yakadəiŋ, mih ni
dzaka i gwu yiŋ a, mih kɔ mi wi kidəəŋ. Mih
kwati biɛiŋ biə mih bi dziki i buku jía yiduli
wə, chu wɔkɔ kə ŋgəkə. Mih kɔ liə i dziki a
dzini, chu mu a muni wɔkɔ ndzɔŋni.’
20 Si wi nǐ kɛiŋsi yakadəiŋ, Nyɔ ka bɔɔŋ wi
a, ‘Kiyuŋ kələ! Daiŋ nchɔkɔ mih ni fiəni dzɔ
lə kiŋ'waka ka. Biɛiŋ biələ bichi wɔ kɛiŋsi jiə
lə bi ni numki bi ndə a?’ ”
21 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ ka dzaka a, “Yi
kɔ ayaka i mi wə wi juŋniki mbum bi mbi i
gwu yi wə, kaŋa kə mbum bidɔkɔ i kimbu ki
Nyɔ wə.”

Mbɛiŋ jiə shɔm i Nyɔ (Matiə 6:25-34; 6:19-20)

22 Wi chu dza ka dzakaki num i bwa bu
bə mbaŋ a, “Kiə mbɛiŋ ma fûmsiki gwu kɔm
nɔni kimbɛiŋ, a mbɛiŋ ni dzi nə, na yudɔkɔ
kɔm gwu yimbɛiŋ a mbɛiŋ ni lɔh nə.
23 Mbɛiŋ kiəki a kiŋ'waka ki mi tsəki lə
biɛiŋ bi dzini, gwu yi mi tsə bəmbuŋ.
24 Mbɛiŋ yɛiŋ biŋaŋa, bi nɔmki kə, gbɛli
kə. Na bi si kɔh kə dzɛiŋ i juŋni jiə i
bəshaŋkwa wə nabə gba. Ayakalə, Nyɔ saŋsi
bi bichi. Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ kɔkniki
tsəki lə minyəni a?
25 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi fumsiki
gwu, wi num i kpɛiŋsi jɔbi twɛsi i nɔni ki wə
a?
26 Si mbɛiŋ mɔŋ i fə na yi twɛsi yələ, mbɛiŋ
bá fumsi gwu i nə a?
27 Mbɛiŋ yêiŋ si bəfluwa kɔɔki bɔ num.
Bəfluwa si nɔm kə nabə i kɛiŋsi bəmbuŋ
bəbɔ. Ayakalə, mih fukuki i mbɛiŋ a, na
Ŋkuŋ Səlɔmɔn bəh mbum bi bichi biə wi nǐ
kaŋaki, jɔbi wə wi nǐ lafiki gwu bəh bəmbuŋ
wi nǐ ka num buku dəkə ka fluwa widɔkɔ.
28 A kabə num lə si Nyɔ lafiki mfwaŋ i
chwa, mfwaŋ biə bi kɔki daiŋ, kijiəli bə kpa
i gbuku wə, ma wi Nyɔ ni lafi mbɛiŋ i tsə
buku dəiŋ a? Ɔ ɔɔ bəni bə mbum wi twɛsi!
29 Yi kɔ a mbɛiŋ ma fûmsiki gwu yimbɛiŋ
i kwakaki kɔm fiɛŋ fiə mbɛiŋ kaŋaki i dzi
bəh i mu,
30 kɔm gia yələ si kwaka bəni bə mbi bà
bɔ kiəki kə Nyɔ. Mbɛiŋ kǐəki a, Ba wimbɛiŋ
kiəki lə a mbɛiŋ nəŋki lə biɛiŋ biələ bichi.
31 Mbɛiŋ jǐə mfi bimbɛiŋ num i ŋkuŋ bi
Nyɔ wə, ka wi ni nyaki mbɛiŋ tə bəh biɛiŋ
biələ bichi.
32 Mbaŋ wuŋ, si mbɛiŋ kɔ twɛsi lə kiə
mbɛiŋ ki lwâ kə kɔm Ba wimbɛiŋ kɔ bə
kinsaŋli i nya ŋkuŋ bi i mbɛiŋ.
33 Mbɛiŋ tâŋni biɛiŋ biə mbɛiŋ kaŋaki, ma
mbɛiŋ gâa kpɔ wiwɔ i bəni bə kifuu, mbɛiŋ
nâŋki biba bi kpɔ a num biə bi kɔkə i shakyi.
Mbɛiŋ jǐəki kpɔ wimbɛiŋ num i tumi ki Nyɔ
wə, i di biə bəji kɔkə i chwɔ, bəh i di biə
nchami kɔkə i kwa, bəh i di biə shəkə kɔkə
i mɛni.
34 Mbɛiŋ kǐəki a, di biə mi jiəki kiba ki akɔ
fɛiŋ wə shɔm yi kɔ.

Bəni bə Jisɔs wɔ̂kəliki Jisɔs (Matiə 24:45-51)

35 Mbɛiŋ kâŋa chiŋni bimbɛiŋ ma mbɛiŋ
bâiŋsi naka bimbɛiŋ bi baiŋki, ma mbɛiŋ
wɔ̂kəliki nɔm,
36 aka bwa bə nɔm bà bɔ kɛiŋsi gwu ka
wɔkəliki tikwili wibɔ, si wi fiəniki dzəki i di
bi dzɔni bi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə. Ka jɔbi
wə wi ni fiəni dzə kɔmyi dzaka ki juŋ, ma
bɔ ni wɛli akisəkə wi liə.
37 Kinsaŋli kimbum kɔ ki bwa bə nɔm bà
tikwili wibɔ ni fiəni dzə yɛiŋ bɔ kɛiŋ wɔkəli
wi. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, wi ni tum
mbuŋ i gwu yi wə, ma bɔ num i kuku, wi
tsəsi dzɛiŋ i bɔ.
38 Kinsaŋli kimbum bi numki ki bwa bə
nɔm bà wi bi kwatiki bɔ wɔkəli, kɔŋ wi
numki i bi fiəni dzə na nchɔkɔ kintəəŋ,
yudɔkɔ na i jɔbi wə kwɔkɔ tɔŋki.
39 Mbɛiŋ kǐəki a, tikwili kabə kiəki jɔbi wə
ji kaŋaki i dzə nchɔkɔ fɔkɔ, wi ma ni chu bee
a wi dzə bwiŋ juŋ yi.

40 Mbɛiŋ tə kaŋaki i nûmki bəh ŋkɛiŋsi wi gwu, kɔm mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi fiəni dzə lə i jɔbi wə mbɛiŋ kiə kə.”
41 Bita ka dza bikə i wi a, “Bah, wɔ ti ndi wələ num i buku, ma i bəni bəchi a?”
42 Bah chukuli a, “Waiŋ wi nɔm wə wi kɔ wi ŋkɔŋ, chu kaŋa mfi, kɔ winaiŋ? Ntə akɔ wə tikwili wi nǐ jiə a wi təkniki bəh juŋ yi, a jɔbi wə, jɔbi ka kpɛiŋ ma wi ni nyaki biɛiŋ bidzini i bwa bu bə nɔm a?
43 Kinsaŋli kimbum bi numki i waiŋ wi nɔm wə tikwili wi bi dzə yɛiŋki num wi fə nɔm wi a liŋ asi wi si nəŋki.
44 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, tikwili wi bi yaksi wi a wi təkniki bəh biɛiŋ bi bichi.
45 Ayakalə, waiŋ wi nɔm wiwɔ ka dza dzaka i gwu yi a, ‘Tikwili wuŋ ni kɔmsi fiəni dzə kə,’ ka yisi i twɛiŋki bwa bə nɔm bənyuku bəh bəkaŋa, dzi a dzini chu mu mbih mɔ kwa wi,
46 yaka yi kɔ a tikwili wi waiŋ wi nɔm wiwɔ bi təkəli tumbuku i chɔkɔ biə wi si kwakaki kə bəh i jɔbi wə wi si kwakaki kə bəh i jɔbi wə wi si kiəki kə. Ayaka wi bi gbayi waiŋ wi nɔm wiwɔ, wi chiŋsi wi i tsə numki bəh bəni bà bɔ kɔkə bə ŋkɔŋ.
47 Waiŋ wi nɔm wə wi kiəki gia yə tikwili wi nəŋki a wi fəki, wi nəki kɛiŋsi kə gwu yi i fəki yi, ma yi numki a bə bi twɛiŋ lə wi bəh ŋgaŋa yiduli.
48 Waiŋ wi nɔm wə wi kiəki kə gia yə tikwili wi nəŋki a wi fəki, wi fə gia yə bə kɔ i twɛiŋ wi bəh ŋgaŋa yiduli ma yi numki a bə bi twɛiŋki a wi twɛsi. Mi wə bə nya biɛiŋ biduli i wi, bə bi bikəki biduli i wi.”

Jisɔs dzə bəh kiŋgali (Matiə 10:34-36)

49 Jisɔs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mih dzə i kpa num gbuku i fa kuku. Bə dzɔ a wi si bɛli lɔ.
50 Mih kaŋaki i liə i ŋgəkə wimbum widɔkɔ wə, shɔm yiŋ ni də a jɔbi wə mih ni liə i wi wə.
51 Mbɛiŋ kwakaki a, mih dzə num bəh kimbɔiŋni i fa kuku a? Ŋgaŋ, mbɛiŋ kǐəki a, mih dzə num bəh kiŋgaali.
52 I yisi i liə i tsə ninshiŋ, juŋ yə yi kɔ bəh bəni bəte ni gaali lə. Bəni bətali ni gaali bəh bəfa, bəfa ni gaali bəh bətali.
53 Tii waiŋ ni gaali lə bəh waiŋ wi, winyukuni, waiŋ wi winyukuni gaali bəh ba wi. Nih waiŋ ni gaali bəh waiŋ wi wikpaŋni, waiŋ wi wikpaŋni gaali bəh nih wi. Nih nyuku ni gaali bəh kpə waiŋ wi, kpə waiŋ gaali bəh ni nyuwi.”

Bəni kiə jɔbi (Matiə 16:2-3)

54 Jisɔs dzaka i mbaŋ wi bəni wə a, “Mbɛiŋ ka yɛiŋ jɔbi wə bimba yakaki dzəki i kimbu kə wɔŋ liəki, mbɛiŋ yisi i dzakaki a, ‘Dzaŋ nəŋki lə i dzə.’ Ayaka yi dzə.
55 Mbɛiŋ ka yɛiŋ tə fiəkə fəkə i kimbu ki shiŋ wə, mbɛiŋ ka dzakaki a, ‘Di ni shili lə nalə.’ Ayaka bi num.
56 Mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ dzakaki chi, fə chi, si mbɛiŋ tsɛiŋki bɔɔli bəh kuku mbɛiŋ ka kiəki si biŋ ni numki, akɔ tə kɔm nə wə mbɛiŋ kɔkə i kiə gia yə Nyɔ chusiki i liə a?
57 Mbɛiŋ mɔŋ tə i bɔŋ kwakaki gia yi chəŋ yə yi kɔ a mbɛiŋ fəki a?
58 Mi ka dzɔ wɔ, i tsə bəh wɔ i juŋ yi nsaka wə, wɔ mɔmsi mbɛiŋ wi kɛiŋsi a kɛiŋ i dzəh, ka wi ma guku tsə nya wɔ i kaŋ yi mi wə wi sakaki bənsaka, ma wi nya daŋsi wɔ i kaŋ yi bəni bə jum wə, ma bɔ ni fa wɔ i juŋ yi nsəŋ mə.
59 Mih fukuki i wɔ a, wɔ ni buku kə fɛiŋ maka wɔ gɔm kaasi finini fichi fiə bɔ bikəki.”

13

Mi wichi kwûni shɔm yi, kəbi yaka wi ni kpi

1 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, bəni bədɔkɔ dza ka fukuki i Jisɔs kɔm bəni bə Galili bədɔkɔ bà bɔ nǐ tsəki i fə mfə gia i Nyɔ, Baylɛ faaŋ bəni bɔ tsə gbayi bɔ, mwa mibə chiŋni bəh minyam yə bɔ nǐ fə mfə gia yɛiŋ.
2 Jisɔs wɔkɔli lə, bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ kwakaki a, bəni bà bɔ nǐ kpiyi i dzəh yələ wə, a bɔ nǐ kɔ na bəni bəchu tsə bəni bə Galili bəchi ma?
3 Ŋgaŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ baaŋ ki kwûni kə shóm yimbɛiŋ, ma mbɛiŋ bəchi bi kpiyi ayaka.
4 Mbɛiŋ kwakaki alə bəni bà jwɔfi ntsɔ nyaŋ bà juŋ yi dəəŋ yə i Silɔam nǐ muku wɔɔyi bɔ a? Mbɛiŋ kwakaki a bɔ bədɔkɔ nǐ kpiyi yaka kɔm bɔ nǐ kɔ na bəni bəchu tsə bəni bə Jɛlusalɛm bəchi ma?

5 Ŋgaŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ baaŋ
ki kwûni kə shóm yimbɛiŋ, ma mbɛiŋ bəchi
bi kpiyi ayaka."

Ndi kəm kpɛiŋ wə wi wumki kə mintam

6 Jisɔs ka ti ndi widəkɔ i bɔ a, "A nǐ kɔ jɔbi
widəkɔ wə, mi widəkɔ yəə kpɛiŋ widəkɔ * i
wi khə. Jɔbi nǐ kpɛiŋ i wi i tsə kəhyi mintam
miwɔ wi tsə nəki yɛiŋ kə na fimu.
7 Wi ka dzaka i mi wi wi nɔm a, 'Tsêiŋ
kpɛiŋ wələ, i jía yitali wə mih si shi dzə fa
i tsɛiŋ mintam i kpɛiŋ wələ wə, mih yɛiŋ
kə na fimu. Gbâ tôkɔ kuku, wi baŋki lə di
kiləlɔ.'
8 Mi wi nɔm wiwɔ chukuli a, 'Tikwili,
bêe dəkə wi yaka, mih ki chəkyiki taliki lə
chwɔŋ kiwɔ mih jiə chi yɛiŋ chɛiŋ.
9 Jɔbi wə wi ka wum mintam i jia yələ yi
dzəki lə, ma yi ndzɔŋki, wi ka baaŋ i wum,
ma wɔ ni gba təkɔ wi.' "

Jisɔs chuku kpaŋa widəkɔ i chəkɔ bimbam wə

10 A nǐ kɔ chəkɔ bimbam bidəkɔ, Jisɔs ka
laniki bəni i juŋ yi tsani yidəkɔ wə.
11 Kpaŋa widəkɔ num fɛiŋ kiŋ'waka kichu
kidəkɔ num i wi wə, num kə ki si fə mi wi
chu mi wi jwɛiŋ, ki nǐ fə wi gwɛiŋ i jía jwɔfi
ntsɔ nyaŋ, jum yi ŋgwuŋ, wi kɔbi i chu num
i bɛiŋ chəŋ.
12 Jɔbi wə Jisɔs nǐ yɛiŋ kpaŋa wiwɔ, ka
bɔɔŋ wi, wi dzə, wi dzaka i wi a, "Nih wuŋ,
wɔ bɔnih lɔ i jwɛiŋ ya wə daiŋ."
13 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka nani tsɛiŋ yi
kəm wi. Akisəkə, jum yi fiəni nani gwu ka
kaa, wi num bɛiŋ chəŋ, ka chɔŋyiki Nyɔ.
14 Tikwili wi juŋ yi tsani yiwɔ yɛiŋ si
Jisɔs chuku kpaŋa wiwɔ, a num i chəkɔ
bimbam wə, gia yiwɔ nya lɔ wi bəh ŋgəkə.
Wi ka yəliki i bəni a, "Kaŋ kɔ yisɔ yə
bukumbɛiŋ kaŋaki i nɔmki yɛiŋ. Mbɛiŋ
dzâki bə chukuki jwɛiŋ yimbɛiŋ i kaŋ yələ
wə, ayakalə a kɔbi i chəkɔ bimbam wə!"
15 Bah chukuli i wi a, "Mbɛiŋ bəni bà
mbɛiŋ dzakaki chi, fə chi. I chəkɔ bimbam
wə, ntə mi wimu wimu i mbɛiŋ kintəəŋ, si
dzɔ lə na' wi, yuwidəkɔ njakas wi i di biə yi
nɔki, i tsə nya yi bəh mwi a?
16 Kpaŋa wələ kɔ waiŋ Ablaham, wə Sa-
tan nǐ kaŋa i bənsəŋ wə jía jwɔfi ntsɔ nyaŋ,
yaka yi si ndzɔŋki kə si mih gamti wi i ŋgəkə
wi wələ, i chəkɔ bimbam wə a?"
17 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bəni bà bɔ
nǐ bainŋŋki wi, gəmni i gwu yibɔ wə, bəni
bəduli bədəkɔ num fibɔ bəh kinsaŋli, kɔm bə
gia yi kaŋyini yichi yə Jisɔs nǐ fəki.

Ndi kəm ŋgəkə wi fintam fidəkə (Matiə 13:31-32; Mak 4:30-32)

18 Jisɔs ka təmki a, mih ki fəkəliki a, "Ntɔŋ
bi Nyɔ kɔ aka finə a? Fiɛŋ fiə mih ki fəkəliki
yɛiŋ kɔ nə a?
19 Bi kɔ aka ŋgəkɔ† wi fintam fidəkɔ mi
nǐ buku tsə i gbɛli i wi khə, ŋgəkɔ wiwɔ kɔ
yaka ka fiəni chu num kpɛiŋ, minyəni mə
mɔ fuliki i bɛiŋ dzə maa júŋ yibɔ i cha yiwɔ
wə."

Ndi kəm dzəəŋ (Matiə 13:33)

20 Wi ka chu təmki a, "Akɔ finaiŋ fiɛŋ mih
ki fəkəniki ŋkuŋ bi Nyɔ bəh fi a?
21 Bi kɔ aka dzəəŋ yə miŋkpaŋa ni fəkə
muku i biŋkuŋɔ bimbum wə bitali ka
fwɛŋni, ka chwali yi fə muku miwɔ yaka."

Dzaka kifiəŋə ki faaŋnini (Matiə 7:13-14,21-23)

22 Jisɔs dza ka tsəki i bikwili wə bəh i bidi
wə si wi nǐ tsəki lani tsə bəni, tsə sə dzəh yi i
Jɛlusalɛm.
23 Mi widəkɔ dza bikə i wi a, "Bah, akɔ a
bəni twɛsi bɔ bi bɔiŋki a?" Jisɔs ka chukuli
lɔ i bɔ bəchi a,
24 "Mbɛiŋ jwôki na bəh ŋga i liə num i
dzaka kifiəŋə kifaaŋnini. Mbɛiŋ kiəki a,
bəni bəduli bi nəŋki lə i liə i ki wə, dzəh kɔbi.
25 Jɔbi bi kpɛiŋ lə wə, tii juŋ wiwɔ bi dza
fah dzaka ki juŋ. Jɔbi wə wi bi fa, mbɛiŋ bi
baaŋ i biŋ i kɔmyiki dzaka ki juŋ dzakayi
a, 'Tikwili, wɛ̂li a dzaka ki juŋ ka buku liə.'
Wi bi chukuli i mbɛiŋ a, 'Mih kiəki kə di biə
mbɛiŋ buku.'
26 Mbɛiŋ ka bi nɔmyiki dzakaki, 'A kɔkə a
buku bà bukumbɛiŋ nǐ shiki dziki chu mu
a? Ayaka wɔ nǐ nyaniki laniki nnyaki bəni
i bidi bibuku wə.'
27 Wi bi fiəni chukuli shəŋ a, 'Mih fukuki
i mbɛiŋ a mih kiəki kə di biə mbɛiŋ buku.
Mbɛiŋ nyâ i mih fiəŋə mbɛiŋ bà mbɛiŋ
nyaniki fəki chu.'

---

* **13:6** Kpɛiŋ wiwɔ num bə bɔŋ i já yi ŋkali wə a, "Fig". † **13:19** Ŋgɔkɔ wələ kɔ i já yi ŋkali wə a, "mustard".

28 Mbɛiŋ bi yɛiŋ lə Ablaham bəh Ayjik bəh Yakɔb bəh bəni bə ntum bə Nyɔ bəchi i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə, num bə baŋ mbɛiŋ i biŋ, mbɛiŋ bi ka dəki dzi jəŋ.
29 Bəni bi dza i bimbu bichi wə, i yisi i di biə wɔŋ bukuki dzəki, bəh i di biə wi tsəki liəki, bəh i di bi bɛiŋ bɛiŋ wə bəh bi shiŋ i mbi wə, bɔ bi dzə shinum i dziki i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.
30 Mbɛiŋ wôkɔli bəni bəduli bà bɔ kɔ i ninshiŋ i liə bi numki num i jum wə, bəduli bà bɔ kɔ i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ."

Nshɛiŋ kwa Jisɔs kɔm Jɛlusalɛm (Matiə 23:37-39)

31 A nǐ kɔ a jɔbi wiwɔ wə, Bəfalasi dzə dzaka i Jisɔs a, "Bûku nyô fa, tsə i kimbu kidɔkɔ wə kɔm Ŋkuŋ Hɛlɔd nəŋki i wɔɔ wɔ."
32 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Mbɛiŋ tsô dzâka i fifinchɔŋ fiwɔ a mih ki bwiliki lə bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə daiŋ, mih chuku jwɛiŋ, i yisi i daiŋ bəh kijiəli, mih bi buku kaasi nɔm wuŋ shitsə kijiəli.
33 Ayakalə, mih ni yisi nyani wuŋ wi Jɛlusalɛm daiŋ, bəh i buku nyani kijiəli i tsə buku shitsə kijiəli. Yi kpɛiŋniki kə a bə wɔɔ mi wi ntum wi Nyɔ i di bidɔkɔ wə a kɔbi a i Jɛlusalɛm."
34 Si Jisɔs dzaka lə, wi ka chu dzaka a, "Yəbɛɛy Jɛlusalɛm! Yəbɛɛy Jɛlusalɛm! Wɔ wɔɔyiki bəni bə ntum bə Nyɔ, chu tumyi bəni bà Nyɔ faaŋki i mbɛiŋ bəh kitəh. Akɔ kiŋkani kimaiŋ si mih məmsi i juŋni bwa ba asi nih shyə si juŋni bwa bu wi kwumi baŋ bəh bəkəli bi, wɔ nəiŋma a?
35 Tsêiŋ, bə kɔ num bə lətɔkɔ lɔ juŋ ya yi fiəni num chii. Ayaka mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi chu yɛiŋ kə i mih wə, i tsə buku jɔbi wə mbɛiŋ bi dzakaki a, 'Nyɔ jiə kimbɔiŋsi i mi wə wi dzəki i yɛli wi Bah wə.' "

14

Jisɔs chu chuku mi i chɔkɔ bimbam

1 A nǐ kɔ i chɔkɔ bimbam bidɔkɔ wə, Jisɔs tsə i dzi i juŋ yi mi wimbum wi Falasi widɔkɔ. Bəni bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ nǐ tsɛiŋki Jisɔs i yɛiŋ gia yə wi ni fə.
2 A nǐ kɔ mi widɔkɔ num fɛiŋ i Jisɔs nshiŋ wi gwɛiŋ bəh jwɛiŋ yidɔkɔ yi fə kaŋ yi bəh kaka bi məyi.
3 Jisɔs bikə i Bəfalasi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ, bəh bəni bà bɔ nǐ kɛiŋsiki kiəki bənchi bə Nyɔ, "Bənchi bəbukumbɛiŋ bumki lə a bə chûku mi i chɔkɔ bimbam wə, ma nə a?"
4 Bɔ nəki kaŋa kə gia yidɔkɔ i chukuli. Jisɔs kaŋa mi wiwɔ, chuku wi, ka dzaka a wi tsâki.
5 Jisɔs ka fiəni bikə i bəni bəwɔ a, "Mi widɔkɔ kabə kaŋa waiŋ* nabə na', wi gbɔ i fəŋ mə i chɔkɔ bimbam wə, wi ma ni bwili akisəkə a?"
6 Bɔ məŋni gia yə bɔ ki chukuliki.

Mi shîsi gwu yi i kuku

7 Jisɔs dza yɛiŋ si bəni dzəki sabi di bibɔ num i ninshiŋ i numyi yɛiŋ, wi ka ti bɔ bə ndi a,
8 "Jɔbi wə bə laka wɔ i dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə, wɔ tsə ma nûm i di bi ninshiŋ wə, kɔm mi wimbum widɔkɔ kɔlə fɛiŋ num bə si laka tə wi fɛiŋ.
9 Tikwili wə wi si laka mbɛiŋ bəchi, wi ni dza dzə dzaka i wɔ a, 'Dzâ nyâ di biələ i mi wimbum wələ.' Ma wɔ ka ni dza, num bəh kiŋgəmni i tsə num lɔ num i jum wə.
10 Jɔbi wə bə laka wɔ i dzini bi dzɔni bi miŋkpaŋa wimfiaŋ, wɔ tsô nûm num i jum wə, ka tii dzini bi miŋkaŋa wimfiaŋ ni dzə dzaka i wɔ a, 'Nsɛiŋ wuŋ, dzâ fa, tsô nûm num i ninshiŋ.' Ayaka, wɔ ka ni kaŋa kiŋkɔksi i bəni bəchi nshiŋ.
11 Yi kɔ a liŋ i mi wichi wə wi yaksiki gwu yi, bə bi shisi lə wi. Mi wə wi shisiki gwu yi, bə bi yaksiki lə wi."

Mi təkniki bəh bəni bə ŋgəkə

12 Jisɔs ka dza fiəni dzaka i tii juŋ wə a, "Jɔbi wə wɔ nəŋki i bɔɔŋ bəni a bɔ dzə dzi, ma ni bɔɔŋ num nsɛ́iŋ ya na bwa bə nah, na chwɔŋ ki juŋ ka, na bəni bə kpɔ, bà bɔ nɔki kɔmsiki i wɔ wə. Kɔm bɔ bi fiəni bɔɔŋ lə wɔ tə i juŋ yibɔ wə, ma yi ka bi numki a, bɔ nǐ chukuli lɔ kaŋ ya.
13 Jɔbi wə wɔ fəki dzini, laka num bəni bə kifuu, bəh biŋkəŋni, bəh bà bɔ gbɔki nyaniki, bəh bimfəkə.

* **14:5** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ bɔɔŋ a, "njakas."

14 Wɔ ka fə yakadəiŋ, ma Kimbɔiŋsi ki Nyɔ
numki i wɔ wə, kɔm bəni bələ kaŋaki kə fiɛŋ
fidɔkɔ, i bi fiəni chukuli i wɔ. Ma gɔm wa bi
numki i Nyɔ, i chɔkɔ biə bəni bà bɔ kɔ chəŋ
bi dzayiki i kpi wə."

Ndi kɔm dzini bimbum (Matiə 22:1-10)

15 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, mi widɔkɔ wə,
bəh bɔ nǐ dziki wɔkɔ gia yiwɔ ka dzaka i wi
a, "Kimbɔiŋsi kimbum kɔ i mi wə wi bi dziki
blɛd i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə."
16 Jisɔs ka chukuli i wi a, "A nǐ kɔ jɔbi
widɔkɔ wə, mi widɔkɔ kɛiŋsi bini bimbum,
wi laka bəni bəduli.
17 Si chɔkɔ bi bini biwɔ nǐ dzə kpɛiŋ, wi
faaŋ waiŋ wi wi nɔm a wi nyani fuku i bəni
bəchi bà wi nǐ laka bini i bɔ, a ŋgaiŋ kɛiŋsi lɔ
biɛiŋ bichi.
18 Waiŋ wi nɔm wiwɔ ka tsə yɛiŋ bɔ, bɔ
yisi ka təmki wimu wimu. Mi wi ninshiŋ
wə wi nǐ yɛiŋ dzaka i wi a, 'Yêiŋ mih si kɔ
mih taŋ khə wuŋ wimfiaŋ, mih kaŋaki i tsə
tsɛiŋ wi. Tɛsi, mih ni numki kə.'
19 Wi chu yɛiŋ widɔkɔ wə wi bɔŋ chukuli
tə a, 'Mih si kɔ mih taŋ bəna' bəŋ bə nɔm
jwɔfi, mih kaŋaki i tsâ mômsi yi i liə. Tɛsi,
mih ni numki kə.' 20 Wi chu yɛiŋ widɔkɔ
wi bɔŋ chukuli tə a, 'Mih dzɔ a kpə wuŋ
wimfiaŋ daiŋ, tɛsi, akɔ gia yə mih ni dzə kə.'
21 Si bɔ chukuli yakadəiŋ, waiŋ wi nɔm
wiwɔ ka fiəni tsə fuku gia yichi i tikwili wi.
Tikwili wiwɔ wɔkɔ gia yiwɔ, shɔm bɔkɔ wi.
Wi ka fiəni faaŋ waiŋ wi nɔm wiwɔ, dzaka i
wi a, 'Bûku wakli, tsâ i kwili kintəəŋ, nyâni
nnyâ i dzáh yi tasini bəh i dzáh yinchiŋ
yinchiŋ wə, jûŋni bəni bà bɔ gbɔki nyaniki
bəh bimfəkə bəh biŋkəŋni, ma wɔ dzâ bəh
bɔ.'
22 Wi tsə fiəni dzə dzaka a, 'Tikwili, mih
fə lɔ gia yichi asi wɔ si dzaka ayakalə, juŋ
kɛiŋki ki jikə kə.'
23 Tikwili wi dzaka i wi a, 'Tsâ i dzáh
yimbum bəh yinchiŋ yichi ma wɔ dzô dzâ
bəh bəni bəduli ka bɔ dzə jiksi juŋ yichi.
24 Mih fukuki i mbɛiŋ a, mi i kintəəŋ ki
bəni bà mih si yisi laka bɔ bi môm kə fiɛŋ
fidzini i bini biŋ wə.' "

Dzə i num ka waiŋ mbaŋ wi Jisɔs (Matiə 10:37-38; 5:13; Mak 9:50)

25 Jisɔs chu nyə ka tsəki, mbaŋ wi bəni
kwu biəli wi. Wi ka dza fiəni dzaka i bɔ a,
26 "Mi wə wi nəŋki i biəli mih i num mi
wuŋ wi mbaŋ wi kɔbi i kɔŋ mih i tsə ba wi,
bəh nih wi, chu kɔbi i kɔŋ mih i tsə kpə wi
bəh bwa bu, bəh bwa bə nih wi, bəh jémi yi,
nabə i kɔŋ mih tə tsə si wi kɔŋki gwu yi, wi
kɔkə i num mi wuŋ wi mbaŋ.
27 Mi wə wi nəŋki i num i mbaŋ wuŋ wə,
wi kaŋaki i gîŋ kintasi ki i bîəliki mih.
28 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi nəŋki i
maa juŋ yi dəŋə yaka i bɛiŋ, wi ma nǐ yisi i
shi num i kuku i kwaka fwu wi, a kpɔ wə wi
kaŋaki kɔlə bi kpɛiŋ ka wi bi maa kaasi yɛiŋ
a?
29 Wi ka baaŋ i fə yakadəiŋ, wi ka yisi a
chɔkɔki chaka ki juŋ kiwɔ, ki ni gaka wi i
kaasi. Jɔbi wə bəni bi tsəki fɛiŋ ma bɔ bi
suŋuki wi dzaka a,
30 'Mbwə wələ nǐ yisi juŋ, yi gaka wi i
kaasi.'
31 Yi ni numki a liŋ tə a, akɔ winaiŋ ŋkuŋ
wə wi nəŋki i laa tum jum bəh ŋkuŋ widɔkɔ,
wi kɔbi i yisi num kuku i kwaka a ŋgaiŋ bəh
bəni bu bə jum bənchuku jwɔfi kɔlə i tsə jwɔ
ŋkuŋ widɔkɔ wə wi kaŋaki bəni bu bə jum bɔ
num i buku bənchuku mbaŋfia a?
32 Wi ka kwaka yɛiŋ a yi ləkəki lə, wi
kaŋaki i bâayi bəni bu bədɔkɔ i fâaŋ a bɔ tsâ
yêiŋ ŋkuŋ widɔkɔ wə wi kɛiŋ i dzəh yi dəəŋ,
i tsâ wi a wi fâ dzəh yə kimbɔiŋni kɔ i nûmki
i bɔ kintəəŋ.
33 Yi ka numki a i dzəh yələ wə, mi wə wi
ka baaŋ ki dali kə biɛiŋ bi bichi, wəmaka mi
kɔkə i num i mbaŋ wi bwa bəŋ kintəəŋ.
34 Ŋkaka kɔ fiɛŋ fi ndzɔŋni. Ayakalə, yi ka
laksi njwɔŋni bi, bə kɔ i chu fə na dəiŋ bəh
yi ka yi fiəni njwɔŋki a?
35 Yi numki a, yi laka lɔ kiləlɔ. Yi kɔkə ka
bə shuku i khə nabə i di bi chi wə. Yi kɔ a
shuku təkɔ kiləlɔ. Mi wə wi kaŋaki bintuni i
wɔkɔ wi wôkɔ."

15

Ndi kɔm shwaŋ yi lakani (Matiə 18:10-14)

1 Bəni bà bɔ ni kwaki kiŋwakti, bəh bəni
bəchu bədɔkɔ ni dzəki i Jisɔs i wɔkɔ gia yə wi
laniki.

2 Bəfalasi bəh bəni bà bɔ ni laniki bənchi
bə Nyɔ, yisi i shwiŋyiki dzakayi a, “Mi wələ
dzɔ bəni bəchu kabə dzi bəh bɔ.”
3 Ayakadəiŋ, Jisɔs ti ndi wələ i bɔ a.
4 “Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə, wi kabə
kaŋaki shwáŋ yi gbi, yimu laka, wi ni chəŋ
num alə a? Wi ma ni yisi bee yə mbaŋ
bwukə ntsɔ bwukə i chwa, i tsə nəŋ yimu
yiwɔ, i tsə buku jɔbi wə wi ni yɛiŋ i yi wə a?
5 Wi ka ni nəŋ yɛiŋ yi, ma wi laŋki, wi giŋ
yi i kimbəkəli wə,
6 wi kwɛki tsəki bəh yi i dzu. Jɔbi wə wi
kwɛ, wi ni bɔɔŋ juŋni nsɛ́iŋ yi, bəh bəni bà
bɔ nəki kɔmsiki i wi kpəŋ wi dzaka i bɔ a,
‘Mbɛiŋ dzə̂ bukumbɛiŋ lâŋki, kɔm mih yɛiŋ
shwaŋ yiŋ yi si laka.’
7 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, yi kɔ a liŋ asi,
kinsaŋli kimbum bi numki i tumi ki bɛiŋ
wə, kɔm bə mi wichu wimu wə wi kɔ wi
kwuni shɔm yi. Bə bi laŋki wəmaka mi tsə
bəni bà mbaŋ bwukə ntsɔ bwukə bɔ kɔ chəŋ
chu nəŋ kə ŋkwuni.

Ndi kɔm bə chwaka kikpɔ ki lakani

8 Ma akɔ winaiŋ miŋkpaŋa wə wi kabə
kaŋa chwaka bi kpɔ jwɔfi, kimu laka, wi ma
ni bainŋsi naka ki bainŋsini i yaŋa juŋ i nəŋ
ndzɔŋ, i tsə buku i jɔbi wə wi ni yɛiŋ a?
9 Wi ka ni nəŋ yɛiŋ, wi ni bɔɔŋ juŋni nsɛ́iŋ
yi bəh bəni bà bɔ nəki kɔmsiki i wi kpɛŋ, wi
dzaka i bɔ a, ‘Mbɛiŋ dzə̂ bukumbɛiŋ lâŋki
kɔm mih si fiəni bɔŋ kpɔ wuŋ si wi si laka,
mi ka fiəni yɛiŋ wi.’
10 Mih fukuki i mbɛiŋ a, yi kɔ a liŋ tə,
asi bəchinda bə Nyɔ laŋki kɔm bə mi wichu
wimu wə wi kɔ wi kwuni shɔm yi.”

Ndi kɔm bəh waiŋ wi lakani

11 Jisɔs chu dzaka a, “Mi widəkɔ nǐ kaŋaki
lə bwa bu bənyuku bəfa.
12 Waiŋ wi jum wə dza dzaka i ba wi a,
‘Ba, gâa nyâ mbiŋ biɛiŋ i liə.’ Ba wi ka gaa
biɛiŋ bi i bɔ.
13 A nəki num kə i jɔbi wi dəəŋ wə, waiŋ
wi jum wə dzɔ biɛiŋ bi, ka juŋni bi bichi ka
taŋni, nyə tsə i tumi ki dzəh yi dəəŋ wə. I fɛiŋ
wə wi bəkəli kaasi kpɔ wiwɔ i nɔni kichu wə.
14 Jɔbi wə wi nǐ bəkəli kaasi kpɔ wi, dzɔŋ
yiləkəli ka kwa tumi kiwɔ, wi chu kaŋa kə
fiɛŋ fidzini.
15 Ayakadəiŋ, wi ka tsə nəŋ nɔm i mi
widəkɔ i tumi kiwɔ wə, a wi nɔmki i wi. Mi
wiwɔ ka faaŋ wi, wi tsə ka tɔkniki bəh bifi
bi.
16 Wi dza ka nəŋki i dziki biɛiŋ bi dzini
bi bifi, ayakalə mi widəkɔ kɔbi i nya wi bəh
fɛiŋ fidəkɔ.
17 Wi ka yisi i təmki gia, fiəni bɔɔŋ mfi bi,
ka dzaka a, ‘Bəni bə nɔm bə ba wuŋ kaŋaki
biɛiŋ bidzini biduli bi gaka bɔ, mih num fa
kpi dzɔŋ.
18 Mih ni fiəni tsə lə i ba wuŋ, mih dzaka i
wi a, “Ba, mih fə chu i Nyɔ nshiŋ bəh i wɔ tə.
19 Mih chu kpɛiŋniki kə ka bə bɔɔŋki mih a
waiŋ wa. Dzə̂ ǰîə mih aka mi wa wi nɔm.” ’
20 Ayakadəiŋ, wi ka dza fiəni tsə i ba wi.
Jɔbi wə wi nǐ bukuki kɔmsiki tsəki i kwili
wə, ba wi lɔɔ dzəkəh ka yɛiŋ wi. Nshɛiŋ kwa
wi bəh waiŋ, wi dza bɛiŋ, yɔkɔ tsə, maŋni
wi, bə́ yaŋayi.
21 Waiŋ wiwɔ ka dzaka i wi a, ‘Ba, mih fə
chu i Nyɔ nshiŋ bəh i wɔ. Mih chu kpɛiŋniki
kə ka bə chu bɔɔŋki mih a waiŋ wa.’
22 Ayakalə, ba wi ka bɔɔŋ bəni bu bə nɔm
dzaka a, ‘Mbɛiŋ tsə̂ wakali, mbɛiŋ nə̂ŋ dzə̂
bəh mbuŋ wə wi ndzɔŋki nalə, mbɛiŋ dzə̂ lɔ̂ɔ
i wi wə, mbɛiŋ lə̂kə finsəŋ i kpaŋ wi wə bəh
dzuyigvu i gvu yi wə.
23 Mbɛiŋ tsə̂ kwə̂ dzə̂ waiŋ na’ wimbum,
mbɛiŋ kûm yi, ka bukumbɛiŋ dziki bə laŋ,
24 kɔm waiŋ wuŋ wələ nǐ kpi, wi fiəni
yɔmmi. Wi nǐ laka, wi fiəni tumbuku.’
Ayakadəiŋ, bɔ ka yisi i laŋki.
25 Gia yələ nǐ num lə, waiŋ wi ninshiŋ
num i chwa. Jɔbi wə wi nǐ kwɛki dzəki
i buku kɔmsi dzə i dzu, wi wɔkɔ biɛiŋ bi
kwuŋni jumi bəni biŋ.
26 Wi bɔɔŋ mi wibɔ wi nɔm widəkɔ bikə a,
a num nə, bə biŋki fa?
27 Wi chukuli i wi a, ‘Waiŋnah si fiəni dzə
daiŋ. Ayakadəiŋ, ba wimbɛiŋ ka kum dɔmi
ki na’ kimbum, kɔm wi si yɛiŋ waiŋnah wi
num wiwɔm chu ləkə.’
28 Wi wɔkɔ yaka shɔm ka bɔkɔ lɔ wi, wi ka
nəiŋ i liə dzu. Ba wi buku tsə ka tsaki wi a
wi líə a dzu.
29 Ayakalə, wi chukuli i ba wi a, ‘Tsə̂iŋ,
mih ni nɔmki i wɔ ka mfa i jía yələ wə yichi,
mih ka num nəiŋ i fə gia ya yidəkɔ. Wɔ ka
num nya mih na bəh waiŋ bii a, mih laŋki
buku nsɛ́iŋ yiŋ.
30 Waiŋ wa wələ, wə wi nǐ tsə bəkəli biɛiŋ
bia bəh bəkaŋa bə tɔkɔlini, jɔbi wə wi si dzə,

wɔ ka tsə kwa waiŋ na' wimbum ka kum kɔm wi.'
31 Ba wi chukuli i wi a, 'Waiŋ wuŋ, buku
wɔ shi kɔ a fa jɔbi wichi, biɛiŋ bichi biə mih
kaŋaki akɔ mbia.
32 Ayakalə, yi si ndzɔŋki lə, a bə lâŋki kɔm
waiŋnah wələ nǐ kpi lɔ, wi fiəni yɔmmi, wi
nǐ laka, wi fiəni tumbuku.' "

16

Waiŋ wi nɔm wi kimfikili

1 Jisɔs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, "Mi
wi kpɔ widɔkɔ nǐ kaŋaki lə waiŋ wi wi nɔm,
wi nǐ jiə a wi tsêiŋki mbum bi. Wi ka dza
wɔkɔ a, waiŋ wi wi nɔm wə bəkəliki lə kpɔ
wi.
2 Wi ka bɔɔŋ waiŋ wi nɔm wiwɔ, bikə i wi
a, 'Yələ kɔ yinaiŋ gia mih wɔkɔki kɔm wɔ lə
a? Bâkti biŋwakti bichi biə wɔ nyakaki kpɔ
wuŋ yɛiŋ, wɔ dzê fiəni nyâ i mih. Kɔm wɔ ni
chu nɔmki kə i mih.'
3 Waiŋ wi nɔm wiwɔ tsə num kwaka a, 'Si
tikwili wuŋ kɔŋŋki mih i nɔm wə, mih ni fə
dəiŋ a? Si mih kɔ mih kaŋa kə ŋga i nɔmki
bəh dzəkə, mih chu ŋgəmni i nywaki.'
4 Wi ka fiəni kwaka a, 'Mih kiə lɔ gia yə
mih ni fê, i jɔbi wə wi kɔŋŋ mih i nɔm wə,
mih kaŋaki lə nsɛ́iŋ yə yi kɔ i dzɔ mih i bɔ
dzu.'
5 Ayakadəiŋ, wi ka bɔɔŋ bəni bà bɔ ni
kaŋaki fwa yi tikwili wi wimu wimu, wi
ninshiŋ dzə wi bikə i wi a, 'Wɔ gɔmki tikwili
wuŋ dəiŋ?'
6 Wi chukuli a, 'Akɔ bibeli bimiə bimbum
gbi.' Ayaka wi dzaka a, 'Kô kiŋwakti ki
fwa kələ nûm kuku wakli, kwûni nyâka a
mbaŋshi.'
7 Wi fiəni bikə i widɔkɔ a, 'Wɔ gɔmki ŋ'wa
dəiŋ na?' Wi chukuli a, 'Akɔ biba bigəŋ gbi.'
Ayaka wi dzaka a, 'Kô kiŋwakti ki fwa kələ
kwûni nyâka a biba mbaŋnyani.'
8 Tikwili wi waiŋ wi nɔm wələ nǐ yɛiŋ si
wi finiki bəh wi yaka, ka kɔksi wi a wi ni fifi
lə." Jisɔs ka kaasi a, "Bəni bə fa kuku fifiki i
gia yə bɔ fəki tsə si bəni bə baiŋni fifiki i gia
yibɔ yi baiŋni wə.
9 Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbɛiŋ a, mbɛiŋ
dzôki mbum bimbɛiŋ bi fa kuku, i kwaki
nsɛ́iŋ yɛiŋ, ka jɔbi wə bi bi kaa, Nyɔ bi ka dzɔ
mbɛiŋ i wi dzu i di biə mbɛiŋ bi numki jɔbi
wichi.
10 Mi wə wi kiəki kə i tɔkni bəh fiɛŋ
finchiŋ, wi kɔkə i tɔkni tə bəh fiɛŋ fimbum.
Ayaka mi wə wi fəki kimfikili i gia yi nchiŋ
wə, wi kɔlə i fəki tə kimfikili i yimbum wə.
11 Si mbɛiŋ kɔkə tɔkni bəmbum bi fa
kuku, a ni nya ndə mbɛiŋ mbum bi ŋkɔŋ a?
12 Mbɛiŋ kabə kiəki kə i tɔkniki bəh biɛiŋ
bi bəni bədɔkɔ, ma ndə ni nya mbɛiŋ bəh fiə
fi kɔ fimbɛiŋ a?
13 Waiŋ wi nɔm kɔkə i nômki i bətikwili
bəfa. Yi kabə num yakadəiŋ, ma wi ni
baiŋŋki widɔkɔ wi kɔŋ widɔkɔ, yudɔkɔ, wi
ni wɔkɔki i widɔkɔ nalə wi sɛiŋni widɔkɔ.
Mbɛiŋ kɔkə nɔmki i Nyɔ chu nɔm i kpɔ."
14 Si Jisɔs dzaka yaka, Bəfalasi wɔkɔ gia
yichi, ka yisi i suŋuki wi, kɔm bɔ nǐ kɔŋki kpɔ
nalə.
15 Jisɔs ka dzaka i bɔ a, "Akɔ mbɛiŋ bələ
bà mbɛiŋ chusiki gwu a mbɛiŋ kɔ bəni bə
ndzɔŋni i bəni nshiŋ, ayakalə Nyɔ kiə gia
yichi yə yi kɔ i shɔ́m yimbɛiŋ wə. Mbɛiŋ
kiəki a gia yə bəni kɔksiki a, akɔ gia, akɔ yə
Nyɔ tsɛiŋki yi nyɛŋ i wi."

Bənchi bə ŋkuŋ bi Nyɔ

16 Jisɔs chu dzaka a, "A nǐ kɔ i kikpu wə,
bə nǐ laniki num bənchi bə Muses bəh gia
yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyakaki. Ayakalə,
i yisi si Jɔn nǐ dzə, bə ka fuku num ntum wi
ndzɔŋni kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ. Mi wichi ka jwəki
i liə kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.
17 Yi bəniki alə i bɔɔli bəh nshwaiŋ i dza
nyə, yi bəniki kə i fidzəkəni fi Kiŋwakti ki
Bənchi i bi laka kilɔlɔ.
18 Yi kɔ a, mi ka bee kpə wi, dzɔ widɔkɔ,
ka nɔki bəh wi, yaka wi fə chu. Mi ka
dzɔ miŋkpaŋa wə wi buku i mi widɔkɔ dzu,
yəmaka numki a wi dzɔ kpə mi."

Lasalus bəh mi wimbum

19 Jisɔs ka dza chu dzaka a, "Mi wimbum
widɔkɔ nǐ kɔlə, wi lafi gwu bəh bəmbuŋ bə
kpɔ wi ləkəli bɔ ndzɔŋ nalə, dzi kidəəŋ ki
chɔkɔ bichi.
20 Mi wi kifuu widɔkɔ num fɛiŋ, yɛli wi
num Lasalus. Wi num biəkə kwa gwu yi
yichi. Bə nǐ dzəki jiəki wi i shiki i dzaka ki
mbaiŋ ki mi wimbum wə mə,
21 wi wɔkɔli a yuwidɔkɔ jɔbi wə wi ni
dziki, biɛiŋ biə bi ni bɛsiki ma ŋgaiŋ ni
bəŋyiki dziki. Si wi nǐ nɔki fɛiŋ yakadəiŋ, bíə
dzə chu mɛni kaasi lɔ biəkə yi.

22 Aka numki i jɔbi widɔkɔ wə, mi wi
kifuu wə kpi, bəchinda bə Nyɔ dzə giŋ wi,
ka tsə jiə i di bindzɔŋni wə i kɔmsi i Ablaham
wə. Ayaka mi wi kpɔ wə ni kpi tə bə ləə wi.
23 Wi tsə num i tumi ki bəni bə kpili wə,
wi ka numki fɛiŋ i ŋgəkə wimbum wə. Wi
dza ləɔ dzəkəh, yɛiŋ Ablaham nanu bəh
Lasalus, i wi kpəŋ.
24 Wi bɔɔŋ tsə a, ‘Ba Ablaham, kwâsi
nshɛiŋ i mih, wɔ fâaŋ dzâ Lasalus, wi ləkə
waiŋkpaŋ wi i mwi mə i dzâ dâsi kindɔŋ
kəŋŋ yɛiŋ. Mih kɔ i nshili wimbum wə fa
i gbuku wələ mə.’
25 Ablaham chukuli mfih a, ‘Waiŋ wuŋ,
kwaka jɔbi wə wɔ nǐ kɛiŋki i mbi. Wɔ nǐ
kaŋaki lə biɛiŋ bindzɔŋni bichi i jɔbi wiwɔ,
Lasalus nǐ yɛiŋki mfih num ŋgəkə. I liə akɔ
Lasalus wə, wi kɔ i ndzɔŋni mə, wɔ num i
nshili wə.
26 A kɔkə shəŋ a yələ. Kǐə a fəŋ kimbum kɔ
num bə kɛiŋsi jiə, kə mi kɔkə i dza fa i daŋsi
dzə i wɔ wə fɔkɔ, yi kɔbi tə i mi i dza fɔkɔ i
daŋsi dzə fa i buku wə.’
27 Mi wimbum wə chu tsa a, ‘Mintee Ba,
fâaŋ Lasalus i kwili wibuku wə.
28 Mih kaŋaki bwa bə nih bəŋ bəte, a wi tsə
kǐŋ i bɔ ka bɔ bi ma dzâ tə i di bi ŋgəkə biələ
wə.’
29 Ablaham chukuli mfih a, ‘Bwa bə nah
kaŋaki lə biŋwakti bi Muses, bəh biə bəni bə
ntum bə Nyɔ nǐ nyaka, bɔ wɔ̂kɔli gia yə bi
dzakaki.’
30 Mi wi kpɔ wə nəiŋ dzaka a, ‘Aayi Ba
Ablaham, yi kɔ a mi widɔkɔ dza i kpi wə, wi
tsə fuku i bɔ ka bɔ wɔkɔ, ma bɔ kwuni shɔ́m
yibɔ.’
31 Ablaham chukuli i wi a, ‘Bɔ ka nəiŋ i
wɔkɔ gia yə biŋwakti bi Muses bəh bəni bə
ntum bə Nyɔ dzakaki, bɔ kɔkə i wɔkɔ tə na
yə mi wə wi dza i kpi wə dzakaki.’ ”

17

Jisɔs lani kɔm chu bəh nɔm bəh kimbum

1 Jisɔs dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Gia yə
yi taaŋki bəni bɔ fə chu bi lansi baaŋ kə i dzə.
Ayakalə, ŋgəkə kɔ i mi wə wi bi dzəki bəh gia
yiwɔ, a bəni gbɔyiki i chu wə.
2 Yi ni ndzɔŋki a bə shû shâŋsi nəkə wim-
bum i məkə ki wəmaka mi, bə chǐni shǐ wi i
kinchwɔ kimbum wə, tsə a wi fəki bwa bələ
gbɔyiki i chu wə.
3 Jɔbi wə mbɛiŋ kɔ, mbɛiŋ ka tɔ̂kniki bəh
gwu yimbɛiŋ.
Jɔbi wə waiŋnah fə gia yichu i wɔ, dzâka i
wi. Wi ka kwuni, wɔ dâlinya wi.
4 Na yaka wi kabə fəki gia yichu i wɔ
kiŋkani nanitaŋ i chɔkɔ wə, jɔbi wə wi fəki
ka fiəniki dzəki kwuŋki kaŋ a ŋgaiŋ si gbɔ,
wɔ kaŋaki i dâlinyaki wi.”
5 Bwa bə Bah bə ntum ka dzaka i wi a,
“Kpɛ̂iŋsi kimbum kibuku ki ləkə ndzɔŋ.”
6 Bah chukuli a, “Asi kɔ a mbɛiŋ kaŋaki
kimbum ki sɛiŋni aka fintam fi ntɔtɔ, ma
mbɛiŋ kɔlə i dzaka i kpɛiŋ wimbum wələ
a wi mûku i gaaŋ wə, i tsə̂ nûm i kinchwɔ
kimbum wə, ma wi ni wɔkɔ i mbɛiŋ.
7 Mbɛiŋ dzə̂ a, mi wimu i mbaŋ wimbɛiŋ
wə, kabə kaŋa waiŋ wi wi nɔm, wi shi nɔm
i khə, yudɔkɔ wi tɔkni bəh shwáŋ. Jɔbi wə
wi kwɛ dzə, wɔ kɔlə i dzaka i waiŋ wi nɔm
wiwɔ a, wi dzə̂ dzə̂ biɛiŋ bi bidzini ma wi
num dzǐ a?
8 Yi mɔŋ ayaka. Gia yə wi kɔ dzaka akɔ a,
kɔmsi tsə̂ kwûni bəmbuŋ ba, ma wɔ fə̂ biɛiŋ
biŋ bidzini, ma wɔ dzə̂ bəh bi, ma wɔ kɛ̂iŋsi
gwu ya wɔ wɔ̂kɔliki i jɔbi wə, ŋgaiŋ ni dzi,
ŋgaiŋ mu kaasi, ka wi juŋni biɛiŋ wi tsə dzi
a?
9 Wɔ kɔlə i dzaka i waiŋ wi nɔm wiwɔ a,
kiyɔŋni ka, kɔm wɔ fə gia yichi yə mih si
dzaka?
10 Yi kɔ a liŋ asi yimbɛiŋ kɔ. Jɔbi wə mbɛiŋ
fə kaasi nɔm wə bə si nya i mbɛiŋ, mbɛiŋ
dzaka a, ‘Buku kɔ shəŋ a bwa bə nɔm, buku
fə nɔm wibuku.’ ”

Jisɔs chuku bəni bə jwɛiŋ yi kumyini jwɔfi

11 Si Jisɔs nǐ tsəki i Jɛlusalɛm, wi ka tsə
dzəh i ji bi kimbu ki Samalia bəh ki Galili
wə.
12 Si wi tsə liə i kwili widɔkɔ wə, bənyuku
bədɔkɔ jwɔfi bɔ gwɛiŋ bəh jwɛiŋ yi kumyini,
bɔ yɛiŋ wi kɛiŋ i dzəh yi dəəŋ,
13 ka bɔɔŋ bəh ja yiləkəli a, “Jisɔs Tii wi
bəni, kwâsi nshɛiŋ i buku wə.”
14 Si Jisɔs nǐ yɛiŋ bɔ, dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ
tsə̂ chûsi gwu yimbɛiŋ i bətii mfə gia.” Si bɔ
nyə bə́ tsə, jwɛiŋ yibɔ kaa, bɔ baiŋ a kɛiŋ a
dzəh.
15 Mi wimu i bɔ kintəəŋ yɛiŋ a ŋgaiŋ si
bənih, wi ka fiəni dzə i Jisɔs ka yaksi Nyɔ
nalə.

16 Si wi dzə, ka gbɔ i Jisɔs nshiŋ nya kiyɔŋni i wi. Ayaka mi wiwɔ nǐ kɔ mi wi Samalia.
17 Jisɔs dzaka a, “Bəni si kɔ jwɔfi bà mih si chuku bɔ bənih ka baiŋ, bədɔkɔ bà bwukə kɔ faiŋ na?
18 Yaka kɔ mi widɔkɔ i bɔ ka yɛiŋ dəkə a wi kɔlə i fiəni dzô nyâ kiyɔŋni i Nyɔ, a kɔbi a mi wi dzəni wələ a?”
19 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Dzâ wɔ tsâki mfia. Shɔm yə wɔ jiə i mih, yi fə wɔ bənih.”

Ntəŋ bi Nyɔ i liə, bə bi dzəni (Matiə 24:23-28,37-41)

20 Bəfalasi bədɔkɔ ka bi dza bikə i Jisɔs a, ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzə yibwiŋ na? Wi chukuli i bɔ a, “Ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzə kə bəh kinchəsi kə ki bi chusiki i mbɛiŋ.
21 Mi widɔkɔ kɔkə wə wi bi dzakaki i mbɛiŋ a, ‘Mbɛiŋ tsêiŋ, bə Nyɔ lə wi sakaki fa,’ Na a, ‘Bə Nyɔ yaka wi sakaki fi.’ Mbɛiŋ wôkɔli ndzɔŋ, ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ i kintəəŋ kimbɛiŋ wə.” *
22 Wi ka fiəni dzaka lɔ i bwa bu bə mbaŋ a, “Jɔbi bi dzə lə wə mbɛiŋ bi nəŋki i yɛiŋ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi a i chɔkɔ bimu shəŋ, mbɛiŋ kɔbi i chu yɛiŋ i wi wə.
23 A bi numki i jɔbi wiwɔ bəni bədɔkɔ bi dzakaki lə a, ‘Mbɛiŋ tsêiŋ, bə wi yaka fi,’ Na a, ‘Mbɛiŋ tsêiŋ, bə wi lə fa.’ Bə ka dzakaki yakadəiŋ i mbɛiŋ kǐə mbɛiŋ bi bǐəli kə bɔ na i tsə tsɛiŋ.
24 Mbɛiŋ kiə asi dzaŋ si mwaiŋ i bɛiŋ lə mwaŋ bimbu bi mbi binaa bichi baiŋ lə mwaŋŋ bəni bəchi yɛiŋ, akɔ ayaka si bəni bəchi bi yɛiŋ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi i chɔkɔ biə wi bi fiəni dzəki.
25 Ayakalə, si wi bi fiəni dzəki, wi bi yisi yɛiŋ lə bəŋgəkə bəduli, i tsə kaasi, ma ŋgɔkɔ wi liə wələ bi məŋni wi.
26 Asi yi nǐ kɔ i jɔbi wi Nɔa wə, lə yi bi numki i jɔbi wi Waiŋmi wə.
27 Bəni nǐ dziki lə, bɔ mu, bəni dzɔ bəkaŋa, bənyuku bəh bəkaŋa nǐ nyaki lə bwa bəbɔ i bəni i dzɔki, i tsə buku i chɔkɔ biə Nɔa nǐ liə i ŋgwuki mə, ayaka mwi nǐ buku dzə laksi bɔ bəchi.
28 Yi bi numki a liŋ asi yi nǐ kɔ i jɔbi wi Lɔt wə. Bəni nǐ dziki lə, bɔ mu, fə shi yibɔ, nɔm kikhə, chu mwəm júŋ.
29 I chɔkɔ biə Lɔt nǐ buku i Sədɔm, Nyɔ ka shisi gbuku i bɛiŋ, wi ka shiki dzəki bɛli aka miŋkaiŋ migbuku, wi shi dzə kaasi bəni bə Sədɔm bəchi.
30 Yi bi num a liŋ asi yi bi numki i chɔkɔ biə mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi tum buku.
31 A bi numki i chɔkɔ biwɔ wə, mi wə wi kɔ i fwu wi juŋ wə bəh biɛiŋ bi i dzu, wi bi chu fiəni shǐ lǐə kə i dzu a wi dzô bi. Yi bi numki a liŋ tə, i mi wə wi kɔ i chwa, wi bi chu kwê kə a wi tsô dzô biɛiŋ bi.
32 Mbɛiŋ yiŋti gia yə yi nǐ num bəh kpə Lɔt.
33 Mi wə wi nəŋki i tɔkni bəh kiŋ'waka ki a ki ma lâka, wi bi laksi lə ki. Mi wə wi laksi kiŋ'waka ki, wi kɛiŋsi jiə ki.
34 Mih dzakaki i mbɛiŋ a, a bi numki nchɔkɔ biwɔ, bəni bəfa bi nɔki i naŋ bɛiŋ, ma bə bi dzɔ wimu, widɔkɔ baŋ.
35 Bəkaŋa bəfa bi gɔkɔki nyəə i nəkə bɛiŋ, bə bi dzɔ wimu, widɔkɔ bâaŋ. [
36 Bənyuku bəfa bi numki i chwa, bə bi dzɔ wimu, widɔkɔ bâaŋ.]”†
37 Bwa bu bə mbaŋ ka bikə i wi a, “Bah, gia yiwɔ bi numki, num i faiŋ na?” Wi chukuli num bəh ndi a, “Mbɛiŋ kǐəki a di biə kiŋkpili ki fiɛŋ kɔ, akɔ di biə bəŋguluŋ si juŋni.”

18

Ndi kɔm kpə ŋkwu bəh mi wi sakani bənsaka

1 Jisɔs ka ti ndi widɔkɔ, i bwa bu bə mbaŋ a bɔ ki bôh kə i tsâki jɔbi wichi.
2 Wi dzaka a, “Mi wi sakani bənsaka widɔkɔ nǐ kɔ i kwili widɔkɔ wə, wi lwa kə Nyɔ, nabə i tsɛiŋ mi a wi kɔ fiɛŋ fidɔkɔ.
3 Kpə ŋkwu widɔkɔ num tə i kwili wiwɔ wə. Wi nǐ shiki tsəki jɔbi wichi wi kwuŋ kaŋ i mi wə wi sakani bənsaka dzaka i wi a, ‘Gâmti mih ma wɔ tâiŋ nsaka wuŋ wələ mih kaŋaki bəh mi wələ wi baiŋŋki mih lə.’
4 I jɔbi wi dəəŋ wə mi wi sakani bənsaka wə jiə kə tunni ki i gia yə kpə ŋkwu wə dzakaki. Wi baaŋ a shiki tsəki a fɛiŋ, i jum wə mi wi sakani bə bənsaka wiwɔ, ka bi kwaka i gwu yi a, ‘Namana yaka mih lwaki kə Nyɔ, mih tsɛiŋ dzákəh yi mi yi kpɛiŋni kə i mih,

* **17:21** Na a, “Ntəŋ bi Nyɔ kɔ i shɔm yi bəni wə.” † **17:36** Biŋwakti bikpu bədɔkɔ kaŋaki kə kiŋka kələ.

5 ayakalə si kpə ŋkwu wələ nyaki ŋgəkə i
mih lə, mih ni yɛiŋ lə a, mih ki sakaki nyaki
lə nsaka wi wələ, a kɔbi yaka ma wi ni shiki
dzəki nyaki ŋgəkə i mih, ma mi ni kpi i wi
kaŋ.' "
6 Si Bah ti ndi wiwɔ yakadəiŋ, ka dzaka i
bɔ a, "Mbɛiŋ wôkɔ gia yə mi wə wi sakaki kə
bənsaka chəŋ si wi nǐ dzaka.
7 Si wi nǐ gamti kpə ŋkwu wiwɔ yaka, yaka
kɔ Nyɔ tə bi bɔŋ gamti kə mbu bəni bà wi
nǐ sabibwili, bəh bà bɔ dəki i wi nchɔkɔ bəh
nshi a? Ma wi bi chu guku gwu a?
8 Mih fukuki i mbɛiŋ a Nyɔ bi təiŋ lə nsaka
wibɔ na ma wi məti. Ayaka mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi bi fiəni dzəki, wi bi yɛiŋ lə bəni fa
kuku num bɔ jiə shɔm yibɔ i Nyɔ wə a?"

Ndi kɔm bə mi wi Falasi bəh mi wi kwani kiŋwakti

9 Jisɔs dza fiəni ti ndi widɔkɔ a num i bəni
bà bɔ ni yɛiŋki gwu yibɔ a bɔ kɔ bəni bə chəŋ,
nyɛŋsi bəni bədɔkɔ.
10 Wi dzaka a, "Bəni bədɔkɔ bəfa nǐ yaka
tsə liə i juŋ yi fəni yi gia wə i tsa. Mi widɔkɔ
nǐ kɔ mi wi Falasi, widɔkɔ num mi wi kwani
kiŋwakti.
11 Bɔ tsə liə, mi wi Falasi wə tsə num mfih
wi mbɔŋ tsa a, 'Nyɔ, mih nyaki kiyɔŋni i wɔ
kɔm mih kɔkə ka bəni bədɔkɔ. Mih bukuki
kə bəh dzákəh i biɛiŋ wə. Fə kə kimfikili,
biəli kə bəkaŋa bə bəni. Mih kɔkə na ka mi
wi kwani kiŋwakti wəyaka.
12 Mih si bam lə dzaka kaŋ yifa i shi wə. I
biɛiŋ biŋ bichi biə mi kaŋaki, mih si nya lə
fimu i jwɔfi kintəəŋ i wɔ.'
13 Ayakalə, mi wi kwani kiŋwakti wə nǐ
num mfih i dzəh yi dəəŋ, wi nəki giŋsi kə
shi bi i tsɛiŋ i bɔɔli bɛiŋ, wi chuŋsi fwu wi,
ka kwumi tsɛiŋ tsa a, 'Ɔ Nyɔ, kwâsi nshɛiŋ i
mih, kɔm mih kɔ mi wichu.' "
14 Si Jisɔs ti ndi wiwɔ yaka, ka dzaka a,
"Mih nəŋki i fuku i mbɛiŋ a, mi wi kwani
kiŋwakti wələ nǐ buku ka bə shi tsə i wi dzu
wi num chəŋ bəh Nyɔ, a kɔbi ka mi wi Falasi
wəyaka. Yi kɔ a liŋ i mi wichi wə wi yaksiki
gwu yi, bə bi shisi lə wi, mi wichi wə wi
shisiki gwu yi, bə bi yaksiki lə wi."

Jisɔs kəŋki lə bwa bəni bənchiŋ (Matiɔ 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Bəni dza ka dzəki bəh bwa bənchiŋ i
Jisɔs a wi kɔm bɔ. Si bwa bu bə mbaŋ nǐ yɛiŋ
yaka, ka kaŋyiki bɔ.
16 Ayakalə, Jisɔs bɔɔŋ bwa bəwɔ a bɔ
dzəki, ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, "Mbɛiŋ
bêe ma bwa bənchiŋ bəwɔ dzâki i mih. Kiə
mbɛiŋ ki kâŋyi kə bɔ, kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ
num i bəni ka bələ.
17 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi wə wi ka
dzô dəkə ŋkuŋ bi Nyɔ ka waiŋ wi nchiŋ wələ,
wi məŋ i bi liə i bi wə."

Jisɔs bəh mi wimbum (Matiɔ 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Mi wimbum widɔkɔ bikə i Jisɔs a, "Mi
wi lanini wɔ wə wɔ kɔ mi wi ndzɔŋni, gia yə
mih kaŋaki i fâ ka mih kaŋa nɔni kə ki bi tsə
kaa kə, kɔ na nə a?"
19 Jisɔs bikə i wi a, "Wɔ bɔɔŋ mih a mi
wi ndzɔŋni kɔm nə? Mi widɔkɔ kɔkə wə wi
ndzɔŋki. Akɔ a Nyɔ shəŋ wə wi ndzɔŋki.
20 Ntə wɔ kiəki lə bənchi bə Nyɔ bà bɔ
dzakaki a,
'Kiə wɔ ki nô kə bəh kpə mi,
kiə wɔ ki wɔô kə mi,
kiə wɔ ki chwô kə,
kiə wɔ ki bêeŋ kə nsaka wi ntəkə',
bəh wə a,
'Wɔ kôksi ba wa bəh nih wa?' "
21 Wi chukuli a, "Bənchi bələ bəchi kɔ mih
nǐ yisi i jiəki mih kɛiŋ waiŋ sumi."
22 Jisɔs ni wɔkɔ yakadəiŋ, dzaka i wi a,
"Ayaka gia yimu kɛiŋki lə yə yi baaŋ ka wɔ
fə. Tsô tâŋni biɛiŋ bia bichi, wɔ gâa kpɔ
wiwɔ i bəni bə kifuu, ma wɔ bi ka kwati
mbum num i tumi ki Nyɔ wə. Wɔ ka fə
yakadəiŋ, wɔ bǐəli mih."
23 Wi wɔkɔ yakadəiŋ, gwu kpi wi, kɔm wi nǐ
kaŋaki lə mbum nalə.
24 Jisɔs tsɛiŋ wi lə, ka dzaka a, "Yi ləkəki lə i
mi wimbum i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə.
25 Yi ləkəki lə na bəh ŋga i mi wimbum i liə i
ŋkuŋ bi Nyɔ wə, tsə si yi ləkəki i kikum i liə i
dzəŋə yi nsala wə."*
26 Bəni bà bɔ nǐ wɔkɔ yi, ka bikə a, "Yi kabə
num yakadəiŋ, ma ndə bi lansi bəiŋ a?"
27 Jisɔs chukuli a, "Gia yə yi kɔ i gaka bəni i
fə yi kɔkə i gaka Nyɔ i fə."
28 Bita dzaka i wi a, "Tsêiŋ, buku bee biɛiŋ
bibuku, ka biəliki wɔ."

* **18:25** Kikum kələ kɔ i ja yikali wə a, "Kamɛl."

29 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ
i mbɛiŋ a, mi widɔkɔ kɔkə wə wi bee kwili
wi, nabə kpə wi nabə bwa bə nih wi, nabə
ba wi bəh nih wi nabə bwa bu kɔm bə ŋkuŋ
bi Nyɔ,
30 wə wi bi baaŋ i kwati bəni, bəh biɛiŋ
biduli i jɔbi wi liə wələ wə tsə biə wi nĭ bee,
i jɔbi wi dzəni wə wi bi baaŋ kə i kwati nɔni
kə ki bi tsə kaa kə.”

Jisɔs chu dzaka kɔm bə kpi yi (Matiə 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Jisɔs ka dza dzɔ bwa bu bə mbaŋ bà
jwɔfi ntsɔ bəfa bəh bɔ baka gwu. Wi dzaka
i bɔ a, “Mbɛiŋ wôkɔli, bukumbɛiŋ si yaka
tsə i Jɛlusalɛm jɔbi wə bukumbɛiŋ ni yaka
liə fɛiŋ, gia yichi yə bəni bə ntum bə Nyɔ nĭ
nyaka kɔm mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi ni dzə
kpɛiŋ.
32 Yi ni ka num a bə ni nya lə wi i kaŋ yi
bəni bə dzəni wə, bɔ suŋu wi, bə tɔyi wi, bə
chuhyi mindzəŋ i shi bi wə.
33 Bɔ ni twɛiŋ wi bə ŋgaŋa, bə wɔɔ wi, a ni
num i kaŋa yitali wə, wi ni dza i kpi wə.”
34 Jisɔs dzaka yaka, yi fumsi bɔ, bɔ nəki
wɔkɔ kiə kə a wi dzakaki a nə, kɔm gia
yidɔkɔ nĭ fə a bɔ ma kiə.

Jisɔs wɛli dzə́kəh yi kimfəkə

35 Jɔbi wə Jisɔs nĭ kɔmsiki tsəki i kwili wi
Jɛliku wə, kimfəkə kidɔkɔ num i dzəh kpəŋ
nywa biɛiŋ.
36 Wi wɔkɔ si mbaŋ wi bəni nĭ kɔmki tsəki,
wi ka bikə a, a numki dzəki nə?
37 Bɔ chukuli i wi a, akɔ Jisɔs wi Nasali wi
tsəki.
38 Wi ka yisi i wiliki a, “Jisɔs, waiŋ Ŋkuŋ
Dɛbit, kwâsi nshɛiŋ i mih.”
39 Bəni bà bɔ nĭ tsəki i ninshiŋ wam kaŋyi
wi dzaka a wi bâŋ. Ayakalə, wi chu fiəni
wam na bəh ŋga a, “Waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit, kwâsi
nshɛiŋ i mih.”
40 Jisɔs ka num, ka dzaka a bə dzâ bəh wi.
Bə dzə bəh wi, Jisɔs bikə i wi a,
41 “Wɔ nəŋki a mih fâ nə i wɔ a?” Wi
chukuli a, “Bah, fâ ma mih yêiŋki.”
42 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Yêiŋ, shɔm ya yə
wɔ jiə i mih, yi fə lɔ dzə́kəh ya baiŋ.”
43 Akisəkə i jɔbi wiwɔ wə, wi ka fiəni yisi
i yɛiŋki di. Wi dza ka biəli Jisɔs, chɔŋyi Nyɔ.
Bəni bəchi bà bɔ nĭ kɔ fɛiŋ yɛiŋ yaka, ka nya
kiŋkɔksi i Nyɔ.

19

Jisɔs bəh Sakiə

1 Jisɔs nĭ tsə liə i kwili wi Jɛliku wə, ka tsəki
daŋsiki.
2 Mi widɔkɔ num fɛiŋ yɛli wi num Sakiɔ,
a num fwu wi bəni bà bɔ nĭ kwaki kiŋwakti,
wi num tə tii kpɔ.
3 Wi bə nəŋ i yɛiŋ Jisɔs si wi tsəki. Ayakalə,
yi gaka wi kɔm wi ni juliki lə, num mbaŋ wi
bəni nĭ kɔ bɔ baŋ wi.
4 Wi ka yɔkɔ tsə i ninshiŋ, ka tsə yaka i
kpɛiŋ widɔkɔ bɛiŋ, i yɛiŋ Jisɔs si wi tsəki,
kɔm wi nĭ kaŋaki i tsə dzəh fɛiŋ.
5 Jisɔs ka tsə buku fɛiŋ, lɔɔ yaka dzəkəh yi
i bɛiŋ ka yɛiŋ ka bɔɔŋ “Sakiɔ, shĭ dzâ wakli,
kɔm mih kaŋaki i nɔ i wɔ dzu daiŋ.”
6 Wi ka kɔmsi shi i kpɛiŋ wiwɔ wə, ka dzɔ
Jisɔs bəh kinsaŋli.
7 Bəni bəchi bà bɔ nĭ yɛiŋ si Jisɔs nĭ tsəki
bəh wi ka yisi i shwiŋyiki dzakaki a, “Mi
wələ tsəki i tsə nɔ bəh mi wichu.”
8 Bɔ tsə num, Sakiɔ ka dza num i bɛiŋ
ka dzaka i Jisɔs a, “Bah, tsêiŋ yêiŋ, mih ki
gaaliki lə biɛiŋ biŋ i fintəŋ mih nya i bəni bə
kifuu. Aka num a, mih nĭ fə kimfikili i mi
widɔkɔ, mi ni fiəni nya kiŋkani kinaa i wi.”
9 Jisɔs wɔkɔ yakadəiŋ, ka dzaka i wi a,
“Daiŋ mbɔiŋ dzə lɔ yaa dzu i bəni bələ, kɔm
tikwili wələ kɔ tə waiŋ Ablaham.
10 Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi nĭ dzə i nəŋ
num bəni bà bɔ laka, bəh i bwili bɔ.”

Ndi kɔm kpə (Matiə 25:14-30)

11 Si bəni nĭ wɔkəliki si Jisɔs nĭ dzakaki
gia yələ, wi ka dza kini tsə ninshiŋ ti ndi
widɔkɔ i bɔ, kɔm a nĭ baaŋ a twɛsi i wi i liə
i Jɛlusalɛm, bəni nĭ kwakaki a, jɔbi widɔkɔ
Nyɔ si num i yisi i sakaki ŋkuŋ bi.
12 Wi dzaka a, “A nĭ kɔ jɔbi widɔkɔ, waiŋ
ŋkuŋ widɔkɔ nĭ bee tumi kibɔ ka tsəki i tumi
ki dzəh yi dəəŋ wə a bə tsâ tôm wi i ŋkuŋ, ka
wi ni fiâni dzâ sâkaki ŋkuŋ bi.
13 Si wi nĭ nəŋki i nyə, wi bɔɔŋ bwa bu bə
nɔm jwɔfi, ka gaa kpɔ i bɔ kiba kiba, dzaka
a, ‘Mbɛiŋ kô mbɛiŋ bâaŋ fâki shi yɛiŋ, i tsə
buku i jɔbi wə mih bi fiəni dzə.’
14 Wi ka nyə, ayakalə bəni bə tumi kiwɔ nĭ
baiŋŋki wi nalə. Bɔ ka baaŋ faaŋ bəni i wi
jum a bɔ tsâ dzâka a bɔ kɔŋki kə a mi wiwɔ
nûmki ŋkuŋ wibɔ.

15 Bə tsə təm a wi təmni. Wi ka fiəni i jum
wə, ka bɔɔŋ bwa bu bə nɔm bà wi nǐ gaa kpɔ
wə i bɔ a ŋgaiŋ yɛiŋ mbee wə bɔ nǐ baaŋ ka
fəki shi.
16 Wi ninshiŋ nǐ dzə dzaka a, ‘Tikwili,
kiba ka ki kpɔ kə wɔ nǐ nya i mih, mih baaŋ
ka kwati mbee yɛiŋ biba jwɔfi.’
17 Wi wɔkɔ ndzɔŋni, ka nya kiyɔŋni i wi ka
dzaka a, ‘Wɔ kɔ waiŋ wi nɔm wi ndzɔŋni. Si
wɔ nǐ baaŋ ka kiə i təkniki bəh fiɛŋ finchiŋ
nalə, mih ni jiə lə wɔ a wɔ sâkaki bidi jwɔfi.’
18 Ayaka wi kɔmsini dzə dzaka a, ‘Tikwili,
kiba ka ki kpɔ kə wɔ nǐ nya i mih, mih nǐ
baaŋ ka kwati mbee yɛiŋ biba bite.’
19 Wi dzaka i wi a, ‘Mih jiə wɔ, a wɔ sâkaki
bidi bite.’
20 Waiŋ wi nɔm widɔkɔ wə nǐ dzaka mfih
a, ‘Tikwili, kiba ka ki kpɔ kələ fa, mih nǐ
baaŋ ka kaŋa i kinchumni kimbuŋ wə ka
jiə.
21 Mih nǐ jiə kɔm wɔ kɔ mi wiləkəli, mih
lwa wɔ. Wɔ dzɔki lə maka wɔ jiə, i jɔbi
widɔkɔ wə wɔ kɔh maka wɔ gbɛli fiɛŋ.’
22 Tikwili wə dzaka i wi a, ‘Wɔ kɔ waiŋ
wichu. Ndzaka wə wi bukuki i dzaka ka
wə, akɔ wə mih ni dzɔ i saka wɔ yɛiŋ. Wɔ
nǐ kiəki a mih kɔ mi wi ləkəli a mih dzɔki
lə biɛiŋ maka mih jiə, a mih kɔhki lə biɛiŋ
maka mih gbɛli.
23 Wɔ nǐ kiəki yaka, a fə nə a wɔ dzɔ kpɔ
wuŋ i tsə jiə i juŋ yə bə jiəki kpɔ yɛiŋ wə, ka
jɔbi wə mih fiəni dzə ma mih ni dzə kwati
mbee yɛiŋ?’
24 Wi ka dzaka i bəni bà bɔ nǐ num kɔmsi
i wi wə a, ‘Mbɛiŋ dzô kiba ki kpɔ kiwɔ i wi,
mbɛiŋ nyâ i wə wi kaŋaki biba bi kpɔ jwɔfi.’
25 Bɔ ka fiəni dzaka lɔ a, ‘Tikwili, wi si
kaŋaki lə biba bi kpɔ jwɔfi.’
26 Wi dzaka a, ‘Mih fukuki i mbɛiŋ a mi
wə wi kaŋaki biɛiŋ biduli bə ni kpɛiŋsi lə.
Ayaka mi wə wi kaŋaki kə, na fi twɛsi fiə wi
kaŋaki bə ni dzɔ bwili lə i wi.
27 I liə, bəni bà bɔ nǐ baiŋŋki mih, ka
nəiŋki a mih kɔkə i numki ŋkuŋ wibɔ, mbɛiŋ
tsâ dzô dzâ bəh bɔ ma mbɛiŋ wôɔyi i mih
nshiŋ.’ ”

Jisɔs liə i Jɛlusalɛm ka ŋkuŋ
(Matiɔ 21:1-11; Mak 11:1-11; Jɔn 12:12-19)

28 Asi Jisɔs nǐ dzaka gia yiwɔ, ka dza bee
bɔ i jum wə ka tsə i ninshiŋ i yaka tsə i
Jɛlusalɛm.
29 Jɔbi wə wi nǐ kɔmsi tsə i kwili wi Bɛtfajə
bəh wi Bɛtani wə wi nǐ kɔmsiki i ŋkwuŋ wi
Ɔlif wə, wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədɔkɔ
bəfa,
30 ka dzaka a, “Mbɛiŋ tsâ i kwili wi nin-
shiŋ wəyaka wə, mbɛiŋ ni yɛiŋ waiŋ njakas
num bə shu, maka mi num yaka yɛiŋ bɛiŋ,
mbɛiŋ shwâli dzâ bəh yi fa. 31 Mi widɔkɔ
ka bikə a mbɛiŋ shwaki yi kɔm nə, mbɛiŋ
chukuli a Bah kaŋaki lə nɔm bəh yi.”
32 Bwa bə mbaŋ bà tsə yɛiŋ gia yichi a liŋ
asi wi si dzaka.
33 Jɔbi wə bɔ nǐ shwaki waiŋ njakas wiwɔ,
mi wə wi nǐ kaŋaki yi, ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ
shwaki waiŋ njakas wə kɔm nə a?”
34 Bɔ chukuli a, “Tikwili nəŋki yi.”
35 Bɔ ka dzɔ dzə bəh yi i Jisɔs, jiə bəmbuŋ
bəbɔ i njakas yiwɔ wə, ka yaksi Jisɔs i yi
bɛiŋ.
36 Si wi nǐ tsəki, bəni ka təkɔki bəmbuŋ
bəbɔ i dzəh, a wi tsə i yɛiŋ bɛiŋ.
37 I jɔbi wə wi nǐ dzə buku, i shiki tsəki i
ŋkwuŋ wi Ɔlif wə, mbaŋ wi bəni bu bə mbaŋ
yisi ka wiliki yaksi Nyɔ bəh ŋga kɔm bə gia
yi kaiŋyini yichi yə bɔ nǐ yɛiŋ.
38 Bɔ ka wiliki dzaka a, “Nyɔ kɔ wi
bɔiŋsi Ŋkuŋ wə wi dzəki i yɛli wi Bah wə.
Kimbɔiŋni kɔ i bɛiŋ, kiŋkɔkni num ki Nyɔ wə
bɛiŋ.”
39 Bəfalasi bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ i mbaŋ
kintəəŋ ka dza dzaka i Jisɔs a, “Mi wi
lanini, dzâka i bəni ba bə mbaŋ bələ a bɔ
kpîchumi.”
40 Jisɔs chukuli a, “Mih fukuki i mbɛiŋ a,
bɔ ka kpichumi, na ma kitəh kələ ni wiliki.”
41 I jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔmsi tsə i Jɛlusalɛm,
wi tsɛiŋ kwili wiwɔ lə, ka gbɔ mindəm,
42 ka dzaka, “Ɔ Jɛlusalɛm, mbɛiŋ bələ si
kiəki na gia yə yi kɔ i dzə bəh kimbɔiŋni
i mbɛiŋ wə i chɔkɔ bidaiŋ. Ayakalə, i liə
mbɛiŋ kɔkə i kiə dəkə.
43 Mbɛiŋ kiəki a jɔbi bi dzə lə wə bəni
bəmbɛiŋ bà bɔ baiŋŋki mbɛiŋ bi dzə maa
tali mbiaŋ wi fiəli baŋ mbɛiŋ i fintəŋ.
44 Bɔ bi bəkəliki lə mbɛiŋ na bəh bwa
bəmbɛiŋ, shakyi júŋ yimbɛiŋ, na təh widɔkɔ
bi chu baaŋ kə i widɔkɔ bɛiŋ. Yi bi num

yaka kəm mbɛiŋ nǐ kiəki kə jəbi wə Nyɔ bi dzə i mbɛiŋ.”

Jisəs kəŋŋ bəni bə shi i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wə
(Matiə 21:12-17; Mak 11:15-19; Jən 2:13-22)

45 Jisəs tsə i təkɔ wi juŋ yi fəni yi gia wə, ka yisi i kɔŋŋki bəni bà bɔ nǐ taŋniki biɛiŋ fɛiŋ,
46 ka dzakaki i bɔ a, “Yi kɔ num bə nyaka a, Nyɔ dzaka a,
‘Juŋ yiŋ kɔ num juŋ yi tsani.’
Ayakalə, mbɛiŋ fiəni yi, yi chu ‘Taa wi bəji.’ ”
47 Jisəs bá shi wi lani bəni i təkɔ wi juŋ yi fəni yi gia wə chəkɔ bichi. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ bəh bəni bəmbum bà fɛiŋ ka wɛɛliki i wɔɔ wi.
48 Ayakalə, bɔ nəki kaŋa kə dzəh, kəm bəni bəchi nǐ kɔ kəmsi a Jisəs wə, kəm bɔ nǐ kɔŋki kə a gia yə wi laniki, a yimu ma tsə̂ bɔ.

20

Bə bikə i Jisəs di biə wi dzɔ ŋga bi
(Matiə 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 A num chəkɔ bidəkɔ, Jisəs num i juŋ yi fəni yi gia mə wi lani bəni, chu fuku ntum wi ndzɔŋni i bɔ kəm Nyɔ, bətii mfə gia bəmbum, bəh bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ, bəh bəni bà bɔ sakaki tumi ki Bəju dzə,
2 ka bikə i wi a, “Fûku i buku, mi wə wi nya ŋga biələ i wɔ a fə̂ki gia yələ a? A nya ndə ŋga biwɔ i wɔ a?”
3 Jisəs chukuli i bɔ a, “Mih tə ki bikəki lə kimbikə i mbɛiŋ. Mbɛiŋ fûku mih i liə.
4 A nǐ nya ndə ŋga i Jən na ka wi jûliki bəni i bəkɔ a? Bi nǐ nyə i bɛiŋ, ma a nǐ nya mi wiwɔm a?”
5 Bɔ ka dzaka a bɔ bɔ a, “Bukumbɛiŋ ka chukuli a, bi nǐ nyə i bɛiŋ, ma wi ni bikə i bukumbɛiŋ a, aka fə nə a bukumbɛiŋ ma bum i Jən a?
6 Bukumbɛiŋ ka chukuli a, a nǐ nya mi wiwɔm, ma mbaŋ wi bəni bələ fa ni tumyi bukumbɛiŋ bəh kitəh, kəm bɔ bəchi nǐ bum ŋkɔŋ ŋkɔŋ a, Jən nǐ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ.”
7 Ayakadəiŋ, bɔ ka chukuli a, “Buku kiəki kə mi wə wi nǐ nya ŋga biwɔ.”
8 Jisəs ka dzaka i bɔ a, “Yaka mih tə ki fukuki kə i mbɛiŋ mi wə wi nya ŋga biwɔ i mih a mih fə̂ki gia yələ.”

Ndi kəm bəni bà bə nǐ jiə i khə
(Matiə 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Jisəs ka yisi i tiki ndi widəkɔ i bəni a, “Mi widəkɔ nǐ nəm khə wi mintam wə bə kɛiŋsiki mbih yɛiŋ. Ka nya khə wiwɔ i bəni, ka nyə tsə i tumi kidəkɔ wə, i tsə nɔ dzɔ fɛiŋ.
10 Jəbi wə bɔ nǐ kaŋaki i yisi ŋkɔh dzə kpɛiŋ, tii khə wiwɔ ka faaŋ waiŋ wi wi nəm, a wi tsə̂ dzə̂ mmu mintam i bɔ. Wi tsə, ayakalə, bəni bà bə nǐ nya khə i bɔ, twɛiŋ wi kɔŋŋ fiəni wi bəh kaŋ yiyəə.
11 Mi wiwɔ chu faaŋ waiŋ wi wi nəm widəkɔ, ayakalə bɔ chu twɛiŋ wi, ŋgəmsi wi, kɔŋ fiəni wi bəh kaŋ yiyəə.
12 Mi wiwɔ ka chu faaŋ kpɛiŋsi kiŋkɔmsi kitali widəkɔ i bɔ, bɔ bɛiŋsi wi, lɔɔ bwili wi i biŋ.
13 Tii khə wiwɔ kwaka a, ‘Mih ki fəki na dəiŋ a? Mih ki faaŋki i liə num waiŋ wuŋ wi shəm. Yudəkɔ bɔ kɔlə i ni kô̂ksi wi.’
14 Ayakalə, jəbi wə bəni bə nəm bà wi nǐ nya khə i bɔ yɛiŋ waiŋ wiwɔ dzə, bɔ ka yisi i dzakayiki a bɔ bɔ a, ‘Wələ kɔ ndzi kwili wi tii khə wələ. Mbɛiŋ dzə̂ ma bukumbɛiŋ wô̂ɔ wi ka biɛiŋ biwɔ nûmki bibukumbɛiŋ.’
15 Ayaka bɔ kwa kuku buku bəh wi yɛiŋ khə ka wɔɔ.”
Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a, “Mbɛiŋ kwakaki a, mi wi khə wə ni dzə fə dəiŋ bəh bəni bəwɔ a?
16 Mih fukuki i mbɛiŋ a, wi bi dzə kaasi lə bəni bəwɔ, wi nya khə wiwɔ num i bəni bədəkɔ chi chi.” Si bəni bəwɔ ni wəkɔ yakadəiŋ, ka nəiŋ, dzaka a, “Nyɔ bâŋ dzəh yiwɔ.”
17 Jisəs tsɛiŋ bɔ lə, bikə a, “Yaka kɔ a gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, dzakaki a nə,
‘A təh wə bəni bə maani nǐ nəiŋ,
wi fiəni chu num na təh wi bu wi juŋ wi ndzɔŋni a?’
18 Na ndə wə wi bi gbɔki i təh wiwɔ wə, wi mi wiwɔ bi shakyi i biŋka wə, ayaka təh wiwɔ ka bi gbɔ i mi bɛiŋ, ma wi ni gəksi wi i kwəŋɔ wə.”

Kimbikə kəm nlɔə wi kiŋwakti
(Matiə 22:15-22; Mak 12:13-17)

19 Si Jisəs ti ndi wiwɔ yakadəiŋ, bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ bəh bətii mfə gia

bəmbum ka nəŋki a bɔ kwâ wi fɛiŋ akisəkə. Bɔ nǐ nəŋki i kwa wi kɔm bɔ nǐ kɔ bɔ wɔkɔ kiə a wi si ti ndi wiwɔ num i bɔ, ayakalə bɔ ka lwa gaka bəni.

20 Bɔ yisi i biəliki gvu yi, taŋyi bəni bədɔkɔ faaŋ bɔ, a bɔ tsâ kwâyiki fâki a bɔ kɔ bəni bə ndzɔŋni. Bɔ ni fə lə i kwâ gia yi kintəŋsi i dzaka ki wə. Ka bɔ ni kwa nya wi i kaŋ yi bəni bà bɔ sakaki tumi i kimbu ki Lum wə.

21 Bəni bəwɔ dza ka bikə i Jisɔs a, “Mi wi lanini, buku kiəki lə a gia yə wɔ dzakaki bəh yə wɔ laniki kɔ na gia yi chəŋ, wɔ tsɛiŋ kə mi i dzákəh wə. Wɔ lani gia yi ŋkɔŋ yə Nyɔ nəŋki a bəni fəki.

22 I liə fûku i buku, jɔbi widɔkɔ bənchi bəbukumbɛiŋ bumki lə a, bə gômki kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi Lum, ma bə ma gômki a?”

23 Jisɔs kiə gia yə bɔ wɛɛliki bəh yi, ka dzaka a,

24 “Mbɛiŋ dzâ bəh kpɔ wə mbɛiŋ si lɔɔ kiŋwakti yɛiŋ mih yɛiŋ.” Bɔ dzə bəh wi, wi bikə a, “Fwu wələ wi kɔ yɛiŋ kɔ wi ndə, yɛli wələ num wi ndə a?” Ayaka bɔ chukuli a, “Akɔ wi Kaysa, yɛli num ŋ'wi.”

25 Jisɔs ka dzaka a, “Mbɛiŋ ka nyâki i Kaysa fiɛŋ fiə fi kɔ fi Kaysa, nyâ i Nyɔ fiə fi kɔ fi Nyɔ.”

26 Bəni bəwɔ wɔkɔ gia yiwɔ yaka yi fumsi bɔ, bɔ baŋ dzaka kibɔ nəki kwati kə dzəh yə bɔ si kɔ i kwa wi fɛiŋ i bəni kintəəŋ. Dzaka bə́ wɔm bɔ i gia yə wi si dzaka.

Kimbikə kɔm i Ndza i kpi wə (Matiɔ 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Bəni bədɔkɔ i mbaŋ wi Bəsadusi wə nǐ dza dzə i bikə gia i Jisɔs. Bəsadusi bələ nǐ kɔ bəni bà bɔ nǐ dzaka a bəni bi fiəni dzayiki kə i kpi wə.

28 Bɔ nǐ dzə ka bikə i Jisɔs a, “Mi wi lanini, Muses nǐ nyaka i bənchi i buku a,

‘Mi ka kpi bee kpə wi, maka bɔ wi bwɔ waiŋ,
waiŋnih wi kaŋaki lə i nôsi kpə ŋkwu wiwɔ,
ma bɔ wi bwɔ bwa i yɛli wi ŋkwu wiwɔ.’

29 I liə, bwa bə mi widɔkɔ nǐ kɔlə nanitaŋ, wi ninshiŋ bi dzɔ miŋkpaŋa, dzə kpi waiŋ kɔbi.

30 Wi kɔmsini wə nɔsi miŋkpaŋa wiwɔ, ka kpi tə maka bɔ wi bwɔ waiŋ.

31 Wə wi biəliki wəmaka bɔŋ nɔsi tə miŋkpaŋa wiwɔ, ka dzə kpi tə waiŋ kɔbi. Ayaka yi bi num tali ayaka i bwa bəwɔ nanitaŋ bəchi, mi i bɔ kintəəŋ nəki bwɔ kə waiŋ bəh miŋkpaŋa wiwɔ.

32 I kiŋgɔksi wə miŋkpaŋa wiwɔ bɔŋ kpi tə.

33 I liə si bɔ bəchi nanitaŋ nǐ kɔ bɔ nɔsi lɔ miŋkpaŋa wiwɔ, a bi numki i jɔbi wə bəni bi fiəni dzayiki i kpi wə, ma wi bi numki kpə ndə a?”

34 Jisɔs chukuli i bɔ a, “I mbi wi liə bənyuku bəh bəkaŋa dzɔki lə gwu yibɔ, bəni nya bwa bəbɔ bɔ dzɔ gwu yibɔ.

35 Ayakalə, bəni bà bɔ kpɛiŋniki i bi kwati di i mbi wi dzəni wə i chɔkɔ biə bəni bi dzayiki i kpi wə, bɔ bi chu dzɔ kə bəkaŋa bəh bənyuku. Bəni bi chu nya kə bwa bəbɔ i bənyuku bəh i bəkaŋa.

36 Bɔ bi chu kpi kə kɔm bɔ bi numki aka bəchinda bə Nyɔ. Bɔ kɔ bwa bə Nyɔ kɔm bɔ dzayi lɔ i kpi wə.

37 Gia yi ŋkɔŋ kɔ a, na Muses mwi nǐ fuku baiŋsi yi a bəni bi dzayiki lə i kpi wə si wi nǐ nyaka i di bi kiŋwakti biə bi dzakaki kɔm kpɛiŋ wə wi nǐ bɛliki. Wi bɔɔŋki Bah i di bi kiŋwakti kiwɔ a, wi kɔ Nyɔ wi Ablaham, bəh wi Ayjik bəh wi Yakɔb.

38 Wi kabə bɔɔŋki yakadəiŋ, yaka kɔ bəŋkwu bələ kɔ bəwɔm, Nyɔ kɔkə wi bəni bə kpili, a num kə Nyɔ wi bəni bəwɔm, i wi bəni bəchi kɔ bəwɔm.”

39 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ kɔksi wi, chukuli a, “Mi wi lanini, wɔ chukuli yi chəŋ.”

40 Ayakadəiŋ, mi i bɔ nəki chu məm kə i bikə kimbikə kidɔkɔ i wi.

Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kɔ waiŋ ndə (Matiɔ 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Jisɔs ka dza bikə i bɔ a, “Bəni nyani dəiŋ i dzakaki a, Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, numki waiŋ Ŋkuŋ Dɛbit a?

42 Ntə mbɛiŋ kiəki lə a Dɛbit mwi nǐ nyaka i Kiŋwakti ki N'yaksi wə a,

‘Bah Nyɔ nǐ dzaka i Bah wuŋ a,
“Shînum i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə,
43 i tsâ bûku jɔbi wə mih bi nɔsi bəni bà bɔ baiŋŋki wɔ i wɔ nshiŋ,
ma wɔ tɔmyi gvu ya i bɔ bɛiŋ ka kiŋgbɔkɔ ka kigvu.” ’

44 Dɛbit kabə bɔɔŋki wi a Bah wi, wi chu nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?”

Jisɔs kiŋ i bwa bu, kɔm bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ
(Matiə 23:1-36; Mak 12:38-40)

45 Jisɔs ka dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ
bəh bəni bachi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ wɔkɔli gia yə
wi dzakaki a,
46 "Mbɛiŋ tôkniki, kɔm bə bəni bà bɔ laniki
bənchi bə Nyɔ, bɔ kɔŋki i nyaniki nnyaki
bəh bəmbuŋ bədəəŋ. Ayaka chu kɔŋ a, bəni
bɔniki bɔ bəh kiŋkɔksi i di bi shi wə. Chu kɔŋ
i nûmki i di bi kɔksini i juŋ yi tsani wə, bəh
i di bi bini wə.
47 A chu num a bɔ bà bɔ laksiki biɛiŋ
bi bəkaŋa bəŋkwu, fwɔkyi dzɔ biɛiŋ bibɔ,
kwayi fə bəntsa bədəəŋ. Bəni bələ kɔ ŋgəkə
wibɔ bi numki na wimbum."

21

Kinya ki kpə ŋkwu wi kifuu
(Mak 12:41-44)

1 Jisɔs dza lɔɔ dzákəh, yɛiŋ si bəni bə kpɔ
jiəki kinya kibɔ i kintaiŋntaiŋ kinya mə i juŋ
yi fəni yi gia mə.
2 Wi yɛiŋ si kpə ŋkwu wi kifuu widɔkɔ jiəki
bədəli bəfa i kintaiŋntaiŋ kinya mə.
3 Wi ka dzaka a, "Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ
a kpə ŋkwu wələ wə wi kɔ mi wi kifuu lə wi
nya tsə bəni bachi bà bɔ si nyaki.
4 Bəni bachi bà bɔ si nyaki, bɔ si nyaki
num biŋka bibɔ bi kpɔ biə bi si jikə ka
gbɔyiki kuku. Ayakalə, kpaŋa wələ si wi kɔ
na kifuu kifuu lə, wi si nya na biɛiŋ bichi biə
wi nɔki yɛiŋ wə."

Jisɔs fuku a bə bi shayiki lə juŋ yi fəni yi gia
(Matiə 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ bədɔkɔ nǐ dza
ka dzakaki kɔm bə juŋ yi fəni yi gia, si yi
ndzɔŋki bəh kitəh kindzɔŋni kə bə nǐ maa
yɛiŋ, bəh kinya kiwɔ i Nyɔ.
6 "Jisɔs dzaka i bɔ a, mbɛiŋ yɛiŋ biɛiŋ biələ
a? Chɔkɔ dzəki lə wə təh wimu bi baaŋ kə i
widɔkɔ bɛiŋ maka bə baka tɔkɔ wi i kuku,
na winaiŋ təh bi numki i di bi wə."

Bəŋgəkə bəh bəmbaiŋŋni
(Matiə 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Bɔ bikə i wi a, "Mi wi lanini, gia yələ bi
numki i jɔbi winaiŋ wə a? Kinchəsi kə ki bi
chusiki a yi si num a gvu wə akɔ nə?"
8 Jisɔs chukuli a, "Mbɛiŋ tôkniki, ka mi
bi ma fwôkyi mbɛiŋ a mbɛiŋ ndzâni dzəh.
Mbɛiŋ kǐəki a bəni bəduli bi dzə lə dzɔ yɛli
wuŋ kəŋ i ninshiŋ, ma mi bi dzakaki a, akɔ
ŋgaiŋ Kimbwili, a jɔbi dzə kpɛiŋ lɔ. Jɔbi wə
bɔ bi dzakaki yaka, kǐə mbɛiŋ bi wôkɔli kə.
9 Jɔbi wə mbɛiŋ bi wɔkɔki a bə tumki júm
bəh bəŋgəkə i bidi bidi wə, kiə mbɛiŋ ki lwâ
kə, gia yələ kaŋaki lə i bi yisi nûm, ayakalə,
yi kɔbi a kiŋgɔksi ki mbi dzə lɔ."
10 Jisɔs chu dzaka i bɔ a, "Tumi bi tumki
lə jum bəh kidɔkɔ, ayaka ntɔŋ widɔkɔ tum
jum bəh widɔkɔ.
11 Gia yi gumini bi numki lə i di di wə.
Nshwaiŋ bi nəŋniki na bəh ŋga. Dzɔŋ bi
numki lə, ma jwɛiŋ bi numki i bidi bichi wə.
Bənchəsi bà bɔ gumiki bi chusiki lə i bɔɔli wə
nya nlwa i bəni.
12 Mbɛiŋ kǐəki a gia yələ bi dzə i num, num
bə kwâ mbɛiŋ, njôŋsi nnyâ mbɛiŋ. Bə bi tsə
bəh mbɛiŋ i juŋ yi nsaka wə, bəh i juŋ yi
tsani wə, i chiŋsi mbɛiŋ i juŋ yi nsəŋ wə. Bə
bi fiəni dzɔ mbɛiŋ kɔm bə yɛli wuŋ, bə tsə
bəh mbɛiŋ i bəŋkuŋ nshiŋ bəh i bəni bà bɔ
sakaki bitumi,
13 wəmaka bi numki jɔbi ka mbɛiŋ fukuki
i bɔ kɔm mih.
14 Jɔbi wə bə bi dzɔ mbɛiŋ yaka, mbɛiŋ ki
twêiŋ kə gwu a mbɛiŋ ni tsə dzaka a nə a,
15 kɔm a ni nya mih gia i dzaka kimbɛiŋ
wə, bəh mfi i mbɛiŋ, ka bəni bà bɔ baiŋŋki
mbɛiŋ ma bi chu num i gukuliki bəh mbɛiŋ
na twɛsi.
16 Bəni bà bɔ bi taŋniki mbɛiŋ, bi numki
bətii bəmbɛiŋ bəh bənih bəmbɛiŋ, bəh bwa
bə nih bəmbɛiŋ, bəh na chwɔŋkijuŋ kimbɛiŋ
mwi, bəh nsɛiŋ yimbɛiŋ. A bi numki bɔ
bədɔkɔ, bɔ bi wɔɔyiki mbɛiŋ bədɔkɔ.
17 Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbɛiŋ kɔm yɛli
wuŋ.
18 Ayakalə, na juŋ yi fwu yimu i mbɛiŋ
fuŋ bi laka kə i fwu wimbɛiŋ wə.
19 Mbɛiŋ kâŋa shóm yimbɛiŋ bindzɔŋ, ma
mbɛiŋ bi kwati nɔni.

Jisɔs fuku a bə bi kaasiki lə Jɛlusalɛm
(Matiə 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 Jɔbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋki bəni bə jum bɔ
fiəli tali kwili wi Jɛlusalɛm, mbɛiŋ ka kǐəki
a jɔbi dzə kpɛiŋ i kaasi ki.
21 Yi bi ka num yaka, bəni bà bɔ kɔ i Judea
bi gêiŋ yâka i ŋkwúŋ wə, bà bɔ kɔ i kwili kiwɔ

kintəəŋ bi bûkuyi. Mi wə wi kɔ i chwa bi chu tsə̂ lĭə kə fɛiŋ.
22 Kaŋ yiwɔ kɔ yə Nyɔ bi ləəki ŋgəkə i Jɛlusalɛm wə kɔm bə nəni kibɔ, yi fə gia yichi dzə kpɛiŋ asi bə nĭ nyaka i kiŋwakti ki wə.
23 Ŋgəkə wimbum bi numki wi bəkaŋa bə̀ bɔ bi numki bəh kitɔɔ, bəh bə̀ bɔ masiki bwa. Nyɔ bi bɔksiki lə shóm bəh bəni bələ, wi faaŋ ŋgəkə wimbum i tumi kələ wə.
24 Bə bi gbayiki lə bəni bədɔkɔ bəh bənywɔ, bə kwayi bədɔkɔ tsə fah i nsəŋ wə i tumi bichi wə ka bəni bə̀ bə tumdzi i jum chɛiŋ. Bəni bə̀ bɔ kɔkə Bəju bi yaka i Jɛlusalɛm, i tsə buku asi jɔbi wibɔ bi kpɛŋki.

Jisɔs fuku bənchəsi bə̀ bɔ bi numki i jɔbi wə wi bi fiəni dzəki
(Matiɔ 24:29-35; Mak 13:24-31)

25 Gia yi kaiŋni bəh bənchəsi bi chusiki lə i wɔŋ wə bəh i fiəŋŋ wə bəh i bijɔŋ wə, bəh i nshwaiŋ wə si bitumi bi numki i nshili wə, bə bi gɛsiki numki alə si kinchwɔ kimbum chɔkɔki yi fɛɛ lə wɔɔɔ.
26 Bəni bi kpiki bəh ndzaŋ i gia yi gumini yə yi dzəki i mbi wə kɔm ŋga bi nshwaiŋ bi nəŋniki lə kəkəkə. Kɔm biɛiŋ biə bi kɔ bɛiŋ bichi bi nəŋniki lə bəh ŋga nalə.
27 Ayakadəiŋ, bəni bi ka yɛiŋ si mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi shiki dzəki i bikwu wə kaŋa ŋga bəh kiŋkɔkni kimbum.
28 Jɔbi wə gia yələ bi yisi i numki, mbɛiŋ ka bi nûmki tsə̂iŋ yaka a bɛiŋ, kɔm jɔbi wə Nyɔ kɔ i bwili mbɛiŋ, si num kɔmsi dzə."
29 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka chukuli i ndi wə a, "Mbɛiŋ lâni dzô gia i kpɛiŋ wi fidəiŋ wə, bəh kɛiŋ yidɔkɔ, si yi fiəni nyaki ndzɛni bibɔ,
30 mbɛiŋ ka kiəki, a nyum kwuni lɔ gwu.
31 Yi kɔ a liŋ si mbɛiŋ bi yɛiŋki jɔbi wə gia yələ dzɔ di, mbɛiŋ ka kĭəki a ŋkuŋ bi Nyɔ si num kɔmsi dzə lə.
32 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, ŋgɔkɔ wi liə wələ bi tsə̂ kâa kə maka gia yələ yichi dzô di.
33 Bɔɔli bəh nshwaiŋ bi kaa lə, ayakalə gia yiŋ kɔbi i bi lansi nəŋni.
34 Mbɛiŋ tô̂kni bəh kifwu kimbɛiŋ, mbɛiŋ ma nyâ gwu yimbɛiŋ i dzini bi mbi bəh muni wə, i laksi mfi i nɔni ki fa kuku wə, ka chɔkɔ biwɔ bi ma dzô tûmbuku i kwâ mbɛiŋ ka kintaŋ.
35 Gia yiwɔ, i chɔkɔ biwɔ wə bi dzə i bəni bəchi bə̀ bɔ kɔ fa i nshwaiŋ wə.
36 Mbɛiŋ ka nûmki bəh gwu yiləkəli tsa Nyɔ jɔbi wichi, ka gia yələ bi dzə i jɔbi wələ wə, mbɛiŋ kaŋa ŋga i bi ŋgbaksi tsə fɛiŋ ka mbɛiŋ bi num i Waiŋmi nshiŋ."
37 Jisɔs ka shiki wi lani bəni i juŋ yi fəni yi gia wə i kaŋ yiwɔ yichi. Asi num i fijɔbi, wi yaka tsə nɔ i ŋkwuŋ wi Ɔlif wə.
38 Bəni bəchi ka bukuki tsəki kinchəŋɔchəŋɔ i juŋ yi fəni yi gia wə i wɔkɔ nlani wi.

22

Judas bum i taŋni Jisɔs
(Matiɔ 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11)

1 Jɔbi wi Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə dzɔɔŋ yɛiŋ, bə nĭ bɔɔŋki a, Dzini bi Ntsədaŋ, bi nĭ kɔmsiki dzəki.
2 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə̀ bɔ nĭ laniki bənchi bə Nyɔ, ka nəŋki dzəh i wô̂ɔ Jisɔs fɛiŋ i nyumi wə, kɔm bɔ nĭ lwaki bəni.
3 Satan ka liə i shɔm yi Judas wə bə nĭ bɔɔŋki a Iskaliɔt, num mi i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs bə̀ jwɔfi ntsɔ bəfa.
4 Wi ka tsə i bətii mfə gia bəmbum bəh kifwu ki bəni bənchi bə̀ bɔ nĭ tɔkniki bəh juŋ yi fəni yi gia. Ayaka bəh bɔ ka kɛiŋsi asi wi ki nyaniki ka wi taŋni Jisɔs i bɔ.
5 Bɔ wɔkɔ ndzɔŋni ka kɛiŋsi i gɔm wi bəh kpɔ.
6 Wi bum, ka tsə yisi i nəŋki dzəh i nya Jisɔs fɛiŋ i kaŋ yibɔ wə mbaŋ wi bəni du kə fɛiŋ.

Nsisi wi Dzini bi Ntsədaŋ
(Matiɔ 26:17-25; Mak 14:12-21)

7 Chɔkɔ biə Dzini bi Blɛd wə bə kɔ maka bə jiə dzɔɔŋ yɛiŋ, bɔ si kum waiŋ jaka kɔm bə Dzini bi Ntsədaŋ biələ jɔbi wə bi nĭ dzə kpɛiŋ,
8 Jisɔs ka faaŋ Bita bəh Jɔn ka dzaka a, "Mbɛiŋ tsə̂ kê̂iŋsi biɛiŋ biə bukumbɛiŋ ni dzî Dzini biələ yɛiŋ."
9 Bɔ bikə i wi a, "Wɔ nəŋki a buku tsə̂ kê̂iŋsi num faiŋ?"
10 Wi chukuli a, "Mbɛiŋ wô̂kɔ, asi mbɛiŋ liəki tsəki i kwili wə, mbɛiŋ ni baŋsi bəh mi, num wi bəkə mwi i kpəŋə mə, mbɛiŋ bĭəli wi i juŋ yə wi ni tsə liə yɛiŋ.
11 Jɔbi wə mbɛiŋ biəli, mbɛiŋ dzâka i tii juŋ wiwɔ a, Mi wi Lanini bikəki di bi juŋ yi

bəni bə dzəni a ŋgaiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ ni dzi Dzini bi Ntsədaŋ yɛiŋ kɔ faiŋ a?
12 Wi ka ni chusi lum wimbum i juŋ yi bɛiŋ wə num bə kɛiŋsi jiə lɔ, mbɛiŋ ka ni tsə̂ num yɛiŋ i kə̂iŋsi biɛiŋ bichi."
13 Bɔ tsə yɛiŋ a liŋ si Jisɔs nǐ dzakaki i bɔ. Ayaka bɔ ka kɛiŋsi biɛiŋ bi dzini bi Dzini bi Ntsədaŋ biə fɛiŋ.

Jisɔs bəh bwa bu dzi kinchiŋni (Matiə 26:26-30; Mak 14:22-26)

14 Jɔbi nǐ dzə kpɛiŋ, Jisɔs bəh bwa bu bə ntum dzə shinum ka dziki.
15 Wi dza dzaka i bɔ a, "Mih si kɔŋki lə nalə a mih dzi Dzini bi Ntsədaŋ biələ bukumbɛiŋ ka mih yɛiŋ ŋgəkə wə wi dzəki lə.
16 Mbɛiŋ kǐəki lə a mih bi chu dzi kə Bini biələ i tsə buku jɔbi wə bi bi dzə kpɛiŋki, ka Nyɔ bi sakaki ŋkuŋ bi."
17 Wi dzɔ bwam nya kiyɔŋni i Nyɔ dzaka a, "Mbɛiŋ kô mû tsə̂si dâŋsi mbɛiŋ bəchi.
18 Mih fukuki i mbɛiŋ a i yisi i liə i tsə, mih ni chu mu kə mbih mi kpɛiŋ wi laani wələ na ka ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzə."
19 Wi dzɔ blɛd, nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛyi nya i bɔ, dzaka a, "Fa kɔ gwu yiŋ, mih nyaki i mbɛiŋ, mbɛiŋ fə̂ki ayaka i kwâkaki mih."
20 Yi num ayaka, asi bɔ dzi kaasi kichiŋni, wi dzɔ bwam wi mbih ka dzaka a, "Bwam wələ kɔ miŋkaiŋ mi Nyɔ mimfiaŋ mə Nyɔ dzi bəh mwa məŋŋ mə mɔ shuku buku kɔm mbɛiŋ.
21 Ayakalə, mbɛiŋ wɔ̂kɔ mi wə wi ni taŋni mih, wi dziki lə fa bəh mih.
22 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bi nyə asi Nyɔ nǐ sisi jiə. Ayakalə, ŋgəkə wimbum kɔ wi mi wə wi taŋni wi."
23 Bɔ yisi i bikəki a bɔ bɔ mi wə wi kɔ i fə̂ yələ gia i bɔ kintəəŋ akɔ ndə a?

Jisɔs lani si bəni bu kaŋaki i dzəki gwu yibɔ

24 Bɔ dza yisi i ŋgukuli a bɔ bɔ a, akɔ ndə mi wimbum i bɔ kintəəŋ a?
25 Jisɔs dzaka i bɔ a, "Bəŋkuŋ bə fa kuku kaŋaki lə ŋga i bəni bəbɔ bɛiŋ, ayaka bəni bə bɔ sakaki tumi, bə bɔɔŋ bɔ a bimba bi bəni.
26 Ayakalə, yi məŋ dəkə i num yaka bəh mbɛiŋ. Wəmaka mi i mbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i dzəki gwu yi ka waiŋ wi nchiŋ.
27 Mi wimbum kɔ winaiŋ, mi wə wi yəkəli ka dziki a dzini, ma mi wə wi tsəsiki dzɛiŋ a? Ntə asi num mi wə wi yəkəli ka dziki a dzini a? Ayakalə, mih kɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ka mi wə wi nɔmki i mbɛiŋ.
28 Akɔ mbɛiŋ bə̀ mbɛiŋ ni numki bəh mih bəh ŋga i jɔbi wuŋ wi ŋgəkə wə wichi.
29 Yi kɔ a liŋ asi Ba wuŋ nya mih bəh ntɔŋ a mih sakaki, mih ni nya lə tə ŋga biwɔ a mbɛiŋ i sakaki.
30 Mih nya lə, ka bukumbɛiŋ ni dziki bə mu i di bi ntɔŋ wuŋ wə, ka mbɛiŋ bi num i biŋgbɔkɔ wə, i sakaki chwɔŋbijuŋ bi Islae biə jwɔfi ntsɔ bəfa."

Jisɔs fuku a Bita ni məŋni lə ŋgaiŋ (Matiə 26:31-35; Mak 14:27-31; Jən 13:35-38)

31 Jisɔs ka dza bɔɔŋ Bita a, "Samən, Samən wɔ̂kɔli, Satan dzɔ ŋga i kpəkə mbɛiŋ bəchi i bwili mbɛiŋ bədɔkɔ asi mi si kpəkə chi i gəŋ wə.
32 Ayakalə, mih tsa i wɔ, a shəm ya ma bûku i mih. Jɔbi wə wɔ fiəni bɔɔŋ mfi bia, wɔ nyâ ŋga i bwa bə nah."
33 Bita dzaka a, "Bah, mih kpɛiŋniki lə i tsə nsəŋ nabə i kpi, bəh wɔ."
34 Jisɔs chukuli i wi a, "Bita wɔ̂kɔli, mih fukuki i wɔ, ka kwɔkɔ ni numki i təŋ daiŋ, wɔ ni məŋni lə mih kiŋkani kitali, a wɔ kiəki kə mih."

Jisɔs təfi bwa bu bə mbaŋ i kɛiŋsi shə́m yibɔ

35 Wi dza bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ kwaka jɔbi wə mih nǐ faaŋ mbɛiŋ kpɔ kɔbi kiba kɔbi bəh dzuyigvu kɔbi, mbɛiŋ nǐ nyaniki yaka mbɛiŋ nǐ num dzah finə a?" Ayaka bɔ chukuli a, "Aayi, buku nǐ ka num dza dəkə fiɛŋ."
36 Wi ka dzaka i bɔ a, "I liə, mi kabə kaŋa kpɔ nabə kiba wi dzɔ̂. Mi kabə kaŋaki kə nywɔ wi jum, wi tâŋni mbuŋ wi i tâŋ.
37 Mih dzakaki lə kɔm gia yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
'Bə nǐ fa wi bəh bəni bəchu,'
yi kaŋaki lə i kpɛiŋ kɔŋ kɔm mih i liə. Mbɛiŋ kiəki a gia yə bə nǐ nyaka kɔm mih yichi si dzə i kpɛiŋ"
38 Bɔ ka chiŋ təkəli dzaka a, "Bah yə̂iŋ, buku kaŋaki lə bənywɔ bə jum bəfa." Wi chukuli a, "Mbɛiŋ bêe yaka."

Jisɔs tsa i ŋkwuŋ wi kɛiŋ yi Ɔlif wə (Matiə 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Jisɔs ka dza buku i kwili wiwɔ wə bəh bwa bu bə mbaŋ, ka yisi i yakaki tsəki i

ŋkwuŋ wi kɛiŋ yi Ɔlif wə, num asi wi si shi fə.
40 Bɔ yaka tsə buku i di biə bɔ nǐ tsəki, wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tsâki ka kimɔmsi ma dzə i mbɛiŋ, i gaka mbɛiŋ.”
41 Si wi dzaka yakadəiŋ, wi dza nyə i bɔ kpəŋ, ka kini tsə, asi mi kɔ i tum təh a wi tsə buku, ka tum binyu i kuku ka tsa Nyɔ a,
42 “Ba wuŋ, wɔ kabə kɔŋ, wɔ dzô bwĭli bwam wi ŋgəkə wələ i mih wə. Ayakalə fô asi wɔ kɔŋki a kɔbi si mih kɔŋki.” [
43 Si wi tsa yakadəiŋ, chinda wi Nyɔ shi dzə i wi wə, nya wi bəh ŋga.
44 Jisɔs nǐ kɔ shɔm yi nya ŋgəkə nalə. Wi chu tsa na bəh ŋga ka bɔɔŋŋki, kiliəkə bá təkə i kuku aka mwa.]*
45 Wi tsa kaasi, fiəni dzə i bwa bu bə mbaŋ wə, yɛiŋ num nshɛiŋ fə bɔ bɔh ka nɔki.
46 Wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ nɔki lɔ nɔni a? Mbɛiŋ dzâ bɛiŋ mbɛiŋ tsâki ka kimɔmsi ma dzə i mbɛiŋ, i gaka mbɛiŋ.”

Bə kwa Jisɔs
(Matiɔ 26:47-56; Mak 14:43-50; Jɔn 18:3-11)

47 Asi wi nǐ kɛiŋki wi dzaka, mbaŋ wi bəni dzə buku a num lɔ Judas, wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ bəfa, a num wi i ninshiŋ. Wi tsə kɔmsi i Jisɔs wə ka maŋni wi.
48 Ayakalə, Jisɔs bikə i Judas a, “Wɔ nəŋki i maŋni mi wə yɛli wi kɔ Wainŋmi i chusi a bə kwa a?”
49 Bwa bu bə mbaŋ bà bɔ nǐ kɔ i wi kpəŋ yɛiŋ gia yə yi nəŋki i num, bikə a, “Bah, buku gbâyi bəni bələ a?”
50 Mi widɔkɔ i bɔ kintəəŋ ka gba chwiŋ bwili kintuni ki tsɛiŋ yiləkəli yi mfa wi fwu wi bətii mfə gia.
51 Jisɔs kaŋyi a, “Kiə mi ki chu môm kə,” ka kɔm kintuni ki mi wiwɔ ki ka fiəni num fɛiŋ.
52 Bəni bà bɔ nǐ dzə i kwa Jisɔs nǐ kɔ bətii mfə gia bəmbum, bəh kifwu ki bəni bənchi, bəh bà bɔ nǐ təkniki bəh juŋ yi fəni yi gia, bəh bəni bà bɔ nǐ sakaki tumi. Wi bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ dzəki i kwa mih, ka dzəki num bəh bənywɔ bəh bibɔkɔ ka mbɛiŋ dzəki i kwa num ji a?
53 Mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ chɔksi chɔksi i juŋ yi fəni yi gia mə, mbɛiŋ kɔbi i kɔm mih kɔm nə a? Ayakalə, i liə kɔ jɔbi wimbɛiŋ wə mbɛiŋ kɔ i fə gia yɛiŋ, a num jɔbi wi ŋga bi jisi.”

Bita məŋni Jisɔs
(Matiɔ 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jɔn 18:12-18,25-27)

54 Bəni bəwɔ ka kwa Jisɔs tsə bəh wi i kwili wi fwu wi bətii mfə gia wə, Bita biəli i jum wə i dzəh yi dəəŋ.
55 Bɔ tsə kpa gbuku i kintəəŋ ki təkɔ wə shinum ka jɔkɔki. Bita dzə shinum bəh bɔ.
56 Si gbuku wiwɔ nǐ bɛli, wainŋkpaŋni widɔkɔ wə wi nǐ nɔmki i kwili wiwɔ wə dza yɛiŋ Bita si wi shinum. Wi tsɛiŋ wi i dzəkəh wə bindzɔŋ dzaka a, “Mi wələ si kɔlə tə bəh mi wiwɔ.”
57 Bita ka nəiŋ dzaka a, “Kpaŋa wələ, mih kiəki kə mi wələ.”
58 Asi jɔbi tsə twɛsi, mi widɔkɔ chu yɛiŋ wi, ka dzaka a, “Wɔ kɔ mi i mbaŋ wibɔ wə tə.” Ayaka Bita dzaka a, “Nyuku wələ, mih kɔkə mi wibɔ.”
59 Asi mbiəŋə wimu tsə, mi widɔkɔ ka chu bwaŋ alə a, “Ŋkɔŋ ŋkɔŋ mi wələ si kɔlə bəh mi wiwɔ, kɔm wi kɔ mi wi Galili.”
60 Bita chukuli a, “Nyuku wələ, mih kiəki kə gia yə wɔ dzakaki yaka.” Asi wi nǐ kɛiŋki wi dzaka yaka, kwɔkɔ ka təŋ.
61 Bah fiəni gwu, dzákəh yibɔ Bita baŋsi, Bita kwaka ja yə Bah si dzaka i wi a, “Ka kwɔkɔ ni təŋ daiŋ a ni numki num wɔ nəiŋ lɔ mih i kiŋkani kitali wə.”
62 Bita nyə fɛiŋ buku tsə i biŋ, ka də nalə.

Bə suŋu Jisɔs ka chu twɛiŋ
(Matiɔ 26:67-68; Mak 14:65)

63 Bəni bà bɔ nǐ chəniki Jisɔs ka yisi i fəki nshəŋ i wi, twɛiŋ wi.
64 Bɔ baŋ shi bi bəh mbuŋ, twɛiŋ wi dzaka i wi a, “Fûku la ntum wi Nyɔ wa wə i liə. Kâŋsi i buku mi wə wi twɛiŋ wɔ.”
65 Bɔ lɔyi wi bəh ja yiduli.

Bə saka Jisɔs
(Matiɔ 26:59-66; Mak 14:55-64; Jɔn 18:19-24)

66 Si chɔkɔ ni wɔɔ, bəni bà bɔ sakaki tumi bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ

* **22:44** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ i já yə bə nǐ yisi nyaka Kiŋwakti ki Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə bimbu biələ 43-44.

laniki bənchi bə Nyɔ, bɔ juŋni gwu yibɔ bɔ bəchi, ka dzɔ Jisɔs dzə bəh wi i di biə bə si saka bənsaka.
67 Si bɔ tsə bəh wi yaka, bɔ dzaka i wi a, “A kabə num wɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka wɔ fûku i buku.” Wi chukuli i bɔ a, “Mih ka fuku i mbɛiŋ, mbɛiŋ ma ni bum mih.
68 Ayaka mih ka bikə gia i mbɛiŋ, mbɛiŋ ma ni chukuli.
69 Ayakalə, i yisi i liə, mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi ni num i kimbu ki tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə wi kaŋaki ŋga.”
70 Bɔ bəchi ka dzaka a “Akɔ a wɔ Waiŋ Nyɔ a?” Wi chukuli i bɔ a, “Yi kɔ asi mbɛiŋ dzaka”
71 Ayaka bɔ ka dzaka a, “Bə chu nəiŋki mi a wi dzə dzaka a nə a? Bə wɔkɔ lɔ ndzaka wə wi buku i dzaka ka wə.”

23

Baylɛ bəh Hɛlɔd bikə bəmbikə i Jisɔs (Matiɔ 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jɔn 18:28-38)

1 Si mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ sakaki bənsaka dzaka yaka, ka dza bɔ bəchi dzɔ Jisɔs ka tsəki bəh wi i Baylɛ.
2 Si bɔ tsə buku fɛiŋ, ka yisi i jiəki gia i wi fuŋ, dzaka a, “Mi wələ nyaniki bəkəli tumi kibuku, nəiŋma a bəni ma gɔmki kpɔ wi kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi Lum, chu dzaka a wi kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, yi chu chusi a wi kɔ ŋkuŋ widɔkɔ.”
3 Baylɛ bikə i Jisɔs a, “Akɔ a wɔ Ŋkuŋ wi Bəju a?” Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ asi wɔ dzaka.”
4 Baylɛ ka dza dzaka i bətii mfə gia bəmbum bəh mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ a, “Mih ka yɛiŋ dəkə gia yə mi wələ gbɔ yɛiŋ.”
5 Bɔ bəchi ka bwaŋki alə, “Mi wələ nyaniki wi lani bəni i bi tumi bi Judea wə bichi, nyini a bɔ lâkəki bəh kifwu. Wi ni yisi i Galili, i liə wi si num lɔ fa i tumi kələ wə.”
6 Si Baylɛ wɔkɔ yi yaka, ka bikə a, “Mi wələ kɔ mi wi Galili a?”
7 Bɔ bum, wi ka faaŋ Jisɔs i Ŋkuŋ Hɛlɔd, kɔm a nǐ kɔ wi wə wi ni sakaki kimbu ki tumi kiwɔ, wi num tə i Jɛlusalɛm i jɔbi wiwɔ wə.
8 Bɔ tsə bəh Jisɔs, Ŋkuŋ Hɛlɔd yɛiŋ wi, wɔkɔ ndzəŋni i jɔbi wə wi nǐ yɛiŋ Jisɔs, kɔm wi nǐ kɔ wi wɔkɔ lɔ kɔm Jisɔs, i jɔbi wi dəəŋ wə wi nǐ kɔ wi wɔkəli i yɛiŋ Jisɔs, kwaka a jɔbi widəkɔ ŋgaiŋ ni yɛiŋ wi fə gia yi chusi ŋga bi Nyɔ.
9 Wi dzɔ jɔbi ka bikəyiki gia yiduli i Jisɔs, ayakalə wi nəki chu chukuli kə gia yidəkɔ.
10 Wi nǐ bikə yaka, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bə Nyɔ num fɛiŋ, bɔ buku tsə i ninshiŋ i kɛiŋsi gia yiləkəli i jiə i Jisɔs fuŋ.
11 Ŋkuŋ Hɛlɔd bəh bəni bu bə jum ka dza yisi i suŋuki wi, tum mbuŋ wi kwili i gwu yi wə, ka fiəni chiŋsi wi i Baylɛ.
12 A nǐ kɔ Baylɛ bəh Ŋkuŋ Hɛlɔd baiŋŋni. I chəkɔ biwɔ, bɔ kwa nsɛ́iŋ.

Baylɛ təiŋ nsaka asi bəni nǐ kəŋki (Matiɔ 27:15-26; Mak 15:6-15; Jɔn 18:39-19:16)

13 Si bɔ chiŋsi Jisɔs i jum wə, Baylɛ juŋni bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ sakaki tumi kiwɔ, ka bɔɔŋ juŋni tə bəni bəchi.
14 Bɔ juŋni dzə, wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ si dzə bəh mi wələ fa a wi fəki bəni ləkə bəh kifwu, mih tsɛiŋ ləkə i gia yə mbɛiŋ bwamki kɔm yi i mbɛiŋ nshiŋ, mbɛiŋ tsêiŋ, mih ka yɛiŋ dəkə gia yə wi gbɔ yɛiŋ, i gia yichi yə mbɛiŋ jiəki i gwu yi wə, wi ka fə dəkə gia yidəkɔ,
15 num Ŋkuŋ Hɛlɔd ka yɛiŋ dəkə tə yi. Akɔ gia yə yi ni fə wi fiəni chiŋsi mi wələ i bukumbɛiŋ. Mbɛiŋ yêiŋ tə a, mi wələ ka fə dəkə gia yidəkɔ yə bə kɔ i wôɔ wi wɔɔni.
16 Ayakadəiŋ, mih ki twɛiŋki wi a twɛiŋni, ma mih bêeka wi, ma wi tsâki.”
17 [A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə a num Dzini bi Ntsədaŋ, Baylɛ kaŋa i bwíli mi wimu i juŋ yi nsəŋ wə i nyâ i bəni.]*
18 Bəni bəchi ka dza yisi i wiliki fɛiŋ a, “Kâasi mi wələ, bwíli Balabas i juŋ yi nsəŋ mə ma wɔ nyâ i buku.”
19 Balabas wələ nǐ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə kɔm wi nǐ kɔ wi yisi ŋgəkə i kwili wə ka chu wɔɔ mi.
20 Baylɛ wɔkɔ yaka chu dzaka i bəni bəchi nalə kɔm wi ni nəŋki i bee Jisɔs.
21 Ayakalə, bɔ ka wiliki a, “Bə bâŋŋ wi i kintasi wə, bə bâŋŋ wi i kintasi wə.”
22 Baylɛ chu dzaka i bəni i kiŋkani kitali wə a, “Bə baŋŋ wi kɔm nə? Gia yichu yə wi

* **23:17** Biŋwakti bikpu bidəkɔ bwili kimbu kələ17.

fə akɔ nə? Mih ka yɛiŋ ŋgəkə wə wi fə ka bə
wɔɔ wi wɔɔni. Mih ki twɛiŋki wi a twɛiŋni,
ma mih bee wi."
23 Bɔ ka baŋŋ a wiliki bəh ŋga a "Bə bâŋŋ
wi i kintasi wə." Ŋ'wili wibɔ gaka Baylɛ.
24 Ayakadəiŋ, Baylɛ təiŋ nsaka ka bee wi,
a bɔ fə bəh wi asi bɔ nəŋki. 25 Wi ka bwili
yatɔkɔ mi wə i juŋ yi nsəŋ wə, num wə bɔ
ni bikəki, wə wi nǐ yisi ŋgəkə i kwili wə chu
wɔɔ mi. Si wi bwili, ka nya Jisɔs i bɔ si bɔ
nəŋki.

Bɔ baŋŋ Jisɔs i kintasi wə
(Matiɔ 27:32-34; Mak 15:21-32; Jɔn 19:17-27)

26 Bɔ ka dzɔ Jisɔs i tsə baŋŋyi. Si bɔ ni tsəki,
bɔ baŋsi bəh mi widɔkɔ wi kwɛ dzə i chwa
yɛli wi num Samɔn, num mi wi Sɛlin. Bɔ
kwa wi ka jiə kintasi ki Jisɔs i kimbəkəli ki
wə, wi ka giŋ ka biəli Jisɔs.
27 Bəh bɔ ka tsəki, mbaŋ wi bəni wimbum
biəli wi. I bɔ kintəəŋ bəkaŋa bədɔkɔ nǐ dəki
lə, fa gia.
28 Jisɔs dza fiəni gwu dzaka i bɔ a, "Bəkaŋa
bə Jɛlusalɛm, kiə mbɛiŋ ki dâ kə i mih.
Mbɛiŋ dâki num i gwu yimbɛiŋ, bəh i bwa
bəmbɛiŋ.
29 Mbɛiŋ kǐəki a jɔbi bi dzəki lə wə bə bi
dzakaki a, 'Kinsaŋli kimbum kɔ ki bəkaŋa
bà bɔ kɔ kaiŋni maka bɔ num bwɔ waiŋ,
maka bɔ num masi waiŋ.'
30 A bi numki i jɔbi wiwɔ wə, bəni bi
wamki dzakaki i ŋkwuŋ yimbum yimbum
a, 'Mbɛiŋ gbɔ̂yi i buku wə,' dzaka i ŋkwuŋ
yinchiŋ yinchiŋ a, 'Mbɛiŋ bâŋ buku.'
31 Bɔ ni wiliki yakadəiŋ kɔm bəni ka fə gia
yələ a num i kpɛiŋ wi kɛiŋ wi dəli, bɔ bi ka
fə na dəiŋ bəh wə wi kɔ wi wɔm lɔ."
32 Si bɔ ni tsəki bəh Jisɔs yakadəiŋ, bɔ nǐ
kaŋaki lə bəni bə nsəŋ bəfa bà bɔ ni tsəki i
wɔɔ tə.
33 Bɔ tsə buku i di biə bə bɔɔŋki a Ŋkuŋu
Kifwu, ka baŋŋ Jisɔs fɛiŋ i kintasi wə, ka
baŋŋyi tə bəni bə nsəŋ bəfa i kintasi wə,
wimu i tsɛiŋ yi Jisɔs yiləkəli wə, widɔkɔ i
kimbu ki tsɛiŋ yi kimiəkə wə.
34 Jisɔs dza dzaka a, "Ba, dâlinya chu bi
bəni bələ, kɔm bɔ kiəki kə gia yə bɔ fəki."†
Bəni bəwɔ dzɔ bəmbuŋ bə Jisɔs, ka tum
kaaŋ yɛiŋ i gaa bəmbuŋ bəwɔ i bɔ kintəəŋ.
35 Gia yələ yichi nǐ numki bəh Jisɔs
yakadəiŋ, num bəni num fɛiŋ tsɛiŋ. Bəni
bà bɔ nǐ sakaki kwili wiwɔ ka dza fibɔ ka
suŋuki dzaka a, "Wi nǐ gamtiki bəni, wi
gâmti la gwu yi i liə, wi kabə num Kimbwili
wə Nyɔ nǐ saiŋbwili."
36 Bəni bə jum bà tə ka nyiksiki wi, nya
mbih miŋgbɛnini i wi,
37 dzaka a, "Wɔ kabə num ŋkuŋ wi Bəju,
wɔ gâmti la gwu ya."
38 Bɔ nǐ nyaka kiŋwakti baŋŋ i fwu wi Jisɔs
bɛiŋ a, "Wələ kɔ ŋkuŋ wi Bəju."
39 Mi wi nsəŋ widɔkɔ i bà wə bə nǐ baŋŋ
i kintasi wə dza ka təyiki Jisɔs, dzaka a, "A
məŋ a wɔ wə Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a?
Bwǐli gwu ya, ma wɔ bwǐli tə buku."
40 Widɔkɔ wə wɔkɔ gia yə wi dzaka, kaŋyi
wi, bikə i wi a, "Wɔ lwaki kə Nyɔ a? Wɔ kɔ i
ŋgəkə wə tə asi wi kɔ.
41 Yi kpɛiŋniki lə i buku wɔ i kpi i kwati
mbee wi gia yichu yə buku wɔ fə, ayakalə
mi wələ kpiki lə maka wi fə gia yichu
yidɔkɔ."
42 Mi wi nsəŋ wələ ka dzaka a, "Jisɔs, wɔ bi
kwâka mih i jɔbi wə wɔ bi sakaki ntəŋ bia."
43 Jisɔs dzaka i wi a, "Mih fukuki ŋkɔŋ i wɔ
a daiŋ lə buku wɔ ni numki lə i di bindzɔŋni
bi Nyɔ wə."

Jisɔs Kpi
(Matiɔ 27:45-56; Mak 15:33-41; Jɔn 19:28-30)

44 A nǐ kɔ asi wɔŋ ni nəŋki i yaka lumsi,
biŋ dza ji tumi kichi ji tsə buku i mbiəŋə
witali wə nshifɔkɔ,
45 kɔm wɔŋ nǐ chu bainki kə. Mbuŋ wə wi
nǐ təiŋni juŋ yi fəni yi gia i fintəəŋ taŋa shi
buku i biwa bifa wə. 46 Jisɔs num i kintasi
wə, ka dza wam bəh ŋga a, "Ba wuŋ, mi
nyaki kiŋ'waka kəŋŋ i wɔ kaŋ." Si wi dzaka
yakadəiŋ, ka waka kiŋ'waka ki kigəksini.
47 Fwu wi bəni bə jum wə wi nǐ kɔ fɛiŋ,
si wi yɛiŋ gia yə yi num, nya kiŋkɔksi i Nyɔ
dzaka a, "Ŋkɔŋ, ŋkɔŋ, mi wələ nǐ kaŋaki kə
gbɔ widɔkɔ."
48 Bəni bəchi bà bɔ nǐ juŋni fɛiŋ i yɛiŋ gia
yə yi numki, si bɔ yɛiŋ yakadəiŋ ka dza fiəni
kwɛ i kwili kibɔ wə num bɔ kwumi tsɛ́iŋ.
49 Nsɛ́iŋ yi Jisɔs yichi, nǐ dzə fibɔ num i
dzəh yi dəəŋ ka tsɛiŋki gia yə yi num. Bədɔkɔ

† **23:34** Biŋwakti bikpu bədɔkɔ nǐ bwili kiŋka ki 34a.

num bəkaŋa bà bɔ nǐ buku i Galili biəli dzə wi.

Bə ləə Jisɔs
(Matiə 27:57-61; Mak 15:42-47; Jɔn 19:38-42)

50-51 Mi widəkɔ nǐ kɔ i jəbi wiwɔ wə bə bɔɔŋ a Yɔsɛf, num wi nǐ buku i Alimatia i kwili wi Bəju kidəkɔ wə. Wi nǐ kɔ mi wi ndzɔŋni chu num mi wi chəŋ i Nyɔ nshiŋ, chu wəkəli jəbi wə Nyɔ bi dzə sakaki ŋkuŋ bi. Wi nǐ kɔ tə mi wi mbaŋ wi bəni bà bɔ sakaki bənsaka. Ayakalə, wi nǐ ka bum mfih gia yə bɔ nǐ sisi i fə bəh Jisɔs.

52 Wi tsə i Baylɛ, tsa wi i dzɔ wini wi Jisɔs.

53 Baylɛ bum, wi ka tsə shishi wini wiwɔ, ka kii i mbuŋ wə, ka tsə ləsi i jum yə bə nǐ chum i biaŋa wə, maka bə num jiə mi yɛiŋ wə.

54 A nǐ kɔ Chəkɔ bi Sisini i buku nya i chəkɔ bimbam wə, a ni baaŋ a twɛsi ka mbam wiwɔ yisi.

55 Bəkaŋa bà bɔ nǐ buku i Galili biəli Jisɔs, bɔ biəli Yɔsɛf i jum wə, i tsə yɛiŋ si wi jiəki wini wi Jisɔs.

56 Bɔ ni dza fɛiŋ, ka kwɛ i wa wibɔ, tsə kɛiŋsi bifiaŋsi bi tsɛŋə yindzɔŋni biə bə si fə i fiaŋsi wini yɛiŋ. A num chəkɔ bimbam wə, bɔ shi mbam si bənchi bəbɔ nǐ nəŋki.

24

Jisɔs dza i kpi wə
(Matiə 28:1-10; Mak 16:1-8; Jɔn 20:1-10)

1 Asi chəkɔ bimbam nǐ tsə, a num kinchɔŋəchɔŋə i chəkɔ bi ninshiŋ i shi wə. Bəkaŋa bà buku dza kinchɔŋəchɔŋə, dzɔ fiaŋsi biə bɔ nǐ kɛiŋsi jiə ka tsə bəh bi i jum bɛiŋ.

2 Jɔbi wə bɔ nǐ tsə buku fɛiŋ, bɔ ti num bə biŋsi bwili təh wə bə nǐ baŋ dzaka ki jum kiwɔ yɛiŋ.

3 Asi bɔ liə tsə i jum yiwɔ kintəəŋ nəki yɛiŋ kə wini wi Bah Jisɔs.

4 Bɔ chiŋ num fɛiŋ alə nəki kiə kə gia yə bɔ kɔ i fə. Yi num a bənyuku bədəkɔ bəfa nǐ dzə num kɔmsi i bɔ kpəŋ, num bɔ ləh bəmbuŋ bə fukuli bɔ ŋwaŋyi alə.

5 Ndzaŋ kwa bəkaŋa bəwɔ na bəh ŋga, bɔ chuŋsi kifwu kibɔ i kuku. Bənyuku bà bikə i bɔ a, “Akɔ kɔm nə mbɛiŋ nəŋki mi wiwɔm i bəŋkwu kintəəŋ a?

6 Wi fa kɔkə, wi si dza lɔ i kpi wə. Mbɛiŋ yĭŋti gia yə wi nǐ dzaka i mbɛiŋ jəbi wə mbɛiŋ bɔ nǐ kɔ i Galili.

7 Wi nǐ dzaka a, ‘Mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi bə kaŋaki lə i bi nyâ wi i kaŋ yi bəni bəchu wə, ma bɔ baŋŋ wi i kintasi wə, i buku i kaŋ yitali wə, wi bi fiəni dza i kpi wə.’ ”

8 Bɔ ka yiŋti gia yə Jisɔs nǐ dzaka i bɔ.

9 Bɔ dza fiəni i jum yiwɔ bɛiŋ, ka tsə fuku gia yiwɔ yichi i bwa bu bə mbaŋ bà jwɔfi ntsɔ mu bəh bəni bəchi bà bɔ nǐ biəliki wi.

10 Bəkaŋa bà bɔ nǐ fuku gia yiwɔ yichi asi yi nǐ num i bwa bə ntum bə Jisɔs a nǐ kɔ, Meli Magdalen, Jɔana bəh Meli nih Jɛm bəh bəkaŋa bədəkɔ.

11 Bɔ wɔkɔ ndzaka wiwɔ aka kiyuŋ ki gia, nəki bum kə yi.

12 Ayakalə, Bita ka dza kɔmsi, yɔkɔ tsə buku fɛiŋ i jum bɛiŋ, ka ŋgwuŋ tsɛiŋ ləkə i jum yiwɔ kintəəŋ ka yɛiŋ shəŋ a bəmbuŋ bà bə nǐ kii i Jisɔs wə. Wi bə́ fiəni tsə i dzu bəh dzaka ki wɔmni, kɔm gia yə yi num.

Bəni bədəkɔ yɛiŋ Jisɔs i dzəh yi Ɛmayus wə
(Mak 16:12-13)

13 A dzə num a i chəkɔ biwɔ wə, bəni bəfa bədəkɔ bà bɔ nǐ biəliki Jisɔs, bɔ nǐ buku i Jɛlusalɛm nyə ka bə́ tsə i kwili widəkɔ bə bɔɔŋ a, Ɛmayus, dzəh yiwɔ num aka bəmay nanitaŋ i tsə buku fɛiŋ.*

14 Bɔ nǐ nyə ka tsəki bɔ dzakayi a bɔ bɔ, kɔm gia yichi yə yi nǐ num.

15 Si bɔ nǐ nyaniki tsəki yakadəiŋ dzakayi, kaiŋyi, Jisɔs mwi kɔmsi dzə i bɔ wə, bəh bɔ bə́ nyaniki tsəki.

16 Gia yidəkɔ fə a bɔ ma kĭə mi wiwɔ.

17 Jisɔs ka dza bikə i bɔ a, “Akɔ nə mbɛiŋ nyaniki, dzakayi kɔm yi a?” Si wi bikə yaka, bɔ num bəh nshɛiŋ i shi bibɔ wə.

18 Mi widəkɔ i bɔ kintəəŋ yɛli wi num Kleɔfas, bikə i wi a, “Yaka akɔ a wɔ mbəŋ shəŋ mi wi dzəni i Jɛlusalɛm, wə wɔ kiəki kə gia yə yi num i kaŋ yələ wə a?”

19 Wi bikə i bɔ a, “Yi naiŋ gia a?” Bɔ chukuli a, “Gia yə yi ni num bəh Jisɔs wi Nasali. Mi wələ nǐ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ, gia yə wi nǐ fəki bəh yə wi nǐ dzakaki a nǐ

* **24:13** May wimu nǐ kɔ bəntəm nchuku bəh gi nanitaŋ (1, 700).

kɔ yi kaiŋyini. Wi nǐ kɔ mi wimbum i Nyɔ nshiŋ bəh i bəni bəchi wə.
20 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ sakaki kikwili kibuku nǐ nya wi a bə wôɔ, bə baŋŋ wi i kintasi wə.
21 Buku nǐ kaŋaki lə kiŋkwaka i wi a, akɔ wi wə wi bi təiŋ bəni bə Islae i kaŋ yi ŋgəkə wə. Ayakalə, a tsə a kaŋ yitali si gia yiwɔ num.
22 Yidɔkɔ chu num a bəkaŋa bədɔkɔ i mbaŋ wibuku wə, bɔ si dzaka i buku gia yi dzaka ki wɔmni, a bɔ si tsə i jum bɛiŋ kinchɔŋɔchɔŋɔ,
23 bɔ nəki yɛiŋ kə wini wi Jisɔs wiwɔ. Bɔ ka fiəni dzə fuku i buku a, bɔ si yɛiŋ bəchinda bə Nyɔ aka ndəmsi, bɔ fuku i bɔ a Jisɔs kɔ wiwɔm.
24 Bəni bədɔkɔ i mbaŋ wibuku wə, si tsə i jum bɛiŋ, ka yɛiŋ yi asi bəkaŋa bà si fuku, ayakalə bɔ nəki yɛiŋ kə wini wi Jisɔs wiwɔ."
25 Jisɔs dzaka i bɔ a, "Ɔ ɔɔ, biyuŋ biələ, shɔ́m yimbɛiŋ dəki na bəh ŋga i bum gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ dzakaki.
26 Mbɛiŋ kiəki kə a, Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a wi kaŋaki i yêiŋ bəŋgəkə bələ, ka wi lǐə i mbum bi wə a?"
27 Jisɔs ka yisi i fukuki baiŋsiki i bɔ gia yichi yə bə nǐ nyaka i biŋwakti bi Nyɔ wə bichi kɔm wi, bəh i yisi i Muses wə, i tsə buku tə i biə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka.
28 Asi bɔ nǐ dzə kɔmsi i kwili wə bɔ nǐ tsəki fɛiŋ, Jisɔs ka fə aka wi tsəki daŋsiki lə.
29 Bɔ buku tsə, ka tsaki wi nalə a, "Bukumbɛiŋ tsô nɔ̂, kɔm jɔbi kɔ wi tsə nalə, biŋ chu num bi yisi i jiki." Ayakadəiŋ, wi bum i tsə nɔ bəh bɔ.
30 Bɔ tsə, i jɔbi wə bɔ nǐ num i dzi, wi dzɔ chɔkɔ yi blɛd, ka nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛyi gaa i bɔ.
31 Akisəkə dzəkəh yibɔ baiŋ, bɔ ka yɛiŋ kiə wi. Ayakalə, wi fiəni laka i bɔ nshiŋ.
32 Bɔ baaŋ ka dzakayiki a bɔ bɔ a, "Ntə shɔm yibuku wɔ si shiliki alə i jɔbi wə wi si dzakaki i buku wɔ i dzəh, fuku baiŋsi gia i Kiŋwakti ki Nyɔ wə i buku wɔ a?"
33 Bɔ dza akisəkə a i jɔbi wiwɔ i fijɔbi fiəni chu i Jɛlusalɛm. Si bɔ tsə ka yɛiŋ bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bà jwɔfi ntsɔ mu num bɔ juŋni gwu yibɔ di bimu bəh bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ bɔ biəli bɔ.
34 Bɔ dzaka a, "Ŋkɔŋ, Bah wibukumbɛiŋ si dza i kpi wə. Wi si tumbuku i Samɔn nshiŋ."
35 Bɔ ka fuku tə i bɔ gia yə yi si num bəh bɔ i dzəh, chu fuku baiŋsi asi bɔ si yɛiŋ kiə wi i jɔbi wə wi si gbɛki blɛd.

Jisɔs tumbuku i kintəəŋ ki bwa bu bə mbaŋ wə

(Matiɔ 28:16-20; Mak 16:14-18; Jɔn 20:19-23)

36 Asi bɔ ni kɛiŋki bɔ dzaka yakadəiŋ, Jisɔs wi mwi ka chiŋ tumbuku i bɔ kintəəŋ ka bəni i bɔ a, "Ma kimbɔiŋni num bəh mbɛiŋ."
37 Ndzaŋ kwa bɔ, bɔ bá lwa, ka bá kwaka a yudɔkɔ bɔ yɛiŋ num ŋkwusa.
38 Wi bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ lwaki nə? Akɔ kɔm nə wə mbɛiŋ məŋniki mih a?
39 Mbɛiŋ tsêiŋ kaŋ yiŋ bəh gvu yiŋ ka mbɛiŋ kǐə a, akɔ na mih. Mbɛiŋ mômyi gwu yiŋ mbɛiŋ ka ni kǐə, kɔm ŋkwusa si kaŋa kə nyam yi gwu bəh bikuŋɔ asi mbɛiŋ yɛiŋki mih kaŋa."
40 Asi wi dzaka yakadəiŋ, ka chusi kaŋ yi bəh gvu yi i bɔ.
41 Bɔ tsɛiŋ Jisɔs, kinsaŋli wɔɔ bɔ, bɔ ka chiŋ num alə. Yi gaka bɔ i bum a, akɔ wi. Wi dza bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ kaŋaki lə fiɛŋ fidzini fa a?"
42 Bɔ dzɔ kiŋka ki bwɔkɔ yi waŋni, nya i wi.
43 Wi dzɔ dzi i bɔ nshiŋ.
44 Wi ka dzaka i bɔ a, "Gia yələ mbɛiŋ yɛiŋ daiŋ, akɔ gia yə mih nǐ dzakaki i mbɛiŋ kɔm yi mih kɛiŋ bəmbɛiŋ. Mih nǐ dzaka a, gia yichi yə bə nǐ nyaka kɔm mih i kiŋwakti ki Muses wə, bə i biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ wə, bəh i kiŋwakti Kinyaksi wə, kaŋaki i dzô kpêiŋ."
45 Wi ka wɛli mfi bibɔ, bɔ kiə gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə.
46 Wi ka dzaka i bɔ a, "Bə ni nyaka a Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kaŋaki lə i yêiŋ bəŋgəkə i kpǐ, i kaŋ yitali wə, wi bi fǐəni dzô i kpi wə.
47 Yi kɔ tə a, bə bi yǐsi i kintəəŋ ki Jɛlusalɛm i fûkuki i bitumi bichi kɔm yɛli wi a bəni bəchi kwûni shɔ́m yibɔ ka Nyɔ bi dâlinya chu bibɔ.
48 Akɔ mbɛiŋ bələ mbɛiŋ kaŋaki i ni fûkuki asi mbɛiŋ nǐ yɛiŋ yi.
49 Mbɛiŋ wôkɔli, mih ni chiŋsi lə kinya kə Ba wuŋ nǐ kaka i mbɛiŋ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bâaŋ a fa i kwili kintəəŋ mbɛiŋ wôkɔliki, i tsô bûku i jɔbi wə ŋga biə bi nyə bɛiŋ bi shi dzə i mbɛiŋ wə."

Jisəs nyə yaka i bɛiŋ
(Mak 16:19)

50 Wi dzɔ bɔ buku i kwili kintəəŋ, ka
tsə bəh bɔ i dzəh yi dəəŋ i kɔmsi i kwili
wi Bɛtani wə, wi gəŋsi kaŋ yi i bɛiŋ, jiə
kimbɔiŋsi i bɔ wə.
51 Asi wi nǐ kɛiŋki wi jiə kimbɔiŋsi i bɔ wə
yaka, wi dza bee bɔ ka bə́ yaka tsə i bɛiŋ, ka
yaka laka i dzə́kəh yibɔ wə.
52 Bɔ nya kiŋkɔksi kimbum i wi, ka dza
fiəni tsə i Jɛlusalɛm bəh kinsaŋli i shə́m yibɔ
wə.
53 Bɔ tsə ka shiki a juŋ yi fəni yi gia wə,
kɔksi Nyɔ jɔbi wichi.

Ntum wi ndzəŋni wə wi kə kəm Jisəs si Jən nǐ nyaka

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Jən kələ mə

Ntum wi ndzəŋni wələ Jən nǐ nyaka kə i chusi a Jisəs kə Ja yi Nyɔ yə yi nǐ kə i kin'yisi wə, yi kaŋa kə kiŋgəksi, a num yi yə yi nǐ fiəni chu mi wiwəm. Kiŋwakti kələ mwi dzakaki a ntum wi ndzəŋni wələ kə num bə nǐ nyaka ka bəni bà bɔ faki ki bi bûm a Jisəs kə Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, a num wi wainŋ Nyɔ, a bɔ ka jǐə shɔ́m i wi wə, ma bɔ ni kwati nəni kə ki bi tsə ka kə (20:31).

Gia yə Jən nyaka i kiŋwakti kələ mə fiəni nyaka chukuli kə kəm kinya kə ki kə nəni kə ki bi tsə kaa kə, yi num kəm Klistus. Kinya kələ kə mbum bi Nyɔ biə bi yisi i liə, bi num i bəni bà bɔ kə bɔ bum a Jisəs kə dzəh yi Nyɔ, wi num ŋkəŋ, wi num nəni. Dzəh yidəkə yə Jən nǐ nyaka kiŋwakti kələ yɛiŋ lansi kə chi chi kə i chusiki si Jisəs nǐ dzəki gia yə bəni kiəki i nəni kələ mə i lani si gia yi kiŋ'waka kə.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-18 Kin'yisi kəm Ja yə yi nǐ fiəni chu mi wiwəm
1:19-51 Kəm Jən Julibəkə bəh bwa bə mbaŋ bə Jisəs bə ninshiŋ
2:1–12:50 Kəm si Jisəs nǐ nyaniki fəki nəm wi
13:1–19:42 Kəm kaŋ yi Jisəs yi kiŋgəksi i Jɛlusalɛm bəh i kəmsiki fɛiŋ
20:1-31 Kəm si Bah Jisəs nǐ dza i kpi mə, chusi gwu i bəni bu
21:1-25 Kiŋgəksi: Jisəs chusi gwu i bwa bu bə mbaŋ i Galili

Ja fiəni chu mi wiwəm

1 I kin'yisi wə a nǐ kə num Ja si num lə. Ja yiwə nǐ kə bəh Nyɔ, Ja yiwə num Nyɔ.

2 Wi nǐ kə wi si num lə i kin'yisi wə bəh Nyɔ.

3 Nyɔ nǐ maa biɛiŋ bichi tsə i kaŋ yi wə. Fiɛŋ fidəkə kəkə na fimu fiə Nyɔ nǐ maa wi kəbi.

4 I wi mə kə nəni, ayaka nəni kələ num bainŋni i bəni wə.

5 Bainŋni biwə bainŋki i jisi wə, ayaka jisi biwə kəbi i nyumsi bi.*

6 Mi widəkə nǐ kələ wə Nyɔ nǐ faaŋ, yɛli wi num Jən.

7 Wi nǐ dzə i dzaka kəm bainŋni, bəh i beeŋ nsaka wi bainŋni biwə, ka wi fə bəni bəchi bi jǐə shɔ́m i bainŋni biwə wə.

8 Jən mwi nǐ kəkə bainŋni biwə. Wi nǐ dzə a beeŋ nsaka i bainŋni biwə.

9 Bainŋni bi ŋkəŋ biwə biə bi chusiki bainŋni i bəni bəchi nǐ dzəki lə i mbi wələ mə.

10 Wi nǐ kələ i mbi wələ mə, mbi wələ num Nyɔ nǐ maa tsə i kaŋ yi wə, ayakalə bəni bà bɔ kə bə mbi wələ nəki kiə kə wi.

11 Wi nǐ dzə i mbu, ayaka bɔ nəki dzɔ kə wi.

12 Ayakalə, bəni bəchi bà bɔ nǐ dzɔ wi, jiə shəm i yɛli wi wə, wi nya ŋga i bɔ a bɔ nûmki bwa bə Nyɔ.

13 Ayaka bwa bə Nyɔ bələ kəkə bà bə bwə biəli mwa mi chwəŋkijuŋ, nabə i kiŋkəŋ ki mi wə, nabə mbwə wi mi wiwəm. Bə bwə bɔ biəli a num mbwə wə akə wi Nyɔ.

14 Ja yiwə nǐ fiəni chu mi wiwəm ka nəki i buku kintəəŋ, num wi jikə bəh kiŋkəŋ ki Nyɔ bəh ŋkəŋ. Ayaka buku yɛiŋ kiŋkəkni ki. Kiŋkəkni kiwə num ki Wainŋ wi shəŋ wə wi nyə i Ba wi wə.

15 Jən nǐ num mbeeŋ nsaka kəm wi, ka wiliki dzaka a, “Wələ kə mi wə mih ni dzakaki kəm wi, dzaka a, ‘Mi wə wi dzəki i mih jum kəkniki lə tsə mih, kəm wi nǐ kələ na ka mih numki.’ ”

16 Si wi kə wi jikə bəh kiŋkəŋ ki Nyɔ, wi ka nyaki bukumbɛiŋ bəchi bəh kiŋkəŋ i kiŋkəŋ bɛiŋ.

17 Bukumbɛiŋ kiə a Nyɔ nǐ nya bənchi tsə i kaŋ yi Muses wə. Ayakalə, mbum bi Nyɔ bəh ŋkəŋ dzə ka tsəki i kaŋ yi Jisəs Klistus wə.

18 Mi widəkə kəkə wə wi num yɛiŋ Nyɔ. Akə a Wainŋ wi wimu wə shəŋ wə wi num kəmsi i Ba wi kpəŋ wə wi fə bukumbɛiŋ kiə wi.

* **1:5** Na yaka, jisi biwə kəbi i kiə wi.

Mi wə Jɔn Njulibɔkɔ nǐ kɔ wi (Matiə 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Yələ kɔ gia yə Jɔn nǐ dzaka i jəbi wə
kifwu ki Bəju i Jɛlusalɛm nǐ faaŋ bətii mfə
gia bəh bəni bə Lɛwi a bɔ tsə̂ bǐkə i Jɔn a, akɔ
wi ndə a.
20 Jɔn nǐ ka nəiŋma dəkə i chukuli kimbikə
kibɔ. Wi nǐ dzaka bəh dzaka ki a, “Mih kɔkə
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.”
21 Bɔ bikə i wi a, “Wɔ kɔ la ndə? Akɔ wɔ
Ɛlaja ma?” Wi chukuli i bɔ a, “Mih kɔkə
Ɛlaja.” Bɔ ka chu bikə i wi a, “Akɔ wɔ wə Mi
wi Ntum wi Nyɔ wə ma?” † Wi nəiŋma.
22 Bɔ ka chu bikə i wi a, “Wɔ kɔ la ndə? Wɔ
dzaka la a nə kɔm bə gwu ya? Fûku ka buku
kwati gia yə buku kɔ fiəni tsə chukuli i bəni
bà bɔ si faaŋ buku.”
23 Jɔn ka chukuli i bɔ si Isaya mi wi ntum
wi Nyɔ nǐ dzakaki a,
“Akɔ mih ja yə yi wiliki i chwa a,
‘Bə lûmsi dzəh yi Bah a yi nûm chəŋ.’ ”
24 Bəni bələ kɔ num a nǐ faaŋ Bəfalasi bɔ.
25 Bɔ ka bikə i Jɔn a, “Wɔ kabə num kə
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, wɔ num kə Ɛlaja,
nabə Mi wi Ntum wi Nyɔ wə, wɔ ka bə juliki
bəni i bɔkɔ kɔm nə la?”
26 Jɔn ka chukuli i bɔ a, “Mih kɔ mfiŋ a
juliki bəni i bɔkɔ mə, ayakalə mi widɔkɔ kɔlə
i mbɛiŋ kintəəŋ wə mbɛiŋ kiəki kə wi.
27 Wi kɔ wə wi dzəki i mih jum, na mih
kpɛiŋni kə i shwali dzu yi yigvu.”
28 Gia yələ yichi nǐ dzɔ di a num i Bɛtani
i kiwuŋ ki Bɔkɔ yi Jɔdan wə i di biə Jɔn nǐ
juliki bəni i bɔkɔ.

Jɔn chusi Waiŋ Jaka ki Nyɔ i bəni

29 Si chɔkɔ ni buku wɔɔ, Jɔn yɛiŋ si Jisɔs
dzəki, wi ka dzaka a, “Mbɛiŋ tsə̂iŋ, wələ kɔ
Waiŋ Jaka wi Nyɔ wə wi dzɔki bwiliki chu
bi mbi wələ!
30 Wələ kɔ wi wə mih nǐ dzakaki kɔm wi
a, ‘Mi widɔkɔ dzəki i mih jum kɔkni tsə mih,
kɔm wi nǐ kɔlə na ka mih numki.’
31 Mih mwi nǐ kiəki kə wi. Ayakalə, mih
ni dzə ka juliki bəni i bɔkɔ ka bəni bə Islae
kǐə wi.”
32 Jɔn nǐ kɔ wi dzaka a ŋgaiŋ kɔ mbeeŋ
nsaka wiwɔ, ka dzaka a, “Mih nǐ yɛiŋ
Kiŋ'waka ki shi dzə bɛiŋ ka kimbumi, dzə
num i wi wə.
33 Mih mwi nǐ kiəki kə wi. Ayakalə, mi wə
wi nǐ faaŋ mih a mih dzə̂ jûliki bəni i bɔkɔ
a nǐ kɔ wi dzaka i mih a, ‘Mi wə wɔ ni yɛiŋ
Kiŋ'waka shi dzə i bɛiŋ ka num i wi wə, akɔ
wi wə wi ni juliki bəni num i Kiŋ'waka ki
Baiŋni wə.’
34 Yələ kɔ gia yə mih nǐ yɛiŋ, ka numki
mbeeŋ nsaka wiwɔ a mi wələ kɔ Waiŋ Nyɔ.”

Bəni bà bɔ nǐ yisi num bwa bə Jisɔs bə mbaŋ

35 Chɔkɔ buku wɔɔ, Jɔn ka chu numki i
fɛiŋ i di biə wi nǐ kɔ bəh bwa bu bə mbaŋ
bəfa.
36 Wi dza yɛiŋ si Jisɔs nyaniki tsəki, ka
dzaka a, “Mbɛiŋ tsə̂iŋ, wələ kɔ Waiŋ Jaka wi
Nyɔ.”
37 Bwa bu bə mbaŋ bə bəfa bà wɔkɔ si wi
dzaka yakadəiŋ, dza ka biəliki Jisɔs.
38 Jisɔs fiəni gwu yɛiŋ si bɔ biəliki, ka bikə
i bɔ a, “Mbɛiŋ nəŋki nə?” Bɔ chukuli i wi a,
“Labay, wɔ nɔki faiŋ?” (Yɛli wələ a Labay kɔ
a, “Mi wi Lanini wi Mbum.”).
39 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ dzə̂ yə̂iŋ.” Bɔ
tsə ka yɛiŋ di biə wi nǐ nɔki. Bəh bɔ shi fɛiŋ
fuu dzə jum. Jɔbi wə bɔ nǐ biəliki wi a nǐ kɔ
ka mbiəŋə mina i fijɔbi.
40 Mi wimu widɔkɔ i bəni bəfa bà kintəəŋ
bɔ nǐ wɔkɔ si Jɔn dzaka ka biəli Jisɔs, a nǐ kɔ
num Andulu wə waiŋnih Samən Bita.
41 Andulu wiwɔ nyə akisəkə tsə nəŋ
waiŋnih wi Samən, fuku i wi a, “Buku si
yɛiŋ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka” (a num a
Klistus).
42 Ayakadəiŋ, wi ka dzɔ dzə bəh Samən i
Jisɔs. Jisɔs tsɛiŋ wi ləəə, ka dzaka a, “Wɔ kɔ
Samən waiŋ Jɔn. Bə ni bɔɔŋki wɔ a Sɛfas.”
(Yɛli wələ a Sɛfas kɔ a Bita).‡

Jisɔs bɔɔŋ Filib bəh Natanial

43 Chɔkɔ buku wɔɔ, Jisɔs yɛiŋ a ŋgaiŋ si
kɔlə i tsə i kimbu ki Galili wə. Wi tsə ka yɛiŋ
Filib, dzaka i wi a, “Wɔ bǐəli mih.”
44 Filib wələ nǐ kɔ mi i kwili wi Besayda
wə. Kwili wələ nǐ kɔ wi Andulu bəh Bita.
45 Filib tsə nəŋ Natanial dzaka i wi a,
“Buku yɛiŋ lɔ mi wə Muses nǐ nyaka i
Kiŋwakti ki Bənchi wə kɔm wi, bəh wə bəni
bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka tə kɔm wi. Mi wələ
kɔ num Jisɔs wi Nasali waiŋ Yɔsɛf.”

† **1:21** Bəju bəduli nǐ wɔkɔli mi wi ntum wi Nyɔ wə Ɛlaja a wi fiəni dzə kɛiŋsi dzəh yi Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, (Mala. 4:5), bədɔkɔ wɔkɔli mi wi ntum wi Nyɔ aka Muses (Dit. 18:15). ‡ **1:42** Yi num a Tə.

46 Natanial chukuli i wi a, “Gia yindzɔŋni
yidɔkɔ kɔlə i buku dzə i Nasali a?” Filib
dzaka i wi a, “Dzɑ̂ yɛ̂iŋ.”
47 Jisɔs dza yɛiŋ si Natanial dzəki i wi wə,
wi ka dzaka i wi kɔm wi, “Mbɛiŋ tsɛ̂iŋ, mi
wələ kɔ na mi wi Islae wi ŋkɔŋ. Nɔni kintəkə
kidɔkɔ kɔkə i wi wə.”
48 Natanial bikə i Jisɔs a, “Wɔ nyani dəiŋ
ka wɔ kiə mih?” Jisɔs chukuli i wi a, “Na ka
Filib tsɛiŋki i dzə bɔɔŋ wɔ, asi kɔ num mih si
yɛiŋ lɔ wɔ i chwɔŋ ki kpɛiŋ wi fig wə.”§
49 Natanial chukuli i wi a, “Labay, wɔ kɔ
Waiŋ Nyɔ! Wɔ num Ŋkuŋ wi Islae!”
50 Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ bum mih i liə
kɔm mih dzaka i wɔ a mih si yɛiŋ wɔ i chwɔŋ
ki kpɛiŋ wə a? Wɔ bi yɛiŋki lə gia yimbum yi
tsə yələ.”
51 Jisɔs chu dzaka i wi a, “Mih fukuki ŋkɔŋ
i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi yɛiŋ lə si bɔɔli wɛli gwu,
bəchinda bə Nyɔ yaka chu shi, i mi wə yɛli
wi kɔ Waiŋmi wə.”

2

Jisɔs kwuni mwi i mbih

1 A dzə num i kaŋ yitali wə, bə ka fəki bini
bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ, a nǐ kɔ i kwili
wi Kana wə i kimbu ki Galili wə, ayaka nih
Jisɔs num fɛiŋ.
2 Bə nǐ kɔ bə laka tə Jisɔs bəh bwa bu bə
mbaŋ i bini biwɔ wə.
3 Mbih dza kaa, nih Jisɔs ka dzaka i wi
fɛiŋ a, “Bə chu kaŋaki kə mbih.”
4 Jisɔs chukuli i wi a, “Miŋkpaŋa, yələ
kaŋaki i fə nə bəh mih a? Jɔbi wuŋ ka kpəŋ
dəkə.”
5 Nih wi ka dzaka i bəni bə gaani a, “Gia
yichi yə wi ni dzaka a mbɛiŋ fɑ̂, mbɛiŋ fɑ̂.”
6 A nǐ kɔ bikəŋə bisɔ num fɛiŋ num bə
kɛiŋsi bəh təh. Kəŋə yələ nǐ kɔ yə Bəju nǐ jiəki
mwi yɛiŋ a bɔ wɔkɔki gwu yibɔ yɛiŋ yi baiŋ
i Nyɔ nshiŋ. Kpəŋə wimu nǐ dzɔki lə mwi ka
bəlita mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəte (75) i tsə buku
bəlita gbi jwɔfi ntsɔ bəte (115). 7 Jisɔs ka dza
dzaka i bəni bə gaani bəwɔ a, “Mbɛiŋ tôkɔ
ǰíksi mwi i kəŋə yələ mə.” Bɔ ka jiə mwi i
kəŋə yiwɔ mə yi jikə.
8 Wi ka dzaka i bɔ a, “I liə mbɛiŋ tôkɔli
midɔkɔ mbɛiŋ tsɑ̂ nyɑ̂ i fwu wi bəni bə
gaani.” Bɔ ka tɔkɔli tsə nya.
9 Fwu wi bəni bə gaani wə ka dzɔ mɔm
mwi miwɔ, wɔkɔ num mɔ fiəni lɔ i mbih. Wi
bá məŋ a mələ mbih nyə faiŋ na. (Ayakalə,
bəni bə gaani bà bɔ nǐ tɔkɔ mwi miwɔ nǐ
kiəki lə di biə mɔ buku). Ayaka fwu wi bəni
bə gaani ka bɔɔŋ nyum miŋkaŋa wimfiaŋ
wiwɔ,
10 bikə i wi a, “Bəni si yisi gaa fibɔ num
mbih mi ndzɔŋni i bini wə, i jɔbi wə bəni mu
fwuli, bɔ ka gaa mə mɔ ndzɔŋki kə. Wɔ ka
yiŋni jiə mbih mə mɔ ndzɔŋki ka dzəki bəh
mɔ num i liə a?”
11 Kələ nǐ kɔ kinchəsi ki ninshiŋ kə Jisɔs
nǐ fə yi chusi kiŋkɔkni ki. Wi nǐ fə yi num
i kwili wi Kana wə i kimbu ki Galili wə. Si
wi fə yakadəiŋ yi chusi kiŋkɔkni ki, bwa bu
bə mbaŋ ka jiə shɔm yibɔ i wi wə.
12 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs ka nyə shi tsə i
Kafanaum bəh nih wi bəh bwa bə nih wi bə
nyuku bəh bwa bu bə mbaŋ, bəh bɔ nɔ dzɔ
fɛiŋ i kaŋ yidɔkɔ wə.

Jisɔs kəŋŋ bwili bəni bə shi i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ mə

(Matiə 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Chɔkɔ bi Dzini bi Bəju bə nǐ bɔɔŋki a
Ntsədaŋ nǐ kɔmsiki dzəki, Jisɔs nyə yaka tsə
i Jɛlusalɛm.
14 Si wi nǐ tsə buku i juŋ yi fəni yi gia
wə, yɛiŋ bəni bɔ taŋni bəna’ bəh shwáŋ bəh
bimbumi bəh bəni bà bɔ nǐ kwuniki kpɔ
num bɔ numyi i kuku fɛiŋ.
15 Wi dzɔ bəkwu ka kɛiŋsi figbaŋa yɛiŋ,
kɔŋŋ bwili bɔ bəchi tasi bəh shwáŋ bəh
bəna’ bəwɔ i juŋ yi fəni yi gia wə. Wi chu
shuku tɔkɔ kpɔ wi bəni bà bɔ nǐ kwuniki,
chini shi bibaŋ bibɔ,
16 dzaka i bəni bà bɔ nǐ taŋniki bimbumi
a, “Mbɛiŋ dzɔ̂ bûku bəh biɛiŋ biələ fa. Kiə
mbɛiŋ ki dzɔ̂ kə juŋ yi Bah wuŋ i fíəni i juŋ
yi shi wə.”
17 Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa bu bə mbaŋ
ka kwaka gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ
wə a, “Kiŋkɔŋ kimbum kə mih kaŋaki i wɔ
dzu ki kɔlə i wɔɔ mih num wɔɔni.”
18 Kifwu ki Bəju ka bikə i wi a, “Gia yə yi
chusiki kiŋkɔkni ka, yə wɔ kɔ i fə i chusi i
buku a bə nya ŋga i wɔ i fɑ̂ yələ akɔ na nə?”

§ **1:48** Kpɛiŋ wi “fig” wələ i tumi ki Islae wə kɔ bə dzi mintam miwɔ.

19 Jisəs chukuli i bə a, “Mbɛiŋ shâkyi juŋ yi fəni yi gia yələ, ma mih ni dzə kaŋ yitali mih fiəni dzasi yaksi yi i bɛiŋ.”
20 Bəju bəwə ka dzaka i wi a, “Yi nǐ dzə jía mbaŋnyani ntsə bəsə i maa juŋ yi fəni yi gia yələ, wə bá dzaka mfia a wə kələ i dzə a kaŋ yitali i fiəni dzasi yaksi yi a?”
21 Ayakalə, juŋ yi fəni yi gia yələ Jisəs nǐ dzakaki, a nǐ kə num gwu yi.
22 Ayakadəiŋ, jəbi wə wi nǐ dza i kpi wə, bwa bu bə mbaŋ ka kwaka a fa kə gia yə wi nǐ dzaka. Bə ka bum gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Nyə wə, chu bum ndzaka wə Jisəs nǐ dzakaki.
23 Jəbi wə Jisəs nǐ kə i Jɛlusalɛm i Dzini bi Ntsədaŋ biə wə, bəni bəduli nǐ jiə shəm yibə i yɛli wi wə kəm bə binchəsi biə wi nǐ fəki ki chusi kiŋkəkni ki.
24 Ayakalə, Jisəs nǐ ka jiə dəkə mfi bi i bə, kəm wi nǐ kiəki lə bəni bəchi si bə kə.
25 Wi nǐ nəŋki kə i wəkə gia yidəkə yə mi wiwəm widəkə fukuki i wi kəm mi, kəm wi nǐ kiəki lə fiɛŋ fiə fikə i mi wiwəm shəm.

3

Jisəs dzaka i Nikədəmus kəm mbwə wimfiaŋ

1 Mi wi mbaŋ wi Bəfalasi widəkə nǐ kə bə bəəŋ a Nikədəmus, wi num mi i mbaŋ wi kifwu ki tumi ki Bəju wə.
2 Mi wələ nǐ dza dzə i Jisəs nchəkə, ka dzaka i wi a, “Labay, buku kiəki lə a wə kə mi wi lanini wə wi nyə i Nyə, kəm mi widəkə kəkə wə wi kə i fə kinchəsi ki gia yələ wə fəki lə, yi chusi kiŋkəkni ki Nyə, Nyə kəbi bəh wi.”
3 Jisəs chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, a kəbi a bə bwə lə mi, i mbwə wimfiaŋ wə, wəmaka mi kəkə bi yɛiŋ ŋkuŋ bi Nyə.”
4 Nikədəmus bikə i Jisəs a, “Yi kə i num na dəiŋ, i chu bwə mi num wi ta lə a? Wi kələ i chu fiəni liə i nih wi shəm ka wi chu fiəni bwə wi a?”
5 Jisəs chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, a kəbi a bə bwə lə mi i mwi mə bəh i Kiŋ'waka wə, wi kəkə i bi liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.
6 Mi wiwəm bwəki mi wiwəm, kiŋ'waka bwə Kiŋ'waka.
7 Kiə dzaka ma wômki wə, a mih dzakaki i wə a bə kaŋaki i bwô mbɛiŋ bəchi i mbwə wimfiaŋ wə.
8 Fiəkə si tsə asi yi kəŋki, wə wəkə si yi tsəki, ayakalə wə kəbi i fuku a yi nyə faiŋ na, yi tsə sə faiŋ na. Yi kə a liŋ i mi wichi wə wi kə num bə bwə wi i Kiŋ'waka wə.”
9 Nikədəmus ka təmki a, “Yələ kə i nyani dəiŋ a?”
10 Jisəs chukuli i wi a, “Wə kə mi wi lanini wi bəni bə Islae, wə kiə kə yələ a?
11 Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, buku dzakaki gia num yə buku kiəki, beeŋ nsaka wi gia, a num yə buku kə buku yɛiŋ, ayakalə mbɛiŋ bum kə gia yə buku dzakaki.
12 Mih kabə fuku gia i mbɛiŋ a num yi fa kuku mbɛiŋ bum kə, mbɛiŋ bi nyani na dəiŋ i bum yə mih dzakaki a num yi tumi ki bɛiŋ wə a?
13 Mi widəkə məŋ wə wi num yaka i bɛiŋ. Akə shəŋ a wi wə wi nǐ nyə dzə fɛiŋ ka shi dzə fa kuku, mi wələ kə mi wə yɛli wi kə Waiŋmi.
14 Asi Muses nǐ shəŋsi juŋŋ yə bə nǐ kɛiŋsi bəh chwaka i kpɛiŋ bɛiŋ i chwa, yi kə a liŋ asi bə kaŋaki i ni shâŋsi mi wə yɛli wi kə Waiŋmi,
15 ka na ndə wə wi kə wi jiə shəm i wi wə, wi ni kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə.”
16 Nyə nǐ kəŋ mbi wələ nalə, ka faaŋ Waiŋ wi wimu shəŋ, a na ndə wə wi jiə shəm i wi bi laka kə, wi bi kwatiki num nəni kə ki bi tsə kaa kə.
17 Nyə nǐ ka faaŋ dəkə Waiŋ wi i mbi wələ wə a wi dzô sâka bəni a bə gbə nsaka. Wi nǐ faaŋ a wi dzô bwíli bə num bwilini.
18 A na ndə wə wi kə wi jiə shəm i wi wə, bi gbə kə nsaka. Ayakalə, mi wə wi ka jiə dəkə shəm i wi wə, wəmaka gbə lə nsaka, kəm wi ka jiə dəkə shəm i yɛli wi Waiŋ Nyə wə akə a wi shəŋ.
19 Yələ kə dzəh yə bə bi təiŋki nsaka wiwə yɛiŋ, kəm baiŋni kə bi dzə i mbi wə, bəni yiŋni kəŋ fibə num lə jisi tsə baiŋni. Bə kəŋki yakadəiŋ kəm kimfə kibə kə kichu.
20 Na ndə wə kimfə ki kə kichu wi si baiŋŋ lə baiŋni, wi kəkə i buku dzə i di biə baiŋni kə ka kimfə ki ma ni chusi.
21 Ayakalə, na ndə wə wi fəki gia yi chəŋ wi si dzə num i baiŋni wə, ka kimfə ki ni chusiki a, akə ki mi wə wi kə bəh Nyə.

Jən dzaka a Jisəs tsəki lə ŋgaiŋ

22 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs bəh bwa bu bə
mbaŋ nyə tsə i kimbu kidɔkɔ wə i Judea. Bəh
bɔ tsə ka num fɛiŋ, wi ka juliki bəni i bɔkɔ.
23 Jɔn tə nǐ juliki bəni i bɔkɔ i kwili wi Ɛnɔn
wə i kɔmsi i Salim kɔm mwi nǐ kɔ fɛiŋ nalə.
Bəni ka dzəki wi juli bɔ i bɔkɔ.
24 Yələ gia nǐ num maka bə fah Jɔn i juŋ yi
nsəŋ wə.

25 Bwa bə Jɔn bə mbaŋ bədɔkɔ bəh mi wi
Ju widɔkɔ ni dza yisi kiŋgukuli kɔm bə gwu
yi wɔkɔni i baiŋki i Nyɔ nshiŋ.
26 Bwa bə mbaŋ bə Jɔn nyə tsə yɛiŋ Jɔn,
dzaka i wi a, “Labay, mi wə mbɛiŋ wi nǐ kɔ i
waka wi Jɔdan wəyaka wə wɔ lansi dzaka
kɔm wi yaka, bə wi yaka wi juliki bəni i
bɔkɔ, bəni bəchi tsə num i wi.”
27 Jɔn chukuli i bɔ a, “Mi kɔkə i num fiɛŋ
fidɔkɔ maka a fə Nyɔ a wi num fi.
28 Mbɛiŋ mwi kɔlə i beeŋ nsaka wuŋ a
mih nǐ dzaka a, mih kɔkə Kimbwili wə Nyɔ
nǐ kaka. Ayakalə, bə nǐ faaŋ mih a mih tsə̂ i
wi nshiŋ.
29 Nyum miŋkpaŋa wimfiaŋ kɔ mi wə wi
kaŋaki miŋkpaŋa wiwɔ. Nsɛiŋ wi nyum
miŋkpaŋa wiwɔ wə wi num bɛiŋ kɔmsi i wi
wə wɔkɔ ja yi, si num bə kinsaŋli na bəh ŋga
si wi wɔkɔ ja yi. Yi kɔ a liŋ si mih kɔ i liə num
mih jikə bəh kinsaŋli.
30 Wi kaŋaki i kɔki tsəki a ninshiŋ, mih dzə
i jum wə.

31 Mi wə wi nyə bɛiŋ wi tsəki lə bəni bəchi.
Mi wi kuku kɔ mi wi kuku, gia yichi yə wi
dzakaki akɔ yi fa kuku. Mi wə wi nyə i tumi
ki bɛiŋ wə tsəki lə bəni bəchi,
32 wi beeŋki nsaka wi gia a num yə wi kɔ
wi yɛiŋ ka chu wɔkɔ. Ayakalə, mi widɔkɔ
kɔkə wə wi bumki gia yə wi dzakaki.
33 Mi wə wi bumki gia yə wi dzakaki, akɔ
wi wə wi chusi a ŋgaiŋ tɔbi gia wiwɔ a Nyɔ
dzakaki ŋkɔŋ.
34 Mi wə Nyɔ faaŋ si dzaka shəŋ a ja yi
Nyɔ, kɔm Nyɔ nya Kiŋ'waka ki i wi kimfəkəli
kɔbi.
35 Tii Waiŋ kɔŋ Waiŋ, ka nya biɛiŋ bichi i
wi kaŋ.
36 Na ndə wə wi kɔ wi jiə shɔm i Waiŋ wələ
wi kwati lɔ nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Mi wə wi
wɔkɔki kə i wi bi kwati kə nɔni. Wəmaka mi
kɔ num shɔm yi Nyɔ bɔkɔ lɔ bəh wi.”

4

Jisɔs bəh miŋkpaŋa wi Samalia widɔkɔ baŋsi i dzəŋə yi mwi wə

1 Jisɔs ka kiə a, Bəfalasi wɔkɔ lɔ a ŋgaiŋ
nɔmki lə, mbaŋ wi bəni dzə ŋgaiŋ juli bɔ i
bɔkɔ tsə Jɔn.
2 Ayakalə, a nǐ mɔŋ dəkə Jisɔs si wi nǐ
juliki mbɛiŋ i bɔkɔ, a nǐ juliki num bwa bu
bə mbaŋ shəŋ.
3 Jɔbi wə wi nǐ kiə yakadəiŋ, ka nyə i
kimbu ki tumi ki Judea wə, ka fiəni tsəki i
ki Galili wə.
4 Wi nǐ kaŋaki i tsə dzəh i kimbu ki
Samalia wə.
5 Wi tsə buku i kwili wi Samalia widɔkɔ
wə bə bɔɔŋ a Sika, wi num kɔmsi i khə wə
Yakɔb nǐ nya i waiŋ wi Yɔsɛf.
6 Dzəŋə yi mwi yə Yakɔb nǐ chum num
fɛiŋ. Si Jisɔs nǐ kɔ wi nyani lɔ nalə ka bɔh, wi
ka num kɔmsi i dzəŋə yi mwi yiwɔ wə. Jɔbi
num wi si num ka mbiəŋə jwɔfi ntsɔ bəfa
nshifɔkɔ.
7 Miŋkpaŋa widɔkɔ i fɛiŋ Samalia dza dzə
i tɔkɔ mwi fɛiŋ, Jisɔs dzaka i wi a, “Nyâ mih
bəh mwi mih mu.”
8 A nǐ kɔ num bwa bə mbaŋ bə Jisɔs tsə i
kwili kintəəŋ i taŋ biɛiŋ bidzini.
9 Miŋkpaŋa wiwɔ bikə i Jisɔs a, “Wɔ kɔ
mi wi Ju, mih num mi wi Samalia, wɔ
nyani dəiŋ na ka wɔ nywaki mwi i mih a?”
Miŋkpaŋa wiwɔ nǐ dzakaki yakadəiŋ, kɔm
Bəju nǐ nyɛnsiki lə bəni bə Samalia.
10 Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ kabə kiə kinya
kə ki kɔ ki Nyɔ, bəh ŋkaiŋni mi wə wi dza-
kaki i wɔ a wɔ nyâ ŋgaiŋ bəh mwi, ma wɔ
tsa wi, a wi nyâ wɔ bəh mwi mə mɔ nyaki
nɔni jɔbi wichi.”
11 Miŋkpaŋa wiwɔ fiəni bikə i Jisɔs a, “Bah
wuŋ, wɔ kaŋaki kə fiɛŋ fidɔkɔ ka wɔ tɔkɔli
mwi yɛiŋ, dzəŋə yi mwi yiwɔ liə nalə, wɔ ki
dzɔki faiŋ mwi mə mɔ nyaki nɔni jɔbi wichi
a?
12 Yi kɔ a wɔ tsəki lə tii wibuku Yakɔb wə
wi nǐ chum jiə dzəŋə yələ i buku, na wi mwi
nǐ muki lə mwi yɛiŋ wə, bwa bu mu, nyám
yi mu tə a?”
13 Jisɔs chukuli i wi a, “Mi wichi wə wi mu
mwi mələ, kindɔŋ ki mwi bi fiəni wɔmki lə
wi.
14 Ayakalə, na ndə wə wi mu mwi mə mih
nya i wi, kindɔŋ ki mwi bi chu wɔmki kə wi.

Mwi mə mih ni nya i wi mɔ bi fiəni chu ntɔŋ wi mwi mə mɔ bukuki i wi wə jɔbi wichi, mɔ dzə nya wi bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə.”

15 Miŋkpaŋa wiwɔ ka dzaka i Jisɔs a, “Bah wuŋ, nyâ mih bəh ŋkaiŋni wi mwi mələ, mə kindɔŋ ki mwi bi chu wɔmki kə mih ka mih ma chu dzâki fa i dzâ tôkɔ mwi.”

16 Jisɔs dzaka i wi a, “Tsâ bôɔŋ nyu wa ma mbɛiŋ wi dzâ.”

17 Miŋkpaŋa wiwɔ chukuli i wi a, “Mih kaŋaki kə minyuku.” Jisɔs ka dzaka i wi a, “Wɔ dzaka ŋkɔŋ si wɔ dzaka a wɔ kaŋaki kə minyuku.

18 Wɔ kɔ wɔ si kaŋa lɔ bənyuku bəte, wə mbɛiŋ wi kɔ i liə a mɔŋ nyu wa. Gia yə wɔ dzakaki akɔ ŋkɔŋ.”

19 Miŋkpaŋa wiwɔ dzaka i Jisɔs a, “Bah wuŋ, mih yɛiŋ i liə a wɔ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ.

20 Bətii bəbuku nǐ shiki tsaki Nyɔ i ŋkwuŋ wələ wə, ayaka mbɛiŋ Bəju dzaka fimbɛiŋ a di biə bəni kaŋaki i tsâki Nyɔ kɔ a i Jɛlusalɛm.”

21 Jisɔs chukuli i wi a, “Miŋkpaŋa, bum gia yə mih fukuki i wɔ. Jɔbi bi dzəki lə wə mbɛiŋ bi tsaki i Ba Nyɔ a chu num kə i ŋkwuŋ wələ wə nabə i Jɛlusalɛm.

22 Mbɛiŋ bəni bə Samalia tsaki fiɛŋ fiə mbɛiŋ kiəki kə, ayaka buku Bəju tsa fiɛŋ fiə buku kiəki, kɔm mbɔiŋ tsəki dzəh i Bəju wə.

23 Ayakalə, jɔbi dzəki lə, ayaka wi dzə lɔ wə bəni bà bɔ tsaki Nyɔ ŋkɔŋ ŋkɔŋ bi tsaki Nyɔ Ba i kiŋ'waka wə bə i ŋkɔŋ wə.* Fa kɔ ŋkaiŋni wi bəni bà Nyɔ Ba nəŋki a bɔ tsaki i wi.

24 Nyɔ kɔ kiŋ'waka, bəni bà bɔ tsaki i wi, kaŋa i tsaki i kiŋ'waka wə bə i ŋkɔŋ wə.”

25 Miŋkpaŋa wiwɔ dzaka i Jisɔs a, “Mi kiəki lə a Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka dzəki lə, wə bə bɔɔŋ a Klistus. I jɔbi wə wi bi dzəki, wi bi fuku baiŋsi lə gia yichi i bukumbɛiŋ.”

26 Jisɔs dzaka i wi a, “Mih wələ mih dzakaki i wɔ akɔ wi wiwɔ.”

27 A jɔbi wiwɔ wə, bwa bə Jisɔs bə mbaŋ ka fiəni dzə. Dzaka wɔm bɔ a wi dzakaki bə miŋkpaŋa. Ayakalə, mi widɔkɔ i bɔ wə nəki bikə kə i wi a wi nəŋki nə a, nabə a Jisɔs dzakaki bə miŋkpaŋa wələ kɔm nə a.

28 Miŋkpaŋa wiwɔ ka jiə bee kpəŋə wi wi mwi fɛiŋ, tsə i kwili kintəəŋ fuku i bəni a,

29 “Mbɛiŋ dzâ yɛiŋ mi widɔkɔ wə wi dzə ka fukuki gia yichi yə mih num fə. Yi kɔlə i numki a mi wələ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka a?”

30 Bəni buku i kwili wə ka tsəki i Jisɔs.

31 A nǐ kɔ bwa bə mbaŋ bə Jisɔs baaŋ a tsaki Jisɔs dzaka i wi a, “Labay, dzî.”

32 Ayakalə, Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih kaŋaki lə biɛiŋ bidzini i dzi mbɛiŋ kiə kə bi.”

33 Bwa bu bə mbaŋ ka kainyiki dzakayi a bɔ bɔ a, “Mi widɔkɔ baaŋ dzə nya lə biɛiŋ bidzini i wi a?”

34 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Biɛiŋ biŋ bidzini kɔ i fâki gia yə wi wə wi faaŋ mih kɔŋki, bəh i kâasi nɔm wi wichi.

35 Ntə mbɛiŋ dzakaki fimbɛiŋ a baaŋ kifiəŋŋ kinaa, ka jɔbi wi kɔhni kpɛiŋ na? Mih dzaka i mbɛiŋ a, mbɛiŋ gĩŋsi dzákəh i bɛiŋ ma mbɛiŋ tsêiŋ yêiŋ asi biɛiŋ kpɛiŋ i kikhə wə ka bə kôhki.

36 Mi wə wi kɔhki kaŋaki lə ŋgɔm wi, wi juŋniki jiəki dzɛiŋ i nɔni kə ki bi tsə kaa kə, ayaka ka mi wə wi gbɛli bəh mi wə wi kɔhki bi chiŋniki laŋki lə i mi wimu wə.

37 Gia yələ chusiki a ndi wələ kɔ ŋkɔŋ wə wi dzakaki a, ‘Mi widɔkɔ si gbɛli lə, ayaka mi widɔkɔ kɔh.’

38 Mih faaŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ tsâ kôh biɛiŋ biə mbɛiŋ nǐ ka nɔm dəkə. Bəni bədɔkɔ nɔm, mbɛiŋ liə i ndzɔŋni bi nɔm wibɔ wə.”

Bəni bə Samalia bəduli jiə shɔm i Jisɔs wə

39 Bəni bə Samalia bəduli i kwili wiwɔ wə nǐ jiə shɔm i Jisɔs wə kɔm bə gia yə miŋkpaŋa wiwɔ nǐ dzaka i bɔ, a wi fuku ŋgaiŋ gia yichi yə ŋgaiŋ nǐ kɔ num ŋgaiŋ fə.

40 Ayakadəiŋ, jɔbi wə bɔ nǐ dzə yɛiŋ Jisɔs, tsa a bəh bɔ nô. Wi bum, bəh bɔ nɔ kaŋ yifa.

41 Bəni bəduli ka chu jiə shɔm i Jisɔs wə kɔm bə ndzaka wi.

42 Bəni bəwɔ dzaka i kpaŋa wiwɔ a, “Buku ka jiə dəkə shɔm i wi a kɔm gia yə wɔ si dzaka shəŋ. Buku mwi si wɔkɔ lɔ bəh bintuni bibuku, ka kiə lɔ a mi wələ kɔ Mbwili wi mbi wələ ŋkɔŋ.”

Jisɔs chuku waiŋ mi wimbum

43 Kaŋ yiwɔ yifa tsə, Jisɔs nyə ka tsəki i Galili.

* **4:23** Bəni bədɔkɔ yɛiŋ a kiŋ'waka kələ kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni, ayaka bədɔkɔ yɛiŋ a yi kɔ kiŋ'waka ki mi wə.

44 Wi mwi nǐ kɔ num wi dzaka lɔ a bə si
kɔksi kə mi wi ntum wi Nyɔ i tumi ki wə.
45 Jɔbi wə wi nǐ tsə buku i Galili, bəni bə
fɛiŋ dzɔ wi bindzɔŋ, kɔm bɔ nǐ kɔ bɔ yɛiŋ gia
yə wi nǐ fə i bini wə i Jɛlusalɛm, kɔm bɔ tə nǐ
kɔlə i bini biwɔ wə.
46 Jisɔs ka bi chu fiəni tsə i Kana i kimbu ki
Galili wə di biə wi nǐ fiəni mwi i mbih. A nǐ
kɔ tikwili widɔkɔ num i kwili wi Kafanaum
wə, waiŋ wi winyukuni gwɛiŋ.
47 Jɔbi wə tikwili wiwɔ nǐ wɔkɔ a Jisɔs
buku lɔ i Judea ka dzə i Galili, wi tsə i wi,
kwuŋ kaŋ a wi shî dzô chûku waiŋ wi ŋgaiŋ,
a wi si num lɔ a dzaka ki kpi wə.
48 Jisɔs ka dzaka i wi a, “Mbɛiŋ kabə num
maka mbɛiŋ yɛiŋ kinchəsi kə ki chusiki
kiŋkɔkni ki Nyɔ, i yɛiŋ tə gia yi dzaka ki
wɔmni, mbɛiŋ bi ma lansi jiə shɔm i mih.”
49 Mi wimbum wiwɔ dzaka i wi, “Ba wuŋ,
dzâ bə kɔmsi nyâ, ka waiŋ wuŋ ma kpi.”
50 Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ tsâ, waiŋ wa
ni baaŋ lə wiwɔm.” Mi wiwɔ nǐ bum gia yə
Jisɔs dzaka i wi, nyə ka tsəki.
51 Si wi nǐ shiki, wi bəh bwa bu bə nɔm
baŋsi, bɔ fuku i wi a waiŋ wi kɔlə wiwɔm.
52 Wi ka bikə i bɔ jɔbi wə wi ni yisi i
bɔniki. Bɔ dzaka i wi a, “A nǐ kɔ i ŋgbu aka
mbiəŋə wimu nshifɔkɔ, gwu yi yakani yiwɔ
bee wi.”
53 Tii waiŋ wiwɔ ka kwaka asi kɔ na jɔbi
wə Jisɔs si dzaka i wi a, “Waiŋ wa ni baaŋ
lə wiwɔm.” Wi bəh juŋ yi yichi ka jiə shɔm i
Jisɔs.
54 Gia yələ kɔ yi kɔmsini yə yi chusiki
kiŋkɔksi yə Jisɔs nǐ fə asi wi buku i Judea ka
dzə i Galili.

5

Jisɔs chuku mi num wi gwɛiŋ i jia mbaŋtia ntsɔ nyaŋ

1 Si yəmaka nǐ tsə, bini bi Bəju bidɔkɔ num
i Jɛlusalɛm, Jisɔs yaka tsə fɛiŋ.
2 Dzəŋə yi mwi yidɔkɔ num fɛiŋ i
Jɛlusalɛm bə bɔɔŋ i já yi Hibulu wə a
Bɛtɛsda, ayaka yi num kɔmsi tsə i Dzaka
Ki mbaiŋ ki Shwáŋ wə. Bɔ nǐ kɔ bɔ maa kidi
ki shini fɛiŋ kite,
3 bəni bə jwéiŋ nǐ shi kwu kɔ a fɛiŋ bəduli
nalə, a nǐ kɔ num bimfəkə, bəh bà bɔ nǐ gbɔki
nyaniki bəh bà bɔ nǐ kpiyi wa wimu. [Bɔ nǐ
shiki nɔyiki fɛiŋ wɔkɔli i jɔbi wə mwi miwɔ
ni dza nəŋni.
4 Chinda wi Bah widɔkɔ nǐ fəki wi dza dzə
i jɔbi jɔbi wə, wi liə nəŋni mwi miwɔ. Mi
wi ninshiŋ wə wi yisi liə yɛiŋ kintəəŋ i jɔbi
wə chinda wiwɔ nəŋni mwi miwɔ, ma wi ni
bɔnih i jwɛiŋ yiwɔ wə, kɔŋ a numki na yi
naiŋ jwɛiŋ.]*
5 Mi widɔkɔ nǐ kɔlə fɛiŋ num wi gwɛiŋ i jía
mbaŋtia ntsɔ nyaŋ.
6 Jɔbi wə Jisɔs nǐ dzə fɛiŋ yɛiŋ wi, kiə a wi
nɔ fɛiŋ na i jɔbi wi dəəŋ wə, ka bikə i wi a,
“Wɔ kɔŋki lə i bɔnih a?”
7 Mi wi jwɛiŋ wiwɔ chukuli a, “Tikwili,
mih kaŋaki kə mi widɔkɔ wə wi kɔ i ləkəsi
mih i bɔkɔ yələ wə jɔbi wə yi nəŋni. Asi num
jɔbi wə yi nəŋni, mih ka nəŋki i liə num mi
widɔkɔ si yisi liə lɔ i ninshiŋ.”
8 Jisɔs dzaka i wi a, “Dzâ bɛiŋ, dzô kiga ka,
wɔ tsôki.”
9 Akisəkə, mi wiwɔ ka bɔnih, dzɔ kiga ki
ka tsəki.

A nǐ kɔ chɔkɔ biwɔ num chɔkɔ bimbam.
10 Bəju ka dzaka i mi wə bə nǐ chuku a,
“Daiŋ kɔ chɔkɔ bimbam nchi bum kə a wɔ
gǐŋ kiga ka.”
11 Wi chukuli i bɔ a, “Mi wə wi si chuku
mih si dzaka a mih dzô kiga kəŋŋ mih
tsôki.”
12 Bɔ bikə i wi a, “Akɔ ndə wiwɔ wi si
dzaka i wɔ a wɔ dzɔ kiga ka ma wɔ tsəki a?”
13 Mi wə bə nǐ chuku, nǐ lansiki kiəki kə
mi wə wi chuku wi, kɔm Jisɔs nǐ kɔ wi dza
liə tsə i kintəəŋ ki mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ kɔ
fɛiŋ.

14 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs yɛiŋ wi i juŋ yi
fəni yi gia mə, dzaka i wi a, “Tsɛ́ĭŋ si wɔ kɔ
wɔ bɔnih lɔ. Kiə wɔ ma chu fôki chu. Wɔ ka
baaŋ a fəki chu, gia yi gumini yidɔkɔ ni gbɔ
i wɔ fuŋ tsə yələ.”
15 Mi wiwɔ nyə tsə fuku i Bəju a, akɔ Jisɔs
wə wi si chuku ŋgaiŋ.
16 Bəju ka yisi ka bwaŋki gvu i Jisɔs chɛiŋ,
kɔm wi nǐ chuku mi wiwɔ a num chɔkɔ i
bimbam wə.
17 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Ba wuŋ si nɔm jɔbi
wichi, mih tə nɔmki ayaka.”
18 Ndzaka wələ fə Bəju ka fiəni nəŋki wi na
bəh ŋga i wôɔ, kɔm a nǐ kɔkə shəŋ a chɔkɔ

* **5:4** Kə fa wə bɔ fəli ka num i biŋwakti bikpu bidɔkɔ wə kə.

bimbam wi nǐ bwiŋ. Wi nǐ bəəŋki tə Nyɔ a Ba wi, chu fəkəni a ŋgaiŋ kɔ a liŋ bəh Nyɔ.

Ŋga biə Nyɔ nya i Waiŋ wi

19 Jisəs dza dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mih Waiŋ kɔkə fə gia yidɔkɔ i ŋga mbiŋ wə. Mih fəki shəŋ a gia yə mih yɛiŋ Ba wuŋ fə. Gia yə Tii Waiŋ fəki, akɔ a yə Waiŋ fəki tə,
20 kɔm Tii Waiŋ wiwɔ kɔŋki lə Waiŋ ka chusi i Waiŋ gia yichi yə wi Tii Waiŋ fəki. Wi kɛiŋ i chu chusi gia i wi yi tsə yələ, ka wi fəki, mbɛiŋ yɛiŋ dzaka wɔm mbɛiŋ.
21 Si Tii Waiŋ dzasiki bəni i kpi wə nya nɔni i bɔ, kɔ a liŋ si Waiŋ nyaki nɔni i na ndə wə wi kɔŋki.
22 I kpɛiŋsi yɛiŋ kɔ a Tii Waiŋ sakaki kə mi widɔkɔ. Wi kɔ num wi nya bənsaka bəchi i Waiŋ kaŋ,
23 ka bəni bəchi kôksiki Waiŋ a liŋ si bɔ kɔksiki Ba wi. Mi kabə num wə wi kɔksiki kə Waiŋ, yaka wi kɔksiki kə Ba wi wə wi faaŋ wi.
24 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi wə wi wɔkɔ ja yiŋ, ka bum i mi wə wi faaŋ mih, kɔ wə wi kaŋaki nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Wəmaka bi chu kaŋa kə nsaka. Wəmaka mi kɔ wi buku lɔ i kaŋ yi kpi wə, ka liə i nɔni wə.
25 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a jɔbi dzəki lə, num wi dzə lɔ, a bəni bà bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ bi wɔkɔ ja yi Waiŋ Nyɔ, ayaka bà bɔ bi wɔkɔki, bɔ bi kwati lə nɔni.
26 Yi kɔ yakadəiŋ kɔm si nɔni nyəki dzəki i Ba, yi kɔ a liŋ si wi nya ŋga biwɔ i Waiŋ wi a nɔni nyəki dzâki tə i wi.
27 Wi kɔ wi nya tə ŋga i Waiŋ a wi təiŋyiki bənsaka, kɔm akɔ wi mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi.
28 Kiə dzaka ma wômki mbɛiŋ kɔm yi. Jɔbi dzəki lə wə bəni bəchi bà bɔ kɔ i júm kintəəŋ bi wɔkɔki ja yiŋ,
29 bɔ bukuyi i júm wə, ma bà bɔ nǐ fəki gia yindzɔŋni bi bukuyi liə i nɔni kə ki bi tsə kaa kə, ma bà bɔ nǐ fəki gia yichu bi bukuyi lə ma bə saka bɔ, bɔ gbɔ nsaka.
30 Mih kɔkə i fə gia yidɔkɔ i ŋga mbiŋ wə. Mih sakaki bənsaka biəli asi mih wɔkɔki, dzəh yə mih təiŋki yɛiŋ num yi chəŋ, kɔm mih nəŋki kə i fəki num gia yə a kɔŋki mih. Mih fəki num gia yə, mi wə wi faaŋ mih kɔŋki.

Gia yə yi chusiki mi wə Jisəs kɔ

31 Mih ka fiəni beeŋ nsaka wuŋ, ma gia yə mih dzakaki ma yi ma numki chəŋ.
32 Ayakalə, mi widɔkɔ kɔlə wə wi beeŋki nsaka wuŋ, ayaka mih kiəki lə a gia yə wi dzakaki kɔm mih kɔ ŋkɔŋ.
33 Mbɛiŋ nǐ faaŋ bəni i Jɔn, wi tsə beeŋ nsaka kɔm ŋkɔŋ.
34 Yi kɔkə a mih nəŋki a mi wiwɔm dzâkaki mi wə mih kɔ wi. Ayakalə, mih dzakaki lə ka mbɛiŋ kələ bi bɔiŋ.
35 Jɔn nǐ kɔ aka naka ki baiŋsiki num bə baiŋsi ki bɛli ki nya baiŋni, mbɛiŋ nǐ kɔŋki a numki i baiŋni biwɔ kintəəŋ, a jɔbi wi juli wə, laŋ.
36 Fiɛŋ fidɔkɔ kɔlə fiə fi chusiki mi wə mih kɔ wi fi tsə Jɔn. Yi num a, nɔm wə Ba wuŋ kɔ wi nya a mih nôm kâasi, a num gia yələ mih fəki lə, yi chusiki a faaŋ Ba wuŋ mih.
37 Ba wuŋ wə wi faaŋ mih akɔ wi mwi tə wi kɔ mbeeŋ nsaka wuŋ. Mbɛiŋ ka num wɔkɔ dəkə lɔ ja yi, ayaka mbɛiŋ ka num yɛiŋ dəkə si wi kɔ.
38 Mbɛiŋ kaŋaki kə tə ja yi i shóm yimbɛiŋ wə, kɔm mbɛiŋ ka jiə dəkə shɔm i mi wə wi faaŋ.
39 Mbɛiŋ nəŋki i Kiŋwakti ki Nyɔ mə kɔm mbɛiŋ kwakaki a, akɔ yɛiŋ di biə mbɛiŋ bi kwatiki fiɛŋ fiə fi kɔ i fəki a mbɛiŋ kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti kələ mə yi dzakaki num kɔm bə mih.
40 Ayakalə, mbɛiŋ ka chu nəiŋki i dzə i mih i kwati nɔni.

41 Mih nəŋki kə kiŋkɔksi kə ki nyəki dzəki i mi wiwɔm wə.
42 Ayakalə, mih kiəki lə mbɛiŋ. Mih kiə a mbɛiŋ kaŋaki kə na kiŋkɔŋ ki Nyɔ i shóm yimbɛiŋ wə.
43 Mih dzə i yɛli wi Ba wuŋ wə, mbɛiŋ nəki dzɔ kə mih. Asi kɔ mi widɔkɔ si wi dzə i yɛli wi wə, ma kɔ wəmaka mbɛiŋ si dzɔ.
44 Mbɛiŋ kɔ i nyani dəiŋ i bum i mih, mbɛiŋ num bəni bà bɔ nəŋki kiŋkɔksi kə ki nyəki dzəki a i mbɛiŋ wə, nəŋ kə kiŋkɔksi kə ki nyəki dzəki num i Nyɔ a num a ki shəŋ.
45 Mbɛiŋ ma kwakaki a, akɔ mih wə mih bi tɔyiki chwɔŋ kimbɛiŋ i Ba wuŋ wə. Akɔ Muses wə mbɛiŋ jiə mfi bimbɛiŋ i wi, a num wi wə wi tɔyiki chwɔ kimbɛiŋ i Ba wuŋ.

46 A nǐ kɔ a mbɛiŋ bum i Muses wə ŋkɔŋ,
ma mbɛiŋ bum mih kɔm wi nǐ nyaka kɔm
mih.
47 Ayakalə, na si mbɛiŋ nǐ ka bum dəkə gia
yə wi nǐ nyaka, mbɛiŋ kɔ i nyani dəiŋ i bum
gia yə mih dzakaki a?"

6

Jisɔs saŋsi bəni bənchuku bəte (Matiɔ 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Si yəmaka nǐ tsə Jisɔs nyə tsə daŋ
kinchwɔ kimbum ki Galili, tsə i waka
widəkɔ wə. Bəkɔ yələ kɔ yə bə bɔɔŋki tə a yi
Tibɛlias.
2 Mbaŋ wi bəni kwu i wi chɛiŋ kɔm bɔ nǐ
kɔ bɔ yɛiŋ bənchəsi bà bɔ chusiki kiŋkɔkni
ki, si wi nǐ fəki i bəni bà bɔ nǐ gwɛiŋki bəh
jwɛiŋ wi chukuki bɔ.
3 Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə yaka tsə
shinum i ŋkwuŋ bɛiŋ.
4 A nǐ kɔ jɔbi wiwɔ wə, Dzini bi Bəju bi
Ntsədaŋ nǐ kɔ bi si kɔmsi dzə.
5 Jɔbi wə Jisɔs nǐ lɔ dzákəh, ka yɛiŋ si mbaŋ
wi bəni dzəki i wi wə, wi ka bikə i Filib a,
"Bukumbɛiŋ ki nyaniki dəiŋ ka bə taŋ biɛiŋ
bidzini biə bəni bələ kɔ i dzi a?"
6 Wi nǐ bikəki yakadəiŋ məmsi Filib
məmsini, kɔm wi mwi nǐ kiəki lə gia yə wi
kɔ i fə.
7 Filib chukuli i wi a, "Bədanali gi yifa
kɔkə i kpɛiŋ na ka bə taŋ biɛiŋ bidzini biə
mi wimu i bɔ wə kɔ i kwati twɛsi twɛsi."*
8 Waiŋ wi mbaŋ widəkɔ yɛli wi nǐ kɔ An-
dulu a num waiŋnih Samən Bita ka dzaka i
wi a,
9 "Waiŋ wi nyukuni widəkɔ kɔlə fa wi
kaŋa chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwɔkɔ yifa,
ayakalə yələ kɔ i fə na nə bəh ŋkaiŋni bəni
bəduli bələ a?"
10 Jisɔs dzaka a, "Mbɛiŋ dzâka bəni nûmyi
kuku." A nǐ kɔ mfwaŋ num fɛiŋ nalə, bɔ
ka dzaka a bɔ numyi, bənyuku shəŋ nǐ kɔ
bənchuku bəte.
11 Jisɔs ka dzɔ chɔkɔ yi blɛd yə, nya kiyɔŋni
i Nyɔ, ka gaa i bəni bà bɔ nǐ numyi fɛiŋ. Wi fə
a liŋ bəh bwɔkɔ yiwɔ. Ayaka mi wichi kwati
asi wi nǐ kɔŋki.
12 Bɔ dzi fwuli, wi dzaka i bwa bu bə
mbaŋ a, "Mbɛiŋ jûŋni biŋka biə ka fiɛŋ
fidəkɔ ma lâka kilɔlɔ."
13 Ayakadəiŋ, bɔ ka juŋni biŋka bi blɛd biə
bi nǐ bɛsi i chɔkɔ yi blɛd yə wə yite, bi jikə
káh jwɔfi ntsɔ yifa.
14 Jɔbi wə bəni bəwɔ nǐ yɛiŋ gia yələ yi
chusiki kiŋkɔkni ki yə wi fə, ka dzaka a, "Mi
wələ lansi kɔ ŋkɔŋ Mi wi Ntum wi Nyɔ wə wi
nǐ kaŋaki i bi dzâ i mbi wələ wə."
15 Jɔbi wə Jisɔs nǐ kiə a bəni bədɔkɔ nəŋki i
dzə kwa ŋgaiŋ bəh ŋga, i tɔm ka ŋkuŋ wibɔ,
wi baka gwu fiəni yaka tsə i ŋkwuŋ bɛiŋ ka
numki fɛiŋ wi mbɔŋ.

Jisɔs nyani i mwi bɛiŋ (Matiɔ 14:22-33; Mak 6:45-52)

16 Aka dzə num i fijɔbi, bwa bu bə mbaŋ
shi tsə i kinchwɔ kimbum wə,
17 liə i ŋgwuki mə yisi i daŋki tsəki i
Kafanaum. I jɔbi wiwɔ wə nǐ kɔ biŋ ji lɔ,
Jisɔs kɛiŋ maka wi dzə buku i bɔ wə.
18 Bəkɔ dza ka fəyiki, kɔm funŋni kiləkəli nǐ
tsəki lə.
19 Jɔbi wə bɔ ni na ŋgwuki tsə buku ka
bəmay bətali yudəkɔ ka bənaa, bɔ dza təkəli
yɛiŋ Jisɔs si wi nyaniki dzəki i mwi bɛiŋ wi
kɔmsi dzə i ŋgwuki wibɔ wə. Ndzaŋ kwa bɔ.
20 Ayakalə, wi dzaka i bɔ a, "Kiə mbɛiŋ ki
lwâ kə. Akɔ mih."
21 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka kɔŋki i dzɔ wi i
ŋgwuki wiwɔ mə. Akisəkə, ŋgwuki wiwɔ tsə
buku i bəkɔ kpəŋ i di biə bɔ nǐ tsəki.
22 Chɔkɔ buku wɔɔ, bəni bà bɔ nǐ baaŋ i
kiwuŋ ki bəkɔ kəyaka wə ka yɛiŋ a, asi baaŋ
a ŋgwuki wimu fɛiŋ, bɔ kiə a Jisɔs si ka liə
dəkə ŋgwuki wə bwa bu bə mbaŋ si liə yɛiŋ,
a bwa bu bə mbaŋ si dza nyə a bɔ bɔ.
23 Ayakalə, bəŋgwuki bədɔkɔ nǐ dza i
kimbu ki Tibɛlias daŋ dzə, i kɔmsi i di biə
Bah nǐ dzɔ blɛd ka nya kiyɔŋni yɛiŋ i Nyɔ,
bəni dzi.
24 Si bəni bəwɔ ni yɛiŋ a Jisɔs nabə bwa bu
bə mbaŋ nǐ kɔkə fɛiŋ, bɔ ka liəyi i bəŋgwuki
mə bá daŋ tsə i Kafanaum i nəŋ Jisɔs.

Jisɔs kɔ biɛiŋ bidzini biə bi nyaki nɔni

25 Jɔbi wə bɔ nǐ tsə yɛiŋ wi i kiwuŋ kidɔkɔ
kəyaka wə, bɔ bikə i wi a, "Labay, wɔ si dzə
fa yibwiŋ?"

* **6:7** Danali nǐ kɔ kpɔ wə bə nǐ gɔmki waiŋ wi nɔm yɛiŋ i chɔkɔ wə.

26 Jisəs chukuli i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ
i mbɛiŋ a, mbɛiŋ nəŋki kə mih kɔm mbɛiŋ
yɛiŋki mih fə kinchəsi kə ki chusiki kiŋkɔkni
kiŋ. Mbɛiŋ nəŋki mih kɔm mbɛiŋ ni dzi
chəkɔ yi blɛd yə ka fwuli.
27 Kiə mbɛiŋ ma nômki a i kwâti biɛiŋ
bidzini biə bi kɔ i bəkə. Mbɛiŋ nômki i kwâti
num biɛiŋ bidzini biə bi bi baaŋki a fɛiŋ i tsə
buku i nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Biələ kɔ biə
mi wə yɛli wi kɔ Wainmi wi ni nya i mbɛiŋ.
A num wi wə Nyɔ Ba kɔ wi jiə kaŋ yi i wi wə
i chusi a ŋgaiŋ bum wi.”
28 Bɔ ka bikə i wi a, “Na gia yə buku kaŋaki
i fâki, ka yi numki a buku fəki num nɔm wi
Nyɔ, akɔ yi naiŋ?”
29 Jisəs chukuli i bɔ a, “Nɔm wi Nyɔ kɔ
wələ, a mbɛiŋ jîə shóm yimbɛiŋ i mi wə wi
faaŋ.”
30 Ayakadəiŋ, bɔ ka bikə i wi a, “Gia yə
yi kɔ yi chusi kiŋkɔkni ka, yə wɔ kɔ i fə a
buku yɛiŋ, ka buku jiə shóm yibuku i wɔ kɔ
yi naiŋ? Gia yə wɔ kɔ i fə kɔ na nə a?
31 Bətii bəbuku nǐ dziki mana i chwa, yi
num asi bə nyaka a, ‘Wi nǐ nya bɔ bəh biɛiŋ
bidzini biə bi nǐ nyə i bɛiŋ bɔ dzi.’ ”
32 Si bɔ dzaka yakadəiŋ, Jisəs ka chukuli
i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ, a kɔkə
dəkə Muses wə wi nǐ nya biɛiŋ bidzini biə
bi nyəki dzəki i bɛiŋ i mbɛiŋ. Akɔ num Ba
wuŋ wə wi nyaki biɛiŋ bidzini bi ŋkɔŋ biə
bi nyəki dzəki i bɛiŋ.
33 Mbɛiŋ kǐəki a biɛiŋ bidzini bi Nyɔ kɔ biə
bi nyə bɛiŋ shi dzə ka nyaki nɔni i bəni i mbi
wələ wə.”
34 Bɔ dzaka i wi a, “Bah, ma wɔ nyâki
buku bəh biɛiŋ bidzini biwɔ jəbi wichi.”

35 Jisəs ka dzaka i bɔ a, “Akɔ mih biɛiŋ
bidzini biwɔ bi nyaki nɔni. Na ndə wə wi
dzə i mih, dzɔŋ bi chu wɔɔ kə wi. Ayaka na
ndə wə wi jiə shɔm yi i mih, kindɔŋ bi chu
wɔm kə wi.
36 Ayakalə, mih fuku lɔ i mbɛiŋ a mbɛiŋ
yɛiŋ mih, ayaka mbɛiŋ kɛiŋ ki jiə kə shɔm i
mih.
37 Bəni bəchi bə Ba wuŋ kɔ wi nya i mih,
bɔ ni dzəki i mih. Ayaka mi wə wi dzə i mih,
mih bi kɔŋŋ kə wi.
38 Mih nyə bɛiŋ dzə fa kuku. Mih ka dzə
dəkə i fâ num gia yə mih kɔŋki. Mih dzə i fâ
num gia yə mi wə wi faaŋ mih kɔŋki.
39 Gia yə mi wə wi faaŋ mih kɔŋki kɔ yələ
a, kiə mih bi ma lâksi na mi wimu i bəni bə
wi nya i mih, ayakalə a mih bi bwǐli bɔ num
bwilini i kpi wə i chɔkɔ bi gɔksini wə.
40 Mbɛiŋ kiə a gia yə Ba wuŋ kɔŋki kɔ yələ
a, yi num a na ndə wə wi kɔ wi yɛiŋ waiŋ wi,
ka jiə shɔm i wi, wəmaka bi kwatiki lə nɔni
kə ki bi tsə kaa kə, ayaka mih bi dzasi wi i
kpi wə i chɔkɔ bi gɔksini wə.”
41 Bəju ka yisi i shwiŋyiki wi kɔm wi nǐ kɔ
wi dzaka a, ŋgaiŋ kɔ biɛiŋ bidzini biə bi nyə
bɛiŋ ka shi dzə i fa kuku.
42 Bɔ ni shwiŋyiki bikəyi a, “Ntə wələ kɔ
a Jisəs wə waiŋ Yɔsɛf wə a? Ntə ba wi bəh
nih wi kɔ a bà bukumbɛiŋ kiəki bɔ a? Yi ka
nyani dəiŋ i liə ka wi dzakaki a ŋgaiŋ nyə
num bɛiŋ?”
43 Jisəs chukuli i bɔ a, “Mbɛiŋ ki shuŋyi kə
a mbɛiŋ mbɛiŋ.
44 Mi widɔkɔ kɔkə i dzə i mih wə məŋni si
Ba wuŋ wə wi faaŋ mih guku dzə bəh wi i
mih wə. Ayaka ka mih bi dzasi wi i kpi wə i
chɔkɔ bi gɔksini wə.
45 Bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka a, ‘Nyɔ ni
laniki lə bɔ bəchi.’ Ayakadəiŋ mi wichi wə
wi wɔkɔ nlani wi Ba wuŋ wi kiə, yi ni numki
a wi ni dzə lə i mih wə.
46 Mih dzakaki kə lə a mi widɔkɔ kɔlə num
wi num yɛiŋ Ba wuŋ. Akɔ a wi shəŋ wə wi
nyə dzə i Nyɔ wə, wi kɔ num wi yɛiŋ Ba wi.
47 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi wə wi kɔ
num wi bum, wi bi kwati lɔ nɔni kə ki bi tsə
kaa kə.
48 Mih kɔ biɛiŋ bidzini biə bi nyaki nɔni i
bəni.
49 Bətii bəmbɛiŋ nǐ dzi mana i chwa,
ayakalə ka dzə kpi a kpini.
50 Biɛiŋ bidzini biələ kɔ biə bi nyə bɛiŋ
ayaka ka dzə, a mi wə wi ka dzi bi wi bi chu
kpi kə.
51 Akɔ mih biɛiŋ bidzini biwɔ biə bi nyə
bɛiŋ, biə bi nyaki nɔni i bəni. Mi ka dzi i
biɛiŋ bidzini biələ, wi bi baaŋ lə wiwɔm jɔbi
wichi kiŋgɔksi kɔbi. Ayaka biɛiŋ bidzini
biwɔ biə mih bi nyaki ka bəni bə mbi wələ
bi kwati nɔni akɔ num gwu yiŋ.”
52 Bəju ka dza yisi i gukuliki a bɔ bɔ bikə
a, “Mi wələ kɔ nyani dəiŋ ka wi nya gwu yi
a bukumbɛiŋ dziki a?”
53 Jisəs ka dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i
mbɛiŋ a, a kɔbi a mbɛiŋ dzi lə gwu yi mi wə

yɛli wi kɔ Waiŋmi, ka chu mu tə mwa mu, ma mbɛiŋ ma ni kaŋaki nɔni i mbɛiŋ mə.
54 Mi wə wi dziki gwu yiŋ chu mu mwa məŋŋ wi kaŋaki lə nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Ayaka mih bi bwiliki lə wi i kpi wə i chɔkɔ bi gɔksini,
55 kɔm gwu yiŋ kɔ na biɛiŋ bidzini, mwa məŋŋ num na biɛiŋ bi muni.
56 Mi wə wi dziki gwu yiŋ chu mu mwa məŋŋ wi nɔki i mih wə mih tə nɔ i wi wə.
57 Ba wuŋ wə wi faaŋ mih wi kaŋaki lə nɔni, mih tə kaŋaki lə nɔni kɔm Ba wuŋ. Ayakadəiŋ, mi wə wi dziki gwu yiŋ bi kaŋaki lə tə nɔni kɔm mih.
58 Biələ kɔ biɛiŋ bidzini biə bi nyə bɛiŋ dzə. Bi kɔbi ka biə bətii bəmbɛiŋ nǐ dzi ka dzə kpi a kpini. Mi wə wi dziki biɛiŋ bidzini biələ wi bi baaŋ a wiwɔm jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi."
59 Gia yələ kɔ yə Jisɔs nǐ dzakaki i jɔbi wə wi nǐ laniki bəni i juŋ yi tsani mə i Kafanaum.

Bəni bə Jisɔs bə mbaŋ bəduli gbɔyi i jum wə

60 Bəni bə Jisɔs bə mbaŋ bəduli nǐ wɔkɔ nlani wələ ka dzaka a, "Wələ kɔ ndzaka wi ləkə! Akɔ ndə i bum ŋkaiŋni wi ndzaka wələ lə a?"
61 Ayakalə, Jisɔs kǐə a bəni bu bə mbaŋ shwiŋyiki a bɔ bɔ kɔm ndzaka wiwɔ, ka bikə i bɔ a, "Gia yələ mih dzaka, yi nəŋni lə shɔm yimbɛiŋ a?
62 A kabə num yaka mbɛiŋ bi fə nə i jɔbi wə mbɛiŋ bi yɛiŋ mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi wi fiəni yaka tsə i di biə wi nǐ yisi kɔ a?
63 Kiŋ'waka ki Nyɔ kɔ fiɛŋ fiə fi nyaki nɔni. Nyam yi gwu kaŋaki kə na gia yidɔkɔ i fə. Ndzaka wə mih dzakaki i mbɛiŋ lə kɔ Kiŋ'waka, a num fiɛŋ fiə fi nyaki nɔni.
64 Ayakalə, mbɛiŋ bədɔkɔ ka bum dəkə ndzaka wiwɔ." Jisɔs nǐ dzaka yələ kɔm wi ni kiəki lə i kin'yisi wə bəni bà bɔ ka jiə dəkə shɔ́m i wi wə, wi kiə tə mi wə wi ni taŋni wi.
65 Wi chu dzaka i bɔ a, "Akɔ gia yə mih si kɔ mih dzaka lɔ i mbɛiŋ a, mi widɔkɔ kɔkə i dzə i mih maka Ba wuŋ nya dzəh i wi."
66 Asi yəmaka nǐ tsə, bəni bu bə mbaŋ bəduli ka gbɔyi i jum wə na chu nyaniki bəh wi.
67 Jisɔs dza bikə i bwa bu bə mbaŋ, bə jwɔfi ntsɔ bəfa a, "Mbɛiŋ tə kɔŋki lə i dza nyə a?"
68 Samən Bita chukuli i wi a, "Bah, buku kɔ i tsə i ndə. A kaŋa wɔ ndzaka wə wi nyaki nɔni kə ki bi tsə kaa kə,
69 num buku bum, chu kiə a wɔ kɔ wə wi Baiŋki num wi wə wi nyə i Nyɔ wə."
70 Jisɔs dzaka i bɔ a, "Ntə a sabi mih mbɛiŋ bələ jwɔfi ntsɔ bəfa a? Ayakalə, mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ kɔ ŋkpɛli."
71 Jisɔs nǐ dzakaki yakadəiŋ a num kɔm Judas waiŋ Samən Iskaliɔt. Wi nǐ kɔ i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs bə jwɔfi ntsɔ bəfa, a num wi wə wi kaŋaki i ni taŋni Jisɔs.

7

Jisɔs yaka tsə i Jɛlusalɛm i Dzini bi Bintaŋ wə

1 Si yəmaka nǐ tsə, Jisɔs ka baaŋ a nyaniki a i kimbu ki Galili wə. Wi nǐ ka chu tsə i ki Judea wə, kɔm Bəju nǐ nəŋki i wɔɔ wi.
2 Dzini bi Bəju biə bə nǐ bɔɔŋki a Dzini bi Bintaŋ bi ni kiniki dzəki lə.
3 Bwa bə nih bə Jisɔs ka dzaka i wi a, "Bêe di biələ ma wɔ tsô i Judea ka bəni ba bə mbaŋ ni yêiŋ nɔm wə wɔ nɔmki.
4 Mi kabə nɔm nnɔm nəŋ a bəni kǐə wi, wi kɔkə i nɔmki wi nyumi nyumi. Si wɔ fəki gia yələ lə, tsô chûsi gwu ya i mbi."
5 Bwa bə nih wi bà nǐ dzakaki yakadəiŋ kɔm bɔ nǐ ka lansi jiə dəkə shɔm yibɔ i wi.
6 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Jɔbi wuŋ ka kpɛiŋ dəkə. I mbɛiŋ jɔbi wichi si num wi kpɛiŋnini.
7 Bəni bə mbi wələ kɔkə i baiŋŋki mbɛiŋ. Ayakalə, bɔ baiŋŋki mih kɔm mih dzakaki i bɔ a kimfə kibɔ kɔ kichu.
8 Mbɛiŋ yâkaki tsâki fimbɛiŋ i Dzini biwɔ wə. Mih yakaki kə mfiŋ fɛiŋ. Jɔbi wuŋ ka dzə kpɛiŋ dəkə."
9 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka baaŋ mfih i Galili.
10 Ayakalə, jɔbi wə bwa bə nih wi nǐ yaka tsə i Dzini biwɔ wə, wi baaŋ bɔŋ yaka tsə fɛiŋ. Jɔbi wə wi ni yakaki wi nǐ ka yaka n'yaka wə bəni kɔ yɛiŋki wi, wi nǐ yaka mfih num i nyumi wə.
11 A nǐ kɔ Bəju si nəŋ lɔ wi i Dzini biwɔ wə, bɔ ka bikəki a, "Bə winaiŋ na?"
12 Bəni ka chumyiki dzakaki kɔm wi nalə, bədɔkɔ dzaka a, "Wi kɔ mi wi ndzɔŋni." Bədɔkɔ dzaka a, "Wi fwɔkyiki bəni."

13 Ayakalə, mi widəkɔ fɛiŋ nəki dzaka
bwili kə kɔm wi, kɔm bɔ nĭ lwaki kifwu ki
Bəju.

Jisɔs lani bəni i di bi bini wə

14 Si kaŋ yi dzini yiwɔ ni tsə buku i fintəŋ,
Jisɔs tsə liə i juŋ yi fəni gia mə ka laniki bəni.
15 Kifwu ki Bəju wɔkɔ yaka num bəh
ŋkaŋyi, ka bikəyiki a, “Mi wələ nyani dəiŋ na
ka wi kiəki gia yələ məŋni si wi lani Kiŋwakti
ki Nyɔ.”
16 Jisɔs ka dza chukuli bɔ a, “Nlani wələ
mih laniki lə kɔkə wuŋ. Akɔ wi mi wə wi
faaŋ mih.
17 Mi kabə nəŋki num i fəki gia yə Nyɔ
kɔŋki, wi ni ka kiə a nlani wələ nyəki dzəki
num i Nyɔ wə, ma mih laniki num i ŋga biŋ
wə.
18 Mi wə wi dzakaki i ŋga bi wə wi si nəŋ
yɛli wimbum i wi wə. Ayakalə, mi wə wi si
nəŋ yɛli wimbum num i yɛli wi mi wə wi
faaŋ wi, wəmaka kɔ mi wi ŋkɔŋ ayaka ntəkə
bidəkɔ kɔbi i wi wə.
19 Ntə Muses nĭ nya bənchi i mbɛiŋ na?
Ayakalə, na mi widəkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ jiəki
kə bənchi bəwɔ! Mbɛiŋ nəŋki i wɔɔ mih kɔm
nə?”
20 Bəni bəwɔ chukuli i wi a, “Wɔ kaŋaki lə
chinda wi ŋkpɛli i wɔ wə. Mi wə wi nəŋki i
wɔɔ wɔ kɔ ndə a?”
21 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih nĭ fə nɔm
wimu, mbɛiŋ num bəh ŋkaŋyi kɔm yi.
22 Muses nĭ kɔ wi nya nchi a mbɛiŋ suuŋki
bwa. Na yaka wi nĭ ka buku dəkə num i
Muses. Wi nĭ buku num i bətii bəmbɛiŋ.
Mbɛiŋ ka suuŋki bwa na i chəkɔ bimbam
wə.
23 Bə ka suuŋ mi i chəkɔ bimbam ka bə ma
bwiŋ nchi wi Muses, mbɛiŋ kabə bɔksi tɔɔ
kɔm mih a mih chuku mi, wi bənih kaasi a
num i chəkɔ bimbam kɔm nə?
24 Mbɛiŋ ma chiŋki sakaki təiŋki nsaka
maka mbɛiŋ tsɛiŋ ndzɔŋ. Mbɛiŋ sakaki
num i dzəh yi chəŋ wə.”

Bəni məŋniki a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nĭ kaka

25 Bəni bə Jɛlusalɛm bədəkɔ ka dza bikə a,
“Wələ kɔkə a mi wə bə si nəŋki i wɔ̂ɔ wi a?
26 Mbɛiŋ yɛ̂iŋ bə wi lə fa, wi dzakaki i bəni
kintəəŋ, na mi dzaka kə gia yidəkɔ i wi. Yi
kɔlə i numki a kifwu ki tumi si lansi kiə a
mi wələ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nĭ kaka a?
27 Ayakalə, bukumbɛiŋ kiəki lə di biə mi
wələ buku. Ayaka jɔbi wə Kimbwili wə Nyɔ
nĭ kaka bi dzəki mi widəkɔ bi kiə kə di biə
wi buku.”
28 Ayakadəiŋ, si Jisɔs nĭ laniki bəni i juŋ yi
fəni gia mə wi dza ka wam bəh ŋga a “Mbɛiŋ
kiəki lə mih kiə tə di biə mih buku. Ayakalə,
mih ka dzə dəkə i ŋga biŋ wə, wi wə wi faaŋ
mih kɔ mi wi ŋkɔŋ, ayaka mbɛiŋ kiə kə wi.
29 Mih kiəki lə wi kɔm mih nyə i wi wə a
num wi wə wi nĭ faaŋ mih,”
30 Si wi dzaka yakadəiŋ, bəni bədəkɔ ka
nəŋki i kwa wi. Ayakalə, mi widəkɔ nəki
kɔm kə wi bəh kaŋ, kɔm jɔbi wi nĭ kɛiŋki ki
kpɛiŋ kə.
31 Ayakalə, bəni bəduli jiə shɔm i wi dza-
kayi a, “Jɔbi wə Kimbwili wə Nyɔ nĭ kaka bi
dzə, ma wi bi chu fə kinchəsi kə ki chusiki
kiŋkɔkni ki Nyɔ tsə yə mi wələ fəki lə a?”

Bə faaŋ bəni bə jum a bɔ tsə̂ kwə̂ Jisɔs

32 Jɔbi wə Bəfalasi nĭ wɔkɔ si mbaŋ wi
bəni chumyiki dzakayiki kɔm Jisɔs, bɔ bəh
bətii mfə gia bəmbum ka faaŋ bəni bə jum
a bɔ tsə̂ kwə̂ wi.
33 Si bɔ tsə, Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mih ni num
lə bəh mbɛiŋ a i jɔbi wə twɛsi, ma mih ka
fiəni tsə i mi wə wi nĭ faaŋ mih.
34 Mbɛiŋ ni baaŋ nəŋ lə mih mbɛiŋ kɔbi i
chu yɛiŋ i mih wə. Di biə mih tsəki mbɛiŋ
kɔkə i dzə fɛiŋ.”
35 Kifwu ki Bəju ka dzakaki a bɔ bɔ a, “Mi
wələ nəŋki i tsə faiŋ wə bukumbɛiŋ ni nəŋ
wi bə kɔbi i ni chu yɛiŋ i wi wə a? Wi nəŋki
i tsə i kitumi kə bəni bəbuku waŋ tsə i nəki
fɛiŋ, i tsə laniki bəni bə tumi bəwɔ a?
36 Gia yə wi dzakaki a, ‘Mbɛiŋ ni baaŋ
nəŋ lə mih mbɛiŋ kɔbi i chu yɛiŋ i mih wə,
ayaka di biə mih tsəki mbɛiŋ kɔkə i dzə fɛiŋ,’
yəmaka kɔ a nə?”

Jisɔs kaka bəni bəh mwi mə mɔ nyaki nəni

37 A nĭ kɔ asi num chəkɔ bi gɔksini bi
Dzini, a num chəkɔ bi dzini bimbum biwɔ,
Jisɔs dza num bɛiŋ wam bə ja yiləkəli a, “Na
ndə wə kindɔŋ wɔmki wi, wi dzə̂ i mih wi
mû.
38 Mi wə wi kɔ wi jiə shɔm i mih yi bi num
num asi Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a, ‘Mwi mə
mɔ nyaki nɔni mɔ ni bukuki i wi shɔm shi lə
kɔkɔkɔ.’ ”

39 Yələ kɔ Jisɔs nǐ dzakaki kɔm Kiŋ'waka kə bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ jiə shɔm i wi bi kwatiki. A nǐ kɔ i jɔbi wələ wə bə kɛiŋ maka bə nya Kiŋ'waka kiwɔ i bɔ, kɔm Jisɔs nǐ kɛiŋki maka bə yaksi wi ka wi liə i kiŋkɔkni ki wə.

Bəni gali gwu kɔm Jisɔs

40 Jɔbi wə bəni nǐ wɔkɔ gia yələ Jisɔs nǐ dzaka, bədɔkɔ ka dzakaki a, “Mi wələ kɔ na Mi wi Ntum wi Nyɔ wə.”
41 Bədɔkɔ dzaka a, “Wələ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.” Ayakalə, bədɔkɔ bikə fibɔ a, “Yaka kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kaŋaki i bi bûku num i Galili a?
42 Ntə Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a Kimbwili wələ bi bukuki num i chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə, i kwili wi Bɛtelɛhɛm wə, a num kwili wi Dɛbit a?”
43 Si bəni bəwɔ dzaka yakadəiŋ, kiŋgaali ka num i kintəəŋ kibɔ wə kɔm Jisɔs.
44 Bɔ bə bədɔkɔ ka nəŋki i kwa wi, ayakalə mi widɔkɔ nəki kɔm kə wi bəh kaŋ.

Kifwu ki Bəju məŋni Jisɔs

45 Bəni bə jum bà ka fiəni dzə i bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi, bɔ bikə i bəni bə jum bəwɔ a, “Mbɛiŋ ka dzə bəh wi fa kɔm nə?”
46 Bəni bə jum bəwɔ chukuli i bɔ a, “Mi widɔkɔ nǐ ka num dzaka dəkə ka mi wələ”
47 Bəfalasi bikə i bɔ a, “Yaka ka wi bɔŋ tsə fwɔkyi tə mbɛiŋ?
48 Mbɛiŋ yɛiŋ lə si kifwu ki tumi nabə Bəfalasi si bɔ jiə shɔm i wi wə a?
49 Akɔ a mbaŋ wələ wi kiəki kə nchi wi Nyɔ. Lɔiŋ kɔ i bɔ fuŋ.”
50 Nikɔdəmus wə wi nǐ kɔ mi widɔkɔ i mbaŋ wi Bəfalasi wə, num wi nǐ yisi tsə yɛiŋ Jisɔs i jɔbi widɔkɔ wə nǐ kɔlə fɛiŋ. Wi bikə i bɔ a,
51 “Nchi wibukumbɛiŋ bum a bə kɔlə i tâiŋ nsaka wi mi maka bə yisi wɔ̂kɔli wɔ̂kɔ gia yə wi fə a?”
52 Bɔ ka bikə i wi a, “Wɔ bɔŋ buku tə i Galili a? Nâŋ i Kiŋwakti ki Nyɔ mə bindzɔŋ ma wɔ ni yɛiŋ a mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ bi lansi buku kə i Galili.”
53 *[Bɔ ka nyə, mi tsə i wi dzu, mi tsə i wi dzu.

8

Bə dzə bəh miŋkpaŋa widɔkɔ i Jisɔs si bə kwa wi bəh mi widɔkɔ

1 Jisɔs dza mfih ka tsə i Ŋkwuŋ yi Kɛiŋ yi Ɔlif wə.
2 Chɔkɔ buku wɔɔ, wi chu fiəni tsə i juŋ yi fəni yi gia mə. Bəni bəchi ka juŋniki kɔmsi dzəki i wi wə, wi shinum i kuku ka yisi i laniki bɔ.
3 Bəni bà bɔ nǐ laniki bənchi bəh Bəfalasi nyə dzə bəh miŋkpaŋa widɔkɔ si bɔ kwa wi, wi nɔ bə mi nyuku widɔkɔ. Si bɔ nǐ dzə bəh wi, ka tɔm wi i bɔ nshiŋ,
4 dzaka i Jisɔs a, “Mi wi Lanini, miŋkpaŋa wələ kɔ num bə si kwa wi, wi nɔ bəh minyuku widɔkɔ.
5 I bənchi wə kɔ num Muses nǐ dzaka a wələ miŋkpaŋa kɔ wə bə kaŋaki i tûmyi a tumyini bəh kitəh a wi kpî. Wɔ dzaka n'ya a nə a?”
6 Bɔ nǐ fəki yakadəiŋ taaŋ lɔ Jisɔs taaŋni ka wi fiini bəh ndzaka ma bɔ ka ni kwâti gia yə bɔ ki jîəki i wi fuŋ. Ayakalə, Jisɔs ŋgwuŋ shi kuku ka nyakaki gia i kuku bəh wainjkpaŋ.
7 Bɔ baaŋ a numki fɛiŋ i bikəyiki gia i wi. Wi giŋsi yaka gwu yi i bɛiŋ ka dzaka i bɔ a, “Mi kabə num i mbɛiŋ kintəəŋ wi kaŋa kə chu, wi nûm mi wi ninshiŋ i yisi tûm wi bəh təh.”
8 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ka chu fiəni ŋgwuŋ shi i nyakaki gia i kuku bəh wainjkpaŋ.
9 Si bɔ wɔkɔ gia yə Jisɔs dzaka, bɔ yisi i gaaliki a fimu fimu yisi num bəh bəkukuli. Bɔ gaali, a dzə num baaŋ a miŋkpaŋa wiwɔ fɛiŋ i Jisɔs nshiŋ.
10 Jisɔs fiəni giŋsi gwu i bɛiŋ, ka bikə i miŋkpaŋa wiwɔ a, “Miŋkpaŋa, bə bɔ naiŋ? Mi widɔkɔ ka baaŋ dəkə wə wi dzaka a wɔ kaŋaki i kpî a?”
11 Wi chukuli a, “Mi widɔkɔ məŋ dəkə, Bah.” Jisɔs ka dzaka a, “Mih kɔkə i chu dzaka tə a wɔ kaŋaki lə i kpî. Wɔ tsâ, ayakalə kiə wɔ ma chu fâki chu.”]

Jisɔs kɔ baiŋni i mbi wə

12 Jisɔs chu dzaka i bəni a, “Mih kɔ baiŋni bi mbi wələ. Na ndə wə wi biəli mih wi ni nyaniki kə i jisi wə. Wi ni kaŋaki lə baiŋni biə bi nyaki nəni i bəni.”

* **7:53** Biŋwakti bikpɔ bidɔkɔ biduli kaŋaki kə kimbu kələ 7:53-8:11.

13 Bəfalasi ka dzaka i wi a, “Wɔ beeŋki kiəki nsaka wa. Gia yə wɔ dzakaki yi kɔkə chəŋ.”
14 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih kabə beeŋki na nsaka wuŋ, gia yə mih dzakaki kɔ chəŋ, kɔm mih kiəki lə di biə mih nyə, kiə tə di biə mih tsəki. Ayakalə, mbɛiŋ kiəki kə di biə mih nyə nabə di biə mih tsəki.
15 Mbɛiŋ sakaki bəni ka bəni bəwɔm. Mih saka kə mfiŋ mi.
16 Ayakalə, mih si kɔ i saka na mi, yaka mih sakaki i dzəh yi chəŋ wə, kɔm mih sakaki kə mih mbɔŋ. Mih sakaki bəh Ba wuŋ wə wi faaŋ mih.
17 I kiŋwakti kimbɛiŋ ki bənchi wə kɔ bə nyaka a, bəni bəfa ka beeŋ nsaka i gia wə, yaka yi kɔ ŋkɔŋ.
18 Mih beeŋki nsaka wuŋ, ayaka Ba wuŋ wə wi faaŋ mih beeŋ tə nsaka wuŋ.”
19 Bɔ ka bikə i wi a, “Bə Ba wa naiŋ?” Jisɔs chukuli a, “Mbɛiŋ kiəki kə mih nabə Ba wuŋ. Mbɛiŋ kabə kiə mih, ma mbɛiŋ ni kiəki tə Ba wuŋ.”
20 Jisɔs nǐ dzakaki gia yiwɔ yichi si wi laniki bəni i juŋ yi fəni yi gia mə, num wi num kɔmsi i di biə bə nǐ nyaki kpɔ i juŋ yi fəni yi gia mə. Ayakalə, mi na kwa wi, kɔm jɔbi wi nǐ kɔ maka wi kpɛiŋ.

Jisɔs chusi a wi nyə bɛiŋ

21 Jisɔs chu dzaka i bɔ a, “Mih ni nyə lə, ayaka mbɛiŋ num i ni baaŋ nəŋki mih, mbɛiŋ ka bi kpiyi i chu bimbɛiŋ wə. Di biə mih tsəki mbɛiŋ kɔkə i dzə fɛiŋ.”
22 Bəju ka bikə a, “Wi ni wɔɔ lə gwu yi ma, si wi dzakaki a ŋgaiŋ tsəki i di biə bukumbɛiŋ kɔkə i dzə fɛiŋ na?”
23 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kɔ bəni bə fa kuku, mih nyə mfiŋ i bɛiŋ. Mbɛiŋ kɔ bəni bə mbi wələ. Mih kɔkə mi i mbi wələ.
24 Mih kɔ mih yisi dzaka lɔ a mbɛiŋ bi kpiyiki lə i kintəəŋ kichu bimbɛiŋ wə. Mbɛiŋ kiə a mbɛiŋ bi kpiyi i kintəəŋ kichu bimbɛiŋ wə i jɔbi wə mbɛiŋ ka bum dəkə a, akɔ mih wiwɔ.”
25 Bɔ bikə i wi a, “Akɔ wɔ ndə?” Jisɔs chukuli a, “Mih kɔ mi wə mih si dzakaki i mbɛiŋ i kin'yisi wə.
26 Mih kaŋaki lə gia yiduli yə mih kɔ i dzaka kɔm mbɛiŋ bəh gia yiduli yə mih kɔ i sakaki mbɛiŋ yɛiŋ wə. Ayakalə, mi wə wi faaŋ mih akɔ mi wi ŋkɔŋ. Gia yə mih fukuki i mbi wələ wə kɔ yə mih wɔkɔ i wi.”
27 Si wi dzaka yakadəiŋ, bɔ nǐ ka wɔkɔ kiə dəkə a wi dzakaki kɔm Ba wi.
28 Ayakadəiŋ, Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Jɔbi wə mbɛiŋ bi giŋsiki mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi i bɛiŋ, ma mbɛiŋ ka bi kiə a, akɔ mih wiwɔ, ayaka a mih fəki kə gia yidɔkɔ i ŋga biŋ wə, a mih dzakaki lə num asi Ba wuŋ lani mih.
29 Mi wə wi faaŋ mih wi kɔ buku wi. Wi ka bee dəkə mih a mih numki mih mbɔŋ, kɔm mih si fə gia i jɔbi wichi a num yə yi ndzɔŋki i wi.”
30 Si Jisɔs ni dzakaki gia yiwɔ yakadəiŋ, bəni bəduli jiə shɔm i wi.

Ŋkɔŋ bwiliki lə bəni i mfa wə

31 Jisɔs ka dzaka i Bəju bə bɔ nǐ jiə shɔm i wi a, “Mbɛiŋ ka baaŋ a ja yiŋ wə, mbɛiŋ numki na bəni mbəŋ bə mbaŋ ŋkɔŋ,
32 mbɛiŋ ka ni kiə ŋkɔŋ, ma ŋkɔŋ biwɔ ni bwili mbɛiŋ i mfa wə.”
33 Bɔ chukuli i wi a, “Buku kɔ chwɔŋkijuŋ ki Ablaham, buku ka num, num dəkə mfa i mi widɔkɔ. Yi nyani dəiŋ ka wɔ dzakaki a buku bi buku lə i mfa wə a?”
34 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi wichi wə wi fəki chu kɔ mfa i chu wə.
35 Mfa kɔkə i bi baaŋ mi i chwɔŋkijuŋ kə wi kɔ yɛiŋ wə kpamu. Asi baaŋ a waiŋ yɛiŋ dzu mi wi chwɔŋkijuŋ kiwɔ wə kpamu.
36 Ayakadəiŋ, Waiŋ ka bwili mbɛiŋ i mfa wə, ma yi numki a mbɛiŋ buku lɔ i mfa wə ŋkɔŋ.
37 Mih kiəki lə a mbɛiŋ kɔ kimbwɔ ki Ablaham, ayakalə mbɛiŋ bá nəŋ i wɔɔ mih kɔm ja yiŋ kaŋaki kə di i mbɛiŋ wə.
38 Mih dzakaki num gia yə mih yɛiŋ i Ba wuŋ, mbɛiŋ fə fimbɛiŋ num gia yə mbɛiŋ wɔkɔ i ba wimbɛiŋ.”
39 Bɔ chukuli i wi a, “Ba wibuku kɔ Ablaham.” Jisɔs dzaka i bɔ a, “Asi kɔ a mbɛiŋ numki bwa bə Ablaham, ma mbɛiŋ fəki lə gia yə wi nǐ fəki.
40 Mih kɔ mi wə mih kɔ mih fuku gia yi ŋkɔŋ i mbɛiŋ yə mih wɔkɔki i Nyɔ. Ayakalə, i liə mbɛiŋ bá nəŋ i wɔɔ mih, yələ num kə gia yə Ablaham nǐ fəki.

41 Mbɛiŋ fəki num gia yə tii wimbɛiŋ fəki.”
Bɔ dzaka i wi a, “Bə nǐ ka bwɔ dəkə buku i
kuku. Buku kaŋaki a Ba wimu, a num Nyɔ.”
42 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Asi kɔ a Nyɔ numki
tii wimbɛiŋ, ma mbɛiŋ kɔŋki lə mih, kɔm
mih nyə i Nyɔ kpəŋ ka mih numki fa. Mih
nǐ ka dzə dəkə i ŋga biŋ wə. A faaŋ wi mih.
43 Akɔ kɔm nə mbɛiŋ wɔkɔki kə gia yə mih
dzakaki a? Akɔ kɔm mbɛiŋ nəiŋki i wɔkɔ ja
yiŋ.
44 Mbɛiŋ kɔ bwa bə tii wimbɛiŋ ŋkpɛli, yi
num a gia yə mbɛiŋ kɔŋki i fəki kɔ yə tii
wimbɛiŋ kɔŋki. I yisi i kin'yisi wə wi nǐ kɔ
ŋ'wɔɔyi bəni. Wi kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə
bəh ŋkɔŋ, kɔm wi kaŋaki kə ŋkɔŋ i wi wə na
twɛsi. Jɔbi wə wi nyiki ntəkə, wi dzakaki asi
nəni ki kɔ, kɔm wi kɔ mi wi ntəkə a num wi
tii ntəkə.
45 Ayakalə, mih dzakaki yiŋ a num ŋkɔŋ,
akɔ gia yə mbɛiŋ bumki kə mih.
46 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi kɔ i chusi
chu biə mih fə a? Si mih dzakaki ŋkɔŋ i
mbɛiŋ, Aka fə nə a mbɛiŋ ma bum mih a?
47 Mi wə wi kɔ mi wi Nyɔ si shi wɔkɔli a gia
yi Nyɔ. Gia yə mbɛiŋ kɔŋki kə i wɔkɔli gia yi
Nyɔ akɔ kɔm mbɛiŋ kɔkə bəni bə Nyɔ.”

Jisɔs nǐ kɔlə na ka Ablaham numki

48 Bəju ka dzaka i Jisɔs a, “Buku si ka
dzaka ŋkɔŋ i wɔ a, a wɔ kɔ mi wi Samalia
chinda wi ŋkpɛli num i gwu ya wə a?”
49 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Chinda wi Satan
kɔkə i mih wə. Mih kɔksiki lə mfiŋ Ba wuŋ,
ayakalə mbɛiŋ kɔksi kə mih.
50 Yi kɔkə a mih nəŋki yɛli wimbum i mih
wə. Mi widɔkɔ kɔlə wimu wə wi nəŋki wi, a
num wi wə wi təiŋyiki bənsaka.
51 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a na ndə kabə
wɔkɔ ja yiŋ, wi bi yɛiŋ kə kpi.”
52 Bəju dzaka i wi a, “Buku kiə lɔ i liə a
chinda wi ŋkpɛli kɔlə i gwu ya wə. Ablaham
nǐ kpi, bəni bə ntum bə Nyɔ kpiyi tə, wɔ kabə
dzaka a mi wə wi wɔkɔ gia ya, wi bi lansi
musi kə kpi.
53 Wɔ tsəki lə tii wibuku Ablaham wə wi
nǐ kpi, tsə tə bəni bə ntum bə Nyɔ bà bɔ nǐ
kpiyi tə a? Wɔ kwakaki a wɔ kɔ na nə?”
54 Jisɔs chukuli a, “Mih kabə kɔksi num
gwu yiŋ, ma kiŋkɔksi kiwɔ numki kilɔlɔ. Wə
wi kɔksiki mih kɔ Ba wuŋ, a num wi wə
mbɛiŋ dzakaki a, akɔ Nyɔ wimbɛiŋ.
55 Ayakalə, mbɛiŋ kiə kə wi. A kiəki a mih
wi. Mih ka dzaka a mih kiəki kə wi, ma
yi numki a mih kɔ mi wi ntəkə aka mbɛiŋ.
Ayakalə, mih kiəki lə wi, mih wɔkɔ gia yi.
56 Ba wimbɛiŋ Ablaham nǐ kɔ bəh kin-
saŋli a ŋgaiŋ bi yɛiŋ lə chɔkɔ biŋ. Ayaka wi
dzə yɛiŋ bi, ka numki bəh kinsaŋli.”
57 Bəju ka dza bá dzaka i wi a, “Wɔ kɔ
maka wɔ buku jía mbaŋshi, num wɔ nǐ yɛiŋ
lɔ Ablaham a?”
58 Jisɔs chukuli bɔ a, “Mih fukuki ŋkɔŋ
i mbɛiŋ a, na ka Ablaham numki, Mih
num.”*
59 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka dzɔ kitəh a bɔ
tumyi Jisɔs yɛiŋ. Jisɔs nyumi gwu yi ka
buku i juŋ yi fəni yi gia yiwɔ mə.

9

Jisɔs wɛli dzəkəh yi mi num bə nǐ bwɔ wi kimfəkə

1 Si Jisɔs dza ka nyaniki nnyaki, wi yɛiŋ
minyuku widɔkɔ num bə nǐ bwɔ wi kifəkə.
2 Bwa bu bə mbaŋ bikə i wi a, “Labay, a nǐ
fə ndə chu ka bə bwɔ mi wələ kifəkə a? A nǐ
fə mi wiwɔ ma ba wi bəh nih wi a?”
3 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Yi kɔkə a, mi wələ
nabə ba wi bəh nih wi nǐ fə chu. Bə nǐ bwɔ
wi yakadəiŋ ka bə bi yɛiŋ nɔm wi Nyɔ i gwu
yi wə.
4 Bukumbɛiŋ kaŋaki i nômki nɔm wi mi
wə wi faaŋ mih a kɛiŋ nshi. Nchɔkɔ dzəki
lə, a num jɔbi wə mi widɔkɔ kɔkə i nɔm fiɛŋ
fidɔkɔ.
5 I tsə buku na winaiŋ jɔbi wə mih kɔ i fa
mbi wələ wə, mih kɔ baiŋni bi mbi wələ.”
6 Si Jisɔs dzaka ndzaka wələ yaka, ka
chuh midziŋ i kuku, nayi nshwaiŋ bəh mɔ
ka fianŋsi dzákəh yi mi wiwɔ yɛiŋ,
7 ka dzaka i wi a, “Tsâ wôkɔ i di bi Limi
bi Silɔam wə.” (Yɛli wələ Silɔam kɔ a, “Bɔ
faaŋ.”). Wi ka tsə wɔkɔ, bə fiəni dzə yɛiŋ.
8 Bəni bà bɔ nǐ nɔki kɔmsi i wi kpəŋ bəh
bəni bà bɔ nǐ shiki yɛiŋki wi, ka mi wi
nywani ka kaiŋyiki a, “Ntə wələ kɔ a mi wə
wi ni shiki numki i kuku wi nywa biɛiŋ a?”
9 Bədɔkɔ ka dzakaki a, “Akɔ wi.” Bədɔkɔ a,
“Aayi wi bwɔsiki wi bwɔsini.” Mi wiwɔ ka
dzaka i bɔ a, “Akɔ mih mi wiwɔ.”

* **8:58** Yɛli wələ a, “Mih num” akɔ yɛli wə Nyɔ nǐ dzaka i Muses a, akɔ wi ŋgaiŋ (Kimbuŋ 3:14).

10 Ayakadəiŋ, bɔ ka bikə i wi a, “Dzákəh ya
nyani dəiŋ ka yi baiŋ a?”
11 Wi chukuli a, “Mi wə bə bɔɔŋki a Jisɔs si
nayi nshwaiŋ ka fianŋsi i dzákəh yiŋ wə, ka
dzaka a mih tsə̂ i Silɔam mih wə̂kɔ. Mih ka
tsə wɔkɔ, dzákəh yiŋ ka baiŋ.”
12 Bɔ bikə i wi a, “Bə wi naiŋ?” Wi chukuli
a, “Mih kiəki kə.”

Kiŋgali dzə i kintəəŋ ki Bəfalasi wə kɔm ŋga bi Jisɔs

13 Bɔ ka dza dzɔ mi wə wi ni shi kɔ kifəkə
yaka ka tsə bəh wi i Bəfalasi.
14 Chɔkɔ biə Jisɔs ni na nshwaiŋ chu wɛli
dzákəh yi mi wiwɔ yɛiŋ, a nǐ kɔ num i chɔkɔ
bi mbam wə.
15 Bəfalasi bəwɔ chu bikə i wi si wi nyani
ka dzákəh yi baiŋ. Wi chukuli i bɔ a, “Wi si
fianŋsi dzákəh yiŋ bəh nshwaiŋ, mih ka tsə
wɔkɔ yi, ka mih yɛiŋki di.”
16 Bəfalasi bəwɔ ka dzaka a, “Mi wələ ka
nyə dəkə i Nyɔ wə, kɔm wi nɔmki i chɔkɔ bi
mbam wə.” Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, “Mi wə wi
fəki chu wi kɔ nyani dəiŋ na ka wi fəki biələ
binchəsi biə bi chusiki kiŋkɔkni ki Nyɔ a?”
Ayaka kiŋgaali ka dzə i bɔ kintəəŋ.
17 Bɔ chu fiəni bikə i mi wiwɔ a, “Wɔ
dzaka mfia a nə kɔm mi wələ si wi si wɛli
dzákəh ya?” Wi chukuli i bɔ a, “Mi wələ kɔ
mi wi ntum wi Nyɔ.”
18 Bəju nǐ ka bum dəkə a mi wələ nǐ kɔ
num wi fəkə, ka bə wɛli dzəkəh yi. Bɔ nyani
lə ka bi tsə bɔɔŋ ba wi bəh nih wi, bɔ dzə.
19 Bɔ bikə i bɔ a, “Wələ kɔ a waiŋ wimbɛiŋ
wə mbɛiŋ dzakaki a bə nǐ bwɔ wi, num wi
fəkə lɔ a? Wi nyani dəiŋ na ka wi yɛiŋki di i
liə a?”
20 Nih wi bəh ba wi chukuli a, “Buku kiəki
lə a wələ kɔ na waiŋ wibuku num bə nǐ bwɔ
wi kimfəkə.
21 Ayakalə, buku kiəki kə a yi jikə na dəiŋ
na ka wi yɛiŋki di i liə. Ayaka buku kiə kə tə
mi wə wi wɛli dzákəh yi. Mbɛiŋ bǐkə num i
wi. Wi si num lɔ i mi. Wi num i fuku bəh
dzaka ki.”
22 Nih wi bəh ba wi nǐ dzakaki yakadəiŋ
kɔm bɔ nǐ lwaki lə Bəju, yi num, num Bəju
nǐ jiə a, mi ka mɔm i dzaka bəh dzaka ki a
Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, bɔ kɔ̂ŋŋ
bwǐli wəmaka mi i juŋ yi tsani mə.
23 Akɔ gia yə nih wi bəh ba wi nǐ dzaka a
wi si num lɔ i mi, a bɔ bǐkə num i wi.
24 I ŋkaiŋni kifa wə, bɔ chu bɔɔŋ mi wə wi
nǐ kɔ wi fəkə, ka dzaka i wi a, “Dzâka gia
yi ŋkɔŋ ma kiŋkɔksi tsə̂ i Nyɔ. Buku kiəki
yibuku a mi wələ kɔ mi wə wi fəki chu.”
25 Wi chukuli a, “Yaka wi fəki lə chu, mih
kiəki kə. Gia yimu yə mih kiəki kɔ a, mih ni
kɔ kimfəkə, i liə mih yɛiŋki lə di.”
26 Bɔ chu bikə i wi a, “Wi si fə dəiŋ bəh wɔ?
Wi si fə dəiŋ ka wi wɛli dzákəh ya?”
27 Wi chukuli i bɔ a, “Mih si fuku lɔ i
mbɛiŋ, mbɛiŋ na kɔŋ dəkə i wɔkɔli. Mbɛiŋ
bá chu nəŋ i wɔkɔ fə nə a? Mbɛiŋ tə nəŋki i
num bəni bu bə mbaŋ a?”
28 Ayaka bɔ tɔyi num tɔyini dzaka a, “Akɔ
wɔ mi wi wi mbaŋ. Buku num fibuku bəni
bə mbaŋ wi Muses.
29 Buku kiəki a Muses kɔ num Nyɔ nǐ
dzakaki lə bəh wi. Ayakalə, i wələ mi buku
kiəki kə di biə wi buku.”
30 Mi wiwɔ chukuli a, “Yəbɛɛy, akɔ gia yi
kaiŋni! Mbɛiŋ dzakaki a mbɛiŋ kiəki kə di
biə wi buku a? Ayakalə, wi wɛli dzákəh yiŋ.
31 Buku kiəki lə a Nyɔ si wɔkɔ kə ntsa
wi mi wə wi fəki chu. Ayakalə, na winaiŋ
mi wi yaksiki Nyɔ, fə gia yə wi kɔŋki, Nyɔ
wɔkɔki lə ntsa wi.
32 I yisi na si mbi nǐ yisi, bə ka num wɔkɔ
dəkə a, mi num wɛli dzákəh yi mi num bə nǐ
bwɔ wi, wi num kimfəkə.
33 Asi kɔkə a mi wələ numki a wi nyə i Nyɔ
wə, ma wi si ka fə yələ gia lə.”
34 Bɔ dzaka i wi a, “Wɔ kɔ num bə nǐ bwɔ
wɔ na i chu kintəəŋ mwi, wɔ bə nəŋ i lani
buku a?” Si bɔ dzaka yakadəiŋ, ka kɔŋŋ wi
i bɔ kintəəŋ.

Mi wə wi kɔ kimfəkə i biɛiŋ bi Nyɔ wə

35 Jisɔs ka bi wɔkɔ a bə kɔŋŋ bwili mi wə
i bɔ kintəəŋ, wi ka nəŋ yɛiŋ wi, bikə i wi
a, “Wɔ jiə alə shɔm ya i mi wə yɛli wi kɔ
Waiŋmi a?”
36 Wi bikə a, “Mi wiwɔ kɔ ndə, ba wuŋ?
Fûku mih, ka mih jǐə shɔm yiŋ i wi.”
37 Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ yɛiŋ lɔ wi. Akɔ
wi wə mbɛiŋ wi dzakaki i liə.”
38 Mi wiwɔ ka dzaka a, “Bah mih jiə.” Si
wi dzaka yakadəiŋ, ka tum binyu i wi nshiŋ
nya kiŋkɔksi i wi.
39 Jisɔs dzaka a, “Mih dzə i fa mbi wələ
wə ka bə saka bəni, ka bə̀ bɔ yɛiŋki kə di ni
yɛiŋki, ka bə̀ bɔ yɛiŋki di ni fiəni bimfəkə.”

40 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, Bəfalasi bədɔkɔ
bà bɔ nǐ kɔ kɔmsi i wi kpəŋ wɔkɔ yakadəiŋ
ka bikə i wi a, “Buku tə kɔ bimfəkə a?”
41 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Asi kɔ a mbɛiŋ
numki bimfəkə, ma kaŋ yimbɛiŋ kɔ yiyəə
i kimbu kichu wə. Ayakalə, i liə si mbɛiŋ
dzakaki a mbɛiŋ yɛiŋki lə di, chu bimbɛiŋ
ni baaŋ a numki i kifwu kimbɛiŋ wə.”

10

Jisɔs kɔ ntɔkni wi shwáŋ wi ndzɔŋni

1 “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mi wə wi
liəki i mbaiŋ wi shwáŋ wə, maka wi liə num
i dzaka ki mbaiŋ wə, wi yaka lɔ yakani ka
wi liə i mbaiŋ wə, wəmaka mi kɔ ji, wi num
mi wə wi lɔkɔki biɛiŋ bəh ŋga.
2 Ayakalə, mi wə wi si nchəni shwáŋ si shi
liə mfih num i dzaka ki mbaiŋ wə.
3 Wəmaka mi kɔ mi wə, mi wə wi si
chəniki dzaka kimbaiŋ si wɛli dzaka kim-
baiŋ i wi, wi liə ka bɔɔŋki shwáŋ yə yi kɔ n'yi
i yɛli wə, yi wɔkɔ ja yi, wi ka dzɔ buku bəh
yi.
4 Jɔbi wə wi bwili n'yi yichi i biŋ, wi ni
tsəki i yi nshiŋ wi bɔɔŋ yi yi biəli wi, kɔm
yi kiəki lə ja yi.
5 A kabə num mi wi dzəni yi kɔkə i biəli
wi. Yi ni yɔkɔ gɛiŋ lɔ gɛiŋni, kɔm yi kiəki kə
ja yi mi wi dzəni.”
6 Jisɔs nǐ ti ndi wələ i bɔ yakadəiŋ, bɔ nəki
wɔkɔ kiə kə gia yə wi dzaka i bɔ i ndi wiwɔ
wə.
7 Ayakadəiŋ, Jisɔs chu dzaka i bɔ a, “Mih
fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, akɔ mih dzaka ki
mbaiŋ di biə shwáŋ tsəki.
8 Bəni bəchi bà bɔ nǐ yisi dzə i mih, a nǐ
kɔ num bəji bəh bəni bà bɔ ni lɔkɔki biɛiŋ i
bəni bəh ŋga. Ayakadəiŋ, shwáŋ yiwɔ nəki
wɔkɔli kə gia yə bɔ ni dzakaki.
9 Akɔ mih dzaka ki mbaiŋ. Mi ka tsə i
mih wə ka wi liə wi bi bɔiŋ. Wi bi numki
aka shwaŋ yə yi bukuki tsə dzi fiəni dzə liə i
mbaiŋ mə.
10 Ji si dzə a i chwɔ, bəh i wɔɔ, bəh i bəkəli
biɛiŋ. Mih dzə mfiŋ a bəni kwati nɔni, a
num nɔni kə ki kɔ na kichili.
11 Akɔ mih ntɔkni wi shwáŋ wi ndzɔŋni.
Ntɔkni wi shwáŋ wə wi ndzɔŋki si nya lə
nɔni ki i kpi kɔm shwáŋ yi.
12 Mi wə bə dzɔ num dzɔni i nnɔm wə, wi
num kə ntɔkni wi shwáŋ wiwɔ, shwáŋ yiwɔ
chu kɔbi n'yi, wi si yɛiŋ jɔbi wə kuula dzəki,
wi yatɔkɔ shwáŋ yiwɔ wi yɔkɔ gɛiŋ, kuula
wiwɔ baaŋ kwayi shwáŋ saŋ gaali yidɔkɔ.
13 Wi si yɔkɔ kɔm bə dzɔ wi dzɔni aka mi
wi nɔm, wi kaŋa kə jɔbi kɔm shwáŋ yiwɔ.
14 Mih kɔ ntɔkni wi shwáŋ wi ndzɔŋni.
Mih kiəki lə shwáŋ yə yi kɔ yiŋ, shwáŋ yiŋ
kiə tə mih,
15 a liŋ asi Ba wuŋ kiəki mih, mih kiə tə Ba
wuŋ, mih nya nɔni kəŋŋ i kpi kɔm shwáŋ
yiŋ.
16 Mih kaŋaki lə tə shwáŋ yidɔkɔ yə yi kɔkə
i mbaŋ wələ wə. Mih kaŋa i tsə dzəh bəh yi tə
a yi wɔkɔki ja yiŋ, ka mbaŋ wi shwáŋ yiwɔ
fiəni chu wimu, ma ntɔkni wi shwáŋ yiwɔ
numki a wimu.
17 Mih kɔ num mih nǐ nya nɔni kəŋŋ i kpi
ka mih bi fiəni dzɔ nɔni kəŋŋ. Akɔ gia yə Ba
wuŋ kɔŋki mih.
18 Mi widɔkɔ dzɔki kə nɔni kəŋŋ i mih. A
nyaki mih nɔni kəŋŋ i ŋkɔŋ wuŋ wə. Mih
kaŋaki lə ŋga i nya nɔni kəŋŋ i kpi, mih kaŋa
ŋga i fiəni dzɔ nɔni kəŋŋ. Gia yələ kɔ gia num
a dzaka Ba wuŋ a mih fə.”
19 Jisɔs dzaka gia yiwɔ yakadəiŋ, kiŋgaali
chu num i kintəəŋ ki Bəju wə.
20 Bɔ bəduli ka dzakayiki a, “Wi kaŋaki
lə chinda wi ŋkpɛli, wi dzaki lə. Mbɛiŋ
wɔkɔliki nə i wi a?”
21 Ayakalə, bədɔkɔ dzakayi a, “Fa kɔkə
bəndzaka bə mi wə wi kaŋaki chinda wi
ŋkpɛli. Chinda wi ŋkpɛli kɔlə i wɛli dzákəh
yi kifəkə a?”

Jisɔs chusi a ŋgaiŋ kɔ waiŋ Nyɔ

22 A dzə num i jɔbi widɔkɔ wə bə nǐ fəki
Dzini bidɔkɔ i fiəni kwaka si bə nǐ wɛli juŋ
yi fəni yi gia i Jɛlusalɛm,*
23 Jisɔs tsə bá ghani nnya i kintəəŋ ki juŋ
yi fəni yi gia wə, i gbəŋ wi Sɔlɔmɔn wə. A
num i jɔbi wi fiəkə wə. 24 Bəju dza dzə juŋni
fiəli wi, bikə i wi a, “Wɔ ni bee buku a buku
baaŋ nûmki kǐə kə fwu wibuku i tsô bûku
dəiŋ a? A kabə num a wɔ kɔ Kimbwili wə
Nyɔ nǐ kaka, wɔ fûku i buku chəŋ.”
25 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mih kɔ num mih
dzaka lɔ i mbɛiŋ, mbɛiŋ na bum yiŋ. Bənɔm

* **10:22** Dzini biələ nǐ kɔ i kwaka si bə nǐ wɔkɔ juŋ yi fəni gia si midɔkɔ wə wi nǐ kɔkə mi wi Ju nǐ dzɔ bifii dzə kum yɛiŋ.

bà mih fəki i yɛli wi Ba wuŋ wə akɔ bɔ bà bɔ chusiki mi wə mih kɔ wi.
26 Ayakalə, mbɛiŋ ka bum dəkə, kɔm mbɛiŋ kɔkə i mbaŋ wi shwáŋ yiŋ wə.
27 Shwáŋ yiŋ si wɔkɔ lə ja yiŋ. Mih kiə yi, ayaka yi biəli mih,
28 mih nya yi bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Ayaka yi bi lansi laka kə. Mi widɔkɔ kɔbi wə wi bi lansi lɔkɔ yi i mih kaŋ.
29 Ba wuŋ wə wi nya shwáŋ yiwɔ i mih tsəki lə mi wichi, mi widɔkɔ kɔkə i lɔkɔ yi i wi kaŋ.
30 Buku Ba wuŋ kɔ fiɛŋ fimu."

31 Bəju chu dzɔ kitəh i tumyi wi yɛiŋ.
32 Jisɔs bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ yɛiŋ lɔ bənɔm bà ndzɔŋni bəduli bà Ba wuŋ dzaka a mih fəki. Akɔ winaiŋ wə mbɛiŋ nəŋki i tumyi mih bəh kitəh kɔm wi a?"
33 Bɔ chukuli i wi a, "Buku tumyiki kə wɔ kɔm bə nɔm wi ndzɔŋni wə wɔ fəki. Buku tumyiki wɔ kɔm wɔ bəkəliki yɛli wi Nyɔ. Wɔ kɔ a liŋ mi wiwɔm, dzaka a wɔ kɔ Nyɔ."
34 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Ntə bə nyaka i Kiŋwakti kimbɛiŋ ki bənchi wə a, Nyɔ dzakaki yɛiŋ a, 'Mih dzakaki a mbɛiŋ kɔ bənyɔ' a?
35 Nyɔ bɔɔŋki bəni bà a bənyɔ, a num bɔ bà ja yiwɔ nǐ tsəki i bɔ, ayaka buku kiəki a gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ mə kɔkə bi kwuni.
36 Si yi kɔ yakadəiŋ, akɔ kɔm nə wə mbɛiŋ dzakaki i mi wə Ba wi kɔ wi saiŋbwili wi ka faaŋ i fa mbi wələ wə, a wi bəkəliki yɛli wi Nyɔ, kɔm wi dzaka a ŋgaiŋ kɔ waiŋ Nyɔ a?
37 Mih kabə num mih fə kə bənɔm bə Ba wuŋ, mbɛiŋ ma bum mih.
38 Ayakalə, mih kabə fəki num bɔ, kɔŋ yi numki a mbɛiŋ ka bum dəkə i mih, mbɛiŋ bum num i bɔ, ka mbɛiŋ ni kiə na bindzɔŋ a Ba wuŋ kɔ i mih wə, mih num i Ba wuŋ wə."
39 Bəju ka nəŋki i chu kwa wi, wi tɔsi buku i kaŋ yibɔ wə.

40 Jisɔs chu tsə ndaŋ Bɔkɔ yi Jɔdan tsə i kiwuŋ kə Jɔn nǐ yisi i juliki bəni i bɔkɔ, ka numki fɛiŋ.
41 Bəni bəduli ka nyəki dzəki yɛiŋki wi. Bɔ dza dzaka a, "Jɔn nǐ ka kɛiŋsi fə na gia yidɔkɔ yə yi chusiki kiŋkɔkni ki Nyɔ. Ayakalə, gia yichi yə wi nǐ dzakaki kɔm mi wələ nǐ kɔ na ŋkɔŋ."
42 Ayakadəiŋ, bəni bəduli jiə shɔm i Jisɔs wə fɛiŋ.

11

Kpi yi Lasalus nsɛiŋ Jisɔs

1 Mi widɔkɔ nǐ kɔlə yɛli wi num Lasalus, wi dza yisi jwɛiŋ. Wi num mi i kwili wi Bɛtani wə, wi nǐ nɔki fɛiŋ bəh jémi yi Meli bəh Mata.
2 Meli wələ wə waiŋnih wi Lasalus nǐ gwɛiŋki lə, akɔ wə wi nǐ fiaŋsi gvu yi Bah bəh fiaŋsi bi tsɛŋə yindzɔŋni, ka sɔ bəh juŋ yi yifwu.
3 Si wi nǐ gwɛiŋki yakadəiŋ, jémi yi ka faaŋ ntum i Jisɔs a, "Bah, wə wi kɔ shɔm ya gwɛiŋki lə."
4 Si Jisɔs wɔkɔ ntum wiwɔ, ka dzaka a, "Jwɛiŋ yələ kɔkə yi kpi. Yi kɔ i chusi num kiŋkɔkni ki Nyɔ, ka Waiŋ Nyɔ ni kwati yɛli wimbum i yi wə."
5 Jisɔs nǐ kɔŋki lə Mata bəh waiŋnih wi Meli bəh Lasalus nalə.
6 Ayakalə, jɔbi wə wi nǐ wɔkɔ a Lasalus gwɛiŋki lə, wi chu nɔ baaŋ i di biə wi nǐ kɔ i kaŋ yifa wə.
7 Si yəmaka nǐ tsə, wi ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, "Bukumbɛiŋ fǐəni chû i Judea."
8 Bɔ ka bikə i wi a, "Labay, ntə akɔ a ŋgbu ŋgbu si Bəju ni nəŋki i tumyi wɔ bəh kitəh a wɔ kpǐ, wɔ bá chu nəŋ i fiəni tsə i fɛiŋ na?"
9 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Ntə chɔkɔ kaŋaki mbiəŋə jwɔfi ntsɔ bəfa? Mi kabə nyaniki nshifɔkɔ, wi kɔkə i damti i biɛiŋ bɛiŋ, kɔm baiŋni bi mbi wələ baiŋki lə i wi.
10 Ayakalə, na ndə wə wi nyaniki nchɔkɔ, wi kɔlə i damti, kɔm wi kaŋaki kə baiŋni i wi."
11 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka i bɔ a, "Nsɛiŋ wibukumbɛiŋ Lasalus gbɔ kinu. Ayakalə, mih ki tsəki lə fɛiŋ i yɔmsi wi i kinu kiwɔ wə."
12 Bwa bu bə mbaŋ ka dzaka i wi a, "Bah, yi kabə num a wi gbɔ kinu, ma wi ni bɔnih."
13 Jisɔs nǐ dzakaki num kɔm kpi yi Lasalus, ayakalə, bwa bu bə mbaŋ wɔkɔ yaka ka kwakaki a wi dzakaki kɔm kinu ŋkɔŋ.
14 Jisɔs ka fuku baiŋsi yi i bɔ a, "Lasalus kɔ num wi kpi lɔ.

15 Ayakalə, mih kɔ bəh kinsaŋli kɔm bə
mbɛiŋ, a mih ni kɔkə fɛiŋ, ka mbɛiŋ ni jĩə
shɔm i mih. Ayakadəiŋ, bə tsə̂ bûku fɛiŋ.”
16 Təmɔs wə bə nǐ bɔɔŋki yɛli wi widɔkɔ a
Bimaŋsi, ka dzaka i bwa bə mbaŋ bədɔkɔ bə̀
a, “Bukumbɛiŋ tsə̂ tə ka bukumbɛiŋ ni kpĩ
bəh wi.”

Jisɔs bwili Lasalus i kpi wə

17 Jisɔs tsə buku fɛiŋ, ka wɔkɔ a Lasalus kɔ
num wi nɔ lɔ i jum kintəəŋ kaŋ yina.
18 Bɛtani wələ nǐ kɔ ka bəmay bəfa i kɔmsi
tsə i Jɛlusalɛm.
19 Bəju bəduli nǐ dzə i Mata bəh Meli i
kwasi nshɛiŋ bəh bɔ kɔm kpi yi wainɲih
wibɔ.
20 Jɔbi wə Mata nǐ wɔkɔ a Jisɔs si dzə wə,
wi ka buku tsə a bɔ wi baŋsi, ayakalə Meli
baaŋ dzu.
21 Mata tsə dzaka i Jisɔs a, “Bah, a ni kɔ
a wɔ numki fa, ma wainɲih wuŋ ni ka kpi
dəkə.
22 Ayakalə, mih kiəki lə a i liə, na finə wɔ
bikə i Nyɔ wi ni nya i wɔ.”
23 Jisɔs dzaka i wi a, “Wainɲih wa ni fiəni
dza lə i kpi wə.”
24 Mata ka dzaka i wi a, “Mih kiəki lə a wi
bi fiəni dza lə i chɔkɔ bi gɔksini biə bəni bi
dzaki i kpi wə.”
25 Jisɔs dzaka i wi a, “Akɔ mih wə mih
bwiliki bəni i kpi wə, a num mih wə mih
nyaki nɔni. Mi wə wi jiə shɔm yi i mih bi
baaŋ lə wiwɔm, kɔŋ yi numki a wi kpi,
26 ayaka na ndə wə wi kɛiŋki wiwɔm ka
jiə shɔm yi i mih, bi kpi kə. Wɔ bum alə
yakadəiŋ a?”
27 Wi bum a, “Aaŋ Bah, mih bum a wɔ kɔ
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka. Wɔ kɔ Waiŋ Nyɔ
wə wi nǐ kaŋaki i bi dzə fa mbi wələ wə.”
28 Si Mata dzaka yakadəiŋ, ka tsə bɔɔŋ
Meli wainɲih wi, dzaka i wi a kuku kuku a,
“Mi wi lanini si num lɔ fa, ayaka wi bɔɔŋki
wɔ.”
29 Si Meli wɔkɔ yakadəiŋ, ka saka dza bɛiŋ
i tsə yɛiŋ wi.
30 A nǐ kɔ maka Jisɔs dzə liə i kwili wiwɔ
wə. Wi nǐ kɛiŋki a di biə Mata ni tsə yɛiŋ wi.
31 Bəju bə̀ bɔ nǐ kɔ bəh Meli i dzu kwasi
nshɛiŋ bəh wi, ka yɛiŋ si wi saka dza bɛiŋ
buku biŋ, bɔ ka biəliki wi kwaka a wi tsəki
i jum bɛiŋ i tsə dəki fɛiŋ.
32 Jɔbi wə Meli nǐ tsə buku i di biə Jisɔs ni
kɔ, yɛiŋ wi, ka gbɔ i gvu yi wə dzaka a, “Bah,
a ni kɔ a wɔ numki fa, ma wainɲih wuŋ ni
ka kpi dəkə.”
33 Si Jisɔs yɛiŋ si wi dəki, bəh Bəju bə̀ bɔ nǐ
biəli wi bɔŋ də tə, gia yiwɔ nya ŋgəkə i shɔm
yi wə nalə, gwu kpi wi nalə.
34 Wi ka bikə a, “Mbɛiŋ ləə faiŋ wi a?” Bɔ
dzaka i wi a, “Bah, dzə yɛiŋ.”
35 Jisɔs də.
36 Bəju yɛiŋ yakadəiŋ ka dzaka a, “Mbɛiŋ
yɛ̂iŋ si wi ni kɔŋki wi.”
37 Ayakalə, bɔ bədɔkɔ dzaka lɔ a, “Ntə wələ
kɔ wi wə wi nǐ wɛli dzə́kəh yi kimfəkə a?
Kɔm nə wə wi ni ka yɛlih fwu wi mi wələ i
kpi wə a?”
38 Shɔm chu nəŋni Jisɔs na bəh ŋga. Wi
dza tsə buku i jum bɛiŋ. Jum yələ nǐ kɔ
num taa wə bə nǐ baŋ dzaka kiwɔ bəh təh
wimbum.
39 Jisɔs dzaka a, “Mbɛiŋ gĩŋsi təh wə.”
Mata jɛmi yi mi wi kpili dzaka i Jisɔs a,
“Bah, i liə ni numki num wi si fwuli lɔ. I liə
si num lɔ kaŋ yina si wi ni kpi.”
40 Jisɔs bikə i wi a, “Mih si dzaka alə i wɔ,
a wɔ ka jiə shɔm ya i mih, ma wɔ ni yɛiŋ
mbum biə bi kɔ bi Nyɔ a?”
41 Ayakadəiŋ, bɔ ka giŋsi təh wiwɔ. Jisɔs
giŋsi dzə́kəh yi i bɛiŋ ka dzaka a, “Ba wuŋ,
mih nyaki kiyəŋni i wɔ si wɔ wɔkɔ ntsa wuŋ.
42 Mih kiəki lə na bindzəŋ a wɔ si wɔkɔ
lə ntsa wuŋ i jɔbi wichi wə. Ayakalə, mih
dzakaki yələ kɔm bəni bələ bɔ kɔ fa, ka bɔ
bûm a, a faaŋ wɔ mih.”
43 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka wam bəh ja
yiləkəli a, “Lasalus, bûku!”
44 Ayaka mi wi kpili wiwɔ dza buku
dzə, kaŋ yi bəh gvu yi num bə lim bəh
kinchumni ki mbuŋ, lim tə shi bi bəh
kinchumni ki mbuŋ. Jisɔs ka dzaka i bɔ a,
“Mbɛiŋ shwâ wi, mbɛiŋ bêe wi tsə̂ki.”

Kifwu ki tumi jiə kimfasi i wɔɔ Jisɔs (Matiə 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Jɔbi wə Bəju bəduli bə̀ bɔ nǐ dzə i Meli
yɛiŋ gia yə Jisɔs fə, ka jiə shɔm i wi wə.
46 Ayakalə, bədɔkɔ tsə fibɔ ka yɛiŋ num
Bəfalasi, fuku i bɔ gia yə Jisɔs fə.
47 Bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi
ka juŋni kifwu ki tumi dzaka i bɔ a,
“Bukumbɛiŋ ki fəki dəiŋ na? Mi wələ fəki

binchəsi biduli biə bi chusiki kiŋkɔkni ki Nyɔ.
48 Bukumbɛiŋ ka bee a wi tsəki a bəh yi i ninshiŋ, ma bəni bəchi ni jiə shɔm i wi, ayaka ma bəni bə Lum bà bɔ sakaki bukumbɛiŋ ni dza dzə bəkəli di bibukumbɛiŋ bi baiŋni bəh tumi kibukumbɛiŋ."*
49 Ayakalə, mi widɔkɔ i bɔ kintəəŋ yɛli wi num Kayfas, wə wi nǐ kɔ fwu wi bətii mfə gia i jia yiwɔ wə ka dza dzaka mfih i bɔ a, "Mbɛiŋ kiəki kə na gia yidɔkɔ lə kpaaa.
50 Mbɛiŋ kiəki kə a yi ndzɔŋki lə i mbɛiŋ a mi wimu kpî i bəni bəchi, tsə a kitumi kichi laka num lakani a?"
51 Kayfas nǐ dzakaki gia yələ num kə i mfi bi wə. Si wi nǐ kɔ fwu wi bətii mfə gia i jía yiwɔ wə, dzaka yakadəiŋ laka num ntum wi Nyɔ, a Jisɔs nǐ kaŋaki lə i kpi i kitumi ki Bəju wə.
52 A num kə a kitumi kiwɔ shəŋ, kpi yi nǐ kaŋaki i juŋni bwa bəchi bà, bɔ kɔ bə Nyɔ i kitumi kidɔkɔ wə, ka bɔ numki i fiɛŋ fimu wə.
53 I yisi chɔkɔ biwɔ wə, kifwu kitumi ka yisi i fasiki si bɔ bi wɔɔki Jisɔs.
54 Ayakadəiŋ, Jisɔs nəki chu nyani kə i kintəəŋ ki Bəju wə. Wi dza nyə mfih fɛiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ ka tsə nɔki i kwili widɔkɔ wə wi kɔ kɔmsi i tumi ki mishambu kə bə nǐ bɔɔŋki a Ɛfelɛm.
55 Dzini bi Bəju bi Ntsədaŋ nǐ kɔ num bi si kɔmsi dzə lɔ, bəni ka nyəki dzəki i bimbu wə dzə i Jɛlusalɛm i dzə wɔkɔ kishi kibɔ ka bini biwɔ ni dzə kpɛiŋ.
56 Bɔ tsə yisi i nəŋki Jisɔs bikə a bɔ bɔ i jɔbi wə bɔ nǐ numyi i bɛiŋ i juŋ yi fəni yi gia mə dzaka a, "Mbɛiŋ kwakaki a nə? A wi ni dzə kə i dzini biələ wə a?"
57 A nǐ kɔ bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi tsəsi ja a na ndə kabə kiəki di biə Jisɔs kɔ, wi fə̂ ma bɔ kî̀ə, ka bɔ ni kwâ wi.

12

Meli fiaŋsi Jisɔs i Bɛtani (Matiɔ 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 A nǐ baaŋ a kaŋ yisɔ ka Dzini bi Ntsədaŋ yisi, Jisɔs nyə tsə i kwili wi Bɛtani wə i di biə Lasalus wə Jisɔs nǐ dzasi i kpi wə nǐ kɔ.
2 Si wi tsə fɛiŋ, bə fə biɛiŋ bidzini i tati wi yɛiŋ. Mata num mi wə wi nǐ gaaki, Lasalus num mi widɔkɔ i mbaŋ wi bəni bà bɔ ni shinum ka dziki bəh Jisɔs.
3 Meli dza dzɔ finsɔkɔ fi fiaŋsi fidɔkɔ bi tsɛŋə yindzɔŋni, shuku i gvu yi Jisɔs wə, ka sɔ bəh juŋ yi yifwu. Fiaŋsi biələ nǐ ləkəki lə i kpɔ wə nalə, num bə nǐ kɛiŋsi bəh fiɛŋ fidɔkɔ a fi fi bə bɔɔŋ a nad. Si wi shuku yakadəiŋ, kintəəŋ ki juŋ kiwɔ kichi dza ka fwuliki a tsɛŋə yindzɔŋni.
4 Judas Iskaliɔt wə wi nǐ kɔ mi i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs, (wə wi nǐ nyani lə dzə taŋni Jisɔs) dza dzaka lɔ a,
5 "A fə nə a bə ma taŋni fiaŋsi biələ i bənchuku gi yitali,* i nya kpɔ wiwɔ i bəni bə kifuu a?"
6 Judas ni dzaka yakadəiŋ yi kɔbi a wi kwakaki kɔm bəni bə kifuu. Wi nǐ kɔ ji a num wi mi wibɔ wi kiba, wi nǐ shiki ləkəki lə kaŋ yɛiŋ wi gamti gwu yi yɛiŋ wə.
7 Jisɔs dzaka a, "Bêe wi məŋ. Wi jiə fiaŋsi biələ lə i bi kɛiŋsi chɔkɔ biŋ bi ləəni yɛiŋ.
8 Bəni bəkifuu ni shiki numki lə bəh mbɛiŋ jɔbi wichi ayakalə, mih ni numki kə bəh mbɛiŋ jɔbi wichi."
9 Jɔbi wə mbaŋ wi Bəju nǐ wɔkɔ a Jisɔs kɔ fɛiŋ, bɔ ka dzə fɛiŋ. Bɔ nǐ dzəki kə a kɔm Jisɔs shəŋ. Bɔ nǐ dzəki tə i yɛiŋ Lasalus wə Jisɔs nǐ dzasi i kpi wə.
10 Ayakadəiŋ, bətii mfə gia bəmbum ka fasiki a bɔ ni wə̂ɔ lə Lasalus tə,
11 kɔm a nǐ kɔ kɔm wi, Bəju bəduli nǐ beeki bɔ ka jiə shɔm yibɔ num i Jisɔs.

Jisɔs liə i Jɛlusalɛm ka Ŋkuŋ (Matiɔ 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Chɔkɔ buku wɔɔ, mbaŋ wi bəni wə wi nǐ dzə i dzini biələ wə ka wɔkɔ a Jisɔs si num i dzəh wi dzə i Jɛlusalɛm.
13 Bɔ ka dzɔ biali yi sɔ́m buku tsə i dzɔ wi i dzəh. Bɔ ka tsəki wili dzakayi a, "Lilili, kiŋkɔksi kɔ i Nyɔ wə ɔɔɔ! Nyɔ kɔ wi jiə

* **11:48** Bɔ nǐ lwaki yakadəiŋ kɔm a nǐ kɔ a Bəju bum a Jisɔs kɔ Kimbwili, bɔ ni ka dza yisi i bəŋgəkə bə bəni bə Lum bà bɔ sakaki bɔ ka wi bwili bɔ i kaŋ yi bəni bə Lum wə. * **12:5** Bənchuku bələ gi yitali kɔ i jaa yi Glik wə a "denarii 300"
† **12:13** Lilili wələ kɔ i ja yi Glik wə a Hɔsanna.

kimbəinʂi i mi wə wi dzəki i yɛli wi Bah wə
əəə! Akɔ wi Ŋkuŋ wi Islae əəə!”†
14 Jisɔs nəŋ wainŋ njakas, yaka yɛinŋ bɛinŋ.
Ayaka yi ka num asi bə nyaka a,
15 “Bəni bə Sayɔŋ, kiə mbɛinŋ ma lwâki.
Mbɛinŋ tsêiŋ, Ŋkuŋ wimbɛinŋ si wi dzəki,
num wi yaka i wainŋ njakas bɛinŋ.”
16 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ nǐ ka kiə dəkə gia
yə gia yiwɔ nǐ chusiki i kin'yisi wə. Jɔbi wə
wi nǐ liə i mbum bi wə, bɔ ka kwaka a bə nǐ
nyaka gia yələ num kɔm wi, ayaka yi num
bəh wi asi bə nǐ nyaka.
17 Mbaŋ wə wi nǐ kɔ bəh Jisɔs i chɔkɔ biə
wi nǐ bɔɔŋ Lasalus i jum mə, bwili wi i kpi
wə bɔ nǐ tsəki fuku tsə gia yə bɔ nǐ yɛinŋ.
18 Fwu wi gia wə mbaŋ wələ nǐ buku tsə
i dzɔ wi i dzəh a nǐ kɔ kɔm bɔ nǐ kɔ num bɔ
wɔkɔ a wi nǐ kɔ wi fə gia yə yi chusiki mbum
bi Nyɔ.
19 Ayakadəinŋ, Bəfalasi ka dzakayiki a bɔ
bɔ a, “Si mbɛinŋ yɛinŋ a? Gia yidɔkɔ chu kɔkə
yə bukumbɛinŋ kɔ i fə. Mbi wichi kɔ num wi
kwu lɔ i wi chɛinŋ.”

Bəglik bədɔkɔ ka nəŋki i yɛinŋ Jisɔs

20 Bəni bədɔkɔ nǐ kɔ i mbaŋ wi bəni bà
bɔ nǐ yaka tsə i Jɛlusalɛm i tsa Nyɔ i jɔbi wi
dzini biələ wə, a num Bəglik.
21 Bəglik bələ tsə yɛinŋ Filib wə wi ni buku
dzə i kwili wi Besayda wə i kimbu ki Galili
wə, dzaka i wi a, “Kukuli, buku nəŋki i yêiŋ
Jisɔs.”
22 Filib ka tsə fuku yi i Andulu, bɔ wi ka
tsə fuku i Jisɔs.
23 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Jɔbi dzə kpɛinŋ wə
bə ni yakasi mi wə yɛli wi kɔ Wainŋmi i liə i
mbum bi wə.
24 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛinŋ a, ŋgɔkɔ wi
fiɛŋ ka baaŋ i gbɔ i nshwainŋ wə i kpi, ŋgɔkɔ
wiwɔ ni baaŋ a wi. Ayakalə, wi ka kpi, ma
wi ni wum mintam miduli.
25 Na ndə wə wi kɔŋki nɔni ki nalə ni laksi
lə nɔni kiwɔ, ayaka na ndə wə wi bainŋŋki
nɔni ki fa mbi wələ wə wi jiəki num jiəni i
bi kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
26 Mi kabə nɔmki i mih, wi kaŋaki i bîəliki
mih, na fainŋ wə mih kɔ, mi wuŋ wi nɔm
kaŋaki i nûmki tə fɛinŋ. Mi wə wi nɔmki i
mih, Ba wuŋ ni kɔksi wi.”

Jisɔs dzaka kɔm kpi yi

27 Jisɔs dza dzaka a, “I liə shɔm yiŋ fum-
siki lə mih. Mih kɔ i dzakaki a nə? A Ba wuŋ,
bwǐli mih i kintəəŋ ki jɔbi wi ŋgəkə wələ wə
a? Aayi, akɔ kɔm jɔbi wələ mih nǐ dzə.
28 Ba wuŋ, fə̂ yɛli wa kaŋa mbum.” Si wi
dzaka yakadəiŋ, ja shi dzə i bɛinŋ a, “Mih fə
lɔ wi wimbum, mih kɛinŋ i ni chu fə.”
29 Mbaŋ wə wi nǐ kɔ fɛinŋ wɔkɔ ja yiwɔ,
ka dzaka fibɔ a, “A wamyiki dzaŋ.” Bədɔkɔ
dzaka a, “A dzakaki chinda wi Nyɔ i wi.”
30 Jisɔs chukuli a, “Ja yələ dzə kɔm bə
mbɛinŋ. Yi ka dzə dəkə kɔm mih.
31 I liə si num lɔ jɔbi wə bə ki sakaki mbi
wələ. I liə si num jɔbi i shisi kɔŋŋ bwili ŋkuŋ
wə wi sakaki mbi wələ.
32 Ayakalə, yiŋ num a jɔbi wə bə bi giŋsiki
mih i bɛinŋ fa kuku, mih ni guku bəni bəchi
ma bɔ dzə i mih wə.”
33 Jisɔs nǐ dzakaki yakadəiŋ, wi chusi
num ŋkainŋni yi kpi yə wi bi kpiki.
34 Mbaŋ wi bəni bəwɔ chukuli i wi a,
“Buku wɔkɔki i Kiŋwakti ki Bənchi wə a,
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka bi fiəli lə. Wɔ
nyani dəiŋ i dzakaki a, bə kaŋaki i bi giŋsi
mi wə yɛli wi kɔ Wainŋmi i bɛinŋ a? Wəmaka
mi wə yɛli wi kɔ Wainŋmi kɔ winainŋ a?”
35 Jisɔs dzaka i bɔ a, “Bainŋni ni numki bəh
mbɛinŋ a jɔbi wi juli wələ wə. Mbɛinŋ nyâniki
si bainŋni biwɔ kɛinŋki bəh mbɛinŋ, ka jisi bi
ma gaka mbɛinŋ. Mi wə wi si nyani i jisi wə
si kiə kə di biə wi tsəki.
36 Si bainŋni biwɔ kɔ bəh mbɛinŋ, mbɛinŋ jîə
shɔm i bainŋni biwɔ wə, ka mbɛinŋ bi num
bwa bə bainŋni.”

Ja yi Jisɔs ni saka lə mi wə wi nəiŋ i dzɔ ja yiwɔ

Si Jisɔs dzaka gia yələ lə, ka nyə tsə nyumi
gwu yi i bɔ.
37 Namana yaka, si wi nǐ kɔ wi fə lɔ
binchəsi biduli biə bi chusiki kiŋkəkni ki i
bɔ nshiŋ, ayaka bɔ nəki jiə kə shɔm i wi.
38 Yi nǐ num yakadəiŋ ka yi kpɛiŋ asi
Isaya mi ntum wi Nyɔ nǐ dzaka a,
“Bah, akɔ ndə wə wi kɔ num wi bum gia yə
buku dzakaki a?
Ayaka a num i bə ndə Bah chusi ŋga bi
bitsɛiŋ a?”
39 Ayakadəiŋ, bɔ nǐ kəkə i jiə shɔm i wi,
kɔm Isaya nǐ kɔ wi chu dzaka i di bidɔkɔ wə
a,
40 “Wi baŋ dzákəh yibɔ,

fə shɔ́m yibɔ də,
ka bɔ ma yɛiŋki di bəh dzákəh yibɔ,
kɔbi i kiə bəh shɔ́m yibɔ,
ka bɔ fiəni dzə i mih a mih chuku bɔ.”
41 Isaya nǐ dzakaki gia yələ kɔm wi nǐ kɔ
wi yɛiŋ lɔ mbum bi Jisɔs, ka dzakaki kɔm
wi.
42 Na ayaka si bəni nǐ ka jiə dəkə shɔm i
Jisɔs, a nǐ kɔ bəni bəduli na bà bɔ nǐ kɔ kifwu
i tumi wə nǐ jiə shɔm i wi, ayakalə bɔ nəiŋ
i dzaka bəh dzaka kibɔ, kɔm bɔ nǐ lwaki
Bəfalasi ka bɔ ma ni kɔŋŋ bɔ i juŋ yi tsani
wə.
43 Bɔ nǐ lwaki yaka kɔm bɔ nǐ kɔŋki i
kwatiki kiŋkɔksi ki bəni tsə kə ki dzəki i Nyɔ.
44 Jisɔs dza wam bəh ŋga dzaka a, “Mi wə
wi jiə shɔm i mih, wi ka jiə dəkə a mih shəŋ.
Wi jiə num i mi wə wi faaŋ mih.
45 Mi ka yɛiŋ mih, yaka wi yɛiŋ num mi
wə wi faaŋ mih.
46 Mih dzə fa i mbi wələ wə ka baiŋni, ka
na ndə wə wi jiə shɔm yi i mih ni baaŋ kə i
jisi wə.
47 Mi ka wɔkɔ ja yiŋ, nəki jiə kə, mih ni
saka kə wi, kɔm mih ka dzə dəkə i saka bəni
bə mbi wələ a bɔ gbɔ nsaka. Mih nǐ dzə i
bwili bɔ num bwilini.
48 Mi wə wi məŋni mih ka nəiŋ i dzɔ ja yiŋ,
wi kaŋaki lə gia yə yi bi sakaki wi. Ja yə mih
kɔ mih dzaka i wi akɔ yi yə yi bi sakaki wi,
wi gbɔ nsaka i chɔkɔ bi gɔksini wə.
49 Yi kɔ yakadəiŋ kɔm mih dzakaki kə i
ŋga biŋ wə. Ba wuŋ wə wi faaŋ mih akɔ wi
wə wi dzaka a mih dzâkaki, a nya wi gia
yə mih kaŋaki i dzâkaki, fuku si mih kɔ i
dzâkaki.
50 Mih kiəki lə a gia yə wi dzaka a mih
dzakaki akɔ yə yi nyaki nɔni kə ki bi tsə kaa
kə. Ayakadəiŋ, gia yə mih dzakaki akɔ yə Ba
wuŋ kɔ wi dzaka a mih dzâkaki.”

13

Jisɔs wɔkɔ gvu yi bwa bu bə mbaŋ

1 A dzə num i buku dza i chɔkɔ bi Dzini
bi Ntsədaŋ wə, Jisɔs kǐə a jɔbi wi kpɛiŋ i bee
mbi wələ, i fiəni tsə i Ba wi kpəŋ. Si wi nǐ
kɔŋki bəni bà bɔ nǐ kɔ mbu i mbi wələ wə, wi
kɔŋ bɔ tsə bwili fwu.
2 A dzə num si bɔ nǐ dziki i fijɔbi, num
ŋkpɛli jiə lɔ kiŋkwaka i shɔm yi Judas wə
waiŋ Samən Iskaliɔt, a wi taŋni Jisɔs.
3 Si Jisɔs nǐ kɔ wi si kiə lɔ a Ba wi nya biɛiŋ
bichi i wi kaŋ, bəh a wi nǐ nyə i Nyɔ wi fiəni
tsə i Nyɔ,
4 wi ka dza i biɛiŋ bidzini bɛiŋ, baa
bəmbuŋ bu bə nimbɛiŋ, dzɔ batali ka kaŋa
i bwɛli ki wə,
5 ka dza shuku mwi i naka ki mwi mə, yisi
ka wɔkɔki gvu yi bwa bu bə mbaŋ, sɔ bəh
batali wə wi si kaŋa i bwɛli ki wə.
6 Wi wɔ̂kɔ ka dzə buku i Samən Bita wə,
wi bikə i wi a, “Bah, wɔ nəŋki i wɔkɔ gvu yiŋ
a?”
7 Jisɔs chukuli i wi a, “Gia yə mih fəki wɔ
kɔkə i kiə i liə. Wɔ bi kiəki yi num i jum wə”
8 Bita dzaka i Jisɔs a, “Wɔ bi lansi wɔkɔ kə
gvu yiŋ.” Jisɔs chukuli i wi a, “Mih ka baaŋ
i wɔkɔ wɔ, wɔ ma ni kaŋaki gia yidɔkɔ bəh
mih.”
9 Samən Bita ka dzaka i Jisɔs a, “Bah, a
kabə num yaka, ma wɔkɔ shəŋ a gvu yiŋ,
wɔkɔ tasi bəh tsɛiŋ yiŋ bəh fwu wuŋ yɛiŋ.”
10 Jisɔs dzaka i wi a, “Mi wə wi kɔ wi wɔkɔ
lɔ gwu yi wi baiŋki lə gwu yichi wi kaŋaki
kə i chu wɔ̂kɔ gwu, a kɔbi a gvu yi. Mbɛiŋ kɔ
mbɛiŋ si baiŋ lɔ, ayakalə a kɔbi mbɛiŋ bəchi
bà mbɛiŋ baiŋki.”
11 Jisɔs nǐ dzakaki yakadəiŋ kɔm wi nǐ kɔ
wi si kiə lɔ mi wə wi ni taŋni wi. Akɔ gia yə
wi nǐ dzaka a, “A kɔkə mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ
baiŋki.”
12 Jɔbi wə Jisɔs nǐ wɔkɔ kaasi gvu yibɔ, wi
lɔh bəmbuŋ bu, fiəni chu i di bi wə, ka bikə
i bɔ a, “Mbɛiŋ kiə gia yə mih fə i mbɛiŋ lə a?
13 Mbɛiŋ bɔɔŋki mih a Mi wi Lanini chu
bɔɔŋ a Bah, mbɛiŋ bɔɔŋki num ŋkɔŋ, kɔm
akɔ fiɛŋ fiə mih kɔ.
14 Mih ka Bah wimbɛiŋ chu num Mi
wimbɛiŋ wi Lanini, mih wɔkɔ gvu yimbɛiŋ,
mbɛiŋ tə kaŋaki i wɔ̂kɔki gvu yi mi bəh mi.
15 Mih fə lə i chusi i mbɛiŋ a mbɛiŋ fâki tə
asi mih fə i mbɛiŋ.
16 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, waiŋ wi
nɔm si mbɔm tsə kə tikwili wi, mi wə bə faaŋ
wi si kɔkni tsə kə wə wi faaŋ wi.
17 Mbɛiŋ kabə kiə gia yələ kabə fə̂ yi, kin-
saŋli kimbum ni numki kimbɛiŋ.
18 Mih dzakaki kə num i mbɛiŋ bəchi.
Mih kiəki lə bəni bà mih kɔ mih babwili.
Ayakalə, yi kɔ a gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ
wə kaŋaki i dzə kpɛiŋ si bə nǐ nyaka a, ‘Mi

wə wi dzi biɛiŋ biŋ bidzini, wi chumki gvu yiŋ.'
19 Mih fukuki gia yələ i mbɛiŋ i liə, ka yi
bi dzə num, ka yi bi ka num mbɛiŋ bi bum
a akɔ na mih wiwɔ.
20 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi wə wi
dzɔ na ndə wə mih faaŋ, wi dzɔ num mih.
Ayaka mi wə wi dzɔ mih wi dzɔ num mi wə
wi faaŋ mih."

Jisɔs chusi mi wə wi ni taŋni wi

21 Si Jisɔs dzaka gia yələ lə, shɔm yi dza ka
nyaki wi bəh ŋgəkə. Wi dza dzaka bainŋsi
a, "Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi widɔkɔ i
mbɛiŋ kintəəŋ ni taŋni lə mih."
22 Bwa bu bə mbaŋ dza ka tsɛiŋki taliki
gwu a wi dzakaki num mi winaiŋ a.
23 Mi widɔkɔ i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs mə,
wə Jisɔs nǐ kɔŋki ni yəkəli kɔmsi i Jisɔs wə
dzi.*
24 Samən Bita lasi wi dzaka i wi a wi bikə
a akɔ ndə a.
25 Wi yəkəli tsə i Jisɔs wə bikə i wi a, "Bah,
akɔ ndə?"
26 Jisɔs chukuli i wi a, "Akɔ mi wə mih
ni gbɛɛ blɛd mih n'yɔkɔ i mwi mijwa mə
mih nya i wi." Ayakadəiŋ, wi ka n'yɔkɔ
blɛd i mwi mijwa mə gbɛɛ nya i Judas waiŋ
Samən Iskaliɔt.
27 Asi Judas dzɔ blɛd wiwɔ yakadəiŋ, Sa-
tan ka liə i wi mə. Jisɔs dzaka i wi a, "Kɔmsi
fə̂ gia yə wɔ nəŋki i fə̂."
28 Mi widɔkɔ i mbaŋ wibɔ wə nǐ ka kiə
dəkə gia yə wi dzaka i wi yakadəiŋ.
29 Bədɔkɔ nǐ kwakaki a, asi Judas kɔ mi
wə wi jiəki kiba, ayaka a Jisɔs dzakaki i wi a
wi tsə̂ tə̂ŋ biɛiŋ biə bɔ kɔŋki i dzi Dzini biələ
yɛiŋ, yudɔkɔ a wi tsə̂ nyə̂ fiɛŋ i bəni bə kifuu.
30 Si Judas dzɔ blɛd wiwɔ yakadəiŋ dzi,
ka buku akisəkə nyə. Ayaka a nǐ kɔ num
nchɔkɔ.

Jisɔs təfi kpi yi i bwa bu bə mbaŋ

31 Si Judas buku tsə yakadəiŋ, Jisɔs baaŋ
dzaka a, "Akɔ i liə bə kɔ i yisi i yɛiŋki
kiŋkɔkni ki mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, na i
yɛiŋ tə mbum biə bi kɔ bi Nyɔ i gwu yi wə.
32 Bə ka yɛiŋ mbum bi Nyɔ i gwu yi wə, ma
Nyɔ ni chusi tə mbum bi Waiŋ wi i wi Nyɔ
wə. Ayaka wi ni chusi lə akisəkə.
33 Bwa bəŋ, mih ni num lə bəh mbɛiŋ a i
jɔbi wi juli wə. Ayaka mbɛiŋ num i ni baaŋ
nəŋki mih chu kəbi i yɛiŋ i mih wə. Asi mih
nǐ dzaka i Bəju, yi kɔ a liŋ si mih dzakaki i
mbɛiŋ i liə a, 'Di biə mih tsəki mbɛiŋ kəkə i
dzə fɛiŋ'
34 Mih nyaki nchi wələ i mbɛiŋ, num
nchi wimfiaŋ, a mbɛiŋ bâaŋ mbɛiŋ kôŋniki.
Mbɛiŋ kôŋniki a liŋ asi mih kəŋ mbɛiŋ.
35 Mbɛiŋ baaŋ ka kəŋniki yakadəiŋ, yələ
ni fə bəni bəchi kiə a mbɛiŋ kɔ bwa bəŋ bə
mbaŋ."

Jisɔs dzaka a Bita ni nəiŋ lə ŋgaiŋ (Matiɔ 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Samən Bita ka bikə i Jisɔs a, "Bah, wɔ
tsəki i faiŋ a?" Jisɔs chukuli a, "Di biə mih
tsəki wɔ məŋ i biəli mih i liə. Wɔ bi baaŋ
biəliki lə."
37 Bita fiəni bikə i wi a, "Bah, akɔ kɔm nə
mih məŋ dəkə i biəli i liə a? Mih ni nya lə
nəni kəŋŋ i kpi kɔm wɔ."
38 Jisɔs bikə i wi a, "Wɔ kələ i nya nəni ka
i kpi kɔm mih a? Mih fukuki ŋkɔŋ i wɔ a,
ka kwəkɔ ni təŋki num wɔ nəiŋ mih kiŋkani
kitali."

14

Jisɔs kɔ Dzə yə yi tsəki i Nyɔ wə

1 Jisɔs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, "Kiə
mbɛiŋ ki bêe kə a shóm yimbɛiŋ fûmsiki
mbɛiŋ. Mbɛiŋ jǐə shɔm i Nyɔ wə, bəh i mih
tə.
2 I Ba wuŋ dzu, bəlum bəduli kələ. Asi
məŋ a yi numki yaka, ma mih ka fuku dəkə
a mih tsəki i kɛiŋsi di i mbɛiŋ.
3 Jɔbi wə mih ka tsə kɛiŋsi di i mbɛiŋ, mih
ni fiəni dzə dzɔ mbɛiŋ bukumbɛiŋ numki,
ka di biə mih kɔ, mbɛiŋ ni nûmki tə fɛiŋ.
4 Mbɛiŋ kiəki lə dzəh yə yi tsəki i di biə mih
tsəki."
5 Təməs ka dzaka i wi a, "Bah, buku kiəki
kə di biə wɔ tsəki. Buku kɔ i nyani na dəiŋ i
kiə dzəh yiwɔ a?"
6 Jisɔs chukuli a, "Akɔ mih dzəh, a num
mih ŋkɔŋ, a num mih nəni. Mi kəkə i tsə i
Ba wuŋ maka wi tsə dzəh i mih wə.

* **13:23** I num dziki, Bəju si num, num bɔ yəkəli kimbu kimu ka bɔ dziki.

7 Asi kɔ a mbɛiŋ kiəki mih ma mbɛiŋ kiəki lə tə Ba wuŋ. Ayaka i yisi i liə yi kɔ a mbɛiŋ si kiə lɔ wi, mbɛiŋ chu yɛiŋ tə wi.”
8 Filib dzaka i wi a, “Bah chûsi Ba wa i buku, ma buku yêiŋ wi ka buku fwuli.”
9 Jisɔs chukuli wi a, “Filib, buku mbɛiŋ nɔ nalə wɔ kiə kə mih filib? Mi wə wi yɛiŋ mih, wi yɛiŋ lɔ Ba wuŋ. Wɔ nyani dəiŋ na i chu dzaka a mih chûsi Ba wuŋ i mbɛiŋ a?
10 Yaka wɔ ka bum dəkə a mih kɔ i Ba wuŋ mə, Ba wuŋ num i mih mə a? Ndzaka wə mih dzakaki i mbɛiŋ kɔkə a mih dzakaki i ŋga biŋ wə. Ba wuŋ wə wi kɔ i mih wə akɔ wi wə wi fəki bənɔm bu.
11 Mbɛiŋ bûm mih a mih kɔ i Ba wuŋ mə, Ba wuŋ num i mih mə. Mbɛiŋ kabə num maka mbɛiŋ bum mih kɔm gia yə mih dzakaki, mbɛiŋ bûm kɔm bə bənɔm bà mih fəki.
12 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a mi wə wi kɔ wi jiə shɔm i mih, wi ni fəki tə bənɔm bà mih fəki. Ayaka wi ni numki i fə bənɔm tsə na bà mih fəki, kɔm mih si tsə lɔ i Ba wuŋ wə.
13 Na finə fiə mbɛiŋ bikə i yɛli wuŋ wə, mih ni fə, ka Tii Waiŋ ni numki i kaŋa yɛli wimbum kɔm Waiŋ.
14 Mbɛiŋ ka bikə na finə i yɛli wuŋ wə, ma mih ni fə.

Jisɔs kaka bəni bu bə Kiŋ'waka ki Baiŋni

15 Mbɛiŋ kabə kɔŋ mih, mbɛiŋ ni jîəki bənchi bəŋ,
16 mih ni tsa Ba wuŋ wi ni nya mbɛiŋ bəh Mi wi Gamtini widəkɔ wə wi bi numki mbɛiŋ bɔ jɔbi wichi.
17 Mi wələ kɔ Kiŋ'waka ki ŋkɔŋ. Wi kɔkə mi wə bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ kɔ i dzɔ wi kɔm bɔ yɛiŋki kə i wi wə nabə i kiə wi. I yimbɛiŋ wə, mbɛiŋ kiəki lə wi, kɔm wi nəki mbɛiŋ bɔ, ayaka wi ni numki i mbɛiŋ mə.
18 Mih ni beeka kə mbɛiŋ a mbɛiŋ bâaŋ ka bwa bəŋkwu. Mih ni fiəni dzə baaŋ lə bəh mbɛiŋ.
19 Baaŋ a twɛsi lə bəni bà bɔ kɔ bə mbi ma ni chu yɛiŋ i mih wə. Ayakalə, mbɛiŋ ni yɛiŋ lə i mih wə. Si mih kɔ wiwɔm, mbɛiŋ tə ni numki bəwɔm.
20 A bi numki chəkɔ biwɔ, mbɛiŋ bi kiə a mih kɔ i Ba wuŋ mə, mbɛiŋ num i mih mə, ayaka mih num i mbɛiŋ mə.
21 Mi wə wi kiəki bənchi bəŋ wi jiə, akɔ mi wə wi kɔŋki mih. Mi wə wi kɔŋki mih Ba wuŋ kɔŋki lə wi. Mih tə ni kɔŋki wi, mih ni chusi gwu yiŋ i wi.”
22 Judas widəkɔ (a kɔbi wə bə nǐ bɔɔŋki a Iskaliət) bikə i wi a, “Bah, yi ni nyani na dəiŋ a wɔ ni numki i chusi gwu ya num i buku, a kɔbi i bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ a?”
23 Jisɔs chukuli i wi a, “Mi kabə kɔŋki mih, wi ni jǐəki ndzaka wuŋ, Ba wuŋ ni kɔŋki wi, buku Ba wuŋ ni dzə i wi wə buku ni nəki bəh wi.
24 Mi wə wi kɔŋki kə mih, wəmaka mi si jiə kə ndzaka wuŋ. Ndzaka wə mbɛiŋ wɔkɔki a kɔkə wuŋ. Akɔ wi Ba wuŋ wə wi faaŋ mih.
25 Gia yələ kɔ yə mih dzakaki i mbɛiŋ mih kɛiŋ bəh mbɛiŋ.
26 Ayakalə, Mi wi Gamtini wə wi kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni wə Ba wuŋ bi faaŋ i yɛli wuŋ wə bi lani lə mbɛiŋ bəh gia yichi, wi chu fə mbɛiŋ i kwaka gia yichi yə mih nǐ kɔ mih dzaka lɔ i mbɛiŋ.
27 Mih jiə kimbɔiŋni a ki nûm bəh mbɛiŋ. Mih nyaki kimbɔiŋni kə akɔ kəŋŋ i mbɛiŋ. Mih nyaki kə kimbɔiŋni kələ i mbɛiŋ si bəni bà bɔ kɔ bə mbi si nya. Mbɛiŋ ki bee kə shóm yimbɛiŋ a yi fumsiki mbɛiŋ nabə i kaŋa ndzaŋ.
28 Mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si mih dzakaki a mih si nyə lə, mih num i bi fiəni dzə num bəh mbɛiŋ. Asi kɔ a mbɛiŋ kɔŋki mih, ma mbɛiŋ lâŋki laŋni, kɔm mih tsəki num i Ba wuŋ wə, si Ba wuŋ kɔ wi kɔkni tsə mih.
29 I liə mih fuku gia yələ i mbɛiŋ ka yi bi num, ayaka ka yi bi dzə kpɛiŋ, mbɛiŋ ka bi bum mih.
30 Mih ni chu baaŋ kə a dzakaki bəh mbɛiŋ nalə, kɔm ŋkuŋ wə wi sakaki mbi wələ si dzə lɔ. Yi kɔkə a wi kaŋaki lə ŋga i mih bɛiŋ.
31 Ayakalə, mih fəki num asi Ba wuŋ kɔ wi dzaka a mih fâki ka bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ ni kǐə a mih kɔŋki lə Ba wuŋ. Mbɛiŋ dzâ bɛiŋ bə nyô.”

15

Jisɔs kɔ kpɛiŋ bəni bu num cha yiwɔ

1 “Akɔ mih kpɛiŋ wi laani wi mintam mi ŋkɔŋ, Ba wuŋ num mi wə wi kɛiŋsiki kpɛiŋ wi laani wiwɔ.
2 Cha yichi i mih wə yə yi wumki kə mintam, wi si gba bwili lə yi, yə yi wumki

mintam wi si kɛiŋsi kaŋŋ lə yi ka yi baiŋki yi wum mintam miduli.
3 Ndzaka wə mih kɔ mih dzaka i mbɛiŋ lə wi fə lɔ mbɛiŋ kabə baiŋki.
4 Mbɛiŋ bani baaŋ i mih wə, mih tə ni numki i mbɛiŋ wə. Cha kɔkə i wumki mintam a yiyi a kɔbi a yi bani baaŋ i kpɛiŋ wiwɔ wə. Yi kɔ tə a liŋ asi mbɛiŋ kɔkə bi fə gia yidɔkɔ maka mbɛiŋ bani i mih wə.
5 Akɔ mih kpɛiŋ wi laani wi mintam wiwɔ, mbɛiŋ num cha yiwɔ. Mi wə wi bani baaŋ i mih wə, mih tə num i wi wə, wəmaka mi kɔ aka cha yə yi wumki mintam miduli, kɔm mih kabə kɔbi, mi kɔkə i fə gia yidɔkɔ.
6 Mi wə wi ka baaŋ dəkə i numki a bəh mih, wi kɔ aka cha yə bə ni gba tɔkɔ yi a yi wɔm. Ŋkaiŋni yi cha yələ kɔ yə bə si juŋni lɔɔ i gbuku wə a yi fiki.
7 Mbɛiŋ ka bani baaŋ a numki i mih mə, ja yiŋ num i mbɛiŋ mə, mbɛiŋ kɔlə i bikə na finə fiə mbɛiŋ nəŋki, ma bə ni fə yi i mbɛiŋ.
8 Mbɛiŋ kabə num cha yə yi wumki mintam miduli, yi nyaki yɛli wimbum i Ba wuŋ, yi ni ka chusiki a mbɛiŋ kɔ bəni mbəŋ bə mbaŋ.
9 Asi Ba wuŋ kəŋki mih akɔ ayaka si mih kəŋki mbɛiŋ. Mbɛiŋ bani baaŋ a i numki i kiŋkɔŋ kəŋŋ kintəəŋ.
10 Mbɛiŋ ka jiəki bənchi mbəŋ, mbɛiŋ ni baaŋ a numki a kiŋkɔŋ kəŋŋ kintəəŋ, asi mih jiə bənchi bə Ba wuŋ, ka chu baaŋ a numki i kiŋkɔŋ ki mə.
11 Mih dzakaki gia yələ i mbɛiŋ lə ka kinsaŋli kəŋŋ ni nûmki i mbɛiŋ mə, mbɛiŋ ka ni kaŋaki kinsaŋli num ki jikə.
12 Nchi wuŋ kɔ wələ wə wi kɔ a mbɛiŋ kəŋniki asi mih kəŋki mbɛiŋ.
13 Kiŋkɔŋ kidɔkɔ chu kɔkə kə ki tsəki kə a mi nyâ nəni ki i kpî kɔm bə nsɛ́iŋ yi.
14 Mbɛiŋ kabə fəki gia yə mih dzakaki a mbɛiŋ fâki, yaka kɔ a mbɛiŋ kɔ nsɛ́iŋ yiŋ.
15 Mih ni chu bɔ̂ɔŋki kə mbɛiŋ a bwa bə nɔm, kɔm bwa bə nɔm si kiə kə gia yichi yə tikwili wibɔ fəki. Mih si bɔɔŋ lɔ mbɛiŋ a nsɛ́iŋ yiŋ kɔm gia yichi yə mih wɔkɔ i Ba wuŋ kɔ num mih fə lɔ mbɛiŋ kiə yi.
16 A nǐ ka saiŋbwili dəkə mbɛiŋ mih. A nǐ saiŋbwili mih mbɛiŋ, bwili jiə a mbɛiŋ tsə̂ nûmki ka chá yə yi wumki mintam, mintam mə mɔ bi tsə kaa kə. Mbɛiŋ kabə fəki lə, ma na finə fiə mbɛiŋ bikə i Ba wuŋ, i yɛli wuŋ wə wi ni nya i mbɛiŋ.
17 Nchi wə mih nyaki i mbɛiŋ kɔ a wələ, a mbɛiŋ kôŋniki.

Jisəs fuku a mbi wələ ni baiŋŋki lə bəni bu

18 Bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ kabə baiŋŋki mbɛiŋ, mbɛiŋ kiəki a bɔ nǐ yisi baiŋŋ mih na ka bɔ baiŋŋki mbɛiŋ.
19 Mbɛiŋ kabə num bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ, ma bəni bə mbi wələ ni kɔŋki mbɛiŋ ka bəni bəbɔ. Ayakalə, mbɛiŋ kɔkə bəni bə mbi wələ, mih baa mbɛiŋ i kintəəŋ ki bəni bə mbi wələ wə. Akɔ gia yə bəni bə mbi bələ baiŋŋki mbɛiŋ.
20 Mbɛiŋ kwâka ndzaka wə mih si dzaka i mbɛiŋ, a waiŋ wi nɔm si mbɔm tsə kə tikwili wi. Bɔ ka bwaŋki gvu i mih chɛiŋ, ma bɔ ni bwaŋki tə i mbɛiŋ chɛiŋ. Bɔ ka wɔkɔki ndzaka wuŋ, ma bɔ ni wɔkɔki tə wimbɛiŋ.
21 Yələ yichi kɔ gia yə bə bi fəki i mbɛiŋ kɔm mih, kɔm bɔ kiəki kə mi wə wi faaŋ mih.
22 A nǐ kɔ a mih nǐ ka dzə dzaka i bɔ, ma yi numki a bɔ kaŋaki kə ŋgbɔ widɔkɔ. Ayakalə, i liə bɔ kaŋaki kə gia yidɔkɔ yə bɔ kɔ dzaka kɔm chu bibɔ.
23 Mi wə wi baiŋŋki mih wi baiŋŋki lə tə Ba wuŋ.
24 A nǐ kɔkə a mih nǐ fə ŋkaiŋni bənɔm bədɔkɔ i bɔ kintəəŋ bà mi widɔkɔ kɛiŋki ki fə kə, ma bɔ ka kaŋa dəkə ŋgəkə widɔkɔ. Ayakalə, bɔ kɔ bɔ yɛiŋ, bɔ kɛiŋ baiŋŋ mih bəh Ba wuŋ.
25 Yələ kɔ i fə a ja yiwɔ dzə kpɛiŋ asi bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi bəbɔ wə a,
‘Bɔ baiŋŋ mih kiləlɔ.’
26 Ayakalə, Mi wi Gamtini wə mih ni chiŋsi bi dzə lə, num wi buku dzə i Ba wuŋ wə. Mi wi Gamtini wələ akɔ num Kiŋ'waka ki ŋkɔŋ kə ki nyə dzə i Ba wuŋ wə. I jɔbi wə wi ni dzə wi ni num mbêeŋ nsaka wuŋ.
27 Mbɛiŋ tə bi nûmki bəmbeeŋ nsaka bəŋ, kɔm mbɛiŋ kɔ num bukumbɛiŋ nǐ kɔlə i kin'yisi wə bəh i dzə buku bidaiŋ.”

16

1 “Mih dzakaki gia yələ yichi i mbɛiŋ ka mbɛiŋ bi ma gbɔ i kimbum kimbɛiŋ wə.
2 Bə bi kɔŋŋki lə mbɛiŋ i júŋ yi tsani mə. Yi ŋkɔŋ kɔ a, jɔbi dzəki lə wə na ndə wə wi bi

wɔɔki mi i mbɛiŋ wə, wi ni kwakaki a ŋgaiŋ fəki num nɔm wi ndzɔŋni i Nyɔ.
3 Bə bi fə yakadəiŋ, kɔm bɔ ka kiə dəkə Ba wuŋ nabə mih.
4 Mih dzakaki gia yələ yichi i mbɛiŋ lə, ka jɔbi wiwɔ bi dzə kpɛiŋ mbɛiŋ bi kwaka a mih nǐ kɔ num mih dzaka lɔ yi i mbɛiŋ.

Nɔm wə kiŋ'waka ki baiŋni bi dzə i fəki

Mih nǐ ka fuku dəkə gia yələ i mbɛiŋ i kin'yisi wə kɔm mih nǐ shi kɔ a bəh mbɛiŋ.
5 I liə si num a mih fiəniki tsəki i wi wə wi nǐ faaŋ mih. Ayakalə, mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ na bikə i mih a mih tsəki faiŋ na.
6 Mbɛiŋ kɔ a nshɛiŋ nshɛiŋ kɔm mih dzaka gia yələ i mbɛiŋ.
7 Na si yi kɔ yakadəiŋ lə, mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, akɔ num gia yindzɔŋni i mbɛiŋ a mih nyə. Mih ka baaŋ maka mih nyə̂, ma Mi wi Gamtini wə bi ma dzə̂. Ayakalə, mih ka nyə, mih bi ka chiŋsi wi i mbɛiŋ.
8 Jɔbi wə wi bi dzəki, wi bi tɔyi gia yi bəni bə̀ bɔ kɔ bə mbi wələ, fə̂ bɔ yə̂iŋ chu bibɔ, fə̂ bɔ yə̂iŋ gia yə yi kɔ nɔni ki chəŋ, fə̂ tə a bɔ yə̂iŋ yə yi kɔ i nsaka wi Nyɔ wə.
9 Wi bi fə̂ a bɔ yə̂iŋ chu bibɔ si bɔ nǐ ka jiə dəkə shɔm i mih,
10 fə̂ a bɔ yə̂iŋ gia yə yi kɔ i nɔni ki chəŋ wə si mih tsəki i Ba wuŋ, mbɛiŋ kɔbi i ni chu yɛiŋ i mih wə.
11 Wi bi fə̂ lə ka bɔ yə̂iŋ gia yə yi kɔ i nsaka wi Nyɔ wə kɔm ŋkuŋ wi mbi wələ kɔ num nsaka kwa wi.
12 Mih kɛiŋki mih kaŋa na gia yiduli i dzaka i mbɛiŋ ayakalə, yi kɔbi i liə ndzɔŋ i bintuni bimbɛiŋ wə i liə.
13 Jɔbi wə, Kiŋ'waka ki ŋkɔŋ bi dzəki, wi bi gamti mbɛiŋ a mbɛiŋ kiə ŋkɔŋ bichi. Wi bi dzakaki kə num i ŋga bi wə. Gia yichi yə wi kɔ wi wɔkɔ akɔ yə wi bi dzakaki, wi fuku i mbɛiŋ gia yichi yə yi kɔ i bi dzə.
14 Wi bi chusi lə mbum biŋ, si wi bi dzɔ gia yə akɔ yiŋ wi fuku i mbɛiŋ.
15 Biɛiŋ bichi biə Ba wuŋ kaŋaki akɔ biŋ. Akɔ gia yə mih dzakaki a wi bi dzɔki gia yə yi kɔ yiŋ wi fuku i mbɛiŋ.

Nshɛiŋ yi bwa bə Jisɔs bi fiəniki chu kinsaŋli

16 A baaŋ a twɛsi mbɛiŋ ma chu yɛiŋ i mih wə, ayaka bə ni mɔti a twɛsi ma mbɛiŋ ni fiəni chu yɛiŋ mih.”
17 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bwa bu bə mbaŋ bədɔkɔ dzaka i bədɔkɔ a, “Wi dzakaki a nə i bukumbɛiŋ lə, a baaŋ a twɛsi bukumbɛiŋ ma chu yɛiŋ ŋgaiŋ, ayaka a bə ni mɔti a twɛsi bukumbɛiŋ ni fiəni chu yɛiŋ ŋgaiŋ, bə a ŋgaiŋ tsəki i Ba wi ŋgaiŋ na?
18 Gia yə wi dzakaki lə, a baaŋ a twɛsi yəmaka kɔ a nə a? Bukumbɛiŋ ka kiə dəkə gia yə wi dzakaki yakadəiŋ.”

19 Jisɔs dza yɛiŋ a bɔ nəŋki i bikə i ŋgaiŋ gia yə wi dzakaki, wi ka bikə i bɔ a, “Mbɛiŋ shwiŋyiki a mbɛiŋ mbɛiŋ kɔm a gia yə mih si dzaka a, ‘A baaŋ a twɛsi mbɛiŋ ma ni chu yɛiŋ mih, ayaka a bə ni mɔti a twɛsi ma mbɛiŋ ni fiəni chu yɛiŋ i mih’ a?
20 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ bi dəki lə mindəm wili, bəni bə̀ bɔ kɔ bə mbi wələ bi laŋki fibɔ. Mbɛiŋ bi numki a i nshɛiŋ wə, ayakalə nshɛiŋ yiwɔ bi dza fiəni i kinsaŋli wə.
21 Jɔbi wə miŋkpaŋa si nɔmh, wi ka wɔkɔki lɔli, kɔm jɔbi wi bwɔni kpɛiŋ lɔ. Jɔbi wə wi bwɔ waiŋ wi, wi na chu kwakaki lɔli biwɔ, kɔm wi wɔkɔki num ndzɔŋni a mi wiwɔm dzə i mbi wə.
22 Akɔ asi yi kɔ i mbɛiŋ i liə. Mbɛiŋ kɔ a nshɛiŋ nshɛiŋ, ayakalə jɔbi wə mih bi fiəni dzə yɛiŋ mbɛiŋ, ka mbɛiŋ bi numki bəh kinsaŋli i shɔ́m yimbɛiŋ wə, kəmaka kinsaŋli bi numki kə mi widɔkɔ kɔkə bi dzɔ i mbɛiŋ.
23 A bi numki i jɔbi wiwɔ wə, mbɛiŋ bi ma chu bikə gia yidɔkɔ i mih. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ a, mbɛiŋ ka bikə na finə i Ba wuŋ i yɛli wuŋ wə, wi ni nya fi i mbɛiŋ.
24 Na i dzə buku i liə, mbɛiŋ ka bikə dəkə fiɛŋ fidɔkɔ i Ba wuŋ, i yɛli wuŋ wə. Mbɛiŋ bikə, ma mbɛiŋ ni kwati, ka kinsaŋli kimbɛiŋ ni jikə.

25 Mih dzakaki ndzaka wələ num a ŋkwiŋ ŋkwiŋ, ayakalə jɔbi dzəki lə wə mih bi chu dzakaki kə i mbɛiŋ ŋkwiŋ ŋkwiŋ. Mih bi dzaka baiŋsi lə i mbɛiŋ kɔm Ba wuŋ.
26 A bi numki i jɔbi wiwɔ wə, mbɛiŋ bi bikəki lə fiɛŋ i Ba wuŋ, i yɛli wuŋ wə. Mih dzakaki kə a mih bi nywaki lə fiɛŋ i Ba wuŋ kɔm mbɛiŋ.
27 Ba wuŋ mwi kɔŋki lə mbɛiŋ, kɔm mbɛiŋ kɔŋ mih ka chu bum a mih nyə i wi Ba wuŋ.

28 Mih nǐ nyə i Ba wuŋ wə ka mih dzə i
mbi wələ wə, i liə mih beeki mbi wələ i fiəni
tsə i Ba wuŋ wə."
29 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ bwa bu bə
mbaŋ tɔbi ka dzaka a, "Aaŋ! I liə wɔ dzaka
bwili chu kɔbi ŋkwiŋ ŋkwiŋ!
30 I liə buku yɛiŋ lɔ a wɔ kiəki lə gia yichi
chu wɔkɔli kə a mi widɔkɔ bikə num bikəni
i wɔ. Gia yələ fə buku ka bum a wɔ nyə i Nyɔ
wə."
31 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Yaka mbɛiŋ bum i
liə a?
32 Jɔbi dzəki lə, num wi si dzə lɔ, wə mbɛiŋ
bi gaaliki fimu fimu na ndə tsə i wi dzu,
mbɛiŋ ni gɛiŋ bee mih, mih mbɔŋ. Ayakalə,
mih kɔkə mih mbɔŋ, kɔm Ba wuŋ kɔlə buku
wi.
33 Mih fukuki gia yələ i mbɛiŋ lə si mbɛiŋ
kɔ i mih mə, mbɛiŋ ni kaŋa lə kimbɔiŋni.
I mbi wələ wə mbɛiŋ kaŋaki lə bəŋgəkə,
ayakalə mbɛiŋ nûmki bəh shɔm yi kaŋani.
Kɔm mih gaka lɔ mbi wələ."

17

Jisɔs tsa i gwu yi bəh i bəni bu

1 Jɔbi wə Jisɔs nǐ dzaka kaasi ndzaka wələ,
ka dza giŋsi dzákəh yi tsɛiŋ i bɛiŋ tsa a, "Ba
wuŋ, jɔbi kpɛiŋ lɔ. Chûsi kiŋkɔkni ki Waiŋ
wa ka Waiŋ tə ni chûsi kiŋkɔkni ka.
2 Wi kɔlə i chusi kɔm wɔ nya ŋga i wi i bəni
bəchi bɛiŋ a wi nyâ nɔni kə ki bi tsə kaa kə,
i bə bəchi bə wɔ kɔ wɔ nya i wi.
3 Nɔni kələ ki bi tsə kaa kə akɔ num kələ
a bɔ kǐəki wɔ Nyɔ a num a wɔ Nyɔ wi ŋkɔŋ,
bəh mih Jisɔs Klistus wə wɔ nǐ faaŋ.
4 Mih chusi lɔ mbum bia i fa kuku asi mih
kaasi nɔm wə wɔ nǐ nya a mih nôm.
5 I liə Ba wuŋ, fiəni nyâ mih kiŋkɔkni i wɔ
nshiŋ kə mih nǐ kaŋaki buku wɔ i ninshiŋ
ka mbi yisi.
6 Mih chusi lɔ wɔ i bəni bə wɔ nǐ sabi i fa
mbi wələ wə ka nya i mih. Bəni bələ nǐ kɔ
mba, ayaka wɔ ka nya bɔ i mih. Bɔ ka wɔkɔ
ja ya.
7 I liə bɔ kiə lɔ a biɛiŋ bichi biə mih kaŋaki
kɔ num bi nyə i wɔ.
8 Mih dzakaki lə kɔm mih kɔ mih nya lɔ
gia yə wɔ nǐ nya i mih i bɔ, bɔ dzɔ yi, ka kiə
ŋkɔŋ a mih nyə dzə i wɔ wə, ka bum tə a, a
nǐ faaŋ wɔ mih.
9 Mih tsaki lə a num i bələ. Mih tsaki kə
num i bə bɔ kɔ num bə mbi wələ. Mih tsaki
num i bələ wɔ nya i mih, kɔm akɔ bəni ba.
10 Biɛiŋ bichi biə mih kaŋaki akɔ mbia,
biɛiŋ bichi biə wɔ kaŋaki akɔ mbiŋ. Akɔ i
bəni bələ mbum biŋ chusiki.
11 I liə mih chu məŋ i fa mbi wələ wə.
Ayakalə, bɔ kɛiŋki lə i fa mbi wələ wə, ayaka
mih si fiəni dzə i wɔ. Ba wuŋ wi baiŋni, jǐə
bɔ i yɛli wa wə wɔ nya i mih, ka bɔ numki i
mi wimu wə asi buku wɔ kɔ i mi wimu wə.
12 Jɔbi wə mih nǐ kɔ bəh bɔ, mih nǐ jiə bɔ i
yɛli wa wə wɔ nya i mih. Mih tɔkni bəh bɔ
mi i bɔ wə na laka, a kɔbi a wə wi nǐ kɔ num
wə wi nǐ kaŋaki i laka. Ayaka yələ num ka
gia yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, a yi
dzə kpɛiŋ.
13 I liə mih si fiəni dzə i wɔ wə, mih dzaka
gia yələ mih kɛiŋ i mbi wələ wə ka bɔ ni kaŋa
kinsaŋli kə ki kɔ kəŋŋ num ki jikə i bɔ wə.
14 Mih kɔ mih nya ja ya i bɔ kaŋ, bəni bə bɔ
kɔ bə mbi wələ ka bə baiŋŋ bɔ, kɔm bɔ chu
məŋ bəni bə mbi wələ, a liŋ asi mih kɔkə mi
i mbi wələ wə.
15 Mih tsaki kə lə a wɔ bwǐli bɔ i mbi wələ
wə. Mih tsaki num a wɔ tôkni bəh bɔ, kiə bɔ
ki lǐə kə i kaŋ yi mi wichu wə.
16 Bɔ kɔkə bəni bə mbi wələ, a liŋ asi mih
kɔkə mi i mbi wələ wə.
17 Kêiŋsi bɔ wɔ jǐə chi chi ma bɔ baiŋki i
ŋkɔŋ kintəəŋ. Ja ya kɔ ŋkɔŋ.
18 Asi wɔ nǐ faaŋ mih i mbi wələ wə, akɔ a
liŋ asi mih faaŋ bɔ tə i mbi wə.
19 Mih ka kɛiŋsi jiə gwu yiŋ chi chi kɔm
bəh bɔ, ka bɔ tə kɛiŋsi jiə gwu yibɔ chi chi i
ŋkɔŋ wə.
20 Mih tsaki kə a bəni bələ shəŋ. Mih tsaki
tə i bəni bəchi bə bɔ bi wɔkɔki ndzaka wibɔ
jiə shɔm i mih wə.
21 Mih tsaki a bɔ bəchi bi dzə num i mi
wimu wə, na asi wɔ Ba wuŋ kɔ wɔ num i
mih wə mih num tə i wɔ wə. Mih tsa a bɔ
tə bi nûmki i buku wɔ wə, ka bəni bə mbi
wələ bi bûm a, a nǐ faaŋ wɔ mih.
22 Mbum biə wɔ nǐ duksi mih yɛiŋ mih
nya lɔ i bɔ, ka bɔ bi nûmki i mi wimu wə,
asi buku wɔ kɔ i mi wimu wə,
23 mih kɔ i bɔ mə, wɔ num i mih mə. A
bɔ nûmki nalə i mi wimu wə, ayakadəiŋ ka
bəni bə bɔ kɔ bə mbi wələ kǐə a, a nǐ faaŋ wɔ
mih, wɔ kɔŋ bɔ asi wɔ kɔŋki mih.

24 Ba wuŋ, mih nəŋki a bà wɔ nya i mih a
bɔ bi dzâ nûm tə bəh mih i di biə mih kɔ, ka
bɔ bi yɛ̂iŋ kiŋkɔkni kə wɔ nǐ nya i mih kɔm
bə kiŋkɔŋ ka i mih wə na ka mbi wələ yisi.
25 Wɔɔɔ Ba wuŋ wi chəŋ, bəni bə mbi wələ
kiəki kə wɔ ayakalə, mih kiəki lə wɔ, bəni
bəŋ bələ kiə a nǐ faaŋ wɔ mih.
26 Mih fə lɔ bɔ kiə wɔ, mih kɛiŋ i ni fəki
bɔ kiə wɔ, ka kiŋkɔŋ ka kə wɔ kɔŋ mih yɛiŋ
numki i bɔ mə, mih tə num i bɔ mə."

18

Bə faaŋ bəni bə jum bɔ tsə kwa Jisɔs (Matiə 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Jɔbi wə Jisɔs nǐ tsa kaasi, wi bəh bwa bu
bə mbaŋ ka nyə fɛiŋ, tsə ndaŋ kaŋŋ yə bə nǐ
bɔɔŋki a Kidlɔn ka tsə i waka widɔkɔ wəyaka
wə, khə wi kɛiŋ yi mitam num fɛiŋ, bɔ bwa
bu bə mbaŋ ka liə fɛiŋ.
2 A nǐ kɔ Judas wə wi nǐ taŋni Jisɔs kǐə tə
di biwɔ, kɔm Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nǐ
kɔmsiki tsəki lə fɛiŋ.
3 Ayakadəiŋ, Judas ka tsə fɛiŋ bəh mbaŋ
wi bəni bə jum bəh bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ
tsɛiŋki juŋ yi fəni yi gia. Bəni bələ num a
faaŋ bətii mfə gia bəmbum bə Bəfalasi bɔ.
Bɔ nǐ tsəki kaŋa gbuku wi baiŋsini bəh naka
bi baiŋsini bəh biɛiŋ bi jum.
4 Si Jisɔs ni kiə gia yə yi kaŋaki i nûm bəh
wi, wi ka buku dzə i ninshiŋ, bikə i bɔ a,
"Mbɛiŋ nəŋki num ndə?"
5 Bɔ ka chukuli i wi a, "Jisɔs wi Nasali."
Jisɔs ka dzaka i bɔ a, "Akɔ mih wiwɔ." A nǐ
kɔ Judas wə wi nǐ taŋni wi, wi num i bɛiŋ
bəh bəni bəwɔ fɛiŋ.
6 Jɔbi wə Jisɔs fuku i bɔ a, akɔ ŋgaiŋ wiwɔ,
bɔ ka chu lɔ bəh jum bəh jum, gbɔyi i kuku.
7 Wi ka chu bikə i bɔ a, "Mbɛiŋ nəŋki num
ndə a?" Bɔ chukuli a, "Jisɔs wi Nasali."
8 Jisɔs dzaka i bɔ a, "Mih si fuku lɔ i mbɛiŋ
a, akɔ mih wiwɔ. Yaka mbɛiŋ fa nəŋki num
mih, mbɛiŋ bêe bəni bələ nyê."
9 Wi nǐ dzaka yaka i fə a yi dzə kpɛiŋ i ja
yə wi nǐ kɔ wi dzaka lɔ i Nyɔ a, ŋgaiŋ ka laksi
dəkə mi wimu i bà wi nǐ nya i ŋgaiŋ.

10 Samən Bita nǐ kaŋaki lə nywɔ wi jum.
Wi ka baa nywɔ i kimbaka wə ka gba chwiŋ
təiŋ kintuni ki tsɛiŋ yiləkəli yi mfa wi fwu
wi bətii mfə gia. Yɛli wi mfa wiwɔ num a
Malkus.
11 Jisɔs ka dzaka i Bita a, "Fǐəni lâkə nywɔ
wa i kimbaka wə. Yaka mih ni mu kə bwam
wi ŋgəkə wə Ba wuŋ kɔ wi nya i mih ma?"

Bə dzə Jisɔs tsə bəh wi i Anas

12 Fwu wi bəni bə jum bəh mbaŋ wi bəni
bə jum bəh bəni bà bɔ nǐ tsɛiŋki juŋ yi fəni
yi gia yi Bəju ka kwa Jisɔs ka kaŋa wi bəh
bəkwu.
13 Bɔ yisi dzɔ wi tsə bəh wi i Anas, kɔm
Anas nǐ kɔ tii kpə Kayfas wə wi nǐ kɔ fwu wi
bətii mfə gia i jia yiwɔ wə.
14 Kayfas wələ kɔ wə wi nǐ yisi nya kintəfi i
Bəju a yi ndzɔŋki a mi wimu kpi i bəni bəchi
fuŋ.

Bita nəiŋ a ŋgaiŋ kiəki kə Jisɔs (Matiə 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Si bɔ nǐ tsəki bəh Jisɔs yakadəiŋ, Samən
Bita bəh waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs widɔkɔ ka
biəli Jisɔs. Si waiŋ mbaŋ wi Jisɔs wələ nǐ kɔ
fwu wi bətii mfə gia kiə wi, wi ka biəli Jisɔs
tsə liə i təkɔ wi fwu wi bətii mfə gia wə.
16 Bita num baaŋ i biŋ i dzaka ki mbaiŋ
kpəŋ. Waiŋ mbaŋ wi Jisɔs wə fwu wi bətii
mfə gia nǐ kiəki wi, fiəni buku tsə dzaka i
waiŋkpaŋni wə wi nǐ tsɛiŋki dzaka ki mbaiŋ,
dzɔ liə dzə bəh Bita.
17 Waiŋkpaŋni wiwɔ bikə i Bita a, "Ntə
wɔ kɔ tə mi wi mbaŋ wi mi wələ a?" Bita
chukuli a, "A məŋ mih."
18 A nǐ kɔ biŋ də, bwa bə nɔm bəh bəni bà
bɔ nǐ tsɛiŋki juŋ yi fəni yi gia kpa gbuku ka
numyi bɛiŋ ka bá jɔkɔki. Bita ka tsə num tə
bɛiŋ bá jɔkɔ.

Fwu wi bətii mfə gia ka bikəyiki gia i Jisɔs (Matiə 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Fwu wi bətii mfə gia ka bikə kimbikə i
Jisɔs kɔm bə bwa bu bə mbaŋ bəh kɔm nlani
wi.
20 Jisɔs chukuli i wi a, "Mih si fuku baiŋsi
lɔ yi i mbi wichi. Mih si lani lə bəni i juŋ yi
tsani wə bəh i juŋ yi fəni yi gia wə i di biə
Bəju bəchi si juŋni. Mih ka num dzaka dəkə
gia yidɔkɔ i nyumi wə.
21 Wɔ bikəki gia yələ num i mih kɔm nə?
Bîkə num i bəni bà bɔ si wəkɔ si mih dza-
kaki. Bɔ kiəki lə gia yə mih si dzaka."

22 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, mi widəkə i
mbaŋ wi bəni bà bə nǐ tsɛiŋki juŋ yi fəni yi
gia num wi num bɛiŋ i kəmsi i wi kpəŋ ka
wəə kaŋ i kimbaŋ ki wə, bikə i wi a, “Akə
dzəh yə wə chukuliki fwu wi bətii mfə gia
lə a?”
23 Jisəs bikə i wi a, “A kabə num a mih
si dzaka i fikpəŋ, wə chûsi kiŋgbə kəŋŋ. A
kabə num a mih si dzaka num ŋkəŋ, wə ka
twɛiŋ lə mih kəm nə?”
24 Anas ka dza chiŋsi Jisəs i Kayfas fwu wi
bətii mfə gia. Jisəs nǐ kɛiŋki a bəkwu wə.

Bita ka chu nəiŋ a ŋgaiŋ kiəki kə Jisəs
(Matiə 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Si Samən Bita nǐ kɛiŋki num wi num i
bɛiŋ jəkə gbuku, bəni bikə i wi a, “Ntə wə kə
mi widəkə i mbaŋ wi bəni bu wə a?” Bita
nəiŋ ka dzaka a, “A məŋ dəkə mih.”
26 Waiŋ wi nəm wi fwu wi bətii mfə gia
widəkə chu bikə i Bita a, “Mih si ka yɛiŋ
mbɛiŋ wi i khə wi mbaiŋ wə a?” Waiŋ wi
nəm wələ nǐ kə mi i chwəŋkijuŋ ki mi wə Bita
si təiŋ kintuni ki.
27 Bita ka chu nəiŋ. A i jəbi wiwə wə
kwəkə ka təŋ.

Bə tsə bəh Jisəs i Baylɛ
(Matiə 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Bəni ka dzə Jisəs i juŋ yi Kayfas wə ka
tsəki bəh wi i ntəŋ wi mi wi Lum wə wi
sakaki fɛiŋ. A nǐ kə a kɛiŋ kinchəŋəchəŋə.
Jəbi wə bə nǐ tsə bə nǐ ka liə fibə i ntəŋ wi mi
wiwə wə, kəm a nǐ kə a bə liə, ma bə nǐ jisi
shi bibə, na dzi dəkə Dzini bi Ntsədaŋ.
29 Ayakadəiŋ, Baylɛ ka buku dzə yɛiŋ bə
bikə i bə a, “Akə yi naiŋ gia mbɛiŋ yɛiŋ mi
wələ gbə yɛiŋ a?”
30 Bə chukuli i wi a, “Asi kə a mi wələ ma
numki mi wichu, ma buku ka dzə dəkə bəh
wi i nya a bə wəə.”
31 Baylɛ ka chukuli i bə a, “Mbɛiŋ dzô wi,
ma mbɛiŋ sâka kiə wi a mbɛiŋ mbɛiŋ asi
bənchi bəmbɛiŋ nəŋki.” Bəju ka dzaka i wi
a, “Buku kaŋaki kə ŋga i wəə mi.”
32 Ndzaka wələ dzə kpɛiŋ i ja yə Jisəs nǐ kə
wi dzaka lə chusi ŋkaiŋni yi kpi yə wi kaŋaki
i bi kpî.
33 Baylɛ fiəni liə tsə i ntəŋ wi wə, ka dzaka
a bə dzə bəh Jisəs, wi ka bikə i wi a, “Akə wə
Ŋkuŋ wi Bəju a?”
34 Jisəs bikə i wi a, “Wə dzaka yələ num i
kiŋkwaka ka wə, ma a dzaka bəni bədəkə i
wə kəm mih a?”
35 Baylɛ bikə i wi a, “Mih kə mi wi Ju
a? Akə bəni ba bə kwili bəh bətii mfə gia
bəmbum bə dzə wə ka dzə nya i mih. Wə fə
num nə?”
36 Jisəs chukuli i wi a, “Ŋkuŋ biŋ kəkə ka
bi fa mbi wələ wə. Asi kə a ŋkuŋ biŋ numki
ka bi fa mbi wələ, ma bəni bəŋ bə nəm si jwə
a bə ki nyâ kə mih i kaŋ yi Bəju wə. Ayakalə,
ŋkuŋ biŋ kəkə dəkə biə bi nyə i mbi wələ wə.”
37 Baylɛ ka bikə i wi a, “Yaka wə kə ŋkuŋ
a?” Jisəs chukuli i wi a, “Yi kə asi wə dzaka a
mih kə ŋkuŋ. Bə nǐ bwə mih kəm yələ, ayaka
mih nǐ dzə i mbi wələ wə kəm bə yələ a mih
dzakaki kəm bəh ŋkəŋ. Na ndə wə wi biəliki
ŋkəŋ wi wəkəki lə ja yiŋ.”
38 Baylɛ bikə i wi a, “Ŋkəŋ kə nə a?” Si wi
dzaka yakadəiŋ ka fiəni buku tsə yɛiŋ Bəju
i biŋ dzaka i bə a, “Mih ka yɛiŋ dəkə ŋgbə
widəkə i wi wə.
39 Ayakalə, mbɛiŋ si kaŋa lə nəni kimbɛiŋ
kidəkə a i jəbi wi Dzini bi Ntsədaŋ wə mih
bwîli mi wi juŋ yi nsəŋ wimu. Mbɛiŋ nəŋki
a mih bwîli num ŋkuŋ wi Bəju wələ a?”
40 Bəju bəwə wili bəh ŋga a, “Aayi, buku
nəŋki kə num mi wələ, bwîli num Balabas!”
Balabas wə wi nǐ kə mi i mbaŋ wi bəni bà bə
nǐ jwəki Gəmna wi Lum.

19

Bə saka təiŋ a bə wôə Jisəs

1 Baylɛ ka dzə Jisəs nya bə shɛli wi bəh
ŋgaŋa.
2 Bəni bə jum fə kifə ki ŋkuŋ kii bə bwaŋyi
yɛiŋ ka bwaŋ i wi fuŋ, dzə mbuŋ wi bəŋkuŋ
wi bəkəli, ka tum i wi wə.
3 Bə ka dzə i wi dzaka a, “Mbɛɛ, jum yi
bəkəli. Ŋkuŋ wi Bəju.” Si bə nǐ dzakaki
yakadəiŋ twɛiŋ wi bəh kaŋ.
4 Baylɛ ka chu buku tsə i biŋ dzaka i bəni
a, “Mbɛiŋ yêiŋ, mih ki bwiliki lə mi wələ i
biŋ mih nya i mbɛiŋ, ka mbɛiŋ kiə a mih ka
yɛiŋ dəkə gia yə wi gbə yɛiŋ.”
5 Jisəs ka bukuki dzəki bəh kifə ki
bəmbwaŋyi kə i wi fuŋ bəh mbuŋ wi

bəŋkuŋ i wi wə. Baylɛ ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ yêiŋ bə mi wiwɔ lə!”

6 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ chəniki juŋ yi fəni yi gia, yɛiŋ wi yakadəiŋ, ka yisi i wiliki a, “Bâŋŋ wi i kintasi wə, bâŋŋ wi i kintasi wə!” Baylɛ dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzô la wi bəh kaŋ yimbɛiŋ ma mbɛiŋ bâŋŋ i kintasi wə, kɔm mih ka yɛiŋ dəkə gia yə wi gbɔ yɛiŋ.”

7 Bəju bəwɔ fiəni chukuli i wi a, “Buku kaŋaki lə nchi wibuku, nchi wiwɔ chusiki a wi kaŋaki lə i kpǐ, kɔm wi fə gwu yi a ŋgaiŋ kɔ Waiŋ Nyɔ.”

8 Jɔbi wə Baylɛ wɔkɔ ndzaka wiwɔ yaka chu num lwa nalə.

9 Bɔ Jisɔs fiəni liə tsə i saŋ wi wi shini wə, wi bikə i Jisɔs a, “Wɔ nyə faiŋ?” Ayakalə, Jisɔs nəki chukuli kə gia yidɔkɔ i wi.

10 Baylɛ bikə i Jisɔs a, “Wɔ dzakaki kə i mih a? Wɔ kiəki kə a mih kaŋaki lə ŋga i bwili wɔ, mih chu kaŋa ŋga i dzaka a bə baŋŋ wɔ i kintasi wə a?”

11 Jisɔs chukuli i wi a, “Wɔ si kɔkə i kaŋa ŋga i mih bɛiŋ a kəbi a bə nǐ nya ŋga biwɔ i wɔ i bɛiŋ. Ayakadəiŋ, kɔm yələ, mi wə wi nya mih i wɔ kaŋ, kaŋaki lə chu bi kpali tsə mbia.”

12 Si Baylɛ wɔkɔ ndzaka wələ, ka yisi i nəŋki dzəh i yatɔkɔ wi. Ayakalə, Bəju wam bəh ŋga a, “Wɔ ka mɔm i bee mi wələ, yi numki a wɔ kɔkə nsɛiŋ wi Kaysa ŋkuŋ wimbum wi Lum. Na ndə wə wi fə gwu yi a ŋgaiŋ kɔ ŋkuŋ wi kɔ baiŋŋni wi Kaysa.”

13 Jɔbi wə Baylɛ chu wɔkɔ ndzaka wiwɔ, ka buku bəh Jisɔs i biŋ, shinum i kiŋgbɔkɔ ki nsaka wə kə bə nǐ bɔɔŋki a Di biə bə maa bəh Kitəh, num i já yi Hibulu wə a Gabata.

14 A nǐ kɔ Chɔkɔ bi Nsisi bi Dzini bi Ntsədaŋ, jɔbi nǐ kɔ aka mbiəŋə jwɔfi ntsɔ bəfa nshifɔkɔ. Baylɛ dzaka i Bəju a, “Mbɛiŋ yêiŋ bə ŋkuŋ wimbɛiŋ lə!”

15 Bəju bəwɔ wamyi a, “Nyâ bəh wi, nyâ bəh wi, bâŋŋ wi i kintasi wə!” Baylɛ bikə i bɔ a, “Mih baŋŋ ŋkuŋ wimbɛiŋ i kintasi wə a?” Bətii mfə gia bəmbum chukuli i wi a, “Buku kaŋaki kə ŋkuŋ widɔkɔ a kɔbi a Kaysa.”

16 Baylɛ ka nya Jisɔs i bɔ a bɔ tsâ bâŋŋ i kintasi wə.

Bə baŋŋ Jisɔs i kintasi wə (Matiə 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Bɔ ka dzɔ Jisɔs, buku bəh wi. Wi giŋ kintasi ki ka tsəki i di biə bə nǐ bɔɔŋki a Ŋkuŋu Kifwu, yi num i já yi Hibulu wə a Gəlgɔta.

18 Bɔ ka tsə baŋŋ wi fɛiŋ i kintasi wə, baŋŋ tasi bəh bəni bədɔkɔ bəfa i bintasi wə, widɔkɔ i tsɛiŋ yiləkəli wə, widɔkɔ i tsɛiŋ yi kimiəkə wə, Jisɔs num i fintəŋ.

19 Baylɛ bɔŋ nyaka gia yidɔkɔ ka baŋŋ i kintasi ki Jisɔs wə. Gia yə wi nǐ nyaka yɛiŋ nǐ kɔ a, “Jisɔs wi Nasali, Ŋkuŋ wi Bəju.”

20 Bəju bəduli fa gia yə wi nyaka yɛiŋ, kɔm di biə bɔ nǐ baŋŋ Jisɔs i kintasi wə nǐ kɔ kɔmsi tsə i kwili wə, wi nǐ nyaka gia yələ i já yi Hibulu wə bəh yi Latin wə bəh yi Glik wə.

21 Bətii mfə gia bəmbum bə Bəju tsə dzaka i Baylɛ a, “Kiə wɔ ki nyâka kə a, ‘Ŋkuŋ wi Bəju.’ Nyâka a, ‘Mi wələ dzaka a ŋgaiŋ kɔ ŋkuŋ wi Bəju.’ ”

22 Baylɛ chukuli i bɔ a, “Gia yə mih kɔ mih nyaka mih nyaka lɔ.”

23 Jɔbi wə bəni bə jum nǐ baŋŋ Jisɔs i kintasi wə, bɔ ka dzɔ bəmbuŋ bu gaa i bidi binaa wə ayaka di bimu num i mi wi jum wimu. Bɔ dzɔ tə mbuŋ wi nimbɛiŋ. Ayakalə, mbuŋ wələ nǐ kɔ num bə nǐ tum wi wiyamni i yisi i məkə wə i shi buku i gvu wə.

24 Ayakadəiŋ, bɔ ka dzaka a bɔ bɔ a, “Kiə bukumbɛiŋ ki tâŋa kə mbuŋ wələ. Bukumbɛiŋ tâ shaŋ bəh wi, bə yɛiŋ mi wə wi ki kwatiki mbuŋ wiwɔ.” Gia yələ nǐ num i fə a yi dzâ kpêiŋ asi bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,

“Bɔ nǐ gaa bəmbuŋ bəŋ a bɔ bɔ,
ka ta shaŋ bəh mbuŋ wuŋ.”*

Ayakadəiŋ, yələ kɔ gia yə bəni bə jum bəwɔ nǐ fə lə.

25 Bəkaŋa bədɔkɔ nǐ num bɛiŋ kɔmsi fɛiŋ i kintasi ki Jisɔs wə. Bəkaŋa bələ nǐ kɔ nih Jisɔs bəh waiŋnih nih Jisɔs bəh Meli wə kpə Klɔbas bəh Meli Magdalen.

26 Asi Jisɔs dzaka a wi tsɛiŋ ka yɛiŋ nih wi bəh waiŋ wi wi mbaŋ wə wi nǐ kɔŋki num bɔ num kɔmsi i wi kpəŋ i bɛiŋ, wi dzaka i nih wi a, “Miŋkpaŋa, tsêiŋ, fa si num waiŋ wa.”

* **19:24** Ŋkaiŋni wi shaŋ yələ nǐ kɔ kitəh num bə chəsi.

27 Si wi dzaka yakadəiŋ fiəni dzaka tə i waiŋ wi wi mbaŋ wə a, “Tsêiŋ, fa si num nih wa.” I yisi i jəbi wiwɔ wə waiŋ wi wi mbaŋ wiwɔ ka dzɔ nih Jisɔs bɔ wi tsə ka nɔki i wi dzu.

Jisɔs Kpi
(Matiə 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Si yəmaka nǐ tsə, si Jisɔs nǐ kɔ wi si kiə lɔ a gia yichi kaa, i fə a yi dzə kpɛiŋ asi bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, ka dza dzaka a, “Kindəŋ wɔmki lə mih.”
29 Kilɛti kidɔkɔ nǐ kɔ fɛiŋ bəh mbih migbaŋlini yɛiŋ num mɔ jikə i yɛiŋ mə. Bəni bə jum bəwɔ ka juli kuncha yɛiŋ ka bwaŋ i kpɛiŋ wi yisɔp wə ka bwaŋ ləkə tsə i dzaka ki wə.†
30 Jɔbi wə Jisɔs nǐ dzɔ mbih miwɔ ka dzaka a, “Yi kaa lɔ.” Si wi dzaka yakadəiŋ, chuŋsi fwu wi, kiŋ'waka ki kaa.

Bə bwaŋ biəli yi Jisɔs

31 Si chɔkɔ biwɔ nǐ kɔ a chu num Chɔkɔ bi Kɛiŋsini gwu i nya i chɔkɔ bimbam wə, Bəju nǐ nəŋki i fə a biwini biwɔ ma bâaŋ i bintasi wə i chɔkɔ bimbam wə, (kighə si bimbam biwɔ nǐ kɔ bi mbum). Bɔ ka tsə yɛiŋ Baylɛ ka tsa wi dzaka a bɔ tsâ bwǐŋyi kaka bi bəni bà bɔ nǐ kɔ i bintasi wə ka bɔ kɔmsi kpǐyi ka bɔ shǐsi, dzâ bwǐli bɔ.
32 Ayakadəiŋ, bəni bə jum bà ka bwiŋyi kaka bi mi wi ninshiŋ wə, ka bwiŋyi tə widɔkɔ wə bə nǐ baŋŋ bəh wi.
33 Ayakalə, jɔbi wə bɔ nǐ dzə buku i Jisɔs wə, yɛiŋ num wi si kpi lɔ, bɔ nəki chu bwiŋyi kə kaka bi.
34 Mi widɔkɔ i mbaŋ wi bəni bə jum wə bwaŋ biəli yi Jisɔs bəh gɔŋ. Si wi bwaŋ yaka, akisəkə mwa bəh mwi tumbuku fɛiŋ.
35 Mi wə wi nǐ yɛiŋ gia yələ kɔ num wi mbeeŋ nsaka wiwɔ, ayaka ndzaka wiwɔ num ŋkɔŋ, wi kiə a ŋgaiŋ dzakaki num ŋkɔŋ ka mbɛiŋ kɔ i bûm.
36 Gia yələ nǐ num i fə gia yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə dzâ kpêiŋ si bə nyaka a, “A ŋkuŋu ki kimu bi bwiŋ kə.”
37 Ayaka yi chu num bə nǐ nyaka i di bidɔkɔ wə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Bəni bi tsɛiŋki lə mi wiwɔ wə bə bwaŋ.”

Bə ləə Jisɔs
(Matiə 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Si yəmaka nǐ tsə Yɔsɛf wi Alimatia nyə tsə yɛiŋ Baylɛ ka tsa a wi bûm a ŋgaiŋ dzâ bwǐli wini wi Jisɔs. Yɔsɛf wələ nǐ kɔ mi wi mbaŋ wi Jisɔs ayakalə wi num a jum wə jum wə kɔm wi nǐ lwaki Bəju. Baylɛ bum, wi ka tsə i dzɔ bwili wini wiwɔ.
39 Nikɔdəmus wə wi nǐ yisi tsə yɛiŋ Jisɔs chɔkɔ bidɔkɔ nchɔkɔ, wi nǐ tsə tə bəh fianŋsi bidɔkɔ bi kaŋa tsɛŋə yindzəŋni num bə chiŋni kɛiŋsi bəh mɛɛl bəh alɔs nji wi ntiə wiwɔ nǐ kɔ bəkilɔ mbaŋtia ntsɔ yitali.
40 Bɔ wi ka tsə dzɔ bwili wini wi Jisɔs wiwɔ ka kii bə bəmbuŋ num bɔ fianŋsi bəh fianŋsi biə wi nǐ dzə bəh bi, asi nləə wi Bəju kɔ i nɔni ki tumi kibɔ wə.
41 A nǐ kɔ khə wi mbaiŋ num kɔmsi tsə i di biə bə nǐ baŋŋ Jisɔs i kintasi wə. Ayaka khə wiwɔ num yaka jum yimfiaŋ yidɔkɔ num fɛiŋ maka bə num ləə lɔ mi yɛiŋ.
42 Ayakadəiŋ, si chɔkɔ biwɔ nǐ kɔ Chɔkɔ bi Bəju bi Sisini wi chɔkɔ Bimbam, ayaka jum yiwɔ num kɔmsi fɛiŋ, bɔ ka jiə Jisɔs yɛiŋ.‡

20

Bə nəŋ wini wi Jisɔs məŋ
(Matiə 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 A dzə num i chɔkɔ bi ninshiŋ i shi wə, Meli Magdalen buku dza na kinchɔŋɔchɔŋɔ biŋ kɛiŋ bi ji, ka tsə i jum bɛiŋ, yɛiŋ num bə dzasi lɔ təh wə bə nǐ baŋ dzaka kijum yɛiŋ.
2 Ayakadəiŋ, wi ka yɔkɔ tsə yɛiŋ Samən Bita bəh waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs widɔkɔ wiwɔ wə Jisɔs nǐ kɔŋki nalə, ka dzaka i bɔ a, “Bə bwili Bah i jum mə, buku ka kiə dəkə di biə bə nɔsi wi yɛiŋ.”
3 Bita bəh waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs wə ka buku i tsəki i jum bɛiŋ.
4 Bɔ nǐ tsəki yaka yɔkɔ num yɔkɔni, ayakalə waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs widɔkɔ wiwɔ wə yɔkɔ tsə Bita ka yisi tsə buku i jum bɛiŋ.
5 Si wi tsə buku, ŋgwuŋ shi tsɛiŋ ləkə, ka yɛiŋ shəŋ a bəmbuŋ bà, bə nǐ kii i Jisɔs wə bɔ nɔ fɛiŋ. Si wi tsɛiŋ yakadəiŋ nəki liə kə yɛiŋ.

† **19:29** Hisɔp wələ kɔ yɛli wi kpɛiŋ widɔkɔ. ‡ **19:42** Bɔ nǐ jiə Jisɔs fɛiŋ yaka ka chɔkɔ bimbam tsə, bɔ ka dzə lansi nləə wi i nɔni kibɔ wə.

6 Samən Bita biəli wi dzə buku fɛiŋ, ka liə
tsə akisəkə i jum yiwɔ kintəəŋ. Si wi liə, yɛiŋ
shəŋ a bəmbuŋ bà bɔ nɔ fɛiŋ,
7 ayaka kinchumni ki mbuŋ kə bə nǐ kii
fwu wi Jisɔs yɛiŋ nǐ ka nɔ chiŋni bəh bidəkɔ
bà. Ayakalə, num bə lim ka jiə a mbi di wə a
kiki.
8 Waiŋ mbaŋ wi Jisɔs widəkɔ wiwɔ wə wi
nǐ yisi tsə buku fɛiŋ ka bɔŋ liə tsə i jum yiwɔ
mə yɛiŋ gia yiwɔ ka bum.
9 A nǐ kɔ bɔ kɛiŋ ki kiə kə fwu wi gia yə yi
kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ mə a Jisɔs nǐ kaŋaki lə i
dzâ i kpǐ wə.

Jisɔs chusi gwu yi i Meli Magdalen

10 Bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bà fiəni kwɛ i
kikwili wə.
11 Ayakalə, Meli ka num baaŋ bɛiŋ i biŋ i
jum kpəŋ ka dəki. Si wi nǐ dəki yaka ka dza
ŋgwuŋ shi tsɛiŋ ləkə i jum yiwɔ kintəəŋ,
12 yɛiŋ bəchinda bə Nyɔ bəfa num bɔ ləh
bəmbuŋ bə fukuli num bɔ shinum i di biə
bə nǐ nɔsi wini wi Jisɔs, widəkɔ nǐ shinum i
di biə fwu wi Jisɔs nǐ kɔ, widəkɔ i di biə gvu
yi nǐ kɔ.
13 Bəchinda bə Nyɔ bəwɔ bikə i wi a,
“Miŋkpaŋa, wɔ dəki nə a?” Wi chukuli a,
“Mih dəki kɔm bə giŋ buku bəh Bah wuŋ
mih kiə kə di biə bə jiə wi.”
14 Si wi dzaka yakadəiŋ, wi bá nəŋ i fiəni
gwu yi ka yɛiŋ Jisɔs num wi num bɛiŋ.
Ayakalə, wi nəki kiə kə a, akɔ Jisɔs.
15 Jisɔs bikə i wi a, “Miŋkpaŋa, wɔ dəki nə
a? Wɔ nəŋki num ndə a?” Meli ka kwakaki
a, yuwidəkɔ akɔ mi wə wi tsɛiŋki khə wiwɔ.
Wi ka dzaka i wi a, “Tikwili, aka bá num a
wɔ giŋ nyə bəh wi, wɔ fûku i mih di biə wɔ
jiə wi yɛiŋ, ka mih tsə giŋ nyə bəh wi.”
16 Jisɔs dza bɔɔŋ wi a, “Meli.” Wi fiəni gwu
bɔɔŋ wi i já yibɔ yi Hibulu wə a, “Labɔni,” yi
num a, “Mi wi lanini.”
17 Jisɔs dzaka i wi a, “Ma kâŋa mih, kɔm
mih kɛiŋki ki yaka kə i Ba wuŋ wə. Tsâ i bwa
bə nih bəŋ ma wɔ fûku i bɔ a mih si yaka tsə i
Ba wuŋ wə wi num tə Ba wimbɛiŋ, Nyɔ wuŋ
num tə Nyɔ wimbɛiŋ.”
18 Meli Magdalen ka tsə fuku i bwa bə
Jisɔs bə mbaŋ a ŋgaiŋ yɛiŋ Bah, ka fukuki
tə i bɔ gia yə wi si dzaka i ŋgaiŋ.

Jisɔs chusi gwu yi i bwa bu bə mbaŋ (Matiə 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 A nǐ kɔ i fijəbi a chəkɔ biwɔ, a num
chəkɔ bi ninshiŋ i shi yiwɔ wə, bwa bə
mbaŋ bə Jisɔs num dzu num bɔ baŋ dzaka
bifiəŋə, kɔm bɔ nǐ lwaki Bəju. Jisɔs dza
tumbuku i bɔ kintəəŋ, ka bəni i bɔ a, “Ma
kimbɔiŋni nûm bəh mbɛiŋ.”
20 Si wi bɔni i bɔ yakadəiŋ, ka chusi kaŋ
yi bəh biəli yi i bɔ. Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ ka
numki bəh kinsaŋli nalə si bɔ yɛiŋ Bah.
21 Jisɔs chu fiəni dzaka i bɔ a, “Kimbɔiŋni
nûm bəh mbɛiŋ. Si Ba wuŋ nǐ faaŋ mih, yi
kɔ a liŋ si mih ki faaŋki mbɛiŋ i liə.”
22 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka waka i bɔ wə
ka dzaka a, “Mbɛiŋ dzô Kiŋ'waka ki Baiŋni.
23 Mbɛiŋ ka dalinya chu bi mi, ma yi
numki a Nyɔ dalinya lɔ wi. Mbɛiŋ baaŋ
ki dalinya kə wi, yaka Nyɔ ka dalinya dəkə
wi.”

Jisɔs chusi gwu yi i Təməs

24 A nǐ kɔ i jəbi wə Jisɔs nǐ dzə i bwa bu bə
mbaŋ wə, Təməs wə wi nǐ kɔ i mbaŋ wi bwa
bə Jisɔs bə jwɔfi ntsɔ bəfa wə bə nǐ bɔɔŋki yɛli
wi widəkɔ a bimaŋsi nǐ kəkə dəkə bəh bɔ.
25 Bwa bə mbaŋ bə Jisɔs bədəkɔ ka dzaka
i Təməs a, “Buku si yɛiŋ Bah.” Ayakalə,
Təməs dzaka mfih i bɔ a, “A kɔbi a mih yɛiŋ
lə dzaka ki bali ki mibaiŋ i kaŋ yi wə, ka jiə
waiŋkpaŋ wuŋ i dzaka biwɔ wə, jiə tə kaŋ
yiŋ i biəli yi wə, mih ma ni lansi bum gia
yiwɔ.”
26 Shi dzə kpɛiŋ, bwa bə Jisɔs bə mbaŋ
chu num i dzu, Təməs num tə bəh bɔ, dzaka
bifiəŋə num bə fah. Ayakalə, Jisɔs dzə tum-
buku i bɔ kintəəŋ, ka bəni i bɔ a, “Kimbɔiŋni
nûm bəh mbɛiŋ.”
27 Si wi bɔni i bɔ yakadəiŋ, ka dzaka i
Təməs a, “Jǐə waiŋkpaŋ wa fa i káŋ yiŋ wə,
wɔ yɛiŋ si yi kɔ, ma wɔ chu jǐə tə kaŋ ya i biəli
yiŋ wə. Ma wɔ ma chu nûmki bəh ŋkaŋyi i
bûm.”
28 Təməs ka chukuli i Jisɔs a, “Bah wuŋ,
bəh Nyɔ wuŋ.”
29 Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ bum i liə kɔm wɔ
yɛiŋ i mih wə a? Ndzɔŋni bimbum kɔ i bəni
bà bɔ ka yɛiŋ dəkə i mih wə, ayakalə bum
mih.”

Gia yə bə nǐ nyaka kiŋwakti kələ

30 Jisəs nǐ kɔ wi fə binchəsi bəduli bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ i bwa bu bə mbaŋ nshiŋ, maka bə nyaka yi i kiŋwakti kələ mə.
31 Ayakalə, yələ bə nyaka kɔ i fə̂ a mbɛiŋ bûm a Jisəs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka, num waiŋ Nyɔ. A mbɛiŋ ka bum yakadəiŋ, mbɛiŋ ni kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə kɔm yɛli wi.

21

Jisəs chusi gwu yi i bwa bu bə mbaŋ i kinchwɔ kimbum kpəŋ

1 Si yəmaka nǐ tsə, Jisəs chu chusi gwu yi i bwa bu bə mbaŋ i kinchwɔ kimbum ki Tibɛlias kpəŋ. Yələ kɔ dzəh yə yi nǐ num:
2 Samən Bita bəh Təməs wə bə nǐ bəəŋki a bimaŋsi, bəh Natanial wi Kana i kimbu ki Galili wə, bəh bwa bənyuku bə Sɛbide, bəh bwa bə mbaŋ bə Jisəs bədəkɔ bəfa nǐ juŋni kɔ i di bimu wə.
3 Samən Bita ka dzaka i bɔ a, “Mih laki bwəkɔ.” Bɔ ka dzaka i wi a, “Bukumbɛiŋ lâa.” Bɔ buku tsə liə i ŋgwuki mə. Ayakalə, bɔ nɔ a bəh tsəŋə nəki kwa kə fiɛŋ.
4 Asi chɔkɔ ni wəəki dzəki, Jisəs dzə num i bɛiŋ i kpa wi bɔkɔ wə, bwa bu bə mbaŋ nəki kiə kə a, akɔ Jisəs.
5 Jisəs ka bikə i bɔ a, “Bwa mbəŋ, mbɛiŋ kwa alə bwəkɔ a?” Bɔ chukuli a, “Aayi.”
6 Wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ tûm gbi i kimbu ki tsɛiŋ yiləkəli yi ŋgwuki wə ma mbɛiŋ kwa fiɛŋ.” Bɔ ka tum, si bɔ tum, wi gbi bá gaka bɔ i guku bwili, kɔm bə bwəkɔ yiduli yə yi nǐ kɔ yɛiŋ.
7 Waiŋ wi mbaŋ wi Jisəs wə Jisəs nǐ kəŋki ka yɛiŋ yakadəiŋ ka dzaka i Bita a, “Akɔ Bah.” Si Samən Bita wəkɔ a, akɔ Bah, ka ləh bəmbuŋ i gwu wə kɔm wi nǐ kɔ a bəh gwu yiyəə. Si wi lɔ yakadəiŋ ka jiŋ shi i bɔkɔ ka bá tsəki i Jisəs wə.
8 Bwa bə mbaŋ bədəkɔ bà ka biəli wi i ŋgwuki mə ka gukuki gbi wiwɔ num wi jikə bəh bwəkɔ. A nǐ dəŋəki kə i buku tsə i kpa. A nǐ baaŋ aka bəntəm mbaŋshi.
9 Jɔbi wə bɔ nǐ tsə buku i kpa yɛiŋ bikaa bigbuku gbuku ghəkə yɛiŋ, bwəkɔ num yɛiŋ, blɛd num tə yɛiŋ.
10 Jisəs dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzə̂ bəh bwəkɔ yidəkɔ yə mbɛiŋ kwa.”
11 Ayakadəiŋ, Samən Bita tsə yaka liə i ŋgwuki mə, ka guku bwili gbi wiwɔ i kpa num wi jikə bəh bifaaŋ bi bwəkɔ gbi bəh mbaŋshi ntsɔ yitali (153). Na si yi nǐ duki yakadəiŋ lə, gbi wiwɔ nǐ ka təiŋyi dəkə.
12 Jisəs ka dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ dzə̂ dzî.” Na mi wimu i bwa bu bə mbaŋ wə nǐ ka məm na i bikə i wi a, akɔ wɔ ndə a? Kɔm bɔ nǐ kɔ num bɔ kiə a, akɔ Bah.
13 Jisəs ka tsə dzɔ blɛd wə nya i bɔ, bəh bwókɔ yə fɛiŋ.
14 Yələ nǐ kɔ kiŋkani kitali si Jisəs nǐ kɔ num wi chusi gwu yi i bwa bu bə mbaŋ si wi nǐ dza i kpi wə.

Jisəs fiəni nya nəm i Bita

15 Jɔbi wə bɔ nǐ dzi kaasi, Jisəs bəəŋ Bita bikə i wi a, “Samən waiŋ Jɔn, wɔ kəŋki lə mih tsə bədəkɔ bələ a?” Wi chukuli a, “Aaŋ Bah, wɔ kiəki lə a mih kəŋki lə wɔ.” Jisəs dzaka i wi a, “Wɔ sâŋ bwa bəŋ bə shwáŋ.”
16 Jisəs chu bəəŋ wi i kiŋkani kifa wə bikə i wi a, “Samən waiŋ Jɔn, wɔ kəŋki alə mih a?” Wi chukuli a, “Aaŋ Bah, wɔ kiəki lə a mih kəŋki lə wɔ.” Wi ka dzaka i wi a, “Wɔ tôkniki bəh shwáŋ yiŋ.”
17 Jisəs chu bəəŋ wi i kiŋkani ki kitali wə bikə i wi a, “Samən waiŋ Jɔn, wɔ kəŋki alə mih a?” Si Bita wəkɔ Jisəs bikə i wi i kiŋkani ki kitali wə yakadəiŋ, a wi kəŋki lə ŋgaiŋ na, yi nya ŋgəkə i wi. Wi dzaka i Jisəs a, “Bah, wɔ kiəki lə gia yichi, wɔ kiə a mih kəŋki lə wɔ.” Jisəs ka dzaka i wi a, “Wɔ sâŋ shwáŋ yiŋ.
18 Mih fukuki ŋkəŋ i wɔ a, jɔbi wə wɔ nǐ kɛiŋki waiŋ sumi, a nǐ shiki ləəki wɔ mbuŋ wa wɔ tsə na faiŋ wə wɔ kəŋki. Ayakalə, jɔbi wə wɔ ni jwiŋ wɔ ni giŋsiki tsɛiŋ ya i bɛiŋ mi widəkɔ chi chi ləh mbuŋ wa, wi dzɔ tsə bəh wɔ i di biə wɔ kəŋki kə i tsə.”
19 Jisəs nǐ dzakaki yələ i chusi kaiŋni yi kpi yə Bita ni kaŋaki i bi dzə kpi, yi dzə bəh yɛli wimbum i Nyɔ. Si Jisəs dzaka yakadəiŋ ka dzaka i wi a, “Wɔ bîəli mih.”
20 Bita bá nəŋ i fiəni gwu yɛiŋ a waiŋ wi mbaŋ wə Jisəs nǐ kəŋki wi biəli bɔ. Waiŋ wi mbaŋ wələ kɔ wə wi nǐ num yəkəli i Jisəs wə i jɔbi wə bɔ nǐ dziki i fijɔbi wi gəksini wə wi bikə i wi a, “Bah, akɔ ndə wə wi nəŋki i ni taŋni wɔ a?”

21 Jɔbi wə Bita yɛiŋ wainŋ wi mbaŋ wiwɔ
biəli bɔ, wi bikə i Jisɔs a, “Bah, yi mi wələ kɔ
a nə a?”
22 Jisɔs chukuli i wi a, “A kabə num a mih
nəŋki a wi bâaŋ wiwɔm i tsâ bûku jɔbi wə
mih bi fiəni dzəki, yəmaka kaŋaki nə i fə bəh
wɔ a? Wɔ bîəli mih.”
23 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, ndzaka wiwɔ
ka nyani i kintəəŋ ki bəni bə bumni wə,
a wainŋ wi mbaŋ wi Jisɔs wələ bi kpi kə.
Ayakalə, Jisɔs nǐ ka dzaka dəkə lɔ a wi bi kpi
kə. Wi nǐ dzaka shəŋ a, “A kabə num a mih
nəŋki a wi bâaŋ wiwɔm i tsâ bûku jɔbi wə
mih bi fiəni dzəki, yəmaka kaŋaki nə i fə bəh
wɔ.”

Kɔm mi wə wi nyaka kiŋwakti kələ

24 Wainŋ wi mbaŋ wələ kɔ wə wi dzakaki
kɔm gia yələ, a chu num wi wə wi nyaka gia
yələ, ayaka buku kiə a gia yə wi dzakaki kɔ
yi ŋkɔŋ.
25 Gia yiduli yidɔkɔ kələ tə yə Jisɔs nǐ fə, a
nǐ kɔ a bə nyakaki gia yiwɔ yichi, ma mih
yɛiŋki a di kɔkə i fa mbi wələ wə wichi bə kɔ
i jiə biŋwakti biwɔ yɛiŋ.

Kiŋwakti Ki Nəm ki bwa bə ntum bə Jisəs

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki nəm kələ mə

Kiŋwakti ki nəm ki bwa bə ntum bə Jisəs kələ nǐ nyaka Luk, i kpɛiŋsi i ntum wi ndzəŋni wə, wə kəm Jisəs, wə wi nǐ yisi nyaka i Kiŋwakti ki Luk wə. Ntum wi ndzəŋni wələ kə a Jisəs nǐ kpi i kintasi wə ka fiəni dza, ka bə ləə wi, Nyə fiəni dzasi wi i kpi wə.

Fwu wi gia yə kiŋwakti kələ dzakaki kəm yi, kə i fuku si Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ fə a bwa bə mbaŋ bə Jisəs nǐ fə ntum wi ndzəŋni wələ kəm Jisəs waŋ tsə i Jɛlusalɛm bəh i bimbu bi Judea bəh bi Samalia wə bichi, i tsə buku i bimbu bi mbi binaa biə mbi tsə gəksiki (1:8). Kiŋwakti kələ kə kichum kəm si mbaŋ wi bəni bə Klistus nǐ yisi i kintəəŋ ki Bəju wə, ka jiə shəm i Jisəs wə, yi ka fiəni num gia yi mbi wichi.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-26 Nyə kɛiŋsi bəni bə fukuni
1:1-14 Jisəs nya kintəfi kigəksini bəh kiŋkaka ki
1:15-26 Mi dzə di bi Judas
2:1–8:3 Bə fuku ntum wi Jisəs i Jɛlusalɛm
8:4–12:25 Bə fuku ntum wi Jisəs i Judea bəh Samalia
13:1–28:31 Nəm wi Bəəl
13:1–14:28 Nnyani wi Bəəl wi ninshiŋ
15:1-35 Kijuŋni i Jɛlusalɛm
15:36–18:22 Nnyani wi Bəəl wi kəmsini
18:23–21:16 Nnyani wi Bəəl wi kiŋkaŋni kitali
21:17–28:31 Bəəl num mi wi nsəŋ, ka fukuki a gia yi Nyə i Jɛlusalɛm bəh i Kaysalia bəh Lum

1 Tikwili Teəfilus, i kiŋwakti ki ninshiŋ kə mih nǐ nyaka i wə, mih nǐ nyaka yɛiŋ kəm gia yichi yə Jisəs nǐ fəki bəh yə wi nǐ laniki bəni yɛiŋ, i kin'yisi wə si wi nǐ yisi nəm wi,

2 i tsə buku chəkə biə Nyə nǐ dzə wi i bɛiŋ. Ka Nyə dzə wi wi yaka i bɛiŋ, wi nǐ tsə dzəh i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə, i təfi bwa bu bə ntum bə wi nǐ sabibwili.

3 Jəbi wə wi nǐ dza i kpi wə, wi nǐ chusi gwu yi i bə i kaŋ wə mbaŋnyani i dzə́h yiduli yiduli wə, yi chusi a wi kə wiwəm. Wi ka chu dzakaki i bə kəm ŋkuŋ bi Nyə.

4 Si wi nǐ kə bəh bə yakadəiŋ, wi dzaka i bə a, “Kiə mbɛiŋ bi bûku kə i Jɛlusalɛm. Mbɛiŋ wôkəliki kinya kə Ba wuŋ nǐ kaka i mbɛiŋ num yə mbɛiŋ nǐ wəkə mih dzaka kəm yi.

5 Mbɛiŋ kiəki a Jən nǐ juliki bəni i bəkə mə, ayakalə i kaŋ yidəkə wə twɛsi Nyə ni juliki mbɛiŋ num i kaŋ yi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.”

Jisəs yaka bɛiŋ

6 Jisəs bəh bwa bu bə ntum juŋni dzə num i jəbi widəkə wə, bə bikə i wi a, “Bah, jəbi kpɛiŋ lə ka wə fə bəni bəbuku bə Islae fǐəni sâkaki ntəŋ wibə a?”

7 Wi chukuli i bə a, “Jəbi wiwə nabə chəkə biwə bi kpɛiŋki num asi Ba wuŋ kɛiŋsi bəh ŋga bi, yi kəkə i mbɛiŋ i bi kiə jəbi wiwə.

8 Gia yə mbɛiŋ kaŋaki i kiəki kə a Kiŋ'waka ki Baiŋni bi dzə jiksiki lə mbɛiŋ, ma mbɛiŋ bi kwati ŋga, mbɛiŋ yisi i fukuki kəm mih i Jɛlusalɛm bəh bimbu bi Judea bəh bi Samalia wə bichi, i tsə buku i bimbu bi mbi binaa wə.”

9 Asi wi dzaka yaka, Nyə dzə wi, wi dza ka yakaki i bɛiŋ bə bwaŋ dzə́kəh ka tsɛiŋki si wi yakaki tsəki i bɛiŋ, wi yaka tsə bikwu baŋ wi, wi laka i dzə́kəh yibə wə.

10 Si bə nǐ bwaŋ dzə́kəh yibə bɛiŋ i tsɛiŋki si wi yakaki tsəki, yi dzə num a, bənyuku bədəkə bəfa dza tumbuku i bə nshiŋ num kəmsi i bə wə num bə tum bəmbuŋ bə fukuli i gwu wə,

11 bikə i bə a, “Bənyuku bə Galili, mbɛiŋ num ka tsɛiŋki nə i bɛiŋ na? Jisəs wələ Nyə dzə i mbɛiŋ kintəəŋ lə, wi yaka i bɛiŋ, wi bi fiəni dzə a liŋ asi mbɛiŋ si yɛiŋ wi yaka i bɛiŋ.”

Bə baa Matias a wi dzə̂ di bi Judas

12 Bwa bə faaŋni bə Jisəs ka dza i ŋkwuŋ wə bə bəəŋki a wi Kɛiŋ yi Ɔlif ka fiəni tsəki i Jɛlusalɛm, a nǐ kə aka kiŋka ki may i tsə buku fɛiŋ.*

13 Si bə liə fɛiŋ, ka yaka tsə i kimbu ki lum wi juŋ yi bɛiŋ wə bə nǐ tsəki shiki yɛiŋ. Bəni bələ nǐ kə Bita, Jən, Jɛm bəh Andulu, Filib bəh Təməs, Batələmu bəh Matiə, Jɛm waiŋ

* **1:12** Kiŋka ki may nǐ kə asi mi kə i nyani i chəkə bimbam wə.

Alfiyus, Samɔn wə wi nǐ kɔ mi wi mbaŋ wi Bədzɛlɔt† bəh Judas waiŋ Jɛm.
14 Bɔ bəh bəkaŋa bədɔkɔ bəh Meli nih Jisɔs
bəh bwa bə nih Jisɔs nǐ fəki bɔ juŋni i fiɛŋ
fimu wə i tsaki jɔbi wichi.
15 A nǐ kɔ i kaŋ yə wə, bwa bə mbaŋ bə
Jisɔs juŋni. Bɔ nǐ kɔ fɛiŋ ka bəni gbi ntsɔ
mbaŋfia (120). Bita dza bɛiŋ dzaka i bɔ a,
16 “Bwa bə nih bəŋ, gia yə Kiŋwakti ki Nyɔ
dzakaki nǐ kaŋaki lə i dzə kpɛiŋ. Akɔ gia yə
Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ fə Dɛbit dzaka, a kɛiŋ i
kikpu wə kɔm Judas wə wi nǐ num i ninshiŋ
ka bə dzə kwa Jisɔs.
17 Mbɛiŋ kiə a Judas wələ nǐ kɔ mi widɔkɔ
i mbaŋ wibuku wə, wi kaŋa nɔm wi i
bukumbɛiŋ kintəəŋ.”
18 (Ka Bita dzakaki yaka num Judas dzɔ
lɔ kpɔ wə bɔ nǐ nya i wi i gia yichu yə wi nǐ
məm ka taŋ di bidɔkɔ yɛiŋ. Di biələ kɔ biə
wi nǐ gbɔ yɛiŋ bəh fwu tɔɔ wi tɔ bilaa buku
bichi.
19 Bəni bə Jɛlusalɛm bəchi wɔkɔ, ka bɔɔŋki
di biwɔ i já yibɔ wə a Akɛldema, yi num a,
“Di bi Mwa.”).
20 Bita chu dzaka a, “Dɛbit nǐ nyaka i
Kiŋwakti ki Ŋkɔksi wə a,
‘Bə bêe ma kwili wi fiəni chû chi,
ka mi ma chu nɔ fɛiŋ.’
Yi kɔ wi chu nyaka a,
‘Mi widɔkɔ kaŋaki i dzô di bi bi nɔm.’
21-22 Si yi kɔ yaka, mi widɔkɔ kaŋaki i
chîŋni i buku wə, ma buku bɔ fûkuki a Bah
Jisɔs nǐ dza i kpi wə. Mi wiwɔ kɔ i num
mi wə wi ni nyaniki buku bɔ jɔbi wichi asi
Jisɔs nǐ nyaniki buku bɔ i yisi i jɔbi wə Jɔn nǐ
juliki bəni i bɔkɔ mə, i tsə buku i jɔbi wə Nyɔ
nǐ dzɔ Jisɔs i buku kintəəŋ wi yaka i bɛiŋ.”
23 Si wi dzaka yaka, bɔ baayi jiə bəni bəfa.
Wimu nǐ kɔ Yɔsɛf wə bə nǐ bɔɔŋki a Basabas
bə chu bɔɔŋ tə a Justus, widɔkɔ num Matias.
24 Si bɔ baayi jiə yaka, ka tsa a, “Bah,
wɔ kiəki lə shɔ́m yi bəni bəchi. Ayakadəiŋ,
chûsi i buku mi wə wɔ kɔ wɔ saiŋbwili i
kintəəŋ ki bəni bəfa bələ,
25 ayakadəiŋ, ka wi nûm waiŋ ntum wi
Jisɔs, wə wi ni dzɔ di bi nɔm biə Judas nǐ bee
ka tsə i di bi wə.”
26 Si bɔ tsa yakadəiŋ, ka nyaka kiyɛli kibɔ,
ka tum, wi Matias ka buku gbɔ. Bɔ ka
kpɛiŋsi wi i mbaŋ wi bwa bə ntum bə Jisɔs
bà jwɔfi ntsɔ mu.

2

Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə

1 Jɔbi wi Dzini biə bɔ nǐ bɔɔŋki a Bɛntekɔs
nǐ dzə kpɛiŋ, bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ bɔ jiə
shɔ́m i Jisɔs wə nǐ juŋni i di bimu wə.
2 Bɔ ka təkəli wɔkɔ fiɛŋ fi jumi shi dzə i
bɛiŋ aka fiəkə yiləkəli. Fi shi liə jiksi juŋ
yichi yə bɔ nǐ kɔ yɛiŋ wə.
3 Bɔ dzaka a bɔ tsɛiŋ, bɔ yɛiŋ fiɛŋ fidɔkɔ fi
num aka kiləm kigbuku, fi ka waŋ tsə i bɔ
wə mi wimu wimu.
4 Kiŋ'waka ki Baiŋni ka jikə i bɔ bəchi wə,
fə bɔ ka dzakaki já yi tumi chi chi.
5 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, Bəju bà bɔ nǐ kɔ bɔ
jiə shɔm i Nyɔ wə nalə bɔ num i Jɛlusalɛm,
num bɔ dza i bitumi bichi biə bi kɔ fa nsh-
waiŋ wə.
6 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka juŋni dzə bɔ
bəduli i bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ jiə shɔm i Jisɔs wə.
Bəni bà bɔ nǐ jiə shɔ́m i Jisɔs ka dzakayiki, na
winaiŋ mi wɔkɔ i já yibɔ wə. Yi fumsi bɔ.
7 Dzaka wɔm bɔ, bɔ ka kaiŋyiki, dzakayi a,
“Ntə bəni bələ bəchi bɔ dzakaki lə, akɔ num
bəni bə Galili a?
8 Yi nyani dəiŋ a mi i bukumbɛiŋ wɔkɔki
si bɔ dzakaki i já yi tumi bibukumbɛiŋ wə
a?
9 Buku bədɔkɔ buku i Batia, bədɔkɔ
buku i Mɛdes bəh i Ɛlam, bədɔkɔ buku i
Misɔbɔtɛmia bəh i Judea bəh i Kafadɔsia,
bədɔkɔ buku i Bəntus bəh i Ɛsia. 10 Buku
bədɔkɔ buku i Fligia bədɔkɔ i Bamfilia,
bədɔkɔ i Ijib bəh i bimbu bi Libia wə, bà bɔ
kɔ kɔmsi i kwili wi Sɛlin wə. Buku bədɔkɔ
buku i Lum, a num Bəju bəh bəni bà bɔ
kwuni kwunini ka numki i mbum wi Bəju
wə.
11 Buku bədɔkɔ buku i Klɛt bəh i Alɛbia.
Buku wɔkɔki lə, i já yi tumi kibukumbɛiŋ
wə si bəni bələ dzakaki gia yi kaŋyini yə Nyɔ
fə.”
12 Dzaka wɔm bɔ, bɔ ka kaiŋki a bɔ bɔ a
yələ gia chusiki a nə.
13 Bəni bədɔkɔ ka nyiksiki lɔ fibɔ dzaka a,
“Bəni bələ kɔ mbih kwa bɔ.”

Bita dzaka i bəni

† **1:13** Bədzɛlɔt bələ nǐ kɔ mbaŋ wi bəni Bəju bà bɔ nǐ tɔbiki tumi, i jwɔ bwili bəni i ŋgəkə wə i kaŋ yi bə Lum wə.

14 Ayakadəiŋ, Bita ka dza num i bɛiŋ bəh
bwa bə ntum bə Jisɔs bə jwɔfi ntsɔ mu. Bita
ka yisi ka dzaka i mbaŋ wi bəni wə bəh ŋga
a, “Mbɛiŋ Bəju bəh bəni bəchi bà bɔ nɔki i
Jɛlusalɛm, mih nəŋki a mbɛiŋ kîə gia yələ.
Mbɛiŋ nyâ bintuni bimbɛiŋ i gia yə mih ki
dzakaki.
15 Mbih ka kwa dəkə bəni bələ si mbɛiŋ
kwakaki. I liə kɛiŋki a mbiəŋə bwukə i
kinchɔŋɔchɔŋɔ.
16 Gia yələ yi numki i liə akɔ yə Juɛl mi wi
ntum wi Nyɔ nǐ dzaka lɔ a,
17 ‘Nyɔ dzakaki a, a bi numki i chɔkɔ bi
gɔksini wə,
ma ŋgaiŋ bi shuku Kiŋ'waka ki i bəni bəchi
wə.
Ayakadəiŋ, bwa bəmbɛiŋ bənyuku bəh
bəkaŋa
bi wɔkɔki lə gia yə ŋgaiŋ dzakaki, fuku i
bəni,
sumi yimbɛiŋ bi yɛiŋki lə fiɛŋ aka dəmsi,
ma dəmsi bi kwaki bəni bəkukuli bəmbɛiŋ.
18 A bi numki i chɔkɔ biwɔ wə,
ma ŋgaiŋ bi shuku Kiŋ'waka ki i bəni bu bə
nɔm wə bəchi,
bənyuku bəh bəkaŋa,
bɔ bi wɔkɔki gia yə ŋgaiŋ dzakaki, bɔ fuku i
bəni.
19 Ŋgaiŋ bi fə lə gia yi dzaka ki wɔmni i bɛiŋ,
ma ŋgaiŋ bi fiəni fə tə kinchəsi kə ki chusiki
ŋga bi i kuku.
Mwa bəh gbuku bəh fimiəkə figumini bi
num lə.
20 Wɔŋ bi ji lə,
fiəŋŋ bi bɔkɔki aka mwa,
ka chɔkɔ bimbum bi Bah bi kaiŋni bi dzə.
21 Ayakadəiŋ, na ndə wə wi bi bɔɔŋki yɛli wi
Bah, bi bɔiŋki lə.’ ”
22 Bita chu dzaka a, “Bəni bə Islae, mbɛiŋ
wɔkɔli ndzɔŋ gia yə mih dzakaki. Jisɔs wi
Nasali nǐ kɔ mi wə Nyɔ nǐ lansi chusi i mbɛiŋ
a, a faaŋ ŋgaiŋ wi asi wi nǐ fə Jisɔs a wi fəki
binchəsi biə bi chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi
dzaka ki wɔmni bəh yi kaŋyini yə Nyɔ nǐ fə
i mbɛiŋ kintəəŋ. Mbɛiŋ kiəki lə na gia yiwɔ
bindzɔŋ.
23 Jisɔs wələ kɔ mi wə bə nǐ nya wi i mbɛiŋ,
akɔ Nyɔ wə wi nǐ fasi, ka yi numki yaka
num wi si kiə lɔ. Mbɛiŋ nǐ wɔɔ wi si mbɛiŋ
nǐ nya wi i kaŋ yi bəni bəchu wə, bɔ baŋŋ wi
i kintasi wə.
24 Ayakalə, Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə,
bwili wi i kaŋ yi kpi wə kɔm kpi nǐ kaŋaki
kə i kaŋa baaŋ bəh wi.
25 Dɛbit nǐ kɔ wi dzaka kɔm Jisɔs wələ a,
‘Mih yɛiŋki lə Bah wə wi kɔ buku wi jɔbi
wichi i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə,
ka gia yidɔkɔ ma kɔm mih.
26 Ayakadəiŋ, shɔm yiŋ wɔkɔki lə ndzɔŋni,
mih dzakaki bəh kinsaŋli.
Na si mih kaŋaki i kpi,
ayakalə mih tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ,
27 kɔm wɔ Nyɔ kɔkə ni bee kiŋ'waka kəŋŋ i
tumi ki bəni bəkpili wə.
Ayaka wɔ kɔbi i ni bee a Waiŋ wa wi nɔm
wi Baiŋni,
fɔɔ i jum kintəəŋ.’
28 Wɔ fə mih kiə dzəh yə mih kɔ i tsə yɛiŋ i
kwati nɔni.
Si mih ni numki i wɔ nshiŋ wɔ ni jiksi mih
bəh kinsaŋli.”
29 Bita chu dzaka a, “Bwa bə nih bəŋ,
mih kɔlə i dzaka i mbɛiŋ məŋ kə a tii tii
wibukumbɛiŋ ŋkuŋ Dɛbit nǐ kpi, bə ləə wi,
jum yi kɔlə fa i dzə buku bidaiŋ.
30 Wi nǐ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ ayaka
wi chu kiə kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka i wi bəh
ŋkaiŋ, a ŋgaiŋ bi tɔm lə Waiŋ i chwɔŋ ki ki
juŋ wə i kiŋgbɔkɔ ki bɛiŋ.
31 Wi ka kɔmsi yɛiŋ gia yə Nyɔ nǐ kɔ i fə, wi
ka dzaka a Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka bi dza
lə i kpi wə. Akɔ gia yə wi nǐ dzaka a,
‘Wi nǐ ka baaŋ dəkə i tumi ki bəni bəkpili
wə,
gwu yi nǐ ka fɔɔ dəkə i jum kintəəŋ.’
32 Jisɔs wələ nǐ kɔ num Nyɔ nǐ dzasi wi i kpi
wə, buku bəchi bə buku kɔ bəni bu bə mbaŋ
nǐ yɛiŋ yi bəh dzákəh.
33 Nyɔ dzasi lɔ wi ka tɔm wi i tsɛiŋ yi yiləkəli
wə, nya Kiŋ'waka ki Baiŋni i wi asi wi nǐ
kaka. Gia yə mbɛiŋ yɛiŋki chu wɔkɔ i liə kɔ
Kiŋ'waka kiwɔ si Jisɔs nya i buku.
34 A nǐ kɔkə dəkə Dɛbit wə wi nǐ yaka i bɛiŋ.
Dɛbit mwi nǐ kɔ wi dzaka a,
‘Bah Nyɔ nǐ kɔ wi dzaka i Ba wuŋ a,
nûm i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə,
35 i tsâ bûku jɔbi wə mih bi nɔsi bəni bà bɔ
baiŋŋki wɔ i wɔ nshiŋ,
ma wɔ tômyi gvu ya i bɔ bɛiŋ ka kiŋgbɔkɔ ka
kigvu.’
36 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bəni bə Islae bəchi
ma mbɛiŋ kîə bindzɔŋ a Jisɔs wələ mbɛiŋ

nǐ baŋŋ i kintasi wə akɔ wi wə Nyɔ jiə a wi nûmki Bah chu nûm Kimbwili wə wi nǐ kaka."
37 Si bəni bəwɔ nǐ wəkɔ yakadəiŋ, shɔm təiŋ bɔ. Bɔ ka bikə i Bita bəh bwa bə ntum bə Jisɔs bədəkɔ a, "Bwa bə nih bəbuku, buku ki fêki dəiŋ i liə a?"
38 Bita chukuli i bɔ a, "Mi wimu wimu i mbɛiŋ kintəəŋ kwûni shɔm yi, ma bə juli wi i bɔkɔ i yɛli wi Jisɔs Klistus wə, ka Nyɔ dalinya chu bi wi nya tə kinya kə ki kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni.
39 Kiŋkaka kələ kɔ i mbɛiŋ wə, bəh i bwa bəmbɛiŋ wə, chu num i bəni bəchi bà bɔ kɔ i dzəh yi dəəŋ. Wi kɔ i bəni bəchi bà Bah Nyɔ wibuku bɔɔŋki bɔ dzə i wi wə."
40 Bita chu dzaka gia yiduli, təfi bɔ, tsa a bɔ gamti gwú yibɔ i ŋgəkə wə wi dzəki i ŋgɔkɔ wichu wələ wə.
41 Bəni wəkɔ ndzaka wi Bita wiwɔ lə, bəduli bum, bɔ ka juli bɔ i bɔkɔ. Chəkɔ biwɔ bəni kpɛiŋsi i mbaŋ wibɔ wə, ka bənchuku bətali (3,000).
42 Bɔ ka nya shɔm yibɔ i wəkəliki gia yə bwa bə ntum bə Jisɔs nǐ laniki. Bəh bɔ ka numki i kijuŋni wə, gbɛyi blɛd, chu tsa ka kijuŋni.

Nəni i mbaŋ wi bəni bə bumni kintəəŋ

43 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs ka fəki gia yi dzaka ki wɔmni bəh binchəsi biduli biə bi chusiki ŋga bi Nyɔ, bəni ka yɛiŋki yaka yi gaka bɔ.
44 Mbaŋ wi bəni bə bumni bəchi nǐ kɔ a fiɛŋ fimu, kaŋa biɛiŋ bibɔ a fiɛŋ fimu wə.
45 Bɔ nǐ fəki bɔ taŋni di bibɔ bəh biɛiŋ bibɔ, gaa kpɔ wiwɔ a bɔ bɔ asi ŋgəkə wi mi kɔ.
46 Bɔ ka shiki juŋniki i juŋ yi fəni yi gia wə kaŋ yichi, chiŋni dzi i juŋ juŋ wə bəh kinsaŋli i shɔm yibɔ wə buku kə bəh dzákəh,
47 kɔksi Nyɔ. Bəni bəchi kɔŋ bɔ. Bah ka bwiliki bəni kaŋ yichi, kpɛiŋsi i mbaŋ wibɔ wə.

3

Bita bəh Jɔn chuku kiŋkəni

1 A nǐ kɔ i chəkɔ bidəkɔ wə, Bita bəh Jɔn nyə ka yakaki tsəki i juŋ yi fəni yi gia wə jɔbi num mbiəŋə witali nshifəkɔ, a num i jɔbi wi tsani wə.
2 A jɔbi wiwɔ wə bəni nǐ giŋ mi widəkɔ ka dzəki bəh wi dzə jiə i kuku i dzaka ki mbaiŋ kə wə bə nǐ bɔɔŋki a ki Ndzɔŋni ki liə tsə i juŋ yi fəni yi gia mə. Mi wiwɔ num bə nǐ bwɔ wi kiŋkəni. Bəni shi giŋ wi chəkɔ bichi dzə jiə fɛiŋ i nywâki kpɔ i bəni bà bɔ tsəki liəki fɛiŋ.
3 Wi yɛiŋ Bita bəh Jɔn si bɔ dzəki i liə fɛiŋ, ka nywaki kpɔ i bɔ.
4 Bɔ lumsi dzákəh i wi wə. Bita dzaka i wi a, "Tsêiŋ buku!"
5 Wi ka tsɛiŋ bɔ, kwaka a bɔ ki nyaki lə fiɛŋ i ŋgaiŋ.
6 Bita dzaka i wi a, "Mih lansiki kaŋaki kə kpɔ ayakalə, mih ki nyaki lə wɔ bəh fiɛŋ fiə mih kaŋaki. Mih dzakaki i wɔ, i yɛli wi Jisɔs Klistus wi Nasali wə, dzâ bɛiŋ wɔ nyâniki!"
7 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kaŋa wi i wa wi tsɛiŋ yi yiləkəli wə giŋsi wi i bɛiŋ. Akisəkə kaka bi mi wiwɔ bəh mikɔkɔ ka ləkə.
8 Wi jiŋ num i bɛiŋ, ka yisi i nyaniki. Bəh bɔ ka tsə liə i juŋ yi fəni yi gia mə, wi bə́ nyani fɛiŋ wi jiŋyi, yaksi Nyɔ.
9 Bəni bəchi bà bɔ nǐ yɛiŋ si wi nyaniki wi yaksi Nyɔ,
10 bɔ kiə a, fa kɔ mi wə wi nǐ shiki numki wi nywa a nywani i dzaka ki mbaiŋ kə bə nǐ bɔɔŋki a Ndzɔŋni ki liə tsə i juŋ yi fəni yi gia mə. Dzaka wɔm bɔ, bɔ ka numki bəh ŋkaiŋyi i gia yə yi num i wi.

Bita dzaka i bəni i juŋ yi fəni yi gia mə

11 Mi wiwɔ shu baaŋ i Bita chɛiŋ bəh Jɔn. Bəni yɛiŋ yaka dzaka wɔm bɔ, bɔ ka yɔkɔki tsəki chiŋni i saŋ wi Sɔlɔmɔn wə.
12 Bita yɛiŋ si bəni juŋni dzə, wi dzaka i bɔ a, "Bəni bə Islae, akɔ kɔm nə wə dzaka wɔmki mbɛiŋ kɔm gia yələ, mbɛiŋ tsɛiŋki buku lə kɔm nə? Mbɛiŋ kwakaki yimbɛiŋ a, a fə ŋga bibuku ka mi wələ nyaniki a? Ma mbɛiŋ kwakaki yimbɛiŋ a, a fə nəni kibuku ki baiŋni na? Yi mɔŋ dəkə yakadəiŋ.
13 Yi kɔ a Nyɔ wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh wi Yakɔb, wə wi kɔ Nyɔ wi bətii tii bəbukumbɛiŋ bəchi a num wi wə wi nǐ kɔ num wi yaksi lɔ Jisɔs mi wi wi nɔm jiə i wi kpəŋ. Jisɔs wələ kɔ wə mbɛiŋ nǐ nəiŋ ka dzɔ nya i bəni bə nsaka, Baylɛ kabə nəŋ i bee wi, ayakalə mbɛiŋ nəiŋ.
14 Jisɔs nǐ kɔ mi wi baiŋni, chu num chəŋ, mbɛiŋ nəiŋ wi, dzaka a bə bwíli num mi wə wi nǐ wɔɔyiki bəni, bə nyâ i mbɛiŋ.

15 Mbɛiŋ fə yakadəiŋ ka wɔɔ mi wə wi nĭ
nyaki nəni i bəni ayakalə, Nyɔ fiəni dzasi wi
i kpi wə, buku yɛiŋ wi ka fukuki.
16 Akɔ i yɛli wi Jisɔs wələ wə, wi fə ka
kiŋkəni kələ mbɛiŋ yɛiŋki lə, mbɛiŋ chu kiə
wi, si wi nyaniki. Yi num yaka kɔm buku jiə
shɔm i Jisɔs, shɔm yə buku jiə i wi wə, yi fə
mi wələ ta na bindzɔŋ asi mbɛiŋ yɛiŋki lə.
17 I liə bwa bə nih bəŋ, mih kiəki lə a gia yə
mbɛiŋ bəh kifwu ki kwili nĭ fə i Jisɔs, mbɛiŋ
nĭ fəki yaka kɔm mbɛiŋ nĭ kiəki kə.
18 Yi nĭ num i dzəh yələ wə lə i fə̂ a yi dzə̂
kpə̂iŋ asi Nyɔ nĭ kɔ wi fuku lɔ i kikpu wə i
dzaka ki bəni bu bə ntum wə a, Kimbwili wə
wi nĭ kaka bi yɛiŋ lə ŋgəkə.
19 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kwûni shɔ́m
yimbɛiŋ mbɛiŋ fiəni chû i wi wə, ka wi
dalinya chu bimbɛiŋ,
20 ka wi fə shɔ́m yimbɛiŋ dəki, wi bi chiŋsi
lə Jisɔs Kimbwili wə wi nĭ babwili i mbə̂iŋ.
21 Jisɔs wələ kaŋaki i bâaŋ bɛiŋ i tsə̂ bûku i
jəbi wə Nyɔ bi kɛiŋsiki biɛiŋ bichi ma bi fiəni
chu bimfiaŋ asi wi nĭ dzaka i dzaka ki bəni
bu bə baiŋni bə ntum a kɛiŋ i kikpu wə.
22 Muses nĭ kɔ wi dzaka lɔ a,
‘Bah Nyɔ bi bwili lə mi wi ntum widəkɔ i
bwa bə nih bəmbɛiŋ kintəəŋ,
ma wi chiŋsi i mbɛiŋ, asi wi nĭ bwili mih,
ayaka mbɛiŋ kaŋaki i wôkɔki gia yə wi dza-
kaki i mbɛiŋ.
23 Mi wə wi bi baaŋki i wôkɔ gia i mi wi ntum
wiwɔ,
bə bi bwĭli wəmaka wi i mbaŋ wi bəni bə
Nyɔ kintəəŋ,
bə kaasi bəh wi.’
24 Yi kɔ tə ayaka si bəni bə ntum bə Nyɔ i
yisi i Samwɛl, bəh bà bɔ nĭ dzə i jum wə, bɔ
nĭ dzə chiŋni dzaka lɔ kɔm gia yə yi numki i
chɔkɔ bidaiŋ wə.
25 Gia yichi yə Nyɔ nĭ kaka i dzaka ki bəni
bu bə ntum bələ wə, bəh miŋkaiŋ mə Nyɔ nĭ
dzi bəh bətii tii bəmbɛiŋ bi kɔ tə i mbɛiŋ. Yi
kɔ asi Nyɔ nĭ dzaka i Ablaham a,
‘Mih ni bɔiŋsi lə bəni bəchi i shwaiŋ wə
tsə dzəh i waiŋ i wɔ dzu.’
26 Nyɔ ka saiŋbwili mi wi wi nəm, ka
yisi faaŋ wi a num i mbɛiŋ a wi dzə̂ bəh
kimbɔiŋsi i mbɛiŋ wə, ma wi fə̂ ma mbɛiŋ
bêe dzə́h yimbɛiŋ yichu.”

4

Bita bəh Jən kəmyi dzaka

1 Asi Bita bəh Jɔn nĭ kɛiŋki bɔ dzaka i bəni
yakadəiŋ, bətii mfə gia bədəkɔ bəh fwu wi
bəni bə jum bà bɔ nĭ chəniki juŋ yi fəni yi
gia bəh Bəsadusi bədəkɔ dzə jəŋ liə fɛiŋ.
2 Bɔ nĭ bəksi shɔ́m kɔm Bita bəh Jɔn nĭ
laniki bəni, fuku a Jisɔs nĭ dza i kpi wə,
ayaka a bəni bà bɔ nĭ kpiyi bi dzayiki lə tə
i kpi wə.
3 Bɔ ka kwa bɔ tsə fa i juŋ yi nsəŋ mə kɔm
a nĭ kɔ i fijɔbi, bɔ ka bee a chəkɔ buku wɔ̂ɔ
ka bə wɔ̂kɔ.
4 Ayakalə, bəni bəduli bà bɔ nĭ wəkɔliki
nlani wi Bita bəh Jɔn ka bum, mbaŋ wibɔ
kpɛiŋsi, bənyuku nĭ kɔ ka bənchuku bəte
(5,000).
5 Chəkɔ ka buku wɔɔ, kifwu ki kwili kiwɔ
bəh bəni bà bɔ nĭ sakaki kwili wiwɔ, bəh
bəni bà bɔ nĭ laniki bənchi bə Nyɔ, juŋni di
bimu i Jɛlusalɛm.
6 Anas fwu wi bətii mfə gia bəh Kayfas
bəh Jɔn bəh Alɛksanda bəh bəni bədəkɔ bà
bɔ nĭ kɔ tə i chwəŋkijuŋ ki fwu wi bətii mfə
gia wə, num fɛiŋ.
7 Bɔ ka tɔm Bita bəh Jɔn i bɔ nshiŋ, bikə i
bɔ a, “Mbɛiŋ ni dzɔ faiŋ ŋga ka mbɛiŋ chuku
mi wələ yɛiŋ na? Mbɛiŋ ni chuku i yɛli wi
ndə wə a?”
8 Kiŋ'waka ki Baiŋni num ki jikə i Bita wə,
wi ka chukuli bɔ a, “Bətii di bəh bəni bà bɔ
sakaki di,
9 buku daiŋ fa kɔmyiki dzaka kɔm nɔm
wi ndzɔŋni wə buku ni fə i kiŋkəni, ka wi
nyaniki. Si mbɛiŋ nəŋki i kiə si yi ni tsə,
10 mbɛiŋ bəh bəni bə Islae bəchi kĭə a, mi
wələ wi num i mbɛiŋ nshiŋ wi ləkəli i liə,
akɔ kɔm yɛli wi Jisɔs Klistus wi Nasali. Jisɔs
wiwɔ num wə mbɛiŋ nĭ dzɔ baŋŋ i kintasi
wə, wi kpi, ayakalə Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi
wə.
11 Wi kɔ təh wə Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki
kɔm wi a,
‘Təh wə mbɛiŋ bəni bə maani nĭ nəiŋ
wi fiəni chu lɔ wi bu wi juŋ.’
12 Akɔ a Jisɔs shəŋ wə wi bwiliki bəni. Yɛli
wi mi widəkɔ kɔkə fa kuku wə Nyɔ kɔ wi jiə
a wi kɔ i bwiliki bukumbɛiŋ.”
13 Bəni bà bɔ nĭ sakaki, wɔkɔ si Bita bəh
Jɔn dzakaki chu lwa kə, chu yɛiŋ a bɔ kɔ a
nchiŋ bəni bɔ kiə kə kiŋwakti, dzaka wɔm

bɔ. Bɔ ka kiə a, akɔ kɔm bɔ kɔ bəni bà bɔ nǐ nyaniki bəh Jisɔs.
14 Bɔ nəki chu kaŋa kə gia yə bɔ kɔ gukuliki kɔm Bita bəh Jɔn i fɛiŋ wə, kɔm bɔ nǐ yɛiŋki lə mi wə bɔ nǐ chuku, wi num bəh bɔ.
15 Bəni bà bɔ nǐ sakaki dza bwili bɔ i biŋ, ka baaŋ ka saniki fasi a bɔ bɔ dzakayi a,
16 “Bukumbɛiŋ ni fə dəiŋ bəh bəni bələ a? Bəni bəchi i Jɛlusalɛm bɔ si kiə lɔ kɔm gia yələ yi chusiki ŋga bi Nyɔ daiŋ si bɔ fə, bukumbɛiŋ kəbi i nəiŋ yi.
17 Ayakalə, i fə a gia yələ ma chu wâŋ tsâ i bəni, bukumbɛiŋ kiŋ i bəni bələ a bɔ ma chu môm i dzâka gia yidəkɔ i mi widəkɔ kɔm yɛli wi Jisɔs wələ.”
18 Bɔ ka fiəni bɔɔŋ Bita bəh Jɔn bɔ fiəni liə. Bɔ ka kiŋ i bɔ a bɔ ma chu môm i dzaka nabə i lani mi widəkɔ kɔm yɛli wi Jisɔs.
19 Bita bəh Jɔn chukuli fibɔ a, “Mbɛiŋ kwâka tə a, gia yə yi kɔ chəŋ i Nyɔ kɔ a buku wɔkɔ num i mbɛiŋ, ma i wi Nyɔ a?
20 Buku məŋ i bee i dzakaki kɔm gia yə buku kɔ buku yɛiŋ ka chu wɔkɔ.”
21 Bəni bà bɔ nǐ sakaki, chu kǐŋ i bɔ nalə, bee bɔ ka tsəki, kɔm bɔ ni dza gia yə bɔ kɔ i jiə ŋgəkə yɛiŋ i bɔ fuŋ, kɔm bəni bəchi nǐ kɔksiki lə Nyɔ i gia yə yi nǐ num,
22 i kpɛiŋsi i yi wə, mi wə bɔ nǐ fə gia yə yi nǐ chusiki ŋga bi Nyɔ, i chuku wi, a nǐ kɔ wi tsə jía mbaŋnyani.

Bəni bə bumni tsa i kwati ŋga i Nyɔ

23 Asi bɔ nǐ yatəkɔ Bita bəh Jɔn yakadəiŋ, bɔ fiəni tsə i mbaŋ wibɔ wə ka fuku gia yə bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ nǐ sakaki kwili dzaka i bɔ.
24 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, bɔ bəchi juŋni i fiɛŋ fimu wə tsa Nyɔ a, “Bah Tikwili, a nǐ maa wɔ bɔɔli bəh nshwaiŋ bəh kinchwɔ kimbum bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i kidi kələ wə.
25 Wɔ nǐ fə tii tii wibuku Dɛbit waiŋ wa wi nɔm dzaka i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a,
Akɔ kɔm nə bəni bà bɔ kɔkə Bəju, gia yakaki
i bɔ shɔ́m,
ayaka bəni jiə kimfasi kə ki kɔkə i nyani a?
26 Bəŋkuŋ bə fa kuku fasiki jum,
bəni bà bɔ sakaki kwili juŋni
i jwɔ Bah bəh mi wi wə wi kɔ wi fiaŋsi tɔm a
wi numki Kimbwili.
27 Akɔ a gia yə yi nǐ kɔ fa kwili wələ wə. Ŋkuŋ Hɛlɔd bəh Bɔntiu Baylɛ nǐ kɔ bɔ chiŋni bəh bəni bə dzəni, bəh bəni bə Islae dzi minaŋ i jum wə kɔm Jisɔs wə Waiŋ wa wi nɔm wi baiŋni wə wɔ nǐ fiaŋsi tɔm ka Kimbwili.
28 Bɔ nǐ juŋni i fə num gia yə wɔ nǐ kɛiŋsi lɔ bəh ŋga bia, a wɔ kɔŋki a yi bi num.
29 Ayakadəiŋ, i liə Bah, yêiŋ dzəh yə bəni bələ gumsiki buku yɛiŋ. Nyâ buku bəni ba bə nɔm bəh shɔ́m yiləkəli i fukuki ntum wa lwa kə.
30 Nyâ buku bəh ŋga bia i chukuki bəni chu fə binchəsi biə bi chusiki ŋga bia bəh yi dzaka kiwɔmni i yɛli wi Jisɔs Waiŋ wa wi nɔm wi baiŋni wə.”
31 Jɔbi wə bɔ nǐ tsa kaasi di biə bɔ nǐ juŋni fɛiŋ nəŋni. Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i bɔ wə bɔ yisi ka fukuki gia yi Nyɔ lwa kə.

Mbaŋ wi bəni bə bumni kaŋa biɛiŋ bibɔ a fiɛŋ fimu wə

32 Mbaŋ wi bəni bə bumni num i shɔm yimu, ka numki a mi wimu wə, mi kəbi i bɔɔŋ fiɛŋ fidəkɔ a, akɔ mfih wimbəŋ. Fiɛŋ fi mi wimu num fi bəni bəchi.
33 Nyɔ nya ŋga bimbum i bwa bə ntum bə Jisɔs, bɔ ka chu fukuki i bəni nalə, a Bah Jisɔs nǐ dza i kpi wə. Bɔ num ŋgamti wi Nyɔ wimbum num i bɔ wə nalə.
34 Mi widəkɔ nǐ kəkə i bɔ kintəəŋ wə wi nǐ dzaki fiɛŋ fidəkɔ, kɔm bəni bà bɔ nǐ kaŋaki kikhə nabə júŋ, nǐ fəki bɔ taŋni dzə bəh kpɔ wiwɔ,
35 nya i bwa bə ntum bə Jisɔs kaŋ, bɔ ka gaa i bəni bəchi asi ŋgəkə wi mi kɔ.
36 Mi widəkɔ nǐ kələ bə bɔɔŋ a Yɔsɛf, num bwa bə ntum bə Jisɔs nǐ du yɛli wi widəkɔ a Banabas, (wi num a Mi Wi shili Shɔ́m yi bəni). Wi nǐ kɔ mi i chwɔŋkijuŋ ki Lɛwi wə, num bə nǐ bwɔ wi i Sayblus.
37 Wi tsə ka taŋni tə khə wi, dzə nya kpɔ wiwɔ i bwa bə ntum bə Jisɔs kaŋ.

5

Ananias bəh Safilia

1 Mi widəkɔ bə nǐ bɔɔŋki a Ananias bəh kpə wi Safilia taŋni tə di bibɔ.
2 Ayakalə, wi gaali kpɔ wiwɔ jiə kiŋka kiwɔ kpə wi kiə yɛiŋ, tsə nya kiŋka i kaŋ yi bwa bə ntum bə Jisɔs.

3 Si wi nya yakadəiŋ, Bita bikə i wi a,
“Ananias, akɔ kɔm nə wɔ bee a Satan lĭə i
shəm ya mə, fə a wɔ nyî ntəkə i Kiŋ'waka ki
Baiŋni, wɔ ka gaali kpɔ wə wɔ taŋni di yɛiŋ
na?
4 Ntə wɔ si taŋni di biələ a num mbia? Wɔ
taŋni di kpɔ wiwɔ kɛiŋ a ŋ'wa? Aka fə nə a wɔ
fə ŋkaiŋni wi gia ka yələ a? Wɔ ka nyi dəkə
ntəkə num i bəni, wɔ nyi num i Nyɔ.”
5 Akisəkə asi Ananias wɔkɔ ndzaka wiwɔ
yakadəiŋ, ka gbɔ kpi. Ayaka bəni bəchi bà
bɔ nǐ wɔkɔ gia yiwɔ ndzaŋ kwa bɔ nalə.
6 Bwa bə sumi bənyuku dzə kii wini wi
bəh mbuŋ, dzɔ buku tsə ləə.
7 I yɛiŋ jum, asi mbiəŋə mitali tsə, kpə wi
ka liə dzə, kiə kə gia yə yi si num bəh nyuwi.
8 Bita bikə i wi a, “Fûku mih, a wələ kɔ kpɔ
wichi wə mbɛiŋ nyu wa si taŋni di yɛiŋ?”
Ayaka wi chukuli a, “Aaŋ, akɔ wi wichi
yaka.”
9 Bita chu bikə i wi a, “Akɔ kɔm nə mbɛiŋ
nyu wa si kɛiŋsi i mɔmsi Kiŋ'waka ki Bah a?
Wôkɔli wôkɔ si gvu yi bəni bà bɔ tsə ləə nyu
wa kɔmki dzəki i fifiəŋə, bɔ kaŋa i bɔŋ giŋ
buku bəh wɔ yakadəiŋ tə i tsə ləə.”
10 Si Bita dzaka yakadəiŋ, akisəkə Safilia
gbɔ ka kpi i wi nshiŋ. Ayakalə, bwa bə sumi
bà liə dzə num wi kpi lɔ, bɔ ka giŋ wi buku
tsə ləə kɔmsi i nyuwi kpəŋ.
11 Kijuŋni ki bəni bə bumni kichi bəh bəni
bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔ kɔm gia yiwɔ ndzaŋ
liəni i bɔ wə nalə.

Gia yə yi chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka ki wɔmni

12 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs ka fəki bənchəsi
bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka ki
wɔmni yiduli i bəni kintəəŋ. Bəni bə bumni
bəchi nǐ shiki juŋniki i saŋ wi Səlɔmɔn wə i
juŋ yi fəni yi gia mə.
13 Na nchiŋ mi nəki mɔmsi kə i chiŋni
i mbaŋ wibɔ wə. Ayakalə, bəni bəduli nǐ
kɔksiki lə bɔ nalə.
14 Bənyuku bəh Bəkaŋa bəduli bà bɔ nǐ jiə
shəm i Bah wə, ka kpɛiŋsiki i mbaŋ wibɔ wə.
15 Gia yə bwa bə ntum bə Jisɔs nǐ fəki, yi
fə bəni ka giŋki bəni bə jwɛiŋ tsə nɔsi i dzə́h
kpəŋ, i binaŋ wə, bəh i biga wə, a jɔbi wə
Bita ni tsəki, yuwidɔkɔ kinjəŋnjəŋ ki ni tsə
i bɔ bɛiŋ.
16 Mbaŋ wi bəni ka nyəki dzəki i kikwili
kə ki kɔ kɔmsi i Jɛlusalɛm bəh bəni bə jwɛiŋ
bəh bà bɔ nǐ kaŋaki biŋ'waka bi jisi i bɔ wə,
bɔ chuku bɔ bəchi.

Bə ka ghəkəki bwa bə ntum bə Jisɔs

17 Fwu wi bətii mfə gia bəh mbaŋ wi a
num Bəsadusi, dza ka yisi i ghəkəki bwa bə
ntum bə Jisɔs,
18 ka faaŋ bəni, bɔ tsə kwa fah bɔ i juŋ yi
nsəŋ mə.
19 Ayakalə, a dzə num nchɔkɔ, chinda wi
Bah dzə wɛli dzaka bifiəŋə ki juŋ yi nsəŋ
bwili bɔ. Si wi bwili bɔ, ka dzaka a,
20 “Mbɛiŋ tsô i juŋ yi fəni yi gia mə, mbɛiŋ
fûkuki gia yichi i bəni kɔm nɔni kimfiaŋ
kələ.”
21 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, ka tsə. Asi biŋ nǐ
baiŋki dzəki, bɔ ka tsə i juŋ yi fəni yi gia mə,
ka yisi i laniki bəni.
Jɔbi wiwɔ, fwu wi bətii mfə gia bəh bəni
bu bə mbaŋ, ni bɔŋ juŋni bəni bə Islae bà bɔ
sakaki kikwili kichi bəh bɔ shinum, ka faaŋ
bəni bə jum a bɔ tsô dzô bəh bwa bə ntum bə
Jisɔs i juŋ yi nsəŋ mə.
22 Bɔ tsə buku fɛiŋ nəŋ bɔ nəki yɛiŋ kə i bɔ
wə ka fiəni dzə fuku a,
23 “Buku tsə buku i juŋ yi nsəŋ mə, yɛiŋ
dzaka bifiəŋə num bə lansi fah bi nalə, bəni
bə jum num fɛiŋ chəni. Asi buku wɛli juŋ
yiwɔ ka liə nəki yɛiŋ kə mi widɔkɔ fɛiŋ.”
24 Fwu wi bəni bə jum wə bɔ nǐ chəniki
juŋ yi fəni yi gia bəh bətii mfə gia bəmbum,
wɔkɔ yakadəiŋ, yi fumsi bɔ, bɔ ka dzaka a,
buku ni tsə faiŋ bəh gia yələ lə.
25 Mi widɔkɔ nyə dzə liə fuku i bɔ a,
“Mbɛiŋ wôkəli, bəni bà mbɛiŋ si fah i juŋ yi
nsəŋ mə, bə bɔ yaka lɔ i juŋ yi fəni yi gia mə,
bɔ laniki bəni.”
26 Si bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, fwu wi bəni bə
jum bəh mbaŋ wi ka buku tsə dzɔ bɔ, ka
dzəki bəh bɔ. Ayakalə, bɔ nǐ dzəki kə bəh bɔ
bəh ŋga, kɔm bəni bə jum bəwɔ nǐ lwaki lə a
bəni nǐ tumyi lə bɔ bəh kitəh.
27 Bɔ dzə bəh bwa bə ntum bə Jisɔs, liə tɔm
bɔ i bəni bà bɔ sakaki kwili nshiŋ. Ayaka
fwu wi bətii mfə gia ka bikəki bəmbikə i bɔ
dzaka a,
28 “Buku nǐ lansi kiŋ a mbɛiŋ ma chu
môm i lâni mi kɔm yɛli wi mi wələ. Ayakalə,
mbɛiŋ yêiŋ gia yə mbɛiŋ mɔm! Mbɛiŋ fə
nlani wimbɛiŋ waŋ Jɛlusalɛm wichi. Mbɛiŋ
nəŋki i fə yi chusiki ka buku kiəki lə gia kɔm
kpi yi.”

29 Bita bəh mbaŋ wi bwa bə ntum bə Jisəs
chukuli a, “Buku kaŋaki i wəkə num i Nyə, a
kəbi i mi.
30 Mbɛiŋ nǐ baŋŋ Jisəs i kintasi wə wi kpi.
Ayakalə, Nyə wi bətii tii bəbukumbɛiŋ fiəni
dzasi wi i kpi wə,
31 giŋsi wi, təm i tsɛiŋ yi yiləkəli wə, a wi
num Tikwili bəh Kimbwili, ka bəni bə Islae
kələ ni kwûni shóm yibə, ma Nyə ni dalinya
chu bibə.
32 Buku yɛiŋ gia yələ kabə fukuki i bəni,
ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyə nyaki i bəni
bà bə wəkəki i wi, ki bəŋ təbi a gia yələ kə
ŋkəŋ.”
33 Si bəni bà bə nǐ sakaki tumi wəkə
ndzaka wiwə yaka, shóm bəkə lə bə bəkəni.
Bə ka nəŋki i wəəyi bwa bə ntum bə Jisəs.
34 Ayakalə, mi widəkə i mbaŋ wi bəni bà
bə nǐ sakaki kwili dza bɛiŋ, yɛli wi num
Gamalia, a num mi wi Falasi a chu num mi
wə wi laniki bənchi bə Nyə, bəni bəchi kəksi
wi na bindzəŋ. Si wi dza bɛiŋ yakadəiŋ, ka
dzaka a bə bwǐli dəkə bwa bə ntum bə Jisəs
i biŋ.
35 Wi baaŋ dzaka i bəni bà bə nǐ sakaki
kwili a, “Bəni bə Islae, mbɛiŋ dzô jəbi i gia
yə mbɛiŋ nəŋki i fə bəh bəni bələ.
36 Mbɛiŋ yǐŋti a, a nǐ kə i jəbi widəkə wə,
mi widəkə nǐ dza fa, bə bəəŋ a Teədas ka
chusiki a ŋgaiŋ kə mi wimbum. Bəni kwu
i wi chɛiŋ, ka gi yina. Bə nyani dzə wəə wi,
mbaŋ wiwə gaali, ayaka gia yə wi nǐ dzəki
bəh yi ka laka kilələ.
37 Asi yəmaka nǐ tsə, widəkə chu tum-
buku dzə i jəbi wə bə nǐ faaki bəni bə bəəŋ
wi a Judas, a num mi wi Galili. Wi guku
bəni bəduli i wi chɛiŋ. Bə nyani dzə wəə tə
wi, ayaka mbaŋ wi waŋyi tə.
38 I yələ wə, mih təfiki mbɛiŋ a, mbɛiŋ ma
môm i fô gia yidəkə bə bəni bələ. Mbɛiŋ bêe
dzəh yibə. A kabə num a gia yə bə dzəki bəh
yi chu lani bəni bəh yi a, akə gia num a yisi
mi, ma yi ni laka kilələ.
39 A kabə num a gia yiwə yisi Nyə, ma yi ni
numki a mbɛiŋ kəkə i gaka bə. Mbɛiŋ baaŋ
ki təkni kə yi bi baiŋ buku a mbɛiŋ jwəki
num bəh Nyə.”
40 Si Gamalia dzaka yaka, bəni bà bə nǐ
sakaki kwili wəkə ntəfi wi, fiəni bəəŋ bwa
bə ntum bə Jisəs, a bə lǐə dzô. Si bə liə dzə
yaka, bə twɛiŋ bə ka kiŋ a bə bi ma chu môm
i lani mi widəkə kəm yɛli wi Jisəs ka bee bə
nyə.
41 Si bə buku fɛiŋ kabə tsə fibə num bəh
kinsaŋli, a bə kə num bə kpɛiŋ i bəni bà bə
kə i ŋgəmsi bə kəm yɛli wi Jisəs.
42 Bə tsə yakadəiŋ, ka chu laniki bəni
chəkə bichi i juŋ yi fəni yi gia mə bəh i
kikwili wə, fuku ntum wi ndzəŋni, a Jisəs kə
Kimbwili wə Nyə nǐ kaka.

6

Bə baayi bəni bə nəm nanitaŋ

1 A dzə num i jəbi widəkə wə, si mbaŋ wi
bəni bə bumni nǐ kəki tsəki a ninshiŋ, Bəju
bà bə nǐ dzakaki já yi Glik yisi i shwiŋyiki,
Bəju bà bə nǐ dzakaki já yi kwili, a bə gaaki
biɛiŋ i bəkaŋa bəŋkwu chəkə bichi tsɛiŋ kə
bəbə.
2 Ayakadəiŋ, bwa bə ntum bə Jisəs bà
jwəfi ntsə bəfa juŋni bəh mbaŋ wi bəni bə
bumni bəchi dzaka i bə a, “Yi ndzəŋki kə a,
buku bêe i fûkuki gia yi Nyə, i tsâ num, i
gâaki num biɛiŋ.
3 Bwa bə nih bəbuku, yi ndzəŋki lə a
mbɛiŋ bâyi bəni nanitaŋ i mbɛiŋ kintəəŋ
ma buku nya nəm wələ i bə kaŋ. Mbɛiŋ
kabə bayi, mbɛiŋ ka tsêiŋki num bəni bà
bə kaŋaki nəni kindzəŋni, num bə jikə bəh
Kiŋ'waka ki Baiŋni chu kaŋa mfi.
4 Ayakadəiŋ, ma buku ni nyâ gwu yibuku
num i ntsa wə bəh i nəm i gia yi Nyə wə.”
5 Bəni bəchi wəkə ndzaka wiwə, wi ndzəŋ
i bə nalə. Bə ka babwili Stifɛn num mi wə
kimbum ki jikə nalə, num wi jikə tə bəh
Kiŋ'waka ki Baiŋni. Bədəkə num Filib bəh
Blukəlus, Nikanə bəh Timən, Balmɛnas bəh
Nikəlaus wə wi nǐ kə mi wi Antiək, num wi
nǐ fiəni fiənini i kimbum ki Bəju wə.
6 Bə ka dzə bəni bələ ka təm bə i bwa bə
ntum bə Jisəs nshiŋ, bə jiə kaŋ yibə i bə wə
ka tsa i bə.
7 Gia yi Nyə ka waŋki tsəki. Mbaŋ wi bəni
bə bumni i Jɛlusalɛm kə tsə a i ninshiŋ. Bətii
mfə gia bəduli jiə tə shóm i Jisəs wə.

Bə ka jiəki gia i Stifɛn fuŋ

8 Stifɛn nǐ kə num wi jikə bəh ŋgamti wi
Nyə bəh ŋga, i fəki gia yi dzaka ki wəmni
bəh bənchəsi bà bə chusiki ŋga bi Nyə i bəni
kintəəŋ.
9 Bəni bədəkə dza yisi i ŋgukuliki bəh
Stifɛn. Bəni bələ nǐ kə Bəju bà bə nǐ buku dzə

i Sɛlin bəh Alɛksandia bəh Silishia bəh Ɛsia. Bəni bəwɔ nǐ kɔ bəni bə juŋ yi tsani yə bə nǐ bɔɔŋki a juŋ yi Mfá yə bɔ Buku i Mfa wə.

10 Si bɔ nǐ gukuliki yakadəiŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋni nya Stifɛn bəh mfi mi widɔkɔ chu kɔbi i gaka wi.

11 Bɔ ka dza nyini bəni bədɔkɔ i jum wə jum wə, a bɔ nyiki ntəkə a, bɔ nǐ wɔkɔ Stifɛn dzaka gia yichu kɔm Muses bəh kɔm Nyɔ.

12 Si bɔ fə yaka, ka nəŋni shɔm yi bəni bəh yi bəni bà bɔ sakaki kwili, bəh yi bəni bà bɔ laniki bənchi bə Nyɔ. Bɔ ka liəni i Stifɛn wə, dzɔ tsə bəh wi i bəni bə kwili bà bɔ sakaki bənsaka nshiŋ.

13 Bəni bələ chu dzə bəh bəni bədɔkɔ a bɔ bêeŋki bənsaka bəntəkə, bɔ jiə gia i Stifɛn fuŋ dzaka a, “Mi wələ si lansi baaŋ kə i dzaka gia yichu kɔm juŋ yi fəni yi gia yələ, bəh i bənchi bə Muses.

14 Buku wɔkɔ si wi dzakaki a Jisɔs wi Nasali wə bi shakyi lə juŋ yi fəni yi gia yələ, wi bi chu kwuni tə nɔni kibukumbɛiŋ bi kwili biə Muses nǐ laniki bukumbɛiŋ yɛiŋ.”

15 Bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ i juŋ yi nsaka yiwɔ wə bwaŋ dzákəh i Stifɛn wə, a bɔ tsɛiŋ, yɛiŋ num shi bi kwuni lɔ gwu ka bwɔsiki bi chinda wi Nyɔ.

7

Ndzaka wi Stifɛn i bəni bà bɔ sakaki kwili wimbum

1 Fwu wi bətii mfə gia bikə i Stifɛn a, “Gia yələ bə dzakaki lə akɔ a ŋkɔŋ a?”

2 Stifɛn chukuli a, “Bəba bəh bwa bə nih, mbɛiŋ wôkəli. Nyɔ wi kiŋkɔkni nǐ tumbuku i tii wibuku Ablaham, wi kɛiŋ i Misɔbɔtɛmia, ka wi bi nyə tsə i nɔki i Alan,

3 ka dzaka i wi a,

‘Bêe chwɔŋ ka ki juŋ, wɔ bûku i kwili
wimbɛiŋ wə,
wɔ tsô i tumi kə mih ni chusi i wɔ.’

4 Ayakadəiŋ, wi buku nyə fɛiŋ i Kaldia, ka tsə i nɔki i Alan. Jɔbi wə ba wi nǐ kpi, Nyɔ fə wi dza dzə fa i di biə mbɛiŋ nɔki i liə lə.

5 Wi nǐ kɔ fa Nyɔ nəki nya kə wi na bəh fi-dini fidɔkɔ fiə wi kɔ i tɔm gvu yɛiŋ. Ayakalə, Nyɔ kaka a ŋgaiŋ bi nya lə mbi wələ i wi a a nûmki ŋ'wi bəh ŋgɔkɔ wi. I jɔbi wə Nyɔ nǐ fə kiŋkaka ki kələ, a nǐ kɔ maka Ablaham kwati waiŋ.

6 Nyɔ ka dzaka tə i wi a,

‘Bwa ba bi numki bəni bə dzəni i tumi ki
bəni bədɔkɔ wə.
Bɔ bi numki mfa fɛiŋ,
bə bi chəbsiki bɔ i jía wə gi yina (400).

7 Mih bi lɔ lə ŋgəkə i tumi kiwɔ wə,
bwa ba bi buku dzə fɛiŋ, bɔ dzə tsaki i mih
fa.’

8 Nyɔ chu dzi tə miŋkaiŋ bəh Ablaham, kinchəsi ki miŋkaiŋ miwɔ num a Ablaham ni sûuŋki lə bwa bu. Ablaham ka bi bwɔ Ayjik, jɔbi kpɛiŋ kaŋ nyaŋ wi suuŋ wi. Ayjik ka bi bwɔ Yakɔb suuŋ tə wi. Yakɔb tə ka bi suuŋ bwa bu jwɔfi ntsɔ bəfa bà bɔ kɔ bətii tii bəbuku a num i bɔ wə chwɔŋkijuŋ kibuku nǐ yisi.

9 Bətii tii bəbuku bəwɔ bi ka dza bə́ ghəkəki Yɔsɛf waiŋnih wibɔ, ka taŋni wi, wi tsə ka numki mfa i tumi ki Ijib wə. Ayakalə, Nyɔ bə́ tɔkni bəh wi fɛiŋ,

10 gamti wi i bəŋgəkə bu wə bəchi. Nyɔ chu nya tə wi bəh mfi, fə Fɛlɔ ŋkuŋ wi Ijib ka kɔŋki wi, ka jiə wi, i nûmki mi wə wi kɔmsiki i wi wə chu nûm mi wə wi tsɛiŋki chwɔŋ ki ki juŋ.

11 Dzɔŋ ka bi dza kwa Ijib wichi bəh tumi ki Kanan, bəni yɛiŋ ŋgəkə nalə. Bətii tii bəbuku nəki chu kaŋa kə biɛiŋ bidzini.

12 Yakɔb ka bi wɔkɔ a biɛiŋ bidzini kələ i Ijib, ka faaŋ bwa bu bà bɔ kɔ bətii tii bəbuku, bɔ ka tsə fɛiŋ i chəkɔ bibɔ bi ninshiŋ wə.

13 Bɔ ka fiəni tsə fɛiŋ i ntsə wibɔ wi kɔmsini wə, Yɔsɛf ka fə bwa bə nih wi kiə wi. Wi ka chusi tə bɔ i Fɛlɔ.

14 Yɔsɛf ka faaŋ ntum i Yakɔb ba wi, a wi bəh chwɔŋ ki ki juŋ kichi shi dzə i Ijib. Chwɔŋkijuŋ ki Yakɔb nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə bəni mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəte (75).

15 Yakɔb wɔkɔ yaka, ka dzɔ chwɔŋkijuŋ ki kichi, shi bəh bɔ i Ijib. Wi bəh bətii tii bəbuku nǐ dzə kpiyi i fɛiŋ wə bɔ bəchi.

16 Bɔ dzə giŋ biwini biwɔ ka fiəni dzə bəh bi i Shɛkɛm, ləə i jum yə Ablaham nǐ taŋ i bwa bə Amɔl.

17 Si jɔbi nǐ kpɛiŋniki dzəki wə Nyɔ nǐ kɔ i fə gia yə wi nǐ kaka i Ablaham, num bəni bəbuku du i Ijib nalə.

18 Bəni bà fɛiŋ bi dzə tɔm ŋkuŋ widɔkɔ wi nəki kiə kə Yɔsɛf.

19 Ŋkuŋ wiwɔ ka wɛɛliki chəbsiki bəni bəbuku i dzəh yi mfi wə kaŋyi a bətii tii

bəbuku lôɔtɔkɔki bwa bənchiŋ i biŋ a bɔ kpiyiki.
20 A nǐ kɔ i jɔbi wələ wə, bə nǐ bwɔ Muses,
a num waiŋ wi ndzɔŋ nalə i Nyɔ. Bə kuku
yaka wi i ba wi dzu, i kifiəŋŋ kitali wə,
21 ka dzɔ tsə jiə wi i biŋ. Ayaka waiŋ ŋkuŋ
Fɛlɔ wi kpaŋni ka bi tsə bɔŋ wi, kuku yaka
wi ka waiŋ wi.
22 Bə ka lani Muses bəh mfi bi bəni bə Ijib
bichi, wi num mi wə wi kiəki ndzaka bəh i
fəki gia nalə.
23 I jɔbi wə wi nǐ kɔ yaka buku jía
mbaŋnyani, yi dzə i wi shɔm a ŋgaiŋ tsə yɛiŋ
bwa bə nih bə ŋgaiŋ bəni bə Islae.
24 Jɔbi wə wi nǐ tsəki, wi yɛiŋ mi wi Ijib
widɔkɔ twɛiŋ mi wi Islae. Wi ka liə i jwɔ
biwɔ wə i chukuli, ka wɔɔ mi wi Ijib wiwɔ
ka ləə.
25 Wi nǐ kwakaki a bwa bə nih wi ni kiə
lə, a faaŋ Nyɔ ŋgaiŋ a ŋgaiŋ dzô bwǐli bɔ i
bəŋgəkə wə. Ayakalə, bɔ nəki kiə kə.
26 Chɔkɔ buku wɔɔ, Muses ka tsəki, tsə
tumbuku i bəni bə Islae bədɔkɔ wə bəfa bɔ
dza ka jwɔki. Ayaka wi liə yɛiŋ i gaali jwɔ
biwɔ, ka bikə i bɔ a, ‘Bwa bə nih, mbɛiŋ
bəchi kɔ mi bəh waiŋnih, akɔ kɔm nə mbɛiŋ
jwɔki a mbɛiŋ mbɛiŋ a?’
27 Ayakalə, mi wə wi nǐ la jwɔ i waiŋnih
wi chini Muses chinini, bikə i wi a, ‘A jiə
ndə wɔ i sakaki buku chu təiŋyi bənsaka
bəbuku a?
28 Wɔ nəŋki i bɔŋ wɔɔ mih asi wɔ ni wɔɔ
mi wi Ijib wə i ŋgbufɔkɔ a?’
29 Asi Muses wɔkɔ yakadəiŋ, wi lwa ka
gɛiŋ buku i tumi ki Ijib wə, gɛiŋ tsə i nɔki
i tumi ki Midian wə, ka bwɔ bwa bənyuku
bəfa fɛiŋ.
30 Asi jía nǐ tsə mbaŋnyani, chinda wi Nyɔ
tumbuku i Muses nshiŋ i gbuku wə wi nǐ
bɛli i kpɛiŋ wə i chwa i kɔmsi tsə i ŋkwuŋ wi
Sina wə.
31 Muses yɛiŋ yaka yi gaka wi, wi kini tsə
i tsɛiŋ ndzɔŋ. Si wi kɔmsi tsə, wi wɔkɔ Bah
Nyɔ dzaka i wi a,
32 ‘Akɔ mih Nyɔ wi bətii tii bəmbɛiŋ,
Nyɔ wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh wi
Yakɔb.’
Muses wɔkɔ yakadəiŋ, ndzaŋ kwa wi, wi
ka nyumki bəh nlwa, na chu mɔm i tsɛiŋ.
33 Bah Nyɔ chu dzaka i wi a,
‘Bâyi dzu ya yigvu, kɔm di biə wɔ num yɛiŋ
yaka akɔ di bi baiŋni.
34 Mih lansi yɛiŋ si bə chəbsiki bəni mbəŋ i
Ijib,
chu wɔkɔ si bɔ kwiŋki,
ayaka mih ka shi dzə i bwili bɔ i ŋgəkə wiwɔ
mə,
wôkɔli, i liə mih ki faaŋki lə wɔ i Ijib.’
35 Muses wələ kɔ wə bɔ nǐ yisi nəiŋ, bikə i
wi a, ‘A jiə ndə wɔ i sakaki buku chu təiŋyi
bənsaka bəbuku a?’ Akɔ wi wə Nyɔ nǐ faaŋ
a wi tsô nûmki mi wi nsaka wibɔ, i bwǐli bɔ
i bəŋgəkə wə. Nyɔ nǐ faaŋ num chinda wi,
wi dzə i kpɛiŋ wə wi nǐ bɛliki, a wi dzô lâka
ntum wiwɔ i wi.
36 Muses ka tsə i Ijib, fə gia yi dzaka ki
wɔmni bəh bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi
Nyɔ, ka bwili bɔ fɛiŋ. Wi fə yidɔkɔ i Bɔkɔ yi
Mbum yi Bɔkɔli wə, chu fə yidɔkɔ i chwa i di
biə bɔ nǐ nyani i jía wə mbaŋnyani.
37 Ayaka Muses nǐ kɔ wi dzaka i bəni bə
Islae a,
‘Nyɔ bi bwili lə mi wi ntum widɔkɔ i bwa bə
nih bəmbɛiŋ kintəəŋ,
wi chiŋsi i mbɛiŋ asi wi nǐ bwili mih.’
38 A chu num wi Muses wə chinda wi Nyɔ
nǐ dzaka i wi i ŋkwuŋ wi Sina wə, jɔbi wə
kijuŋni ki bəni bə Islae nǐ kɔ i chwa bəh bətii
tii bəbuku, Nyɔ nǐ nya já yə yi nyaki nɔni a
wi tsôsi i bukumbɛiŋ.
39 Ayakalə, bətii tii bəbuku ka nəiŋ i wɔkɔ i
Muses, ka nyɔkɔ jum i wi, ka kɔŋki a bɔ fiəni
tsə i Ijib.
40 Bɔ ka dzaka i Ɛlɔŋ a, ‘Mwâm bənyɔ i
buku bà bɔ nǐ tsəki i bukumbɛiŋ nshiŋ, kɔm
buku kiəki kə gia yə yi num bəh Muses wə
wi bwili bukumbɛiŋ i tumi ki Ijib wə.’
41 Bɔ ka kɛiŋsi fimɔsɔ fi bwɔsi waiŋ na’,
kum nyám, fə gia yɛiŋ i fi, ka laŋki i fi wə
num a kɛiŋsi bɔ bəh kaŋ yibɔ.
42 Si bɔ fə yakadəiŋ, Nyɔ ka nyɔkɔ jum i bɔ,
bɔ ka yisi lɔ i tsaki num i wɔŋ bəh fiəŋŋ bəh
bijɔŋ. Yi num asi bə nyaka i kiŋwakti ki bəni
bə ntum bə Nyɔ wə, num Nyɔ nǐ dzaka a,
‘Bəni bə Islae, mbɛiŋ nǐ kumki nyám i chwa
i jía mbaŋnyani,
fə gia yɛiŋ i mih a?
43 Mbɛiŋ nǐ nyaniki giŋki kintaŋ a num ki
nyɔ wə yɛli wi kɔ a Məlɔk,
chu giŋ jɔŋ wə mbɛiŋ nǐ kɛiŋsi a, akɔ nyɔ wə,
yɛli wi kɔ Lefan,

a num mimɔsɔ mə mbɛiŋ nǐ kɛiŋsi i tsaki i mɔ,
kɔm yələ lə mih ni kɔŋŋ bwili lə mbɛiŋ, ma mbɛiŋ ni dza tsə daŋsi na i Babilən.'
44 Bətii tii bəbuku nǐ nyaniki i chwa bɔ kaŋa kintaŋ ki chusi a, Nyɔ kɔlə bəh bɔ, num bɔ nǐ maa kintaŋ kiwɔ biəli a liŋ aka kə Nyɔ nǐ chusi i Muses. 45 Bwa bə bətii tii bəbuku nǐ dzɔ kintaŋ kələ i bətii bəbɔ, giŋ dzə bəh ki i fa i jɔbi wə bɔ bə Jɔshua nǐ lɔkɔki kidi i bitumi biə bi nǐ kɔ fa, num a nǐ tsəki Nyɔ i bɔ nshiŋ kɔŋŋ bwili bitumi biwɔ. Kintaŋ kələ ka numki fa i tsə buku jɔbi wə Ŋkuŋ Dɛbit nǐ sakaki kwili wələ.
46 Ayaka wi ka yɛiŋ a kaŋ yi Nyɔ kɔlə i wi wə nalə, wi ka tsa a Nyɔ bûm ma ŋgaiŋ maa juŋ, i nya i wi Nyɔ wi Yakɔb, a wi nɔki yɛiŋ.
47 Ayakalə, a nǐ kɔ num Sɔlɔmɔn i bi dzə maa juŋ yi Nyɔ yiwɔ.
48 Na ayaka Bah Nyɔ wə wi kɔ Fwu wi Biɛiŋ Bichi wə, si nɔ kə i júŋ wə num a maa bəni bəh kaŋ. Yi kɔ a liŋ si mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ nǐ nyaka a, Nyɔ nǐ dzaka a,
49 'Bɛiŋ kɔ kiŋgbɔkɔ kəŋŋ,
ayaka fa kuku num kiŋgbɔkɔ kəŋŋ kigvu.
Juŋ yə mi kɔ i maa a yi numki yiŋ, yi kɔ i numki na dəiŋ na?
Ma di kɔlə biə mih kɔ i numki fɛiŋ na?
50 A kɔkə mih wə mih fə biɛiŋ biələ bichi a?' "
51 Stifɛn ka dza dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ ləkəki bəh kifwu nalə, shɔm yimbɛiŋ bəh bintuni bimbɛiŋ kɔ num maka bə suuŋ. Mbɛiŋ bəh bətii tii bəmbɛiŋ kɔ a liŋ. Jɔbi wichi mbɛiŋ nəiŋ i wɔkɔli i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.
52 Mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ nǐ kɔlə wə bətii tii bəmbɛiŋ nǐ baaŋ i bwaŋ gvu i wi chɛiŋ a? Bɔ nǐ wɔɔyi bəni bə ntum bə Nyɔ bà bɔ nǐ dzaka a mi wi nɔm wi Nyɔ wi Chəŋ bi dzə lə. Ayaka wi bi dzə, mbɛiŋ taŋni wi, ka chu wɔɔ wi.
53 Akɔ mbɛiŋ bələ bəchinda bə Nyɔ nǐ dzə bəh bənchi bə Nyɔ i mbɛiŋ, mbɛiŋ nəiŋma i biəli bɔ."

Bə tumyi Stifɛn bəh kitəh

54 Si bəni bà bɔ nǐ sakaki kwili wɔkɔ gia yə Stifɛn dzaka, shɔm bɔkɔ bɔ, bɔ ka dziki jəŋ.
55 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i Stifɛn wə, wi bá tsɛiŋ mfih num i bɛiŋ, ka yɛiŋ baiŋni bi Nyɔ, yɛiŋ tə Jisɔs num wi numbɛiŋ i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə.
56 Stifɛn dza dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ tsêiŋ, mih yɛiŋ bɔɔli wɛli, num mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi num wi numbɛiŋ i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə."
57 Bɔ wɔkɔ yəmaka gia, ka baŋ bintuni bibɔ bəh kaŋ, ka wiliki bəh ŋga, i fɛiŋ wə bɔ bəchi sɛiŋ, ka chiŋni i Stifɛn wə,
58 guku buku bəh wi i kwili kintəəŋ, tsə ka yisi i tumyiki wi bəh kitəh. Ayaka bəni bà bɔ nǐ kɔ bəmbeeŋ nsaka baayi bəmbuŋ bəbɔ, nya i sumi widɔkɔ wə bə nǐ bɔɔŋki a Sɔɔl ka bɔ tumyiki.
59 Si bɔ nǐ tumyi Stifɛn bəh kitəh yakadəiŋ, wi tsa a, "Bah Jisɔs, dzô kiŋ'waka kəŋŋ."
60 Ayaka wi ka tum binyu i kuku, wam bəh ŋga a, "Bah, ki tsêiŋ kə gia yichu yələ bəni bələ fəki." Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kpi.

8

1 Si bə nǐ wɔɔki Stifɛn yakadəiŋ Sɔɔl nǐ təbiki lə a bə wɔɔ wi.

Sɔɔl nya ŋgəkə i kijuŋni ki bəni bə bumni

A chɔkɔ biwɔ wə, bə yisi i nyaki ŋgəkə wi ləkəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Jɛlusalɛm. Kijuŋni kiwɔ kichi dza buku fɛiŋ ka waŋ tsə buku i bimbu bi Judea wə bichi bəh bi Samalia wə, a nǐ baaŋ a bwa bə ntum bə Jisɔs fɛiŋ.
2 Bənyuku bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ num bɔ jiə shɔ́m i Nyɔ wə nalə, dzə dzɔ wini wi Stifɛn ka tsə ləə, də wi nalə.
3 Ayakalə, Sɔɔl num mfih a kaasiki kijuŋni ki bəni bə bumni, daŋ a juŋ bəh juŋ kwayi bəni bə bumni, bənyuku bəh bəkaŋa, chiŋsi i juŋ yi nsəŋ mə.

Filib fuku gia yi Nyɔ i Samalia

4 Bəni bà bɔ nǐ gaali tsə i bidi bichi wə, tsə ka fukuki gia yi Nyɔ.
5 Filib shi tsə mfih i kwili wi Samalia wə, ka fukuki ntum wi ndzɔŋni, kɔm Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka.
6 Bəni bəduli wɔkɔ chu yɛiŋ bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ, yə wi nǐ fəki, bɔ ka nya ntuni i wi nalə.
7 Biŋ'waka bi jisi nǐ bukuki lə i bəni wə, bi wili bəh ŋga, bəni bəduli bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi kiwa kimu bəh bəŋkəkni bənih tə.

8 Ayakadəiŋ, kinsaŋli kimbum num i
tumi kiwɔ wə fɛiŋ.
9 Mi widɔkɔ nǐ kɔ i tumi kiwɔ wə yɛli wi
num Samɔn, a nǐ kɔ mi wi fə mfim, bəni
bə Samalia bəchi nǐ yɛiŋki yakadəiŋ dzaka
wɔm bɔ. Ayaka wi chu dzaka a ŋgaiŋ kɔ mi
wimbum widɔkɔ.
10 Bəni bəchi i kwili wiwɔ wə i yisi i
bənchiŋ bənchiŋ i tsə buku i bəmbum
bəmbum wə, nya ntuni i wi ka dzakaki a,
“Mi wələ kɔ ŋga bi Nyɔ biə bə bɔɔŋki a, Ŋga
bi Mbum.”
11 Bɔ nǐ nya ntuni i wi yakadəiŋ, kɔm wi
nǐ kɔ wi si chusi mfim i jɔbi wi dəəŋ wə bəni
yɛiŋ dzaka wɔm bɔ.
12 Ayakalə, i jɔbi wə Filib nǐ dzə ka fukuki
kɔm ntum wi ndzɔŋni kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ,
bəh kɔm yɛli wi Jisɔs Klistus, bənyuku bəh
bəkaŋa bum gia yə Filib nǐ fukuki wi ka juli
bɔ i bɔkɔ.
13 Samɔn wə mwi bum tə gia yə Filib nǐ
fukuki, wi ka juli wi i bɔkɔ. Wi ka baaŋ a
bəh Filib ka yɛiŋki gia yi kaŋyini yimbum
yimbum bəh bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi
Nyɔ, yə Filib nǐ fəki dzaka wɔm wi.
14 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs bi ka wɔkɔ i
Jɛlusalɛm a bəni bə Samalia nǐ dzɔ lɔ gia yi
Nyɔ, bɔ ka faaŋ Bita bəh Jɔn i bɔ.
15 Bɔ tsə buku fɛiŋ, tsa i bəni bə bumni bà
a, bɔ kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni,
16 kɔm Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ ka dzə dəkə
na i mi wimu wə i bɔ wə. Bə nǐ juli bɔ i bɔkɔ
shəŋ a i yɛli wi Bah Jisɔs wə.
17 Bita bəh Jɔn jiə kaŋ i bɔ wə tsa i bɔ, bɔ
ka kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni.
18 Jɔbi wə Samɔn nǐ yɛiŋ a bwa bə ntum
bə Jisɔs jiəki kaŋ i bəni wə Kiŋ'waka ki Baiŋni
dzə i bɔ wə, wi ka nyaki kpɔ i Bita bəh Jɔn,
19 ka dzakaki a, “Mbɛiŋ nyâ mih bəh ŋga
biələ tə, ka na ndə wə mih jiə kaŋ yiŋ i wi wə,
ma wi ni kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni.”
20 Ayaka Bita chukuli i wi a, “Mbɛiŋ kpɔ
wa wiwɔ lâka. Wɔ kɔ dəiŋ i kwakaki a wɔ
kələ i taŋ kinya kə ki kɔ ki Nyɔ bəh kpɔ a?
21 Wɔ kaŋaki kə na gia yidɔkɔ i nɔm wələ
kintəəŋ, kɔm shɔm ya baiŋki kə i Nyɔ nshiŋ.
22 Kwûni shɔm ya i gia yichu yələ wɔ fəki,
ma wɔ tsâ yuwidɔkɔ Bah Nyɔ ni dalinya
kiŋkwaka kichu kələ wɔ kaŋaki i shɔm ya wə.
23 Mih yêiŋ a, dzákəh yi bukuni bəh chu
jikə i wɔ shɔm.”
24 Ayaka Samɔn tsa Bita bəh Jɔn a,
“Mintee mbɛiŋ tsâ i mih i Bah, a gia yidɔkɔ
i kintəəŋ ki gia yə mbɛiŋ dzaka lə, a yidɔkɔ
ma nûm bəh mih.”
25 Bita bəh Jɔn kaasi i fukuki gia yi Nyɔ,
bəh i dzaka gia yə bɔ kiəki kɔm Jisɔs, ka nyə
bá fiəni tsə i Jɛlusalɛm. Si bɔ nǐ fiəniki tsəki,
bɔ nǐ tsəki daŋsiki lə i bidi biduli bi Samalia
wə, fuku tsə ntum wi ndzɔŋni kɔm Nyɔ fɛiŋ.

Filib juli mi wi Itɔfia i bɔkɔ

26 Ayaka chinda wi Bah dza dzaka i Filib
a, “Dzâ shî tsâ i kimbu kishɛiŋ wə, i dzəh yə
yi nyəki i Jɛlusalɛm yi tsə təli i chwa tsə sə i
Gasa.”
27 Filib ka dza i shiki. Mi wimbum wi
Itɔfia widɔkɔ num fɛiŋ dzəh. Mi wiwɔ num
bə nǐ bwili wi, wi nǐ kɔ mi wə wi nǐ tsɛiŋki
mbum bi Yaa Kanda wə wi nǐ sakaki tumi
ki Itɔfia kiwɔ. Mi wiwɔ nǐ buku i Jɛlusalɛm
i di biə wi nǐ tsə i tsa Nyɔ,
28 ka fiəniki kwɛki i kɔdɔk wi bɛiŋ a guku
num nyám, num wi num i yɛiŋ wə ka faaki
gia i Kiŋwakti kə mi wi ntum wi Nyɔ Isaya nǐ
nyaka.
29 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i Filib a, “Kîni
kômsi tsâ i kɔdɔk wəyaka wə.”
30 Filib yɔkɔ kɔmsi tsə i wi kpəŋ, wɔkɔ si
mi wiwɔ faaki Kiŋwakti ki Isaya. Wi bikə
i wi a, “Wɔ faaki lə wɔ wɔkɔ kiə gia yə ki
dzakaki a?” 31 Wi chukuli a, “Mih kɔ i wɔkɔ
kiə dəiŋ maka mi fuku baiŋsi yi i mih a?” Wi
ka dzaka a Filib yâka nûm bəh wi i kɔdɔk
wiwɔ wə.
32 Di biə wi nǐ faaki i Kiŋwakti kiwɔ wə nǐ
dzakaki a,
“Wi nǐ kɔ aka shwaŋ yə bə tsəki i kum,
wi chu num tə aka waiŋ jaka wə bə kəə
kiluli ki,
yi də kə.
Akɔ yakadəiŋ tə si wi nǐ kɔ a məŋ.
33 Bɔ nǐ ŋgəmsi wi, nəiŋ i saka nsaka wi
chəŋ.
A bi dzə lansi dzakaki ndə kɔm bwa bu,
num bə təiŋ lɔ nɔni ki i fa kuku a?”
34 Ayaka mi wimbum wiwɔ dzaka i Filib
a, “Mintee, fuku mih, mi wi ntum wi Nyɔ
wələ dzakaki kɔm ndə a? Wi dzakaki kɔm
gwu yi, ma kɔm mi widɔkɔ a?”
35 Filib ka yisi a bəh di bi Kiŋwakti kiwɔ,
ka fuku baiŋsi ntum wi ndzɔŋni wiwɔ kɔm
Jisɔs i wi.

36 Si bɔ wi nǐ tsəki səki i dzəh, bɔ ka tsə
buku i di bidɔkɔ wə bɔkɔ num fɛiŋ. Mi
wimbum wiwɔ dzaka a, “Yɛiŋ bɔkɔ fa, akɔ
chu nəiŋ nə a wɔ ma jûli mih i bɔkɔ a?” [
37 Filib chukuli i wi a, “A kabə num a wɔ
bum i Jisɔs Klistus bəh shɔm ya yichi mih
juli wɔ i bɔkɔ.” Wi chukuli a, “Mih bum a
Jisɔs Klistus kɔ Waiŋ Nyɔ.”]*
38 Mi wimbum wiwɔ ka dzaka a bə nûm
bəh kɔdɔk wiwɔ. Bɔ Filib shi tsə liə i bɔkɔ,
Filib ka juli wi i bɔkɔ.
39 Asi bɔ buku yaka i bɔkɔ, Kiŋ'waka ki Bah
Nyɔ chufi nyə bəh Filib fɛiŋ, mi wimbum
wiwɔ na chu yɛiŋ i wi wə. Ayakalə, wi nyə
ka laŋki tsəki mfih.
40 Filib dza ka təkəli yɛiŋ wi num lɔ i
Asɔtus, wi dza ka tɔliki tsəki bəh dzəh i kwili
wiwɔ bichi, fuku tsə ntum wi ndzɔŋni wi
Nyɔ, ka tsə buku i tumi ki Kaysalia wə.

9

Sɔɔl kwuni ka jiə shɔm i Jisɔs

1 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, Sɔɔl kɛiŋ shili
gumsi bəni bə mbaŋ wi Bah a ŋgaiŋ ni wɔ̂ɔyi
lə bɔ. Wi ka tsə i fwu wi bətii mfə gia,
2 bikə biŋwakti a ŋgaiŋ tsə bəh bi i júŋ yi
tsani wə i Damaskus, biə bi chusiki a ŋgaiŋ
ka yɛiŋ bəni num fɛiŋ bà bɔ biəliki Dzəh yi
Bah, na bənyuku bəh bəkaŋa, ma ŋgaiŋ ni
kwâ kâŋa fǐəni dzâ bəh bɔ i Jɛlusalɛm.
3 Wi nya, Sɔɔl nyə ka tsəki i Damaskus, si
wi nǐ kɔmsiki tsəki i kwili wiwɔ wə, baiŋni
bidɔkɔ nyə a bɛiŋ lə, baiŋ shi dzə i wi wə.
4 Wi gbɔ i kuku, wɔkɔ ja dzaka i wi a, “Sɔɔl,
Sɔɔl, akɔ kɔm nə wɔ bwaŋki gvu i mih chɛiŋ
lə a?”
5 Wi bikə a, “Bah, akɔ wɔ ndə?” Ja yiwɔ
chukuli a, “Akɔ mih Jisɔs, a num mih wə wɔ
bwaŋki gvu i mih chɛiŋ.
6 I liə dzâ bɛiŋ, lǐə tsâ i kwili mə, ma bə ni
fuku i wɔ gia yə wɔ kaŋaki i fâ.”
7 Bəni bà bɔ nǐ nyaniki bəh Sɔɔl chiŋ num
fɛiŋ alə, si bɔ nǐ wɔkɔ ja yiwɔ, yɛiŋ kə i mi
wiwɔ wə.
8 Sɔɔl ka dza bɛiŋ, dzaka a ŋgaiŋ yasi
dzákəh yi, na chu yɛiŋ di. Bɔ ka kaŋa wi i
tsɛiŋ wə, ka tati liə bəh wi i Damaskus.
9 Wi tsə ka numki i kaŋ yitali wə yɛiŋ kə
di. Wi ka numki yakadəiŋ, wi dzi kə fiɛŋ,
nabə i mu tə fiɛŋ.
10 Mi wi bumni widɔkɔ num fɛiŋ i
Damaskus wiwɔ, yɛli wi num Ananias. Bah
Jisɔs dza bɔɔŋ wi i fiɛŋ wə ka ndəmsi a,
“Ananias.” Wi bum a, “Bah, bə mih lə fa.”
11 Bah dzaka i wi a, “Dzâ bɛiŋ, wɔ tsâki i
dzəh yə bə bɔɔŋki a Chəŋ, wɔ ka ni buku i
kwili wi Judas wə, bǐkə mi wi Tasus widɔkɔ
wə bə bɔɔŋki a Sɔɔl. Wɔ̂kɔli, wi kɔ fɛiŋ wi
tsaki,
12 wi si yɛiŋ lɔ mi widɔkɔ i fiɛŋ wə aka
ndəmsi bə bɔɔŋ wi a Ananias, num wi si dzə
jiə kaŋ yi i wi wə, a wi fiəni yɛiŋki di.”
13 Ayakalə, Ananias dzaka a, “Bah, mih kɔ
num mih wɔkɔ lɔ i bəni bəduli kɔm mi wələ
i gia yichu yə wi fəki i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ i
kintəəŋ ki Jɛlusalɛm wə.
14 Wi dzə lə, num wi dzɔ ŋga i bətii mfə gia
bəmbum, a ŋgaiŋ dzâ kwâyi bəni bəchi fa bà
bɔ tsaki bɔ bɔɔŋ yɛli wa.”
15 Bah chukuli i wi a, “Tsâ a tsəni. Mih
babwili lɔ mi wiwɔ, ka mi wuŋ wi nɔm, wə
wi ni fukuki kɔm yɛli wuŋ i bəni bà bɔ kɔkə
Bəju, bəh i bəŋkuŋ bəbɔ, bəh i bəni bə Islae.
16 Mih mwi ni chusi lə i wi si wi kaŋaki i
yɛ̂iŋ ŋgəkə kɔm yɛli wuŋ.”
17 Ayakadəiŋ, Ananias ka tsə liə fɛiŋ dzu,
jiə kaŋ yi i Sɔɔl wə, bɔɔŋ a, “Sɔɔl waiŋnih
wuŋ, a faaŋ Bah Jisɔs mih. Akɔ wi Jisɔs wə
wi ni chusi gwu yi i wɔ i dzəh i jɔbi wə wɔ
ni dzəki fa. Wi faaŋ mih, a mih dzə fə ma
wɔ fiəni yɛiŋki di, ma Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə
jikə i gwu ya wə.”
18 Asi wi dzaka yakadəiŋ, fiɛŋ fidɔkɔ ka
bibami nyə i dzákəh yi Sɔɔl wə, gbɔ i kuku,
wi fiəni ka yɛiŋki di. Wi dza bɛiŋ, bɔ ka juli
wi i bɔkɔ.
19 Wi ka dzi, ŋga fiəni dzə i wi wə.

Sɔɔl fuku gia yi Jisɔs i Damaskus

Sɔɔl nɔ i Damaskus bəh mbaŋ wi bəni bə
bumni, i kaŋ yidɔkɔ wə,
20 wi ka yisi akisəkə ka tsəki i júŋ yi tsani
wə, fuku a, “Jisɔs kɔ Waiŋ Nyɔ.”
21 Bəni bəchi bà bɔ nǐ wɔkɔki, bɔ ka
kaiŋyiki a, “Wələ kɔkə a mi wə wi nǐ kaasiki
bəni bà bɔ nǐ tsaki bɔ bɔɔŋ yɛli wələ i
Jɛlusalɛm a? Ntə wi dzə fa lə i kwayi bà

* **8:37** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki lə di biələ i dzɛni wi kiŋwakti wələ chɛiŋ.

bɔ kɔ fa i chu tsə nya i kaŋ yi bətii mfə gia bəmbum wə a?”
22 Ayaka Sɔɔl baaŋ tsə a mfih i fukuki kɔm Jisɔs nalə, chusi a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka. Bəju bà bɔ nǐ kɔ i Damaskus məŋni gia yə bɔ kɔ i chukuli i wi.
23 Asi kaŋ yiduli nǐ tsə, Bəju bəwɔ shinum, jiə kimfasi i wɔɔ Sɔɔl.
24 Bɔ ka dzəki shiki, bɔ wɔkɔli wi i dzaka ki mbaiŋ ki Damaskus wə, nchɔkɔ bəh nshiŋ, a wi bə́ tsə ma bɔ wɔɔ wi. Ayakalə, Sɔɔl kiə kimfasi kibɔ.
25 Bəni bu bə mbaŋ ka dzɔ wi nchɔkɔ, ləkə i kah mə, bwili i wundu wi mbaiŋ wə, shisi shi wi i kuku i biŋ.

Sɔɔl tsə i Jɛlusalɛm

26 Sɔɔl fiəni tsə i Jɛlusalɛm, ka nəŋki i chiŋni bəh mbaŋ wi bəni bə bumni, bɔ ka lwaki wi lwani, kɔm bɔ nǐ bumki kə a wi lansi kɔ mi wi mbaŋ wibɔ.
27 Ayakalə, Banabas dzɔ wi, bɔ wi tsə i bwa bə ntum bə Jisɔs. Wi fuku i bɔ asi Sɔɔl ni yɛiŋ Bah i dzəh Bah dzaka i wi, ka chu fuku i bɔ asi Sɔɔl nǐ fukuki kɔm Jisɔs i Damaskus lwa kə.
28 Ayakadəiŋ, Sɔɔl ka numki bəh bɔ nyani di bichi i Jɛlusalɛm, fuku kɔm Jisɔs, lwa kə.
29 Wi ka dzakaki tə i Bəju bà bɔ nǐ dzakaki já yi Glik, gukuli gia bəh bɔ, bɔ dza ka nəŋki i wɔɔ wi.
30 Bəni bə bumni kiə a bə nəŋki i wɔɔ wi, ka dzɔ wi shi bəh wi i kwili wi Kaysalia wə, faaŋ tsə wi i Tasus .
31 I jɔbi wiwɔ wə, kijuŋni ki bəni bə bumni i bimbu bitumi bi Judea bəh bi Galili bəh bi Samalia, waka i ŋgəkə wə. Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni fə bijuŋni biwɔ num, chu gamti mbaŋ wiwɔ kɔ tsə a ninshiŋ. Bɔ ka nɔki, kɔksi a Bah shəŋ.

Bita tsə i di bi Lida bəh ki Jɔba wə

32 Bita bə́ nyani tsə i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ i bidi bichi wə, wi nyani tsə buku i bà bɔ kɔ i Lida.
33 Si wi nǐ kɔ fɛiŋ wi yɛiŋ mi widɔkɔ num wi kpi wa wimu, yɛli wi num Ɛnias, num wi fə jía nyaŋ i naŋ bɛiŋ wi nyani kə.
34 Si Bita yɛiŋ wi ka bɔɔŋ a, “Ɛnias, Jisɔs Klistus si chuku wɔ. Dzâ yâka ma wɔ kǐi kiga ka.” Akisəkə Ɛnias ka dza yaka bɛiŋ.
35 Bəni bə Lida bəh bəni bə baa wi Shalɔn wə yɛiŋ si mi wiwɔ bɔnih, bɔ jiə shɔm yibɔ i Bah Jisɔs.
36 A nǐ kɔ kpaŋa widɔkɔ num i kwili wi Jɔba wə, a num mi wi bumni, yɛli wi num Tabita i já yi Alamiak wə, num Dɔkas* i já yi Glik wə. Wi nǐ fəki lə gia yindzɔŋni jɔbi wichi, wi gamti bəni bə kifuu.
37 I kaŋ yiwɔ wə wi gbɔ jwɛiŋ ka kpi. Bə wɔkɔ wini wi ka tsə nɔsi i lum widɔkɔ wə i juŋ yi bɛiŋ wə.
38 Si Jɔba nǐ kɔ kɔmsi i Lida, mbaŋ wi bəni bə bumni wɔkɔ a Bita kɔ i Lida, bɔ faaŋ bənyuku bəfa a bɔ tsô tsâ wi, a wi tâiŋ a taiŋni wi ma môti.
39 Bita ka dza yaka bəh bɔ ka tsəki, si wi tsə buku fɛiŋ, bɔ dzɔ wi ka yaka tsə bəh wi i lum wi juŋ wi bɛiŋ mə. Num bəkaŋa bəŋkwu bəchi fɛiŋ juŋni i wi kpəŋ, də chusi bəmbuŋ bà Dɔkas nǐ tumki i jɔbi wə wi nǐ kɛiŋki wiwɔm bəh bɔ.
40 Bita bwili bəni bəchi i biŋ. Wi ka tum binyu bi i kuku ka tsa, dza fiəni gwu yi dzaka i wini wiwɔ a, “Tabita dzâ yaka!” Wi ka yasi dzə́kəh yi ka yɛiŋ Bita ka dza num i bɛiŋ.
41 Bita kaŋa tsɛiŋ yi ka gamti wi, wi dzə num bəh gvu yi. Wi ka fiəni bɔɔŋ bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ bəh bəkaŋa bəŋkwu bə, ka chusi Tabita i bɔ wi fiəni num wiwɔm.
42 Gia yiwɔ waŋ tsə i Jɔba wichi. Bəni bəduli jiə shɔm yibɔ i Bah wə.
43 Bita num i Jɔba kaŋ yiduli, wi nɔ bəh mi widɔkɔ bə bɔɔŋ a Samən wə wi nǐ kɛiŋsiki dzu yi nyam.

10

Fiɛŋ ka ndəmsi dzə i Kɔniliɔs

1 Mi widɔkɔ nǐ kɔlə i kwili wi Kaysalia wə bə bɔɔŋ a Kɔniliɔs, wi num fwu i mbaŋ wi bəni bə jum bədɔkɔ i Lum wə bə nǐ bɔɔŋki a wi Itali.
2 Wi nǐ kɔ mi num wi bəh chwɔŋ ki kijuŋ kichi jiə shɔm i Nyɔ nalə. Wi kɔksi Nyɔ chu tsa wi jɔbi wichi, chu nya kinya i bəni bə kifuu nalə.
3 A num chɔkɔ bidɔkɔ aka mbiəŋə mitali i fijɔbi, fiɛŋ fidɔkɔ ka ndəmsi dzə i wi, wi yɛiŋ

* **9:36** Yɛli wələ a Tabita kɔ i já yi Alamiak bəh yɛli wələ a Dɔkas i já yi Glik wə ki kichi kɔ a kibwəbwə.

chinda wi Nyɔ i ndəmsi biwɔ wə. Ayaka chinda wiwɔ liə dzə ka bɔɔŋ wi a, “Kɔniliɔs.”
4 Kɔniliɔs lwa, bwaŋ dzákəh i wi wə bikə a, “Tikwili, akɔ nə?” Chinda wiwɔ chukuli a, “Nyɔ kɔ wi wɔkɔ lɔ ntsa wa, ka chu yɛiŋ binya biə wɔ nyaki i bəni bə kifuu, ka kwaka wɔ.
5 I liə, fâaŋ bəni i Jɔba a bɔ tsâ bôɔŋ mi widɔkɔ wə yɛli wi kɔ Samən, yɛli wi widɔkɔ num a Bita.
6 Wi nǐ dzə ka nɔki bəh Samən widɔkɔ wə wi si kɛiŋsi dzú yi nyám, juŋ yi num kɔmsi i kinchwɔ kimbum kpəŋ.”
7 Si chinda wi Nyɔ wə dzaka yakadəiŋ ka nyə. Kɔniliɔs baaŋ ka bɔɔŋ bəni bu bə nɔm bəfa, chu bɔɔŋ tə mi wi jum widɔkɔ wə wi nǐ kɔ wi tɔkni bəh wi, ayaka a nǐ kɔ mi num wi jiə tə shɔm i Nyɔ nalə.
8 Bɔ dzə, wi fuku gia yichi yə yi si num i bɔ, ka faaŋ bɔ i Jɔba.

Nyɔ chusi gia yi kaŋyini i Bita

9 Asi chɔkɔ nǐ buku wɔɔ, a num asi wɔŋ nǐ kɔ a yaka lumsi, a num jɔbi wə bɔ nǐ kɔmsiki dzəki i kwili wi Jɔba wiwɔ wə. Bita dza yaka tsə i kimbu ki juŋ ki bɛiŋ wə i tsa.
10 Dzɔŋ yisi i wɔɔki wi, wi bà nəŋ fiɛŋ i dzi, ayaka bə kɛiŋ fə biɛiŋ bidzini. Fiɛŋ fidɔkɔ ka ndəmsi dzə i wi.
11 Wi yɛiŋ i fiɛŋ fiwɔ mə, si bɔɔli wɛli, fiɛŋ fidɔkɔ shi dzə i bɛiŋ num aka fwu wimbuŋ, num bə kaŋa i bimbu binaa wə fi shi dzə fa kuku.
12 I yɛiŋ kintəəŋ num ŋgɔkɔ yi nyám yichi, yə yi nyaniki, bəh yə yi sɛiŋki kuku, bəh minyəni mə mɔ fuliki bɛiŋ, num i mbuŋ wiwɔ wə.
13 Ja dza dzaka i wi a, “Bita, dzâ bɛiŋ kûm dzî.”
14 Bita chukuli a, “Bah, mih kɔkə i mɔm, kɔm mih kɛiŋki ki dzi kə fiɛŋ fi kilɔlɔ nabə fiə fi baiŋki kə.”
15 Ja yiwɔ chu dzaka kpɛiŋsi i wi a, “Kiə wɔ ki nyêŋsi kə fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ wi fə fi num fibaiŋni.”
16 Yi num ayaka i buku kiŋkani kitali, bə ka fiəni giŋsi fiɛŋ fiwɔ i bɛiŋ.
17 Bita ka məŋki a gia yə yi dzə i wi lə chusiki a nə. A jɔbi wiwɔ wə bəni bà Kɔniliɔs nǐ faaŋ, num bɔ dzə ka bikəki kwili wi Samən wə wi kɛiŋsiki dzú. Num bɔ si num lɔ a dzaka ki mbaiŋ kiwɔ wə,
18 ka bɔɔŋki bikəyi a, “Mi wi dzəni widɔkɔ kɔ alə fa yɛli num Samən Bita a?”
19 Si Bita nǐ kɛiŋki wi kwaka kɔm gia yə yi num i wi, Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i wi a, “Yêiŋ, bəni bətali nəŋki wɔ.
20 Dzâ bɛiŋ, ma wɔ shǐ mbɛiŋ bɔ tsâki gvu wimu. Kiə wɔ ki gûku kə gwu, a faaŋ mih bɔ.”
21 Ayakadəiŋ, Bita ka nyə shi tsə, dzaka i bəni bəwɔ a, “Akɔ mih wə mbɛiŋ nəŋki. Mbɛiŋ dzə a nə?”
22 Bɔ chukuli a, “Kɔniliɔs wə wi kɔ fwu i mbaŋ wi bəni bə jum bədɔkɔ i Lum si faaŋ buku. Wi kɔ mi wi chəŋ, wi lwa Nyɔ, ayaka Bəju bəchi kɔksi wi. Chinda wi baiŋni widɔkɔ nǐ kɔ wi dzaka i wi a, a wi chǐŋsi ntum i wɔ a wɔ dzâ i ŋgaiŋ dzu, ka wi wɔkɔ gia yə wɔ ni dzaka i wi.”
23 Si bɔ chukuli yakadəiŋ, Bita ka dzaka a, bɔ lǐə ma bəh bɔ nô.

Bita tsə bəh ntum wi Nyɔ i Kɔniliɔs dzu

Si chɔkɔ buku wɔɔ, wi nyə bəh bɔ ka tsəki. Bəni bə bumni bə Jɔba bədɔkɔ biəli wi.
24 Bɔ nyani lə ka nɔ i dzəh, chɔkɔ buku wɔɔ ka bɔ liə i Kaysalia. Kɔniliɔs bəh bəni bu bə chwɔŋkijuŋ bəh nsɛ́iŋ yi yi shɔm, bəh bəni bà wi nǐ laka nǐ wɔkɔliki bɔ.
25 Asi Bita nǐ liəki tsəki yɛiŋ dzu bɔ Kɔniliɔs baŋsi. Kɔniliɔs gbɔ i wi nshiŋ kɔksi wi.
26 Ayakalə, Bita dzasi wi i bɛiŋ ka dzaka a, “Dzâ bɛiŋ, mih kɔ tə mfiŋ a mi wiwɔm ka wɔ.”
27 Wi nǐ dzakaki bəh Kɔniliɔs bɔ wi liə tsə i dzu, si bɔ liə tsə, wi yɛiŋ num bəni num fiəli baŋsi i dzu.
28 Wi dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kiəki lə bindzɔŋ a, nchi wibuku bûmki kə, a mi wi Ju lâa njikə nabə i tâsi nsɛiŋ bəh mi wə wi kɔkə mi wi Ju. Ayakalə, Nyɔ chusi i mih a mih kaŋaki kə i bôɔŋki mi widɔkɔ a, wi kɔ mi wi kilɔlɔ nabə a wi baiŋki kə.
29 Ayakadəiŋ, jɔbi wə mbɛiŋ si faaŋ ntum a mih dzâ, mih si ka nəiŋ dəkə i dzə, mih ka dzə. I liə mih bikəki i mbɛiŋ a, akɔ kɔm nə mbɛiŋ si bɔɔŋki mih a?”
30 Kɔniliɔs ka chukuli a, “Daiŋ si num kaŋ yina si mih nǐ kɔ i mih dzu mih tsa, a nǐ kɔ ka jɔbi wələ wə i mbiəŋə witali wə nshifɔkɔ. I fɛiŋ wə mi widɔkɔ num wi tum bəmbuŋ bə

mwaŋyini i gwu wə, dza təkəli tumbuku alə i mih nshiŋ.
31 Wi dzaka i mih a, ‘Kɔniliɔs, Nyɔ wɔkɔ lɔ ntsa wa, ka yɛiŋ kinya kə wɔ nyaki i bəni bə kifuu wi ka kwaka wɔ.
32 Ayakadəiŋ, fâaŋ bəni i Jɔba a bɔ tsâ bôɔŋ mi widɔkɔ wə yɛli wi kɔ Samɔn, widɔkɔ num a Bita. Wi nǐ dzə ka nɔki bəh Samɔn wə wi si kɛiŋsi dzú yi nyám, kwili wi num kɔmsi i kinchwɔ kimbum kpəŋ.’
33 Akisəkə mih ka faaŋ ntum a wɔ dzâ. Si wɔ dzə lə, yi ndzɔŋ nalə. I liə buku kɔ i Nyɔ nshiŋ i wɔkɔ gia yə Bah si faaŋ wɔ a wɔ dzâ fûku i buku.”

Bita dzaka i bəni bà bɔ kɔkə Bəju kɔm Jisɔs

34 Bita ka yisi i dzakaki a, “Mih yɛiŋ ŋkɔŋ ŋkɔŋ a, Nyɔ chusiki kə chi chi.
35 Mi wichi wə wi lwaki Nyɔ chu fə gia yə yi kɔ chəŋ i Nyɔ nshiŋ, wəmaka mi kɔ num Nyɔ dzɔki lə wi, kɔŋ wi numki na mi wi tumi kinaiŋ.
36 Mbɛiŋ kiəki lə ntum wə Nyɔ nǐ chiŋsi i bəni bə Islae, fuku ntum wi ndzɔŋni a Jisɔs Klistus nǐ dzə ka kimbɔiŋni nûmki. Jisɔs Klistus wələ kɔ Tikwili wi bəni bəchi.
37 Mbɛiŋ kiəki lə gia yə yi nǐ num i tumi ki Judea wə kichi, yi nǐ yisi i Galili asi jɔbi wə Jɔn nǐ fukuki ntum wi ndzɔŋni juli bəni i bɔkɔ nǐ tsə.
38 Mbɛiŋ kiəki lə tə si Nyɔ nǐ shuku Kiŋ'waka ki Baiŋni i Jisɔs wi Nasali wə, chu nya ŋga i wi, ka num bəh wi. Si Nyɔ nǐ num bəh wi, wi yisi i nyaniki i di bichi wə, fə nɔm wi ndzɔŋni chu chuku bəni bà Satan nǐ chəbsiki bɔ.
39 Akɔ buku bà buku nǐ yɛiŋ gia yə wi nǐ fəki i tumi ki Bəju wə kichi bəh yə wi nǐ fəki i Jɛlusalɛm. Bə nǐ baŋŋ wi i kintasi wə wi kpi.
40 Ayakalə, asi kaŋ yitali nǐ kpɛiŋ, Nyɔ dzasi wi i kpi wə, fə bəni yɛiŋ wi.
41 A nǐ kɔkə bəni bəchi bà bɔ nǐ yɛiŋ wi, a nǐ yɛiŋ a buku bà wi Nyɔ nǐ sabi a buku fûkuki kɔm Jisɔs. Buku nǐ dzi ka mu bəh Jisɔs i jɔbi wə wi nǐ dza i kpi wə.
42 Wi dzaka a, buku bi fûkuki ntum wi Nyɔ i bəni, chu fûku i bɔ a, ŋgaiŋ kɔ wə Nyɔ nǐ babwili a ŋgaiŋ bi sakaki bəni bəwɔm bəh bəkpili.
43 Jisɔs wələ kɔ wi wə bəni bə ntum bə Nyɔ bəchi nǐ dzakaki kɔm wi a, na ndə wə wi jiə shɔm yi i wi ma Nyɔ bi dalinya chu bi, tsə dzəh i yɛli wi wə.”

Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə i bəni bà bɔ kɔkə Bəju

44 Asi Bita nǐ kɛiŋki wi dzaka gia yiwɔ, Kiŋ'waka ki Baiŋni nyə shi dzə i mi wichi wə wi nǐ kɔ fɛiŋ wi wɔkɔli ndzaka wiwɔ.
45 Dzaka wɔm bəni bə bumni bà Bəju bà bɔ nǐ biəli Bita, si bɔ nǐ yɛiŋ a, Nyɔ nya tə kinya ki kə ki kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
46 Bəju bəwɔ wɔkɔ si bɔ dzakaki i já yə bɔ kiəki kə, yaksi Nyɔ, Bita ka bikə a,
47 “I liə si Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə i bəni bələ wə asi ki nǐ dzə i bukumbɛiŋ wə, akɔ ndə wə wi kɔ i nəiŋ a bə ma juli bɔ i bɔkɔ a?”
48 Si Bita bikə yakadəiŋ, ka dzaka a bə jûli bɔ i bɔkɔ i yɛli wi Jisɔs Klistus wə. I fɛiŋ wə, bɔ ka tsa wi a, wi nô baaŋ bəh bɔ i kaŋ yidɔkɔ wə.

11

Bita fuku gia yə yi num i Kɔniliɔs dzu

1 Bwa bə faaŋni bə Jisɔs bəh bəni bə bumni bə Judea bəchi ka wɔkɔ a bəni bà bɔ kɔkə Bəju ni dzɔ tə gia yi Nyɔ.
2 Jɔbi wə Bita nǐ fiəni yaka tsə i Jɛlusalɛm, bəni bə bumni bədɔkɔ ka sakaki wi. Bəni bələ kɔ bəni bà bɔ nǐ bwaŋki a bə kaŋaki i suuŋ mi wə wi kɔkə wi Ju, ka wi numki mi wi Nyɔ.
3 Bɔ ka sakaki wi bikə a, “Wɔ si nyani dəiŋ i laa njikə i bəni bà bɔ kɛiŋki maka bà suuŋ bɔ, chu fiəni dzi mbɛiŋ bɔ kɔm nə a?”
4 Bita ka kɛiŋsi fuku baiŋsi gia yichi yə yi si num, ka dzaka i bɔ a,
5 “Mih nǐ kɔ i kwili wi Jɔba wə mih tsa, fiɛŋ fidɔkɔ ka ndəmsi dzə i mih. Mih tsɛiŋ i fiɛŋ fiwɔ kintəəŋ ka yɛiŋ fiɛŋ fidɔkɔ shi dzə i bɛiŋ num aka fwu wimbuŋ num bə kaŋa i bimbu binaa wə. Ayaka fi shi dzə ka num i mih nshiŋ.
6 Mih tsɛiŋ ndzɔŋ i yɛiŋ kintəəŋ, yɛiŋ ŋgɔkɔ yi nyám yichi a chwɔŋkijuŋ chwɔŋkijuŋ wə, yidɔkɔ num yi dzu, yidɔkɔ num yi chwa bəh yə yi sɛiŋki kuku, bəh minyəni mə mɔ fuliki i bɛiŋ.
7 Mih dza wɔkɔ ja yi dzaka i mih a, ‘Bita, dzâ bɛiŋ kûm dzî.’
8 Mih ka chukuli a, ‘Bah, mih kɔkə i mɔm, kɔm mih kɛiŋki ki dzi kə fiɛŋ fi kilɔlɔ nabə fiə

fi bainki kə, fi ka num liə dəkə i dzaka kəŋŋ wə.'
9 Ja yiwə chu dzaka kpɛiŋsi i mih a, 'Kiə wə ki nyêŋsi kə fiɛŋ fiə Nyə kə wi fə fi fi baiŋ.'
10 Gia yiwə num yaka i buku kiŋkani kitali, bə ka fiəni guku yakasi fiɛŋ fiwə fichi i bɛiŋ.
11 A jəbi wiwə wə, bəni bədəkə bətali dzə buku i juŋ yə mih nǐ nəki yɛiŋ, num bə nyə i Kaysalia, num bə fâaŋ bə a bə dzâ bôəŋ mih.
12 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i mih a, mih ma nyɛŋsi i tsə bəh bəni bəwə. Ayaka bwa bə nih bəbuku bələ bəsə i Jəba, biəli mih, buku bə bəchi chiŋni tsə liə i juŋ yi mi wiwə wə.
13 Si buku tsə liə, wi fuku i buku a, ŋgaiŋ si yɛiŋ chinda wi Nyə i ŋgaiŋ dzu, wi dzaka a ŋgaiŋ fâaŋ mi i Jəba a wi tsə bəəŋ mi widəkə wə bə bəəŋki a Samən Bita.
14 Mi wiwə ni dzə lə bəh ntum wə ŋgaiŋ bəh bəni bəchi bà bə kə i ŋgaiŋ dzu ni bəiŋ.
15 Asi mih nǐ yisi ndzaka, Kiŋ'waka ki Baiŋni nyə shi dzə i bəni bəwə bɛiŋ a liŋ asi ki nǐ dzə i bukumbɛiŋ i kin'yisi wə.
16 Ayaka si mih yɛiŋ yakadəiŋ, ka kwaka gia yə Bah nǐ dzaka a, 'Jən nǐ juliki bəni i bəkə, ayakalə, Nyə bi juliki mbɛiŋ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.'
17 Si Nyə kə num wi nya bəni bəwə bə kinya a num kə wi nǐ nya i bukumbɛiŋ i jəbi wə bukumbɛiŋ nǐ jiə shəm i Bah Jisəs Klistus, mih si kə numki ndə i nəiŋ gia yə a fəki Nyə a?"
18 I jəbi wə bəni bəwə nǐ wəkə si Bita dzaka yakadəiŋ, bə na chu saka wi. Ayaka bə ka dza yisi ka kəksiki Nyə, dzakayi a, "Aka bə num yakadəiŋ, yaka kə a Nyə nya tə dzə i bəni bà bə kəkə Bəju, a bə kwûni shóm yibə i ni kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə."

Bəni bəduli bà bə nǐ kəkə Bəju jiə shəm i Bah Jisəs i Antiək

19 Bəni bə bumni bà bə nǐ gaali si ŋgəkə nǐ yisi i jəbi wə bə nǐ wəə Stifɛn, bə nǐ waŋ tsə i di di wə tsə buku i Fənishia, bədəkə tsə num i Sayblus, bədəkə i Antiək. Si bə tsə yaka, ka fukuki ntum wi Nyə num a i Bəju shəŋ.
20 Ayakalə, bəni bə bumni bədəkə bə nǐ buku dzə i Sayblus bəh i Sɛlin, tsə i Antiək ka fukuki tə ntum wi ndzəŋni wiwə kəm Bah Jisəs i bəni bà bə kəkə Bəju.
21 I ŋga bi Bah Nyə wə, bə fə bəni bəduli jiə shəm i Bah Jisəs wə, ka kwuni fiəni chu i wi.
22 Ntum kəm gia yələ ka liə i ntuni ki mbaŋ wi bəni bə bumni bə i Jɛlusalɛm. Bə ka faaŋ Banabas i fɛiŋ Antiək.
23 Jəbi wə wi nǐ tsə buku fɛiŋ, ka yɛiŋ si Nyə chusi kiŋkəŋ, gia yiwə ndzəŋ i wi, wi ka təfiki bə a bə bîəli Bah bəh shóm yibə yichi.
24 Banabas wələ nǐ kə mi wi ndzəŋni, num wi jikə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni chu kaŋa kimbum nalə. Ayakadəiŋ, wi fə bəni bəduli fɛiŋ jiə shóm yibə i Bah.
25 Banabas ka dza tsə i Tasus i nəŋ Səəl.
26 Wi nəŋ yɛiŋ wi, ka dzə wi, bə wi fiəni chu i Antiək. Bə wi num fɛiŋ i jia yichili wə bəh kijuŋni ki bəni bə bumni, lani bəni bəduli. A nǐ kə i fɛiŋ Antiək bə nǐ yisi i bəəŋki mbaŋ wi bəni bə bumni a, bəni bə Klistus.
27 A jəbi wiwə wə, bəni bədəkə bà bə si fuku i bəni gia yə Nyə dzaka i bə, nyə i Jɛlusalɛm shi tsə i Antiək.
28 Kiŋ'waka ki Baiŋni fə mi wə yɛli wi nǐ kə Agabus wi ka dza num bɛiŋ, laka a dzəŋ yiləkəli bi kwa lə kitumi kiwə kichi. Dzəŋ yiwə nǐ dzə dzə di num i jəbi wə Klawdius nǐ kə ŋkuŋ wi Lum.
29 Mbaŋ wi bəni bə bumni i Antiək wəkə yakadəiŋ, kɛiŋsi a mi wichi tsû kpə si wi kaŋaki, ma bə ni gâmti bwa bə nih bəbə, bà bə kə i Judea bəh wi.
30 Bə ka tsu, ka faaŋ Banabas bəh Səəl, a bə tsâ nyâ i bətii kijuŋni ki bəni bə bumni fɛiŋ wə.

12

Ŋkuŋ Hɛləd nya ŋgəkə i bəni bə bumni

1 A nǐ kə i jəbi wiwə wə, Ŋkuŋ Hɛləd nǐ yisi i nyaki ŋgəkə i kijuŋni ki bəni bə bumni bədəkə.
2 Wi dzaka bə gba wəə Jɛm waiŋnih Jən bəh nywə.
3 Wi yɛiŋ a yi ndzəŋki lə i Bəju, wi bá tsə a bəh yi i ninshiŋ dzaka bə kwa tə Bita. Bə nǐ kwa wi a num i kaŋ yi Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə dzəəŋ yɛiŋ.
4 Si bə kwa wi, ka fah i juŋ yi nsəŋ mə, jiə mbaŋ wi bəni bə jum bənaa, a bə chânìki wi bəni bənaa bənaa. Hɛləd nǐ jiə Bita yaka a Dzini bi Ntsədaŋ kaa, ka wi bwǐli jǐə wi i bəni nshiŋ ma bə sâka wi.

5 Bita ka numki a i juŋ yi nsəŋ mə. Ayakalə, kijuŋni ki bəni bə bumni ka tsaki Nyɔ kɔm wi nalə.

Chinda wi Nyɔ bwili Bita i juŋ yi nsəŋ mə

6 A bə́ num nchɔkɔ ka chɔkɔ buku wɔɔ a Hɛlɔd bwili Bita ma bɔ saka wi, Bita nǐ nɔki i fintəŋ fi bəni bə jum wə bəfa num bɔ kaŋa wi bəh bənsəŋ bəfa, ka chəniki. Bəni bə jum bədɔkɔ num i dzaka kifiəŋə wə chəəŋni juŋ yi nsəŋ yiwɔ.

7 Yi num a chinda wi Bah nǐ dza tumbuku alə, baiŋni baiŋ i juŋ yi nsəŋ yiwɔ mə. Chinda wiwɔ kɔmyi Bita i kimbəkəli wə, wi yɔmi. Chinda wiwɔ dzaka i wi a, “Dzâ yaka bɛiŋ wakli.” Si wi dzaka yakadəiŋ, bənsəŋ bà ka shwali i tsɛiŋ yi Bita wə gbɔyi i kuku.

8 Wi chu dzaka i wi a, “Lôh mbuŋ i gwu ya wə, ma wɔ ləkə dzú ya yigvu.” Bita ka fə ayaka. Chinda wiwɔ chu dzaka a, “Kǐi mbuŋ wa ma wɔ bǐəli mih.”

9 Bita kii, ka biəli wi i biŋ. Asi wi tsəki wi na kiə gia yələ chinda wiwɔ fəki akɔ ŋkɔŋ. Wi nǐ kwakaki a akɔ fiɛŋ ka ndəmsi si fi dzə i wi.

10 Bɔ wi nyani tsə daŋsi di bi ninshiŋ, i di biə bəni bə jum bà nǐ chəniki, chu tsə bi kɔmsini, ka dzə i dzaka ki mbaiŋ kə ki bukuki tsəki i kwili wə, num bɔ nǐ kɛiŋsi bəh chwaka. Ayaka dzaka ki mbaiŋ kiwɔ wɛli a ki, bɔ buku. Si bɔ buku yaka, ka nyaniki shiki tsəki a dzəh dzəh, chinda wi Bah Nyɔ wiwɔ ka nyə laka i wi nshiŋ.

11 Bita baaŋ, mfi bi fiəni dzə wi dzaka a, “I liə mih kiə lɔ a, akɔ ŋkɔŋ a asi faaŋ Bah chinda wi a wi dzâ bwǐli mih i kaŋ yi Hɛlɔd wə, ka mih bɔiŋ i ŋgəkə wə Bəju ni wɔkɔliki a bɔ ni nyaki i mih.”

12 Si wi kiə yakadəiŋ, ka dza tsə i Meli dzu nih Jɔn Mak, bəni num fɛiŋ bə juŋni bəduli tsa wə.

13 Wi tsə buku fɛiŋ, kɔmyi dzaka ki mbaiŋ, waiŋ kpaŋni widɔkɔ yɛli wi num Ləda, wə wi nǐ nɔmki i yɛiŋ dzu dzə i wɛli.

14 Ayaka wi ka wɔkɔ num ja yi Bita, kinsaŋli dzɔ wi, wi na wɛli dzaka ki mbaiŋ kiwɔ, wi fiəni yɔkɔ liə tsə lɔ i dzu, fuku i bəni a, “Bita kɔ dzaka ki mbaiŋ wə.”

15 Bɔ chukuli i wi a, “Wɔ dzaki lə.” Ayaka wi baaŋ a bəh ndzaka a akɔ Bita. Bɔ ka dza dzaka a “A kɔlə numki chinda wi wi Nyɔ.”

16 Si bɔ nǐ dzakaki yakadəiŋ, Bita baaŋ a kɔmyiki. Bɔ ka wɛli, yɛiŋ ŋkɔŋ a num wi, dzaka wɔm bɔ.

17 Wi fəkəni bəh kaŋ a bɔ baŋ dzaka, ka fuku i bɔ si Bah si bwili wi i juŋ yi nsəŋ mə, chu dzaka a bɔ fûku i Jɛm bəh i bəni bə bumni bəchi. Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dza tsə i di bidɔkɔ wə.

18 Chɔkɔ wɔɔ, mfi bi bəni bə jum ka shakyi shakyini a, a num nə bəh Bita.

19 Hɛlɔd bwili bəni a bɔ nyâni nâŋ wi. Bɔ nəŋ, nəŋ məŋ. Wi ka bɔɔŋ bəni bə jum bà bɔ nǐ chəniki Bita bikə gia i bɔ, ka dza dzaka a bə dzô bɔ bə tsâ lâksi. I jum wə fɛiŋ, Hɛlɔd nyə i kimbu ki tumi ki Judea wə, shi tsə ka numki i kwili wi Kaysalia wə.

Kpi yi Ŋkuŋ Hɛlɔd

20 A num i jɔbi wiwɔ wə Ŋkuŋ Hɛlɔd nǐ bɔksiki shɔm bəh bəni bə Taya bəh bə Sidɔn. Bəni bəwɔ ka juŋni gwu i tsə kwuŋ kaŋ a kimbɔiŋni nûmki, kɔm tumi kibɔ nǐ kwatiki biɛiŋ bidzini num i tumi kiwɔ wə. Ayaka bɔ tsə, yisi kwa nsɛiŋ bəh Blastus wə wi nǐ kɔ tantɔ.

21 Chɔkɔ ka dzə kpɛiŋ, Ŋkuŋ Hɛlɔd tum bəmbuŋ bə kwili i gwu wə, shinum i kiŋgbɔkɔ wə, ka tsəsi ja i bəni bəwɔ.

22 Bɔ nyə ka wiliki, kɔksi wi dzakayi a, “Wələ ndzaka kɔ wi nyɔ, a kɔkə i numki wi mi wiwɔm.”

23 Akisəkə, chinda wi Bah ka faaŋ jwɛiŋ i Ŋkuŋ Hɛlɔd wə, kɔm wi nǐ ka daŋsi dəkə kiŋkɔksi kiwɔ i Nyɔ. Ayaka ŋgɛni ka dzi wi, wi kpi.

24 Ayakalə, gia yi Nyɔ ka liəki i shɔ́m yi bəni wə, waŋ tsə a ninshiŋ ninshiŋ.

25 Banabas bəh Sɔɔl ka kaasi gia yə bə nǐ faaŋ bɔ i Jɛlusalɛm, ka fiəni tsə i Antiɔk. Si bɔ nǐ fiəniki tsəki bɔ dzɔ Jɔn Mak.

13

Bə faaŋ Banabas bəh Sɔɔl

1 Bəni bədɔkɔ nǐ kɔ i kijuŋni ki bəni bə bumni wə i Antiɔk, a num bà bɔ nǐ fukuki gia yə bɔ nǐ wɔkɔki Nyɔ dzaka, chu lani bəni. Bəni bəwɔ nǐ kɔ Banabas bəh Semeɔn wə bə nǐ bɔɔŋki a Wi Jisi, bəh Lushus wi Sɛlin bəh Sɔɔl bəh Manɛɛn wə bə nǐ kuku yaka bəh Hɛlɔd mi wi nsaka

2 Si bɔ nǐ bamki dzaka tsa Bah, Kiŋ'waka ki Baiŋni dza dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ bâbwili

jĭə Banabas bəh Səəl chi chi, i nəmki nəm wə mih bəəŋ bə a bə nəmki.”

3 Bə wəkə yakadəiŋ baaŋ a bamki dzaka tsa, si yəmaka tsə bə ka jiə kaŋ i bə fuŋ ka chiŋsi bə, bə ka tsəki.

Banabas bəh Səəl tsə i Sayblus

4 Banabas bəh Səəl ka dza ka tsəki asi Kiŋ'waka ki Baiŋni nĭ faaŋ bə. Bə nyə shi tsə i tumi ki Sɛlusia wə, liə i ŋgwuki wimbum mə i bəkə, ka daŋki tsəki i tumi ki Sayblus wə.

5 Asi bə nĭ daŋ buku i kwili wi Salamis wə, bə ka nyaniki fukuki gia yi Nyə i júŋ yi tsani yi Bəju wə. Num Jən Mak nĭ nyaniki bəh bə wi gamti bə.

6 Bə nĭ nyani təli i tumi bi bəkə bichi kintəəŋ, daŋsi tsə buku na i kwili wi Bafəs wə. Si bə tsə bə tumbuku i mi wi Ju widəkə wə fɛiŋ, a num mi wi mfim yɛli wi num Bal Jisəs, wi nĭ shiki nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kə mi wə wi fukuki gia yə ŋgaiŋ si wəkə si Nyə dzakaki.

7 Wi nĭ shiki a bə Sɛgus Bəəlus wə wi nĭ sakaki tumi kiwə. Mi wi nsaka wiwə nĭ kə mi wi kaŋa mfi nalə. Wi dza bəəŋ Banabas bəh Səəl kəm wi nĭ nəŋki i wəkə gia yi Nyə.

8 Bə dzə, ayakalə Ɛlimas mi wi mfim asi yɛli wiwə kə i já yi Glik wə ka jwəki a bə ma fâ a mi wi nsaka wiwə jĭə shəm i Jisəs.

9 Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i Səəl, wə yɛli wi widəkə nĭ kə a Bəəl, wi bwaŋ dzákəh i mi wi mfim wiwə wə,

10 dzaka i wi a, “Wə kə waiŋ Satan, wə kə mi wə wi baiŋŋki gia yichi yə yi kə yindzəŋni. Mfwəkyi bəh ntəkə kə bi jikə i wə shəm. Yaka wə məŋ i baaŋ maka wə kwuni ŋkəŋ wi Bah a bi fiəni ntəkə a?

11 Wôkəli, tsɛiŋ yi Bah ni gbə lə i gwu ya wə ma wə fəkə, yi bi dzə jəbi ka wə fiəni yɛiŋ na wəŋ.” Akisəkə i jəbi wiwə, fiɛŋ fidəkə shi aka bikwu, baŋ dzákəh yi Ɛlimas. Wi dza ka məmyiki di, nəŋ mi wə wi ni chiŋsi wi.

12 Mi wi nsaka wə yɛiŋ yakadəiŋ, ka jiə shəm i Jisəs, si wi nĭ kaŋaki ŋkaiŋyi i gia yə bə nĭ laniki kəm Bah Jisəs.

Bəəl bəh Banabas tsə i Antiək wi Bisidia

13 Bəəl bəh mbaŋ wi liə i ŋgwuki wimbum wə i Bafəs, daŋ kinchwə kimbum buku i kwili wi Bɛlga wə i tumi ki Bamfilia wə. Si bə buku fɛiŋ, Jən Mak bee bə ka fiəni chu i Jɛlusalɛm.

14 Bə nyə fɛiŋ, ka tsəki i kwili wi Antiək wi Bisidia. Ayaka a bi num chəkə bimbam wə, bə tsə liə ka num i juŋ yi tsani wə. 15 Bəni dza fa kaasi i Kiŋwakti ki Bənchi bə Muses bəh ki bəni bə ntum bə Nyə, bətii kwili bə juŋ yi tsani yiwə ka faaŋ ntum i bə Bəəl a, “Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ kabə kaŋaki gia yidəkə i təfi bəni bəh yi, mbɛiŋ dzâka.”

16 Bəəl ka dza bɛiŋ, ka fəkəliki i bəni bəh kaŋ dzaka a, “Bəni bə Islae bəh bəni bà bə kəkə Bəju bà bə kəksiki tə Nyə, mbɛiŋ wôkəli.

17 Nyə wi bəni bə Islae nĭ sabibwili bətii tii bəbuku, fə chwəŋkijuŋ kibə num kimbum i jəbi wə bə nĭ kə bəni bə dzəni i tumi ki Ijib wə. Wi ka bi bwili bə fɛiŋ bəh ŋga bi,

18 wi kaŋa shəm bəh bə, bá təkniki bəh bə i chwa i jía wə mbaŋnyani.

19 Wi ka fə bə tumdzi kitumi nanitaŋ i nshwaiŋ yi Kanan wə, ka nya nshwaiŋ yiwə a yi numki yibə.

20 Gia yələ yichi nĭ dzə jía ka gi yina bəh mbaŋshi (450). Si wi nya nshwaiŋ yiwə i bə, ka jiə bəni bà bə ni sakaki bə. Bə ka sakaki i tsə buku i jəbi wə mi wi wi ntum Samwɛl nĭ sakaki.

21 I jəbi wiwə wə bə dza ka tsaki a bə kwâti num ŋkuŋ, Nyə ka nya Səəl waiŋ Kish i bə, i chwəŋkijuŋ ki Bɛnjamen wə. Ayaka wi saka ntəŋ wiwə i jía mbaŋnyani.

22 Nyə bi shishi Səəl, ka təm Dɛbit ka ŋkuŋ wibə. Nyə nĭ kə wi dzaka kəm Dɛbit wələ a,

‘Mih yɛiŋ a Dɛbit waiŋ Jɛse kə shəm yiŋ.
Wi ni fəki lə gia yichi yə mih nəŋki.’

23 A nĭ kə i chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit kələ wə Nyə nĭ bwili Kimbwili, nya i bəni bə Islae asi wi nĭ kaka. Kimbwili wələ num Jisəs.

24 Ka Jisəs wələ yisi nəm wi, Jən nĭ kə wi si fuku lə i bəni bə Islae bəchi a bə kwûni shóm yibə ma ŋgaiŋ juli bə i bəkə.

25 Jəbi wə Jən nĭ kə a kaasi nəm wi, ka dza bikə i bəni a, ‘Mbɛiŋ kwakaki a mih kə ndə? Mih kəkə mi wə mbɛiŋ wəkəliki. Mi wiwə dzəki lə i jum wə, mih lansi kpɛiŋniki kə i ŋgwuŋ shi i shwa dzu yi yigvu.’ ”

26 Bəəl tsə a ninshiŋ, ka dzakaki a, “Bwa bə nih bəŋ bà akə chwəŋkijuŋ ki Ablaham bəh bəni bəchi bà bə kəkə Bəju bə kəksi tə Nyə, Nyə nĭ faaŋ ntum wələ bəni num i bəiŋ yɛiŋ num i bukumbɛiŋ.

27 Ayakalə, bəni bə Jɛlusalɛm bəh bəni
bà bɔ nĭ sakaki tumi, nəki dzɔ kə Jisɔs ka
Kimbwili. Ayaka bɔ nəki kiə kə kifwu ki gia
kə bəni bə ntum bə Nyɔ nĭ nyaka kɔm wi.
A num yə bɔ nĭ shiki faaki i chəkɔ bimbam
bichi. Jɔbi wə bɔ nĭ dzaka a bə wôɔ wi yaka,
yi ka fə a yi dzə kpɛiŋ asi bəni bə ntum bə
Nyɔ bə nĭ dzakaki.
28 Na si bɔ nĭ ka yɛiŋ ŋgbɔ widəkɔ wə bɔ
nĭ wɔɔ wi yɛiŋ, bɔ tsə a ninshiŋ ka dzakaki i
Baylɛ a bə wôɔ wi.
29 Jɔbi wə bɔ nĭ fə gia yichi si Kiŋwakti
ki Nyɔ nĭ dzakaki kɔm Jisɔs, bɔ shishi wi i
kintasi wə ka tsə nɔsi wi i jum yi taa mə.
30 Ayakalə, Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi mə.
31 Wi chusi gwu yi i kaŋ yiduli wə i bəni
bà bɔ nĭ nyə i Galili tsə i Jɛlusalɛm. Akɔ bɔ bà
bɔ fukuki kɔm wi i liə i bəni bə Islae.
32 Ayakadəiŋ, buku kɔ tə fa i liə i fukuki
ntum wi ndzɔŋni wiwɔ i mbɛiŋ. Ntum wiwɔ
kɔ, a gia yə Nyɔ nĭ kaka i bətii tii bə bəni bə
Islae bəh yi,
33 kɔ yi wi fə yi dzə kpɛiŋ i liə i jɔbi
wibukumbɛiŋ wə, bukumbɛiŋ bà bə kɔ bwa
bəbɔ. Yələ kpɛiŋni asi Nyɔ nĭ dzasi Jisɔs i
kpi wə. Bə nĭ kɔ bə nyaka lɔ kɔm gia yələ i
Kiŋwakti ki N'yaksi wə i bimbu bifa wə Nyɔ
dzakaki a,
‘Wɔ kɔ Waiŋ wuŋ,
mih num Ba wa daiŋ.’
34 Kɔm ndzasi wə Nyɔ nĭ dzasi Jisɔs i kpi wə
a wi ma fɔɔ, Nyɔ nĭ kɔ wi dzaka i dzəh yələ
wə a,
‘Mih bi nya lə mbɛiŋ bəh kimbɔiŋsi kə akɔ
kəŋŋ,
kə mih nĭ kaka i Dɛbit, ka dzi ŋkaiŋ.’
35 Yi kɔ bə chu nyaka i di bidəkɔ wə i
Kiŋwakti ki N'yaksi wə Dɛbit dzakaki a,
‘Wɔ bi bee kə Waiŋ wa wi nɔm wi Baiŋni,
a wi fɔɔ i jum kintəəŋ.’
36 Yə kɔm Dɛbit kɔ a wi nĭ nɔm nnɔm wi wə
Nyɔ nĭ nya i wi i jɔbi wi wə, ka kpi bə ləə
kɔmsi wi i ba wi kpəŋ, wi fɔɔ.
37 Ayakalə, mi wələ wə Nyɔ nĭ dzasi i kpi wə
nĭ ka fɔɔ dəkə i jum mə.

38 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ
kiəki bindzɔŋ a, ntum wələ bə fukuki a Nyɔ
dalinyaki lə chu bi bəni, wi dalinyaki kɔm
Jisɔs wələ.
39 Mi wə wi jiə shɔm yi i Jisɔs wə, wi kɔ wi
bɔiŋ lɔ i chu bi bichi wə, a num gia yə bənchi
bə Muses kɔkə i fə.
40 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ təkniki a gia yə bə
nyaka i kiŋwakti ki bəni bə ntum bə Nyɔ mə
ma bi kwa mbɛiŋ. Bɔ dzakaki i yɛiŋ wə a,
41 ‘Mbɛiŋ wôkɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ shwiŋyiki
Nyɔ.
Dzaka bi wɔm lə mbɛiŋ, ma mbɛiŋ kpiyi.
Mih ni fə lə gia i jɔbi wimbɛiŋ wə,
num yə na kɔŋ mi widəkɔ fuku yi i mbɛiŋ
mbɛiŋ bi ma bum.’ ”
42 Si Bɔɔl bəh Banabas nĭ bukuki i juŋ yi
tsani wə, bəni bəwɔ ka tsa a bɔ bi fĭəni dzô i
bimbam bi dzəni biəyaka wə i dzô chû fûku
gia yələ.
43 Asi bəni nĭ bukuki i juŋ yi tsani wə, bəni
bəduli bà bɔ nĭ kɔ Bəju bəh bəni bà bɔ nĭ
fiəni num fiənini i num bəni bə kimbum ki
Bəju wə, ka biəli Bɔɔl bəh Banabas. Bɔ ka
dzakaki lani bəni bəwɔ a bɔ bâaŋ a nûmki i
ŋgamti wi Nyɔ wə.
44 A dzə num i bimbam biə bi biəliki
bimbam biwɔ, bəni juŋni a nĭ baaŋ alə twɛsi
ka kwili wiwɔ wichi buku dzə i wɔkɔ gia yi
Nyɔ.
45 Bəju yɛiŋ si mbaŋ wi bəni juŋniki yaka,
kindəŋ ka finiki bɔ, bɔ ka waliki gia yə Bɔɔl
dzakaki, təyi wi.
46 Bɔɔl bəh Banabas ka dzakaki lwa kə,
dzaka a, “Yi kɔ chəŋ a buku kaŋaki i yĭsi
fûku gia yi Nyɔ num i mbɛiŋ Bəju. Si
mbɛiŋ chasiki yi, dzɔ gwu yimbɛiŋ a mbɛiŋ
kpɛiŋniki kə i kwati nəni kə ki bi tsə kaa
kə, buku ni fiəni lə gwu yibuku i tsə fukuki
num i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
47 Yi kɔ asi Nyɔ nĭ dzaka i buku, a ŋgaiŋ nĭ
dzaka a,
‘Mih jiə wɔ a wɔ nûmki ka baiŋni i bəni bà
bɔ kɔkə Bəju,
wɔ fə ka bəni bə bimbu bi mbi bichi bi
bɔiŋ.’ ”
48 Bəni bà bɔ kɔkə Bəju wɔkɔ yakadəiŋ,
ka wɔkɔki ndzɔŋni, kɔksi gia yi Bah. Bəni
bəduli bum gia yiwɔ, a num bà Nyɔ nĭ kɔ wi
babwili lɔ a bɔ bi kwati lə nəni kə ki bi tsə
kaa kə.
49 Gia yi Bah ka nyani tumi kiwɔ kichi.
50 Ayakalə, Bəju ka dza nyini bətii kwili
bəh bəkaŋa bəmbum, bəkaŋa bələ, kɔ bà bɔ

nǐ shiki dzəki i juŋ yi tsani wə, bɔ ka baiŋŋki Bɔɔl bəh Banabas, kɔŋŋ bɔ a bɔ bûku fɛiŋ.
51 Jɔbi wə bɔ nǐ nyəki, bɔ chumni kwɔŋɔ i gvu yibɔ wə ka kinchəsi ki gia yə bɔ məm, ka tsə i kwili wi Ikɔnium wə.
52 Mbaŋ wi bəni bə bumni, baaŋ fibɔ ka wɔkɔki ndzɔŋni nalə, Kiŋ'waka ki Baiŋni num ki jikə i bɔ wə.

14

Bɔɔl bəh Banabas fuku ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs i Ikɔnium

1 Asi Bɔɔl bəh Banabas tsə i Ikɔnium, bɔ fə asi bɔ nǐ fə i Antiɔk, i liə i juŋ yi tsani yi Bəju wə fɛiŋ, i fuku ntum wi ndzɔŋni fɛiŋ. Bɔ lansi fuku, Bəju bəh bəni bà bɔ nǐ kɔkə Bəju bum bəduli.
2 Ayakalə, Bəju bà bɔ ni nəiŋ i bum dza nyini bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔkə Bəju, fiəni shóm yibɔ a bɔ bôksiki shóm bəh bəni bə bumni.
3 Bɔɔl bəh Banabas nǐ nɔ dzɔ fɛiŋ i jɔbi wi dəəŋ wə, ka fukuki ntum wi ndzɔni kɔm Bah lwa kə. Bah nya bɔ bəh ŋga i fəki bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka ki wɔmni yi chusi a, gia yə bɔ fukuki kɔm Bah, asi wi chusi shɔm yi yindzɔŋni i bəni kɔ ŋkɔŋ.
4 Bəni bə kwili wiwɔ nǐ gaa gwu. Bədɔkɔ tsə i kimbu ki Bəju bà bɔ nǐ ka bum, bədɔkɔ tsə i kimbu ki bwa bə ntum bə Jisɔs.
5 Bəju bà bəh bəni bà bɔ nǐ kɔkə Bəju bəh kifwu ki tumi juŋni, jiə kimfasi i chəbsiki bwa bə ntum bə Jisɔs, i tumyi bɔ bəh kitəh a bɔ kpiyi.
6 Bɔ kiə kimfasi kibɔ, ka gɛiŋ tsə i tumi ki Likɔnia wə, ka nyaniki i di bi Lista bəh bi Dɛlbi wə bəh i bidi biə bi kɔmsiki fɛiŋ,
7 i fukuki nnyaki ntum wi ndzɔŋni fɛiŋ.

Bɔɔl bəh Banabas chuku kiŋkəni i Lista

8 Mi widɔkɔ nǐ kɔlə i Lista, num wi nǐ shi kɔ a kuku wi kɔbi i dza nyani, kɔm bə nǐ bwɔ wi num kiŋkəni, num wi nǐ ka num nyani na chɔkɔ bidɔkɔ.
9 A dzə num jɔbi widɔkɔ wə wi num ka wɔkɔliki gia yə Bɔɔl nǐ laniki. Bɔɔl ka bwaŋ dzákəh i wi wə, yɛiŋ a mi wiwɔ kaŋaki lə kimbum a Nyɔ kɔlə i chuku ŋgaiŋ,
10 ka dzaka i wi bəh ŋga a, "Dzâ nûm bɛiŋ." Wi ka jiŋ num i bɛiŋ, yisi i nyaniki.
11 Si mbaŋ wi bəni yɛiŋ gia yə Bɔɔl fə, yisi i tɔŋki wili, dzaka i já yi Likɔnia wə a, "Bənyɔ fiəni i bəni ka shi dzə i bukumbɛiŋ wə."
12 Bɔ ka bɔɔŋki Banabas a Siyus, bɔɔŋ Bɔɔl a Ɛmis* kɔm wi nǐ shi kɔ a mi wə wi nǐ kɔmsiki dzakaki.
13 A nǐ kɔ num juŋ yi fəni yi gia yi nyɔ yələ bɔ bɔɔŋki a Siyus num kɔmsi i kwili wiwɔ wə. Tii mfə gia wə fɛiŋ ka dzɔ bəna' bənyuku ka dzəki bəh yi i dzaka ki mbaiŋ wə a bɔ bəh bəni fâ gia yɛiŋ i Banabas bəh Bɔɔl.
14 Jɔbi wə Bwa bə faaŋni bə Jisɔs bələ nǐ kiə gia yə bəni bəwɔ nǐ nəŋki i fə, bɔ taŋyi bəmbuŋ i gwu yibɔ wə,† yɔkɔ liə i bəni bəwɔ kintəəŋ, ka wamki kaŋyiki a,
15 "Bəni bələ, mbɛiŋ fəki num nə lə a? Buku kɔ a bəni liŋ ka mbɛiŋ, buku dzə fa i fukuki ntum wi ndzɔŋni wə wi nyəki dzəki i Nyɔ wə, a mbɛiŋ bêe bənyɔ bə kilɔlɔ bələ, i bǐəli num Nyɔ wiwɔm. Nyɔ wələ kɔ wə wi nǐ maa bɔɔli bəh nshwaiŋ bəh kinchwɔ kimbum bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i kidi kələ wə.
16 A nǐ kɔ i kikpu wə, wi nǐ beeki lə bəni i kitumi kichi wə, bɔ fə asi bɔ kɔŋki.
17 Ayakalə, wi ka fəki a gia yə yi ndzɔŋki i bəni, i chusi a ŋgaiŋ kɔ lə. Wi ka nyaki bɔ bəh dzaŋ, bɔ kwati dzɛiŋ i jɔbi wi ndzɔŋni wə, bɔ dzi wɔkɔ ndzɔŋni."
18 Na si Banabas bəh Bɔɔl dzakaki gia yiwɔ i bɔ yakadəiŋ, yi nǐ ləkə i bɔ i bee mfə gia i bɔ.

19 Bəju bədɔkɔ ka dza dzə fɛiŋ, num bɔ nyə i Antiɔk bəh Ikɔnium, nyini bəni bəduli bɔ ka tumyiki Bɔɔl bəh kitəh. Si bɔ tumyi yakadəiŋ, ka guku buku bəh wi i kwili kintəəŋ kwaka a wi kpi lɔ.
20 Ayakalə, mbaŋ wi bəni bə bumni dzə juŋni i wi bɛiŋ, wi fiəni dza i bɛiŋ, ka fiəni dzə i kwili wiwɔ mə. Si chɔkɔ buku wɔɔ, wi bəh Banabas dza fɛiŋ ka tsəki i kwili ki Dɛlbi wə.
21 Si Bɔɔl bəh Banabas liə i Dɛlbi, ka fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs, ka kwati bəni bə bumni fɛiŋ bəduli. Bɔ nyə fɛiŋ ka chu fiəniki i jum wə, ka tsəki daŋsiki i

* **14:12** Siyus nǐ kɔ nyɔ wi Bəglik wimbum, Ɛmis num wə wi tsəki bəntum bu. † **14:14** Bɔ ni shakyi bəmbuŋ i chusi a gia yə bɔ nəŋki i fə akɔ yichu i bɔ.

kwili ki Lista bəh ki Ikənium bəh Antiək wi Bisidia.
22 Bə ka tsəki daŋsiki yakadəiŋ, shili shóm yi bəni bə bumni, təfi bə a, bə bâaŋ nûmki a bindzəŋ i kimbum kibə wə, kiə a bəh bə kaŋaki lə i yɛiŋ bəŋgəkə bəduli ka bə bi tsɛiŋki i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.
23 Bə ka chu bayiki bətii kijuŋni ki bəni bə bumni, ka jiəki i bijuŋni bi bəni bə bumni bichi wə. Jəbi wə bə ni jiəki bə, bə ka bamki dzaka tsa, nya bə i kaŋ yi Bah Jisəs wə bə nǐ bum i wi.

Bəəl bəh Banabas fiəni tsə i Antiək wi Silia

24 Bəəl bəh Banabas ka bi tsə təli i tumi ki Bisidia wə, ka daŋ tsə i Bamfilia,
25 i fuku gia yi Nyə i kwili wi Bɛlga wə, ka shi tsə i kwili wi Atalia wə.
26 Si bə shi fɛiŋ, liə i ŋgwuki mə, ka fiəni dzə i Antiək. Antiək fa kə di biə bə nǐ nya bə i kaŋ yi Nyə wə, wi nya bə bəh ŋgamti wi na ka bə nyaniki fəki nəm wələ wə bə kə bə kaasi.
27 Si bə dzə buku fɛiŋ i Antiək, juŋni ki-juŋni ki bəni bə bumni, fuku gia yichi i bə si Nyə nǐ nəmki yakaki bəh bə, bəh si wi nǐ wɛli shóm yi bəni bà bə kəkə Bəju, bə jiə shəm i Jisəs.
28 Bəəl bəh Banabas nə bəh mbaŋ wi bəni bə bumni bəwə i jəbi wi dəəŋ wə.

15

Bəni bə bumni kaŋa kijuŋni i Jɛlusalɛm

1 Bəni bədəkə nǐ nyə i Judea, shi dzə i Antiək, ka laniki bəni bə bumni a, Nyə kəkə i bwili mi maka bə suuŋ wi asi bənchi bə Muses chusiki.
2 Bəəl bəh Banabas nəiŋma nlani wiwə, bə bəh bəni bəwə shi i gukuniki kəm gia yiwə ŋgukuni wiwə kəbi wi twɛsi. Ayakadəiŋ, yi ka gaka, kijuŋni ki bəni bə bumni i Antiək bə babwili Bəəl bəh Banabas bəh bəni bə bumni bədəkə, faaŋ bə i yâka tsâ i Jɛlusalɛm a bə yâka tsâ yêiŋ bwa bə ntum bə Jisəs bəh bətii kijuŋni ki bəni bə bumni fɛiŋ, ma bə jiə gia yələ i bə nshiŋ.
3 Ayakadəiŋ, kijuŋni ki bəni bə bumni i Antiək ka faaŋ bə, bə ka tsəki təliki i bimbu bi Fənishia bəh bi Samalia wə fuku i bəni bə bumni bə fɛiŋ a bəni bà bə kəkə Bəju kwuni lə. Bəni bəchi ka wəkə yakadəiŋ, gia yiwə ndzəŋ i bə nalə.
4 Bə bi ka yaka dzə i Jɛlusalɛm, kijuŋni ki bəni bə bumni bəh bwa bə ntum bə Jisəs bəh bətii kijuŋni ki fɛiŋ dzə bə. Bə ka fuku gia yichi i bə si Nyə nəm i kaŋ yibə wə.
5 Ayakalə, bəni bə bumni bədəkə bà bə nǐ kə tə i mbaŋ wi Bəfalasi wə, dza yaka i bɛiŋ ka dzaka a, “Bə kaŋaki i sûuŋ bəni bà bə kəkə Bəju, ka dzaka a bə kaŋaki i jǐəki bənchi bə Muses.”
6 Si bə dzaka yakadəiŋ, bwa bə ntum bə Jisəs bəh bətii kijuŋni chu num i tsɛiŋ ləkə i kintəəŋ ki gia yiwə wə.
7 Bə sisi yi i tsə buku i jəbi wi dəəŋ wə, Bita ka dza num bɛiŋ dzaka a, “Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ kiə a, a nǐ kə i kikpu wə Nyə nǐ babwili mih i mbɛiŋ kintəəŋ a, akə i dzaka kəŋŋ wə bəni bà bə kəkə Bəju bi wəkəki ntum wi wi ndzəŋni, ma bə bumki yi.
8 Nyə wə wi kiəki shóm yi bəni bəchi, wi nǐ chusi a ŋgaiŋ dzə bəni bà bə kəkə Bəju, nya bə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni a liŋ asi wi nǐ nya i bukumbɛiŋ.
9 Wi nǐ ka chusi dəkə chi chi i bukumbɛiŋ bəh bə. Wi nǐ kə wi fə shóm yibə ka baiŋki kəm bə nǐ kə bə jiə shəm i Jisəs.
10 Si yi kə yaka, mbɛiŋ nyani dəiŋ i nəŋniki shəm yi Nyə, mbɛiŋ dzəki bəntiə jiə i mbaŋ wi bəni bə bumni wə, num bəntiə bələ nǐ gaka lə bukumbɛiŋ bəh bətii tii bəbukumbɛiŋ a?
11 Yi kəkə chəŋ. Bukumbɛiŋ kə bə bum a Nyə bwiliki bukumbɛiŋ, num a fə shəm yindzəŋni yə Bah Jisəs chusi i bukumbɛiŋ. Yi kə a liŋ tə si wi bwiliki bəni bà bə kəkə Bəju.”
12 Si Bita dzaka kaasi, bəni bəchi kpichumi məŋ, ka wəkəliki si Banabas bəh Bəəl təkəki gia asi bə nǐ nyaniki tsəki i bəni bà bə kəkə Bəju, num Nyə nya bə bəh ŋga a bə fêki bənchəsi bà bə chusiki ŋga bi Nyə bəh gia yi dzaka ki wəmni yɛiŋ.
13 Bə dzaka kaasi, Jɛm ka dzaka a, “Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ wôkəli wôkə gia yə mih ki dzakaki.
14 Samən nǐ fuku lə i bukumbɛiŋ si Nyə nǐ yisi chusiki tə təkni wi i bəni bà bə kəkə Bəju, ka sabibwili bəni bu bədəkə i bə kintəəŋ a, akə mbu.
15 Gia yə bəni bə ntum bə Nyə nǐ nyaka yi nyaniki a fiɛŋ fimu bəh yə Nyə nǐ fə. Bə nǐ nyaka a,

16 ‘Jəbi dzəki lə wə mih bi fiəni dzə,
i kɛiŋsi juŋ yi Dɛbit yə yi kɔ yi gbɔ lɔ.
Mih ni fiəni maa lə chaka kiwɔ,
ki fiəni num bɛiŋ.
17 Ayakadəiŋ, biŋka bi bəni bi nəŋki lə Bah,
bəni bələ bəchi kɔ bà bɔ kɔkə Bəju bà mih babwili
a, akɔ bəni mbəŋ.
18 Yələ gia kɔ a dzaka Nyɔ,
wi nǐ fə bəni kiə lɔ yi a kɛiŋ na i kikpu wə.’
19 Mih ka yɛiŋ yiŋ a bukumbɛiŋ ma nyaki ŋgəkə i bəni bà bɔ kɔkə Bəju, bà bɔ kɔ num bɔ jiə shɔm i Nyɔ wə.
20 Bukumbɛiŋ nyâka a num kiŋwakti i bɔ, i dzaka a, bɔ ma dzîki biɛiŋ biə bəni fə gia yɛiŋ i bənyɔ, kɔm akɔ biɛiŋ bi kinyɛŋ. A bɔ bwîli kaŋa yibɔ i nəni ki təkɔlini wə. Kiə bɔ ma dziki nyam yə yi kɔ maka bə kum a mwa buku. Kiə bɔ ma dzîki mwa mi nyam.
21 Bə nyaka yaka, kɔm bɔ nǐ kɔ num bɔ nǐ lani lɔ bənchi bə Muses bələ i jɔbi wi dəəŋ wə i di bichi wə bəni wɔkɔ, a num yi yə bə faaki daiŋ i júŋ yi tsani wə i kaŋ yi mbam yichi.”

Bɔ nyaka kiŋwakti i bəni bə bumni bà bɔ kɔkə Bəju

22 Ayakadəiŋ, bwa bə ntum bə Jisɔs bəh bətii kijuŋni bəh kijuŋni ki bəni bə bumni kichi bum gia yiwɔ, ka yɛiŋ a yi ndzɔŋki lə a bɔ bâ bəni bədɔkɔ i bɔ kintəəŋ i fâaŋ bɔ bəh Banabas bəh Bɔɔl i tsâ i Antiɔk. Bɔ ka babwili Judas wə yɛli wi widɔkɔ kɔ a Basabas, chu babwili tə Silas. Bəni bəfa bələ nǐ kɔ kifwu i kintəəŋ ki bəni bə bumni wə.
23 Bɔ nyaka kiŋwakti kibɔ ka faaŋ ki i bɔ num a:
“Buku bwa bə nih bəmbɛiŋ bà bɔ kɔ bwa bə ntum bə Jisɔs bəh bətii kijuŋni bəniki i mbɛiŋ bəni bə bumni bəchi bà bɔ kɔkə Bəju, bəh bà bɔ kɔ i kwili wi Antiɔk wə bəh bà bɔ kɔ i kimbu ki Silia wə bəh bà bɔ kɔ i kimbu ki Silishia wə.
24 Buku wɔkɔ a bəni bədɔkɔ buku i buku kintəəŋ dzə ka nyaki ŋgəkə, shakyi mfi bimbɛiŋ bəh nlani widɔkɔ na məŋni si buku faaŋ bɔ.
25 Buku ka shinum bəchi bum a bə bâ bəni bədɔkɔ bə fâaŋ i mbɛiŋ, a bɔ bəh Banabas bəh Bɔɔl dzə, bɔ num nsɛiŋ yibuku yi shɔm.
26 Bəni bələ kɔ num bɔ musi lɔ kpi kɔm nəm wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.
27 Buku ka faaŋ Judas bəh Silas a bɔ dzə bɔŋ fuku tə bəh dzaka kibɔ gia yə yi kɔ i kiŋwakti kələ wə.
28 Buku bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni num ka yɛiŋ a yi ndzɔŋki kə i jikəli mbɛiŋ bəh ntiə widɔkɔ wə wi tsəki bənchi bələkəli bələ bɔ kɔ a:
29 Kiə mbɛiŋ ma dzîki biɛiŋ bidzini biə bə kɔ num bə fə bimfə gia yɛiŋ i bənyɔ. Kiə mbɛiŋ ma dzîki mwa mi nyam. Kiə mbɛiŋ ma dzîki nyam yə yi kɔ maka bə kum yi a mwa buku. Kiə mbɛiŋ ma lâkəki kaŋ i nəni ki təkɔlini wə. Mbɛiŋ ka yɔkɔ gɛiŋ gia yələ, mbɛiŋ fəki num gia yi chəŋ. Bə bɛsi.”
30 Bɔ nyaka yaka ka faaŋ bəni bà fɛiŋ a bɔ shî tsâ i Antiɔk. Bɔ tsə juŋni bəni bə bumni fɛiŋ bəchi, ka nya kiŋwakti kiwɔ i bɔ.
31 Bɔ fa kiŋwakti kiwɔ, ntum wiwɔ dəsi shɔ́m yibɔ, bɔ jikə bəh kinsaŋli nalə.
32 Judas bəh Silas bà bɔ nǐ kɔ bəni bà bɔ fukuki gia yə bɔ wɔkɔki si Nyɔ dzakaki, nya bətəfi bəduli i bəni bə bumni, fə bɔ ka kaŋaki ŋga i shɔ́m yibɔ wə.
33 Bɔ nǐ nɔ dzɔ fɛiŋ i jɔbi widɔkɔ wə. Bəni bə bumni bə fiəni chiŋsi bɔ, bɔ ka tsəki bəh kimbɔiŋsi i bəni bà bɔ nǐ faaŋ bɔ.
34 *
35 Bɔɔl bəh Banabas baaŋ fɛiŋ i Antiɔk, bɔ bəh bəni bədɔkɔ ka laniki fuku gia yi Bah.

Bɔɔl bəh Banabas gali

36 Asi kaŋ nǐ tsə twɛsi, Bɔɔl dzaka i Banabas a, “Bukumbɛiŋ fiəni tsâ i jum wə bə nyani nnya i bitumi biə buku wɔ nǐ fukuki gia yi Bah i bi wə, ma bə yêiŋ a bəni bə bumni bə fɛiŋ fəki dəiŋ a.”
37 Banabas ka nəŋki i dzɔ Jɔn Mak a bəh bɔ nyaniki.
38 Bɔɔl nəki kɔŋ kə a bɔ dzɔ wi, kɔm wi nǐ nyə bee bɔ i Bamfilia na kɔŋ i kaasi nyani wə bəh bɔ nǐ kaŋaki.
39 Bɔɔl bəh Banabas baaŋ a gukuliki gia yiwɔ nalə, ka gaali. Banabas dzɔ Mak, bɔ wi liə i ŋgwuki wimbum mə, ka tsə i Sayblus.
40 Bɔɔl baa mfih num Silas. Ka bɔ nyə, num bəni bə bumni nya bɔ i kaŋ yi ŋgamti wi Bah wə.

* **15:34** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki lə kiŋka ki di kələ 34, yi num a, “Ayakalə, Silas baaŋ mfih i Antiɔk.”

41 Bɔ tsə dzəh i bimbu bi Silia wə bəh bi Silishia wə, ka nyaniki shili shɔ́m yi bijuŋni bi bəni bə bumni.

16

Timəti liə i mbaŋ wi Bɔɔl bəh Silas wə

1 Bɔɔl nyani tsə buku i kwili wi Dɛlbi wə, ka dza tsə i ki Lista wə. Mi wi mbaŋ wi Jisɔs widəkɔ num fɛiŋ i Lista yɛli wi num Timəti, nih wi num mi wi Ju, a num tə mi wi bumni, ayakalə ba wi nǐ kɔ mi wi Glik.
2 Timəti wələ nǐ kɔ mi i bəni bə bumni bə Lista bəh bə Ikɔnium, bɔ bəchi kɔksi wi.
3 Bɔɔl ka nəŋki i dzɔ wi a bɔ wi nyâniki, ka suuŋ wi.* Wi nǐ suuŋ wi yakadəiŋ, kɔm Bəju bəchi bà bɔ nǐ nɔki i kimbu kiwɔ wə nǐ kiəki lə a tii Timəti nǐ kɔ mi wi Glik.
4 Bɔ ka nyaniki tsəki i bitumi wə, si bɔ nǐ tsəki dzaka i bəni bə bumni kɔm bənchi bà bwa bə ntum bə Jisɔs, bəh kifwu ki kijuŋni ki Jɛlusalɛm nǐ shinum bum a bɔ ǰǐə.
5 Ayakadəiŋ, kijuŋni ki bəni bə bumni bəwɔ ka ləkəki tsəki a ninshiŋ ninshiŋ i mbum wibɔ wə. Bəni kpɛiŋsi i bɔ wə chɔkɔ bichi.

Fiɛŋ ka ndəmsi dzə i Bɔɔl i Təwas

6 Bɔɔl bəh mbaŋ wi nyə a bɔ tsə̂ fûku gia yi Nyɔ i tumi ki Ɛsia wə, Kiŋ'waka ki Baiŋni nəiŋ. Bɔ ka nyani tsə num i kimbu ki Fligia bəh ki Galɛshia wə.
7 Bɔ ka tsə buku kɔmsi i tumi ki Misia wə ka nəŋki i liə tsə i kimbu ki Bitinia wə, Kiŋ'waka ki Jisɔs chu nəiŋ.
8 Ayakadəiŋ, bɔ ka tsə i tumi ki Misia wə, daŋsi tsə i kwili wi Təwas wə.
9 A dzə num nchɔkɔ, fiɛŋ ka ndəmsi dza dzə i Bɔɔl wə. Wi yɛiŋ i fiɛŋ fiwɔ mə a mi widəkɔ i Masedɔnia tsaki wi a, “Mntee, dâŋ dzâ i fa Masedɔnia wɔ gâmti buku.”
10 Si fiɛŋ fiwɔ dzə i Bɔɔl yakadəiŋ, buku bɔ† ka yɛiŋ a Nyɔ chusi i buku a buku tsə̂ fûku ntum wi ndzɔŋni i tumi ki Masedɔnia wə. Akisəkə, buku ka kɛiŋsi i tsə fɛiŋ.

Lidia jiə shɔm i Jisɔs i Filibi

11 Buku nyə i Təwas, daŋ bəkɔ chəŋ i ŋgwuki wimbum mə, tumbuku i Samətɛs. Chɔkɔ buku wɔɔ buku tsə i ninshiŋ ka buku i Niabəlis.
12 Buku nyə fɛiŋ nyani tsə i Filibi, num i kwili wi kimbu ki ninshiŋ ki Masedɔnia.‡ Kwili wiwɔ nǐ kɔ wi gɔmna wi Lum. Ayaka buku nɔ fɛiŋ i kaŋ yidəkɔ wə.
13 A dzə num i chəkɔ bimbam wə, buku dza i kwili wiwɔ wə, ka tsə i bəkɔ yidəkɔ kpəŋ i di biə buku nǐ kwakaki a Bəju kɔlə i kaŋaki di bi tsani fɛiŋ. Si buku tsə yakadəiŋ, bəkaŋa bədəkɔ num bɔ juŋni dzə fɛiŋ, buku ka shinum ka dzakaki i bɔ.
14 Kpaŋa widəkɔ nǐ kɔ yɛiŋ wə wi wɔkɔli buku yɛli wi num Lidia, wi nǐ shi kɔ a kɔksiki Nyɔ. Wi nǐ buku i kwili wi Tayatila wə, wi nǐ shi kɔ a taŋniki bəmbuŋ bɔ num ka bɔ bɔkɔki bɔkɔni, bɔ ləkə i kpɔ wə. Bah wɛli shɔm yi, wi bum gia yə Bɔɔl nǐ dzakaki.
15 Bə bi dzə juli wi i bɔkɔ bəh bəni bu bə dzu, wi ka tsa buku dzaka a, “Mntee, mbɛiŋ ka yɛiŋ a mih jiə shɔm yiŋ yichi i Bah wə, mbɛiŋ dzâ nô i mih dzu.” Wi baaŋ a tsaki a tsani, buku bum ka tsə.

Bə fah Bɔɔl bəh Silas i juŋ yi nsəŋ mə i Filibi

16 A dzə num chɔkɔ bidəkɔ buku bá tsə i di bi tsani wə, baŋsi bəh wainŋ kpaŋni widəkɔ num mfa. Wi nǐ kaŋaki kiŋ'waka kidəkɔ i wi mə, a num kə ki si fə a mi numki mi wi n'yɛiŋ. Bəni bà bɔ nǐ kaŋaki wainŋ kpaŋni wiwɔ nǐ kɔki lə kpɔ i gwu yi wə na bindzəŋ kɔm wi nǐ shiki fukuki a gia yə yi kɔ i num.
17 Wainŋ kpaŋni wiwɔ ka yɛiŋ buku Bɔɔl, ka biəli buku, wili dzaka a, “Bəni bələ kɔ bəni bə nɔm bə Nyɔ wə wi kɔ Fwu wi biɛiŋ Bichi wə, bɔ chusiki dzəh yə yi kɔ i mbɛiŋ i nyaniki yɛiŋ ka mbɛiŋ bi bɔiŋ yɛiŋ.”
18 Wi fə yakadəiŋ lə i buku i kaŋa yiduli wə, Bɔɔl bɔksi tɔɔ, wi fiəni gwu yi kaŋyi kiŋ'waka kiwɔ dzaka a, “Mih fukuki i wɔ i yɛli wi Jisɔs Klistus wə, bûku i wainŋ wələ wə.” Ayaka ki ka buku i gwu yi mə akisəkə.
19 Bəni bà bɔ nǐ kaŋaki mfa wiwɔ yɛiŋ a dzəh yibɔ yi kpɔ kaa, bɔ ka kwa Bɔɔl bəh Silas guku tsə bəh bɔ i di bi shi wə i bətii di nshiŋ.
20 Si bɔ nǐ tsə bəh bɔ, jiə i bəgɔmna bə Lum nshiŋ bà bɔ nǐ sakaki bənsaka ka dzaka

* **16:3** Bɔ nǐ suuŋ Timəti ka wi fûkuki gia yi Nyɔ i Bəju bɔ chu nyɛŋsi kə wi kɔm ba wi nǐ kɔkə mi wi Ju. † **16:10** Luk wə wi nǐ nyaka kiŋwakti kələ nǐ liə i mbaŋ wi bə Bɔɔl wə fa i Təwas, bəh bɔ ka nyaniki. ‡ **16:12** Masedɔnia nǐ kɔ num bɔ gaa i bimbu binaa wə, kələ nǐ kɔ kimbu ki ninshiŋ.

a, “Bəni bələ kɔ Bəju, bɔ nya ŋgəkə i kwili wibuku wə.
21 Bɔ laniki bəni bəh nɔni kə bənchi bəbukumbɛiŋ bumki kə. Buku kɔ bəni bə Lum, buku kɔbi i biəliki nɔni kiwɔ.”
22 Mbaŋ wi bəni bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ bɔ ka tɔbi bɔ, kwu i Bɔɔl bəh Silas wə. Bəgɔmna bà bɔ nǐ sakaki bənsaka ka shakyi bəmbuŋ i Bɔɔl bəh Silas wə, dzaka a bə twɛ̂iŋ bɔ.
23 Bɔ twɛiŋ bɔ nalə, dzɔ bɔ tsə fah i juŋ yi nsəŋ wə, dzaka i mi wə wi tɔkniki bəh juŋ yi nsəŋ a wi kɛ̂iŋsiki tsɛ̂iŋki bɔ bindzɔŋ.
24 Si wi wɔkɔ yaka, ka dzɔ bɔ tsə fah na i kimbu kintəəŋ ki juŋ yi nsəŋ wə, fah kaka bibɔ i kikɔm mə.
25 A num ka nchɔkɔ kintəəŋ, Bɔɔl bəh Silas tsa wə yəəŋ kɔksi Nyɔ, bəni bə nsəŋ wɔkɔli,
26 akisəkə nshwaiŋ dza ka nəŋni bəh ŋga, juŋ yi nsəŋ nəŋni tsə buku i chaka wə. Akisəkə, dzaka bifiəŋə bichi wɛli gwu, bənsəŋ shwali i bəni bə nsəŋ wə bəchi.
27 Mi wə wi ni tɔkniki bəh juŋ yi nsəŋ yiwɔ dza yaka, ka yɛiŋ dzaka bifiəŋə num bi wɛli, wi ka kwakaki a bəni bə nsəŋ kɔ num bɔ gɛiŋ lɔ. Wi ka babwili nywɔ i kimbaka wə ka nəŋki i wɔɔ gwu yi yɛiŋ.
28 Bɔɔl wam bəh ŋga dzaka a, “Ma wɔ̂ɔ gwu ya. Buku bəchi kɔ fa.”
29 Mi wə wi nǐ tɔkniki bəh juŋ yi nsəŋ yiwɔ bɔɔŋ a bə dzɔ̂ ŋgaiŋ bəh naka ki baiŋsini, wi yɔkɔ liə i dzu, tsə tum binyu i Bɔɔl bəh Silas nshiŋ nyumi bəh lwa.
30 Wi dza dzɔ bɔ, buku bəh bɔ i biŋ, bikə i bɔ a, “Bəba, mih kɔ i fə dəiŋ ka mih bɔiŋ a?”
31 Bɔ chukuli i wi a, “Jǐə shɔm ya i Bah Jisɔs, ma wɔ bəh bəni ba i wɔ dzu bi bɔiŋ.”
32 Ayaka bɔ ka fuku ntum wə kɔm Bah i wi bəh i bəni bəchi i wi dzu.
33 Wi dzɔ bɔ fɛiŋ nchɔkɔ ka wɔkɔ biəkə yibɔ. Akisəkə, bɔ ka juli wi bəh bəni bəchi bà i wi dzu i bɔkɔ.
34 Wi ka dzɔ bɔ, bəh bɔ yaka tsə i wi dzu, wi nya bɔ bəh biɛiŋ bidzini bɔ dzi. Bɔ bəh bəni bəchi bə i wi dzu ka laŋki a bɔ jiə shɔm yibɔ i Nyɔ wə.
35 Chɔkɔ buku wɔ, bəgɔmna bə Lum bà bɔ nǐ sakaki bənsaka faaŋ bəni bə jum, a bɔ tsə̂ dzâka i mi wə wi tɔkniki bəh juŋ yi nsəŋ a, wi bwǐli bəni bà ma bɔ tsə̂ki.
36 Mi wə wi nǐ tɔkniki bəh juŋ yi nsəŋ yiwɔ ka tsə yɛiŋ Bɔɔl dzaka i wi a, “Bəgɔmna faaŋ ntum a mih dzə̂ bwǐli mbɛiŋ, a mbɛiŋ tsə̂ki i kimbɔiŋni wə.”
37 Ayakalə, Bɔɔl dzaka i bəni bə jum bəwɔ a, “Bɔ ni twɛiŋ buku i bəni kintəəŋ maka bɔ yisi saka nsaka wibuku dəkə, na yaka buku num tə bəni bə Lum, chu fah buku i juŋ yi nsəŋ mə, ka dzakaki i liə a, bə bwǐli buku i jum wə jum wə dəiŋ na? Yi kɔkə num yaka. Akɔ a Gɔmna wiwɔ i bwili buku.”
38 Bəni bə jum bəwɔ fiəni tsə fuku i bəgɔmna gia yə Bɔɔl dzaka. Si bɔ wɔkɔ a Bɔɔl bəh Silas kɔ tə bəni bə Lum, ka lwaki.
39 Bɔ dzə ka kwuŋ kaŋ i bɔ, bwili bɔ i juŋ yi nsəŋ mə, chiŋsi bɔ, tsa a bɔ bûku i kwili wiwɔ mə.
40 Bɔɔl bəh Silas buku i juŋ yi nsəŋ mə, tsə i juŋ yi Lidia wə ka kwati bəni bə bumni fɛiŋ, bɔ təfi bɔ ka nyə fɛiŋ.

17

Bɔɔl bəh Silas tsə Tɛsalənika

1 Bɔɔl bəh Silas ka tsəki, tsə daŋsi i kikwili ki Amfibəlis bəh Abələnia wə, daŋsi tsə buku i Tɛsalənika. Juŋ yi tsani yi Bəju num fɛiŋ.
2 Bɔɔl ka tsə liə i juŋ yi tsani yiwɔ mə asi wi si fə jɔbi wichi, ka yisi i dzakaki i bəni fɛiŋ kɔm gia yi Nyɔ i shi yitali wə i kaŋ yi mbam wə, wi chusi gia yichi i Kiŋwakti ki Nyɔ wə.
3 Ayaka wi ka chusiki fɛiŋ, tɔyi a Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka nǐ kaŋaki i yɛ̂iŋ ŋgəkə, i fǐəni dza i kpi wə. Jisɔs wələ ŋgaiŋ fukuki kɔm wi kɔ Kimbwili wiwɔ.
4 Ayaka bəni bədɔkɔ wɔkɔ yaka, bum ka chiŋni Bɔɔl bəh Silas. Ayaka Bəglik bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔksiki Nyɔ bəh bəkaŋa bəmbum bədɔkɔ bum tə bəduli.
5 Ayakalə, kindəŋ ka finiki Bəju bədɔkɔ kɔm Bɔɔl bəh Silas, bɔ juŋni bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ nyaniki nnyaki kilɔlɔ bəh bɔ chiŋni i mbaŋ wə, yisi bəndzaka i kwili kintəəŋ. Bɔ ka nyə tsə bwiŋ juŋ yi Jasɔn a bɔ nəŋki Bɔɔl bəh Silas i bwili nya i bəni i biŋ.
6 Ayaka bɔ ka nəŋ məŋ, ka guku Jasɔn bəh bəni bə bumni bədɔkɔ tsə bəh bɔ i bətii kwili nshiŋ, ka wiliki dzakayi a, “Bəni bələ kɔ bà bɔ nyaniki beensiki mbi jiəli, bɔ dzə buku lɔ fa,
7 Ayaka Jasɔn dzɔ bɔ jiə i wi dzu. Bɔ bəchi bwiŋki bənchi bə ŋkuŋ wi Lum, ka dzaka a ŋkuŋ widɔkɔ kɔlə yɛli wi num a Jisɔs.”

8 Ayaka bətii kwili bəh bəni wɔkɔ yaka, bɔ
dza ka wɛsiki.
9 Bɔ ka kaŋyi Jasɔn bəh bəni bə bumni, bɔ
gɔm kpɔ, a yi bi ka chu num, bɔ bi ma chu
fiəni nya kpɔ wiwɔ i bɔ. Bɔ ka bee a bɔ nyô.

Bɔɔl bəh Silas tsə i Bɛlia

10 Si fuu nǐ jum dzə, bəni bə bumni dzɔ
Bɔɔl bəh Silas chiŋsi bɔ ka tsəki i kwili wi
Bɛlia wə. Si bɔ liə fɛiŋ, tsə i juŋ yi tsani yi
Bəju mə.
11 Bəju bə fɛiŋ nǐ kɔ bəni bɔ kiə gia tsə bə
Tɛsalɔnika, kɔm bɔ nǐ dzɔ nlani wiwɔ bəh
kiŋkɔŋ, bɔ nəŋ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kaŋ yichi
i yɛiŋ a gia yə Bɔɔl laniki bɔ yɛiŋ akɔ a ŋkɔŋ
a.
12 Bɔ bəduli ka bum gia yi Nyɔ. Bəkaŋa
bəmbum bəduli bà bɔ nǐ kɔ Bəglik , bəh
bənyuku bəduli bà bɔ nǐ kɔ tə Bəglik bum tə.
13 Ayakalə, Bəju bə Tɛsalɔnika bi wɔkɔ a
Bɔɔl tsə lɔ ka fukuki gia yi Nyɔ i Bɛlia, bɔ ka
bɔŋ tsə tə fɛiŋ, nyini mbaŋ wi bəni bɔ yisi
bəŋgəkə.
14 Bəni bə bumni ka dzaka a Bɔɔl nyə
akisəkə wi tsə i kinchwɔ kimbum kpəŋ.
Ayakalə, Silas bəh Timɔti baaŋ a Bɛlia.
15 Bəni bà bɔ nǐ tsə i chiŋsi Bɔɔl, tsə buku
i Atɛn ka bee wi fɛiŋ. Jɔbi wə bɔ nǐ fiəniki
dzəki Bɔɔl faaŋ bɔ bəh ntum, a bɔ tsô lâka
i Silas bəh Timɔti a bɔ mômsi wâkli i dzô
bûku i ŋgaiŋ wə.

Bɔɔl ka numki i Atɛn

16 Bɔɔl ka wɔkɔliki Silas bəh Timɔti i Atɛn.
Jɔbi wə wi nǐ nyaniki fɛiŋ, wi yɛiŋ num
kwili wiwɔ jikə bəh mimɔsɔ, yi nəŋni shɔm
yi nalə.
17 Ayakadəiŋ, wi ka tsə i juŋ yi tsani yi
Bəju wə dzaka bəh bɔ, tasi bəh bəni bà bɔ nǐ
kɔkə Bəju bɔ tsa tə Nyɔ fɛiŋ. Wi chu dzaka tə
chɔkɔ bichi i di bi shi wə bəh bəni bà bɔ nǐ
shiki dzəki fɛiŋ.
18 Bəni bə lanini bədɔkɔ bà bə nǐ bɔɔŋki bɔ
a Ɛbikəlia bəh bà bə nǐ bɔɔŋki bɔ a Sitɔyik nǐ
nyə dzə tə ka gukuliki bɔ bəh Bɔɔl. Si Bɔɔl
nǐ fukuki kɔm Jisɔs bəh ndza wi kpi, bədɔkɔ
ka bikəki a, “Kiyuŋ kələ kɔmki dzaka a nə
a?” Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, “Yi kɔ ka wi fukuki
kɔm bənyɔ bə bəni bədɔkɔ.”
19 Ayakadəiŋ, bɔ ka dzɔ Bɔɔl bəh bɔ tsə
i kijuŋni kə bɔ nǐ bɔɔŋki i já yibɔ wə a
Aleɔbagus* bɔ dzaka i wi a, “Buku nəŋki i
chu wɔkɔ kɔm nlani wimfiaŋ wələ wɔ dzəki
bəh wi lə.
20 Wɔ dzakaki gia yidɔkɔ maka buku num
wɔkɔ yi. Ayakadəiŋ, buku nəŋki i kiə fwu wi
gia yiwɔ.”
21 (Bəni bə Atɛn bəh bəni bədzəni bà fɛiŋ
nǐ shi kɔ fibɔ a wɔkɔliki gia yimfiaŋ chu
dzaka kɔm yi).

22 Bɔɔl ka dza num bɛiŋ i kintəəŋ ki
Aleɔbagus nshiŋ, dzaka a, “Bəni bə Atɛn,
mih yɛiŋ a i dzáh yichi wə a mbɛiŋ kɔksiki
bənyɔ nalə.
23 Mih dzakaki lə, kɔm mih ni nyaniki
nnyaki i kwili wimbɛiŋ kintəəŋ, mih tsɛiŋ
bidi biə mbɛiŋ tsaki bənyɔ yɛiŋ, mih yɛiŋ
bitɔŋ bi fəni gia bidɔkɔ num bə nyaka i yɛiŋ
wə a, ‘I nyɔ wə bə kiəki kə.’ Nyɔ wiwɔ wə
mbɛiŋ tsaki i wi, wə bə kiəki kə, akɔ wi wə
mih ki fukuki i mbɛiŋ i liə.
24 Nyɔ wələ kɔ wə wi nǐ maa mbi wələ bəh
biɛiŋ bichi biə bi kɔ yɛiŋ wə. Akɔ wi Ŋkuŋ
wi bɔɔli bəh nshwaiŋ, wi nɔ kə i juŋ yi fəni
yi gia wə yə a maa bəni.
25 Wi dzaki kə fiɛŋ fidɔkɔ fiə wi tsɛiŋki
a mi nɔm i wi, kɔm akɔ wi wə wi nyaki
bəni bəchi kiŋ'waka ka bɔ numki bəwɔm bəh
biɛiŋ bichi biə bɔ nəŋki.
26 Wi nǐ kɔ wi fə chwɔŋkijuŋ ki bəni bəchi
buku i mi wimu ka bɔ bi nɔ i nshwaiŋ
yələ yichi wə. Ka wi fə yakadəiŋ num wi
nǐ kɛiŋsi lɔ jɔbi wə bɔ bi numki fɛiŋ bəh
kiŋgɔksi ki di biə bɔ bi nɔki yɛiŋ wə.
27 Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka bəni bi nəŋki
nnyaki wi, a jɔbi widɔkɔ bɔ bi yɛiŋ lə i wi wə.
Ayakalə, Nyɔ kɔkə i dzəh yi dəəŋ i mi widɔkɔ
wə i bukumbɛiŋ kintəəŋ.
28 Gia yələ kɔ a liŋ asi mi widɔkɔ nǐ dzaka
lɔ a,

‘Akɔ wi, wi fəki ka bukumbɛiŋ nɔki, nyani,
chu num asi bukumbɛiŋ kɔ.’

Mi wimbɛiŋ wi kichum widɔkɔ nǐ dzaka tə
a,

‘Buku tɔksi kɔ bwa bu.’

29 Asi bukumbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ, yakadəiŋ
bukumbɛiŋ ma kwakaki a Nyɔ bwɔsiki fiɛŋ
fiə a kɛiŋsi mi bəh mfi bi, biəŋə bəh chwaka
ki kpɔ, nabə a bə kɛiŋsi bəh təh.

* **17:19** Kinjuŋni kələ kɔ di biə bɔ nǐ shiki sisiki migiani midɔkɔ i tumi ki Atɛn wə, chu saka bənsaka fɛiŋ.

30 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ bəni kɛiŋ i jisi wə, fə
biɛiŋ bichu biələ, Nyɔ beeka. Ayakalə, i liə
wi dzaka i mi wichi a bɔ kwûni shɔ́m yibɔ.
31 Bɔ kwûni kɔm wi jiə chɔkɔ biə wi bi saka
mbi wichi yɛiŋ biəli i dzəh yi chəŋ wə. Wi
babwili lɔ mi wə wi ni sakaki. Yələ kɔ num
wi chusi lɔ i mi wichi a, akɔ ŋkɔŋ asi wi nǐ
dzasi mi wiwɔ i kpi wə."
32 Si Bɔɔl dzaka yakadəiŋ, bɔ wɔkɔ kɔm
ndza wi kpi, bəni bədɔkɔ dza ka suŋuki wi.
Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, "Buku nəŋki lə i chu
wɔkɔ kɔm gia yələ wɔ dzakaki lə."
33 Ayakadəiŋ, Bɔɔl ka buku bee bɔ.
34 Ayakalə, bəni bədɔkɔ bum gia yə wi nǐ
dzakaki, ka chiŋni wi. Mi widɔkɔ i bɔ wə nǐ
kɔ Diɔnisius wə wi nǐ kɔ mi wi kijuŋni wi
Aleɔbagus, widɔkɔ nǐ kɔ miŋkpaŋa yɛli wi
num Damalis bəh bəni bədɔkɔ tə.

18

Bɔɔl tsə i Kɔlɛn

1 I yəmaka jum, Bɔɔl nyə i Atɛn tsə i kwili
wi Kɔlɛn.
2 Si wi tsə fɛiŋ, bɔ mi wi Ju widɔkɔ baŋsi
yɛli wi num Akpwila, num bə nǐ bwɔ wi i
Bɔntus. Akpwila nǐ kukti dzə i Itali bəh kpə
wi Blisilia, kɔm Klawdius ŋkuŋ wi Lum nǐ
kɔ wi tsəsi ja a, Bəju bəchi buku i Lum. Bɔɔl
ka laa njikə i bɔ,
3 ka tsə yɛiŋ bɔ kɛiŋsi dzú yə bə baŋki bitaŋ
yɛiŋ, a num tə a nɔm wə wi Bɔɔl nǐ nɔmki.
Kɔm yaka, wi ka nɔki fɛiŋ, bəh bɔ nɔm.
4 Aka numki i kaŋ yi mbam wə yichi, wi
ka tsəki i juŋ yi tsani wə, dzaka i Bəju bəh i
Bəglik məmsi i fə a bɔ bûm gia yə wi laniki.
5 I jɔbi wə Silas bəh Timɔti nǐ buku i
Masedɔnia dzə, Bɔɔl ka dzɔ jɔbi wi wichi
ka fukuki num gia yi Nyɔ, chusi i Bəju a,
Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka kɔ Jisɔs.
6 Ayakalə, Bəju bəwɔ ka nyə ka waliki
gia yə wi nǐ dzakaki, tɔyi wi. Wi ka nəŋni
bəmbuŋ i gwu yi wə dzaka i bɔ a, "Kpi
yimbɛiŋ kɔ i mbɛiŋ kaŋ. Kaŋ yiŋ kɔkə yɛiŋ.
Ayaka i yisi i liə, mih tsəki num i bəni bà bɔ
kɔkə Bəju."
7 Wi ka bee bɔ, buku tsə ka nɔki num bəh
mi widɔkɔ a num kə mi wi Ju, mi wiwɔ nǐ kɔ
mi wi kɔksi Nyɔ, yɛli wi num Titius Justus,
kwili wi num kɔmsi i juŋ yi tsani wə.
8 Klisbus wə wi kɔ fwu i juŋ yi tsani wə
bəh bəni bəchi bà i wi dzu jiə shɔ́m yibɔ i
Bah. Bəni bə Kɔlɛn bəduli ka wɔkɔki si Bɔɔl
fukuki kɔm Jisɔs, bum, bə ka juliki bɔ i bɔkɔ.
9 A dzə num chɔkɔ bidɔkɔ nchɔkɔ, Bah
dzaka i Bɔɔl i fiɛŋ wə aka ndəmsi a, "Ma
lwâki, wɔ fûku tsə a bəh gia yiŋ. Kiə wɔ ki
bêe kə yi,
10 kɔm mih kɔlə bəh wɔ, ayaka mi widɔkɔ
kɔkə i fə na gia yidɔkɔ bəh wɔ fɛiŋ. Bəni bəŋ
kɔlə i kikwili kələ wə bəduli."
11 Ayakadəiŋ, Bɔɔl ka fə jia yichili fɛiŋ bəh
kiŋka, lani bəni bəh gia yi Nyɔ.
12 I jɔbi wə Bɔɔl nǐ kɔ fɛiŋ, Galiɔ dzə num
mi wi nsaka i kimbu ki Akɛya wə, Bəju ka
juŋni gwu yibɔ kwa wi tsə bəh wi i juŋ yi
nsaka wə,
13 dzaka i Galiɔ a, "Mi wələ məmsiki i
fiəniki fwu ki bəni a bɔ kɔksiki Nyɔ i dzə́h
yidɔkɔ wə chi chi a num kə si bənchi nəŋki."
14 Asi Bɔɔl nǐ dza a ŋgaiŋ dzaka, Galiɔ
dza bəh ndzaka, dzaka i Bəju bəwɔ a, "Bəju
mbɛiŋ wôkɔli, asi kɔ a gia yələ numki gia
yichu yidɔkɔ mi wələ fə, nabə a wi gbɔ i nchi
widɔkɔ wə, ma mih kaŋa shɔm i wɔkɔli gia
yə mbɛiŋ dzakaki.
15 Ayakalə, si akɔ gia yi gukulini kɔm já
bəh kiyɛli bəh bənchi bəmbɛiŋ, mbɛiŋ kêiŋsi
yi a mbɛiŋ mbɛiŋ. Kɔm mih ni saka kə
yəmaka gia."
16 Si wi dzaka yaka, ka kɔŋŋ bɔ, bɔ buku i
juŋ yi nsaka mə.
17 Bɔ bəchi ka dza liəni i Sɔstɛnes tikwili
wi juŋ yi tsani wə, ka twɛiŋ wi i juŋ yi nsaka
nshiŋ. Galiɔ nəki kaŋa kə jɔbi i yəmaka gia
wə.

Bɔɔl fiəni chu i Antiɔk

18 I yəmaka jum, Bɔɔl chu nɔ i Kɔlɛn bəh
bəni bə bumni i kaŋ yiduli wə, ka bi dza
bee bɔ, bɔ bəh Blisilia bəh Akpwila ka liə i
ŋgwuki wimbum mə i tsəki i Silia. Si bɔ dza i
Sɛŋklia di biə bɔ nǐ liə i ŋgwuki wimbum mə,
Bɔɔl kəə fwu wi kɔm kiŋkaka kə wi nǐ fə i Nyɔ.
19 Bɔ tsə buku i Ɛfɛsus, Bɔɔl bee Blisilia
bəh Akpwila fɛiŋ, tsə mfih num i juŋ yi tsani
yi Bəju wə, dzaka bɔ Bəju bà fɛiŋ.
20 Bɔ tsa a wi chû nô bəh bɔ i kaŋ yiduli
wə, wi nəiŋma.
21 Ayakalə, i jɔbi wə wi nǐ nyəki, wi dzaka
i bɔ a, "Mih ni fiəni dzə lə i jɔbi wə Nyɔ ka
bum." Si wi dzaka yakadəiŋ, ka liə i ŋgwuki
wə nyə i Ɛfɛsus.

22 Ŋgwuki wiwɔ tsə buku i Kaysalia, Bɔɔl
buku fɛiŋ, yaka tsə bɔni i kijuŋni ki bəni bə
bumni i Jɛlusalɛm, ka nyə shi tsə i Antiɔk.
23 Wi nǐ tsəsi jɔbi widɔkɔ fɛiŋ, ka fiəni nyə
ka nyaniki i di di wə i bimbu bi Galɛshia wə
bəh bi Fligia wə, shili shóm yi bəni bə bumni
fɛiŋ.

Abɔlɔs fuku gia yi Nyɔ i Ɛfɛsus

24 Mi wi Ju widɔkɔ nǐ nyə dzə i Ɛfɛsus
yɛli wi num Abɔlɔs, num bə nǐ bwɔ wi i
Alɛksandia. A nǐ kɔ mi wi kiə ndzaka, chu
kiə Kiŋwakti ki Nyɔ nalə.
25 Bə nǐ kɔ bə lani lɔ wi bəh dzəh yə Bah
chusiki, wi ka fiki bəh nlani kɔm Jisɔs, lani
bəni chəŋ. Ayakalə, wi nǐ kiəki shəŋ a gia yə
Jɔn nǐ fukuki juli bəni i bɔkɔ.
26 Si wi dzə i Ɛfɛsus, ka yisi i laniki bəni
i juŋ yi tsani wə chu lwa kə. Blisilia bəh
Akpwila ka wɔkɔ si wi laniki yaka, dzɔ wi,
tsə ka chu təfi baiŋsi wi nalə si Dzəh yi Nyɔ
chusiki.
27 Abɔlɔs dza ka kwakaki a ŋgaiŋ si kɔlə
i ndaŋ tsə i kimbu ki Akɛya wə. Bəni bə
bumni bà bɔ nǐ kɔ i Ɛfɛsus ka gamti wi,
nyaka kiŋwakti i mbaŋ wi bəni bə bumni bà
bɔ nǐ kɔ i Akɛya, təbi a, bɔ dzô wi. I jɔbi wə
wi ni tsə fɛiŋ, wi lansi gamti bəni bə bumni
nalə, bəni bələ nǐ kɔ bà Nyɔ nǐ chusi shɔm
yi yindzɔŋni i bɔ, ayaka fə bɔ jiə shóm i Jisɔs
wə.
28 Wi gukuli bəh Bəju i shi bɛiŋ, ŋgukuli
wiwɔ num kə wi twɛsi, wi gaka bɔ, chusi i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə a Jisɔs kɔ Kimbwili wə
Nyɔ nǐ kaka.

19

Bɔɔl tsə i Ɛfɛsus

1 A nǐ kɔ i jɔbi wə Abɔlɔs nǐ kɔ i Kɔlɛn, Bɔɔl
dza dzɔ dzəh yi jum wə i kimbu kə wi nǐ
nyani yɛiŋ, dzə i Ɛfɛsus. Si wi dzə fɛiŋ wi
yɛiŋ mbaŋ wi bəni bə bumni bədɔkɔ,
2 bikə i bɔ a, “Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ dzə alə i
mbɛiŋ wə, i jɔbi wə mbɛiŋ nǐ jiə shɔm i Jisɔs
wə a?” Bɔ chukuli a, “Buku ka num wɔkɔ
dəkə a gia yidɔkɔ kɔlə ka Kiŋ'waka ki Baiŋni.”
3 Bɔɔl bikə i bɔ a, “A kabə num yaka, bə nǐ
juli mbɛiŋ i bɔkɔ kɔm nə la?” Bɔ chukuli a,
“Bə nǐ juli buku i bɔkɔ biəli si Jɔn nǐ fukuki.”
4 Bɔɔl ka dzaka i bɔ a, “Jɔn nǐ juliki bəni
i bɔkɔ i chusi a bɔ nǐ kwuni shóm yibɔ, wi
nǐ dzakaki a bɔ bûm num i mi wə wi dzəki
i ŋgaiŋ jum, ayaka mi wə wi nǐ dzakaki kɔ
Jisɔs.”
5 Bəni bəwɔ wɔkɔ si Bɔɔl dzaka yakadəiŋ,
bə ka juli bɔ i bɔkɔ num i yɛli wi Bah Jisɔs
wə.
6 Bɔɔl jiə kaŋ i bɔ wə, Kiŋ'waka ki Baiŋni
ka dzə i bɔ wə. Bɔ dza ka dzakaki já yidɔkɔ
bɔ kiə kə yi, ka chu fukuki tə i bəni gia yə bɔ
wɔkɔ si Nyɔ dzakaki.
7 Bəni bəwɔ nǐ kɔ ka jwɔfi ntsɔ bəfa.
8 Bɔɔl ka numki a i Ɛfɛsus, ka tsəki i juŋ yi
tsani wə i kifiəŋŋ kitali wə, dzaka i bəni chu
lwa kə. Bəh bɔ gukuli bəŋgukuli, wi məmsi i
fə a bɔ bûm gia yə wi dzakaki kɔm ŋkuŋ bi
Nyɔ.
9 Bəni bədɔkɔ ləkə kifwu, nəiŋ i bum, ka
dzakaki ja yichu i bəni nshiŋ kɔm dzəh yi
Bah. Bɔɔl ka bee bɔ, dzɔ mbaŋ wi bəni
bə bumni bəh bɔ tsə num i juŋ yi lanini
yi Taylanus wə, ka dzakaki i bɔ fɛiŋ chɔkɔ
bichi.
10 Bɔɔl fə yaka lə i jía wə yifa. Ayakadəiŋ,
Bəju bəh Bəglik bəchi bà i tumi ki Ɛsia wə
fɛiŋ wɔkɔ gia yi Bah.

Bwa bə Sikɛfa ka fukuliki Bɔɔl

11 Bɔɔl nǐ kɔ, Nyɔ nǐ fəki, wi ka fəki gia yi
kaŋyini num yi dzaka ki wɔmni.
12 Bə nǐ dzɔki na finaiŋ fiɛŋ fi, ka
kinchumni kimbuŋ nabə mbuŋ wi nɔm, tsə
kɔm mi wi jwɛiŋ yɛiŋ, wi bɔnih a bɔninih
kɔŋ a numki na mi wə wi kaŋaki kiŋ'waka
kichu i gwu wə, ki buku.
13 Bəju bədɔkɔ bà bɔ nǐ nyaniki bwi-
liki biŋ'waka bichu i bəni wə, bɔ dza ka
məmsiki i bɔɔŋki yɛli wi Bah Jisɔs, ka bɔ
bwili biŋ'waka bichu biwɔ. Mi ka dzaki
dzakaki i biŋ'waka bichu a, “Mih bwiliki wɔ
i yɛli wi Jisɔs wə Bɔɔl fukuki.”
14 Bəni bà bɔ nǐ məmsiki gia yiwɔ nǐ kɔ
nanitaŋ, a nǐ kɔ bwa bə Sikɛfa wə fwu wi
bətii mfə gia wi Bəju.
15 Ayaka kiŋ'waka kichu ka bi bikə i bɔ
a, “Mih kiəki lə Jisɔs, kiə tə Bɔɔl, mbɛiŋ kɔ
fimbɛiŋ num bə ndə a?”
16 Mi wə kiŋ'waka kichu kiwɔ nǐ kɔ i gwu yi
wə dza chufi kwa lɔ bəni bəwɔ bəchi, kwɔksi
bɔ i kuku, bɔ kwini buku i juŋ yi mi wiwɔ
mə, a bəh chwɔŋ kiyəə bəh biəkə i gwu wə.

17 Bəju bəh Bəglik bəchi bà bɔ nǐ nɔki i
Ɛfɛsus wɔkɔ kɔm gia yiwɔ, ka lwaki. Ayaka
bəni yisi i kɔksiki yɛli wi Bah Jisɔs, tsə a
ninshiŋ.
18 Bəni bəduli bà bɔ nǐ kɔ num bəni bə
bumni ka dzəki fukuki chu təyi gia yichi
yichu yə bɔ nǐ fəki i nyumi wə.
19 Bədɔkɔ bəduli bà bɔ nǐ fəki mfim, juŋni
biŋwakti bibɔ bi mfim, dzə fɛiŋ ka kpa i
bəni nshiŋ. Ayaka bə fa kpɔ wi biŋwakti
biwɔ wichi, wi buku bənchuku mbaŋshi
(50,000).*
20 Ayakadəiŋ, gia yələ yichi fə gia yi Bah
liə i shɔ́m yi bəni wə nalə, ka waŋki tsəki a
ninshiŋ ninshiŋ.

Bəni yisi ndani i Ɛfɛsus

21 Si yəmaka nǐ tsə, Bɔɔl yɛiŋ a ŋgaiŋ ni
tsə lə i Jɛlusalɛm, a i jɔbi wə ŋgaiŋ ni nyəki,
ŋgaiŋ ni tsə dzəh i bimbu bi Masedɔnia bəh
bi Akɛya. Wi ka chu dzaka a, “Mih ka ni
tsə buku i Jɛlusalɛm, ma mih ni kaŋaki i tsə
buku tə i Lum.”
22 Wi ka yisi faaŋ bəni bəfa i ninshiŋ, a
num Timɔti bəh Ɛlastus bà bɔ nǐ gamtiki wi,
bɔ tsə i ninshiŋ i Masedɔnia. Wi baaŋ chu
nɔ dzɔ i Ɛsia twɛsi.
23 A num jɔbi wiwɔ, ndani nǐ dza yisi i
Ɛfɛsus kɔm dzəh yi Bah a kɔbi kə wi twɛsi.
24 Tii wi biəŋni biɛiŋ widɔkɔ nǐ kɔ fɛiŋ, yɛli
num Dɛmitiyus, wi nǐ shi kɔ a biəŋki biɛiŋ
biə bi bwɔsiki juŋ yi fəni yi gia yi nyɔ wə bɔ
nǐ bɔɔŋki a Atɛmis.† Nɔm wələ nǐ dzəki lə bəh
kpɔ i bəni bà bɔ biəŋki biɛiŋ biwɔ a kɔbi kə
wi twɛsi.
25 Dɛmitiyus ka juŋni bəni bà bɔ nǐ biəŋki
biɛiŋ biwɔ bichi, bəh bəni bà bɔ nǐ nɔmki
ŋkaiŋni wi nɔm wiwɔ, bɔ juŋni dzə. Wi ka
dzaka i bɔ a, “Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ kiəki
alə, a nɔm wələ kɔ wə bukumbɛiŋ kafiki kpɔ
yɛiŋ.
26 Mbɛiŋ yɛiŋki lə chu wɔkɔ gia yə fimbwə
fiələ bə bɔɔŋki a Bɔɔl si wi fəki. Wi nyaniki
dzakaki a bənyɔ bà, bə kɛiŋsi a num bəh kaŋ
kɔkə bənyɔ. Wi fə lɔ yaka, ka fiəni mfi bi
bəni bəduli i fa Ɛfɛsus, wi si bɔɔŋ fiəni tə bəni
bə Ɛsia bəchi, bɔ ka bum i wi.
27 Mih yɛiŋ a nɔm wibukumbɛiŋ wələ ni
kwati lə yɛli wichu. A kɔbi shəŋ ayaka, juŋ
yi fəni yi gia yi nyɔ wimbum wi kpaŋni wə
Atɛmis wələ yi ni fiəni i fiɛŋ fi kilɔlɔ. Yi ka
num yakadəiŋ, ma yi ni numki a bə ŋgəmsi
lɔ nyɔ wimbum wələ wə wi kɔ bə kɔksi i Ɛsia
wichi, mbi wələ wichi kɔksi tə wi.”
28 Si bəni bəwɔ wɔkɔ yaka, shɔ́m bɔkɔ bɔ.
Bɔ ka yisi i wiliki, dzakayi a, “Atɛmis wi
Ɛfɛsus kɔ nyɔ wimbum.”
29 Kwili wiwɔ wichi nəŋni. Mbaŋ wi bəni
bà bɔ nǐ juŋni ka liəni i Gayus bəh Alistakus
wə, a num bəni bə Masedɔnia bà bɔ nǐ
nyaniki bɔ bəh Bɔɔl, guku tsə bəh bɔ i juŋ yi
juŋnini a chu num yi nəni.
30 Bɔɔl ka nəŋki i liə tsə i ninshiŋ wi mbaŋ
wiwɔ, bəni bə bumni nəiŋ.
31 Bəni bəmbum bədɔkɔ, a kaŋa bɔ tumi
kiwɔ bɔ num nsɛiŋ yi fɛiŋ, chu faaŋ ntum i
wi, tsa a, wi ma môm i tôm gvu wi fɛiŋ.
32 Mbaŋ wi bəni bà bɔ juŋni dza nəŋni ka
wiliki na dəiŋ. Ayaka bədɔkɔ ni wiliki tsəki
lə, bədɔkɔ wili tsə lə. Bəni bəduli nəki kiə kə
gia yə bɔ si juŋni fɛiŋ kɔm yi.
33 Bəju ka dzɔ Alɛksanda tsəsi i ninshiŋ
i mbaŋ wi bəni wə, bəni bədɔkɔ yɛiŋ ka
kwakaki a wi kiəki lə gia yidɔkɔ yɛiŋ. Wi ka
chiki bəni bəh kaŋ ka wi baŋyiki gwu yi.
34 Jɔbi wə bəni bəwɔ nǐ kiə a Alɛksanda kɔ
mi wi Ju, bɔ chu wili kaasi tsə sə a ninshiŋ a
i mi wimu wə, dzakayi a, “Atɛmis wi Ɛfɛsus
kɔ nyɔ wimbum.” Ayaka bɔ wili yakadəiŋ, i
tsə buku i mbiəŋə wifa wə.
35 Mi wi nyakani wi Kwili wimbum wiwɔ
ka dza chi bɔ, bɔ kpichumi. Wi bikə i bɔ a,
“Bəni bə Ɛfɛsus, mi kɔlə wə wi məŋniki a, akɔ
bukumbɛiŋ bəni bə Ɛfɛsus bà bɔ kaŋaki juŋ
yi fəni yi gia yi nyɔ wi Atɛmis, bəh təh wi nyɔ
wə wi nǐ gbɔ i bɛiŋ a?
36 Si mi məŋ wə wi kɔ i gukuliki gia yələ,
mbɛiŋ kaŋaki i kpîchumi məŋ, mbɛiŋ ma
fâki ka bəni bə yuŋsini.
37 Mbɛiŋ dzə bəh bəni bələ fa maka
bɔ chwɔ fiɛŋ i juŋ yi bənyɔ wə, nabə i
dzaka ja yichu yidɔkɔ kɔm bənyɔ wi kpaŋni
wibukumbɛiŋ wələ.
38 A kabə num a, Dɛmitiyus bəh bəni bu
kaŋaki lə nsaka bəh mi widɔkɔ, chɔkɔ biə bə
si saka bənsaka yɛiŋ kɔlə, biə bɔ kɔ tsə yɛiŋ
bəni bà bɔ sakaki bənsaka bəh bɔ saka.
39 Gia yidɔkɔ kabə kɛiŋki yə mbɛiŋ nəŋki
yi tsə yələ, bə ni tsɛiŋ ləkə i yɛiŋ kintəəŋ i

* **19:19** Kikpɔ kələ nǐ kɔ dzəkə wimu num ŋgɔm wi mi wi nɔm i chɔkɔ wə. † **19:24** Atɛmis nǐ kɔ nyɔ wi dzəiŋ i Bəglik.

kijuŋni ki bətii kwili wə.
40 Mih dzakaki lə, kɔm mih yɛiŋ a gia
yi daiŋ kɔlə i ləkə bukumbɛiŋ i gia wə, a
bukumbɛiŋ kɔ, num bə yisi ndani. Yi ka
num yakadəiŋ, bukumbɛiŋ ma ni chu kaŋa
na gia yi chəŋ yə bə kɔ i chukuli."
41 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka i ki-
juŋni kiwɔ gâali.

20

Bɔɔl tsə i Masedɔnia bəh Glees

1 Asi ndani biə i Ɛfɛsus nǐ kaa, Bɔɔl bɔɔŋ
mbaŋ wi bəni bə bumni, təfi bɔ ka bɔni bɔ
ka nyə i tsəki i Masedɔnia.
2 Wi tsə nyani jikə bimbu biwɔ fɛiŋ wə,
shili shɔ́m yi bəni bə bumni nalə, ka daŋsi
tsə i Glees,
3 nɔ fɛiŋ kifiəŋŋ kitali. Wi dza a ŋgaiŋ
nəŋki i tsə liə i ŋgwuki wimbum wə i tsə i
Silia, ka wɔkɔ a Bəju gbɔki wi i dzəh. Wi ka
yɛiŋ a yi ndzɔŋki lə a ŋgaiŋ fiəni tsə dzəh i
Masedɔnia.
4 Wi ni nyaniki bɔ bəh Sɔbata wə waiŋ
Bilus wi Bɛlia, bəh Alistakus bəh Sɛkundus
bə Tɛsalɔnika, bəh Gayus wi Dɛlbi, bəh
Timɔti, bəh Tichikus bəh Təfimus bà bɔ nǐ
kɔ bəni bə Ɛsia.
5 Bəni bələ ka tsə i ninshiŋ ka wɔkɔli buku
bəh Bɔɔl i Təwas.
6 Ayaka Dzini bi Blɛd wə bə ka jiə dəkə
dzɔɔŋ yɛiŋ tsə, buku liə ŋgwuki wimbum i
Filibi, dzɔ kaŋ yite i kwati bɔ ka chiŋni bəh
bɔ i Təwas, buku bɔ nɔ fɛiŋ kaŋ nanitaŋ.

Bɔɔl chu jikə kijuŋni ki Təwas

7 A dzə num i chɔkɔ bi ninshiŋ wə i shi
wə, buku bəh kijuŋni, juŋni i fijɔbi i gbɛ blɛd.
Si Bɔɔl nǐ kɔ i buku nyə kichwɔŋɔchwɔŋ, wi
ka yisi i dzakaki i bɔ, ka dzaka i tsə buku
nchɔkɔ kintəəŋ.
8 Buku bɔ nǐ kɔ num i kimbu ki juŋ yi bɛiŋ
wə, bimbainŋsi baiŋ fɛiŋ numə biduli.
9 Waiŋ sumi widɔkɔ yɛli wi num Yutikus
num i wundu wə. Wi ka dza yisi i nɔki, si
Bɔɔl nǐ dzakaki tsəki a dzakani. I jɔbi wiwɔ
wə wi gɔkɔ kinu, ka dza fɛiŋ gbɔ shi i kuku,
fɛiŋ nǐ kɔ juŋ yi tumnini yitali i yisi i kuku.
Ayaka bɔ tsə dzɔ wi num wi kpi lɔ.
10 Bɔɔl shi tsə ŋgwuŋ i wi bɛiŋ, maŋni
wi dzaka i bəni a, "Wi kɛiŋki lə, mbɛiŋ ki
nyûfiki kə gwu yimbɛiŋ."
11 Bɔɔl fiəni yaka i kimbu ki bɛiŋ kiwɔ mə,
gbɛ blɛd dzi, ka chu yisi i dzakaki bəndzaka
chɔkɔ wɔɔ wi ka nyə.
12 Bəni ka dzɔ sumi wiwɔ kwɛ bəh wi i dzu
wi num wiwɔm, shɔm yibɔ də nalə.

Bɔɔl nya ntəfi i bətii kijuŋni bə Ɛfɛsus

13 Buku liə i ŋgwuki wimbum mə i bɔkɔ, ka
tsə i Asɔs, si Bɔɔl nǐ sisi jiə a, akɔ fɛiŋ di biə
buku nǐ dzɔ wi. Wi nǐ dzaka yakadəiŋ, kɔm
wi nǐ nəŋki i nyani bəh gvu.
14 Wi ka kwati buku i Asɔs, buku ka dzɔ
wi i ŋgwuki wə, buku bɔ tsə buku i Mitilin.
15 Buku ka nyə fɛiŋ i ŋgwuki wə, chɔkɔ
buku wɔɔ, buku dzə i kɔmsi i Kiɔs, tsə, chɔkɔ
chu buku wɔɔ, buku dzə buku i Samɔs,
chu tsə, chɔkɔ chu buku wɔɔ, buku ka liə i
Miletus.
16 Buku nǐ nyaniki yakadəiŋ, kwaŋ tsə i
Ɛfɛsus kɔm Bɔɔl nǐ kɔŋki kə i wɔɔ jɔbi i Ɛsia.
Wi nǐ fɔbliki tsəki yaka kɔm a yuwidɔkɔ
ŋgaiŋ kɔlə ni tsə buku i Jɛlusalɛm i chɔkɔ bi
Dzini bi Bɛntekɔs wə.
17 Si buku liə i Miletus, Bɔɔl faaŋ ntum i
bətii kijuŋni ki bəni bə bumni i Ɛfɛsus a bɔ
dzə yɛiŋ ŋgaiŋ.
18 Bɔ dzə, wi dzaka i bɔ a, "Mbɛiŋ kiəki lə
si nɔni kəŋŋ nǐ kɔ bəh mbɛiŋ i yisi i chɔkɔ bi
ninshiŋ biə mih nǐ tɔm gvu yiŋ i nshwaiŋ yi
Ɛsia wə.
19 Mih nǐ kɔ num mih shisi gwu yiŋ, ka
nɔmki i Nyɔ bə mindəm i dzə́kəh yiŋ chɛiŋ.
Mih chu yɛiŋ bəŋgəkə i dzə́h yiduli wə si
Bəju nǐ bwaŋki gvu i mih chɛiŋ.
20 Mbɛiŋ chu kiəki lə tə si mih nǐ laniki
mbɛiŋ i bəni kintəəŋ, chu nyani nlani i juŋ
juŋ wə. Mih nǐ nyumiki kə gia yidɔkɔ yə yi
kɔ i gamti mbɛiŋ.
21 Mih nǐ fukuki shəŋ num a gia yimu i
Bəju bəh bəni bà bɔ kɔkə Bəju, fuku a bɔ
kwûni shɔ́m yibɔ, yi fiâni dzâ i Nyɔ, bəh i jǐə
shɔ́m i Bah wibukumbɛiŋ wə Jisɔs Klistus.
22 I liə, mbɛiŋ wɔ̂kɔli, mih tsəki i Jɛlusalɛm
num asi Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i mih, mih
kiəki kə a, akɔ tsə num nə bəh mih fɛiŋ.
23 Gia yə mih kiəki kɔ a di bichi biə mih
tsəki i fɛiŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋni fukuki lə i
mih, a nsəŋ bəh ŋgəkə wɔkɔliki mih i nin-
shiŋ.
24 Ayakalə, mih yɛiŋki kə nɔni kəŋŋ, a akɔ
fiɛŋ fidɔkɔ, a kɔbi a mih kâasi lə nɔm wə Bah
Jisɔs kɔ wi nya i mih, yi num a, mih fûkuki

ntum wi ndzəŋni kəm si Nyɔ chusi shəm yi yindzəŋni i bəni.

25 I liə, mbɛiŋ wôkəli, mih kiəki kə a mi widəkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ kələ wə buku bɔ nǐ kɔ mih fuku kəm ŋkuŋ bi Nyɔ, bi chu yɛiŋ lə shi mbiŋ a.
26 Mih lansiki dzakaki i mbɛiŋ daiŋ a mi widəkɔ kabə num i mbɛiŋ kintəəŋ wi num i laka i liə, mih kaŋaki kə kaŋ yɛiŋ,
27 kəm mih nǐ ka nyumi i fuku gia yichi i mbɛiŋ yə Nyɔ kəŋki.
28 Jɔbi wə mbɛiŋ baaŋ, mbɛiŋ ka tôkniki bəh gwu yimbɛiŋ, bəh mbaŋ wi bəni bə bumni bà bɔ kɔ ka shwáŋ, bà Kiŋ'waka ki Baiŋni kɔ ki fə mbɛiŋ num kifwu i bɔ bɛiŋ. Mbɛiŋ nûmki bəntəkni shwáŋ i kijuŋni ki bəni bə Nyɔ bà wi nǐ taŋ bəh mwa mi Waiŋ wi.
29 Mih kiəki lə a mih nǐ ka fiəni gbaksi gwu, bəkwula ni dzə liə i mbaŋ wimbɛiŋ wə, ma bɔ ma ni bee mi widəkɔ i kwa.
30 Bəni bədəkɔ ni buku lə na i mbɛiŋ kintəəŋ, i fwəkyiki mbaŋ wi bəni bə bumni, guku bɔ, bɔ tsə i mbaŋ wibɔ wə.
31 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tôkniki, mbɛiŋ kwaka a mih lani mbɛiŋ bəchi i jía yitali wə, nchəkɔ bəh nshi bəh mindəm i dzákəh yiŋ chɛiŋ.

32 Mih nyaki mbɛiŋ i liə i kaŋ yi Nyɔ wə, bəh gia yi yə yi kɔ kɔm ŋgamti wi Nyɔ i bəni. Gia yələ kələ i fə mbɛiŋ kɔɔki, ka mbɛiŋ bi kwati di i di biə Nyɔ jiə i bəni bà wi fə a bɔ kɔ mbu.
33 Mih nǐ kaŋaki kə kindzəŋ i kpɔ wi mi wə nabə bəmbuŋ bu.
34 Mbɛiŋ kiə bindzɔŋ a, akɔ kaŋ yiŋ yələ yi nǐ nɔmki biɛiŋ bichi biə buku mbaŋ wuŋ nǐ nəŋki.
35 I biɛiŋ bichi biələ, mih nǐ chusiki i mbɛiŋ a, mi kaŋaki i nɔmki bindzɔŋ, ka wi ni gamtiki bəni bə ŋgəkə, kwaka si Bah Jisɔs nǐ dzaka a, 'Ndzəŋni bimbum kɔ bi mi wə wi nyaki, tsə bi mi wə wi dzɔki.' "

36 Si Bɔɔl dzaka kaasi yakadəiŋ, bəh bɔ ka tum binyu i kuku bəchi, tsa.
37 Ayaka bɔ dza gbɔ bəh mindəm ka dəki, maŋni Bɔɔl kɔmyi wi, a bə bɛsi.
38 Gia yə yi nǐ fə bɔ ka dəki bəh ŋga akɔ gia yə Bɔɔl nǐ dzaka a bɔ bi chu yɛiŋ kə shi bi. Bɔ ka tsə chiŋsi wi, wi liə i ŋgwuki wimbum mə.

21

Bɔɔl tsə i Jɛlusalɛm

1 Asi buku bəh Bɔɔl bəni, buku ka nyə fɛiŋ daŋ i ŋgwuki wimbum mə chəŋ, tsə buku i Kɔs. Chəkɔ buku wɔɔ, buku tsə i Lədəs, nyə fɛiŋ, tsə i Batala.
2 Si buku tsə buku fɛiŋ, yɛiŋ ŋgwuki wimbum widəkɔ wi tsə i Fənishia, buku liə yɛiŋ ka tsəki.
3 Buku yɛiŋ Sayblus, ka bee i tsɛiŋ yi kimiəkə wə ka daŋsi tsə buku i Taya i tumi ki Silia wə i di biə ŋgwuki nǐ kaŋaki i bwili biɛiŋ fɛiŋ.
4 Buku nəŋ bəni bə bumni fɛiŋ, buku bɔ nɔ kaŋ nanitaŋ. Kiŋ'waka ki Baiŋni fə, ka bɔ təfi Bɔɔl a wi ma môm i tsô i Jɛlusalɛm.
5 Buku bɔ nɔ, chəkɔ dzə kpɛiŋ ka buku nyə, buku ka kwa dzəh. Bɔ bəchi buku, bəkaŋa bəbɔ bəh bwa bəbɔ, i chiŋsi buku, buku bɔ buku i kwili wiwɔ kintəəŋ tsə buku i kinchwɔ kimbum kpəŋ, buku bɔ tum binyu i kuku, tsa ka bəni.
6 Buku liə i ŋgwuki mə, bɔ ka fiəni tsə i juŋ yibɔ wə.
7 Buku ka nyə i Taya, kwa dzəh, tsə buku i Tɔlɛmay. Buku bwa bə nih bə bumni bəni, ka nɔ kpaŋ wimu.
8 Chəkɔ buku wɔɔ, buku nyə tsə buku i Kaysalia, ka tsə i Filib dzu wə wi nǐ nyaniki fukuki gia yi Nyɔ, buku bɔ nɔ. Filib wələ nǐ kɔ mi wimu i mbaŋ wi bəni bà wə nanitaŋ bà bə nǐ sabi.
9 Wi kaŋa bwa bəkaŋa bənaa, bɔ kɛiŋ ki kiə kə bənyuku, bɔ nǐ fukuki i bəni gia yə bɔ wəkɔki Nyɔ dzakaki.
10 Buku num fɛiŋ i kaŋ yiduli wə, mi widəkɔ wə wi nǐ fukuki gia yə wi wəkɔki si Nyɔ dzakaki bi nyə i Judea shi dzə fɛiŋ, yɛli wi num Agabus.
11 Agabus dzə yɛiŋ buku, dzɔ chiŋni wi Bɔɔl, ka fiəni kaŋa gvu bəh kaŋ yi yɛiŋ, ka dzaka a, "Kiŋ'waka ki Baiŋni dzakaki a, akɔ asi Bəju bə Jɛlusalɛm bi kaŋa mi wə wi kaŋaki chiŋni wələ, i nya wi i kaŋ yi bəni bà bɔ kɔkə Bəju."
12 Buku wəkɔ yakadəiŋ, buku bəh bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ fɛiŋ ka tsaki Bɔɔl a wi ma tsô i Jɛlusalɛm.
13 Wi chukuli a, "Mbɛiŋ fəki num nə lə a? Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ dəki lə mbɛiŋ nəŋni

num shəm yiŋ a? Mih kɔ mih kɛiŋsi gwu a kɔbi a i liə i nsəŋ wə i Jɛlusalɛm shəŋ. Mih kɔ num mih chu kɛiŋsi tə gwu na i kpi fɛiŋ kɔm yɛli wi Bah Jisɔs."

14 Si dzəh nǐ ka num fɛiŋ i fə a wi kwûni kiŋkwaka ki, buku ka bee, ka dzaka shəŋ a, "Ma yi nûm asi Bah nəŋki."

15 Kaŋ yidɔkɔ tsə, buku juŋni biɛiŋ bibuku, ka yakaki tsəki i Jɛlusalɛm.

16 Bəni bə bumni bədɔkɔ bà i Kaysalia yaka buku bɔ, dzɔ tsə bəh buku i juŋ yi Manasi wə, i di biə buku nǐ kaŋaki i nɔki. Ayaka Manasi wələ nǐ kɔ mi wi Sayblus, a num mi widɔkɔ i kintəəŋ ki bəni bà bɔ nǐ yisi jiə shɔm i Jisɔs wə.

Bɔɔl laa njikə i Jɛm bəh bətii kijuŋni ki bəni bə bumni

17 Asi buku nǐ tsə buku i Jɛlusalɛm, bəni bə bumni bə fɛiŋ dzɔ buku bindzɔŋ.
18 Chɔkɔ buku wɔɔ, buku bəh Bɔɔl laa njikə i Jɛm, bətii bə kijuŋni bəchi nǐ kɔ tə fɛiŋ.

19 Bɔɔl ka bəni bɔ, ka dzaka gia yichi i bɔ yə Nyɔ nǐ fə i bəni bà bɔ kɔkə Bəju tsə dzəh i nɔm wə wi nǐ nɔmki.

20 Bɔ wɔkɔ yaka, ka yisi i tumki bikum bi Nyɔ. Ayakalə, bɔ dzaka i Bɔɔl a, "Waiŋnih wibuku, tsêiŋ si Bəju kɔ bɔ jiə shɔm i Jisɔs wə bənchuku bənchuku. Ayakalə, bɔ num yakadəiŋ bɔ kɛiŋ bɔ num i bənchi bə Muses wə na bəh ŋga,

21 Bə kɔ bə fuku lɔ i bɔ kɔm wɔ, a wɔ nyaniki laniki Bəju bà bɔ nɔki i tumi kidɔkɔ wə, a bɔ bee bənchi bə Muses, dzaka a, kiə bɔ ma sûuŋki bwa bəbɔ, bəh a kiə bɔ ma bîəliki nəni ki tumi kiwɔ.

22 Si yi kɔ yaka bɔ kaŋaki lə i ni kiə a wɔ dzə, bukumbɛiŋ ki fâki dəiŋ i liə?

23 Buku ni fuku lə i wɔ gia yə wɔ ni fê. Buku kaŋaki lə bəni fa bənaa num bɔ fə kiŋkaka i Nyɔ.

24 Dzô bɔ, mbɛiŋ bɔ tsâ wôkɔ shi bimbɛiŋ, wɔ gôm biɛiŋ bichi biə bə kaŋaki i gɔm ka bɔ tsâ kâə kifwu kibɔ. Wɔ ka fə yakadəiŋ, bəni bəchi ka ni kiə a wɔ jiəki lə tə bənchi bə Muses, ayaka gia yichi yə bə dzakaki kɔm wɔ yi ma ni numki ŋkɔŋ.

25 I bəni bə bumni bà bɔ kɔkə Bəju, buku kɔ num buku nǐ jiə kimfasi ka nyaka kiŋwakti chiŋsi i bɔ a, kiə bɔ ma dzîki biɛiŋ bidzini biə bə fə bimfə gia yɛiŋ i bənyɔ wə. Kiə bɔ ma dzîki mwa mi nyam. Kiə bɔ ma dzîki nyam yə yi kɔ maka bə kum yi mwa buku. A bɔ bwili kaŋ yibɔ i nəni ki təkɔlini wə."

26 Ayakadəiŋ, Bɔɔl ka dzɔ bəni bəwɔ, chɔkɔ buku wɔɔ bəh bɔ tsə wɔkɔ shi bibɔ. Bɔɔl ka tsə i juŋ yi fəni yi gia mə, fuku chɔkɔ biə kaŋ yi wɔkɔni shi ni tsə, bə ni ka nya binya i bɔ i mi wimu wimu.

Bə kwa Bɔɔl i juŋ yi fəni yi gia mə

27 Asi kaŋa yiwɔ nanitaŋ nǐ kɔ a kaa, Bəju bədɔkɔ bà bɔ nǐ buku dzə i Ɛsia yɛiŋ Bɔɔl i juŋ yi fəni yi gia mə, ka nyini mbaŋ wi bəni, kwa wi,

28 bɔ ka wiliki dzakayi a, "Bəni bə Islae, mbɛiŋ gamti buku. Akɔ mi wələ wi nyaniki laniki gia yichu, i bəni i di bichi kɔm tumi kibuku bəh bənchi bə Muses bəh kɔm juŋ yi fəni gia yələ. Wi fiəni bəkəli kaasi i dzɔki bəni bà bɔ kɔkə Bəju, dzə bəh bɔ i juŋ yi fəni yi gia mə fa, ka bəkəli di bi baiŋni biələ."

29 Bɔ nǐ dzakaki yaka, kɔm bɔ nǐ yɛiŋ Bɔɔl wi nyani nnya i kwili wə bəh Tɔfimus mi wi Ɛfɛsus. Bɔ ka kwaka a Bɔɔl liə bəh wi i juŋ yi fəni gia mə.

30 Ayaka wili wiwɔ fə kwili wichi nəŋni, bəni ka yɔkɔki dzəki fɛiŋ. Bɔ bwam kaŋa Bɔɔl, guku buku bəh wi i juŋ yi fəni gia mə, akisəkə, bɔ ka baŋ dzaka bifiəŋə.

31 Bɔ ka nəŋki i wɔɔ Bɔɔl, ntum wiwɔ liə i ntuni ki tikwili wi fwu wi bəni bə jum bə Lum a, Jɛlusalɛm wichi si shakyi.

32 Wi ka nyə akisəkə, dzɔ bəni bənchi bəh kifwu ki mbaŋ wi bəni bə jum bədɔkɔ bəh bɔ yɔkɔ shi tsə fɛiŋ. Si bəni nǐ yɛiŋ bəni bə jum bəh tikwili wi fwu wi bəni bə jum num fɛiŋ, bɔ ka bee i twɛiŋki Bɔɔl.

33 Tikwili wi bəni bə jum wiwɔ ka dzə kwa Bɔɔl, dzaka a bɔ kaŋa wi bəh bənsəŋ bəfa. Wi bikə i bɔ a, "Wələ kɔ ndə? Wi fə nə?"

34 I fɛiŋ wə, bəni dza ka wiliki tsəki lə, bədɔkɔ wili tsə lə. Wi nəki kiə kə gia yə yi num. Wi ka dza dzaka i bəni bu a bɔ dzô Bɔɔl bɔ yâka bəh wi i di bi bəni bə jum wə.

35 Bəni bə jum bəwɔ dzɔ wi, jɔbi wə bɔ nǐ yakaki tsəki i dzəh yə yi kɔ i bəntəm bəntəm wə, bɔ dza giŋ lɔ Bɔɔl giŋni kɔm mbaŋ wi bəni nǐ jumki i lɔkɔ wi.

36 Bɔ nǐ biəliki yaka, wili dzakayi a, "Bə laksi wi."

Bəəl kəmyi dzaka

37 Asi bə nǐ liə bəh Bəəl i di bi bəni bə jum
wə, wi tsa tikwili wi fwu wi bəni bə jum a,
“Mih kələ i dzaka gia yidəkə i wə a?” Wi
wəkə yaka, ka bikə i Bəəl a, “Wə kiəki lə já
yi Glik a?
38 A məŋ wə mi wi Ijib wə wi nǐ yisi ndani
bəh kifwu ki tumi i jəbi widəkə wə, wi guku
mbaŋ wi bəni bənchuku bənaa (4,000), bà
bə nǐ wəəyiki bəni bà bə tsə ka numki i chwa
a?”
39 Bəəl chukuli a, “Mih kə mi wi Ju, bə nǐ
bwə mih i Tasus i tumi ki Silishia wə, Tasus
num kə kwili wi nchiŋ. Mih tsaki wə, nyâ
mih bəh dzəh mih dzâka i bəni bələ.”
40 Tikwili wi fwu wi bəni bə jum bəwə ka
nya dzəh a wi dzaka. Bəəl ka num i di biə bi
nǐ kə i bəntəm bəntəm wə, ka chi bəni bəh
kaŋ. Bə ka kpichumi məŋ, wi dzaka i bə i já
yi Hibulu wə a.

22

1 “Bəba bəh bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ wôkə
ndzaka wuŋ i mbɛiŋ nshiŋ.”
2 Bə ka wəkə si wi dzakaki num i já yibə
yi Hibulu wə, bə ka kpichumi lə məəəŋ. Bəəl
ka dzaka a,
3 “Mih kə mi wi Ju, bə nǐ bwə mih i Tasus
i tumi ki Silishia wə, ayakalə bə kuku yaka
mih i fa Jɛlusalɛm, mih lani kiŋwakti i kaŋ
yi Gamalia wə. Wi nǐ kɛiŋsi lani mih bəh
bənchi bə bətii bəbuku, mih ka numki bəh
ŋga i gia yi Nyə wə nalə, asi mbɛiŋ bəchi bələ
mbɛiŋ kə fa daiŋ lə.
4 Mih nǐ dzəki nyaki lə ŋgəkə bwaŋ gvu i
bəni bà bə biəliki Dzəh yi Bah, fə bə wəəyi
bə, kwa bənyuku bəh bəkaŋa chiŋsi i juŋ yi
nsəŋ mə.
5 Fa kə gia yə kifwu ki bətii mfə gia bəh
bəni bà bə sakaki kwili kiəki lə yi lə gbuuŋ.
A nǐ nyaki bə biŋwakti a mih tsâ kwâyiki
bwa bə nih bəbuku bà bə kə i Damaskus.
Mih bá tsə i kwâyi bəni bà bə biəliki Dzəh
yi Bah, kâŋa dzâ bəh bə i Jɛlusalɛm bə nya
ŋgəkə i bə.

Bəəl fuku si wi nǐ nyani ka wi jiə shəm i Jisəs

6 A jəbi wə mih nǐ kəmsiki tsəki i
Damaskus a num ka nshichuŋ, baiŋni
bimbum bidəkə dza mwaiŋ shi i mih bɛiŋ.
7 Mih gbə i kuku, ka wəkə ja yi dzaka dzə i
mih a, ‘Səəl, Səəl, wə bwaŋki gvu i mih chɛiŋ
lə kəm nə?’
8 Mih bikə a, ‘Bah, akə wə ndə?’ Ja yiwə
chukuli a, ‘Akə mih Jisəs wi Nasali, num
mih wə wə bwaŋki gvu i wi chɛiŋ.’
9 Bəni bà bə nǐ kə buku bə nǐ yɛiŋ baiŋni
biwə, ayakalə nəki wəkə kə ja yi mi wə wi nǐ
dzakaki buku wi.
10 Mih ka chu bikə a, ‘Bah, mih kə i fə dəiŋ
a?’ Wi chukuli i mih a, ‘Dzâ bɛiŋ, lǐə tsâ i
Damaskus, ma bə fûku i wə fɛiŋ, nəm wichi
wə Nyə kə wi kɛiŋsi jiə i wə a wə nəmki.’
11 Mih ka dza fɛiŋ, num baiŋni biə fə mih
fəkə, bəni bə buku bə nǐ nyaniki ka tati liə
tsə bə mih i Damaskus.
12 Mi widəkə num fɛiŋ i Damaskus, yɛli wi
num Ananias, wi kəksi Nyə nalə, jiə bənchi
bəbuku Bəju bəchi bà bə nǐ kə fɛiŋ kəksi wi.
13 Wi dzə yɛiŋ mih, num bɛiŋ i kəmsi i mih
kpəŋ ka dzaka i mih a, ‘Səəl waiŋnih wuŋ,
fiəni yêiŋ di.’ Akisəkə yakadəiŋ, mih fiəni ka
yɛiŋki di, ka yɛiŋ tə wi Ananias.
14 Wi dzaka i mih a, ‘Nyə wi bətii bəbuku
kə wi babwili lə wə a wə kǐə gia yə wi
kəŋki, bəh i yêiŋ Mi wi Nəm wi Chəŋ, i wôkə
ndzaka wə wi bukuki dzaka ki wə.
15 Wə bi numki mi wə wi fukuki kəm wi,
fuku i bəni bəchi gia yə wə yɛiŋ bəh yə wə
wəkə.
16 Si yi kə yaka i liə, wə chu wəkəliki nə?
Dzâ bɛiŋ bə juli wə i bəkə, i wəkə chu bia,
asi wə tsaki i Bah.’

Bəəl fuku si Jisəs ni faaŋ wi i bəni bà bə kəkə Bəju

17 Mih nǐ fiəni tsə i Jɛlusalɛm, mih bá tsa
i juŋ yi fəni yi gia wə, fiɛŋ ka ndəmsi dzə i
mih wə.
18 Mih yɛiŋ Bah i fiɛŋ fiwə wə, wi dzaka i
mih a, ‘Kəmsi nyâ fa i Jɛlusalɛm wakli kəm
bəni bə fa ni bum kə gia yə wə fukuki kəm
mih.’
19 Mih chukuli i wi a, ‘Bah, bə kiəki lə
na bindzəŋ a mih nǐ liəki i júŋ yi tsani mə,
kwayi bəni bà bə jiə shóm i wə wə twɛiŋ bə.
20 Jəbi wə bə nǐ wəəki Stifɛn wə wi nǐ
fukuki i bəni kəm wə, akə mih wə mih nǐ kə
na fɛiŋ mih təbi. Ayaka akə mih wə bəni bà
bə nǐ wəə Stifɛn nǐ baayi nya bəmbuŋ bəbə
mih kaŋa.’

21 Bah chu dzaka i mih a, ‘Nyâ fa, kəm mih
ni faaŋ lə wə i dzəh yi dəəŋ i bəni bà bə kəkə
Bəju.’ ”
22 Si Bəəl nǐ dzakaki bəni wəkəli, jəbi wə
ndzaka nǐ bukuki i dzaka ki wə, bə yisi ka
wiliki na bəh ŋga, dzakayi a, “Bə kâasi bəh
ŋkaiŋni mi wələ i fa nshwaiŋ wə. Akə kə mi
wə wi kə i nûmki wiwəm.”
23 Bə nǐ wiliki yaka, sɛksi bəmbuŋ bəbə i
bɛiŋ, ka waŋki kwəŋə i bɛiŋ.
24 Tikwili wi fwu wi bəni bə jum ka dza
dzaka a bəni bə jum dzô Bəəl ma bə tsâ bəh
wi i di bibə wə, jəbi wə bə ka tsâ bə twêiŋ wi,
bə bǐkə gia i wi, a wi fuku gia yə yi fə ka Bəju
wiliki lə.
25 Bə ka tsə bəh wi ka kaŋa a bə twɛiŋki,
Bəəl bikə i fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum
widəkə wə wi nǐ kə fɛiŋ a, “Nchi bumki lə a
bə twêiŋki mi wi Lum maka bə saka nsaka
wi a?”
26 Fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum wiwə
wəkə yakadəiŋ, ka tsə yɛiŋ tikwili wibə,
dzaka i wi a, “Wə nəŋki məm num nə lə? Kǐə
a mi wələ kə mi wi Lum.”
27 Tikwili wiwə wəkə yakadəiŋ, ka tsə
yɛiŋ Bəəl bikə i wi a, “Lansi fûku i mih, a wə
kə mi wi Lum a?” Ayaka wi bum.
28 Tikwili wiwə dzaka i wi a, “Mih nǐ taŋ
bəh kpə widuli, ka mih numki mi wi Lum.”
Bəəl chukuli i wi a, “Mih kə mfiŋ mi wi Lum
i bwə wə.”
29 Bəni bà bə nǐ kə i bikəyiki bəmbikə bəwə
i wi ka fiəni chu i jum wə akisəkə. Tikwili
wibə ka lwaki tə, kəm wi nǐ kə wi dzaka bə
kaŋa Bəəl a num mi wi Lum.

Bəəl kəmyi dzaka i bəni bà bə sakaki tumi ki Bəju nshiŋ

30 Tikwili wiwə ka nəŋki i kɛiŋsi kiə gia
yə Bəju nǐ jiəki i Bəəl wə. Ayaka chəkə
buku wəə, wi dzaka a bə shwâ Bəəl, wi bəəŋ
bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bəchi bà bə
sakaki tumi, bə dzə, wi jiə Bəəl i bə nshiŋ.

23

1 Bəəl ləmsi dzákəh i bəni bà bə sakaki
tumi kiwə, ka dzaka a, “Bwa bə nih bəŋ, i
nəni kəŋŋ wə i dzə buku daiŋ, mih si fə num
a gia yə mih kiəki a yi kə chəŋ i Nyə nshiŋ,
gia yidəkə kəbi yə yi sakaki mih i shəm yiŋ
wə.”
2 Ananias wə wi nǐ kə fwu wi bətii mfə gia,
dzaka i bəni bà bə nǐ numbɛiŋ i kəmsi i Bəəl
kpəŋ, a bə chôkə wi i dzaka wə.
3 Bəəl chukuli i wi a, “Nyə ni chəkə lə wə
tə. Wə bwəsiki kimbu ki juŋ kə bə chikə
bəh fiəŋ wi fuku a biŋ. Wə lansi num a
wə sakaki mih biəli nchi, chuku bwiŋ nchi
wiwə chu dzaka a bə twêiŋ mih a?”
4 Bəni bà bə nǐ num bɛiŋ i kəmsi i Bəəl wə
bikə i wi a, “Wə təyi fwu wi bətii mfə gia wi
Nyə a?”
5 Wi chukuli a, “Bwa bə nih bəŋ, mih si
kiəki kə a, akə fwu wi bətii mfə gia. Bə
nyaka a,
‘Kiə mi ki dzâka kə gia yichu kəm mi wə wi
sakaki bəni.’ ”
6 Jəbi wə Bəəl nǐ yɛiŋ a bəni bədəkə nǐ kə
fɛiŋ a num Bəsadusi, bədəkə num Bəfalasi,
wi ka dzaka bə ja yiləkəli i kintəəŋ ki bəni
bà bə sakaki tumi a, “Bwa bə nih bəŋ, mih
kə mi wi Falasi, mih num waiŋ wi Bəfalasi.
Mih kə fa i nsaka wə kəm mih tsɛiŋki tsəki a
ninshiŋ, kiə a bəŋkwu bi dza lə i kpi wə.”
7 Si wi dzaka yakadəiŋ, Bəsadusi bəh
Bəfalasi ka yisi i yəliki, kijuŋni kiwə gaali.
8 Bə nǐ yəliki yakadəiŋ, kəm Bəsadusi nǐ
shiki dzakaki a bəŋkwu bi dza kə i kpi wə,
chu dzaka a fiɛŋ fidəkə kəkə ka bəchinda
bə Nyə nabə biŋ'waka. Ayakalə, Bəfalasi nǐ
bumki lə a biɛiŋ biələ bichi kələ.
9 N'yəli wiwə ləkə tsə a ninshiŋ, bəni
bədəkə bà bə nǐ laniki bənchi num i mbaŋ
wi Bəfalasi wə, numbɛiŋ fɛiŋ dzaka bəh ŋga,
dzakayi a, “Buku ka yɛiŋ gia yə mi wələ
gbə yɛiŋ. A kələ numki kiŋ'waka kidəkə,
yuwidəkə chinda wi Nyə wi dzakaki i wi.”
10 N'yəli wiwə ka nəŋki a fiəni chu jwə,
tikwili wi fwu wi bəni bə jum ka lwaki a
yudəkə bə kələ i shakyi Bəəl fɛiŋ i biŋka wə.
Wi ka dzaka a bəni bə jum shǐ tsâ lôkə Bəəl
fɛiŋ i kaŋ yibə wə, fǐəni yâka dzâ bəh wi i
kwili wi bəni bə jum wə.
11 A num nchəkə, Bah numbɛiŋ i kəmsi i
Bəəl wə, dzaka i wi a, “Kaŋa shəm. Si wə kə
wə fuku lə i bəni kəm mih i Jɛlusalɛm, akə tə
a liŋ si wə ni fuku tə i Lum kəm mih.”

Bəni bədəkə dza kɛiŋsi i wəə Bəəl

12 Chəkə buku wəə, Bəju bədəkə jiə kim-
fasi, dzi ŋkaiŋ a bə ni dzi kə fiɛŋ nabə i mu a
kəbi a bə ni wəə lə Bəəl.

13 Bəni bà bɔ nǐ jiə kimfasi kiwɔ dzi ŋkaiŋ biwɔ nǐ tsəki lə bəni mbaŋnyani.
14 Bɔ ka tsə i bətii mfə gia bəmbum, bəh bəni bà bɔ sakaki kwili, dzaka i bɔ a, “Buku kɔ buku lansi dzi ŋkaiŋ, a buku ki ləkəsiki kə fiɛŋ i dzaka wə a kəbi a buku ni wɔɔ lə Bɔɔl.
15 I liə wə, mbɛiŋ bəh bəni bəchi bà bɔ sakaki tumi chǐŋsi ntum i tikwili wi fwu wi bəni bə jum, mbɛiŋ kwâyi dzaka i wi a wi fiəni chǐŋsi shǐ dzâ Bɔɔl, wi dzə i mbɛiŋ nshiŋ, a mbɛiŋ nəŋki i tsɛiŋ baiŋsi i nsaka wi nalə. Ayakadəiŋ, buku ni gbɔ wi i dzəh, jɔbi wə bɔ ni shiki dzəki bəh wi, buku ka ni wɔɔ wi a kɛiŋ i dzəh.”
16 Si bɔ nǐ jiə kimfasi kiwɔ yakadəiŋ, waiŋ jɛmi wi Bɔɔl wi nyukuni wɔkɔ, wi ka tsə i di bi bəni bə jum wə, fuku i Bɔɔl.
17 Wi ka bɔɔŋ fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum widəkɔ dzaka i wi a, “Dzâ sumi wələ ma wɔ tsâ bəh wi i tikwili wi fwu wi bəni bə jum, wi kaŋaki lə gia i fuku i wi.”
18 Wi ka dzɔ wi, ka tsə bəh wi i tikwili wi fwu wi jum wə, dzaka i wi a, “Bɔɔl mi wi nsəŋ bɔɔŋ mih, dzaka a mih dzâ sumi wələ ma mih dzâ bəh wi i wɔ, a wi kaŋaki lə gia i fuku i wɔ.”
19 Tikwili wiwɔ ka kaŋa wi i tsɛiŋ wə, bəh wi baka gwu, wi bikə i wi a, “Akɔ nə wɔ nəŋki i fuku i mih a?”
20 Sumi wiwɔ chukuli a, “Bəju bədəkɔ jiə kimfasi a bɔ ni dzaka lə i wɔ a wɔ nyâ shǐ dzâ Bɔɔl wi dzə i bəni bà bɔ sakaki kwili kijiəli, a bɔ nəŋki tsɛiŋ ləkə baiŋsi i nsaka wi wə bindzɔŋ, bɔ dzakaki yaka kwayi fə fəni i wɔɔ wi.
21 Kiə wɔ ki bûm kə, kɔm bəni kɔlə fɛiŋ bɔ tsə bəni mbaŋnyani num bɔ gbɔ wi i dzəh, bɔ dzi ŋkaiŋ a bɔ ni dzi kə fiɛŋ nabə i mu fiɛŋ a kəbi a bɔ wɔɔ lə Bɔɔl. Bɔ kɔ i liə num bɔ kɛiŋsi lɔ gwu, ka wəkɔliki num gia yə wɔ ni dzaka.”
22 Tikwili wi fwu wi bəni bə jum wiwɔ ka dzaka a sumi yiwɔ tsâki, ka kiŋ i wi a si wi tsəki kiə wi ki fâ kə a mi widəkɔ kǐə a wi fuku gia yiwɔ i ŋgaiŋ.

Bə faaŋ Bɔɔl i Kaysalia i Fɛlek wə mi wi nsaka

23 Tikwili wi fwu wi bəni bə jum wə ka bɔɔŋ kifwu kimbaŋ ki bəni bə jum bəfa dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ kɛ̂iŋsi jǐə bəni bə jum gi yifa (200) bəh bəni bə bikum mbaŋnanitaŋ (70) bəh bəni bəgɔŋ gi yifa (200), i mbiəŋə wə bwukə nchəkɔ, bɔ ni nyə tsə i Kaysalia.
24 Mbɛiŋ kɛ̂iŋsi tə kikum i Bɔɔl, mbɛiŋ dzɔ̂ tsâ bəh wi i Fɛlek mi wi nsaka fiɛŋ fidəkɔ ma kɔ̂m wi i dzəh.”
25 Si wi dzaka yaka, ka nyaka kiŋwakti ki dzaka a.
26 “Akɔ mih Klawdius Lisias. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ mi wimbum Fɛlek wə mi wi sakani. Mih bəniki dzəki i wɔ.
27 Bəju si kwa mi wələ ka nəŋki i wɔɔ. Mih ka wɔkɔ a, akɔ mi wi Lum, buku bəni mbəŋ bə jum ka liə fɛiŋ ləkɔ wi i kaŋ yibɔ wə.
28 Mih bə́ nəŋ i wɔkɔ gia yə bɔ jiəki i wi fuŋ, mih ka shi bəh wi i bəni bəbɔ bà bɔ sakaki tumi.
29 Jɔbi wə bə ni tsɛiŋ ləkə i yɛiŋ, mih ka yɛiŋ a gia yə bə bwaŋki i wi chɛiŋ akɔ a kiŋgukuli kɔm bənchi bəbɔ maka wi fə gia yidəkɔ yə bə si kɔ i wɔɔ wi yɛiŋ, nabə i jiə wi i juŋ yi nsəŋ mə.
30 Jɔbi wə mi si fuku i mih a Bəju bədəkɔ jiə kimfasi i wɔɔ mi wələ, mih ka chiŋsi wi i wɔ akisəkə. Mih dzaka tə a bəni bà bɔ jiəki gia i wi fuŋ dzâ yɛ̂iŋ num wɔ, bɔ dzaka gia yə bɔ kaŋaki bəh wi.”
31 Bəni bə jum ka fə asi tikwili wibɔ dzaka, dzɔ Bɔɔl nchəkɔ, bəh bɔ tsə buku i Antibati.
32 Chəkɔ buku wɔɔ, bəni bə jum bà bɔ ni nyaniki bəh gvu bee Bɔɔl i kaŋ yi bəni bà bɔ ni nyaniki i bikum bɛiŋ a bɔ tsəki bəh wi a ninshiŋ ka fiəni i jum wə i di bibɔ wə.
33 Bɔ tsə liə i Kaysalia, ka nya kiŋwakti kiwɔ i mi wi sakani wiwɔ chu nya tə Bɔɔl i wi.
34 Wi fa kiŋwakti kiwɔ, ka bikə i Bɔɔl di biə wi buku yɛiŋ. Wi ka wɔkɔ a Bɔɔl kɔ mi wi Silishia,
35 ka dzaka i wi a, “Mih ni wɔkɔli lə nsaka wa i jɔbi wə bəni bà bɔ kaŋaki nsaka bəh wɔ ni dzə buku fa.” Wi ka dzaka a bɔ dzɔ̂ Bɔɔl ma bɔ tsâ jǐə wi i ntɔŋ wi Hɛlɔd wə, ma bə tsɛ̂iŋki wi.

24

Bɔ jiə nsaka wi Bɔɔl i Fɛlek nshiŋ

1 Si kaŋ dzə buku yite, Ananias fwu wi bətii mfə gia wə, bəh bəni bədəkɔ bà bɔ nǐ sakaki tumi, bəh Tɛtulus wə wi nǐ kɔ wi kɛiŋsi lani nchi, shi tsə i Kaysalia. Bɔ ka tsə

yɛiŋ Fɛlek mi wi nsaka, jiə nsaka wibɔ kɔm Bɔɔl i wi nshiŋ.
2 Bɔ ka bɔɔŋ Bɔɔl, Tɛtulus ka yisi i jiəki
gia i wi wə, dzaka i Fɛlek a, “Mi wimbum,
kimbɔiŋni kɔlə i tumi kələ wə i dzə buku i liə,
a num kɔm nsaka wa wi ndzɔŋni, bəŋkwuni
bəh ndzɔŋni kɔ fa bəduli i tumi kələ wə num
kaŋ ya.
3 Bəni bəchi wɔkɔki lə ndzɔŋni bimbum
chu dzɔ nsaka wa i di bichi jɔbi wichi.
4 Mih nəŋki kə i dzɔ jɔbi wa wichi, mih
tsaki wɔ, a wɔ wɔ̂kɔli a twɛsi, wɔ wɔ̂kɔ gia
yə buku ki dzakaki.
5 Buku kɔ buku yɛiŋ a mi wələ kɔ mi wi
gia. Wi nyaniki nəŋniki ndani i kintəəŋ ki
Bəju wə i kifwu ki nshwaiŋ wə kichi. Ayaka
a chu num wi tikwili wi mbaŋ wə bə bɔɔŋki
a wi Nasali.
6-7 Wi nǐ nəŋki i bəkəli tə juŋ yi fəni yi gia,
buku kwa wi.*
8 Wɔ ka bikəyi gia i mi wələ, wɔ ni wɔkɔ i
wi gia yichi yə buku dzaka kɔm wi.”
9 Si Tɛtulus dzaka yakadəiŋ, Bəju tɔbi,
kɔksi a gia yələ yichi kɔ ŋkɔŋ.

Bɔɔl kɔmyi dzaka i Fɛlek nshiŋ

10 Mi wi nsaka wiwɔ fəkəni i Bɔɔl a wi
dzaka. Wi ka dzaka a, “Mih kiəki a wɔ kɔ
wɔ saka lɔ bənsaka i tumi kələ wə i jía yiduli
wə. Mih kɔ bəh kinsaŋli i num i wɔ nshiŋ i
kɔmyi dzaka kəŋŋ.
11 Wɔ ka dza ka bikəyiki, wɔ ni wɔkɔ a kaŋ
ka tsə dəkə jwɔfi ntsɔ yifa si mih nǐ yaka i
Jɛlusalɛm i tsə tsa Nyɔ.
12 Bəju nǐ ka yɛiŋ, mih gukuli bəŋgukuli
buku mi, bɔ nǐ ka yɛiŋ mih, mih nyini bəni i
juŋ yi fəni gia wə nabə i juŋ yi tsani wə, nabə
i di bidɔkɔ wə i kwili wə.
13 Bɔ kaŋaki kə na gia yə yi chusiki a mih
nǐ fə gia yələ yə bɔ jiəki i mih wə.
14 Mih bum yələ i wɔ nshiŋ, a mih tsaki
Nyɔ wi bətii bəbuku biəli Dzəh yə bɔ bɔɔŋki
a yi kɔ yichu. Ayaka mih bumki num gia
yichi yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Bənchi bə Muses
wə bəh yə yi kɔ i Biŋwakti bi bəni bə ntum bə
Nyɔ wə.
15 Mih tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i Nyɔ, a liŋ
asi bəni bələ tə tsɛiŋki, a bəni bə ndzɔŋni bəh
bəchu bəchi bi dza lə i kpi wə.
16 Ayakadəiŋ, mih məmsiki nalə i jɔbi
wichi wə i nəki nəni ki chəŋ i Nyɔ nshiŋ bəh
bəni, ka gia ma numki yə yi sakaki mih i
shəm yiŋ mə.
17 Akɔ jía yiduli si mih nǐ buku i
Jɛlusalɛm, mih ka fiəni tsə fɛiŋ i nya kpɔ i
bəni mbəŋ bə kwili, bəh i fə gia.
18 Akɔ gia yələ bɔ nǐ yɛiŋ mih i juŋ yi fəni yi
gia mə si mih fəki, num mih wɔkɔ shi mbiŋ.
Bəni nǐ məŋ fɛiŋ nabə dzaka ki kɔmni.
19 A nǐ kɔ shəŋ a Bəju bədɔkɔ bə Ɛsia si bɔ nǐ
kɔ fɛiŋ, ayaka bɔ si kaŋaki i numki fa i dzaka
i wɔ gia yə bɔ kaŋaki kɔm mih, jɔbi wə gia
yidɔkɔ kɔ.
20 A kɔbi yakadəiŋ, ma bəni bələ ni fuku
gia yə bɔ ni yɛiŋ a mih gbɔ jɔbi wə mih nǐ
numbɛiŋ i bəni bə̀ bɔ sakaki tumi nshiŋ,
21 a kɔbi a gia yə mih ni də bwili bəh ja
yiləkəli i bɔ a, mih kɔ i bɔ nshiŋ jɔbi wələ lə i
nsaka wə kɔm mih ni bum a bəŋkwu bi dza
lə i kpi wə.”
22 Si Bɔɔl dzaka yakadəiŋ, Fɛlek wɔkɔli lə,
a nǐ kɔ mi wi tɔksi kiə kɔm Dzəh yi Bah,
wi ka jiə nsaka dzaka a, “Jɔbi wə Lisias wə
tikwili wi fwu wi bəni bə jum, ni shi dzə, ka
mih ni təiŋ nsaka wimbɛiŋ.”
23 Wi ka dzaka a fwu wi mbaŋ wi bəni bə
jum dzɔ̂ Bɔɔl wi tsɔ̂ jîə i dzu, wi chəniki wi.
Ayakalə, a bɔ nyɔ̂ wi bəh dzəh, ka nsɛ́iŋ yi
dzɔ̂ki gâmtiki wi.

Fɛlek jiə nsaka wi Bɔɔl i jía yifa wə

24 Kaŋ yidɔkɔ tsə, Fɛlek bəh Dusila kpə
wi wə wi nǐ kɔ mi wi Ju bɔ dzə. Fɛlek tsə
bɔɔŋ Bɔɔl a wi dzə, wi ka wɔkɔliki gia yə Bɔɔl
dzakaki kɔm njiə wi shɔm i Klistus Jisɔs wə.
25 Si wi dzaka kɔm si mi kɔ numki mi wi
chəŋ bəh si mi kɔ i tɔkniki bəh gwu yi bəh si
Nyɔ bi saka bəni, Fɛlek wɔkɔ yaka lə ka lwa.
Ayaka wi ka dzaka i Bɔɔl a, “Wɔ kɔlə tsəki i
liə, jɔbi wə mih ni kaŋa jɔbi mih ni fiəni bɔɔŋ
wɔ.”
26 Wi ni dzaka yakadəiŋ, kaŋa kiŋkwaka
a jɔbi widɔkɔ Bɔɔl ni taŋyi lə ŋgaiŋ. Ayaka
wi shi a bɔɔŋki Bɔɔl a fɛiŋ fɛiŋ a bɔ wi təkəki
biɛiŋ bi təkəni.
27 Ayaka, yaka, jía yifa tsə. Bə bi ka jiə
Bəlsius Fɛstus i kimgbɔkɔ ki Fɛlek wə, Fɛlek

* **24:6-7** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki lə 6b-8a num bə nyaka a, “Buku nǐ nəŋki i saka wi biəli bənchi bəbuku, Lisias wə tikwili wi kifwu ki bəni bə jum liə fɛiŋ, lɔkɔ wi i buku kaŋ, dzaka a buku dzɔ̂ yɛ̂iŋ num wɔ, a bə saka nsaka wiwɔ i wɔ nshiŋ.”

ka nəŋki a ŋgaiŋ fə Bəju kɔŋki ŋgaiŋ, wi ka bee Bɔɔl i juŋ yi nsəŋ mə.

25

Bɔɔl dzə nsaka wi tsə bə wi i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ

1 A dzə num i kaŋ yitali wə si Fɛstus yisi i sakaki kimbu ki tumi ki Judea, wi nyə i Kaysalia ka yaka tsə i Jɛlusalɛm.
2 Bətii mfə gia bəmbum bəh kifwu ki Bəju i tumi kiwɔ wə ka dzə yɛiŋ wi, jiə nsaka wə bɔ kaŋaki bəh Bɔɔl i wi nshiŋ, ka tsa wi a,
3 wi chûsi shɔm yindzɔŋni i bɔ i fə a bə chǐŋsi Bɔɔl a wi dzə i Jɛlusalɛm. Bɔ nǐ fəki yaka, num bɔ kɛiŋsi lɔ a bɔ ni gbɔ wi i dzə i wɔɔ.
4 Fɛstus chukuli i bɔ a, “Bɔɔl kɔ i juŋ yi nsəŋ mə i Kaysalia, mih mwi ni fiəni tsə lə fɛiŋ i kaŋ yələ wə.
5 Bəni bà bɔ kaŋaki ŋga i saka bənsaka, bədɔkɔ bǐəli mih i tsâ i Kaysalia, i dzâka gia yə wi gbɔ yɛiŋ i jɔbi wə gia yidɔkɔ kɔ.”
6 Fɛstus nǐ nɔ bəh bɔ i tsə buku ka kaŋ nyaŋ yuwidɔkɔ jwɔfi, ka wi fiəni shi tsə i Kaysalia. Si chɔkɔ buku wɔɔ, wi tsə i juŋ yi nsaka mə, dzaka a bə dzâ bəh Bɔɔl.
7 Si Bɔɔl dzə, Bəju bà bɔ nǐ buku dzə i Jɛlusalɛm shi tsə fɛiŋ, ka numbɛiŋ fiəli tali wi, ka yisi i jiəki gia yiduli i wi fuŋ, yi nchiŋ kɔbi. Ayakalə, gia yidɔkɔ nǐ kɔkə yə bɔ nǐ kɔ i fuku yi chusi a wi fə gia yidɔkɔ i yə wə bɔ nǐ dzakaki.
8 Bɔɔl baŋyi gwu yi bəh ndzaka, ka dzaka a, “Mih ka gbɔ dəkə nchi wi Bəju, nabə wi juŋ yi fəni yi gia, nabə bəh wi Ŋkuŋ wi Lum.”
9 Ayakalə, Fɛstus bə nəŋ a ŋgaiŋ fə Bəju kɔŋki ŋgaiŋ, ka bikə i Bɔɔl a, “Wɔ kɔŋki lə i yaka tsə i Jɛlusalɛm a mih mwi ni saka nsaka wa fɛiŋ i gia yələ wə a?”
10 Bɔɔl chukuli a, “Mih si num lɔ fa i di bi nsaka nshiŋ, a num bi Ŋkuŋ wi Lum. A num i fa wə bə kɔ i saka nsaka wuŋ. Wɔ mwi kiə na bindzɔŋ a mih ka gbɔ dəkə gia yidɔkɔ i Bəju.
11 A kabə num a mih bwiŋ nchi widɔkɔ, nabə i gbɔ gia yə yi kɔ i fə a bə wɔɔ mih, mih ma ni nəiŋ i kpi. Ayakalə, a kabə num a gia yə bɔ jiəki i mih fuŋ a, akɔ ntəkə, ayaka mi widɔkɔ məŋ wə wi kɔ i nya mih i kaŋ yi Bəju bələ wə. Mih tsaki a nsaka wuŋ tsə i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ.”
12 Fɛstus wɔkɔ yakadəiŋ, bəh bəni bu bà bɔ nǐ sakaki bənsaka chumyi dzaka. Wi ka dzaka i Bɔɔl a, “Si wɔ kɔ wɔ tsa lɔ a nsaka wa tsâ i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ, yaka wi ki tsâki lə fɛiŋ.”

Fɛstus fuku i Ŋkuŋ Aglifa kɔm bə nsaka wi Bɔɔl

13 Kaŋ yidɔkɔ tsə, Ŋkuŋ Aglifa bəh Bɛnis* laa njikə i Fɛstus i Kaysalia i bəni i wi.
14 Si bɔ ni nɔ fɛiŋ i kaŋ yiduli wə, Fɛstus dza fuku i Ŋkuŋ kɔm nsaka wi Bɔɔl, ka dzaka a, “Mi widɔkɔ kɔ fa si Fɛlek nǐ bee i juŋ yi nsəŋ mə,
15 si mih ni tsə i Jɛlusalɛm, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bà bɔ sakaki tumi ki Bəju jiə nsaka wiwɔ i mih nshiŋ a mih dzaka a wi gbɔ nsaka.
16 Mih dzaka i bɔ a, nɔni ki bəni bə Lum ka bum dəkə i təiŋ a mi gbɔ nsaka, maka bə nya dzəh i mi wiwɔ i liə numbɛiŋ i kintəəŋ kintaiŋntaiŋ ki nsaka mə i bəni nshiŋ bà bəh bɔ kaŋaki nsaka, i baŋyi gwu yi kɔm gia yə bɔ jiəki i wi fuŋ.
17 Jɔbi wə bɔ nǐ dzə fa, mih nǐ ka məti. Si chɔkɔ buku wɔɔ, mih tsə num i juŋ yi nsaka wə ka dzaka a bə dzâ bəh mi wiwɔ.
18 Bəni bà bɔ ni kaŋaki nsaka ka num bɛiŋ, bɔ nəki chusi kə ŋgbɔ wə mih nǐ kwakaki asi bɔ dzakaki i mih.
19 Bɔ ka dzakaki lɔ, a num gia yi ŋgukulini bəh mi wiwɔ kɔm dzəh yə bɔ tsaki Nyɔ yɛiŋ, bəh kɔm bəh mi widɔkɔ bə bɔɔŋki a Jisɔs num wi nǐ kpi lɔ, ayaka Bɔɔl bwaŋ alə a wi kɛiŋki wiwɔm.
20 Si mih si kiəki kə si mih kɔ i liə i kintəəŋ ki gia yiwɔ wə, mih ka bikə i Bɔɔl yuwidɔkɔ wi kɔŋki i yaka i Jɛlusalɛm a bə saka nsaka wi fɛiŋ kɔm gia yələ.
21 Wi chukuli a ŋgaiŋ ni baaŋ a juŋ yi nsəŋ mə, a a bi təiŋki a Ŋkuŋ wi Lum nsaka wi ŋgaiŋ. Mih ka dzaka a bɔ jǐə wi i dzu, i wôkɔliki i tsâ bûku i jɔbi wə mih ni chiŋsi wi i Ŋkuŋ wi Lum.”
22 Aglifa wɔkɔli lə, dzaka i Fɛstus a, “Mih mwi kɔŋki lə i wɔkɔ gia yələ i dzaka ki mi wiwɔ wə.” Fɛstus chukuli a, “Wɔ bi buku wɔkɔki lə kijiəli.”

* **25:13** Bɛnis nǐ kɔ jɛmi yi Ŋkuŋ Aglifa.

23 Si chəkɔ buku wɔɔ, Aglifa bəh Bɛnis
ka nyaniki dzəki bəh kiŋkɔkni kimbum.
Bɔ bətii kifwu ki bəni bənchi bəh bəni
bəmbum bə kwili, nyani dzə liə i saŋ mə.
Fɛstus ka dzaka a bə dzô bəh Bɔɔl.
24 Si bɔ dzə bəh wi, Fɛstus dzaka a, “Ŋkuŋ
Aglifa bəh bəni bəchi bà bɔ kɔ fa, mbɛiŋ yêiŋ
mi wələ. Akɔ mi wə Bəju bəchi dzəki yɛiŋki
mih fa bəh i Jɛlusalɛm kɔm wi, wamyi,
dzaka a wi kɔkə mi wə wi kaŋaki i chu
numki wiwɔm.
25 Ayakalə, mih ka yɛiŋ dəkə a wi fə gia
yidɔkɔ yə bɔ kɔ i wɔɔ wi yɛiŋ. Si wi nǐ tsa a
nsaka wi tsə i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ, mih ka
yɛiŋ a mih ni chiŋsi lə wi i wi.
26 Ayakalə, mih tɔksiki kiəki kə gia yə mih
kaŋaki i nyaka i Ŋkuŋ tikwili wuŋ kɔm wi.
Ayakadəiŋ, mih ka tɔm wi i liə i mbɛiŋ bəchi
nshiŋ i na bə wɔ Ŋkuŋ Aglifa, a mbɛiŋ tsêiŋ
lâkə i nsaka wi wələ, yudɔkɔ mih ni kwati
gia yə mih kɔ i nyaka.
27 Mih yɛiŋ na yi kɔkə chəŋ i mih i chiŋsi
mi wi nsəŋ i Ŋkuŋ mih kɔbi i chusi gia yə bə
kɔ i dzakaki a wi gbɔ yɛiŋ wə.”

26

Bɔɔl baŋyi gwu yi i Ŋkuŋ Aglifa nshiŋ

1 Ŋkuŋ Aglifa ka dzaka i Bɔɔl a, “Akɔ di bia
i liə i dzâka bəh dzaka ka.” Bɔɔl ka giŋsi kaŋ
i bɛiŋ, yisi i kɔmyiki dzaka dzaka a,
2 “Mbɛɛ, mih yɛiŋ a, akɔ fwu wi ndzɔŋni a
mih num i wɔ nshiŋ i dzaka bəh dzaka kəŋŋ
daiŋ gia yichi yə Bəju jiəki i mih fuŋ.
3 Mih dzakaki lə, kɔm wɔ tɔksiki kiəki lə
nɔni kə tumi ki Bəju bəh bəŋgukuli bà bɔ si
kaŋa. Ayakadəiŋ, mih tsaki wɔ i kâŋa shɔm
twɛsi i wôkɔli gia yə mih nəŋki i dzaka.
4 Bəju bəchi kiəki lə nɔni kəŋŋ i yisi na
mih kɛiŋ sumi. Bɔ kiə si mih nǐ nɔki i tumi
kibuku wə bəh i Jɛlusalɛm.
5 Bɔ kiəki lə na bindzɔŋ a, i yisi i jəbi wi
dəəŋ wə a mih kɔ mi wi mbaŋ wi Bəfalasi
num mbaŋ wə wi ləkəki i gia yi Nyɔ wə, tsə
bəmbaŋ bəchi. Yələ kɔ gia num bɔ kabə kɔŋ,
ma bɔ ni fuku bəh dzaka kibɔ, bɔ num i bum
a, akɔ ŋkɔŋ.
6 Mih num fa i liə i nsaka wələ wə kɔm mih
tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ, kiə kiŋkaka kə Nyɔ nǐ
kaka i bətii bəbuku.
7 Kiŋkaka kələ kɔ kə chwəŋkijuŋ kibuku
jwəfi ntsɔ bəfa wəkɔliki, si bɔ tsaki Nyɔ kɔksi
wi nchəkɔ bəh nshi. Mbɛɛ, akɔ kɔm kiŋkaka
kələ Bəju kaŋaki nsaka yɛiŋ buku bɔ.
8 Mih bikəki i mbɛiŋ i liə, akɔ kɔm nə
mbɛiŋ ləkəki i bum a Nyɔ kələ i dzasi mi i
kpi wə a?
9 Mih mwi nǐ kwakaki a mih kələ i fə gia
yichi, i yɛiŋ a mih chiksi yɛli wi Jisɔs wi
Nasali.
10 Ayaka yələ kɔ gia num mih nǐ fə lɔ yi i
Jɛlusalɛm. Mih nǐ dzɔki ŋga i bətii mfə gia
bəmbum, kwayi bəni bəduli bà bɔ nǐ kɔ bə
Nyɔ, fah i juŋ yi nsəŋ mə. A nǐ kɔkə a yələ
shəŋ. Jɔbi wə bə nǐ kɔ a bə nəŋki i wɔɔyi bɔ
mih tə nǐ tɔbiki lə.
11 Mih nya ŋgəkə i bɔ a fɛiŋ fɛiŋ i juŋ yi
tsani wə yichi, kaŋyi a bɔ dzakaki já yichu
kɔm mi wə Jisɔs. Shɔm bəkɔ mih bəh bɔ nalə,
mih nǐ bwaŋki lə gvu i bɔ chɛiŋ, i tsə buku i
kikwili ki bəni bədɔkɔ wə.

Bɔɔl chu fuku si wi nǐ kwuni ka num mi wi Klistus

12 Mih ka nyə ka tsəki i Damaskus, num
bətii mfə gia bəmbum nya mih bəh ŋga, ka
chu nyaka kiŋwakti nya i mih.
13 Mbɛɛ, mih kabə tsə a num nshichuŋ asi
wəŋ yaka lumsi, mih yɛiŋ baiŋni bidɔkɔ bi
dza baiŋ lə mwaiŋ i bɛiŋ bi baiŋ tsə wɔŋ, bi
baiŋ shi i mih wə bəh i bəni bà buku bɔ nǐ
nyaniki.
14 Buku bəchi dza gbɔyi i kuku, mih ka
wɔkɔ ja yi dzaka dzə i mih i já yi Hibulu wə
a, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, wɔ bwaŋki gvu i mih chɛiŋ kɔm
nə lə? Wɔ fəki lə, wɔ chəkɔ num gwu ya, asi
na’ yi nɔm si chəkɔ gwu yi i mbəŋ wi ba wi
wə.’
15 Mih ka bikə a, ‘Bah Akɔ wɔ ndə?’ Ayaka
wi chukuli a, ‘Akɔ mih Jisɔs, a num mih wə
wɔ bwaŋki gvu i wi chɛiŋ.
16 Dzâ nûmbɛiŋ. Gia yə yi fə mih, a mih
tumbuku i wɔ akɔ i babwili wɔ ka mi wuŋ
wi nɔm, ka wɔ bi fûkuki gia yə wɔ yɛiŋ
ndaiŋ bəh yə mih kɛiŋki i ni chusi i wɔ.
17 Mih ni gamti lə wɔ i kaŋ yi Bəju wə bəh
bəni bà bɔ kɔkə Bəju, a num bɔ bà mih ni
faaŋ wɔ i bɔ,
18 wɔ tsâ wêli dzákəh yibɔ, wɔ bwíli bɔ i jisi
wə, wɔ jîə bɔ i baiŋni wə, bɔ ka ni buku i kaŋ
yi Satan wə, i num bəh Nyɔ, bɔ ni jiə shɔm
i mih wə, ka Nyɔ ni dalinya chu bibɔ. Bɔ ni
ka kwati kimbu i di bi bəni bà wi nǐ fə a, akɔ
na mbu.’

19 Mbɛɛ, si yi nǐ num yakadəiŋ, mih ka fə
asi wi nǐ dzaka i mih i bɛiŋ.
20 Mih ka yisi, yisi i fukuki i Damaskus,
ka mih tsə i Jɛlusalɛm. Ayaka mih nyani i
bitumi bichi i Judea bəh i bitumi bichi biə
bi kəkə bi Bəju, i fukuki i bɔ a bɔ kwûni
shɔ́m yibɔ, bɔ chû i Nyɔ, bɔ fâki num gia yə
yi chusiki a bɔ kwuni.
21 Akɔ gia yə yi fə ka Bəju kwa mih i juŋ yi
fəni yi gia wə, kabə nəŋ i wɔɔ.
22 Ayakalə, i dzə buku bidaiŋ mih kɔ kɔm
bə ŋgamti wə Nyɔ gamtiki mih yɛiŋ. Na ka
mih num fa i liə i fukuki i bəni bəmbum bəh
i bənchiŋ. Gia yə mih fukuki kɔ a yə Muses
bəh bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ lakaki a yi bi dzə
num lə.
23 Bɔ nǐ dzakaki a Kimbwili wə Nyɔ nǐ
kaka kaŋaki lə i bi dzâ yêiŋ ŋgəkə, a nûm mi
wi ninshiŋ i bi dzâ i kpi wə, wi bi chusiki lə
baiŋni i Bəju bəh i bəni bà bɔ kɔkə Bəju."

24 Si Bɔɔl nǐ kɛiŋki wi baŋyi gwu yi, Fɛstus
dza kiŋ lɔ kiŋni ka dzaka a, "Bɔɔl wɔ si yuŋsi
yuŋsini. Nlani wa wimbum wələ fə wɔ bə
yuŋsi."
25 Bɔɔl chukuli i Fɛstus a, "Mih yuŋsiki kə
yuŋsini mi wimbum. Gia yə mih dzakaki
akɔ ŋkɔŋ, mih dzakaki mfi mbiŋ num fɛiŋ.
26 Mih dzakaki i Ŋkuŋ lə lwa kə, kɔm wi
kiəki lə gia yələ, yi ni ka num dəkə i nyumi
wə, yidɔkɔ chu num kə yə wɔ məŋniki.
27 Mbɛɛ, wɔ bum alə a gia yə Biŋwakti bi
bəni bə ntum bə Nyɔ dzakaki a? Mih kiəki
lə a wɔ bum."
28 Ayaka Ŋkuŋ Aglifa bikə i Bɔɔl a, "Wɔ
kwakaki a wɔ ki fiəniki lə mih i num mi wi
Klistus i jəbi wi juli wələ wə a?"
29 Bɔɔl chukuli a, "Kɔŋ a numki i jəbi wi
juli wə nabə wi dəəŋ wə, ntsa wuŋ i Nyɔ kɔ
a, a ma numki a wɔ shəŋ. Mi wichi wə wi
kɔ fa daiŋ wi wɔkɔliki si mih dzakaki wi
fiəni numki aka mih tə, ayaka wi ma baaŋ i
bənsəŋ bələ wə."

30 Ŋkuŋ ka dza bɛiŋ, mi wi sakani bəh
Bɛnis bəh bəni bà bɔ nǐ kɔ bəh bɔ ka biəliki.
31 Bɔ buku, ka dzakaki a bɔ bɔ a, "Mi wələ
ka fə dəkə gia yə bə kɔ i wɔɔ wi, nabə i jiə wi
i juŋ yi nsəŋ mə."
32 Ŋkuŋ Aglifa ka dzaka i Fɛstus a, "Asi
kɔkə a mi wələ numki num wi tsa lɔ a nsaka
wi tsə i Ŋkuŋ wi Lum, ma bə bee wi."

27

Bɔ chiŋsi Bɔɔl i Lum

1 Jəbi wə bə nǐ kɛiŋsi a buku bəh Bɔɔl i liə
i ŋgwuki wimbum wə i tsə i tumi ki Itali wə,
bɔ ka nya Bɔɔl bəh bəni bə nsəŋ bədɔkɔ i kaŋ
yi Julius wə wi nǐ kɔ fwu i mbaŋ wi bəni bə
jum bədɔkɔ a num wi Ŋkuŋ wi Lum.
2 Buku bɔ liə i ŋgwuki wimbum wə wi
buku i Adamitium, wi num i ni numyiki
tsəki i kpa i kimbu ki di ki bɔkɔ yi Ɛsia
wə. Alistakus mi wi Tɛsalənika, i tumi ki
Masedənia num tə buku bɔ. Buku bɔ ka
tsəki.
3 Chɔkɔ buku wɔɔ, buku dzə buku i Sidən,
Julius chusi kiŋkɔŋ i Bɔɔl, ka bee wi a wi tsə
yɛiŋ nsɛ́iŋ yi i kwili kintəəŋ ka bɔ gamti wi
bə biɛiŋ biə wi nəŋki.
4 Jəbi wə buku ni fiəni liə i ŋgwuki mə
fɛiŋ, kabə tsəki, fiəkə dzə i buku nshiŋ chini,
buku ka kwaŋki tsəki i fikpəŋ fikpəŋ i tumi
ki Sayblus kə ki kɔ i bɔkɔ kintəəŋ ki kəŋki
fiəkə.
5 Buku tsə daŋ kinchwɔ kimbum kə ki kɔ i
fintəŋ kitumi ki Silishia bəh ki Bamfilia, ka
dzə i kwili wi Mila i tumi ki Lisia wə.
6 Fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum wə ka yɛiŋ
ŋgwuki i bɔkɔ num wi buku dzə i Alɛksandia
daŋsi tsə sə i Itali, wi bwili buku, ləkə buku
yɛiŋ wə.
7 Buku bi dza fɛiŋ, nyani alə tɛsi tɛsi i
kaŋ yiduli wə, buku fum i bəŋgəkə bələ wə
i tsə buku i kwili wi Sinidus wə. Si fiəkə nǐ
bumki kə a buku tsə i ninshiŋ chəŋ, ayaka
buku ka kwuni ka kwaŋ tsə dzəh i Klɛt tumi
ki bɔkɔ kintəəŋ wə, di biwɔ ka kəŋki buku
bəh fiəkə, buku ka tsə daŋsi Salmɔni di biə
bi liəki tsəki i bɔkɔ kintəəŋ.
8 Buku ka kwaŋki tsəki a bɔkɔ kpəŋ bɔkɔ
kpəŋ, fum num fumni ka buku buku i di biə
bə nǐ bɔɔŋki a Kpa wi Bɔkɔ wi Kimbɔiŋni, kə
ki nǐ kɔ kɔmsi i kwili wi Lasia wə.
9 Si buku nǐ kɔ num buku bəkəli lɔ jəbi
wi dəəŋ i dzəh, a nǐ kɔ yaka num Chɔkɔ
Bimbam bi Ndalinya Chu tsə lɔ, a num i jəbi
wi fuŋni kiləkəli wə, Bɔɔl ka nya kintəfi i
bəni bà i ŋgwuki mə a,
10 "Bəba, mih yɛiŋ a i yisi fa i tsə nin-
shiŋ nyani wibukumbɛiŋ ni bəkə lə, kin-
laka kimbum ni numki lə, nlaka wiwɔ ni
numki kə a biɛiŋ shəŋ bəh ŋgwuki, bəni tə ni
kpiyi lə."

11 Ayakalə, fwu wi bəni bə jum wə nəki
wɔkɔ kə ndzaka wi Bɔɔl, ka wɔkɔ n'yi num
i fwu wi bəni bə ŋgwuki bəh tii ŋgwuki wiwɔ.
12 Yɛiŋ si chwɛiŋ wi bɔkɔ yiwɔ nǐ ndzɔŋki
kə ka bɔ num fɛiŋ i jɔbi wi funŋni kiləkəli
wə, mi wi duli ka tɔbi a yi ndzɔŋki lə a bə
mômsiki tsâki a ninshiŋ, yuwidɔkɔ bə ni tsə
buku i chwɛiŋ wi bɔkɔ yi Fɔniks wə, a num
tumi i Klɛt ki kəŋ fiəkə, i tsəsi jɔbi wiwɔ fɛiŋ.
Chwɛiŋ wi bɔkɔ wiwɔ nǐ kɔ ki tsɛiŋ daŋsi i
kimbu ki nimbɛiŋ bəh kishɛiŋ i di biə wɔŋ
tsəki liəki.

Fubi kiləkəli giŋ ŋgwuki wimbum

13 Fiəkə yidɔkɔ dza ka yakaki dzəki i
kimbu kishɛiŋ wə a tɛsi tɛsi, bəni bə ŋgwuki
bəwɔ ka kwakaki a bɔ kwati fiɛŋ fiə bɔ si
nəŋki. Bɔ ka babwili ntukpa wi ŋgwuki, ka
tsəki a i chwɛiŋ wə chwɛiŋ wə i bɔkɔ yi Klɛt
wə.
14 Bə bɔɔŋ fubi kiləkəli kiwɔ a, “Fubi
ki kimbu kitsɛiŋ yi kimiəkə i di biə wɔŋ
bukuki”, fubi kiwɔ dza tumbuku dzə i tumi
kə wə, ka shi i bɔkɔ. 15 Si ki shi dzə, chɔkɔ i
ŋgwuki wə, dzəh nəki num kə fɛiŋ ka ŋgwuki
wiwɔ tsəki i funŋni kiwɔ wə, bɔ ka bee ŋgwuki
wiwɔ i funŋni kiləkəli kiwɔ wə ki giŋ ka tsəki
bəh wi.
16 Buku ka tsəki a tsəni, tsə daŋsi tsə i
kimbu kishɛiŋ wə i tumi kinchiŋ kidɔkɔ wə i
kintəəŋ ki bɔkɔ yə bə bɔɔŋki a Kawda. Tumi
kiwɔ bə́ kəŋ buku bəh fiəkə, buku ka fumki i
yaksi ŋgwuki i chwɛiŋ wi bɔkɔ wimbum wə.
17 Buku yaksi, ka shu kaŋa ŋgwuki wim-
bum wiwɔ bəh bəkwu a wi ma shakyi, jɔbi
wə buku nǐ tsəki buku bə́ lwa a ŋgwuki wiwɔ
ni tsə chɔkɔ lə gwu yi i dumi kinshambu wə
i bɔkɔ kintəəŋ i kɔmsi tsə i tumi ki Libia wə.
Bɔ ka shisi mbuŋ wi fiəkə, ka bee ŋgwuki
wiwɔ bə́ tsə a wi wi.
18 Si funŋni kiləkəli kiwɔ ni ləkəki tsəki a
ninshiŋ, chɔkɔ ka buku wɔɔ, bə ka yisi i
bwiliki biɛiŋ i ŋgwuki wimbum wiwɔ mə,
lɔɔyiki i bɔkɔ.
19 Chɔkɔ chu buku wɔɔ, bəni bə ŋgwuki
bəwɔ ka bwili biɛiŋ bi ŋgwuki mə lɔɔyi i bɔkɔ
bəh kaŋ yibɔ.
20 Kaŋ yiduli tsə maka buku yɛiŋ wɔŋ
nabə bijɔŋ, funŋni kiləkəli kiwɔ kɛiŋ jumi a
jumini a num kə ki twɛsi, buku ka kiəki a
yibuku kaa lɔ.
21 Si bəni nǐ kɔ num bɔ nɔ i kaŋ yiduli wə
dzi kə fiɛŋ, Bɔɔl dzə num i ninshiŋ ka dzaka
a, “Bəba, a nǐ kɔ a mbɛiŋ bum i wɔkɔ yiŋ a bə
baaŋ a Klɛt, ma bukumbɛiŋ ka kwati dəkə
ŋgəkə wələ bə kinlaka kələ lə.
22 Ayakalə, mih tsaki a mbɛiŋ kâŋa shɔm,
kɔm mi i mbɛiŋ kintəəŋ ni laka kə, a ni laka
shəŋ a ŋgwuki wimbum wələ.
23 Mih dzakaki lə kɔm Nyɔ wə wi kaŋaki
mih, a num wə mih tsaki i wi, wi si faaŋ
chinda wi i mih daiŋ nchɔkɔ wi dzə num i
mih kpəŋ,
24 ka dzaka i mih a, ‘Bɔɔl, ma lwâki. Wɔ
kaŋaki i bi num i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ. Tsêiŋ,
si Nyɔ chusi kiŋkɔŋ i wɔ ka fə a mi widɔkɔ
i mbaŋ wi bəni bə̀ mbɛiŋ bɔ kɔ i ŋgwuki
wimbum wələ wə ni laka kə.’
25 Ayakadəiŋ, bəba, mbɛiŋ kâŋa shɔm.
Mih jiə shɔm i Nyɔ wə, a gia yə wi dzaka i
mih ni num ayaka si wi dzaka.
26 Ayakalə, ŋgwuki wimbum wələ kaŋaki
lə i ni tsə chɔkɔ gwu yi i tumi kidɔkɔ wə i
bɔkɔ kintəəŋ.”

27 A dzə num i kaŋ jwɔfi ntsɔ bənaa funŋni
kiləkəli kə kɛiŋ fiəli a fiəlini bəh buku i
kinchwɔ kimbum ki Adia wə.* A dzə num
ka nchɔkɔ kintəəŋ, bəni bə̀ bɔ nɔmki i ŋgwuki
wiwɔ wə dza ka kwakaki a yudɔkɔ bɔ si
kɔmsi tsə i chwɛiŋ wə.
28 Bɔ ka fəkəni bɔkɔ si yi liəki bəh kwu
num bɔ shiŋsi fiɛŋ fi jili yɛiŋ wə, ka yɛiŋ
yi num a bəntəm mbaŋfia. Ayaka bɔ tsə
kpɛiŋsi i ninshiŋ, chu fəkəni , ka yɛiŋ yi num
a bəntəm jwɔfi ntsɔ bəte.
29 Bɔ ka lwaki a yudɔkɔ ŋgwuki kɔlə i chɔkɔ
i biaŋa wə, ka shisi bəntukpa bənaa i bɔkɔ i
ŋgwuki jum, ka tsaki alə chɔkɔ wɔɔ.
30 Bəni bə̀ bɔ nɔmki i ŋgwuki mə dza ka
nəŋki i yɔkɔ buku i ŋgwuki wimbum wiwɔ
mə, bɔ ka nəŋki i shisi ŋgwuki winchiŋ i
bɔkɔ, ka bə kwayi fə a bɔ nəŋki i shisi
bəntukpa i shi bi ŋgwuki wə i bɔkɔ.
31 Bɔɔl ka dzaka i fwu wi bəni bə jum wə
bəh i bəni bu a, “Bəni bələ ka mɔm i buku i
ŋgwuki wimbum wələ wə, na ma mi widɔkɔ
i mbɛiŋ wə ma ni bɔiŋ.”

* **27:27** Biŋwakti bidɔkɔ bɔɔŋki kinchwɔ kimbum kələ a Mɛditɛlinian.

32 Bəni bə jum ka təiŋyi bəkwu bà bɔ nǐ
kaŋa ŋgwuki winchiŋ wiwɔ yɛiŋ i wimbum
wə, ka bee a wi ləŋki tsəki.
33 Asi chəkɔ nǐ wɔɔki dzəki, Bɔɔl ka tsa
bəni bəchi a bɔ dzî fiɛŋ, ka dzaka a, “Daiŋ
si num kaŋ jwəfi ntsɔ bənaa mbɛiŋ num a
bəh nlwa maka mbɛiŋ ləkə fiɛŋ i dzaka mə.
34 Ayakadəiŋ, mih tsaki mbɛiŋ a mbɛiŋ
dzî fiɛŋ, ka bi nya mbɛiŋ bəh ŋga. Ayaka na
juŋ yi fwu i mi fuŋ ni laka kə.”
35 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzɔ blɛd, nya
kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛ ka dziki i bəni bəchi
nshiŋ.
36 Bɔ bəchi ka kaŋa shɔm ka dzi.
37 Buku bəchi bà buku nǐ kɔ i ŋgwuki
wimbum wiwɔ mə nǐ kɔ bəni gi yifa bəh
mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəsɔ (276).
38 Jɔbi wə bəni bəchi nǐ dzi fwuli, bɔ ka
bwili gəŋ yə yi nǐ kɔ i ŋgwuki mə, lɔɔyi i bəkɔ
i fə a wi yaŋsi.

Ŋgwuki shakyi

39 Jɔbi wə chəkɔ nǐ wɔɔ dzə, bɔ yɛiŋ tsə kpa,
bəni bà bɔ nɔmki i ŋgwuki mə nəki kiə kə di
biwɔ. Ayakalə, bɔ yɛiŋ nchisi wi bəkɔ num
wi tsə buku i mishambu wə, bɔ ka yɛiŋ a bɔ
kɔlə i mɔmsi a ŋgwuki liə tsə num fɛiŋ i bəkɔ
kpəŋ.
40 Bɔ ka təiŋyi bəshəiŋ bɔ mini shi tsə i
bəkɔ, ka chu fiəni shwa bəkwu bà bɔ nǐ
kaŋayi bəmbəŋ bà bɔ lumsiki ŋgwuki yɛiŋ,
ka yaksi mbuŋ wi fiəkə i ninshiŋ fiəkə liə
yɛiŋ ka chiniki ŋgwuki wiwɔ wi bə́ tsə i
nchisi wə i bəkɔ kpəŋ.
41 Ayakalə, wi tsə chəkɔ gwu yi i dumi ki
mishambu wə i bəkɔ. Kimbu ki ŋgwuki ki
ninshiŋ liə baaŋ fɛiŋ chu nəŋni kə. Bəwaa
bə ləkəli shakyi təkɔ kimbu ki jum wə kə.
42 Bəni bə jum dza kabə nəŋ a bɔ wɔɔyi
bəni bə nsəŋ bəchi ka bədəkɔ ma ni châli
bûku i gêiŋ.
43 Ayakalə, fwu wi bəni bə jum wə ka
nəŋki i ləkɔ Bɔɔl, ka kaŋyi a bɔ ma fê
yakadəiŋ, ka dzaka n'yi a bəni bà bɔ kiəki
nchali yisi gbɔyi chali buku i kpa,
44 ma kiŋka ki bəni bədəkɔ baaŋ biəli num
i bibaŋ bi kɛiŋ bɛiŋ bəh i bishakli biŋka bi
ŋgwuki wə. Yələ kɔ dzəh yə buku nǐ mɔmsi i
buku yaka kpa wə alə nyiki.

28

Bə Bɔɔl dzə buku i Malta

1 Si buku nǐ tsə buku i kpa wə alə nyiki
yakadəiŋ, ka wəkɔ a, bə bɔɔŋki di biwɔ a
Malta, a num tumi i bəkɔ kintəəŋ.
2 Bəni bə tumi kiwɔ chusi kiŋkɔŋ kiləkəli i
buku, dzɔ buku, kpa gbuku buku ka jɔkɔki,
kɔm dzaŋ nǐ kɔ yi yisi lɔ i dzəki fiəkə num.
3 Bɔɔl nyani juŋni ŋgaŋa, ka tsə i kpa,
ayaka fəkə num i ŋgaŋa yiwɔ mə, gbuku
shili fə fəkə kiwɔ buku ka nɔm tsɛiŋ yi ka
shəiŋ baaŋ yɛiŋ wə.
4 Bəni bə tumi kiwɔ ka yɛiŋ si ki shəiŋ
baaŋ i tsɛiŋ yi wə, ka dzakaki a bɔ bɔ a, “Mi
wələ nǐ wɔɔ mi. Wi si bɔiŋ i bəkɔ, ayakalə
lɔiŋ kwa wi, wi ni baaŋ kə wiwɔm.”
5 Ayakalə, Bɔɔl mikə fəkə kiwɔ ki gbɔ i
gbuku mə, gia yidəkɔ nəki num kə bəh wi.
6 Bəni bəwɔ ka wəkɔliki, kwaka a gwu yi
Bɔɔl ni yisi lə i məki, yudəkɔ a wi ki gbɔki
kpiki lə. Si bɔ ni wəkɔli wəkɔ məŋ məŋ, bɔ
ka yɛiŋ a gia yidəkɔ ka num dəkə bəh wi, bɔ
kwuni kiŋkwaka kibɔ dza ka dzakaki a, “Mi
wələ kɔ nyɔ widəkɔ.”
7 Mi wə wi nǐ sakaki di biwɔ fɛiŋ nǐ kaŋaki
lə kikhə, ki kɔmsi tsə i di biə buku nǐ kɔ. Yɛli
wi mi wiwɔ num a Bublius. Wi dzɔ buku
fɛiŋ, buku bɔ nɔ i kaŋ yitali wə wi təkni yaka
bəh buku na bindzəŋ.
8 Yi num a tii Bublius nǐ kɔ i naŋbɛiŋ gwu
num bəh wi tasi bəh chwɔ yi bəkɔli. Bɔɔl ka
liə tsə i lum wə wi nǐ nəki yɛiŋ, jiə kaŋ i wi
wə, tsa ka chuku wi.
9 Si yi nǐ num yakadəiŋ, bəni bə tumi kiwɔ
kichi bà bɔ nǐ kaŋaki jwéiŋ ka dzəki Bɔɔl
chuku tə bɔ.
10 Bɔ ka nyaki buku bəh biɛiŋ biduli. Jɔbi
wə buku nǐ nyəki fɛiŋ, bɔ chu dzə a bəh biɛiŋ
bichi biə buku nǐ kɔŋki jiə i ŋgwuki mə.

Bə Bɔɔl nyə i Malta ka tsə i Lum

11 Buku liə i ŋgwuki wimbum mə ka tsəki
num buku nɔ lɔ i Malta i tumi ki bəkɔ
kintəəŋ kifiəŋŋ kitali. Ŋgwuki wiwɔ nǐ kɔ wi
Alɛksandia wə bə nǐ bɔɔŋki a Bənyɔ bà bɔ
kɔ Bimaŋsi,* ayaka wi nǐ kɔ i tumi kiwɔ wə
wəkɔli a jɔbi wi fiəkə yiləkəli nǐ tsə daŋsi.
12 Buku tsə buku i bəkɔ kpəŋ i kwili wi
Silakus wə, nɔ fɛiŋ i kaŋ yitali wə,

* **28:11** Bənyɔ bələ kɔ bà bɔ bɔɔŋki a Kastɔ bəh Bulək.

13 ka nyə fɛiŋ, tsə buku i kwili wi Lɛgium
wə ka nɔ tə fɛiŋ. Si chɔkɔ buku wɔɔ, fiəkə yisi
i yakaki dzəki i kimbu ki shɛiŋ wə, buku ka
tsəki, i kaŋ yifa wə, buku dzə buku i kpa wi
Butiɔli wə.
14 Si buku dzə buku fɛiŋ, yɛiŋ bəni bə
bumni fɛiŋ, bɔ tsa a buku dzə̂ ma buku bɔ
nə̂ kaŋ nanitaŋ. Buku bɔ ka nɔ, buku ka nyə
dzə i Lum.
15 Si buku nǐ tsəki, bəni bə bumni bə
Lum ka wɔkɔ a buku si dzə wə, bɔ buku ka
nyaniki dzəki a buku bɔ baŋsi. Ayaka bɔ dzə
buku na i shi yi Abiyus wə, bəh i Juŋ yi Bəni
bə Nyanini wə Yitali. Asi Bɔɔl yɛiŋ bɔ, shɔm
yi də, wi nya kiyɔŋni i Nyɔ.
16 Buku dzə buku i Lum, bɔ bee Bɔɔl wi
ka numki mfih wi mbɔŋ, mi wi jum widɔkɔ
chəəŋni kə wi.

Bɔɔl num mi wi nsəŋ i Lum wi fuku gia yi Nyɔ fɛiŋ

17 Kaŋ ni tsə yitali, Bɔɔl bɔɔŋ kifwu ki Bəju
bə̀ fɛiŋ. Asi bɔ dzə, wi dzaka i bɔ a, “Bwa bə
nih bəŋ, mih kɔ i bənsəŋ wə lə num bə nǐ
kwa mih i Jɛlusalɛm, nya i kaŋ yi bəni bə
Lum wə na maka mih gbɔ na i gia yidɔkɔ
wə i bəni bəbukumbɛiŋ nabə i nɔni ki bətii
bəbukumbɛiŋ.
18 Jɔbi wə bəni bə Lum ni tsɛiŋ ləkə i nsaka
wuŋ wə, nəki yɛiŋ kə gia yə bɔ kɔ i wɔɔ mih
yɛiŋ. Bɔ ka nəŋki i bee mih,
19 ayakalə, Bəju nəki bum kə. Mih nǐ
kaŋaki a tsə̂ a nsaka wuŋ tsə̂ i ninshiŋ i Ŋkuŋ
wi Lum. Mih nǐ dzakaki yakadəiŋ, a kɔbi a
mih kaŋaki lə gia yidɔkɔ i jiə i bəni mbəŋ fuŋ.
20 Akɔ gia yə yi fə mih ka mih bɔɔŋ mbɛiŋ
a bukumbɛiŋ dzâka. Mih kɔ i bənsəŋ bələ
wə lə num kɔm bə mi wə bukumbɛiŋ bəni
bə Islae nǐ wɔkɔliki.”
21 Bəni bəwɔ ka chukuli i wi a, “Buku ka
yɛiŋ dəkə kiŋwakti kidɔkɔ ki dza dzə i Judea
kɔm wɔ, mi widɔkɔ i bwa bə nih bə buku bə̀
bɔ nyə dzə fɛiŋ ka sɔmi dəkə wɔ i buku nabə
i dzaka gia yichu kɔm wɔ.
22 Ayakalə, buku si kəŋki lə i wɔkɔ i wɔ
kɔm kiŋkwaka ka. Yə buku kiəki kɔ shəŋ a
mbaŋ wə wɔ kɔ yɛiŋ bəni bəchi dzakaki lə
kɔm wi.”
23 Bɔ ka jiə chɔkɔ biə bɔ bi dzəki ma
Bɔɔl dzaka i bɔ. A dzə num i chɔkɔ biwɔ,
bəni bəduli juŋni i di biə wi nǐ nɔki, wi
yisi i fukuki baiŋsiki gia yichi i bɔ, i yisi
kinchɔŋɔchɔŋɔ i tsə buku i fijɔbi, fuku kɔm
ŋkuŋ bi Nyɔ. Wi bə́ chu dzaka i bɔ chusi
gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Bənchi bə Muses
bəh i Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ mə
kɔm Jisɔs, mɔmsi i fə a bɔ bûm gia yə ŋgaiŋ
dzakaki a yi kɔ ŋkɔŋ.
24 Ayaka bəni bədɔkɔ bum gia yə wi nǐ
dzakaki, bədɔkɔ nəki bum kə.
25 Bɔ nǐ dza ka shakyiki di fɛiŋ a bɔ
bɔ yisi i bukuyiki a num si Bɔɔl lɔɔ ja a,
“Gia yə Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ dzakaki i bətii
bəbukumbɛiŋ tsə dzəh i mi wi ntum wi Nyɔ
wə Isaya a nǐ kɔ na ŋkɔŋ.
26 Wi nǐ dzaka a,
‘Tsə̂ dzâka i bəni bəwɔ a,
mbɛiŋ bi wɔkɔki lə na gia bindzɔŋ ayakalə
wɔkɔ kiə kə,
tsɛiŋ na biɛiŋ bindzɔŋ ayakalə yɛiŋ kə.
27 Yi num yakadəiŋ kɔm shɔ́m yi bəni bəwɔ
kɔ
yi də lɔ.
Bɔ baŋ bintuni bibɔ,
ayaka baŋ dzâkəh yibɔ.
Bɔ fə yakadəiŋ a dzə́kəh yibɔ ma ni yɛ̂ŋki di,
bintuni bibɔ wɔ̂kɔ kə gia,
shɔ́m yibɔ shî̀li,
ka bɔ bi fîəni dzə i mih, ka mih chûku bɔ.’ ”
28 Bɔɔl ka kaasi a, “Mbɛiŋ kiəki a ntum wi
Nyɔ wi mbɔiŋ wələ kɔ num wi faaŋ i bəni bə̀
bɔ kɔkə Bəju, bɔ num i ni wɔkɔ.”
29 † [Si wi dzaka yakadəiŋ, Bəju bəwɔ dza
ka bukuyiki, gukuli i gia yiwɔ bɛiŋ a bɔ bɔ,
kiŋgukuli kiwɔ nǐ kɔkə ki twɛsi.]
30 Bɔɔl ka nəki i juŋ yə wi nǐ gɔm i jía yifa
wə, dzə̂ bəni bəchi bə̀ bɔ nǐ dzəki i wi.
31 Wi ka fukuki kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ, chu lani
bəni kɔm Bah Jisɔs Klistus, dzaka chu lwa
kə, mi chu nya kə wi bəh ŋgəkə.

† **28:29** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə kimbu kələ.

Kiŋwakti kə Bəəl nĭ nyaka i kijuŋni ki Lum

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Lum kələ mə

Kiŋwakti kələ nĭ nyaka Bəəl i bəni bə bumni bə Lum, fuku i bɔ gia yə wi kiəki kɔm bumni biə bi kɔ bi bəni bə Klistus bəh gia yə bumni biwɔ nəŋki a bəni fâki. Kiŋwakti kələ kaŋaki gia yichi yə yi kɔ kɔm bənlani bə Bəəl, tsə i biŋwakti bi bidɔkɔ bəchi.

Wi kɔ wi dzaka a bəni bəchi, kɔŋ a numki Bəju nabə bəni bà bɔ kɔkə Bəju kaŋaki i kɛ̂iŋsi gwú yibɔ bəh Nyɔ, kɔm bɔ bəchi kaŋaki lə chu. Wi kɔ wi dzaka a, i mi i kɛiŋsi gwu yi bəh Nyɔ kɔ i jɔbi wə wi jiə shɔm i Jisɔs Klistus.

Bəəl nĭ nyaka tə i sisi nyani wə wi nĭ kaŋaki i nyani tsə yɛiŋ kijuŋni ki bəni bə bumni bə Lum. Wi nĭ sisi a jɔbi wə ŋgaiŋ tsə buku fɛiŋ, ma ŋgaiŋ ni baaŋ bəh bɔ twɛsi i fə nɔm i bɔ kintəəŋ, ka bɔ bi gamti ŋgaiŋ ma ŋgaiŋ bi tsə i ninshiŋ, i tsə buku i Sbɛɛn.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-17 Kin'yisi bəh kifwu ki gia
1:18–3:20 Kɔm mbɔiŋ wə bəni bəchi fa kuku nəŋki i bi bɔiŋ yɛiŋ
3:21–4:25 Dzəh yə Nyɔ nəŋki a bəni tsə yɛiŋ ka bɔ bi bɔiŋ
5:1–8:39 Nɔni kifiaŋ kə bəni bə Klistus kaŋaki
9:1–11:36 Bəni bə Islae i kimfasi ki Nyɔ wə
12:1–15:13 Nɔni ki bəni bə Klistus
15:14–16:27 Kimbɔni kigɔksini i bəni

1 Akɔ mih Bəəl waiŋ wi nɔm wi Klistus Jisɔs. Nyɔ nĭ bɔɔŋ mih a mih nûmki waiŋ ntum wi Jisɔs, ka jiə a mih fûkuki ntum wi ndzɔŋni wi ŋgaiŋ.

2 Ntum wi ndzɔŋni wələ kɔ wə Nyɔ nĭ kaka i bəni tsə dzəh i bəni bu bə ntum wə, yi num asi bə nyaka i Kiŋwakti ki ki baiŋni wə.

3 Wi kɔ kɔm Waiŋ wi wə wi nĭ dzɔ gwu yi mi wiwɔm, ayaka bə bwɔ wi i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə.

4 Bah wibuku Jisɔs Klistus kɔ num Nyɔ nĭ chusi wi tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a, akɔ Waiŋ wi ŋgaiŋ wi kaŋa ŋga si wi nĭ dzasi wi i kpi wə.*

5 A fə Jisɔs Klistus ka Nyɔ baa mih, fə a mih nûmki waiŋ wi wi ntum, ka mih fə̂ bəni bə tumi bichi bà bɔ kɔkə Bəju jĭə shɔm i wi, wɔ̂kɔki num i wi kɔ̂ksi yɛli wi.

6 Mbɛiŋ tə kɔ mbaŋ wi bəni bà Nyɔ bɔɔŋ a bɔ nûmki bəni bə Jisɔs Klistus.

7 Mih nyakaki kiŋwakti kələ i mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ shɔm yi Nyɔ i Lum, ayaka wi bɔɔŋ a bɔ nûmki bəni bà bɔ kɔ mbu.

Ma Nyɔ Ba wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi shɔm yindzɔŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

Bəəl ka nəŋki i laa njikə i bəni bə Lum

8 Mih nəŋki i yisi nya kiyɔŋni i Nyɔ wuŋ kɔm mbɛiŋ bəchi tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə, kɔm mbi wichi dzakaki lə kɔm shɔm yə mbɛiŋ jiə i wi wə.

9 Nyɔ wə mih nɔmki i wi bəh shɔm yiŋ yichi i ntum wi wi ndzɔŋni wələ wə kɔm Waiŋ wi kɔ mbeeŋ nsaka wuŋ a mih si kwaka lə mbɛiŋ jɔbi wichi i ntsa wuŋ wə.

10 I ntsa wuŋ wə mih si tsa a dzəh num i mih ka mih dzə i mbɛiŋ i liə jɔbi wə Nyɔ bum,

11 kɔm mih kɔŋki lə nalə i yɛiŋ mbɛiŋ ka mih ni nya mbɛiŋ bəh kinya ki Kiŋ'waka, ki ni fə mbɛiŋ ləkəki.

12 Yi num a, bukumbɛiŋ shĭliki shɔm yibukumbɛiŋ, shɔm yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ wə shĭliki yiŋ, yiŋ shĭli tə yimbɛiŋ.

13 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ kiə a mih kaka kiŋkani kiduli a mih dzə buku i mbɛiŋ wə, jɔbi wə mih kaka gia yidɔkɔ tasi mih. Ayaka mih nəŋki a mih dzə ka mih ni kwati ŋkɔh i mbɛiŋ wə, a liŋ si mih kɔ num mih kwati lɔ i bəni bədɔkɔ bà bɔ kɔkə Bəju.

14 Nɔm wələ kɔm bəni bəchi kɔ i məkə kəŋŋ wə, kɔŋ a numki bəni bà bɔ kɔ i kwili kintəəŋ, nabə bà bɔ kɔ i chwa, nabə bəni bà bɔ kaŋaki mfi, nabə bà bɔ kɛiŋki i kiyuŋ wə.

15 Akɔ gia yə shɔm shiliki mih nalə i fuku ntum wi ndzɔŋni i mbɛiŋ tə bà bɔ kɔ i Lum.

Ŋga bi ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ

* **1:4** Nabə a, “Jisɔs Klistus kɔ num Nyɔ nĭ chusi ŋga bi tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a wi kɔ Waiŋ wi ŋgaiŋ si wi nĭ dzasi i kpi wə.”

16 Mbɛiŋ kǐəki a mih ŋgəmniki kə gia
yidəkɔ kɔm ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ. Kɔm
akɔ i fɛiŋ wə ŋga bi Nyɔ biə bi bwiliki mi
wichi wə wi kɔ wi jiə shɔm i wi kɔ. Ayaka
gia yələ yisiki tsəki num i Bəju ka yi tsə tə i
bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
17 Yi num a ntum wi ndzɔŋni wələ chusiki
dzəh yə Nyɔ dzɔki a mi kɔ chəŋ i wi
nshiŋ. Ayaka yələ yisi tsə kaasi bəh shɔm yə
wəmaka kɔ wi jiə i wi. Akɔ gia yə bə kɔ bə
nyaka a,
“Mi wi chəŋ bi nôki kɔm shɔm yə wi jiə i
Nyɔ.”

Shɔm bəkɔki Nyɔ si bəni fəki gia yi gumini

18 Mih dzakaki lə i dzaka a shɔm yi Nyɔ
yə wi bɔksiki i bɛiŋ i bəni bà bɔ nəiŋma wi,
fə gia yi gumini nɔni kichu kibɔ baŋ ŋkɔŋ
kɔm gia yi Nyɔ.
19 Yi bɔkɔki yaka kɔm gia yə bəni kɔ i kiə
kɔm Nyɔ chusiki alə, kɔm wi Nyɔ kɔ wi chusi
lɔ i bɔ.
20 Ayaka na i kin'yisi wə si Nyɔ nǐ maa
mbi, ŋga bi biə bi tsə kaa kə, bəh si wi Nyɔ
kɔ, kɔ num bəni yɛiŋ lɔ, ka chu kiə i biɛiŋ
biə wi kɔ wi maa, na si bəni yɛiŋki kə wi.
Ayakadəiŋ, dzəh chu kɔbi yə mi wiwɔm kɔ
i dza lɔbli dzaka a bɔ kiəki kə Nyɔ.
21 Na yaka si bɔ kiəki Nyɔ yakadəiŋ, bɔ
kɔksi kə wi ka Nyɔ, nabə i nya kiyɔŋni i wi.
Biŋkwaka bibɔ fiəni chu a bi kilɔlɔ. Kifwu
kibɔ kiyəə jikə bəh jisi.
22 Bɔ dzaka a bɔ kaŋaki lə mfi, num bɔ fiəni
chu lɔ biyuŋ.
23 Bɔ kɔ bɔ bee i tsaki Nyɔ wi kiŋkɔksi wə
wi bi kpi kə, tsə ka tsaki num i mimɔsɔ mə bà
kɛiŋsi bəh kaŋ mɔ bwɔsi bəni bà bɔ kɔ i kpi,
bəh minyəni bəh nyám yə yi nyaniki, bəh yə
yi sɛiŋki i kuku.
24 Si yi kɔ yaka Nyɔ ka bee bɔ a bɔ fəki
num gia yə shɔm yibɔ kɔŋki a num gia yi
kinyɛŋ, bɔ fəki yaka bəh gwu yibɔ i mi mi,
ka ŋgəmsiki gwu yibɔ.
25 Bɔ kwuni ŋkɔŋ kɔm Nyɔ bi fiəni chu
num ntəkə, tsa chu nɔm num i biɛiŋ biə Nyɔ
maa, tsə lɔ i tsaki chu nɔm i wi Kimaa wiwə.
Ayaka akɔ wi wə bukumbɛiŋ kɔ i kɔksiki
jəbi wichi na i bi tsə buku i kiŋgɔksi wə. Yi
nûm ayaka.
26 Si bɔ fəki yakadəiŋ, Nyɔ ka bee bɔ, gwu
bə́ shili bɔ i fəki gia yi ŋgəmnini. Ayaka
bəkaŋa nɔ bəh bəkaŋa bədɔkɔ, num Nyɔ nǐ
ka maa bəkaŋa a bɔ fəki yakadəiŋ.
27 Ayaka yi kɔ a liŋ si bənyuku bee dzəh yə
Nyɔ nǐ fə i nɔki bəh bəkaŋa, gwu fwu lɔ bɔ
i nɔki num bəh bənyuku. Ayaka bənyuku
fə gia yi ŋgəmni bəh bənyuku bədɔkɔ. Si bɔ
fəki yakadəiŋ jiə num ŋgəkə i kifwu kibɔ wə
a num ŋgɔm wi kimfə kibɔ kichu.
28 Si bəni bəwɔ nǐ ka yɛiŋ a yi ndzɔŋki lə i
kiə Nyɔ, Nyɔ ka bee bɔ a bɔ kaŋa mfi a num
bi kiyuŋ, fə̂ num gia yə bɔ si kaŋaki kə i fəki.
29 Shɔ́m yibɔ bə́ num, num yi jikə bəh
gia yichu chi chi. Bɔ məmyi gia yi gu-
mini, dzə́kəh buku bɔ, bɔ kaŋa shɔm yichu,
kindɔŋ fiini bɔ bəh bəni, wɔɔyi bəni, jwɔ,
fwɔkyi, tsɛiŋ bəni bəh dzə́kəh yi chu, nyani
bəh kinyəni,
30 bəkəli yɛli ki bəni, baiŋŋ Nyɔ, kaŋa
bətɔyi bəchi i lɔm kibɔ wə, gukuli, ləkə bəh
kifwu, ghaŋsi gwu, məm dzə́h yichi i fəki
chu, ləkə bəh kifwu i bətii bəbɔ bəh i bənih
bəbɔ.
31 Bɔ kɔ biyuŋ, num kə i ja yibɔ bɛiŋ. Bɔ
chəbsi bəni bədɔkɔ, bɔ kwasi kə nshɛiŋ i
bəni wə.
32 Bɔ fəki yakadəiŋ bɔ kiə na a Nyɔ kɛiŋsi
a mi wə wi fəki gia yələ wi kaŋaki i kpî.
Ayakalə, bɔ fə a fəni tsə a nishiŋ, chu kɔksi
bəni bà bɔ fəki ŋkaiŋni wi gia yələ.

2

Nyɔ bi sakaki mi wi biəli kimfə ki mi wiwɔ

1 Ayakadəiŋ, wɔ wə wɔ sakaki kimfə ki mi
widɔkɔ, kɔŋ wɔ numki na ndə, wɔ kǐəki a wɔ
tə dzaki kə kiŋgbɔ. Wɔ kǐəki a, asi wɔ sakaki
kimfə ki mi widɔkɔ kɔ asi wɔ ləkəsiki gwu ya
i ŋgəkə wə, kɔm wɔ wə wɔ sakaki wɔ fəki tə
a gia yə wi fəki.
2 Bukumbɛiŋ kiəki lə a, Nyɔ ka jiə ŋgəkə
i bəni bà bɔ fəki gia yələ, wi jiəki biəli num
ŋkɔŋ.
3 Ayakadəiŋ, wɔ wə wɔ sakaki kimfə ki
bəni bà bɔ fəki ŋkaiŋni wi gia yələ, ayakalə
wɔ mwi fə yi tə, wɔ kwakaki a wɔ kɔlə i bi
gɛiŋ buku i nsaka wi Nyɔ wə a?
4 Ma wɔ yɛiŋki kə a Nyɔ kaŋaki lə shɔm
yindzɔŋni i bəni nalə, kaŋa shɔm nalə, num
tə bəh kimbɔiŋni nalə a? Wɔ yɛiŋki yakadəiŋ
wɔ kwaka akɔ gia yi kilɔlɔ, kǐə a shɔm

yindzəŋni yi Nyɔ i wɔ, chusiki a wɔ kwûni shɔm ya.

5 Ayakalə, si wɔ nəiŋma i kwuni shɔm ya,
wɔ fê yi ləkə tsə a ləkəni, yəmaka kɔ a wɔ
kpɛiŋsiki num ŋgəkə i gwu ya wə, wə wi bi
numki i chɔkɔ biə Nyɔ bi chusiki shɔm yi yi
bɔkɔli i jɔbi wə wi sakaki bəni bəchi i dzəh
yi chəŋ wə.
6 Nyɔ bi gɔmki na winaiŋ mi biəli kimfə
ki.
7 Bəni bà bɔ kaŋaki shɔm i nɔm wi ndzəŋni
wə, nəŋki num mbum bəh kiŋkɔksi bəh nɔni
kə ki bi tsə kaa kə, wi bi nyâ lə nɔni kə ki bi
tsə kaa kə i bɔ.
8 Ayakalə, i bəni bà bɔ tsɛiŋki a gwu yibɔ
shəŋ, bɔ nəiŋ i wɔkɔ ŋkɔŋ, ka fəki num a gia
yichu, yi kɔ a Nyɔ ni chusi lə shɔm yi bɔksini
bəh ŋgəkə i bɔ wə.
9 Ŋgəkə wimbum bəh ləli bi numki i mi
wichi wə wi fəki chu, i yisi i Bəju i tsə buku
i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
10 Ayakalə, kiŋkɔkni bəh kiŋkɔksi bəh
kimbɔiŋni bi numki i bəni bà bɔ fəki gia
yindzəŋni i yisi i Bəju i tsə buku i bəni bà bɔ
kɔkə Bəju.
11 Yi bi numki yakadəiŋ, kɔm Nyɔ si chusi
kə chi chi.

12 Bəni bəchi bà bɔ fəki chu bɔ kaŋa kə na
bənchi bə Muses, bɔ bi liəki num i ŋgəkə wə
liəni kɔŋ bɔ ma kaŋaki bənchi. Ayaka bəni
bəchi bà bɔ fəki chu bɔ num i bənchi chɛiŋ,
bə bi sakaki bɔ biəli bənchi bəwɔ.
13 Yi kɔ yakadəiŋ kɔm Nyɔ bi dzɔ kə mi a
wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ kɔm wi wɔkɔki gia yə
bənchi dzakaki. Wi bi dzɔ mi a wi kɔ chəŋ i
jɔbi wə wəmaka fəki gia yə bənchi nəŋki.
14 Bəni bà bɔ kɔkə Bəju kabə num bənchi
kɔbi, dza ka fəki gia i kiŋkwaka kibɔ wə, a
num gia yə bənchi nəŋki, yaka bɔ mwi si
num lɔ bənchi, namana yaka bɔ kaŋa kə
bənchi bà Nyɔ nǐ nya i Bəju.
15 Yəmaka chusiki a gia yə bənchi nəŋki
kɔ num Nyɔ nyaka yi i shɔ́m yibɔ wə. Shɔ́m
yibɔ təbi tə yi. Jɔbi wə bɔ fəki gia yichu,
shɔ́m yibɔ ka sakaki bɔ. Jɔbi wə bɔ fəki gia
yindzəŋni yi ka təbiki bɔ.
16 Gia yələ bi dzɔki di i jɔbi wə Nyɔ bi
sakaki gia yichi yə bəni fəki i nyumi wə tsə
dzəh i Klistus Jisɔs wə, si ntum wi ndzəŋni
wələ mih fukuki lə chusiki.

Bəju ghaŋsiki gwu bəh bənchi

17 Wɔ wə wɔ bɔɔŋki gwu ya a mi wi Ju, wɔ
jiə fwu wa i bənchi bə Muses wə, chu ghaŋsi
gwu a wɔ kɔ mi wi Nyɔ,
18 bə lani lɔ wɔ bəh bənchi, wɔ kiə gia yə
Nyɔ nəŋki, kiə tə gia yə yi tɔksiki ndzəŋki
nalə.
19 Wɔ kiəki lə na bindzəŋ a wɔ kɔ wɔ wə
wɔ chusiki dzəh i bimfəkə, num tə baiŋni i
bəni bà bɔ kɔ i jisi mə,
20 wɔ chu num wə wɔ təfiki biyuŋ, a num
wɔ wə wɔ laniki bəni bà bɔ kiəki kə gia ka
bwa bənchiŋ. Wɔ fəki lə kɔm bənchi nya lɔ
wɔ bəh mfi bichi bəh ŋkɔŋ.
21 Wɔ wə wɔ laniki bəni yakadəiŋ, wɔ
laniki alə tə n'ya gwu a? Wɔ wə wɔ fukuki
a kiə mi ki chwô kə, wɔ tə fəki dəiŋ a?
22 Wɔ wə wɔ wamyiki a kiə nyum mi nabə
kpə mi ki nô kə bəh mi widɔkɔ, na wɔ fəki
kə yakadəiŋ? Wɔ wə wɔ kaiŋyiki gia kɔm
mimɔsɔ, na wɔ tə chwɔki kə biɛiŋ i júŋ yi
fəni yi gia yi mimɔsɔ wə a?
23 Wɔ wə wɔ ghaŋsi gwu bəh bənchi bə
Nyɔ, yaka wɔ ŋgəmsiki kə Nyɔ si wɔ bwiŋki
bənchi bəwɔ a?
24 Akɔ gia yə bə nyaka a, “Bəni bà bɔ kɔkə
Bəju si bəkəli lə yɛli wi Nyɔ a num kimfə
kimbɛiŋ ki Bəju.”

25 I suuŋ mi kaŋaki lə mbee,* jɔbi wə mi
wiwɔ fəki gia yə bənchi dzakaki. Ayakalə,
jɔbi wə wɔ bwiŋki bənchi, nsuuŋ wə bə suuŋ
wɔ yɛiŋ kɔ aka wɔ kɛiŋki kinchɔk.
26 Mi kabə kɛiŋki kinchɔk, wi fə gia yi chəŋ
yə bənchi nəŋki, bə ma ni dzɔ wi ka wə bə kɔ
num bə suuŋ lɔ wi na si wi kɛiŋki kinchɔk
a?
27 Ayakadəiŋ bəni bà bɔ kɔ kinchɔk i nyam
yi gwu wə ayakalə bɔ jiə bənchi, bɔ bi fə bə
jiə mbɛiŋ Bəju i ŋgəkə wə mbɛiŋ bà mbɛiŋ
kaŋaki bənchi bà bə nǐ nyaka, ayaka mbɛiŋ
suuŋ bəni, mbɛiŋ kɛiŋ bwiŋ bənchi bəwɔ.
28 Mbɛiŋ kǐəki a, mi wi Ju mwi kɔkə wə bə
yɛiŋki i nyam yi gwu wə. Ayaka nsuuŋ wi
kɔŋ kɔkə gia yə bə yɛiŋki i biŋ i nyam yi gwu
wə.
29 Mi wə wi kɔ mi wi Ju wi ŋkɔŋ kɔ num i
shɔm mə. Ayaka nsuuŋ wi ŋkɔŋ kɔ wə wi kɔ

* **2:25** Nsuuŋ nǐ chusiki a bɔ kɔ chwɔŋkijuŋ ki bəni bà Nyɔ nǐ dzi miŋkaiŋ bəh bɔ.

i shɔm mə, a num mfə wi Kiŋ'waka ki Nyɔ, a kɔbi nsuuŋ wə wi biəliki num bənchi bà bə nyaka num nyakani. Wəmaka mi kɔ a si kɔksi num Nyɔ wi. A si kɔksi kə bəni.

3

Nyɔ si num a ja yi bɛiŋ

1 Si yi kɔ yakadəiŋ, Bəju tsəki bəni bədɔkɔ i finə wə a? Ma mbee kɔlə i nsuuŋ wə a?
2 Aaŋ, Bəju tsəki lə bəni bədɔkɔ i dzə́h yiduli wə. Yimbum yɛiŋ kɔ a Nyɔ nǐ kɔ wi nya ja yi, a num i bɔ kaŋ.
3 Bə kɔ i dzaka a si bəni bədɔkɔ nǐ numki kə i ja yiwɔ wə, yaka yəmaka ni fə ma Nyɔ ma numki i ja yi bɛiŋ na?
4 Yi məŋ num yakadəiŋ! Na si bəni bəchi kɔ bəntəkə Nyɔ bi baaŋ a wi ŋkɔŋ, yi num asi bə nyaka a,
“Nyɔ, wɔ ka dzâka ndzaka wa, yaka ndzaka
wiwɔ kɔ chəŋ.
Ayaka wɔ si shi saka dzi lə bənsaka ba.”
5 Ayakalə, a kabə num a kimfə kibukumbɛiŋ kə ki kɔkə chəŋ gamtiki i fəki a kimfə ki Nyɔ kə ki kɔ chəŋ numki i yəŋə wə, yaka bukumbɛiŋ kɔ i dzaka a nə? A Nyɔ fəki i fikpəŋ i lɔɔki ŋgəkə i bukumbɛiŋ wə a? Mih bikəki yələ lə asi mi wiwɔm si bikə.
6 Yi məŋ i numki yakadəiŋ! Asi kɔ a yi numki yaka, ma Nyɔ sakaki dəiŋ mbi a?
7 Ayakalə, mih kabə nyiki ntəkə bi fə ŋkɔŋ bi Nyɔ yəŋə tsə a ninshiŋ ninshiŋ dzə bəh kiŋkɔksi i yɛli wi wə, bɔ bə́ chu sakaki mih ka mi wichu kɔm nə?
8 Yi kabə num yakadəiŋ, bukumbɛiŋ ma dzakaki a, “Yi ndzɔŋki lə a buku fə̂ki chu ka gia yindzɔŋni ni dzəki a?” Bəndzaka bələ kɔ bà bəni bədɔkɔ bəkəliki yɛli wibuku bəh bɔ, dzaka a a dzakaki buku, bəmaka bəni bi kwati lə ŋgəkə wə bɔ kɔ i bi kwati.

Mi wi chəŋ məŋ nalə kpaaa

9 Bukumbɛiŋ ki dzakaki a nə i liə a? A bukumbɛiŋ Bəju tsəki lə bəni bədɔkɔ a? Yi məŋ dəkə yaka lə! Bukumbɛiŋ kɔ bə yɛiŋ lɔ a Bəju bəh bəni bà bɔ kɔkə Bəju kɔ num i kaŋ yi ŋga bichu wə.
10 Yələ kɔ si bə nyaka a,
“Mi wi chəŋ məŋ, na wimu məŋ.
11 Mi məŋ wə wi kaŋaki mfi,
mi num kə wə wi nəŋki Nyɔ.
12 Bəni bəchi kɔ bà bɔ n'yɔkɔ nya jum i Nyɔ.
Bɔ bəchi chu biɛiŋ bi kilələ.
Mi məŋ wə wi fəki gia yə yi kɔ chəŋ, na
wimu məŋ.
13 Bɔ yamsi bindəŋ bibɔ jiə bi biyəə aka júm.
Bɔ kɔ bəni bə ja.
Ndzaka wə wi bukuki i dzaka kibɔ wə kɔlə i
wɔ̂ɔ mi aka kiləfi ki juŋŋ.
14 Bələiŋ bəh bəndzaka bələli jikə i dzaka
kibɔ wə.
15 Gvu yibɔ si yaŋsi alə i tsə wɔɔ mi.
16 Bɔ si shi bəkəli lə biɛiŋ
tsə bəh bəŋgəkə i di bichi biə bɔ tsəki.
17 Bɔ chu kiəki kə dzəh yə yi dzəki bəh nɔni
ki bəiŋnini.
18 Bɔ kaŋaki kə na nlwa wi Nyɔ i shɔ́m yibɔ
mə.”
19 Bukumbɛiŋ kiə i liə a gia yə bənchi dzaka, bɔ dzakaki i bəni bà bɔ nɔki i bənchi chɛiŋ, ka mi ma ni kaŋa na gia yə wi kɔ i ləbli dzaka asi mi wichi i fa mbi wələ wə bi num i Nyɔ nshiŋ nəmyi dzaka.
20 Mbɛiŋ kǐə a, na mi wiwɔm wimu bi numki kə wə Nyɔ bi dzɔki a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ kɔm wi fəki gia yə bənchi nəŋki, kɔm bənchi fəki bəni ka kiəki gia yichu yə bɔ fəki.

Dzəh yə Nyɔ dzɔki a mi kɔ chəŋ yɛiŋ

21 Ayakalə, i liə Nyɔ chusi lɔ dzəh yə wi dzɔki mi yɛiŋ a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ. Ayaka dzəh yiwɔ kaŋa kə gia yidɔkɔ i fə bəh bənchi. Dzəh yələ kɔ num Kiŋwakti ki Muses ki bənchi bəh bi bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ təbiki lə.
22 Dzəh yə Nyɔ dzɔki a mi kɔ chəŋ yɛiŋ, kɔ yə yi biəliki shɔm yə mi kɔ wi jiə i Jisɔs Klistus wə. Nyɔ fəki yələ i mi wichi wə wi jiə shɔm i Klistus wə, kɔm i Nyɔ mi widɔkɔ kɔkə chi chi,
23 si mi wichi kɔ wi fə lɔ chu ka numki na i dzəh yi dəəŋ i mbum bi Nyɔ wə.
24 Ayakalə, Nyɔ chusi lɔ shɔm yi yindzɔŋni i bəni i nya bɔ bəh kinya kilələ yi num a bɔ kaŋaki kə kiŋgbɔ kidɔkɔ. Yələ nǐ tsə dzəh i Klistus Jisɔs wə wi nǐ təiŋ bəni i kaŋ yi bəŋgəkə wə.
25 Nyɔ nǐ kɔ wi nya wi ka mfə gia i fə kimaiŋ bəh mwa mu. Ayaka kimaiŋ kələ kɔ i bəni bəchi bà bɔ jiə shɔm i wi wə. Wi nǐ fə kimaiŋ kələ i chusi a ŋgaiŋ Nyɔ kɔ mi wi chəŋ, kɔm wi Nyɔ nǐ kaŋaki shɔm kaŋani bəh chu bibɔ biə bɔ nǐ fəki i kikpu wə.

26 Wi nǐ fə yi i chusi a wi Nyɔ mwi kɔ mi
wə wi fəki gia yi chəŋ i jɔbi wi liə wə, yi chu
num a ŋgaiŋ dzɔki mi wə wi jiə shɔm i Jisɔs
a wəmaka kaŋaki kə kiŋgbɔ.
27 Si yi kɔ yaka, gia yidɔkɔ kɔlə yə
bukumbɛiŋ kɔ i ghaŋsiki gwu yɛiŋ na?
Gia yidɔkɔ məŋ! Yi məŋ dəkə kɔm nə a?
Ma yi kɔlə i numki kɔm nɔm widɔkɔ wə
bukumbɛiŋ nɔmki a? Yi məŋ yaka! Yi kɔ
num i numki i nchi wə bukumbɛiŋ jiə shɔm
i Jisɔs.
28 Lə yi kɔ yaka. Bukumbɛiŋ kɔ bə təiŋ a,
Nyɔ dzɔki mi a wi kɔ kiŋgbɔ kidɔkɔ kɔbi akɔ
kɔm njiə wi shɔm wə wi jiə i Jisɔs wə, yi num
kə kɔm wi fəki gia yə bənchi nəŋki.
29 Ma Nyɔ kɔ a Nyɔ wi Bəju shəŋ a? Ntə wi
kɔ tə Nyɔ wi bəni bà bɔ kɔkə Bəju a? Aaŋ, wi
kɔ tə Nyɔ wi bəni bà bɔ kɔkə Bəju,
30 si Nyɔ kɔ shəŋ a wimu, a num wi wə
wi bi dzɔ bəni bà bə suuŋ bɔ a bɔ kɔkə bəh
ŋgbɔ widɔkɔ, a num shəŋ kɔm shɔm yə bɔ jiə
i Klistus wə, yi num a liŋ si wi bi dzɔ bəni bà
bɔ kɛiŋki kinchɔk, a bɔ kɔ ŋgbɔ widɔkɔ kɔbi
num tə kɔm shɔm yə bɔ jiə i Klistus wə.
31 Yaka yi kɔ a bukumbɛiŋ lətɔkɔ bənchi
kɔm shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i Klistus wə a?
Yi məŋ yakadəiŋ! Yi kɔ a bukumbɛiŋ kaŋaki
i nûmki numni i bənchi wə.

4

Ablaham kɔ kinchəsi ki mi wə Nyɔ dzɔki a wi kaŋaki kə kiŋgbɔ kidɔkɔ

1 Bukumbɛiŋ kɔ i dzaka a Ablaham ba wi
bətii tii bəbukumbɛiŋ nǐ yɛiŋ finə i gia yələ
wə a?
2 A nǐ kɔ a Nyɔ dzɔ a Ablaham kɔkə bəh
ŋgbɔ widɔkɔ num kɔm nɔm wi ndzəŋni wə
wi nǐ fə, ma wi kaŋaki lə gia yə wi kɔ i
ghaŋsiki gwu kɔm yi. Ayakalə, wi kaŋaki kə
na gia yə wi kɔ i ghaŋsiki gwu yɛiŋ i Nyɔ
nshiŋ,
3 kɔm Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,
“Ablaham nǐ jiə shɔm i Nyɔ,
Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ mi wi chəŋ.”
4 Mi wə wi nɔmki bə gɔm wi, na yibwiŋ
wi ka nɔm bə gɔm wi, bə ma ni dzɔ a ŋgɔm
wiwɔ kɔ kinya bə nya i wi. Bə ni dzɔ a, akɔ
ŋgɔm wə wi si kɔ i kwati.
5 Ayakalə, mi kabə num maka wi nɔm fiɛŋ
fidɔkɔ, num wi jiə shɔm i Nyɔ wə wi dzɔki
bəni bəchu a bɔ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ i wi
nshiŋ, Nyɔ dzɔki wəmaka a wi kɔ chəŋ i wi
nshiŋ kɔm shɔm yə wi jiə i wi.
6 Dɛbit tə nǐ dzaka a ndzəŋni bimbum kɔ
i bəni bà Nyɔ dzɔki a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ a
num kə kɔm bənɔm bà bɔ nɔm.
7 Wi nǐ dzaka a,
“Ndzəŋni bimbum kɔ i bəni bà Nyɔ kɔ wi
dalinya lɔ bəŋgbɔ bəbɔ,
ka baŋ chu bibɔ.
8 Ayaka ndzəŋni bimbum kɔ i mi wə Nyɔ chu
ŋgwuŋki kə wainŋkpaŋ kɔm chu bi.”
9 Si yi kɔ yakadəiŋ, ndzəŋni bimbum biələ
kɔ a bəni bà bɔ kɔ num bà suuŋ bɔ ma? Ma,
bi kɔ tə i bəni bà bɔ kɛiŋki kinchɔk a? Buku
si kɔ buku dzaka lɔ a, “Shɔm yə Ablaham nǐ
jiə i Nyɔ wə nǐ fə Nyɔ dzɔ wi a wi kɔ mi wi
chəŋ.”
10 Nyɔ nǐ dzɔ Ablaham a wi kɔ mi wi chəŋ,
num i winaiŋ jɔbi wə a? A nǐ kɔ num bə
suuŋ lɔ wi, ma wi kɛiŋ kinchɔk a? A nǐ kɔ
wi kɛiŋ kinchɔk maka bə suuŋ wi.
11 Bə nǐ suuŋ wi jiə ka kinchəsi i chusi a wi
kɔ mi wi chəŋ kɔm shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ
i jɔbi wə wi nǐ kɛiŋki kinchɔk. Ayakadəiŋ,
Ablaham ka num tii wi bəni bichi bà bɔ jiə
shɔm i Nyɔ maka bə suuŋ bɔ, ka Nyɔ dzɔ tə
bɔ a bɔ kɔ bəni bə chəŋ i wi nshiŋ.
12 Ayaka wi num tə tii wi bəni bà bɔ kɔ
num bə suuŋ bɔ, a num kə kɔm bə suuŋ bɔ.
Akɔ kɔm bɔ dzɔ a gvu yi, i shɔm yə wi nǐ jiə i
Nyɔ ka bə suuŋ wi.

Ablaham nǐ kwati fiɛŋ fiə Nyɔ kaka num kɔm shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ

13 Kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka i Ablaham a
wi bəh bwa bu bi dzi lə mbi wələ, yi num
kə kɔm Ablaham nǐ jiəki bənchi. Akɔ kɔm
shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ wə, Nyɔ ka dzɔ wi a
wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ.
14 A kabə num a bəni bà bɔ kwati fiɛŋ
fiə Nyɔ kaka kɔm i nɔki si nchi nəŋki, yaka
shɔm yə bə jiə i Nyɔ kaŋaki kə mbee widɔkɔ,
kiŋkaka kə Nyɔ kaka numki tə a kilɔlɔ.
15 Gia yə yi kɔ, kɔ a bənchi si fə shɔm yi Nyɔ
ka bɔkɔki tsə a nishiŋ, kɔm di biə nchi kɔkə,
gia yidɔkɔ ma ni numki a mi bwiŋ nchi.
16 Yi kɔ num a, kiŋkaka kiwɔ biəliki num
shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ ka yi numki shɔm yi
yindzəŋni i wi, yə wi nǐ kaka a yi kaŋaki i bi
num i chwəŋkijuŋ ki kichi wə, a kɔbi a bəni

bà bɔ num i bənchi wə. Akɔ tə i bəni bà bɔ jiə shɔm i Nyɔ wə a liŋ asi Ablaham nǐ jiə, kɔm Ablaham kɔ tii wibukumbɛiŋ bəchi bà bɔ kɔ bəni bə Nyɔ.

17 Yələ kɔ asi bə nyaka a Nyɔ dzakaki i Ablaham a,

“Mih kɔ mih fə a wɔ numki tii wi bitumi biduli.”

Wi num tikwili wibuku i Nyɔ nshiŋ. A num Nyɔ wə Ablaham nǐ jiə shɔm i wi. Ayaka yi num a, a fəki wi ka bəni bà bɔ kpiyi fiəni chu bəwɔm. Ayaka yi chu num a, a fəki wi ka biɛiŋ biə bi kɔkə, bi nûmki.

18 Ablaham nǐ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kiə a ŋgaiŋ kɔlə bi kwati fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka i ŋgaiŋ, na si wi nǐ kɔ wi chu tsɛiŋ kə fiɛŋ fidɔkɔ i ninshiŋ. Ayakalə, wi jiə a shɔm i Nyɔ na ka wi nyani lə i dzə numki, “Tii wi bitumi biduli,” asi Nyɔ nǐ kaka i wi a,

“Bwa ba bi ləŋki a ləŋni.”

19 A nǐ kɔ Ablaham si num tsə lɔ jía gbi, ayakalə wi nǐ ka dəsi dəkə shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ, na yaka si wi nǐ kɔ wi yɛiŋ lɔ i gwu yi wə a ŋgaiŋ si num lɔ aka kiŋkpili ki mi, ka yɛiŋ tə a kpə wi Sɛla kɔ ŋkaiŋni wi kɔbi i bwɔ.

20 Wi nǐ ka kaŋa dəkə kiməŋni i kaŋaki shɔm yifa kɔm kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka i wi. Shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ nǐ ləkəki tsəki a ninshiŋ, wi ka tumyiki a bikum bi Nyɔ.

21 Wi nǐ kɔ wi bum na bəh shɔm yi yichi a Nyɔ kaŋaki lə ŋga i fə gia yə wi nǐ kaka.

22 Akɔ gia yə shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ nǐ fə a Nyɔ dzɔ wi a wi kɔ mi wi chəŋ i wi nshiŋ.

23 Ayakalə, ndzaka wə wi kɔ a, “Nyɔ nǐ dzɔ wi yakadəiŋ,” Yi kɔkə a bə nǐ nyaka a i Ablaham wə shəŋ.

24 Yi kɔ tə i bukumbɛiŋ wə. Nyɔ wə bukumbɛiŋ jiə shɔm i wi, ni dzɔ lə bukumbɛiŋ tə yakadəiŋ. Akɔ wi wə wi nǐ bwili Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ i kpi wə.

25 Jisɔs kɔ wə bə nǐ nya wi kpi kɔm chu bibukumbɛiŋ. Ayaka Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə ka ŋgaiŋ dzɔ a bukumbɛiŋ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ.

5

Kinsaŋli kə bukumbɛiŋ kaŋaki kɔm Nyɔ dzɔki bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ

1 I liə si Nyɔ kɔ wi dzɔ lɔ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ kɔkə bəh kiŋgbɔ kɔm shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i wi wə, bukumbɛiŋ bá num i kimbəiŋni wə bəh wi kɔm gia yə Bah wibukumbɛiŋ wə Jisɔs Klistus fə.

2 A fə wi ka bukumbɛiŋ kaŋa dzəh i liə i shɔm yindzəŋni yi Nyɔ yə bukumbɛiŋ kɔ yɛiŋ wə i liə kɔm shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i wi. Bukumbɛiŋ bá laŋ si bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ, kiə a bukumbɛiŋ bi kwatiki lə i mbum bi Nyɔ wə.

3 Yi na baaŋ dəkə yakadəiŋ, bukumbɛiŋ laŋki tə i bəŋgəkə bà bukumbɛiŋ yɛiŋki, kɔm bukumbɛiŋ kiəki lə a bəŋgəkə fəki mi kiə i kaŋa shɔm.

4 Ayaka shɔm yi kaŋani fəki a Nyɔ kɔksi mi a wi kpɛiŋ. Nyɔ ka kɔksi mi a wi kpɛiŋ, wi ka tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i fiɛŋ wə, kiə a ŋgaiŋ bi kwati lə.

5 Fiɛŋ fiə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i fi wə bi lansi tsə kə i kuku, kɔm Nyɔ kɔ wi jiksi shóm yibukumbɛiŋ bəh kiŋkɔŋ ki, tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni kə wi nya i bukumbɛiŋ.

6 Yi num a jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɔkə i gamti gwu yibukumbɛiŋ, Klistus dzə i jɔbi wi ndzəŋni wə, ka kpi kɔm bukumbɛiŋ bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ.

7 Akɔ ŋkɔŋ a yi ləkəki lə i mi i kpi kɔm mi wə wi kaŋaki kə kiŋgbɔ, ayaka mi widɔkɔ kɔlə i məmsi i kpi kɔm mi wi ndzəŋni widɔkɔ.

8 Ayakalə, Nyɔ nǐ chusi kiŋkɔŋ ki i bukumbɛiŋ i dzəh yələ wə a, jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɛiŋki bəni bəchu, Klistus kpi kɔm bukumbɛiŋ.

9 I liə si bukumbɛiŋ kɔ num mwa mu fə Nyɔ dzɔ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ, yaka wi bi tsə lə i bukumbɛiŋ nshiŋ i bwili bukumbɛiŋ i kaŋ yi shɔm yi Nyɔ yi bɔksini yə wə bəh bəni.

10 Yəmaka num a, na jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɛiŋki bəni bà bɔ baiŋŋki Nyɔ, kpi yi Waiŋ wi chiŋni bukumbɛiŋ bəh Nyɔ, wi ni tsə lə i ninshiŋ i liə i bwili bukumbɛiŋ bəh nəni ki, si wi kɔ wi chiŋni bukumbɛiŋ bəh Nyɔ.

11 A kɔkə a gia yələ shəŋ yə bukumbɛiŋ laŋki kɔm yi. Bukumbɛiŋ laŋki tə bəh Nyɔ kɔm Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə wi kɔ num wi chiŋni bukumbɛiŋ bəh Nyɔ.

Gia yə Adam nǐ dzə bəh yi, bəh yə Klistus nǐ dzə bəh yi

12 Si chu nǐ tsə dzəh i mi wimu wə, ka bi
dzə i mbi wə, ayaka kpi tə tsə dzəh i chu
chɛiŋ ka bi dzə, ayaka kpi ka waŋ tsə i mi
wichi wə, kɔm mi wichi fə chu.
13 Chu nǐ kɔ bi si num lɔ i fa mbi wə, na
ka Nyɔ nyaki bənchi. Ayakalə, bənchi kabə
num kə bə kɔkə i ŋgwuŋki waiŋkpaŋ i chu biə
bəni fəki.
14 I yisi i jɔbi wi Adam wə i dzə buku i jɔbi
wi Muses wə a nǐ kɔ kpi kaŋa ŋga i mi wichi
bɛiŋ nabə bà bɔ nǐ fəki chu ayaka bɔ fə kə asi
Adam wə wi nǐ bwiŋ nchi. Adam nǐ kɔ i dzə
yidɔkɔ wə aka Klistus wə wi nǐ kɔ i bi dzə.
15 Ayakalə, kinya ki Nyɔ kə wi nya i bəni
kilɔlɔ kɔkə ka chu biə Adam nǐ fə. A kabə
num a bəni bəduli nǐ kpiyi kɔm chu bi mi
wimu, yaka kɔ ŋkɔŋ a shɔm yindzɔŋni yi
Nyɔ bəh kinya ki nǐ dzə kɔm shɔm yindzɔŋni
yi mi wimu wə wi kɔ Jisɔs Klistus, ma yi ni
numki i dzə i bəni bəduli wə tsə lɔ tsəni.
16 Gia yə kinya ki Nyɔ kələ Nyɔ nǐ nya
kilɔlɔ dzə bəh yi kɔkə liŋ bəh yə chu bi mi
wimu nǐ dzə bəh yi. Chu bi mi wimu dzə
bəh nsaka i bəni bəchi wə ka jiə bɔ i ŋgəkə
wə. Ayakalə, kinya ki Nyɔ kələ nǐ dzə i jum
wə, i chu bi bəni bəduli biə bɔ nǐ fə, ayaka
Nyɔ dzɔ bɔ a bɔ kɔkə bəh kiŋgbɔ kidɔkɔ.
17 Yi kabə num a, chu bi mi wimu nǐ fə
kpi kaŋa ŋga i mi wichi bɛiŋ kɔm mi wimu,
yaka kɔ a bəni bà bɔ dzɔ kiŋkɔŋ ki Nyɔ
kimbum kələ, bəh kinya kə ki kɔ ndzɔ wə
Nyɔ dzɔ bəni kilɔlɔ a bɔ kɔ chəŋ, bɔ ni kwati
nɔni ki du kɔm mi wimu wə Jisɔs Klistus.
18 Ayakadəiŋ, si chu bi mi wimu nǐ dzə
bəh ŋgəkə i bəni bəchi wə, kɔ a liŋ si kimfə
ki chəŋ ki mi wimu fə Nyɔ dzɔ bəni a bɔ kɔkə
bəh kiŋgbɔ, bɔ bəchi num i bi kwati nɔni.
19 Yi num a asi mi wimu nǐ ləkə bəh fwu i
Nyɔ yəmaka fə bəni bəduli num bəh chu, yi
kɔ asi mi wimu nǐ wɔkɔ i Nyɔ ŋ'wɔkɔ wiwɔ fə
Nyɔ dzɔ bəni bəduli a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ.
20 Nyɔ nǐ nya bənchi i fə a chu duki.
Ayakalə, si chu duki akɔ a liŋ si kiŋkɔŋ ki
Nyɔ kə ki kɔ kinduksi i bəni wə duki tsəki a
ninshiŋ tə.
21 Yi kɔ lə, ka chu kaŋaki ŋga i bəni wə, bɔ
kpiyi, kɔ asi kiŋkɔŋ ki Nyɔ kə kaŋaki ŋga i
bəni wə tsə dzəh i ndzɔ wə Nyɔ dzɔki bəni
a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ, i bi nya bɔ bəh nɔni
kə ki bi tsə kaa kə kɔm Jisɔs Klistus wə Bah
wibukumbɛiŋ.

6

Mi wə wi kɔ wi chiŋni lɔ bəh Klistus, wi kpi buku i kaŋ yichu wə

1 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ ki dzakaki
a nə? Yaka kɔ bukumbɛiŋ ki baaŋki tsəki a
fəki chu ka nshɛiŋ yi Nyɔ yə yi kɔ kinduksi i
bəni wə duki tsəki tə a ninshiŋ a?
2 Yi məŋ nûm yaka! Yi kɔ i chu num dəiŋ
a bukumbɛiŋ bà bə kpi buku i kaŋ yichu wə
chu kɔ i nɔki i chu mə a?
3 Ma mbɛiŋ kiəki kə a bukumbɛiŋ bəchi bà
bə juli i bɔkɔ chiŋni bəh Klistus Jisɔs, bə juli
tə bukumbɛiŋ yaka chiŋni bəh kpi yi a?
4 Bə nǐ juli bukumbɛiŋ i bɔkɔ yakadəiŋ yi
bə́ num a bə nǐ chiŋni bukumbɛiŋ bɔ i kpi
yi wə ka ləə, ka yi numki si Klistus nǐ fiəni
dza i kpi wə i ŋga bimbum bi Ba wi wə, yaka
kɔ a bukumbɛiŋ kaŋaki i nɔ̂ki num i nɔni
kimfiaŋ wə.
5 Yi kɔ lə kɔm, a kabə num a bukumbɛiŋ
nǐ chiŋni lɔ bəh Klistus i kpi yə akɔ n'yi,
yaka bukumbɛiŋ chu kɔkə i məŋniki a
bukumbɛiŋ bi chiŋni lə bukumbɛiŋ bɔ tə i
ndza wi kpi yə akɔ n'yi.
6 Bukumbɛiŋ kiəki lə a gwu yibukumbɛiŋ
yə akɔ nɔni kikpu kɔ num bə nǐ baŋŋ lɔ i
kintasi wə bəh Klistus, ka bə chiksi gwu
yiwɔ yə yi kɔ yichu, ka bukumbɛiŋ ma bi
chu numki mfa i kaŋ yichu wə,
7 kɔm jɔbi wə mi kpi, yaka wi buku lɔ i kaŋ
yichu wə.
8 Si bukumbɛiŋ kɔ bukumbɛiŋ kpi lɔ
bəh Klistus, yaka bukumbɛiŋ bum a
bukumbɛiŋ bi nɔki lə tə bukumbɛiŋ bɔ,
9 kɔm bukumbɛiŋ kiəki lə a na si Nyɔ nǐ
dzasi Klistus i kpi wə, wi bi chu kpi kə. Kpi
kɔbi i chu kaŋa ŋga i wi bɛiŋ.
10 Kpi yə wi nǐ kpi wi nǐ kpi i chu wə
kpamu yi kaa yakadəiŋ. Ayaka nɔni kə wi
kaŋaki i liə kɔ num ki Nyɔ.
11 Si yi kɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ tə yɛiŋ i gwu
yimbɛiŋ wə a mbɛiŋ kpi lɔ i chu mə, ka nɔki
i liə biəli si Nyɔ nəŋki, si mbɛiŋ chiŋni lɔ bəh
Klistus Jisɔs.
12 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ki bêe kə a chu
kaŋaki ŋga i ntsaŋa bimbɛiŋ bi gwu wə i

fâki mbɛiŋ wɔkɔ num i gia yə mwa mimbɛiŋ nəŋki a mbɛiŋ fâki.
13 Kiə mbɛiŋ ki bêe kə a chu dzôki bimbu bimbɛiŋ bi gwu ka biɛiŋ bi binɔm i fâki gia yichu yɛiŋ. Mbɛiŋ nyâ gwu yimbɛiŋ num i Nyɔ ka bəni bà bə bwili bɔ i kpi wə ka nya bɔ bəh nɔni. Mbɛiŋ nyâ tə bimbu bimbɛiŋ bi gwu i Nyɔ ka biɛiŋ bi binɔm i fəki gia yi chəŋ yɛiŋ.
14 Chu chu kaŋaki kə i kâŋaki ŋga i mbɛiŋ bɛiŋ, kɔm mbɛiŋ kɔkə i bənchi chɛiŋ. Mbɛiŋ nɔki i shɔm yi Nyɔ yindzɔŋni chɛiŋ.

Mi wə wi chiŋni bəh Klistus kɔ mfa i nɔni ki chəŋ wə

15 Si yi kɔ yaka, bukumbɛiŋ ki dzakaki a nə? Yaka kɔ a bukumbɛiŋ fâki chu kɔm bukumbɛiŋ nɔki i shɔm yi Nyɔ yindzɔŋni chɛiŋ, kɔbi i bənchi chɛiŋ ma? Yi mɔŋ yaka!
16 Mbɛiŋ kiəki kə a mi ka dzɔ gwu yi nya i mi widɔkɔ i wɔkɔki i wi ka mfa, yaka wi kɔ mfa i mi wə wi wɔkɔki i wi a? Mi ka nya gwu yi i chu, yaka wi kɔ mfa i chu wə. Yi ni dzə num bəh kpi. Mi ka nya gwu yi i wɔkɔki num i Nyɔ wə, yaka wi kɔ mfa wi Nyɔ. Yəmaka ni fə wi kwati nɔni ki chəŋ.
17 Ayakalə, kiyɔŋni kɔ ki Nyɔ asi mbɛiŋ nǐ kɛiŋki mbɛiŋ num mfá yichu, i liə mbɛiŋ bum bəh shɔ́m yimbɛiŋ yichi gia yi lanini yə bə nǐ nya i mbɛiŋ chusiki.
18 Mbɛiŋ kɔ num bə bwili lɔ mbɛiŋ i kaŋ yichu wə, mbɛiŋ fiəni chu mfá i nɔni ki chəŋ wə.
19 Mih dzakaki yələ ka mi wiwɔm, kɔm mbɛiŋ ka bəni bəwɔm mbɛiŋ kɔkə i kiə gia i tsə buku si yi kɔ. Mbɛiŋ kǐəki a, a nǐ kɔ i kikpu wə mbɛiŋ nǐ nyaki lə bimbu bimbɛiŋ bi gwu i biɛiŋ bi kinyɛŋ wə bəh chu biduli, ka mfá. Mbɛiŋ nyâki bimbu bimbɛiŋ bi gwu num i gia yi chəŋ wə i numki bəni bə baiŋni.
20 Jɔbi wə mbɛiŋ nǐ kɔ mfá i chu wə, nɔni ki chəŋ nǐ kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh mbɛiŋ.
21 Si mbɛiŋ nǐ kɔ yakadəiŋ, mbee wə mbɛiŋ nǐ kwati i gia yələ wə yə mbɛiŋ kɔ i liə ŋgəmni num ŋgəmnini i yi wə kɔ nə a? Gia yiwɔ yichi gɔksiki num bəh kpi shəŋ.
22 Ayakalə, i liə si bə kɔ bə bwili lɔ mbɛiŋ i kaŋ yichu wə ayaka mbɛiŋ fiəni chu num mfá yi Nyɔ, yi kɔ a mbee wiwɔ kɔ a mbɛiŋ si num dzə bəni bə baiŋni, ayaka kiŋgɔksi kiwɔ num nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
23 Mbɛiŋ kǐəki a ŋgɔm wi gia yichu kɔ kpi, ayakalə nɔni kə ki bi tsə kaa kə kɔ kinya kə Nyɔ nyaki a kilɔlɔ i bəni bà bɔ kɔ bɔ chiŋni bəh Klistus Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ.

7

Nchi si kaŋa ŋga i mi bɛiŋ a i jəbi wə mi wiwɔ kɛiŋki wiwɔm

1 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki i dzaka yələ i mbɛiŋ ka bəni bà bɔ kiəki nchi. Mbɛiŋ kiəki kə a nchi si kaŋa ŋga i mi bɛiŋ a jɔbi wə mi kɛiŋki wiwɔm a?
2 Bukumbɛiŋ dzô kifəkəli i ndzɔ wi miŋkpaŋa bəh minyuku. Nchi si kaŋa baaŋ bəh miŋkpaŋa i nyuwi wə i jɔbi wə nyuwi kɛiŋki wiwɔm. Ayakalə, i jɔbi wə nyuwi ka dza kpi, wi ka ni buku i nchi wə wi kaŋaki wi bəh nyuwi.
3 Ayakadəiŋ, wi ka dza nyə tsə i minyuku widɔkɔ nyuwi kɛiŋ wiwɔm, bə bôɔŋ wi a miŋkpaŋa wi təkɔlini. Ayakalə, nyuwi ka kpi, yaka wi buku lɔ i nchi wiwɔ wə. Wi ka tsə dzɔ minyuku widɔkɔ, wi ma chu numki miŋkpaŋa wi təkɔlini.
4 Yi kɔ a liŋ bwa bə nih bəŋ si mbɛiŋ kpi lɔ i bənchi wə tsə dzəh i gwu yi Klistus yə bə nǐ baŋŋ i kintasi wə. Mbɛiŋ kpi yakadəiŋ ka mbɛiŋ numki bəni bə mi widɔkɔ. Ayaka mi wələ kɔ wə bə nǐ dzasi i kpi wə, ka bukumbɛiŋ nôki bə fê num gia yə yi ndzɔŋki i Nyɔ.
5 Jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɛiŋki bə biəli asi nyam yi gwu yibukumbɛiŋ nəŋki, bənchi nǐ shiki dzasiki lə gwu yibukumbɛiŋ yə yi fwuki i fâki chu, yi ka fâki bimbu bibukumbɛiŋ bi gwu ka nɔmki gia yə yi kɔ i dzə num bəh kpi i bukumbɛiŋ wə.
6 Ayakalə, i liə bukumbɛiŋ buku lɔ i bənchi chɛiŋ ka kpi gaali bəh bənchi bəwɔ bà bɔ nǐ kaŋa bukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ buku ka nɔmki i nɔni kimfiaŋ kə ki kɔ ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, a chu kɔbi i dzəh yikpu yi bənchi bà bə nǐ nyaka.

Nchi fəki bukumbɛiŋ kiə gia yichu

7 Bukumbɛiŋ ki dzâkaki a nə kɔm nchi a? Yaka kɔ a nchi kɔ gia yichu a? Yi mɔŋ yakadəiŋ! Asi mɔŋ kɔm bə bənchi ma mih kiəki kə gia yichu. Asi mɔŋ a nchi dzakaki

a mi ma bûkuki bəh dzákəh i fiɛŋ fi mi wə, ma mih kiəki kə a mbuku wi dzákəh kɔ gia yichu.

8 Ayakadəiŋ, chu ka dzɔ dzəh i nchi wələ chɛiŋ nəŋni dzákəh yi bukuni i mih wə i dzáh dzáh wə, nchi nǐ kɔkə ma chu kaŋaki kə ŋga.

9 Mih nǐ yisiki nɔki maka nchi dzə. Ayakalə, jɔbi wə nchi nǐ dzə, chu yɔmi, mih ka kpi.

10 Bənchi bà mwi bɔ nǐ kɔ i dzə num bəh nɔni i mih, bɔ dzə lɔ num bəh kpi i mih wə.

11 Yi num a chu nǐ kwati dzəh i bənchi bələ wə, fwɔkyi mih, nyumi i bɔ chɛiŋ wɔɔ mih.

12 Ayakadəiŋ, bənchi kɔ gia yi baiŋni, gia yə bənchi dzakaki kɔ gia yi baiŋni, a num yi chəŋ chu ndzɔŋ.

13 Yi ka num a gia yə yi ndzɔŋki ni dzə lɔ bəh kpi i mih wə a? A kɔkə yakadəiŋ! A nǐ kɔ chu, bi ni nyumi i gia yindzɔŋni chɛiŋ i dzə bəh kpi i mih, ka bukumbɛiŋ ni yɛiŋ a chu kɔ chu, ayaka yi chusi num i gia yə bənchi dzakaki a chu bəkəki nalə.

Jwɔ biə bi kɔ i mi wə

14 Bukumbɛiŋ kiəki a bənchi kɔ gia yə yi nyə i Nyɔ wə. Ayakalə, mih kɔ mfiŋ mi wiwɔm mih kaŋa nyam yi gwu, num bə taŋni mih ka mfa i chu wə.

15 Mih kiəki kə gia yə mih fəki, kɔm gia yə mih nəŋki i fə̂ a kɔkə yə mih fəki. Mih dza yiŋni fə lɔ gia a num na yə mih baiŋŋki.

16 Si mih fəki lɔ gia a num yə mih kɔŋki kə, yaka mih bum ŋkɔŋ a nchi kɔ gia yindzɔŋni.

17 Si yi kɔ yakadəiŋ, a fəki kə mih gia yiwɔ. A fəki num chu biə bi kɔ i mih mə.

18 Mih kiəki lə nalə a gia yindzɔŋni kɔkə i mih mə. Yaka kɔ a gia yindzɔŋni kɔkə i mwa məŋŋ mə. Mih si dza nəŋ lə i fə gia yi chəŋ, mih kɔbi i fə.

19 Gia yindzɔŋni yə mih nəŋki i fə̂ a kɔkə yə mih fəki. Gia yichu yə mih kɔŋki kə i fə̂ki, akɔ yə mih yiŋni fəki.

20 Si mih dzaki fəki num gia yə mih kɔŋki kə i fəki, yaka kɔ a chu məŋ i mih wə, mih fəki gia yiwɔ. A fə num chu biə bi kɔ i mih mə.

21 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih ka yɛiŋ lɔ a, akɔ nchi i jɔbi wə mih nəŋki i fə gia yindzɔŋni, aka yaŋsiki lɔ gia yichu i mih i fəki.

22 I shɔm yiŋ mə mih saŋliki lə bəh bənchi bə Nyɔ nalə.

23 Ayakalə, mih yɛiŋki lə nchi widɔkɔ wi num i mih mə. Nchi wiwɔ tumki lə jum bəh nchi wichu wə wi kɔ i kiŋkwaka kiŋ mə.

24 Kiŋkpili ki mi ka mih! Akɔ ndə i bwili mih i nyam yi gwu yələ yi dzəki bəh kpi a?

25 Kiyɔŋni ki Nyɔ wə wi kɔ i gamti mih tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə Bah wibukumbɛiŋ!

Si yi kɔ yakadəiŋ mih kabə num i liə mfa wi bənchi bə Nyɔ i kiŋkwaka kiŋ wə, ayakalə num mfa wi bənchi bə chu i nyam yi gwu wə.

8

I Nəki si Kiŋ'waka ki Baiŋni nəŋki

1 Yi kɔ a, i liə mi wə wi chiŋni bəh Klistus Jisɔs bi chu liə kə i ŋgəkə mə.

2 Wi bi chu liə kə kɔm nchi wi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə wi nyaki nɔni i bəni bà bɔ chiŋni lɔ bəh Klistus Jisɔs, num wi bwili lɔ bukumbɛiŋ i kaŋ yi nchi wə wi kɔ wichu bəh wi kpi.

3 Nyɔ kɔ wi fə lɔ gia yə nchi nǐ kaŋaki kə ŋga i fə. Nchi nǐ kaŋaki kə ŋga, a num mfə wi nyam yi mi yi gwu yi bɔyini. Gia yə Nyɔ nǐ fə kɔ a wi nǐ faaŋ Waiŋ wi, wi dzə ka mi wiwɔm wə wi fəki chu i bwiŋ chu. Akɔ yaka si Nyɔ nǐ bwiŋ ŋga bichu i mi wiwɔm wə.

4 Wi nǐ fə yakadəiŋ ka gia yi chəŋ yə nchi nəŋki a bukumbɛiŋ kɔlə i fə̂ki asi yi kɔ. Bukumbɛiŋ bələ kɔ bà Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki, kɔbi i chu fəki si nyam yi gwu nəŋki.

5 Bəni bà bɔ nɔki biəli asi nyam yi gwu nəŋki, bɔ si jiə mfi bibɔ a num i gia yə nyam yi gwu nəŋki, ayaka bà bɔ nɔki biəli asi Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki, bɔ si jiə mfi bibɔ num i gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki.

6 Mi ka jiə mfi bi num i nyam yi yi gwu wə, yaka wi ni kpi lə. Ayakalə, mi ka jiə mfi bi num i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, yaka wi ni kwati lə nɔni bəh kimbɔiŋni.

7 Si yi kɔ yakadəiŋ mi wə wi jiə mfi bi num i gia yə nyam yi gwu nəŋki akɔ wə wi si baiŋŋ Nyɔ. Wəmaka mi si wɔkɔ kə i nchi wi Nyɔ. Ayaka kɔ ŋkɔŋ a wi kɔkə i wɔkɔki.

8 Mi wə wi nɔki asi nyam yi gwu nəŋki wi kɔkə i fəki gia yə Nyɔ kɔ i wɔkɔki ndzɔŋni bəh wi.

9 Ayakalə, mbɛiŋ kɔkə fimbɛiŋ bəni bà bɔ nɔki biələ asi nyam yi gwu nəŋki. Mbɛiŋ biəliki asi Kiŋ'waka nəŋki, jɔbi wə yi kɔ a Kiŋ'waka ki Nyɔ nɔki lə i mbɛiŋ wə. Mi kabə num wi kaŋa kə Kiŋ'waka ki Klistus, yaka wi kɔkə mi wi Klistus.
10 Klistus kabə num i mbɛiŋ wə, na yaka si gwu yimbɛiŋ bi kpiki kɔm chu, Biŋ'waka bimbɛiŋ kɔ biwɔm kɔm Nyɔ fə mbɛiŋ num chəŋ i wi nshiŋ.
11 A kabə num a Kiŋ'waka ki wi wə wi nǐ bwili Jisɔs i kpi wə nɔki lə i mbɛiŋ wə, ma wi wə wi nǐ bwili Klistus Jisɔs i kpi wə ni nya tə nɔni i nyam yimbɛiŋ yi gwu yə yi bi kpiki. Wi ni nya tsə dzəh i Kiŋ'waka ki wə, kə ki nɔki i mbɛiŋ wə.

12 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, bukumbɛiŋ kaŋaki lə gia i fə̂, gia yələ kɔkə i nɔ̂ki biəli si nyam yibukumbɛiŋ yi gwu nəŋki.
13 Mbɛiŋ ka nɔki biəli si nyam yimbɛiŋ yi gwu nəŋki, yaka mbɛiŋ ni kpi lə. Ayakalə, mbɛiŋ ka bee Kiŋ'waka ki Nyɔ fə mbɛiŋ bəkəli kimfə kichu kə nyam yi gwu nəŋki, yaka mbɛiŋ ni kwati lə nɔni.
14 Bəni bəchi bà bɔ nɔki biəli si Kiŋ'waka ki Nyɔ chusiki bɔ kɔ bwa bə Nyɔ.
15 Nyɔ nǐ ka nya dəkə mbɛiŋ num bəh kiŋ'waka ki mfa kə ki kɔ fə mbɛiŋ fiəni nɔki bəh nlwa. Wi nǐ nya Kiŋ'waka i mbɛiŋ kə ki fəki mbɛiŋ num bwa bu. Ayaka ki ka fəki mbɛiŋ bɔɔŋ wi a, “Abba,* Ba wibuku.”
16 Kiŋ'waka kələ mwi bəh kiŋ'waka kibukumbɛiŋ beeŋki lə nsaka a bukumbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ.
17 A kabə num a bukumbɛiŋ si num lɔ bwa bə Nyɔ, bukumbɛiŋ bi numki i dzi biɛiŋ, biɛiŋ biə bi kɔ bi Nyɔ. Bukumbɛiŋ bəh Klistus bi chiŋni dzi bi jɔbi wə bukumbɛiŋ ka yɛiŋki ŋgəkə si Klistus nǐ yɛiŋki, bukumbɛiŋ tə bi kwati i kiŋkɔkni ki wə.

Kinsaŋli kə ki kɔ ki bwa bə Nyɔ

18 Mih kiəki lə na bindzɔŋ a ŋgəkə wə bukumbɛiŋ yɛiŋki i liə wi ka buku na wə bə kɔ i fəkəni bəh ndzɔŋni biə bi bi numki bibukumbɛiŋ.

19 Biɛiŋ bichi biə Nyɔ nǐ maa bi lansi wɔkɔliki jɔbi wə Nyɔ bi chusiki bwa bà bɔ kɔ mbu.
20 Yi kɔ a biɛiŋ bichi biə Nyɔ nǐ maa bi fiəni chu biɛiŋ bi kilɔlɔ. Bi ka num dəkə biɛiŋ bi kilɔlɔ yaka a, a kɔŋki bi. A nǐ kɔŋ Nyɔ i fə a bi numki yakadəiŋ. Ayakalə, bi tsɛiŋ tsə a ninshiŋ kiə a,
21 chɔkɔ bidɔkɔ bi num Nyɔ bi bwili bi, bi bɔiŋ i nsəŋ wə wi kɔ a biɛiŋ biwɔ bichi kaŋaki lə i bi fɔɔ. Jɔbi wə Nyɔ bi bwiliki bi yakadəiŋ, bi ka bi kaŋa ndzɔŋni biə akɔ bi bwa bə Nyɔ.
22 Bukumbɛiŋ kiəki lə a biɛiŋ bichi biə Nyɔ nǐ maa bi kwiŋki bəh lɔli i dzə buku bidaiŋ aka miŋkpaŋa wə wi nɔmhki.
23 A kɔkə shəŋ a biɛiŋ biə Nyɔ nǐ maa bi baaŋ a numki i ŋgəkə wə. Bukumbɛiŋ bà bə kaŋaki kinya ki ninshiŋ, a num Kiŋ'waka ki Nyɔ kə wi nya i bukumbɛiŋ, bukumbɛiŋ kwiŋki tə a shɔm shɔm wɔkɔli na bəh ŋga a Nyɔ fə̂ bukumbɛiŋ nûmki bwa bu, a num ntəiŋ wə Nyɔ bi təiŋki bukumbɛiŋ bəchi i kaŋ yi ŋgəkə wə.
24 Akɔ gia yə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kiə a bukumbɛiŋ bi kwatiki lə a num yə Nyɔ bwǐli bukumbɛiŋ kɔm bə yi. Ayakalə, gia yə mi kɔ i tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə a ŋgaiŋ bi kwati lə num yi si num lɔ i wi nshiŋ, a kɔkə i chu numki yi yə wi kɛiŋki wi wɔkɔli wɔkɔlini. Akɔ ndə wə wi kɔ i chu tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i fiɛŋ fidɔkɔ i bi kwati num fi si num lɔ i wi nshiŋ a?
25 Ayakalə, bukumbɛiŋ kabə tsɛiŋ tsə a ninshiŋ i fiɛŋ wə kiə a bukumbɛiŋ bi kwatiki lə, bukumbɛiŋ kɛiŋ ki yɛiŋ kə i fi wə, bukumbɛiŋ kaŋaki i kâŋa shɔm i nûmki alə məəŋ wɔ̂kɔli.

26 Kiŋ'waka ki Baiŋni tə gamtiki lə bukumbɛiŋ i mbɔyih wibukumbɛiŋ wə, asi bukumbɛiŋ kiəki kə i tsaki bəh si bukumbɛiŋ kaŋaki i tsaki si bukumbɛiŋ kɔ i tsâki. Kiŋ'waka kiwɔ mwi si tsa lə Nyɔ i bukumbɛiŋ bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ də i wi i dzəh yə wə mi kɔkə i chu dzaka.
27 Nyɔ wə wi si tsɛiŋ shɔ́m yi bəni wi si kiə lə kiŋkwaka ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, kɔm Kiŋ'waka kiwɔ si tsa lə Nyɔ i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ i dzəh yə Nyɔ kɔŋki.

* **8:15** Abba kɔ i já yi Alamiak wə a Ba wibuku.

28 Bukumbɛiŋ kiəki lə a Nyɔ nɔmki i gia yichi wə wi fə yi tsə i dzəh yindzɔŋni wə i bəni bà bɔ kɔŋki wi, bà wi bɔɔŋ biəli gia yə wi nəŋki i bɔ.
29 Bəni bà Nyɔ nǐ kɔ wi si kiə bɔ a kɛiŋ i kikpu wə, yi kɔ num wi nǐ kɛiŋsi jiə lɔ bɔ chi chi a bɔ bi kwûni nûm ka Waiŋ wi, ka Waiŋ wi wələ kɔlə i numki Waiŋ wi ninshiŋ i bwa bə nih bəduli kintəəŋ.
30 Bəni bà wi nǐ kɔ wi sisi jiə lɔ chi chi, wi ka bi bɔɔŋ bɔ. Ayaka bəni bà wi nǐ bɔɔŋ num wi dzɔ lɔ bɔ a bɔ kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi. Ayaka bà wi nǐ bɔɔŋ wi dzɔ a bɔ kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi, num wi nǐ fə a bɔ liə i mbum bi wə.

Mi wə wi kɔ i chu fə bukumbɛiŋ bəh gia yidəkɔ kɔ na ndə a?

31 Si gia yələ yichi kɔ lə, bukumbɛiŋ chu kɔ i dzaka a nə? Si Nyɔ si num lɔ i kimbu kibukumbɛiŋ wə, mi wə wi kɔ i chu fə bukumbɛiŋ bəh gia akɔ na ndə a?
32 Wi Nyɔ kabə kaŋaki kə kiŋghəkə i Waiŋ wi, i nya a wi kpi i bukumbɛiŋ bəchi bɛiŋ, ayakalə wi ma nǐ nyâ biɛiŋ bichi i kpɛiŋsi yɛiŋ i bukumbɛiŋ a?
33 Akɔ ndə wə wi kɔ i chu nəŋki nsaka bəh bəni bà Nyɔ kɔ wi sabibwili lɔ a? Nyɔ num wə wi dzɔki bəni a bɔ kaŋaki kə ŋgbɔ widəkɔ.
34 Mi kɔlə wə wi kɔ i chu jiə bukumbɛiŋ i ŋgəkə wə a? Klistus Jisɔs nǐ kpi, wi fiəni dza i kpi wə, wi num i liə i tsɛiŋ yi Nyɔ yiləkəli wə, wi lansi tsa Nyɔ i bukumbɛiŋ.
35 Mi wə wi bi chu lansi gaaliki bukumbɛiŋ bəh Klistus a wi ma chu kɔŋki bukumbɛiŋ kɔ na ndə a? Akɔ bəŋgəkə, ma nshili, ma i bwaŋki gvu a bəni gbɔyiki i jum wə, ma dzɔŋ, ma chwɔŋ kiyəə, ma gia yi gumini, ma kpi, kɔlə i gaali a?
36 Yi kɔ num bə nyaka a bəni bədɔkɔ nǐ dzakaki i Nyɔ a,
“Buku tsɛiŋki tsəki kpi chɔkɔ bichi kɔm wɔ.
Bəni dzɔki buku aka shwáŋ yə bə tsəki i kum.”
37 Na i biɛiŋ biələ bichi wə bukumbɛiŋ tumki dziki lə bi bəh ŋga bi Klistus wə wi nǐ kɔŋ bukumbɛiŋ.
38 Mih kiəki lə na bindzɔŋ a kpi nabə nɔni, nabə ŋkaiŋni bəchinda bənaiŋ, nabə biŋ'waka biə bi sakaki, nabə biɛiŋ biə bi kɔ i liə, nabə biə bi kɔ i bi dzə, nabə biɛiŋ biə bi kaŋaki ŋga,
39 nabə biə bi kɔ i bɛiŋ, nabə biə bi kɔ i nichɛiŋ, nabə binaiŋ biɛiŋ i mbaŋ wi biɛiŋ biə Nyɔ nǐ maa bichi, fidəkɔ kɔkə yɛiŋ fi kɔ i gaali bukumbɛiŋ i kiŋkɔŋ ki Nyɔ kə wi kaŋaki i bukumbɛiŋ kɔm Klistus Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ.

9

Nyɔ nǐ saiŋbwili bəni bə Islae a bɔ numki bəni bu

1 Gia yələ mih dzakaki kɔ ŋkɔŋ ka mi wi Klistus. Mih nyiki kə ntəkə, Kiŋ'waka ki Baiŋni fəki shɔm yiŋ təbi a mih nyiki kə ntəkə.
2 Yi kɔ a mih kɔ bəh nshɛiŋ yimbum chu num bəh lɔli biə bi kaaki kə i shɔm yiŋ mə,
3 kɔm bwa bə nih bəŋ bə kwili bà buku bɔ kɔ mwa mimu. Mih nəŋki lə na bəh ŋga a lɔiŋ dzâ i mih wə i gâali mih buku Klistus kɔm bɔ.
4 Bəni bələ kɔ bəni bə Islae bà Nyɔ nǐ dzɔ bɔ fə a bɔ numki bwa bu, chusi kiŋkɔkni ki i bɔ, dzi miŋkaiŋ bəh bɔ, nya bənchi bu i bɔ kaŋ, chusi bɔ si bɔ kɔ i kôksiki Nyɔ, fə biŋkaka bəh bɔ.
5 Bɔ kɔ bəni bà bətii tii bəbɔ nǐ yisi chwɔŋkijuŋ kələ a num bəni bə Nyɔ bà bə ni kiəki bɔ, Mbwili wə Nyɔ nǐ kaka jɔbi wə wi nǐ dzə ka mi wiwɔm, bə bwɔ wi num i chwɔŋkijuŋ ki bəni bələ wə. Bukumbɛiŋ nyâki kiŋkɔksi jɔbi wichi ki kaa kə i Mbɔiŋsi wə wi kɔ Nyɔ, wi kaŋa ŋga i biɛiŋ bichi wə. Yi nûm ayaka.
6 Yi məŋ a, gia yə Nyɔ nǐ kaka a yi laka kilələ, kɔm a kɔkə bəni bə Islae bəchi bà bɔ kɔ bwa bə Islae bə ŋkɔŋ.
7 Ayaka a kɔkə tə bwa bəchi bà bɔ buku i Ablaham wə bɔ kɔ bwa bu. Ayakalə, yi kɔ asi Nyɔ nǐ dzaka i Ablaham a,
“Akɔ Ayjik wə, wi bi bwɔki bwa bà bɔ bi duki yɛli wa.”
8 Yələ gia chusiki a, a kɔkə bwa bəchi bà bɔ buku i Ablaham wə bɔ kɔ bwa bə Nyɔ. Akɔ bwa bà Nyɔ nǐ kaka Ablaham yɛiŋ, bə dzɔki a bɔ kɔ bwa bə Ablaham.
9 Jɔbi wə Nyɔ nǐ fə kiŋkaka kələ dzaka a,
“A bi fiəni numki i jɔbi wələ wə i jia yi dzəni wə,
mih bi fiəni dzə, ma Sɛla bi kwati waiŋ nyukuni.”

10 A məŋ dəkə a yələ shəŋ. Gia ka yələ nǐ
num tə bəh Lɛbika wə tii bwa bu nǐ kɔ Ayjik
wə tii bətii bəbukumbɛiŋ.
11-12 Na ka bə tsɛiŋki i bwɔ bimaŋsi biələ,
na ka bə numki i fə gia yindzɔŋni yidɔkɔ
nabə yichu, a nǐ kɔ num Nyɔ dzaka i nih
wibɔ a,
“Kukuli bi nɔmki lə i waiŋ wi nchiŋ.”
Nyɔ nǐ dzaka yakadəiŋ chusi a wi baaki
mi biəli mba wi. Wi si baa kə biəli nɔm
widɔkɔ wə mi fə. Wi baaki biəli num gia yə
wi Nyɔ nəŋki.
13 Yi kɔ asi bə nyaka a,
“Yakɔb kɔ mih kɔŋ wi, mih baiŋŋ Ɛsau.”

Nyɔ si fə a gia yə wi kɔŋki

14 Si yi kɔ lə, bə kɔ i dzaka a nə? Yaka
kɔ a Nyɔ fəki kə gia yi chəŋ ma? Yi məŋ
yakadəiŋ!
15 Nyɔ nǐ dzaka i Muses a,
“Mih bi cham lə bəh nshɛiŋ i mi wə mih
kɔŋki,
mih kwasi nshɛiŋ i wə mih kɔŋki.”
16 Ayakadəiŋ, Nyɔ baaki kə mi biəli si mi
wiwɔm nəŋki, nabə i bənɔm bà wi nɔmki.
Wi baaki kɔm nshɛiŋ yə wi kaŋaki i bəni wə.
17 Yələ gia kɔ asi bə nǐ nyaka tə i Kiŋwakti
ki Nyɔ wə a Nyɔ nǐ dzakaki i fɛlɔ ŋkuŋ wi Ijib
a,
“Mih yaksi wɔ ka ŋkuŋ, fwu wiwɔ num a,
mih ni chusiki ŋga biŋ i wɔ wə,
ka bəni bi tsə̂ bəh yɛli wuŋ i mbi wələ wichi
wə.”
18 Yələ gia ka chusi a Nyɔ kwasiki nshɛiŋ i
mi wə wi nəŋki i kwasi nshɛiŋ i wi, nya fwu
wi ləkəli i mi wə wi nəŋki a wi ləkəki bəh
fwu.
19 Mi widɔkɔ kələ i dza bikə i mih a, “A
kabə num yakadəiŋ, Nyɔ kabə kpiki bəh
bəni kɔm nə a? Mi wə wi kɔ i nəiŋ gia yə Nyɔ
nəŋki a yi num, akɔ ndə a?”
20 Mi ma bǐkə yakadəiŋ. Akɔ na winaiŋ
mi wiwɔm wə wi kɔ i sini bəh Nyɔ a? Mi kɔlə
i mwəm fiɛŋ bəh fiəŋ ma fi ni chu bikə i wi
a, “Wɔ mwəm mih lə kɔm nə a?”
21 Mi wə wi mwəmki mishwali kaŋaki lə
ŋga i fiəŋ wiwɔ bɛiŋ i chum kaŋ yi fiəŋ i
mwəm biɛiŋ yɛiŋ chi chi, fidɔkɔ num fiə fi
kaŋaki nɔm wimbum, fidɔkɔ num fiə fi chiŋ
kɔ. 22 Yikɔ a liŋ si Nyɔ fəki. Wi nǐ nəŋki i
chusi shɔm yi yi bɔksini i bəni, chu fə a bəni
kǐə ŋga bi. Ayakalə, wi nǐ lansi kaŋa shɔm
bəh bəni bà bɔ nǐ fəki shɔm bɔkɔ wi, bəh bà
bə nǐ kɔ i kaasi bɔ num kaasini.
23 Wi nǐ fə yakadəiŋ i chusi mbum bi bim-
bum biə bi kɔ i bəni bà wi kwasiki nshɛiŋ i
bɔ. Bəni bələ kɔ bà wi nǐ kɛiŋsi jiə na ka yi
dzə num a bɔ bi kwati lə mbum biwɔ.
24 Akɔ na bukumbɛiŋ bəni bəwɔ bà wi
bɔɔŋ. A kɔbi a Bəju shəŋ. Bəni bà bɔ kɔkə
Bəju kɔlə tə yɛiŋ.
25 Akɔ na yi yə Nyɔ dzaka i Kiŋwakti ki mi
wi wi ntum wə Ɔsia a,
“Bəni bà bɔ kɔkə bəni bəŋ,
Mih ni bɔɔŋki bɔ a ‘Bəni bəŋ.’
Ayaka bà mih ni kɔŋki kə bɔ,
mih ni bɔɔŋki bɔ a ‘Shɔm yiŋ.’ ”
26 “Ayaka a fɛiŋ i di biə Nyɔ si dzaka i bəni
bəwɔ a,
‘Mbɛiŋ kɔkə bəni mbəŋ’,
Yi kɔ a bə ni bɔɔŋki bɔ a,
‘Bwa bə Nyɔ wə wi kaŋaki nəni.’ ”
27 Isaya mi wi ntum wi Nyɔ nǐ də tə kɔm
bəni bə Islae ka dzaka a,
“Na ayaka si bəni bə Islae duki lə,
num aka mishambu mi kinchwɔ kim-
bum,
a bi bəiŋki a bədɔkɔ i bɔ wə twɛsi.
28 Yi num a Nyɔ bi dza akisəkə wi lɔ ŋgəkə
i nshwaiŋ yələ yichi wə wi kaasi biɛiŋ
bichi.”
29 Wi Isaya nǐ kɔ wi dzaka lɔ a,
“A nǐ məŋ a, Bah Nyɔ wə wi kaŋaki ŋga bichi
bɛsi bwa i chwɔŋkijuŋ kibukumbɛiŋ wə,
ma bukumbɛiŋ fiəni chu lɔ aka kwili wim-
bum Sɔdɔm
bəh wi Gɔməla.”

Bəni bə Islae nəiŋ dzəh yə bəni kaŋaki i bǐəliki i num chəŋ i Nyɔ nshiŋ

30 Si yi kɔ lə, bukumbɛiŋ ki dzakaki a nə?
Bukumbɛiŋ ki dzakaki a bəni bà bɔ kɔkə
Bəju bà bɔ nǐ ka məmsi dəkə i num chəŋ i
Nyɔ nshiŋ, bɔ num lɔ i liə chəŋ i Nyɔ nshiŋ
kɔm shɔm yə bɔ jiə i wi.
31 Ayakalə, bəni bə Islae bà bɔ nǐ məmsi i
numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ biəli num dzəh yə
bənchi nəŋki, bɔ nǐ ka biəli i dzə num chəŋ i
wi nshiŋ.
32 A nǐ kɔ kɔm nə? Akɔ kɔm bɔ nǐ ka
məmsi i biəli dzəh yə bɔ kɔ i jiə shɔm i Nyɔ.
Bɔ nǐ kwakaki a gia yə yi kɔ fə a mi num
chəŋ i Nyɔ nshiŋ kɔ num bənɔm bà wəmaka

fəki. Bɔ fə yakadəiŋ ka ndamti i təh wə bəni
ndamtiki i yɛiŋ bɛiŋ.
33 Təh wələ kɔ wə bə nyaka kɔm wi a,
“Mbɛiŋ tsêiŋ, mih jiə təh i kwili wi Sayɔŋ wə,
a num təh wə bəni bi ndamtiki yɛiŋ wə.
A num biaŋa wə bəni bi gbɔyiki yɛiŋ wə.
Ayakalə, mi wə wi jiə shɔm i wi wə, bi chu
numki kə i ŋgəmni wə.”

10

1 Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih nəŋki bəh
shɔm yiŋ yichi, bəh ntsa wuŋ i Nyɔ, kɔ a
bəni mbəŋ bə Islae bələ bi kwati mbɔiŋ.
2 Gia yə mih kiəki, a num yə mih kɔ i
dzaka kɔ a, bɔ kaŋaki lə kiŋkɔŋ na bəh ŋga
i Nyɔ. Ayakalə, bɔ kiəki kə dzəh yi chəŋ yə
bɔ kɔ i biəliki wi yɛiŋ.
3 Si bɔ kiəki kə dzəh yə Nyɔ dzɔki a mi si
num chəŋ i wi nshiŋ yɛiŋ, bɔ kabə nəŋ lɔ i
jiə num dzəh yibɔ, ayaka na chu nya gwu
yibɔ i biəliki dzəh yə Nyɔ dzɔki a mi kɔ chəŋ
yɛiŋ i wi nshiŋ.
4 Si Klistus nǐ dzə, dzəh yi bənchi yə bəni
nǐ biəliki i numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ ka kaa,
ka i numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ i liə ni numki i
jǐə shɔm i Klistus wə.

Mbɔiŋ dzə lɔ i mi wichi

5 Muses nǐ nyaka kɔm dzəh i numki chəŋ
i Nyɔ nshiŋ yə yi biəliki num bənchi a, “Mi
wə wi fəki si bənchi dzakaki ni nɔki lə kɔm
wi jiəki bənchi bəwɔ bəchi.”
6 Ayakalə, kɔm dzəh yə yi kɔ a mi kɔ chəŋ
i Nyɔ nshiŋ biəliki num shɔm yə wi jiə i wi
wə, yi num bə nyaka a,
“Kiə wɔ ma bikəki i shɔm ya wə a, ‘A ni yaka
ndə i bɛiŋ na?’ ”
(Yi num a, a ni yaka ndə i tsə dzəh bəh
Klistus a).
7 Nabə a, “A ni shi ndə i kii a?”
(Yi num a, i tsə dzasi Klistus i kpi wə).
8 Ayakalə, yi dzakaki a nə? Yi dzakaki a,
“Gia yi Nyɔ kɔ kɔmsi i wɔ wə.
Yi kɔ i dzaka ka wə, bəh i shɔm ya wə.”
Ayaka a num yi, buku fukuki kɔm njiə wi
shɔm i Jisɔs wə.
9 Wɔ ka dzaka bəh dzaka ka a Jisɔs kɔ Bah,
ayaka, ka bum i shɔm ya wə a Nyɔ nǐ dzasi
wi i kpi wə, ma wɔ bi bɔiŋ.
10 Yi kɔ a, mi bumki num bəh shɔm yi na
ka Nyɔ dzɔ wi a wi kaŋaki kə kiŋgbɔ kidəkɔ.
Ayaka mi dzâkaki bəh dzaka ki ka bi bɔiŋ.
11 Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,
“Mi wə wi kɔ wi bum i wi bi num kə i
kiŋgəmni wə.”
12 Mbɛiŋ kiəki a chi chi kɔkə i kintəəŋ ki mi
wi Ju bəh mi wə wi kɔkə mi wi Ju. Bah wə
wi kɔ Bah wi mi wichi akɔ a wimu. Ayaka
wi si shi wɛli kaŋ yi nya mbum i mi wichi
wə wi dəki i wi.
13 Yi kɔ num bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə
a,
“Mi wichi wə wi bi bɔɔŋki yɛli wi Bah,
wi bi bɔiŋki lə.”
14 Ayakalə, bəni kɔ i nyani dəiŋ na ka bɔ
dəki bɔɔŋ wi maka bɔ jiə shɔ́m i wi a? Ayaka
bɔ kɔ nyani dəiŋ i jiə shɔm i wi maka bɔ num
wɔkɔ kɔm wi a? Bɔ kɔ nyani na dəiŋ i wɔkɔ
maka mi num fuku kɔm wi i bɔ a.
15 Ayaka bəni kɔ i nyani dəiŋ i tsə fukuki
maka bə faaŋ bɔ a? Yi kɔ num bə nǐ nyaka
a,
“Gvú yi bəni bà bɔ si dzə bəh ntum wi
ndzɔŋni,
si ndzɔŋ nalə.”
16 Ayakalə, bəni bə Islae bəchi kɛiŋki
maka bɔ bum ntum wi ndzɔŋni wələ. Yi kɔ
a liŋ asi kiŋwakti ki mi wi ntum wi Nyɔ wə
Isaya dzakaki a,
“Bah, a bum ndə gia yə buku fukuki a?”
17 Yi bá num a, njiə wi shɔm i Klistus dzəki
num i gia yə mi wɔkɔ. Ayaka gia yə mi wɔkɔ
dzəki num i mfuku wə kɔm Klistus.
18 Mih ka bikə a, yaka bɔ nǐ ka wɔkɔ a? Ŋkɔŋ
bɔ nǐ wɔkɔ. Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,
“Já yibɔ tsə i nshwaiŋ yichi,
ayaka ndzaka wibɔ tsə i biŋgɔksi bi mbi wə
bichi.”
19 Mih chu bikəki a, yaka kɔ a jɔbi wə bəni
bə Islae nǐ wɔkɔ, na wɔkɔ ndzɔŋ a? Muses
nǐ kɔ wi yisi dzaka a Nyɔ dzakaki a,
“Mih ni fə̂ lə kindɔŋ chiniki mbɛiŋ bəh ki-
tumi
ki bəni bə kilɔlɔ,
fə shɔ́m bɔkɔki mbɛiŋ bəh kitumi kə bɔ kɔ
bəni bə kiyuŋ.”
20 Isaya chu dzaka lwa kə a Nyɔ dzakaki a,
“Bəni bà bɔ nǐ nəŋki kə mih kɔ bà bɔ yɛiŋ
mih.
Ayaka mih chusi gwu yiŋ i bəni bà bɔ ni
bikəki kə mih.”

21 Ayakalə, yə kɔm bəni bə Islae Nyɔ nǐ
dzaka a,
“I kaŋ yichi wə kɔ mih jiə kaŋ yiŋ wɔkɔli a
bəni dzə mih dzô bɔ,
ayaka bɔ ləkə tsə a bəh kifwu i ninshiŋ, tsə i
yibɔ dzə́h wə.”

11

Nyɔ ka məŋni dəkə bəni bə Islae məŋnini

1 Mih chu bikəki a yaka Nyɔ məŋni lɔ bəni
bu a? Yi məŋ yaka! Mih mwi kɔ waiŋ wi
Islae. Mih num waiŋ i juŋ yi Ablaham wə,
num mih buku i chwəŋkijuŋ ki Bɛnjamen
wə.
2 Nyɔ ka məŋni dəkə lɔ bəni bu bà wi nǐ
sabibwili i kin'yisi wə. Ntə mbɛiŋ kiəki lə
gia yə Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki kɔm Ɛlaja, si
wi nǐ dəki i Nyɔ kɔm gia yə bəni bə Islae nǐ
fəki a?
3 Wi nǐ dəki dzakayi i Nyɔ a,
“Bah, bə wɔɔyi bəni ba bə ntum,
ka mukuyi shi kintəŋ ki fəni ki gia.
A baaŋ shəŋ a mih,
ayaka bə nəŋ tə i kaasi bəh mih.”
4 Wi nǐ dəki yakadəiŋ Nyɔ chukuli wi a nə?
Wi chukuli wi a,
“Mih jiə bəni num mbəŋ bənchuku nanitaŋ
(7,000),
bɔ ka num tum dəkə binyu i Baal nshiŋ a
num fimɔsɔ i tsa fi.”
5 Yi kɔ a liŋ asi yi kɔ i jɔbi wələ wə. Bəni
bədɔkɔ kɛiŋki lə fɛiŋ i Islae twɛsi a num bəni
bə Nyɔ. Ayaka bələ kɔ num wi nǐ saiŋbwili
kɔm shɔm yi yindzɔŋni.
6 Yi kabə num a wi nǐ saiŋbwili kɔm shɔm yi
yindzɔŋni, ma yi ma chu numki kɔm nɔm
widɔkɔ wə bɔ nǐ fə. A nǐ kɔ a numki kɔm
nɔm widɔkɔ si bɔ nǐ fə, ma yi ma chu numki
a, akɔ shɔm yindzɔŋni.
7 Gia yə mih dzakaki kɔ a nə? Yi kɔ a bəni
bə Islae bəduli nǐ ka nyani dzə num dəkə
chəŋ i Nyɔ nshiŋ asi bɔ nǐ nəŋki. A nǐ kɔ
shəŋ a bəni bà Nyɔ nǐ sabibwili, bɔ nǐ nyani
dzə kwati dzəh i numki chəŋ i wi nshiŋ.
Ayakalə, Nyɔ fə shɔ́m yi kiŋka ki bəni bəwɔ
ləkə tsə, ka baaŋ ayaka.
8 Yələ kɔ asi bə nyaka a,
“Nyɔ nǐ fə bɔ ka funfuŋki,
dzə́kəh yibɔ kɔbi i chu yɛiŋ di,
ayaka bintuni bibɔ kɔbi i wɔkɔki gia.
Bɔ num baaŋ yaka i dzə buku bidaiŋ.”
9 Ayaka Dɛbit dzaka tə a,
“Nyɔ fə̂ ma biɛiŋ bidzini biə bɔ dziki wɔkɔ
ndzɔŋni,
bi lǐm bɔ aka gbi,
bi chu kwâ bɔ aka kintaŋ.
Bi fiəni nûm ka fiɛŋ fiə fi kɔ i guku lɔɔ bɔ i
kuku,
ma yi ni num ŋgɔm wi kimfə kibɔ.
10 Nyɔ fə̂ dzə́kəh yibɔ ji ka bɔ ma yɛ́ǐŋki di.
Wi fə̂ tə júm yibɔ ŋgwuŋ baaŋ ayaka.”
11 Mih bikəki a, yaka bəni bə Islae nǐ
ndamti yaka gbɔ baaŋ kuku baaŋni a? Yi
məŋ nûm yaka. Chu biə bɔ nǐ fə nǐ dzə lɔ bəh
mbɔiŋ i bəni bà bɔ kɔkə bə Islae, ka bəni bə
Islae bi chiniki kindəŋ.
12 Yi kabə num a chu biə bɔ nǐ fə nǐ fiəni
chu lɔ ka mbum i mbi wələ, ŋgbɔ wə bɔ nǐ
gbɔ nǐ dzə lɔ bəh mbum i bəni bà bɔ kɔkə
bə Islae, yaka mbum biə bi bi numki jɔbi
wə bəni bə Islae bəchi bi bumki i Klistus bi
numki dəiŋ a?

Kiə bəni bà bɔ kɔkə bə Islae ma chə̂kɔki kijum i bəni bə Islae

13 I liə mih nəŋki i dzaka i mbɛiŋ bəni bà bɔ
kɔkə bə Islae. Si mih kɔ waiŋ ntum wi Jisɔs
i bəni bà bɔ kɔkə bə Islae, mih bə́ dzɔ nɔm
wuŋ wələ a, akɔ fiɛŋ fimbum.
14 Mih fəki lə, ka mih fə Bəju bəbuku fiiki
kindəŋ, ka yi kɔm bɔ, ka bɔ bədɔkɔ bi bɔiŋ.
15 Yi kabə num a jɔbi wə Nyɔ nǐ məŋni bəni
bə Islae, yələ nǐ fə bəni bədɔkɔ i fa mbi wələ
wə fiəni num i fiɛŋ fimu wə bəh Nyɔ, yaka
jɔbi wə wi bi fiəni dzɔ bɔ, ma yi bi numki
dəiŋ a? Yi bi numki aka jɔbi wə mi kpi ka
fiəni dza i kpi wə.
16 Mi ka gbɛɛ nyəə bi ninshiŋ nya i Nyɔ,
yaka nyəə biwɔ bichi kɔ bi Nyɔ. Ŋgaaŋ yi
kpɛiŋ kabə num yi Nyɔ, yaka cha yi kpɛiŋ
yiwɔ kɔ tə yi Nyɔ.
17 Ayakalə, yi kabə num a chá yi kɛiŋ
yidɔkɔ kɔ num bə nǐ fakayi ka lətɔkɔ ka
dzɔ num mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ kɛiŋ yi Ɔlif yi
kɔɔbi, ka dzə basi i kpɛiŋ wi Ɔlif wə bə nǐ yəə
num yəəni, i di biə chá yidɔkɔ yə nǐ buku,
ka mbɛiŋ ni kwati tə mwi mə mɔ bukuki i
kpɛiŋ wiwɔ wə,
18 yaka mbɛiŋ kaŋaki kə i chə̂kɔki kijum
bə chá yidɔkɔ yə. Mbɛiŋ kabə chɔkɔki kijum
i bɔ, mbɛiŋ ka kǐəki a mbɛiŋ kɔ a chá. A fəki

kə mbɛiŋ ka gaaŋ yiwɔ numki. A fəki num gaaŋ ka mbɛiŋ numki.
19 Mi widəkɔ i mbɛiŋ wə kɔlə i dza dzakaki a, “Bə nǐ gbayi chá yiwɔ i basi num mih fɛiŋ.”
20 Yəmaka kɔ ŋkɔŋ. Bə nǐ fakayi bwili bɔ ka lətəkɔ kɔm bɔ nǐ dzaki kimbum. Mbɛiŋ num ndzɔŋ bəh ŋga kɔm shɔm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə. Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma ghaŋsiki gwu i yi wə. Mbɛiŋ kaŋaki i numki lə bəh nlwa.
21 Mbɛiŋ kǐəki a, a nǐ mɔŋ a Nyɔ bɛsi bee chá yi kpɛiŋ yə bə gbɛli num gbɛlini, ma wi mɔŋ bi bɔŋ bɛsi bee mbɛiŋ.
22 Mbɛiŋ tsêiŋ, a Nyɔ kaŋaki lə shɔm yindzɔŋni nalə chu kaŋa tə shɔm yi bəksini. Wi si lɔ lə bəh bəni bà bɔ gbɔ, ayakalə chusi shɔm yindzɔŋni i mbɛiŋ jəbi wə mbɛiŋ baaŋ a biəliki dzəh yi. A kɔbi yakadəiŋ, ma wi nǐ fakayi lətəkɔ mbɛiŋ.
23 Ayaka i bəni bə Islae, bɔ ka kwuni kaŋa kimbum, ma Nyɔ ni fiəni dzɔ basi bɔ i kpɛiŋ wiwɔ wə, kɔm akɔ gia, Nyɔ kaŋa ŋga i fiəni fə yi.
24 Mbɛiŋ kǐəki a, mbɛiŋ kabə num chá yə bə nǐ fakayi i kpɛiŋ wi Ɔlif wə wi si kɔ i kɔɔbi wə, dzə basi i wə bə yəə num yəəni, a num gia yə yi kaŋaki kə i nûmki yakadəiŋ, yaka bə kɔkə i fiəni dzɔ chá yi kpɛiŋ yə bə nǐ fakayi i fiəni dzə basi i kpɛiŋ wiwɔ wə i tsə yaka a?

Nyɔ bi kwasiki lə nshɛiŋ i bəni bə Islae bəchi

25 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ kǐə ŋkɔŋ biələ bi kɔ i nyumi wə, ka mbɛiŋ ma ni dza i ghâŋsiki gwu a mbɛiŋ fifiki nalə. Yi kɔ a nləkə fwu dzə i bəni bə Islae bədɔkɔ. Bɔ bi ləkəki bəh fwu wiwɔ yaka i tsə buku i jɔbi wə bəni bəchi bà bɔ kɔkə bə Islae bà bɔ kaŋaki i liə i mbaŋ wi bəni bə Klistus wə, bi liə.
26 Jɔbi wə yi bi numki yaka, bəni bə Islae bəchi bi ka bɔiŋ. A num yi yə bə nǐ nyaka, Nyɔ dzakaki a,
“Mi wə wi bi bwiliki bəni i ŋgəkə wə bi
bukuki i Sayɔŋ.
Wi bi bwili nəni kichu kiwɔ i chwɔŋkijuŋ ki
Yakɔb wə.
27 Ayaka biələ num miŋkaiŋ biə mih dzi bəh
bɔ
jɔbi wə mih dzɔ bwili chu bibɔ.”
28 I kimbu ki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wə, bəni bə Islae kɔ bəmbaiŋŋni bə Nyɔ kɔm mbɛiŋ. Ayaka i kimbu ki baayini wə Nyɔ ni baayi lɔ bɔ, a bɔ bəni bə Islae kɔ shɔm yi, kɔm ŋkaiŋ mə wi nǐ dzi bəh bətii tii bəbɔ.
29 Yi num lə kɔm Nyɔ ka nya kinya i mi wi chu mɔŋ i fiəni dzɔ, wi ka bɔɔŋ mi, wi chu mɔŋ i fiəni bee wi.
30 Si mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔkə bəni bə Islae nǐ yisiki wɔkɔki kə i Nyɔ, ayakalə mbɛiŋ kɔ i liə wi kwasi nshɛiŋ i mbɛiŋ kɔm bəni bə Islae wɔkɔki kə i wi,
31 yi kɔ a liŋ si bɔ tə wɔkɔki kə i Nyɔ i liə ka nshɛiŋ yə wi nǐ chusi i mbɛiŋ nǐ fə wi tə kwasiki nshɛiŋ i bɔ.
32 Gia yə yi kɔ, kɔ a, Nyɔ kɔ wi jiə bəni bəchi i juŋ yi nsəŋ yi fwu wi ləkəli wə, ka yi numki a ŋgaiŋ kɔlə i kwasiki nshɛiŋ i bɔ wə bəchi.

Ma kiŋkɔksi nûm i Nyɔ

33 Ɔ ɔɔ, mbɛiŋ tsêiŋ, kiŋkɔksi kə ki kɔ ki Nyɔ kɔ na kimbum, ayaka mfi bi num tə na bimbum, gia yə wi kiəki wi kiəki tə na bindzɔŋ! Mi kɔkə i kiə dzəh yə wi təiŋki gia yi yɛiŋ. Yi kɔ a mi widəkɔ kɔkə i kiə dzəh yə wi fəki gia yi yɛiŋ.
34 Yələ kɔ asi bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Akɔ ndə wə wi kɔ i kiə kiŋkwaka ki Bah a?
Ayaka a num ndə wə wi kɔ i təfi wi a?
35 Akɔ ndə wə wi num nya Nyɔ bəh fiɛŋ
ka Nyɔ bi fiəni gɔm wi a?”
36 Biɛiŋ bichi nyə i wi wə. Biɛiŋ bichi tsə nûm i kaŋ yi wə, biɛiŋ bichi num kɔm wi. Kiŋkɔksi nûm i wi jɔbi wichi na kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

12

Mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ i Nyɔ

1 Bwa bə nih bəŋ, si Nyɔ kɔ wi kwasi lɔ nshɛiŋ i bukumbɛiŋ wə, mih kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ a mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ i Nyɔ ka biɛiŋ bi kiyɔŋni bi num biwɔm bi baiŋ num Nyɔ bum bi. Yələ kɔ dzəh yi chəŋ i mbɛiŋ i kɔksiki Nyɔ yɛiŋ wə.
2 Kiə mbɛiŋ ma bǐəliki gia yə bəni bə fa kuku fəki. Mbɛiŋ bêe Nyɔ nyâki mbɛiŋ bəh biŋkwaka bimfiaŋ ka bi kwûŋni mbɛiŋ. Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ, mbɛiŋ ka ni kiə i tsɛiŋ baiŋsi gia yə Nyɔ nəŋki, a num

yindzəŋni, num Nyɔ bum, yi ndzəŋ i wi tsə bwili fwu.

3 Mih ka mi wə Nyɔ kɔ wi chusi shəm yi yindzəŋni i wi ka duksi wi, mih nəŋki i dzaka i mbɛiŋ bəchi a, kiə mi ma kwâkaki a wi kɔ fiɛŋ fidəkɔ tsə̂ fiɛŋ fiə wi kɔ. Mi kwâkaki kəm gwu yi i dzəh yi chəŋ wə. Mi kwâkaki wi bǐəli kimfəkə ki kimbum kə Nyɔ kɔ wi nya i wi.

4 Bukumbɛiŋ kǐəki a gwu yi mi kɔ a yimu, ayaka yi kaŋa bimbu chi chi, bimbu biwɔ kaŋa nəm chi chi.

5 Yi kɔ a liŋ si bukumbɛiŋ kɔ. Na ayaka si bukumbɛiŋ kɔ bəduli lə, yi kɔ a bukumbɛiŋ bəchi kɔ i gwu yimu i Klistus wə. Ayaka mi widəkɔ kɔbi wə wi kɔ a wi mbɔŋ shəŋ.

6 Bukumbɛiŋ kâŋaki binya chi chi biəli ŋgamti wə Nyɔ nya i bukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ nômki bəh bi. Kinya ki mi kabə num i fukuki ntum wi Nyɔ, wi ka fûkuki bǐəli kimfəkə ki kimbum kə Nyɔ kɔ wi nya i wi.

7 Kinya ki mi kabə num i nəmki i bəni, wi ka nəmki i bɔ. I wə wi laniki bəni, wi ka lâniki.

8 Kinya ki mi kabə num i shiliki shɔ́m yi bəni, wi ka shǐliki yi. I wə kinya ki kɔ i nyaki biɛiŋ i bəni, wi wêli kaŋ yi. I wə kinya ki kɔ i təkniki i bəni wə, wi ka tôkniki i bɔ bəh shəm yi yichi. I wə kinya ki kɔ i kwasiki nshɛiŋ i bəni, wi ka kwâsiki wɔkɔ ndzəŋni.

Kiŋkəŋ ki ŋkəŋ

9 Kiŋkəŋ kimbɛiŋ kaŋaki i numki ki ŋkəŋ. Mbɛiŋ baiŋŋki gia yichu, nûm num i gia yindzəŋni wə.

10 Mbɛiŋ kôŋki gwú yimbɛiŋ bəh shɔ́m yichi ka bwa bə nih. Mbɛiŋ kôksiki bəni bədəkɔ tsə si mbɛiŋ kəksiki gwu yimbɛiŋ.*

11 Kiə mbɛiŋ ma fâki kiŋkpəŋ i na finə wə. Mbɛiŋ nômki nəm wi Nyɔ jəbi wichi bəh shəm yi shilini.

12 Mbɛiŋ lâŋki i gia yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ kiə a mbɛiŋ bi kwatiki lə. Mbɛiŋ kâŋaki shɔ́m i bəŋgəkə wə. Mbɛiŋ nûmki i ntsa wə jəbi wichi.

13 Mbɛiŋ gâmtiki bəni bə akɔ bə Nyɔ bɔ kaŋaki kə. Mbɛiŋ dzôki bəni bədzəni i júŋ yimbɛiŋ wə tôkni ndzəŋ bəh bɔ.

14 Mbɛiŋ tsâki a Nyɔ jiə num kimbɔiŋsi i bəni bà bɔ bwaŋki gvu i mbɛiŋ chɛiŋ. Mbɛiŋ tsâki num kimbɔiŋsi i bɔ. Kiə mbɛiŋ ma tsâki a ləiŋ dzâki i bɔ wə.

15 Mbɛiŋ lâŋki mbɛiŋ bəni bà bɔ laŋki, mbɛiŋ dâki mbɛiŋ bəni bà bɔ dəki.

16 Mbɛiŋ nôki i fiɛŋ fimu wə. Kiə mbɛiŋ ma ghâŋsiki gwu. Mbɛiŋ kwâsiki nsɛ́iŋ bəh bəni bə kiləlɔ. Kiə mbɛiŋ ma dzôki a mbɛiŋ kiəki lə gia tsə si mbɛiŋ kiəki.

17 Kiə mbɛiŋ ma chûkuliki chu bəh chu. Mbɛiŋ kâŋaki kiŋkwaka i fâki num gia yə bəni bəchi yɛiŋki a, akɔ yindzəŋni.

18 Dzəh kabə num, si mbɛiŋ yɛiŋki, mbɛiŋ mômsiki i nôki i kimbɔiŋni wə bəh bəni bəchi.

19 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shəm, kiə mbɛiŋ bi ma lânsi môm i chûkuli gia yichu. Mbɛiŋ bêe ma Nyɔ bi chusi shəm yi yi bəksini i bɔ. Akɔ yi yə bə nyaka a,

“Kinchukuli kaŋaki mih i chukuli.
Akɔ mih wə mih bi gɔmki bɔ.
Yələ dzaka Bah.”

20 Yə yi kɔ, kɔ a, mbɛiŋ fâki asi bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Dzəŋ kabə wɔɔ mi wə wi baiŋŋki wɔ, wɔ nyâ fiɛŋ wi dzî. Kindəŋ kabə wəm wi, wɔ nyâ wi fiɛŋ wi mû. Wɔ kabə fâki yakadəiŋ, ma yi numki a wɔ jiə kiŋgəmni i wi fwu.”

21 Kiə mbɛiŋ ki bêe kə a chu gaka mbɛiŋ. Mbɛiŋ gâka chu gakani bəh gia yindzəŋni.

13

Bukumbɛiŋ wɔ̂kɔki i bəni bà bɔ kaŋaki ŋga bi sakani

1 Mi wichi kaŋaki i wɔ̂kɔki i bəni bà bɔ kaŋaki ŋga bi sakani, kəm ŋga bidəkɔ kɔkə biə bi ka nyə i Nyɔ. I bà bɔ sakaki a jiə Nyɔ bɔ.

2 Yi kɔ yi num a, mi wə wi chusiki gwu i ləkəki bəh fwu i bəni bà bɔ kaŋaki ŋga bi sakani, yaka wəmaka chusiki num i bəni bà a jiə Nyɔ bɔ. Ayaka i bəni bà bɔ chusiki fwu wi ləkəli bɔɔŋki num ŋgəkə i gwu yibɔ wə.

3 Mbɛiŋ kǐəki a bəni bà bɔ kaŋaki nəni kindzəŋni, si lwa kə bəni bà bɔ kaŋaki ŋga bi sakani. Asi lwa num bà bɔ kaŋaki nəni kichu. Wɔ kabə nəŋki i numki wɔ lwa kə mi

* **12:10** Nabə a, “Mbɛiŋ numki bəni bə ninshiŋ i nya kiŋkəksi i bəni.”

wə wi kaŋaki ŋga bi sakani, wɔ ka fɔ̂ki a gia yə yi ndzɔŋki, ka wi kɔksiki wɔ.
4 Mi wə wi sakaki bəni wi nɔmki num i Nyɔ, a bəni nûmki bindzɔŋ. Ayakalə, wɔ kabə fəki gia yichu, yaka wɔ kaŋaki i lwâki wi, kɔm ŋga biə bə nya i wi i jĭəki bəni i ŋgəkə wə kɔkə bi kilɔlɔ. Akɔ mi wi nɔm wi Nyɔ wi chusiki shɔm yi Nyɔ yi bɔkɔli i bəni bà bɔ fəki gia yichu.
5 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kaŋaki i wɔ̂kɔki i bəni bà bɔ sakaki tumi, a kɔbi shəŋ kɔm mbɛiŋ lwâki shɔm yi Nyɔ yi bɔkɔli. Mbɛiŋ wɔ̂kɔki tə i bɔ ka gia yidɔkɔ ma numki yə yi sakaki mbɛiŋ i shɔm.
6 Akɔ gia yə yi fəki mbɛiŋ na ka mbɛiŋ lɔɔki tə kiŋwakti, kɔm bəni bà bɔ kaŋaki ŋga bi sakani nɔmki num i Nyɔ, bɔ nya jɔbi wibɔ wichi i nɔm wiwɔ wə.
7 Mbɛiŋ nyâki biɛiŋ bichi biə mbɛiŋ kaŋaki i nyâki i mi wichi. A kabə num kiŋwakti kilɔɔni, mbɛiŋ lɔ̂ɔ. A kabə num biɛiŋ biə mbɛiŋ kaŋaki i gɔm, mbɛiŋ gɔ̂m. A kabə num mi wə mbɛiŋ kaŋaki lwaki wi, mbɛiŋ ka lwâki. A kabə num wə mbɛiŋ kaŋaki i nyaki kiŋkɔksi i wi, mbɛiŋ ka nyâki.

Mbɛiŋ kəŋniki gwú yimbɛiŋ

8 Kiə mi ki kâŋa kə fwa bəh mi widɔkɔ, a kɔbi a fwa yə akɔ kiŋkɔŋ. Mbɛiŋ kĭəki a, mi kabə kɔŋ mi widɔkɔ, yaka wi jiə lɔ bənchi bəchi.
9 Bənchi bə Nyɔ bà bɔ dzakaki a,
“Kiə wɔ ki bĭəli kə kpə mi,
kiə wɔ ki wɔ̂ɔ kə mi,
kiə wɔ ki chwɔ̂ kə,
kiə wɔ ki bûku kə bəh dzákəh,”
na winaiŋ nchi kɔ num bə chiŋni i nchi wə wi dzakaki a,
“Kɔ̂ŋ mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ asi wɔ kɔŋki gwu ya.”
10 Mi kabə kɔŋ mi widɔkɔ, wi kɔkə i chu fə wi bəh gia yichu . Ayakadəiŋ, mi kabə kɔŋ mi widɔkɔ, yaka wi jiəki lə bənchi bəwɔ bəchi.
11 Mbɛiŋ fɔ̂ki gia yələ lə, kĭə si jɔbi si num lɔ i liə. Jɔbi wiwɔ kɔ wi kpɛiŋ lɔ i mbɛiŋ i yɔ̂mi. Mbɛiŋ yɔ̂mi kɔm jɔbi wə Nyɔ ni bɔiŋsi bukumbɛiŋ si num kɔmsi dzə, wi tsə si wi nĭ kɔ i jɔbi wə bukumbɛiŋ nĭ jiə shɔm i Jisɔs Klistus wə.
12 Biŋ bi jili si kaa tsə, biŋ si baiŋ dzə lɔ. Bukumbɛiŋ bêe nɔni bi nchɔkɔ, bə dzɔ̂ yaka num nɔni ki baiŋni ka biɛiŋ bi jum.
13 Bukumbɛiŋ nɔ̂ki nɔni kə ki kaŋaki kiŋkɔksi ka bəni bà bɔ nyaniki nshi. Kiə mbɛiŋ ma dzĭki, mû fə̂ ka bĭə. Kiə mbɛiŋ ma mûki mbih mɔ kwa mbɛiŋ. Kiə mbɛiŋ ma nɔ̂ki nɔni kinyɛŋ bəh ki tɔkɔlini. Kiə mbɛiŋ ma yɔ̂liki chu kaŋa kiŋghəkə.
14 Mbɛiŋ dzɔ̂ yâka num nɔni ki Bah Jisɔs Klistus i mbɛiŋ wə. Kiə mbɛiŋ ki lansi nyâ kə di i nyam yimbɛiŋ yi gwu ka mbɛiŋ ma fəki biɛiŋ bichu biə yi nəŋki.

14

Kiə mi ki sɔ̂ka kə widɔkɔ

1 Mbɛiŋ dzɔ̂ki bəni bà kimbum kibɔ ləkəki kə i mbɛiŋ kintəəŋ. Kiə mbɛiŋ bəh bəmaka bəni ma gûkuniki bəŋgukuli i gia yə bɔ kwakaki a yi kɔ chəŋ i fəki.
2 Mi widɔkɔ kɔ num wi bum a ŋgaiŋ kɔlə i dziki biɛiŋ bichi. Ayakalə, widɔkɔ wə kimbum ki bɔhki wi dzi mfih a jwa yi ndzɛiŋni.
3 Kiə mi wə wi dzĭki biɛiŋ bichi sabi kə ki nyɛ̂nsi kə mi wə wi sabiki. I mi wə wi sabiki ki saka kə mi wə wi dziki biɛiŋ bichi sabiki kə təiŋ nsaka wi təiŋni, kɔm bɔ bəchi kɔ num Nyɔ dzɔ bɔ.
4 Akɔ wɔ ndə i sakaki mi wi nɔm wi mi widɔkɔ? A kaŋaki tikwili wi waiŋ wi nɔm wiwɔ i tsɛiŋ yɛiŋ a waiŋ wi wi nɔm numki lə bindzɔŋ ma wi gbɔki gbəni a. Ayaka wi ni num lə i bɛiŋ, kɔm Bah kɔlə i dzasi wi i bɛiŋ wi num ndzɔŋ.
5 Mi widɔkɔ kɔlə tə wi dzɔ a kaŋ yidɔkɔ kɔlə yimbum tsə yidɔkɔ. Ayaka widɔkɔ dzɔ a kaŋ yichi kɔ a liŋ. Gia yə yi kɔ, kɔ a, mi nûmki i gia yi wə yə wi kiəki i kiŋkwaka ki wə a, akɔ yindzɔŋni.
6 Mi wə wi dzɔki a kaŋ yidɔkɔ kɔlə yimbum, wi fəki yaka i nya kiŋkɔksi i Bah. Ayaka mi wə wi dziki biɛiŋ bichi, wi dziki tə i nya kiŋkɔksi i Bah, si wi fəki yakadəiŋ wi nyaki kiyɔŋni i Nyɔ. Mi wə wi nyɛiŋsiki i dzi biɛiŋ bichi, wi nyɛiŋsiki tə i nya kiŋkɔksi i Bah, si wi tə fəki yakadəiŋ wi nyaki kiyɔŋni i Nyɔ.
7 Bukumbɛiŋ kiəki a, mi kabə num wiwɔm yaka a kaŋaki kə wi gwu yi. Wi ka kpi, a kaŋaki kə wi gwu yi.
8 Bukumbɛiŋ ka baaŋ bəwɔm, yaka bukumbɛiŋ kɔ a bəh Bah, bukumbɛiŋ ka kpi, yaka bukumbɛiŋ kɔ a bəh Bah.

Ayakadəiŋ, kɔŋ bukumbɛiŋ numki bəwɔm,
ma bə kpiyi lɔ a kaŋaki a Bah bukumbɛiŋ.
9 Akɔ i fwu wi gia wələ wə Klistus nǐ kpi ka
fiəni buku i kpi mə ka numki wiwɔm. Wi nǐ
fə yaka ka wi numki Bah wi bəni bəchi bà
bɔ kɛiŋki bəwɔm bəh bà bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ.
10 Ayakadəiŋ, akɔ kɔm nə wə wɔ sakaki
waiŋnih wa wɔ təiŋ nsaka wi təiŋni a?
Ayaka a num tə kɔm nə wə wɔ nyɛiŋsiki
waiŋnih wa a? Mbɛiŋ kǐə a bukumbɛiŋ
bəchi bi numki lə i Nyɔ nshiŋ ka wi saka
bukumbɛiŋ.
11 Akɔ gia yə bə nyaka a,
“Mih Bah dzakaki a, si mih kɔ,
mi wichi bi tumki lə binyu i mih nshiŋ,
mi wichi bi dzakaki lə bəh dzaka ki a, mih
kɔ Nyɔ.”
12 Yaka yi num a, mi wimu wimu i
bukumbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i bi num i Nyɔ
nshiŋ i fuku si kimfə ki nǐ kɔ.

Kiə mi ki fə kə gia yə waiŋnih wi kɔ i gbɔ num gbəni

13 Ayakadəiŋ, kiə bukumbɛiŋ ma chu
sâkaki mi bəh mi i bukumbɛiŋ təiŋ nsaka.
Gia yə bukumbɛiŋ kaŋaki i fâki kɔ a, jɔbi wə
mi fəki gia yidɔkɔ wi tôkniki ka yi ma numki
gia yə waiŋnih wi kɔ i bənli yɛiŋ wə nabə i
gbɔ lɔ gbəni.
14 Mih kiəki lə na bindzɔŋ, num mih bum
ka mi wi Bah Jisɔs a fiɛŋ fidzini fidɔkɔ kɔkə a
fifi fiə fi kɔ a fi baiŋki kə. Ayakalə, mi wə wi
yɛiŋ a biɛiŋ bidzini bidɔkɔ kɔlə biə bi baiŋki
kə, yi ni numki ayaka i wi.
15 Wɔ kabə dzi fiɛŋ fi bəkəli waiŋnah, yaka
wɔ chusiki kə kiŋkɔŋ i wi. Kiə wɔ ma bêe a
fiɛŋ fiə wɔ dziki fə waiŋnah wə Klistus nǐ kpi
kɔm wi gbɔ.
16 Ayakadəiŋ, kiə wɔ ki fô kə a gia ya
yindzɔŋni yə wɔ fəki a yi dzâ fiəni nûmki
num yə bə nǐ dzakaki a yi kɔ yichu.
17 Mbɛiŋ kǐəki a, ŋkuŋ bi Nyɔ kɔkə kɔm
biɛiŋ bidzini bəh biɛiŋ bi muni. Akɔ kɔm i
kâŋaki nɔni ki chəŋ bəh nɔni ki bɔiŋnini bəh
i kâŋa kinsaŋli kə ki nyəki dzəki i Kiŋ'waka
ki Baiŋni wə.
18 Mi kabə nɔmki i Klistus wə i yələ dzəh
wə, ma Nyɔ ni wɔkɔki ndzɔŋni bəh wi, bəni
kɔksiki tə wi.
19 Bukumbɛiŋ biəliki num gia yə yi
dzəki bəh kimbɔiŋni bəh yə yi gamtiki i
maaki num maani mi bəh mi i bukumbɛiŋ
kintəəŋ.
20 Kiə mbɛiŋ ki bâkəli kə nɔm wi Nyɔ kɔm
biɛiŋ bidzini. Yi kɔ ŋkɔŋ a biɛiŋ bidzini
bichi baiŋki lə, ayakalə wɔ kabə dzi fiɛŋ
fi num i fə a mi widɔkɔ gbɔ num gbəni,
yəmaka kɔ gia yichu wɔ fəki.
21 Akɔ gia yindzɔŋni i nəiŋ i dzi nyam,
nabə i mu mbih, nabə i fə na finə fiə fi kɔ i
fə a waiŋnah gbɔ num gbəni.
22 Shɔm yə wɔ jiə i Nyɔ ka bum i fiɛŋ fidɔkɔ
wə, wɔ bêe aka a kiəki a mbɛiŋ Nyɔ bəfa.
Ndzɔŋni bimbum kɔ i mi wə wi kaŋaki kə gia
yidɔkɔ yə wi kɔ i sakaki gwu yi yɛiŋ, kɔm wi
fəki gia yə wi təbi a yi kɔ chəŋ.
23 Ayakalə, mi wə wi dziki fiɛŋ wi num
bəh ŋkaŋyi i shɔm yi wə asi num lɔ ŋgəkə,
kɔm wi fəki gia a num kə yə shɔm yə wi jiə i
Nyɔ bumki. Mbɛiŋ kǐə a, gia yichi yə mi fəki
maka shɔm yə wi jiə i Nyɔ bum yi, yaka asi
num lɔ chu.

15

Mi fâki gia yə yi ndzɔŋki tə i waiŋnih

1 Bukumbɛiŋ bà bə ləkəki i kimbum wə,
kaŋaki i kaŋaki shɔm i ŋgbɔ wə bəni bə bɔyini
gbɔyiki. Bukumbɛiŋ ma fâki a gia yə gwu kɔ
i ndzɔŋki num a bukumbɛiŋ.
2 Na ndə i bukumbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i
mômsi i fâki gia yə yi ndzɔŋki i waiŋnih wi
i gamtiki wi ka kimbum ki kɔɔki.
3 Mbɛiŋ kǐə tə a Jisɔs Klistus nǐ fəki kə a gia
yə gwu nǐ ndzɔŋki num a wi. Wi nǐ fəki yi
num asi bə nyaka a mi dzakaki i Nyɔ a,
“Bəntɔyi bà bəni tɔyiki wɔ yɛiŋ bɔ fiəni chu
num i mih wə.”
4 Bukumbɛiŋ kiəki lə a gia yichi yə bə nǐ
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə i kikpu wə, a nǐ
kɔ i lani bukumbɛiŋ, ka yi ni fə bukumbɛiŋ
num ndzɔŋ, shɔm yibukumbɛiŋ shiliki,
bukumbɛiŋ ka tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i fiɛŋ
fiə bə bi kwatiki.
5 Mih tsaki a Nyɔ wə wi fəki bəni num
bəh ŋga wi chu fə tə shóm yi bəni shili, wi
fô mbɛiŋ nɔki i fiɛŋ fimu wə bəh bəni bichi
biəli asi Klistus Jisɔs chusiki,
6 ka i kijuŋni wə mbɛiŋ ni tumyiki bikum
bi Nyɔ wə wi kɔ Ba wi Bah wibukumbɛiŋ
Jisɔs Klistus i ja yimu wə.

Mbɛiŋ dzô mi wichi a liŋ asi Klistus kɔ wi dzɔ mbɛiŋ

7 Mbɛiŋ dzôki mi wichi a liŋ asi Klistus kɔ
wi dzɔ mbɛiŋ, ka kiŋkɔksi tsəki i Nyɔ wə.
8 Mih fukuki i mbɛiŋ a, Klistus nǐ kɔ wi jiə
gwu yi ka waiŋ wi nɔm i Bəju i chusi i bɔ a
Nyɔ si dzaka ŋkɔŋ. Wi nǐ fə yakadəiŋ i təbi
biŋkaka biə Nyɔ nǐ nya i bətii tii bəbɔ.
9 Ayaka wi nǐ chu fə yakadəiŋ ka bəni bə
bɔ kɔkə Bəju bi tumyi tə bikum bi Nyɔ kɔm
nshɛiŋ yə wi nǐ kaŋa i bɔ. Yələ kɔ asi bə nǐ
nyaka a,
“Si yi kɔ yakadəiŋ,
mih bi kɔksi lə wɔ i kintəəŋ ki bəni bə bɔ kɔkə
Bəju.
Ayaka mih bi yəəŋki kɔksi yɛli wa.”
10 Ayaka yi chu num bə nyaka a,
“Mbɛiŋ bə mbɛiŋ kɔkə Bəju, mbɛiŋ sâŋliki
bəh bəni bə Nyɔ.”
11 Ayaka yi chu num bə nyaka tə a,
“Bəni bə bɔ kɔkə Bəju, mbɛiŋ kôksiki Bah.
Bitumi bichi, mbɛiŋ kôksiki Bah.”
12 Isaya nǐ kɔ wi chu dzaka tə a,
“Ntəŋ widɔkɔ bi tumbuku dzə lə i
chwɔŋkijuŋ ki Jɛse wə.
A num mi wə wi bi sakaki bəni bə tumi.
Akɔ i wi wə bitumi bi jiəki mfi bibɔ.”
13 Mih tsaki a Nyɔ wə bukumbɛiŋ tsɛiŋki
tsəki a ninshiŋ i wi jǐksi shɔ́m yimbɛiŋ bəh
kinsaŋli kichi bəh kimbɔiŋni si mbɛiŋ jiə
shɔm i wi, ka i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni
wə, mbɛiŋ bi tsɛiŋki tsəki shəŋ a ninshiŋ
jɔbi wichi i gia yə mbɛiŋ kiəki a mbɛiŋ bi
kwatiki lə.

Fwu wi gia yə Bɔɔl nǐ nyaka i dzəh yə wi nǐ nyaka yɛiŋ

14 Bwa bə nih bəŋ, mih mwi kiəki lə
bindzɔŋ a mbɛiŋ kaŋaki lə nɔni kindzɔŋni
nalə, num mbɛiŋ jikə bəh mfi, kiə tə i təfi
gwú yimbɛiŋ.
15 Ayakalə, i gia yidɔkɔ wə, mih nyaka
lansi tɔyi chwɔŋ kimbɛiŋ num tɔyini.
Ayaka mih fə lə i yiŋti mbɛiŋ, kɔm ŋgamti
wə Nyɔ kɔ wi nya i mih,
16 a mih numki mi wi nɔm wi Klistus Jisɔs
i bəni bə tumi. Mih fəki nɔm wələ aka tii mfə
gia, nɔm i ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ, ka bəni
bə bɔ kɔ kə Bəju nûmki ka biɛiŋ bi bəmfə
gia biə Nyɔ kɔ num wi bum bi, Kiŋ'waka ki
Baiŋni kɛiŋsi bɔ jiə chi chi bɔ bá baiŋ.
17 Ayakadəiŋ, mih kələ i ghaŋsiki gwu i
nɔm wuŋ wə mih nɔmki i Nyɔ kɔm mih
chiŋni bəh Klistus Jisɔs.
18 Mih kɔkə i mɔm i dzaka kɔm gia yidɔkɔ
chi chi, a kɔbi a yə Klistus kɔ wi fə lɔ tsə
dzəh i mih wə, a bəni bə bɔ kɔkə Bəju jǐə
shɔ́m i Nyɔ. Bɔ nǐ jiə shɔm biəli gia yə mih
nǐ dzakaki bəh yə mih nǐ fəki.
19 Yi nǐ num yakadəiŋ biəli ŋga bi
bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia
yi dzaka ki wɔmni yə mih nǐ fəki, tsə dzəh i
ŋga bi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə. Ayakadəiŋ, i yisi i
Jɛlusalɛm i tali tsə buku i kimbu ki Illilikum
wə, akɔ num mih fuku lɔ ntum wi ndzɔŋni
kɔm Klistus fɛiŋ.
20 Mih nǐ fəki yakadəiŋ, kiŋkwaka kiŋ kim-
bum num a mih fûkuki ntum wi ndzɔŋni
wələ num i di biə bə ka num wɔkɔ dəkə kɔm
Klistus, ka mih ma tsə i maaki i chaka ki mi
widɔkɔ wə.
21 Mih nǐ fəki yələ biəli asi bə nǐ nyaka a,
“Bəni bə bə ka num fuku dəkə i bɔ kɔm wi,
bɔ bi yɛiŋ lə ŋkɔŋ bi,
ayaka i bəni bə bɔ ka num wɔkɔ dəkə kɔm
wi, bi kiə wi.”

Si Bɔɔl nǐ fasiki i tsə i Lum

22 Akɔ a nyani wələ wi nǐ tasiki mih
kiŋkani kiduli i dzə buku i mbɛiŋ wə ka
bukumbɛiŋ yɛiŋni.
23 Ayakalə, i liə di bi nɔm chu kɔkə i bimbu
biələ wə. Ayakadəiŋ si mih nǐ shi kɔ bəh
kiŋkwaka i jía yiduli wə i dzə ka bukumbɛiŋ
yɛiŋni,
24 mih kwakaki i fə yaka i liə, kiə na
bindzɔŋ a bukumbɛiŋ ni yɛiŋni lə jɔbi wə
mih tsəki səki i Sbɛɛn. Mih kwakaki tə a
mbɛiŋ ni gamti lə mih i nnyani wuŋ wələ,
i tsə buku fɛiŋ jɔbi wə bukumbɛiŋ ni mɔti
twɛsi, mih wɔkɔ ndzɔŋni i mbɛiŋ kintəəŋ.
25 Ayakalə, i liə mih tsəki i Jɛlusalɛm i nɔm
i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ fɛiŋ.
26 Mih tsəki fɛiŋ kɔm bəni bə bumni bə
Masedɔnia bəh bə Akɛya nǐ kɔŋ i fə kintsu
i gamti bəni bə kifuu bà bɔ kɔ bə Nyɔ i
Jɛlusalɛm.
27 A nǐ kɔŋ bɔ i fə yakadəiŋ, a num na
ŋkɔŋ a bɔ nǐ kaŋaki lə i fê gia i bɔ yaka, kɔm
bɔ bà bɔ kɔkə Bəju kwati lɔ bimbɔiŋsi biə bi
gamtiki biŋ'waka bibɔ a num bi Bəju, yaka

bɔ kələ tə i gamti Bəju bəh biɛiŋ bi mbi wələ biə Nyɔ kɔ wi duksi bɔ yɛiŋ.
28 Ayakadəiŋ, jɔbi wə mih ni kaasi nɔm wələ, mih yɛiŋ a kintsu kə bə nǐ tsu a ki liə alə i kaŋ yi Bəju wə a, mih ka ni dza fɛiŋ, mih tsə dzəh i mbɛiŋ wə, ma bukumbɛiŋ yɛiŋni, ka mih tsə i Sbɛɛn.
29 Ayaka mih kiəki lə a jɔbi wə mih bi dzə i mbɛiŋ mih bi dzə bəh kimbɔiŋsi ki Klistus i mbɛiŋ num ki jikə.
30 Bwa bə nih bəŋ, mih kwuŋki kaŋ kwuŋni i mbɛiŋ i yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bəh i kiŋkɔŋ ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, a mbɛiŋ chǐŋni bəh mih a bukumbɛiŋ chiŋni i tsâki nalə i Nyɔ kɔm mih,
31 ka mih ni buku i kaŋ yi bəni bə bɔ kɔ maka bɔ bum i Judea. Bukumbɛiŋ tsâki tə a bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ ni bûm nɔm wə mih tsəki i fə i Jɛlusalɛm.
32 Nyɔ ka bum, mih ni dzəki i mbɛiŋ wɔkɔ ndzɔŋni, shɔm yiŋ də i mbɛiŋ kintəəŋ.
33 Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni nûmki bəh mbɛiŋ bəchi. Yi nûm ayaka.

16

Bəbəni

1 Mih nəŋki i fuku i mbɛiŋ jɛmi yibukumbɛiŋ yidɔkɔ wə yɛli wi kɔ Fwɛbɛ a mbɛiŋ kiə wi. Wi gamtiki nɔm wi Nyɔ i kijuŋni ki bəni bə bumni ki Sɛŋklia wə.
2 Jɔbi wə wi dzə, mbɛiŋ dzô wi i yɛli wi Bah wə i dzəh yi bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ. Fiɛŋ fidɔkɔ kabə num fiə wi nəŋki mbɛiŋ gâmti wi yɛiŋ, mbɛiŋ kǐə a wi kɔ wi lansi gamti bəni bəduli, gamti tasi tə bəh mih.
3 Mbɛiŋ bôni Blisilia bəh Akpwila i mih. Akɔ bəni num bɔ chiŋni buku bɔ i nɔm wi Klistus Jisɔs wə.
4 Bɔ kɔ num kpi lɔkɔli bɔ kɔm mih. Akɔ bəni, a kɔbi a mih shəŋ mih nyaki kiyɔŋni i bɔ. Bijuŋni bi bəni bə bumni bəh bəni bə bɔ kɔkə Bəju bəchi nyaki tə kiyɔŋni i bɔ.
5 Mbɛiŋ bôni tə i kijuŋni ki bəni bə bumni bə bɔ juŋniki i bɔ dzu i mih. Mbɛiŋ bôni i Abɛnɛtus nsɛiŋ wuŋ wi shɔm. Wi nǐ kɔ mi wi ninshiŋ i kwuni num mi wi Klistus i tumi ki Ɛsia wə.
6 Mbɛiŋ bôni tə i Meli wə wi kɔ wi nɔm na bəh ŋga i mbɛiŋ kintəəŋ.
7 Mbɛiŋ bôni i Andulnikus bəh Junias bɔ kɔ bəni mbəŋ bə kwili, buku bɔ nǐ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə. A num bəni bə kiə bɔ i mbaŋ wi bwa bə ntum bə Jisɔs wə. A nǐ yisi jiə bɔ shɔm i Klistus i mih.
8 Mbɛiŋ bôni tə i Ambliyatus wə wi kɔ nsɛiŋ wuŋ wi shɔm wə buku wi kɔ bə chiŋni i Bah wə.
9 Mbɛiŋ bôni i Ubanus wə buku bɔ chiŋni i nɔm i Klistus, bɔni tə i Stakis wə wi kɔ nsɛiŋ wuŋ wi shɔm.
10 Mbɛiŋ bôni i Ɛbɛlɛs. Akɔ mi num wi chusi a ŋgaiŋ num ndzɔŋ bəh Klistus. Mbɛiŋ bôni tə i bəni i juŋ yi Alistəbulus wə.
11 Mbɛiŋ bôni i Hɛlədiɔn wə wi kɔ mi wuŋ wi kwili, bôni tə i bəni bə bɔ kɔ bɔ chiŋni i Bah bɔ num i juŋ yi Nasisus wə.
12 Mbɛiŋ bôni tə i Tilfena bəh Tilfɔsa. Akɔ bəkaŋa bə bɔ nɔmki nɔm wi Bah. Mbɛiŋ bôni tə i Bɛsis wə wi kɔ shɔm yiŋ. Akɔ tə miŋkpaŋa wi nɔm, nɔm wi Bah na bəh ŋga.
13 Mbɛiŋ bôni i Lufus wə Bah saiŋbwili wi i num mi wi, bôni tə i nih wi wə wi nǐ fəki bəh mih aka waiŋ wi.
14 Mbɛiŋ bôni i Asinklitus bəh i Fligɔn bəh Ɛmis bəh Batlɔbas bəh Ɛmas, bəh bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bə bɔ kɔ bəh mbɛiŋ.
15 Mbɛiŋ bôni i Filələgus bəh Julia, bôni i Nelius bəh jɛmi yi. Mbɛiŋ bôni tə i Ɔlimbas bəh bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ bɔ num bəh bɔ.
16 Mbɛiŋ bôni i gwu yimbɛiŋ, mbɛiŋ mâŋni yâŋyi gwu yimbɛiŋ ka bəni bə Nyɔ. Bijuŋni bi bəni bə bumni bə Klistus bichi bəniki i mbɛiŋ.

Ntəfi wi kaasini

17 Bwa bə nih bəŋ, mih tsaki mbɛiŋ a mbɛiŋ tôkniki kɔm bəni bə bɔ dzəki bəh kiŋgaali fumsi mbɛiŋ bəh nlani wə wi nəiŋki wə bə nǐ yisi lani mbɛiŋ yɛiŋ. Mbɛiŋ yôkɔ gêiŋ bəmaka bəni.
18 Mbɛiŋ kǐəki a bəmaka bəni nɔmki kə num i Bah wibukumbɛiŋ Klistus. Bɔ nɔmki num i kitɔɔ kibɔ wə. Bɔ dzəki ndzaka wi njwɔni num wi fwɔkyini fwɔkyi bəni bə bɔ kiəki kə na gia yidɔkɔ.
19 I liə si bəni bəchi kɔ num bɔ wɔkɔ lɔ kɔm mbɛiŋ a mbɛiŋ kɔ bəni bə bɔ wɔkɔki gia fə yi, mih bə́ wɔkɔ ndzɔŋni kɔm mbɛiŋ. Ayakalə, mih nəŋki a mbɛiŋ fǐfiki, mbɛiŋ bǐəli num gia yə yi ndzɔŋki, kâŋa kə kaŋ i gia yichu wə.

20 A baaŋ a twɛsi Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi
kimbɔiŋni ni tɔkɔ Satan i kuku ma mbɛiŋ
tɔmyi gvu i wi bɛiŋ. Mih tsaki a Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus chûsi shɔm yi
yindzɔŋni i mbɛiŋ.
21 Timɔti wə buku wi nɔmki bɔniki dzəki
i mbɛiŋ. Ayaka Lushus bəh Jasɔn bəh
Sɔsibata bà bɔ kɔ bəni mbəŋ bə kwili bɔniki
tə i mbɛiŋ.
22 Mih Tɛtius wə Bɔɔl dzakaki mih nyaka
kiŋwakti kələ, bɔni tə i mbɛiŋ i yɛli wi Bah
wə.
23 Gayus wə mih Bɔɔl nɔki i wi dzu a num
wə kijuŋni ki bəni bə bumni bəchi fa juŋniki
i wi dzu bɔniki i mbɛiŋ. Ayaka Ɛlastus wə wi
kɔ mi wi kiba i kwili wələ wə, bəh waiŋnih
wibukumbɛiŋ wə yɛli wi kɔ Kwatus bɔniki
tə i mbɛiŋ.
24 [Ma Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus
chûsi shɔm yi yindzɔŋni i mbɛiŋ. Yi nûm
ayaka.]*

Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ

25 Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ. Akɔ wi wə wi kɔ i
fə a mbɛiŋ nûm bəh ŋga, i biəliki ntum wi
ndzɔŋni wələ mih fukuki. Ntum wi ndzɔŋni
wələ num wə mih fukuki kɔm Jisɔs Klistus.
Yi nǐ yisi kɔ gia yi nyumini num bə nyumi a
kɛiŋ na i kikpu wə, ayakalə i liə kɔ num bə
chusi lɔ yi i bukumbɛiŋ.
26 Gia yi nyumini yiwɔ kɔ num bə chusi
lɔ. Gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ nyaka yi fə
yi gia baiŋ i bitumi bichi wə. Nyɔ wə wi kɔ
Nyɔ wi jɔbi wichi kɔ wi wə wi nǐ dzaka a bə
fûku i bitumi bichi ka bɔ ǰîə shɔm i wi, wôkɔ
i wi.
27 Kiŋkɔksi nûm jɔbi wichi i Nyɔ wələ wə
wi kɔ Nyɔ wi mfi bimbum, ki tsə dzəh i Jisɔs
Klistus wə. Yi nûm ayaka.

* **16:24** Biŋwakti bikpu biduli biə bə nǐ yisi nyaka gia yi Nyɔ yɛiŋ kaŋaki kə kiŋka kələ.

Kiŋwakti ki ninshiŋ kə Bəəl nǐ nyaka i kijuŋni ki Kəlɛn

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Kəlɛn ki ninshiŋ kələ mə

Kijuŋni ki bəni bə bumni i Kəlɛn kə num a nǐ yisi Bəəl. Wi nǐ nyaka kiŋwakti ki ninshiŋ kələ i təfi bə kəm shóm yə bə jiə i Klistus wə bəh gia yidəkə kəm Klistus. Kəlɛn wələ nǐ kə di shi shili fɛiŋ nalə, bəni bə fɛiŋ ghaŋsi gwu kəm nəni kibə ki kwili, kinyɛŋ ki təkəlini num tə fɛiŋ na bəh ŋga, bə tsa tə i bənyə bəduli. Bəəl lansi dzaka i kiŋwakti kələ mə kəm gia yə yi ndzəŋki kə, yə yi nǐ numki i kintəəŋ ki bəni bə bumni wə. Kimbu 13 kə kə ki chusiki a kiŋkəŋ kə kinya ki Nyə, ki tsə bənya bəchi. Kəmaka kimbu chusiki a, akə kə bəni kiəki ndzəŋki i kiŋwakti kələ mə.

Kifwu ki gia kə ki kə i kiŋwakti kələ mə

1:1-9 Kin'yisi
1:10–4:21 Kiŋgali i kintəəŋ ki kijuŋni ki bəni bə bumni
5:1–7:40 Kəm nəni kinyɛŋ ki təkəlini bəh kəm nəni ki miŋkpaŋa bəh nyuwi
8:1–11:1 Kəm bə bəni bə Klistus bəh kəm bà bə kəkə bəni bə Klistus
11:2–14:40 Si kijuŋni ki bəni bə bumni kə fəki gia bəh dzəh yə bə kə i tsaki yɛiŋ
15:1-58 Bəni bə bumni bi dza lə i kpi wə asi Jisəs nǐ dza
16:1-4 Kinya kə bə nǐ nyaki i gamti bəni bə Klistus bə Judea yɛiŋ
16:5-24 Kimfasi kə Bəəl nǐ fasi bəh kiŋgəksi ki gia

1 Akə mih Bəəl wə Nyə nǐ bəəŋ asi wi kəŋki a mih numki waiŋ ntum wi Klistus Jisəs. Mih kə buku Səstɛnes wə waiŋnih wibukumbɛiŋ.

2 Kiŋwakti kələ tsəki i kijuŋni ki bəni bə Nyə i Kəlɛn bà wi baa chiŋni jiə chi chi bəh Klistus Jisəs. Nyə nǐ bəəŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ nûmki bəni a num mbu, asi bəni bəchi bà bə bəəŋki yɛli wi Bah Jisəs Klistus i kidi kichi wə kə. Wi kə Bah wibə a liŋ asi wi kə wibukumbɛiŋ.

3 Nyə Ba wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus chûsi shəm yibə yindzəŋni i mbɛiŋ, bə chu nyâ mbɛiŋ bəh shəm yi dəli.

Bəəl nya kiyəŋni si Nyə duksi bəni bə Kəlɛn

4 Mih si nya kiyəŋni i Nyə jəbi wichi kəm mbɛiŋ, kəm ŋgamti wə Nyə nya i mbɛiŋ, si mbɛiŋ chiŋni bəh Klistus Jisəs.

5 Si yi kə yakadəiŋ i Klistus, Nyə ka shuku mbum bi i mbɛiŋ wə i dzə́h yichi wə, kighə i kiəki gia yichi, bəh i kiəki i dzakaki gia yichi na bindzəŋ.

6 Mbum biələ i mbɛiŋ təbiki a mbɛiŋ bum ntum wə mbɛiŋ nǐ wəkəki kəm Klistus.

7 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kə i liə mbɛiŋ chu dzah kə kinya ki Nyə kidəkə, si mbɛiŋ wəkəliki jəbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus bi fiəni dzəki ma mbɛiŋ bi yɛiŋ i wi wə.

8 Wi Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus ni fə lə a mbɛiŋ nûm ndzəŋ nalə i tsə buku i kiŋgəksi wə, ka mbɛiŋ bi numki kaŋa kə kiŋgbə kidəkə i chəkə bi biə wə.

9 Nyə kə Nyə wi ja yimu. Akə wi wə wi nǐ bəəŋ mbɛiŋ, mbɛiŋ bəh Waiŋ wi Jisəs Klistus wə wi kə Bah wibukumbɛiŋ chiŋni num i fiɛŋ fimu wə.

Ntəfi kəm kiŋgaali

10 Bwa bə nih bəŋ, mih tsaki mbɛiŋ i yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus, a mbɛiŋ bəchi chǐŋni nûm dzaka kimu. Kiə kiŋgaali ma nûmki i mbɛiŋ kintəəŋ. Mbɛiŋ nûmki i mi wimu wə, kâŋa kiŋkwaka kimu, nôm i fiɛŋ fimu wə.

11 Mih dzakaki lə bwa bə nih bəŋ, kəm bəni i Kləy dzu fuku i mih a mbɛiŋ si kaŋa lə n'yəli i mbɛiŋ kintəəŋ.

12 Gia yə mih dzakaki kə a, mi i mbɛiŋ si dzaka a ŋgaiŋ biəliki Bəəl, widəkə dzaka a ŋgaiŋ biəliki Abələs, widəkə a ŋgaiŋ biəliki Sɛfas,* widəkə a ŋgaiŋ biəliki mfih num a Klistus.

13 Yaka bə gaa lə Klistus wiwə i bimbu bimbu wə a? Akə Bəəl bə nǐ baŋŋ i kintasi wə kəm mbɛiŋ ma? Ma bə nǐ juli mbɛiŋ i bəkə wə i yɛli wi Bəəl wə a?

14 Mih nyaki kiyəŋni i Nyə a mih nǐ ka juli dəkə mi widəkə i mbɛiŋ kintəəŋ i bəkə, a kəbi a Klisbus bəh Gayus,

* **1:12** Yɛli wələ a Sɛfas kə tə a Bita.

15 ka mi i mbɛiŋ ma dzakaki a bə nǐ juli
ŋgaiŋ i bəkɔ i yɛli wuŋ wə.
16 Ɔ ɔɔ! Mih nǐ juli tə Stɛfanas bəh bəni bu
bə dzu i bəkɔ. I bəmaka jum, mih chu kiəki
kə a mi widəkɔ chu kɔlə wə mih nǐ juli i bəkɔ.
17 Mbɛiŋ kǐəki a Klistus nǐ ka faaŋ dəkə
mih a mih dzə̂ jûliki bəni i bəkɔ. Wi nǐ
faaŋ mih a mih dzə̂ fûkuki num ntum wi wi
ndzɔŋni. Ayaka mih fukuki kə num bəh ja
yi mfi yi mi wiwɔm, yi num lə ka ŋga bi kpi
biə Klistus nǐ kpi i kintasi wə ma ni fiəni gia
yi kilɔlɔ.

Klistus kɔ ŋga bəh mfi bi Nyɔ

18 Yi kɔ a, ntum wi ndzɔŋni kɔm kpi yi
Klistus i kintasi wə kɔ kiyuŋsi i bəni bə̀ bɔ
lakaki tsəki kilɔlɔ. Ayakalə, ntum wələ kɔ
ŋga bi Nyɔ i bukumbɛiŋ bə̀ wi bwiliki.
19 Yi kɔ num bə nyaka a,
“Mih ni chiksi lə mfi bi bəni bə̀ bɔ chusiki
mfi,
mih ni shakyi biŋkwaka ki bəni bə̀ bɔ fifiki.”
20 Si yi kɔ yakadəiŋ, bəni bə̀ bɔ kɔ i chu chusi
mfi i liə kɔ la faiŋ? Bəni bə̀ bɔ laniki bənchi
bə Nyɔ kɔ la faiŋ? Ayaka bəni bə̀ bɔ gukuliki
bəŋgukuli i jɔbi wələ wə kɔ la faiŋ? Ntə Nyɔ
kɔ wi chusi lɔ a mfi bi fa kuku kɔ kiyuŋ a?
21 Akɔ gia yə Nyɔ wə wi kiəki gia yichi
bindzɔŋ nǐ fə a bəni bə mbi wələ ma kiə wi
bəh mfi bibɔ. Yi nǐ ndzɔŋ i Nyɔ a ŋgaiŋ kɔlə
i bwili num bəni bə̀ bɔ kɔ bɔ bum ntum wə
buku fukuki, bəni yɛiŋ a, akɔ gia yi yuŋsini.
22 Bəju nəŋki i yɛiŋ bənchəsi bə̀ bɔ chusiki
ŋga bi Nyɔ ka bɔ bum, Bəglik nəŋ num mfi
bi gia ka bɔ bum.
23 Ayakalə, buku fukuki yibuku kɔm si bə
nǐ baŋŋ Klistus i kintasi wə. Yi lɔ Bəju num
lɔni. Ayaka bəni bə̀ bɔ kɔkə Bəju yɛiŋ a, akɔ
gia yi yuŋsini.
24 Ayakalə, i bəni bə̀ Nyɔ kɔ wi bɔɔŋ, kɔŋ a
numki Bəju, nabə Bəglik kɔ ntum wələ kɔm
Klistus kɔ num ŋga bi Nyɔ bəh mfi biə akɔ bi
Nyɔ.
25 Yi num yakadəiŋ, kɔm gia yə yi chusiki
a, akɔ kiyuŋ ki Nyɔ kɔ num mfi bi tsə na bi
mi wiwɔm wichi. Ayaka gia yə yi chusiki a,
akɔ mbwɔ wi Nyɔ kɔ num ŋga bi tsə na bi mi
wiwɔm wichi.
26 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ chu kwâka
ŋkaiŋni bəni bə̀ mbɛiŋ nǐ yisi kɔ i jɔbi wə Nyɔ
nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ. Mbɛiŋ bəduli nǐ kɔkə bəni bə
mfi si bəni bə fa kuku nəŋki. Mbɛiŋ bəduli
nǐ kɔkə bəni bə ŋga. Ayaka mbɛiŋ bəduli nǐ
ka buku dəkə i chwɔŋbijuŋ ki bəni bəmbum
wə.
27 Ayakalə, Nyɔ ka sabibwili bəni bə
kiyuŋ fa kuku i gəmsi bəmfi yɛiŋ, sabibwili
bə bɔyini i fa kuku i gəmsi bələkəli yɛiŋ.
28 Nyɔ nǐ kɔ wi sabibwili biɛiŋ biə bəni
sɛiŋsiki i fa kuku, bəh biə bəni nyɛnsiki,
sabibwili na biɛiŋ biə bi kɔkə biɛiŋ, i fə a
biɛiŋ biə bəni yɛiŋki a bi kɔ biɛiŋ bi fiəni chu
biɛiŋ bi kilɔlɔ.
29 Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka mi wiwɔm ma
num i wi nshiŋ i chɔkɔki kijum.
30 Akɔ wi Nyɔ wə wi nǐ chiŋni mbɛiŋ bəh
Klistus Jisɔs. Wi fə Klistus num dzəh yi
mfi yə yi kɔ yi Nyɔ i bukumbɛiŋ, fə tə wi
jiə bukumbɛiŋ chəŋ i wi nshiŋ, kɛiŋsi jiə
bukumbɛiŋ i bəni bu, təiŋ bukumbɛiŋ i kaŋ
yi ŋgəkə wə.
31 Yi kɔ num asi bə nyaka a,
“Jɔbi wə mi chɔkɔki kijum,
wi chə̂kɔki num i gia yə a fə Bah yi.”

2

Ntum kɔm Klistus si bə nǐ baŋŋ i kintasi wə

1 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ yiŋti jɔbi wə mih
nǐ dzə i mbɛiŋ i fuku ntum wi Nyɔ i mbɛiŋ,
wə wi nǐ yisi kɔ i nyumi wə. Mih nǐ fukuki
kə bəh já yi njwɔŋni yudɔkɔ i mfi mbiŋ wə,
2 kɔm jɔbi wə mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ mih nǐ
fasi lɔ a mih ni jǐə kə mfi i gia yidɔkɔ wə a
kɔbi a fukuki kɔm Jisɔs Klistus bəh si bə nǐ
baŋŋ wi i kintasi wə.
3 Si mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ, mih nǐ bɔyiki lə,
lwa, nyumyi nalə.
4 Jɔbi wə mih nǐ dzakaki fuku ntum wi
ndzɔŋni i mbɛiŋ, mih nǐ fukuki kə num bəh
já yi mfi yi njwɔni. Mih nǐ dzakaki num a
chusi ŋga bi Nyɔ bi ŋkɔŋ biwɔ.
5 Mih nǐ fə yakadəiŋ, ka mbɛiŋ ma jǐə
shɔm i mfi bi mi wiwɔm wə, a mbɛiŋ jǐə
num i ŋga bi Nyɔ wə.

Mfi bi Nyɔ

6 Bəni bə̀ bɔ kɔ bɔ num ndzɔŋ bəh Nyɔ,
buku si nya lə mfi i bɔ. Ayaka mfi biələ num
kə bi fa kuku kɔŋ a numki na bi ndə wə wi
sakaki i fa kuku i liə. Ŋga bibɔ ni kaa lə bi
laka a kilɔlɔ.

7 Mfi biə akɔ bi Nyɔ biə buku fukuki lə kɔ
num gia yə yi nǐ yisi kɔ i nyumi wə na ka
mbi yisi, i bi dzə fə ka bukumbɛiŋ numki i
mbum bi kintəəŋ.
8 Mfi biələ mi widɔkɔ kɔkə i mbaŋ wi bəni
bà bɔ sakaki i jɔbi wi liə wələ wə wi kiəki fwu
wiwɔ, kɔm a nǐ kɔ a bɔ kiəki, ma bɔ nǐ ka
baŋŋ dəkə Bah wi kiŋkɔkni i kintasi wə.
9 Ayakalə, i bukumbɛiŋ yi kɔ asi bə nǐ
nyaka a,
“Gia yə dzəkəh kɛiŋ ki yɛiŋ kə,
bəh yə ntuni kɛiŋ ki wɔkɔ kə,
bəh yə mi kɛiŋ ki kwaka kə,
akɔ yi yə Nyɔ nǐ sisi jiə i bəni bà bɔ kɔŋki wi.”
10 Nyɔ kɔ wi fə Kiŋ'waka ki chusi gia yələ i
bukumbɛiŋ. Kiŋ'waka ki Nyɔ kiwɔ si tsɛiŋ
lə gia yichi, tsɛiŋ tasi na bəh yi nyumini wi
Nyɔ,
11 kɔm mi widɔkɔ mɔŋ wə wi kiəki gia yə mi
widɔkɔ kwakaki i wi shɔm a kɔbi a kiŋ'waka
ki wəmaka mi, kə ki kɔ i wi mə. Yi kɔ a liŋ
si mi kiəki kə gia yə Nyɔ kwakaki a kɔbi a
Kiŋ'waka ki Nyɔ.
12 Kiŋ'waka kə Nyɔ nǐ nya i bukumbɛiŋ kɔkə
ki mbi wələ. Kiŋ'waka kələ nyə i Nyɔ wə i fə
a bukumbɛiŋ kiəki kinya kichi kə Nyɔ kɔ wi
duksi bukumbɛiŋ yɛiŋ a kilɔlɔ.
13 Buku fukuki gia yələ num kə bəh já yə
bə lani i mfi bi mi wiwɔm wə. Buku fukuki
num bəh já yə a lani Kiŋ'waka ki Nyɔ buku
yɛiŋ, ka bə fukuki bainsiki ŋkɔŋ bi Kiŋ'waka
i bəni bà bɔ kaŋaki Kiŋ'waka ki Nyɔ.
14 Mi wə wi kaŋaki kə Kiŋ'waka ki Nyɔ
i gwu yi wə, kɔkə i dzɔ gia yə yi dzəki i
Kiŋ'waka ki Nyɔ wə. Wi si dza mfih yɛiŋ a,
akɔ kiyuŋ ki gia. Ayaka wi kɔbi i kiə si yi kɔ,
kɔm akɔ gia yə akɔ a fə a Kiŋ'waka ki Nyɔ ka
mi ni kiəki.
15 Ayakalə, mi wə Kiŋ'waka ki Nyɔ kɔ i wi
wə kɔlə i tsɛiŋ gia yichi bindzɔŋ i kiə fwu
wiwɔ, mi widɔkɔ kɔbi wə wi kɔ i tsɛiŋ gia yi
wəmaka mi.
16 Yi kɔ asi bə nyaka a,
“Mi kɔkə wə wi kɔ i kiə kiŋkwaka ki Bah
ka wi kɔ i təfi wi.”
Ayakalə, bukumbɛiŋ kaŋaki biŋkwaka a
num biə Klistus kaŋaki.

3

Bəni bə Klistus nûmki dzaka kimu

1 Bwa bə nih bəŋ, i jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ
kɔ, mih nǐ kaŋaki kə i dzakaki i mbɛiŋ ka
bəni bà bɔ si wɔkɔ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni
wə. Mih kabə dzakaki i mbɛiŋ ka i bəni bà
bɔ kɛiŋki bɔ biəliki num gia yə nyam yi gwu
kɔŋki, bəh i bà bɔ kɔ aka bwa bənchiŋ i gia
yi Klistus wə.
2 Mih nǐ nyaki num mbɛiŋŋ i mbɛiŋ.
Mih nǐ nyaki kə biɛiŋ bidzini bi ləkəli, kɔm
mbɛiŋ nǐ kɛiŋki maka mbɛiŋ kpɛiŋ. Ayaka
na i dzə buku bidaiŋ mbɛiŋ kɛiŋki maka
mbɛiŋ kpɛiŋ.
3 Mbɛiŋ kɛiŋki mbɛiŋ biəli num gia yə
nyam yi gwu kɔŋki. I liə si kiŋghəkə
bəh bən'yəli kɛiŋki i mbɛiŋ kintəəŋ, yaka
yəmaka chusiki a mbɛiŋ biəliki num nyam
yi gwu yələ a? Ntə yələ chusiki a mbɛiŋ
kɛiŋki mbɛiŋ kaŋa kimfə ki bəni bə fa kuku
a?
4 Mi ka dza dzaka a ŋgaiŋ biəliki mfih
num Bɔɔl, widɔkɔ a ŋgaiŋ biəliki num
Abɔlɔs. Yələ chusiki a kimfə kimbɛiŋ kɔ aka
ki bəni bə fa kuku a?
5 Abɔlɔs kɔ ndə? Bɔɔl num ndə a? Buku
wi bəchi kɔ shəŋ a bwa bə nɔm bə Bah, bà
bɔ nǐ fə na ka mbɛiŋ jiə shɔm i wi, na ndə
nɔm nnɔm wi asi Bah nǐ nya i wi.
6 Ŋ'wuŋ nɔm nǐ kɔ i gbɛliki ŋgɔkɔ, wi
Abɔlɔs num i shukyiki mwi, ayakalə a fəki
Nyɔ na ka wi kɔɔki.
7 Ayakadəiŋ, mi wə wi gbɛliki ŋgɔkɔ bəh
wə wi shukyiki mwi kɔkə fiɛŋ fidɔkɔ. Akɔ
shəŋ a Nyɔ wi fəki a wi kɔɔki wi kɔ fiɛŋ
fidɔkɔ.
8 Mi wə wi gbɛliki bəh wə wi shukyiki
mwi kɔ a liŋ, Nyɔ bi maktiki mi wichi biəli
asi nɔm wi kɔ.
9 Bukumbɛiŋ chiŋni ka nɔmki nɔm wi
Nyɔ. Mbɛiŋ num khə wi Nyɔ chu num juŋ
yi.
10 Mih nǐ chɔkɔ chaka ki juŋ kiwɔ ka mi
wi maani wə wi kɛiŋsiki kiəki nɔm wi, biəli
ŋgamti wi Nyɔ wə wi nǐ nya i mih. Si mih
nǐ chɔkɔ chaka kiwɔ yakadəiŋ, mi widɔkɔ
chi chi ka dzə maaki juŋ yiwɔ. Jɔbi wə mi
maaki i chaka kələ wə, wi ka kîəki si wi
mâaki.
11 Mbɛiŋ kîəki a mi widɔkɔ kɔkə i chɔkɔ
chaka kidɔkɔ chi chi a kɔbi a kə bə nǐ kɔ bə
chɔkɔ jiə lɔ, a num Jisɔs Klistus.
12 Bəni bə́ maa i yɛiŋ bɛiŋ bəh biɛiŋ bidɔkɔ
chi chi. Mi widɔkɔ dza dzɔ num chwaka ki

bəkəli, widəkɔ dzɔ num kifukuli, widəkɔ dzɔ num tə kə ki ləkəli i kpɔ wə na ka wi maaki yɛiŋ. Ayaka widəkɔ dzɔ num kɛiŋ, widəkɔ dzɔ num mfwaŋ, widəkɔ dzɔ num njəkɔ na ka wi maaki yɛiŋ.
13 Kɔŋ bɔ maaki na dəiŋ, jəbi dzəki lə wə bà bi yɛiŋki si nəm wi mi kɔ, jəbi wə wi bi bukuki i yəŋə wə i Chəkɔ biə Klistus bi dzəki bəh gbuku. Gbuku wiwɔ num i bi məm wəkɔ nəm wi na ndə si wi kɔ.
14 Yi ka num a, fiɛŋ fiə mi maa i chaka kiwɔ bɛiŋ ka baaŋ i fii, ma mi wiwɔ ni kwati mmakti wi.
15 Fi fiɛŋ ka fii, yaka mi wiwɔ laksi makti wi, wi mwi bi bɔiŋ lə, ayakalə wi bi numki aka mi wə wi tsə tɔli i gbuku wə.

Bəni bə Klistus kɔ juŋ yi Nyɔ

16 Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ kɔ juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ ayaka Kiŋ'waka ki Nyɔ nɔ i mbɛiŋ wə a?
17 Mi ka bəkəli juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ, ma Nyɔ tə ni kaasi bəh wəmaka mi, kɔm juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ kɔ juŋ yi baiŋni, ayaka mbɛiŋ num juŋ yiwɔ.
18 Kiə mi ki fwôkyi kə gwu yi. Mi widəkɔ i mbɛiŋ wə kabə kwakaki a ŋgaiŋ kaŋaki lə mfi i jəbi wi liə wələ wə, wi fiəni chu kiyuŋ ka wi kwati mfi bi mfi.
19 Mih dzakaki lə kɔm gia yə bəni bə fa kuku kiəki a yi kɔ gia yi mfi, Nyɔ yɛiŋ a, akɔ gia yi kiyuŋ. A num yi yə bə nǐ nyaka a,
“Nyɔ si dzɔ a mfi bi bəni bà bɔ fifiki
kwayi bɔ yɛiŋ.”
20 Ayaka yi chu num bə nyaka a,
“Bah kiəki lə a, gia yə bəni bə mfi si kwaka asi num a yi kilələ.”
21 Yi kabə num a, kiə mi ki ghaŋsi kə gwu a mi widəkɔ kɔ wi ŋgaiŋ, kɔm biɛiŋ bichi kɔ bimbɛiŋ.
22 Bəəl nabə Abələs nabə Sɛfas nabə mbi wələ nabə nəni nabə kpi nabə biɛiŋ bi liə nabə biə bi kɛiŋki i dzə, bichi kɔ bimbɛiŋ,
23 ayaka mbɛiŋ kɔ bə Klistus, Klistus num wi Nyɔ.

4

Bəni bə Klistus ki ghâŋsi kə gwu bəh mi widəkɔ

1 Yi si ndzəŋki a mbɛiŋ dzôki buku a buku kɔ bwa bə nəm bə Klistus, bà Nyɔ kɔ wi nya nəm wi, wi ntum wi ndzəŋni wə wi nǐ kɔ i nyumi wə i bɔ kaŋ.
2 Yi kɔ a, mi wə bə kɔ bə nya nəm i wi kaŋ kaŋaki i fâki asi tikwili wi nəŋki.
3 I yiŋ wə, mbɛiŋ, nabə juŋ yi nsaka kabə saka mih, mih ma yɛiŋki a, akɔ gia yidəkɔ. Mih kəkə na i fiəni saka gwu yiŋ.
4 Gia yidəkɔ kəkə yə yi sakaki shəm yiŋ. Ayakalə, yəmaka chusiki kə a mih baiŋki lə. Mi wə wi bi sakaki mih kɔ Bah.
5 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma tâiŋyiki nsaka maka jəbi kpɛiŋ. Mbɛiŋ wôkəli Bah dzə. Akɔ wi wə wi bi wɛliki biɛiŋ bichi biə bi kɔ i liə num bə nyumi i jisi wə i baiŋni wə, ma gia yichi yə bəni kaŋaki i shəm yibɔ wə bi yəŋə. Ayakadəiŋ, Nyɔ bi ka kɔksi mi wichi wə bə kaŋaki i kɔksi.

6 Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih dzakaki kɔm buku Abələs kɔ i gamti mbɛiŋ, ka mbɛiŋ lâni dzô i buku i fâki gia bǐəli a yə bə nyaka. Ayakadəiŋ, ka mbɛiŋ ma bi fiəni ghaŋsiki gwu bəh mi widəkɔ dzɔ widəkɔ kuku.
7 A fə ndə a wɔ numki chi chi i mi widəkɔ wə a? Wɔ kaŋaki finə maka bə nya fi i wɔ nyani a? Si yi kɔ yakadəiŋ, wɔ nyani dəiŋ na ka wɔ ghaŋsiki gwu ka bə si ka nya dəkə i wɔ nyani a?
8 Ntə mbɛiŋ si dzɔ a mbɛiŋ si kaŋa lɔ biɛiŋ bichi mbɛiŋ num bəni bəmbum, saka ka bəŋkuŋ buku kɔbi a? Bə dzô a mbɛiŋ si num lɔ bəŋkuŋ ka buku bɔŋ kwati i sakaki bukumbɛiŋ bəchi.
9 Mih yɛiŋki a Nyɔ kɔ wi jiə lɔ buku bà buku kɔ bwa bə ntum bə Jisɔs jiə ka biŋgɔksi. Buku kɔ ka bəni bà bə tsəki i wɔɔyi i yəŋə wə. Buku si num lɔ binjəŋŋjəŋ bi mbi wələ biə bəni bəh bəchinda bə Nyɔ tsɛiŋki.
10 Buku si num lɔ biyuŋ kɔm Klistus, ayakalə mbɛiŋ num bəni bə Klistus bà bɔ fifiki. Buku kɔ bəni bə kiŋkpəŋ, mbɛiŋ num bəni bə ŋga. Bəni kɔksi mbɛiŋ, dzɔ buku i kuku.
11 I yisi dzə i dzə buku i jəbi wi liə wələ wə, buku kɔ bəh dzɔŋ, kindɔŋ wɔm buku. Buku ləəki binshakali bimbuŋ, bəni chəbsi buku, buku kaŋa kə di bi nəni.
12 A jwɔki buku i nɔm bəh kaŋ yibuku ka buku dzi. Jəbi wə bəni tɔyiki buku, buku ka tsaki num kimbɔiŋsi i bɔ. Jəbi wə bɔ bwaŋki gvu i buku chɛiŋ, buku kaŋa, a shɔm.

13 Jəbi wə bɔ ləyiki buku bəh já yichu,
buku chukuli num bəh já yi bənini. Ayaka
i dzə buku liə, buku fiəni chu ka biɛiŋ biə bə
ləkɔ i fəŋ wə. Buku si num lɔ aka biɛiŋ bi
fɔli i mbi wələ wə.
14 Mih nyakaki kə gia yələ i mbɛiŋ lə a mih
nəŋki a mbɛiŋ ŋgə̂mniki. Mih təfiki mbɛiŋ
təfini kɔm mbɛiŋ kɔ bwa mbəŋ bə shɔm.
15 Kəŋ mbɛiŋ kaŋaki na bəni bəduli bà bɔ
laniki mbɛiŋ kɔm Klistus, yəmaka məŋ dəkə
a mbɛiŋ kaŋaki lə bətii bəduli. Akɔ mih tii
wimbɛiŋ, kɔm a nǐ fə mih ka mbɛiŋ chiŋni
bəh Klistus Jisɔs jəbi wə mih nǐ fuku ntum
wi ndzɔŋni wələ i mbɛiŋ.
16 Ayakadəiŋ, mih tsaki a mbɛiŋ tə̂mki
gvu yimbɛiŋ asi mih təmki yiŋ.
17 Akɔ kɔm yi gia mih faaŋ Timəti i mbɛiŋ
a num waiŋ wuŋ i Bah wə. Wi num shɔm
yiŋ, num wi num tə i gia yələ wə bəh shɔm yi
yimu. Wi bi dzə wi chu yiŋti mbɛiŋ asi nəni
kəŋŋ kɔ ka mi wi Klistus Jisɔs. Gia yə wi
ni fuku i mbɛiŋ kɔ a yə mih nyaniki laniki
bijuŋni bi bəni bə bumni bichi yɛiŋ i di bichi
wə.
18 Bəni bədɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ yisi lɔ i
ghaŋsiki gwu kɔm bɔ kwakaki a mih bi chu
dzə kə i mbɛiŋ wə.
19 Ayakalə, Bah ka bum, yaka yi baaŋ a
twɛsi ka mih chu fiəni dzə. Jəbi wə mih
ni dzə, mih ni ka yɛiŋ a bəni bədɔkɔ bà bɔ
ghaŋsiki gwu, kɔm a dzaka, ma bɔ kaŋaki
binaiŋ ŋkaiŋni ŋga a,
20 kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ kɔkə gia yi dzaka ki
kɔmni. Akɔ ŋga biə bi nyə i Nyɔ.
21 Mbɛiŋ nəŋki a mih bá dzə, mih dzə
dəiŋ a? Mbɛiŋ nəŋki a mih bá dzə mih dzə
bəh figbaŋa ma bəh shɔm yi kiŋkɔŋ bəh
kimbɔiŋni a?

5

Bə bwíli mi wi kinyɛŋ ki təkɔlini i bəni bə Klistus kintəəŋ

1 Bə fuku mih ŋkɔŋ a nəni kinyɛŋ ki
təkɔlini kɔlə i mbɛiŋ kintəəŋ. Ayaka nəni
kinyɛŋ ki təkɔlini kələ kɔ na kichu ŋkaiŋni kə
mi wichu wə wi kiəki kə Nyɔ si məm kə. Yi
kɔ a, mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ dzɔki lə kpə
ba wi.
2 Mbɛiŋ yɛiŋ ŋkaiŋni kinyɛŋ kələ, mbɛiŋ
nəki də kə num dəni, mbɛiŋ bá ghaŋsi lɔ
gwu a? Mbɛiŋ kaŋaki i bwíli mi wə wi məm
yəmaka gia i mbɛiŋ kintəəŋ.
3 Namana yaka si mih kɔkə i mbɛiŋ nshiŋ,
ayaka mih kɔlə bəh mbɛiŋ i kiŋ'waka wə.
Mih təiŋ lɔ nsaka aka mih kɔlə bəh mbɛiŋ,
kɔm mi wə wi məm yəmaka gia.
4 I yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs, jəbi
wə mbɛiŋ juŋni, mih numki lə bəh mbɛiŋ i
kiŋ'waka wə, ŋga bi Bah num tə fɛiŋ,
5 mbɛiŋ dzə̂ wəmaka mi mbɛiŋ nya i kaŋ
yi Satan wə, ka wi bəkəli nyam yi yi gwu,
ka kiŋ'waka ki bi bəiŋ i chəkɔ biə Bah bi fiəni
dzəki.
6 Mbɛiŋ ghaŋsiki gwu lə yi ndzɔŋ kə.
Mbɛiŋ kiəki kə a bə si dzɔ dzɔɔŋ twɛsi bə
chwali i muku mə, yi fə muku miwɔ michi
yaka a?
7 Mbɛiŋ bwili dzɔɔŋ yə yi kɔ nəni kikpu
i mbɛiŋ kintəəŋ, ma mbɛiŋ ni numki bəni
bəmfiaŋ ka muku mə bə ka jiə dəkə dzɔɔŋ
yɛiŋ wə, ayaka akɔ lə si mbɛiŋ kɔ. Mbɛiŋ kiə
a Klistus kɔ waiŋ Jaka wə Nyɔ nǐ fə mfə gia
yɛiŋ kɔm bəbukumbɛiŋ aka wə bə si kum i
jəbi wi Dzini bi Ntsədaŋ wə.
8 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ nû̀m ka bəni bà
bɔ dziki Dzini bi Ntsədaŋ bəh blɛd wə wi
kɔ maka bə jiə dzɔɔŋ yɛiŋ, a num shóm yi
baiŋni bəh ŋkɔŋ. Bukumbɛiŋ ma nû̀mki
ka bəni bà bɔ dziki Dzini biələ num bəh
blɛd wikpu wə bə jiə dzɔɔŋ yɛiŋ a num nəni
kichu bəh kimfə kichu.
9 I kiŋwakti kə mə mih nǐ nyaka i mbɛiŋ,
mih nǐ nyaka yɛiŋ a, kiə mbɛiŋ ma chî̀ŋniki
bəh bəni bà bɔ nəki nəni kinyɛŋ ki təkɔlini.
10 Mih nǐ dzakaki kə lə kɔm bəh bəni i fa
mbi wələ wə bà bɔ nəki nəni kinyɛŋ, nabə
bà bɔ bukuki bəh dzə́kəh i biɛiŋ wə, nabə
bà bɔ bwiŋki kidi dzɔ biɛiŋ bi bəni, nabə bà
bɔ tsaki i bənyɔ bə kilɔlɔ wə. A kabə num
yəmaka, mbɛiŋ kaŋaki i bêe mbi wələ beeni.
11 Mih nǐ dzakaki num a, kiə mbɛiŋ ma
chî̀ŋniki bəh mi wə wi bɔɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ
kɔ waiŋnih wibukumbɛiŋ i Klistus wə, a chu
num mi wi təkɔlini, nabə wə wi bukuki bəh
dzə́kəh i biɛiŋ wə, nabə wə wi tsaki i bənyɔ
bə kilɔlɔ wə, nabə wə wi təyiki bəni, nabə
wə wi muki mbih mɔ kwa wi, nabə wə wi
bwiŋki kidi dzɔ biɛiŋ bi bəni. Kiə mi ki mồm
kə na i dzî̀ bəh wəmaka mi.
12 A kɔkə di bibuku i sakaki bəni bà bɔ
kɔkə i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ.

Bəni bà bukumbɛiŋ kɔ i sakaki kɔ bà bɔ kɔ
i kijuŋni kintəəŋ.
13 Akɔ i saka Nyɔ bəni bà bɔ kɔkə i kijuŋni
wə. Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,
“Mbɛiŋ bwîli mi wə wi kaŋaki nɔni kichu i
mbɛiŋ kintəəŋ.”

6

Kiə mi wi bumni ki tsə̂ kə i sə̂mi widɔkɔ i bəni bà bɔ kɔkə bəni bə bumni

1 Yi kɔkə chəŋ a mi i mbɛiŋ kintəəŋ kabə
kaŋaki nsaka bəh waiŋnih wi, i wi i tsə sɔmi
i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ nshiŋ, wi tsə sə lɔ num
i bəni bà bɔ fəki kə gia chəŋ nshiŋ.
2 Mbɛiŋ kiəki kə a bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ
bi sakaki lə bəni i mbi wələ wə a? Ntə akɔ
mbɛiŋ i bi saka bɔ, yaka mbɛiŋ kɔkə i saka
gia i mbɛiŋ kintəəŋ a?
3 Mbɛiŋ kiəki kə a bukumbɛiŋ bi sakaki lə
bəchinda bə Nyɔ a? Si yi kɔ yakadəiŋ, yaka
kɔ a mbɛiŋ kaŋaki i kiə i saka ndzɔŋ gia yə yi
kɔ i nɔni ki liə wə.
4 Gia ka yəmaka ka numki, mbɛiŋ nyani
dəiŋ na ka mbɛiŋ dzɔki tsəki bəh yi i bəni bà
bɔ kaŋaki kə na di lə twɛsi i kijuŋni ki bəni
bə bumni kintəəŋ nshiŋ a?
5 Mbɛiŋ gə̂mniki. Yaka kɔ a mi kɔkə i
mbɛiŋ kintəəŋ wə wi kaŋaki mfi i təiŋ nsaka
wi mi bəh mi a?
6 Mbɛiŋ dzaki mi dzɔ lɔ waiŋnih wi tsə
sɔmi, sɔmi num i bəni bà bɔ kɔkə bə bumni.
7 I mbɛiŋ i numki chu kaŋa bənsaka
i mbɛiŋ kintəəŋ chusiki a mbɛiŋ gbɔ lɔ.
Mbɛiŋ kɔkə i bee a, a fəki bəni bədɔkɔ gia
yichu i mbɛiŋ na? Ayaka mbɛiŋ kɔkə i bee
a bəni bədɔkɔ dziki mbɛiŋ na?
8 Ayakalə, a yiŋni dzaki mbɛiŋ mwi fə gia
yichu chu dzi, kighə a mbɛiŋ fəki yi num i
bwa bə nih bəmbɛiŋ bə bumni.
9 Mbɛiŋ kiəki kə a bəni bà bɔ fəki gia yichu
bi kwati kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə a?
Kiə mbɛiŋ ma fwɔkyiki gwu yimbɛiŋ. Bəni
bà bɔ fəki kinyɛŋ ki tɔkɔlini, nabə i tsaki i
bənyɔ bə kilɔlɔ, nabə bà bɔ biəliki bəkaŋa
bə bəni bədɔkɔ, nabə bənyuku bà bɔ fiəniki
dzɔki bədɔkɔ,
10 nabə bà bɔ chwɔki, nabə bəni bà bɔ
bukuki bəh dzə́kəh i biɛiŋ wə, nabə bà bɔ
muki mbih mɔ kwa bɔ, nabə bà bɔ tɔyiki
bəni, nabə bà bɔ bwiŋki kidi dzɔ biɛiŋ bi
bəni, bi kwati kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ
wə.
11 Gia yələ kɔ num mbɛiŋ bədɔkɔ nǐ fəki
lə i kikpu wə. Ayakalə, Nyɔ ka bi dzə wɔkɔ
mbɛiŋ, sabibwili jiə mbɛiŋ chi chi, mbɛiŋ bə́
num chəŋ i wi nshiŋ. Wi nǐ fə gia yələ i yɛli
wi Bah Jisɔs Klistus wə bəh wi Kiŋ'waka ki
Nyɔ wibukumbɛiŋ.

Gia yə mi kɔ i fəki bəh gwu yi

12 Mi kɔlə i dzakaki a ŋgaiŋ kaŋaki lə ŋga i
fə gia yichi yə ŋgaiŋ kɔŋki. Ayakalə, mih ka
dzaka a, a kɔkə gia yichi yə yi kɔ i gamti mi.
Ayaka mi num i dzakaki alə ŋgaiŋ kaŋaki lə
ŋga i fə gia yichi yə ŋgaiŋ kɔŋki. Ayakalə,
mih dzaka alə a, mih kɔkə i bee a gia yidɔkɔ
dzɔ fiəni mih i numki mfa i yi wə.
13 Mi widɔkɔ tə kɔlə i dzaka a, “Biɛiŋ
bidzini kɔ kɔm tɔɔ, tɔɔ num kɔm biɛiŋ
bidzini.” Ayakalə, mbɛiŋ kî̱əki a Nyɔ ni
bəkəli lə bi bichi. Gwu yi mi kɔkə i fəki
kinyɛŋ ki tɔkɔlini bəh yi. Gwu yi mi kɔ i
nɔmki bəh yi i Bah, ayaka a kaŋa wi Bah
gwu yiwɔ.
14 Si Nyɔ nǐ dzasi Bah wibukumbɛiŋ i kpi
wə, yi kɔ a liŋ si wi bi dzasiki bukumbɛiŋ
bəh ŋga bi biwɔ i kpi wə.
15 Mbɛiŋ kiəki kə a gwu yimbɛiŋ kɔ bimbu
bi gwu bi Klistus a? Mi kɔ i chu nyani dəiŋ
i dzɔ bimbu bi gwu bi Klistus i tsə chiŋni
bəh miŋkpaŋa wi tɔkɔlini a? Yi kɔkə i numki
yakadəiŋ.
16 Mbɛiŋ kiəki kə a mi ka chiŋni gwu yi
bəh miŋkpaŋa wi tɔkɔlini yaka bɔ wi si num
lɔ gwu yimu a? Akɔ yaka si bə nǐ nyaka a,
“Miŋkpaŋa bəh minyuku ka chiŋni, yaka bɔ
dzə chu lɔ i mi wimu.”
17 Ayakalə, mi wə wi chiŋni bəh Bah kɔ
num bɔ wi num lɔ i fiɛŋ fimu i kiŋ'waka wə.
18 Mbɛiŋ yə̂kɔ gə̂iŋ nɔni ki tɔkɔlini. Gia
yichu yidɔkɔ yə mi fəki wi fəki kə num i
gwu yi wə. Ayakalə, mi wə wi fəki kinyɛŋ
ki tɔkɔlini wi fəki num bəh gwu yi.
19 Mbɛiŋ kiəki kə a gwu yimbɛiŋ kɔ juŋ yə
Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyɔ nya a mbɛiŋ nɔki
yɛiŋ na? A kaŋaki kə mbɛiŋ gwu yimbɛiŋ.
20 Bə nǐ taŋ mbɛiŋ taŋni gɔm ntsu.
Ayakadəiŋ, mbɛiŋ fə̂ki gia bəh gwu yimbɛiŋ
num yə yi ni dzəki bəh kiŋkɔkni i Nyɔ.

7

Gia kəm miŋkpaŋa bəh minyuku

1 Mih ki nyaki lə kinchukuli i liə kəm gia yə mbɛiŋ nǐ nyaka i mih. Yi kɔ ŋkɔŋ a yi ndzɔŋki lə a mi ma kəm miŋkpaŋa.*
2 Ayakalə, si kiməmsi kəm ntəkəli kɔ i biŋ, yi ndzɔŋki a minyuku kâŋaki ŋ'wi miŋkpaŋa, miŋkpaŋa kâŋa ŋ'wi minyuku.
3 Minyuku kaŋaki i fâki nəm wi wi minyuku i kpə wi i naŋ bɛiŋ, miŋkpaŋa tə kaŋa i fâki nəm wi wi miŋkpaŋa i nyuwi i naŋ bɛiŋ.
4 A chu kaŋaki kə miŋkpaŋa ŋga i gwu yi bɛiŋ, a kaŋaki num nyuwi. Yi kɔ a liŋ si a chu kaŋaki kə minyuku ŋga i gwu yi bɛiŋ, a kaŋaki num kpə wi.
5 Kiə mi ki n'yôkɔ kə jum i widəkɔ a kəbi a mbɛiŋ bəchi kɛiŋsi yakadəiŋ ka bum, ayaka mbɛiŋ kɔ i fə yakadəiŋ a jəbi wi juli wə, ka mbɛiŋ nyâ gwu yimbɛiŋ i jəbi wiwɔ wə i ntsa wə. Mbɛiŋ ka fə yakadəiŋ, mbɛiŋ fiəni dzâ i kijuŋni kimbɛiŋ wə asi mbɛiŋ nǐ yisi kɔ, ka Satan ma ni dzə məmsi mbɛiŋ kəm mbɛiŋ kəkə kiə i tôkni bəh gwu yimbɛiŋ.
6 Mih dzakaki yələ ka kintəfi, a kəbi nchi mih nyaki i mbɛiŋ.
7 Asi kɔ a bə numki ka mih, ma mih kəŋki a mi wichi nûmki miŋkpaŋa kəbi. Ayakalə, bə kɔ fə dəiŋ mi wichi kaŋa ŋki kinya kə Nyɔ kɔ wi nya i wi. Mi widəkɔ kaŋaki kələ kinya widəkɔ kaŋa kəyaka.
8 I liə, i bəni bà bɔ kɛiŋki maka bɔ dzɔ bəkaŋa bəh bəkaŋa bà bɔ kɛiŋki maka bɔ dzɔ bəŋkwu, mih dzakaki a, yi ndzɔŋki lə a bɔ baaŋ a bɔ mbɔŋ, asi mih kɔ.
9 Ayakalə, bɔ kabə num kəbi i təkni gwu yibɔ, mi nəŋ dzɔ miŋkpaŋa nabə minyuku bɔ wi chiŋni num, kəm yi ndzɔŋki lə i chiŋni num yakadəiŋ, kəbi i kpiki bəh gwu yi shilini.
10 I bəni bà bɔ si num lɔ i júŋ wə ka miŋkpaŋa bəh bənyuku, mih dzakaki a miŋkpaŋa ki gâali kə bəh nyuwi. Wələ kɔ nchi num wi ka buku dəkə i mih. Wi buku num i Bah.
11 Ayakalə, wi ka gaali, wi kaŋaki i bâaŋ a nûmki wi mbɔŋ. A kabə num kə yakadəiŋ, wi fiəni tsâ i nyuwi dzu bɔ wi bakti gia yiwɔ bɔ nûm. Akɔ tə a yi yə mih dzakaki i bənyuku a minyuku kaŋaki kə i kôŋŋ kpə wi.
12 I bəni bədəkɔ mih dzakaki i bɔ a, mi kabə num mi wi bumni wi kaŋa miŋkpaŋa, miŋkpaŋa wiwɔ num kə mi wi bumni, miŋkpaŋa wiwɔ kəŋ a bɔ wi nûmki, kiə minyuku wiwɔ ki kôŋŋ kə wi. Yələ gia kɔ a dzaka mih. Aka dzaka dəkə Bah.
13 Miŋkpaŋa kabə kaŋa nyuwi minyuku wiwɔ num kə mi wi bumni, wi kəŋ a bɔ wi numki, kiə miŋkpaŋa wiwɔ ma bûku tə wi.
14 Mih dzakaki yakadəiŋ, kəm minyuku wə wi kəkə mi wi bumni kabə kaŋa kpə wi num mi wi bumni, Nyɔ dzəki wi ka mi wi kəm kpə wi. Miŋkpaŋa tə kabə num kə mi wi bumni kabə kaŋa nyuwi num mi wi bumni, Nyɔ dzəki wi ka mi wi kəm nyuwi. A kəbi yakadəiŋ, ma bwa bəbɔ ma ni baiŋki. Ayakalə, si yi kɔ, bɔ baiŋki lə.
15 Mi wə wi kəkə mi wi bumni dza ka nəŋki i gaali, bə bêe wi. Yi ka num yakadəiŋ kiə minyuku nabə miŋkpaŋa wə wi kɔ mi wi bumni ma kwâkaki a ŋgaiŋ si kaŋaki lə i nûmki bəh wi. Nyɔ nǐ bɔɔŋ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ nôki num i kimbɔiŋni wə.
16 Wɔ miŋkpaŋa, wɔ kiəki nə a wɔ kələ i bi bwili nyu wa? Ayaka wɔ minyuku wɔ kiəki nə tə a wɔ kələ i bi bwili kpə wa?

Mi bâaŋ asi Nyɔ nǐ bɔɔŋ wi wi num

17 Gia yə yi kɔ, yi kɔ a mi nôki nəni num kə Bah kɔ wi nya i wi. Wi nûm asi Nyɔ nǐ bɔɔŋ wi wi num. Yələ kɔ gia yə mih təfiki bijuŋni bi bəni bə bumni na faiŋ i di bichi wə.
18 Mi kabə num num bə nǐ bɔɔŋ wi num bə suuŋ wi. Wi ma nəŋki i nûmki ka wə bə nǐ bɔɔŋ wi maka bə suuŋ wi, mi kabə num num bə nǐ bɔɔŋ wi maka bə suuŋ wi, wi ma nəŋki a bə suuŋ wi i liə.
19 Mi kabə num num bə suuŋ wi ma bə ka suuŋ dəkə wi, yəmaka kaŋaki kə gia yidəkɔ i fə. Gia yiləkəli kɔ a mi ǰîəki bənchi bə Nyɔ.
20 Mi wichi bâaŋ asi Nyɔ nǐ bɔɔŋ wi wi num.
21 A kabə num bə nǐ bɔɔŋ wɔ wɔ num mfa, kiə wɔ ma nyûfiki gwu. Ayakalə, wɔ kabə kaŋa dzəh i buku i mfa wə, wɔ bûku mfia.
22 Mbɛiŋ kǐəki a mi wə Bah nǐ bɔɔŋ wi wi num mfa, wi buku lɔ i mfa wə kəm Bah.

* **7:1** Bəni bədəkɔ i kəlɛn nǐ yɛiŋki a yi ndzɔŋki kə a mi dzɔ miŋkpaŋa.

Ayaka yi num tə a liŋ si mi wə bə nǐ bɔɔŋ wi wi kɔbi mfa, wi kɔ lɔ i liə mfa kɔm Klistus.
23 Bə nǐ taŋ mbɛiŋ taŋni gɔm ntsu. Kiə mbɛiŋ ma nûmki mfá i bəni wə.
24 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, mi bâaŋ a nûmki bəh Nyɔ i dzəh yə wi nǐ bɔɔŋ wi wi num yɛiŋ.

Ntəfi i bəkpa bəh bəkaŋa bəŋkwu

25 I liə, kɔm bəkaŋa nabə bənyuku bà bɔ kɛiŋki bəkpa, Bah kɔ maka wi fuku mih bəh gia yə mih kɔ i dzaka. Ayakalə, mih ni nya lə kəŋŋ kiŋkwaka ka mi wə Bah kɔ wi kwasi nshɛiŋ i wi, ayaka mi num i bum gia yə mih dzakaki.
26 Mih kwakaki a kɔm bəŋgəkə bà bɔ kɔ i liə, yi ndzɔŋki lə a mi bâaŋ a nûmki asi wi nǐ kɔ.
27 Mi kabə kaŋaki miŋkpaŋa, kiə wi ki chu nâŋ kə i kɔŋŋ wi. Mi kabə num wi kaŋa kə miŋkpaŋa, wi ma chu nâŋki miŋkpaŋa.
28 Ayakalə, minyuku ka yɛiŋ a ŋgaiŋ ki dzɔki lə miŋkpaŋa a bɔ wi numki, wi ka fə dəkə chu. Ŋgɔiŋ wi wainkpaŋni ka tsə i minyuku, wi ka fə tə chu. Ayakalə, mbɛiŋ kǐə a bəni bà bɔ kɔ bɔ dzɔ bəkaŋa nabə bənyuku ni kaŋaki lə bəŋgəkə i mbi wələ wə, i mih, mih nəŋki i kəŋki mbɛiŋ i yələ wə.

29 Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih dzakaki kɔ a jɔbi juli lɔ nalə. I yisi i liə i tsə buku, bəni bà bɔ kaŋaki bəkaŋa nûmki ka bɔ kaŋaki kə.
30 Bəni bà bɔ dəki nûmki ka bɔ dəki kə, bəh bà bɔ laŋki nûmki ka fiɛŋ fidɔkɔ ndzɔŋki kə i bɔ, i bà bɔ taŋki biɛiŋ nûmki ka bɔ kaŋaki kə fiɛŋ fidɔkɔ.
31 Bəni bà bɔ fəki gia i fa mbi wələ wə nûmki ka bɔ kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə̂ bəh mbi wələ. Mih dzakaki lə, kɔm si mbi wələ kɔ i liə lə, wi tsəki num tsəni.
32 Mih nəŋki a mbɛiŋ nûmki gia yidɔkɔ fûmsi kə mbɛiŋ. Mi wə wi kaŋaki kə miŋkpaŋa wi si jiə lə mfi bi i gia wə kɔm Bah, si wi kɔ i fəki a gia yə Bah ni wɔkɔki ndzɔŋni bəh wi.
33 Mi wə wi kaŋaki miŋkpaŋa wi si jiə mfi bi num i biɛiŋ bi mbi wələ wə num i fəki a gia yə gwu ni ndzɔŋki kpə wi.
34 Wi ka numki num mfi bi gaali. Yi kɔ a liŋ asi yi miŋkpaŋa nabə wainkpaŋni wə wi kaŋaki kə minyuku kɔ. Wi si jiə mfi bi i gia wə kɔm Bah wə wi nya gwu yi bəh shɔm yi yichi i wi. Ayaka wə wi kaŋaki minyuku si jiə mfi bi num i gia yi mbi wələ si wi kɔ i fə̂ki gia yə gwu ni ndzɔŋki nyu wi yɛiŋ.
35 Mih dzakaki lə i gamti mbɛiŋ. A kɔbi a mih nəŋki i kəŋ dzəh i mi widɔkɔ. Mih nəŋki num a mi kiə gia yə yi kɔ chəŋ, ka wi kɔlə i nɔmki i Bah bəh shɔm yimu maka mfi bi gaali.
36 Minyuku kabə laaki wainkpaŋni, wi dza ka yɛiŋki a kimfə ki ŋgaiŋ i wainkpaŋni wiwɔ kɔkə chəŋ, gwu si shili lə wi nalə, a bɔ wi numki, wi ka fə̂ si wi nəŋki, chǐŋni bəh miŋkpaŋa wiwɔ. Yaka wi ka fə dəkə chu.
37 Ayakalə, minyuku wə wi jiə lɔ i wi shɔm a ŋgaiŋ ni chu dzɔ kə miŋkpaŋa wə wi laaki, mi chini kə wi i dzɔ Miŋkpaŋa wiwɔ wi kiə tə i lumsi gwu yi num wi jiə lɔ i wi shɔm a ŋgaiŋ nǐ dzɔ kə miŋkpaŋa wiwɔ,† yaka wi fə chəŋ.
38 Yi kɔ a, mi wə wi kɔ wi dzɔ kpə wi wə wi nǐ laaki wi, wi fə a chəŋ. Ayakalə, mi wə wi ka dzɔ dəkə miŋkpaŋa wi fə chəŋ nalə.‡
39 Miŋkpaŋa si num kpə mi a jɔbi wə nyuwi kɛiŋki. Ayakalə, nyuwi ka kpi, wi kɔlə i dzɔ minyuku widɔkɔ wə wi kɔŋki, ayaka wəmaka kaŋaki i nûmki mi wi Bah.
40 Ayakalə, si mih yɛiŋki i yiŋ wə kɔ a miŋkpaŋa wiwɔ ka baaŋ ayaka wi ni saŋliki nalə. Mih dzakaki lə, mih kiə a mih kaŋaki lə tə Kiŋ'waka ki Nyɔ.

8

Ntum kɔm biɛiŋ bidzini biə bə kɔ bə fə gia yɛiŋ i bənyɔ

1 Mih dzakaki i liə kɔm biɛiŋ bidzini biə bəni kɔ num bɔ fə gia yɛiŋ i bənyɔ. Akɔ ŋkɔŋ si bə dzakaki a bukumbɛiŋ bəchi kaŋaki lə

† **7:37** Yudɔkɔ a, "... I kaŋaki wi ka kpə wi wi wə wi laaki,"

‡ **7:38** 36 Yudɔkɔ a, "Mi kabə kaŋa wainŋ wi, wi dza yɛiŋ a ŋgaiŋ fəki kə i dzəh yi chəŋ wə, wainŋ wiwɔ num wi kpɛiŋ lɔ wi yɛiŋ a ŋgaiŋ kɔlə i numki bəh minyuku, wi fə asi wi yɛiŋki, wi bêe a wainŋ wiwɔ dzô nyuwi, wi ka fə chu. 37 Ayakalə, mi wə wi fasi i shɔm yi wə a wi kɔkə i nya wainŋ wi i minyuku, mi chini kə wi a wi nya, wi kaŋa tə ŋga i fə gia yə wi nəŋki, num wi fasi i shɔm yi wə a wi kɔkə i nya wainŋ wi ŋgaiŋ i minyuku, yaka wi fə chəŋ. 38 Yi kabə num a, mi wə wi kɔ wi nya wainŋ wi i minyuku wi fə chəŋ. Ayaka, mi wə wi ka nya wainŋ wi i minyuku wi fə chəŋ nalə."

mfi. Biəmaka mfi dzəki bəh kiŋghaŋsi ki gwu. Ayakalə, ŋkəŋ si maa num maani.
2 Mi ka dza bə́ kwaka a ŋgaiŋ kiəki lə gia,
wi kǐəki a wi kɛiŋki ki kiə kə si wi kaŋaki i kiəki.
3 Ayakalə, mi kabə kəŋki Nyɔ, Nyɔ ni kiəki wəmaka.
4 Ayakadəiŋ, yə kɔm i dzi biɛiŋ bidzini biə
bə fə gia yɛiŋ i bənyɔ, yi kɔ a, bukumbɛiŋ
kiəki lə a bənyɔ bələ kɔkə fiɛŋ fidɔkɔ fa mbi
wələ wə. Nyɔ kɔ a wimu shəŋ widɔkɔ chu
kɔbi.
5 Bəni bədɔkɔ dzɔki a bənyɔ bədɔkɔ kɔlə i
bɛiŋ yudɔkɔ i fa kuku. Ayaka yi kɔ ŋkəŋ a
bəni dzɔki a bənyɔ kɔlə bəduli, bəh bətikwili
tə bəduli.
6 Si bə dzɔki yaka, i bukumbɛiŋ kɔ a
Nyɔ wimu shəŋ. A num wi wə wi kɔ Tii
wibukumbɛiŋ wə wi nǐ maa biɛiŋ bichi.
Bukumbɛiŋ tə nɔki kɔm wi. Ayaka Tikwili
kɔ tə shəŋ a wimu a num Jisɔs Klistus. Akɔ
wi wə bə nǐ maa biɛiŋ bichi tsə i kaŋ yi wə,
bukumbɛiŋ kwatiki nɔni tə tsə i wi wə.

7 Yələ gia kɔkə bəni bəchi i bukumbɛiŋ
kintəəŋ bɔ kiəki. Bəni bədɔkɔ bà bɔ nǐ kɔ bɔ
si fə gia i bənyɔ bəwɔ, jɔbi wə bɔ si nəŋ i dzi
biəmaka biɛiŋ bidzini i liə bɔ ka kwakaki
a bɔ kɛiŋki bɔ dzi a biɛiŋ biə bə kɔ bə fə gia
yɛiŋ i bənyɔ bəwɔ wə. Ayaka kiŋkwaka kibɔ
ki bəhli ka sakaki bɔ a biɛiŋ bidzini biwɔ
bəkəli bɔ.
8 Ayakalə, Biɛiŋ bidzini kɔkə i fə a
bukumbɛiŋ numki chi chi i Nyɔ nshiŋ.
Ayaka bukumbɛiŋ ka baaŋ ki dzi kə gia
yidɔkɔ kɔkə i num. Bukumbɛiŋ ka dzi a
dzini, chi chi məŋ.
9 Gia yə yi kɔ, kɔ a mbɛiŋ bà mbɛiŋ kiəki
gia yələ mbɛiŋ tôkniki a mi ma dzâ dzô ŋga
biə wi kaŋaki i fə gia yə wi kəŋki yɛiŋ, wi ma
dzɔ ŋga biwɔ i fə num gia yə waiŋnih wi wə
wi bəhki ni gbɔ num gbəni.
10 Mi wə shɔm yi kabə kɛiŋki maka yi ləkə
ndzəŋ ka yɛiŋ wɔ ŋkiə gia, dzi i di biə bə fəki
gia yɛiŋ i bənyɔ, wi ma ni bəŋ kəŋ tə i dzi
biɛiŋ bidzini biə bə fəki gia yɛiŋ i bənyɔ tə
a?
11 Wi ka fə yakadəiŋ, yaka wɔ ŋkiə gia
bəkəli waiŋnah wələ wi bəhki a num wə
Klistus nǐ kpi kɔm wi.
12 Gia yələ wɔ fə lə yi ni numki num chu,
si wɔ fə i bəkəli shɔm yi waiŋnah wələ wi
bəhki, yaka wɔ fə chu biwɔ num i Klistus.
13 Ayakadəiŋ, yi kabə num a fiɛŋ fiə mih
dziki, kabə fə waiŋnih wuŋ gbɔ i chu wə,
yaka mih bi chu dzi kə nyam ka wi bi ma
gbɔ.

9

Ŋga biə waiŋ ntum wi Jisɔs kaŋaki

1 Yaka mih kɔkə i fəki gia yə mih kəŋki a?
Ntə mih kɔ waiŋ ntum wi Jisɔs a? Ntə mih nǐ
yɛiŋ Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs a? Ntə mbɛiŋ
bələ kɔ mbee wuŋ wi nɔm i Bah wə a?
2 Bəni bədɔkɔ kabə waliki a mih kɔkə
waiŋ ntum wi Jisɔs, mbɛiŋ tə kɔkə i waliki.
Mbɛiŋ kɔ nchəsi i chusi ŋkəŋ a mih kɔ waiŋ
ntum wi Bah Jisɔs.
3 Mih dzakaki yələ ka ki kəŋ i bəni bà bɔ
biiki gvu yiŋ.
4 Ntə buku kaŋaki lə ŋga i dziki chu mu
kɔm bəh nɔm wələ a?
5 Yaka buku tə kaŋaki kə ŋga i dzɔ bəkaŋa
bəbuku bà bɔ kɔ bəni bə bumni i nyaniki bà
bɔ asi Bita bəh bwa bə ntum bə Jisɔs bədɔkɔ
bəh bwa bə nih bə Bah Jisɔs a?
6 Yaka kɔ a buku Banabas shəŋ buku
kaŋaki i nômki bəh kaŋ yibuku ka buku
dziki a?
7 Akɔ winaiŋ mi wi jum, wə wi nɔmki a
tɔkni wi bəh gwu yi a? Mi ka nɔmki khə
wi mintam, wi ma ni dziki mintam mə mɔ
bukuki yɛiŋ khə a? Mi kabə tɔkni bəh nyám,
wi ma ni kamki mbɛiŋŋ wiwɔ i muki a?
8 Gia yələ mih dzakaki lə kɔ num i
kiŋkwaka ki mi wiwɔm wə shəŋ a? Ntə akɔ
a yi yə yi kɔ i bənchi bə Muses wə a?
9 Muses nǐ kɔ wi nyaka i Kiŋwakti ki
Bənchi wə a,
“Kiə wɔ ki bâŋ kə dzaka ki nyam jɔbi wə yi
lwaki gəŋ.”

Mbɛiŋ kwakaki a Nyɔ nǐ dzaka yakadəiŋ,
num kɔm nyam a? 10 Wi nǐ dzakaki kɔm
bukumbɛiŋ, bə nǐ nyaka yi i bukumbɛiŋ,
kɔm mi wə wi nɔmki khə nabə wə wi kɔhki
kaŋaki i tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kiə a ŋgaiŋ bi
kwati lə biɛiŋ yɛiŋ khə.
11 A kabə num a buku gbɛli ŋgɔkɔ wi
kiŋ'waka i shóm yimbɛiŋ wə, ma yi ni duki
nalə i buku i kwatiki biɛiŋ bi mbi wələ i
mbɛiŋ wə a?

12 Bəni bədəkɔ kabə kaŋaki ŋga i dzakaki
a mbɛiŋ nyâki biɛiŋ i bɔ, ma buku ma ni
kwatiki bi ŋga bi du tsə tsəni a?

Bɔɔl nǐ ka dzɔ dəkə ŋga bi ka waiŋ ntum wi Jisɔs
i dzəki biɛiŋ yɛiŋ i bəni

Ayakalə, buku ka dzɔ dəkə ŋga biələ.
Buku kaŋa shɔm yibuku i gia yichi wə, kɔbi
i fə a gia yidəkɔ tasiki ntum wi ndzɔŋni wi
Klistus i tsəki ninshiŋ.

13 Mbɛiŋ kiəki kə a bəni bà bɔ nɔmki i juŋ
yi fəni yi gia mə biɛiŋ bibɔ bidzini si buku a
fɛiŋ na? Mbɛiŋ kiəki tə a, bəni bà bɔ nɔmki
i tɔŋ wi fəni wi gia wə si bɔŋ kwati tə biɛiŋ
bibɔ i biə bə si dzə bəh bi fɛiŋ na?

14 Yi kɔ a liŋ si Bah dzaka a, bəni bà bɔ
fukuki ntum wi ndzɔŋni nɔki a yɛiŋ wə.

15 Na si yi kɔ yakadəiŋ, mih ka dzɔ dəkə
biələ ŋga, ayaka mih nyakaki kə yələ tsɛiŋ a
mbɛiŋ yisi i fâki gia yidəkɔ i mih. Yi kabə
num a mi widəkɔ dzɔki a, kiŋghaŋsi ki gwu
kələ mih ghaŋsiki lə kɔm ja yi Nyɔ yə mih
fukuki kilɔlɔ, yi num a mih dzɔki lə biɛiŋ i
bɔ, ma yi ndzɔŋki a mih kpi num kpini.

16 Mih kaŋaki kə i ghaŋsiki gwu a mih
fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs Klistus.
A fə Nyɔ a mih fûkuki. Mih ka nəiŋ i fukuki,
ma Nyɔ ni lɔɔ ŋgəkə i gwu yiŋ wə.

17 Yi kabə num a mih fəki nɔm wələ num
bəh kiŋkwaka kiŋ, mih ni kwati mmakti
wuŋ. Ayakalə, a nǐ ka sisi dəkə mih. A nǐ
sisi Nyɔ ka nya i kaŋ yiŋ wə.

18 Ayakadəiŋ, mmakti wə mih kwatiki
kɔm nɔm wələ kɔ na nə a? Ntə mbee wuŋ
kɔ a mih fûkuki ntum wi ndzɔŋni wiwɔ a
kilɔlɔ, num kə a mbɛiŋ gômki mih si mih
fukuki ntum wiwɔ.

19 Mbɛiŋ kîəki a mih kɔkə i mi widəkɔ
chɛiŋ. Ayakalə, mih fə gwu yiŋ a yi nûmki
mfa i bəni bəchi ka mih ni kwati bɔ bəduli,
ka bɔ nûmki bə Klistus.

20 Jɔbi wə mih kɔ buku Bəju, mih ka fəki
asi bɔ si shi fə, ka mih kɔ i kwati bɔ ka bɔ
numki bəni bə Klistus. Jɔbi wə mih kɔ buku
bɔ, si bɔ biəliki bənchi bə Muses, mih ka
fəki aka bɔ ka mih kwati bəni i bɔ kintəəŋ.
Ayakalə, mih kɔbi i bənchi chɛiŋ.

21 Jɔbi wə buku bəni bà bɔ kɔkə i bənchi
chɛiŋ kɔ, mih ka fəki tə aka mi wə wi kɔkə
i bənchi chɛiŋ. Mih fəki yakadəiŋ, ka mih
ni kwati tə bəmaka bəni, ka bɔ nûmki bə
Klistus. Yi məŋ dəkə lɔ a mih kɔkə i nchi wi
Nyɔ chɛiŋ. Mih kɔ i nchi wi Klistus chɛiŋ.

22 Jɔbi wə mih kɔ tə buku bəni bà bɔ bəhki
i kimbum kibɔ wə, mih fiəni chu aka bɔ ka
mih ni kwati tə bɔ. Mih fiəni chu na finə i
bəni bəchi, ka mih ni fê na finə fiə mih kɔ i
fê ka bədəkɔ i bɔ kintəəŋ bi bôiŋ.

23 Mih fəki gia yələ yichi lə kɔm ntum wi
ndzɔŋni kɔm Klistus, ka mih tə ni kwati
ndzɔŋni biə ntum wiwɔ nyaki i bəni.

24 Mbɛiŋ kiəki kə a i n'yɔkɔ wə bəni bəduli
si yɔkɔ asi num a mi wimu wə wi si kwati
mbee wiwɔ a? Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tə yôkɔ i
dzəh yə mbɛiŋ ni kwati mbee wiwɔ.

25 Bəni bəchi bà bɔ si sini, kɔŋ a numki
nsini wi yɔkɔni, kɔŋ a numki na winaiŋ
nsini, bə si lani lə na bindzɔŋ. Bə si shi lani
yakadəiŋ, tsɛiŋ i bi kwati mmakti, ayaka
mmakti wiwɔ num i bi tsə kaa. Ayakalə,
mmakti wibukumbɛiŋ kɔbi i bi kaa.

26 Mih yɔkɔki n'yɔkɔ wuŋ tsə chəŋ i di
bi kwani wə. Mih kɔkə ka mi wə wi lɔɔki
biŋkɔɔ bi i di biyəə wə na dəiŋ.

27 Mih twɛiŋki gwu yiŋ, məmsi a yi bîəliki
num gia yi chəŋ, ka jɔbi wə mih fukuki gia
yi Nyɔ i bəni bədəkɔ, ma Nyɔ ma ni nəiŋ mih
a mih kpɛiŋniki kə.

10

Bukumbɛiŋ tôkniki a gia yə yi nǐ num bəh
bəni bə Islae
ma num bəh bukumbɛiŋ

1 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ yîŋti
gia yə yi nǐ num bəh bətii tii bəbukumbɛiŋ
jɔbi wə bɔ nǐ nyaniki i chwa. Bɔ bəchi nǐ
nyaniki i bikwu chɛiŋ, tsə daŋ i kinchwɔ
kimbum wə i kuku wi wɔmni wə.*

2 Asi yi nǐ num yakadəiŋ yi ka num ka i
bikwu biwɔ kintəəŋ bəh i kinchwɔ kimbum
kə, bɔ kwati njuli wi bɔkɔ i numki bəni bə
Muses.

3 Bɔ bəchi nǐ dziki biɛiŋ bidzini num a nya
Nyɔ,

4 mu tə mwi num a nya Nyɔ, ka wi dzə fə
a mɔ bukuki i bianja mə. Bianja wiwɔ nǐ kɔ
Klistus wə wi nǐ nyaniki bəh bɔ.

* **10:1** + Fa kɔ jɔbi wə Muses nǐ tsəki i bwili bɔ i Ijib. Kinchwɔ kimbum kələ kɔ kə bə bɔɔŋki a Bəkɔ yi Bɔɔli (Kimbuuŋ 14:21-22).

5 Na si bɔ nǐ yɛiŋki gia yələ, bɔ bəduli nǐ
fəki lə gia yə Nyɔ nǐ saŋliki kə bəh bɔ, wi ka
wɔɔyiki bəni biwini bibɔ nɔyi baaŋ i chwa.
6 Gia yələ nǐ num bəh bɔ ka ki kəŋ
i bukumbɛiŋ ka bukumbɛiŋ ma kâŋaki
kiŋkwaka i gia yichu wə si bɔ nǐ kaŋaki.
7 Kiə bukumbɛiŋ ma tsâki i bənyɔ bə kilɔlɔ
asi bɔ bədɔkɔ nǐ tsaki. Bə kɔ num bə nyaka
kɔm bɔ a,
“Bəni bəwɔ nǐ shinum dzi, mu,
dza bɛiŋ yisi bini bi kiyuŋ i biŋki.”
8 Kiə bukumbɛiŋ ki lîə kə i nɔni kinyɛŋ ki
tɔkɔlini wə asi bɔ bədɔkɔ nǐ fəki, ayaka Nyɔ
fə bɔ kpiyi bənchuku mbaŋfia ntsɔ bətali
(23,000) i kpaŋ wimu wə.
9 Kiə bukumbɛiŋ ki mômsi kə Bah, asi bɔ
bədɔkɔ nǐ mɔmsiki, ayaka Nyɔ fə júŋ nɔmyi
bəni bəwɔ bɔ kpiyi.
10 Kiə bukumbɛiŋ ki shûŋyi kə asi bɔ bədɔkɔ
nǐ shwiŋyiki, ayaka Chinda wi kpi wɔɔyi bɔ.
11 Gia yələ yichi nǐ num bəh bɔ lə, yi num
ŋkəŋ i bəni. Ayaka bə nǐ nyaka yələ ka
bukumbɛiŋ bələ bə kɛiŋki bəwɔm i jɔbi wə
mbi si kaa tsə, dzɔki mfi.
12 Ayakadəiŋ, mi wə wi kwakaki a ŋgaiŋ
num ndzɔŋ, wi tôŋniki a wi bi ma gbɔ.
13 Kimɔmsi kichi kə ki dzəki i mbɛiŋ wə
kɔ a kə ki si dzə tə i bəni bədɔkɔ wə. Nyɔ
kɔ Nyɔ wə wi numki a ja yi bɛiŋ, wi mɔŋ i
bee a kimɔmsi dzə i mbɛiŋ ki num i tsə ŋga
bimbɛiŋ. Jɔbi wə kimɔmsi dzəki i mbɛiŋ, wi
ni chusi dzəh yə mbɛiŋ kɔ i tsə yɛiŋ i tumdzi
kimɔmsi kiwɔ.
14 Ayakadəiŋ, nsɛíŋ yiŋ yi shɔm, mih dza-
kaki i mbɛiŋ a mbɛiŋ yôkɔ gêiŋ gia kɔm
bənyɔ bə kilɔlɔ bələ.
15 Mih dzakaki i mbɛiŋ lə ka i bəni bà bɔ
kaŋaki mfi. Mbɛiŋ kwâka ndzɔŋ a gia yə
mih dzakaki i mbɛiŋ lə kɔkə ŋkɔŋ a?
16 Ntə bukumbɛiŋ si dzɔ bwam wi kiyɔŋni
nya kiyɔŋni yɛiŋ i Nyɔ, mu chiŋni, yaka
bukumbɛiŋ chiŋni i mwa mi Klistus wə a?
Ntə bukumbɛiŋ si dzɔ blɛd i jɔbi wiwɔ wə
gbɛyi dzi i kijuŋni wə, yaka bukumbɛiŋ
chiŋni num i gwu yi Klistus wə a?
17 Si blɛd wələ kɔ a wimu, ayaka
bukumbɛiŋ bà bə dziki du, yaka yi chusiki
a bukumbɛiŋ kɔ i gwu yimu wə, kɔm
bukumbɛiŋ dziki shəŋ a blɛd wimu.
18 Mbɛiŋ dzɔ kinsini i bəni bə Islae. Mi
wichi wə wi dziki biɛiŋ i təŋ wi fəni wi gia
wə kɔ num wi chiŋni lɔ bəh Nyɔ i mfə gia
wiwɔ wə.
19 Gia yə mih dzakaki yi kɔ a nə a? Yaka
kɔ a biɛiŋ biə bə fəki bimfə gia yɛiŋ i bənyɔ
wə kaŋaki lə gia yidɔkɔ i fə, ma a bənyɔ bà tə
kaŋaki lə gia yidɔkɔ i fə a?
20 Yi mɔŋ yaka. Gia yə mih dzakaki kɔ
a bimfə gia biə bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ si
fə, bɔ si fə num i bəchinda bə ŋkpɛli. Bɔ si
fə kə num i Nyɔ. Mih dzakaki a mbɛiŋ ma
chîŋniki bəh bəchinda bə ŋkpɛli.
21 Mbɛiŋ kɔkə i muki i bwam wi kinchiŋni
wə wi kɔ wi Bah, chu mu i bwam wi
bəchinda bə ŋkpɛli. Yi num tə a mbɛiŋ
kɔkə i dziki biɛiŋ bidzini bi Bah chu dzi bi
bəchinda wi ŋkpɛli.
22 Bukumbɛiŋ nəŋki i fəki gia yə shɔm kɔ
i bɔkɔki Bah? Bukumbɛiŋ ləkəki tsəki lə wi
a?

Mi fəki gia num yə yi kɔ i gamti tə waiŋnih

23 Bukumbɛiŋ bədɔkɔ si dza dzaka a, bə
kaŋaki lə ŋga i fə na gia yichi. Ayakalə, bə
kiə kə a, a kɔkə gia yichi yə yi kɔ i gamti mi.
Bukumbɛiŋ bədɔkɔ si dza dzaka, a bə kaŋaki
lə ŋga i fə na gia yichi. Ayakalə, a mɔŋ dəkə
tə gia yichi yə yi kɔ i fə a mi num ndzɔŋ i
kimbum ki wə.
24 Kiə mi ma fəki gia kwaka a gwu yi shəŋ.
Wi kwâkaki tə kɔm waiŋnih wi.
25 Mbɛiŋ dzîki nyam yichi yə bə taŋniki i
shi bɛiŋ bikə kə kimbikə a yi nyə faiŋ na,
ka shóm yimbɛiŋ ma ni sâkaki mbɛiŋ kɔm
yəmaka.
26 Mih dzakaki lə, kɔm bə nyaka i Kiŋwakti
ki Nyɔ wə a,
“A kaŋaki Bah mbi wələ bəh biɛiŋ bichi biə
bi kɔ yɛiŋ wə.”
27 Mi kabə num wə wi kɔkə mi wi bumni
ka bɔɔŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ dzê dzî, mbɛiŋ ka
bum i tsə, mbɛiŋ dzî biɛiŋ bichi biə bə nya
i mbɛiŋ bîkə kə kimbikə kidɔkɔ, ka shóm
yimbɛiŋ ma ni sakaki mbɛiŋ kɔm yəmaka.
28 Ayakalə, mi widɔkɔ ka dza fuku i mbɛiŋ
a biɛiŋ bidzini biwɔ kɔ num bə fə bimfə gia
yɛiŋ i bənyɔ, kiə mbɛiŋ ki dzî kə, kɔm mi wə
wi si fuku i mbɛiŋ ma ni yɛiŋki a mbɛiŋ fəki
num chu, bəh tə a shɔm ma ni sakaki mi.
29 Mih dzakaki shɔm yələ a num yi mi wə
wi si fuku i mbɛiŋ. Mih dzakaki kə kɔm
yimbɛiŋ. Ayakalə, mi widɔkɔ kɔlə i bikə a

ŋgaiŋ kɔ dəiŋ i bee i fəki gia yə ŋgaiŋ kɔŋki kɔm yi kɔ i sakaki shɔm yi mi widəkɔ wə a?
30 Mih kabə dzi fiɛŋ num mih nya kiyɔŋni yɛiŋ i Nyɔ, mi kɔ dəiŋ i chu sakaki mih kɔm fi?
31 Ayakadəiŋ, gia yichi yə mi fəki, kɔŋ wi dziki num dzini, nabə i muki num muni, wi fə̂ki i dzəh yə kiŋkɔksi ni tsəki i Nyɔ.
32 Kiə mbɛiŋ ma fə̂ki gia yə yi kɔ i bəkəliki shɔm yi bəni, kɔŋ a numki Bəju, nabə bəni bə̀ bɔ kɔkə Bəju, nabə kijuŋni ki bəni bə bumni bə Nyɔ.
33 Mih məmsiki mfiŋ tə i fəki gia yichi yə mi wichi kɔ i wɔkɔki ndzɔŋni. Mih kwakaki kə a kɔm gwu yiŋ shəŋ. Mih kwakaki kɔm bəni bəchi a mih fə̂ ka bɔ bi bô̂iŋ.

11

Si mi kɔ i nûmki i jəbi wə wi tsaki

1 Mbɛiŋ bǐəliki nəni kiŋ asi mih biəliki nəni ki Klistus.
2 Mih saiŋki mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ kwakaki mih i gia yichi wə chu biəli nlani asi mih nǐ lani mbɛiŋ.
3 Ayakalə, mih nəŋki a mbɛiŋ kǐə na bindzɔŋ a fwu wi na winaiŋ minyuku kɔ Klistus, fwu wi miŋkpaŋa num nyuwi, fwu wi Klistus num Nyɔ.
4 Na winaiŋ minyuku wə wi tsaki, nabə i fukuki ntum wi Nyɔ num wi baŋ fwu wi, yaka wi gəmsiki num Klistus wə wi kɔ fwu wi.
5 Ayakalə, na winaiŋ miŋkpaŋa kabə tsa, nabə i fukuki ntum wi Nyɔ maka wi baŋ fwu wi, wi gəmsiki num nyuwi wə wi kɔ fwu wi. Chi chi məŋ i wəmaka miŋkpaŋa bəh wə wi kəə fwu wi.
6 Wi ka yɛiŋ a wi kɔkə i baŋ fwu wi, wi lansi kəə wi kəəni. Ayakalə, a kabə num kiŋgəmni i miŋkpaŋa i numki bəh fwu num bə kəə wi, wi bâŋ fwu wiwɔ.
7 Minyuku kaŋaki kə i bâŋki fwu wi jɔbi wə wi tsaki, kɔm wi kɔ kimbwɔsi ki Nyɔ chu num ndzɔŋni bi Nyɔ. Ayakalə, miŋkpaŋa num ndzɔŋni bi nyuwi.
8 A nǐ ka buku dəkə minyuku i miŋkpaŋa wə, A nǐ buku num miŋkpaŋa i minyuku wə.
9 Nyɔ nǐ ka maa dəkə tə minyuku kɔm miŋkpaŋa. Wi nǐ maa num miŋkpaŋa kɔm minyuku.
10 Akɔ kɔm yəmaka bəh kɔm bəchinda bə Nyɔ a miŋkpaŋa kaŋaki i kâŋa fiɛŋ fidəkɔ fi baŋki fwu wi, fi chusi ŋga bi.
11 Na si yi kɔ yakadəiŋ, i bukumbɛiŋ bə̀ bə kɔ num bə chiŋni lɔ bəh Bah, ayaka miŋkpaŋa məŋ a wi bəh fwu wi shəŋ, minyuku kɔbi tə a wi bəh fwu wi shəŋ.
12 Yi kɔ yakadəiŋ, kɔm si miŋkpaŋa nǐ buku i minyuku wə, i liə a bwɔki miŋkpaŋa minyuku. Ayaka gia yichi nyəki i Nyɔ wə.
13 Mbɛiŋ tə tsə̂iŋ lâkə yə̂iŋ a yi ndzɔŋki lə i miŋkpaŋa i tsaki Nyɔ maka wi baŋ fwu wi a?
14 Na si mbɛiŋ yɛiŋki biɛiŋ i mbi wə, mbɛiŋ kiəki lə a, i minyuku i yaksi fwu a wi lansi yaka, akɔ num kiŋgəmni i wi.
15 Ayakalə, miŋkpaŋa kabə kaŋaki juŋ yi fwu yi dəəŋ akɔ num kiŋghaŋsi ki gwu i wi. Nyɔ nǐ nya juŋ yi fwu yi dəəŋ i miŋkpaŋa, a yi baŋki fwu wi.
16 Mi kabə num wə wi nəŋki i gukuli gia yələ, wi kǐəki a bukumbɛiŋ nabə bijuŋni bi bəni bə Nyɔ chu kaŋaki kə dzəh yidəkɔ i fəki gia yɛiŋ.

Nkiŋ kɔm kinchiŋni
(Matiə 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

17 Ayakalə, gia yidəkɔ kɔlə yə mih nəŋki i təfi mbɛiŋ yɛiŋ, a num yə mbɛiŋ fəki mih kɔbi i kɔksi mbɛiŋ yɛiŋ. Jɔbi wə mbɛiŋ si dzə i kijuŋni wə aka bukuki a gia yichu yindzɔŋni kɔbi.
18 Gia yə mih nəŋki i yisi dzaka kɔ a, mih wɔkɔki a jɔbi wə mbɛiŋ si juŋni ka kijuŋni ki bəni bə bumni, kiŋgaa gwu ka numki i mbɛiŋ kintəəŋ. Ayaka mih yɛiŋ a yi kɔlə numki ŋkɔŋ.
19 Yi ndzɔŋki lə a kiŋgaa gwu nûmki i mbɛiŋ kintəəŋ ka bə bi tɔksi kiə bəni bə chəŋ i mbɛiŋ kintəəŋ.
20 Mih yɛiŋ a jɔbi wə mbɛiŋ si dzə i kijuŋni wə i dzi biɛiŋ bidzini bi Bah, mbɛiŋ si dzi kə num bi.
21 Mih dzakaki lə kɔm jɔbi wə mbɛiŋ si dzi, mi widəkɔ ka tsəki a ninshiŋ bəh dzini, bədɔkɔ baaŋ bəh dzɔŋ, bədɔkɔ mu mbih mɔ kwa bɔ.
22 Akɔ nə lə? Mbɛiŋ kaŋaki kə júŋ i dziki, mu yɛiŋ na? Ma yi kɔ a mbɛiŋ nəŋki i tsisiki kijuŋni ki bəni bə bumni bə Nyɔ, fə a bəni

bə kifuu gəmniki a? Yi kɔ a mih ki dzakaki i mbɛiŋ a nə? A mih kɔlə i kɔksiki mbɛiŋ na? Yi məŋ i num yaka, mih məŋ i kɔksi mbɛiŋ.
23 Mih nǐ laniki mbɛiŋ num bəh gia yə Bah nǐ laniki mih yɛiŋ, a nǐ kɔ nchɔkɔ i chɔkɔ biə bà nǐ kɔ i taŋni Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs, wi dzɔ blɛd,
24 nya kiyɔŋni yɛiŋ i Nyɔ, gbɛyi ka dzaka, a, “Yələ kɔ gwu yiŋ mih nyaki kɔm mbɛiŋ. Mbɛiŋ fâki yələ i kwakaki mih.”
25 Jɔbi wə bɔ nǐ dzi kaasi kichiŋni, wi dzɔ bwam fə a liŋ asi wi si yisi fə, ka dzaka a, “Bwam wələ kɔ miŋkaiŋ mimfiaŋ mə Nyɔ dzi bəh mwa məŋŋ. Mbɛiŋ fâki gia yələ jɔbi wichi mû i kwakaki mih.”
26 Yi kɔ a na yibwiŋ mbɛiŋ dziki blɛd wələ bəh i chu mu bwam wələ mbɛiŋ fuku kɔm kpi yi Bah i tsə buku i jɔbi wə wi bi fiəni dzəki.
27 Ayakadəiŋ, na ndə wə wi dzi blɛd wiwɔ nabə i mu bwam wi Bah wiwɔ i dzəh yə yi ndzɔŋki kə, wəmaka fəki num chu kɔm wi ka kɔksi dəkə gwu yi Bah bəh mwa mu.
28 Jɔbi wə mi kabə nəŋ i dzi blɛd wələ bəh i chu mu bwam wələ, wi kaŋaki i yǐsi tsêiŋ ndzɔŋ gwu yi nalə, ka wi fə yakadəiŋ,
29 kɔm mi kabə dzi blɛd wələ, mu bwam wələ məŋni kə fiɛŋ fiə akɔ gwu yi Bah, yaka wəmaka dziki chu mu, dzɔ num nsaka i gwu yi wə.
30 Akɔ gia yə bəni bəduli i mbɛiŋ kintəəŋ bɔhyiki bədɔkɔ gwɛiŋ, num bədɔkɔ kpiyi.
31 Ayakalə, bukumbɛiŋ ka yisi tsɛiŋ gwu yibukumbɛiŋ bindzɔŋ na ka bə dziki chu mu, Bah ma ni chu saka bukumbɛiŋ.
32 Bah kabə saka bukumbɛiŋ, wi tsisiki bukumbɛiŋ tisini ka wi bi ma chiŋni bukumbɛiŋ bəh bəni bə mbi a bukumbɛiŋ gbɔ nsaka.
33 Bwa bə nih bəŋ, yi kɔ a jɔbi wə mbɛiŋ chiŋni juŋni dzə i dzi biɛiŋ bidzini bi Bah, mbɛiŋ wɔkôli mi wichi dzô.
34 Dzɔŋ kabə wɔɔ mi, wəmaka kaŋaki i yǐsi dzî i wi dzu na ka wi dzəki, ka wi ma ni dzô fô gia yə wi kɔ i dzɔ num nsaka i gwu yi wə. Yə kɔm bə gia yidɔkɔ, mih bi təfiki mbɛiŋ i jɔbi wə mih bi dzəki.

12

Binya biə Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki

1 Bwa bə nih bəŋ, mih ki dzakaki lə i liə kɔm bə binya biə Kiŋ'waka ki Nyɔ nyaki i bəni. Mih nəŋki kə a mbɛiŋ nûmki i kiyuŋ wə.
2 Mbɛiŋ kǐəki a jɔbi wə mbɛiŋ nǐ kɛiŋki bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ, bə nǐ fwɔkyi mbɛiŋ mbɛiŋ ka njəŋki nnyaki, mbɛiŋ kɔksi bənyɔ bə kilɔlɔ bɔ kɔbi na i dzaka.
3 Mih kabə dzaka a mbɛiŋ kiəki bindzɔŋ a mi kabə kaŋa Kiŋ'waka ki Nyɔ i wi wə wi kɔkə i chu dzaka a, “Lɔiŋ kwâ Jisɔs.” Ayaka mi kɔbi i dzaka a, “Jisɔs kɔ Bah” a kɔbi i ŋgamti wi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.
4 I fiəni dzə i binya wə, bəni kaŋaki lə binya chi chi num bi nya a Kiŋ'waka kimu i bɔ.
5 Bəni nɔmki lə bənɔm chi chi i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ, ayakalə Bah wibɔ num a wimu.
6 Ayaka dzáh num chi chi yə bəni nɔmki yɛiŋ, yi fə, a Nyɔ wimu a bəni fâki bənɔm bəwɔ bəchi i dzáh yiwɔ yichi.
7 Nyɔ nya na ndə bəh kinya ki tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə i nɔmki gamti kijuŋni kichi yɛiŋ.
8 Wi nya kinya ki mi widɔkɔ ki tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a num i dzâkaki ka mi wə wi fifiki, ki mi widɔkɔ num i dzâkaki ka mi wə wi kiəki gia. Ayaka bi bichi tsə dzəh a Kiŋ'waka kimu wə.
9 Wi nya kinya ki mi widɔkɔ a num shɔm i jǐə ndzɔŋ i Nyɔ, nya ki mi widɔkɔ num i chûkuki jwɛ́iŋ. Ayaka bi bichi tsə dzəh a Kiŋ'waka kimu wə.
10 Nyɔ nya kinya ki mi widɔkɔ num i fâki gia yi dzaka ki wɔmni, nya ki mi widɔkɔ num i lâka bəntum bə Nyɔ, nya ki mi widɔkɔ num mfi i kiəki chi chi i gia yə yi nyəki i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə bəh yə yi nyəki kə fɛiŋ, nya ki mi widɔkɔ num ŋga i dzâkaki já yə bə wɔkɔki kiəki kə, nya ki mi widɔkɔ num i tsâsi gia yə mi wiwɔ dzakaki i bəni.
11 Bɔ fəki gia yələ yichi lə num a nyaki a Kiŋ'waka kimu kinya kiwɔ i bɔ. Ki gaa i mi wichi asi ki kɔŋki.

Kijuŋni ki bəni bə bumni kɔ aka gwu yi mi

12 Gwu yi mi kɔ a yimu, ayakalə, yi kaŋa bimbu biduli. Ayaka na si bimbu bi gwu biwɔ kɔ biduli yaka bi juŋni ka fə yimu. Akɔ ayaka tə si Klistus bəh bəni bu kɔ.

13 Bukumbɛiŋ kɔ bəni chi chi, bədɔkɔ kɔ
Bəju, bədɔkɔ num Bəglik, bədɔkɔ num mfá,
ayaka bədɔkɔ kɔbi mfá. Akɔ i Kiŋ'waka kimu
mə bə nǐ juŋni bukumbɛiŋ bəchi i num i
gwu yimu wə. Ayaka, a nǐ jiə Nyɔ Kiŋ'waka
kimu kələ i shóm yibukumbɛiŋ wə.*
14 Gwu yi mi məŋ dəkə a kimbu kimu. Yi
kɔ i bimbu biduli wə.
15 Kaka ka dza dzaka na a, “Si mih kɔkə
kaŋ, yaka mih chu kɔkə kimbu ki gwu”,
yəmaka məŋ i fə, a ki ma chu numki kimbu
ki gwu.
16 Kintuni ka dza tə ka dzaka a, “Si mih
kɔkə dzəkəh, yaka mih chu kɔkə kimbu ki
gwu”, yəmaka məŋ i fə, a ki ma numki
kimbu ki gwu.
17 Gwu yi mi yichi kabə num a dzəkəh, ma
wi ni wɔkɔki gia bəh nə a? Ayaka yi kabə
num a bintuni, ma wi ni wɔkɔki tsəŋə yi
biɛiŋ bəh nə a?
18 Gia yə yi kɔ, kɔ a Nyɔ nǐ maa mi kɛiŋsi
bimbu bi gwu chi chi asi wi Nyɔ kɔŋki.
19 Gwu yi mi kabə num a kimbu kimu, ma
gwu yiwɔ ni numki dəiŋ a?
20 Si yi kɔ, bimbu bi gwu kɔ biduli.
Ayakalə, bi chiŋni ka fə yaka gwu yimu.
21 Dzəkəh kɔkə i dzaka i kaŋ a, “Mih nəŋki
kə wɔ.” Ayaka fwu kɔbi i dzaka tə i gvu a,
“Mih nəŋki kə mbɛiŋ.”
22 Gia yə yi yiŋni kɔ, kɔ a bimbu bi gwu
biə bi chusiki a bi bɔhyiki lə kɔ biə gwu yi
mi kɔkə i numki bi kɔbi.
23 Ayaka bimbu bi gwu biə bukumbɛiŋ
tsisiki akɔ bi, bukumbɛiŋ tɔkniki ndzɔŋki
bəh bi. Ayaka bimbu biə bukumbɛiŋ si
gəmni i chusiki i bəni akɔ biə bukumbɛiŋ
shiki baŋki.
24 Bimbu biə bəni yɛiŋki a, a kɔkə biə bə si
kɔ i tɔkniki bəh bi yaka. Nyɔ nǐ kɛiŋsi gwu
yi mi i dzəh yə bə si kɔ i kɔ̂ksiki bimbu biə
bə tsisiki bi nalə.
25 Wi nǐ fə yakadəiŋ ka kiŋgaali ma numki
i gwu wə, a kimbu ki gwu tɔ̂biki kidɔkɔ,
kidɔkɔ tɔbi kidɔkɔ.
26 Kimbu ki gwu kidɔkɔ kabə wɔkɔki lɔli,
ma bimbu biwɔ bichi ni wɔkɔki lɔli tə. Bə
ka kɔksi kimbu ki gwu kimu, ma bi bichi ni
numki i ndzɔŋni wə bəh wi.
27 I fiəni dzə i kimbu ki Klistus wə mbɛiŋ
bəchi kɔ gwu yi Klistus, ayaka na ndə i
mbɛiŋ kintəəŋ kɔ kimbu ki gwu kiwɔ.
28 Nyɔ kɔ wi jiə bəni bà bɔ nɔ̂mki bənɔm
chi chi i kijuŋni ki bəni bə bumni wə. Bə
ninshiŋ kɔ bwa bə ntum bə Jisɔs, bà bɔ
biəliki i bɔ wə kɔ bəni bà bɔ tsəsiki bəntum
bə Nyɔ, bà bɔ biəliki i bɔ wə num bəni bà bɔ
laniki nnyaki bəni. Ayaka jiə bədɔkɔ a num
bəni bà bɔ fə̂ki gia yi dzaka kiwɔmni, bədɔkɔ
num bà bɔ chû̂kuki jwɛ́iŋ, bədɔkɔ num bà bɔ
gâmtiki bəni. Ayaka jiə bədɔkɔ a num bà bɔ
sî̂siki a bənɔm tsəki, bədɔkɔ num bà bɔ kiəki
i dzâkaki já yə bə kiəki kə yi.
29 A kɔkə bəni bəchi bà bɔ kɔ bwa bə ntum
bə Jisɔs. A kɔbi bəchi bà bɔ fukuki bəntum
bə Nyɔ. A kɔbi bəni bəchi bà bɔ laniki bəni,
ayaka, a kɔbi bəchi bà bɔ fəki gia yi dzaka
kiwɔmni.
30 A kɔkə bəni bəchi bà bɔ kaŋaki kinya
i chukuki jwɛ́iŋ. A kɔbi bəchi bà bɔ kiəki
i dzaka já yə bə wɔkɔki kiəki kə. Ayaka, a
kɔkə tə bəni bəchi bà bɔ kɔ i tɔyi gia yə bəni
dzakaki i já yidɔkɔ wə i bəni.
31 Si binya biələ bichi kɔ lə, mbɛiŋ nâŋki
nalə i kwâtiki binya a num biə bi kɔkniki
tsəki bichi. Ayakalə, mih ni chusi lə i mbɛiŋ
gia yə yi tsəki gia yələ yichi.

13

Kiŋkɔŋ tsəki lə gia yichi

1 Mih kabə kiə i dzakaki já yi tumi bichi
na bəh já yi bəchinda bə Nyɔ, mih kaŋa kə
kiŋkɔŋ i bəni wə, yaka mih kɔmki a dzaka
aka fiŋgɛm fiə bə kɔmki, nabə aka chwaka
kə mi kɔmki.
2 Mih kabə kaŋa na ŋga i laka bəntum bə
Nyɔ, kiə na gia yichi na bəh yə yi kɔ i nyumi
wə, jiə shɔm i Nyɔ na bindzɔŋ yi num na
ka mih muku ŋkwúŋ, ayaka mih kaŋa kə
kiŋkɔŋ i bəni wə, yaka mih kɔ naka ki kilɔlɔ.
3 Mih ka dzɔ biɛiŋ biŋ bichi ka gaa i bəni,
ka nya tə gwu yiŋ a bə kpâ* ayakalə, mih
kaŋa kə kiŋkɔŋ i bəni wə, yaka mbee widɔkɔ
yɛiŋ məŋ.
4 Mi wə wi kaŋaki kiŋkɔŋ i bəni wə si kaŋa
lə shɔm yi, chu fə bimfə biə bi ndzɔŋki i

* **12:13** Nabə a... bədɔkɔ kɔbi mfá. “Akɔ i Kiŋ'waka kimu kələ mə bə nǐ juli bukumbɛiŋ bəchi i bɔkɔ a bukumbɛiŋ numki gwu yimu a num kiŋ'waka kimu kiwɔ bə nǐ nya bukumbɛiŋ mu.” * **13:3** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki i di biəli wə a, “Mih nyâ tə gwu yiŋ, a mih ghaŋsi gwu.”

bəni. Wəmaka mi si kaŋa kə kiŋghəkə. Wi si ghaŋsi kə gwu nabə i kəksi gwu.
5 Wi si kəŋkəŋ dzaka kə i bəni. Wi si kwaka kə a gwu yi shəŋ. Wi si kəmsi bəksi kə shəm. Wi jiə kə mi i shəm.
6 Wi si wəkə kə ndzəŋni bəh gia yichu. Wi si saŋli num bəh gia yə yi kə ŋkəŋ.
7 Mi wə wi kaŋaki kiŋkəŋ si dzə lə biɛiŋ bichi, Wi si bum lə biɛiŋ bichi, wi tsɛiŋ tsə a ninshiŋ i biɛiŋ bichi, kaŋa shəm i biɛiŋ bichi wə.
8 Kiŋkəŋ si kaa kə. Ayakalə, jəbi num i dzə wə ŋga biə Nyə nǐ nya, a bəni lâkaki bəntum bu yɛiŋ bi kaa, já yə bəni dzakaki bə wəkə kiə kə yi bi kaa, ŋga i kiəki gia bindzəŋ bi kaa tə.
9 Yi bi kaaki yaka kəm bukumbɛiŋ kiəki gia i liə a kiŋka kiŋka, laka bəntum bə Nyə a kiŋka kiŋka.
10 Ayakalə, a bi dzəki jəbi wə gia bi kpɛiŋ ndzəŋ i tsə bwili fwu, ma biɛiŋ biə bi kə biŋka biŋka bi kaa.
11 Jəbi wə mih nǐ kə waiŋ wi bəəli, mih nǐ dzakaki aka waiŋ, kwaka gia aka waiŋ, yɛiŋ biɛiŋ aka waiŋ. Jəbi wə mih nǐ kə kpɛiŋ i mi, mih bee nəni ki bwa.
12 I liə bukumbɛiŋ yɛiŋki biɛiŋ bi libli baiŋ aka i mijwə wə. Ayakalə, a bi numki i jəbi wiwə wə bukumbɛiŋ bi yɛiŋni. I liə mih kiəki gia kiŋka kiŋka, ayaka a bi numki i jəbi wiwə wə, mih bi ka kiə kaasi gia yichi asi Nyə kiəki mih tsə bwili fwu.
13 Biɛiŋ kələ bitali biə bi bi numki baaŋki fɛiŋ. I biɛiŋ biwə kintəəŋ kə: njiə wi shəm i Nyə, bəh i tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i kiŋkaka ki Nyə wə, bəh i kaŋaki kiŋkəŋ. Ayakalə, kiŋkəŋ num fiɛŋ fiə fi kə i bi kintəəŋ fi kpali tsə bi bichi.

14

I chu dzaka kəm binya biə Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki

1 Mbɛiŋ ǰǐəki kiŋkəŋ i ninshiŋ i gia yichi wə, ayakalə kaŋa tə i ǰǐəki kiŋkəŋ nalə i binya biə Kiŋ'waka ki Nyə nyaki i bəni, kighə, kinya ki lakani ki bəntum bə Nyə.
2 Mi kabə dzakaki i já yə bəni wəkəki kiəki kə, wi dzakaki kə num i bəni, wi dzakaki num i Nyə, kəm mi məŋ wə wi wəkəki gia yə wi dzakaki. Wi dzakaki num gia yə yi kə i nyumi wə i ŋga bi Kiŋ'waka ki Nyə wə.
3 Ayakalə, mi wə wi lakaki bəntum bə Nyə si laka num i bəni, fə bəni kəə i kimbum wə, shili shóm yibə, fə tə shóm yi bəni də.
4 Mi wə wi dzakaki i já yə bəni kiəki kə, wi si gamti a gwu yi shəŋ. Ayakalə, mi wə wi lakaki bəntum bə Nyə, si gamti num kijuŋni ki bəni bə bumni kichi.
5 Mih kəŋki lə a mbɛiŋ bəchi dzâkaki já yə bəni kiəki kə. Ayakalə, gia yə mih kəŋki nalə kə a mbɛiŋ lâkaki num bəntum bə Nyə i bəni. Mi wə wi lakaki bəntum bə Nyə tsəki lə mi wə wi dzakaki i já yə bəni kiəki kə. A kəbi a mi kələ wə wi kə i tsəsi já yiwə si kijuŋni ki bəni bə bumni kə i wəkə ndzəŋ, yi gamti bə.
6 Bwa bə nih bəŋ, mih ka dza i liə dzə i mbɛiŋ, bá dzaka num i já yə bəni kiəki kə yi, yəmaka ni gamti mbɛiŋ bəh nə a? Gia yə yi kə i gamti mbɛiŋ kə a, jəbi wə mih dzə bəh gia yimfiaŋ yə Nyə kə wi chusi i mih, nabə yə wi nəŋki a mih fə a mbɛiŋ kiə, nabə ntum widəkə a mih laka i mbɛiŋ, nabə gia yidəkə a mih lani mbɛiŋ yɛiŋ.
7 Bə dzə fiɛŋ ka səŋ nabə chəŋŋ biə bi kaŋaki kə kiŋ'waka. Mi kə i fə na dəiŋ ka wi wəkə kiə si biɛiŋ biwə dzakaki kəbi a bə təŋ lə nabə i kwuŋ bi i dzəh yi chəŋ wə a?
8 Mi kabə nəŋ a ŋgaiŋ təŋ jəŋ wi jum, wi nəki təŋ kə i dzəh yi chəŋ wə, ma bəni ni fə na dəiŋ na ka bə kɛiŋsi gwu yi jum a?
9 Yi kə a liŋ si mbɛiŋ kabə dzakaki já i bəni bə kiə kə, bə ni fə na dəiŋ i kiə gia yə mbɛiŋ dzakaki a? Ntə ndzaka wimbɛiŋ ni laka a i fiəkə wə.
10 Ki məŋni kə a já yiduli chi chi kələ fa mbi wələ mə. Ayaka yidəkə kəbi yɛiŋ fwu kəbi.
11 Ayakalə, mi ka dza bá dzaka i mih i já yə mih wəkəki kə, yaka mih kə aka mi wi tumi i wi, ayaka wi num tə aka mi wi tumi i mih.
12 Ayakadəiŋ, akə yaka si yi kə i mbɛiŋ. Si mbɛiŋ nəŋki bəh ŋga i kwati kinya ki Kiŋ'waka ki Nyə i mbɛiŋ kintəəŋ, mbɛiŋ mô̂msi nalə i kwâtiki binya biə bi kə i fəki a kijuŋni ki bəni bə bumni kəki num kəni.
13 Yaka yi kə a, mi kabə dzakaki i já yə bəni kiəki kə, wi tsaki a ŋgaiŋ kiəki i tsəsi gia yə wi dzakaki i bəni.
14 Mih ka dza bá tsa i já yə bəni kiəki kə, yaka mih tsaki i kiŋ'waka kəŋŋ wə ayakalə, mih ma ni tsaki bəh mfi mbiŋ.

15 Si yi kɔ lə, mih ki fəki dəiŋ? Mih ni
tsaki i kiŋ'waka kəŋŋ wə, tsa tə bəh mfi mbiŋ
ayakalə, mih ni yəəŋki lə bəh kiŋ'waka kəŋŋ,
yəəŋ tə bəh mfi mbiŋ.
16 A kɔbi yakadəiŋ, wɔ kabə nyaki
kiŋkɔksi i Nyɔ i kiŋ'waka ka wə, mi widɔkɔ
wə wi si kɔ fɛiŋ wi wɔkɔli ni fə dəiŋ ka wi
bum a, “Yi nûm ayaka” i kiyɔŋni kə wɔ
nyaki wi wɔkɔ kə gia yə wɔ dzakaki a?
17 Wɔ ka nyaki kiyɔŋni yaka, kɔŋ wɔ nya
bindzɔŋ na dəiŋ, yi kɔkə i gamti mi widɔkɔ.
18 Mih nyaki kiyɔŋni i Nyɔ, a mih dzakaki
lə i já yə bə kiəki kə tsə mbɛiŋ bəchi.
19 Ayakalə, na si mih dzakaki lə, jɔbi wə
mih si num i kintəəŋ ki kijuŋni ki bəni bə
bumni wə, mih ka kɔŋki i dzakaki num a
gia yite yi kaŋa mfi, ka mih lani bəni bədɔkɔ,
kɔbi i dzaka gia bənchuku jwɔfi (10,000) na
bɔ kɔbi i kiə yi.
20 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ ma kâŋaki
biŋkwaka bi bwa. Mbɛiŋ nûmki aka bwa
bənchiŋ i kimbu kichu wə. Ayakalə, i
biŋkwaka wə mbɛiŋ nûmki bəkukuli.
21 Bə nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi wə a,
“Mih Bah Nyɔ dzakaki a,
mih ni dzakaki i bəni bələ,
i dzaka ki bəni bə tumi wə,
i já yə bɔ kiəki kə.
Ayakalə, yəmaka kɔkə i fə,
a bəni bələ wɔkɔki i mih.”
22 Yaka yi kɔ a, i dzakaki já yə bə kiəki kə, kɔ
kinchəsi i bəni bà bɔ kɔkə bə bumni. A kɔkə
kinchəsi i bà bɔ kɔ bə bumni. Ayakalə, kinya
i lakaki ntum wi Nyɔ kɔ kinchəsi i bəni bà
bɔ kɔ bə bumni, a num kə i bà bɔ kɔkə bə
bumni.
23 Ayakadəiŋ, kijuŋni ki bəni bə bumni kichi
ka dza ka dzə i kijuŋni wə, mi wichi yisi i
dzakaki a já yə bə kiəki kə, nchiŋ bəni nabə
bəni bà bɔ kɔkə bə bumni, dza liə dzə, ka
wɔkɔ si mbɛiŋ dzakaki, bɔ ma ni kwakaki
a mbɛiŋ yuŋsiki yuŋsini na?
24 Ayakalə, mi wichi kabə lakaki num a
ntum wi Nyɔ, nchiŋ mi wə nabə wə wi ka
bum dəkə liə dzə, ka wɔkɔ gia yə mbɛiŋ
bəchi dzakaki, ma gia yiwɔ ni fə wi kǐə a
ŋgaiŋ kɔ mi wichu, yi ni sakaki wi i shɔm,
25 ma gia yə yi nyumiki i shɔm yi wə ni yəŋə.
Ayakadəiŋ, wi ni tum binyu i kuku wi nya
kiŋkɔksi kimbum i Nyɔ, wi dzaka a, “Nyɔ
lansi kɔlə i mbɛiŋ kintəəŋ.”

Si kijuŋni ki bəni bə bumni kɔ i tsâki, fə̂ gia chəŋ

26 Bwa bə nih bəŋ, gia yichi yə mih ki
dzakaki kɔ a nə? Yi kɔ a, jɔbi wə mbɛiŋ dzə
i kijuŋni wə, mi wə wi kaŋaki njaŋ i yəəŋ wi
yə̂əŋ, wə wi laniki wi lâni, wə wi kaŋaki gia
yə Nyɔ chusiki i wi, wi chûsi, wə wi kiəki
i dzaka já yə bəni kiəki kə yi wi dzâka, wə
wi kiəki i tsəsiki gia yə já yiwɔ dzakaki ka
bəni wɔkɔ kiə wi tsâsi tə. Mbɛiŋ fə̂ki gia yichi
i dzəh yə yi kɔ i gamtiki kijuŋni ki bəni bə
bumni.
27 Bəni kabə num i dzaka já yə bəni kiəki
kə, bɔ dzaka aka bəni bəfa nabə bətali shəŋ.
Jɔbi wə bɔ bá dzaka, bɔ ka dzakaki wimu
wimu, widɔkɔ wimu nûmki wə wi kɔ i
tsəsiki gia yə bɔ dzakaki i bəni.
28 Mi kabə num kə wə wi kɔ i tsəsi gia yə bɔ
dzakaki, bɔ ka nûmki məŋ i kijuŋni ki bəni
bə bumni kintəəŋ, wəmaka mi ka dzakaki a
shɔm shɔm i wi mə bəh Nyɔ.
29 Bəni bà bɔ lakaki bəntum bə Nyɔ kabə
num fɛiŋ, bəfa nabə bətali bɔ dzâka i bəni.
Jɔbi wə bɔ dzakaki bədɔkɔ tsɛiŋbaiŋsi gia yə
bɔ dzakaki.
30 Nyɔ ka chusi gia i mi wə wi shi num
fɛiŋ, wə wi si yisi dzakaki wi kpǐchumi məŋ,
wi nyâ dzəh i widɔkɔ wə i dzaka.
31 Mbɛiŋ kǐəki a mbɛiŋ bəchi kɔlə i lakaki
bəntum bə Nyɔ. Mbɛiŋ bá laka, mbɛiŋ ka
lâkaki mi wimu wimu ka bəni bəchi lâni
dzô gia i mbɛiŋ, mbɛiŋ chu fə shɔm yibɔ
bəchi shǐli.
32 Bəni bà Nyɔ kɔ wi nya kinya kibɔ i
lakaki bəntum bu bɔ kaŋaki lə ŋga i kinya
kiwɔ bɛiŋ,
33 kɔm Nyɔ kɔkə Nyɔ wi bəkəlini, Nyɔ kɔ
Nyɔ wi kimbɔiŋni.

Asi yi kɔ i bijuŋni bi bəni bə bumni bà akɔ
bə Nyɔ bəchi,
34 jɔbi wə bəkaŋa kɔ i kijuŋni ki bəni bə
bumni kintəəŋ, bɔ ka nûmki məŋ. Bə ka nya
dəkə bɔ bəh ŋga i dzâkaki. Bɔ kaŋaki i nûmki
a bənyuku chɛiŋ, a num yakadəiŋ si nchi
dzakaki.
35 Gia yidɔkɔ kabə num yə bɔ nəŋki i kiə,
bɔ kaŋaki i bikə i bənyuku bəbɔ jɔbi wə bɔ
fiəni kwɛ, kɔm akɔ kiŋgəmni i miŋkpaŋa i
dzakaki i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ.
36 Gia yi Nyɔ nǐ yisi a mbɛiŋ na? Ma a nǐ
kɔ a i mbɛiŋ yi nǐ dzə buku a?

37 Mi wə wi kwakaki a ŋgaiŋ kɔ mi wi
lakani ntum wi Nyɔ, nabə a ŋgaiŋ kiəki
a Nyɔ nya ŋgaiŋ bəh kinya ki Kiŋ'waka ki
Baiŋni, wi kaŋaki i bûm a gia yələ mih
nyakaki i mbɛiŋ kɔ num a dzaka Bah i mih
a mih nyâka.
38 Mi ka nəiŋ i bûm yi, yaka bə ni nâiŋ lə
wi tə.
39 Bwa bə nih bəŋ, yaka yi kɔ a, mbɛiŋ
kâŋaki kiŋkɔŋ nalə i lâkaki ntum wi Nyɔ.
Ayakalə, kiə mbɛiŋ ki nâiŋ kə a bəni ma
dzâkaki já yə bə kiəki kə.
40 Mbɛiŋ bá fə gia yələ yichi, mbɛiŋ ka
sîsiki yi bindzɔŋ, fê yi i dzəh yindzɔŋni wə.

15

Nyɔ nǐ dzasi Jisɔs Klistus i kpi wə

1 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki i yiŋti mbɛiŋ i
liə kɔm ntum wi ndzɔŋni wə mih nǐ dzə fuku
i mbɛiŋ mbɛiŋ dzɔ, a num yi yə mbɛiŋ kɔ
yɛiŋ bɛiŋ i liə.
2 Akɔ ntum wiwɔ wə wi bwiliki mbɛiŋ i
jəbi wə mbɛiŋ ka kaŋa wi bindzɔŋ. A kɔbi
yakadəiŋ, a numki a mbɛiŋ nǐ bum a kilələ.
3 Mbɛiŋ kiəki a mih nǐ nya fiɛŋ i mbɛiŋ fi
num fi ninshiŋ i biɛiŋ bichi. Ayaka, a num a
fifiə bə nǐ nya i mih. Gia yiwɔ num a Klistus
nǐ kpi kɔm chu bibukumbɛiŋ a liŋ asi bə nǐ
nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə,
4 bəh a bə nǐ ləə wi, a num i kaŋ yitali wə
Nyɔ dzasi wi i kpi wə a liŋ asi bə nǐ nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə,
5 bəh a wi nǐ chusi gwu yi i Bita,* chu
chusi tə i bwa bu bə ntum bə jwɔfi ntsɔ bəfa.
6 Ayaka wi nǐ chusi tə gwu yi i bəni
bə bumni bɔ du tsə gi yite ŋkpani wimu.
Bəni bəduli i mbaŋ wələ wə kɛiŋki lə bidaiŋ
bəwɔm, bədɔkɔ nǐ kpiyi lɔ.
7 Ayaka wi nǐ chusi gwu yi i Jɛm, chu
chusi i bwa bu bə ntum bəchi.
8 I kiŋgɔksi wə wi chusi tə gwu yi i mih
wələ, mih kɔ aka waiŋ wə bə nǐ bwɔ maka
jəbi kpɛiŋ.
9 Mih dzakaki yakadəiŋ kɔm mih kɔ mi
wi nchiŋ i bwa bə ntum bə Jisɔs bəchi
kintəəŋ. Ayaka mi lansiki kpɛiŋniki kə na
ka bə bôɔŋki mih a waiŋ ntum wi Jisɔs, kɔm
mih nǐ bwaŋki lə gvu i kijuŋni ki bəni bə
bumni bə Nyɔ chɛiŋ.

10 Ayakalə, akɔ ŋgamti wi Nyɔ wi nǐ fə ka
mih numki fiɛŋ fiə mih kɔ fi i liə lə. Ŋgamti
wələ wi nǐ nya i mih nǐ ka laka kilələ. Mih
yiŋni nɔm tsə bwa bə ntum bə Jisɔs bəchi.
Na, ayakalə yi kɔkə a, a nǐ nɔmki mih bəh
ŋga biŋ. A nǐ kɔ shɔm yi Nyɔ yindzɔŋni yələ
yi nǐ nɔmki i mih wə.
11 Yaka yi kɔ a yudɔkɔ a nǐ dzə mih ka fuku
ntum wələ i mbɛiŋ, yudɔkɔ a nǐ fuku bɔ, a nǐ
kɔ a gia yimu yə buku bɔ nǐ fukuki, mbɛiŋ
bum yi.

Nyɔ bi dzasiki lə tə bukumbɛiŋ i kpi wə

12 I liə si buku fukuki a Nyɔ nǐ dzasi
Klistus i kpi wə, mbɛiŋ bədɔkɔ nyani dəiŋ
na ka mbɛiŋ dzakaki a bəni bà bɔ kɔ bɔ kpiyi
lɔ bi dzaki kə i kpi wə a?
13 Asi kɔ a, a numki ŋkɔŋ a bəni bà bɔ kɔ
bɔ kpiyi lɔ bi dza kə i kpi wə, ma yi numki a
Nyɔ nǐ ka dzasi Klistus tə i kpi wə.
14 Yi kabə num a Nyɔ nǐ ka dzasi Klistus i
kpi wə, yaka gia yə buku fukuki ni numki a
kilələ, shɔm yə mbɛiŋ jiə i wi kɔ tə a kilələ.
15 Yi kabə num yakadəiŋ, yaka buku kɔ
bəmbeeŋ nsaka bə ntəkə bə Nyɔ, kɔm buku
nyaniki fukuki a wi nǐ dzasi Klistus i kpi wə
məŋni si wi nǐ dzasi ŋkɔŋ, yi kabə num ŋkɔŋ
a bəni bə kpiyini bi dzayi kə i kpi wə.
16 A kabə num a Nyɔ bi dzasi kə bəni bà bɔ
kpiyi, yaka wi nǐ ka dzasi tə Klistus i kpi wə.
17 A kabə num a Nyɔ nǐ ka dzasi Klistus i
kpi wə, yaka shɔm yə mbɛiŋ jiə kɔ a kilələ,
ma chu bimbɛiŋ kɛiŋki a mbɛiŋ wə.
18 Ayakadəiŋ, yi ni numki tə a bəni bà bɔ
kɔ bɔ kpiyi lɔ num bɔ nǐ chiŋni bəh Klistus
laka kilələ.
19 Bukumbɛiŋ ka tsɛiŋki tsəki a i nin-
shiŋ i Klistus a i nɔni kələ wə shəŋ, yaka
bukumbɛiŋ kɔ bəni bà nshɛiŋ kwaki bəni
bəh bɔ tsə bəni bəchi.
20 Ayakalə, gia yi ŋkɔŋ yiwɔ kɔ a Nyɔ nǐ
dzasi Klistus i kpi wə. Ayaka, akɔ Klistus mi
wi ninshiŋ i tɔ dzəh i bəni bà bɔ kɔ bɔ kpiyi
lɔ.
21 Si mi wimu nǐ fə kpi dzə i bəni bəchi wə,
kɔ a liŋ si mi wimu fə a Nyɔ bi dzasi bəni i
kpi wə.
22 Yi kɔ a bəni bəchi nǐ kpi kɔm bɔ nǐ buku
i Adam wə, kɔ a liŋ si Nyɔ bi fəki bəni bəchi

* **15:5** Yɛli wi Bita wələ kɔ i já yi Glik wə a Sɛfas.

bi numki bəwəm kəm bə kə bə chiŋni bəh Klistus.
23 Ayakalə, Nyə bi dzasiki mi a i jəbi wi mi wiwə wə. Ayaka Klistus kə mi wə wi nǐ yisi chusi dzəhh i buku. Ayaka jəbi wə wi bi fiəni dzə, bəni bà bə kə mbu bi ka dza tə.
24 Jəbi wə yi bi numki yakadəiŋ, a bi ka numki jəbi wə mbi bi kaaki. Klistus bi chiksi ntəŋ bəh ŋga bəh mbum bichi biə bi sakaki i liə, wi ka bi nya daŋsi ntəŋ biwə i Nyə Ba wi.
25 Wi Klistus kaŋa i bi sâka i tsâ bûku jəbi wə Nyə bi jiəki bəmbaiŋŋni bu bəchi i kuku wi təmyi gvu yi i bə bɛiŋ.
26 Mbaiŋŋni wi gəksini wə wi bi bəkəli kaasi bi numki kpi.
27 Akə gia yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə a,
“Nyə kə wi jiə lə biɛiŋ bichi i wi chɛiŋ.”
Ayakalə, i dzaka a biɛiŋ bichi kə i wi chɛiŋ a kəkə a Nyə wə wi jiə biɛiŋ bichi i wi chɛiŋ kə tə i wi chɛiŋ.
28 Jəbi wə biɛiŋ bichi bi numki i Klistus chɛiŋ wi saka, wi waiŋ Nyə bi ka jiə gwu yi i kuku i Ba wi chɛiŋ wə wi nǐ jiə biɛiŋ bichi i wi chɛiŋ, ka Nyə ka bi num i biɛiŋ bichi bɛiŋ i di bichi wə.
29 A kabə num a Nyə bi dzasi kə bəni bà bə kə num bə kpiyi lə i kpi wə, bə ka juliki bəni i bəkə i di bi bəni bà bə kə bə kpiyi lə kəm nə? Bə juliki bə i bəkə yaka, a mbee wiwə bi numki nə?
30 Buku tə bə́ nyani wəəyi gwu jəbi wichi lə kəm nə?
31 Bwa bə nih bəŋ, mih kə i dzaka ki kpi wə chəkə bichi. Mih dzakaki gia yələ lə mih kəkni kəm gia yə Klistus Jisəs wə Bah wibukumbɛiŋ kə wi fə i mbɛiŋ tsə i kaŋ yiŋ wə.
32 Asi kəkə a Nyə bi dzasi lə bəni i kpi wə, na si bə si dzaka gia, mih nǐ tsə nə i Ɛfɛsus, ayaka bəni bà bə kə aka nyam yi chwa bə bə́ jwə bəh mih, a mbee wiwə kə nə? Mih ma ni bee yaka i dzakaki asi bə si dzaka a, “Bukumbɛiŋ dzîki, bə mû kəm kijiəli kə bukumbɛiŋ num i bi buku kpiyi” a?
33 Kiə mi ma fwôkyi mbɛiŋ. Mbɛiŋ kǐəki a, “Mi wə nəni ki ndzəŋki kabə nyani bə mbaŋ wichu, mbaŋ wiwə ni bəkəli wi.”
34 Mbɛiŋ bôəŋ mfi bimbɛiŋ i jum wə, mbɛiŋ bêe chu. Mih yɛiŋki a mbɛiŋ bədəkə kiəki kə Nyə. Ayaka mih dzakaki lə i fə a mbɛiŋ ŋgəmni.

Gwu yə bəni bi dzaki bəh yi i kpi wə

35 Mi widəkə kələ i dza i bikəki a Nyə bi dzasiki bəni i kpi wə dəiŋ na? Bə bi kaŋa num ŋkaiŋni winaiŋ gwu a?
36 Mi wə wi bikəki yakadəiŋ kə kiyuŋ. Wi kǐəki a jəbi wə bə gbɛli fiɛŋ a fi kələ i buku maka fi yisi kpi a?
37 Gwu yi fiɛŋ fiə bə si gbɛli kəkə yə yi si buku ka yi kəhki. Bə si gbɛli ŋgəkə a wi wi, kəŋ a numki ŋgəkə wi gəŋ, nabə winaiŋ,
38 Nyə ka nya ŋgəkə wiwə bəh gwu yiwə asi wi nəŋki. Ayaka wi si nya gwu chi chi i ŋgəkə asi ŋgəkə wiwə kə.
39 Biɛiŋ bichi kaŋaki kə nyam yi gwu liŋ. Bəni kaŋaki nyam yibə yi gwu chi, nyám kaŋa yibə, minyəni kaŋa yibə, bwəkə kaŋa tə yibə gwu.
40 Biɛiŋ bi bɛiŋ kə bəh yibə gwu, bi kuku num bəh yibə dzə. Biɛiŋ bi bɛiŋ kaŋa bibə ndzəŋni, bi kuku kaŋa bibə ndzəŋni.
41 Wəŋ kaŋa mbi ndzəŋni, fiəŋŋ kaŋa mbi ndzəŋni, bijəŋ kaŋa tə bibə ndzəŋni. Jəŋ widəkə bəh widəkə kaŋaki kə ndzəŋni liŋ.
42 Akə a liŋ si gwu yi bəni bi numki jəbi wə Nyə bi dzasiki bə i kpi wə. Bə si ləə mi gwu yi fəə, ayakalə gwu yə Nyə bi dzasiki i kpi wə bi chu fəə kə.
43 Bə si ləə mi gwu yi num kə yindzəŋni, yi kaŋa kə ŋga. Ayakalə, mi bi dzaki i kpi wə wi kaŋa gwu yə yi kə yi ndzəŋni yi kaŋa ŋga.
44 Bə ləəki mi gwu yi num yi mi wiwəm. Ayakalə, wi bi dzaki i kpi wə num bəh gwu yi kiŋ'waka. Gwu yi mi wiwəm kabə num, yaka gwu yi kiŋ'waka kələ tə.
45 Bə kə bə nyaka a, “Adam wi ninshiŋ nǐ kə mi wiwəm wi waka.” A dzə i Adam wi gəksini, wi nǐ kə mfih kiŋ'waka kə ki nyaki nəni i bəni wə.
46 Mi si yisi kaŋa kə gwu yə yi kə yi kiŋ'waka. Wi si yisi kaŋa num gwu yi mi wiwəm na ka wi kaŋaki yi kiŋ'waka.
47 Adam wi ninshiŋ kə bə nǐ maa bəh kwəŋə bi kuku. Ayakalə, Adam wi gəksini nǐ nyə mfih num i bɛiŋ.
48 Bəni bà bə kə bə fa kuku kə aka mi wi ninshiŋ wə bə nǐ maa bəh nshwaiŋ, bəni bə bɛiŋ kə aka mi wə wi nǐ buku dzə i bɛiŋ.

49 Si bukumbɛiŋ kɔ bə dzɔ kimbwɔsi ki
mi wə bə nǐ maa bəh nshwaiŋ, kɔ ayaka si
bukumbɛiŋ bi dzɔki kimbwɔsi ki mi wə wi
nǐ buku dzə i bɛiŋ.
50 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki i fuku i
mbɛiŋ a gwu yələ yə yi kɔ nyam bəh mwa
bi kwati kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.
Ayaka yi num tə a fiɛŋ fiə fi kɔ i fɔɔ fi kɔkə tə
i bi kwati di i di biə biɛiŋ fɔɔki kə fɛiŋ.
51 Mbɛiŋ wɔ̂kɔli mih fuku mbɛiŋ bəh gia
yə yi kɔ i nyumi wə. Bukumbɛiŋ bəchi bi kpi
kə. Ayakalə, gwu yibukumbɛiŋ yichi bi dza
kwuni alə wɛɛɛs.
52 Jɔbi wə bə bi numki i tɔŋ jəŋ wi gɔksini,
gwu yibukumbɛiŋ bi kwuni alə wɛɛɛs asi mi
si kpəkə dzákəh. I jɔbi wə jəŋ bi dzaka Nyɔ
ka bi dzasi bəni bà bɔ kɔ bɔ kpiyi lɔ bɔ buku
bəh gwu yə yi bi fɔɔ kə, bukumbɛiŋ bà bə kɔ
bəwɔm ka bi kwuni.
53 Gwu yələ yə yi kɔ i fɔɔ kaŋaki i bi kwuni
i fiəni num yə yi kɔkə i fɔɔ. Ayaka gwu yə yi
kɔ i kpi kaŋaki i kwuni i fiəni lɔ i yə yi kɔkə i
kpi.
54 Jɔbi wə gwu yə yi kɔ i kpi i chu fɔɔ, yi
kwuni lɔ i yə yi kɔkə i kpi bəh chu fɔɔ, ma gia
yichi ka bi kpɛiŋ asi bə nǐ nyaka i Kiŋwakti
ki Nyɔ wə a,
“Bə tumdzi lɔ ŋga bi kpi bwiŋ ŋga bi.
55 Ɔ kpi, ŋga bia naiŋ?
Ɔ kpi, jəŋ wa wə wɔ taaki bəni yɛiŋ kɔ faiŋ
na?”
56 Jəŋ wi kpi kɔ chu, ŋga bi chu kɔ nchi wi
Nyɔ.
57 Ayakalə, bukumbɛiŋ nyâki kiyɔŋni i
Nyɔ wə wi chiŋni bukumbɛiŋ bəh Bah
wibukumbɛiŋ wə Jisɔs Klistus bukumbɛiŋ
tumdzi chu bəh kpi.
58 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ bə shɔm,
mbɛiŋ nûm ndzɔŋ. Kiə fiɛŋ fidɔkɔ ma nâŋni
mbɛiŋ lə kpaaa. Mbɛiŋ nɔ̂mki nɔm wi Bah
jɔbi wichi, kiə a nɔm wə mi fəki kɔm Bah
kɔkə bi laka kilɔlɔ.

16

Kinya i gamti bəni bə Nyɔ yɛiŋ

1 Mih ki dzakaki lə i liə kɔm kinya kə bə
nyaki i gamti bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ yɛiŋ.
Mbɛiŋ fə̂ki a liŋ asi mih nǐ dzaka a bijuŋni
ki bəni bə bumni i Galɛshia fə̂ki.
2 Na yibwiŋ i chɔkɔ bi ninshiŋ i shi wə, na
ndə i mbɛiŋ kintəəŋ bâbwili fiɛŋ wi kêiŋsi
jǐə. Jɔbi wə mi bwiliki wi ka bwǐliki asi Nyɔ
kɔ wi nya i wi. Ka jɔbi wə mih dzə, mbɛiŋ
ma chu ntsûki ki kintsu.
3 Jɔbi wə mih dzə buku, mih ni ka nyaka
kiŋwakti chiŋni bəh kinya kimbɛiŋ, ma bəni
bà mbɛiŋ baayi ni dzɔ tsə bəh bi i Jɛlusalɛm.
4 Yi ka ni ndzɔŋki a mih tsə̂ tə, ma buku bɔ
ni chiŋni tsə.

Gia yə Bəəl nǐ kwakaki i bi dzə fə

5 Mih ni yisi tsə dzəh i Masedɔnia jɔbi wə
mih dzəki i mbɛiŋ wə, kɔm mih nəŋki i tsə
dzəh fɛiŋ.
6 Ayaka bukumbɛiŋ kɔlə i nɔ, i nɔ i tsə
buku jɔbi wə fiəkə yiləkəli bi tsə kaaki, ka
mbɛiŋ bi gamti mih i nyani wuŋ wə, ka mih
tsəki i di biə mih tsəki.
7 Mih nəŋki kə a jɔbi wə mih ni dzə i
mbɛiŋ i liə, ma bukumbɛiŋ ni yɛiŋni a bɛiŋ
bɛiŋ. Mih nəŋki a, jɔbi wə mih bi dzə ma
bukumbɛiŋ lansi nɔ dzɔ, jɔbi wə Bah ka
bum.
8 Ayakalə, mih ni nɔ dzɔ lə fa i Ɛfɛsus i tsə
buku i jɔbi wi Dzini bi Bɛntekɔs wə.
9 Dzaka kifiəŋə kimbum wɛli i mih fa i
fəki nɔm wimbum wi Nyɔ, na si bəni bədɔkɔ
baiŋŋki nɔm wələ lə.
10 Timɔti ka ni dzə, mbɛiŋ yêiŋ a mbɛiŋ
fə̂ wi wɔkɔ ndzɔŋni i mbɛiŋ kintəəŋ, kɔm wi
fəki nɔm wi Nyɔ a liŋ ka mih.
11 Kiə mi ki sêiŋni kə wi. Mbɛiŋ ni gâmti
wi i nyani i mbɔiŋni wə i fiəni dzə i mih wə,
kɔm buku bəh bwa bə nih bəbukumbɛiŋ
wɔkɔliki wi.
12 Yə kɔm waiŋnih wibukumbɛiŋ wə
Abɔlɔs mih ni kɔ mih tsa wi nalə a wi lâa
njikə i mbɛiŋ bəh bwa bə nih bəbukumbɛiŋ
bədɔkɔ bà, ayakalə wi lansiki kɔŋki kə i dzə
i liə. Jɔbi wə wi kwati dzəh wi bi ka dzə.

Bəndzaka bəgɔksini bəh mbəni

13 Jɔbi wə mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ ka tɔ̂kniki.
Mbɛiŋ lâkəki ndzɔŋki i kimbum kimbɛiŋ
wə, mbɛiŋ nûmki bəni bà bɔ kaŋaki shɔ́m.
Mbɛiŋ nûmki ndzɔŋki.
14 Jɔbi wə mbɛiŋ fəki gia yimbɛiŋ yichi,
mbɛiŋ ka fə̂ki bəh kiŋkɔŋ.
15 Mbɛiŋ kǐəki a, Stɛfanas bəh juŋ yi yichi
nǐ kɔ bəni bə ninshiŋ i kimbu ki Akɛya wə
bɔ nǐ yisi kwuni shɔm yibɔ i numki bəni bə
Bah. Bɔ nya gwu yibɔ i gamtiki bəni bà bɔ

kɔ bə Nyɔ. Bwa bə nih bəŋ, mih kwuŋki kaŋ
i mbɛiŋ
16 a mbɛiŋ wôkɔki i bəni ka bələ, chu wôkɔ
tə i bəni bà bɔ nɔmki mbɔŋŋ i fiɛŋ fimu wə
bəh bɔ.
17 Mih wɔkɔki lə ndzɔŋni si wi Stɛfanas
bəh Fɔtunatus bəh Akaykus si bɔ dzə tsɛiŋ
mih. Mih yɛiŋ bɔ a bá num aka mih yɛiŋ
mbɛiŋ.
18 Bɔ dəsi shɔm yiŋ a liŋ asi bɔ si dəsi
yimbɛiŋ. Bəni ka bələ kɔ a mbɛiŋ kôksiki bɔ.
19 Bijuŋni bi bəni bə bumni fa Ɛsia bɔniki
dzəki i mbɛiŋ. Akpwila bəh Blisilia bəh
kijuŋni ki bəni bə bumni bà bɔ si juŋni i bɔ
dzu bôniki dzəki i mbɛiŋ nalə i yɛli wi Bah
wə.
20 Bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bə mbumni
chiŋsiki dzəki kimbɔni tə i mbɛiŋ. Mbɛiŋ
bôni i mi wichi bəh mmaŋyi ka bəni bə Nyɔ.
21 Mbɔni wələ nyaka mih Bɔɔl bəh kaŋ
yiŋ.
22 Ma lɔiŋ kwâ mi wə wi kɔŋki kə Bah.
Mintee Bah, fiəni dzâ.
23 Ma Bah Jisɔs chûsi shɔm yi yindzɔŋni i
mbɛiŋ jɔbi wichi.
24 Kiŋkɔŋ kiŋ nûm bəh mbɛiŋ bəchi asi
bukumbɛiŋ kɔ bə chiŋni i Klistus Jisɔs wə.
[Yi nûm ayaka.]*

* **16:24** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki kə gia yələ a, yi nûm ayaka.

Kiŋwakti ki kɔmsini kə Bɔɔl nǐ nyaka i kijuŋni ki Kɔlɛn

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Kɔlɛn ki kɔmsini kɔlə mə

Bɔɔl nǐ nyaka kiŋwakti ki kɔmsini kɔlə i kijuŋni ki bəni bə bumni i Kɔlɛn, a num i jɔbi wə bəŋgəkə nǐ yisi ka dzəki i wi bəh kijuŋni kiwɔ. Bəni bədɔkɔ i kijuŋni kɔlə wə nǐ kɔ bɔ dza ka gukuliki kɔm Bɔɔl. Ayakalə, Bɔɔl nyaka i chusi a ŋgaiŋ kɔŋki lə nalə a bəh bɔ nûmki i dzaka kimu.

Kiŋwakti kɔlə dzakaki tsəki i ninshiŋ si Bɔɔl nǐ tsaki kijuŋni kiwɔ a bɔ wêli kaŋ yibɔ i bəni bə Klistus bə Judea bà bɔ nǐ kɔ i ŋgəkə wə. I kimbu kigɔksini ki kiŋwakti kɔlə mə Bɔɔl nyaka yɛiŋ kɔm gia yə yi chusiki a ŋgaiŋ kɔ waiŋ faaŋni wi Jisɔs Klistus wi ŋkɔŋ. Wi ni dzakaki lə kɔm bəni bədɔkɔ twɛsi i Kɔlɛn ni dza ka yaksi gwu yibɔ a, akɔ bɔ bwa bə ntum bə Jisɔs bə ŋkɔŋ, dzaka a Bɔɔl kɔkə na waiŋ faaŋni wi Klistus wi ŋkɔŋ.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i kiŋwakti kɔlə mə

1:1-11 Kin'yisi
1:12–7:16 Bɔɔl bəh kijuŋni ki bəni bə bumni i Kɔlɛn
8:1–9:15 Kinya i gamti bəni bə Klistus i Judea
10:1–13:10 Bɔɔl dzaka kɔm gia yə yi chusiki a ŋgaiŋ kɔ waiŋ wi ntum wi Jisɔs Klistus wi ŋkɔŋ
13:11-14 Kiŋgɔksi

1 Akɔ mih Bɔɔl, mih kɔ waiŋ ntum wi Klistus Jisɔs i kiŋkɔŋ ki Nyɔ wə. Akɔ buku waiŋnih wibukumbɛiŋ Timɔti. Mih nyakaki kiŋwakti kɔlə i kijuŋni ki bəni bə Nyɔ i Kɔlɛn, bəh i bəni bà akɔ bə Nyɔ bəchi bə kimbu ki Akɛya wə kichi.

2 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi shɔm yindzɔŋni i mbɛiŋ, chu nya mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

Nyɔ wə wi dəsiki shɔ́m

3 Kiŋkɔksi nûmki i Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ ayaka num Tii wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus. Wi num Tii nshɛiŋ, chu num Nyɔ wə wi dəsiki shɔ́m yi bəni i gia yichi wə.

4 Akɔ wi wə wi si dəsi shɔ́m yibukumbɛiŋ i bəŋgəkə bəbukumbɛiŋ wə bəchi ka bukumbɛiŋ kiəki tə i dəsiki shɔ́m yi bəni bədɔkɔ, jɔbi wə bɔ kɔ i na bənaiŋ bəŋgəkə wə. Bukumbɛiŋ kɔlə i kiə i dəsiki yaka num bəh ndəsi wə Nyɔ kɔ wi dəsi lɔ shɔ́m yibukumbɛiŋ yɛiŋ.

5 Buku kiəki lə a asi bəŋgəkə bə Klistus kɔ i buku wə nalə, akɔ yaka si Nyɔ tsəki dzəh i Klistus wə i dəsiki shɔ́m yibuku tə nalə.

6 Buku kabə num i biluŋ wə, akɔ i dâsi shɔ́m yimbɛiŋ bəh bwîli mbɛiŋ. Bə kabə dəsi shɔ́m yibuku, yaka kɔ i fə a shɔ́m yimbɛiŋ dəki. Yələ ni fə mbɛiŋ kaŋa shɔm i numki i mbɔiŋni wə, i kintəəŋ ki bəŋgəkə bà mbɛiŋ yɛiŋki asi buku yɛiŋki.

7 Gia yə buku tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kiə kɔm mbɛiŋ gia yidɔkɔ kɔkə i bi lansi nəŋni buku. Buku kiəki lə asi mbɛiŋ yɛiŋki bəŋgəkə aka buku, mbɛiŋ tə ni kaŋa lə shɔ́m yi dəli asi buku kaŋaki.

8 Bwa bə nih bəbuku buku kɔŋki kə a mbɛiŋ nûmki mbɛiŋ kîə kə ŋkaiŋni wi ŋgəkə wə buku nǐ wɔkɔ i tumi ki Ɛsia wə. Ŋkaiŋni wi ŋgəkə wi ləkəki wə wi nǐ dzə i buku nǐ tsəki lə ŋga bibuku nalə i dzəh yə buku ni kiəki a yibuku kaa lɔ.

9 I yi ŋkɔŋ wə, buku nǐ kiəki a yi num a buku ki kpiyiki lə. Ayakalə, yələ nǐ num yaka i fê a buku kîəki a buku kɔkə i yêkəli a yibuku wə, a buku yêkəli i Nyɔ wə. Akɔ wi mi wə wi dzasiki bəni i kpi wə.

10 Wi wə wi nǐ bwili buku i ŋkaiŋni wəmaka ŋgəkə wə, kpi nǐ kɔ yi si fwuli, wi bi baaŋki a bwiliki. Buku jiə mfi bibuku i wi a wi ni baaŋ kə i bwiliki buku jɔbi wichi,

11 asi mbɛiŋ kaŋaki ni gamtiki buku bəh ntsa wimbɛiŋ. Ayakadəiŋ, bəni bəduli ka bi nyaki kiyɔŋni i Nyɔ kɔm buku kɔm gia yindzɔŋni yə wi bɔiŋsi buku yɛiŋ, kɔm ntsa wi bəni bəduli.

Gia yə yi nǐ fə ka Bɔɔl kwuni kiŋkwaka ki ki nyani

12 Gia kɔlə yə buku ghaŋsiki gwu yɛiŋ, shɔm yibuku tɔbi buku kɔm yi. Yi num a, nəni kibuku i fa mbi wə, na i kighə i mbɛiŋ, kɔ ki baiŋni, bəh kiŋkɔŋ si Nyɔ nəŋki. Buku fəki kimfə biəli kə mfi bi mbi wələ. Buku fəki biəli num ŋga biə bi kɔ bi Nyɔ.

13 Akɔ gia yə buku kəkə i nyakaki gia yidəkɔ i mbɛiŋ chi chi a kəbi a yə mbɛiŋ kɔ i fa kiə yi. Mih kwakaki a mbɛiŋ bi fa kiə lə yi yichi,
14 asi mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ kiə lɔ buku i liə twɛsi, ka jəbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs bi dzəki, mbɛiŋ ka bi ghaŋsiki gwu bəh buku asi buku bi ghaŋsiki gwu bəh mbɛiŋ.
15 Si mih nǐ kiə yələ yakadəiŋ məŋni kə, mih bə́ nəŋ i yisi dzə buku i mbɛiŋ wə,
ka mbɛiŋ kwati mbee wuŋ wi dzəni wi kɔmsini.
16 Mih nǐ fasiki a, jəbi wə mih nəŋki i tsə i Masedɔnia, mih ni tsə dzəh i mbɛiŋ wə, bəh a jəbi wə mih fiəniki mih ni tsə dzəh i mbɛiŋ wə, mbɛiŋ ni gamti mih i nnyani wuŋ wə i tsə i Judea.
17 Mbɛiŋ kwâkaki asi mih nǐ fasiki yaka a mih ni dzə tsə lə dzəh i mbɛiŋ wə, mih na dzə a mih nǐ fasiki yaka mih fə num nəni a? Ma a jəbi wə mih kakaki gia mih ka kakaki i dzəh yi mi wi fa kuku wə wi kɔ i bum gia a, “Aaŋ” i fiəni nəiŋ yi a fɛiŋ wə a, “Aayi” a?
18 I yi ŋkɔŋ wə, si Nyɔ kɔ wi ŋkɔŋ, gia yə buku dzakaki i mbɛiŋ si num kə yə buku kɔ i bum a, “Aaŋ” i fiəni nəiŋ a, “Aayi.”
19 Yi num yaka kɔm Jisɔs Klistus Waiŋ Nyɔ wə buku bə Silas bəh Timɔti nǐ fukuki kɔm wi i mbɛiŋ kintəəŋ kɔkə wə wi ka bum gia a, “Aaŋ” i fiəni nəiŋ a, “Aayi.” I wi wə si num a, “Aaŋ” jəbi wichi.
20 Mbɛiŋ kiəki a, akɔ gia yə Klistus fə yi chusi a Nyɔ bum a “Aaŋ” i biŋkaka bi bichi. Akɔ kɔm yələ buku si tsə dzəh i Klistus wə i dzaka i Nyɔ a “Yi nûm ayaka.” Akɔ lə si buku si tumyi bikum bi.
21 A num Nyɔ wə wi tɔm buku tɔm* tə mbɛiŋ, bukumbɛiŋ ləkə i Klistus wə. Wi kɔ wi sabibwili bukumbɛiŋ ka jiə chi chi.
22 Wi jiə kinchəsi ki i bukumbɛiŋ wə a num Kiŋ'waka ki si wi jiə i shɔm yibukumbɛiŋ mə ka njikəli wi kpaŋ wi i biɛiŋ bichi biə bukumbɛiŋ bi kwatiki.
23 Mih kɔlə i bɔɔŋ Nyɔ i num mbeeŋ nsaka wuŋ a mih ni ka chu dzə dəkə i Kɔlɛn num kɔm mih nǐ nəŋki i bee mbɛiŋ.
24 Yi kɔkə a buku bwaŋki num bwaŋni i mbɛiŋ si kimbum kimbɛiŋ kaŋaki i numki. Buku yiŋniki nɔmki num nɔmni i mbɛiŋ i dzə bəh ndzɔŋni i mbɛiŋ. Buku kiə a mbɛiŋ num ndzɔŋ i kimbum kimbɛiŋ wə.

2

1 Ayakadəiŋ, mih jiə a mih ni chu fiəni laa kə njikə i mbɛiŋ, wə wi kɔ i ni dzə mbɛiŋ bəh lɔli.
2 Mih ka dza fə a mbɛiŋ wɔkɔki lɔli, a ni chu numki bəndə bɔ kɔ i fə a mih wɔkɔki ndzɔŋni a kɔbi a mbɛiŋ mih fə a mbɛiŋ wɔkɔki lɔli a?
3 Akɔ gia yə yi nǐ fə ka mih nyaka kiŋwakti kə i dzəh yə mih nyaka yɛiŋ. Yi nǐ num yakadəiŋ ka jəbi wə mih dzə i mbɛiŋ, mih ma ni kwati lɔli bidəkɔ num bi dzəki i mbɛiŋ bə̀ mbɛiŋ si kɔ i fə a mih wɔkɔki num ndzɔŋni, kɔm mih kiəki lə na bindzɔŋ kɔm mbɛiŋ bəchi a ndzɔŋni biŋ kɔ ndzɔŋni bimbɛiŋ bəchi.
4 Mbɛiŋ kǐəki a kiŋwakti kə kɔ num mih nǐ nyaka lɔli num i mih wə nalə, shɔm ji mih, num mindəm jikə i dzə́kəh yiŋ chɛiŋ. Mih nǐ ka nyaka yakadəiŋ i fə lɔ a mbɛiŋ wɔ̂kɔki num lɔli. A nǐ kɔ i fə a mbɛiŋ kiə kiŋkɔŋ kiləkəli kə mih kaŋaki i mbɛiŋ.

Bə dalinya mi wə wi gbɔ

5 A kabə num a mi widəkɔ nǐ dzə bəh lɔli, yaka lɔli biwɔ nǐ kɔkə a mih shəŋ. I dzəh yidəkɔ wə yi nǐ kɔ tə i mbɛiŋ bəchi. (Yələ məŋ gia yə mih kɔ i lɔ tsəsi yɛiŋ bɛiŋ nalə).
6 Ŋgəkə wələ mbɛiŋ bəduli nya i mi wiwɔ yaka wi kpɛiŋ yaka.
7 I liə mbɛiŋ kɔlə i dâlinya kiŋgbɔ ki, i fə ka shɔm yi dâki, ka nshɛiŋ yiduli ma wɔ̂ɔ wi wɔɔni.
8 Ayakadəiŋ, mih kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ a mbɛiŋ fə̂ wi kǐə a mbɛiŋ kɔŋki lə wi.
9 Fa kɔ gia yə yi nǐ fə mih ka mih nyaka kiŋwakti kə i mbɛiŋ i məm wɔkɔ mbɛiŋ, a mbɛiŋ wɔkɔki lə i mih i gia yichi wə a.
10 Mbɛiŋ ka dalinya ŋgbɔ wi mi, mih tə ni dalinya. Mih ka dalinya gia, gia kabə num i dalinya, mih dalinya i Klistus nshiŋ kɔm mbɛiŋ.
11 Bukumbɛiŋ fəki yakadəiŋ ka Satan ma ni dza liə yɛiŋ wə i kaŋa ŋga i bukumbɛiŋ bɛiŋ. Bukumbɛiŋ məŋniki kə si wi si wɛli.

Gia yi Nyɔ kɔmyiki bəni i dzə́h dzə́h wə

* **1:21** Yudəkɔ a, “i fiaŋsi” bukumbɛiŋ.

12 A nǐ kɔ jɔbi wə mih nǐ tsə buku i kwili
wi Təwas wə i fuku ntum wi ndzəŋni kəm
Klistus fɛiŋ, Bah wɛli dzaka ki juŋ i mih i
nəm nnəm wi fɛiŋ.
13 Ayakalə, mih na kaŋa shəm yidəli, kəm
mih nǐ ka yɛiŋ dəkə waiŋnih wuŋ Taytus
fɛiŋ i wɔkɔ kəm mbɛiŋ. Ayakadəiŋ, mih ka
bɔni i bɔ a bə bɛsi, ka dzə i Masedɔnia.
14 Ayakalə, kiyɔŋni kɔ i Nyɔ wə wi si tsə
i bukumbɛiŋ nshiŋ i Klistus wə jɔbi wichi,
nya mbɛɛtɛ buku biəli ka bəni bà wi tumdzi
i di bi jum wə. Ayaka wi tsə tɔli i bukumbɛiŋ
wə waŋ ntum wiwɔ kəm Klistus i di bichi
wə ayaka bə kiə wi, tsəŋə yi fwuli ka tsəŋə
yi njiəŋ bə kpa.
15 Buku kɔ aka tsəŋə yi njiəŋ yi Klistus i
Nyɔ, i kintəəŋ ki bəni bà bə bwiliki bɔ bəh
bà bɔ lakyi num lakyini.
16 I bəni bà bɔ kɔ bɔ laka tsəŋə yələ si dzə
num bəh kpi i bɔ. Ayaka i bəni bà bɔ kɔ bɔ
bɔiŋ tsəŋə yələ dzəki num bəh nɔni i bɔ. Si
yi kɔ yaka, akɔ ndə wə wi kɔ wi kpɛiŋ i fə
ŋkaiŋni wi nəm wələ a?
17 Buku kɔkə ka bəni bəduli bà bɔ dzɔ
gia yi Nyɔ yi fiəni chu gia yi shi, i nyaniki
taŋniki taŋnini. Buku kɔ fibuku bəni num bɔ
chiŋni i Klistus wə, fuku gia yi Nyɔ i wi Nyɔ
nshiŋ bəh shəm yi baiŋni ka bəni bà wi faaŋ,
bɔ num i wi nshiŋ.

3

Kimfəkə ki miŋkaiŋ mikpu bəh mimfiaŋ

1 Mih dzakaki yələ lə, yaka yi kɔ a mbɛiŋ
nəŋki a buku chu fiəni chûsi gwu yibuku i
mbɛiŋ chusini a? Ma a buku nəŋki biŋwakti
si bəni bədɔkɔ nəŋki ŋkaiŋni biŋwakti biə bi
nyə i buku wə nabə i mbɛiŋ wə bi chusi bəni
bə buku kɔ bɔ a?
2 Mbɛiŋ mwi kɔ biŋwakti bibuku biə bə
nyaka i shəm yibuku wə ka mi wichi kɔlə i
kiə bəh i fa.
3 Mbɛiŋ chûsiki a mbɛiŋ kɔ biŋwakti bi
Klistus biə buku nyaka. Biŋwakti biələ kɔkə
biə bə nyaka num bə gaali ki kiŋwakti. Bə
nyaka num bə Kiŋ'waka ki Nyɔ kə ki kaŋaki
nɔni. Bə ka nyaka dəkə num i baŋ bitəh wə.
Bə nyaka num i baŋ wə num shóm yi bəni.
4 Gia yələ kɔ yə buku dzakaki buku məŋ
kə i Nyɔ nshiŋ tsə dzəh i Klistus wə.
5 Yi məŋ a buku kpɛiŋ i numki a buku
fə gia yidɔkɔ yə buku kɔ i dza i dzakaki a
yi bukuki i buku wə. A fə Nyɔ na ka buku
kpɛiŋ.
6 Wi fə buku kpɛiŋ i nəmki i gia yi miŋkaiŋ
mimfiaŋ wə. Miŋkaiŋ mələ məŋ mə mɔ
biəliki num bənchi bà bə nǐ nyaka bəh kaŋ.
Akɔ num bi Kiŋ'waka ki Baiŋni. Bənchi bà nǐ
dzəki num bəh kpi. Ayakalə, Kiŋ'waka nya
num nəni i bəni.
7 Dzəh yikpu yə bə nǐ fəki gia yɛiŋ kɔ num
bə nǐ fa bənchi bəwɔ bəh kaŋ i kitəh wə. Jɔbi
wə Muses nǐ dzəki bəh bənchi bələ bəni bə
Islae nǐ kɔkə i chu tsɛiŋ shi bi, kəm baiŋni bi
Nyɔ biə bi nǐ baiŋki i shi bi wə. A kabə num
a dzəh yikpu yə nǐ dzəki num bəh kpi, dzə
kaŋa baiŋni bi Nyɔ, baiŋni biələ num biə bi
nǐ baiŋki laka tsə num lakani,
8 yaka kɔ a baiŋni biwɔ i dzəh yə bə fəki gia
yɛiŋ, a num yi Kiŋ'waka ki Baiŋni ma baiŋni
biwɔ ma ni tsəki baiŋni bidɔkɔ biə tsəni a?
9 A kabə num a dzəh yə bə nǐ fəki gia yɛiŋ
nǐ dzəki num bəh gia yə yi ləkəki lɔ bəni i
ŋgəkə wə, yi nǐ dzəki bəh baiŋni bi Nyɔ, yaka
kɔ a dzəh yə bə fəki gia yɛiŋ yi num dzəh yə
Nyɔ dzɔki bəni yɛiŋ a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ,
bi ma kaŋa baiŋni bi tsə biəmaka tsəni!
10 Ŋkɔŋ biwɔ kɔ a, fiɛŋ fiə fi nǐ dzəki fi kaŋa
baiŋni bi Nyɔ laksi lɔ baiŋni bi kəm baiŋni
bimbum dzə tsə biəmaka.
11 A nǐ kɔ a fiɛŋ fiə fi nǐ laka dzə bəh baiŋni
bi Nyɔ, yaka kɔ a baiŋni bi fiɛŋ fiə fi dzəki i
baaŋ kpamu, bi duki tsəki biəmaka tsəni!

12 Si buku kiə yakadəiŋ məŋni kə yi, buku
bá fuku chu lwa kə.
13 Buku kɔkə ka Muses wə wi nǐ baŋki shi
bi bəh mbuŋ i fə a bəni bə Islae ma tsɛiŋki
baiŋni biwɔ i shi bi wə si bi nyumiki kaaki
tsəki.
14 Ayakalə, bəni bəwɔ kɔ num mfi bibɔ nǐ
baŋ. Na i dzə buku bidaiŋ, bɔ si fa gia i
Kiŋwakti ki Miŋkaiŋ Mikpu mə, jɔbi wə bɔ
wɔkɔ fiɛŋ fidɔkɔ ka numki num fi baŋ mfi
bibɔ. Akɔ a i Klistus wə bə kɔ i dzɔbwili fiɛŋ
fiwɔ fi baŋki.
15 Na i dzə buku bidaiŋ, jɔbi wə bə faki gia
i Kiŋwakti ki Muses mə, fiɛŋ fiwɔ ka numki
fɛiŋ fi baŋ mfi bibɔ.
16 Ayakalə, jɔbi wə mi ka fiəni num i Bah
wə, bə ka dzɔbwili fiɛŋ fiə fi baŋki shi bi.
17 Bah wələ kɔ Kiŋ'waka, na faiŋ Kiŋ'waka
kələ kɔ, yaka bəni ni buku lə i mfa wə.

18 Yi kɔ a bukumbɛiŋ bəchi bà bə kɔ fiɛŋ fidəkɔ chu baŋ kə shi bibukumbɛiŋ kɔ bainŋni bi Bah bainŋ i bukumbɛiŋ wə bi fəki bukumbɛiŋ kwuni tsə a ninshiŋ ninshiŋ, bwəsi num wi. Ŋkwuni wələ fəki Bah wə wi kɔ Kiŋ'waka ki bainŋni.

4

Kiba ki ntum wi ndzəŋni i kəŋə yi nshwaiŋ mə

1 Ayakadəiŋ, si buku kwati nɔm wələ lə num a kwasi Nyɔ nshɛiŋ ka nya i buku, shɔm kɔkə i dəki buku bəh wi.
2 Buku nyɔkɔ jum i gia yə bəni fəki i nyumi wə a num yi kiŋgəmni. Buku nəiŋma dzə́h yi fwəkyini. Buku jiəki kə ntəkə i gia yi Nyɔ wə. Buku si dzaka ŋkɔŋ i daiŋ wə, chusi gwu yibuku i mi wichi i Nyɔ nshiŋ, ka bɔ kɔlə i kwaka kiə bəni bà buku kɔ bɔ.
3 Yi kabə num na a ntum wi ndzəŋni wələ buku fukuki kɔ gia yi nyumini, yaka yi nyumi shəŋ a bəni bà bɔ lakaki num lakani.
4 I bəmaka bəni bà bɔ ka bum dəkə gia yələ, kɔ num Satan wə wi kɔ nyɔ wi mbi wələ baŋ mfi bibɔ bi bá ji. Wi fə lə ka bɔ ma yêiŋki bainŋni bi ntum wi ndzəŋni wə wi kɔ kɔm kiŋkɔkni ki Klistus wə wi kɔ kimbwəsi ki Nyɔ mwi.
5 Mbɛiŋ kǐəki a buku fukuki kə kɔm bə gwu yibuku. Buku fukuki num kɔm Klistus Jisɔs a wi kɔ Bah. Ayaka buku num fibuku a bəni bà bɔ nɔmki i mbɛiŋ kɔm Jisɔs.
6 Nyɔ wə wi nǐ dzaka a,
“Bainŋni bâiŋki i jisi wə”,
a num a Nyɔ wiwɔ wə wi fə a bainŋni bi bainŋki i shóm yibuku mə i bainŋsi buku i fê a buku kǐə kiŋkɔkni ki Nyɔ kə ki kɔ i shi bi Jisɔs Klistus wə.
7 Kiba ki biɛiŋ biələ kɔ i gwu yibuku wə, ayakalə buku num fibuku a kəŋə yi nshwaiŋ. Buku kɔ yakadəiŋ ka yi chusiki a ŋga biələ bi tsəki ŋga bichi i buku wə kɔ bi Nyɔ a num kə bibuku.
8 Bəŋgəkə jikəli buku bimbu bichi, ayakalə bɔ kɔbi i bwiŋyi buku. Buku si dza mfi bibuku laka ayakalə shóm kpi kə buku.
9 Bə si bwaŋ gvu i buku chɛiŋ, ayakalə Nyɔ dali kə buku. Bə si kwu twɛiŋ lə buku ayaka buku gbɔyi i kuku, ayakalə buku kpi kə.
10 Buku si nyani kpi ŋkaiŋni wi kpi yi Jisɔs jɔbi wichi, ka bə kɔlə i bi yêiŋki tə nɔni ki Jisɔs i gwu yibuku wə.
11 Si buku nɔki, yi kɔ a buku shi kɔ a dzaka ki kpi wə jɔbi wichi kɔm Jisɔs, ka nɔni ki Jisɔs kɔlə i chusiki i kiwini kibuku kələ wə.
12 Ayakadəiŋ, buku ka kpiki kpi, ayakalə kpi yibuku yələ dzə num bəh nɔni i mbɛiŋ.
13 Buku jiə shɔm i Nyɔ wə asi mi widəkɔ nǐ jiə si yi kɔ bə nyaka a,
“Mih bum ka mih dzakaki”,
buku tə kɔ buku bum ka buku dzakaki.
14 Buku kiəki lə a, wi wə wi nǐ dzasi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs i kpi wə, bi dzasi lə tə bukumbɛiŋ bà bə kɔ bəh Jisɔs i kpi wə, dzɔ buku bəh mbɛiŋ tə tsə jiə i wi nshiŋ.
15 Gia yələ yichi numki kɔm mbɛiŋ, ka si kiŋkɔŋ ki Nyɔ ni waŋki tsəki i bəni bəduli wə, fə a kiyɔŋni kə bəni nyaki i Nyɔ ni kpɛiŋsiki, kiŋkɔksi kiwɔ tsə i wi.

Biɛiŋ biə bukumbɛiŋ yɛiŋki yi tsəki num tsəni

16 Akɔ gia yə gwu kpiki buku. Na ayaka nyam yibuku yi gwu yələ səkəki tsəki a twɛsi twɛsi, shóm yibuku kwuni fiəni chu yimfiaŋ chɔkɔ bichi.
17 Bəŋgəkə bənchiŋ bələ buku yɛiŋki i jɔbi wi juli wələ wə, kɔ a bɔ kɛiŋsiki buku num i kinsaŋli kindzəŋni kimbum kə buku bi wɔkɔki jɔbi wichi kə mi widəkɔ kɔkə i bi sini.
18 Ayakadəiŋ, buku ka jiə dəkə mfi bibuku i biɛiŋ biə bə yɛiŋki. Buku jiə num i biɛiŋ biə bə yɛiŋki kə bi, kɔm biɛiŋ biə bukumbɛiŋ yɛiŋki lə kɔ biə bi tsəki num tsəni, ayakalə i biə bukumbɛiŋ yɛiŋki kə bi, akɔ biə bi kaŋaki kə kiŋgɔksi.

5

Gwu yimfiaŋ yə bə bi kwatiki i bɛiŋ

1 Bukumbɛiŋ kiəki a bə ka shakyi kintaŋ kə ki kɔ gwu yibukumbɛiŋ yə bukumbɛiŋ nɔki yɛiŋ fa kuku, ma bukumbɛiŋ kaŋaki juŋ yi Nyɔ maka bə maa bəh kaŋ. Yəmaka num juŋ yi bɛiŋ, yi num i bi numki kiŋgɔksi kɔbi.
2 Si bukumbɛiŋ kɔ fa i liə bukumbɛiŋ kwiŋki lə, kɔm bukumbɛiŋ nəŋki na bəh ŋga a bə lôh juŋ yi bɛiŋ yə i bukumbɛiŋ wə ka mbuŋ.

3 A bi numki jəbi wə bə bi ləhki yi i
bukumbɛiŋ wə, ma bukumbɛiŋ bi ma chu
numki bəh gwu yi yəə.
4 Si bukumbɛiŋ kɛiŋki bə nɔ i kintaŋ
kə mə, bəŋgəkə bà bukumbɛiŋ yɛiŋki bɔ
fəki bukumbɛiŋ kwiŋ bəh ŋga. Yi məŋ a
bukumbɛiŋ nəŋki a bə bâayi bəmbuŋ bà
bɔ kɔ i gwu yibukumbɛiŋ wə. Bukumbɛiŋ
nəŋki a bə lôh num bə bɛiŋ i bukumbɛiŋ wə
ka nɔni kə ki bi kaŋaki kə kiŋgɔksi mâə gwu
yə yi kɔ i kpi.
5 Nyɔ kɔ wə wi kɛiŋsi bukumbɛiŋ i kwati
biɛiŋ biələ, wi nya bukumbɛiŋ bəh Kiŋ'waka
ki Baiŋni ka njikəli wi kpaŋ i biɛiŋ bichi biə
wi jiə i bukumbɛiŋ.
6 Ayakadəiŋ, buku ka numki jəbi wichi
kiə gia yələ na məŋni kə. Buku kiəki lə a si
buku nɔki i gwu yələ wə i mbi wələ wə, buku
kɔ na i dzəh yi dəəŋ i Bah wə.
7 Buku fəki gia num kɔm shɔm yə buku jiə
i Nyɔ wə, a num kə kɔm buku yɛiŋki wi.
8 Buku kaŋaki kə məŋni i gia yələ wə, yi
ndzɔŋki lə a buku bee gwu yələ, i tsə numki
buku bəh Bah i kwili wi wə.
9 Yi kɔ a kɔŋ buku numki bəh wi i kwili
wi wə, nabə a buku kɛiŋki fa kuku, yaka kɔ
a gia yə buku tsɛiŋki i yi wə, kɔ i fəki ka wi
wɔkɔki ndzɔŋni.
10 Mbɛiŋ kîəki a bukumbɛiŋ bəchi kaŋaki i
bi nûm i Klistus nshiŋ wi sâka bukumbɛiŋ,
ka mi wimu wimu bi kwati ŋgɔm wi i gia
yə wi nǐ fəki i gwu yələ wə, kɔŋ a numki
yindzɔŋni nabə yichu.

Nəm i fəki ka bəni kɛiŋsiki gia chəŋ bəh Nyɔ

11 Si buku kiəki kɔm gia yə yi kɔ i lwaki
Bah, buku məmsi i fə a bəni nûm i dzəh. Nyɔ
lansiki kiəki lə bindzɔŋ bəni bà buku kɔ bɔ.
Mih kwakaki a mbɛiŋ tə kiəki lə na bindzɔŋ
i shɔ́m yimbɛiŋ mə bəni bà buku kɔ bɔ.
12 Si buku dzakaki lə yi məŋ a buku nəŋki
i chu jum wə i fukuki fiɛŋ fiə buku kɔ fi i
mbɛiŋ. Buku nyaki a dzəh i mbɛiŋ i ghaŋsiki
gwu kɔm buku. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ka ni
kwati gia yə mbɛiŋ kɔ i chukuli bəni bà bɔ
kɔksiki bəni bà bɔ yaksiki gwu i gia yə bɔ
yɛiŋki i bəni wə bəh dzákəh, a kɔbi yə yi kɔ
i shɔ́m yibɔ mə.
13 A kabə num a kifwu kibuku nyaniki kə,
yaka ki nyaniki kə kɔm Nyɔ. A kabə num a
ki nɔmki lə, yaka ki nɔmki kɔm mbɛiŋ.
14 Gia yə yi fəki ka buku tsəki i ninshiŋ
bəh gia yə buku fəki akɔ kiŋkɔŋ ki Klistus
kə wi kaŋaki i bukumbɛiŋ. Buku fəki yaka
kɔm buku lansi bum a mi wimu nǐ kpi i bəni
bəchi bɛiŋ, ka yi bi numki a bəni bəchi kɔ
num bɔ kpi tə.
15 Wi nǐ kpi i bəni bəchi bɛiŋ ka bà
bɔ kɛiŋki bəwɔm, bɔ ma nôki i yibɔ wə.
Ayakalə, ka bà bɔ kɛiŋki bɔ nɔ nɔni bɔ ni nôki
i wə wi nǐ kpi fiəni dza i kpi wə kɔm bɔ.
16 Ayakadəiŋ, i yisi i liə i tsə, buku chu
tsɛiŋki kə mi i dzəh yi mi wiwɔm wə. Na
yaka yi kabə num a buku nǐ num tsɛiŋ
Klistus i dzəh yi mi wiwɔm wə, i liə buku
chu tsɛiŋki kə wi i dzəh yiwɔ wə yaka.
17 Gia yə yi kɔ, kɔ a mi wə wi chiŋni bəh
Klistus, wi si num lɔ mi wimfiaŋ. Gia yikpu
yichi tsə lɔ, yimfiaŋ dzə.
18 Yələ lə yichi kɔ mfə wi Nyɔ wə wi fiəni
dzɔ bukumbɛiŋ i wi wə asi wi nǐ kɛiŋsi gia
bukumbɛiŋ bɔ tsə dzəh i Klistus wə. Ayaka
wi nya buku bəh nɔm i fâki ka bəni kɛiŋsiki
gia bəh Nyɔ.
19 Yi kɔ a, akɔ i Klistus wə Nyɔ nǐ kɛiŋsiki
gia bəh bəni i mbi wələ wə ka bɔ fiəni chu
bəh wi. Ayaka wi chu ŋgwuŋ kə kpaŋ i chu
bibɔ wə. Asi wi nǐ fə yakadəiŋ ka nya ntum
wi wi kɛiŋsini gia i buku kaŋ, a buku fûkuki
i bəni.
20 Bə buku lə fa i di bi Klistus wə, ayaka
Nyɔ tsə i buku wə tsa bəni. Ayaka buku
kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ i yɛli wi Klistus wə a
mbɛiŋ fiəni kêiŋsiki gia yimbɛiŋ bəh Nyɔ.
21 Akɔ kɔm bukumbɛiŋ wi Nyɔ nǐ fə Klis-
tus wə wi nǐ kiəki kə chu, i num chu, ka
bukumbɛiŋ bi dzə num chəŋ i Nyɔ nshiŋ
kɔm wi.

6

Bəŋgəkə bà Bəəl waiŋ ntum wi Jisəs Klistus nǐ yɛiŋ

1 Si buku chiŋniki nɔmki bəh Nyɔ, buku bá
kwuŋ tə kaŋ i mbɛiŋ a kiə mbɛiŋ ki dzô kə
shɔm yindzɔŋni yə Nyɔ chusiki i mbɛiŋ a yi
fiəni chu gia yi kiləlɔ.
2 Nyɔ nǐ kɔ wi dzaka a,
“Jəbi wə, jəbi wiwɔ mwi nǐ dzə kpɛiŋ, mih
nya ntuni i wɔ.
Chəkɔ bi bwilini nǐ dzə kpɛiŋ mih gamti
wɔ.”

Mbɛiŋ wôkəli, i liə kɔ jəbi wi ndzɔŋni, wələ
num chəkɔ bi mbwili.
3 Buku fəki kə gia yə yi kɔ i kəŋki dzəh yi
mi widəkɔ. Buku fəki yakadəiŋ ka bɔ bi ma
yɛiŋ ŋgbɔ widəkɔ i nəm wibuku wə.
4 Ayakalə, buku chusi gwu yibuku i dzéh
yichi wə a buku kɔ bəni bə nəm bə Nyɔ.
Buku chusi i dzəh yə buku kaŋaki shəm yɛiŋ
nalə i bəŋgəkə bəchi bà buku yɛiŋki, bəh i
jəbi wə gia ləkəki bəh jəbi wə dzəh lansi
məŋ.
5 Bəni si twɛiŋ lə buku, dza jəbi widəkɔ
jiə buku i juŋ yi nsəŋ mə, bəni dza dzə nəŋ
buku bəh ndani. Buku si chəkɔ gwu i nəm
wə, buku dza nchəkɔ nɔ bəh ntsəŋə, i jəbi
widəkɔ wə buku kpi dzɔŋ.
6 Buku chusiki tə a buku kɔ bəni bə nəm
bə Nyɔ i dzəh yibuku yi nəni yə yi baiŋki
bəh si buku kiəki gia kɔm Nyɔ, bəh si
buku kaŋaki shəm, bəh si buku kaŋaki shóm
yindzɔŋni i bəni wə. Buku nɔki biəli asi
Kiŋ'waka ki Baiŋni chusiki, buku kɔŋ bəni
bəh kiŋkɔŋ ki ŋkɔŋ.
7 Buku si dzaka shəŋ a ndzaka wi ŋkɔŋ,
fə gia i ŋga bi Nyɔ wə. Buku si kaŋa nəni ki
chəŋ ki num ka biɛiŋ bi jum i tsɛiŋ yiləkəli
wə bəh i tsɛiŋ yi kimiəkə wə.
8 Buku si chusi lə bəni bà buku kɔ,
kɔŋ bəni kɔksiki buku kɔŋ bɔ ma kɔksiki,
kɔŋ bɔ dzakaki gia yichu kɔm buku nabə
yindzɔŋni. Bəni si dzɔ buku a buku kɔ bəni
bəntəkə, ayakalə buku num bəni bə ŋkɔŋ.
9 Bəni si dza num ka bɔ kiəki kə buku,
ayakalə bəni kiəki lə buku na bindzɔŋ.
Buku si dza yɛiŋ a buku kɔ biɛiŋ bi kpili,
ayakalə mbɛiŋ yɛiŋ buku kɛiŋ bəwɔm. Bəni
si dza nya ŋgəkə i buku, ayakalə bɔ wɔɔ kə
buku.
10 Buku kɔ aka bəni bà bɔ kɔ i nshɛiŋ wə,
ayakalə buku laŋ jəbi wichi, num aka bəni
bə kifuu, ayakalə buku fə bəni bəduli num
bəni bə kpɔ. Buku si num aka buku kaŋaki
kə na fiɛŋ fidəkɔ, ayakalə buku kaŋa biɛiŋ
bichi.
11 Bəni bə Kəlɛn, buku dzaka lɔ i mbɛiŋ, na
nyumi gia yidəkɔ. Buku wɛli shóm yibuku
yasi yi i mbɛiŋ.
12 A ka baŋ dəkə buku shóm yibuku i
mbɛiŋ. A baŋ mbɛiŋ shóm yimbɛiŋ i buku.
13 Mih dzakaki i mbɛiŋ ka bwa bəŋ a,
mbɛiŋ fə̂ a liŋ asi buku si fə i mbɛiŋ, wə̂li
tə shóm yimbɛiŋ i buku, asi buku wɛliki i
mbɛiŋ.

Kiə mi wi bumni ki chîŋni kə bəh mi wə wi kəkə mi wi bumni

14 Kiə mbɛiŋ ki chîŋni kə bəh bəni bà bɔ ka
bum dəkə. Yi kɔ a gia yi chəŋ bəh yichu kɔ
nyani dəiŋ i numki fiɛŋ fimu a? Baiŋni bəh
jisi kɔ dəiŋ i kaŋaki kichiŋni a?
15 Yi kɔ a Klistus bəh Bɛlial* kɔ dəiŋ i
numki dzaka kimu a? Fiɛŋ fiə fi kɔ chiŋni
mi wi bumni bəh wə wi ka bum dəkə kɔ na
nə?
16 Juŋ yi mfə gia yi Nyɔ yi kɔ kaŋaki nə i fə
bəh mimɔsɔ mi mbi wələ a? Mbɛiŋ kiəki a
bukumbɛiŋ kɔ juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ yə yi
kaŋaki nəni. Yələ lə num asi Nyɔ nî dzaka a,
“Mih ni nɔki i bɔ wə,
nyani i bɔ kintəəŋ.
Mih kɔ Nyɔ wibɔ,
bɔ num bəni mbəŋ.”
17 Ayakadəiŋ, Bah dzakaki a,
“Mbɛiŋ bûku i bɔ kintəəŋ, mbɛiŋ nûmki chi
chi i bɔ wə.
Kiə mbɛiŋ ki kôm kə fiɛŋ fi kinyɛŋ,
ayaka mih nî ka dzɔ mbɛiŋ.
18 Mih ni numki Ba wimbɛiŋ,
mbɛiŋ num bwa mbəŋ bənyuku bəh
bəkaŋa.
Yələ gia dzaka Bah wə wi kaŋaki Ŋga Bichi.”

7

1 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shəm, si Nyɔ kɔ wi
nya biŋkaka biələ i bukumbɛiŋ lə,
bukumbɛiŋ wôkɔ bwî̂li biɛiŋ bichi biə bi
bəkəliki gwu yibukumbɛiŋ bəh kiŋ'waka
kibukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ bâiŋki i tsâ bûku
asi bukumbɛiŋ nɔki i nlwa wi Nyɔ wə.

Bəəl wəkɔ ndzɔŋni a bəni bə Kəlɛn kwuni shóm yibə

2 Mbɛiŋ wə̂li shóm yimbɛiŋ i buku. Buku
ka fə dəkə gia yichu yidəkɔ i mi widəkɔ.
Buku ka sɛiŋsi dəkə fiɛŋ fi mi widəkɔ, na i
dzi fiɛŋ fi mi widəkɔ.
3 Mih dzakaki kə lə a mih jiəki mbɛiŋ i
ŋgəkə wə. Mih si dzaka lɔ i mbɛiŋ a mbɛiŋ
kɔ shəm yibuku, kɔŋ a numki i kpi nabə i

* **6:15** Yɛli wələ a Bɛlial kɔ yɛli wi Satan widəkɔ.

baaŋ wiwɔm, bukumbɛiŋ ni baaŋ a chiŋni wə.
4 Mih jiə shɔm yiŋ i mbɛiŋ nalə. Mih kaŋaki lə kiŋghaŋsi ki gwu kimbum kɔm mbɛiŋ. Shɔm yiŋ dəki lə nalə kɔm mbɛiŋ. I kintəəŋ ki bəŋgəkə bəchi bà buku yɛiŋki mih wɔkɔki num a ndzɔŋni.

5 Na si buku nǐ liə i kwili wi Masedɔnia wə, buku nǐ ka waka. Buku nǐ kwatiki bəŋgəkə bimbu bichi. Bəni nǐ nəŋki lə buku bəh dzaka, buku kaŋa nlwa i shɔ́m yibuku wə.
6 Ayakalə, Nyɔ wə wi dəsiki shɔm yi bəni bà bɔ kɔ i nshɛiŋ wə dəsi shɔ́m yibuku bəh ndzə wə Taytus nǐ dzə.
7 A nǐ kɔkə a ndzə wi shəŋ wə wi nǐ dəsi shɔ́m yibuku. A nǐ kɔ tə dzəh yə mbɛiŋ nǐ dəsi tə shɔm yi yɛiŋ. Wi nǐ fuku i buku a mbɛiŋ nəŋki lə nalə i yɛiŋ mih, bəh si mbɛiŋ kɔ bəh nshɛiŋ i mbɛiŋ wə i gia yə yi nǐ num, bəh si mbɛiŋ kaŋaki kiŋkɔŋ i mih. Si mih wɔkɔ yakadəiŋ, mih bá wɔkɔ ndzɔŋni nalə.
8 A kabə num na a kiŋwakti kə mih nǐ nyaka i mbɛiŋ nǐ fə a mbɛiŋ numki nshɛiŋ nshɛiŋ, yaka yi nyaki kə mih bəh ŋgəkə. Ayakalə, yi nǐ nya mih bəh ŋgəkə, kɔm mih yɛiŋki a kiŋwakti kiŋ kə nǐ fə mbɛiŋ bá num nshɛiŋ nshɛiŋ. Ayakalə, mbɛiŋ nǐ kɔ a nshɛiŋ nshɛiŋ a i jɔbi wi juli wə.
9 Mih ka wɔkɔki ndzɔŋni i liə, a num kə kɔm mbɛiŋ nǐ kɔ bəh nshɛiŋ. Akɔ kɔm nshɛiŋ yələ nǐ fə mbɛiŋ kwuni shɔ́m yimbɛiŋ. Mbɛiŋ nǐ kaŋaki nshɛiŋ a num i dzəh yə Nyɔ nəŋki. Ayakadəiŋ, buku nǐ ka fə dəkə gia yichu yidɔkɔ i mbɛiŋ.
10 Mi kabə kaŋaki nshɛiŋ i dzəh yə Nyɔ nəŋki, ma yi ni fə wi kwuni shɔm yi. Ayaka yələ ni dzə num bəh mbɔiŋ i wi, yi ni dzə kə bəh gia yə wi ni dəki gwu yɛiŋ. Ayakalə, mi kabə kaŋaki nshɛiŋ a num i dzəh yi bəni bə mbi wə, ma yi ni dzə num bəh kpi i wi.
11 Mbɛiŋ yêiŋ gia yə nshɛiŋ yə a num yə Nyɔ nəŋki dzə bəh yi i mbɛiŋ. Mbɛiŋ yêiŋ si mbɛiŋ dzɔ gia bəh shɔm yi shilini. Mbɛiŋ yêiŋ tə si mbɛiŋ fə gia yichi i chusi a mbɛiŋ kaŋaki kə kaŋ i gia yichu wə. Mbɛiŋ yêiŋ si gia yiwɔ lɔ mbɛiŋ. Mbɛiŋ yêiŋ nlwa wə mbɛiŋ kaŋa. Mbɛiŋ yêiŋ shɔ́m yimbum yə mbɛiŋ kaŋaki i yêiŋ i mih wə. Mbɛiŋ yêiŋ shɔ́m yə mbɛiŋ kaŋaki i fə gia yi chəŋ. Mbɛiŋ yêiŋ tə ŋkaiŋni wi ŋgəkə wə mbɛiŋ nǐ nyaki i mi wə wi nǐ ŋgbɔ. I gia yichi wə mbɛiŋ chusi a mbɛiŋ kaŋaki kə kaŋ i gia yiwɔ wə nalə.
12 Ayakadəiŋ, namana yaka si mih nǐ nyaka kiŋwakti kə i mbɛiŋ yi məŋ a mih nǐ nyaka kɔm wə wi nǐ fə i fikpəŋ, nabə wə bə nǐ fə fikpəŋ i wi. Mih nǐ nyaka ka mbɛiŋ kɔ i chûsi gwu yimbɛiŋ i Nyɔ nshiŋ a mbɛiŋ nya gwu yimbɛiŋ i buku.
13 Ayakadəiŋ, yələ fə shɔm yibuku bá də.

I kpɛiŋsi i shɔm yi dəli yiwɔ wə, buku chu wɔkɔ ndzɔŋni nalə kɔm kinsaŋli kə Taytus wɔkɔki kɔm mbɛiŋ bəchi fə shɔm yi bá də.
14 Na si mih nǐ ghaŋsiki gwu kɔm mbɛiŋ i Taytus, mbɛiŋ nǐ ka ŋgəmsi dəkə mih. Kiŋghaŋsi ki gwu kə buku nǐ shiki ghaŋsiki kɔm mbɛiŋ i Taytus ki chusi a, akɔ kiŋkɔŋ. Yi num a liŋ si gia yichi yə buku nǐ shiki dzakaki i mbɛiŋ kɔ tə ŋkɔŋ.
15 Wi Taytus si yiŋti asi mbɛiŋ bəchi nǐ wɔkɔki i wi, bəh si mbɛiŋ nǐ dzɔ wi bəh nlwa nəŋni, wi ni chu kɔŋ lə mbɛiŋ tsə kaasi.
16 Mih tə wɔkɔki lə ndzɔŋni kɔm mih jiə mfi mbiŋ i mbɛiŋ, tsə kaasi.

8

Ntəfi si bəni bə bumni kɔ i nyâki kinya i bəni bədəkɔ

1 Bwa bə nih bəbuku, buku nəŋki a mbɛiŋ kǐə gia yə ŋgamti wi Nyɔ fə i bijuŋni bi bəni bə bumni bà bɔ kɔ i kimbu ki Masedɔnia.
2 Bəŋgəkə bələkəli məmsi lɔ bɔ na bəh ŋga. Ayakalə, kinsaŋli kimbum kə bɔ kaŋaki fə bɔ wɛli kaŋ yibɔ yichi i bəni bədɔkɔ nalə, na si bɔ kɔ i kifuu kiləkəli kintəəŋ.
3 Gia yə mih kɔ i dzaka kɔ a, a nǐ kwaka bɔ a bɔ nyâ kinya asi ŋga bibɔ kɔ. Jɔbi wə bɔ nǐ nəŋki i nya bɔ nya bi dutsə si bɔ nǐ kɔ i nya.
4 Bɔ ni tsa i buku bəh shɔm yibɔ yichi a buku nyâ bɔ bəh dzəh i jiə kaŋ i nɔm wələ i tɔbi bəni bà akɔ bə Nyɔ.
5 Bɔ nǐ fə gia i dzəh yə buku nǐ kwakaki kə a bɔ kɔlə i fə. Bɔ nǐ yisi nya num gwu yibɔ i Bah, ka nya tə i buku si Nyɔ nəŋki.
6 Ayakadəiŋ, buku ka tsa Taytus asi wi nǐ yisi nɔm wələ i mbɛiŋ kintəəŋ, a wi tsâki a ninshiŋ i gâmti mbɛiŋ i kaasi nɔm wi ŋgamti wələ.
7 Si mbɛiŋ tɔksiki kiəki i fə gia yichi na bindzɔŋ, gia yə yi kɔ i kimbu ki bumni wə, yə yi kɔ i kimbu ki dzakani wə, yə yi kɔ i

kimbu ki mfi wə, yə yi kɔ i kimbu kiŋkɔŋ i fə gia, bəh yə i kimbu kiŋkɔŋ kimbɛiŋ i buku, buku bə́ nəŋ a mbɛiŋ lansi kiə tə i wɛli kaŋ yimbɛiŋ nalə i nɔm wi ŋgamti wələ.

8 Mih dzakaki kə yələ nya num nchi. Mih məmki i yɛiŋ tə a kiŋkɔŋ kimbɛiŋ kɔ tə ki ŋkɔŋ i sini bəh kiŋkɔŋ kə bəni bədɔkɔ kaŋaki i fəki gia yidɔkɔ yɛiŋ.

9 Mbɛiŋ si kiə lɔ shɔm yindzɔŋni yə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus nǐ kaŋaki. Na yaka si wi nǐ kɔ mi wimbum yi dza num a wi fiəni chu mi wi kifuu kɔm mbɛiŋ, ka kifuu ki fə mbɛiŋ fiəni chu bəni bəmbum.

10 I gia yələ wə kɔm kinya mih nəŋki i nya wuŋ ntəfi. Yi kɔ chəŋ a, akɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ nǐ yisi i jia yi tsəni wə i fə gia yidɔkɔ, a kɔbi shəŋ a fəki gia, mbɛiŋ tə kɔ bəni bə ninshiŋ i yisi kaŋa kiŋkɔŋ i fə gia yidɔkɔ.

11 Mbɛiŋ tsə̂ki a bəh yi i ninshiŋ mbɛiŋ kaasi nɔm wiwɔ, ka jɔbi wə mbɛiŋ bi ka kaasi biəli fiɛŋ fiə mbɛiŋ kaŋaki, yi bi ka nyani gvu wimu bəh kiŋkɔŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i fə gia yidɔkɔ.

12 Mbɛiŋ kî̀əki a mi kabə kaŋa kiŋkɔŋ i nya, ma Nyɔ ni dzɔ kinya kiwɔ biəli fiɛŋ fiə wəmaka si kaŋaki i nya, wi biəli kə biɛiŋ biə mi kaŋaki kə.

13 Mih dzakaki kə yələ a jɔbi wə mbɛiŋ nyaki i gamti bəni bədɔkɔ mbɛiŋ kpi lɔ kpini. Akɔ gia i fə bimbu bichi numki a liŋ.

14 Si mbɛiŋ kaŋaki biɛiŋ i liə bi shuku i kuku, ayaka bəni bədɔkɔ dzaa, mbɛiŋ kɔlə i gâmti bɔ. Ka jɔbi wə bɔ ni kwati tə bi dutsə, mbɛiŋ dzaa, bɔ ni gamti mbɛiŋ. Ayakadəiŋ, bimbu biwɔ bichi ni num liŋ.

15 Yi kɔ asi bə nyaka a,
“Mi wə wi nǐ junni bi dutsə,
nǐ ka kwati dəkə bi dutsəsi.
Ayaka mi wə wi junni twɛsi,
nǐ ka kwati dəkə bi sɛnitsə.”

Bɔɔl faaŋ Taytus i Kɔlɛn

16 Mih nyaki kiyɔŋni i Nyɔ wə wi jiə kiŋkɔŋ kimbɛiŋ i shɔm yi Taytus wə yi num a liŋ ka yə mih kaŋaki i mbɛiŋ.

17 Wi ka bum dəkə i dzə i mbɛiŋ kɔm alə a buku tsa wi. Wi dzəki i mbɛiŋ i kiŋkwaka ki wə, asi wi nǐ kɔ wi si kaŋa lɔ kiŋkɔŋ nalə i mbɛiŋ.

18 Buku faaŋki wi bəh waiŋnih wibuku wə bə kiəki wi nalə i kintəəŋ ki bijuŋni bi bəni bə bumni bichi kɔm ntum wi ndzɔŋni wə wi nyaniki fukuki.

19 A kɔbi a yəmaka shəŋ kɔm wi. Wi kɔ tə mi wə bijuŋni bi bəni bə bumni kɔ bə babwili a wi nyaniki buku bɔ si buku nyaniki fəki nɔm kɔm ŋgamti wələ. Nɔm wələ kɔ i fə a bəni nyaki kiŋkɔksi i Bah mwi, bəh i chusi a buku kaŋaki lə shɔm i gamti bəni bədɔkɔ.

20 Buku kɔŋki kə a gia yidɔkɔ numki yə mi widɔkɔ dzakaki kɔm buku kɔm kinya kimbum kələ buku nɔmki yɛiŋ lə.

21 Buku məmsi na bindzɔŋ i fə num gia yə yi kɔ chəŋ a kɔbi a i Bah nshiŋ shəŋ. Buku məmsiki i fə yi chəŋ tə i bəni nshiŋ.

22 Buku faaŋki tə waiŋnih wibuku widɔkɔ bəh bɔ, num buku məmsi lɔ wi kiŋkani kiduli i dzə́h yiduli wə, ka yɛiŋ a wi kaŋaki lə shɔm i fəki gia. I liə wi kaŋaki lə kiŋkɔŋ nalə i mbɛiŋ, kɔm wi jiə shɔm i mbɛiŋ wə nalə.

23 Mi ka Taytus kɔ mi wə buku wi nyaniki gvu wimu wi chu num tə mi wə buku wi nɔmki fiɛŋ fimu, i gamtiki mbɛiŋ. I kimbu ki bwa bə nih bəbuku bədɔkɔ bələ, bɔ kɔ bəni bə ntum bə bijuŋni bi bəni bə bumni ayaka bɔ fə̂ ka kiŋkɔkni tsəki i Klistus wə.

24 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ chûsi kiŋkɔŋ kimbɛiŋ i bɔ, ka bijuŋni bi bəni bə bumni yêiŋ a ŋghaŋsi wi gwu wə buku nǐ ghaŋsiki kɔm mbɛiŋ kɔ chəŋ.

9

Nyɔ kɔŋki lə mi wə wi nyaki kinya ki bəh kinsaŋli

1 Yi si chu kɔkə i mih i nyâka i mbɛiŋ kɔm nɔm wələ i təbiki bəni bà akɔ bə Nyɔ i Judea.

2 Mih kiəki lə a mbɛiŋ kaŋaki lə kiŋkɔŋ i təbi bɔ. Ayaka akɔ gia yiwɔ yə mih ghaŋsiki gwu i bəni bə Masedɔnia kɔm mbɛiŋ, dzaka a mbɛiŋ i kimbu ki Akɛya wə nǐ kɔ num mbɛiŋ nǐ kɛiŋsi lɔ i təbi bɔ a kɛiŋ na i jia yi tsəni wə. Kiŋkɔŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i nyaki ki fə̂ tə shə́m yi bəni bəduli i bɔ kintəəŋ dza bɛiŋ i nya wə.

3 Ayakalə, mih faaŋki bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bələ i mbɛiŋ ka kiŋghaŋsi ki gwu kə buku kaŋaki kɔm mbɛiŋ i gia yələ wə ma ni numki gia yi kilɔlɔ. Mih faaŋki bɔ i mbɛiŋ ka mbɛiŋ numki num mbɛiŋ kɛiŋsi gwu asi mih nǐ dzaka a mbɛiŋ num.

4 Asi mɔŋ yaka, yi dzə num a mih bəh
bəni bə Masedɔnia bədɔkɔ ka nyə i dzə
yɛiŋ mbɛiŋ maka mbɛiŋ kɛiŋsi gwu, ma
kiŋgəmni kiwɔ ni num dəiŋ i buku wə, i
kighə i mbɛiŋ bà buku jiəki fwu i mbɛiŋ a?
5 Akɔ gia yə yi fə a mih kwaka a yi ndzɔŋki
lə a mih tsa bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bələ a
bɔ dzâ i ninshiŋ i dzâ kêiŋsi kinya kələ jɔbi
kɛiŋ wə mbɛiŋ nǐ kaka i nya. Ayakadəiŋ,
kinya kiwɔ ni numki num mbɛiŋ kɛiŋsi lɔ
a, akɔ kinya kə mbɛiŋ nyaki bəh kiŋkɔŋ
kimbɛiŋ, a kɔbi a bə chiniki mbɛiŋ chinini.
6 Mbɛiŋ kwâka gia yələ, mi wə wi gbɛli
twɛsi, wi bi kɔh a twɛsi, mi wə wi gbɛli
biduli, bi kɔh tə biduli.
7 Mi wimu wimu i mbɛiŋ wə kaŋaki i nyâ
si wi kɔ wi kwaka i shɔm yi wə. Mi ma nyâki
wi gûku gwu nabə nyaki ka bə chiniki wi
chiŋni. Mbɛiŋ kǐəki a Nyɔ kɔŋki mi wə wi
nyaki bəh kinsaŋli.
8 Nyɔ kɔlə i duksi mbɛiŋ bəh biɛiŋ bichi i
fâ a bi duki, ka mbɛiŋ ni kwatiki biɛiŋ bichi
jɔbi wichi bi kpɛiŋ i mbɛiŋ bəchi, ka mbɛiŋ
fəki bənɔm bə ndzɔŋni bəchi yɛiŋ.
9 Yi kɔ asi bə nyaka a,
“Wi shuku kinya shukuni i bəni bə kifuu,
mfə wi wi chəŋ bi baaŋ a numki jɔbi wichi.”
10 Nyɔ wə wi nyaki ŋgɔkɔ i mi wi khə
bəh biɛiŋ bidzini bɔ dzi, wi ni nya tə wi
chu kpɛiŋsi bəŋgɔkɔ bə biɛiŋ bimbɛiŋ, wi
ni fə nɔni kimbɛiŋ ki chəŋ ni dzə bəh ŋkɔh
widuli.
11 Nyɔ ni fə tə ma mbɛiŋ numki bəni
bəmbum i dzɔ́h yichi wə, i fə a mbɛiŋ wɛli
kaŋ yimbɛiŋ i bəni ka bəni ni nyaki kiyɔŋni
i Nyɔ jɔbi wə bɔ ni kwati kinya kələ i kaŋ
yibuku wə.
12 Nɔm wimbɛiŋ wi ndzɔŋni wələ mbɛiŋ
nɔmki, lə dzəki kə a bəh gia yə bəni bà bɔ kɔ
bə Nyɔ nəŋki shəŋ, wi fəki tə bəni ka nyaki
kiyɔŋni i Nyɔ i dzɔ́h yiduli wə.
13 Nɔm wələ ni chusi lə bəni bà mbɛiŋ kɔ
bɔ, ayaka bəni ni kɔksiki Nyɔ tum bikum bi
i ŋ'wɔkɔ wə mbɛiŋ wɔkɔki ntum wi ndzɔŋni
wələ kɔm Klistus wə mbɛiŋ təbiki wi. Bɔ
num i bi tum tə bikum bi Nyɔ asi mbɛiŋ wɛli
kaŋ i bɔ bəh i bəni bədɔkɔ wə bəchi.
14 Bɔ ni tsaki i mbɛiŋ, shɔ́m yibɔ num i
mbɛiŋ wə nalə kɔm ŋgamti wi Nyɔ wə wi kɔ
i mbɛiŋ wə du ka tsəki tsəni.
15 Bukumbɛiŋ nyâki kiyɔŋni i Nyɔ i kinya
ki kimbum kə wi kɔ wi nya mi kɔbi i fuku.

10

A saiŋbwili Nyɔ Bəəl a wi nûm waiŋ wi ntum wi Jisɔs Klistus

1 Mih Bəəl mwi, kwuŋki kaŋ i mbɛiŋ i
kimbɔni wə bəh i dzəh yi bɔnini i Klistus wə.
Akɔ mih wə bə dzakaki a jɔbi wə mih kɔ i
dzəh yi dəəŋ mih ka dzakaki gia mih bwaŋ
i mbɛiŋ, jɔbi wə mih dzə i mbɛiŋ nshiŋ, mih
ka bəniki.
2 Mih tsaki mbɛiŋ tsani a jɔbi wə mih
ni dzə, kiə mbɛiŋ ma ni fâ a mih ləki bəh
mbɛiŋ, si mih kɔ i ləki bəh bəni bà bɔ
kwakaki a bɔ fəki gia biəli num kiŋkwaka ki
bəni bə mbi wələ.
3 Akɔ ŋkɔŋ a buku nɔki i mbi wələ wə,
ayakalə buku jwɔki kə jum yibuku si bəni
bə mbi wələ jwɔki.
4 Biɛiŋ biə buku jwɔki jum yibuku yɛiŋ
a kɔkə bi mbi wələ. Biɛiŋ biə buku jwɔki
jum yɛiŋ bi kaŋa ŋga bi nyə dzə i Nyɔ wə, i
bwiŋyiki di kiləkəli yɛiŋ.
5 Buku si dzɔ biɛiŋ bi jum biələ bwiŋyi
bəŋgukuli bà bəni ŋgukuliki yɛiŋ, shisi na
kinaiŋ kiŋghaŋsi ki gwu kə ki baŋki bəni i
kiə Nyɔ, tum dzi biŋkwaka bi bəni fə bi wɔkɔ
num i Klistus.
6 Jɔbi wə mbɛiŋ chusi a mbɛiŋ si wɔkɔ lɔ i
Klistus bəh shɔ́m yimbɛiŋ yichi, i jɔbi wiwɔ
wə buku ka ni nya ŋgəkə i mi wichi wə wi
kɛiŋki wi ləkə bəh fwu i Klistus.
7 Mbɛiŋ tsêiŋ gia yə yi kɔ i mbɛiŋ nshiŋ!
Mi ka kiəki na ŋkɔŋ a ŋgaiŋ kɔ mi wi Klistus,
wi kǐəki a si wi kɔ mi wi Klistus, kɔ ayaka tə
si buku kɔ.
8 Mih ka lansi dza kabə ghaŋsi gwu twɛsi
kɔm ŋga biə buku kaŋaki a num biə Bah nya,
mih ma ni numki bəh kiŋgəmni. Ŋga biələ
kɔ i maa mbɛiŋ maani bəh bi a kɔbi i shakyi
mbɛiŋ shakyini.
9 Mih nəŋki kə a, yi chûsiki ka mih gum-
siki mbɛiŋ bəh biŋwakti mbiŋ.
10 Mih dzakaki yələ kɔm bəni bədɔkɔ dza-
kaki kɔm mih a, “Wi si nyaka biŋwakti bi
ləkə bi lɔ, ayakalə jɔbi wə wi dzə i bəni nshiŋ
wi ka bəniki, ayaka ndzaka wi si kpɛiŋni
kə.”

11 Bəmaka bəni kǐəki a gia yə buku dza-
kaki i biŋwakti wə jəbi wə buku kəkə fɛiŋ,
akə a yi buku ni fə i jəbi wə buku dzə.
12 Buku si sini kə bəh i fəkəniki gwu
yibuku bəh bəni bədəkə bà bɔ dzakaki bəh
dzaka kibɔ fiɛŋ fiə bɔ kɔ fi. Asi bɔ si sini gwu
yibɔ a bɔ bɔ chu fəkəni gwu yibɔ a bɔ bɔ yi
chusiki a bɔ kiəki kə gia yidəkɔ.
13 Yi Buku kɔ buku ghaŋsiki kə gwu i daŋ
ji. Buku ghaŋsiki gəksiki i ji biə Nyɔ nya i
buku kaŋ i nəm i dzə buku na i mbɛiŋ wə.
14 Buku si daŋ kə num ji si buku dzəki
bukuki i mbɛiŋ wə. Buku nǐ kɔ bəni bə
ninshiŋ bà bɔ nǐ nyani bəh ntum wi ndzəŋni
kəm Klistus i dzə buku i mbɛiŋ wə.
15 Buku ghaŋsiki kə gwu tsə ji, yi num a
buku ghaŋsiki kə i nəm wə a fə bəni bədəkɔ.
Ayakalə, gia yə buku tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ
kiə si bumni bimbɛiŋ kɔki tsəki a ninshiŋ,
kɔ a liŋ si kimbu kibuku ki nəm i mbɛiŋ
kintəəŋ ni kɔɔki tsəki tə i ninshiŋ bindzəŋ.
16 Ayakadəiŋ, buku ka ni daŋsi tsə di
bimbɛiŋ tsəni i fukuki tsəki ntum wi
ndzəŋni tsə i bimbu bidəkɔ wə, yi chu num
kə a buku ghaŋsiki gwu i bənəm bà bə nəm i
di bi mi widəkɔ wə.
17 Yi kɔ num asi bə nyaka a,
“Jəbi wə mi chəkəki kijum,
wi chôkəki num i gia yə a fə Bah yi.”
18 A kəkə mi wə wi chusiki gwu yi a ŋgaiŋ
kɔ mi wi chəŋ wi kɔ mi wi chəŋ i Bah nshiŋ.
Akɔ num mi wə Bah yɛiŋki a wi kɔ chəŋ i wi
nshiŋ.

11

Bɔɔl bəh bəni bà bɔ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bwa bə ntum bə Jisɔs

1 Mih tsaki a mbɛiŋ bêe mih ma mih
dzaka ndzaka wi kiyuŋ lə twɛsi. Mntee
mbɛiŋ bêe!
2 Mih kaŋaki lə dzákəh yi bukuni yi Nyɔ
bəh mbɛiŋ. Mbɛiŋ kɔ i mih ka shu wi
waiŋkpaŋni wə wi kɛiŋki ayaka, wə mih kɔ
mih kaka i nya wi i minyuku wimu wə wi
kɔ Klistus.
3 Ayakalə, mih lwaki a liŋ asi juŋŋ nǐ wɛli
fwəkyi Iff, bə bi bəŋ shakyiki lə mfi bimbɛiŋ
i bee dzəh yə yi kɔ yi ŋkəŋ num tə yi baiŋni
yə mbɛiŋ biəliki Klistus yɛiŋ.
4 Mih dzakaki lə kɔm mbɛiŋ dzɔki a gia
yichi dzɔni. Mi ka dza dzə kabə fukuki kɔm
Jisɔs widəkɔ chi a kɔbi wə buku nǐ fukuki i
mbɛiŋ, nabə i kiŋ'waka kidəkɔ chi a kɔbi kə
mbɛiŋ nǐ dzɔ i Nyɔ, nabə ntum wi ndzɔŋni
widəkɔ chi a kɔbi wə mbɛiŋ nǐ dzɔ i buku,
yaka mbɛiŋ ni dzɔki a dzɔni.
5 Mih kwakaki kə a bəni bà mbɛiŋ bɔɔŋki
a bɔ kɔ bəkətu bə bwa bə ntum bə Jisɔs a bɔ
tsəki lə mih.
6 Yi kabə num na a mih kiə kə ndzaka
wə bəh lani num lanini, yəmaka məŋ a mih
kiəki kə gia yidəkɔ kɔm Nyɔ. Yələ kɔ gia num
buku nǐ chusi lɔ yi i mbɛiŋ i dzáh yichi wə
bəh i gia yichi wə.
7 Si mih nǐ fukuki ntum wi ndzəŋni wi
Nyɔ i mbɛiŋ kilɔlɔ ŋgɔm widəkɔ kɔbi, yaka
kɔ a mih nǐ fə num chu i shisi gwu yiŋ yaka,
ka mih dzasi mbɛiŋ i bɛiŋ na?
8 Mih kɔlə i dzaka a mih nǐ chwɔki num
chwɔni i kijuŋni ki bəni bə bumni bədɔkɔ
wə, si mih nǐ dzɔki ŋgamti i bɔ, nəm num i
mbɛiŋ.
9 Jɔbi wə mih nǐ kɔ bəh bukumbɛiŋ, mih
nǐ ka jiə dəkə ntiə widəkɔ i mi widəkɔ i
mbɛiŋ wə, jɔbi wə mih nǐ dzaki fiɛŋ. Bwa
bə nih bəbuku bà bɔ nǐ nyə dzə i Masedɔnia
nǐ nyaki lə biɛiŋ bichi biə mih nǐ nəŋki.
Ayakadəiŋ, i gia yichi wə mih nǐ nəiŋ i jiə
ntiə i mbɛiŋ wə. Ayaka yi kɔ asi mih ni
nəiŋki yaka.
10 Asi ŋkɔŋ wi Klistus kɔ i mih wə, mi
widəkɔ kəkə i bimbu bimbɛiŋ wə i Akɛya wə
wi kɔ i baŋ dzaka kəŋŋ i gia yə mih ghaŋsiki
gwu yɛiŋ.
11 Mih nǐ nəiŋki ŋgamti i mbɛiŋ lə kɔm nə
a? Yaka mih kɔŋki kə mbɛiŋ na? Mih kɔŋki
lə mbɛiŋ nalə Nyɔ kiə yakadəiŋ.
12 Gia yə mih fəki mih ni baaŋ a fəki, ka
mih təiŋki gvu yi bəni bà bɔ nəŋki i dzɔki a
buku bɔ kɔ liŋ bəh mih i gia yə bɔ ghaŋsiki
gwu yɛiŋ.
13 Bəmaka bəni kəkə bwa bə faaŋni bə
Klistus bə ŋkɔŋ. Bɔ kɔ bəni bə nəm bə
fwɔyini. Bɔ dzɔ Klistus kəŋ i shi chɛiŋ a bɔ
kɔ bwa bu bə ntum.
14 Ayaka yələ chu məŋ gia yi kaŋyini. Na
Satan mwi si kəŋ lə naka i shi chɛiŋ a ŋgaiŋ
kɔ chinda wi mbaiŋ.
15 Ayakadəiŋ, a kəkə gia yimfiaŋ jəbi wə
bəni bu bə nəm kwuni gwu yibɔ i num ka

bəni bà bɔ laniki bəni si nəni ki chəŋ kɔ. Kiŋgɔksi kibɔ bi numki asi kimfə kibɔ kɔ.

Bəəl ghaŋsi gwu kɔm bəŋgəkə bà wi nǐ yɛiŋki

16 Mih chu chukuli a, kiə mi ki dzô kə mih a mih kɔ kiyuŋ. Ayakalə, mbɛiŋ ka dzɔ na mih ka kiyuŋ, mbɛiŋ dzɔ mih asi mbɛiŋ kɔ i dzɔ kiyuŋ, ka mih tə ni ghaŋsi gwu twɛsi ka kiyuŋ.
17 Gia yə mih dzakaki kɔm yi mih ghaŋsi gwu yɛiŋ bɛiŋ lwa kə, mih dzakaki kə bəh ŋga bi Bah. Mih dzakaki aka kiyuŋ.
18 Si bəni bəduli ghaŋsiki gwu i dzəh yi bəni bə mbi wələ, yaka mih tə ni ghaŋsiki lə yiŋ gwu.
19 Mih dzakaki yələ kɔm mbɛiŋ dzɔki biyuŋ bəh kinsaŋli dzaka a mbɛiŋ kaŋaki lə mfi!
20 Mbɛiŋ bee a bəni dzɔki mbɛiŋ mbɛiŋ fiəni chu mfá yibɔ, ka bɔ dziki i mbɛiŋ wə yaka i mbɛiŋ bɛiŋ, ghaŋsi gwu, twɛiŋ kaŋ i mbɛiŋ fuŋ.
21 Mih kaŋaki lə i dzaka a, kiŋgəmni kwaki lə mih a buku nǐ yiŋni kɔ fibuku bəni bə kikpəŋ fə kə yaka!

Ayakalə, gia yidɔkɔ kabə num yə mi məmsi i ghaŋsiki gwu yɛiŋ, yaka mih tə ni məmsi lə i ghaŋsi gwu i yəmaka wə.
22 Bəni bəwɔ kabə num bəni bə Hibulu, yaka mih tə kɔ widɔkɔ. Bɔ kabə num bəni bə Islae, yaka mih tə kɔ widɔkɔ. Bɔ kabə num bəni i chwɔŋkijuŋ ki Ablaham wə, yaka mih tə kɔ widɔkɔ.
23 Bɔ kabə num bəni bə nəm bə Klistus, yaka mih tə tsəki lə bɔ tsəni i yəmaka wə. (Mih lansiki dzakaki yələ ka mi wi dzali). Mih nəm lɔ tsə bɔ bəchi, mih tsə i nsəŋ mə tsə bɔ, bə twɛiŋ mih tsə bɔ, kpi tsə mih i ŋkaiŋni ŋkaiŋni wə.
24 Bəju twɛiŋ mih bəh miŋgaŋa num bəkwu kiŋkani kite, ntwɛiŋ wimu num a baaŋ a figbaŋa fimu i buku miŋgaŋa mbaŋnyani. 25 Bəlum twɛiŋ lɔ mih kiŋkani kitali bəh bəmbəŋ, bəni bədɔkɔ tumyi mih bəh kitəh ŋkpaŋni wimu. Ŋgwuki shakyi kiŋkani kitali bəh mih, mih nɔ i kinchwɔ kimbum kintəəŋ nchɔkɔ buku shi fɛiŋ.
26 I bənyani bəduli bà mih nyani mih bɔiŋ i nləŋ wi bɔkɔ, mih bɔiŋ i kpi i bəji kaŋ, mih bɔiŋ i kpi i kintəəŋ ki bəni mbeŋ bə kwili, bəh i kintəəŋ ki bəni bə dzəni wə, mih bɔiŋ i kpi i kintəəŋ ki kwili mə, mih bɔiŋ i kpi i chwa, mih bɔiŋ i kpi i kinchwɔ kimbum kintəəŋ, mih bɔiŋ tə i kpi i bwa bə nih bə ntəkə kintəəŋ.
27 Mih nəm na bəh ŋga bəŋŋ ka wɔkɔ i gwu yiŋ wə. Mih nɔ bəh ntsəŋə i kiŋkani kiduli wə. Mih yɛiŋ fiɛŋ fiə bə bɔɔŋki a dzɔŋ bəh kindɔŋ ki wɔmni. Mih nɔ kaŋ yiduli dzi kə fiɛŋ, nɔ i fiəkə wə mbuŋ kɔbi.
28 I chu kpɛiŋsi i yəmaka bɛiŋ, mih kɔ i ntiə chɛiŋ chɔkɔ bichi kɔm bə biŋkwaka biə mih kaŋaki i bijuŋni bi bəni bə bumni bəchi.
29 Jɔbi wə mi kabə bɔhyi, mih tə ka bɔhyiki. Mi ka fə mi widɔkɔ fə chu yi ka lɔki mih nalə.
30 Yi kabə num a mih kaŋaki lə i ghaŋsiki gwu, mih ni ghaŋsiki i gia yə yi chusiki mbɔhyi wuŋ.
31 Nyɔ kiəki lə a mih nyiki kə ntəkə. Akɔ wi Nyɔ wi Ba wi Bah Jisɔs. Kiŋkôksi nûm i wi jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi.
32 A nǐ kɔ i jɔbi wə mih nǐ kɔ i Damaskus, mi wi nsaka wə wi nǐ kɔ i ŋkuŋ Alɛtas chɛiŋ ni dzaka a bəni gbô mih i dzaka ki mbaiŋ kikwili wiwɔ i kwâ mih.
33 Ayakalə, bəni dzɔ mih jiə i kah mə, ka bwili shisi mih i dzəŋə yi mbaiŋ wə, mih ka tɔsi buku i wi kaŋ.

12

Biɛiŋ ka ndəmsi bəh yə Bah nǐ chusiki i Bəəl

1 Mih kaŋaki lə i ghaŋsiki gwu i tsəki a ninshiŋ na yaka si mbee widɔkɔ kɔkə yɛiŋ. Mih ki tsəki a ninshiŋ i dzakaki kɔm biɛiŋ ka ndəmsi bəh biɛiŋ bi nyumini biə Bah nǐ chusiki i mih.
2 Mih kiəki lə mi wi Klistus widɔkɔ wə Nyɔ nǐ chufi dzɔ wi ka yaka tsə bəh wi i bɛiŋ i biyəmti bitali wə.* Daiŋ kɔ jía jwəfi ntsɔ yina si gia yiwɔ nǐ num. (Yuwidɔkɔ wi nǐ yaka fɛiŋ bəh gwu yi, ma wi nǐ kɔkə i gwu yi wə, mih kiəki kə. A kiəki a Nyɔ shəŋ).
3 Mih nəŋki i chu kpɛiŋsi a, mih kiəki lə mi wiwɔ, (yuwidɔkɔ wi nǐ yaka i gwu yi wə, ma wi nǐ ka yaka dəkə i gwu yi wə, mih kiəki kə. A kiəki a Nyɔ shəŋ).

* **12:2** Bəju kaŋaki kimbum a bɛiŋ kɔ biyəmti bitali.

4 Nyɔ nǐ chufi wi yaka tsə bəh wi i di bi
kinsaŋli bi Nyɔ wə, wi wɔkɔ gia fɛiŋ a num
yə mi kɔkə i dzaka. Ayaka gia yiwɔ num yə
bə ka nya dəkə ŋga i mi wiwɔm i dzaka.
5 Akɔ mi ka wəmaka mih kɔ i ghaŋsiki
gwu kɔm wi. Mih ni ghaŋsiki kə gwu kɔm
gwu yiŋ, a kəbi a mih ni ghaŋsiki kɔm
mbɔhyi wuŋ.
6 Yi kabə num a mih nəŋki i ghaŋsiki gwu
kɔm gwu yiŋ, mih ma ni num ka kiyuŋ, kɔm
gia yə mih ni dzakaki kɔ ŋkɔŋ. Ayakalə, mih
nəiŋ i fə yəmaka, ka mi widɔkɔ ma ni kaŋaki
kiŋkwaka kidɔkɔ chi kɔm mih tsə yə wi yɛiŋki
i mih bəh yə wi si wɔkɔ mih dzaka.
7 Ayakalə, i fə a mih ma dza ghânŋsiki gwu
nalə kɔm gia yi kaŋyini yə Nyɔ nǐ chusi i mih,
wi nǐ kɔ wi faaŋ ŋkaiŋni wi faka widɔkɔ bi
dzə bwaŋyi nyam yiŋ yi gwu. Bifaka biələ
nǐ kɔ chinda wi Satan si wi njiŋsiki mih, i fə
ka mih ma dza ghâŋsiki gwu.
8 Mih dza tsa Bah kiŋkani kitali a wi dzô
bwǐli yi i mih wə.
9 Ayakalə, wi chukuli i mih a, “Ŋgamti
wuŋ wə mih nya i wɔ wi kpɛiŋ, kɔm ŋga
biŋ si nɔm i mi tsə bwili fwu i jɔbi wə
wi bəhyiki.” Ayakadəiŋ, mih ni wɔkɔki lə
kinsaŋli chu ghaŋsi gwu kɔm mbɔhyi wuŋ
tsə tsəni ka ŋga bi Klistus kɔlə i nɔmki i gwu
yiŋ wə.
10 Yi kɔ a mih saŋliki lə bəh mbɔhyi
wuŋ bəh bəntɔyi bà bə tɔyiki mih yɛiŋ bəh
bəŋgəkə bà mih yɛiŋki bəh gvu yə bəni
bwaŋki i mih chɛiŋ bəh bəŋgəkə bà bɔ biəliki
mih kɔm Klistus. Mih wôkɔki ndzɔŋni yaka
kɔm jɔbi wə mih bəhki, yaka i jɔbi wiwɔ wə
mih ka ləkəki.

Kiŋkɔŋ kə Bɔɔl nǐ kaŋaki i kijuŋni ki bəni bə bumni bə Kɔlɛn

11 Mih kɔ mih dza fiəni kiyuŋ! Ayakalə,
a fə mbɛiŋ mih ka mih numki yaka. Asi
kaŋaki mbɛiŋ i chusi mi wə mih kɔ wi.
Namana yaka si mih kɔkə fiɛŋ fidɔkɔ yi mɔŋ
dəkə a bəni bà bɔ bɔɔŋki gwu yibɔ a bɔ kɔ
bəkɔtu bə bwa bə ntum bə Jisɔs tsəki lə mih.
12 Bənchəsi bà bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh
gia yi kaŋyini bəh gia yi dzaka ki wɔmni yi
kɔ mih nǐ kaŋa shɔm bum ka fəki i mbɛiŋ
kintəəŋ. Ayaka biələ kɔ binchəsi biə bi
chusiki a mih kɔ ŋkɔŋ ŋkɔŋ waiŋ ntum wi
Klistus.
13 Gia yə mih nǐ fəki i bijuŋni bi bəni bə
bumni bədɔkɔ chi chi bee mbɛiŋ, akɔ nə? A
kəbi a mih nǐ ka jiə dəkə ntiə widɔkɔ i mbɛiŋ
wə i gamtiki mih. Mbɛiŋ dâlinya kiŋgbɔ
kəŋŋ!
14 Akɔ mih lə, mih kɛiŋsi lɔ i dzə i mbɛiŋ
i kiŋkani kitali wə. Mih kɔŋki kə i dzə num
ntiə widɔkɔ i mbɛiŋ kɔm mih nəŋki kə biɛiŋ
bimbɛiŋ. Mih nəŋki num mbɛiŋ. Kɔm asi jiə
kə bwa biɛiŋ i bətii bəbɔ bəh i bənih bəbɔ.
Asi jiə bətii bwa bəh bənih bwa biɛiŋ i bwa
bəbɔ.
15 Mih ni saŋliki nalə i bəkəli biɛiŋ bichi
biə mih kaŋaki i mbɛiŋ bəh i nya tasi gwu
yiŋ kɔm mbɛiŋ. Mih kɔŋki lə mbɛiŋ na bəh
ŋga, mih kabə ŋkɔŋ mbɛiŋ nalə mbɛiŋ ni
kɔŋki mih a twɛsi a?
16 Mbɛiŋ yɛiŋ ŋkɔŋ a mih nǐ ka jiə dəkə
ntiə i mbɛiŋ wə. Ayakalə, bəni dzakaki a
mih nǐ wɛli fwɔkyi mbɛiŋ bəh ntəkə.
17 Ma a mi widɔkɔ i bəni bà mih nǐ faaŋ i
mbɛiŋ nǐ fwɔkyi mbɛiŋ i yɛli wuŋ wə a?
18 Mih nǐ tsa Taytus a wi dzə i mbɛiŋ wə,
mih faaŋ tə waiŋnih wibukumbɛiŋ wə a wi
dzə bɔ wi. Taytus nǐ dzə fwɔkyi lə mbɛiŋ i
jɔbi wə wi nǐ dzə a? Ntə buku wi nǐ fəki kə
gia a i kiŋkwaka kimu wə, nyani i gvu wimu
wə a?
19 Yuwidɔkɔ mbɛiŋ kwakaki a, si buku
baaŋ a dzakaki lə buku baŋyiki gwu yibuku
i mbɛiŋ nshiŋ. Buku dzakaki ka bəni bə
Klistus i Nyɔ nshiŋ. Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, gia
yichi yə buku fəki i mbɛiŋ kɔ i fə ka mbɛiŋ
kɔɔki.
20 Mih lwaki a mih kɔlə dza dzə yɛiŋ
mbɛiŋ, mbɛiŋ kəbi si mih nəŋki a mbɛiŋ
numki, mbɛiŋ tə yɛiŋ mih kəbi si mbɛiŋ
nəŋki a mih numki. Mih lwaki a mih kɔlə
i dza dzə yɛiŋ n'yɔli num, kiŋghəkə num,
shɔm yi bɔkɔli num, mi kwaka a gwu yi
wə, mbəkəli wi yɛli num, kinyəni num,
kiŋghaŋsi ki gwu kilɔlɔ num, kinshakyi
num.
21 Mih lwaki a jɔbi wə mih bi fiəni dzəki,
Nyɔ wuŋ bi fə kiŋgəmni kwa mih i mbɛiŋ
nshiŋ, bəh a mih bi numki bəh nshɛiŋ kɔm
bə bəni bà bɔ nǐ fəki chu ka kinyɛŋ bəh nɔni
kinyɛŋ ki tɔkɔlini bəh ntɔkɔli, bɔ num maka
bɔ kwuni i gia yələ wə.

13

Bəəl dzaka i bəni bà bɔ nǐ fəki chu a bɔ tôkniki

1 Fa kɔ kiŋkani kiŋ kitali si mih dzəki i mbɛiŋ. Kiŋwakti ki Nyɔ dzaka a,
Bɔ ka sɔmi na winaiŋ nsaka wi mi, bə nâŋ bəni bəfa yuwidəkɔ bətali bà bɔ bêeŋki nsaka wiwɔ.
2 A nǐ kɔ jəbi wə mih nǐ dzə i mbɛiŋ, i ndzə wuŋ wi kɔmsini wə, mih nǐ dzaka i bəni bà bɔ nǐ nəki nəni kichu a, bɔ tôkniki. I liə mih chu dzakaki i bɔ bəh i bəni bəchi, na si mih kəkə i mbɛiŋ nshiŋ, a mbɛiŋ tôkniki, kɔm jəbi wə mih ni fiəni dzə mih ma ni kwasi nshɛiŋ i mi widəkɔ.
3 Si mbɛiŋ nəŋki a mih fə gia yə yi chusiki a dzakaki Klistus i mbɛiŋ tsə dzəh i mih wə, ma mih ni fô. A kəkə a wi kpəsiki lə i nya ŋgəkə i mbɛiŋ. Wi kaŋaki lə ŋga i mbɛiŋ kintəəŋ.
4 Akɔ ŋkɔŋ a bə nǐ baŋŋ wi i kintasi wə wi bɔhyi. Ayakalə, i liə wi kɔ wiwɔm num i ŋga bi Nyɔ wə. Buku tə bɔhyiki lə asi wi nǐ bɔhyiki. Ayakalə, i ŋga bi Nyɔ wə kɔ a buku bi nəki bəh wi, nɔm i mbɛiŋ.
5 Mbɛiŋ tsêiŋ gwu yimbɛiŋ ma mbɛiŋ yɛiŋ a mbɛiŋ kɔlə i kimbum wə. Mbɛiŋ môsi num gwu yimbɛiŋ. Mbɛiŋ yɛiŋki kə a Jisɔs Klistus kɔlə i mbɛiŋ wə a? Wi kɔlə i mbɛiŋ wə, a kɔbi a mbɛiŋ mɔmsi lə gwu yimbɛiŋ i yɛiŋ a mbɛiŋ gbɔ.
6 Mih kiəki lə nalə a mbɛiŋ yɛiŋ a buku ka gbɔ dəkə.
7 Buku tsaki Nyɔ a kiə mbɛiŋ ki dza fə kə gia yidəkɔ a kɔbi gia yi chəŋ. Buku nəŋki kə a bəni yɛiŋki a buku tsə mɔmsi wiwɔ. Ayakalə, buku tsaki a mbɛiŋ fəki num gia yə yi kɔ yi chəŋ namana si yi chusiki ka buku gbɔ lə mɔmsi wiwɔ.
8 Buku kɔkə i chu fəki gia yə yi waliki ŋkɔŋ. Buku kɔ a i fəki a yə yi təbiki ŋkɔŋ.
9 Jɔbi wə buku si bɔhyi mbɛiŋ ləkəki, ayaka buku ka wɔkɔki ndzɔŋni nalə. Ntsa wibuku kɔ a mbɛiŋ kɔ tsə kaasi.
10 Akɔ gia yə mih nyakaki gia yələ i mbɛiŋ mih kɛiŋ maka mih dzə, ka i jɔbi wə mih ni dzə, mih ma ni dzɔ ŋga biə Bah nya i mih, i lɔki num lɔni bəh bi i mbɛiŋ. Ŋga biələ wi nya a mih maa mbɛiŋ num maani bəh bi a kɔbi i shakyi mbɛiŋ num shakyini.

Mbəni wi Bəəl wigɔksini

11 I kaasi Bwa bə nih bəŋ, mih bəniki mbɛiŋ a bukumbɛiŋ bɛsi. Mbɛiŋ lûmsi gwú yimbɛiŋ, ma mbɛiŋ wôkɔ ntsa wuŋ ma mbɛiŋ nûmki i dzaka kimu wə, i nɔki a nyiki, yakadəiŋ ka Nyɔ wi kiŋkɔŋ bəh kimbɔiŋni num bəh mbɛiŋ.
12 Mbɛiŋ bôni i gwu yimbɛiŋ, mbɛiŋ mâŋni yâŋyi i mbɔni wi bəni bə Nyɔ wə.
13 Bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ bəchi bəniki mbɛiŋ.
14 Ma shɔm yindzɔŋni yi Bah Jisɔs Klistus, bəh kiŋkɔŋ ki Nyɔ, bəh kijuŋni ki Kiŋ'waka ki Baiŋni nûm bəh mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i kijuŋni ki Galɛshia

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Galɛshia kələ mə

A nǐ kɔ i jəbi wə bə nǐ yisi i fukuki ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs, bəni bà bɔ nǐ kəkə Bəju dzɔ lɔ gia yiwɔ, yə bəni bədəkɔ nǐ dza yisi i dzəki bəh nlani wə wi kɔ a bə kaŋaki i jǐəki bənchi bə Muses bəchi, kighə i sûuŋki bəni bà bɔ kəkə Bəju ka bɔ numki bəni bə Klistus bə ŋkəŋ.

Kiŋwakti kələ Bəəl nǐ nyaka i bəni bə Galɛshia, ki nǐ kɔ i bəəŋ mfi bibɔ a bɔ fǐəni dzâ i gia yindzəŋni wə. Si wi kɔ waiŋ ntum wi Jisəs yakadəiŋ, wi ka nyaka tsə a ninshiŋ i chusi ndzəŋ a Nyɔ dzəki mi a wi kɔ chəŋ i wi nshiŋ num kəm shəm yə wi jiə i Klistus wə.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-10 Kin'yisi
1:11–2:21 Ŋga bi Bəəl ka waiŋ ntum wi Jisəs Klistus
3:1–4:31 Bəəl dzaka kəm ntum wi ndzəŋni bəh bənchi
5:1–6:10 Bəni bà bɔ kɔ bə Klistus buku lɔ i mfa wə ka wɔkɔki num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə
6:11-18 Kiŋgɔksi

1 Kiŋwakti kələ nyaka mih Bəəl, waiŋ ntum wi Jisəs Klistus. Mih kɔkə waiŋ ntum num a faaŋ mi wiwɔm nabə i nya ŋga i mih. A nǐ faaŋ Jisəs Klistus bəh Nyɔ Ba wi wə wi nǐ dzasi wi i kpi wə.

2 Mih bəh bwa bə nih bəmbɛiŋ bə bumni bəchi bà bɔ kɔ fa bəniki dzəki i mbɛiŋ bi-juŋni bi bəni bə bumni i kwili wi Galɛshia wə.

3 Nyɔ Ba wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus chûsi shəm yindzəŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

4 Jisəs Klistus kɔ wə wi nǐ nya gwu yi kəm chu bibukumbɛiŋ ka ŋgaiŋ bwili bukumbɛiŋ i kaŋ yi mbi wichu wələ i liə. Yələ kɔ asi Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ chu num Ba wibukumbɛiŋ nǐ sisi.

5 Ma bukumbɛiŋ nyâki kiŋkəkni i wi jəbi wichi kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka.

Ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs Klistus kɔ a wimu

6 Dzaka wəmki mih wəmni a, akisəkə mbɛiŋ dza ka bee lɔ Nyɔ wə wi nǐ bəəŋ mbɛiŋ kəm shəm yindzəŋni yə Klistus kaŋaki i mbɛiŋ, ka biəliki num ntum wi ndzəŋni widəkɔ chi chi.

7 Yi məŋ a, ntum wi ndzəŋni widəkɔ chu kələ chi chi. Yi kɔ alə a bəni bədəkɔ nəŋki i shakyi mfi bimbɛiŋ, nəŋ i bəkəli təkɔ ntum wi ndzəŋni wə kəm Klistus.

8 Mih dzakaki a, kəŋ a numki na buku yuwidəkɔ chinda wi Nyɔ widəkɔ i bɛiŋ ka dzə fukuki ntum widəkɔ chi chi i mbɛiŋ a kəbi wə buku nǐ fuku i mbɛiŋ, yaka wəmaka mi ni giŋ lə ləiŋ!

9 Asi buku nǐ kɔ buku fuku lɔ i mbɛiŋ, buku chu fukuki i mbɛiŋ i liə a, mi widəkɔ ka bi dza ka fukuki ntum widəkɔ chi chi i mbɛiŋ a kəbi wə mbɛiŋ nǐ dzɔ, yaka wəmaka mi ni giŋ lə ləiŋ!

10 Mbɛiŋ kwakaki a mih nəŋki a bəni kôksiki mih ma a Nyɔ kôksiki mih a? Ma mbɛiŋ kwakaki a mih nəŋki i fəki a bəni wôkɔki ndzəŋni a? Mih kabə nəŋ i fəki a bəni wəkɔki ndzəŋni, ma mih ma numki mi wi nɔm wi Klistus.

Ntum wi ndzəŋni wə Bəəl nǐ fukuki a nǐ chusi Klistus i wi

11 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ kiə a ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wə mih nǐ fukuki i mbɛiŋ nǐ kəkə gia yi mi wiwɔm.

12 Mih nǐ ka wəkɔ dəkə i dzaka ki mi widəkɔ wə, a nǐ ka lani dəkə mi widəkɔ mih yɛiŋ. A nǐ chusi Jisəs Klistus i mih.

13 Mih dzakaki lə kəm mbɛiŋ wəkɔ lɔ asi nəni kəŋŋ nǐ kɔ jəbi wə mih nǐ kɛiŋki mih biəli kimbum kibuku ki Bəju. Mih nǐ bwaŋki lə gvu i bəni bə bumni bə Nyɔ chɛiŋ nya ŋgəkə i dzəh yichu wə nəŋ i kaasi bɔ kaasini.

14 Mih nǐ tsəki a ninshiŋ i kimbum kibuku ki Bəju wə tsə sumi yiŋ i bəni bəbuku kintəəŋ, lansi shili nalə i nəni ki kwili ki bətii bəbuku wə.

15 Ayakalə, Nyɔ nǐ kɔ wi babwili lɔ mih ka jiə mih kɛiŋ i nih wuŋ shəm. Shəm yi yindzəŋni yə wi ni chusi i mih bi fə wi bəəŋ mih.

16 Wi bi chusi Waiŋ wi i mih i kiŋkɔŋ ki wə, ka mih nyâniki fukuki kɔm wi i bəni bà bɔ kɔkə Bəju. Si wi nĭ chusi yakadəiŋ, mih nĭ kɔkə i chu bikə lɔ gia yidɔkɔ i mi wiwɔm.
17 Mih ni ka yaka i Jɛlusalɛm i yɛiŋ bəni bà bɔ nĭ kɔ bɔ si num bwa bə ntum bə Jisɔs i mih nshiŋ. Mih dza tsə mfiŋ num i Alɛbia, ka nyə fɛiŋ fiəni dzə i jum wə i Damaskus.
18 Si jía yitali nĭ tsə, mih yaka tsə i Jɛlusalɛm ka buku Bita kîəni gwu. Si mih nĭ yaka tsə, buku wi nɔ kaŋ jwɔfi ntsɔ yite.
19 Mih nĭ ka chu yɛiŋ dəkə mi widɔkɔ i mbaŋ wi bwa bə ntum bə Jisɔs a kɔbi a Jɛm waiŋnih Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs.
20 Gia yələ mih nyaka lə kɔ ŋkɔŋ, Nyɔ kiəki lə a mih nyiki kə num ntəkə.
21 A dzə num i jɔbi widɔkɔ wə, mih dza tsə i bimbu bi Silia bəh bi Silishia wə.
22 Jɔbi wiwɔ nĭ kɔ bijuŋni bi bəni bə Klistus i kimbu ki Judea wə nĭ kiəki kə mih i shi wə.
23 Bɔ nĭ wɔkɔki a wɔkɔni si bəni dzakaki a, “Mi wə wi ni shiki bwaŋki lɔ gvu i bukumbɛiŋ chɛiŋ nyaniki i liə fuku a bəni jiə shɔm i Klistus wə, num gia yə wi ni shiki nəŋki a ŋgaiŋ kaasi yi kaasini.”
24 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ ka tumyiki bikum bi Nyɔ i gia yə wi fə i mih.

2

Bwa bə ntum bə Jisɔs tôbi gia yi Nyɔ yə Bɔɔl nĭ fukuki

1 Jía jwɔfi ntsɔ yina tsə, mih chu yaka tsə i Jɛlusalɛm buku Banabas. Jɔbi wə mih nĭ yakaki mih dzɔ Taytus.
2 Mih nĭ yaka i jɔbi wələ wə num a chusi Nyɔ a mih yâka. Si mih yaka, ka yɛiŋ bəni bà bə nĭ kiəki bɔ ka kifwu, buku bɔ baka gwu, mih jiə ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wə mih nĭ fukuki i bəni bà bɔ kɔkə Bəju i bɔ nshiŋ. Mih nĭ fə yakadəiŋ ka nɔm wə mih kɔ mih nɔm lɔ bəh wə mih kɛiŋki i nɔm ka wi bi ma laka kilɔlɔ.
3 Bɔ wɔkɔ yakadəiŋ, na bwaŋki a bə suuŋ Taytus wə buku wi nĭ kɔ, namana yaka si wi nĭ kɔ mi wi Glik.
4 A nĭ mɔŋ kɔm bəni bədɔkɔ bà bɔ nĭ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə bumni, bà bɔ nĭ wɛɛli liə i di biə buku nĭ kɔ, ma bə nĭ ka dzaka i tsə liə i yəmaka wə. Bələ bəni nĭ dzə ka bəni bə wɛɛlini i yɛiŋ dzəh yə buku si dəŋsi fə gia yɛiŋ kɔm buku chiŋni bəh Klistus Jisɔs. Ayaka bɔ bə́ nəŋ i fiəni fiəni buku i nɔm wi mfa wə.
5 Buku nəkə bum kə na twɛsi gia yə bɔ nĭ dzəki bəh yi. Buku nĭ fəki yakadəiŋ ka buku jiə ŋkɔŋ biə bi kɔ bi ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wələ i mbɛiŋ.
6 Bəni bà bə nĭ kiəki a bɔ kɔ kifwu, nĭ ka kpɛiŋsi gia yidɔkɔ i yə wə mih nĭ fukuki. (Kɔŋ bɔ nĭ kɔ na finə, yəmaka kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh mih, kɔm Nyɔ chusiki kə chi chi).
7 Ayakalə, bɔ yiŋni yɛiŋ lɔ a bə nya ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i mih kaŋ i fûkuki i bəni bà bɔ kɔkə Bəju, a liŋ si bə nya i Bita a wi fûkuki i Bəju.
8 Yi kɔ a Nyɔ wə wi nĭ nya ŋga i Bita a wi nômki ka waiŋ ntum wi Jisɔs i Bəju, kɔ a wi wə wi nĭ nya tə i mih a mih nômki ka waiŋ ntum wi Jisɔs i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
9 Jɔbi wə bɔ nĭ yɛiŋ dzəh yə Nyɔ duksi mih yɛiŋ, Jɛm bəh Bita bəh Jɔn bà bə nĭ kiəki a bɔ kɔ bintɔŋ bi bəni bə bumni ka nya kaŋ i buku Banabas i chusi a buku bɔ nɔmki i fiɛŋ fimu wə. Buku bɔ ka bum a buku tsô nômki i bəni bà bɔ kɔkə Bəju, ayaka bɔ yiŋni nɔm i Bəju.
10 Gia yə bɔ nĭ dzaka nĭ kɔ alə a buku kwâkaki Bəju bà bɔ kɔ bə kifuu. Yələ num na gia yə mih nĭ kɔŋki i fâki.

Bɔɔl yəli i Bita i Antiək

11 A dzə num i jɔbi wiwɔ wə, Bita dza dzə i Antiək, mih yəli i wi, i wi nshiŋ kɔm wi nĭ ndzani nalə.
12 Yi kɔ a wi nĭ yisi dzə ka dziki bəh bəni bà bɔ kɔkə Bəju, chu sabi kə. Jɔbi wə bəni bədɔkɔ bà Jɛm nĭ faaŋ nĭ dzə, wi yisi i gukuki gwu i jum wə, ka dza gaali buku, na chu dzi bəh bɔ. Wi nĭ gaali yakadəiŋ kɔm wi nĭ lwaki mbaŋ wə wi nĭ shiki bwaŋki alə a bə kaŋaki i sûuŋ mi wə wi kɔkə wi Ju ka wəmaka numki mi wi Klistus.
13 Si wi fə yakadəiŋ bəni bə bumni bədɔkɔ bà bɔ nĭ kɔ Bəju ka sini nɔni ki kiwɔ kə wi nĭ laniki chi fə chi. Na Banabas mwi ka ndzani tə biəli tə nɔni kiwɔ.
14 Jɔbi wə mih ni yɛiŋ a bɔ fəki fibɔ biəli kə dzəh yi ŋkɔŋ asi ntum wi ndzɔŋni wə kɔm Klistus nəŋki, mih ka dzaka i Bita i bɔ bəchi nshiŋ a, “Wɔ kɔ mi wi Ju, num wɔ si nɔ ka mi wi tumi, kɔbi ka mi wi Ju, wɔ nəŋ i kaŋyiki

bəni bà bɔ kɔ bəni bə tumi a bɔ nôki ka Bəju daiŋ a?”

15 Mih nǐ dzakaki i Bita yakadəiŋ num
ŋkɔŋ a buku bɔ kɔ bwa bə kwili Bəju. Buku
kəbi bəni bə tumi bà bə yɛiŋki a bɔ kɔ bəni
bəchu.
16 Ayakalə, buku kiə a Nyɔ dzɔki kə a mi
kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi i wi nshiŋ kɔm wi jiəki
bənchi. Wi dzɔki kɔm wi jiə shɔm i Jisɔs
Klistus wə. Na buku Bəju mwi jiə tə shɔm i
Klistus Jisɔs wə ka buku numki ŋgbɔ widəkɔ
kəbi i Nyɔ nshiŋ, a kəbi kɔm buku jiəki
bənchi. Yi kɔ a mi kabə jiəki bənchi, Nyɔ
kəkə i dzɔki wi a wi kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi.
17 Buku kabə məmsiki i numki ŋgbɔ
widəkɔ kəbi i Nyɔ nshiŋ kɔm buku kɔ bəni
bə Klistus, ayaka bəni chu yɛiŋ a buku kɔ
bəni bəchu kɔm buku jiəki kə bənchi bə
Bəju, yaka kɔ a Klistus təbiki lə chu a? Yi
môŋ num yakadəiŋ lə kpa!
18 Mih ka dza bá chu fiəni maaki dzáh
yi bənchi num yə mih nǐ shakyi, yəmaka
chusiki a mih kɔ mi wə mih bwiŋki nchi
bwiŋni.
19 Gia yə yi kɔ, kɔ a i kimbu ki bənchi wə
mih kɔ num mih kpi lɔ, num a wɔɔ bənchi
mih, mih kpi ka mih nɔki si Nyɔ nəŋki.
20 Mih kɔlə i dzaka a bə nǐ baŋŋ lɔ mih
i kintasi wə mih kpi buku Klistus. Nɔni
kə mih kaŋaki i liə chu kɔkə kəŋŋ. A nɔki
Klistus i mih wə. Nəni kə mih kaŋaki i liə i
mih wə kɔ kɔm shɔm yə mih jiə i waiŋ Nyɔ
wə wi nǐ chusi kiŋkɔŋ i mih ka nya gwu yi i
kpi kɔm mih.
21 Mih məŋ i nəiŋki kinduksi ki Nyɔ. Asi
kɔ a mi kɔlə i num chəŋ i Nyɔ nshiŋ kɔm wi
jiəki bənchi, ma yi numki a kpi yi Klistus nǐ
kɔ a kilɔlɔ.

3

Kɔm bənchi bəh njiə wi shɔm i Klistus

1 Ɔ ɔɔ bəni bə Galɛshia, mbɛiŋ kɔ biyuŋ! A
liŋŋ ndə mbɛiŋ? A kɔkə a mbɛiŋ bà bə fuku
baiŋsi i mbɛiŋ si bə nǐ baŋŋ Jisɔs Klistus i
kintasi wə mbɛiŋ yɛiŋ baiŋsi a?
2 Mih ki bikəki lə gia yimu i mbɛiŋ.
Kiŋ'waka ki Nyɔ nǐ dzə i mbɛiŋ wə kɔm
mbɛiŋ nǐ fəki asi bənchi dzakaki, ma kɔm
mbɛiŋ nǐ bum gia yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ a?
3 Mbɛiŋ kɔ biyuŋ kɔm nə lə? Mbɛiŋ yisi
gia bəh Kiŋ'waka ki Nyɔ, mbɛiŋ bá num i liə a
mbɛiŋ ki kaasiki num bəh ŋga bimbɛiŋ na?
4 Mbɛiŋ yêiŋ bəŋgəkə bəduli a kilɔlɔ a?
Mih yɛiŋki kə a, akɔ kilɔlɔ.
5 Nyɔ nyaki Kiŋ'waka ki i mbɛiŋ chu fə gia
yi kaŋyini i mbɛiŋ kintəəŋ kɔm nə a? Wi fəki
yakadəiŋ kɔm mbɛiŋ jiəki bənchi ma kɔm
mbɛiŋ wɔkɔ ntum wə kɔm Klistus ka bum
wi a?
6 Yi kɔ asi bə nyaka kɔm Ablaham i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Wi nǐ bum gia yə Nyɔ nǐ dzaka,
Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ mi wi chəŋ.”
7 Mbɛiŋ yêiŋ alə a, akɔ bəni bà bɔ jiə shɔm
i Nyɔ wə bɔ kɔ bwa bə Ablaham.
8 Kiŋwakti ki Nyɔ nǐ kɔ ki dzaka a kɛiŋ i
kikpu wə a Nyɔ bi dzɔ bəni bà bɔ kɔkə Bəju
bɔ num ŋgbɔ kəbi i wi nshiŋ kɔm shɔm yə
bɔ kɔ bɔ jiə i wi wə. Kiŋwakti ki Nyɔ ka fuku
ntum wi ndzɔŋni wələ i Ablaham kaŋ kɛiŋ,
dzaka a,
“Nyɔ bi bɔiŋsi lə bitumi bichi i nshwaiŋ wə
kɔm wɔ.”
9 Ayakadəiŋ, yi kɔ a bəni bà bɔ kɔ num bɔ
jiə shɔm i Nyɔ wə kɔ Nyɔ bɔiŋsi tə bɔ asi wi
nǐ bɔiŋsi Ablaham wə wi nǐ kɔ wi jiə shɔm i
wi wə.
10 Bəni bəchi bà bə yɛiŋki a bɔ kɔlə numki
chəŋ i Nyɔ nshiŋ kɔm bɔ jiəki bənchi kɔ bɔ
giŋki lɔiŋ i gwu yibɔ wə, kɔm bə kɔ num bə
nyaka a,
“Mi wichi wə wi nɔki kə si bə nyaka i
Kiŋwakti ki Bənchi wə,
wi fə kə asi bənchi bəchi nəŋki,
wi giŋki lɔiŋ i gwu yi wə.”
11 Yi chusiki lə ndaiŋ a Nyɔ dzɔki kə mi a wi
kɔ ŋgbɔ kəbi kɔm wəmaka jiəki bənchi. Akɔ
gia yə bə kɔ bə nyaka a,
“Akɔ mi wə Nyɔ dzɔ a wi kɔ chəŋ kɔm shɔm
yə wi jiə i wi wə,
wə wi bi kwati nəni.”
12 Bənchi kaŋaki kə gia yidəkɔ i fə bəh njiə
wi shɔm i Nyɔ. Yi yiŋni kɔ a, “Mi wə wi jiəki
bənchi wi ni nɔki biəli num bɔ.”
13 Klistus nǐ kɔ wi təiŋ bukumbɛiŋ i kaŋ
yi lɔiŋ yə bənchi dzəki bəh yi. Wi nǐ giŋ
bəlɔiŋ bəbukumbɛiŋ i wi wə, num asi bə kɔ
bə nyaka a,
“Lɔiŋ kô i mi wə bə kô num bə shôŋsi wi i
kpɛiŋ wə.”

14 Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka kimbɔinʂi kə Nyɔ
nǐ bɔinʂi Ablaham yɛiŋ, dzə tə i bəni bà bɔ
kɔkə Bəju kɔm Klistus Jisɔs, ka bukumbɛiŋ
bà bə jiə shɔm i wi wə kwati tə Kiŋ'waka ki
Nyɔ kə wi nǐ kaka.

Bənchi kɔkə i nəŋni kiŋkaka ki Nyɔ

15 Bwa bə nih bəŋ, bukumbɛiŋ sini dzɔ
gia yə bəni si fə chɔkɔ bichi. Bəni ka kɛiŋʂi
gia dzi miŋkaiŋ, yaka mi widɔkɔ kɔkə i chu
nəŋni gia yiwɔ nabə i kpɛiŋʂi gia yɛiŋ wə.
16 Kɔm bə biŋkaka bi Nyɔ, kɔ num wi nǐ
kaka i Ablaham bəh waiŋ wə wi bi bukuki i
chwɔŋkijuŋ ki wə. Bə ka nyaka dəkə a, “Akɔ
i bwa bà bɔ bi bukuki i chwɔŋkijuŋ ki wə,” yi
chusi a yi mɔŋ dəkə i bəni bəduli. Yi chusiki
a, ki dzakaki kɔm waiŋ wimu, a num waiŋ
wi wələ Klistus.
17 Gia yə mih nəŋki i dzaka kɔ a, Nyɔ nǐ
fə kiŋkaka kələ, jía tsə gi yina bəh mbaŋtia
(430) ka wi dzə nya bənchi. Si yi kɔ
yakadəiŋ, bənchi bà bɔ nǐ dzə i jum wə kɔkə
chu dzə nəŋni miŋkaiŋ mə Nyɔ nǐ dzi i kikpu
wə, ka gia yə wi ma nǐ kaka laka kilələ.
18 Yi kabə num a mi kɔlə i kwati kimbɔinʂi
kələ a num a jɔbi wə wi jiəki bənchi, yaka
yəmaka chu mɔŋ a Nyɔ nǐ kaka bəni kakani
bəh yi. Ayakalə, Nyɔ nǐ nya ki i Ablaham
biəli asi wi nǐ kaka wi yɛiŋ.
19 Fwu wi gia wi bənchi kɔ nə? Bə
nǐ kpɛiŋʂi bənchi i chusiki gia yə bəni nǐ
ndzani yɛiŋ, i yisi i jɔbi wiwɔ wə i tsə buku
na i jɔbi wə waiŋ wələ wə Nyɔ nǐ fə kiŋkaka
kələ kɔm wi bi dzəki. Ayaka Nyɔ ka nya
bənchi bələ, bəchinda bu ka nya i kaŋ yi mi
widɔkɔ a wi nyâ dâŋʂi i bəni.
20 Ntə mbɛiŋ kiəki lə a bəni ka dza i
kɛiŋʂiki gia mi widɔkɔ num i bɔ kintəəŋ,
yaka wi kɔ i bɔ bəchi. Ayakalə, Nyɔ kɔ a wi
mbɔŋ.*
21 Si yi kɔ yakadəiŋ, yaka nchi chu kɔlə
i nəiŋ gia yə wi nǐ kaka a? Yi kɔkə i num
yakadəiŋ! A nǐ kɔ a nchi widɔkɔ nǐ kɔlə fɛiŋ
wə wi kɔ i nya nɔni, ma mi kɔlə i num chəŋ
i Nyɔ nshiŋ kɔm wi jiəki bənchi ŋkɔŋ.
22 Ayakalə, Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a mi
wichi kɔ mfá i chu chɛiŋ. Yaka kɔ a kiŋkaka
kə Nyɔ nǐ kaka, i mi wə wi jiə shɔm i Jisɔs
Klistus, akɔ a wəmaka wə wi jiə shɔm i wi
bi kwatiki a.

Bənchi nǐ kɔ ka nshi waiŋ

23 A nǐ kɔ i kikpu wə, maka Jisɔs dzə ka
bəni ni jiəki shɔm i wi, bəni nǐ kɔ i bənchi
chɛiŋ num bənchi kaŋa bɔ ka bəni bə nsəŋ
ka chəniki, i tsə buku i jɔbi wə Nyɔ bi chusiki
Jisɔs a bɔ jǐəki shɔm i wi.
24 Bənchi nǐ kɔ ka nshi waiŋ wə wi shiki
bəh bəni i lumsiki bəni i tsə buku i jɔbi wə
Klistus bi dzə yɛiŋ ka bəni jiəki shɔm i wi
wə ma Nyɔ ka bi dzɔ bɔ a bɔ kɔ ŋgbɔ kɔbi i
wi nshiŋ.
25 Si Klistus kɔ wi dzə lɔ bəni jiə shɔm i wi
wə, bukumbɛiŋ chu kɔkə i kaŋ yi nshi waiŋ
wələ wə.
26 Mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ chiŋni
mbɛiŋ bəh Klistus Jisɔs, mbɛiŋ bəchi si num
lɔ bwa bə Nyɔ, kɔm shɔm yə mbɛiŋ jiə i
Klistus wə.
27 Mbɛiŋ kǐəki a mi wichi wə bə kɔ bə juli
wi i bɔkɔ, chiŋni bəh Klistus si num lɔ bəh
Klistus i fiɛŋ fimu wə.
28 Mi widɔkɔ chu kɔkə chi chi a wi kɔ mi
wi Ju nabə a wi kɔkə mi wi Ju. Mi widɔkɔ
chu kɔbi chi chi a wi kɔ mfa nabə waiŋ wi
dzu, mi widɔkɔ chu kɔbi chi chi a wi kɔ
minyuku nabə miŋkpaŋa. Mbɛiŋ bəchi si
num lɔ i fiɛŋ fimu wə i Klistus Jisɔs wə.
29 Si mbɛiŋ si num lɔ bəni bə Klistus
yakadəiŋ, yaka mbɛiŋ si num lɔ bwa bə
Ablaham, mbɛiŋ bi kwatiki lə biɛiŋ biə Nyɔ
nǐ kaka Ablaham yɛiŋ.

4

1 Gia yə mih dzakaki kɔ a, mi kabə num
i bi dzə dzi biɛiŋ bi ba wi, ayakalə wi kɛiŋ
waiŋ wi nchiŋ, yaka chi chi kɔkə bəh mfa
wi ba wi, na yaka si a kaŋaki wi biɛiŋ biwɔ
bichi.
2 Wi ni yisi num lə bəni bədɔkɔ tɔkniki
i wi, ayaka biɛiŋ biwɔ num i kaŋ yi bəni
bədɔkɔ wə bɔ tɔkni bəh bi, i tsə buku i jɔbi
wə ba wi nǐ kɛiŋʂi jiə.
3 Akɔ yakadəiŋ si yi kɔ i bukumbɛiŋ.
I jɔbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɔ bwa bənchiŋ,
bukumbɛiŋ nǐ kɔ mfa i biɛiŋ biə bi sakaki
i mbi wələ wə.*

* **3:20** Yi kɔ fa chəŋ a, Nyɔ kɔ a wimu. * **4:3** Biɛiŋ biə bi sakaki i mbi wələ wə kɔlə numki bənchi bəh biŋ'waka.

4 Ayaka jɔbi wə, jɔbi nǐ dzə lansi kpɛiŋ,
Nyɔ faaŋ Waiŋ wi, wi dzə miŋkpaŋa bwɔ wi,
wi num tə i bənchi chɛiŋ.
5 Wi nǐ dzə ka ŋgaiŋ təiŋ bəni bà bɔ nǐ kɔ i
bənchi chɛiŋ ka Nyɔ dzɔ bukumbɛiŋ ka bwa
bu.
6 Si Nyɔ kɔ wi dzɔ lɔ bukumbɛiŋ ka bwa
bu yakadəiŋ, wi ka chiŋsi Kiŋ'waka ki Waiŋ
wi i shɔm yibukumbɛiŋ mə, ki bɔɔŋ wi a,
“Abba, Ba wuŋ!”
7 Yi kɔ a Nyɔ kɔ wi fə lɔ mbɛiŋ na chu
numki mfá. Mbɛiŋ si num lɔ bwa bu bə dzu.
Si mbɛiŋ kɔ bwa bu, yaka yi kɔ a mbɛiŋ ni
kwati lə biɛiŋ biə wi jiə i bwa bu.

Bɔɔl lwa a bəni bə Galɛshia ni dzani lə dzəh

8 A nǐ kɔ i kikpu wə, jɔbi wə mbɛiŋ nǐ kiəki
kə Nyɔ, mbɛiŋ nǐ nɔmki mfá i ŋga bi biɛiŋ biə
mbɛiŋ nǐ dzɔki akɔ bənyɔ a kɔbi bənyɔ.
9 Ayakalə, i liə si mbɛiŋ si kiə lɔ Nyɔ, nabə a
i liə si Nyɔ si kiə lɔ mbɛiŋ asi mih ki dzakaki,
mbɛiŋ chu nyani dəiŋ i nəŋki i fiəni chu i
jum wə i bənyɔ bə kilɔlɔ bələ wə, bà bɔ kaŋaki
kə ŋga. Mbɛiŋ nəŋki i chu num mfá i bənyɔ
bəwɔ kɔm nə?
10 Mbɛiŋ shiki i chɔkɔ bidɔkɔ wə a bi kɔ
bimbum bəh kifiəŋŋ kidɔkɔ bəh jɔbi widɔkɔ
i jia wə bəh jía kɔm nə a?
11 Mbɛiŋ fəki lə mih ka lwaki bəh ŋga a
nɔm wuŋ wə mih nǐ nɔm i mbɛiŋ kintəəŋ
laka kilɔlɔ.
12 Bwa bə nih bəŋ, mih kwuŋki kaŋ
i mbɛiŋ kwuŋni a mbɛiŋ kwûni mbɛiŋ
nûmki asi mih kɔ kɔm bənchi, asi mih nǐ
kwuni ka numki ka mbɛiŋ i jɔbi wə mbɛiŋ
nǐ kɔ bənchi kɔbi. Mbɛiŋ ka num fə dəkə gia
yichu yidɔkɔ i mih.
13 Mbɛiŋ kiəki a a nǐ kɔ i ninshiŋ si mih nǐ
fukuki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i mbɛiŋ a nǐ
kɔ kɔm mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ mih gwɛiŋ wə.
14 Namana yaka si mih nǐ kɔ i jwɛiŋ yələ
wə lə, yi nǐ kɔ ka kimɔmsi si ki dzə i mbɛiŋ,
mbɛiŋ nǐ ka yɔkɔ gɛiŋ dəkə mih, nabə i
nyaaŋ mih. Ayaka mbɛiŋ nǐ dzɔ mih aka
chinda wi Nyɔ widɔkɔ nabə ka Klistus Jisɔs
wi mwi.
15 Mbɛiŋ nǐ wɔkɔki lə ndzɔŋni bəh mih i
jɔbi wiwɔ wə, aka num nə i liə a? Mih kɔlə
i dzaka a, asi kɔ a bə dzaka a mbɛiŋ bâayi
dzákəh yimbɛiŋ mbɛiŋ nyâ i mih, ma mbɛiŋ
si baayi jɔbi wə dzə si kɔ.
16 Mih fiəni chu lɔ mi wimbɛiŋ wi
mbaiŋŋni si mih fukuki ŋkɔŋ i mbɛiŋ na?
17 Bəni bà bɔ nəŋki i chusiki a bɔ kaŋaki lə
kiŋkɔŋ i mbɛiŋ nalə, ayakalə bɔ nəŋki mbɛiŋ
i gia wə yi num kə yindzɔŋni. Bɔ kɔŋki a
bukumbɛiŋ gaali ma mbɛiŋ jiə shɔm num
i bɔ wə.
18 Yi ndzɔŋki a mi kâŋaki shɔm i mi wə
i gia yindzɔŋni wə. Gia yələ kɔ chəŋ i jɔbi
wichi wə a kɔbi a jɔbi wə mih kɔ bəh mbɛiŋ
shəŋ.
19 Bwa bəŋ bà bɔ kɔ shɔm yiŋ, yi kɔ ka
mih ni chu yisi yisini nnɔmh i bwɔ mbɛiŋ
wɔkɔ lɔli, i tsə buku jɔbi wə nəni ki Klistus
bi numki i mbɛiŋ wə!
20 Bə dzô a mih si kɔ bəh mbɛiŋ i liə,
ka mih kwuni dzəh yə mih dzakaki yɛiŋ i
mbɛiŋ. Gia yələ mbɛiŋ fə lə mfi laka mih
lakani.

Chi chi i bwa bə Ablaham wə

21 Mbɛiŋ bà mbɛiŋ nəŋki i numki i bənchi
chɛiŋ, mbɛiŋ fûku mih, ntə mbɛiŋ wɔkɔki lə
gia yə bənchi dzakaki a?
22 Bə kɔ bə nyaka a Ablaham nǐ kaŋaki
bwa bənyuku bəfa, wi nǐ bwɔ widɔkɔ bəh
miŋkpaŋa wə wi nǐ kɔ mfa, bwɔ widɔkɔ bəh
miŋkpaŋa wə wi nǐ kɔkə mfa.
23 Mfa wələ nǐ bwɔ waiŋ wi a num i
dzəh yə bə si bwɔ bwa bəchi yɛiŋ. Ayakalə,
miŋkpaŋa wə wi nǐ kɔkə mfa bwɔ ŋ'wi biəli
kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka.
24 Bukumbɛiŋ kɔlə i dzɔ gia yələ ka
kifəkəni ki gia. Bəkaŋa bəfa bələ chusiki
miŋkaiŋ mifa. Aga wə wi nǐ kɔ mfa dzɔ di
bi miŋkaiŋ mə Nyɔ nǐ dzi bəh bəni bə Islae
i Ŋkwuŋ wi Sina wə. Bəni bəchi bà bɔ kɔ i
miŋkaiŋ biwɔ chɛiŋ kɔ mfá.
25 Aga dzɔ di bi miŋkaiŋ mə i Ŋkwuŋ wi
Sina wə wi kɔ i tumi ki Alɛbia wə, wi chu
dzɔ tə di bi kwili wi Jɛlusalɛm wə i liə, kɔm
bəni bà bɔ kɔ i kwili wiwɔ wə bəchi kɔ mfá i
bənchi chɛiŋ.
26 Ayakalə, bəni bà bɔ kɔ bə Jɛlusalɛm wi
bɛiŋ kɔkə mfá. Jɛlusalɛm wiwɔ num nih
wibukumbɛiŋ.
27 Akɔ gia yə bə nyaka a,

“Wɔ miŋkpaŋa wə wɔ kɔ kaiŋni wɔ bwɔ kə,
wɔ lâŋki.
Wɔ wə wɔ nǐ ka num nnɔmh lɔ waiŋ, wɔ
kâka kisuŋuni.

Wɔ kĺə a bwa bə miŋkpaŋa wə bə kɔ, bə kɔŋŋ wi
bi kaŋaki bwa bəduli tsə bə miŋkpaŋa wə wi kɔ a bəh nyuwi."
28 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ, biəli asi Nyɔ nǐ kaka a liŋ asi Ablaham nǐ bwɔ Ayjik biəli si Nyɔ nǐ kaka.
29 A nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə waiŋ wə bə nǐ bwɔ asi bə si bwɔ bwa bəchi nǐ bwaŋ gvu i wə bə nǐ bwɔ i ŋga bi Kiŋ'waka kə Nyɔ nǐ fə ka bə bwɔ wi. Yi kɔ tə a liŋ i gia yə yi kɔ i liə.
30 Bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kɔm bəh gia yələ a nə a? Bə kɔ bə nyaka a,
"Kôŋŋ bwĺli miŋkpaŋa wə wi kɔ mfa bəh waiŋ wi bəchi,
kɔm waiŋ mfa kɔkə bi gaa biɛiŋ bəh waiŋ miŋkpaŋa wə wi kɔkə mfa."
31 Si yi kɔ yakadəiŋ bwa bə nih bəŋ, gia yichi yə mih dzakaki lə yi chusiki a bukumbɛiŋ kɔkə bwa bə miŋkpaŋa wə wi kɔ mfa. Bukumbɛiŋ kɔ num bwa bə miŋkpaŋa wə wi kɔkə mfa.

5

Klistus bwili lɔ bukumbɛiŋ i nɔm wi mfa wə

1 Klistus bwili lɔ bukumbɛiŋ i nɔm wi mfa wə. Wi bwili yakadəiŋ, ka bukumbɛiŋ bəchi ma chu nûmki i nɔm wi mfa wə i bənchi chɛiŋ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûmki a bindzɔŋ. Kiə mbɛiŋ bi ma chu bûm i lĺə i kimbuŋ ki nɔm wi mfa wə.
2 Mbɛiŋ wɔ̂kɔli ndzɔŋ gia yə mih Bɔɔl dzakaki. Mbɛiŋ ka bum a bə sûuŋ mbɛiŋ ka mbɛiŋ numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ, ma gia yə Klistus nǐ fə i mbɛiŋ yi ni num kilɔlɔ.
3 Mih chu dzakaki mih chəsi a mi wichi wə wi bum a bə suuŋ wi, yaka wi kaŋaki i ĵĺəki bənchi bə Bəju bəchi si bɔ kɔ.
4 Mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ nəŋki i num ŋgbɔ kɔbi i Nyɔ nshiŋ akɔ kɔm mbɛiŋ jiəki bənchi, mbɛiŋ kĺəki a mbɛiŋ gaali lɔ gwu yimbɛiŋ bəh Klistus. Mbɛiŋ bwili lɔ gwu yimbɛiŋ i mbwili wə Nyɔ bwiliki bəni.
5 I bukumbɛiŋ gia yə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i yi wə, kɔ a Nyɔ bi dzɔ bukumbɛiŋ ka bəni bà bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ. Gia yələ kɔ yə Kiŋ'waka ki Nyɔ kə ki nɔmki i bukumbɛiŋ wə tsə dzəh i shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i Klistus wə, ki fə a bukumbɛiŋ wɔ̂kɔliki.
6 Mbɛiŋ kĺəki a mi kabə num wə wi chiŋni lɔ bəh Klistus Jisɔs, wi num bə suuŋ wi nabə wə wi kɔ maka bə suuŋ wi, yəmaka kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə. Fwu wi gia kɔ shɔm yə wi jiə i Klistus wə chusi i kiŋkɔŋ wə.
7 Mbɛiŋ ni yɔkɔki n'yɔkɔ wi ndzɔŋni, a ka fə ndə a mbɛiŋ bee i biəliki ŋkɔŋ a?
8 Ŋkaiŋni ntəfi wələ ka buku dəkə i Nyɔ wə wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ i gia yələ wə.
9 Ntə mbɛiŋ yiŋtiki lə ndi wə bə si ti a, "Kimfəiŋ kimu bəkəliki lə nchwa a?"
10 Mih jiəki mfi i mbɛiŋ wə kɔm bə Bah a mbɛiŋ kɔkə i biəli gia yə bəni bədɔkɔ dzakaki a kɔbi a yə mih dzakaki. Ayaka mi wə wi bəkəli mfi bimbɛiŋ, a kɔŋ a numki na ndə, yi kɔ a Nyɔ ni lɔɔ lə ŋgəkə i wi wə.
11 Bwa bə nih bəŋ, asi kɔ a mih kɛiŋki mih fuku a bə suuŋki bəni ka bɔ numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ, bəni bá chu bwaŋki gvu i mih chɛiŋ kɔm nə? Asi kɔ a yi numki yakadəiŋ, ma gia yələ mih fukuki kɔm a Klistus nǐ kpi i kintasi wə bəni wɔkɔ yi yi bəkəli lɔ shɔ́m yibɔ bəkəlini yi ma ni chu numki.
12 I bəmaka bəni bà bɔ fumsiki mfi bimbɛiŋ a bə sûuŋki bəni, mih nəŋki a bɔ tsô i ninshiŋ i bwĺli kaasi gwú yibɔ.
13 Bwa bə nih bəŋ, Nyɔ nǐ bɔɔŋ lɔ mbɛiŋ a mbɛiŋ ma chu nûmki i mfá wə. Ayakalə, si mbɛiŋ chu kɛiŋki kə mfá, kiə mbɛiŋ ma dzô a mbɛiŋ kɔlə i fâki gia yichu si nyam yimbɛiŋ yi gwu nəŋki. Mbɛiŋ nômki num nɔmni i bwa bə nih bəmbɛiŋ i kiŋkɔŋ mə.
14 Mbɛiŋ fâki yakadəiŋ kɔm bənchi bəchi kɔ num bə chiŋni i wimu wələ wə a,
"Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ wə asi wɔ kɔŋki gwu ya."
15 Ayakalə, mbɛiŋ ka dza ka wamyiki ka bíə, mi nəŋ i dzi waiŋnih wi, mbɛiŋ ka tôkniki kɔm mbɛiŋ kɔlə i dza bəkəli gwú yimbɛiŋ bəkəlini.

Mi wə wi nɔki si Kiŋ'waka ki Nyɔ chusiki chu fə kə asi nyam yi gwu nəŋki

16 Gia yə mih dzakaki lə kɔ a, mbɛiŋ nôki mbɛiŋ bĺəli num asi Kiŋ'waka ki Nyɔ chusiki mbɛiŋ, yakadəiŋ mbɛiŋ ma chu fiəni i fâki num asi nyam yi gwu yimbɛiŋ nəŋki a mbɛiŋ fâki.
17 Mih dzakaki lə kɔm a gia yə nyam yi gwu nəŋki, a kɔkə yə yi si biəli yə Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki. Ayaka yə Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki a

kɔkə yə nyam yi gwu biəliki. Biɛiŋ bifa biələ kɔkə i fiɛŋ fimu wə. Akɔ gia yə mbɛiŋ kɔkə i fâki gia yə mbɛiŋ nəŋki.

18 Mbɛiŋ ka nɔki biəli num asi Kiŋ'waka ki Nyɔ chusiki i mbɛiŋ, mbɛiŋ ma ni chu fiəni i numki i bənchi chɛiŋ.

19 Gia yichu yə nyam yi gwu si nəŋ kɔ bəni məŋni kə. Akɔ ntɔkɔli bəh i kwakaki gia kɔm ntɔkɔli bəh nɔki nɔni kinyɛŋ ki tɔkɔlini.

20 Ayaka yi chu num i tsaki i bənyɔ bə kilɔlə bəh i laki nyɛiŋ nabə i fiŋki nyɛiŋ. Yi chu num i baiŋŋniki, i yɔliki, i ghəkəki bəh i kaŋaki shɔm yi bɔkɔli bəh i kwakaki shəŋ a i gwu yi wə. Yi chu num i gaaliki bəni bəh i mi i gaali buku i bəni wə i kwati ŋ'wi mbaŋ.

21 Ayaka yi num tə i chiniki kindɔŋ, mu mbih mɔ kwa bəh i muki kɔm dzaka bəh i fəki gia yidɔkɔ ka yələ. Mih dzakaki mih chəsi asi mih nǐ yisi dzaka lɔ i mbɛiŋ a, bəni bà bɔ fəki gia yələ bi kwati kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.

22 Ayakalə, biɛiŋ biə bi bukuki i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə kɔ biələ, kiŋkɔŋ, kinsaŋli, kimbɔiŋni, shɔm yi kaŋani, nɔni kindzɔŋni, ndzɔŋni, i numki i ŋkɔŋ wə,

23 i bɔiŋniki i nɔni wə, bəh i tɔkniki bəh gwu. Nchi widɔkɔ kɔkə wə wi waliki gia yələ.

24 Bəni bà bɔ kɔ bə Klistus Jisɔs kɔ num bɔ baŋŋyi nyam yibɔ yi gwu bəh gia yichu yə gwu yibɔ yi fwuni nəŋki i kintasi ki Jisɔs wə.

25 Si bukumbɛiŋ nɔki i liə i ŋga bi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, bukumbɛiŋ fâki gia bǐəli asi Kiŋ'waka kiwɔ chusiki.

26 Kiə bukumbɛiŋ ma ghâŋsiki gwu. Kiə bukumbɛiŋ ma bâkəliki shóm yi bəni bədɔkɔ. Kiə bukumbɛiŋ ma chiniki kindɔŋ bəh bəni bədɔkɔ.

6

Bəni bə Nyɔ gâmtiki bəni bəchi

1 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ ka dza yɛiŋ mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ num wi gbɔ i chu wə, mbɛiŋ bà mbɛiŋ nɔki asi Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki, mbɛiŋ mômsi i tâfi wi a wi bûku i chu biwɔ kintəəŋ. Ayakalə, jɔbi wə mi bə təfi mi, wi ka tâfiki bəh kimbɔiŋni tôkni i yêiŋ a wi tə ma gbô i mmɔmsi wə.

2 Mbɛiŋ gâmtiki bwa bə nih bəmbɛiŋ i bəŋgəkə bəbɔ wə. Mbɛiŋ ka fâki yakadəiŋ yaka mbɛiŋ jiəki lə nchi wi Klistus.

3 Mi kabə dzɔ gwu yi a ŋgaiŋ kɔ fiɛŋ fidɔkɔ, wi kəbi na fiɛŋ fiwɔ, wi fwɔkyiki gwu yi.

4 Mi wichi tsêiŋ kimfə ki i gia yə wi fəki, wi yɛiŋ a ŋgaiŋ fəki lə chəŋ a. Wi kabə fəki chəŋ, wi ka kɔksiki gwu yi. Ayakalə, kiə wi ma fâkəniki gwu yi bəh mi widɔkɔ.

5 Mbɛiŋ kǐəki a mi wichi kaŋaki i gîŋ ntiə wi.

6 Mi kabə lani mi bəh gia yi Nyɔ, mi wə bə laniki wi gâa biɛiŋ biə bi kɔ bindzɔŋni bichi wi nya mi wə wi laniki wi.

7 Kiə mbɛiŋ ma fwôkyiki gwú yimbɛiŋ. Nyɔ kɔkə kiyuŋ. Mbɛiŋ kǐəki a fiɛŋ fiə mi gbɛli akɔ a fifiə wi bi kɔhki.

8 Mi ka gbɛli ŋgɔkɔ wi a num gia yə nyam yi yi gwu nəŋki, ma wi bi kɔh shəŋ gia yə nyam yi yi gwu nyaki a num kpi. Mi ka gbɛli ŋgɔkɔ num gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ nəŋki, ma wi bi kɔh nɔni kə ki bi tsə kaa kə a num kə Kiŋ'waka ki Nyɔ nyaki.

9 Ayakadəiŋ, kiə bukumbɛiŋ ki bôh kə i fâki gia yindzɔŋni, kɔm jɔbi bi dzə kpɛiŋki ma bukumbɛiŋ bi kwati ŋkɔh wiwɔ i jɔbi wə bukumbɛiŋ ka bɔh dəkə.

10 Yaka yi kɔ a, na i winaiŋ jɔbi wə bukumbɛiŋ kwati dzəh, bukumbɛiŋ ka fəki gia yindzɔŋni i bəni bəchi, kighə i bà bɔ kɔ i chwɔŋkijuŋ ki bəni bə bumni wə.

Ndzaka wi gɔksini

11 Mbɛiŋ yêiŋ si dzákəh yi kiŋwakti yələ fa kɔ yimbum yimbum! A nyaka mih bəh kaŋ yiŋ!

12 Bəmaka bəni bà bɔ nyiniki a bə sûuŋki mbɛiŋ, akɔ bà bɔ nəŋki i chusiki gwu i gia yi nyam yi gwu. Bɔ fəki yakadəiŋ ka bəni bi ma bwaŋki gvu i bɔ chɛiŋ kɔm gia yə bɔ fukuki a Klistus nǐ kpi i kintasi wə.

13 Na bəni bà bɔ kɔ bə suuŋ lɔ bɔ jiəki kə bənchi bəchi. Ayakalə, bɔ nəŋki alə a jɔbi wə bɔ suuŋ mbɛiŋ ka bɔ chɔkɔki kijum a mbɛiŋ fə gia yə bɔ kɔŋki a yi num i gwu yimbɛiŋ wə.

14 Ayakalə, i mih, mih kɔkə i lansi num i chɔkɔki kijum i gia yidɔkɔ wə a kəbi a i gia yə a Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus nǐ kpi i kintasi wə. Akɔ i kintasi kələ wə biɛiŋ bi fa kuku kɔ num bi kpi bi gaali bəh mih, mih tə gaali bəh bi.

15 Mi ka num, num bə suuŋ wi nabə a
bə ka suuŋ dəkə wi, yəmaka kaŋaki kə gia
yidɔkɔ i fə. Fwu wi gia kɔ a, Nyɔ kɛiŋsi mi a
wi numki wimfiaŋ.
16 Kimbɔiŋni ki Nyɔ bəh nshɛiŋ yi dzə i
bəni bəchi bà bɔ biəli dzəh yələ, bà bɔ si num
lɔ bəni bə Islae bə Nyɔ.
17 Ayaka i yisi i liə wə i tsəki, kiə mi ma chu
nyâki ŋgəkə i mih, kɔm bali biə bi kɔ i mih
wə chusiki a mih kɔ mi wi Jisɔs.
18 Bwa bə nih bəŋ, ma Bah wibukumbɛiŋ
Jisɔs Klistus chûsi mbɛiŋ bəchi bəh shɔm yi
yindzɔŋni i biŋ'waka bimbɛiŋ wə. Yi nûm
ayaka.

Kiŋwakti kə Bəəl nĭ nyaka i kijuŋni ki Ɛfɛsus

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Ɛfɛsus kələ mə

Kiŋwakti kələ nĭ nyaka Bəəl, waiŋ ntum wi Jisəs i bəni bə bumni i kwili wi Ɛfɛsus wə. Fwu wi gia wə wi kɔ i kiŋwakti kələ mə kɔ kimfasi kə Nyɔ nĭ fasi a ŋgaiŋ bi juŋniki lə biɛiŋ bichi biə bi kɔ i bɛiŋ bəh i kuku i jiə i Jisəs chɛiŋ. Bəəl fuku baiŋsi si yi nĭ nyani ka bəni chiŋni i fiɛŋ fimu wə bəh Nyɔ. Wi chusi si Bah Nyɔ nĭ sabi bəni bu, dalinya chu bibɔ tsə dzəh i Jisəs Klistus wə Waiŋ wi, bəh si wi nĭ fə kinchəsi ki i bɔ wə a num Kiŋ'waka ki Baiŋni. Wi təfi bəni bà wi nyaka i bɔ a bɔ nôki nəni kə ki chusiki a bɔ chĭŋni lɔ bəh Klistus. Bəəl chusi tə i dzə́h dzə́h wə i fəkəni si kijuŋni ki bəni bə bumni kɔ i mi wimu wə i Klistus wə.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3–3:21 Kimfasi kə Nyɔ nĭ kaŋaki i Klistus bəh i kijuŋni ki bəni bə bumni
4:1–6:20 Nəni ki bəni bə Klistus kifiaŋ
6:21-24 Kiŋgɔksi

1 Akɔ mih Bəəl, waiŋ ntum wi Klistus Jisəs i kiŋkɔŋ ki Nyɔ wə.

Mih nyakaki kiŋwakti kələ i bəni bà akɔ bə Nyɔ i Ɛfɛsus bà bɔ num ndzɔŋ i Klistus Jisəs wə.

2 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus chûsi mbɛiŋ bəh shəm yindzɔŋni chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbəiŋni.

Kimbəiŋsi kə ki gamtiki biŋ'waka bi bəni bà bɔ chiŋni i Klistus wə

3 Ma kiŋkəksi nûm i Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ, chu num tii wi Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus. Wi bəiŋsi bukumbɛiŋ bəh kimbəiŋsi kichi i tumi ki bɛiŋ wə kə ki gamtiki biŋ'waka bibukumbɛiŋ si bukumbɛiŋ kɔ bə chiŋni i Klistus wə.

4 Na ka Nyɔ numki i maa mbi wələ wi nĭ kɔ wi sabibwili lɔ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ bi chĭŋni bəh Klistus bə baiŋki, bə nûm kiŋgbɔ kidəkɔ kəbi i wi nshiŋ. I kiŋkɔŋ ki wə,

5 wi nĭ kɔ num wi kɛiŋsi lɔ i bi dzɔ bukumbɛiŋ i bwa bu tsə dzəh i Jisəs Klistus wə. Wi nĭ fə yakadəiŋ, biəli gia yə yi ndzɔŋki yə wi nəŋki a yi nûm.

6 Yi nĭ num yaka ka kiŋkɔkni tsâki i wi i kinya ki kimbum kə wi nĭ nya i bukumbɛiŋ kilɔlɔ tsə dzəh i Waiŋ wi wə wi kɔ shɔm yi.

7 Wi kɔ wi nĭ təiŋ bukumbɛiŋ i kaŋ yichu wə num bəh mwa mi Waiŋ wi wələ. Yi num a, wi dalinya chu bibukumbɛiŋ, biəli shɔm yi yindzɔŋni yə wi Nyɔ nĭ chusi i bukumbɛiŋ nalə.

8 Jɔbi wə wi nĭ nəŋki i chusi wi shuku yi num shukuni i bukumbɛiŋ wə. Wi nĭ fə yakadəiŋ bəh mfi bichi bəh kiŋkwaka ki kichi.

9 Nyɔ kɔ wi fə lɔ bukumbɛiŋ kiə gia yə wi nəŋki yə yi nĭ kɔ i nyumi wə. Wi nĭ fə biəli gia yə yi ndzɔŋki i wi asi wi nĭ kɔ wi sisi lɔ a wi bi fə tsə dzəh i Klistus wə.

10 Wi nĭ sisi a jɔbi wə jɔbi bi dzə kpɛiŋki wi bi juŋni biɛiŋ bichi nabə biə bi kɔ i bɛiŋ, nabə biə bi kɔ i kuku, i jiə i Jisəs chɛiŋ.

11 Nyɔ nĭ babwili tə buku i num bəni bu i Jisəs wə. Wi nĭ sabibwili asi wi nĭ kɔ wi sisi a kɛiŋ i kikpu wə biəli kiŋkwaka ki asi wi si fə biɛiŋ bi bichi biəli kimfasi ki asi wi kəŋki.

12 Yi nĭ num yakadəiŋ, ka buku bà buku nĭ kɔ bəni bə ninshiŋ i jiə mfi i Klistus wə ka bə nôki nəni kə ki fâki ka mbum bi Nyɔ chusiki, kiŋkəksi tsəki i wi.

13 Mbɛiŋ tə kɔ num mbɛiŋ chiŋni i Klistus wə jɔbi wə mbɛiŋ nĭ wɔkɔ gia yi ŋkɔŋ yə akɔ ntum wi ndzɔŋni wə wi nĭ dzə bəh mbəiŋ i mbɛiŋ wə. Si mbɛiŋ nĭ wɔkɔ yakadəiŋ, ka jiə shɔm i Klistus wə, Nyɔ fə kinchəsi ki i mbɛiŋ wə a num Kiŋ'waka ki Baiŋni kə wi nĭ kaka bəni yɛiŋ.

14 Kiŋ'waka ki Baiŋni kələ kɔ njikəli wi kpaŋ i ŋgɔm wi biɛiŋ biə bukumbɛiŋ bi kwatiki. Ayaka bukumbɛiŋ bi kwatiki jɔbi wə Nyɔ bi təiŋki kaasiki bəni bà akɔ bu i kaŋ yichu wə. Ayakadəiŋ, mbum bi bi ka chusiki, kiŋkəksi tsə i wi.

Bəəl tsa i bəni bə Ɛfɛsus

15 Mih kɔ mih wɔkɔ lɔ kɔm shɔm yə mbɛiŋ jiə i Bah Jisəs wə, bəh kiŋkɔŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i bəni bəchi bà bɔ kɔ bə Nyɔ. Akɔ gia yə yi fə,

16 jɔbi wə mih tsaki mih ka kwakaki mbɛiŋ. Mih nǐ ka num bee dəkə i nyaki kiyɔŋni i Nyɔ kɔm mbɛiŋ i ntsa wuŋ wə.
17 Mih tsaki a Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus, Nyɔ wə wi kɔ Ba wi kiŋkɔkni, nyâ mbɛiŋ bəh Kiŋ'waka ma ki nyâ mbɛiŋ bəh mfi bimbum, ki wêli dzákəh yimbɛiŋ ka mbɛiŋ kǐə wi bindzɔŋ.
18 Mih chu tsa a wi wêli mfi bimbɛiŋ ka mbɛiŋ kǐə gia yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, yə wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ yɛiŋ kɔm yi, chu kǐə kiŋkɔkni kə ki kɔ kimbum ki biɛiŋ biə bi kɔ bi bəni bà akɔ bə Nyɔ.
19 Mih chu tsaki a Nyɔ wêli mfi bimbɛiŋ ka mbɛiŋ kǐə ŋga bi biə bi tsəki ŋga bichi. Akɔ ŋga bimbum biələ wi nɔmki bəh bi i bukumbɛiŋ bà bə kɔ bə jiə shɔm i wi.
20 Akɔ ŋga biwɔ biə wi nǐ nɔm bəh bi dzasi Klistus i kpi wə, yaksi wi ka tɔm wi i tsɛiŋ yi yiləkəli wə i tumi ki bɛiŋ wə.
21 Klistus kɔkniki nalə tsə na biɛiŋ bichi biə bi sakaki bəh bəŋkuŋ bəh ŋga bəh kiŋkɔkni kichi. Wi chu kaŋa yɛli wimbum wi tsə na kiyɛli kichi kə bə bɔɔŋki bəni yɛiŋ. Wi kɔkə yakadəiŋ a jɔbi wələ wə shəŋ. Wi bi numki yakadəiŋ i jɔbi wi dzəni wə.
22 Nyɔ kɔ wi jiə biɛiŋ bichi i wi chɛiŋ, ka chu tɔm wi a wi kɔ fwu wi biɛiŋ bichi i kijuŋni ki bəni bə bumni wə.
23 Kijuŋni ki bəni bə bumni kələ kɔ gwu yi Klistus. Klistus ka numki num wi jikə kpɛiŋ kɔm kijuŋni kələ, a num wi wə wi fəki ka biɛiŋ bichi bi jikə kpɛiŋ i dzáh yichi wə.

2

Nyɔ nǐ chiŋni bukumbɛiŋ bəh Klistus dzasi i kpi wə

1 A nǐ kɔ i ninshiŋ, mbɛiŋ num bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ i biŋ'waka wə kɔm bə bənchi bə Nyɔ bà mbɛiŋ nǐ bwiŋki bəh chu bimbɛiŋ,
2 biə mbɛiŋ nǐ nɔki mbɛiŋ fə. Mbɛiŋ nǐ nɔki biəli num dzáh yə bəni bə mbi bələ nɔki yɛiŋ, chu biəli ŋkuŋ wi ŋga bi fiəkə yi bɛiŋ. Akɔ wi kiŋ'waka kiwɔ kə ki nɔmki i liə i bəni bà bɔ ləkəki bəh kifwu i Nyɔ.
3 Akɔ ayaka tə si bukumbɛiŋ bəchi nǐ nɔki. Bukumbɛiŋ nǐ nɔki fə gia yə nyam yi gwu yi shilini nǐ kɔŋki, biəli num gia yə nyam yi gwu bəh biŋkwaka bibukumbɛiŋ nəŋki a bukumbɛiŋ fêki. Bukumbɛiŋ ka bəni bəwɔm nǐ kɔ bə si num lɔ bəni bà shɔm kɔ i bɔkɔki Nyɔ bəh bɔ, yi num a liŋ si mi wiwɔm wichi kɔ.
4 Ayakalə, Nyɔ wə wi kɔ wi jikə bəh nshɛiŋ i bukumbɛiŋ wə wi nǐ kɔŋ bukumbɛiŋ nalə,
5 chiŋni bwili bukumbɛiŋ bəh Klistus i kpi wə na si bukumbɛiŋ nǐ kɔ bə kpiyi lɔ kɔm bə bənchi bə Nyɔ bà mbɛiŋ nǐ bwiŋki. Nyɔ nǐ bwili mbɛiŋ kɔm shɔm yi yindzɔŋni.
6 Si wi nǐ chiŋni bukumbɛiŋ bəh Klistus Jisɔs dzasi i kpi wə yakadəiŋ, wi ka yakasi bukumbɛiŋ tɔm bukumbɛiŋ bəh wi i tumi ki bɛiŋ wə.
7 Wi nǐ fə yakadəiŋ ka a bi numki i jɔbi wi dzəni wə, wi bi chusi shɔm yi yindzɔŋni nalə a num yə mi kɔkə i bi fəkəni. Shɔm yi yindzɔŋni yələ kɔ num wi chusi lɔ i kiŋkɔŋ ki wə tsə dzəh i Klistus Jisɔs wə.
8 Mbɛiŋ kǐəki a Nyɔ nǐ bwili mbɛiŋ a num kɔm shɔm yi yindzɔŋni yə wi nǐ chusi i mbɛiŋ tsə dzəh i shɔm yə mbɛiŋ nǐ jiə i Klistus wə. A num kə i kimfə kimbɛiŋ wə. A num kinya ki Nyɔ.
9 A nǐ kɔkə kɔm nɔm widɔkɔ wə mi nǐ nɔm na ka mi widɔkɔ bi ma numki wə wi kɔ i dza ghaŋsiki gwu.
10 Gia yə yi kɔ, kɔ a bukumbɛiŋ kɔ si bukumbɛiŋ kɔ i liə lə a maa Nyɔ bəh kaŋ yi. Wi kɔ wi chiŋni bukumbɛiŋ bəh Klistus Jisɔs ka fə bukumbɛiŋ i nûmki bəni bə mfiaŋ, ka bukumbɛiŋ nômki bənɔm bə ndzɔŋni bà wi nǐ sisi a kɛiŋ i kin'yisi wə a, akɔ bà bukumbɛiŋ bi nɔki bə nôm bɔ.

Chwɔŋbijuŋ bifa si num lɔ i mi wimu i Klistus wə

11 Mbɛiŋ bəni bà mbɛiŋ kɔkə i chwɔŋkijuŋ ki Bəju wə, mbɛiŋ kwâka fiɛŋ fiə mbɛiŋ nǐ yisi kɔ fi i ninshiŋ. Bəju bà bɔ bɔɔŋki gwu yibɔ a bɔ kɔ bəni bà bɔ kɔ bə suuŋ bɔ, bɔ nǐ bɔɔŋki mbɛiŋ a mbɛiŋ kɔ bəni bà bɔ kɔ kinchɔk. Ayaka nsuuŋ wələ num fiɛŋ bə fəki i mi a bəh kaŋ.
12 Mbɛiŋ yiŋti a, a nǐ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, mbɛiŋ nǐ kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh Klistus. Mbɛiŋ nǐ kɔkə i kintəəŋ ki ŋgɔkɔ wi bəni bə Nyɔ bà bɔ kɔ bə Islae. Mbɛiŋ nǐ kaŋaki kə gia yidɔkɔ i fə bəh miŋkaiŋ mi kiŋkaka mə Nyɔ nǐ dzi bəh bɔ. Mbɛiŋ nǐ kɔ fimbɛiŋ i fa mbi wə kaŋa kə gia yidɔkɔ yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, chu kiə kə tə Nyɔ.

13 Ayakalə, i liə si mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ chiŋni lɔ bəh Klistus Jisɔs, mbɛiŋ bà mbɛiŋ nǐ yisi kɔ i dzə́h yi dəəŋ i Nyɔ, wi dzɔ mbɛiŋ kɔmsi dzə i wi wə tsə dzəh i mwa mi Klistus wə.
14 Akɔ wi Klistus mwi wə wi dzə bəh kimbɔiŋni i bukumbɛiŋ. Wi fə Bəju bəh bəni bà bɔ kɔkə Bəju num i mi wimu wə. Wi mukuyi kimbu ki kiŋgaali a num ki mbaiŋŋni kə ki nǐ yisi kɔ i bukumbɛiŋ kintəəŋ.
15 Wi nya gwu yi ka kpi i chiksi bənchi bəh gia yə bənchi dzakaki a, bə fâki i numki bəni bə Nyɔ. Wi fə yakadəiŋ ka ŋgaiŋ chiŋni mi wichi i wi wə ka bɔ numki mi wimu wimfiaŋ i di bi bəni bəfa wə. Si wi fə yakadəiŋ, wi ka dzə bəh kimbɔiŋni.
16 Kpi yi i kintasi wə chiŋni chwɔŋbijuŋ bifa biələ dzə bəh bi i Nyɔ i gwu yimu wə, ka wɔɔ kimbaiŋŋni kibɔ i kintasi wə ki kaa.
17 Wi nǐ dzə ka fuku ntum wi ndzɔŋni wə wi dzəki bəh kimbɔiŋni i mbɛiŋ bà mbɛiŋ nǐ kɔ i dzəh yi dəəŋ wə, fuku tə i bà bɔ nǐ kɔ kɔmsi i wi wə.
18 A fə wi na ka bukumbɛiŋ bəchi kaŋa dzəh i dzə i Bah tsə dzəh i Kiŋ'waka kimu wə.
19 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ chu kɔkə bəni bə dzəni nabə bəni bə kumini. Mbɛiŋ si num lɔ bwa bə kwili mbɛiŋ bəh bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ, num tə bəni i Nyɔ dzu.
20 Juŋ yələ kɔ num bə maa i chaka wə a num bwa bə ntum bə Jisɔs bəh bəni bà bɔ fukuki bəntum bə Nyɔ, Klistus Jisɔs mwi num təh wi bu wi juŋ wiwɔ.
21 Akɔ i wi wə juŋ yiwɔ yichi chiŋni bá kɔɔ i bi dzə num juŋ yi baiŋni i Bah.
22 Mbɛiŋ tə kɔ num bə chiŋni mbɛiŋ bá maa i Klistus wə, i bi dzə num di biə Nyɔ nəki i Kiŋ'waka ki mə.

3

Bəəl kɔ mi wi fukuni i bəni bà bɔ kɔkə Bəju

1 Si Nyɔ kɔ wi fə lɔ biɛiŋ biələ i mbɛiŋ lə, mih bá tsa i mbɛiŋ. Mih Bəəl kɔ i nsəŋ mə kɔm ntum wə kɔm Klistus Jisɔs. Mih nɔmki nsəŋ wələ kɔm mbɛiŋ bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
2 Mih kwakaki a mbɛiŋ wɔkɔ lɔ si Nyɔ nǐ baa mih ka nya nɔm i mih a mih chûsiki shɔm yi yindzɔŋni i mbɛiŋ.
3 Gia yələ kɔ yə yi nǐ yisi kɔ i nyumi wə Nyɔ wɛli dzə́kəh yiŋ mih ka yɛiŋ. Mih nyaka lɔ kɔm yi i mbɛiŋ a yi juli.
4 A mbɛiŋ ka fa, mbɛiŋ ni yɛiŋ gia yə mih kiəki kɔm gia yi nyumini yə kɔm Klistus.
5 A nǐ kɔ i kikpu wə Nyɔ nǐ ka fə dəkə a ŋgɔkɔ wi bəni i jɔbi wiwɔ wə kiə gia yi nyumini yiwɔ. I liə Kiŋ'waka ki Baiŋni chusi lɔ yi i bwa bə ntum bə Jisɔs bə baiŋni bəh i bəni bà bɔ fukuki bəntum bə Nyɔ, bɔ kiə.
6 Gia yi nyumni yələ kɔ a bəni bà bɔ kɔkə Bəju kɔ num Nyɔ nya tə bɔ bəh biɛiŋ biə wi jiə i bəni bu. Bɔ si num lɔ i gwu yimu wə bəh bɔ, kiŋkaka kə Nyɔ nǐ fə i Bəju kɔ tə i bɔ, si bɔ chiŋni bəh Klistus Jisɔs tsə dzəh i ntum wi ndzɔŋni wə bɔ bum.
7 Nyɔ nǐ fə a mih nûmki mi wi nɔm i ntum wi wi ndzɔŋni wələ. Nɔm wələ nǐ kɔ kinya kə wi nǐ nya i mih kɔm bəh shɔm yi yindzɔŋni. Wi nǐ dzɔ ŋga bi ka nɔm bəh bi, i mih i nya nɔm wələ a mih nômki.
8 Mih lansiki kpɛiŋniki kə i mi wi nchiŋ i bəni bəchi bà akɔ bə Nyɔ. Ayakalə, Nyɔ nǐ chusi shɔm yi yindzɔŋni i mih ka nya nɔm wələ a mih tsə fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm mbum bi Klistus biə bi kaŋaki kə kinsini num i bəni bà bɔ kɔkə Bəju.
9 Yi nǐ kɔ ka bəni bəchi kiə baiŋsi kimfasi ki gia yi nyumini yə Nyɔ wə wi maa biɛiŋ bichi si nyumi i wi mə i jía jía wə.
10 Kimfasi kələ nǐ kɔ a, a bi numki i jɔbi wi liə wə, ma Nyɔ bi tsə təli i kijuŋni ki bəni bə bumni wə, fə ka bəchinda bəh biŋ'waka biə bi kaŋaki ŋga, bi sakaki i di bi bɛiŋ wə, i yɛiŋki mfi bi Nyɔ biə bi kɔ i dzə́h dzə́h wə.
11 Wi nǐ fə lə biəli asi wi nǐ kɔ wi sisi jiə lɔ i kin'yisi wə. Wi fə lɔ gia yələ tsə dzəh i Klistus Jisɔs wə Bah wibukumbɛiŋ.
12 Akɔ kɔm wi, bukumbɛiŋ kwati dzəh i dzə kɔmsi i Nyɔ wə chu kaŋa kə nlwa nabə i numki bəh kimənni kɔm shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i wi.
13 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih kwuŋki kaŋ kwuŋni a shɔm ma kpî mbɛiŋ kɔm ŋgəkə wə mih yɛiŋki i mbɛiŋ. Mbɛiŋ bi kwatiki lə ndzɔŋni biwɔ.

Bəəl chu tsa i bəni bə Ɛfɛsus

14 Akɔ kɔm gia yələ mih tumki binyu biŋ i Ba wibukumbɛiŋ nshiŋ,

15 wə yɛli bi chwəŋbijuŋ bichi i bɛiŋ bəh i
kuku buku i wi wə.
16 Mih tumki binyu tsa, biəli kiŋkəkni ki
kə ki kɔ kimbum, ma wi nyâ mbɛiŋ bəh ŋga
tsə dzəh i Kiŋ'waka ki wə, ma bi fə shóm
yimbɛiŋ ləkəki.
17 Ayakadəiŋ, ka Klistus ni nɔki i shóm
yimbɛiŋ wə asi mbɛiŋ jiə shɔm i wi wə. Mih
tsa tə a kiŋkɔŋ nûmki i mbɛiŋ wə, fâ gaaŋ
yimbɛiŋ lîəni i kuku ka kpɛiŋ bəh juŋ yə bə
maa i chaka ki ləkəli bɛiŋ,
18 ka mbɛiŋ bəh bəni bəchi bà akɔ bə Nyɔ
kaŋaki mfi, i fə a mbɛiŋ kiəki kiŋkɔŋ ki
Klistus. Kiŋkɔŋ ki kələ kaŋaki n'yam nalə,
kaŋa dəəŋ bəh ndəŋəyaka nalə, nliə wiwɔ i
kuku liə tə nalə.
19 Mih tsa a mbɛiŋ kɔlə i kîə kiŋkɔŋ ki kə ki
gakaki bəni i kiə, ka mbɛiŋ kɔ i nûmki num
mbɛiŋ jikə bəh gia yichi yə Nyɔ kɔ yi.
20 Bukumbɛiŋ nyâki kiŋkəkni i Nyɔ. A
num wi wə wi kɔ i fə gia yichi bəh ŋga bi biə
bi nɔmki i bukumbɛiŋ mə. Ayaka wi kɔlə i
fə na i tsə tsəni si bukumbɛiŋ bikəki nabə si
bukumbɛiŋ kɔ i kwakaki.
21 Kiŋkəkni nûm i wi wə kɔm kijuŋni ki
bəni bə bumni bəh kɔm Klistus Jisɔs i jəbi
wichi wə kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

4

Bəni bə Klistus nûmki i fiɛŋ fimu wə

1 Ayakadəiŋ, mih Bəəl wə mih kɔ mi wi
nsəŋ kɔm Bah Jisɔs, mih tsaki mbɛiŋ a
mbɛiŋ nôki nɔni kə ki kɔ ki kpɛiŋ kə Nyɔ nǐ
bəəŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ nôki i ki wə.
2 Mbɛiŋ shîsi gwu yimbɛiŋ i kuku chu
nûm lə nyiki. Mbɛiŋ kâŋaki shɔm, dzô mi
bəh mi asi wi kɔ i kiŋkɔŋ wə.
3 Mbɛiŋ mômsiki nalə i nûmki i fiɛŋ fimu
wə fiə Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə bəh fi i mbɛiŋ
si mbɛiŋ nɔki i kimbɔiŋni kə ki juŋniki bəni.
4 Gwu yi bəni bə bumni kɔ a yimu,
Kiŋ'waka ki Baiŋni num a kimu. Yi kɔ a
liŋ asi gia yə Nyɔ nǐ bəəŋ bukumbɛiŋ a
bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i yi wə kɔ
tə a yimu.
5 Bah kɔ a wimu mbum num a wimu,
njuli wə bə juliki bəni i bəkɔ mə num a
wimu.
6 Nyɔ kɔ a wimu wə wi kɔ Tii
wibukumbɛiŋ bəchi. Wi kɔ i biɛiŋ bichi
bɛiŋ, wi nɔm wi tsə dzəh i bukumbɛiŋ bəchi
wə, wi num tə i bukumbɛiŋ bəchi kintəəŋ.
7 Yi kɔ tə a Klistus kɔ wi nya kinya i
mi wimu wimu i bukumbɛiŋ kintəəŋ biəli
kimfəkə kinya ki i wəmaka mi.
8 Akɔ gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə
a,
“Jəbi wə wi nǐ yaka tsə i bɛiŋ,
wi nǐ fə bəni bà wi nǐ tum dzi, bɔ biəli wi.
Wi nǐ nya binya i bəni.”
9 I dzaka a, “Wi nǐ dza yaka bɛiŋ” kɔ a nə?
Yi chusiki a wi nǐ shi tsə tə i kuku i nshwaiŋ
chɛiŋ.*
10 Ayakadəiŋ, wi wə wi nǐ shi tsə i nshwaŋ
chɛiŋ kɔ tə a wi wə wi nǐ dza yaka i bɛiŋ tsə
təli bɔəli wichi ka tsə i bɛiŋ, ka di bichi kɔlə
numki bi jikə bəh wi.
11 Akɔ a wi wə wi nǐ nya binya i bəni. Wi nǐ
nya i bədəkɔ a bɔ nûmki bwa bu bə ntum,
nya i bədəkɔ a bɔ fûkuki gia yə bɔ wɔkəki si
Nyɔ dzakaki, i bədəkɔ a bɔ nyâniki fûkuki
ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ, i bədəkɔ a bɔ
tôkniki i bijuŋni bi bəni bə bumni chu lani
bəni.
12 Wi nǐ nya binya biələ i kɛiŋsi bəni bà akɔ
bə Nyɔ bəh bi a bɔ kpɛiŋ i bà bɔ kɔ i nômki
nɔm wi, i mâaki gwu yi Klistus yə yi kɔ
kijuŋni ki bəni bə bumni,
13 i tsə buku i jəbi wə bukumbɛiŋ bəchi
bi numki i mi wimu wə i kimbum
kibukumbɛiŋ wə bəh i gia yə bukumbɛiŋ
kiəki kɔm Waiŋ Nyɔ. Bukumbɛiŋ kabə nɔki
yakadəiŋ, yi ni fə bukumbɛiŋ num bəni bà
bɔ kɔ bɔ ta kpɛiŋ, ka bukumbɛiŋ kɔ i numki
aka Klistus mwi.
14 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ ma ni chu numki
ka bwa bə nchiŋ, bà jəbi wə na winaiŋ nlani
tsəki wi ka njəŋsiki bɔ, bɔ tsə i ninshiŋ fiəni
dzə i jum wə ka fiɛŋ fiə fiəkə njəŋsiki nnyaki.
Bukumbɛiŋ ma ni chu numki tə ka bəni bà
bəni bà bə wɛɛliki nyaniki fwɔkyiki bɔ bəh
ntəkə biə bɔ kɔ bɔ kɛiŋsi jiə.
15 Bukumbɛiŋ kaŋaki i fukuki fibukumbɛiŋ
num ŋkɔŋ i kiŋkɔŋ wə, ayaka kɔɔ i dzéh
yichi wə i numki ka Klistus wə wi kɔ fwu
wibukumbɛiŋ.
16 Akɔ wi wə wi fə ka bimbu bi bi gwu bichi
biə bi juŋni ka chiŋni i wi wə ka kɔɔki, maa

* **4:9** Yudəkɔ a, wi nǐ shi dzə tə i fa kuku.

gwu yi i kiŋkɔŋ wə, asi kimbu nɔmki ŋ'wi nɔm kimbu nɔm ŋ'wi nɔm na bindzɔŋ.

Nɔni kikpu bəh kifiaŋ

17 I liə wə, i yɛli wi Bah wə mih nəŋki i dzaka chu kiŋ i mbɛiŋ a kiə mbɛiŋ ma nɔ̂ki ka bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ. Biŋkwaka bibɔ si num a bi kilɔlɔ.
18 Mfi bibɔ kɔ bi fəkəli. Bɔ kɔ i dzəh yi dəəŋ i nɔni kə Nyɔ chusiki, kɔm bɔ kiəki kə Nyɔ, num kɔm bɔ ləkəki bəh kifwu.
19 Bɔ wɔmki bəh kifwu nalə. Bɔ jiə kifwu kibɔ i gia yi kinyɛŋ ki tɔkɔlini wə, ayaka gwu yibɔ shili i fəki ŋkani nɔni kinyɛŋ bichi.
20 Yələ kɔkə gia yə bə nǐ lani mbɛiŋ yɛiŋ kɔm Klistus.
21 Mih kwakaki a mbɛiŋ wɔkɔ lɔ kɔm wi, a bə lani lɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ chiŋni bəh wi bəh ŋkɔŋ biə kɔm Jisɔs.
22 Mbɛiŋ bâbwili gwu yimbɛiŋ yikpu yə mbɛiŋ nǐ nɔki nɔni kikpu yɛiŋ num yi bəkə lɔ kɔm kinyɛŋ kə mbɛiŋ nǐ baaŋ ka fəki.
23 Mbɛiŋ kwûni biŋkwaka bimbɛiŋ bi numki bimfiaŋ.
24 Ma mbɛiŋ lɔh num gwu yimfiaŋ i mbɛiŋ wə, yə Nyɔ fə yi bwɔsi wi. Yələ kɔ gwu yi nɔni kə ki lansi kɔ kiŋkɔŋ ki chəŋ bəh ki baiŋni.
25 Yi kɔ a, mbɛiŋ bêe ntəkə, mi dzakaki num ŋkɔŋ i waiŋnih wi kɔm bukumbɛiŋ bəchi kɔ bimbu bi gwu i gwu yimu wə.
26 Mi ka bɔksi tɔɔ, wi ka tɔ̂kniki i dza fə chu. Kiə wi ki bêe kə a wɔŋ liə wi kɛiŋ bɔksi tɔɔ.
27 Kiə wi ki nyâ kə dzəh i ŋkpɛli i lǐə yɛiŋ.
28 Mi wə wi chwɔki ki chu chwɔ̂ kə. Wi nɔ̂mki num nɔm wi ndzɔŋni bəh kaŋ yi, i dzəh yə wi kɔ i kwatiki biɛiŋ biə wi kɔ i gamtiki bəni bà bɔ dzaki tə.
29 Kiə ndzaka wichu ma bûkuki i dzaka bimbɛiŋ wə. Mi dzâkaki num gia yindzɔŋni yə yi kɔ maa bəni maani i biɛiŋ biə bɔ dzaki, ka ndzaka wiwɔ dzəki num bəh ŋgamti i bəni bà bɔ wɔkɔki.
30 Kiə mbɛiŋ ma fâki gia yə Kiŋ'waka ki Baiŋni ki Nyɔ kɔ i wɔkɔki chu. Kiŋ'waka kələ kɔ kinchəsi ki Nyɔ i mbɛiŋ wə kə ki chusiki a, a kaŋaki wi mbɛiŋ, a jɔbi bi kpɛiŋ lə ka ŋgaiŋ yɛlih kaasi mbɛiŋ i kaŋ yi ŋgəkə wə.
31 Mbɛiŋ lâŋ lɔ̂tɔkɔ shɔ́m yi ləli bəh shɔ́m yi fuksini bəh shɔ́m yi bɔksini bəh n'yəli bəh i bəkəliki kiyɛli ki bəni bəh shɔ́m yichu.
32 Mbɛiŋ kâŋaki num nəni kindzɔŋni bəh shɔm yindzɔŋni i mi mi. Mi ka fə chu i mi, wi dâlinya wi a liŋ asi Nyɔ nǐ tsə dzəh i Klistus wə ka dalinya chu bimbɛiŋ.

5

Bəni bə Klistus nɔ̂ki ka bəni bə baiŋni

1 Asi mbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ bà wi kɔŋki nalə, ayaka mbɛiŋ sǐni dzɔ̂ i wi.
2 Mbɛiŋ nɔ̂ki i kiŋkɔŋ wə a liŋ asi Klistus nǐ kɔŋ bukumbɛiŋ ka nya gwu yi i bukumbɛiŋ. Kinya ki kələ nǐ kɔ mfə gia wə wi fwuliki ndzɔŋki i Nyɔ.
3 Gia ka ntɔkɔli bəh nɔni kinyɛŋ kichi bəh dzákəh yi bukuni kɔkə yə bə kɔ i chu mɔm i dzaka kɔm yi i mbɛiŋ kintəəŋ, kɔm yələ kɔkə gia yə yi kaŋaki i nûmki i kintəəŋ ki bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ.
4 Yi kpɛiŋniki kə a ndzaka wi kinyɛŋ bəh ndzaka wi kiyuŋ, bəh nshəŋ yi kilɔlɔ bûkuki i dzaka kimbɛiŋ wə. Mbɛiŋ nyâki a kiyɔŋni i Nyɔ.
5 Mbɛiŋ kǐəki ŋkɔŋ ŋkɔŋ a mi wə wi tɔkliki, nabə wə wi fəki kinyɛŋ, nabə wə wi bukuki bəh dzákəh, wi kaŋaki kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Klistus bəh Nyɔ wə. Mi wə wi bukuki bəh dzákəh si dzɔ biɛiŋ aka nyɔ wi.
6 Kiə mbɛiŋ ki bûm kə a mi fwɔkyiki mbɛiŋ bəh bəndzaka bə kilɔlɔ kɔm biɛiŋ biələ. Mbɛiŋ kǐəki a biɛiŋ biələ kɔ biə bi si fə ka shɔm yi Nyɔ bɔkɔki i bəni bà bɔ wɔkɔki kə i wi.
7 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma chǐŋniki mbaŋ bəh bəmaka bəni.
8 A nǐ kɔ i ninshiŋ mbɛiŋ nǐ kɔ bəni i jisi wə. Ayakalə, i liə mbɛiŋ chiŋni lɔ bəh Bah, ka numki bəni bə baiŋni. Mbɛiŋ nɔ̂ki ka bəni bə baiŋni.
9 Fiɛŋ fiə mbaiŋ si dzə bəh fi si num num nɔni kindzɔŋni bəh ki chəŋ bəh kə ki chusiki ŋkɔŋ.
10 Mbɛiŋ mɔ̂msi i kǐə gia yə yi ndzɔŋki i Bah.
11 Kiə mbɛiŋ ma jǐəki kaŋ i biɛiŋ bi kilɔlɔ bi jisi wə. Mbɛiŋ kaŋaki i bwǐliki lɔ bi i baiŋni wə.
12 Akɔ na gia yi ŋgəmnini i dzakaki kɔm gia yələ bəmaka bəni fəki i nyumi wə.
13 Ayakalə, na finaiŋ fiɛŋ fiə baiŋni baiŋki yɛiŋ wə, fi si yəŋə lə bə ka yɛiŋki,

14 kɔm biɛiŋ bichi biə bi si yəŋə si num
mbaiŋ. Akɔ gia yə yi fə ka bə dzakaki gia
yidɔkɔ a,
“Wɔ wə wɔ nɔki, yô̱mi!
Dzâ i kpi wə, ma mbaiŋ wi Klistus ni bâiŋki
i wɔ wə.”
15 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tô̱kniki si mbɛiŋ
nyaniki. Kiə mbɛiŋ ma nô̱ki ka biyuŋ.
Mbɛiŋ nɔki ka bəni bə mfi.
16 Mbɛiŋ mô̱msiki i fə̂ki gia yindzɔŋni i
jɔbi wə mbɛiŋ kwati dzəh. Kɔm kaŋ yi liə
yələ kɔ yichu.
17 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma numki biyuŋ.
Mbɛiŋ mô̱msiki i kĺəki gia yə Bah kɔŋki a
mbɛiŋ fə̂ki.
18 Kiə mbɛiŋ ma mû̱ki mbih mɔ kwa
mbɛiŋ. Kɔm yəmaka kɔ gia yə yi bəkəliki
bəni lɔ bəkəlini. Mbɛiŋ nû̱mki num mbɛiŋ
jikə lɔ bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni.
19 Mbɛiŋ dzâkaki i gwú yimbɛiŋ i bənjaŋ
wə, bà bɔ bukuki i Kiŋwakti ki Ŋkɔksi
wə,* bəh bənjaŋ bə kɔksini bədɔkɔ, bəh bà
Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki i mbɛiŋ. Mbɛiŋ
yâəŋki yaka kô̱ksi Bah i shɔm yimbɛiŋ wə.
20 Mbɛiŋ nyâki kiyɔŋni i Nyɔ Ba jɔbi
wichi i gia yichi wə tsə dzəh i yɛli wi Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.

Ntəfi i bəkaŋa bəh bənyuku bəbɔ

21 Mbɛiŋ nya gwu yimbɛiŋ i mi bəh i mi
biəli kiŋkɔkni kə mbɛiŋ kwati i Klistus.
22 Bəkaŋa bə bəni, mbɛiŋ nyâ gwú
yimbɛiŋ i bənyuku bəmbɛiŋ asi mbɛiŋ nya
i Bah,
23 kɔm minyuku kɔ fwu i kpə wi, asi
Klistus kɔ fwu i kijuŋni ki bəni bə bumni
wə. Kijuŋni kiwɔ num gwu yi, wi mwi num
Kimbwili kiwɔ.
24 Ayakadəiŋ, bəkaŋa bə bəni kaŋaki i nyâ
gwú yibɔ i bənyuku bəbɔ i gia yichi wə a liŋ
asi kijuŋni ki bəni bə bumni nya gwú yibɔ i
Klistus.
25 Bənyuku, mbɛiŋ kô̱ŋki bəkaŋa bəmbɛiŋ
a liŋ asi Klistus kɔŋki kijuŋni ki bəni bə
bumni ka nya gwu yi, ka kpi kɔm ki.
26 Wi nĭ nya gwu yi i fə̂ kijuŋni kiwɔ i
baiŋki asi wi nĭ wɔkɔ ki bəh mwi bəh ja yi.
27 Wi nĭ sisi kijuŋni ki bəni bə bumni kiwɔ
yaka ka wi ni dzɔ ki i wi wə ka miŋkpaŋa wə
wi tsəki i dzákəh wə, wi kaŋa kə ndi widɔkɔ,
wi tɔsi i gwu wə, wi kaŋa kə gia yidɔkɔ yə yi
bəkəliki wi, ka wi baiŋki kaŋa kə kiŋgbɔ i wi
wə.
28 Yi kɔ a liŋ asi bənyuku kaŋaki i kô̱ŋki tə
bəkaŋa bəbɔ asi bɔ kɔŋki gwú yibɔ. Mi kabə
kɔŋki kpə wi, yaka wi kɔŋki num gwu yi.
29 Mi widɔkɔ kɔkə wə wi si baiŋŋ gwu
yi. Wi si saŋsi lɔ yi saŋsini, tɔkni bəh yi
na bindzɔŋ. Yi kɔ a liŋ asi Klistus fə̂ki
i bukumbɛiŋ bà bə kɔ kijuŋni ki bəni bə
bumni,
30 kɔm bukumbɛiŋ kɔ bimbu bi bi gwu.
31 Akɔ gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə
a,
“Akɔ kɔm yələ minyuku bi bêe lə ba wi bəh
nih wi,
wi chĺŋni bəh kpə wi,
ma bɔ bəfa bi nû̱m i mi wimu wə.”
32 Gia yidɔkɔ nyumiki lə i ndzaka wələ
kintəəŋ yi kpali nalə, ayaka mih yɛiŋ yiŋ a,
ndzaka wələ kɔ kɔm Klistus bəh kijuŋni ki
bəni bə bumni.
33 Na ka mih lansi dzakaki lə, mi wimu
wimu i mbɛiŋ wə kaŋaki i kô̱ŋki kpə wi asi
wi kɔŋki gwu yi, miŋkpaŋa tə kaŋa i yêiŋ a
wi nyâki lə kiŋkɔksi i nyuwi.

6

Ntəfi i bwa bəh bətii bwa

1 Bwa, mbɛiŋ wô̱kɔki i bətii bəmbɛiŋ bəh
i bənih bəmbɛiŋ i dzəh yi Bah wə, kɔm yələ
kɔ gia yi chəŋ.
2 Nchi wi Nyɔ wə wi dzakaki a,
“Wɔ kô̱ksi ba wa bəh nih wa”,
kɔ nchi wi ninshiŋ wə wi kaŋaki kiŋkaka
num bə kpɛiŋsi.
3 Ayaka kiŋkaka kiwɔ num a,
“Mi wə wi jiəki nchi wələ wi bi wɔkɔki lə
ndzɔŋni,
ayaka wi bi chu kwati nɔni ki dəəŋ i fa
nshwaiŋ wə.”
4 Bətii bwa, kiə mbɛiŋ ma fə̂ki gia yə shóm
kɔ i bɔkɔki bwa. Mbɛiŋ kû̱kuki bɔ num bəh
nlani bəh ntəfi wi Bah.

Ntəfi i mfá bəh i bəni bà bɔ kaŋaki bɔ

5 Mfá, mbɛiŋ wô̱kɔki i bətikwili bà bɔ
kaŋaki mbɛiŋ i fa nshwaiŋ wə, i lwâki bɔ
chu kô̱ksi bɔ. Mbɛiŋ wô̱kɔki i bɔ bəh shóm
yimbɛiŋ yichi asi mbɛiŋ wɔkɔki i Klistus.

* **5:19** Kiŋwakti ki Ŋkɔksi kələ kɔ kə Ŋkuŋ Dɛbit nĭ nyaka.

6 Kiə mbɛiŋ ma nômki i bɔ a i jəbi wə
dzákəh yibɔ kɔ i mbɛiŋ wə, ka gwu ndzɔŋki
bɔ bəh mbɛiŋ. Mbɛiŋ fêki aka mfá yi Klistus,
yə bɔ fəki gia yə Nyɔ nəŋki bəh shóm yibɔ
yichi.
7 Mbɛiŋ bá nɔm, mbɛiŋ ka nômki bəh
kinsaŋli aka bəni bà bɔ nɔmki num i Bah,
kəbi i mi wiwɔm.
8 Mbɛiŋ kîəki a, gia yindzɔŋni yichi yə mi
fəki, wi fəki i bi kwati tə mmakti wi ndzɔŋni
i Bah, kɔŋ a numki mfa nabə wə wi kəkə
mfa.
9 Mbɛiŋ bəni bà bɔ kaŋaki mfá, mbɛiŋ
kâŋaki bɔ tə i dzəh yindzɔŋni wə, kiə mbɛiŋ
ma gûmsiki bɔ. Mbɛiŋ kîəki a mbɛiŋ bɔ
bəchi kaŋaki Tikwili wimu i bɛiŋ, ayaka i wi
chi chi kəkə.

Biɛiŋ bi jum biə Nyɔ nya i bukumbɛiŋ

10 I kaasi, mih dzakaki i mbɛiŋ a mbɛiŋ
nûm ndzɔŋ i Bah wə, yêkəli num i ŋga bi
bimbum wə.
11 Mbɛiŋ lôh biɛiŋ bi jum bichi biə Nyɔ
nya i mbɛiŋ i gwu wə, ka mbɛiŋ kɔlə i num
i tum jum mbɛiŋ bəh ŋkpɛli i dzəh yichi yə
wi wɛɛliki nyaniki yɛiŋ.
12 Mbɛiŋ kîə a bukumbɛiŋ jwɔki kə num
bəh bəni bəwɔm. Bukumbɛiŋ jwɔki num
bəh biɛiŋ bichi biə bi kaŋaki ŋga bəh mbum,
bi saka mbi wi jisi wələ. Biɛiŋ biə bi kɔ
biŋ'waka bichu bichi biə bi kɔ i di bi bɛiŋ wə.
13 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ lôh biɛiŋ bi jum
bichi biə Nyɔ nya i mbɛiŋ, ka a bi numki i
kaŋ yichu yə wə, mbɛiŋ bi num ndzɔŋ asi
mbɛiŋ bi numki num mbɛiŋ fə lɔ gia yichi, i
bi dzə num bindzɔŋ.
14 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûm ndzɔŋ. Mbɛiŋ
dzô ŋkɔŋ ki nûm ka chiŋni wə mbɛiŋ shu i
bwɛli wə, mbɛiŋ dzô nɔni ki chəŋ i num ka
chwaka kə mbɛiŋ lɔh ka baŋ bijum bimbɛiŋ
yɛiŋ.
15 Mbɛiŋ nûmki num mbɛiŋ kɛiŋsi gwu
i fûkuki ntum wi ndzɔŋni wə wi dzəki
bəh kimbɔiŋni i bəni, yəmaka numki aka
dzuyigvu yi jum mbɛiŋ ləkə i gvu wə.
16 I kpɛiŋsi i yələ wə, mbɛiŋ ǰîə shəŋ a
shɔm i Klistus wə, yəmaka kɔ aka kəŋŋ wi
gɔŋ mbɛiŋ kaŋa i kaŋ. A num ki kə mbɛiŋ
kəŋki binsɔɔŋ biə mi wichu tumki gbuku
bɛli yɛiŋ.
17 Mbɛiŋ dzô tə mbɔiŋ wə Nyɔ bɔiŋsi
mbɛiŋ yɛiŋ wi nûm ka kifɔ kijum kə mbɛiŋ
bwaŋ, dzô tə nywɔ wi jum wə Kiŋ'waka ki
Baiŋni nyaki a num gia yi Nyɔ.
18 I gia yichi wə, mbɛiŋ tsâki jəbi wichi
bîəli asi Kiŋ'waka ki Baiŋni chusiki. Jəbi wə
mbɛiŋ bá tsa mbɛiŋ ka bikəki biɛiŋ bichi
biə mbɛiŋ nəŋki i Nyɔ. I yəmaka wə mbɛiŋ
tôkniki ndzɔŋki, chu kaŋa shɔm jəbi wichi i
tsaki nywa Nyɔ i bəni bəchi bà akɔ mbu.
19 Mbɛiŋ tsâki tə i mih a jəbi wə mih yasi
dzaka kəŋŋ i dzaka, Nyɔ ni nyâ mih bəh gia
yə mih ki dzâkaki, ka mih dzakaki lwâ kə
kɔm gia yi nyumini yi ntum wi wi ndzɔŋni
wi Nyɔ.
20 Akɔ kɔm ntum wələ mih kɔ i nsəŋ
wə kɔm mih kɔ dzəkəh wi Klistus. Mbɛiŋ
tsâki a jəbi wə mih nəŋki i dzakaki, mih ni
dzâkaki si mih kaŋaki i dzâkaki lwa kə.

Ndzaka wi gɔksini

21 Tichikus waiŋnih wibukumbɛiŋ wi
shɔm wə wi nɔmki tə i Bah bəh shɔm yi
yichi, wi ni fuku lə gia yichi i mbɛiŋ kɔm
mih, ka mbɛiŋ tə ni kiə si mih kɔ, bəh gia yə
mih fəki.
22 Akɔ gia yə mih faaŋ wi i mbɛiŋ kɔm yi,
ka wi dzə fə mbɛiŋ kîə si buku kɔ, wi chu
shîli shóm yimbɛiŋ.
23 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs
Klistus nyâ mbɛiŋ kimbɔiŋni bəh kiŋkɔŋ
bəh kimbum.
24 Nyɔ chûsi shɔm yi yindzɔŋni i mi wichi
wə wi kaŋaki kiŋkɔŋ kə ki kaaki kə i Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i kijuŋni ki Filibi

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Filibi kələ mə

Kiŋwakti kələ nǐ nyaka Bəəl i kijuŋni ki bəni bə bumni i Filibi. Ki num i mbaŋ wi biŋwakti biə wi nǐ nyaka i juŋ yi nsəŋ mə i Lum. Gia yə yi nǐ fə na ka Bəəl nyaka kiŋwakti kələ, a nǐ kə i chusi a ŋgaiŋ yɛiŋ kpə wə kijuŋni ki Filibi nǐ chiŋsi. Fwu wi gia wi Bəəl i kiŋwakti kələ mə kə a, “I yiŋ wə, mih kabə num wiwəm, yaka mih kə a i Klistus, mih ka kpi, a ni numki num mbee i mih.” Bəəl dzakaki kəm mbum bi Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus, si wi nǐ shisi gwu yi ka mfa, Nyə ka yaksi wi, wi jiə wi i di bimbum wə bi tsə bi mi wichi. Wi yiŋti bə a nəni kibə i Klistus kə kinya ki Nyə biəli shəm yi yindzəŋni yə wi kaŋaki i bə tsə dzəh i shəm yə bə jiə i Klistus wə, a kəbi a bə jiəki bənchi bə kwili bə Bəju. Kiŋwakti kələ dzaka nalə kəm kisaŋli bəh i jiəki mfi i gia yi Klistus wə kiməŋni kəbi bəh i numki i kijuŋni wə bəh i kaŋaki shəm i bumni wə bəh i nəni kələ wə.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-11 Kin'yisi
1:12-26 Gia yə yi nǐ num bəh Bəəl
1:27–2:18 Nəni ki mi wə wi chiŋni bəh Klistus
2:19-30 Ndzaka kəm Timəti bəh Ɛbaflədítus
3:1–4:9 Ntəfi kəm bəmbaiŋŋni bəh bəŋgəkə
4:10-20 Bəni bə Filibi kə nsɛ́iŋ yi Bəəl
4:21-23 Bimbəni

1 Kiŋwakti kələ nyaka mih Bəəl buku Timəti, bà bə kə bwa bə nəm bə Klistus Jisəs. Kiŋwakti kələ dzəki i mbɛiŋ bəni bəchi bà bə kə bə Klistus Jisəs i Filibi i tasi bəh kifwu ki bətii kijuŋni ki bəni bə bumni bəh bəni bà bə gamtiki i fəki bənəm i kijuŋni kintəəŋ.

2 Nyə Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus chûsi shəm yindzəŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbəiŋni.

Bəəl nya kiyəŋni i Nyə kəm bəni bə Filibi

3 Jəbi wə mih kwakaki kəm mbɛiŋ na yibwiŋ, mih ka nyaki num a kiyəŋni i Nyə wuŋ shəŋ.

4 Jəbi wə mih tsaki i ntsa wuŋ wichi kəm mbɛiŋ bəchi, mih ka tsaki jəbi wichi bəh kinsaŋli,

5 kəm i yisi i chəkə bi ninshiŋ i dzə buku bidaiŋ, kə num mbɛiŋ chiŋni bəh mih i nəmki a ntum wi ndzəŋni wə kəm Jisəs Klistus tsə̂ki a ninshiŋ.

6 Mih kiəki lə na bindzəŋ a Nyə wə wi nǐ yisi nəm wi ndzəŋni wələ i mbɛiŋ bi dzə tsə lə bəh wi i ninshiŋ i tsə kaasi i chəkə biə Jisəs Klistus bi fiəni dzə yɛiŋ.

7 Yi kə chəŋ a mih kwakaki kəm mbɛiŋ bəchi yakadəiŋ, kəm mbɛiŋ kə shəm yiŋ, bukumbɛiŋ num i fiɛŋ fimu wə a num fiə Nyə kə wi duksi bukumbɛiŋ yɛiŋ. Bukumbɛiŋ num i fi wə i liə, asi bukumbɛiŋ si num kəŋ a numki jəbi wə mih kə i juŋ yi nsəŋ mə, kəŋ a numki i jəbi wə mih kə mih nyani kəm nnya dzaka i kəŋ bi ntum wi ndzəŋni wiwə fə a wi ləkəki nalə.

8 Mih dzakaki lə Nyə kiə na bindzəŋ a mih kaŋaki lə shəm i mbɛiŋ nalə, kəŋ mbɛiŋ bəchi bəh kiŋkəŋ ki Klistus Jisəs.

9 Mih tsaki a kiŋkəŋ kimbɛiŋ tsəki a ninshiŋ ninshiŋ, ma mbɛiŋ ni kaŋa mfi, i nəŋki gia bindzəŋ.

10 Jəbi wə mbɛiŋ nəŋki yakadəiŋ, mbɛiŋ ni təksi sabi yə yi kə chəŋ. Ayakadəiŋ, a bi numki chəkə biə Jisəs Klistus bi fiəni dzə, mbɛiŋ bi baiŋki, ŋgbə kəbi.

11 Mbɛiŋ bi numki yakadəiŋ num mbɛiŋ fwuli bəh kimfə ki chəŋ kə mbɛiŋ kaŋaki tsə dzəh i Jisəs Klistus wə. Yələ ni fə kiŋkəkni bəh kiŋkəksi ni tsəki i Nyə wə.

Bəəl nǐ kə i juŋ yi nsəŋ mə, ntum wə kəm Jisəs tsə a ninshiŋ

12 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbɛiŋ kiəki a gia yichi yələ yi num bəh mih lə, yi lansi gamti i fə a ntum wi ndzəŋni wələ kəm Jisəs kəəki tsəki a ninshiŋ.

13 Gia yiwə fə bəni bə jum bà bə chəniki ntəŋ bəh bəni bəchi kiə a mih kə i juŋ yi nsəŋ mə lə, kəm Klistus.

14 Nsəŋ wələ mih nəmki lə, fə shəm yi bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bəduli i Bah shili i fukuki gia yi Nyə nalə, chu lwa kə.

15 Mih kiəki lə a bɔ bədəkɔ fukuki lə kɔm
Klistus nalə chini kindəŋ bəh mih, jwɔ tə
i dzɔ di biŋ a bɔ tsə mih. Ayakalə, bədəkɔ
fuku fibɔ bəh biŋkwaka bindzɔŋni.
16 Bɔ bədəkɔ bələ fukuki yakadəiŋ, kɔm bɔ
kɔŋki mih, bɔ kiə a mih kɔ fa i juŋ yi nsəŋ wə
lə num a jiə Nyɔ mih ka mih kɔmki dzaka i
kɔŋ bi ntum wi ndzɔŋni wiwɔ.
17 Bɔ bədəkɔ bəyaka fukuki kɔm Klistus a
dzu yi dzaka wə nəŋ num yɛli i gwu yibɔ wə
a bɔ fəki yakadəiŋ kpɛiŋsi num ŋgəkə i wə
mih yɛiŋki i fa juŋ yi nsəŋ mə.
18 Yəmaka kaŋaki nə i fə a? Kɔŋ bɔ fukuki
yakadəiŋ kwayi fə num kwayini ma bɔ
fukuki yi ŋkɔŋ, mih saŋliki a saŋlini kɔm i
gia yichi wə bɔ fukuki num a kɔm Klistus.
19 Akɔ a yakadəiŋ si mih ni saŋliki kɔm
mih kiəki lə si mbɛiŋ tsaki i mih, Kiŋ'waka ki
Jisɔs Klistus chu gamti mih, yi num a mih ni
bɔiŋ lə.
20 Gia yə mih tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i yi
wə mih lansi wɔkɔli nalə kɔ a mih bi ma
lansi kwati kiŋgəmni nalə kpaaa. Mih ni
kaŋa ndzɔŋ a shɔm yiŋ ka i gia yichi yə mih
fəki bəh gwu yiŋ, ni yaksiki a Klistus i bɛiŋ
i liə jɔbi wichi asi yi nĭ kɔ, kɔŋ mih numki
wiwɔm, nabə a mih kpi.
21 Mih dzakaki lə kɔm, i yiŋ wə, mih kabə
num wiwɔm, yaka mih kɔ a i Klistus, mih
ka kpi, a ni numki num mbee i mih.
22 Ayakalə, a kabə num a mih ni numki
lə wiwɔm, mih ni fəki nɔm wə wi kɔ i gamti
bəni bindzɔŋ. Si gia yiwɔ kɔ yakadəiŋ, mih
kiəki kə a mih ki baaki yinaiŋ na.
23 Mih kɔ mih fumni i kintəəŋ ki gia yələ
wə. Mih lansiki nəŋki a, asi kɔ i yiŋ wə ma
mih nyə mfiŋ tsə ka bə́ numki buku Klistus.
Yəmaka ndzɔŋ nalə tsə i numki wiwɔm.
24 Ayakalə, yi kpɛiŋniki lə nalə kɔm mbɛiŋ
a mih numki wiwɔm.
25 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih təksiki kiəki
lə məŋni kə a mih ni numki lə wiwɔm
bukumbɛiŋ bəchi ka mbɛiŋ ni kɔɔki tsəki a
ninshiŋ chu num bəh kinsaŋli asi mbɛiŋ jiə
shɔm i Klistus wə.
26 Ayakadəiŋ, jɔbi wə mih fiəni dzə num
bəh mbɛiŋ, mbɛiŋ ni ghaŋsiki gwu na
bindzɔŋ kɔm Klistus Jisɔs kɔm mih.

Mbɛiŋ nə̂ki nəni kə Jisɔs Klistus nəŋki

27 Gia yə mih nəŋki i dzaka kɔ a, mbɛiŋ
nə̂ki nəni kə ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus
nəŋki. Mbɛiŋ nə̂ki yakadəiŋ, ka mih bi fiəni
dzə yɛiŋ mbɛiŋ, ma mih bi dzə kə, mih ni
wɔkɔki alə a mbɛiŋ num ndzɔŋ, kaŋa shɔm
yimu num i mi wimu, jwɔ i fiɛŋ fimu wə, i
kimbum kɔm ntum wi ndzɔŋni.
28 Kiə mbɛiŋ ma lwâki bəni bà bɔ baiŋŋki
mbɛiŋ i gia yələ wə. Mbɛiŋ kabə lwaki kə bɔ,
ma yəmaka ni chusiki i bɔ a Nyɔ ni bwili lə
mbɛiŋ, ayakalə yiŋni kaasi bɔ num kaasini.
29 Mbɛiŋ kĭəki a Nyɔ ka duksi dəkə mbɛiŋ
a mbɛiŋ nûmki bəni bə Klistus shəŋ, alə a
mbɛiŋ bûm a wi shəŋ. Wi kɔ wi duksi tə a
mbɛiŋ wɔ̂kɔki ŋgəkə kɔm Klistus.
30 Mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ chiŋni lɔ bəh mih,
bukumbɛiŋ bəchi bə́ jwɔ a i gia yələ wə
mbɛiŋ nĭ yɛiŋ mih jwɔ kɔm yi a num a yi,
mbɛiŋ wɔkɔki si mih kɛiŋki a yi bɛiŋ i liə.

2

Mbɛiŋ sĭni dzɔ̂ i Jisɔs Klistus

1 Ntə mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ chiŋni lɔ bəh
Klistus wi fə mbɛiŋ bə́ kaŋa shə́m yi shili a?
Ntə kiŋkɔŋ ki fə lɔ shə́m yimbɛiŋ bə́ də a?
Ntə mbɛiŋ bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni si num lɔ
i kinchiŋni wə a? Ntə mbɛiŋ si kaŋa lɔ shə́m
yindzɔŋni chu kwasi nshɛiŋ i mbɛiŋ kintəəŋ
a?
2 Si yi kɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ fə̂ a kin-
saŋli kəŋŋ jikə kaasi. Mfi bimbɛiŋ nûmki
i fiɛŋ fimu wə, kiŋkɔŋ kimbɛiŋ nûmki
kimu, mbɛiŋ kâŋaki shɔm yimu chu kâŋa
kiŋkwaka kimu.
3 Mi ma fə̂ki fiɛŋ kwaka a gwu yi shəŋ
nabə i ghaŋsiki gwu kilɔlɔ. Mi shĭsi gwu yi,
i yɛiŋki a mi widɔkɔ tsəki lə wi.
4 Kiə mi ma fə̂ki gia yə yi kɔ i dzə bəh mbee
a gwu yi shəŋ. Wi fə̂ki num yə yi kɔ i dzə bəh
mbee i bəni bədəkɔ tə.
5 Kiŋkwaka kimbɛiŋ kaŋaki i nûmki a liŋ
ka ki Klistus Jisɔs,
6 wə wi nĭ kɔ na fiɛŋ fichi fiə Nyɔ kɔ,
ayakalə, wi nĭ ka dzɔ dəkə gia yiwɔ a bɔ Nyɔ
kɔ liŋ,
a akɔ gia yə wi kɔ i baaŋni baaŋ yɛiŋ wə,
7 wi bee di biwɔ yaka,
dzɔ num di bi mfa.
Ayaka bə nĭ bwɔ wi,
wi num a liŋ ka mi wiwɔm.
8 Jɔbi wə wi nĭ kɔ mi wiwɔm,

wi nǐ shisi gwu yi,
ka wəkəki i Nyɔ,
wi bi dzə bum i kpi,
na kpini i kintasi wə.
9 Si wi nǐ fə yakadəiŋ,
Nyɔ yakasi wi,
jiə i di biə bi tsəki bi mi wichi,
nya wi bəh yɛli wə wi tsəki kiyɛli kichi,
10 ka mi wichi wə wi kɔ i tumi ki bɛiŋ wə
bəh wə wi kɔ i kuku bəh wə wi kɔ i kii,
jəbi wə bɔ wəkɔ yɛli wi Jisɔs wələ,
bɔ tum binyu,
11 mi wichi ni dzakaki bəh dzaka ki a,
Jisɔs Klistus kɔ Bah.
Jəbi wə bɔ fə yakadəiŋ,
kiŋkəkni ni tsəki i Nyɔ Ba.

Mbɛiŋ si baiŋ lə i mbi wə aka bijəŋ

12 Ayakadəiŋ, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, mbɛiŋ
wɔ̂kəki tə a Nyɔ asi mbɛiŋ nǐ wəkəki i jəbi
wə mih nǐ kɔ bəh mbɛiŋ. Kighə i liə na si
mih kəkə bəh mbɛiŋ, mbɛiŋ tsɔ̂ki a ninshiŋ
i nɔ̂mki kɔm mbɔiŋ wimbɛiŋ. Mbɛiŋ fɔ̂ki
yakadəiŋ, lwa nyumyi.
13 Mbɛiŋ kǐəki a, a nɔmki Nyɔ i mbɛiŋ wə,
fə a mbɛiŋ fɔ̂ki gia yə wi kɔŋki. A nyaki wi
ŋga i fɔ̂ki gia yiwɔ yɛiŋ.
14 Mbɛiŋ kabə fəki gia yichi yə mbɛiŋ fəki,
kiə mbɛiŋ ma shûŋyiki, nabə i gûkuliki,
15 ka mbɛiŋ baiŋki, chu kaŋa kə kiŋgbɔ
kidəkɔ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ni numki bwa
bə Nyɔ bà bɔ ka gbɔ dəkə i gia yidəkɔ wə i
ŋgɔkɔ wələ kintəəŋ wə wi kaŋaki shɔm yichu
məmyi gia yichu. I mbi wələ wə mbɛiŋ si
baiŋ lə aka bijɔŋ,
16 asi mbɛiŋ kaŋa ndzɔŋ * ntum wə wi
nyaki nɔni kə ki bi tsə kaa kə i bəni wə.
Mbɛiŋ kabə fəki yakadəiŋ, i bi tsə buku i jəbi
wə Jisɔs Klistus bi fiəni dzəki, mih bi numki
bəh kiŋghaŋsi ki gwu a mih ka yɔkɔ dəkə
n'yɔkɔ wi kilɔlɔ nabə i nɔm nnɔm wi kilɔlɔ.
17 Si mbɛiŋ jiə shɔm i Nyɔ yaka, akɔ mfə
gia si mbɛiŋ fə i wi. Kɔŋ a numki a bə ni
kwu kaasi lə mih ka mbih, i kpɛiŋsi i mfə
gia wimbɛiŋ wə, mih ni wəkəki a ndzɔŋni,
laŋ laŋni bəh mbɛiŋ bəchi.
18 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ tə chiŋni bəh mih ka
bukumbɛiŋ wəkəki ndzɔŋni, laŋ laŋni.

Bəəl dzaka kɔm Timəti bəh Ɛbafləditus

19 Bah Jisɔs ka bum, mih yɛiŋki a, baaŋ a
twɛsi mih ni faaŋ Timəti i mbɛiŋ. Jɔbi wə wi
ni dzə buku i mbɛiŋ wə wi ni fiəni dzə, wi ni
fuku mih si mbɛiŋ kɔ, ka shɔm yiŋ dəki.
20 Mih kaŋaki kə mi widəkɔ ka wi, wə
wi lansiki kaŋaki shɔm tə i mbɛiŋ asi mih
kaŋaki.
21 Mih dzakaki yələ, kɔm na ndə kaŋaki
ŋki kiŋkɔŋ a gwu yi wə, tsɛiŋ kə kɔm gia yə
Jisɔs Klistus nəŋki.
22 Ayakalə, Timəti kɔ mbɛiŋ si kiə lɔ a wi
chusi mi wə wi kɔ, si wi kɔ num wi nɔm
lɔ buku wi, i fukuki ntum wi ndzɔŋni. Wi
nɔmki buku wi a liŋ asi waiŋ si nɔm bəh ba
wi.
23 Akɔ gia yə mih yɛiŋki a, a baaŋ a twɛsi
mih ni faaŋ wi. Gia yə mih kɛiŋki mih tsɛiŋ
kɔ i yɛiŋ a gia ni num dəiŋ i gwu yiŋ wə a.
24 Mih jiəki mfi biŋ i Bah a, a baaŋ twɛsi
mih mwi ni dzə yɛiŋ tə mbɛiŋ.
25 Mih yɛiŋki a yi ndzɔŋki lə a mih ni fiəni
chiŋsi lə Ɛbafləditus i mbɛiŋ. Wi kɔ waiŋnih
wimbɛiŋ, buku wi nɔmki chu jwɔ i gia yi
Nyɔ wə. Akɔ mi wimbɛiŋ wi ntum wə mbɛiŋ
nǐ faaŋ a wi dzɔ̂ tsɛ̂iŋki mih.
26 Wi si nəŋki lə nalə i yɛiŋ mbɛiŋ bəchi,
shɔm shiliki lə wi asi wi si wəkɔ a mbɛiŋ
wəkɔ a ŋgaiŋ gwɛiŋki lə.
27 Akɔ ŋkɔŋ, wi si kɔ num wi gwɛiŋ ka
baaŋ a twɛsi i kpi. Ayakalə, Nyɔ si kwasi
nshɛiŋ i wi, a kɔbi a shəŋ wi mbɔŋ. Wi si kɔ
wi kwasi nshɛiŋ i mih tə a wi ma kpi i chu
kpɛiŋsi ŋgəkə i wə mih kɔ mih si yɛiŋ lɔ.
28 Ayakadəiŋ, mih lansiki nəŋki lə i chiŋsi
wi, ka mbɛiŋ chu yɛiŋ wi, mbɛiŋ wəkɔ
ndzɔŋni, shɔm yiŋ tə ma ni chu nyaki ŋgəkə
bəh ŋga.
29 Mbɛiŋ dzɔ̂ jǐə wi ka bəni bə Bah bəh
kinsaŋli kichi. Bəni ka wi kɔ bá mbɛiŋ kɔ i
kɔksiki.
30 Mih dzakaki yələ kɔm asi baaŋ a twɛsi
ma wi ni kpi kɔm nɔm wi Klistus, si wi nǐ
nya gwu yi i təkniki i mih i di bimbɛiŋ wə.

3

Gia yimbum kɔ i kiə Klistus

1 Bwa bə nih bəŋ, i kaasiki, mbɛiŋ nûmki
bəh kinsaŋli a mbɛiŋ kɔ bəni bəh Bah. Mih
kɔ num mih nyaka lɔ gia yichi i mbɛiŋ, na

* **2:16** Nabə a, “Si mbɛiŋ fukuki.”

yaka lə mih ni bɔh kə i nyaka chu fiəni chukuli yi. Mih fəki yakadəiŋ i kəŋki mbɛiŋ kəŋni.
2 Mbɛiŋ tôkniki bəh bəni bà bɔ fəki gia yichu, num i bwaŋki alə a bə kaŋaki i sûuŋki* bəni. Bəni bəwɔ kɔ bíə.
3 Akɔ bukumbɛiŋ bələ bə kaŋaki nsuuŋ wi chəŋ, bukumbɛiŋ bà bə tsaki Nyɔ asi Kiŋ'waka ki chusiki, ghaŋsi gwu kɔm Klistus Jisɔs. Bukumbɛiŋ jiəki kə mfi i gia yi nyam yi gwu wə.
4 Ayakalə, mih tə kɔlə i kaŋa kiŋkɔŋ i jiəki mfi i yəmaka gia wə. Mi ka num wə wi kwakaki a wi kaŋaki lə kiŋkɔŋ i jiəki mfi i gia yi nyam yi gwu wə, mih jiəki lə tsə wəmaka mi.
5 Mih nǐ buku kaŋ nyaŋ bə suuŋ mih, mih num mi wi Islae, i chwɔŋkijuŋ ki Bɛnjamen wə, mih num mi wi Hibulu, kimbwɔ ki Hibulu. I bənchi bə buku wə, mih kɔ mi wi Falasi.
6 I dzəh yi kimbu i kaŋani kiŋkɔŋ nalə i fəki gia i dzəh yi Bəju, mih nǐ bwaŋki lə gvu i bəni bə bumni chɛiŋ. I kimbu ki bənchi wə si mi kɔ i numki chəŋ, mih nǐ kaŋaki kə ŋgbɔ widəkɔ.
7 Ayakalə, gia yə mih nǐ yisiki yɛiŋki a yi kɔ mbee i mih, akɔ i liə mih yɛiŋki lɔ akɔ gia yi kilələ, kɔm gia yə Klistus fə i mih.
8 A kɔkə a yəmaka shəŋ, mih yɛiŋki gia yichi yi num gia yi kilələ i mih, kɔm gia yimbum yə yi tsəki gia yichi akɔ i kiə Bah wuŋ Klistus Jisɔs bindzɔŋ. Mih lətəkɔ gia yichi kɔm wi. Mih yɛiŋki lɔ yi ka gia yi kinyɛŋ, ka mbee wuŋ numki Klistus,
9 buku wi ni num kaasi i mi wimu. Mih ni chu numki kə a Nyɔ dzɔ mih a mih kɔ chəŋ i wi nshiŋ biəli yiŋ dzəh yə yi kɔ yi bənchi bəbuku. Wi dzɔ mih kɔm mih jiə shɔm i Klistus wə. I numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ akɔ num i dzəh yə mi jiə shɔm i Klistus.
10 Gia yə mih nəŋki i liə kɔ a mih kiə Klistus bindzɔŋ, i kaŋaki ŋga biə wi nǐ kaŋaki si wi nǐ dza i kpi wə. Mih nəŋki tə i yɛiŋ bəŋgəkə bà wi nǐ yɛiŋ, bəh i num aka wi i kpi yi wə,
11 ka jɔbi widəkɔ Nyɔ bi dzasi tə mih i kpi wə.

12 Mih dzakaki kə yələ a mih kɔ num mih kaŋa lɔ gia yiwɔ nabə a mih tsə buku lɔ. Mih kɛiŋki mih bwaŋ ŋga i yɛiŋ a mih ni nani lə tsɛiŋ yiŋ i kaŋa biɛiŋ biwɔ i mih kaŋ, kɔm Klistus Jisɔs kɔ wi dzɔ lɔ mih i mi wi.
13 Bwa bə nih bəŋ, mih dzɔki kə a mih kaŋa lɔ biɛiŋ biwɔ i mih kaŋ. Ayakalə, gia yimu yə mih fəki kɔ a mih daliki lə gia yə yi tsə lɔ, mih bwaŋ ŋga a mih kaŋa num a yə yi kɔ i ninshiŋ.
14 Mih bwaŋki ŋga i tsɛiŋki tsəki shəŋ a di biə mih tsəki, i kwati mmakti wuŋ a num mbɔɔŋ wə Nyɔ bɔɔŋ mih a mih yâka dzâ i bɛiŋ asi mih chiŋni i Klistus Jisɔs wə.
15 Bukumbɛiŋ bəchi bà bə kɔ num bə kpɛiŋ i kimbum wə kaŋaki lə i kwâkaki gia i dzəh yələ wə. Ayakalə, mbɛiŋ bədɔkɔ ka kwakaki gia yidɔkɔ chi chi, yaka kɔ a, a ni fuku baiŋsi Nyɔ yəmaka i mbɛiŋ.
16 Gia yimbum kɔ a bukumbɛiŋ kâŋa ndzɔŋ gia yə bukumbɛiŋ kɔ bə lani lɔ yi.
17 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ dzôki kisini i mih, chu tsɛiŋ tə nəni kə bəni bədɔkɔ nɔki num bɔ dzɔ kisini i buku.
18 Mih dzakaki yələ lə kɔm si mih nǐ dzəki chɔksi chɔksi mih dzaka i mbɛiŋ, mih chu dzakaki i liə na bəh mindəm i dzákəh yiŋ chɛiŋ a bəni duki lə bà bɔ nɔki nəni kə ki chusiki a bɔ kɔ bəmbaiŋni bə Klistus i gia yə a wi nǐ kpi i kintasi wə.
19 Bəmaka bəni kɔ bà bə bi bəkəliki bɔ bəkəlini. Wibɔ nyɔ kɔ num dzaka kidzini. Bɔ ghaŋsiki gwu i gia yə bɔ si kaŋaki i ŋgəmni i yɛiŋ wə. Kiŋkwaka kibɔ kɔ shəŋ i gia yi fa kuku.
20 Bukumbɛiŋ kɔ fibukumbɛiŋ bəni bə tumi ki bɛiŋ. Akɔ fɛiŋ wə bukumbɛiŋ tɔksiki wɔkɔliki num Mbɔiŋsi wibukumbɛiŋ Bah Jisɔs Klistus i di biə wi bi dza dzə.
21 A bi num jɔbi wə wi bi dzə, wi bi kwuni gwu yibukumbɛiŋ yələ yi chiŋ kɔ alə ma yi bi kwuni yi num ka gwu yi yə yi kaŋaki kiŋkɔkni. Wi bi kwuni num bəh ŋga bi biə wi bi juŋni biɛiŋ bichi yɛiŋ, wi num i yɛiŋ bɛiŋ.

4

Mih bwaŋki ŋga tsɛiŋ tsə a di biə mih tsəki *Bɔɔl nya kintəfi i bəni bə bumni bə Filibi*

* **3:2** I sɛɛ gwu yi mi kɔ i suuŋ mi, a nǐ kɔ nəni ki Bəju a bə kaŋaki i suuŋ mi ka wi numki mi wi Nyɔ. Yɛiŋ Ɛfɛ 2:11

1 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, mih kɔŋki
lə mbɛiŋ nalə chu kaŋa kiŋkɔŋ i yɛiŋ mbɛiŋ.
Akɔ mbɛiŋ bà mbɛiŋ fəki mih wɔkɔ ndzɔŋni,
mbɛiŋ chu num kifɔ kəŋŋ ki ŋkuŋ. Nsɛ́iŋ
yiŋ, mbɛiŋ nûm ndzɔŋ i Bah wə.
2 Mih tsaki a Ɛwɔdia bəh Sintiki fiəni num
dzaka kimu ka mi bəh waiŋnih wi i Bah wə.
3 Mih dzaka tə i wɔ wə wɔ tɔksi kɔ na mi
wuŋ wi mbaŋ i nɔm wə gâmti bəkaŋa bələ
ma bɔ fiəni nûm i dzaka kimu wə. Akɔ bəni
bɔ nɔm buku bɔ bəh ŋga i nɔm wi ntum
wi ndzɔŋni wələ kɔm Jisɔs Klistus i tasi bəh
Klɛmɛn bəh bəni bəchi bà buku bɔ nǐ nɔmki.
Bəni bələ kɔ num kiyɛli kibɔ si num lɔ i
kiŋwakti ki bəni bà bɔ kaŋaki nɔni kə ki bi tsə
kaa kə.
4 Mbɛiŋ nûmki bəh kinsaŋli i Bah wə jɔbi
wichi. Si mih kɔ mih dzaka, mih fiəni dzaka
chukuli a, mbɛiŋ nûmki bəh kinsaŋli.
5 Mbɛiŋ chûsiki nɔni ki bənini i mi wichi,
kwâka a jɔbi wi Bah wi dzəni si num a kaŋ.
6 Kiə mbɛiŋ ki nyûfi kə gwu kɔm gia
yidɔkɔ. Mbɛiŋ tsâki num tsani i gia yichi wə
jílə i Nyɔ nshiŋ. Mbɛiŋ bá tsa mbɛiŋ ka bíkəki
gia yə mbɛiŋ nəŋki i wi, nyâ kiyɔŋni i yə wi
fəki.
7 Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ, Nyɔ ka ni nyâ
mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni ki, ki ni tɔkniki bəh
shɔ́m bəh mfi bimbɛiŋ asi mbɛiŋ kɔ i Klistus
Jisɔs wə. Kimbɔiŋni kələ Nyɔ nyaki kɔ kə ki
tsəki mfi bi mi wiwɔm bichi i kiə.
8 Bwa bə nih bəŋ i kaasi, gia yə mbɛiŋ
kaŋaki i kwâkaki kɔ yə yi kɔ yi ŋkɔŋ bəh
yə yi kaŋaki kiŋkɔksi, bəh yə yi kɔ chəŋ.
Mbɛiŋ kwâkaki gia yə yi baiŋki bəh yə bəni
kɔ i kɔŋki bəh yə shɔm kɔ i kpiki mi i yɛiŋ
bɛiŋ. Gia kabə num yə yi tɔksiki ndzɔŋki tsə
bwili fwu, na bəh yə bəni kɔksiki, mbɛiŋ ka
kwâkaki a yəmaka.
9 Mbɛiŋ fâki gia bîəli a nlani wə mih nǐ
lani mbɛiŋ yɛiŋ kɔŋ a numki yə mbɛiŋ nǐ
wɔkɔ num wɔkɔni i mih, nabə yə mbɛiŋ
nǐ yɛiŋ num yɛiŋni. Jɔbi wə mbɛiŋ ni fəki
yakadəiŋ, Nyɔ wi kimbɔiŋni ni numki bəh
mbɛiŋ.

Bɔɔl num bəh kinsaŋli si bəni bə Filibi chusiki kiŋkɔŋ i wi

10 Bah fə mih bá num bəh kinsaŋli nalə
si mbɛiŋ nǐ kɔ num mbɛiŋ chusi kiŋkɔŋ
kimbɛiŋ i mih asi mbɛiŋ nǐ yisi chusi. Mih
kiəki lə na bindzɔŋ a mbɛiŋ nǐ kaŋaki lə
kiŋkɔŋ i mih, ayakalə dza num dzəh.
11 Mih dzakaki kə lə a mih dzaki lə fiɛŋ
fidɔkɔ. Mih lani kiə lɔ i num bəh na finə fiə
akɔ mfiŋ.
12 Mih kiəki lə jɔbi wə mi si dza fiɛŋ, mih
kiə jɔbi wə wi si kaŋa biduli. Mih ka lani
kiə si mih kɔ i numki num mih fwuli bəh
na finə, kɔŋ mih numki num mih dzi, nabə
maka mih dzi nabə jɔbi wə mih kaŋaki biɛiŋ
biduli bəh jɔbi wə mih dzaki.
13 Mih kiəki i fə gia yələ yichi lə num bəh
ŋga bi Klistus biə wi nya i mih.
14 Ayakalə, na si mih lansiki dzakaki yələ
lə, mbɛiŋ məmsi na bəh ŋga i gamti mih i
bəŋgəkə bəŋ wə.
15 Mbɛiŋ bəni bə Filibi kiəki lə a, si mih nǐ
buku i tumi kimbɛiŋ wə i Masedɔnia, jɔbi
wə mih nǐ yisi fuku ntum wi ndzɔŋni wələ
i mbɛiŋ, kaŋ yi kijuŋni ki bəni bə bumni
bədɔkɔ nǐ ka baŋsi dəkə buku bɔ i nnya bəh
i ndzɔ wə. A nǐ kɔ a mbɛiŋ shəŋ.
16 A nǐ kɔ i jɔbi wə mih nǐ kɔ i Tɛsalɔnika,*
mbɛiŋ chiŋsi ŋgamti i mih, chu chiŋsi.
17 Mih dzakaki kə yakadəiŋ a mih tsɛiŋki
a mbɛiŋ chiŋsi fiɛŋ fidɔkɔ i mih. Mih tsɛiŋki
num mmakti wə Nyɔ bi nyaki i mbɛiŋ i gia
yə mbɛiŋ fəki i mih.
18 Mbɛiŋ nǐ baaŋ faaŋ Ɛbafləditus bəh
binya a wi dzə nya i mih. Mih kɔ i liə mih
chu dza kə fiɛŋ fidɔkɔ. Mih nǐ dzɔ binya
biwɔ bichi, yɛiŋ bidu tsə si mih nəŋki. Binya
biələ kɔ mfə gia wə mbɛiŋ fə i Nyɔ, wi dzɔ bi,
bi fwuli bəh tsɛŋə yindzɔŋni asi wi kɔŋki.
19 Nyɔ wuŋ kaŋaki lə biba bimbum bichi,
wi num i ni nya mbɛiŋ bəh biɛiŋ bichi biə
mbɛiŋ dzaki tsə dzəh i Klistus Jisɔs wə.
20 Kiŋkɔkni nûm i Nyɔ wibukumbɛiŋ wə
wi kɔ tə Tii wibukumbɛiŋ i jɔbi wichi wə
kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

Bimbəni

21 Mbɛiŋ bôni bəni bəchi bà bɔ baiŋki bɔ
num bə Klistus Jisɔs i mih. Bwa bə nih
bəbukumbɛiŋ bà bɔ kɔ i fa bəniki dzəki i
mbɛiŋ.
22 Bəni bəchi bà bɔ kɔ bə Nyɔ fa bəniki
dzəki i mbɛiŋ, kighə bəni bəchi bà bɔ kɔ i
ntəŋ wi Kaysa wə fa.

* **4:16** Tɛsalɔnika nǐ kɔ kwili i tumi ki Masedɔnia wə.

23 Ma Bah Jisɔs Klistus chûsi mbɛiŋ bəchi
bəh shɔm yi yindzɔŋni i biŋ'waka bimbɛiŋ
wə. Yi nûm ayaka.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i kijuŋni ki Kələse

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Kələse kələ mə

Bəəl nǐ nyaka kiŋwakti kələ i kijuŋni ki bəni bə bumni i kwili wi Kələse wə. Ɛbaflas nǐ dza dzə bəh ntum wichu widəkɔ kɔm kijuŋni kiwɔ. Bəəl ka nyaka kiŋwakti kələ si kijuŋni kiwɔ nǐ kɔ i kimbu kə wi nǐ yɛiŋ a ŋgaiŋ kələ i təkniki bəh ki. Wi nǐ nyaka i lumsi nlani wə wi kɔ wi ŋkɔŋ a num wə wi kɔ kɔm bəni bà bɔ kɔ bə Klistus.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-8 Kin'yisi
1:9–2:19 Kɔm mi wə Klistus kɔ wi bəh nnɔm wi
2:20–4:6 Nəni kimfiaŋ kə ki kɔ i Klistus wə
4:7-18 Bəmbɔni

1 Akɔ mih Bəəl, waiŋ ntum wi Klistus Jisɔs i kiŋkɔŋ ki Nyɔ wə. Mih kɔ buku Timɔti waiŋnih wibukumbɛiŋ.

2 Kiŋwakti kələ dzəki i mbɛiŋ bwa bə nih bəbuku bə Kələse, a num bəni bə Nyɔ bà bɔ num ndzɔŋ i Klistus. Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ chûsi shɔm yindzɔŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

Bəəl ka tsaki, nya kiyɔŋni i Nyɔ kɔm bəni bə Kələse

3 Jɔbi wichi wə buku tsaki i mbɛiŋ buku ka nyaki kiyɔŋni i Nyɔ shəŋ wə Tii Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus,

4 kɔm buku kɔ buku wɔkɔ lɔ kɔm shɔm yimbɛiŋ yə mbɛiŋ jiə i Klistus Jisɔs wə, bəh kiŋkɔŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i bəni bəchi bà bɔ kɔ bə Nyɔ.

5 Buku kiəki lə a mbɛiŋ fəki yakadəiŋ kɔm mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ num i gia yə Nyɔ kɔ wi kɛiŋsi jiə i mbɛiŋ i bɛiŋ. Gia yələ kɔ yə mbɛiŋ nǐ kɔ mbɛiŋ wɔkɔ lɔ yi i gia yi Nyɔ wə yi num ŋkɔŋ, a num ntum wi ndzɔŋni.

6 Ntum wələ nǐ dzə i mbɛiŋ a liŋ asi wi dzəki i bəni i mbi wichi wə, ka kwuni nəni ki bəni ka chu waŋ tsə a ninshiŋ ninshiŋ. Yi kɔ a liŋ asi yi nǐ num bəh mbɛiŋ i yisi i chəkɔ biə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ ntum wi ndzɔŋni chu kiə kɔŋ a Nyɔ chusi shɔm yi yindzɔŋni i bəni.

7 Mbɛiŋ nǐ wɔkɔ gia yələ i Ɛbaflas wə wi kɔ shɔm yibuku, buku bɔ nɔmki i fiɛŋ fimu wə. Wi kɔ mi wi nɔm wi Klistus, num wi dzɔ di bibuku ka nɔmki bəh shɔm yi yichi.

8 Wi fuku lɔ i buku kɔm kiŋkɔŋ kə Kiŋ'waka ki Nyɔ kɔ ki fə mbɛiŋ kaŋa i bəni.

9 I yisi i chəkɔ biə buku nǐ wɔkɔ kɔm mbɛiŋ yakadəiŋ, buku nəki bee kə i tsaki i mbɛiŋ. Buku tsâki bikə a Nyɔ jiksi mbɛiŋ bəh mfi biə bi ni fə mbɛiŋ kiə gia yə wi nəŋki. Ayaka, yələ ni tsə lə mfi bimbum bichi bəh biɛiŋ biə Kiŋ'waka ki fə mbɛiŋ ka kiə.

10 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nôki nəni a num kə ki kɔɔ ki kpɛiŋni i Bah, a num kə wi lansiki kɔŋki. Mbɛiŋ ka nôki yakadəiŋ fə bənɔm bə ndzɔŋni i dzəh dzəh wə, kɔ tsə a ninshiŋ ninshiŋ i gia yə mbɛiŋ kiəki kɔm Nyɔ.

11 Buku tsa tə a, Nyɔ wə ŋga bimbum bichi kɔ mbi nyâ mbɛiŋ bəh ŋga bichi a mbɛiŋ lâkəki jɔbi wichi, kâŋa shɔm tsâ a ninshiŋ i gia yichi wə, lâŋ laŋni,

12 nyâ kiyɔŋni i Ba wibukumbɛiŋ. Akɔ wi wə wi fə ka bukumbɛiŋ kpɛiŋ i tsɛiŋki i bi kwati fiɛŋ fiə wi nǐ kɛiŋsi jiə i bəni bà akɔ mbu i ŋkuŋ bi bi baiŋni wə.

13 Wi bwili lɔ bukumbɛiŋ i kaŋ yi ŋga bi jisi wə, ka jiə i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Waiŋ wi wə wi kɔ shɔm yi.

14 Akɔ Waiŋ wi wələ wi tsə dzəh i wi wə ka təiŋ bukumbɛiŋ i kaŋ yi ŋgəkə wə, a num ndalinya wichu bibukumbɛiŋ.

Klistus kɔ fwu wi biɛiŋ bichi

15 Waiŋ wi wələ kɔ na kimbwɔsi ki Nyɔ mwi wə bukumbɛiŋ yɛiŋki kə. Wi kɔ kimbwɔ ki ninshiŋ wi biɛiŋ bichi biə bə nǐ maa.

16 Nyɔ nǐ maa biɛiŋ bichi tsə dzəh i kaŋ yi wə, biɛiŋ bi bɛiŋ bəh bi kuku, biə bə yɛiŋki, bəh biə bə yɛiŋki kə, nabə bəchinda bənaiŋ bà bɔ nyaniki i fiəkə wə, nabə bà bɔ kaŋaki ŋga, nabə bəmbum, nabə bà bɔ sakaki. Biɛiŋ biələ bichi kɔ Nyɔ nǐ maa bi tsə dzəh i kaŋ yi wə, ayaka bi num i wi.

17 Wi nǐ kɔlə na ka biɛiŋ bichi numki. Biɛiŋ bichi num i kaŋ yi wə, a kaŋa wi biɛiŋ bichi na ka bi chiŋniki numki si bi kɔ.

18 Wi kɔ fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni kə akɔ gwu yi. A num wi wə wi nǐ yisi kijuŋni kələ. Ayaka a num wi mi wi ninshiŋ

i dza i kpi wə, wi chu kɔbi i bi kpi, ka i biɛiŋ bichi wə wi bi num ninshiŋ i bi wə.
19 Gia yələ num lə kɔm Nyɔ nǐ kɔŋ a fiɛŋ fichi fiə ŋgaiŋ kɔ fi, nûmki i Waiŋ wi.
20 Nyɔ ka fə tsə dzəh i Waiŋ wi wə a biɛiŋ bichi kɔŋ a numki bi bɛiŋ bəh bi kuku bi fiəni chiŋni bəh wi Nyɔ. Wi nǐ fə num kimaiŋ bəh mwa mi Waiŋ wi i dzə bəh kimbɔiŋni jɔbi wə wi nǐ kpi i kintasi wə.
21 I mbɛiŋ, mbɛiŋ nǐ kɔ num mbɛiŋ gaali bəh Nyɔ, ka kaŋaki biŋkwaka bichu kɔm wi, asi mbɛiŋ nǐ fəki chu.
22 Ayakalə, i liə Nyɔ kɔ wi fiəni chiŋni mbɛiŋ bɔ i gwu yi Waiŋ wi wə wi nǐ fiəni num mi wiwɔm. Ayaka wi nǐ fə yələ tsə dzəh i kpi yi wə, ka mbɛiŋ bi numki i wi Nyɔ nshiŋ baiŋ chu kaŋa kə ndi widɔkɔ, num kiŋgbɔ kidɔkɔ kɔbi.
23 Mbɛiŋ ni numki lə a jɔbi wə mbɛiŋ kabə tsə a i ninshiŋ bəh shɔm yə mbɛiŋ jiə i wi, ləkəsi ŋga i num ndzɔŋ gia yidɔkɔ nəŋni kə mbɛiŋ i gia yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i ntum wi ndzɔŋni wə. Ntum wi ndzɔŋni wələ kɔ wə bə kɔ bə fuku i mi wichi i fa kuku. Akɔ ntum wi ndzɔŋni wiwɔ mih Bɔɔl kɔ mi wi nɔm yɛiŋ.

Nɔm wə Nyɔ nǐ nya i Bɔɔl

24 I liə mih laŋki lə i bəŋgəkə bəŋ bà mih wɔkɔki kɔm mbɛiŋ. Ayaka mih giŋki bəŋgəkə bələ lə i kaasi bəŋgəkə bà Klistus nǐ wɔkɔ kɔm kijuŋni ki bəni bə bumni bà akɔ gwu yi.
25 Nyɔ jiə mih a mih nômki i kijuŋni ki bəni bə bumni, i fukuki ja yi i mbɛiŋ asi yi kɔ yichi.
26 Ja yələ kɔ yə bə nǐ kɔ bə nyumi i ŋgɔkɔ wi bəni bəchi i jía yə wə, i liə Nyɔ chusi yi i bəni bà akɔ mbu.
27 Nyɔ nǐ sainbwili i fə a bəni bu bələ kǐə a, bəni bà bɔ kɔkə Bəju bi kwati lə kiŋkɔkni kimbum i gia yələ bə nǐ kɔ bə nyumi. Ayaka gia yi nyumini yiwɔ num a Klistus kɔ i mbɛiŋ wə. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kabə tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i bi kwati mbum biwɔ.
28 Akɔ Klistus wələ buku fukuki kɔm wi i bəni bəchi. Buku lani bɔ i dzəh yi mfi bimbum bichi, chu kiŋ i bɔ, ka buku bi chusi bɔ i Nyɔ nshiŋ num bɔ ta kpɛiŋ si bəni bə Klistus kaŋaki i numki.
29 Akɔ gia yə mih bwaŋki ŋga, nɔm bəh ŋga bichi biə Klistus nɔmki bəh bi i mih wə.

2

1 Mih si nəŋki i fə a mbɛiŋ bəni bə Kələse kiə si mih jwɔki nalə kɔm mbɛiŋ, bəh bəni bə Lawdɛsia bəh bəni bə bumni bəchi bà bɔ ka num yɛiŋ dəkə shi biŋ.
2 Mih fəki yakadəiŋ a shɔ́m yi mbɛiŋ bɔ shiliki, a mbɛiŋ juŋniki nûmki i kiŋkɔŋ wə, i kɛiŋsi kǐə ndzɔŋ gia yichi asi mi kaŋaki i kiəki, ka mbɛiŋ ni kiəki gia yi nyumini yi Nyɔ yə akɔ Klistus.
3 Nyɔ nyumi biba bi mfi bichi bəh gia yə bəni si kaŋaki i kiəki kɔm wi a num i Klistus wə.
4 Mih dzakaki yələ ka mi widɔkɔ ma bi nyə dzə bəh ndzaka wi njwɔŋni wi ntəkə i fwɔkyi mbɛiŋ yɛiŋ.
5 Mbɛiŋ kǐəki a na si mih kɔkə i mbɛiŋ kintəəŋ mih kɔlə bəh mbɛiŋ i kiŋ'waka wə. Mih laŋki lə kɔm mih yɛiŋki lə si mbɛiŋ fəki gia i dzəh yindzɔŋni wə, num mbɛiŋ jiə shɔm i Klistus wə yi ləkə ndzɔŋ.

Bəni bə Klistus bəiŋ lɔ i kaŋ yi bənchi bə kilələ wə

6 Si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ dzɔ lɔ Klistus Jisɔs a wi kɔ Bah, mbɛiŋ nôki a i wi wə yakadəiŋ.
7 Mbɛiŋ lâkə gaaŋ mbɛiŋ kôɔ yaka i wi wə, mbɛiŋ nûmki bəh ŋga i kimbum kimbɛiŋ wə a liŋ si bə nǐ lani mbɛiŋ, nyâ kiyɔŋni i Nyɔ tsə na tsəni.
8 Mbɛiŋ tôkniki a mi bi ma dzô mfi bi fwɔkyini kilələ biələ fa kuku i lim mbɛiŋ yɛiŋ a mbɛiŋ fiəni numki mfá. Mfi biələ kɔ biə bi biəliki nəni ki kwili ki mi wiwɔm bəh bi biŋ'waka biə bi sakaki mbi wələ.* A kɔkə biə bi biəliki si Klistus nəŋki.
9 Mbɛiŋ kǐəki a si Klistus nǐ fiəni num mi wiwɔm, fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ fi fichi kɔlə i wi wə.
10 Mbɛiŋ kaŋa lɔ biɛiŋ bichi si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ chiŋni mbɛiŋ bəh Klistus. Akɔ wi Fwu wi Biɛiŋ Bichi biə bi kaŋaki ŋga bəh biə bi sakaki.
11 Si mbɛiŋ bɔ kɔ num mbɛiŋ chiŋni yakadəiŋ, wi suuŋ mbɛiŋ. Nsuuŋ wələ kɔkə wə bə si fə bəh kaŋ jɔbi wə bə təiŋ bwili dzu i gwu yi wə. Yələ kɔ yə a fəki Klistus, i təiŋ bwili nyam yi gwu yichu.

* **2:8** I já yi Glik wə yi kɔlə i numki a biɛiŋ bichi i mbi wələ bəni biəliki chɔkɔ bichi. Yɛiŋ i kimbu 2:20

12 Jəbi wə bə nǐ juli mbɛiŋ i bəkɔ mə, kɔ a
bə nǐ chiŋni mbɛiŋ bəh Klistus ka ləə. Ayaka
Nyɔ fiəni dzasi tə mbɛiŋ kɔm shɔ́m yə mbɛiŋ
jiə i wi wə a wi kɔlə i dzasi tə mbɛiŋ i kpi wə
bəh ŋga biə wi nǐ dzasi Klistus yɛiŋ i kpi wə.
13 Mbɛiŋ nǐ yisi kɔ num mbɛiŋ kpi lɔ i
kiŋ'waka wə kɔm bənchi bə Nyɔ bə̀ mbɛiŋ nǐ
bwiŋki, maka bə suuŋ tə mbɛiŋ, i təiŋ bwili
gia yə nyam yimbɛiŋ yi gwu nəŋki. I liə, Nyɔ
kɔ wi fə lɔ mbɛiŋ fiəni chu bəwɔm, chiŋni
mbɛiŋ bəh Klistus. Wi kɔ wi dalinya lɔ chu
bibukumbɛiŋ bichi.
14 Wi kɔ wi chiksi lɔ gia yə yi nǐ kwaki
bukumbɛiŋ i Kiŋwakti ki Bənchi wə, yə bə nǐ
nyaka kɔm bukumbɛiŋ. Wi dzɔ biɛiŋ biələ
bichi ka baŋŋ i kintasi wə.
15 Klistus ka bwiŋ ŋga bi biɛiŋ bichi biə
bi kaŋaki ŋga bəh biə bi sakaki, ka bwili bi
i yəŋə wə ŋgəmsi bi, tumdzi bi i kintasi wə.

Bəni bə Klistus wə̂kɔki num gia yə a dzakaki wi

16 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ma chu bûm a mi
widɔkɔ sâkaki mbɛiŋ kɔm biɛiŋ biə mbɛiŋ
dziki nabə biə mbɛiŋ muki nabə a mbɛiŋ
biŋki kə bini, nabə bini bi fiəŋŋ wimfiaŋ ,
nabə a mbɛiŋ shiki kə bimbam.
17 Bə fəki gia yələ yi num a binjəŋŋjəŋ bi
gia yə yi nǐ kɔ i bi dzə, gia yiwɔ mwi num
Klistus.
18 Kiə mbɛiŋ ma bûm a bəni bədɔkɔ
sakaki mbɛiŋ dzaka a mbɛiŋ gbɔ i dzəh
yidɔkɔ wə. Bəni bələ kɔ bə̀ bɔ dzakaki a
mbɛiŋ dzɔki gwu yimbɛiŋ i kuku asi bɔ
dzɔki a kɔbi i dzəh yi chəŋ wə, bɔ dzaka
a mbɛiŋ kɔksiki tə bəchinda bə Nyɔ asi bɔ
kɔksiki. Bɔ dzaka a bɔ kiəki lə gia, kɔm
bɔ yɛiŋki lə gia i ndəmsi mə. Ayakalə, bɔ
ghaŋsiki gwu num i gia yə yi dzəki i bɔ fuŋ
ayaka fwu wi gia yiwɔ kɔbi.
19 Bəmaka bəni kɔ bɔ gaali lɔ bəh Fwu wə
akɔ Klistus. Klistus kɔ wə wi nyaki ŋga i
gwu yi ka yi kɔɔki si Nyɔ kɛiŋsi yi a yi kɔɔki.
Bukumbɛiŋ kɔ bə chiŋni asi gwu yi mi kɔ
yi chiŋni i bənyuŋ wə bəh i gaaŋ wə ka yi
numki chəŋ.
20 Si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ kpi lɔ mbɛiŋ bəh
Klistus i kimbu ki biŋ'waka biə bi sakaki
mbi wələ, akɔ kɔm nə wə mbɛiŋ chu nɔki
aka mbɛiŋ kɔ bəni bə mbi wələ a? Mbɛiŋ
chu bum i biəliki bənchi bələ kɔm nə a?
21 Bə si laaŋ a, “Kiə mi ki kâŋa kə. Kiə mi
ki mə̂m kə i dzaka wə. Kiə mi ki kə̂m kə.”
22 Gia yələ yichi kɔ yə bəni fəki tsəki a
ninshiŋ, kɔm bɔ biəliki bənchi num a jiə
bəni biəli asi mfi bibɔ chusiki.
23 Bəni dza yɛiŋ a mfi kɔlə i bənchi bələ
wə, si bɔ chusiki dzəh yə bɔ nyiniki bəni i
kɔksiki yɛiŋ, bəh i shisiki gwú yibɔ i kuku a
kɔbi na i dzəh yi chəŋ wə nabə i nya bwili
gwú yibɔ. Ayakalə, biɛiŋ biələ kɔbi i gamti i
bwili mi i gia yichu yə nyam yi yi gwu nəŋki.

3

Bəni bə Klistus kaŋaki nəni kimfiaŋ

1 Si Nyɔ nǐ kɔ wi dzasi lɔ mbɛiŋ bəh Klistus
i kpi wə, mbɛiŋ jî̌ə shɔm num i biɛiŋ bi bɛiŋ
wə i di biə Klistus kɔ, a num i di biə Nyɔ kɔ
wi tɔm wi i tsɛiŋ yi yiləkəli wə.
2 Mbɛiŋ jî̌ə mfi bimbɛiŋ i biɛiŋ bi bɛiŋ wə.
Kiə mbɛiŋ ki jî̌ə kə i bi kuku wə,
3 kɔm mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ kpi lɔ, nɔni
kimbɛiŋ kɔ i liə num Nyɔ nyumi ki bəh
Klistus i wi wə.
4 Jəbi wə Klistus wə wi kɔ nɔni kimbɛiŋ bi
tumbuku, ma mbɛiŋ tə bi tumbuku bəh wi
i kintəəŋ kimbum bi wə.
5 Yi kɔ a, mbɛiŋ lâksi laksini gia ka yələ
i mbɛiŋ wə num gia yi mbi wələ. Num i
fəki nɔni ki tɔkɔlini bəh i kwakaki gia kɔm
kinyɛŋ ki tɔkɔlini, bəh gwu yi shilini, bəh
i kɔŋki i fəki gia yichu, bəh i bukuki bəh
dzə́kəh i biɛiŋ wə. Mi wə wi bukuki bəh
dzə́kəh i biɛiŋ wə, yaka biɛiŋ biwɔ si num
ka nyɔ i wi.
6 Akɔ kɔm ŋkaiŋni wi biɛiŋ ka biələ Nyɔ bi
chusiki shɔm yi yi bɔksini i bəni bə̀ bɔ fəki
yi.
7 A nǐ kɔ si mbɛiŋ nǐ yisi kɔ mbɛiŋ nǐ fəki
lə ŋkaiŋni wi biɛiŋ biələ i jɔbi wə mbɛiŋ nǐ
yisiki nyaniki i yəmaka dzəh wə.
8 Ayakalə, i liə, mbɛiŋ kaŋaki i bêe bi
bichi. Mbɛiŋ bêe shɔ́m yi bɔkɔli bəh shɔ́m
yi kwinini bəh shɔ́m yichu. Kiə mi bi ma
bə̂kəliki yɛli wi mi. Kiə ndzaka wichu ma
bûkuki i dzaka ki mi wə.
9 Kiə mi ma fwə̂kyiki waiŋnih wi. Mbɛiŋ
kiəki a mbɛiŋ babwili lɔ gwu yikpu bəh
kimfə ki i mbɛiŋ wə,
10 ka lɔh num gwu yimfiaŋ. Yələ kɔ num
Nyɔ kɛiŋsi yi ka fiəni kwuni jiə yi ka n'yi
Kimaa, ka mbɛiŋ tɔksiki kiəki wi.

11 I fa kɔ mi widəkɔ chu kəbi chi chi. Mi widəkɔ chu kəbi i fɛiŋ wə a, akɔ mi wi Ju nabə a, akɔ mi wi Glik. Mi widəkɔ kəbi fɛiŋ a bə ka suuŋ dəkə wi, widəkɔ kəbi a bə suuŋ wi. Mi widəkɔ chu kəbi fɛiŋ wə wi kɔ wi chwa. Mi widəkɔ kəbi wə wi kɔ ka nyam yi chwa. Mi widəkɔ kəbi wə wi kɔ mfa, widəkɔ kəbi wə wi kəkə mfa. Klistus kɔ biɛiŋ bichi i bɔ, wi num i bɔ wə bəchi.
12 Si Nyɔ kɔ wi sabibwili lɔ mbɛiŋ, mbɛiŋ baiŋ, wi kɔŋ mbɛiŋ, mbɛiŋ kwâsiki nshɛiŋ, fâ kimfə ki ndzɔŋki, shîsi gwú yimbɛiŋ, num i kimbɔiŋni wə, kâŋa shɔm.
13 Mbɛiŋ dzôki mi bəh mi asi wi kɔ. Mi ka fə na fi nə fi lɔ mi, wi dâlinya wi. Si Bah kɔ wi dalinya lɔ chu bimbɛiŋ, mbɛiŋ tə dâlikinyaki chu bi bəni bədɔkɔ.
14 Jɔbi wə mbɛiŋ ka fəki gia yələ yichi, mbɛiŋ ka jîəki kiŋkɔŋ i ninshiŋ. Kiŋkɔŋ kɔ fiɛŋ fiə fi chiŋniki biɛiŋ bichi na ka bi numki i fiɛŋ fimu wə tsə bwili fwu.
15 Mbɛiŋ bêe ma kimbɔiŋni ki Klistus nûmki i shɔ́m yimbɛiŋ wə chûsi mbɛiŋ bəh dzəh. Kimbɔiŋni kələ num kə Nyɔ nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ kaŋaki si mbɛiŋ kɔ gwu yimu wə. Mbɛiŋ nyâki tə kiyɔŋni i Nyɔ.
16 Mbɛiŋ jîəki ja yi Klistus ma yi nûmki i shɔ́m yimbɛiŋ mə na bindzɔŋ, mbɛiŋ lâni chu tâfi gwu yimbɛiŋ bəh mfi bichi. Mbɛiŋ yâəŋki nyâ kiyɔŋni i Nyɔ i shɔ́m yimbɛiŋ wə bəh bənjaŋ bà bɔ bukuki i Kiŋwakti ki Ŋkɔksi wə bəh bənjaŋ bə ŋkɔksini, bəh bà Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki i bəni.
17 Jɔbi wə mbɛiŋ fəki na yinaiŋ gia yə mbɛiŋ fəki, kɔŋ a numki yə mbɛiŋ dzakaki dzakani, nabə yə mbɛiŋ fəki num fəni, mbɛiŋ fâki yi i yɛli wi Bah Jisɔs wə, nyâ kiyɔŋni i Nyɔ Ba.

Si bəni bə Klistus kɔ i nəki i júŋ yibɔ wə

18 Bəkaŋa bə bəni, mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ i bənyuku bəmbɛiŋ. Akɔ gia yi chəŋ i bəni bə Bah Jisɔs i fâki.
19 Bənyuku, mbɛiŋ kôŋki bəkaŋa bəmbɛiŋ. Kiə mbɛiŋ ma châfiki i bɔ.
20 Bwa, mbɛiŋ wôkɔki i bətii bəmbɛiŋ i gia yichi wə. Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ, ma yi ni ndzɔŋki i Bah.
21 Bətii bwa, kiə mbɛiŋ ma lôyiki bəh bwa mbɛiŋ. Mbɛiŋ ka fəki yaka, ma gwu ni kpiki bɔ.
22 Mfá mbɛiŋ wôkɔki i bətikwili bəmbɛiŋ bə fa kuku i gia yichi wə. Kiə mbɛiŋ ma nômki i bɔ a i jɔbi wə dzákəh yibɔ kɔ i mbɛiŋ wə i fəki a gwu ndzɔŋki bɔ bəh mbɛiŋ. Mbɛiŋ nômki bəh shɔm yimu, lwâ num Bah.
23 Mi ka nɔmki na finə fiə wi nɔmki, wi ka nômki bəh shɔm yi yichi a ŋgaiŋ nɔmki num i Bah a kɔbi i mi.
24 Mbɛiŋ kǐəki a mi bi kwatiki lə fiɛŋ fiə bə kɔ bə kɛiŋsi jiə fi a num mbee wi i Bah. A num i Bah Klistus wə si mbɛiŋ nɔmki.
25 Ayakalə, i bəni bà bɔ fəki chu, Nyɔ bi gɔmki lə bɔ i chu biə bɔ fəki. Nyɔ si chusi kə chi chi i bəni.

4

1 Mbɛiŋ bətikwili bà mbɛiŋ kaŋaki mfá, mbɛiŋ fâki gia i bɔ i dzəh yə yi kɔ chəŋ bəh yə yi ndzɔŋki, kǐə a mbɛiŋ kaŋaki lə tə Tikwili i bɛiŋ.

Ntəfi wi gɔksini

2 Mbɛiŋ bəchi tsâki tsâki a ninshiŋ bôh kə. Mbɛiŋ bá tsa mbɛiŋ ka jîəki mfi i yi wə, nyâ kiyɔŋni i Nyɔ.
3 Mbɛiŋ tsâki i buku tə a Nyɔ wêli dzaka kifiəŋə i ja yi, a buku fûkuki ja yələ yə yi kɔ gia yi nyumini kɔm Klistus. Akɔ gia yə mih kɔ i juŋ yi nsəŋ mə kɔm yi.
4 Mbɛiŋ tsâki a mih fûkuki baiŋsiki yi bindzɔŋ si mih kaŋaki i fûkuki.
5 Jɔbi wə mbɛiŋ fəki gia mbɛiŋ bəh bəni bà bɔ kəkə bəni bə bumni, mbɛiŋ ka fâki bəh mfi. Na winaiŋ jɔbi wə mbɛiŋ kwati dzəh i fə gia mbɛiŋ mômsi a jɔbi wiwɔ ma tsə kilɔlɔ.
6 Ndzaka wimbɛiŋ jɔbi wichi nûmki wi bənini njwɔŋ ka ŋkaka, ka mbɛiŋ ni kǐəki gia yə mbɛiŋ kɔ i chûkuli mi wichi yɛiŋ i dzəh yi chəŋ wə.

Bəmbəni

7 Tichikus ni fuku lə gia yichi kɔm mih i mbɛiŋ. Wi kɔ waiŋnih wibukumbɛiŋ, wi num tə shɔm yibukumbɛiŋ. Buku bɔ nɔmki i Bah i mi wimu, wi num mi wi nɔm wə wi nɔmki bəh shɔm yi yichi.
8 Akɔ gia yə mih faaŋ wi i mbɛiŋ kɔm yi, ka wi dzə fə mbɛiŋ kiə si buku kɔ, wi chu shili shɔ́m yimbɛiŋ.
9 Mih faaŋki bəh Ɔnesimus wə wi kɔ mi widəkɔ i mbɛiŋ wə, wi num tə waiŋnih

wibukumbɛiŋ wə wi kɔ shɔm yibukumbɛiŋ num wi num i gia yi Klistus wə nalə. Bɔ ni fuku lə i mbɛiŋ gia yichi yə yi num fa.

10 Alistakus wə buku wi kɔ fa i juŋ yi nsəŋ mə, bəniki dzəki i mbɛiŋ. Maak wainŋtii Banabas bəniki dzəki tə i mbɛiŋ. Akɔ wi wə mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ kwati lɔ ntum kɔm wi. Wi ka dzə, mbɛiŋ dzô wi.

11 Jisɔs wə bə bɔɔŋki a Justus bəniki dzəki tə i mbɛiŋ. A baaŋ a bəni bətali bələ bɔ kɔ Bəju, buku bɔ nɔmki i fiɛŋ fimu wə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Bɔ gamti mih nalə, fə shɔm yiŋ də.

12 Ɛbaflas wə wi kɔ tə mi widəkɔ i mbɛiŋ wə, wi nɔmki i Klistus Jisɔs bəniki dzəki tə i mbɛiŋ. Wi kwakaki lə mbɛiŋ i ntsa wi wə jɔbi wichi, tsa a Nyɔ fâ ma mbɛiŋ nûmki bəh ŋga, i təksiki kiəki gia yichi yə Nyɔ nəŋki.

13 Mih yɛiŋ lɔ bəh dzákəh yiŋ a wi nɔmki i mbɛiŋ wə bəh ŋga bəh i bəni bə Lawdɛsia bəh bə Hilabɔlis wə.

14 Luk wə wi chukuki bəni, wə wi kɔ nsɛiŋ wibuku wi shɔm bəh Dɛmas bəniki dzəki tə i mbɛiŋ.

15 Mbɛiŋ tsəsi kimbɔni kəŋŋ i bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bə bumni i Lawdɛsia, bəh i Nimfa bəh i kijuŋni ki bəni bə bumni kə ki juŋniki i wi dzu.

16 Mbɛiŋ ka fa kiŋwakti kələ i mbɛiŋ kintəəŋ mbɛiŋ chîŋsi ki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Lawdɛsia ma bɔ fâ tə, mbɛiŋ yêiŋ tə a bɔ chîŋsi kiŋwakti kə ki kɔ i bɔ, mbɛiŋ fâ tə.

17 Mbɛiŋ dzâka i Alkibus a wi yêiŋ a wi kâasi nɔm wi Bah wə wi nya i wi kaŋ.

18 Kimbɔni kələ nyaka mih Bɔɔl bəh kaŋ yiŋ. Mbɛiŋ yîŋtiki a mih kɔ i juŋ yi nsəŋ mə. Ma Nyɔ chûsi shɔm yi yindzɔŋni i mbɛiŋ.

Kiŋwakti ki Bəəl ki ninshiŋ kə wi nǐ nyaka i kijuŋni ki Tɛsalənika

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Tɛsalənika ki ninshiŋ kələ mə

Tɛsalənika nǐ kɔ kwili widəkɔ i kimbu ki tumi ki Masedənia wə a num di biə Bəəl nǐ yisi kijuŋni ki bəni bə bumni. Yi nǐ ka dzɔ dəkə jɔbi wi dəəŋ si kijuŋni kələ nǐ yisi, Bəju ka yisi i baiŋŋki Bəəl kindəŋ fini bɔ kɔm wi. Bəəl ka nyaka kiŋwakti ki ninshiŋ kələ i bəni bə Klistus bà bɔ kɔ i Tɛsalənika i shîliki shɔ́m yibɔ, fə̂ a bɔ nûm dzəŋ bəh ŋga.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1 Kin'yisi
1:2–3:13 Bəəl wəkɔ ndzəŋni chu kəksi bəni bə bumni
4:1-12 Ntəfi kɔm nəni ki bəni bà bɔ kɔ bə Klistus
4:13–5:11 Ntəfi kɔm si Klistus bi fiəni dzəki
5:12-22 Ntəfi wi gəksini
5:23-28 Kiŋgəksi

1 Akɔ mih Bəəl, mih kɔ buku Silas bəh Timəti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i kijuŋni ki bəni bə bumni bə kwili wi Tɛsalənika bà bɔ chiŋni num bəh Nyɔ Ba bəh Bah Jisəs Klistus.

Bɔ chûsi shəm yindzəŋni i mbɛiŋ chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbəiŋni.

Bəəl nya kiyəŋni i Nyɔ kɔm kijuŋni ki bəni bə bumni bə Tɛsalənika

2 Buku si nya lə kiyəŋni i Nyɔ jɔbi wichi kɔm mbɛiŋ bəchi, jiə mbɛiŋ jɔbi wichi i ntsa wibuku wə.

3 Jɔbi wə buku kɔ i Nyɔ Bah wibukumbɛiŋ nshiŋ, buku si kwaka lə nəni kimbɛiŋ kə ki bukuki dzəki i shəm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə, bəh nɔm wimbɛiŋ wə wi bukuki dzəki i kiŋkɔŋ wə, bəh shəm yə mbɛiŋ kaŋa, yi buku dzə i ntsɛiŋ wə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i Bah wibukumbɛiŋ wə Jisəs Klistus.

4 Bwa bə nih bəbuku bà Nyɔ kɔŋki, buku kiəki lə a Nyɔ sabibwili mbɛiŋ.

5 Buku kiəki lə yakadəiŋ kɔm ntum wi ndzəŋni wə buku nǐ dzə bəh wi i mbɛiŋ wi nǐ ka dzə a ndzaka wə shəŋ. Wi nǐ dzə num bəh ŋga biə bi nyəki dzəki i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə tə, buku təksi kiə a ntum wiwɔ kɔ ŋkɔŋ. Mbɛiŋ kiəki lə ŋkaiŋni bəni bə buku nǐ kɔ jɔbi wə buku nǐ nɔki i mbɛiŋ kintəəŋ kɔm mbɛiŋ.

6 Mbɛiŋ nǐ dzɔ gvu yibuku bəh yi Bah kɔm mbɛiŋ nǐ dzɔ ntum wiwɔ bəh kilaŋ gwu kə ki nǐ bukuki dzəki i Kiŋ'waka ki Baiŋni na si mbɛiŋ nǐ kɔ i ŋgəkə wimbum wə.

7 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ka fiəni chu bəni bà bəni bə bumni bəchi i kimbu ki Masedənia wə bəh ki i Akɛya wə nǐ dzəki kinchəsi i bɔ.

8 Mih dzakaki kə lə kɔm a kɔkə a gia yi Bah shəŋ yə yi buku i kimbu kimbɛiŋ wə, ka waŋ fiəli kimbu ki Masedənia bəh ki Akɛya wə. Ntum wiwɔ kɔm shɔm yimbɛiŋ yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ wə waŋ tsə tə i di bichi wə. Ayakadəiŋ, gia yidəkɔ chu məŋ yə buku kɔ i chu dzaka kɔm yi.

9 Mbɛiŋ kə́ə a bəni bəwɔ mwi fukuki lə kɔm si mbɛiŋ nǐ dzɔ buku i mbɛiŋ kintəəŋ, bəh si mbɛiŋ nǐ bee mimɔsɔ fiəni i Nyɔ i nɔmki i Nyɔ wi ŋkɔŋ wə wi kaŋaki nəni.

10 Bɔ fukuki lə tə si mbɛiŋ wəkəliki Waiŋ wi wə wi bi dza dzə i bɛiŋ. Waiŋ wi wələ kɔ wə wi nǐ dzasi i kpi wə, num Jisəs wə wi bwiliki bukumbɛiŋ i shəm yi Nyɔ yi bəksini yə, wi bi chusiki i bəni.

2

Bəəl dzaka kɔm nɔm wi i Tɛsalənika

1 Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ mwi kiəki lə a njikə wə buku nǐ laa i mbɛiŋ nǐ kəkə wi kiləlɔ.

2 Na si mbɛiŋ kiəki a bəni nǐ kɔ num bɔ nya ŋgəkə i buku chu chəbsi buku i kwili wi Filibi wə, buku nǐ kaŋaki a shəm i ŋga bi Nyɔ wibuku wə i fukuki ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wə i mbɛiŋ, na si bəni nǐ chiki buku nalə.

3 Ntum wi ndzəŋni wə buku nǐ fukuki tsa mbɛiŋ bəh wi a nǐ kəkə wə wi nǐ kɔ bəh ŋgbɔ widəkɔ, buku nǐ fukuki kə bəh kiŋkwaka kichu kidəkɔ, nabə i məmsiki i fwəkyiki mbɛiŋ fwəkyini.

4 Ayakalə, si Nyɔ yɛiŋ a buku kpɛiŋni i bəni bə wi kɔ i nya ntum wi ndzəŋni wələ i kaŋ yibɔ wə, ayakadəiŋ buku ka fukuki. Buku fuku kə lɔ a yi ndzəŋki i bəni. Buku nǐ fukuki a yi ndzəŋki num i Nyɔ wə wi tsɛiŋki num shɔ́m yibuku.

5 Si mbɛiŋ kiəki, buku nǐ ka num dzə
dəkə lɔ bəh ndzaka wi njwɔni nabə i dzɔ gia
yidɔkɔ kəŋ i ninshiŋ i dzi fiɛŋ i mbɛiŋ kaŋ.
Yələ kɔ gia yə Nyɔ kɔ mbeeŋ nsaka wibuku.
6 Buku nǐ nəŋki kə i kaŋa kiŋkɔksi kidɔkɔ
i mi nabə kə ki nyə i mbɛiŋ wə nabə i
bəni bədɔkɔ wə, namana yaka si a nǐ kɔ di
bibuku ka bwa bə faaŋni bə Klistus i bikəki
a mbɛiŋ fəki gia i buku.
7 Buku nǐ kɔ fibuku i kimbɔiŋni wə i
mbɛiŋ kintəəŋ tɔkni bəh mbɛiŋ asi nih waiŋ
si tɔkni bəh bwa bu.
8 Ayakadəiŋ, buku ka dzɔ mbɛiŋ i gwu
yibuku wə na bindzɔŋ bəh kiŋkɔŋ, buku nǐ
ka nya dəkə mbɛiŋ bəh ntum wi ndzɔŋni wi
Nyɔ wə shəŋ, ayakalə buku nǐ nya tə gwu
yibuku i mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ nǐ kɔ mbɛiŋ chu
shɔ́m yibuku nalə.
9 Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ kwakaki alə
nɔm wibuku bəh kiliəkə kibuku a? Buku
nǐ nɔmki nchɔkɔ bəh nshi ka buku ma jiə
ntiə widɔkɔ i mi wə i mbɛiŋ kintəəŋ, si buku
nǐ fukuki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ wələ i
mbɛiŋ.
10 Mbɛiŋ mwi na bəh Nyɔ kɔlə i beeŋ
nsaka wibuku a nɔni kibuku i mbɛiŋ bəni
bə bumni nǐ kɔ ki baiŋni bəh ki chəŋ kaŋa
kə ŋgbɔ widɔkɔ.
11 Mbɛiŋ kiə tə si buku nǐ fəki bəh mbɛiŋ,
fə bəh mbɛiŋ asi tii waiŋ si fə bəh bwa bu.
12 Buku nǐ shiliki shɔ́m yimbɛiŋ, lɔbti
mbɛiŋ lumsi a mbɛiŋ nɔki nɔni num kə Nyɔ
nəŋki. A num Nyɔ wə wi bɔɔŋ mbɛiŋ a
mbɛiŋ liə i ŋkuŋ bi wə bəh mbum bi.
13 Buku baaŋ kə tə i nya kiyɔŋni i Nyɔ kɔm
yələ a jɔbi wə buku nǐ dzə bəh gia yi Nyɔ i
mbɛiŋ, mbɛiŋ nǐ dzɔ gia yiwɔ a akɔ na gia
yi Nyɔ, a num kə gia yi mi. A num yi yə yi
nɔmki i mbɛiŋ wə bəni bə bumni.
14 Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ kǐə a, gia yə
yi nǐ num bəh bijuŋni bi bəni bə bumni bə
Nyɔ bà bɔ nǐ kɔ bɔ bum i Klistus Jisɔs i kimbu
ki Judea, yi nǐ num tə bəh mbɛiŋ. Mbɛiŋ
nǐ kɔ mbɛiŋ yɛiŋ tə bəŋgəkə i kaŋ yi bəni
bəmbɛiŋ bə kwili wə a liŋ asi bɔ nǐ yɛiŋ i kaŋ
yi Bəju bəbɔ wə.
15 Bəju bələ kɔ bà bɔ nǐ wɔɔ Bah Jisɔs.
Ayaka a num bɔ bà bɔ nǐ wɔɔyiki bəni bə
ntum bə Nyɔ. A num bɔ bà bɔ nǐ kɔŋŋ bwili
buku i bɔ wə. Bɔ fəki yakadəiŋ Nyɔ wɔkɔ kə
ndzɔŋni bəh bɔ. Bɔ baiŋŋyi lɔ bəni bəchi,
16 si bɔ baŋki dzəh i buku i dzakaki i bəni
bà bɔ kɔkə Bəju ka bɔ bɔiŋ. Bɔ fəki yaka jɔbi
wichi chu bibɔ yaka. Shɔm yi Nyɔ yi bɔksini
dzə lɔ i bɔ wə i liə.

Bɔɔl ka nəŋki i yɛiŋ bəni bə bumni bə Tɛsalənika

17 Bwa bə nih bəbuku, si bukumbɛiŋ ni
gaali, buku məmsi na bəh ŋga a buku yɛiŋ
mbɛiŋ shəŋ bəh dzəkəh, na si a məŋ dəkə
i jɔbi wi dəəŋ wə, si bukumbɛiŋ ni gaali.
Bukumbɛiŋ ni gaali shəŋ a i dzə́kəh chɛiŋ.
Bukumbɛiŋ ni ka gaali dəkə i shɔm wə.
18 Buku nəŋki i fiəni dzə i mbɛiŋ. Mih
Bɔɔl mwi kɔ num mih məmsi lɔ na i kiŋkani
kiduli wə, ayakalə Satan baŋ a buku.
19 Buku kaŋaki kiŋkɔŋ lə kɔm gia yə
buku tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ kɔm yi,
nabə ndzɔŋni bibukumbɛiŋ bəh kifɔ
kibukumbɛiŋ kə buku bi ghaŋsiki gwu yɛiŋ
i Bah wibukumbɛiŋ nshiŋ wə Jisɔs, jɔbi wə
wi bi fiəniki dzəki kɔ nə? A məŋ mbɛiŋ na?
20 Akɔ na mbɛiŋ mbum bibuku bəh
ndzɔŋni bibuku.

3

1 Ayakadəiŋ, jɔbi wə buku nǐ yɛiŋ a yi
gaka buku, buku ka kɔŋki i baaŋ i jum wə
i Atɛn a buku mbɔŋ,
2 buku ka faaŋ Timəti waiŋnih
wibukumbɛiŋ wə buku bɔ nɔmki i Nyɔ i
fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus. Buku
nǐ faaŋ wi a wi dzə̂ shǐli bumni bimbɛiŋ,
chu tə̂fi mbɛiŋ kɔm Klistus,
3 Buku fə lə ka mi i mbɛiŋ ma ni chu i jum
wə kɔm bəŋgəkə bələ. Mbɛiŋ mwi kiəki lə a
bəŋgəkə kɔ fiɛŋ fibukumbɛiŋ.
4 Mbɛiŋ kiəki lə a jɔbi wə buku nǐ kɔ
bəh mbɛiŋ, buku nǐ fuku i mbɛiŋ jɔbi kɛiŋ
a bukumbɛiŋ kaŋaki i ni yə̂iŋki bəŋgəkə.
Ayaka yi num a liŋ asi yi kɔ asi mbɛiŋ kiəki.
5 Akɔ gia yə yi nǐ fə mih, mih ka faaŋ
Timəti. Yi nǐ kɔ yi gaka lɔ mih, yakadəiŋ
mih ka faaŋ wi i dzə tsɛiŋ kɔm kimbum
kimbɛiŋ si ki kɔ ka mih kiəki, kɔm mih nǐ
lwaki lə a, a kɔlə i numki mi wə wi si məmsi
bəni məmsi lɔ mbɛiŋ wi fə nɔm wichi wə
buku nɔm i mbɛiŋ laka kilɔlɔ.

Timəti fuku ntum kɔm bə kimbum ki bəni bə Tɛsalənika

6 Ayakalə, i liə si Timəti fiəni dzə i buku
wə, ka fuku ntum wi ndzəŋni kəm shəm yə
mbɛiŋ jiə i Klistus wə bəh si mbɛiŋ chusiki
kiŋkəŋ i bəni wə. Wi kə wi fuku tə si mbɛiŋ
kwakaki buku nalə chu nəŋ i yɛiŋ buku asi
buku tə kəŋki i yɛiŋ mbɛiŋ.
7 Kəm bə yələ, bwa bə nih bəbuku, i
bəŋgəkə bəh ləli biə buku bəchi yɛiŋki shəm
də buku kəm kimbum kimbɛiŋ bəh kəm
shəm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə.
8 I liə buku waka kəm mbɛiŋ numki lə
bindzəŋ mbɛiŋ bəh Ba.
9 Ayakadəiŋ, buku nyaki kiyəŋni i Nyə
nalə kəm mbɛiŋ. Buku nyaki kiyəŋni i Nyə
kəm ndzəŋni biə buku wəkəki i Nyə nshiŋ,
bi num kəm mbɛiŋ.
10 Buku tsaki na bəh ŋga nchəkə bəh nshi
nəŋ i chu yɛiŋni daŋsi gwu ka buku ni nya
mbɛiŋ bəh fiɛŋ fiə fi kəbiki i bumni bimbɛiŋ
wə.
11 Buku tsaki a Nyə Ba wibukumbɛiŋ
mwi, bəh Bah wibukumbɛiŋ wə wi kə Jisəs
wêli dzəh ka buku dzə yɛiŋ mbɛiŋ.
12 Buku tsa tə a Bah fê ma kiŋkəŋ kimbɛiŋ
kəəki tsəki a ninshiŋ i kəŋki gwu yimbɛiŋ
bəh bəni bəchi a liŋ asi buku kəŋki mbɛiŋ.
13 Buku tsaki yakadəiŋ ka wi Bah fê ma
shóm yimbɛiŋ ləkəki, ka mbɛiŋ bi nûmki
kiŋgbə kidəkə kəbi, bâiŋ i Nyə wə wi kə
Ba num Bah wibukumbɛiŋ nshiŋ i jəbi wə
Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus bi dzəki bəh
bəni bəchi bà akə mbu.

4

Nəni kə Nyə kəŋki

1 I kiŋgəksi wə, bwa bə nih bəbuku, buku
tsaki mbɛiŋ kwuŋ kaŋ ka bəni bà bə chiŋni
i Bah Jisəs wə, si mbɛiŋ nǐ lani i buku si
mbɛiŋ kaŋaki i nôki i dzəh yə Nyə kəŋki, asi
mbɛiŋ nəki i liə, mbɛiŋ fêki ayaka tsê a bəh
ki i ninshiŋ.
2 Mbɛiŋ kiəki lə bətəfi bə buku nǐ nya i
mbɛiŋ i ŋga bi Bah Jisəs wə.
3 Gia yə Nyə kəŋki, kə a mbɛiŋ lansiki
baiŋki. Mbɛiŋ ma ndzəniki i biŋ.
4 Mi wimu wimu i mbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki
i kǐəki si wi kə i kaŋaki gwu yi i dzəh yə yi
baiŋki yi kaŋa kiŋkəkni.*
5 Gwu yi mi ma shiliki ka mi i tumi kə ki
kiəki kə Nyə.
6 Kiə mi i mbɛiŋ ma məm i fə chu nabə i fə
kimfikili i waiŋnih wi i gia yələ wə. Buku nǐ
kiŋ lə gia yələ i mbɛiŋ a Bah bi faaŋ lə ŋgəkə
i bəni bà bə fəki gia yələ yichi.
7 Mbɛiŋ kiəki a Nyə nǐ ka bəəŋ bukumbɛiŋ
a bukumbɛiŋ nəki nəni ki kinyɛŋ. Wi nǐ
bəəŋ bukumbɛiŋ a bə nəki nəni kə ki bâiŋki.
8 Ayaka kə a, na ndə wə wi nəiŋ i wəkə
ntəfi wələ wi ka nəiŋ dəkə i wəkə num i mi
wiwəm. Wi nəiŋ i wəkə num i Nyə wə wi
nyaki Kiŋ'waka ki ki Baiŋni i mbɛiŋ.
9 Yə kəm kiŋkəŋ kə mbɛiŋ kaŋaki i kaŋaki
i bwa bə nih bəmbɛiŋ mbɛiŋ kaŋaki kə i chu
tsɛiŋki a buku nyaka kəm yəmaka i mbɛiŋ.
Gia yələ kə num mbɛiŋ mwi kə num Nyə nǐ
lani lə mbɛiŋ yɛiŋ si mbɛiŋ kaŋaki i kəŋki
gwu yimbɛiŋ.
10 I yi ŋkəŋ wə, mbɛiŋ si kəŋ lə bwa bə nih
bəmbɛiŋ bəchi i kimbu ki Masedənia wə.
Ayakalə, bwa bə nih bəbuku, buku chu tsa
a mbɛiŋ fêki ayaka tsê a ninshiŋ ninshiŋ.
11 Fwu wi gia kə a mbɛiŋ mômsiki bəh ŋga
i nôki i kimbəiŋni wə, mbɛiŋ tsêiŋki a gia
yə yi tsɛiŋki mbɛiŋ. Mbɛiŋ nômki bəh kaŋ
yimbɛiŋ asi buku nǐ lani mbɛiŋ.
12 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ni kwati kiŋkəksi i
bəni bə biŋ, mbɛiŋ ma ni tsɛiŋki mi i fiɛŋ fiə
mbɛiŋ nəŋki.

Kəm ndzə wi Bah

13 Bwa bə nih bəbuku, buku nəŋki i fə a
mbɛiŋ kǐə ŋkəŋ kəm bə bəni bà bə kə num
bə kpiyi lə. Buku nəŋki i fə a mbɛiŋ kǐə ka
mbɛiŋ ma nûmki bəh nshɛiŋ nshɛiŋ ka bəni
bà bə tsɛiŋki tsəki kə i ninshiŋ i fiɛŋ fidəkə.
14 Bukumbɛiŋ bum a Jisəs nǐ kpi fiəni dza
i kpi wə, yi num a liŋ asi Nyə bi fiəni dzə bəh
Jisəs bəh bəni bà bə nǐ kpiyi num bə chiŋni
bəh wi.
15 Gia yə buku dzakaki i mbɛiŋ i liə lə yi
biəliki ndzaka wi Bah a, bukumbɛiŋ bà bə
baaŋ i jum wə bə num i bi kɛiŋki bəwəm i
jəbi wə Bah bi fiəni dzəki bukumbɛiŋ bi tsə
kə i ninshiŋ i bəni bà bə kə num bə kpiyi lə.
16 Mbɛiŋ bi wəkəki lə ja yi wamyini i bɛiŋ
bəh ja yiləkəli, fwu wi bəchinda bə Nyə wili
tə, jəŋ wi Nyə dzaka. Ayaka ka Ba wi mwi

* **4:4** Yudəkə a, “Mi wimu wimu i mbɛiŋ kintəəŋ kaŋaki i kǐəki si wi kə i kaŋaki kpə wi i dzəh yə yi baiŋki yi kaŋa kiŋkəkni.”

dza bɛiŋ wi shiki dzəki. Ma bəni bà bɔ nǐ kpiyi num bɔ chiŋni bəh Klistus yisi dzayi.
17 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ bà bə bɛsi bà kɛiŋ bəwɔm i jɔbi wiwɔ wə bukumbɛiŋ bi baŋsi bəh bɔ i bɛiŋ i bikwu wə i tsə baŋsi bəh Bah i bɔɔli wə. Ma bukumbɛiŋ numki bəh Bah i jɔbi wichi wə.
18 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ bôiŋsiki tsâki shɔ́m yi mi mi bəh ndzaka wələ.

5

Si mi kɔ i wɔkəliki ndzə wi Bah

1 Bwa bə nih bəbuku, kɔm bə jɔbi bəh chɔkɔ bi dzəni bi Bah, ŋgəkə widɔkɔ chu mɔŋ wə mih kɔ i nyakaki gia yələ i mbɛiŋ.
2 Mbɛiŋ mwi kiəki lə na bindzɔŋ a chɔkɔ bi dzəni bi Bah bi numki asi ji si dzə nchɔkɔ.
3 Jɔbi wə bəni ni dzakaki a, “Kimbɔiŋni kɔlə, gia mɔŋ yə mi kɔ i lwaki”, ayaka ŋgəkə ni dza gbɔ i bɔ wə asi lɔli bi nnɔmh si dzə jɔbi wə miŋkpaŋa kɔ bəh tɔɔ, dzəh ma ni chu num yə bɔ kɔ i yɔkɔ gɛiŋ yɛiŋ.
4 Ayakalə, bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ kɔkə dəkə fimbɛiŋ i jisi wə, ka jɔbi wiwɔ bi təkəli dzə i mbɛiŋ asi ji si dzə.
5 Mih dzakaki lə kɔm mbɛiŋ bəchi kɔ bəni bə bainŋni, chu num bəni bə nshichuŋ. Bukumbɛiŋ num kə bəni bə nchɔkɔ nabə i jisi wə.
6 Ayakadəiŋ, kiə bukumbɛiŋ ki nô kə si bəni bədɔkɔ nɔki. Bukumbɛiŋ nûmki bəh ntsəŋə bəh mfi bibukumbɛiŋ fɛiŋ.
7 Bəni bà bɔ si nɔ bɔ si nɔ num nchɔkɔ, ayaka bəni bà mbih si kwa bɔ mɔ si kwa num nchɔkɔ.
8 Ayakalə, si bukumbɛiŋ kɔ fibukumbɛiŋ num bəni bə nshichuŋ, bukumbɛiŋ numki bəh ntsəŋə bəh mfi bibukumbɛiŋ fɛiŋ. Bukumbɛiŋ dzô mbum bəh kiŋkɔŋ aka chwaka ki kijum kə bə lɔh baŋ kijum kibukumbɛiŋ yɛiŋ, bəh i dzô tə ntsɛiŋ wə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i bi kwati mbɔiŋ a num wə bukumbɛiŋ bwaŋ aka kifɔ ki gɔŋ i bukumbɛiŋ fuŋ.
9 Mbɛiŋ kiəki a Nyɔ nǐ ka sabibwili jiə bukumbɛiŋ a wi bi chusi num shɔ́m yi yi bɔkəli yə. Wi nǐ sabibwili a bukumbɛiŋ bi kwatiki num mbɔiŋ tsə dzəh i Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.
10 Jisɔs Klistus kɔ wə wi nǐ kpi kɔm bukumbɛiŋ, kɔŋ bukumbɛiŋ kɛiŋki bəwɔm yudɔkɔ bə kpiyi bukumbɛiŋ bi chiŋni numki a bəh wi.
11 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ shîliki shɔ́m yi mi mi i mbɛiŋ kintəəŋ mâa yaka tə mi mi asi mbɛiŋ si fə lɔ.

Ntəfi wi gɔksini bəh mbəni

12 Buku tsaki mbɛiŋ bwa bə nih bəbuku, a mbɛiŋ kôksiki bəni bà bɔ nɔmki i mbɛiŋ kintəəŋ, bɔ tɔkni yaka bəh mbɛiŋ i dzəh yi Ba wə, chu lani mbɛiŋ.
13 Mbɛiŋ chûsiki kiŋkɔksi i bɔ na bindzɔŋ i kiŋkɔŋ kɔm bəh nɔm wə bɔ fəki. Mbɛiŋ numki tə bəh nɔni ki bənini i mbɛiŋ kintəəŋ.
14 Buku chu tsa tə mbɛiŋ bwa bə nih bəbuku a mbɛiŋ tâfi bəni bà bɔ kɔŋki i numki a kilɔlə, lâkəsi shɔ́m yi bəni bà bɔ kaŋaki ndzaŋ, gâmti tə bəni bà bɔ kɔ bəh ŋgbɛni. Mbɛiŋ nûmki bəh ŋkaŋa wi shɔm i bəni bəchi wə.
15 Mbɛiŋ tôkniki a mi ma chûkuliki chu bəh chu. Mbɛiŋ jwôki jɔbi wichi i fôki num gia yindzɔŋni i mbɛiŋ kintəəŋ bəh i bəni bəchi wə.
16 Mbɛiŋ nûmki bəh kinsaŋli i jɔbi wichi wə,
17 mbɛiŋ tsâki jɔbi wichi,
18 nyâ kiyɔŋni i Nyɔ i gia yichi yə yi numki. Yələ kɔ gia yə Nyɔ nəŋki i mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ i Jisɔs Klistus wə.
19 Kiə mbɛiŋ ma chîki nɔm wi Kiŋ'waka ki Baiŋni.
20 Kiə mbɛiŋ ma châsiki bəntum bə Nyɔ bà bəni lakaki.
21 Mbɛiŋ tsêiŋki lâkəki i gia yichi wə, dzô yə yi kɔ yindzɔŋni nûm yɛiŋ bɛiŋ,
22 mbɛiŋ bwîli gwu yimbɛiŋ i gia yichi yə yi kɔ yichu.
23 Mih tsaki a Nyɔ mwi wə wi kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni, wə wi kɔ Nyɔ fô ma mbɛiŋ baiŋki i gia yichi wə tsə bwili fwu. Wi jîə kiŋ'waka kimbɛiŋ bəh shɔ́m yimbɛiŋ bəh gwu yimbɛiŋ yi bi numki kiŋgbɔ kɔbi i jɔbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bi dzəki.
24 Wi Nyɔ wə wi nǐ bɔɔŋ mbɛiŋ wi si num a ndzaka wi bɛiŋ, wi ni fə lə yaka.
25 Bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ tsâki i buku.
26 Mbɛiŋ bôni i bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bəchi mbɛiŋ yâŋyi mâŋni bɔ bəh mbəni wi bəni bə Nyɔ.

27 Mih dzakaki a mbɛiŋ kaiŋ i Bah nshiŋ
a mbɛiŋ ni fâ lə kiŋwakti kələ i bwa bə nih
bəbukumbɛiŋ nshiŋ bəchi.
28 Ma kinduksi ki Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs
Klistus nûmki bəh mbɛiŋ.

Kiŋwakti ki Bəəl ki kəmsini kə wi nǐ nyaka i kijuŋni ki Tɛsaləṇika

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki kəmsini ki Tɛsaləṇika kələ mə

Na si Bəəl nǐ nyaka kiŋwakti kininshiŋ i bəni bə bumni i Tɛsaləṇika a bə nûmki alə nyiki kəm bə jəbi wə Jisəs bi fiəni dzəki yɛiŋ, mfi bibə nǐ baaŋ ka shakyiki kəm gia yiwə. Bəəl ka nyaka kiŋwakti kikəmsini kələ i dzaka kəm si bəni bədəkə kwakaki a chəkə bi Bah bi dzəni dzə lə. Wi nǐ nani kiŋkwaka kələ chusi a, ka ndzə wi Klistus bi dzəki di, num gia yichu bəh yi gumini bi du tsə num duni.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3-12 Bəəl kəksi ka chu təbi kijuŋni ki bəni bə bumni
2:1-17 Ntəfi kəm ndzə wi Klistus
3:1-15 Ntəfi kəm nəni ki bəni bà bə kə bə Klistus
3:16-18 Kiŋgəksi

1 Akə mih Bəəl, mih kə buku Silas bəh Timəti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i kijuŋni ki bəni bə bumni i kwili wi Tɛsaləṇika bà bə chiŋni num bəh Nyə wə wi kə Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus.

2 Ma shəm yindzəŋni bəh kimbəiŋni ki Nyə Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus nûmki bəh mbɛiŋ.

Nsaka wə wi bi numki i jəbi wə Klistus bi fiəni dzəki

3 Bwa bə nih bəbuku, buku kaŋaki i nyâki kiyəŋni i Nyə jəbi wichi kəm mbɛiŋ. Yi kə chəŋ yakadəiŋ, kəm kimbum kimbɛiŋ kəəki tsəki a ninshiŋ ninshiŋ, kiŋkəŋ kə mi kaŋaki i mi mi kəəki tsəki tə a ninshiŋ ninshiŋ.

4 Ayakadəiŋ, buku mwi si ghaŋsi lə gwu kəm mbɛiŋ i bijuŋni bi bəni bə bumni bə Nyə bədəkə kintəəŋ. Buku si ghaŋsi kəm nnum wimbɛiŋ wi ndzəŋni, bəh si bəni bwaŋki gvu i mbɛiŋ chɛiŋ, ayaka mbɛiŋ num a i kimbum kimbɛiŋ wə, bəh si mbɛiŋ kaŋaki shóm i bəŋgəkə bà mbɛiŋ yɛiŋki.

5 Yələ kə gia yə yi chusiki a Nyə bi sakaki bəni i dzəh yi chəŋ wə, ka mbɛiŋ bi numki bəni num mbɛiŋ kpɛiŋ i ŋkuŋ bi Nyə wə num mbɛiŋ yɛiŋ bəŋgəkə bələ kəm bi.

6 Si Nyə kə mi wi chəŋ, wi ni chukuli lə ŋgəkə wə bəni nyaki i mbɛiŋ bəh ŋgəkə,

7 wi ni nya lə jəbi wi wakani i mbɛiŋ bà mbɛiŋ yɛiŋki ŋgəkə bəh i buku tə. Yələ gia bi numki i jəbi wə Bah Jisəs bi chusiki gwu yi i bɛiŋ, wi dzə i ləm wi gbuku wi ghəkəni wə. Wi bi dzəki yakadəiŋ bəh bəchinda bu bə ləkəli.

8 Wi bi chukuliki bəni bà bə nəiŋma Nyə bəh ŋgəkə, bəh bà bə ka bum dəkə ntum wi ndzəŋni kəm Bah wibukumbɛiŋ Jisəs.

9 Bə bi kaasiki lə bə, ma bə bi kaŋa ŋgəkə wə wi bi gəksi kə, bə bi gaali bə i Bah wə a bə ma dzə i wi ninshiŋ bəh i kiŋkəkni ki kimbum wə.

10 Yələ bi numki i chəkə biə wi bi dzəki ka bəni bà bə kə mbu, bi tumyi bikum i wi, ayaka bəni bəchi bà bə jiə shəm i wi bi numki bəh dzaka ki wəmni bəh wi. Ayaka mbɛiŋ tə bi numki lə bəh bə kəm mbɛiŋ nǐ bum gia yə buku nǐ fukuki i mbɛiŋ.

11 Akə gia yə buku tsaki i mbɛiŋ jəbi wichi a Nyə wibuku fê ma mbɛiŋ nûmki mbɛiŋ kpɛiŋ i ŋkaiŋni bəni bà wi bəəŋ a mbɛiŋ numki. Buku tsaki tə a wi gâmti mbɛiŋ bəh ŋga bi, a mbɛiŋ fê gia yindzəŋni yichi yə mbɛiŋ nəiŋki bəh nəm wichi wə mbɛiŋ fəki kəm shəm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə.

12 Buku tsaki yakadəiŋ tə ka yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ wə Jisəs, kâŋaki kiŋkəksi i mbɛiŋ kintəəŋ, mbɛiŋ tə kaŋa kiŋkəksi i wi wə. Yələ kə kəm shəm yindzəŋni yə Nyə wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisəs Klistus kaŋaki i mbɛiŋ wə.

2

Kəm mi wə wi bwiŋki bənchi bə Nyə

1 Bwa bə nih bəbuku, yə yi kə kəm bə ndzə wi Bah wibukumbɛiŋ wə Jisəs Klistus bəh si bukumbɛiŋ bi chiŋni juŋni tsə num bəh wi, buku tsaki mbɛiŋ a,

2 kiə mfi ma chiŋ dzâ shâkyi mbɛiŋ nabə a mbɛiŋ i fûmniki,* a mbɛiŋ wəkə ndzaka widəkə i Kiŋ'waka kidəkə, nabə a, ndzaka,

* **2:2** Nabə a, təkəli i mfi mbɛiŋ,

nabə a buku nyaka kiŋwakti a ndzə wi Bah dzɔ lɔ di.
3 Kiə mbɛiŋ bi ma bêe a mi widəkɔ bi
fwɔkyi mbɛiŋ kɔŋ a numki na i yi naiŋ dzəh
wə. Mbɛiŋ kĩəki a chɔkɔ bi Bah bi dzəni
biə bi dzɔ kə di, maka bəni yisi i ləkəki bəh
fwu i Nyɔ. Ayaka maka mi wə wi bwiŋki
bənchi bəh Nyɔ dzə tumbuku. Akɔ wi wə bə
bi kaasiki wi kaasini.
4 A num wi wə wi bi kɔksiki gwu yi wali
na finə fiə bə dzɔki a, akɔ Nyɔ nabə fiə bə
tsaki. Ayakadəiŋ, wi bi tsə liə shi num i juŋ
yi fəni yi gia yi Nyɔ wə ka bi bɔɔŋki gwu yi a
ŋgaiŋ kɔ Nyɔ.
5 Mbɛiŋ dali lə a jɔbi wə bukumbɛiŋ nĩ kɔ,
mih nĩ fukuki lə gia yələ i mbɛiŋ a?
6 Mbɛiŋ si kiə lɔ gia yə yi kaŋaki wi i liə, ka
wi dza tumbuku i jɔbi wə bə jiə i wi.
7 Wi si nɔm i liə bəh ŋga bi i nyumi wə i
fəki a bəni waliki bənchi bə Nyɔ, yi num alə
a mi wə wi kəŋki wi kaŋaki i bi kəŋki i tsə
buku i jɔbi wə bə bi dzɔ bwili wi i dzəh.
8 Jɔbi wə bə bi dzɔ bwiliki wi, mi wə wi
bwiŋki bənchi bə Nyɔ bi ka tumbuku, Bah
Jisɔs bi ka fəkə wi bəh fiəkə yi dzaka, chiksi
wi bəh baiŋni bi biə wi bi dzəki bəh bi.
9 Mi wə wi bwiŋki bənchi bi dzəki i ŋga bi
Satan wə, wi kaŋa ŋga bichi, fə bənchəsi bə
bɔ chusiki ŋga bi bəh gia yi dzaka ki wɔmni
a num yi ntəkə yichi.
10 Ayaka wi bi dzəki tə bəh na bə binaiŋ
chu i fwɔkyi bəni bə bɔ lakaki. Bɔ lakaki
kɔm bɔ nəiŋma i kɔŋki ŋkɔŋ ka bɔ bi bɔiŋ.
11 Si bɔ kɔŋki kə ŋkɔŋ yakadəiŋ, Nyɔ chiŋsi
ŋga bidəkɔ bi fwɔkyi bɔ, ka bɔ bum i gia yə
yi kɔ yi ntəkə.
12 Nyɔ fə yakadəiŋ ka bɔ bəchi bi gbɔ
nsaka bə bɔ ka bum dəkə gia yi ŋkɔŋ, bɔ
saŋli a fəki fibɔ gia yə yi kɔkə chəŋ.

Nyɔ nĩ sabibwili mbɛiŋ i bəiŋsi mbɛiŋ

13 Ayakalə, bwa bə nih bəbuku bə Bah
kɔŋki na bindzɔŋ, buku kaŋaki a nyaki
kiyɔŋni i Nyɔ jɔbi wichi kɔm mbɛiŋ, kɔm
Nyɔ nĩ kɔ wi sabibwili lɔ mbɛiŋ i kin'yisi wə
i bi bəiŋsi mbɛiŋ tsə dzəh i nɔm wə Kiŋ'waka
ki Baiŋni fə a mbɛiŋ baiŋki, bəh i kimbum
kə mbɛiŋ bum gia yi ŋkɔŋ.
14 Wi nĩ bɔɔŋ mbɛiŋ yaka tsə dzəh i ntum
wi ndzɔŋni wə buku nĩ fuku, ka mbɛiŋ bi
dzə kwati i mbum bi Bah wibukumbɛiŋ wə
Jisɔs Klistus.
15 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ
nûm ndzɔŋ, kwâti nɔni kə buku nĩ lani
mbɛiŋ yɛiŋ, kɔŋ a numki yə buku nĩ lani
mbɛiŋ yɛiŋ i ndzaka wə, nabə yə buku nĩ
nyaka num nyakani i mbɛiŋ.
16 Ma Bah wibukumbɛiŋ wə Jisɔs
Klistus mwi bəh Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ
wə wi nĩ kɔŋki bukumbɛiŋ shiliki
shóm yibukumbɛiŋ jɔbi wichi, chu
nya bukumbɛiŋ bəh gia yindzɔŋni yə
bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ kɔm
shɔm yi yindzɔŋni.
17 Ma wi shĩli shóm yimbɛiŋ, fə yi ləkəki i
nɔm wi ndzɔŋni wichi wə mbɛiŋ fəki bəh i
gia yichi yə mbɛiŋ dzakaki.

3

Bɔɔl tsa a bəni bə bumni tsâki i bə

1 I ŋkaasi wə, bwa bə nih bəbuku, mbɛiŋ
tsâki i buku. Mbɛiŋ tsâki a gia yi Bah
kɔmsiki wâŋki tsâki i ninshiŋ ka bəni
kɔksiki gia yiwɔ asi mbɛiŋ nĩ fəki.
2 Mbɛiŋ tsâki tə a buku ma gbɔyi i kaŋ yi
bəni bà bɔ kaŋaki shóm yichu fə gia yichu,
kɔm a kɔkə bəni bəchi bà bɔ kaŋaki kimbum.
3 Ayakalə, Bah si shi num a ja yi wə. Wi
ni nya lə mbɛiŋ bəh ŋga, chu kəŋ mbɛiŋ ka
mbɛiŋ ma ni gbɔ i kaŋ yi mi wichu wə.
4 Bah fə buku jiə mfi bi buku i mbɛiŋ a
mbɛiŋ si fə lɔ gia yə buku dzakaki i mbɛiŋ,
mbɛiŋ num i ni baaŋ a fəki.
5 Ayakadəiŋ, buku tsaki a Bah jĩə shóm
yimbɛiŋ a yi numki bəh kiŋkɔŋ ki Nyɔ, chu
fê a mbɛiŋ nûmki bəh ŋkâŋa wi shɔm asi
Klistus nĩ kaŋaki.

Mi kaŋaki i nômki ka wi dziki

6 Bwa bə nih bəbuku, buku dzakaki yələ i
mbɛiŋ i yɛli wi Bah wibukumbɛiŋ wə Jisɔs
Klistus, a mbɛiŋ ma kômsiki i bwa bə nih
bəbukumbɛiŋ bà bɔ shi kɔ a kilɔlɔ ayaka chu
biəli kə nɔni kə buku nĩ lani mbɛiŋ yɛiŋ.
7 Mih dzakaki yələ, kɔm mbɛiŋ mwi kiəki
lə dzəh yə mbɛiŋ kaŋaki i bĩəliki nɔni kibuku
yɛiŋ. Buku nĩ ka chiŋ num dəkə kilɔlɔ i jɔbi
wə bukumbɛiŋ nĩ kɔ.
8 Buku nĩ ka dzi dəkə fiɛŋ fi mi maka buku
gɔm. Buku nĩ nɔmki bɔŋ nchɔkɔ bəh nshi ka
buku ma ni jiə ntiə widəkɔ i mbɛiŋ wə.

9 Buku nǐ fəki kə yaka, a məŋ dəkə di bi
buku, i bikəki fiɛŋ fidəkɔ i mbɛiŋ. A nǐ kɔ i
chusi mfə wibuku i mbɛiŋ ka mbɛiŋ biəliki.
10 Mbɛiŋ kiəki lə jəbi wə bukumbɛiŋ nǐ kɔ
buku nǐ nya nchi wələ i mbɛiŋ a, “Mi ka nəiŋ
a ŋgaiŋ nɔmki kə, mbɛiŋ ma nyâ wi bəh fiɛŋ
fidzini.”
11 Mih dzakaki yələ lə kɔm buku wɔkɔki
a mbɛiŋ bədɔkɔ shiki a kilɔlɔ nɔm kə, nyani
ləkə n'ya dzaka i gia yi bəni bədɔkɔ wə.
12 Bəmaka bəni kɔ buku dzakaki num
dzakani i bɔ chu tsa i yɛli wi Bah Jisɔs
Klistus wə a bɔ nûm kuku bɔ nômki i kwati
fiɛŋ fiə bɔ kɔ i dziki.
13 I mbɛiŋ, kiə mbɛiŋ ki bôh kə bwa bə nih
bəbuku, i fâki gia yindzɔŋni.
14 Mi ka nəiŋ i wɔkɔ gia yə buku dzaka i
kiŋwakti kələ mə, mbɛiŋ kɛiŋsi tsêiŋ ndzɔŋ
wi. Kiə mbɛiŋ ki kâŋaki kə gia yidɔkɔ i fâ bəh
wəmaka, ka wi numki bəh kiŋgəmni.
15 Ayakalə, kiə mbɛiŋ ki dzô kə wi ka
mbaiŋŋni wimbɛiŋ. Mbɛiŋ kaŋaki i tâfiki wi
təfini ka waiŋnih wimbɛiŋ.

Kimbəni kigəksini

16 Bah wə wi kɔ wi kimbɔiŋni nyâ mbɛiŋ
bəh kimbɔiŋni i jəbi wichi wə bəh i dzáh
yichi wə. Ma Bah nûmki bəh mbɛiŋ bəchi.
17 Mih Bɔɔl nyakaki kimbəni kələ bəh kaŋ
yiŋ. Kələ kɔ kinchəsi kəŋŋ i biŋwakti biŋ
bichi. A num ayaka si mih si nyaka.
18 Ma shəm yindzɔŋni yi Bah wibukumbɛiŋ
Jisɔs Klistus nûmki bəh mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti ki ninshiŋ kə Bəəl nǐ nyaka i Timəti

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Timəti ki ninshiŋ kələ mə

Kiŋwakti kələ kɔ ki ninshiŋ kə Bəəl nǐ nyaka i sumi yidəkɔ yɛli wi num Timəti. Timəti nǐ kɔ mi wi Klistus, wi nǐ kɔ mi wi tumi ki Ɛsia kinchiŋ.

Gia yə Bəəl nyaka kɔm yi i kiŋwakti ki ki ninshiŋ kələ mə kɔ yitali. Gia yi ninshiŋ yə wi nǐ dzaka yɛiŋ təfi a bɔ təkniki kɔm nlani wə wi kɔkə wi chəŋ i kintəəŋ ki bəni bə bumni wə. Nlani wələ nǐ kɔ a, mbi wələ bukumbɛiŋ yɛiŋki lə kɔ mbi wichu, mi kələ i kwati mbɔiŋ a jəbi wə wi kiə biɛiŋ bidəkɔ biə bi kɔ i nyumi wə bəh jəbi wə mi nəki ŋkaiŋni wi nəni kidəkɔ ka i nəiŋki biɛiŋ bi dzini bidəkɔ bəh i numki miŋkpaŋa kəbi nabə minyuku.

Kiŋwakti kiwɔ dzakaki tə kɔm si Timəti kɔ i fəki nɔm wi i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ, bəh si bəni kɔ i tsaki Nyɔ. Ki chu dzaka ŋkaiŋni wi kinɔni kə kifwu ki bijuŋni bi bəni bə bumni bəh bəni bə bɔ gamtiki i fəki bənɔm i kijuŋni wə kaŋaki i nôki. I kaasi, wi təfi Timəti si wi kɔ i nûmki ka waiŋ wi nɔm wi Jisɔs Klistus wi ndzɔŋni.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3–3:16 Bəntəfi si bɔ kɔ i fâki gia i kijuŋni wə bəh kɔm bətii kifwu bi kijuŋni
4:1–6:21 Bəntəfi si Timəti kɔ i fâki nɔm wi

1 Akɔ mih Bəəl, mih kɔ waiŋ ntum wi Klistus Jisɔs si Nyɔ wə wi kɔ Mb-wili wibukumbɛiŋ bəh Klistus Jisɔs wə bukumbɛiŋ jiəki mfi i wi, nǐ dzaka a mih nûmki.

2 Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Timəti wə wɔ kɔ waiŋ wuŋ wi ŋkɔŋ i bumni wə.

Nyɔ Ba bəh Klistus Jisɔs wə Bah wibukumbɛiŋ chûsi shɔm yindzɔŋni i wɔ, kwâsi nshɛiŋ i wɔ, nyâ wɔ bəh kimbɔiŋni.

A Timəti chîki bənlani bə ntəkə

3 Si mih nǐ tsa wɔ i jəbi wə mih nǐ tsəki i Masedɔnia a wɔ bâaŋ nûmki i Ɛfɛsus, mih chu tsaki a wɔ bâaŋ a fɛiŋ ka wɔ chǐki bəni bə bɔ laniki ŋkaiŋni wi nlani widəkɔ chi.

4 Chǐ tə a kiə bɔ ma dzôki jəbi wibɔ i bəkəliki i bichum wə bəh i kiyɛli ki bətii kwili ki chwɔŋɔkijuŋ ki bəni kə bə si fa tsə a ninshiŋ kiŋgɔksi kəbi. Yələ kɔ gia yə yi dzəki a bəh bəŋgukuli, a kəbi yə yi kɔ i mfasi wi Nyɔ wə yi biəli bumni.

5 Fwu wi gia wi ntəfi wələ kɔ i fə a bəni kâŋaki kiŋkɔŋ kə ki nyəki dzəki i shɔm yi baiŋni wə bəh yə yi nyəki dzəki i shɔm yi mi wə wi fəki gia yə shɔm yi kɔkə i sakaki wi bəh yə yi nyəki dzəki i shɔm yi ŋkɔŋ yə mi jiə i Nyɔ wə.

6 Bəni bədɔkɔ bee lɔ dzəh yələ ka njəŋki tsəki lɔ num i bəndzaka bə kilɔlɔ wə.

7 Bɔ nəŋki i numki bəni bə bɔ laniki bəni bəh bənchi bə Nyɔ, ayakalə bɔ kiə kə na gia yə bɔ dzakaki kɔm yi nabə fwu wi gia yə bɔ numki i yɛiŋ bɛiŋ məŋni kə i shɔ́m yibɔ wə.

8 Bukumbɛiŋ kiəki lə a nchi wi Nyɔ kɔ gia yindzɔŋni i jəbi wə mi ka dzɔ nchi wiwɔ i dzəh yi chəŋ wə si wi kaŋaki i dzôki.

9 Bukumbɛiŋ kiəki lə tə a bə nǐ ka jiə dəkə nchi i bəni bə bɔ kɔ chəŋ. Bə nǐ jiə num i bəni bə bɔ bwiŋki bənchi, bəh bə bɔ ləkəki bəh kifwu, bəh bə bɔ nəŋki Nyɔ, bəh bə bɔ fəki chu, bəh bə bɔ baiŋki kə, bəh bə bɔ chasiki gia yi Nyɔ, bəh bə bɔ wɔɔyiki bətii bəbɔ nabə bənih bəbɔ, bəh bə bɔ wɔɔyiki bəni bədəkɔ.

10 Yi num tə i bəkaŋa bəh bənyuku bə bɔ nyaniki təkliki, bəh i bənyuku bə bɔ nəki bəh bədəkɔ. Yi num tə i bəni bə bɔ chwəki bəni nyə bəh bɔ, bəh bə bɔ nyiki ntəkə bəh bə bɔ kaiŋki i dzaka ŋkɔŋ, ayakalə nyi num ntəkə. Yi num tə i bə bɔ fəki na finə fiə fi biəliki kə tə nlani wi chəŋ.

11 Nlani wələ biəliki ntum wi ndzɔŋni wimbum wə akɔ wi Nyɔ wə bə kəksiki, ntum wiwɔ num wə bə nǐ nya i mih kaŋ.

Bəəl nya kiyɔŋni i Bah i nshɛiŋ yə wi nǐ kwasi i wi

12 Mih nyaki kiyɔŋni i Klistus Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ wə wi nya ŋga i mih i nɔmki nɔm wi. Wi nǐ tsɛiŋ ka yɛiŋ a mih kpɛiŋ ka saiŋbwili mih a mih nômki.

13 Namana yaka si mih nǐ kɔ i ninshiŋ mih dzaka já yichu kɔm wi, bwaŋ gvu i bəni bu chɛiŋ, təyi bɔ, ayakalə wi chusi shɔm yi

yindzəŋni i mih, kəm mih nǐ fəki yi i jisi wə mih kɛiŋ maka mih bum.
14 Bah wibukumbɛiŋ nǐ chusi shəm yi yindzəŋni i mih tsə na tsəni, wi fə mih ka kaŋaki kimbum bəh kiŋkəŋ ka mi wə wi kə wi chiŋni bəh Klistus Jisəs si kaŋa.
15 Ndzaka wələ a Klistus Jisəs nǐ dzə i nshwaiŋ wə i bwili bəni bəchu kə na ŋkəŋ. Akə ndzaka wə wi kə wi kpɛiŋ, wə mi kə i bûm wi wichi kiməŋni kəbi. Mih mwi nǐ kə na ŋkuŋ wichu.
16 Ayakalə, Nyə kwasi nshɛiŋ yi i mih, ka Jisəs Klistus ni chusiki i mih shəm yi yi kaŋani yə wi si kaŋa i bəni tsə kaasi, mih wə mih kə ŋkuŋ wichu. Ayaka mih kə yakadəiŋ ka kinchəsi i bəni bà bə bi bumki i wi, bə bi ka kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə.
17 Nyə kə Ŋkuŋ wi kpamu, wi kəbi i kpi, bə kəbi i yɛiŋ i wi wə. Akə a wi shəŋ wə wi kə Nyə. Bukumbɛiŋ nyâki kiŋkəksi i wi tûmyi bikum bi jəbi wichi kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka.

Nəm wə Timəti ni nômki

18 Timəti waiŋ wuŋ, mih nyaki ndzaka wələ i wə kaŋ, ayaka yi biəli num gia yə bəni nǐ dzakaki kəm wə, bə nǐ dzakaki ka bəni bà bə lakaki bəntum bə Nyə, ka yi bi gamti wə a wə tum jum yindzəŋni.
19 Nûm a i kimbum ka wə, wə wôkəli gia chəŋ yə shəm ya dzakaki i wə. Bəni bədəkə kə bə bee lə i wəkəliki gia yə shəm yibə dzakaki i bə, ka gbə i kimbum kibə wə ka ŋgwuki jəbi wə wi shakyi.
20 I mbaŋ wibə wə kə Imenayus bəh Alɛksanda. Mih kə mih nya lə bələ i kaŋ yi Satan wə, ka bə kwati mfi, i bêe yɛli wi Nyə wə bə bəkəliki.

2

Ntəfi kəm ntsa

1 Gia yi ninshiŋ yə mih tsaki kə a, bəni bə Nyə tsâki i bəni bəchi. Bə tsâki dâ i Nyə chu tsâ tə Nyə i bəni bədəkə, nyâ tə kiyəŋni i wi.
2 Bə tsâki i bəŋkuŋ bəh i bəni bəchi bà bə kə i biŋgbəkə bimbum wə. Bə tsâki yakadəiŋ ka bukumbɛiŋ nôki nəni kə ki kə ki bənini bəh kimbəiŋni bəh kə ki kaŋaki kiŋkəksi kə bəni bə Nyə kaŋaki i kôksiki i dzáh yichi wə.
3 I tsaki yakadəiŋ kə gia yindzəŋni num yi kpɛiŋni i Nyə Mbwili wibukumbɛiŋ nshiŋ,
4 wə wi nəŋki a mi wichi bi bəiŋ bəh a mi wichi kiə ŋkəŋ.
5 Nyə kə a wimu shəŋ, ayaka mi wə wi kə i fintəŋ fintəŋ wi Nyə bəh bəni kə tə a wimu. Ayaka mi wiwə num Klistus Jisəs.
6 Akə wi wə wi nǐ nya gwu yi i yɛlih bəni bəchi i ŋgəkə wə. Yələ kə gia yə Nyə nǐ chusi, jəbi wə jəbi wiwə nǐ dzə kpɛiŋ.
7 Akə gia yə Nyə nǐ babwili mih a mih nûmki mi wi fukuni bəh waiŋ ntum wi Jisəs bəh a mih nûmki mi wə wi laniki bəni bà bə kəkə Bəju. A nǐ kə i lani bə a bə jǐə shəm i Klistus, i lani tə bə bəh ŋkəŋ. Gia yələ mih dzakaki lə mih nyiki kə ntəkə. Mih dzakaki num ŋkəŋ.
8 Mih bə́ nəŋ a bənyuku tsâki i bidi bichi wə, dzâsi num kaŋ yə yi baiŋki i bɛiŋ bôksi kə shəm nabə i yôliki.
9 Mih bə́ nəŋ tə a bəkaŋa lôəhki bəmbuŋ i dzəh yindzəŋni yə yi chusiki kiŋkəkni, bəh yə bəni ni yɛiŋki a, akə dzəh yi chəŋ. Kiə bə ma lôəki kifwu nabə i ləkəki biɛiŋ biə bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli nabə bəŋgəə, nabə bəmbuŋ bə kpə.
10 Bə lâfiki gwú yibə num bəh nəni kindzəŋni ka bəkaŋa bà bə yɛiŋki a bə kəksiki lə Nyə.
11 Miŋkpaŋa kaŋaki i nyâ gwu yi yichi i wôkəliki nlani, num bəh dzaka ki məŋ.
12 Mih ka nya dəkə dzəh i miŋkpaŋa i lâniki bənyuku nabə i kâŋaki ŋga i bənyuku bɛiŋ. Wi kaŋaki i nûmki bəh dzaka ki məŋ.
13 Yi num yaka kəm akə Adam wə Nyə nǐ yisi maa, na ka wi maa Iff.
14 Ayaka a nǐ məŋ dəkə Adam Satan nǐ fwəkyi. Akə miŋkpaŋa wə bə nǐ fwəkyi wi bwiŋ nchi wi Nyə.
15 Na si yi kə yakadəiŋ, Nyə bi bwiliki miŋkpaŋa tsə dzəh i mbwə wə, jəbi wə wi ka num baaŋ a shəm yə wi jiə i Nyə, kaŋa kiŋkəŋ, nə nəni ki baiŋni bəh kə ki kaŋaki kiŋkəkni.

3

Si nəni ki bətii kijuŋni ki bəni bə bumni kaŋaki i nûmki

1 Ndzaka widəkə kələ wə wi lansi kə wi ŋkəŋ. Ndzaka wələ kə a: Mi kabə lansi nəŋ kiŋgbəkə i numki fwu wi tii kijuŋni, yaka wi nəŋki num nəm wə wi kaŋaki kiŋkəkni.

2 Fwu wi tii kijuŋni ki bəni bə bumni
kaŋaki i nûmki mi wə wi kaŋaki kə ŋgbɔ
widəkɔ wə bə kɔ i dzakaki gia yichu kɔm
wi. Wi kaŋaki i nûmki nyum miŋkpaŋa
wimu, fə̂ tsə̂si kə gia a yaka yaka, kwə̂ka
gia bindzɔŋ, kə̂ŋa kiŋkɔkni, dzə̂ bəni bə
nyanini, kɅ̂ə i lə̂ni bəni.
3 Wi kaŋaki i nûmki mi wə wi mû̀ki kə
mbih mɔ kwa wi. Wi kə̂ŋaki i nûmki i
kimbɔiŋni wə bəh bəni lə̂yi kə ləyini, yə̂li kə
yəlini, jɅ̂ə kə shɔm i kpɔ wə.
4 Wi kaŋaki i nûmki mi wə wi kiəki i
tə̂kniki bəh juŋ yi na bindzɔŋ, fə̂ bwa bu
wə̂kɔ i wi i gia yichi wə, kə̂ksi wi.
5 Mi kabə num wi kiə kə i təkniki i juŋ yi
na bindzɔŋ, wi ni nyani dəiŋ ka wi təkniki i
kijuŋni ki bəni bə Nyɔ a?
6 Wi kaŋaki kə i nûmki mi wə wi kukti
fiəni ka bum i Klistus. A kabə num wəmaka
mi, ma wi ni dza i jɔbi widəkɔ wi ghaŋsiki
gwu, wi ni dza liə i ŋgəkə wə ka wi ŋkpɛli wə.
7 Wi kaŋaki tə i nûmki mi wə bəni bə biŋ
yɛiŋki tə a, akɔ mi wi chəŋ, a kɔbi yakadəiŋ
wi ni dza ŋgəmsi gwu yi wi gbɔ tə i kintaŋ
ki ŋkpɛli wə.

Si nəni ki bəni bà bɔ gamtiki i fəki bənɔm i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ, kaŋaki i nûmki

8 Bəni bà bɔ gamtiki i fəki bənɔm i ki-
juŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ kaŋaki tə i
nûmki bà bɔ kaŋaki nəni ki chəŋ. Bɔ kaŋa
kə bəndzaka bəfa, nyâ kə gwú yibɔ i mbih
miduli wə, nûm kə bəni bà bɔ yɔkɔki nnyaki
i mbee wi kilɔlɔ chɛiŋ.
9 Bɔ kaŋaki i kə̂ŋa gia yi nyumini yə Nyɔ kɔ
wi chusi lɔ i bukumbɛiŋ kɔm kimbum, nûm
yɛiŋ bɛiŋ gia yidəkɔ saka kə bɔ i shɔm.
10 Ka bə jiə bɔ i nɔm wə, kɔ bə kaŋa i yîsi
mô̂msi bɔ. Jɔbi wə bə mɔmsi, bɔ chusi a bɔ
kaŋaki kə ŋgbɔ, bə ka ni jiə bɔ a bɔ nûmki ka
bəni bà bɔ gamtiki i fəki bənɔm i kijuŋni ki
bəni bə bumni kintəəŋ.
11 Bəkaŋa bəbɔ kaŋaki tə i nûmki bəh nəni
ki chəŋ, bɔ dzə̂ka kə bəndzaka bə kinyəni.
Bɔ kaŋaki kə i fə̂ki tsəsiki gia a yaka yaka. Bɔ
kaŋaki tə i nûmki i ŋkɔŋ wə i gia yichi wə.
12 Mi wə wi gamtiki i nɔmki nɔm i kijuŋni
ki bəni bə bumni kintəəŋ kaŋaki i nûmki
nyum miŋkpaŋa wimu. Wi kaŋaki tə i kiə i
tə̂kni i bwa bu bəh juŋ yi bindzɔŋ.
13 Bəni bà bɔ gamtiki i nɔmki i kijuŋni
kintəəŋ ka nɔm ndzɔŋ, bɔ ni kaŋa yɛli wi
ndzɔŋni i gwu yibɔ wə, bɔ ni numki tə nalə
kimənŋni kɔbi i shɔm yə bɔ jiə i Klistus Jisɔs
wə.

Gia yə yi kɔ yimbum yi kimbum kibukumbɛiŋ

14 Mih yɛiŋki a baaŋ a twɛsi mih dzə yɛiŋ
wɔ. Ayakalə, mih nyakaki gia yələ i wɔ ka,
15 mih ka dza ka ndɔmiki i dzə, wɔ ni kiəki
si bəni kaŋaki i fə̂ki gia i kintəəŋ ki juŋ yi Nyɔ
yə yi kɔ kijuŋni ki bəni bə Nyɔ wə wi kaŋaki
nɔni. Kijuŋni kələ kɔ kintɔŋ bəh chaka kə ki
kaŋaki ŋkɔŋ.
16 Gia yidəkɔ kɔlə yə yi kɔ yimbum nalə.
Gia yələ kɔ yə yi nɅ̂ yisi kɔ i nyumi wə
kɔm bumni bibukumbɛiŋ biə bukumbɛiŋ
dzakaki, num Nyɔ fə lɔ bukumbɛiŋ kiə. Gia
yiwɔ num a:

Wi nɅ̂ kɔ wi chusi gwu yi i nyam yi gwu yi
mi wiwɔm wə.
Kiŋ'waka ki Baiŋni chusi mi wə wi kɔ.
Bəchinda bə Nyɔ nɅ̂ yɛiŋ wi.
Bə nɅ̂ kɔ bə fuku kɔm wi i bitumi wə.
Bəni jiə shɔm i wi wə mbi wichi.
Bə nɅ̂ dzɔ wi yaka i bɛiŋ liə i di bi kiŋkɔkni
wə.

4

Kɔm bəni bə lanini bəntəkə

1 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzakaki chəŋ a, a bi
numki i jɔbi widəkɔ wə, bəni bədəkɔ bi bee
lə kimbum kibɔ bɔ bi wɔkɔki lɔ gia num i
biŋ'waka biə bi fwɔkyiki bəni bəh bənlani bə
bəchinda bə ŋkpɛli.
2 Bənlani bələ bi dzəki num i kaŋ yi bəni
bà bɔ nyaniki kwayiki fəki fwɔkyiki bəni
nyi nnya ntəkə, num shɔm yibɔ kpi lɔ ka bə
kpa num bəh kintɔ.
3 Bɔ bi nəiŋki a bəni ma dzî̂ki bəkaŋa, bəh
a kiə mi ma dzî̂ki ŋkaiŋni biɛiŋ bidəkɔ. Biɛiŋ
biələ num Nyɔ nɅ̂ maa a bəni dzî̂ki, bəni bà
bɔ kaŋaki kimbum chu kiə ŋkɔŋ jɔbi wə bɔ
dziki bɔ ka nyaki kiyɔŋni yɛiŋ i Nyɔ.
4 Biɛiŋ bichi biə Nyɔ nɅ̂ maa kɔ bindzɔŋni,
bidəkɔ kɔbi biə mi widəkɔ kɔ wə wi kɔ i nəiŋ
jɔbi wə wi ka dzɔ bəh kiyɔŋni i Nyɔ,
5 kɔm ndzaka wi Nyɔ bəh ntsa fə lɔ bi bá
baiŋ.

Waiŋ wi nɔm wi Klistus Jisɔs wi ndzɔŋni

6 Wɔ kabə chusi gia yələ i bwa bə nih bəbukumbɛiŋ, wɔ ni numki mi wi nəm wi
Klistus Jisɔs wi ndzɔŋni wə wi ləəki yakaki
gwu yi bəh gia yi Nyɔ yə yi kɔ kɔm bumni
bəh nlani wi ndzɔŋni wə wɔ biəli.
7 Ma kaŋaki na gia yidəkɔ lɔ i fɑ̂ bəh
bichum bi kilələ bidəkɔ biə bi kɔ na bi kaŋa
kə gia i fə bəh Nyɔ. Lâni gwu ya i nɔ̂ki nɔ̂ni
num kə Nyɔ nəŋki.
8 I nəniki nnəni wi yaŋsini wi gwu kaŋaki
alə mbee i mi wə. Ayakalə, i nɔki nɔni kə Nyɔ
nəŋki kaŋaki lə mbee i mi wə i dzə́h wə yichi,
kɔm yələ kaŋaki mbee i nəni ki liə wə, chu
kaŋa i nəni ki dzəni wə.
9 Wələ ndzaka kɔ na wi ŋkɔŋ, num
ndzaka wi kpɛiŋni i mi i bum wi məŋni kə.
10 Akɔ gia yə buku fasi jəŋ i nɔm wələ wə
kɔm buku jiə mfi bibuku bichi i Nyɔ wə wi
kaŋaki nɔni. Nyɔ kɔ Mbwili wi bəni bəchi,
kighə i bəni bə bɔ kɔ num bɔ bum wi.
11 Lâni bəni bəh gia yələ dzâka a bɔ fâki yi.
12 Ki bêe kə a mi dzɔ̂ki wɔ i kuku kɔm wɔ
kɛiŋki waiŋ sumi. Wɔ nûm kinchəsi i bəni
bə bumni i dzəh yə wɔ dzakaki yɛiŋ, bəh i
nɔni ka wə, bəh i kiŋkɔŋ kə wɔ kaŋaki, bəh i
shɔm yə wɔ jiə i Nyɔ, bəh i dzəh yə wɔ jiəki
gwu ya yɛiŋ i baiŋni wə.
13 Nyâ gwu ya i fâki Kiŋwakti ki Nyɔ i bəni
bə bumni nshiŋ, chu fuku gia yi Nyɔ, lani tə
bɔ i tsə buku jɔbi wə mih bi dzəki yɛiŋ.
14 Kiə wɔ ki tsɨ̂si kə kinya ka. Kinya kələ kɔ
kə bə nɨ̂ nya i wɔ jɔbi wə mbaŋ wi bətii kifwu
kijuŋni ki bəni bə bumni nɨ̂ jiə kaŋ yibɔ i wɔ
wə, ntum wi bəni bə ntum bə Nyɔ dzə i wɔ
wə.
15 Ji̱ə fwu wa i gia yələ wə, wɔ fâki yi
yichi ka bəni bəchi yêiŋki si wɔ kɔ̂ki tsâki
i nishiŋ.
16 Tɔ̂kni bəh gwu ya bəh nlani wa. Kâŋa
ndzɔŋ wi, wɔ ka fəki yakadəiŋ, ma wɔ ni
bwili gwu ya, wɔ bwili tə bəni bə bɔ wɔkɔki
gia yə wɔ dzakaki.

5

Ntəfi si Timəti kɔ i fəki bəh bəni bə bumni

1 Jɔbi wə wɔ nəŋki i lumsi kukuli wa i gia
yə wi gbɔ yɛiŋ ma wâmyiki lɔ wamyini i wi.
Ayakalə, tâfi wi təfini ka ba wa. Wɔ dzɔ̂ki
súmi yi bənyuku aka bwa bə nah.
2 Wɔ dzɔ̂ki tə bəkaŋa bəkukuli aka bənih
wa, wɔ dzɔ̂ki bəkaŋa bə bɔ kɔ súmi yi bəkaŋa
aka jémi ya, wɔ tsɛ̂iŋki bɔ i dzəh yi baiŋni wə
i gia yichi wə.

Si kijuŋni kɔ i tɔkniki i bəkaŋa bəŋkwu

3 Wɔ tɔ̂kniki i bəkaŋa bəŋkwu bə bɔ lansiki
kaŋaki kə mi wə wi kɔ i tɔ̂kniki bəh bɔ.
4 Ayakalə, kpə ŋkwu kabə kaŋaki bwa,
nabə bwa bə bwa bu, bɔ yisi lâni i fɔ̂ki nɔm
wibɔ wi bumni, i tɔ̂kniki tə i bənih bəbɔ si
bɔ nɨ̂ tɔkniki i bɔ. Yələ kɔ gia yə yi kpɛiŋniki
i Nyɔ nshiŋ.
5 Miŋkpaŋa wə wi lansi kɔ kpə ŋkwu, wi
kaŋa kə mi wə wi tɔkniki i wi, kaŋaki i tsɛ̂iŋki
tsɔ̂ki a i ninshiŋ i Nyɔ wə, tsâ jɔbi wichi dɔ̂ i
Nyɔ nchɔkɔ bəh nshi.
6 Ayakalə, kpə ŋkwu wə wi nyaniki dzi
kidəəŋ ki yaka wi kpi lɔ, kɔŋ wi nyaniki
nnyaki i bɛiŋ.
7 Wɔ dzâka gia yələ i bɔ, ka bəni bi ma dza
jiəki gia i bɔ fuŋ.
8 Mi kabə num wi kɔbi i tɔkni i chwɔŋkijuŋ
ki, kighə i wi dzu, yaka wi nəiŋ lɔ nɔni
ki bəni bə bumni. Wəmaka mi kɔ nɔni ki
kɔ num ki bəkə tsə lɔ ki mi wə wi kɔkə wi
bumni.
9 Kpə ŋkwu wə bə kɔ i jiə yɛli wi i mbaŋ
wi bəkaŋa bəŋkwu kintəəŋ bə bə kɔ i gamtiki
bɔ, yaka wi kaŋaki i nûmki num wi buku jía
mbaŋbisɔ, num wi nɨ̂ dzɔ a minyuku wimu,
10 ayaka a num wə bə kiəki bindzɔŋ a wi
kaŋaki lə kimfə kindzɔŋni. Yi num a: Wi
ləəki yakaki bwa bu i dzəh yindzɔŋni wə,
dzɔ bəni bətumi i wi dzu, wi wɔkɔ tə gvú yi
bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ, gamti bəni bə ŋgəkə,
nya gwu yi i fəki nɔm wi ndzɔŋni i dzəh
yichi wə.
11 Ayakalə, kiə wɔ ki bûm kə i chiŋni
bəkaŋa bəŋkwu bə bɔ kɛiŋki súmi i mbaŋ wi
bə bə ni gâmtiki bɔ, kɔm gwu yibɔ kələ dza
yisi i fwuki yi nya ŋgəkə, bɔ ni dali kiŋkaka
kə bɔ nɨ̂ fə i Klistus, bɔ ni nəŋki i fiəni tsə dzɔ
bənyuku bədɔkɔ.
12 Bɔ ka fə yakadəiŋ, yaka bɔ dzɔ lɔ ŋgəkə i
gwu yibɔ wə kɔm bɔ bwiŋ lɔ kiŋkaka kibɔ ki
ninshiŋ.
13 I chu kpɛiŋsi i yɛiŋ wə, wɔ ka chiŋni bɔ i
mbaŋ wə, bɔ ni dza numki bəni bə bɔ chiŋki
shiki a kilələ, nyani liə nnya i juŋ yi bəni
wə. A məŋ a yəmaka bɔ ka chiŋki shiki a

kilələ, bɔ ni nyaniki bəh kinyəni, jiə dzaka i gia yi bəni wə, dzaka gia yə bɔ si kaŋaki kə i dzakaki.
14 Ayakadəiŋ, mih təfiki bəkaŋa bəŋkwu bà bɔ kɛiŋki bwa bəsumi a bɔ tsə̂ fiəni dzə̂ bənyuku, bɔ bwə̂ bwa, ka bɔ ni tə̂kniki bəh juŋ yibɔ, ka mi wə wi baiŋŋki buku bi ma dza tsə dzəh i yəmaka chɛiŋ i tɔyiki kiyɛli kibuku.
15 Mih dzakaki lə kɔm bɔ bədɔkɔ dza dali dzəh ka fiəni chu lɔ i kimbu ki Satan wə.
16 Miŋkpaŋa kabə num mi wi bumni wə wi kaŋa bəkaŋa bəŋkwu i chwɔŋkijuŋ kibɔ wə wi ka gamtiki bɔ, ka kijuŋni ki bəni bə bumni ma giŋki ntiə. Ayaka ka yi ni gamtiki bəkaŋa bəŋkwu bà bɔ lansiki kaŋaki kə.

Gia yə bəni bə bumni kaŋaki i fə̂ki i bətii kijuŋni

17 Bətii kijuŋni ki bəni bə bumni bà bɔ nəmki ndzɔŋki, bə kaŋaki i nyâki kiŋkɔksi bəh mmakti i bɔ kighə bà bɔ fukuki tə gia yi Nyɔ chu lani bəni.
18 Bə kaŋaki i nyâki yakadəiŋ kɔm Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a,

“Kiə wɔ ki bâŋ kə dzaka ki nyam jɔbi wə yi
lwaki gəŋ.”

Yi chu num tə a, “Mi wi nɔm kaŋaki lə i kwâti ŋgɔm wi.”
19 Kiə mi bi lansi sə̂mi kə fwu wi kijuŋni widɔkɔ i wɔ a wɔ bum, a kɔbi a bəni num lə bəfa nabə bətali bà bɔ beeŋki nsaka wiwɔ.
20 A kabə num bà bɔ baaŋ a fəki chu, wɔ yə̂li bɔ i gia yə bɔ gbɔ yɛiŋ i bəni bəchi nshiŋ, ka kiŋka ki bəni bədɔkɔ bà ni lwaki.

21 Mih dzakaki yələ i wɔ i Nyɔ bəh i Klistus Jisɔs bəh bəchinda bə Nyɔ nshiŋ bà wi kɔ wi babwili a, wɔ fə̂ki gia yə mih dzakaki, tsə̂ kə jum yi mi widɔkɔ, fə̂ gia yə yi chusiki kə chi chi.
22 Kiə wɔ ma fə̂bliki i jî̱əki kaŋ i mi wə a wi num fwu i kijuŋni ki bəni bə bumni wə. Kiə wɔ ki jî̱ə kə kaŋ i chu bi mi widɔkɔ wə. Jî̱ə gwu ya i baiŋni wə.

23 Kiə wɔ ma chu mûki a mwi shəŋ. Wɔ mû tə fimbihni twɛsi kɔm bəh tɔɔ wa bəh si wɔ kɔmsiki gwɛiŋki.
24 Chu bi bəni bədɔkɔ si yəŋə na bəh ŋga chusi a bɔ kɔ bɔ gbɔ lɔ nsaka, bi bəni bədɔkɔ bi dzɔ na jɔbi ka bə yɛiŋ.
25 Yi kɔ a liŋ si kimfə kindzɔŋni si yəŋə. Kɔŋ kimfə kiwɔ ma kɔmsi chusi, ki bi baaŋ kə i nyumi wə.

6

Ŋkaiŋni kimfə ki mfa wə wi kɔ mi wi bumni si ki kɔ i nûmki

1 Bəni bəchi bà bɔ kɔ i kimbuŋ kimfa chɛiŋ kaŋaki i nyâki kiŋkɔksi i dzə́h yichi wə i bəni bà bɔ kaŋaki bɔ. Bɔ fə̂ki yakadəiŋ, ka bəni ma dzakaki já yichu kɔm yɛli wi Nyɔ bəh nlani wibukumbɛiŋ.
2 Ma mfá yə yi kaŋaki bətikwili bà bɔ kɔ bəni bə bumni ma sɛ̂iŋsiki bɔ kɔm bɔ bəchi kɔ bwa bə nih i Klistus wə. Bɔ kaŋaki i nɔ̂mki i bɔ nalə, kɔm bəni bà bɔ kwatiki mbee i nɔm wibɔ wə kɔ num bəni bə bumni ayaka bɔ kɔŋ bɔ nalə.

Bəni bə lanini bə ntəkə bəh mbum bi ŋkɔŋ

Wɔ lâni bəni bəh gia yələ, wɔ tə̂fiki bɔ a bɔ fə̂ki yi.
3 Mi kabə laniki nlani widɔkɔ chi chi wi bum kə nlani wi ŋkɔŋ wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bəh nlani wə wi kpɛiŋniki bəh nɔni kə Nyɔ nəŋki,
4 yaka wəmaka ghaŋsiki gwu a kilələ kiə kə gia yidɔkɔ. Wəmaka mi gwɛiŋki bəh jwɛiŋ yi kiŋgukuli bəh n'yəli wi gia yə yi dzəki bəh kindɔŋ ki chinini bəh ŋ'wali bəh bətɔyi bəh i biəliki gvu yi mi kaŋa kiŋkwaka kichu,
5 bəh i kɔmki dzaka i kintəəŋ ki bəni bà mfi bibɔ kɔ num bi təŋsi num bɔ laksi ŋkɔŋ. Bɔ fəki yakadəiŋ kwaka a gia yi Nyɔ kɔ dzəh yə bɔ kɔ i kpali yɛiŋ.
6 Ayakalə, mi kabə nɔki nɔni kə Nyɔ nəŋki chu wɔkɔ ndzɔŋni bəh biɛiŋ biə wi kaŋaki, yaka yəmaka kɔ na mbee wimbum,
7 kɔm bukumbɛiŋ nì dzə i mbi wə bəh kaŋ yiyəə, ayaka bukumbɛiŋ num i bi nyə bəh kaŋ yiyəə.
8 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ kabə kaŋaki biɛiŋ bidzini bəh bəmbuŋ, ntə yəmaka kpɛiŋ lɔ i bukumbɛiŋ.
9 Ayakalə, bəni bà bɔ nəŋki mbum si liə lə i kimɔmsi wə, dzɔ kintaŋ liə i gia yi kiyuŋ yiduli wə, yə yi dzəki bəh bəŋgəkə. Ayaka gia yələ num yə yi chiŋsiki bəni i bəŋgəkə wə a num bà bɔ kɔ i kaasi mi kaasini.

10 Ŋkaiŋni wi gia yichu yichi yələ bukuki i kiŋkəŋ ki kpə wə. Akə kəm kiŋkəŋ kimbum kə bəni kaŋaki i kpə wə, kə bəni bədəkə dzani lə dzəh yibə i mbum wibə wə, bwaŋyi shóm yibə bəh gia yi ləli yiduli.

11 I wə Timəti, wə kə mfia mi wi Nyə. Yôkə gêiŋ mfia gia yələ yichi. Wə tsêiŋ num i kwâti nəni ki chəŋ bəh nəni kə Nyə nəŋki, kimbum, kiŋkəŋ, ŋkaŋa shəm, bəh nəni ki bənini.

12 Jwô njwə bi kimbum kə akə kindzəŋni. Ma wə kaŋa ndzəŋ nəni kə ki bi tsə kaa kə, kə bə nǐ bəəŋ wə i liə yɛiŋ ayaka wə num i bəni bəduli nshiŋ bə beeŋ nsaka wa, wə dzaka bəh dzaka ka, kəm bumni bia.

13 Mih dzakaki i wə i Nyə nshiŋ wə wi nyaki nəni i biɛiŋ bichi, bəh i Klistus Jisəs nshiŋ wə wi nǐ num i Bəntiu Baylɛ nshiŋ ka dzaka gia yi chəŋ bəh dzaka ki kəm gwu yi,

14 mih dzakaki a wə jǐəki bəndzaka bələ, num ndi widəkə kəbi bəh gia yichu yidəkə yə mi kə i jiə i wə fuŋ i tsə buku i jəbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisəs Klistus bi dzəki.

15 Wi bi dzəki num i jəbi wi ndzəŋni wə, a num wə Nyə wi kimbəiŋsi bi chusiki a num a wi wə wi sakaki biɛiŋ bichi, num ŋkuŋ wi bəŋkuŋ bəh Bah wi bəbah bəchi.

16 Akə a wi shəŋ wə wi kəkə i kpi, wi nəki i baiŋni biə mi kəkə i kini tsə fɛiŋ. Mi ka num yɛiŋ dəkə wi, ayaka mi kəbi i yɛiŋ i wi wə. Kiŋkəkni bəh ŋga num i wi jəbi wichi. Yi nûm ayaka.

17 I kimbu ki bəni bəmbum i fa mbi wələ wə, wə dzâka i bə a kiə bə ma ghâŋsiki gwu. Kiə bə ki jǐə kə mfi bibə i mbum wə, bi num i dza kaa. Bə jǐə mfi num i Nyə wə wi shukuki biɛiŋ bichi a bukumbɛiŋ wəkəki ndzəŋni yɛiŋ.

18 Bə fâki num gia yə yi ndzəŋki, mbum bibə numki gia yindzəŋni yə bə fəki. Bə wêli kaŋ yibə i nyaki binya tsɛiŋ kə.

19 Yələ kə dzəh yə bə kə i jiəki biba bi biɛiŋ bibə bi kijiəli i gwu yibə wə, ka chaka ki juŋ ki ləkəli, bə bi ka kaŋa nəni kə a lansi kə nəni.

20 Timəti, wə tôkni bəh gia yə bə kə bə nya i wə kaŋ. Wə gêiŋ bəndzaka bà bə kaŋaki kə gia i fə bəh Nyə, bəndzaka bəgukuli bà bəni kwakaki a akə mfi.

21 Bəni bədəkə kə num bə dza lə ka biəliki gia yələ ka gbə i dzəh yi bumni yibə wə. Ma kiŋkəŋ ki Bah nûmki bəh mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti ki kəmsini kə Bəəl nǐ nyaka i Timəti

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Timəti ki kəmsini kələ mə

Kiŋwakti kələ kɔ ki kəmsini kə Bəəl nǐ nyaka i Timəti. I kiŋwakti kələ mə a duki tsəki bəntəfi bə Bəəl nǐ nyaki i Timəti ka mi wə bɔ wi nəmki, wi gamti wi. Wi dzaka tsəsi kəm bəh ŋkaŋa wi shəm. Wi təfi Timəti a wi tsâki a ninshiŋ bəh nəm wə wi nəmki i Jisəs Klistus bəh shəm yi yimu, bəh a wi kâŋa ndzəŋ nlani wi chəŋ wə wi kɔ wi ntum wi ndzəŋni bəh wi miŋkaiŋ mikpu na bindzəŋ. Wi təfi tə wi, a wi fâki nəm wi ka mi wi lanini bəh ka mi wə wi nyaniki fukuki gia yi Nyɔ bindzəŋ kəŋ wi yɛiŋki bəŋgəkə na dəiŋ, nabə a, kəŋ bəni waliki wi na dəiŋ.

Bəəl kiŋ tə i Timəti a wi dzâki jɔbi i bi ma ǰǐə kaŋ yi i “Bəŋgukuli bə kiyuŋ bə kilɔlɔ” (2:23). I gia yələ yichi wə wi nǐ yiŋtiki Timəti a wi sini dzɔ nəni i ŋgaiŋ.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3–2:13 Bəəl nya kiyəŋni i Nyɔ kəm Timəti chu shili shəm yi
2:14–4:5 Bəəl təfi Timəti
4:6-18 Bəəl dzaka kəm gwu yi
4:19-22 Kiŋgəksi

1 Akɔ mih Bəəl, mih kɔ waiŋ ntum wi Klistus Jisəs i kiŋkəŋ ki Nyɔ wə. Yələ biəli kiŋkaka kə ki kɔ kəm nəni kə ki bi tsə kaa kə, ki kɔ i Klistus Jisəs wə.

2 Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Timəti waiŋ wuŋ. Wɔ kɔ shəm yiŋ.

Nyɔ Ba bəh Klistus Jisəs wə Bah wibukumbɛiŋ chûsi shəm yindzəŋni i wɔ, kwâsi nshɛiŋ i wɔ, nyâ wɔ bəh kimbɔiŋni.

Bəəl nya kiyəŋni i Nyɔ kəm Timəti chu shili shəm yi

3 Jɔbi wə mih si kwaka wɔ jɔbi wichi nchəkɔ bəh nshi i ntsa wuŋ wə mih ka nyaki kiyəŋni i Nyɔ wə mih nəmki i wi gia yidəkɔ saka kə shəm yiŋ, a num ayaka si bəba nǐ nəmki.

4 Jɔbi wə mih si kwaka tə mindəm mə wɔ nǐ shisiki jɔbi wə buku wɔ nǐ gaaliki, dzəŋ ya ka wəəki mih a mih yɛiŋ wɔ, ka shəm yiŋ jikə bəh kinsaŋli.

5 Mih si kwaka lə tə kimbum ka ki ŋkəŋ kə wɔ kaŋaki. Kimbum kələ nǐ yisi kaŋaki nih nih wa Ləys bəh nih wa Yunis, mih kiəki lə məŋni kə a, akɔ ki wɔ kaŋaki i liə.

6 Akɔ gia yə mih nəŋki i yiŋti wɔ a wɔ fǐəni yômi i kinya ki Nyɔ kə ki kɔ i wɔ mə, wɔ fliki yɛiŋ bɛiŋ aka gbuku. Kinya kələ kɔ kə wɔ nǐ kwati i jɔbi wə mih nǐ jiə kaŋ yiŋ i wɔ wə.

7 Wɔ kǐəki a Nyɔ nǐ ka nya kiŋ'waka i bukumbɛiŋ a num kə ki fəki a bukumbɛiŋ kaŋaki nlwa. Wi nǐ nya num kiŋ'waka ki ŋga bəh ki ŋkəŋ bəh kə ki fəki bukumbɛiŋ kiə i təkniki bəh gwu yibukumbɛiŋ.

8 Ayakadəiŋ, ma gâmniki i dzâkaki i bəni bədəkɔ kɔm Bah wibukumbɛiŋ nabə kɔm mih wə mih nəmki nsəŋ kɔm bə wi. Ayakalə, wɔ wôkɔ tə ŋ'wa ŋgəkə i ntum wi ndzəŋni wələ bəh ŋga biə Nyɔ nya i wɔ.

9 Nyɔ kɔ wə wi nǐ bwili bukumbɛiŋ, bəəŋ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ nəki nəni ki bəni bə bɔ kɔ mbu. Wi nǐ ka fə dəkə yələ num kɔm nəm widəkɔ bukumbɛiŋ nǐ fə. A nǐ kɔ kɔm kinsisi ki si wi nǐ fə i bukumbɛiŋ, bəh shəm yi yindzəŋni yə wi nǐ kaŋaki i bukumbɛiŋ tsə dzəh i Klistus Jisəs wə, na ka mbi yisi.

10 I liə shəm yi Nyɔ yindzəŋni yə kɔ bə chusi lɔ i bukumbɛiŋ si Mbwili wibukumbɛiŋ wə Klistus Jisəs kɔ wi dzə lɔ. Wi kɔ wi bwiŋ ŋga bi kpi, wi chusi nəni ki ndaiŋ a mi bi chu kpi kə. Ayaka wi fə yi yəŋə ndaiŋ num bəh ntum wi wi ndzəŋni.

11 Akɔ ntum wi ndzəŋni wələ Nyɔ babwili mih a mih numki mi wi fukuni bəh waiŋ ntum wi Klistus bəh mi wi lanini.

12 Akɔ kɔm yələ mih yɛiŋki ŋgəkə si mih yɛiŋki lə. Ayakalə, mih ŋgəmniki kə, kɔm mih kiəki lə mi wə mih jiə shəm i wi. Ayaka mih kiə na məŋni kə a wi kɔlə i təkniki bəh gia yə mih nya i wi kaŋ lə,* i tsə buku i chəkɔ bigəksini.

13 Wɔ bǐəli a juu wi lanini wə wi kɔ wi chəŋ wə mih nǐ lani wɔ yɛiŋ. Si wɔ biəliki yakadəiŋ wɔ ǰǐə shəm a i Klistus, kaŋa tə kiŋkəŋ i bəni, yichi num i dzəh yi bəni bə bɔ kɔ bə Klistus Jisəs.

* **1:12** Yudəkɔ a, “...Wi kɔlə i təkniki bəh gia yə wi kɔ wi nya i mih kaŋ”,

14 Wɔ tôkni bəh nlani wi ŋkɔŋ wə bə nǐ nya
i kaŋ ya wə. Wɔ tôkni bəh ŋga bi Kiŋ'waka ki
Baiŋni kə ki kɔ i bukumbɛiŋ wə.
15 Wɔ kiəki lə a bəni bəchi bà bɔ kɔ i kimbu
ki Ɛsia wə nǐ lɔ bee lɔɔ mih. I mbaŋ wibɔ wə
kɔ Figelus bəh Ɛməgenes.
16 Mih tsâki a Bah kwâsi nshɛiŋ i juŋ
yi Ɔnesifəlus wə. Wi nǐ kɔmsiki fəki lə
a fɛiŋfɛiŋ, bɔiŋsi shɔm yiŋ yi də. Wi nǐ
gəmniki kə kɔm nsəŋ wə mih kɔ yɛiŋ wə.
17 Akɔ jəbi wə wi nǐ dzə buku i fa Lum, wi
lansi nəŋ mih i tsə buku jəbi wə wi nǐ yɛiŋ
mih.
18 Mih tsâki a Bah fâ ma a bi numki i
chəkɔ bi bi gəksini wə, ma Bah bi kwâsi
nshɛiŋ i wi. Wɔ təksiki kiəki lə nalə nɔm
wichi wə wi nǐ nɔm i mih i kwili wi Ɛfɛsus
wə.

2

Si Timəti kɔ i jwôki i gia yi Nyɔ wə

1 Timəti waiŋ wuŋ, i kimbu ka wə, nûm
ndzɔŋ ayaka i shɔm yindzɔŋni yə Klistus
Jisɔs chusi i bəni bà bɔ chiŋni bəh wi.
2 Wɔ dzô gia yə wɔ si wɔkɔ mih dzaka i
bəni bəduli nshiŋ, nyâ i kaŋ yi bəni bà bɔ
kɔ chəŋ num bɔ kpɛiŋni i lani tə bəni bədɔkɔ
yɛiŋ.
3 Wɔ dzô tə ŋ'wa ŋgəkə ka mi wi jum wi
ndzɔŋni wi Klistus Jisɔs.
4 Jəbi wə mi wi jum kɔ i nɔm wi wə, wi
kəkə i chu jiəki fwu i gia yi nchiŋ bəni wə,
kɔm gia yə wi tsɛiŋki i yi wə kɔ i fâ gia yə
tikwili wi nəŋki a wi fəki.
5 Yi kɔ a liŋ ka yi mi wə wi yɔkɔki n'yɔkɔ
kɔ, wi kɔkə i yɔkɔ dzi, jəbi wə wi yɔkɔki biəli
kə bənchi bə n'yɔkɔ.
6 Mi wi khə wə wi nɔmki tə bindzɔŋ, akɔ
wi wə wi kaŋaki i yisi məm fiɛŋ fi ninshiŋ i
biə wi nǐ gbɛli.
7 Kwâka kɔm gia yə mih dzakaki lə, ma
Bah ni fə wɔ kiə yichi.
8 Yǐŋti Jisɔs Klistus. Wi nǐ dza i kpi wə. Wi
nǐ kɔ mi i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə. Akɔ
yi yə mih fukuki i ntum wuŋ wi ndzɔŋni
kintəəŋ.
9 Akɔ kɔm ntum wi ndzɔŋni wələ mih
yɛiŋki ŋgəkə, mih num i bənsəŋ wə ka mi wə
wi bwiŋki bənchi. Ayakalə, na si mih kɔ na
i bənsəŋ wə lə, gia yi Nyɔ kɔkə i bənsəŋ wə.
10 Si yi kɔ yakadəiŋ, mih bə́ kaŋa shɔm i
gia yichi wə kɔm bəni bà Nyɔ kɔ wi sabib-
wili, ka bɔ tə bi kwati mbəiŋ i Klistus Jisɔs
bəh mbum biə bi bi kaa kə.
11 Ndzaka wələ kɔ na wi ŋkɔŋ, wi num a:
Bukumbɛiŋ ka chiŋni kpi bukumbɛiŋ bɔ,
ma bukumbɛiŋ bi numki i nɔki tə
bukumbɛiŋ bɔ.
12 Bukumbɛiŋ ka kaŋa shɔm,
ma bukumbɛiŋ bi numki i sakaki ntɔŋ tə
bukumbɛiŋ bɔ.
Bukumbɛiŋ ka məŋni wi,
ma wi tə bi məŋni bukumbɛiŋ.
13 Bukumbɛiŋ ka baaŋ i num ndzɔŋ,
wi ni num ndzɔŋ a numni,
kɔm wi kɔkə i nəiŋ gwu yi.

Mi wi nɔm wə Nyɔ bum

14 Yǐŋti bɔ bəh gia yələ, ma wɔ chu dzâka i
bɔ i Nyɔ nshiŋ a bɔ gêiŋki gɛiŋni bəŋgukuli bà
kɔm já. Yəmaka gamtiki kə mi. Yi bəkəliki
lə bəni bà bɔ wɔkɔliki yi.
15 Mômsi na bindzɔŋ i chusiki gwu ya i
Nyɔ nshiŋ ka mi wə Nyɔ yɛiŋki a wi kɔ chəŋ.
Nûm mi wi nɔm wə wi kaŋaki kə gia yə wi
kɔ i gəmniki yɛiŋ, bəh wə wi kaŋaki ŋkɔŋ bi
gia yi Nyɔ i dzəh yi chəŋ wə.
16 Wɔ gêiŋki bəndzaka bà bɔ kaŋaki kə gia
yidɔkɔ i fə bəh Nyɔ, kɔm bəndzaka bəwɔ ni
fə bəni nɔki nɔni kə Nyɔ kɔŋki kə tsə bəh ki i
ninshiŋ.
17 Bənlani bəbɔ bəwɔ kɔ aka biəkə yə yi
dziki gwu yi mi yi yamtsə a tsəni. I mbaŋ
wi bəni bəwɔ kintəəŋ, bà bɔ laniki bənlani
bəwɔ kɔ Imenayus bəh Filitus.
18 Bɔ bee lɔ dzəh yi ŋkɔŋ, asi bɔ bwaŋki alə
ndza wi kpi dzɔ lɔ di. Si bɔ fəki yakadəiŋ, bɔ
bəkəli kimbum ki bəni bədɔkɔ.
19 Ayakalə, chaka kə a chɔkɔ Nyɔ ki, ki kɔ
kiləkəli, ki num fɛiŋ. Chaka kələ kɔ num Nyɔ
nyaka kinchəsi ki i yɛiŋ wə yi num a, “Bah
kiəki lə bəni bà bɔ kɔ mbu,” bəh a, “Mi wichi
wə wi bɔɔŋki yɛli wi Bah kaŋaki i bêe kimfə
kichu.”
20 Juŋ yimbum si num bətasa bəh káh bəh
bibwam biə bi kɔ i yɛiŋ dzu, asi num kə
a biɛiŋ biə bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki
bəkɔli nabə ki fukuli. Bidɔkɔ si num tə biə
bə kɛiŋsi bəh kɛiŋ, bidɔkɔ num bə kɛiŋsi bəh
fiəŋ. Biɛiŋ biələ si num biə bi kaŋaki nɔm
wimbum, bidɔkɔ num biə bi kaŋaki nchiŋ
nɔm.

21 Ayakadəiŋ, mi ka bwili kaŋ i biɛiŋ biə
bi kaŋaki nəm wi kilələ, yaka wi ni numki
aka fiɛŋ fi dzu fiə bə kɔ dzɔ i fəki nəm
wimbum yɛiŋ. Wi ni fiəni num ka mi wə
Nyɔ kɔ wi fə a, akɔ mi wi ŋgaiŋ. Wi kɔ mi
wə wi wɔkɔliki tikwili wi a wi dzô wi i fôki
na winaiŋ nəm wi ndzɔŋni yɛiŋ.
22 Ayakadəiŋ, yôkɔ gêiŋ mfia yɔkɔni nɔni
kinyɛŋ kə sumi si kɔŋ. Wɔ mômsi mfia i nôki
num nɔni ki chəŋ bəh i kaŋaki bumni bəh
kiŋkɔŋ bəh kimbɔiŋni. Wɔ fô ayakadəiŋ asi
bəni bà bɔ bɔɔŋki tə yɛli wi Bah bəh shɔm
yibɔ yi baiŋni fəki.
23 Kiə wɔ ma kâŋaki gia yidɔkɔ i fô bəh
bəŋgukuli bə kiyuŋ bəh bə kilələ, kɔm yi si
dzə a bəh n'yɔli.
24 Ayaka mi wi nɔm wə wi kɔ wi Bah
kaŋaki kə i yôliki bəh bəni. Wi kaŋaki i
kâŋaki num shɔm yindzɔŋni i mi wichi, a
num mi wə wi kɬəki i lâni bəni, kɬə tə i kâŋaki
shɔm bəh bəni.
25 Wi si lumsi gia i kimbɔiŋni wə bəh bəni
bà bɔ gukuliki bəh wi. Wi si lumsi yaka bəh
kiŋkwaka a yuwidɔkɔ Nyɔ kɔlə i gâmti bɔ ma
bɔ kwuni shɔ́m yibɔ i kɬə gia yə yi kɔ yi ŋkɔŋ,
26 ka bɔ bɔɔŋ mfi bibɔ, i gɛiŋ buku i kintaŋ
ki ŋkpɛli kə wi kɔ wi kwa bɔ yɛiŋ ka bɔ fəki
a gia yə wi kɔŋki.

3

Gia yi gumini bi numki lə i chɔkɔ bi gɔksini wə

1 Kɬə a, a bi numki i kaŋ yi gɔksini wə, gia
yi gumini yimbum bi numki lə.
2 Bəni bi dza bɔ kɔŋki num a gwu yibɔ,
kɔŋ kpɔ, ghaŋsi gwu, chusi gwu, dzaka ja
yichu kɔm bəni bədɔkɔ. Bɔ bi chu wɔkɔ kə
i bətii bəh bənih bəbɔ, chu nya kə kiyɔŋni i
gia yidɔkɔ wə, chu kaŋa kə nɔni ki baiŋni.
3 Bɔ bi kwasiki kə nshɛiŋ i bəni, chu
dalinya kə tə kiŋgbɔ ki bəni bədɔkɔ. Bɔ bi
bəkəliki kiyɛli ki bəni, chu kiə kə i təkniki
bəh gwu yibɔ. Bɔ bi kaŋaki nɔni ki gumini,
chu kɔŋ kə gia yindzɔŋni.
4 Bɔ bi numki dzi minaŋ kɔm bəni, nɔ nɔni
ki dzali, num bɔ jikə bəh kiŋghaŋsi ki gwu.
Bɔ bi kɔŋki a i dziki kidəəŋ kibɔ yiŋni kɔŋ kə
lɔ Nyɔ.
5 Bɔ bi chusiki a bɔ numki lə i gia yi Nyɔ
wə, ayakalə chu nəiŋ ŋga bi gia yi Nyɔ yiwɔ.
Wɔ gêiŋ bəmaka bəni.
6 Bəni bədɔkɔ bələ kɔ bà bɔ nyaniki liəki i
jún yi bəni wə kaŋa ŋga i bəkaŋa bà bɔ bəhki
num chu jikəli bɔ, bɔ njəŋ biəli kiŋkɔŋ ki
biɛiŋ chi chi.
7 Bələ bəkaŋa kɔ bà bɔ shi kɔ a wɔkɔliki
nlani jɔbi wichi, ayakalə kɔbi i lansi kiə gia
yə yi kɔ yi ŋkɔŋ.
8 Si Janis bəh Jambles nɬ waliki Muses,
yi kɔ a liŋ si bəni bələ waliki ŋkɔŋ bi Nyɔ.
Akɔ bəni mfi bibɔ təŋsi lɔ, shɔ́m yibɔ yə bɔ
dzakaki a bɔ jiə i Klistus wə kɔ a ntəkə.
9 Ayakalə, bɔ ni fə kə yakadəiŋ i tsə buku i
dzəh yi dəəŋ, kɔm kiyuŋ kibɔ bi yəŋəki lə tə
i bəni bəchi wə asi bi Janis bəh Jambles nɬ
yəŋə.

Bɔɔl təfi Timəti a wi nûm a i gia yə bə lani wi yɛiŋ

10 Timəti i wɔ, wɔ si kiə lə kɔm nlani wuŋ
bəh nɔni kəŋŋ bəh gia yə mih nəŋki i nɔni
kəŋŋ wə. Kiə tə kɔm shɔm yə mih jiə i
Nyɔ bəh shɔm yi kaŋani yə mih kaŋaki, bəh
kiŋkɔŋ kə mih kaŋaki i bəni, bəh si mih si
məmsi i gia yichi wə tsə a ninshiŋ.
11 Wɔ kiəki lə tə mbwaŋ gvu wə bəni
bwaŋki i mih chɛiŋ bəh bəŋgəkə mbəŋ. Wɔ
kiə gia yə yi nɬ num bəh mih i Antiɔk bəh
Ikɔnium bəh i Lista. Wɔ kiə ŋkaiŋni wi
mbwaŋ gvu wə bəni nɬ bwaŋki i mih chɛiŋ.
Ayakalə, i bəŋgəkə bələ wə bəchi kɔ num
Bah nɬ bwili mih.
12 Yi kɔ ŋkɔŋ a mi wichi wə wi nəŋki i nɔki
nɔni kə Nyɔ nəŋki ka mi wə wi kɔ wi chiŋni
lɔ bəh Klistus Jisɔs kɔ bà bə bi bwaŋki gvu i
bɔ chɛiŋ.
13 Bəni bà bɔ məmyiki gia yichu bəh bəni
bə fwɔkyini, kɔ num nɔni kibɔ ni fɔki tsəki a
tsəni si bɔ fwɔkyi bəni bədɔkɔ, fwɔkyi tə gwu
yibɔ.
14 Ayakalə, i kimbu ka wə, nûm mfia a gia
yə bə lani wɔ yɛiŋ wɔ bum yi bəh shɔm ya
yichi. Nûm a yi wə kɔm wɔ kiəki lə bəni bà
bɔ nɬ lani wɔ bəh yi.
15 Wɔ nɬ yisi i kiəki gia yələ bə nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə, wɔ kɛiŋ waiŋ wi nchiŋ.
Gia yələ kɔ yə yi kɔ i təfi wɔ a wɔ kwati mbɔiŋ
yɛiŋ tsə dzəh i shɔm yə wɔ jiə i Klistus Jisɔs
wə.
16 Gia yichi yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ
wə kɔ num mfi biwɔ buku i Nyɔ wə. Ayaka

yi gamti i laniki bəni yɛiŋ, chûsi kiŋgbɔ, lûmsi bəni, lâni bəni bəh nɔni ki chəŋ,
17 ka mi wə wi kɔ mi wi Nyɔ numki num wi kpɛiŋni, kaŋa biɛiŋ bichi i fəki nɔm wi ndzɔŋni wichi yɛiŋ.

4

Bəəl təfi Timəti a wi fə̂ki nɔm wi bindzɔŋ

1 Mih dzakaki yələ i wɔ i Nyɔ nshiŋ bəh i Klistus Jisɔs wə wi bi sakaki bəni bə̀ bɔ kɔ bəwɔm bəh bə̀ bɔ kɔ num bɔ kpiyi lɔ. Mih dzakaki lə kɔm bə ntumbuku wə wi bi tumbuku bəh kɔm ŋkuŋ bi, mih dzakaki a,
2 wɔ fûkuki gia yi Nyɔ. Fûku tsə̂ a bəh yi i ninshiŋ, kɔŋ a numki i jɔbi wi ndzɔŋni wə nabə i jɔbi wichu wə. Wɔ chûsi kiŋgbɔ ki bəni, lûmsi bɔ, shǐli shɔ́m yibɔ bəh shɔm yi kaŋani bəh nlani ŋ'wa.
3 Kǐə a jɔbi dzəki lə wə bəni bi chu num kə i nlani wi chəŋ wə. Bintuni bibɔ bi fwuki lə i wɔkɔ num gia yidɔkɔ chi chi. Bɔ bi ka nəŋ bəni bə lanini bəduli bə̀ bɔ laniki num gia yə bɔ kɔŋki i wɔkɔki.
4 Bɔ bi bee lə i wɔkɔki gia yi ŋkɔŋ, yɔ̂kɔ nnyə̂ num i bichum bi ntəkə chɛiŋ.
5 Ayakalə, i wɔ, lûmsi fwu wa chəŋ jɔbi wichi, kâŋa shɔm i bəŋgəkə ba wə, fə̂ nɔm wi mi wə wi nyaniki fukuki nnyaki gia yi Nyɔ. Fə̂ nɔm wa wichi wə bə nya i wɔ.
6 I mih, mih si num lɔ i liə aka mbih, ayaka jɔbi kpɛiŋ lɔ ka bə ni dzɔ mih bə fə bəh mih ka mbih mə bə si kwuŋ. Jɔbi kpɛiŋ wə mih kɔ i kwɛ yɛiŋ.
7 Mih jwɔ lɔ njwɔ wi ndzɔŋni i gia yi Nyɔ wə, ka kaasi n'yɔkɔ wuŋ, kaŋa baaŋ a bumni biŋ wə.
8 I yisi i liə kɔ num bə jiə lɔ kifɔ kəŋŋ ki ŋkuŋ kə akɔ ki nɔni ki chəŋ. Kifɔ kələ num kə Bah wə wi kɔ mi wə wi sakaki bənsaka chəŋ bi bwaŋ i fwu wuŋ wə i chɔkɔ bi gɔksini wə. Wi bi bwaŋ kə a ŋkəŋŋ shəŋ. Wi bi bwaŋ tə ki bəni bəchi bə̀ bɔ wɔkɔliki bəh kiŋkɔŋ a wi fîni dzə̂.

Bəəl fuku si gia kɔ i kimbu ki wə

9 Timəti, mə̂msi na bəh ŋga i dzə̂ bûku i mih wə wakli.
10 Kǐə a Dɛmas kɔ num wi kɔŋ lɔ mbi wələ i liə, ka lɔɔ bee mih ka tsə i Tɛsalɔnika. Klesɛns num wi tsə i Galɛshia, Taytus tsə i Dalmatia.
11 Akɔ a Luk shəŋ wimbɔŋ wə wi kɔ buku wi. Jɔbi wə wɔ bə́ dzə, wɔ dzə̂ Maak mbɛiŋ wi dzə̂. Wi kɔlə i gamtiki mih i nɔm wə nalə.
12 Tichikus kɔ num mih faaŋ wi i Ɛfɛsus.
13 Jɔbi wə wɔ bə́ dzə, wɔ dzə̂ mbuŋ wuŋ wimbum wə mih nǐ jiə i Kabus dzu i kwili wi Tɔwas wə. Ayaka wɔ dzə̂ tâsi tə bəh biŋwakti mbiŋ, kighə biə bə kɛiŋsi bəh dzú yi nyam.
14 Alɛksanda wə wi biəŋki biɛiŋ, wi fə mih bəh ŋgəkə wi ləkəli wi kɔbi wi twɛsi. Bah bi gɔm lə wi i kimfə ki wə.
15 Wɔ tə tə̂kniki bəh wi. Kɔm wi waliki lə na bəh ŋga, gia yə bukumbɛiŋ fukuki.
16 I nsaka wuŋ wə, a nǐ kɔ i chɔkɔ bi ninshiŋ biə mih nǐ num i kintaiŋntaiŋ ki sakani mə mi widɔkɔ nǐ ka num dəkə i mih chɛiŋ. Bəni bəchi nǐ kɔ bɔ yɔkɔ gɛiŋ mih. Kiə Nyɔ bi ma sâka bɔ i gia yiwɔ wə.
17 Ayakalə, Bah nǐ kɔ wi num i mih chɛiŋ, nya mih bəh ŋga i fuku ntum windzɔŋni nalə ka bəni bəchi bə̀ bɔ kɔkə Bəju wɔkɔ ntum wiwɔ. Ayakadəiŋ, wi nǐ bwili mih i dzaka ki bikɛm wə.
18 Bah ni bwiliki lə mih na i yinaiŋ gia yichu wə, i tsə buku jɔbi wə wi bi bəiŋsiki dzɔki mih i ŋkuŋ bi bi bɛiŋ wə i kimbɔiŋni wə. Bukumbɛiŋ tûmki bikum bi jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

Bəmbəni

19 Bô̂ni Blisilia bəh Akpwila i mih. Bô̂ni tə juŋ yi Ɔnesifɔlus.
20 Ɛlastus nǐ baaŋ i Kɔlɛn, ayaka Təfimus num mih nǐ bêe wi i Miletus wi gwɛiŋ.
21 Mô̂msi na bəh ŋga i dzə̂ na ka jɔbi wi fiəkə yiləkəli ni yisiki. Yubulus faaŋki kimbəni i wɔ. Budens bəh Linus bəh Klawdia bəh bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bəchi i Klistus wə faaŋki tə kimbəni.
22 Mih tsâki a Bah nûmki bəh kiŋ'waka ka. Ma kiŋkəŋ ki Bah nûmki bəh mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti kə Bəəl nǐ nyaka i Taytus
Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Taytus kələ mə

Kiŋwakti kələ nǐ nyaka Bəəl i sumi yi nyukuni yidəkɔ bə bəəŋ a Taytus. Taytus wələ nǐ kɔ mi i tumi kidəkɔ wə a kəbi ki Bəju, wi nǐ bee nəni kitumi kibɔ ka fiəni num mi wi bumni wi Klistus. Wi nǐ nəmki bəh Bəəl, wi num mi wə wi gamtiki wi i nəm wi wi gia yi Nyɔ wə. Bəəl nǐ nyaka kiŋwakti kələ i sumi yiwɔ wi num i tumi ki Klɛt wə. Wi nǐ kɔ fɛiŋ num Bəəl bee wi a wi baaŋ wi gamtiki fɛiŋ, tsɛiŋ si nəm wi kijuŋni ki bəni bə bumni nyaniki.

Bəəl ka təfi Taytus kəm bə kimfə ki bəni bà bɔ kɔ kifwu i kijuŋni ki bəni bə bumni wə si bɔ kaŋaki i numki. Wi nǐ dzakaki lə si wi ni yɛiŋki bəni bə Klɛt bəduli kwati nəni kə ki kɔ kichu. Wi chu təfi Taytus si wi kɔ i laniki bəni chi chi i kijuŋni ki bəni bə bumni wə.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-4 Kin'yisi
1:5-16 Kəm kifwu kijuŋni ki bəni bə bumni
2:1-15 Kəm kimfə kə bəni kaŋaki chi chi i kintəəŋ kijuŋni ki bəni bə bumni wə
3:1-11 Bəəl fûku i Taytus gia yə wi kɔ i laniki bəni bə bumni bəchi yɛiŋ
3:12-15 Kiŋgɔksi

1 Akɔ mih Bəəl, mih kɔ waiŋ wi nəm wi Nyɔ bəh waiŋ wi ntum wi Jisəs Klistus. Nəm wuŋ kɔ i fâki kimbum ki bəni bà Nyɔ kɔ wi babwili a ki tsâki a ninshiŋ, bəh a bɔ kǐəki gia yi ŋkɔŋ yə yi biəliki nəni num ki Nyɔ,
2 a bɔ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i nəni kə ki bi tsə kaa kə. Nəni kələ kɔ kə Nyɔ wə wi kɔkə nyiki ntəkə nǐ kaka na ka mbi wələ yisi.
3 Jəbi wə jəbi wi chəŋ nǐ kpɛiŋ, wi ka chusi ndzaka wi ndaiŋ tsə dzəh i gia yi yə mih fukuki. A nyâ Nyɔ Kimbwili wibukumbɛiŋ ŋga biwɔ i mih a mih fûkuki.
4 Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Taytus. Wɔ kɔ waiŋ wuŋ wi ŋkɔŋ i kimbum kibukumbɛiŋ wə kichi. Ma Nyɔ Ba bəh Bah Klistus Jisəs Kimbwili wibukumbɛiŋ, chûsi shəm yindzəŋni i wɔ, wi nyâ wɔ bəh Kimbəiŋni.

Nəm wə Taytus nǐ baaŋ i Klɛt i fə̂

5 Fwu wi gia wə mih nǐ bêe wɔ i Klɛt nǐ kɔ a wɔ bâaŋ lûmsi gia yə yi nǐ kɛiŋki kintəŋsi ma yi num chəŋ, i chu jǐə bətii bə bijuŋni bi bəni bə bumni i kikwili kichi wə i dzəh yə mih nǐ chusi i wɔ.
6 Mi i numki tii wi kijuŋni, wi kaŋaki i nûmki mi wə wi kaŋaki kə gia yichu yidəkɔ yə bə kɔ i dzakaki kɔm wi. Wi kaŋa a miŋkpaŋa wimu, bwa bu num bəni bə bumni, a num kə bà bəni yɛiŋki a bɔ mwayiki lə nabə i ləkəki bəh kifwu.
7 Asi fwu wi tii kijuŋni kɔ mi wi nəm wi Nyɔ, wi kaŋaki kə i kâŋaki gia yichu yidəkɔ yə bə kɔ i dzakaki kɔm wi. Wi kaŋaki kə i nûmki mi wə wi bwaŋki a n'yi wə nabə i kɔmsiki bɔkɔsiki shəm nabə wə wi muki mbih mɔ kwa wi. A kɔbi wə wi yɔliki i bəni nabə wə wi yɔkɔki nnyaki i mbee wi bə kilɔlɔ chɛiŋ.
8 Wi kaŋaki i numki wə wi dzɔki bəni bə nyanini, wi kɔŋ gia yə yi kɔ yindzəŋni, wi fə gia bəh mfi, kaŋa nəni ki chəŋ, kaŋa nəni ki baiŋni, wi kiə i tɔkni bəh gwu yi.
9 Wi kaŋaki i nûmki wə wi kiə nlani wə wi kɔ wi chəŋ num bə lani ndzəŋ wi yɛiŋ. Ayakadəiŋ, wi ni ka kiə i nyaki ntəfi i bəni biəli num nlani wə wi kɔ wi chəŋ, chu tɔyi tə chwəŋ ki bəni bà bɔ waliki nlani wiwɔ.

Bə chîki nlani wi bəni bə ntəkə

10 Mih dzakaki yələ kəm bəni bəduli kələ fɛiŋ bəh kifwu kiləkəli, bɔ dzaka ja yi kilɔlɔ, fwɔkyi bəni, kighə mbaŋ wi bəni bà bɔ bwaŋki a bə kâŋaki i sûuŋki bəni.
11 Bələ kɔ bəni bà bə kaŋaki i bâŋ lɔ dzaka kibɔ baŋni, kɔm bɔ nyaniki bəkəliki juŋ yi bəni bəchi si bɔ laniki gia yə bɔ kaŋaki kə i laniki. Bɔ fəki yakadəiŋ num kɔm bɔ yɔkɔki nnyaki i mbee wi bə kilɔlɔ chɛiŋ.
12 Bəni bələ kɔ num mi wibɔ widəkɔ mwi wə bɔ dzakaki a, akɔ mi wi ntum wi Nyɔ wibɔ, widəkɔ nǐ dzaka lɔ kɔm bɔ a, “Bəni bə Klɛt si num a bəni bəntəkə jəbi wichi. Bɔ num nyám yi chwa yichu, bəni bə ŋgbɛni məyi dzi a dzɛiŋ məyini.”
13 Ndzaka wələ kɔm bɔ kɔ na ŋkɔŋ. Ayakadəiŋ, lânsi tôyi chwəŋ kibɔ nalə i

dzaka kibɔ wə, ka bɔ kâŋa kimbum a num ki chəŋ,
14 a kɔbi yaka bɔ ni nya gwu yibɔ i wɔkɔki
num bichum bi Bəju, nabə gia yə bəni bà bɔ
nəiŋ gia yi ŋkɔŋ yə Nyɔ dzakaki a bəni bîəli
yi.
15 Bəni bà bɔ kaŋaki shɔm yi baiŋni, gia
yichi ni baiŋki lə i bɔ. Ayakalə, jɔbi wə bɔ
kaŋaki shɔm yichu , bɔ kaŋa kə kimbum, gia
bi lansi baiŋ kə kɔm biŋkwaka bibɔ bəh dzəh
yə shɔ́m yibɔ kɔ yɛiŋ, kɔ yi bəkə lɔ.
16 Bəmaka bəni dzakaki a bɔ kiəki lə Nyɔ,
ayakalə kimfə kibɔ chusi a bɔ məŋni lɔ Nyɔ.
Nɔni kibɔ nyɛŋ nalə, bɔ ləkə bəh kifwu. Bɔ
num kə bəni, bɔ kɔbi i fə na gia yindzɔŋni lə
kpaaa.

2

Bənlani kɔm nɔni kindzɔŋni

1 Ayakalə, i wɔ Taytus, wɔ kaŋaki i lâniki
bəni num bəh gia yə yi kpɛiŋniki i nlani wi
chəŋ wə.
2 Wɔ tâfiki bənyuku bà bɔ si num lɔ
bəkukuli a bɔ tôkniki bəh gwu yibɔ i gia
yichi wə, kâŋa kiŋkɔksi i gwu yibɔ wə, fê
gia ka bəni bà bɔ kaŋaki mfi, kâŋa kimbum
num ki chəŋ, kâŋa kiŋkɔŋ num ki chəŋ ,
kâŋa shɔm i bəŋgəkə bəchi wə.
3 Wɔ tâfiki tə bəkaŋa bà bɔ si num lɔ
bəkukuli a bɔ kâŋaki kimfə num kə ki
chusiki kiŋkɔksi i Nyɔ. Kiə bɔ ma bâkəliki
kiyɛli ki bəni. Kiə bɔ ki nûm kə mfá i mbih
wə. Bɔ lâniki bəni num bəh gia yindzɔŋni.
4 Ayakadəiŋ, ka bɔ bi tâfiki sumi yi bəkaŋa
si bɔ kɔ i kɔŋki bənyuku bəbɔ bəh bwa bəbɔ,
5 i chu fêki gia ka bəni bà bɔ tɔkniki bəh
gwu yibɔ, nô nɔni ki baiŋni, ghâbli i juŋ yibɔ
wə, kâŋa shɔ́m yindzɔŋni i bəni wə, wôkɔ i
bənyuku bəbɔ. Ayakadəiŋ, mi ma ni chu
num wə wi kɔ i dzakaki ja yichu kɔm gia yi
Nyɔ.
6 Yi kɔ a liŋ si wɔ kɔ i dzakaki tə i sumi yi
bənyuku a bɔ kaŋaki i kîə si bɔ kɔ i tôkniki
bəh gwú yibɔ.
7 Wɔ chûsiki kimfə ki ndzɔŋni i gia yichi
yə wɔ fəki, ka bəni yêiŋki biəli yi. Jɔbi wə
wɔ laniki bəni bəh gia, wɔ jîə shɔm ya yichi
i yɛiŋ wə, ayaka i laniki bəh kiŋkɔŋ,
8 ndzaka wa nûmki wi chəŋ wə mi widɔkɔ
kɔkə i chu dzaka gia yichu yɛiŋ kintəəŋ.
Ayakadəiŋ, ka bəni bà bɔ waliki wɔ ni
gəmniki kɔm bɔ kaŋaki kə gia yichu i dzaka
kɔm bukumbɛiŋ.
9 Wɔ tâfi mfá a bɔ nyâ gwú yibɔ i bəni bà
bɔ kaŋaki bɔ, i fâki gia yichi si bɔ nəŋki a bɔ
fâki. Kiə bɔ ki chûkuli kə gia i dzaka kibɔ wə.
10 Kiə bɔ ki chwô kə biɛiŋ bibɔ. Bɔ
kaŋaki i chûsiki i dzə́h yichi wə a bɔ kɔ
bəni bə ndzɔŋni. Bɔ ka fəki yakadəiŋ i gia
yichi wə, ma bəni ni yɛiŋ nlani wə kɔm
Nyɔ Mbɔiŋsi wibukumbɛiŋ, a, akɔ gia yə yi
kaŋaki ndzɔŋni.
11 Wɔ lâniki bɔ yakadəiŋ, kɔm kiŋkɔŋ ki
Nyɔ dzə lɔ ka bəni bəchi kɔlə bi bɔiŋ.
12 Ki laniki bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ
bêe nɔni kə Nyɔ kɔŋki kə, ayaka a, kiə
bukumbɛiŋ ma kâŋaki kîŋkɔŋ kimbum i
biɛiŋ bi mbi wələ wə, bəh a bukumbɛiŋ nôki
bəh mfi bibukumbɛiŋ fɛiŋ bichi, nô nɔni ki
chəŋ bəh nɔni kə Nyɔ nəŋki i mbi wələ wə.
13 Bukumbɛiŋ nôki yakadəiŋ, wɔkɔli kin-
saŋli kə bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i
kə ki bi tumbukuki, a num kiŋkɔkni ki Nyɔ
wimbum wibukumbɛiŋ wə wi kɔ Mbwili
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus.
14 Wi nǐ nya gwu yi kɔm bukumbɛiŋ i
yɛlih bukumbɛiŋ i chu bichi wə, i fə ka
bukumbɛiŋ baiŋki, i num bəni bu bà bɔ jiə
shɔm nalə i fəki kimfə kindzɔŋni.
15 Yələ kɔ gia yə wɔ kaŋaki i lâniki bəni
yɛiŋ. Wɔ shîli shɔm yibɔ, wɔ lûmsi bɔ i gia
yə bɔ gbɔ yɛiŋ bəh ŋga bichi biə wɔ kaŋaki.
Kiə wɔ ki bûm kə a mi sêiŋsiki wɔ.

3

Si bəni bə bumni kɔ i fêki bəh bəni bədɔkɔ

1 Wɔ yîŋtiki bəni bə bumni a bɔ wôkɔki
i bəni bà bɔ sakaki kwili bəh bà bɔ kaŋaki
ŋga i bɔ bɛiŋ. Bɔ fêki gia yə bɔ dzâkaki nûm
bəh ŋkɛiŋsi wi gwu i fəki gia yichi yə yi kɔ yi
chəŋ.
2 Kiə bɔ ma dzâkaki gia yichu kɔm mi
widɔkɔ. Kiə bɔ ma yôliki. Bɔ nûm alə i
kimbɔiŋni wə, dzô gwu yibɔ i kuku i bəni
bəchi nshiŋ.
3 Wɔ yîŋti a bukumbɛiŋ mwi nǐ fəki
lə tə kiyuŋ kiwɔ, ləkə bəh kifwu, bəni
fwɔkyi bukumbɛiŋ bukumbɛiŋ ndzani
dzə́h. Bukumbɛiŋ nǐ kɔ mfá i gia wə chi
chi yə gwu yibukumbɛiŋ nǐ kɔŋki, chu dzi

kidəəŋ kibukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ nǐ nəki nəni kibukumbɛiŋ kaŋa shəm yichu bəh kindəŋ kifinini, bəni baiŋŋ bukumbɛiŋ, bukumbɛiŋ baiŋŋ tə bəni.

4 Ayakalə, jəbi wə Nyɔ Mbwili wibukumbɛiŋ nǐ chusi ndzəŋŋni bi bəh kiŋkəŋ ki i bukumbɛiŋ,

5 wi bwili bukumbɛiŋ. Wi nǐ ka bwili dəkə bukumbɛiŋ kəm bə gia yindzəŋŋni yidəkɔ yə bukumbɛiŋ nǐ fə. Wi nǐ bwili bukumbɛiŋ kəm bəh nshɛiŋ yi yi kwasini tsə dzəh i ŋ'wəkɔ wə wi nǐ wəkɔ bukumbɛiŋ ayaka bukumbɛiŋ kaŋa mbwɔ wimfiaŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋŋni kwuni bukumbɛiŋ ayaka bukumbɛiŋ num bəni bəmfiaŋ kaŋa nəni kimfiaŋ.

6 Kiŋ'waka ki Baiŋŋni kələ kɔ num Nyɔ nǐ shuku ki shukuni i bukumbɛiŋ wə tsə dzəh i Jisɔs Klistus Mbwili wibukumbɛiŋ wə.

7 Wi nǐ fə yakadəiŋ ka ŋgaiŋ dzɔ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ kaŋaki kə kiŋgbɔ kidəkɔ kəm bə kiŋkəŋ ki i bukumbɛiŋ. Ayakadəiŋ, ka bukumbɛiŋ bi numki bəndzi kwili bu tsɛiŋ tsə a ninshiŋ i kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə.

8 Ndzaka wələ mih dzakaki lə kɔ na ŋkəŋ.

Mih lansiki nəŋki a wɔ dzâkaki gia yələ i bəni dzaka chukuli nalə, ka bəni bə̀ bɔ bum i Nyɔ ni yɛiŋ a bɔ nyâ gwu yibɔ i fə̂ki bimfə bindzəŋŋni. Yələ kɔ na gia yi ndzəŋ nalə, ayaka yi dzə bəh mbee i bəni bəchi wə.

9 Ayakalə, wɔ gɛ̂iŋ bəŋgukuli bə kiyuŋ, bəh kiyɛli ki bətikwili bə chwəŋbijuŋ biə bəni si shi fa. Wɔ gɛiŋ tə bəŋgukuli bəh n'yəli kəm bə bənchi bə Bəju. Ŋkaiŋŋni biɛiŋ biələ kaŋaki kə mbee lə kpaaa. Akɔ gia yi kilələ.

10 Mi kabə num wə wi dzəki bəh kiŋgaali, wɔ dzâka i wi. Wɔ ka dzaka i wi ŋkpaŋŋni wimu nabə i buku kiŋkani kifa wi kɔbi i bee, wɔ bêe dzəh yi.

11 Wɔ kǐə a wəmaka mi kɔ num wi bee lɔ dzəh yi chəŋ ka njəŋki nnyaki, nəni ki kɔ kichu, wi jiə lɔ gwu yi i ŋgəkə wə.

Ndzaka wi gɔksini bəh kimbɔni

12 Mih ni faaŋ lə Atɛmas yuwidəkɔ Tichikus i wɔ. Wi ka dzə, wɔ mə̂msi nalə i dzə̂ buku i mih wə i fa Nikɔbɔlis. Akɔ fɛiŋ di biə mih kɛiŋsi a mih ni numki i fɛiŋ i jɔbi wi fiəkə yiləkəli wə.

13 Mə̂msi na bəh ŋga i gâmti Senas wə wi tə̂ksiki kiəki bənchi, bəh Abɔləs i nyani wibɔ wə. Mə̂msi i yɛ̂iŋ a bɔ kwâti biɛiŋ bichi biə bɔ nəŋki.

14 Bəni bəbukumbɛiŋ məmsi tə i lâni a bɔ kɔlə i nyâ gwu yibɔ i fə̂ki bənɔm bə ndzəŋŋni, ka bɔ kɔ i gâmtiki bəh biɛiŋ biə bi nəŋki ŋgamti. Bɔ ma nûmki a kilɔlɔ.

15 Bəni bəchi bə̀ buku bɔ kɔ fa chiŋsiki dzəki kimbɔni i wɔ. Bə̂ni i bəni bəchi bə̀ bɔ kɔŋki bukumbɛiŋ i bumni wə. Ma kiŋkəŋ ki Nyɔ nûmki bəh mbɛiŋ bəchi.

Kiŋwakti kə Bəəl nĭ nyaka i Filimun

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Filimun kələ mə

Filimun nĭ kɔ mi wi Klistus, ayaka yuwidəkɔ wi nĭ kələ mi i kijuŋni ki bəni bə bumni bə Kələse. Wi nĭ kaŋaki lə mfa wi bə bɔɔŋ a Ɔnesimus. Ayaka mfa wiwɔ nĭ dza gɛiŋ tikwili wi tsə liə i Bəəl kaŋ i juŋ yi nsəŋ mə. Bəəl bi fiəni Ɔnesimus wi num mi wi Klistus.

Kiŋwakti kələ nĭ kɔ num Bəəl nĭ nyaka i Filimun i tsâ wi a wi fiəni dzô Ɔnesimus ma wi nômki i wi asi wi nĭ yisi nɔmki. Bəəl ka faaŋ Ɔnesimus i wi tsa a wi dâlinya gia yə wi nĭ fə i wi, ma wi dzô wi ka wainŋnih wi i Klistus wə.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1-3 Kin'yisi
4-7 Bəəl kəksi Filimun
8-22 Bəəl tsa a Filimun dzô Ɔnesimus
23-25 Kimbəni kigɔksini

1 Akɔ mih Bəəl, mih kɔ i nsəŋ mə kɔm mih kɔ mi wi Klistus Jisɔs. Mih kɔ buku wainŋnih wibukumbɛiŋ Timɔti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Filimun nsɛiŋ wibuku wi ləkəli wə bukumbɛiŋ nɔmki i fiɛŋ fimu wə.

2 Mih nyakaki tə i Afia jɛmi yibukumbɛiŋ, bəh Alkibus wə bukumbɛiŋ bɔ jwɔki i fiɛŋ fimu ka bəni bə jum, bəh i kijuŋni ki bəni bə bumni kə ki juŋniki i wɔ dzu.

3 Ma Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi mbɛiŋ shɔm yindzɔŋni, chu nyâ mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni.

Bəəl nya kiyɔŋni i Nyɔ kɔm Filimun

4 Filimun, i jɔbi wə mih tsaki jɔbi wichi mih kwaka wɔ, mih ka nyaki a kiyɔŋni i Nyɔ wuŋ kɔm wɔ,

5 kɔm mih wɔkɔki lə kɔm shɔm yə wɔ jiə i Bah Jisɔs wə, bəh si wɔ kɔŋki bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ bəchi.

6 Mih tsaki a, si wɔ kɔ wɔ nya lɔ shɔm ya i Jisɔs wə, mbɛiŋ bəh bəni bə Nyɔ num i kijuŋni wə, yələ ni fə lə wɔ kiə kaasi gia yindzɔŋni yichi yə yi kɔ yibukumbɛiŋ bà bə chiŋni bəh Klistus.

7 Wainŋnih wuŋ, ŋkaiŋni kiŋkɔŋ kə wɔ chusiki, ki fə mih bá wɔkɔ ndzɔŋni nalə shɔm yiŋ də, kɔm wɔ fəki shóm yi bəni bə Nyɔ də.

Bəəl tsa Filimun kɔm Ɔnesimus

8 Ayakadəiŋ, gia yidɔkɔ kələ yə mih nəŋki a wɔ fô, mih si kələ i dzaka dzakani bəh ŋga biə mih kaŋaki ka mi wi Klistus, a wɔ fô.

9 Ayakalə, kɔm bəh kiŋkɔŋ, mih ni kwuŋki kaŋ kwuŋni i wɔ. Mih Bəəl si num lɔ kukuli, mih chu num i nsəŋ mə i liə kɔm mih kɔ mi wi Klistus Jisɔs.

10 Mih kwuŋki kaŋ i wɔ kɔm waiŋ wuŋ Ɔnesimus wə mih nĭ dzɔ wi i waiŋ wuŋ wi wi kimbum mih num i juŋ yi nsəŋ mə fa.

11 I ninshiŋ wi nĭ kɔ mi wi kilɔlɔ i wɔ, ayakalə i liə wi si num lɔ na mi i buku wɔ bəchi.

12 Mih fiəniki chĭŋsiki dzâki wi i wɔ i liə. Wi lansi num shɔm yiŋ.

13 Mih si kəŋki a wi numki fa i mih kpəŋ ka wi təkniki bəh mih i di bia wə si mih kɔ i nsəŋ mə fa kɔm ntum wi ndzɔŋni wə kɔm Jisɔs.

14 Ayakalə, mih yɛiŋki a mih kɔkə i fə gia ka yələ wɔ kiə kə yɛiŋ, kɔm mih nəŋki kə a nɔm wa wi ndzɔŋni wə wɔ fəki i mih, ni numki ka mih chiniki wɔ chinini. Mih nəŋki a yi nûmki asi shɔm ya kəŋki.

15 Yuwidɔkɔ Ɔnesimus nĭ nyə i wɔ kpəŋ i jɔbi wi juli wə lə, a jɔbi wə wi bi fiəni dzə ma mbɛiŋ wi bi baaŋ kpamu,

16 ayaka wi chu kɔkə mfa, wi tsə lɔ mfa kɔm wi si num lɔ wainŋnih wa wi shɔm i Klistus wə, wi num tə i mih nalə na bəh i wɔ, si wi kɔ mi wiwɔm chu num tə mi wi Bah.

17 Ayakadəiŋ, wɔ ka yɛiŋ a buku wɔ nɔmki i fiɛŋ fimu wə, wɔ dzô wi asi wɔ kɔ i dzô mih.

18 A kabə num a wi gbɔ i wɔ i gia yidɔkɔ wə, yuwidɔkɔ a wi kaŋaki lə fwa yidɔkɔ mbɛiŋ wi, wɔ jĭə i yɛli wuŋ wə.

19 Mih nyakaki yələ num bəh kaŋ yiŋ a, “Mih Bəəl ni gɔm lə.” Mih dzakaki lə gia yidɔkɔ kɔbi yə mih ni dzakaki dzakani a, wɔ tə kaŋaki lə fwa buku wɔ, kɔm nɔni kə wɔ kaŋaki i liə akɔ kɔm mih.

20 Ayakadəiŋ, wainŋnih, gâmti shəŋ a mih i gia yələ wə i yɛli wi Bah. Fô yakadəiŋ kɔm kijuŋni ki buku wɔ i Klistus wə, ka gwu ni ndzɔŋki mih.

21 Mih nyakaki i wɔ lə, kiə na bindzəŋ məŋni kə a wɔ ni bum lə i fə gia yə mih
dzakaki, ayaka jɔbi wə wɔ ni nəŋki i fə, wɔ
ni fə lə tsə na tsəni.
22 I chu kpɛiŋsi yɛiŋ, kêiŋsi di bi nɔni i mih,
kɔm mih tsɛiŋki a ninshiŋ kiə a Nyɔ ni wɔkɔ
lə ntsa wimbɛiŋ wi chiŋsi mih i mbɛiŋ.

Kimbəni

23 Ɛbaflas wə buku wi kɔ i nsəŋ mə fa kɔm
bə ntum wi ndzɔŋni wi Klistus Jisɔs, chiŋsiki
kimbəni i wɔ.
24 Maak, Alistakus, Dɛmas bəh Luk bà
buku bɔ nɔmki i kijuŋni wə, chiŋsiki tə
kimbəni i wɔ.
25 Ma kiŋkəŋ ki Bah Jisɔs Klistus nûmki
bəh biŋ'waka bimbɛiŋ.

Kiŋwakti kə bə nǐ nyaka i Bəhibulu

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Hibulu kələ mə

Bukumbɛiŋ təksiki kiəki kə mi wə wi nǐ nyaka kiŋwakti kələ, ayakalə bukumbɛiŋ kiə a bə nǐ nyaka i bəni bə Klistus bà bɔ kɔ Bəhibulu. Hibulu kɔ yɛli wi Ju widəkɔ. Bə nǐ nyaka i fə̂ a Bəju bà bɔ nǐ kɔ bɔ jiə lɔ shɔm i Klistus wə bâaŋ a nûmki a yi wə, na si bəŋgəkə nǐ dzəki i bɔ i dzəh yiduli wə. A nǐ kɔ tə i fə̂ a bɔ kiə̂ a miŋkaiŋ mimfiaŋ mə Jisɔs dzə bəh mɔ kaŋaki lə ŋga tsə mikpu. Bə nǐ nyaka tə i tə̂fi a bɔ kǐəki a gia yə Nyɔ kɔ wi kaka bəni yɛiŋ bi tsə kə i kuku. Bə kɔ bə chusi lɔ a gia yə Klistus Waiŋ Nyɔ dzə bəh yi tsəki lə yi bəni bə ntum bə Nyɔ bə kikpu, kɔm yibɔ nǐ kɔ a binjəŋŋjəŋ, yi Klistus num gia yə yi kɔ yi ŋkɔŋ.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i kiŋwakti kələ mə

1:1-3 Klistus təksi kɔ kimbwəsi ki Nyɔ mwi
1:4–2:18 Klistus tsəki lə bəchinda bə Nyɔ
3:1–4:13 Klistus tsəki lə Muses bəh Jɔshua
4:14–7:28 Klistus kɔ tii mfə gia wə wi tsəki bətii mfə gia bəchi
8:1–9:28 Miŋkaiŋ mə Klistus dzə bəh mɔ tsəki lə mikpu
10:1-39 Mfə gia wə Klistus nǐ fə tsəki lə bimfə gia bichi
11:1–12:29 Kɔm njiə wi shɔm i Nyɔ
13:1-25 Kintəfi kigɔksini

Nyɔ kɔ wi dzaka lɔ i bukumbɛiŋ i Waiŋ wi wə

1 A nǐ kɔ i kikpu wə, Nyɔ nǐ dzakaki i bətii tii bəbukumbɛiŋ tsə dzəh i bəni bu bə ntum wə i jɔbi widuli wə bəh i dzə́h wə chi chi.
2 Ayakalə, i chəkɔ bi gɔksini biələ wə, wi dzakaki lə i bukumbɛiŋ i waiŋ wi wə. Akɔ waiŋ wi wələ wi kɔ wi saiŋbwili wi, jiə a wi ni numki ndzi kwili i biɛiŋ bichi wə. Ayaka a num wi wə Nyɔ nǐ maa mbi wələ bəh biɛiŋ bichi tsə i wi kaŋ.
3 Baiŋni bi Nyɔ mwayi i waiŋ wi wə, wi num kimbwəsi ki Nyɔ mwi. A fəki wi ka bɔɔli bəh nshwaiŋ numki. Ayaka wi fəki a bəh ja yi yə yi kaŋaki ŋga. Wi nǐ maiŋ chu bibukumbɛiŋ. Jɔbi wə wi nǐ maiŋ ka yaka i bɛiŋ shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wi Kiŋkɔkni wə.

Waiŋ Nyɔ kɔkniki tsəki lə bəchinda bə Nyɔ

4 Yaka yi kɔ a, Nyɔ nǐ fə waiŋ wi kɔkni nalə tsə bəchinda bə Nyɔ, a liŋ asi yɛli wə Nyɔ du wi yɛiŋ kɔkniki nalə tsə kibɔ.
5 Bukumbɛiŋ kiəki lə a wi kɔkniki tsəki lə kɔm chinda wi Nyɔ widəkɔ kɔkə wə Nyɔ nǐ num dzaka i wi a,
“Wɔ kɔ Waiŋ wuŋ,
Ndaiŋ mih dzaka lɔ a mih kɔ Ba wa.”
Ayaka widəkɔ kɔbi wə wi nǐ num dzaka kɔm wi a,
“Mih ni numki Ba wa,
wɔ num Waiŋ wuŋ.”
6 A nǐ kɔ jɔbi wə Nyɔ nǐ kɔ i faaŋ Waiŋ wi wi ninshiŋ i mbi wələ wə, wi dzaka a,
“Bəchinda bə Nyɔ bəchi kô̂ksiki wi.”
7 Ayaka gia yə Nyɔ nǐ dzaka kɔm bəchinda bu kɔ yələ a,
“Nyɔ si fə bɔ ka numki ka fiəkə,
fə tə a bà bɔ kɔ bəni bu bə nɔm
numki aka lɔm wi gbuku.”
8 I fiəni dzə i Waiŋ wi, wi ka dzaka a,
“Ɔ Nyɔ, wɔ ni numki lə i kiŋkii ka wə saka jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi.
Nɔni ki chəŋ bi numki mbəŋ wi ŋkuŋ wi ntɔŋ bia.
9 Wɔ kɔŋki num gia yi chəŋ, baiŋŋ yichu.
Ayakadəiŋ, mih Nyɔ wə mih kɔ Nyɔ wa
mih ka yaksi wɔ tsə bəni ba bə mbaŋ,
si mih fianŋsi wɔ bəh kwəkɔ ki kinsaŋli.”
10 Ayaka wi chu dzaka tə i Waiŋ wi a,
“Bah, akɔ wɔ wə wɔ nǐ maa mbi i kin'yisi wə,
biɛiŋ bichi biə bi kɔ i bɛiŋ bi kɔ nɔm wa wi kaŋ.
11 Biɛiŋ biələ bi kaaki lə, wɔ bi baaŋ.
Bi bi jwiŋki aka mbuŋ.
12 Wɔ bi kii bi aka dala.
Wɔ bi kwuni bi aka mbuŋ jɔbi wə wi jwiŋ.
Ayakalə, wɔ bi baaŋki asi wɔ kɔ.
Jía ya bi kaa kə.”
13 Akɔ i winaiŋ chinda wi Nyɔ wə Nyɔ num dzaka i wi a,
“Shǐnum i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə,
i tsə̂ bûku jɔbi wə mih bi nɔsiki
bəni ba bà bɔ baiŋŋki wɔ i wɔ nshiŋ
ka kiŋgbəkɔ ka ki gvu,
wɔ tɔmyi gvu ya i bɔ bɛiŋ?”

14 Ntə bəchinda bə Nyɔ bələ kɔ a biŋ'waka biə
bi nəmki i Nyɔ, wi faaŋ bɔ, bɔ nyani gamti
bəni bà bɔ bi kwatiki mbɔiŋ a?

2

Kiə bukumbɛiŋ ki lətəkɔ kə mbɔiŋ wə Jisɔs nĭ nyaniki fukuki kɔm wi

1 Yaka yi kɔ a bukumbɛiŋ kaŋaki i jĭə mfi
na bindzɔŋ i gia yə bukumbɛiŋ nĭ wɔkɔ, ka
bukumbɛiŋ bi ma dza njəŋki nnyaki njəŋni.
2 Bəntum bà bəchinda bə Nyɔ nĭ lakaki i
kikpu wə nĭ kɔ gia yiləkə nalə a jɔbi wə mi
ka bwiŋ nchi widəkɔ nabə i nəiŋ i fə asi wi
dzakaki, ma wəmaka kaŋaki ŋgɔm wi a liŋ.
3 Asi kɔ a yi numki yaka, a bi fə nə
ka bukumbɛiŋ bi ma yɛiŋ ŋgəkə jɔbi wə
bukumbɛiŋ lətəkɔ mbɔiŋ wimbum wələ a
wi kɔ fiɛŋ fi kiləlɔ a? Mbɔiŋ wələ nĭ yisi Bah
Jisɔs ka fukuki kɔm wi, bəni bà bɔ nĭ wɔkɔ si
wi fukuki ka təbi tə ŋkɔŋ biwɔ si bɔ nĭ fukuki
i bukumbɛiŋ.
4 Nyɔ tə nĭ kɔ wi təbi yi bəh bənchəsi bà bɔ
chusiki ŋga bi bəh yi kaiŋyini bəh yi dzaka
ki wɔmni yə yi nĭ numki. Ayaka wi chu gaa
binya bi Kiŋ'waka ki Baiŋni asi wi nĭ kɔŋki i
təbi yi yɛiŋ.

Jisɔs kɔ mi wə wi tɔ dzəh yi mbɔiŋ i bukumbɛiŋ

5 Nyɔ nĭ ka jiə dəkə mbi wi dzəni wələ, wə
bukumbɛiŋ dzakaki kɔm wi a, a bi sâkaki
bəchinda bu.
6 Bə nyaka i di bidəkɔ wə i Kiŋwakti ki Nyɔ
wə kɔm gia yələ a,
"Mi wiwɔm kɔ na finə wə wɔ kwakaki kɔm
wi a?
Waiŋ mi wiwɔm kɔ na finə wə wɔ kaŋaki jɔbi
wi a?
7 I jɔbi wi juli wə lə wɔ nĭ fə a wi numki i di
wə
bi num di i bəchinda ba chɛiŋ.
Ayaka wɔ ka bi tɔm wi a wi kaŋaki mbum
bəh kiŋkɔksi.
8 Wɔ jiə lɔ biɛiŋ bichi i mi wiwɔm chɛiŋ, wi
bá saka."
Asi Nyɔ nĭ jiə biɛiŋ bichi i mi wiwɔm chɛiŋ,
fiɛŋ fidəkɔ kəbi fiə fi mɔŋ i wi kaŋ. Na si yi
kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ kɛiŋki ki yɛiŋ kə a
biɛiŋ bichi kɔ i mi wiwɔm chɛiŋ.
9 Bukumbɛiŋ yɛiŋki a Nyɔ nĭ fə Jisɔs, wi
num i bəchinda bu chɛiŋ i jɔbi wi juli wə.
Ayakalə, Nyɔ bi yaksi wi, wi kaŋa mbum
bəh kiŋkɔksi kɔm wi nĭ yɛiŋ ŋgəkə ka wi kpi,
kpi yi mi wichi kɔm shɔm yi Nyɔ yindzɔŋni
i bəni wə.
10 Akɔ Nyɔ wə wi nĭ fə biɛiŋ bichi, ayaka
biɛiŋ bichi num mbi. Si wi nĭ nəŋki a ŋgaiŋ
ni dzɔ bəni bəduli bà akɔ bwa bu a bɔ bi
liə i mbum bi wə, yi ka num chəŋ a wi fə
a Jisɔs yɛiŋ ŋgəkə ka wi ni numki mi wə wi
kpɛiŋniki tsə bwili fwu i tɔ dzəh yi mbɔiŋ i
bɔ.
11 Wi Jisɔs wə wi fəki ka bəni baiŋki i Nyɔ
nshiŋ, yi num a wi bəh bəni bà wi fəki a bɔ
baiŋki, kaŋaki Ti wimu. Akɔ gia yə yi fə a
wi ma gəmniki i bɔɔŋki bɔ a bwa bə nih bə
ŋgaiŋ.
12 Wi nĭ kɔ wi dzaka i Nyɔ i jɔbi widəkɔ wə
a,
"Mih bi dzasiki lə yɛli wa i bwa bə nih bəŋ
kintəəŋ.
Mih bi yâəŋ kôksi lə wɔ i kijuŋni kibɔ
kintəəŋ."
13 Ayaka wi chu dzaka a,
"Mih ni jĭə lə mfi mbiŋ i Nyɔ wə."
Ka chu dzaka a,
"Bə mih lə buku bwa bà Nyɔ kɔ wi nya i
mih."
14 Si bwa bələ wi dzakaki lə, akɔ bəni bɔ
kaŋa nyam yi gwu bəh mwa, wi Jisɔs ka dzɔ
tə nyam yi gwu yi mi wiwɔm, ka wi kɔlə i
kpi i bwiŋ ŋkpɛli wə wi kaŋaki ŋga bi kpi.
15 Wi ni fə yakadəiŋ ka bwili bəni bà bɔ nĭ
nəki i mfá wə i nɔni kibɔ wə kichi kɔm bɔ nĭ
lwaki kpi.
16 Yi lansiki chusiki lə a wi nĭ kaŋaki kə
jɔbi i bəchinda bə Nyɔ wə. Wi nĭ kaŋaki num
i chwɔŋkijuŋ ki Ablaham wə.
17 Akɔ gia yə yi nĭ fə a Jisɔs fiəni num ka
bwa bə nih wi i gia yichi wə, ka wi bi num
fwu wi bətii mfə gia wibɔ wə wi kwasiki
nshɛiŋ i bɔ, num wi jiə tə shɔm i nɔm wi Nyɔ
wə i fə kimaiŋ ka Nyɔ bi dalinyaki chu bibɔ.
18 Si wi nĭ yɛiŋ ŋgəkə, kimɔmsi dzə i wi, wi
ka kiə si wi kɔ i gamtiki tə bəni bà kimɔmsi
dzəki i bɔ.

3

Jisɔs kəkniki tsəki lə Muses

1 Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ bà akɔ bəni
bə baiŋni, bà bə bɔɔŋ tə a bɔ bi liə lə i tumi
ki bɛiŋ wə, mbɛiŋ jĭə mfi bimbɛiŋ i Jisɔs wə.
Wi kɔ waiŋ ntum wi Nyɔ chu num fwu wi

bətii mfə gia i mbum wə bukumbɛiŋ si fuku i bəni a, akɔ wibukumbɛiŋ.
2 Wi nǐ nɔmki bəh shɔm yi yichi i Nyɔ wə
wi nǐ jiə wi a wi nɔmki i wi asi Muses tə nǐ
nɔmki bəh shɔm yi yichi i júŋ yi Nyɔ mə.
3 Ayakalə, Jisɔs kɔ mi wə bə kaŋaki i
kôksiki nalə tsə Muses, yi num a liŋ asi mi
si maa juŋ ma bə ni kɔksiki wi tsə juŋ yiwɔ.
4 Juŋ yidɔkɔ kɔkə yə a ka maa dəkə mi yi.
Ayakalə, mi wə wi maa biɛiŋ bichi kɔ Nyɔ.
5 Muses nǐ nɔmki na bindzɔŋ bəh shɔm yi
yichi i juŋ yi Nyɔ wə ka waiŋ wi nɔm. Ayaka
gia yichi yə wi nǐ fəki yi nǐ tɔbiki num gia yə
Nyɔ bi dzakaki.
6 Ayakalə, Klistus tə bi dzə num i juŋ yi
Nyɔ yiwɔ wə bəh shɔm yi yichi aka waiŋ
wi dzu. Juŋ yi Nyɔ yələ kɔ bukumbɛiŋ i
jɔbi wə bukumbɛiŋ ka num ndzɔŋ i gia yə
bukumbɛiŋ kɔ bə kaŋa shɔm yɛiŋ ka tsɛiŋki
tsəki a ninshiŋ kiə a bə bi kwatiki lə, bəh
kiŋghaŋsi ki gwu.

Kiə mi ki châsi kə gia yi Nyɔ

7 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ wôkɔ gia yə
Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ dzaka. Ki nǐ dzaka a,
“Mbɛiŋ ka wɔkɔ Nyɔ dzaka i mbɛiŋ daiŋ,
8 kiə mbɛiŋ ki ləkə kə bəh fwu asi bətii tii
bəmbɛiŋ nǐ siniki bəh Nyɔ
jɔbi wə bɔ nǐ mɔmsiki Nyɔ i chwa.
9 Akɔ fɛiŋ wə bətii bəmbɛiŋ nǐ mɔmsi mih
Nyɔ,
bɔ yɛiŋ gia yi kaiŋni yə mih nǐ fə i jía
mbaŋnyani wə.
10 Ayakadəiŋ, mih nǐ bɔksi shɔm bəh
wəmaka ŋgɔkɔ wi bəni, ka dzaka a,
‘Shóm yibɔ si num kə i mih wə.
Bɔ kiəki kə dzéh yiŋ.’
11 Ayaka shɔm nǐ kɔ yi bɔkɔ mih, mih dzi
ŋkaiŋ a,
‘Bɔ bi lansi liə kə i di mbiŋ bi wakani wə.’ ”
12 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ tôkniki a mi
widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ ma nûmki wə wi
kaŋaki shɔm yichu, yə yi nəiŋki wi i bum i
Nyɔ, yə yi kɔ i fə a mbɛiŋ dza fiəni nyɔkɔ jum
i Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni.
13 Gia yə mbɛiŋ kaŋaki i fəki kɔ a mbɛiŋ
shîliki shɔm yi mi i mi chɔkɔ bichi, si yi kɔ
a chɔkɔ biwɔ kɔ, “Daiŋ.” Mbɛiŋ fâki yaka ka
gia yichu yidɔkɔ bi ma fwôkyi mi a wi dza
yisi i ləkəki bəh fwu.
14 Mbɛiŋ kǐəki a bukumbɛiŋ si num i fiɛŋ
fimu wə bəh Klistus a i jɔbi wə bukumbɛiŋ
ka kaŋa a gia yə bukumbɛiŋ ni num i yɛiŋ
bɛiŋ i kikpu wə i tsə gɔksi.
15 Mbɛiŋ kwâkaki gia yə a,
“Mbɛiŋ ka wɔkɔ Nyɔ dzaka i mbɛiŋ daiŋ,
kiə mbɛiŋ ki ləkə kə bəh fwu asi bətii tii
bəmbɛiŋ nǐ siniki bəh Nyɔ.”
16 Akɔ bəndə bà bɔ nǐ wɔkɔ si Nyɔ dzakaki i
bɔ bá sini bəh wi a? Ntə akɔ bəni bəchi bà
Muses nǐ dzɔ bwili i Ijib buku bəh bɔ a?
17 Ayaka akɔ bəndə bà Nyɔ nǐ bɔksi shɔm bəh
bɔ i jía wə mbaŋnyani a? Ntə akɔ a bɔ bà bɔ
nǐ fə chu, ka bi kpiyi i chwa a?
18 Ntə a chu kɔ bɔ bà Nyɔ nǐ ŋkaiŋ a bɔ bi lansi
liə kə i di bi bi wakani wə a? Ntə akɔ a bɔ bà
bɔ nǐ ləkəki bəh kifwu i wi a?
19 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ yêiŋ a bəni bələ nǐ
kɔkə i bi liə i di biwɔ wə, kɔm bɔ nǐ ka jiə dəkə
shɔm i Nyɔ.

4

Kɔm nliə i ŋ'waka wi Nyɔ wə

1 Yaka yi kɔ a kiŋkaka kə Nyɔ nǐ kaka a bəni
bi liə lə i ŋ'waka wə kɛiŋki a fɛiŋ. Ayakadəiŋ,
bukumbɛiŋ tôkniki ka jɔbi wə bə bi tsɛiŋki,
bə bi ma yɛiŋ mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə, maka
wi kpɛiŋ i liə fɛiŋ.
2 Mih dzakaki lə kɔm ntum wi ndzɔŋni
wələ dzə lɔ i bukumbɛiŋ a liŋ asi wi nǐ dzə
i bɔ. Ayakalə, ntum wiwɔ bɔ nǐ wɔkɔki nǐ ka
gamti dəkə bɔ, kɔm wi nǐ dzə i bɔ, bɔ nəki
bum kə.
3 I bukumbɛiŋ bà bə kɔ bə bum, bi liəki lə i
ŋ'waka wiwɔ wə. Ayaka i bəni bədɔkɔ bà Nyɔ
nǐ dzaka a,
“Shɔm nǐ kɔ yi bɔkɔ mih, mih dzi ŋkaiŋ a,
‘Bɔ bi lansi liə kə i di mbiŋ bi wakani wə.’ ”
Nyɔ nǐ dzakaki yakadəiŋ, a kɔbi a di bi
wakani nǐ mɔŋ, kɔm nɔm wi nǐ kɔ wi kaa lɔ
i chɔkɔ biə wi nǐ maa mbi.
4 Bukumbɛiŋ kǐəki a bə kɔ bə nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ wə i di bidɔkɔ wə kɔm kaŋ
yi nanitaŋ i dzəh yələ wə a,
“Nyɔ nǐ nɔm bənɔm bu bəchi,
i buku kaŋ nanitaŋ wə wi waka.”
5 Ayaka kɔm di biwɔ biə bukumbɛiŋ si dza-
kaki kɔm bi, wi chu dzaka a, “Bɔ bi lansi liə
kə i di mbiŋ bi wakani wə.”
6 Yi kɛiŋki yi num alə a bəni bədɔkɔ bi liə lə
i ŋ'waka wiwɔ wə. Ayaka bəni bà bɔ nǐ yisi

wɔkɔ ntum wi ndzɔŋni wələ nǐ ka liə dəkə kɔm bɔ nǐ wɔkɔ, ayakalə ka nəiŋ i fə asi Nyɔ nǐ dzaka.
7 Ayakadəiŋ, Nyɔ ka fiəni jiə chɔkɔ bidɔkɔ biə wi bɔɔŋki a, “Daiŋ.” Si wi nǐ jiə yaka ka dzaka gia yidɔkɔ tsə dzəh i Ŋkuŋ Dɛbit wə num jía tsə lɔ yiduli si bukumbɛiŋ kɔ bə si wɔkɔ lɔ a,
“Mbɛiŋ ka wɔkɔ ja yi Nyɔ daiŋ,
kiə mbɛiŋ ki lâkə kə bəh fwu.”
8 Yi kabə num a di biə Jɔshua nǐ dzɔ bəni tsə liə bəh bɔ i fɛiŋ wə a a nǐ kɔ asi num di bi wakani biə, yaka Nyɔ nǐ kɔkə i chu dzaka kɔm chɔkɔ bidɔkɔ a, akɔ chɔkɔ bi wakani.
9 Yaka yi kɔ a chɔkɔ bi wakani kɛiŋki lə i ninshiŋ i bəni bə Nyɔ a liŋ aka biə Nyɔ nǐ waka yɛiŋ.
10 Yi num a, mi ka liə i ŋ'waka wələ wə, yaka wəmaka waka lɔ i nɔm wi wichi wə a liŋ asi Nyɔ nǐ waka i chɔkɔ bi bi nɔm wə.
11 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ mômsiki nalə i bi liə i ŋ'waka wələ wə, ka mi widɔkɔ bi ma gbô a lɔɔ fwu wi wi ləkəli, ka bəni bə ninshiŋ bə̀.
12 Mbɛiŋ kiəki a ja yi Nyɔ kaŋaki lə nɔni, ayaka yi nɔm. Yi kwa tsə nywɔ wi jum wə wi kwaki bimbu bichi. Yi si liə tsə buku i di biə nɔni bəh kiŋ'waka ki mi chiŋniki, liə tsə buku tə i di biə bənyuŋ bəh bimɔŋ bi mi si chiŋni. Yi tɔyiki lə biŋkwaka bəh gia yə yi kɔ i wi shɔm.
13 Fiɛŋ fidɔkɔ kɔkə fiə Nyɔ nǐ maa fi nyumi i dzákəh yi wə. Biɛiŋ bichi chusiki lə ndaiŋ i dzákəh yi wə. Ayaka a num i wi, bukumbɛiŋ kaŋaki i bi nômyi dzaka kibukumbɛiŋ i wi nshiŋ.

Jisɔs kɔ fwu wi bətii mfə gia wimbum

14 Ayakadəiŋ, si bukumbɛiŋ kɔ num bə dzaka lɔ a bukumbɛiŋ kaŋaki lə fwu wi bətii mfə gia wimbum, a num Jisɔs wə waiŋ Nyɔ, num wi yaka lɔ tɔli bɔɔli yaka tsə i bɛiŋ, bukumbɛiŋ kâŋa ndzɔŋ mbum wə bukumbɛiŋ si fuku i bəni. 15 Fwu wibukumbɛiŋ wi tii mfə gia wələ kɔkə numki wi kwasi kə nshɛiŋ i bukumbɛiŋ i di biə bukumbɛiŋ bɔhyiki yɛiŋ. Akɔ mi wə bimɔmsi tə nǐ dzə i wi i dzəh yiduli wə asi bi dzəki i bukumbɛiŋ, ayakalə wi nəki fə kə chu.
16 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ kǐniki tsəki məŋni kə i kiŋkii ki Nyɔ wə i di biə wi chusiki shɔm yi yindzɔŋni, ka wi kwasiki nshɛiŋ i bukumbɛiŋ, ka jɔbi wə gia gaka bukumbɛiŋ wi ni chusi shɔm yindzɔŋni i bukumbɛiŋ wi gamti bukumbɛiŋ.

5

1 Bukumbɛiŋ kǐəki lə a bə si babwili fwu wi bətii mfə gia i bəni kintəəŋ jiə a wi nɔmki i Nyɔ kɔm bəni, wi ka dzɔki binya bi bəni nya i Nyɔ, fə tə bimfə gia i chu bi bəni wə.
2 Si wi fwu wi bətii mfə gia kɔ tə wi bɔhyi i dzə́h yiduli wə tə, wi kiə i num i kimbɔiŋni wə bəh bəni bə̀ bɔ kiəki kə gia yidɔkɔ chu fə bəndzani.
3 Kɔm mbɔhyi wi wələ, wi kaŋaki i fəki bəmfə gia i chu bi wə a liŋ asi wi fəki i bi bəni bədɔkɔ wə.
4 Mi si yaksi kə gwu yi a ŋgaiŋ kɔ fwu wi bətii mfə gia. Asi babwili Nyɔ wəmaka a liŋ asi wi nǐ babwili Ɛlɔŋ.
5 Yi kɔ a liŋ asi Klistus nǐ ka yaksi dəkə gwu yi a ŋgaiŋ numki fwu wi bətii mfə gia. A nǐ jiə Nyɔ wi ka dzaka a,
“Wɔ kô Waiŋ wuŋ,
daiŋ mih dzaka a mih kɔ Ba wa.”
6 Ayaka wi chu dzaka i di bidɔkɔ wə tə a,
“Wɔ kô tii mfə gia wi kpamu i dzəh yə Mɛlkisɛdɛk kɔ yɛiŋ.”
7 A nǐ kɔ jɔbi wə Jisɔs nǐ kɔ i fa kuku, wi nǐ shiki tsaki lə i Nyɔ, də ja yaka bɛiŋ shisi mindəm i wi Nyɔ wə wi kɔ i bwili wi i kaŋ yi kpi wə. Si wi nǐ kɔ mi wi lwa Nyɔ chu kɔksi wi, Nyɔ ka wɔkɔ ntsa wi.
8 Na si Jisɔs nǐ kɔ waiŋ Nyɔ yakadəiŋ, bəŋgəkə bə̀ wi nǐ yɛiŋki bɔ nǐ fə wi lani i wɔkɔki a i Nyɔ shəŋ.
9 Yəmaka nǐ fə wi num mi num wi kpɛiŋ tsə bwili fwu, ka wi num dzəh yi mbɔiŋ i bəni bə̀ bɔ wɔkɔki i wi. Ayaka mbɔiŋ wələ num wi kpamu.
10 Nyɔ nǐ babwili Jisɔs a wi nûmki fwu wi bətii mfə gia asi Mɛlkisɛdɛk kɔ.

Kiə mi wi Klistus ki chu gûku kə gvu i jum wə

11 Gia kɛiŋki lə yiduli yə buku kɛiŋki i dzaka kɔm gia yələ. Ayakalə, yi ləkəki lə i lumsi a yi baiŋki i mbɛiŋ, kɔm mbɛiŋ kpəsiki lə i wɔkɔ gia.
12 Asi kɔ i numki i liə mbɛiŋ laniki bəni lanini. Mbɛiŋ yiŋni dza bá num lɔ a bə chu laniki mbɛiŋ bəh gia kɔm gia yi Nyɔ, a num yə bə si yisi yɛiŋ. Mbɛiŋ kɛiŋki a ka bwa

bənchiŋ bà bɔ mahki mbɛiŋŋ i gia yi Nyɔ wə,
bɔ dzi kə biɛiŋ bidzini biləkəli.
13 Mi wə wi kɛiŋki wi mah mbɛiŋŋ wi kɔkə
i numki num wi takpɛiŋ i gia yi chəŋ i gia yi
Nyɔ wə. Wi kɔ aka fiaŋ fi bɔɔli fiə fi kɛiŋki fi
mah num mbɛiŋŋ.
14 Biɛiŋ bidzini bi ləkəli si dzi num bəni
bà bɔ takpɛiŋ. Bələ kɔ bəni bà bɔ kɔ bɔ lani
lɔ i tsɛiŋ i kiə chi chi i biɛiŋ bindzɔŋni bəh
bichu.

6

1 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ bêe nlani
kɔm Klistus, wə bukumbɛiŋ nǐ yisi kəə lani,
i tsəki i ninshiŋ i yi bəni bà bɔ kɔ bɔ takpɛiŋ
lɔ. Bukumbɛiŋ ma chu yisi i chəkɔki chaka
ki nlani wə wi kɔ a bəni kwûni shɔm yibɔ
i bimfə bibɔ biə bi dzəki bəh kpi, bəh nlani
wə wi kɔ a bəni kɔ i jiə shɔm i Nyɔ.
2 Yi kɔ tə a bukumbɛiŋ kɔkə i fiəni yisi i
laniki kɔm ŋ'wɔkɔ wi bəni,* bəh i jiəki kaŋ i
bəni wə. Ayaka bukumbɛiŋ kɔkə i fiəni yisi
i laniki kɔm mbuku wi kpi bəh kɔm nsaka
wi gɔksini wə ntəiŋ wiwɔ kɔ wi kpamu.
3 Biɛiŋ biələ kɔ bukumbɛiŋ kɔlə i bêe bi i
tsâki ninshiŋ, jɔbi wə Nyɔ ka beeka.
4 Bukumbɛiŋ bêe, kɔm bəni ka numki
num bə nǐ fuku baiŋsi lɔ gia yi Klistus i bɔ,
num bɔ mɔm lɔ kinya kə ki dzəki i bɛiŋ, bɔ
kaŋa tə Kiŋ'waka ki Baiŋni, bɔ dza fiəni chu
gbɔ buku i yi wə, dzəh lansi mɔŋ na ka bə fə
bɔ kwuni shɔ́m yibɔ i fiəni dzə num.
5 Bəni bələ mɔm wɔkɔ lɔ ndzɔŋni bi gia yi
Nyɔ, chu kiə ŋga bi nɔni kə ki dzəki i ninshiŋ.
6 Bɔ ka liə i gia yələ wə, fiəni chu gbɔ buku
i yi wə, yaka dzəh mɔŋ yə bə kɔ i fə a bɔ fiəni
kwuni shɔ́m yibɔ i fiəni dzə, kɔm gia yə bɔ fə
kɔ a bɔ fiəni dzɔ waiŋ Nyɔ ka baŋŋ i kintasi
wə bəh kaŋ yibɔ, ŋgəmsi wi i ndaiŋ wə.
7 Khə wə dzaŋ dzəki yɛiŋ jɔbi wichi liə i
kuku, ayaka wi nya biɛiŋ i bəni bà bɔ nɔm
khə wiwɔ kɔm bɔ, a bɔ bɔiŋki yɛiŋ, wi si
kwati lə kimbɔiŋsi ki Nyɔ.
8 Ayakalə, a kabə kɔɔ num bifaka bəh
bəmbwaŋyi i khə wiwɔ wə, yaka wi ni fiəni
chu wi kiləlɔ. A kabə num yaka lɔiŋ ni kwa
wi, bə ni kpa wi kpaŋni.
9 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, namana yaka si
buku dzakaki lə, buku kiəki lə a mbɛiŋ num
fimbɛiŋ i gia yə yi ndzɔŋki tsə yibɔ, a num yi,
yi dzəki bəh mbɔiŋ i mbɛiŋ.
10 Nyɔ kɔkə Nyɔ wi kiŋlɔ, wə wi kɔ i bi dali
nɔm wimbɛiŋ wə mbɛiŋ nɔmki bəh kiŋkɔŋ
kimbɛiŋ kə mbɛiŋ nǐ chusiki i kin'yisi wə i
dzə buku i liə i bəni bà bɔ kɔ mbu kɔm wi.
11 Buku nəŋki a mi bəh fwu wi nûmki i
gia wə i tsə buku i kiŋgɔksi wə, ka mbɛiŋ bi
kwati gia yə mbɛiŋ jiə mfi bichi yɛiŋ tsɛiŋ tsə
a ninshiŋ i yi wə,
12 mbɛiŋ ma fəki kikpəŋ. Mbɛiŋ sǐniki i
bəni bà bɔ nǐ jiə shɔm i Nyɔ, ka kaŋa shɔm
kwati fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka.

Nyɔ si kwuni kə kiŋkaka ki

13 Mbɛiŋ yǐŋti jɔbi wə Nyɔ nǐ fə kiŋkaka i
Ablaham. Jɔbi wə wi nǐ fəki wi kaiŋ num
yɛli wi mwi kɔm mi nǐ mɔŋ wə wi nǐ kɔkniki
tsəki wi, wə wi kɔ i kaiŋ yɛli wi.
14 Jɔbi wə wi nǐ kaiŋ wi dzaka a, “I yi ŋkɔŋ
wə, mih ni bɔiŋsi lə wɔ mih fə bwa ba du bɔ
ləŋki ləŋni.”
15 Si Ablaham nǐ wɔkɔ yakadəiŋ, kaŋa
shɔm ka wɔkɔliki, ka bi nyani dzə kwati fiɛŋ
fiə Nyɔ nǐ kaka i wi.
16 Akɔ ŋkɔŋ a jɔbi wə mi ka dzi ŋkaiŋ wi
kaiŋ yɛli wi mi wə wi kɔkniki tsəki wi, yaka
ŋkaiŋ biwɔ kɔlə i təiŋ nsaka.
17 Yi kɔ a liŋ asi Nyɔ nǐ nəŋki fə kiŋkaka, wi
ka nəŋki i fə a bəni bà bɔ nəŋki i kwati fiɛŋ fiə
wi nǐ kaka, kiə na bindzɔŋ a ŋgaiŋ bi kwuni
kə gia yə ŋgaiŋ nəŋki. Ayaka jɔbi wə wi nǐ
kaka wi ka dzi ŋkaiŋ.
18 Si Nyɔ nǐ kaka ka chu dzi kaiŋ
yakadəiŋ, gia yələ dzə buku yifa yə bə kɔkə i
kwuni, kɔm yi nǐ buku num i dzaka ki Nyɔ,
wə wi kɔkə i bi lansi nyi ntəkə. Ayakadəiŋ,
ma bukumbɛiŋ bà bə kɔ bə yɔkɔ kumi i wi
chɛiŋ ka kaŋaki shɔ́m yi ləkəli i ləkɔli dzɔ
fiɛŋ fiə bə jiə, bukumbɛiŋ tsɛiŋ tsə i ninshiŋ
i fi wə.
19 Gia yələ bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i
ninshiŋ i yi wə akɔ yə yi kaŋa shɔ́m
yibukumbɛiŋ ŋkɔŋ ŋkɔŋ ləkə aka kintukpa
ka shɔm yibukumbɛiŋ ma nəŋniki. Akɔ yi yə
yi fə ka bukumbɛiŋ numki i tsə liə tsə i nɔni
ki Nyɔ wə i mbuŋ jum num bə shəŋsi baŋ di
biwɔ yɛiŋ.

* **6:2** Ŋ'wɔkɔ wi bəni wələ kɔ si Bəju nǐ shiki fəki, ayaka yi num tə i njuliki bəni bə Klistus i bɔkɔ.

20 Akɔ fɛiŋ Jisɔs nǐ liə ka mi wibukumbɛiŋ
wi ninshiŋ i kɛiŋsi di i bukumbɛiŋ. Wi kɔ
fwu wi bətii mfə gia, wə wi bi baaŋ a kpamu
aka Mɛlkisɛdɛk.

7

Kɔm tii mfə gia wə Mɛlkisɛdɛk

1 Mɛlkisɛdɛk wələ nǐ kɔ ŋkuŋ wi Salɛm,
chu num tii mfə gia wi Nyɔ wə wi kɔ Fwu
wi Biɛiŋ Bichi wə. Ayaka a bi dzə num i
jɔbi widɔkɔ wə, Ablaham laa jum* tumdzi
bəŋkuŋ bədɔkɔ. Mɛlkisɛdɛk baŋsi bəh wi i
jɔbi wə wi nǐ kwɛki, ka lɔɔ kimbɔiŋsi i wi wə.
2 Ablaham gaa biɛiŋ biə wi nǐ tumdzi i di
bi jum wə bimbu jwɔfi nya kimbu kimu i
biɛiŋ bichi i kintəəŋ i Mɛlkisɛdɛk. Fwu wi
gia yə a Mɛlkisɛdɛk kɔ a, "Ŋkuŋ wi Chəŋ."
Ayaka yɛli wi widɔkɔ num a, "Ŋkuŋ wi
kimbɔiŋni" kɔm wi kɔ ŋkuŋ wi Salɛm.†
3 Wi kaŋaki kə ba wi bəh nih wi nabə
chwɔŋkijuŋ. Nɔni ki kaŋaki kə kin'yisi nabə
kiŋgɔksi. Wi kɔ tii mfə gia wi kpamu aka
Waiŋ Nyɔ.
4 Mbɛiŋ tsêiŋ ŋkaiŋni wi mi wə Mɛlkisɛdɛk
nǐ kɔ wi! Wi nǐ kɔ mi wi kɔkni nalə. Na
Ablaham wə wi nǐ kɔ tikwili i chwɔŋkijuŋ ki
bəni bə Islae nǐ dzɔ biɛiŋ biə wi nǐ tumdzi
i di bi jum wə gaa i bimbu jwɔfi, ka nya
kimbu kimu i jwɔfi kintəəŋ i wi.
5 Yə kɔm bwa bə Lɛwi bà bɔ si nɔm nnɔm
wi bətii mfə gia, num di bidɔkɔ dzaka i
bənchi bə Muses wə a, a bə dzɔ̂ki biɛiŋ i bəni
bə Islae kimbu kimu i jwɔfi kintəəŋ. Ayaka
bəni bələ nǐ kɔ bwa bə nih bəbɔ, bɔ bəchi
num bwa bə Ablaham.
6 Mɛlkisɛdɛk wələ nǐ kɔkə mi i chwɔŋkijuŋ
ki Lɛwi wə. Ayakalə, akɔ wi wə wi nǐ dzɔki
biɛiŋ i Ablaham kimbu kimu i jwɔfi kintəəŋ,
lɔɔ kimbɔiŋsi i wi wə, ayaka Ablaham num
mi wə Nyɔ nǐ fə kiŋkaka i wi.
7 Bə məŋniki kə a mi wə wi jiəki kimbɔiŋsi
i mi widɔkɔ wə kɔkniki tsəki lə wə wi jiəki
kimbɔiŋsi i wi wə.
8 Bətii mfə gia bələ i chwɔŋkijuŋ ki Lɛwi
dzɔki biɛiŋ i bəni kimbu kimu i jwɔfi
kintəəŋ, ayaka bà bɔ dzɔki kɔ bəni bà bɔ
kpiyi. Ayakalə, Mɛlkisɛdɛk dzɔ biɛiŋ kimbu
kimu i jwɔfi kintəəŋ, i Ablaham, yi num
Kiŋwakti ki Nyɔ dzaka i bukumbɛiŋ a, akɔ
mi wi num i bi fiəli.
9 Bə kɔlə i dzaka a Lɛwi mwi wə
chwɔŋkijuŋ ki dzɔki biɛiŋ i bəni kimbu
kimu i jwɔfi kintəəŋ wi nǐ nya mbi biɛiŋ i
Mɛlkisɛdɛk i kaŋ yi Ablaham wə.
10 Bə kɔlə dzaka yakadəiŋ kɔm jɔbi wə
Mɛlkisɛdɛk nǐ baŋsi bəh Ablaham a nǐ kɔ
Lɛwi kɛiŋ i Ablaham shɔm, wə wi nǐ kɔ tii
wi bətii tii wibɔ.
11 Asi kɔ a, nɔm wə chwɔŋkijuŋ ki Lɛwi
fəki ka bətii mfə gia kpɛiŋniki i fəki a bəni
numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ tsə bwili fwu, ma
ŋgəkə wi tii mfə gia widɔkɔ ni chu numki
nə? Bukumbɛiŋ kiəki a Nyɔ nya bənchi
i bəni bə Islae biəli nɔm wə bətii mfə gia
i chwɔŋkijuŋ ki Lɛwi fəki. Yi ka numki
yakadəiŋ, bə ka yiŋni dzakaki a wəmaka tii
mfə gia kaŋaki i nûmki i dzəh yə Mɛlkisɛdɛk
kɔ, tsə dzəh yə tii mfə gia wi chwɔŋkijuŋ ki
Ɛlɔŋ nǐ kɔ yɛiŋ a?
12 Akɔ ŋkɔŋ a bə ka kwuni chwɔŋkijuŋ
ki bətii mfə gia, yaka kɔ a bə kaŋaki lə tə i
kwuni bənchi.
13 Mi wələ bə dzakaki kɔm wi, akɔ wə wi
nǐ buku i chwɔŋkijuŋ kidɔkɔ wə chi, maka
mi num buku i chwɔŋkijuŋ kiwɔ wə i nɔmki
i tɔŋ wi mfə gia wə.
14 Mi wələ kɔ Bah wibukumbɛiŋ. Ayaka yi
num ŋkɔŋ a wi nǐ buku i chwɔŋkijuŋ ki Juda
wə. Ayaka Muses nǐ ka num dzaka dəkə gia
yidɔkɔ kɔm chwɔŋkijuŋ kələ i jɔbi wə wi nǐ
dzakaki kɔm bətii mfə gia.

Jisɔs kɔ tii mfə gia i dzəh yi Mɛlkisɛdɛk wə

15 Gia yələ bə dzakaki kɔm yi lə, yi lansi
chusi gwu yi mwi asi tii mfə gia widɔkɔ
buku aka Mɛlkisɛdɛk.
16 Wi dza fiəni chu tii mfə gia a num kə i
dzəh yə nchi dzakaki a mi kaŋaki i nûmki i
chwɔŋkijuŋ ki bətii mfə gia wə. Wi kɔ tii mfə
gia a num i ŋga bi nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
17 Akɔ gia yə bə nyaka kɔm yi a,
"Wɔ kɔ tii mfə gia wə wi kɔ kpamu i dzəh yi
Mɛlkisɛdɛk wə."
18 Yi bə́ num a, dzəh yikpu yə bə nǐ fəki gia
yɛiŋ kɔ num bə jikli bee yi, kɔm yi kaŋaki kə
ŋga nabə nɔm.
19 Bənchi bə Muses nǐ ka lansi fə gia yi
ndzɔŋ tsə bwili fwu. Ayakalə, i liə Nyɔ chusi

* **7:1** Ablaham nǐ tsə i yɛlih Lɔt i kaŋ yi bəŋkuŋ bà wə təiŋ a wi juli.

† **7:2** Salɛm kɔ a, "Kimbɔiŋni" a num yɛli wi Jɛlusalɛm, num bə

lɔ dzəh yə yi ndzɔŋki nalə i bukumbɛiŋ i jiəki mfi yɛiŋ a num yə yi tsəki yəmaka. Akɔ yi yə bukumbɛiŋ tsəki yɛiŋ na ka bə kɔmsi i Nyɔ wə.
20 I chu kpɛiŋsi yɛiŋ wə kɔ a jɔbi wə Nyɔ nǐ jiəki tii mfə gia i dzəh yimfiaŋ yələ wə, wi dzi ŋkaiŋ, məŋni si wi nǐ dzi ŋkaiŋ jɔbi wə wi nǐ jiəki bədɔkɔ bà.
21 Ayakalə, jɔbi wə wi nǐ jiəki wələ, wi dzi ŋkaiŋ kɔm wi, ka dzaka a,
“Mih Bah dzi ŋkaiŋ,
mih kɔbi i bi kwuni ja yiŋ,
‘Wɔ kɔ tii mfə gia wə wi kpamu.’ ”
22 Miŋkaiŋ mələ Nyɔ nǐ dzi yi chusiki a Jisɔs kɔ mi wə wi fə miŋkaiŋ mimfiaŋ mələ num mɔ num ndzɔŋ tsə mikpu.
23 Bətii mfə gia bə ninshiŋ nǐ kɔ bəduli, kɔm kpi nǐ kɔkə i bee a mi baaŋ a i fəki nɔm wi bəmfə gia.
24 Ayakalə, Jisɔs kɔ mfih tii mfə gia wi jɔbi wichi kɔm nɔni ki kaŋaki kə kiŋgɔksi.
25 Ayakadəiŋ, wi kɔlə bwiliki bəni jɔbi wichi bà bɔ kɔmsiki tsəki i Nyɔ wə tsə dzəh i wi wə. Wi bwiliki yakadəiŋ, kɔm wi kɔlə jɔbi wichi tsa Nyɔ kɔm bɔ.
26 Yi kɔ chəŋ a bukumbɛiŋ kâŋaki ŋkaiŋni wi fwu wi bətii mfə gia wələ. Wi kɔ mfih mi wə wi baiŋki, wi kaŋaki kə ŋgəkə widɔkɔ nabə ndi widɔkɔ i wi wə. Wi kɔ num wi num mfih chi chi i bəni bəchu wə. Nyɔ yakasi lɔ wi, wi tsə təli bɔɔli ka tsə i bɛiŋ.
27 Wi kaŋaki kə mfih jɔbi i fəki bimfə gia asi kifwu ki bətii mfə gia si shi fə bimfə gia chɔkɔ bichi. Bɔ si bə́ fə bɔ yisi fə i gwu yibɔ wə, i maiŋ chu bibɔ, na ka bɔ fəki bi bəni. Wi fə ŋ'wi mfə gia a kpamu si wi nǐ nya gwu yi i təiŋ bəni yɛiŋ.
28 I jɔbi wi bənchi bə Muses wə nǐ kɔ bə sabi bətii mfə gia a num bəni bà bɔ bɔɔyiki i nyam yi gwu wə a bɔ numki kifwu. Ayakalə, i bənchi bələ jum, Nyɔ fə kiŋkaka ki ka dzi ŋkaiŋ, ka saiŋbwili num Waiŋ wi wə wi fə wi kpɛiŋ kpamu kiŋgɔksi kɔbi.

8

Jisɔs kɔ fwu wi bətii mfə gia wi miŋkaiŋ mimfiaŋ

1 Fwu wi gia wə bukumbɛiŋ dzakaki kɔm wi kɔ a, bukumbɛiŋ kaŋaki lə ŋkaiŋni wi fwu wi bətii mfə gia widɔkɔ a num mi wə wi shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi kiŋkii ki Nyɔ wi Kiŋkɔkni i bɛiŋ.
2 Wi kɔ mi wi nɔm i di biə Nyɔ kɔ, wi nɔm i nɔni ki Nyɔ kə ki kɔ na kintaŋ ki ŋkɔŋ ki Nyɔ, maka a kɛiŋsi bəni. A kɛiŋsi Bah Nyɔ kintaŋ kiwɔ.
3 Na winaiŋ fwu wi bətii mfə gia kɔ num Nyɔ si ba jiə, a wi nyâki binya chu fə̂ tə bimfə gia i Nyɔ. Ayakadəiŋ, yi ndzɔŋ tə a tii mfə gia wələ kâŋaki lə tə fiɛŋ fiə wi kɔ i nya i Nyɔ.
4 Asi kɔ a wi numki fa kuku, ma wi kɔkə na tii mfə gia, kɔm bətii mfə gia si num lɔ fɛiŋ bə bɔ nyaki binya biəli si nchi wi Muses nəŋki.
5 Nɔm wə bə nɔmki fa kuku kɔ a kimbwɔsi bəh kinjəŋnjəŋ ki nɔm wə wi kɔ i nɔni ki Nyɔ wə i bɛiŋ. Akɔ gia yə yi nǐ kɔ jɔbi wə Muses nǐ nəŋki i maa kintaŋ ki Nyɔ i fa kuku, wi Nyɔ nǐ təfi wi dzaka a tɔkni,
“Yêiŋ a wɔ fə̂ biɛiŋ bichi bi num a liŋ,
ka biə mih nǐ chusi i wɔ i ŋkwuŋ bɛiŋ.”
6 Ayakalə, Jisɔs kɔ num bə nya nɔm i wi, wi kɔkni tsə wi bətii mfə gia bə ninshiŋ a liŋ si miŋkaiŋ mə wi num i fintəŋ fintəŋ i Nyɔ nshiŋ bəh mi wiwɔm, mɔ kɔkniki lə tə tsə mikpu. Mɔ tsəki kɔm mɔ biəliki biŋkaka biə bi tsəki bi ninshiŋ.
7 A kabə num a miŋkaiŋ mi ninshiŋ mələ nǐ kaŋaki kə ŋgəkə widɔkɔ, ma ŋgəkə chu məŋ i nəŋki bidɔkɔ.
8 Nyɔ nǐ kɔ wi yɛiŋ a ŋgəkə kɔlə bəh bəni, wi ka dzaka a,
“Mih Bah dzakaki a chɔkɔ dzəki lə
biə mih bi dzi Miŋkaiŋ Mimfiaŋ,
bəh juŋ yi Islae bəh yi Juda.
9 Ayaka miŋkaiŋ mələ kɔkə ka mə mih nǐ dzi buku bətii tii bəbɔ,
chɔkɔ biə mih nǐ kaŋa bɔ i tsɛiŋ wə,
dzɔ buku bəh bɔ i tumi ki Ijib wə.
Bɔ nǐ ka num baaŋ dəkə a miŋkaiŋ mələ bɛiŋ.
Ayakadəiŋ, mih ka nyɔkɔ jum yiŋ i bɔ. Yələ dzakaki mih Bah.
10 Bah Nyɔ dzakaki a, akɔ miŋkaiŋ mələ,
mih bi dzi buku bɔ i kaŋ yiwɔ jum,
mih bi jiə bənchi bəŋ i shɔ́m yibɔ mə,
mih chu nyaka yi i biŋkwaka bibɔ wə.
Mih bi numki Nyɔ wibɔ, bɔ num bəni mbəŋ.
11 Mi bi chu lani kə mi wi wi kwili widɔkɔ lanini
nabə wainɲih wi, dzaka a wi kǐə Bah Nyɔ,

kɔm mi wichi bi kiə lə mih
i yisi i mi wi nchiŋ i tsə buku i wimbum.
12 Mih ni kwasi lə nshɛiŋ i bɔ,
mih dalinya gia yibɔ yichu.
Mih bi chu kwaka kə chu bibɔ.”
13 Si Nyɔ nǐ dzaka a miŋkaiŋ mimfianŋ bi numki lə, yaka wi nǐ kɔ wi yɛiŋ lɔ a miŋkaiŋ mi ninshiŋ mə kɔ fiɛŋ fikpu. Ayaka fiɛŋ ka numki fikpu nabə a fi jwiŋ, yaka fi baaŋ a twɛsi i laka i bəni nshiŋ.

9

Dzəh yi kəksini yikpu bəh yifianŋ

1 Yi kɔ a, miŋkaiŋ mi ninshiŋ nǐ kaŋaki bənchi bɔ chusi dzəh yə bəni kəksiki Nyɔ yɛiŋ, chu kaŋa di biə bɔ nǐ kɛiŋsi a, akɔ kintaŋ ki Nyɔ i fa kuku.

2 Bə nǐ kɔ bə maa kintaŋ bəh mbuŋ ka təiŋni bimbu bifa, kimbu kininshiŋ i fintəŋ nǐ kɔ di biə bə nǐ bɔɔŋki a Di bi Baiŋni. Di biələ kɔ num fiɛŋ fiə bə nǐ təmki naka ki baiŋsini yɛiŋ bəh kibaŋ kə bə si jiə blɛd wə bə baa jiə akɔ wi Nyɔ.

3 Ayaka kimbu ki kɔmsini num kə bə nǐ bɔɔŋki a Di biə bi Lansiki Baiŋki nalə. Di biələ nǐ kɔ i mbuŋ widəkɔ jum num bə nǐ təiŋni kintaŋ kiwɔ yɛiŋ i fintəŋ.

4 Di biələ kɔ biə təŋ wi njiəŋ nǐ kɔ, num bə kɛiŋsi təŋ wiwɔ bəh chwaka ki kpɔ kibəkɔli. Ayaka kintaiŋntaiŋ ki miŋkaiŋ mə Nyɔ nǐ dzi bəh bəni num tə fɛiŋ, num bə kɛiŋsi ka laa baŋ gwu yiwɔ yichi bəh chwaka ki kpɔ kibəkɔli. I kintaiŋntaiŋ kələ mə kilɛti ki mana nǐ kɔlə yɛiŋ, num bə kɛiŋsi tə bəh chwaka ki kpɔ kibəkɔli. Ayaka mbəŋ wi Ɛlɔŋ wə bidzɛni nǐ təki yɛiŋ num tə i kintaiŋntaiŋ kiwɔ mə. Ayaka baŋ bitəh biə bə nǐ nyaka bənchi bəh miŋkaiŋ yɛiŋ num tə i kintaiŋntaiŋ kiwɔ mə.

5 I kintaiŋntaiŋ kələ bɛiŋ nǐ kɔ num bə təm biɛiŋ bidəkɔ bi num aka bəchinda bə Nyɔ bə mbaiŋ, num bi nǐ kɔ bi yasi gwu yibɔ i bɛiŋ i kiŋkii ki Nyɔ ki ndalinya chu. Biɛiŋ biələ kɔ bukumbɛiŋ kəbi i dzaka tsəsi kɔm bi i liə.

6 Si bə nǐ sisi biɛiŋ biələ i dzəh yələ wə lə, bətii mfə gia bá liə i kimbu kininshiŋ kiwɔ wə chəkɔ bichi fə nəm wibɔ fɛiŋ.

7 Ayakalə, mi wə wi nǐ kɔ i shiki liəki i kimbu ki kɔmsini kiwɔ wə nǐ kɔ a fwu wi bətii mfə gia shəŋ. Wi nǐ shiki liəki fɛiŋ a ŋkpani wimu i jia wə. Ayaka wi nǐ liəki kə fɛiŋ mwa mi nyam kəbi mə wi kɔ i fə mfə gia yɛiŋ i gwu yi bəh i chu biə bəni fəki kiə kə.

8 Ayakadəiŋ, yələ kɔ dzəh yə Kiŋ'waka ki Baiŋni chusiki i bəni a, dzəh yə mi nǐ kɔ i liə tsə i Di biə bi Lansiki Baiŋki nalə, bi nǐ ka wɛli dəkə gwu yi, si kintaŋ ki Nyɔ ki ninshiŋ kə nǐ kɛiŋki ki num fɛiŋ.

9 Biɛiŋ biələ bichi kɔ kinchəsi i gia yə yi dzɔki di i jɔbi wi liə wələ wə. Ayaka yələ chusiki a biɛiŋ biə bə nǐ nyaki i Nyɔ bəh bimfə gia biə bə nǐ fəki i Nyɔ nǐ kɔkə i fə a shɔ́m yi bəni bà bɔ kəksiki Nyɔ baiŋki tsə bwili fwu.

10 Biɛiŋ biwɔ kaŋaki shəŋ gia i fə a bəh biɛiŋ bidzini bəh bi muni, bəh dzəh yə bəni wəkɔki gwu yibɔ yɛiŋ i baiŋki i Nyɔ nshiŋ. Ayaka biɛiŋ biələ kɔ biɛiŋ biə bi kɔmki a nyam yi gwu shəŋ, biə bɔ nǐ kaŋaki i fəki i tsə buku i jɔbi wə ŋkwuni bi dzəki.

11 Ayakalə, si Klistus fwu wi bətii mfə gia kɔ num wi dzə lɔ, a num wi wə wi dzə bəh biɛiŋ bi bindzɔŋni, wi ka liə i kintaŋ mə, a num kimbum kə ki baiŋki tsə bwili fwu. Kələ kɔkə kə a maa bəni. Yi num a a kɔkə kintaŋ ki fa kuku.

12 Di biə wi nǐ liə, akɔ di bi Lansi Baiŋ Nalə. Ayaka wi nǐ liə fɛiŋ a ŋkpani wimu yi kaa yakadəiŋ. Wi nǐ ka liə dəkə fɛiŋ bəh mwa mi bíi nabə mi bwa bə na’. Wi nǐ liə fɛiŋ num bəh mwa mu. Asi wi nǐ fə yakadəiŋ, yələ ka təiŋ bukumbɛiŋ i chu wə, ntəiŋ wələ kɔ wi kpamu.

13 Jɔbi wə mi kɔ bəh chi i gwu yi wə, bə dzɔ mwa mi bíi bəh mi bwa bəna’, bəh kibwu ki dəmi ki na’ yə bə kpa yi fii, mikə tsə i wəmaka wə, ka wi fiəni numki wi baiŋ.

14 Yi kabə num yakadəiŋ, yaka mwa mi Klistus kəkə i fə gia yi tsə yəmaka a? Wi nya gwu yi ndi widəkɔ kəbi i Nyɔ nshiŋ tsə dzəh i Kiŋ'waka kə ki kɔ ki kpamu. Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka wəkɔ shɔ́m yibukumbɛiŋ i gia yə yi dzəki bəh kpi, ka bukumbɛiŋ nômki i Nyɔ wə wi kaŋaki nəni.

15 Akɔ gia yə Klistus kɔ mi wə wi num i ninshiŋ i miŋkaiŋ mimfianŋ mələ wə i fintəŋ i Nyɔ bəh mi wiwɔm. Ayaka wi num ka bəni bà Nyɔ bɔɔŋ a, akɔ mbu bi kwati di i kinsaŋli kə ki kɔ ki kpamu kə Nyɔ kaka bɔ yɛiŋ. Bɔ bi kwatiki lə kɔm wi kɔ wi kpi lɔ, ayaka kpi yiwɔ təiŋ bɔ i ŋgəkə wə wi nǐ kɔ i dzə kɔm chu

bibɔ biə bɔ nǐ shiki fəki i ninshiŋ i miŋkaiŋ mikpu wə.
16 Bukumbɛiŋ kǐəki a mi ka nya kichumi ki kpi,* mi kɔkə i biəli kichumi kiwɔ maka bə yɛiŋ a mi wiwɔ kpi lɔ.
17 Yi kɔ yakadəiŋ, kɔm kichumi ki kpi kaŋaki kə ŋga maka mi wiwɔ kpi. Bə kɔbi i biəli kichumi ki kpi mi wə wi təfi kɛiŋ wiwɔm.
18 Akɔ gia yə na miŋkaiŋ mi ninshiŋ nǐ kɔkə i num maka bə kum nyam a mwa miwɔ buku.
19 A nǐ kɔ jɔbi wə Muses nǐ kɔ wi fa kaasi gia yichi i Kiŋwakti ki Bənchi wə i bəni bəchi, wi ka dzɔ cha yi kpɛiŋ yi yisɔb num bə lim biluli bi shwaŋ yɛiŋ num bə fianŋsi bi bɔkɔ. Asi wi dzɔ yakadəiŋ ka juli i mwa mi bwa bəna' wə, bəh mi bíi, bəh i mwi mə, ka mikə i Kiŋwakti ki Bənchi kiwɔ wə, mikə tə i bəni bəchi wə.
20 Asi wi nǐ mikəki yakadəiŋ dzaka a, "Mwa mələ kɔ mi miŋkaiŋ mə Nyɔ ntəiŋ bəh mbɛiŋ, dzaka a mbɛiŋ nûmki a mɔ wə."
21 Wi mikə tə mwa miwɔ i kintaŋ ki Nyɔ kə wə bəh biɛiŋ bichi i kintaŋ kiwɔ mə biə bə fəki n'yaksi yɛiŋ.
22 Yi kɔ na ŋkɔŋ a, biɛiŋ biduli nǐ yisi kɔ nchi chusi a bə kaŋaki i fə a bəh mwa ka bi baiŋki. Ayaka bə nǐ kɔkə i dalinya chu bi mi maka bə kum fiɛŋ a mwa miwɔ buku.

Mfə gia wə Jisɔs nǐ fə a kpamu wəkɔki lə chu bi bəni

23 Yi nǐ kpɛiŋniki lə a bə wɔkɔ biɛiŋ biələ bi kɔ a bimbwɔsi bi biɛiŋ bi bɛiŋ i dzəh yələ wə. Ayakalə, wɔkɔ biə bi lansi kɔ bi bɛiŋ num bəh bimfə gia biə bi tsəki biəmaka.
24 Yi kɔ a Klistus nǐ liə i nɔni ki Nyɔ wə, maka a fə kaŋ yi mi wiwɔm, kə ki kɔ a kimbwɔsi ki nɔni ki Nyɔ ki ŋkɔŋ ŋkɔŋ. Wi nǐ liə num i bɛiŋ mwi. Ayaka a num fɛiŋ wi kɔ i liə i Nyɔ nshiŋ tsa Nyɔ i bukumbɛiŋ.
25 Wi nǐ kɔkə fɛiŋ yakadəiŋ i chu fəki bimfə gia bəh gwu yi i Nyɔ i kiŋkani wə kiŋkani wə, ka si fwu wi bətii mfə gia nǐ shiki liəki i Di biə bi Lansiki Baiŋki Nalə i jia jia wə, i fə bimfə gia bəh mwa mə mɔ kɔkə na mmi.
26 A kabə num a yəmaka nǐ kɔ yi ŋkɔŋ, ma Klistus nǐ kaŋaki i kpiki fiəni dza, i fiəni kpiki i yisi na si bə nǐ maa mbi. Ayakalə, si yi kɔ, wi dzə a kpamu yi kaa yakadəiŋ. Wi dzə i jɔbi wələ wə i jɔbi wə mbi si kaa tsə i dzɔ gwu yi i fə mfə gia yɛiŋ, kpi i wɔkɔ bwili chu.
27 Yi kɔ a liŋ si yi kɔ a mi kaŋaki i kpǐ a ŋkpani wimu ayaka i yəmaka chɛiŋ wi ni wəkɔliki a nsaka,
28 yi num asi Klistus nǐ nya gwu yi ka kpi i bəni bɛiŋ kpamu i giŋ chu bi bəni bəduli. Ayaka wi num i bi fiəni dzə i ndzə wi kɔmsini wə, wi chu kɔbi i bi fə gia bəh chu. Wi bi dzə a i bwili bəni bà bɔ lansiki wəkɔliki wi.

10

Mfə gia wə Jisɔs nǐ fə dzɔ di bi bimfə gia bichi

1 Bənchi bà Nyɔ nǐ nya i Muses kɔ a kinjəŋnjəŋ ki gia yindzɔŋni yə yi nǐ kaŋaki i bi dzə num. Bɔ kɔbi gia yi ŋkɔŋ yə yi nǐ kaŋaki i bi dzə num. Bɔ shiki a fəki bimfə gia i jia jia wə, na bi kaŋa kə gia yidɔkɔ i fə a bəni bà bɔ kɔmsiki dzəki i Nyɔ wə baiŋki tsə bwili fwu.
2 Asi kɔ a bimfə gia biələ kɔlə i fə a bɔ baiŋki yakadəiŋ, ma bɔ ka baaŋ dəkə a fəki bimfə gia biduli, kɔm bəni bà bɔ kɔksiki Nyɔ ni numki num bɔ wɔkɔ lɔ chu bibɔ kpamu, ayaka shɔm yibɔ ma ni chu sakaki bɔ i chu bibɔ wə.
3 Ayakalə, bimfə gia biələ bə fəki bi yiŋniki fəki bəni yiŋni kwaka num chu bibɔ i jia jia wə.
4 Yi num yakadəiŋ, kɔm mwa mi bəna'* bəh mi bíi nǐ kɔkə i wɔkɔ bwili chu bi mi.
5 Akɔ gia yə yi nǐ fə Klistus jɔbi wə wi nǐ dzə i fa kuku, dzaka i Nyɔ a,
"Wɔ kaŋaki kə kiŋkɔŋ i bimfə gia biə bə fəki
bəh nyám,
bəh i biɛiŋ biə bə nyaki i wɔ.
Wɔ kɛiŋsi num gwu yi mi wiwɔm i mih.
6 Nyám yə bə nyaki bə kpa fə bimfə gia yɛiŋ
i wɔ,
bəh biɛiŋ biə bə nyaki a bə fə bimfə gia yɛiŋ
i wɔkɔ bwili chu bi bəni, bi ka lansi fə dəkə
a wɔ saŋliki.
7 Mih ka dzaka a,
'Ɔ Nyɔ tsɛ̂iŋ, mih dzə i fə gia yə wɔ kɔŋki,
asi bə nyaka kɔm mih i Kiŋwakti ka wə.' "

* **9:16** Kichumi ki kpi bəh miŋkaiŋ kɔ gia yimu i já yi Glik wə.
* **10:4** Bəna' bələ ni shi kɔ a bəna' bənyuku.

8 Wi nǐ yisi dzaka i Nyɔ a,
“Wɔ kaŋaki kə kiŋkɔŋ nabə i wɔkɔki ndzɔŋni
bəh bimfə gia,
bəh binya biə bə nyaki i wɔ bəh nyám yə bə
nyaki
i wɔ bəh biɛiŋ biə bə fəki gia yɛiŋ i wɔ,
bəh biɛiŋ biə bə nyaki a bə fəki bimfə gia
yɛiŋ
i wɔkɔ bwili chu i bəni wə.”
Ayaka biɛiŋ biələ bə fəki biəli asi nchi nəŋki.
9 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka kpɛiŋsi i
Nyɔ a,
“Tsêiŋ, mih dzə i fə gia yə wɔ kɔŋki.”
Wi nǐ dzaka yakadəiŋ, ka chiksi bimfə gia
bikpu biə i jiə kimfiaŋ.
10 Si Jisɔs Klistus nǐ fə gia yə Nyɔ nǐ kɔŋki a
wi fə, gwu yi yə wi nǐ nya a kpamu yi kaa
yakadəiŋ, wi fə bukumbɛiŋ ka baiŋki.
11 Na winaiŋ tii mfə gia si tsə num i di bi
bi nɔm wə chɔksi chɔksi fə bimfə gia fiəni
chukuli kiŋkani bəh kiŋkani, na bimfə gia
biwɔ kɔbi i dzɔ bwili chu bi bəni.
12 Ayakalə, Klistus nǐ fə ŋ'wi mfə gia a
ŋkpani wimu yi kpɛiŋ yaka i wɔkɔ bwili chu
bi bəni kpamu. Si wi fə yakadəiŋ ka shinum
i tsɛiŋ yi Nyɔ yiləkəli wə.
13 Wi kɔ fɛiŋ i yisi i jɔbi wiwɔ wə, wɔkɔli i
tsə buku jɔbi wə Nyɔ bi nɔsiki bəmbaiŋŋni
bu i kuku ka kiŋgbɔkɔ ki kigvu, ayaka wi
tɔmyi gvu yi i bɔ bɛiŋ.
14 Mfə gia wi wimu wələ fə, bəni bà wi fəki
bɔ baiŋ, bɔ bá baiŋ tə i Nyɔ nshiŋ jɔbi wichi
tsə bwili fwu.
15 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzakaki tə i
bukumbɛiŋ tɔbi gia yələ. Ki nǐ kɔ ki yisi
dzaka a,
16 “Bah Nyɔ dzakaki a, akɔ miŋkaiŋ mələ
mih bi dzi buku bɔ i kaŋ yiwɔ jum:
Mih bi jiə bənchi bəŋ i shɔ́m yibɔ mə,
mih chu nyaka yi i biŋkwaka bibɔ wə.”
17 Si wi dzaka yakadəiŋ ka chu kpɛiŋsi a,
“Mih bi chu kwaka kə chu bibɔ nabə bimfə
bibɔ bichu”
18 Yi kabə num a, bə dalinya chu bi bəni,
yaka ŋgəkə chu məŋ wə bə kɔ i nəŋki biɛiŋ
biə bə fəki bimfə gia yɛiŋ i wɔkɔ bwili chu i
bəni wə.

Bukumbɛiŋ kîniki kômsi tsâ i Nyɔ wə

19 Bwa bə nih bəŋ, yi bá num a mwa mi
Jisɔs wɛli lɔ dzəh yə bukumbɛiŋ kɔ i liə, chu
lwa kə i liə tsə i Di biə bi Lansiki Baiŋki Nalə.
20 Bukumbɛiŋ kɔlə i tsə i dzəh yimfiaŋ yə
yi nyaki nəni yə Jisɔs nǐ wɛli i bukumbɛiŋ.
Wi nǐ wɛli dzəh yələ bəh gwu yi, yi bá num a
wi baa bwili num mbuŋ wə bə nǐ təiŋni baŋ
di biwɔ yɛiŋ.
21 Bukumbɛiŋ si kaŋa tii mfə gia wimbum
wə wi kaŋaki ŋga i juŋ yi Nyɔ wə.
22 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ kîniki
kômsiki tsâki i Nyɔ kpəŋ bəh shɔm
yimu, ayaka num bukumbɛiŋ jiə shɔm
yichi i wi wə kimənŋni kidɔkɔ kɔbi nalə.
Bukumbɛiŋ kiniki tsəki kɔm bə mikə lɔ
shɔm yibukumbɛiŋ bəh mwa mi Klistus yi
bá baiŋ, yi kɔbi i chu sakaki bukumbɛiŋ i
gia yidɔkɔ wə. Ayaka bukumbɛiŋ chu num
bə wɔkɔ lɔ gwu yibukumbɛiŋ bəh mwi mi
baiŋni tə.
23 Bukumbɛiŋ numki ndzɔŋki i gia yə
bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, a
num yə bukumbɛiŋ si dzaka i bəni kɔm yi.
Kiə bukumbɛiŋ ma fûmniki, kɔm mi wə wi
nǐ kaka bukumbɛiŋ si num a i ja yi wə.
24 Bukumbɛiŋ tsɛiŋki tə dzəh i shîliki
shɔ́m yi mi bəh mi i kɔŋniki bəh i fâki gia yə
yi ndzɔŋki.
25 Kiə bukumbɛiŋ ki bêe kə i dzəki i
kijuŋni wə asi bəni bədɔkɔ dza ka fəki.
Bukumbɛiŋ shîliki shɔ́m yibukumbɛiŋ,
tsə si bukumbɛiŋ si yɛiŋ a chɔkɔ bi Bah
wibukumbɛiŋ bi dzəni si juli dzə.
26 Bukumbɛiŋ kîəki a bukumbɛiŋ ka
chu dzâ bá fə chu, fə yakadəiŋ kiə, num
bukumbɛiŋ nǐ dzɔ lɔ dzəh yi ŋkɔŋ yiwɔ, ma
bukumbɛiŋ kiəki a kimfə gia kidɔkɔ chu
məŋ kə bə kɔ i chu fə i chu bibukumbɛiŋ wə.
27 Mi ka fə yakadəiŋ, wi wɔkɔliki a
wɔkɔlini bəh nlwa num nsaka wi Nyɔ bəh
gbuku wichu wə wi bi yaŋaki bəni bà bɔ kɔ
bəmbaiŋŋni bə Nyɔ.
28 Jɔbi wə mi bwiŋ nchi wi Muses, bəni
num bəfa nabə bətali i tɔbi a bɔ yɛiŋ gia yə
wi fə, yaka nsaka kwa wəmaka, bə wɔɔ wi
wɔɔni kwasi kə nshɛiŋ.
29 Yi kabə nûm yakadəiŋ, ma mbɛiŋ
kwakaki a mi wə wi sɛiŋsiki waiŋ Nyɔ, dzɔ
mwa mi miŋkaiŋ mə Nyɔ ni təiŋ i wɔkɔ wi
yɛiŋ a wi baiŋki a, akɔ fiɛŋ fikiləlɔ, tɔyi tə
Kiŋ'waka ki Baiŋni kə ki dzəki bəh ŋgamti wi
Nyɔ i bəni, yaka ŋgəkə wə wəmaka mi bi
kwati bi numki dəiŋ a?

30 Ŋgəkə wi bi gumiki lə kɔm bukumbɛiŋ
kiəki lə mi wə wi nǐ dzaka a,
“Akɔ mih wə mih kɔ i chukuli kinchukuli,
a num mih wə mih bi nyaki ŋgɔm wibɔ.”
Ayaka wi chu dzaka a,
“Akɔ mih Bah wə wi bi sakaki bəni bəŋ.”
31 Akɔ gia yi gumini yimbum i gbɔ i kaŋ yi
Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni.
32 Mbɛiŋ kwâka i kaŋ yi tsəni wə si bə nǐ
baiŋsi fwu wimbɛiŋ kɔm gia yi Nyɔ. Mbɛiŋ
nǐ kaŋa shɔm bá jwɔ bəh bəŋgəkə bà bɔ nǐ
dzəki i mbɛiŋ.
33 Jɔbi widɔkɔ nǐ kɔlə, bəni nǐ shiki tɔyiki
mbɛiŋ chu chəbsi mbɛiŋ i ndaiŋ wə. Jɔbi
widɔkɔ, mbɛiŋ nǐ chiŋni i mbaŋ wi bəni bà
bə nǐ nyaki tə ŋgəkə i bɔ i dzə́h yiwɔ wə.
34 Mbɛiŋ nǐ shiki kwasiki nshɛiŋ bəh bəni
bà bɔ kɔ i juŋ yi nsəŋ wə gamti bɔ. Bə
nǐ shiki lɔkɔki biɛiŋ bimbɛiŋ, mbɛiŋ bee a
beeni num lɔ bəh kinsaŋli, kɔm mbɛiŋ kiəki
lə a mbɛiŋ kaŋaki lə bidɔkɔ bi tsə biəmaka
ayaka a num biə bi bi numki jɔbi wichi.
35 Ayakadəiŋ, kiə mbɛiŋ ki bêe kə gia yə
mbɛiŋ si num i yɛiŋ bɛiŋ məŋni kə, kɔm akɔ
gia yə yi kaŋaki ŋgɔm wimbum.
36 Gia yimbum yə mbɛiŋ nəŋki i liə kɔ i
kâŋaki shɔm ka mbɛiŋ fâki num gia yə Nyɔ
nəŋki, ma mbɛiŋ ka bi kwati biɛiŋ biə wi
kaka bukumbɛiŋ yɛiŋ.
37 Bə nyaka a,
“A baaŋ a twɛsi mi wə wi kaŋaki i dzə, ni dzə
buku lə.
Wi ni məti kə.
38 Mi wuŋ wi chəŋ bi kwatiki lə nɔni
kɔm shɔm yə wi jiə i mih.
Ayakalə, wi ka fiəni chu bəh kijum,
shɔm yiŋ ma ni ndzɔŋki bəh wi.”
39 Ayakalə, bukumbɛiŋ kɔkə fibukumbɛiŋ
ka bəmaka bà bɔ fiəni gbɔyi i jum wə num
i bi laka. Bukumbɛiŋ kɔ num fibukumbɛiŋ
bəni bà bɔ jiə shɔm i Nyɔ num biŋ'waka bibɔ
num i bi bɔiŋ.

11

Kɔm njiə shɔm i Nyɔ

1 I jiə shɔm i Nyɔ kɔ i tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ
i fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ wi kaka mi yɛiŋ, wi kiə na
bindzɔŋ a wi bi kwati lə fi, kiə tə na bindzɔŋ
a fi kɔlə fɛiŋ maka wi yisi yɛiŋ.
2 Nyɔ nǐ saiŋki bəni bə ninshiŋ kɔm bɔ nǐ
jiə shɔm i wi.
3 Akɔ tə shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i Nyɔ yi
fə bukumbɛiŋ kiə ndzɔŋ a Nyɔ nǐ maa mbi
wələ a bəh ja, biɛiŋ biə bukumbɛiŋ yɛiŋki nǐ
buku i biə bə kɔkə i yɛiŋ.

Abɛl

4 Akɔ shɔm yə Abɛl nǐ jiə i Nyɔ yi fə ka wi
fə mfə gia wi chəŋ wi tsə wi Kɛɛn. Ayaka
Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ mi wi wi chəŋ, ka dzɔ
kinya ki i tɔbi a wi kɔ mi wi chəŋ. Abɛl nǐ
kɔ wi kpi, ayakalə shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ
yi fə bukumbɛiŋ bá wɔkɔ wi kɛiŋ dzaka i
bukumbɛiŋ i dzə buku bidaiŋ.

Ɛnɔk

5 Akɔ tə a shɔm yə Ɛnɔk nǐ jiə i Nyɔ ka Nyɔ
bi dzɔ tsə bəh wi i bɛiŋ wiwɔm maka wi
musi kpi. Bə nǐ dza na chu yɛiŋ i wi wə, kɔm
Nyɔ nǐ kɔ wi dzɔ lɔ wi i bɛiŋ. Na ka Nyɔ dzɔ
Ɛnɔk i bɛiŋ Kiŋwakti ki Nyɔ dzaka a wi nǐ fəki
Nyɔ wɔkɔ ndzɔŋni.
6 Ayakadəiŋ, mi kabə num wə wi ka jiə
dəkə shɔm i Nyɔ, yaka wi kɔkə i fə a Nyɔ
wɔkɔki ndzɔŋni bəh wi nalə, kɔm mi kabə
nəŋ i kɔmsiki tsəki i Nyɔ kpəŋ, yaka wi
kaŋaki lə i bum a Nyɔ kɔlə, bəh a wi maktiki
lə mi wichi wə wi lansiki nəŋki wi.

Nɔa

7 Akɔ tə a shɔm yə Nɔa nǐ jiə i Nyɔ jɔbi wə
Nyɔ nǐ təfiki wi kɔm biɛiŋ biə bi nǐ kɛiŋki i
bi dzə maka wi num yɛiŋ, wi wɔkɔ i Nyɔ ka
kɛiŋsi ŋgwuki wimbum i gamti juŋ yi yɛiŋ.
Si wi nǐ jiə shɔm yakadəiŋ yi ka chusi a bəni
bədɔkɔ i mbi wələ wə kɔ bə chu i Nyɔ nshiŋ.
A num a wi wə Nyɔ nǐ nya di bi mi wi chəŋ
i wi, biə wi si nya mi wə wi jiə shɔm i wi.

Ablaham bəh Sɛla

8 Akɔ tə a shɔm yə Ablaham nǐ jiə i Nyɔ
ka wi wɔkɔ i Nyɔ i jɔbi wə Nyɔ nǐ bɔɔŋ wi
a wi buku bee tumi kibɔ wi tsə i kidɔkɔ wə
wi num i ni kwati tumi kiwɔ ka ŋki. Si
Ablaham wɔkɔ yakadəiŋ buku, ka bá tsə a
tsəni kiə kə di biə wi tsəki.
9 Akɔ shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ na ka wi tsə
nɔki i tumi kə Nyɔ nǐ kaka i wi, wi tsə ka
numki ka mi wi tumi. Wi nǐ kɔ fɛiŋ nyani
nɔ nnya i bintaŋ mə bəh Ayjik bəh Yakɔb bà
Nyɔ nǐ kaka bɔ bəchi a tumi kiwɔ bi numki
kibɔ.

10 Wi nǐ nɔki i bintaŋ mə yakadəiŋ kɔm
wi nǐ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i liə i kwili wə
chaka kiwɔ nǐ chɔkɔ Nyɔ ki asi kwili wiwɔ
bi numki, ka maa.
11 Akɔ tə a shɔm yə Ablaham nǐ jiə i Nyɔ ka
wi bwɔ waiŋ num wi jwiŋ tsə lɔ, Sɛla tə kɔbi
i chu bwɔ. Yi nǐ num yaka kɔm Ablaham nǐ
kɔ wi bum a kiŋkaka ki Nyɔ si tsə kə i kuku.*
12 Yi ka bə num a mi wimu wə Ablaham
wə wi nǐ kɔ wi jwiŋ nalə, num a dzaka ki
kpi wə, ŋgɔkɔ wi mi nǐ buku i gwu yi wə bɔ
du aka bijɔŋ i bɛiŋ bəh aka mishambu i kpa
wi kinchwɔ kimbum wə mɔ kɔbi ka mi fa
kaasi.
13 Bəni bələ bəchi nyani lə na chu kwati
fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka, bɔ nyani lə dzə kpiyi
jiə a shɔm i Nyɔ wə. Bɔ nǐ yɛiŋ i fi wə a
kɛiŋ i dzəh yi dəəŋ, ka dzɔ fi bəh kinsaŋli,
dzaka bəh dzaka kibɔ a, bɔ ŋgaiŋni kɔ bəni
bə dzəni, bɔ kumi i nshwaiŋ yələ wə.
14 Bəni kabə dzaka yakadəiŋ, yi chusi na
bindzɔŋ a bɔ kɛiŋki bɔ nəŋ tumi kə akɔ kibɔ.
15 A nǐ kɔ a bɔ chu kwakaki kɔm tumi kə
bɔ nǐ buku dzə yɛiŋ, ma bɔ nǐ nəŋ dzəh i fəni
chu fɛiŋ.
16 Ayakalə, si yi kɔ, bɔ nǐ nəŋki num tumi
kə ki tsəki kəmaka, a num tumi ki bɛiŋ.
Ayakadəiŋ, Nyɔ si gəmni kə i jɔbi wə bə
bɔɔŋki wi a Nyɔ wibɔ, kɔm wi kɔ wi kɛiŋsi
jiə kwili i bɔ.
17 Akɔ shɔm yə Ablaham nǐ jiə i Nyɔ a jɔbi
wə Nyɔ mɔmsi wi, wi bum i dzɔ waiŋ wi wə
Ayjik i fə mfə gia yɛiŋ i Nyɔ. Ayaka Ablaham
kɔ wə Nyɔ nǐ kaka a ŋgɔkɔ wi mi bi bukuki i
wi wə. Wi bum ka dzɔ waiŋ wi a num a kaa
a wi, a ŋgaiŋ fə mfə gia yɛiŋ.
18 Waiŋ wi wələ kɔ wə Nyɔ nǐ dzaka i
Ablaham a,
“Akɔ i Ayjik wə, bwa bà bɔ bi duki yɛli wa bi
bukuki.”
19 Ablaham nǐ kiəki lə a mi ka kpi na
kpini, Nyɔ kɔlə i fə a wi fiəni wiwɔm.
Ayakadəiŋ, i dzəh yidɔkɔ wə bə kɔlə i dzɔ
a Ayjik nǐ kɔ wi kpi ka Nyɔ fiəni nya wi i
Ablaham wiwɔm.

Ayjik

20 Akɔ shɔm yə Ayjik nǐ jiə tə i Nyɔ ka wi
bi chubi Yakɔb bəh Ɛsau ka dzaka i bɔ kɔm
kimbɔiŋsi ki Nyɔ kə ki bi dzəki i bɔ wə.

Yakɔb

21 Akɔ tə shɔm yə Yakɔb nǐ jiə i Nyɔ ka
jɔbi wə wi nǐ kpiki, wi chubi bwa bə waiŋwi
Yɔsɛf. Si wi nǐ chubi yakadəiŋ num wi
ŋgwuŋ i mbəŋ wi bɛiŋ nya kiŋkɔksi i Nyɔ.

Yɔsɛf

22 Akɔ tə shɔm yə Yɔsɛf nǐ jiə i Nyɔ ka jɔbi
wə wi nǐ kɔ a kpi ka təfi kpi yi chusi a bəni bə
Islae bi baaŋ bukuki lə i tumi ki Ijib wə. Ka
chu dzaka i bɔ a jɔbi wə bɔ bi nəŋki i buku
fɛiŋ bɔ dzɔ bikɔŋɔ bi ŋgaiŋ.

Tii Muses bəh nih Muses

23 Akɔ shɔm yə tii Muses bəh nih Muses nǐ
jiə i Nyɔ ka bɔ nyumi Muses i kifiəŋŋ kitali
wə a bə ma wɔɔ jɔbi wə bɔ nǐ bwɔ wi. Bɔ nǐ
nyumi yakadəiŋ kɔm bɔ nǐ yɛiŋ a wi kɔ waiŋ
nyukuni wi ndzɔŋ nalə. Ayaka bɔ nəki lwa
kə i bwiŋ nchi wə ŋkuŋ nǐ bwili.

Muses

24 Akɔ shɔm yə Muses nǐ jiə tə i Nyɔ yi fə,
jɔbi wə wi nǐ kɔɔ yaka yi fə a wi nəiŋma a bə
ma bɔɔŋki ŋgaiŋ a waiŋ waiŋ ŋkuŋ Fɛlɔ.
25 Wi nǐ saiŋ n'yi num i yɛiŋki num ŋgəkə
bəh bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ, kɔbi i wɔkɔki
ndzɔŋni i biɛiŋ bichu wə bi num a jɔbi wi
juli wə.
26 Wi nǐ kɔ wi dzɔ a bə ka ŋgəmsi ŋgaiŋ
kɔm ŋgaiŋ kɔ mi wi Mbɔiŋsi wə Nyɔ nǐ kaka,
tsə a ŋgaiŋ kwatiki kpɔ wi Ijib wichi. Wi
nǐ dzɔ yakadəiŋ kɔm wi nǐ tsɛiŋki tsəki a
ninshiŋ i mbee wə wi kɔ i bi dzə i wi.
27 Akɔ shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ ka wi dza
buku i Ijib lwa kə shɔm yi ŋkuŋ yi bɔkɔli a wi
kɔlə i fə gia yidɔkɔ bəh wi. Wi nǐ kɔ wi kaŋa
shɔm dza ka tsəki kɔm wi nǐ tsɛiŋki num a
ninshiŋ ka wi yɛiŋki lə Nyɔ wə bə si yɛiŋ kə
bəh dzákəh.
28 Akɔ tə shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ yi nǐ fə ka
wi jiə Dzini bi Ntsədaŋ, wi fə bə dzɔ mwa
fiaŋsi i dzaka bibɔ bifiəŋə wə, ka Chinda
wi Kpi wə wi nǐ wɔɔyiki bwa bənyuku bə
ninshiŋ i chwɔŋɔkijuŋ wə ma ni wɔɔyi bwa
bəbɔ bənyuku i jɔbi wə wi dzə buku i dzaka
bifiəŋə bi bəni bə Islae wə wi ni tsə daŋsi.

Bəni bə Islae

29 Akɔ tə shɔm yə bəni bə Islae nǐ jiə i Nyɔ
ka bɔ tsə daŋ Bɔkɔ Yimbum yi Bɔkɔli i kuku,

* **11:11** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki lə tə di biələ a, “Akɔ tə a shɔm yə Sɛla nǐ jiə i Nyɔ yi fə ka wi kaŋa ŋga i num bəh tɔɔ num wi jwiŋ wi kɔbi i chu bwɔ. Yi nǐ num yakadəiŋ kɔm Sɛla nǐ kɔ wi bum a...”

aka bɔ tsəki num i nshwaiŋ yi wɔmni wə. Ayaka bəni bə Ijib nǐ dzə buku tə i bɔkɔ yiwɔ wə bə́ mɔmsi i daŋ tə, yi kɔ nyə bəh bɔ bəchi.
30 Akɔ tə shɔm yə bəni bəwɔ nǐ jiə, yi nǐ fə bɔ i jɔbi wə bɔ nǐ tsə buku i Jɛliku, nyani tali kwili wiwɔ, jɔbi wə bɔ nǐ nyani tali yaka i buku kaŋ nanitaŋ bimbu bi kwili biwɔ bichi mukuyi.

Lahab

31 Akɔ tə shɔm yə Lahab miŋkpaŋa wi tɔkɔlini nǐ jiə i Nyɔ ka wi bɔiŋ wi na kpi i mbaŋ wi bəni bəbɔ bə tumi bə̀ bɔ nǐ ləkəki bəh kifwu i Nyɔ. Wi nǐ ka kpi dəkə, kɔm bəni bə Islae nǐ kɔ bɔ faaŋ bəni a bɔ dzə wɛli tsɛiŋ tumi kiwɔ, miŋkpaŋa wiwɔ ka dzɔ bɔ i wi dzu.

Gidiɔn, Balak, Samsen, Jɛfta, Dɛbit bəh Samwɛl bəh bəni bə ntum bə Nyɔ bədɔkɔ

32 Asi kɔ a mih faaki bəni bə̀ bɔ nǐ jiə shɔm i Nyɔ, ma mih ni fa i tsə buku faiŋ? Jɔbi mɔŋ wə mih kɔ i yisi i fukuki gia yi bəni ka Gidiɔn, Balak, Samsen, Jɛfta nabə Dɛbit bəh Samwɛl bəh bəni bə ntum bə Nyɔ bədɔkɔ.
33 Bəni bələ bəchi kɔ bə̀ bɔ nǐ jiə shɔm i Nyɔ. Bədɔkɔ tumdzi jum, bədɔkɔ saka i dzəh yi chəŋ wə, bədɔkɔ kaŋa gia yə Nyɔ nǐ kaka bɔ bəh yi, bədɔkɔ kaŋa ŋga i baŋ dzaka bi júm a yi ma bwiŋyi dzi bɔ.
34 Bədɔkɔ nǐ kaŋaki lə ŋga i fə a gbuku wə wi nǐ bɛliki wi gumi, nyummi. Ayaka bədɔkɔ kaŋa ŋga i buku i kaŋ yi bəni bə̀ bɔ nǐ nəŋki i gbayi bɔ bəh bənywɔ bə jum. Ayaka bədɔkɔ bə̀ bɔ nǐ chusiki a bɔ kɔ bə kikpəŋ, bɔ dza fiəni bəŋga. Ayaka bədɔkɔ fiəni chu bəni bə jum bələkəli, ayaka bədɔkɔ kɔŋŋ bəni bə jum bə tumi kidɔkɔ bɔ fuli fulini.
35 Bədɔkɔ nǐ kɔ bəkaŋa bə̀ bɔ nǐ jiə tə shɔm i Nyɔ. Ayaka Nyɔ fə bəni bəbɔ bədɔkɔ bə̀ bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ fiəni bəwɔm dzə num bəh bɔ. Bəni bədɔkɔ kɔ bə nǐ kwaki bə chəbsi bɔ, ayaka bɔ nǐ kɔŋki kə a bə bee bɔ, kɔm bɔ nǐ yɛiŋ a bɔ ka kpi, bɔ nǐ fiəni dza i kpi wə i kwati nɔni kə ki ndzɔŋki tsəki kələ.
36 Bədɔkɔ kɔ num bə nǐ nyiksi bɔ, twɛiŋ bəh ŋgaŋa gwu yibɔ kpɔkyi, ka kaŋaki bədɔkɔ bəh bənsəŋ fa i juŋ yi nsəŋ mə.
37 Bədɔkɔ kɔ bə nǐ tumyi bəh kitəh bɔ kpiyi, chu baka bədɔkɔ bəh bənywɔ bə̀ bə bakaki kɛiŋ yɛiŋ bɔ buku bimbu bifa bifa, gbayi bədɔkɔ bəh bənywɔ bə jum bɔ kpiyi. Bədɔkɔ nǐ nyaniki nnyaki ləh num dzú yi shwaŋ bəh yi bíi. Bɔ nǐ kɔ bəni bə kifuu, bəni njəŋsi bɔ chu chəbsi bɔ.
38 Bɔ nǐ nyaniki nɔki i bichwali wə bəh i ŋkwúŋ wə bəh i bitaa wə bəh i dzáŋə wə. A nǐ kɔ bəni mbi wələ num maka wi kpɛiŋ i bɔ i nɔki i yɛiŋ wə.
39 Bəni bələ bəchi lə kɔ num bɔ nǐ jiə shɔm i Nyɔ, ayaka Nyɔ saiŋ bɔ nalə. Ayakalə, mi widɔkɔ i bɔ wə nəki kwati kə fiɛŋ fiə Nyɔ nǐ kaka.
40 Bɔ nǐ ka kwati dəkə kɔm Nyɔ nǐ kaŋaki lə kimfasi kindzɔŋni i bukumbɛiŋ ki tsə kibɔ, ka yi numki a jɔbi wə bɔ bi chiŋni bukumbɛiŋ bəh bɔ, ka bɔ bi numki tə num bɔ kpɛiŋ i Nyɔ nshiŋ tsə bwili fwu.

12

Nyɔ lumsiki lə bwa bə̀ bɔ kɔ mbu

1 Si bukumbɛiŋ si num num mbaŋ wi bəni bə̀ bɔ nǐ jiə shɔm i Nyɔ fiəli tali bukumbɛiŋ ka kinchəsi, bukumbɛiŋ bûku i bəntiə bəchi bə̀ bɔ tasiki bukumbɛiŋ, bəh chu biə bi si kɔmsi lim bukumbɛiŋ, bə kâŋa shɔm i yôkɔki n'yɔkɔ wə Nyɔ kɔ wi jiə i bukumbɛiŋ nshiŋ.
2 Bukumbɛiŋ bə́ yɔkɔ bə bwân dzákəh a Jisɔs wə. Akɔ wi wə wi nǐ wɛli dzəh i bukumbɛiŋ i jiə shɔm i Nyɔ, a num wi wə wi fəki shɔm yə bukumbɛiŋ jiə i Nyɔ kpɛiŋniki tsə bwili fwu. Wi nǐ kaŋa shɔm bum i kpi i kintasi wə. Wi nǐ ka tsɛiŋ dəkə ŋkaiŋni kpi yi ŋgəmni yiwɔ, kɔm wi nǐ tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ a ndzɔŋni biə bi kɔ i wi nshiŋ. I liə wi si num num wi shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi ki kiŋkii ki Nyɔ wə.
3 Mbɛiŋ kwâkaki kɔm mi wə wi nǐ dzɔ ŋkaiŋni ŋgəkə wə bəni bəchu nǐ nyaki i wi, ka yəmaka ni fə shɔ́m yibukumbɛiŋ ma ni dəki, i bi dzə bɔh i dzəh.
4 Jum yə mbɛiŋ tumki bəh chu mbɛiŋ kɛiŋki maka mbɛiŋ tum i tsə buku i yə wini wi mi ki nɔki i kuku.
5 Mbɛiŋ dali lə ntəfi wə Nyɔ nyaki i mbɛiŋ ka bwa bu a? Wi dzakaki a,
“Waiŋ wuŋ, jɔbi wə Bah lumsiki wɔ, kiə wɔ
ki dzô kə yi ka gia yikilɔlɔ.
Jɔbi wə wi yɔliki wɔ i gia wə, kiə shɔm ki
kpǐni kə wɔ.
6 Kǐə a Bah si lûmsi num mi wə wi kɔŋki,

wi twɛiŋ num na winaiŋ waiŋ wə wi dzɔki
a akɔ ŋ'wi."

7 Mbɛiŋ kâŋaki shɔm i bəŋgəkə bà mbɛiŋ
yɛiŋki, mbɛiŋ kiəki a Nyɔ lumsiki lə mbɛiŋ
ka bwa bu. Waiŋ widɔkɔ kɔlə wə ba wi si
lumsi kə wi a?
8 Nyɔ ka bee i lumsiki mbɛiŋ asi wi si
lumsiki bwa bu bəchi, yaka mbɛiŋ mɔŋ
dəkə bwa bu, yaka mbɛiŋ kɔ bwa bə kuku.
9 Bukumbɛiŋ kaŋaki lə tə bətii bəbukumbɛiŋ
fa kuku bà bɔ nǐ shiki lumsiki bukumbɛiŋ
ayaka bukumbɛiŋ kɔksi bɔ. Asi kɔ a
bukumbɛiŋ kɔksiki bɔ yakadəiŋ, yaka
bukumbɛiŋ mɔŋ i nya gwu yibukumbɛiŋ i
Tii wi biŋ'waka bibukumbɛiŋ i tsə yakadəiŋ,
i bi kwati nɔni ki kpamu a?
10 Bətii bəbukumbɛiŋ bà lumsiki
bukumbɛiŋ a jɔbi wi juli wə asi bɔ
yɛiŋki a yi kɔ chəŋ i bɔ. Ayakalə,
Nyɔ lumsi bukumbɛiŋ mbee wiwɔ num
wibukumbɛiŋ ka bukumbɛiŋ baiŋki asi wi
baiŋki.
11 Jɔbi wə bə si twɛiŋ mi i lumsi wi, wi ka
wɔkɔki lɔli i jɔbi wiwɔ wə, wi saŋli kə. Ayaka
jɔbi wə wəmaka jɔbi tsə, gia yiwɔ dzə num
bəh kimbɔiŋni bəh nɔni ki chəŋ i wəmaka
mi wə bə lani wi i dzəh yələ wə.
12 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ fâ tsɛ́iŋ yimbɛiŋ yə yi
kɔ num yi bɔh lɔ fiəni ləkə, ma mbɛiŋ fə tə
binyu bimbɛiŋ biə bi nyumiki fiəni ləkə.
13 Mbɛiŋ fə dzə́h ma yi num chəŋ i gvu
yimbɛiŋ yə mbɛiŋ səŋki yɛiŋ ma yi bwiŋ
kaasi, bi ləkəki num ləkəni.

Ntəfi kɔm i wɔkɔki i Nyɔ bindzəŋ

14 Mbɛiŋ mô̂msiki nalə i nô̂ki i kimbɔiŋni
wə mbɛiŋ bəh bəni bəchi, chu mô̂msi tə i
nɔki nɔni ki baiŋni. Mi kabə num wi nɔ kə
nɔni ki baiŋni, yaka wi bi yɛiŋ kə Bah.
15 Mbɛiŋ tô̂kniki, a mi widɔkɔ bi ma baaŋ i
kwati ŋgamti wi Nyɔ, chu tô̂kniki tə ka ŋgɔkɔ
wichu widɔkɔ bi ma buku i mbɛiŋ kintəəŋ
wə wi kɔ i dzə bəh ŋgəkə wi num i bəkəli bəni
bəduli.
16 Mbɛiŋ tô̂kniki tə a mi widɔkɔ i mbɛiŋ
kintəəŋ ki kâŋa kə nɔni kinyɛŋ ki tɔkɔlini.
Kiə mi tə ki nâiŋ kə gia yi Nyɔ ka Ɛsau wə
wi nǐ taŋni di bi ka kukuli i dzini bi kpaŋni
wimu wə.
17 Ntə mbɛiŋ kiəki lə si yəmaka nǐ tsə wi
dza bə́ chu nəŋ i kwati kimbɔiŋsi kələ i ba wi
kaŋ, ba wi məŋni məŋnini a? Namana yaka
si wi nǐ nəiŋki bəh mindəm i dzə́kəh yi wə i
kwati kimbɔiŋsi kələ, dzəh yi ŋkwuni nǐ chu
mɔŋ.
18 Mbɛiŋ kǐəki a di biə mbɛiŋ numki yɛiŋ
i liə kɔkə ka bi fa kuku biə bəni bə Islae nǐ
numki yɛiŋ bə num i kɔm bi. Bɔ nǐ num
yaka,* gbuku yaka lə wumwumwum, biŋ
ji, ji lə maaa, fiəkə yiləkəli tsə tə lə kukuku.
19 Bɔ nǐ wɔkɔki lə tə si sɔŋ shakyiki di,
ayaka ja yidɔkɔ dzaka. Gia yə ja yiwɔ nǐ
dzakaki nǐ gumsi bɔ, bɔ ka tsa a ja yiwɔ ma
chu dzâka i bɔ.
20 Bɔ nǐ tsaki yakadəiŋ kɔm gia yə ja yiwɔ
nǐ dzakaki nǐ tsəki lə ŋga bibɔ. Ja yiwɔ nǐ
dzakaki kiŋ i bɔ a,

"Kiə fiɛŋ ki kǐni dzâ kə i ŋkwuŋ wələ wə.
A kabə num na nyam, bə tûmyi bəh kitəh yi
kpi."

21 I yi ŋkɔŋ wə, biɛiŋ biə bə nǐ yɛiŋki fɛiŋ
nǐ gumiki na bəh ŋga. Ayaka Muses mwi
dzaka a, "Nlwa wi gumini fə gwu dza bə́
nyum mih."
22 Mbɛiŋ kɔ fimbɛiŋ num mbɛiŋ num i
Ŋkwuŋ wi Sayɔŋ wə, a num kwili wi Nyɔ wə
wi kaŋaki nɔni, wi num tə Jɛlusalɛm wi bɛiŋ.
A num i fɛiŋ wə bəchinda bə Nyɔ bà mi kɔkə
i fa kɔ num bɔ chiŋni bə́ laŋ i juŋ yiwɔ wə.
23 Mbɛiŋ dzə lɔ i juŋ yi bəni bə Nyɔ wə bà
bɔ kɔ bwa bu bə ninshiŋ, bə nyaka kiyɛli
kibɔ i kiŋwakti wə i bɛiŋ. Mbɛiŋ dzə lɔ i Nyɔ
nshiŋ wə wi təiŋyiki bənsaka bə bəni bəchi.
Mbɛiŋ dzə lɔ tə i biŋ'waka bi bəni bà bɔ kɔ
chəŋ num Nyɔ fə bɔ bə́ baiŋ tsə bwili fwu.
24 Mbɛiŋ dzə lɔ tə i Jisɔs wə wi numki i
ninshiŋ miŋkaiŋ mimfiaŋ i fintəŋ fintəŋ i
Nyɔ bəh bəni, dzə tə i mwa mi Jisɔs nshiŋ
mə bə nǐ mikəki i bukumbɛiŋ wə. Mwa mələ
dzakaki gia yi ndzɔŋ tsə yi mwa mi Abɛl.
25 Mbɛiŋ tô̂kniki i nəiŋki i bûm i mi wə wi
dzakaki i mbɛiŋ. Mbɛiŋ kwakaki a bəni bə
Islae nǐ ka buku dəkə i kaŋ yi ŋgəkə wə wi nǐ
dzə i bɔ kɔm bɔ nǐ nəiŋ i bum yi mi wə Nyɔ
nǐ saiŋbwili wi ni dzakaki i bɔ fa nshwaiŋ
wə tsə dzəh i wi wə, yaka kɔ a dzəh kɔkə
i bukumbɛiŋ i bi buku i kaŋ yi ŋgəkə wə

* **12:18** Di biə bɔ nǐ numki a nǐ kɔ i ŋkwuŋ wi Sina chɛiŋ.

jəbi wə bukumbɛiŋ ka nəiŋ i bûm mi wə wi dzakaki i bukumbɛiŋ num i bɛiŋ na?
26 A nǐ kɔ jəbi wiwɔ wə wi nǐ dzaka kuku nəŋni. I liə wi kaka a,
“Jəbi wə mih ni chu nəŋni,
a ni nəŋni kə a nshwaiŋ shəŋ.
Bəəli tə ni nəŋni lə.”
27 Ndzaka wə a, “Jəbi wə mih ni chu nəŋni”, chusiki a Nyɔ bi dzɔ bwili lə biɛiŋ bichi biə wi nǐ maa biə bə kɔ i nəŋni, a bi baaŋ a biɛiŋ biə bə kɔkə i nəŋni.
28 Yi bá num a bukumbɛiŋ nyâki kiyɔŋni i Nyɔ a ŋkuŋ biə bukumbɛiŋ dzɔki akɔ biə bə kɔkə i chu nəŋni. Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ yaksiki Nyɔ i dzəh yə wə wi bum, nyâ kiŋkôksi i wi, lwa wi.
29 Bukumbɛiŋ nyâki yakadəiŋ kɔm,
“Nyɔ wibukumbɛiŋ kɔ ka gbuku wə wi kɔ i
fiisiki biɛiŋ fisini.”

13

Ntəfi wi gɔksini

1 Mbɛiŋ bâaŋ a kôŋniki gwu yimbɛiŋ ka bwa bə nih.
2 Kiə mbɛiŋ ki bêe kə i dzôki bəni bətumi i júŋ yimbɛiŋ wə. Mbɛiŋ kǐəki a bəni bədɔkɔ dzô lɔ yakadəiŋ bɔ dzɔ num bəchinda bə Nyɔ kiə kə.
3 Mbɛiŋ kwâkaki bəni bà bɔ kɔ i júŋ yi nsəŋ mə, num aka mbɛiŋ bɔ bəchi kɔ i juŋ yi nsəŋ mə. Mbɛiŋ kwâkaki tə bəni bà bə chəbsiki bɔ, a kabə chəbsiki tə num mbɛiŋ.
4 Mi wichi nyâki kiŋkɔksi i ndzɔ wi miŋkpaŋa bəh minyuku. Mi ki bəkəli kə naŋ ki miŋkpaŋa bəh minyuku. Mbɛiŋ kǐəki a Nyɔ bi sakaki lə bəni bəchi bà bɔ nɔki nɔni kinyɛŋ bəh bà bɔ kɔ bɔ dzɔ bəkaŋa bəh bənyuku bɔ buku biŋ.
5 Kiə mbɛiŋ ki jǐə kə mfi bimbɛiŋ i kpɔ wə i nɔni kimbɛiŋ wə. Mi wôkɔki ndzɔŋni i biɛiŋ biə wi kaŋaki, kɔm Nyɔ kɔ wi dzaka a,
“Mih bi lansi bee kə wɔ,
mih kəbi i bi lansi dali wɔ.”
6 Yələ gia ka fə bukumbɛiŋ bá dzaka na kimənni kɔbi asi mi widɔkɔ nǐ dzaka a,
“Bah kɔ ŋgamti wuŋ.
Mih kəbi i lwaki gia yidɔkɔ.
Mi kɔ i fə nə bəh mih?”
7 Mbɛiŋ yǐŋtiki bəni bà bɔ nǐ kɔ kifwu kimbɛiŋ bà bɔ nǐ fukuki gia yi Nyɔ i mbɛiŋ. Mbɛiŋ yǐŋti si bɔ nǐ nɔki nɔni kibɔ i tsə gɔksi, ma mbɛiŋ sǐni dzô dzəh yə bɔ nǐ jiə shɔm yɛiŋ i Nyɔ.
8 Jisɔs Klistus si kwuni kə. Si wi ni kɔ i ŋgbu, wi kɔ ayaka daiŋ, a nûm ayaka si wi bi numki jəbi wichi.
9 Kiə mbɛiŋ ki bêe kə a bəni dzəki bəh bəŋkani bənlani bədɔkɔ bà mi kiəki kə di biə bənlani bəwɔ buku, dzə ləŋti mbɛiŋ yɛiŋ. Yi ndzɔŋki a shɔ́m yibukumbɛiŋ ləkəki kɔm ŋgamti wi Nyɔ i bukumbɛiŋ, a kɔbi i numki kɔm bənchi bə biɛiŋ bidzini. Bənchi bələ lansiki gamtiki kə na bəni bà bɔ biəliki bɔ.
10 Bukumbɛiŋ kaŋaki lə tɔŋ wi fəni wi gia, ayaka bətii mfə gia bà bɔ nɔmki i kintaŋ ki Nyɔ kə ki kɔ fa kuku kaŋaki kə na ŋga i dzi fiɛŋ num fi buku i tɔŋ wələ wə.
11 Mbɛiŋ kǐəki a, bə si dzɔ nyám yə fwu wi bətii mfə gia si fə gia yɛiŋ bəh mwa miwɔ, i Di biə bi Lansiki Baiŋki kɔm chu bi bəni, buku bəh yi i kwili kintəəŋ bə kpa yi fii.
12 Jisɔs tə nǐ kpi i kwili biŋ ka ŋgaiŋ wɔkɔ bwili chu bi bəni bəh mwa mu.
13 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ tə bûku i kwili kintəəŋ bə biəli wi fɛiŋ i kwati tə bəntɔyi bà wi mwi nǐ kwati fɛiŋ.
14 Bukumbɛiŋ kiəki lə a kwili wələ bukumbɛiŋ kɔ yɛiŋ lə kɔkə di biə bukumbɛiŋ bi baaŋki yɛiŋ jəbi wichi. Bukumbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ i kwili wə wi kɛiŋki wi dzə.
15 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ tsâki dzəh i Jisɔs chɛiŋ i fəki mfə gia wi ŋkɔksi i Nyɔ jəbi wichi a num yə yi bukuki i dzaka kibukumbɛiŋ wə fuku kɔm mi wə wi kɔ wi.
16 Kiə mbɛiŋ ki dâli kə i fəki kimfə kindzɔŋni bəh i gaaki biɛiŋ bimbɛiŋ biə mbɛiŋ kaŋaki bəh bəni bədɔkɔ. Mbɛiŋ kabə fə yakadəiŋ, ma yəmaka ni numki mfə gia wə Nyɔ wɔkɔki ndzɔŋni yɛiŋ.
17 Mbɛiŋ wôkɔki i bəni bà bɔ kɔ kifwu kimbɛiŋ, fê gia yə bɔ nəŋki, kɔm bɔ təkniki i biŋ'waka bimbɛiŋ ka bəni bà bɔ bi kɔmyiki dzaka kɔm nɔm wibɔ i Nyɔ. Mbɛiŋ fêki yakadəiŋ ka bɔ fəki nɔm bəbɔ bəh kinsaŋli, num kə i nshɛiŋ nshɛiŋ wə. Bɔ kabə fəki bəh nshɛiŋ, yəmaka ma ni gamti mbɛiŋ.
18 Mbɛiŋ tsâki i buku. Buku kiəki lə na ŋkɔŋ a shɔ́m yibuku sakaki kə buku i gia yidɔkɔ wə, kɔm buku si kɔŋ lə i fəki gia yichi bəh kiŋkɔksi.

19 Mih lansiki tsaki mbɛiŋ a mbɛiŋ tsâki
nalə, ka mih kɔ i kɔmsi fiəni dzə i mbɛiŋ wə.

Ntsa bəh kimbɔni

20 Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni num wə
wi nǐ fiəni dzasi Jisɔs wə Bah wibukumbɛiŋ
wə wi kɔ Ntɔkni Shwáŋ wimbum i kpi wə.
Wi nǐ bwili tsə dzəh i ŋga bi mwa miŋkaiŋ
mə mɔ kɔ mi kpamu.

21 Mih tsaki a wi nya mbɛiŋ bəh biɛiŋ
bindzɔŋni bichi, ka mbɛiŋ fəki gia yichi yə
wi nəŋki. Mih tsa tə a wi nɔmki gia yichi i
bukumbɛiŋ tsə dzəh i kaŋ yi Jisɔs Klistus wə
yə wi yɛiŋki a yi ndzɔŋki lə i wi. Bukumbɛiŋ
tûmyiki bikum i Jisɔs Klistus wələ jəbi wichi
na kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

22 Bwa bə nih bəŋ, mih tsaki a mbɛiŋ kâŋa
shɔm yimbɛiŋ i wɔkɔ ja yiŋ yi ntəfini yələ
mih nyakaki i mbɛiŋ lə. Gia yə mih nyakaki
kɔ alə kpuuuk.

23 Mih nəŋki a mbɛiŋ kǐə a waiŋnih
wibukumbɛiŋ wə Timɔti kɔ num bə bwili lɔ
wi i juŋ yi nsəŋ mə. Wi ka kɔmsi dzə liə,
ma buku wi ni nyani gvu wimu i dzə yɛiŋ
mbɛiŋ.

24 Mbɛiŋ bôni i bəni bà bɔ kɔ kifwu
kimbɛiŋ kichi bəh bəni bà akɔ bə Nyɔ bəchi
i mih. Bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bə Itali
chiŋsiki tə kimbɔni i mbɛiŋ.

25 Ma kiŋkɔŋ ki Nyɔ nûmki bəh mbɛiŋ
bəchi.

Kiŋwakti ki Jɛm
Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Jɛm kələ mə

Kiŋwakti kələ nǐ nyaka Jɛm i bəni bə Nyɔ bəchi bà bɔ kɔ bɔ waŋ tsə tumi kichi. Kiŋwakti ki Jɛm kələ nyaki bəntəfi bəduli si mi wi Klistus kɔ i nôki i bəni kintəəŋ. Gia yə mi wə wi nyaka kiŋwakti kələ num yɛiŋ bɛiŋ bəh ŋga kɔ a mi wə wi kɔ wi Klistus fâki gia num yə yi chusiki a wi jiə shɔm yi i Nyɔ.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1 Kin'yisi
1:2-8 I jiə shɔm i Nyɔ bəh mfii biə bi dzəki i Nyɔ wə
1:9-11 Kifuu bəh mbum
1:12-18 Kimɔmsi bəh gia yə yi taŋki bəni
1:19-27 I wɔkɔki bəh i fəki
2:1-13 Kiə mi ki chusi kə chi chi
2:14-26 I jiə shɔm i Nyɔ bəh kimfə ki chəŋ
3:1-18 Mi wi Klistus bəh lɔm wi
4:1–5:6 Mi wi Klistus bəh mbi wələ
5:7-20 Bəntəfi chi chi

1 Kiŋwakti kələ nyaka mih Jɛm, waiŋ wi nɔm wi Nyɔ bəh Bah Jisɔs Klistus. Mih nyaka i chwɔŋbijuŋ* biə jwɔfi ntsɔ bəfa bɔ kɔ bəni bə Nyɔ bà bɔ waŋ tsə tumi kichi. Mih bɔniki mbɛiŋ.

I jiə shɔm i Nyɔ bəh i fifiki

2 Bwa bə nih bəŋ, jɔbi wə bimɔmsi dzəki i mbɛiŋ i dzə́h dzə́h wə, mbɛiŋ dzô ka kidəəŋ.
3 Mih dzakaki lə kɔm mbɛiŋ kiəki a si mbɛiŋ tsəki tɔliki i bəmɔmsi kintəəŋ, jiə a shɔm i Nyɔ wə, yi ni fə mbɛiŋ kiə i kaŋaki shɔm bindzɔŋ.
4 Mbɛiŋ kâŋaki a shɔm yiwɔ yaka i tsô kâasi, ka mbɛiŋ ni numki bəni bà bɔ kɔ num bɔ ta kpɛiŋ, chu dza kə fiɛŋ fidɔkɔ.
5 Mi widɔkɔ i mbɛiŋ kintəəŋ kabə dza mfi biə bi kɔ bi Nyɔ, wi nywâ num i Nyɔ ma Nyɔ ni nya. Nyɔ kɔ wə wi nyaki mi wichi bəh shɔm yi yichi yɔli kə mi.
6 Ayakalə, jɔbi wə wi nywâki i Nyɔ wi nywaki bəh shɔm yi yimu, mənɲi kə. Mbɛiŋ kiəki a mi wə wi mənɲiki wi kɔ aka bəwaa bə kinchwɔ kimbum kə fiəkə nəŋniki bɔ biəli di biə yi fiəkə tsəki.
7 Kiə wəmaka mi ma kwakaki a ŋgaiŋ bi nywaki kwatiki lə fiɛŋ fidɔkɔ i Bah.
8 Wəmaka mi kɔ wə wi kaŋaki shɔ́m yifa wi jibli i gia yichi yə wi fəki.

Bəni bə kifuu bəh bə mbum

9 Mi wi bumni wi kifuu wôkɔki ndzɔŋɲi a Nyɔ kɔ wi dzasi wi i bɛiŋ,
10 ayaka mi wi mbum wôkɔki ndzɔŋɲi a Nyɔ shishi wi i kuku, kɔm wi bi nyə bee lə mbum bi a liŋ aka fluwa wə wi si bwusi i mfwaŋ wə i chwa wi dza sɛkyi.
11 Si wɔŋ si buku yaka wi ka bainŋki wi shili mfwaŋ kpiyi, bəfluwa bà yɛiŋ sɛkyi, ndzɔŋɲi biwɔ kaa, yi kɔ a liŋ ka mi wə wi nyaniki yɔkɔki nnyaki biəli mbum bi.

Mmɔmsi bəh gia yə yi taaŋki bəni

12 Ndzɔŋɲi bimbum kɔ bi mi wə wi kaŋa shɔm i jɔbi wə mmɔmsi dzə i wi, kɔm jɔbi wə wi gaka mɔmsi wiwɔ, wi bi kwati kifɔ a num nɔni kə ki bi tsə kaa kə, kə Nyɔ kaka i mi wichi wə wi kɔŋki Nyɔ bəh ki.
13 Jɔbi wə fiɛŋ taaŋki mi a wi fâ chu, wi ma dzâkaki a taaŋki Nyɔ ŋgaiŋ, kɔm fiɛŋ fidɔkɔ kɔkə i taaŋ Nyɔ a wi fə chu. Ayaka Nyɔ si taaŋ kə mi mfih.
14 Fiɛŋ fiə fi si taaŋ mi yakadəiŋ, akɔ biɛiŋ bichu biə wi kaŋaki kiŋkɔŋ yɛiŋ, jɔbi wə bi lənti wi bi kwa kaŋa wi,
15 ayaka jɔbi wə kiŋkɔŋ kiwɔ fiəkə, ki dzə bəh chu, jɔbi wə chu biwɔ kɔɔ kpɛiŋ, bi dzə bəh kpi.
16 Bwa bə nih bəŋ bə shɔm, kiə mbɛiŋ ma fwôkyiki gwu yimbɛiŋ.
17 Gia yichi yə yi ndzɔŋki bəh kinya kə ki ndzɔŋki tsə bwili fwu, yi nyəki dzəki num i bɛiŋ i Nyɔ wə Tii Kimaa biɛiŋ bichi biə bi kɔ i bɛiŋ nya bainŋɲi. Nyɔ si kwuni kə si kinjəŋɲjəŋ si kwuni di bi.
18 Akɔ wi wə wi nǐ sabibwili bukumbɛiŋ ka nya bukumbɛiŋ bəh ja yə yi kɔ ŋkɔŋ yi nya nɔni kimfiaŋ i bukumbɛiŋ, ka bukumbɛiŋ numki fiɛŋ fi ninshiŋ fiə wi nǐ sabibwili a, akɔ mfih i maa wi biɛiŋ bichi wə.

I wɔkɔki gia yi Nyɔ fə si yi nəŋki

* **1:1** Chwɔŋbijuŋ bi bəni bə Nyɔ, bəni bədɔkɔ kwakaki a, akɔ Bəju bà bɔ jiə shɔm i Jisɔs Klistus wə, a num bɔ bà bɔ gali ka nɔki i bitumi bidɔkɔ chi chi wə.

19 Bwa bə nih bəŋ bə shɔm, mbɛiŋ kǐə a mi
wichi kaŋaki i kɔmsiki nyâki ntuni bi i gia
wə kɔmsi dzaka kə, kɔmsi bəkɔsi kə shɔm,
20 kɔm mi wə wi si bəkɔsi shɔm, si fə kə gia
yi chəŋ yə Nyɔ kəŋki.
21 Yi kɔ a, mbɛiŋ bêe nɔni kinyɛŋ bəh nɔni
kiləkəli, mbɛiŋ shisiki gwu yimbɛiŋ, dzɔ gia
yi Nyɔ yə bə kɔ bə gbɛli i shɔ́m yimbɛiŋ wə.
Gia yələ kɔlə i gamti biŋ'waka bimbɛiŋ.
22 Kiə mbɛiŋ ma fwôkyiki gwu yimbɛiŋ i
wɔkɔki a gia yi Nyɔ shəŋ. Mbɛiŋ fôki asi yi
dzakaki.
23 Na ndə wə wi kabə wɔkɔliki gia yi Nyɔ
a wɔkɔlini fə kə si yi dzakaki, wi kɔ aka mi
wə wi tsɛiŋki shi bi i mijwɔ wə,
24 si wi tsɛiŋ yakadəiŋ, wi nyɔkɔ jum yi
akisəkə wi dali si wi tsəŋəki.
25 Ayakalə, mi wə wi kɛiŋsiki tsɛiŋki i nchi
wə wi kaŋaki bənchi bəchi bwili bəni i mfa
wə, wi num yɛiŋ bɛiŋ jɔbi wichi, dali kə gia
yə wi wɔkɔki wi dzaka, fə asi yi dzakaki,
Nyɔ bi faaŋ lə kimbɔiŋsi i gia yichi yə wi fəki.
26 Na ndə wə wi kabə bɔɔŋki gwu yi a
ŋgaiŋ kɔ na mi wi bumni, kaŋa kə lɔm wi,
yaka wi fwɔkyiki gwu yi, gia yə wi bɔɔŋki
gwu yi a ŋgaiŋ kɔ mi wi bumni kɔ kilɔlɔ.
27 Bumni biə Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ kɔ wi
bum a bi kɔ bindzɔŋni chu num bi baiŋni
i wi nshiŋ, kɔ bi mi wə wi tɔkniki i bwa
bəŋkwu bəh bəkaŋa bəŋkwu i bəŋgəkə bəbɔ
wə. Ayaka chu num tə i wə wi tɔkniki bəh
gwu yi a biɛiŋ bi fa kuku ma jisi wi.

2

Kiə mbɛiŋ ki chûsiki chi chi

1 Bwa bə nih bəŋ, si mbɛiŋ jiə shɔm i Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə wi kɔ Bah
wimbum, kiə mbɛiŋ ki chûsiki chi chi.
2 Mih dzakaki lə, kɔm bəni bəfa ka dzə liə
i juŋ yimbɛiŋ yi ki juŋnini wə, num widɔkɔ
lɔh bəmbuŋ bə ndzɔŋni, ka ləkə finsəŋ fi kpɔ
fi ləkəli, widɔkɔ wə num mi wi kifuu, num
wi lɔh bəmbuŋ bə shakayini.
3 Mbɛiŋ ka nya mfi bimbɛiŋ num i mi wə
wi si lafi ndzɔŋ gwu yi, ka dzaka i wi a "Dzâ
nûm fa." Mbɛiŋ dzaka i mi wi kifuu wə a
"Nûm i bɛiŋ fi," yudɔkɔ a, "Tsâ nûm shǐ i
kuku i nshwaiŋ wə."
4 Mbɛiŋ ka fə yakadəiŋ, ntə mbɛiŋ fiəni
chu lɔ bəni bà bɔ təiŋyiki bənsaka bəh shɔm
yichu a? Ntə yələ chusiki a mbɛiŋ si chusi
chi chi i mbɛiŋ kintəəŋ a?
5 Bwa bə nih bəŋ bə shɔm, mbɛiŋ wɔkɔli,
ntə akɔ bəni bə kifuu fa kuku bà Nyɔ kɔ wi
sabibwili a bɔ kaŋaki kimbum kə ki kɔ num
ki jikə a? Ntə a chu kɔ a bɔ bà Nyɔ bi nya bɔ
bəh di i ŋkuŋ bi bi bɛiŋ wə a num biə wi nǐ
kaka i mi wichi wə wi kəŋki wi a?
6 Ayakalə, mbɛiŋ si dza fimbɛiŋ ŋgəmsi
num ŋgəmsini mi wi kifuu. Bəni bà bɔ yaka
num i mbɛiŋ fuŋ guku tsə bəh mbɛiŋ i juŋ
yi bənsaka wə kɔ la bə ndə a? Ntə akɔ bəni
bə kpɔ bələ a?
7 Ntə kɔ a bɔ bà bɔ dzakaki já yichu kɔm
yɛli wi kɔknini wə bə du i mbɛiŋ wə a?
8 Mbɛiŋ kêiŋsiki jǐəki nchi wi Ŋkuŋ Nyɔ asi
wi kɔ i Kiŋwakti ki mə. Nchi wələ kɔ a,
"Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ wə asi wɔ
kəŋki gwu ya."
Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ, yaka mbɛiŋ fəki gia
yindzɔŋni.
9 Ayakalə, mbɛiŋ kabə chusiki chi chi, yaka
kɔ chu si mbɛiŋ fəki, yaka mbɛiŋ bwiŋ nchi
wə wi kwa mbɛiŋ.
10 Mbɛiŋ kiəki a, na ndə wə wi jiəki bənchi
bə Nyɔ bəchi, ka bwiŋ wimu, yaka wi bwiŋ
lɔ bɔ bəchi.
11 Yi num yakadəiŋ, kɔm Nyɔ wə wi nǐ
dzaka a,
"Kiə nyum mi bəh kpə mi ma nô bəh mi
widɔkɔ",
a chu num tə wi wə wi nǐ dzaka a,
"Kiə wɔ ki wôɔ kə mi".
Wɔ kabə num maka wɔ nɔ bəh kpə mi nabə
nyum mi, ayakalə num wɔ num wɔɔ mi,
yaka wɔ bwiŋ lɔ nchi wi Nyɔ.
12 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ dzâkaki chu fâ gia ka
bəni bə Nyɔ bi saka bɔ biəli num nchi wə wi
bwiliki bəni i mfa wə.
13 Mbɛiŋ kǐəki a jɔbi wə Nyɔ bi sakaki nsaka,
wi bi kwasi kə nshɛiŋ i mi wə wi nǐ ka kwasi
dəkə nshɛiŋ i widɔkɔ. Ayakalə, mi wə wi
kwasiki nshɛiŋ i widɔkɔ bi bəiŋ lə i nsaka
wə.

Gia yə yi chusiki a mi jiə shɔm i Nyɔ, akɔ kimfə ki

14 Bwa bə nih bəŋ, mi ka dza dzaka a
ŋgaiŋ jiə shɔm i Nyɔ, kimfə kiwɔ chusi kə
yakadəiŋ, yəmaka ni gamti wi i nə wə a?
Shɔm yə wi jiə kɔlə i bwili wi a?

15 Bə dzɔ a, wainŋnah wi nyukuni yudɔkɔ
jɛmi ya kabə dzaa bəmbuŋ bəh dzɛiŋ biə wi
kɔ i dzi i chɔkɔ,
16 wi dzə i wɔ, wɔ dzaka i wi a, “Ma Nyɔ
bôiŋsi wɔ i kwati bəmbuŋ bəh dzɛiŋ.” Wɔ ka
dzaka yakadəiŋ, maka wɔ nya wi bəh biɛiŋ
biə wi nəŋki, yəmaka ni gamti wi bəh nə a?
17 Mbɛiŋ ka yɛiŋ dəkə a, mi kabə dzaka
a ŋgaiŋ jiə shɔm i Nyɔ, kimfə kiwɔ chusi kə
yakadəiŋ, yaka shɔm yə wi jiə a yiyi kɔ a
kiŋkpili ki fiɛŋ a?
18 Mi widɔkɔ kɔlə i dza dzaka a, mi widɔkɔ
kɔ n'yi num a i jiə shɔm i Nyɔ, ayaka widɔkɔ
kaŋa num kimfə kindzɔŋni. Mih ka ni
dzaka n'yiŋ a, chûsi mih si mi kɔ i jiə shɔm
i Nyɔ kimfə kindzɔŋni kɔbi, ma mih ka ni
chûsi i wɔ njiə wuŋ wi shɔm i Nyɔ num i
kimfə kindzɔŋni wə.
19 Mi ka bum a Nyɔ kɔ wimu, yaka akɔ
ŋkɔŋ. Ayakalə, na bəchinda bə ŋkpɛli bumki
lə yaka tə nyumyi bəh nlwa.
20 Wəmaka mi kɔ kiyuŋ. Wi nəŋki a
mih chûsi a, mi ka jiə shɔm i Nyɔ kimfə
kindzɔŋni kɔbi, yaka yəmaka kɔ a kilɔlɔ a?
21 Ntə gia yə yi nǐ fə a Nyɔ yɛiŋ Ablaham
tii wibukumbɛiŋ a wi kpɛiŋ i mi wi, a nǐ kɔ
kɔm kimfə ki ki chəŋ a? Wi nǐ dzɔ wainŋ wi
Ayjik nɔsi i tɔŋ wi mfə gia wə i fə gia yɛiŋ i
Nyɔ.
22 Mbɛiŋ yɛiŋ a shɔm yə wi nǐ jiə i Nyɔ bəh
kimfə ki ki chəŋ nǐ nyaniki gvu wimu a?
Kimfə ki ki chəŋ nǐ chusiki a shɔm yə wi nǐ
jiə i Nyɔ nǐ kɔ yi jikə.
23 Ayaka yi ka dzə kpɛiŋ asi bə nǐ nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ mə a,
“Ablaham nǐ jiə shɔm i Nyɔ,
kɔm yaka, Nyɔ ka yɛiŋ a wi kɔ mi wi chəŋ.”
Bə ka bɔɔŋki wi a nsɛiŋ Nyɔ.
24 Mbɛiŋ chu yɛiŋ a fiɛŋ fiə fi fəki a Nyɔ
yɛiŋ a mi kɔ wi kpɛiŋ i mi wi kɔ kɔm kimfə
ki ki chəŋ , a kɔbi a shɔm yə wi jiə i Nyɔ wə
shəŋ a?
25 Yi kɔ a liŋ si yi Lahab miŋkpaŋa wi
tɔkɔlini wə nǐ kɔ. Gia yə yi nǐ fə a Nyɔ yɛiŋ
a wi kpɛiŋ i mi wi a nǐ kɔ kɔm kimfə ki ki
chəŋ. Wi nǐ dzɔ bəni bà bɔ nǐ kɔ dzákəh wi
Islae i wi dzu, ka bi chusi dzəh yidɔkɔ chi
chi i bɔ, i nyam tsə yɛiŋ.
26 Yi kɔ a liŋ asi kiŋ'waka ka bee nchaŋa
ki gwu ma gwu yiwɔ numki kiŋkpili ki fiɛŋ,
yi num a liŋ tə asi mi wə wi jiə shɔm i Nyɔ
na fəki kimfə ki ki chəŋ yaka yəmaka kɔ a
kiŋkpili ki fiɛŋ.

3

Mi tôkniki bəh lɔm wi

1 Bwa bə nih bəŋ, kiə mbɛiŋ bəduli ma
nəŋki i nûmki bəni bə lanini. Ntə mbɛiŋ
kiəki lə bindzɔŋ a bəni bà bɔ laniki, nsaka
wibɔ bi numki wi gumini a?
2 Bukumbɛiŋ bəchi gbɔyiki lə i dzáh yiduli
wə. Ayakalə, mi kabə num maka wi gbɔ i
ndzaka wi wə, yaka wi kɔ mi wi ndzɔŋ tsə
bwili fwu, chu kiə tə i tɔkni bəh gwu yi yichi.
3 Bukumbɛiŋ si dzɔ nsəŋ ləkə i dzaka ki
kikum wə i fə a ki wɔkɔki i bukumbɛiŋ.
Ayaka bukumbɛiŋ ka lumsiki nyam yiwɔ yi
tsə i di biə bukumbɛiŋ nəŋki. 4 Mbɛiŋ yɛiŋ
tə si bəŋgwuki bəmbum kɔ i bɔkɔ. Bɔ num
bəmbum bəmbum, ayaka fiəkə yi ləkəki shi
chini. Ayakalə, fiɛŋ fiə mi wi gukuni wi
ŋgwuki fəki a ŋgwuki wiwɔ tsəki i di biə wi
nəŋki, fi kɔ a finchiŋ.
5 Yi kɔ a liŋ si lɔm kɔ. Wi kɔ na fiɛŋ fi nchiŋ
i mi mə. Ayakalə, wi si shi dzaka a gia yi
ghaŋsini yi gwu.
Ntə mbɛiŋ kiəki lə si gbuku winchiŋ kɔ i
bumi kwa shisi kɔɔbi kimbum i kuku a?
6 Lɔm kɔ tə aka gbuku. Lɔm kɔ kimbu i
gwu yi mi wə i kintəəŋ ki bimbu biwɔ bichi
biə wə biɛiŋ bichu bichi i fa mbi wələ wə
kɔ num bi juŋni yɛiŋ bɛiŋ ka waŋki tsəki,
bəkəli gwu yi mi wiwɔ yichi. Lɔm wiwɔ si
kpa gbuku wi bəkəli nəni ki mi kichi. Ayaka
gbuku wələ kɔ num lɔm si dzɔ wi i gbuku
wimbum wə.
7 Bəni kɔlə i lani ŋkaiŋni wi nyám yichi yi
wɔkɔ i bɔ. Bɔ kɔ bɔ lani lɔ nyám yi chwa bəh
minyəni bəh nyám yə yi sɛiŋki bəh tɔɔ bəh yi
bɔkɔ.
8 Ayakalə, mi widɔkɔ kɔkə wə wi kɔ i lani
bəh lɔm. Lɔm si waka kə i dzakaki gia yichu
wi si num wi jikə bəh chu a num biə bi kɔ i
wɔɔ mi ka kiləfi.
9 Akɔ lɔm wələ wə bukumbɛiŋ si kɔksi Ba
Tii wibukumbɛiŋ yɛiŋ, a chu num a wi wə
bukumbɛiŋ si nya lɔiŋ yɛiŋ i bəni, bəni bələ
num a maa Nyɔ bɔ bɔ bwɔsi wi.
10 I dzaka kələ wə kimu bukuki kiŋkɔksi
chu buku lɔiŋ. Bwa bə nih bəŋ, yələ kɔkə i
numki yakadəiŋ.

11 Yaka mwi mi bainŋni bəh mi jili kɔlə i
bukuki i dzaka kimu wə a?
12 Bwa bə nih bəŋ, kpɛiŋ wi fimbi kɔlə
wum mitam mi kpɛiŋ wi njiəŋ a? Ma kpɛiŋ
wi bimfɔŋ kɔlə wum fimbi a? Yi bɔŋ num a
dzəŋə yi mwi mi jili kɔkə i bwiliki tə mwi mi
bainŋni.

Mfi biə bi buku i bɛiŋ

13 Akɔ ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi dzakaki
a ŋgaiŋ fifiki lə chu num ŋkiə gia? Wəmaka
mi chusi la gwu yi i nəni ki kindzəŋni wə
bəh kimfə ki ki chəŋ kə wi fəki ghaŋsi kə
gwu, ka mi wə wi fifiki si num.
14 Ayakalə, mi kabə fɛyiki bəh kiŋghəkə
bəh dzákəh yi bukuni i shɔm yi mə, kiə wi
ki ghaŋsi kə gwu a ŋgaiŋ fifiki lə. Wi ka fə
yakadəiŋ, yaka wi nəiŋki lə gia yi ŋkɔŋ.
15 Biəmaka ŋkaiŋni mfi kɔkə bi bɛiŋ. Akɔ
bi fa kuku, a num bi mi wiwɔm, a num bi
ŋkpɛli.
16 Mbɛiŋ kiəki a na faiŋ bəni kaŋaki
kiŋghəkə bəh dzákəh yi bukuni, gia si nyani
kə fɛiŋ i dzəh yindzəŋni wə. Bɔ ni fəki
ŋkaiŋni yi gia yichu yichi fɛiŋ.
17 Ayakalə, mi wə wi kaŋaki mfi biə bi
dzəki i bɛiŋ si kaŋaki lə i yisi bainŋki kaŋa
kimbɔiŋni, chu bɔni, nya tə kituni i mi
widɔkɔ, num wi jikə bəh nshɛiŋ bəh kimfə
kindzəŋni, chu chusi kə chi chi, chu kaŋa kə
já yifa.
18 Ayakadəiŋ, bəni bà bɔ jiəki kimbɔiŋni
bɔ si gbɛli ŋgɔkɔ a num kimbɔiŋni kɔh num
nəni ki chəŋ.

4

Bukumbɛiŋ ma kwâ nsɛiŋ bəh biɛiŋ bi mbi

1 Gia yə yi si dza dzə bəh jum bəh njwɔ
i mbɛiŋ kintəəŋ kɔ nə? A kɔkə kiŋkɔŋ ki
biɛiŋ biə gwu yimbɛiŋ nəŋki bi jumki i shɔm
yimbɛiŋ wə a?
2 Jɔbi wə mbɛiŋ nəŋki fiɛŋ mbɛiŋ na kwati,
ayakadəiŋ mbɛiŋ ka nəŋki i wɔɔ mi ka
mbɛiŋ kwati. Jɔbi wə mbɛiŋ bukuki dzákəh
i biɛiŋ wə, ayaka mbɛiŋ kɔbi i kwati, mbɛiŋ
ka yɔliki mbɛiŋ jwɔ. Gia yə yi fəki ka mbɛiŋ
ma kwati kɔ kɔm mbɛiŋ si nywa kə i Nyɔ.
3 Na jɔbi wə mbɛiŋ si bikə mbɛiŋ si kwati
kə num si mbɛiŋ bikəki bəh biŋkwaka bi
kpɛiŋni kə. Mbɛiŋ nywaki biɛiŋ num i fə gia
yə gwu yimbɛiŋ nəŋki bəh bi.
4 Mbɛiŋ lansi kɔ aka bəkaŋa bəh bənyuku
bà bɔ lɔɔ bee bəkaŋa bəbɔ bəh bənyuku bəbɔ
ka fəki num nɔni ki tɔkɔlini. Mbɛiŋ kiəki kə
a mi wə wi kwa nsɛiŋ bəh mbi wələ, wi kɔ
lɔ mbainŋŋni wi Nyɔ a? Ayakadəiŋ, mbɛiŋ
kiəki a kɔŋ a numki na ndə wi sainŋbwili
i kwa nsɛiŋ bəh mbi wələ, wəmaka chu
mbainŋŋni wi Nyɔ.
5 Yi kɔ a mbɛiŋ nyani dəiŋ i kwakaki a gia
yə bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kɔ kilɔlɔ
a? Bə nǐ kɔ bə nyaka a, “Nyɔ kaŋaki kiŋkɔŋ,
də bəh ŋga i kiŋ'waka kə wi nǐ jiə a ki numki
i bukumbɛiŋ wə.”*
6 Nyɔ gamtiki lə bukumbɛiŋ nalə. Akɔ gia
yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Nyɔ shisi bəni bà bɔ ghaŋsiki gwu yibɔ,
ayakalə wi duksi bəni bà bɔ shisiki gwu
yibɔ.”
7 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nyâ gwu yimbɛiŋ i
Nyɔ, mbɛiŋ bwâŋ ŋga bəh wi ni gɛiŋ i mbɛiŋ
chɛiŋ.
8 Mbɛiŋ dzâ kɔmsi i Nyɔ wə, ayaka wi
ni dzə kɔmsi tə i mbɛiŋ wə. Mbɛiŋ bəni
bəchu, mbɛiŋ bwǐli kaŋ i gia yichu wə,
mbɛiŋ wôkɔ shóm yimbɛiŋ, mbɛiŋ bà mbɛiŋ
kaŋaki biŋkwaka bifa bəh Nyɔ.
9 Mbɛiŋ nûm bəh nshɛiŋ, mbɛiŋ dâki
shǐsi mindəm lə wɔkwɔkwɔk. Mbɛiŋ bêe
kisuŋuni, mbɛiŋ dâki num dəni, mbɛiŋ bêe
ndzəŋni biə mbɛiŋ wɔkɔki, mbɛiŋ chûŋsi
kifwu kimbɛiŋ.
10 Mbɛiŋ shǐsi gwú yimbɛiŋ i Nyɔ nshiŋ,
ayaka wi ni dzasi mbɛiŋ i bɛiŋ.

Kiə mi ki sâka kə kimfə ki wainŋnih wi

11 Bwa bə nih bəŋ, kiə mi ma dzâkaki já
yichu kɔm wainŋnih wi. Mi kabə dzakaki ja
yichu kɔm wainŋnih wi nabə i sakaki kimfə
ki wainŋnih wi, ma yi numki a wi dzakaki ja
yichu num kɔm nchi wi Nyɔ chu saka nchi
wiwɔ. Mi kabə sakaki nchi wi Nyɔ, ma yi
numki a wi kɔ mi wə wi chu jiəki kə nchi.
Mi wiwɔ fiəni chu lɔ mi wə wi sakaki nchi
sakani.†

* **4:5** Nabə a “Kiŋ'waka ki Bainŋni kə Nyɔ nǐ nya i bukumbɛiŋ, ki kaŋa kiŋkɔŋ, ki lansi dəki a bukumbɛiŋ nûm ndzəŋ bəh Nyɔ.” † **4:11** Nchi wələ kɔlə i numki wə wi dzakaki a, “Wɔ kôŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ wə asi wɔ kəŋki gwu ya.”

12 Mi wə wi nyaki nchi chu təiŋyi bənsaka
bə bəni akɔ shəŋ mi wimu. Akɔ a wi wə wi
kɔ i bwili nabə i kaasi mi. Wɔ kɔ ndə wə wɔ
sakaki mi widɔkɔ a?

Kiə mbɛiŋ ma chôkɔki kijum

13 Mbɛiŋ wôkɔ, mbɛiŋ bà mbɛiŋ dzəki
mbɛiŋ ka dzakaki a, “Daiŋ nabə kijiəli buku
ni buku tsə lə i kwili wələ wə nabə kə yaka
wə, buku nɔ fɛiŋ jia, i fəki shi i kwati mbee.”
14 Mbɛiŋ si dzaka yaka kiə gia yə yi kɔ
i buku num kijiəli a? Mbɛiŋ kiəki alə fiɛŋ
fiə nəni kimbɛiŋ kɔ fi a? Nəni kimbɛiŋ kɔ
ka bikwu biə bə yɛiŋki, bi məti a twɛsi fiəni
samni.
15 Gia yə mbɛiŋ kɔ i dzakaki kɔ a, “Bah ka
bum a buku numki bəwɔm, buku ni fô yələ
nabə yə yaka.”
16 Ayakalə, mbɛiŋ dzəki mbɛiŋ ka ghaŋsi
lɔ gwu, chɔkɔ kijum. Mbɛiŋ kĭə a kəmaka
kiŋghaŋsi ki gwu kɔ chu.
17 Ayakadəiŋ, mi kabə kiəki gia yindzɔŋni
yə wi kaŋaki i fə, wi fə kə, yi numki a wi fə
chu.

5

Bəni bə mbum tôkniki

1 Bəni bə mbum, mbɛiŋ wɔkɔ gia yə mih
dzakaki. Mbɛiŋ dâki, wili kɔm ŋgəkə wə wi
dzəki i mbɛiŋ wə.
2 Mbum bimbɛiŋ kɔ bi fɔɔ lɔ, shákə num yi
mɛni bəmbuŋ bəmbɛiŋ.
3 Biɛiŋ bimbɛiŋ bi kpɔ kɔ num bi chami
lɔ. Nchami wiwɔ ni numki kinchəsi i nəni
kimbɛiŋ wə, wi num i dzi tə nyam yimbɛiŋ
yi gwu aka gbuku. Biələ si num chɔkɔ bi
gɔksini mbɛiŋ juŋni jiə a mbum.
4 Mbɛiŋ yêiŋ, mbɛiŋ fwɔkyi bəni bà bɔ
nɔmki i mbɛiŋ khə. Bɔ kɔh biɛiŋ bi mbɛiŋ,
mbɛiŋ nəiŋ i gɔm bɔ, bɔ ka dəki. Bɔ də lɔ Bah
Nyɔ wə wi kaŋaki Ŋga Bichi wɔkɔ ndə wibɔ.
5 Mbɛiŋ nɔki fa mbi wə dzi kidəəŋ
kimbɛiŋ asi gwu yimbɛiŋ kɔŋki. Mbɛiŋ dzi
ka kpali ka numki aka nyám yi bwilini, yi
wɔkɔli jɔbi wə bə bi təiŋyi yi yɛiŋ.
6 Mbɛiŋ bwaŋ gvu i bəni chɛiŋ bɔ liə i
ŋgəkə wə. Mbɛiŋ wɔɔyi bəni bà bɔ ka fə dəkə
gia yidɔkɔ, a chu num bəni bɔ kəbi i bwaŋ
ŋga bəh mbɛiŋ.

Bəni bə Nyɔ nûmki bəh ŋkaŋa wi shɔm

7 Bwa bə nih bəŋ, yi kɔ a mbɛiŋ nûmki
bəh ŋkaŋa wi shɔm i tsô bûku jɔbi wə Bah bi
fiəniki dzəki yɛiŋ. Mbɛiŋ yêiŋ si bəni bà bɔ
nɔmki khə si kaŋa shɔm i tsə buku jɔbi wə
bɔ si kɔh biɛiŋ bindzɔŋni i khə wibɔ wə. Bɔ si
wɔkɔli dzaŋ dzə ka bɔ gbɛli biɛiŋ, bɔ wɔkɔli
bi kpɛiŋ i ŋkɔh wə.
8 Mbɛiŋ tə kâŋaki shɔm ayakadəiŋ. Mbɛiŋ
nûmki bəh ŋga kɔm jɔbi wi Bah si num
kɔmsi dzə.
9 Bwa bə nih bəŋ, kiə mi ma shwĭŋyiki
waiŋnih wi. Mi wə wi shwiŋyiki waiŋnih
wi bi kaŋaki lə nsaka. Mi wə wi bi təiŋki
bənsaka wi si num lɔ i dzaka kifiəŋə wə.
10 Bwa bə nih bəŋ, mbɛiŋ sĭni dzô i bəni bə
ntum bə Nyɔ bà bɔ si dzaka i bəni i yɛli wi
Bah wə. Bɔ ni yɛiŋki lə bəŋgəkə, ka kaŋaki a
shɔm wɔkɔli.
11 Bukumbɛiŋ yɛiŋ a bəni bəchi bà bɔ nĭ
kɔ bɔ kaŋa shɔm tsə kaasi, kɔ num Bah nĭ
lɔɔ kimbɔiŋsi i bɔ wə. Mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ wɔkɔ
lɔ kɔm Jɔb si wi nĭ kaŋa shɔm i tsə kaasi, chu
wɔkɔ tə si Bah nĭ tsə beeŋsi ŋgəkə wi, wi fiəni
chu bindzɔŋ. Bah nĭ fə yakadəiŋ, kɔm wi si
cham lə i bəni, kwasi nshɛiŋ i bɔ.
12 Bwa bə nih bəŋ, gia yə yi tsəki gia yichi
kɔ a, mi ka dzaka gia kiə wi ki kaiŋ kə.
Kɔŋ wi kaiŋki num i bɔɔli, nabə a wi kaiŋ i
nshwaiŋ, nabə i yɛli winaiŋ fiɛŋ. Mi ka bum
gia a, “Aaŋ”, yi ka numki asi yi kɔ. Wi ka
nəiŋ a, “Aayi”, yi ka numki asi yi kɔ. Mbɛiŋ
fəki yaka, ka Nyɔ bi ma chu jiə mi i ŋgəkə
wə.

Ntsa bəh njiə shɔm gamtiki lə

13 Mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə kabə yɛiŋ ŋgəkə,
wi ka tsâki. Mi ka wɔkɔki ndzɔŋni, wi ka
yâəŋki kôksi Nyɔ.
14 Mi widɔkɔ i mbɛiŋ wə kabə gwɛiŋki, wi
bôɔŋ bətii kijuŋni ki bəni bə bumni, bɔ dzô
tsâ i wi bɛiŋ, fĭaŋsi wi bəh miə i yɛli wi Bah
wə,
15 ntsa wiwɔ wə bɔ tsa lə num bɔ jiə shɔm
i Bah wə, ni gamti mi wiwɔ wi ni bɔnih, Nyɔ
ni dzasi wi i bɛiŋ. A kabə num a mi wiwɔ fə
chu, Nyɔ ni dalinya wi.
16 Ayakadəiŋ, yi kɔ a, mi ka fə gia yichu,
wi fûku i waiŋnih, bɔ wi tsâ i gwú yibɔ, ka
Nyɔ ni chuku mbɛiŋ. Ntsa wi mi wi chəŋ
kaŋaki lə ŋga nalə fə gia yiduli.
17 Mbɛiŋ sĭni dzô gia i Ɛlaja wə. Wi nĭ kɔ
mi wiwɔm ka bukumbɛiŋ. Wi nĭ tsa jiə ŋga

a dzaŋ ma dzə i fa kuku. Dzaŋ baaŋ i bɛiŋ yakadəiŋ i jía yitali wə bəh kiŋka.
18 Wi bi fiəni tsa, Nyɔ faaŋ shi dzaŋ, biɛiŋ fiəni kɔ i nshwaiŋ wə.
19 Bwa bə nih bəŋ, mi widəkɔ i mbɛiŋ ka bee dzəh yi ŋkɔŋ ka njəŋki, mi widəkɔ fiəni dzə bəh wi i jum wə,
20 mi wə wi dzə bəh wi i jum wə wi kîə a mi ka fiəni mi wə wi fəki gia yichu, wi bêe dzəh yi yi kilɔlɔ, yaka wi bwili wəmaka i kaŋ yi kpi wə, Nyɔ dalinya chu bi biduli.

Kiŋwakti ki ninshiŋ ki Bita

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Bita ki ninshiŋ kələ mə

Kiŋwakti ki Bita ki ninshiŋ kələ kɔ num wi nǐ nyaka i bəni bə Klistus bà bɔ nǐ waŋ tsə ka nəki i kidi wə chi chi (1:1). Gia yiləkəli yə yi nǐ fə ka wi nyaka kiŋwakti kələ a nǐ kɔ i dâsi shóm yi bəni bələ si bəni nǐ bwaŋki gvu i bɔ chɛiŋ, bɔ yɛiŋ bəŋgəkə kɔm shɔm yə bɔ jiə i Klistus wə. I dəsi yi yakadəiŋ, Bita ka yiŋti bɔ kɔm ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs Klistus wə kpi yi bəh ndza wi kpi bəh kiŋkaka kə a ŋgaiŋ bi fiəni dzə lə, a num gia yə bə tsêiŋki tsâki ninshiŋ bə jǐə mfi i yɛiŋ wə.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3-12 I kwaka si Nyɔ bwiliki bəni
1:13–2:10 Ntəfi kɔm i nəki nəni ki baiŋni
2:11–4:19 Si mi wi Klistus kɔ i dzôki bəŋgəkə bà wi yɛiŋki
5:1-11 Si mi wi Klistus kɔ i shǐsi gwu yi bəh i nômki tə i bəni
5:12-14 Kiŋgɔksi

1 Kiŋwakti kələ nyaka mih Bita waiŋ ntum wi Jisɔs Klistus. Mih nyaka i bəni bə Nyɔ bà wi sabibwili a akɔ mbu num bɔ waŋ tsə bɔ num bəni bə dzəni i bimbu bi Bɔntus bəh Galɛshia bəh Kafadɔsia bəh Ɛsia bəh ki Bitinia wə.

2 Nyɔ Tii wibukumbɛiŋ nǐ sabibwili mbɛiŋ asi wi nǐ kiəki yi kɛiŋ i bi dzə num. Kiŋ'waka ki ka kɛiŋsi jiə mbɛiŋ chi chi ka mbɛiŋ bi wɔkɔ i Jisɔs Klistus, a bə mikə mbɛiŋ bəh mwa mu. Ma Nyɔ chûsi mbɛiŋ shɔm yi yindzɔŋni nalə, wi nyâ mbɛiŋ bəh shɔm yi dəli nalə.

Bukumbɛiŋ nôki bə tsêiŋ a ninshiŋ

3 Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ chu num Ba wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus. Wi bwɔ bukumbɛiŋ i mbwɔ wimfiaŋ wə asi Jisɔs Klistus nǐ dza i kpi wə num a fə ŋkwasi wi winshɛiŋ wimbum i bukumbɛiŋ. Gia yələ fə a bukumbɛiŋ numki i liə bə tsɛiŋ tsə a ninshiŋ,

4 tsɛiŋ i dzi biɛiŋ num biə wi jiə i mbɛiŋ i tumi ki bɛiŋ wə. Biɛiŋ biələ kɔ bi kɔbi i fɔɔ, nabə i bəkə, nabə i jwiŋ.

5 I tsə dzəh i shɔm yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ wə, wi chəniki mbɛiŋ bəh ŋga bi i tsə buku i mbɔiŋ wə wi kɛiŋsi jiə a wi bi yəŋəki i kiŋgɔksi wə.

6 Si mbɛiŋ kiəki yakadəiŋ, mbɛiŋ wɔkɔki ndzɔŋni. Ayakalə, mbɛiŋ kaŋa i ni wɔkɔ ləli i jɔbi wi twɛsi wə kɔm bə bəmɔmsi bà bɔ dzəki i mbɛiŋ i dzə́h dzə́h wə.

7 Bɔ dzəki i məmsi a shɔm yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ a, akɔ yi ŋkɔŋ. Namana yaka chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli si num num bə mɔm bəh gbuku, ayaka chwaka kiwɔ num fiɛŋ fi num i bi bəkə. Si yi kɔ yakadəiŋ, yaka kɔ a bə kɔlə i mɔm tə shɔm yə mbɛiŋ jiə i Nyɔ, kɔm yi kɔ fiɛŋ fi tsə chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli. Ayakadəiŋ, jɔbi wə Jisɔs Klistus bi buku dzə, bə bi kɔksiki mbɛiŋ, tumyi bikum bimbɛiŋ, yaksi mbɛiŋ.

8 Mbɛiŋ kɔŋki Jisɔs Klistus maka mbɛiŋ num yɛiŋ i wi wə, num mbɛiŋ bum i wi, na yaka si mbɛiŋ yɛiŋki kə i wi wə i liə. Mbɛiŋ bá wɔkɔ ndzɔŋni nalə a num biə mi kɔkə i dzaka,

9 kɔm mbɛiŋ kiəki a, si mbɛiŋ jiə shɔm i wi wə, gia yə yi dzəki i yɛiŋ chɛiŋ kɔ mbɔiŋ wi biŋ'waka bimbɛiŋ.

10 Bəni bə ntum bə Nyɔ bà bɔ nǐ dzakaki kɔm kinduksi ki Nyɔ kə wi nǐ kɔ i duksi mbɛiŋ yɛiŋ, bɔ nǐ kɛiŋsi nəŋ, məmsi i kiə kɔm mbɔiŋ wələ.

11 Kiŋ'waka ki Klistus nǐ kɔ i bɔ wə si bɔ nǐ dzakaki a Klistus bi yɛiŋ lə ŋgəkə ayaka i yəmaka jum, wi bi ka kwati kiŋkɔkni. Ayaka bɔ ka nəŋki i kiə jɔbi wə gia yiwɔ bi numki, bəh dzəh yə yi bi tsəki ka yi numki.

12 Nyɔ ka fə bɔ kiə a gia yələ bɔ nǐ dzakaki a bɔ nǐ dzakaki kə num i gwu yibɔ wə, yi nǐ kɔ, num i mbɛiŋ. Akɔ yi mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i dzaka ki bəni bà bɔ nǐ fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus i mbɛiŋ i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyɔ nǐ chiŋsi ki dzə i bɛiŋ. Yələ kɔ gia na bəchinda bə Nyɔ də i kiə yi.

Bəni bə Nyɔ bâiŋki i nəni kibɔ wə

13 Si yi kɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ lûmsi mfi bimbɛiŋ, mbɛiŋ kêiŋsi gwu yimbɛiŋ. Mbɛiŋ tôkni bəh gwu yimbɛiŋ, mbɛiŋ tsêiŋki ndzɔŋki tsəki a ninshiŋ i kinduksi ki Nyɔ

kə ki bi dzə i mbɛiŋ jəbi wə Jisəs Klistus bi fiəni chusiki gwu yi.
14 Mbɛiŋ wôkəki i Nyɔ ka bwa bu. Kiə
mbɛiŋ ma chu fâki gia bǐəli si nyam yimbɛiŋ
yi gwu nəŋki asi mbɛiŋ nǐ fəki jəbi wə mbɛiŋ
nǐ kɛiŋki i jisi wə.
15 Asi wi wə wi nǐ bəəŋ mbɛiŋ wi kɔ wi
baiŋni, mbɛiŋ tə bâiŋki i kimfə kimbɛiŋ
kichi wə,
16 asi bə nyaka a,
“Mbɛiŋ bâiŋki kəm mih baiŋki lə.”
17 Si mbɛiŋ bəəŋki Nyɔ a Ba wimbɛiŋ, akɔ
wə wi sakaki mi wichi i kimfə ki wə chusi
kə chi chi, mbɛiŋ kaŋa i nôki nəni kimbɛiŋ
lwâ Nyɔ i jəbi wichi wə mbɛiŋ kɔ i mbi wələ
wə ka bəni bədzəni.
18 Ntə mbɛiŋ kiəki lə a Nyɔ nǐ təiŋ lɔ mbɛiŋ
i nəni kiyəə kə bətii bəmbɛiŋ nǐ kuku yaka
mbɛiŋ yɛiŋ, wi nǐ ka təiŋ dəkə num bəh fiɛŋ
ka kpɔ wi num i bəkə.
19 Wi nǐ təiŋ num bəh mwa mi Klistus mɔ
kɔbi fiɛŋ fi kilɔlɔ, mə mɔ kɔ ka mi waiŋ jaka
wi mfə gia wə wi kaŋaki kə chu bidɔkɔ nabə
gia yi kiŋgbɔ yidɔkɔ.
20 Nyɔ nǐ saiŋbwili wi na ka mbi yisi, ka
chusi wi i chɔkɔ bi gɔksini biələ wə kɔm
mbɛiŋ.
21 A fə Klistus na ka mbɛiŋ bum i Nyɔ wə
wi nǐ dzasi wi i kpi wə nya wi bəh mbum.
Si wi nǐ fə yakadəiŋ, shɔ́m yimbɛiŋ bəh
kiŋkwaka kimbɛiŋ ka numki num mbɛiŋ jiə
i Nyɔ.
22 Si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ wɔkɔ lɔ ŋkɔŋ, bi
fə biŋ'waka bimbɛiŋ baiŋ ka mbɛiŋ kaŋaki
kiŋkɔŋ i bwa bə nih bəmbɛiŋ a num kiŋkɔŋ
ki ŋkɔŋ, mbɛiŋ kôŋniki a yakadəiŋ bəh shɔm
yimbɛiŋ yichi.
23 Mbɛiŋ kǐəki a bə fiəni bwɔ mbɛiŋ i
mbwɔ wimfiaŋ wə. Wi wələ wi bwɔ mbɛiŋ
lə a kɔkə wə wi kɔ i kpi. Ayaka a num Nyɔ
mwi wə wi bi kpi kə. Wi bwɔ mbɛiŋ num
a bəh ja yə yi nyaki nəni. Ja yələ bi baaŋ a
numki fɛiŋ.
24 Yi kɔ asi bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə
a,
“Mi wiwɔm wichi kɔ aka mfwaŋ,
ndzɔŋni bi kɔ aka bəfluwa bə chwa.
Mfwaŋ si kpiyi lə, bəfluwa bə chwa tə səkyi,
25 ayakalə ja yi Bah bi num a fɛiŋ jəbi
wichi.”
Ja yələ num ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus
wə bə nǐ fukuki i mbɛiŋ.

2

Kɔm Təh wə wi kaŋaki nəni bəh tumi ki baiŋni

1 Yi kɔ a, mbɛiŋ bêe shɔm yichu yichi,
bəh mfwɔkyi wichi bəh i dzakaki bəndzaka
bəfa, bəh kiŋghəkə bəh i dzakaki bəndzaka
bəchu bəchi kɔm bəni.
2 Mbɛiŋ kâŋaki kiŋkɔŋ nalə i mahki
mbɛiŋŋ wi baiŋni wi kiŋ'waka a wi wi, a liŋ
asi bwa bə bəhli si kaŋa kiŋkɔŋ i mbɛiŋŋ
wə, ka wi fəki mbɛiŋ kɔɔki tsəki a ninshiŋ i
bi dzə kwati mbɔiŋ wimbɛiŋ.
3 Mbɛiŋ fâki yakadəiŋ si mbɛiŋ mɔm wɔkɔ
lɔ ka yɛiŋ a Bah ndzɔŋki lə.
4 Mbɛiŋ dzəki i Klistus wə wi kɔ Təh wə wi
kaŋaki nəni, a num wə bəni nǐ nəiŋma a wi
ndzɔŋki kə, ayakalə Nyɔ saiŋbwili n'yi a, akɔ
shɔm yi ŋgaiŋ.
5 Mbɛiŋ tə kɔ aka kitəh kə ki kaŋaki nəni kə
Nyɔ maaki juŋ yi kiŋ'waka yɛiŋ a mbɛiŋ ni
nûmki mbaŋ wi bətii mfə gia bu bə baiŋni, i
fəki bimfə gia biə wi kɔŋki i kiŋ'waka wə tsə
dzəh i Jisəs Klistus wə.
6 Yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a,
“Mbɛiŋ tsêiŋ, mih jiəki təh i kwili wi Sayɔŋ
wə,*
a num təh wi bu wi juŋ.
A num təh wə mih saiŋbwili, a num shɔm
yiŋ nalə.
Təh wələ kɔ wə, mi ka jiə mfi bi i wi wə wi bi
ma də gwu.”
7 I mbɛiŋ bà mbɛiŋ bum i wi, təh wiwɔ kɔ
shɔm yimbɛiŋ. Ayakalə, i bəni bà bɔ ka jiə
dəkə shɔm i wi, wi kɔ i bɔ asi bə nyaka i
Kiŋwakti ki Nyɔ mə a,
“Təh wə bəni bə maani nǐ nəiŋ,
wi dza ka fiəni num,
təh wə bə maa bu wi juŋ yɛiŋ.”
8 Ayaka yi chu num bə nyaka a,
“Təh wələ ni fəki bəni bənliki i wi wə.
A num biaŋa wə wi ni fəki bəni gbɔyi.”
Bɔ bənliki i yɛiŋ wə kɔm bɔ nəiŋ i bum gia
yi Nyɔ, num asi Nyɔ nǐ sisi jiə a yi kaŋaki i bi
numki.
9 Ayakalə, mbɛiŋ kɔ fimbɛiŋ ŋgɔkɔ wə a
sabibwili Nyɔ mbɛiŋ. Mbɛiŋ num mbaŋ wi

* **2:6** Sayɔŋ kɔ yɛli wi Jɛlusalɛm widɔkɔ.

bətii mfə gia bà bɔ nɔmki i ŋkuŋ. Mbɛiŋ num tumi ki baiŋni, mbɛiŋ num bəni bà Nyɔ fə a bɔ numki mbu mwi i fukuki gia yindzɔŋni yə wi fəki. Akɔ wi wə wi bɔɔŋ mbɛiŋ mbɛiŋ buku i jisi mə, ka liə i baiŋni bi bimbum wə.
10 A nǐ kɔ i kikpu wə mbɛiŋ nǐ kɔkə bəni, ayakalə i liə mbɛiŋ si num lɔ bəni bə Nyɔ. I ninshiŋ mbɛiŋ nǐ ka dzɔ dəkə nshɛiŋ yi Nyɔ, ayakalə i liə mbɛiŋ dzɔ lɔ nshɛiŋ yi.

Bəni bə Nyɔ chûsiki nɔni kindzɔŋni i bəni bəchi kintəəŋ

11 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, si mbɛiŋ kɔ bəni bə dzəni i mbi wələ wə num mbɛiŋ kwumi num kwumini i mbi wələ, mih bá kwuŋ kaŋ kwuŋni i mbɛiŋ a mbɛiŋ ma fâki gia yichu yə nyam yimbɛiŋ yi gwu kɔŋki, kɔm gia yələ jwɔki bəh biŋ'waka bimbɛiŋ.
12 Mbɛiŋ chûsiki nɔni kindzɔŋni i kintəəŋ ki bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ ka jɔbi wə bɔ jiəki gia i mbɛiŋ fuŋ a mbɛiŋ kɔ bəni bəchu, bɔ ni yɛiŋki nɔni kimbɛiŋ kindzɔŋni, ka a bi numki chɔkɔ biə Nyɔ bi dzə, bɔ bi tumyiki bikum bi.
13 Mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ kɔm bə Bah i mi wichi wə wi sakaki bəni. Mbɛiŋ nyâ gwú yimbɛiŋ kɔŋ a numki i ŋkuŋ wi Lum wimbum,
14 nabə i bəni bà wi jiə a bɔ sakaki bimbu bi mbi, bɔ jiə bəni bà bɔ fəki gia yichu i ŋgəkə wə kɔksi bà bɔ fəki gia yindzɔŋni.
15 Nyɔ nəŋki a mbɛiŋ fâki gia yindzɔŋni, ayaka baŋ dzaka ki bəni bə kiyuŋ bà bɔ dzakaki gia kiə kə gia yə bɔ dzakaki.
16 Mbɛiŋ nôki ka bəni bà gia yidɔkɔ kaŋaki kə bɔ, ayakalə kiə mbɛiŋ ki dzô kə yi i kəŋ i shi chɛiŋ i fâki chu. Mbɛiŋ nôki num ka mfá yi Nyɔ.
17 Mbɛiŋ kôksiki bəni bəchi, kôŋ bwa bə nih bəmbɛiŋ bə bumni bəchi, lwâ Nyɔ, kôksi ŋkuŋ wimbum wi Lum.

Bəni bə Nyɔ dzô kinchəsi i ŋgəkə wi Klistus wə

18 Mfá, mbɛiŋ nyâki gwú yimbɛiŋ i bəni bà mbɛiŋ kɔ i bɔ chɛiŋ, kôksi bɔ na bindzɔŋ. Mbɛiŋ ma nyâki a bà bɔ kaŋaki nɔni kindzɔŋni bɔ tɔkni i mbɛiŋ. Mbɛiŋ nyâki tə i bà bɔ chəfiki.
19 Mih dzakaki lə kɔm Nyɔ si wɔkɔ lə ndzɔŋni i mi wə bə chəbsiki wi wi wɔkɔ lɔli maka wi gbɔ i gia yidɔkɔ wə, ayakalə kaŋa a shɔm kɔm wi jiə mfi bi i Nyɔ.
20 Bə ka twɛiŋki mbɛiŋ num mbɛiŋ gbɔ i gia wə, mbɛiŋ kaŋa shɔm, mbee wiwɔ kɔ na nə? Ayakalə, mbɛiŋ ka yɛiŋki ŋgəkə num i gia yindzɔŋni yə mbɛiŋ fə, mbɛiŋ kaŋa a shɔm, Nyɔ ni wɔkɔki ndzɔŋni bəh mbɛiŋ.
21 Akɔ di bimbɛiŋ i yɛiŋki ŋgəkə yakadəiŋ, kɔm Klistus tə nǐ yɛiŋ ŋgəkə kɔm mbɛiŋ, chusi kinchəsi i mbɛiŋ a mbɛiŋ dzô gvu yi.
22 Wi nǐ ka num fə dəkə chu nalə, já yifa nǐ ka num buku dəkə i dzaka ki wə.
23 Jɔbi wə bə nǐ tɔyiki wi, wi nǐ ka chukuli dəkə bəh ntɔyi. Jɔbi wə bə nǐ njəŋsiki wi, wi nǐ ka fasi dəkə i nya ŋgəkə i bɔ, ayakalə wi nya gia yichi i Nyɔ kaŋ wə wi kiəki i saka ndzɔŋ bənsaka.
24 Wi mwi nǐ giŋ chu bibukumbɛiŋ i gwu yi wə i kintasi wə. Wi nǐ fə yakadəiŋ, ka bukumbɛiŋ kpi i gaali bəh chu, i nôki nɔni ki chəŋ. Bíəkə yə wi nǐ kaŋaki yi fə mbɛiŋ bənih.
25 Mbɛiŋ nǐ kɔ aka shwáŋ njəŋ nnya, ayakalə i liə mbɛiŋ fiəni lɔ ka dzə i Nchəni, wi chu num Ntɔkni wi biŋ'waka bimbɛiŋ.

3

Si bəkaŋa bəh bənyuku bəbɔ kɔ i nôki

1 Mbɛiŋ bəkaŋa bə bəni, mbɛiŋ tə nyâki gwú yimbɛiŋ i bənyuku bəmbɛiŋ. Mbɛiŋ kabə fəki yakadəiŋ, ma mi wimu i bɔ kintəəŋ wə wi nəiŋki i bum gia yi Nyɔ, ni dza bum maka mi chu dzaka gia i wi, num a fə nɔni ki kpə wi,
2 si bənyuku bəmbɛiŋ yɛiŋki si mbɛiŋ nɔki nɔni ki baiŋni, chusi kiŋkɔksi.
3 Gia yə yi chusiki ndzɔŋni bimbɛiŋ ma nûmki biɛiŋ bi lɔɔni i gwu wə, ka i kɛiŋsiki juŋyifwu a yi ndzɔŋki, bəh i ləkəki misiŋ, bəh i kaŋa gwu bəh bəmbuŋ bəh ndzɔŋni.
4 Gia yə yi ni chûsiki ndzɔŋni bi mi ni numki fiɛŋ fiə mi wiwɔ kɔ fi i shɔm yi mə. Ŋkaiŋni ndzɔŋni biələ si jwiŋ kə, a num bi shɔm yə yi bɔniki num lə nyiki. Biələ kɔ biə Nyɔ yɛiŋki akɔ bi shɔm yi.
5 Akɔ lə si bəkaŋa bə baiŋni bà i kikpu wə nǐ jiə mfi bibɔ i Nyɔ wə ní shiki chusiki ndzɔŋni bibɔ. Bɔ nǐ nya tə gwú yibɔ i bənyuku bəbɔ.

6 Miŋkpaŋa ka Sɛla nĩ wɔkɔki lə i Ablaham
bɔɔŋ wi a bah wi ŋgaiŋ. Mbɛiŋ tə kɔ i liə bwa
bə Sɛla jɔbi wə mbɛiŋ fəki gia yi chəŋ chu
lwa kə gia yidɔkɔ.
7 Bənyuku, mbɛiŋ tə kĩə dzəh yə mbɛiŋ
kaŋaki i nôki bəh bəkaŋa bəmbɛiŋ. Mbɛiŋ
nyâki kiŋkɔksi i bɔ si bɔ kaŋaki kə ŋga ka
mbɛiŋ, ayaka si Nyɔ kɔ wi duksi mbɛiŋ bɔ
bəchi bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Mbɛiŋ
nôki yakadəiŋ, ka fiɛŋ fidɔkɔ ma kəŋki ntsa
wimbɛiŋ.

I yɛiŋki ŋgəkə kɔm gia yindzɔŋni tsə i yichu wə

8 I gɔksiki, mih təfiki mbɛiŋ bəchi a,
mbɛiŋ kâŋaki shɔm yimu, kâŋa nshɛiŋ yi
kwasini, kâŋa kiŋkɔŋ ki bəni bə bumni,
kâŋa shɔm yi bənini, shĩsi gwu yimbɛiŋ i
kuku.
9 Mi ka fə chu i mi kiə wi ki chûkuli kə bəh
chu. Mi ka tɔyi mi, kiə wi ki chûkuli kə bəh
ntɔyi, wi lɔɔ num kimbɔiŋsi i wi wə. Yələ kɔ
gia yə Nyɔ bɔɔŋ mbɛiŋ kɔm yi a mbɛiŋ fâki
ka wi bi lɔɔ kimbɔiŋsi i mbɛiŋ wə.
10 Akɔ yaka si bə nyaka a,
“Mi ka kɔŋki i wɔkɔki ndzɔŋni i nɔni ki wə,
bəh i yɛiŋ kaŋ yindzɔŋni,
wi tôkniki bəh lɔm wi kɔm chu,
ayaka ma já yifa ma bûkuki i dzaka ki wə.
11 Wi kaŋaki i nyôkɔ jum yi i gia yichu wə,
fô num yindzɔŋni, yôkɔ i kimbɔiŋni chɛiŋ
bĩəli ki,
12 kɔm Bah si yɛiŋ lə bəni bə chəŋ,
wi wɔkɔ ntsa wibɔ.
Ayakalə, wi nya kə shi i bəni bà bɔ fəki chu.”
13 Mbɛiŋ kabə kaŋa kiŋkɔŋ kimbum i fəki
gia yindzɔŋni ka yəmaka, na mi wə wi kɔ i
fə mbɛiŋ bəh gia yichu kɔ na ndə a?
14 Ayakalə, bəni kabə nya ŋgəkə i mbɛiŋ
kɔm mbɛiŋ fəki gia yi chəŋ, ma Nyɔ ni bɔiŋsi
mbɛiŋ. Kiə mbɛiŋ ma lwâki bɔ, nabə a shóm
nyûmyiki mbɛiŋ.
15 Mbɛiŋ kɔksiki Klistus i shóm yimbɛiŋ
wə ka Bah wimbɛiŋ. Mbɛiŋ kɛiŋsi gwu
yimbɛiŋ, jɔbi wichi i wɔkɔliki i chukuli mi
wə wi ni bikə gia yə mbɛiŋ tsɛiŋki tsəki i
ninshiŋ kɔm yi. Ayakalə, jɔbi wə mbɛiŋ
chukuliki, mbɛiŋ chûkuliki i kimbɔiŋni wə
bəh kiŋkɔksi.
16 Mbɛiŋ ma fâki gia yə yi kɔ i sakaki
mbɛiŋ i shóm mə, ka jɔbi wə bə tɔyiki mbɛiŋ,
dzaka já yichu kɔm nɔni kimbɛiŋ kindzɔŋni
kɔm mbɛiŋ kɔ bəni bə Klistus, bɔ ni gəmniki.
17 Mbɛiŋ kĩə a yi ndzɔŋki lə i yɛiŋ ŋgəkə
kɔm gia yindzɔŋni yə mbɛiŋ fə yi, a kabə
num a Nyɔ kɔŋki lə a yi nûmki yakadəiŋ, tsə
i yɛiŋki ŋgəkə kɔm gia yichu yə mbɛiŋ fə.
18 Yi kɔ asi Klistus nĩ yɛiŋ ŋgəkə ka kpi.
Wi nĩ kpi kɔm chu bi bəni kpamu yi kaa
yakadəiŋ. Wi wə wi nĩ kɔ mi wi chəŋ nĩ kpi i
bəni bà bɔ kɔkə bə chəŋ i dzə bəh bukumbɛiŋ
i Nyɔ wə. Bə nĩ wɔɔ wi, wi kpi num i nyam yi
gwu wə, ayakalə Nyɔ fə a wi numki wiwɔm
i kiŋ'waka wə.
19 Akɔ i kiŋ'waka kələ wə wi nĩ tsə fuku gia
yi Nyɔ i biŋ'waka biə bi nĩ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə.
20 Biŋ'waka biələ kɔ biə bi nĩ nəiŋ i bum i
Nyɔ i jɔbi wi Nɔa wə. Nyɔ nĩ kaŋa shɔm bəh
bi, wɔkɔli jɔbi wə Nɔa nĩ kɛiŋsi kaasi ŋgwuki.
Ŋgwuki wələ kɔ wə bəni nĩ liə yɛiŋ a bəni
nyaŋ shəŋ, a num bɔ bà bɔkɔ nĩ fə bɔ bɔiŋ.
21 Bɔkɔ yələ kɔ ka bɔkɔ yə bə juliki mbɛiŋ
yɛiŋ i liə yi bwili mbɛiŋ. Bə juliki kə mi i
bɔkɔ yələ mə a bə wɔkɔki num chii i gwu
yi wə. Akɔ i fə kiŋkaka i Nyɔ bəh kiŋkwaka
kibaiŋni. Njuli wi bɔkɔ wələ bwiliki mbɛiŋ
bəh ŋga bi Jisɔs Klistus biə wi nĩ buku yɛiŋ i
kpi wə.
22 Jisɔs Klistus wələ yaka lɔ i bɛiŋ ka
shinum i tsɛiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə, wi num
fɛiŋ bəchinda bə Nyɔ bəh biŋ'waka biə bi
kaŋaki ŋga bəh biŋ'waka bichi biə bi sakaki
num i wi chɛiŋ.

4

Nɔni ki bəni bə Nyɔ kɔ kimfiaŋ

1 Si Klistus nĩ yɛiŋ ŋgəkə i nyam yi gwu
wə, mbɛiŋ tə kaŋaki i kâŋaki ŋkaiŋni wi shɔm
yə wi nĩ kaŋaki i yɛiŋ tə ŋgəkə, kĩə a mi wə wi
kɔ wi yɛiŋ lɔ ŋgəkə i nyam yi gwu wə kɔ wi
gaali lɔ bəh chu,
2 ka wi ma chu nôki nɔni ki fa mbi wələ
wə biəli gia yichu yə nyam yi gwu nəŋki. Wi
nôki biəli num gia yə Nyɔ nəŋki.
3 Mbɛiŋ kiəki a jɔbi wə mbɛiŋ nĩ kɛiŋki
mbɛiŋ fə gia yi bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ si shi
fə yi kpɛiŋ. Mbɛiŋ nĩ nɔki nɔni ki kinyɛŋ
ki tɔkɔlini, biəli nyam yimbɛiŋ yi gwu yi
shilini, mu mbih mɔ kwa mbɛiŋ, fə bini,
dzi i kiyuŋ wə, mu fii fɛiŋ fə ka bíə. Ayaka

mbɛiŋ chu tsa, kɔksi bənyɔ bə kilɔlɔ a num gia yi gumini.
4 I liə dzaka wɔmki bəni bà bɔ kiəki kə Nyɔ si mbɛiŋ chu chiŋniki kə i mbaŋ wibɔ wi nɔni kə ki kɔ ka ki nyám, bɔ ka fiəni gwu tɔyi mbɛiŋ.
5 Ayakalə, bɔ num i bi num i nɔmyi dzaka i Nyɔ nshiŋ wə wi kɔ wi kɛiŋsi gwu i sakaki bəŋkwu bəh bəwɔm.
6 Akɔ gia yə yi nǐ fə ka bə fuku tə ntum wi ndzɔŋni i bəni bà bɔ kɔ bɔ kpiyi. Bə nǐ fuku yakadəiŋ asi yi kɔ num bə saka lɔ bɔ i nyam yi gwu wə ka bəni bəwɔm, bɔ ni nôki nɔni i kiŋ'waka wə ayaka ki num asi Nyɔ nɔki.

Mi nômki bəh kinya ki i dzəh yindzɔŋni wə

7 Jɔbi wə gia yichi bi kaaki si num kɔmsi dzə lɔ. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ nûmki bəh mfi bimbɛiŋ fɛiŋ, tôkni bəh gwú yimbɛiŋ, ka mbɛiŋ kɔ i tsâki.
8 Gia yə yi tsəki gia yichi kɔ a mi kôŋki waiŋnih wi bəh shɔm yi yichi, kɔm kiŋkɔŋ si baŋ lə chu biduli.
9 Waiŋnih mi ka laa njikə i wi, wi dzô wi, wi tôkni i wi shwiŋyiki kə.
10 Si mbɛiŋ kɔ num Nyɔ duksi mbɛiŋ bəh binya chi chi, mi dzôki kinya ki nôm i bəni bədɔkɔ. Mbɛiŋ nômki bəh kinya kələ Nyɔ nya i mbɛiŋ i dzáh dzáh wə ka bəni bə ndzɔŋni bà Nyɔ nya nɔm wi i bɔ kaŋ.
11 Mi kabə dzaka gia yi Nyɔ, wi ka dzâkaki a gia yə yi bukuki i dzaka ki Nyɔ wə mwi. Mi ka nɔmki i bəni bədɔkɔ, wi ka nômki a bəh ŋga biə Nyɔ nya i wi. Mbɛiŋ fâki yakadəiŋ i gia yichi yələ mbɛiŋ fəki lə, ka kiŋkɔksi tsəki i Nyɔ tsə dzəh i Jisɔs Klistus wə. Mbum bəh ŋga bichi kɔ a kaŋa wi jɔbi wichi na tsə kaa kə. Yi nûm ayaka.

I yɛiŋki ŋgəkə ka bəni bə Klistus

12 Nséiŋ yiŋ yi shɔm, kiə mbɛiŋ ma nûmki bəh ŋkaiŋyi i nshili wə mbɛiŋ wɔkɔki i gwu wə, wə wi dzəki i mbɛiŋ i mɔmsi mbɛiŋ. Kiə yi ma nûmki ka akɔ gia yidɔkɔ yimfiaŋ yə yi numki bəh mbɛiŋ.
13 Mbɛiŋ lâŋki num laŋni lɔ a mbɛiŋ yɛiŋki lə ŋgəkə si Klistus nǐ yɛiŋ ka jɔbi wə wi bi tumbuku bəh mbum bi, mbɛiŋ bi chu laŋki, wɔkɔ ndzɔŋni.
14 Bəni kabə tɔyiki mbɛiŋ kɔm yɛli wi Klistus, yaka ndzɔŋni bimbum kɔ bimbɛiŋ. Yələ chusiki a Kiŋ'waka ki kiŋkɔksi kə ki kɔ ki Nyɔ kɔ i mbɛiŋ wə.
15 Mi ka yɛiŋki ŋgəkə, wi ma yêiŋki kɔm wi kɔ wi wɔɔ mi, nabə a wi kɔ wi chwɔ fiɛŋ nabə a wi fə gia yichu yidɔkɔ, nabə a wi kɔ wi ləkə dzaka i gia yi bəni bədɔkɔ wə.
16 Ayakalə, mi kabə yɛiŋki ŋgəkə kɔm wi kɔ mi wi Klistus, wi ma ŋgâmniki. Ayaka wi ka kôksiki Nyɔ a wi kaŋaki lə wəmaka yɛli.
17 Mbɛiŋ fâki yakadəiŋ kɔm jɔbi dzə lɔ ka Nyɔ saka bəni, ayaka wi ni yisi num bəh juŋ yi. Wi ka yisi bəh bukumbɛiŋ yakadəiŋ, yi kɔ i num dəiŋ bəh bəni bà bɔ nəiŋma i bum ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ a?
18 Bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ mə a,

“Yi kabə ləkə i bəni bə chəŋ i bɔiŋ,
ma yi bi numki dəiŋ bəh bəni bà bɔ nəiŋ Nyɔ
ka fəki a chu a?”

19 Ayakadəiŋ, bəni bà bɔ yɛiŋki ŋgəkə si Nyɔ nəŋki a bɔ yɛiŋki, bɔ fəki gia num yi chəŋ, jiə gwu yibɔ i kaŋ yi Nyɔ Kimaa mbi wə wi kɔ a kiŋkaka ki bɛiŋ.

5

Kɔm shwáŋ yi Nyɔ

1 Mih kabə nəŋ i təfi bətii kijuŋni ki bəni bə bumni i mbɛiŋ kintəəŋ. Mih ka mi i mbaŋ wi bətii kijuŋni wə, mih nǐ yɛiŋ bəh dzákəh yiŋ si Klistus nǐ yɛiŋki ŋgəkə, ayaka mih num tə mi wə mih bi kwati i kiŋkɔkni kə wi bi dzə bəh ki.
2 Mih təfiki a, mbɛiŋ tôkniki ndzɔŋki bəh shwáŋ yi Nyɔ yə wi jiə i mbɛiŋ kaŋ. Jɔbi wə mbɛiŋ bá tɔkni bəh yi, mbɛiŋ ma tôkniki ka bə chiniki mbɛiŋ chinini. Mbɛiŋ tôkniki bəh kiŋkɔŋ asi Nyɔ nəŋki. Mbɛiŋ ma tôkniki kaŋa kiŋkɔŋ i mbee wi ŋgəmnini wə. Mbɛiŋ kâŋaki kiŋkɔŋ num i nɔm wiwɔ wə.
3 Kiə mbɛiŋ ma yaka num i shwáŋ yi Nyɔ yə bɛiŋ wi jiə i mbɛiŋ kaŋ. Mbɛiŋ chûsiki num nɔni kindzɔŋni kə yi ni yɛiŋki yi sini.
4 Mbɛiŋ kabə fə yakadəiŋ, jɔbi wə Tikwili wi Bəntɔkni Shwáŋ bi tumbuku, mbɛiŋ ka bi kwati kifɔ ki kɔknini kə ki bi jwiŋ kə.
5 Mih dzakaki tə i sumi a, mbɛiŋ nyâki gwú yimbɛiŋ i bətii kijuŋni ki bəni bə bumni bindzɔŋ. Ma mbɛiŋ bəchi shǐsiki gwú yimbɛiŋ i mi bəh mi nshiŋ. Mbɛiŋ kǐəki a, “Nyɔ si n'yɔkɔ lə jum i mi wə

wi ghaŋsiki gwu, ayakalə wi chusiki num
shəm yindzəŋni i mi wə wi shisi gwu yi."
6 Mbɛiŋ shǐsi gwú yimbɛiŋ ayaka num i
ŋga bi Nyɔ chɛiŋ, jəbi wə jəbi bi kpɛiŋ, wi bi
ka kəksi mbɛiŋ.
7 Mbɛiŋ jǐə gia yichi yə yi fumsiki mbɛiŋ i
kaŋ yi wə, kəm wi kaŋaki lə kiŋkəŋ i mbɛiŋ
wə.
8 Mbɛiŋ tôkniki bəh gwú yimbɛiŋ, mbɛiŋ
tsêiŋ ndzəŋ kəm mbaiŋŋni wimbɛiŋ wə
ŋkpɛli wɛɛliki nyaniki aka jum yə yi jumki,
nəŋ mi i bwiŋyi dzi.
9 Mbɛiŋ bwaŋ ŋga bəh wi, mbɛiŋ jǐə
a shəm i Nyɔ yi ləkə, yîŋti a bwa bə
nih bəmbɛiŋ yɛiŋki lə tə ŋkaiŋni bəmaka
bəŋgəkə yakadəiŋ i mbi wichi wə.
10 Ŋgəkə wələ kɔ a i jəbi wi juli wə, ayaka
Nyɔ num i bi fiəni mbɛiŋ a mbɛiŋ fiəni num
asi mbɛiŋ ni kɔ, wi bi nya mbɛiŋ bəh ŋga,
fə gaaŋ yimbɛiŋ liəni ndzəŋ. Nyɔ kɔ wə wi
nyaki kinduksi kichi i bəni. Wi bɔɔŋ mbɛiŋ
i liə i kiŋkəksi ki wə kə ki kɔ jəbi wichi, kəm
mbɛiŋ kɔ bəni bə Klistus.
11 Ma ŋga bichi baaŋ a numki mbii jəbi
wichi kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka.

Bimbəni

12 Mih nyaka kiŋwakti kijuli kələ i mbɛiŋ
num a gamti Silas* mih, wə wi kɔ waiŋnih
wibukumbɛiŋ. Si mih yɛiŋ a wi kɔ mi wə
mi kɔ i jiə mfi i wi wə. Mih nyaka i shili
shóm yimbɛiŋ, i chu fə a mbɛiŋ kiə gia yichi
yə mih nyaka yi chusi kiŋkəŋ kəm ŋgamti wi
Nyɔ. Mbɛiŋ nûm ndzəŋ i yi bɛiŋ nalə.
13 Kijuŋni ki bwa bə nih bəbukumbɛiŋ
ki Babilən kə Nyɔ kɔ wi sabibwili tə chiŋsi
dzəki kimbəni i mbɛiŋ. Maak wə wi kɔ waiŋ
wuŋ i mbum wə bəniki tə i mbɛiŋ.
14 Mbɛiŋ bôni i gwu yimbɛiŋ, mbɛiŋ
yâŋyiki i kiŋkəŋ wə. Kimbɔiŋni nûm i mbɛiŋ
bəchi bà mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ chiŋni i Klistus wə.

---

* **5:12** Yɛli wələ kɔ tə a "Sifanus."

Kiŋwakti kikɔmsini ki Bita

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Bita ki kɔmsini kələ mə

Kiŋwakti ki Bita ki kɔmsini kələ kɔ num wi nĭ nyaka i bəni bə bumni bə ninshiŋ, num bɔ waaŋ fiəli tali mbi wichi. Fwu wi gia wimbum i kiŋwakti kələ mə kɔ i jwɔ nɔm wə bəni bə lanini bə ntəkə nĭ nyaniki fəki, bəh i jwɔ tə nəni kinyɛŋ ki təkəlini kə nlani wə bəni bələ nĭ dzəki bəh wi, a wi kaa. Bita nyaka kiŋwakti kələ nalə tsɛiŋ num gia yə bəni bə lanini bə ntəkə bələ nĭ dzakaki a Jisɔs bi chu fiəni dzə kə. Wi dzaka a gia yə yi fə ka Jisɔs mətsəsi i dzə akɔ kɔm Nyɔ nəŋki a mi widəkɔ ma laka (3:9).

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-2 Kin'yisi
1:3-21 Nəni ki bəni bə Klistus
2:1-22 Kɔm nəni ki bəni bà bɔ laniki ntəkə, bəh ŋgəkə wə wi kaŋaki i bi dzə i bɔ wə
3:1-18 Chəkɔ biə Klistus kaŋaki i bi fiəni dzə

1 Akɔ mih Samən Bita, waiŋ wi nɔm wi Jisɔs Klistus chu num waiŋ wi wi ntum. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i mbɛiŋ bà mbɛiŋ dzɔ kimbum ki kɔknini kə ki kɔ aka kibuku, yələ kɔ kɔm nəni ki chəŋ ki Jisɔs Klistus wə wi kɔ Nyɔ wibukumbɛiŋ chu num Kimbwili.

2 Nyɔ chusi mbɛiŋ bəh shɔm yi yindzɔŋni nalə wi chu nya mbɛiŋ bəh kimbɔiŋni nalə, tsə dzəh i ŋkiə wə mbɛiŋ kiəki Nyɔ bəh Jisɔs Bah wibukumbɛiŋ yɛiŋ.

Nəni ki bəni bà Nyɔ kɔ wi bɔɔŋ ka sabibwili

3 Ŋga bi biə bi kɔ bi Nyɔ, bi nya lɔ bukumbɛiŋ biɛiŋ bichi biə bukumbɛiŋ nəŋki i nəni kələ wə bəh i nɔki nəni kə Nyɔ nəŋki. Bi fə yakadəiŋ tsə dzəh i ŋkiə wə bukumbɛiŋ kiəki Nyɔ wə wi bɔɔŋ bukumbɛiŋ i liə i mbum bəh ndzɔŋni biə akɔ mbi.

4 Akɔ i dzəh yələ wi nyani ka wi nya bukumbɛiŋ biɛiŋ bi kɔkni nalə chu ndzɔŋ tsə biɛiŋ bichi a num biə wi nĭ kaka. Biɛiŋ biələ kɔ i fə ka mbɛiŋ yɔkɔ gɛiŋ biɛiŋ bichu i mbi wə a num biə nyam yi gwu kɔŋki bi bəkəli bəni. Ayakadəiŋ, mbɛiŋ ka ni numki i dzəh yə Nyɔ kɔ yɛiŋ.

5 Si yi kɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ mɔ̂msi nalə i kpɛ̂iŋsi nəni kindzɔŋni i shɔm yə mbɛiŋ jiə i Klistus wə. I nəni kindzɔŋni wə, mbɛiŋ kpɛ̂iŋsi i ŋkiə gia yɛiŋ.

6 I ŋkiə gia wə, mbɛiŋ kpɛ̂iŋsi kintəkni ki gwu. I kintəkni ki gwu wə, mbɛiŋ kpɛ̂iŋsi shɔm yi kaŋani. I shɔm yi kaŋani wə, mbɛiŋ kpɛ̂iŋsi nəni kə Nyɔ nəŋki.

7 I nəni kə Nyɔ nəŋki, mi kâŋaki shɔm yindzɔŋni i waiŋnih wi. I shɔm yindzɔŋni yə mi kaŋaki i waiŋnih wi, mbɛiŋ kpɛ̂iŋsi kiŋkɔŋ.

8 Mih dzakaki lə kɔm, mbɛiŋ kabə kaŋaki nəni kələ tsə a bəh ki i ninshiŋ, ma ki ni fə mbɛiŋ ma ni chiŋ numki alə, nabə i numki ka bəni bà bɔ kɔkə i fə gia ka bà bɔ kiəki gia kɔm Bah wibukumbɛiŋ wə Jisɔs Klistus.

9 Mbɛiŋ kĭəki a mi kabə kaŋaki ŋkaiŋni ki nəni kələ yaka wi fəkə lɔ i gia yi Nyɔ wə, wi kɔbi i yɛiŋ di i dzəh yi dəəŋ. Wi kɔ wi dali lɔ a Nyɔ wɔkɔ bwili lɔ chu biə wi nĭ fəki i kikpu wə.

10 Bwa bə nih bəŋ, yi kɔ a mbɛiŋ mɔ̂msiki na bəh ŋga i fəki gia yə yi chusiki a mbɔɔŋ wə Nyɔ bɔɔŋ mbɛiŋ, bəh nsaiŋ wə wi saiŋbwili mbɛiŋ akɔ gia fiɛŋ kɔbi i nəŋni. Mbɛiŋ ka fəki yakadəiŋ ma mbɛiŋ bi ma chu lansi gbɔ i bumni bimbɛiŋ wə.

11 Ayakadəiŋ, bə bi dzə wɛli lə dzəh yimbum i mbɛiŋ lə gbuuu, ka mbɛiŋ liə i ŋkuŋ biə bi bi kaaki kə a num bi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə wi kɔ Mbwili.

12 Mih kiəki lə a mbɛiŋ si kiə lɔ gia yələ, mbɛiŋ num ndzɔŋ tə i ŋkɔŋ biə mbɛiŋ nĭ wɔkɔ, ayakalə na si mbɛiŋ kiəki yi yakadəiŋ mih nəŋki i yiŋtiki mbɛiŋ kɔm yi jɔbi wichi.

13 Mih kwakaki a, yi kɔ chəŋ yakadəiŋ a mih yɔ̂msiki mbɛiŋ kɔm gia yələ, si mih kɛiŋki wiwɔm mih waka ka mbɛiŋ ni kwakaki,

14 kɔm mih kiəki lə a, yi baaŋ a twɛsi ka kiŋ'waka bee nyam yi gwu si Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus fə a mih kiə.

15 Mih nəŋki i mɔmsi na bəh ŋga a jɔbi wə mih nyə mbɛiŋ ni numki mbɛiŋ kwâka gia yələ jɔbi wichi.

Dzə́kəh yə yi nĭ yɛiŋ kiŋkɔkni ki Klistus

16 Mbɛiŋ kĺəki a, gia yə buku nǐ dza-
kaki i mbɛiŋ kɔm ŋga bəh ndzə wə Bah
wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bi fiəni dzə, a nǐ
kɔkə bichum biə bəni nǐ dzɔ jɔbi ka kɛiŋsi
biə buku fukuki i mbɛiŋ. Buku nǐ yɛiŋ na
kiŋkɔkni kiwɔ bəh dzákəh yibuku.
17 A nǐ kɔ jɔbi wə Nyɔ Ba nǐ duksi wi bəh
kiŋkɔkni bəh mbum, ja nǐ buku dzə i wə
wi kɔ Kiŋkɔkni Kimbum dzaka a, “Wələ kɔ
Waiŋ wuŋ, wə wi kɔ shɔm yiŋ. Mih wɔkɔki
lə ndzɔŋni nalə kɔm wi.”
18 Buku mwi nǐ wɔkɔ ja yələ si yi nǐ shiki
dzəki i bɛiŋ jɔbi wə buku bəh Jisɔs nǐ kɔ i
ŋkwuŋ wi baiŋni wə.
19 Si buku nǐ wɔkɔ yakadəiŋ, buku ka fiəni
yiŋti ŋkɔŋ bi gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ
dzakaki a kɛiŋ i kikpu wə. Ayaka yi ndzɔŋki
a mbɛiŋ jĺə mfi i gia yiwɔ wə bindzɔŋ, kɔm yi
kɔ aka baiŋni biə bi baiŋki i di bi jisi wə i tsə
buku i jɔbi wə biŋ bi baiŋki, Jisɔs bi baiŋki i
shɔ́m yimbɛiŋ mə ka jɔŋ wi kinchɔŋɔchɔŋɔ.
20 Gia yə yi kɔkniki tsəki gia yichi i fa kɔ
a mbɛiŋ kaŋaki i kiə a, ntum wi Nyɔ widɔkɔ
kɔkə i Kiŋwakti ki Nyɔ mə,* wə mi wi ntum
wi Nyɔ widɔkɔ nǐ fukuki bəh kiŋkwaka ki.
21 Yi kɔ a ntum wi Nyɔ widɔkɔ kɔkə wə wi
nǐ dzəki si mi wiwɔm nəŋki a yi numki. Bəni
bə ntum bə Nyɔ nǐ dzakaki gia a fə Kiŋ'waka
ki Baiŋni ka bɔ dzâkaki i ja yə yi bukuki i
Nyɔ wə.

2

Bəni bə lanini bə ntəkə

1 A liŋ asi bəni bədɔkɔ nǐ dza tumbuku
i bəni kintəəŋ i kikpu wə nyi ntəkə a bɔ
kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ, yi num tə a liŋ
asi bəni bə lanini bə ntəkə ni numki lə i
mbɛiŋ kintəəŋ. Bɔ bi wɛɛliki dzəki bəh
nlani widɔkɔ wə wi kɔ i bəkəli bəni, nəiŋma
Tikwili wə wi nǐ kpi i yɛlih bɔ. Bɔ ni fəki
yakadəiŋ akisəkə bɔɔŋ num ŋgəkə i gwu
yibɔ wə.
2 Bəni bəduli ni sini nɔni kibɔ kinyɛŋ
kiwɔ, yəmaka ni fə bəni ka dzakaki ja yichu
kɔm Dzəh yi ŋkɔŋ.
3 Dzákəh yi bukuni i biɛiŋ wə bi fə lə ma
bɔ sɛiŋki biɛiŋ i kaŋ yimbɛiŋ wə bəh bichum
biə bə kɛiŋsi. Bəni bələ kɔ num Nyɔ nǐ kɛiŋsi
jiə lɔ ŋgəkə wibɔ a kɛiŋ i kikpu wə, ayaka
ŋgəkə wiwɔ kɛiŋ a fɛiŋ wɔkɔli bɔ.
4 Mbɛiŋ kiəki a, Nyɔ nǐ ka bee dəkə
bəchinda bə̀ bɔ nǐ fə chu. Wi nǐ lɔɔ shi bɔ,
a bɔ tsə i di bi ŋgəkə wə, jiə bɔ i bənsəŋ wə i
dzáŋə yə yi jiki lə maaa, i di biə bɔ bi numki
fɛiŋ i tsə buku i chɔkɔ bi nsaka wə.
5 Wi nǐ ka bee dəkə tə mbi wi kikpu i jɔbi
wə wi nǐ faaŋ mwi i mbi wələ wə i bəni bə̀ bɔ
nǐ nɔki kə nɔni kə Nyɔ nəŋki. Wi nǐ bee shəŋ
a Nɔa wə wi nǐ fukuki a bəni nə̂ki nɔni ki
chəŋ i Nyɔ nshiŋ, bəh bəni bədɔkɔ nanitaŋ.
6 Wi nǐ kpa kwili wi Sɔdɔm bəh wi Gɔmɔla
bəh gbuku bi fii fiəni i bibwuŋ wə, chiksi bi
chiksini, fə a yələ numki ka kinchəsi ki gia
yə yi bi numki bəh bəni bə̀ bɔ nɔki kə nɔni
kə Nyɔ nəŋki.
7 Ayakalə, wi bwili Lɔt wə wi nǐ nɔki nɔni
ki chəŋ gwu kpi wi kɔm nɔni kinyɛŋ kə bəni
bəchu nǐ kaŋaki.
8 Gia yə mi wi chəŋ wələ nǐ yɛiŋki chu
wɔkɔ i jɔbi wə wi nǐ nɔki i bɔ kintəəŋ nǐ fə
a shɔm yi yə yi baiŋki wɛsiki wi chɔkɔ bichi
kɔm kimfə kibɔ kichu.
9 Gia yiwɔ kabə num yakadəiŋ, yaka yi
chusiki a Bah kiəki lə i bwili bəni bə̀ bɔ nɔki
nɔni kə wi nəŋki i ŋgəkə wə, chu kiə tə i jiə
bəni bə̀ bɔ nɔki nɔni kichu num kə ki chəŋ i
ŋgəkə wə, i tsə buku i chɔkɔ bi nsaka wə.
10 Ŋgəkə wələ kɔ num wi bəni bədɔkɔ bi
lansi tsəki tsəni wi mi wichi. Bəmaka bəni
kɔ bə̀ bɔ kɔŋki i biəliki a gia yə gwu yibɔ si
shili bɔ kɔm yi, a num a yə yi si bəkəli mi.
Ayaka a chu num a bɔ bə̀ bɔ dzɔki mi wə wi
sakaki bəni i kuku.

Nyɔ bi kaasi lə bəni bə lanini bə ntəkə

Bəni bə lanini bə ntəkə bələ wɔmki lə bəh
fwu, ghaŋsi gwu nalə, chu lwa kə i tɔyiki
biŋ'waka bi bɔɔli biə bi kaŋaki ŋga.
11 Na bəchinda bə Nyɔ bə̀ bɔ kaŋaki ŋga
chu ləkə tsə bɔ si lansi mɔm kə i tɔyi biŋ'waka
biələ i Bah nshiŋ.
12 Ayakalə, bəni bələ fəki gia num yə mwa
mibɔ kɔŋki i fəki asi nyám yi chwa si fə gia
kwaka kə, ayaka yi num ka bəni bi kwayi
bɔ bə kum. Bəni bələ kɔ bə̀ bɔ suŋuki gia bɔ
kiəki kə yi. Nyɔ bi kaasiki bɔ aka nyam yi
chwa,

* **1:20** nabə a, “Mi kɔlə i fuku baiŋsi fwu wi gia wiwɔ bəh kiŋkwaka ki.”

13 Ŋgɔm wibɔ bi numki ŋgəkə wə bɔ bi yɛiŋki kɔm ŋgəkə wə bɔ nǐ dzəki bəh wi. Bɔ si kwaka a, i dziki bəh i muki nalə nshifɔkɔ akɔ kilaŋ gwu kidɔkɔ i bɔ. Bɔ kɔ chi i mbɛiŋ kintəəŋ jisi mbɛiŋ. Jɔbi wə bɔ dziki bəh mbɛiŋ, bɔ ka wɔkɔki ndzɔŋni i fwɔkyiki mbɛiŋ bəh nɔni kibɔ kiŋgəmnini.

14 Dzákəh yibɔ si shi num a yi nɔni ki tɔkɔlini, bɔ fwuli kə i fəki chu. Bɔ si leŋti bəni bà bɔ bɔɔki i kimbum kibɔ wə ka bəh bɔ fəki chu. Dzákəh yi bukuni liəni lɔ i mwa mi bɔ mə. Bɔ num bɔ dzɔ lɔ lɔiŋ!

15 Bɔ bee lɔ dzəh yi chəŋ ka dzɔ num yi kilɔlɔ. Bɔ dzɔ gvu yi Balaam waiŋ Bɛwu wə wi nǐ bum i fə gia yə yi nǐ kpɛiŋniki kə kɔm wi nǐ kɔŋki kpɔ.

16 Ayaka njakas kaŋyi wi i gia yichu yələ wə. Njakas kɔ mənŋni si yi si dzaka, yi dzaka aka mi wiwɔm, ka chi nɔni kidzali kə mi wi ntum wi Nyɔ wələ nǐ fəki.

17 Bəni bə lanini bələ kɔ aka dzəŋə yi mwi yə mwi chu bukuki kə yɛiŋ, chu num aka bikwu biə bi gbɔ i biŋ fuŋni kiləkəli tsə giŋ. Nyɔ nǐ kɛiŋsi lɔ di bi ji lə maaa, jiə i bɔ.

18 Bɔ kɔmki dzaka nalə ghaŋsi gwu yi kilɔlɔ. Bɔ leŋtiki bəni bà bɔ kuti buku dzə i bəni kintəəŋ bà bɔ kiəki kə gia yi chəŋ. Bɔ leŋtiki bəh bənlani bà bɔ kɔ a bɔ kɔlə i fiəni fəki gia yə gwu yi shili nəŋki.

19 Bɔ si dza kaka bəni a bɔ bwili lɔ bɔ i mfá wə, ayakalə bɔ mwi bà bɔ dzakaki yakadəiŋ num mfá i biɛiŋ biə bi bəkəliki gwu yi mi. Bɔ kɔ mfá kɔm mi ka nya gwu yi i fiɛŋ wə, yaka wi kɔ mfa wi fiɛŋ fiwɔ.

20 Mbɛiŋ kǐəki a, bəni kabə yɔkɔ gɛiŋ gia yə yi bəkəliki bəni i mbi wələ wə kɔm bɔ si kiə lɔ Bah wibukumbɛiŋ wə wi kɔ Jisɔs Klistus wi num Mbwili, ka chu fiəni tsə liə i gia yiwɔ wə, ma yi shu kaŋa bɔ, ma yi gia ni fɔɔ fɔəni i gwu yibɔ wə tsə si yi nǐ kɔ i kin'yisi wə.

21 Bəni ka fə yakadəiŋ, yəmaka ni ndzɔŋki a bɔ nǐ kaŋaki kə i yisi kiə dzəh yi chəŋ yələ, i chu fiəni bee nchi wi baiŋni wə bə nya i bɔ.

22 Ŋkaiŋni bəmaka bəni bələ fəki gia yə yi kɔ i ndi wə, yi ka numki ŋkɔŋ a, “Jɔbi wə biə yaiŋ yaiŋni ki yi fiəni chu fɛiŋ i dzi.” Ayaka ndi widɔkɔ chu num a, “Jɔbi wə bə si wɔkɔ kifii ki chu fiəni tsə biŋli i ntsaŋa wə.”

3

Chɔkɔ bi Bah bi fiəni dzəni

1 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, kiŋwakti kələ i liə si num lɔ ki kɔmsini mih nyakaki i mbɛiŋ. I biŋwakti biə bichi mih nyaka ka yiŋti i yɔmsi mbɛiŋ i kâŋaki biŋkwaka bi chəŋ.

2 Mih nəŋki a mbɛiŋ kwâkaki gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ bə baiŋni nǐ dzaka i ninshiŋ a yi bi numki lə, chu kwâka tə gia yə bwa bəmbɛiŋ bə faaŋni bə Jisɔs nǐ dzaka i mbɛiŋ a Bah wə wi kɔ Kimbwili dzaka a mbɛiŋ fâki.

3 Gia yimbum kɔ a mbɛiŋ kǐə a, jɔbi wə a bi numki i chɔkɔ bi gɔksini wə, bəni bə nyiksini, bi dza dzə nyiksi fə gia yichu yə nyam yibɔ yi gwu nəŋki.

4 Bɔ bi nyiksiki dzaka a, “Ntə wi nǐ kaka a ŋgaiŋ bi fiəni dzəki lə, wi kɔ faiŋ i liə a? Jiakɔbi si bətii bəbukumbɛiŋ nǐ kpiyi, gia yichi kɛiŋki a gvu wə asi yi nǐ kɔ i kikpu wə i yisi si Nyɔ nǐ maa mbi.”

5 Bɔ dzakaki yakadəiŋ kiə na bindzɔŋ na ka bɔ nəiŋki nəiŋni a Nyɔ nǐ ka dzaka shəŋ a bəh ja yi i kikpu wə ka bɔɔli numki. Ka dzaka nshwaiŋ buku i bɔkɔ, ayaka wi nǐ fə nshwaiŋ yiwɔ bəh mwi.

6 Akɔ a mwi miwɔ mə mɔ nǐ buku baŋ nshwaiŋ, ka kaasi mbi wikpu wə.

7 Akɔ tə a ja yi yiwɔ yə yi jiə bɔɔli bəh nshwaiŋ i liə, wɔkɔli gbuku. Wi wɔkɔli chɔkɔ biə wi bi sakaki bəni bà bɔ nɔki kə nɔni kə wi nəŋki.

8 Ayakalə, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, kiə mbɛiŋ ki dâli kə gia yimu a, i Bah chɔkɔ bimu kɔ a liŋ aka jía nchuku, jía nchuku num a liŋ aka chɔkɔ bimu i wi.

9 Bah gukuki kə gwu gukuni asi bəni bədɔkɔ kwakaki, i fə asi wi nǐ kaka. Wi kaŋaki num shɔm bəh mbɛiŋ, kɔm wi kɔŋki kə a mi widɔkɔ bi laka, wi nəŋki a bəni bəchi kwûni shɔ́m yibɔ.

10 Chɔkɔ biə Bah bi fiəni dzə bi numki aka bi ji. I biəmaka chɔkɔ bɔɔli bi jumiki lə bəh ŋga tsə laka, gbuku bi fiisiki biɛiŋ biə bi kɔ i bɔɔli wə, nshwaiŋ bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ yɛiŋ bi fii kaasi.

11 Si gbuku bi fiisiki biɛiŋ bichi i dzəh yələ wə, mbɛiŋ kwakaki a mbɛiŋ kaŋaki i nûmki ŋkaiŋni wi bəni bənaiŋ i nɔni kimbɛiŋ wə a? Mbɛiŋ kaŋaki i nûmki bəni bà bɔ nɔki nɔni ki baiŋni mbɛiŋ nya gwu yimbɛiŋ i Nyɔ,

12 i wɔkɔliki Chɔkɔ bi Nyɔ biələ, mɔ̂msi i
fɔ̂ki a bi dzɔ̂ wakli. Akɔ chɔkɔ biə gbuku
bi fiisiki bɔɔli, ayaka juuŋ yi gbuku bi jɔkɔ
biɛiŋ biə bi kɔ i bɛiŋ.
13 Ayakalə, bukumbɛiŋ wɔkɔliki num
bɔɔli wimfiaŋ bəh nshwaiŋ yimfiaŋ biə Nyɔ
nǐ kaka, ayaka ŋkaiŋni wi kwili wələ kɔ wə
a bi numki a nəni ki chəŋ yɛiŋ.
14 Ayakadəiŋ, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, si mbɛiŋ
wɔkɔliki gia yiwɔ yakadəiŋ, mbɛiŋ mɔ̂msiki
nalə i nûmki ndi widɔkɔ kɔbi nabə kiŋgbɔ
kidɔkɔ i Nyɔ nshiŋ, bəh i num i kimbɔiŋni
wə bəh wi.
15 Mbɛiŋ yǐŋtiki a Bah wibukumbɛiŋ
kaŋaki shɔm yakadəiŋ, wi nya num jɔbi
i bəni a bɔ bi bɔiŋ. Gia yələ kɔ a yə
waiŋnih wibukumbɛiŋ Bɔɔl wə wi kɔ shɔm
yibukumbɛiŋ nǐ nyaka i mbɛiŋ bəh mfi biə
Nyɔ nya i wi.
16 I biŋwakti bichi kintəəŋ biə wi nyaka,
wi dzakaki yɛiŋ a kɔm gia yələ. Wi nyaka
gia yidɔkɔ yi ləkə i bəni i kiə, ayakadəiŋ bəni
bà bɔ kiəki kə gia bɔ kiə kə di biə bɔ kɔ ka
finiki bəh fwu wi gia yiwɔ, yi num a liŋ si
bɔ finiki tə bəh di bidɔkɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ
wə. Bɔ fə yakadəiŋ, bɔɔŋ num ŋgəkə i gwu
yibɔ mə.
17 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, asi mbɛiŋ si kiə lɔ gia
yələ lə, mbɛiŋ tɔ̂kniki a bəni bà bɔ jiəki kə
nchi wi Nyɔ bi ma gûku mbɛiŋ bəh bimfə
bibɔ bichu ka mbɛiŋ bi dzɔ̂ i di biə mbɛiŋ
num, fiɛŋ nâŋni kə mbɛiŋ, a mbɛiŋ fiəni gbɔ̂
lɔ gbɔni.
18 Ayakalə, mbɛiŋ kɔ̂ɔki i ŋgamti wə wi kɔ
wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə wi kɔ
Mbwili dûksi mbɛiŋ, mbɛiŋ chu kǐə wi tsə a
ninshiŋ ninshiŋ. Kiŋkɔksi nûm i wi i liə bəh
i jɔbi wichi na kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm ayaka.

Kiŋwakti ki ninshiŋ ki Jən

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Jən ki ninshiŋ kələ mə

Kiŋwakti ki ninshiŋ kələ Jən nǐ nyaka i bijuŋni bi bəni bə bumni, kaŋaki kifwu ki gia kifa. Kɔ i shili shɔ́m yi bəni bà wi nǐ nyakaki i bɔ, a bɔ nôki i kinchiŋni wə bəh Nyɔ na bəh Waiŋ wi wə Jisɔs Klistus. Yi num tə i təfi bɔ, a bɔ tôŋniki bɔ ma bǐəliki bənlani bəntəkə. Mi wə wi nyaka kiŋwakti kələ kɔ num wi lansi kiŋ a, mi wə wi nəki i baiŋni kintəəŋ, wi chu kaŋaki kə i fâki kimfə ki jisi. Wi chu nyaka tə a Jisɔs Klistus nǐ kɔ na mi wiwɔm, ayaka mi wichi wə wi kɔ wi jiə shɔm i wi wə wi ŋkɔŋ Nyɔ, kaŋaki lə tə i kôŋki waiŋnih wi.

Kifwu ki gia i Kiŋwakti kələ mə

1:1-4 Kin'yisi
1:5; 2:29 Ntum kɔm baiŋni bəh jisi
3:1-24 Bwa bà bɔ kɔ bwa bə Nyɔ bəh bà bɔ kɔ bə ŋkpɛli
4:1-6 Gia yə yi kɔ yi ŋkɔŋ bəh yə yi kɔ yi ntəkə
4:7-21 Kɔm kiŋkɔŋ
5:1-21 Shɔm yə mi jiə i Klistus tumdzi lə gia yichi

Ja yə yi nyaki nəni

1 Gia yələ buku nyakaki lə kɔ kɔm Ja yə yi nyaki nəni yi nǐ kɔ yi si num lɔ i kin'yisi wə. Ja yələ yi kɔ num buku nǐ wɔkɔ gia yə yi nǐ dzaka, yɛiŋ yi bəh dzə́kəh yibuku, tsɛiŋ yi si yi nǐ kɔ, kɔm yi bəh kaŋ yibuku.

2 Nəni kələ kɔ num ki nǐ yəŋə i buku, buku yɛiŋ i ki wə buku bə́ dzaka kɔm ki, fuku i mbɛiŋ kɔm nəni kələ ki bi kaa kə, ki nǐ kɔ bəh Ba wi ayaka ki bi dzə yəŋə i buku.

3 Yəmaka yə buku nǐ yɛiŋ chu wɔkɔ, kɔ yə buku fukuki tə i mbɛiŋ ka mbɛiŋ kâŋaki kijuŋni kibukumbɛiŋ. Kijuŋni kibukumbɛiŋ kɔ bəh Ba bəh Waiŋ wi Jisɔs Klistus.

4 Buku ka nyaka yələ ka kinsaŋli kibukumbɛiŋ ni nûmki num ki jikə ndzɔŋ.

Bukumbɛiŋ nôki i baiŋni kintəəŋ

5 Fa kɔ ntum wə buku nǐ wɔkɔ i wi, buku bə́ fuku i mbɛiŋ a, Nyɔ kɔ baiŋni ayaka jisi num kə i wi mə lə kpaaa.

6 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ kabə dzaka a bukumbɛiŋ kɔ i kijuŋni wə bəh wi, ayaka nyani num i jisi wə, yaka bukumbɛiŋ nyiki num ntəkə, chu nɔ biəli kə ŋkɔŋ biwɔ.

7 Ayakalə, bukumbɛiŋ kabə nyaniki i kintəəŋ ki baiŋni wə asi wi kɔ i baiŋni wə, ma bukumbɛiŋ ni numki i kijuŋni wə mi bəh mi, ma mwa mi Jisɔs Waiŋ wi ni wɔkɔ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ baiŋ i kintəəŋ kichu bibukumbɛiŋ wə bichi.

8 Bukumbɛiŋ ka dzaka a bukumbɛiŋ kaŋaki kə chu, yaka bukumbɛiŋ fwɔkyiki gwu yibukumbɛiŋ, ŋkɔŋ kɔkə i bukumbɛiŋ wə.

9 Ayakalə, bukumbɛiŋ kabə fuku chu bibukumbɛiŋ i wi, si wi kɔ mi wə wi si shi num i ja yi wə chu fə gia chəŋ, yaka wi ni dalinya lə chu bibukumbɛiŋ wi wɔkɔ bukumbɛiŋ, bukumbɛiŋ baiŋki i kimfə kibukumbɛiŋ kichi kə ki kɔkə chəŋ.

10 Bukumbɛiŋ kabə dzakaki a bukumbɛiŋ ka fə dəkə chu, yaka bukumbɛiŋ dzɔki wi a wi kɔ mi wi ntəkə, ja yi kaŋa kə di i bukumbɛiŋ wə.

2

Jisɔs kɔ kimaiŋ ki ndalinya

1 Bwa bəŋ, mih nyakaki gia yələ i mbɛiŋ ka mbɛiŋ ma ni dza fə̂ chu. Ayakalə, mi ka dza fə chu, bukumbɛiŋ kaŋaki lə mi wə wi kwuŋki kaŋ i Ba i bukumbɛiŋ, mi wələ kɔ Jisɔs Klistus wə wi kɔ mi wi chəŋ.

2 Akɔ wi kimaiŋ kə ki dalinyaki chu bibukumbɛiŋ, kimaiŋ kələ kɔkə a ki kɔ a kibukumbɛiŋ shəŋ, ki kɔ tə ki bəni bəchi i mbi wələ wə.

3 Bukumbɛiŋ kabə jiəki bənchi bə Nyɔ, ma yələ ni chusiki mməŋni kɔbi a bukumbɛiŋ kiəki lə wi.

4 Mi wə wi dzakaki a ŋgaiŋ kiəki lə Nyɔ, wi jiə kə bənchi bu, kɔ mi wi ntəkə, ŋkɔŋ kɔkə i wi wə.

5 Ayakalə, mi wə wi jiəki ndzaka wi Nyɔ kɔ wəmaka mi wə wi kɔŋki wi tsə kaasi ŋkɔŋ. Gia yə yi kɔ i chusi mməŋni kɔbi a bukumbɛiŋ chiŋni bəh Nyɔ kɔ yələ yi kɔ a:

6 Mi wə wi dzakaki a ŋgaiŋ kɔ jɔbi wichi
i Nyɔ wə, wi kaŋaki i nɔ̂ki a liŋ i dzəh yə
Klistus nǐ nɔki yɛiŋ.

Nchi wimfiaŋ

7 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, nchi wə mih nyakaki
i mbɛiŋ a kɔkə wimfiaŋ. Akɔ nchi wikpu wə
mbɛiŋ nǐ kaŋaki i yisi i kin'yisi wə. Ayaka
nchi wikpu wələ kɔ gia num mbɛiŋ wɔkɔ lɔ.
8 Ayakalə, nchi wə mih nyakaki i mbɛiŋ
akɔ nchi wimfiaŋ. Ŋkɔŋ wi nchi wələ
chusiki i Klistus bəh i mbɛiŋ. Nchi wiwɔ kɔ
ka wi kɔ wimfiaŋ kɔm jisi si kaa tsə lɔ ayaka
baiŋni bi ŋkɔŋ yisi i baiŋki.
9 Mi wə wi dzakaki a ŋgaiŋ kɔ i kintəəŋ ki
baiŋni wə ayakalə wi chu baiŋŋ waiŋnih wi,
ma yi numki a wi kɛiŋki i kintəəŋ ki jisi wə.
10 Mi wə wi kɔŋki waiŋnih wi kɔ wə wi kɔ
jɔbi wichi i kintəəŋ ki baiŋni wə gia yiwɔ
num i wi mə, gia yidɔkɔ kɔbi i fə a wi
nyaniki wi bənli.
11 Ayakalə, mi wə wi baiŋŋki waiŋnih wi,
kɔ wə wi kɔ i jisi wə wi nyani i bi wə, ayaka
wi kiə kə di biə wi tsəki, kɔm jisi biwɔ fə wi
fəkə.
12 Bwa bəŋ, mih nyakaki i mbɛiŋ kɔm bə
kɔ bə dalinya lɔ chu bimbɛiŋ kɔm Klistus.
13 Bəba, mih nyakaki i mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ
kiə wi wə wi nǐ kɔ i kin'yisi wə. Sumi, mih
nyakaki i mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ tsə lɔ mi wichu
wə. Bwa bəŋ, mih nyakaki i mbɛiŋ kɔm
mbɛiŋ kiəki lə Ba Nyɔ.
14 Bəba, mih nyakaki i mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ
kiə wi wə wi nǐ kɔ i kin'yisi wə. Sumi, mih
nyakaki i mbɛiŋ kɔm mbɛiŋ ləkəki lə, gia yi
Nyɔ num i mbɛiŋ wə jɔbi wichi, ayaka num
mbɛiŋ tumdzi lɔ mi wichu wə.
15 Mih bá təfi mbɛiŋ a, kiə mbɛiŋ ma kɔ̂ŋki
mbi wələ nabə biɛiŋ bi mbi wələ. Mi kabə
kɔŋ mbi wələ, wi ma ni kɔŋki Ba Nyɔ wi.
16 Mbɛiŋ kǐəki a biɛiŋ bichi i fa mbi wələ
mə biə nyam yi gwu jiəki kiŋkɔŋ yɛiŋ bəh
biə dzákəh yɛiŋki kɔŋ bi, bəh biə bəni ghaŋsi
gwu yɛiŋ wə i nɔni kələ wə, kɔkə biə bi nyəki
dzəki i Ba Nyɔ wə. Akɔ bi mbi wələ.
17 Mbi wələ bi kaa lə, ma biɛiŋ bi mbi biə
bəni jiəki kiŋkɔŋ yɛiŋ wə bi kaa tə. Ayakalə,
mi wə wi fəki num gia yə Nyɔ kɔŋki bi baaŋ
lə i numki jɔbi wichi.

Bəmbaiŋŋni bə Klistus

18 Bwa bəŋ, jɔbi wələ si num wi gɔksini. Si
mbɛiŋ nǐ wɔkɔ a bəmbaiŋŋni bə Klistus bi
dzə lə, na i liə bəmbaiŋŋni bə Klistus dzə lɔ
bəduli. Akɔ gia yə yi fə buku ka kiə a wələ si
num lɔ jɔbi wi gɔksini.
19 Bəni bələ nǐ buku i bukumbɛiŋ wə,
ayakalə bɔ nǐ kɔkə bəni bəbukumbɛiŋ. A nǐ
kɔ a bɔ numki bəni bəbukumbɛiŋ, ma bɔ nǐ
baaŋ i numki bəh bukumbɛiŋ. Ayakadəiŋ,
bɔ ka buku i chusi i ndaiŋ wə a mi i bɔ wə
kɔkə mi i bəbukumbɛiŋ wə.
20 Mbɛiŋ kɔ fimbɛiŋ num Wi wə wi Baiŋki
fiaŋsi* lɔ mbɛiŋ, mbɛiŋ bəchi bá kiə gia yi
ŋkɔŋ.
21 Mih nyakaki kə i mbɛiŋ kɔm a mbɛiŋ
məŋniki lə ŋkɔŋ. Mih nyakaki kɔm mbɛiŋ
kiəki lə ŋkɔŋ, ayaka mbɛiŋ kiə tə a ntəkə kɔkə
i buku i ŋkɔŋ wə.
22 Mi wi ntəkə kɔ winaiŋ? Ntə akɔ mi
wə wi nəiŋki a Jisɔs kɔkə Mbwili wə Nyɔ nǐ
kaka? Mi wə wi nəiŋki Tii bəh Waiŋ wi kɔ
mbaiŋŋni wi Klistus.
23 Mi wə wi nəiŋki Waiŋ kaŋaki kə
kinchiŋni bəh Tii Waiŋ. Mi wə wi dzaka
bəh dzaka ki a ŋgaiŋ bum i Waiŋ, akɔ wə wi
kaŋaki kinchiŋni bəh Tii Waiŋ tə.
24 Mbɛiŋ jǐə gia yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i kin'yisi
wə ma yi numki jɔbi wichi i mbɛiŋ wə.
Mbɛiŋ kabə jiə gia yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i
kin'yisi wə yi num jɔbi wichi i mbɛiŋ wə,
yaka mbɛiŋ tə ni numki lə jɔbi wichi i Waiŋ
wə bəh Tii.
25 Ayaka gia yə Klistus kɔ wi kaka
bukumbɛiŋ yɛiŋ kɔ nɔni kə ki bi tsə kaa kə.

26 Mih nyakaki gia yələ i mbɛiŋ lə num
kɔm bəni bə̀ bɔ nəŋki i fwɔkyiki mbɛiŋ.
27 Ayakalə, mfiaŋsi wə mbɛiŋ nǐ kwati i
Klistus kɔ jɔbi wichi i mbɛiŋ wə, mbɛiŋ məŋ
chu i nəŋki mi widɔkɔ i laniki mbɛiŋ. Si
mfiaŋsi wi wələ si lani lɔ mbɛiŋ kɔm gia
yichi, mfiaŋsi wiwɔ kɔ wi ŋkɔŋ, a kɔkə wi
ntəkə, mbɛiŋ nûmki jɔbi wichi i Klistus wə
a liŋ asi mfiaŋsi wələ kɔ wi lani mbɛiŋ.

28 I liə bwa bəŋ, mbɛiŋ nûm bâaŋ jɔbi
wichi i wi wə ka jɔbi wə wi dzə buku,
bukumbɛiŋ bi kaŋaki shɔm i yɛiŋ wi a kɔbi
i bi nyumi lɔ nyumini i kiŋgəmni wə.

* **2:20** Mfiaŋsi wələ kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni kə bə nya i bɔ.

29 Mbɛiŋ kǐəki a wi kɔ mi wə wi fəki gia yi chəŋ, mbɛiŋ kaŋaki i kǐəki tə a mi wichi wə wi fəki gia yi chəŋ kɔ num mbwɔ wi.

3

Bukumbɛiŋ kɔ bwa bə Nyɔ

1 Mbɛiŋ yɛiŋ ŋkaiŋni kiŋkɔŋ kimbum kə Ba chusi i bukumbɛiŋ, wi fə a bə bôɔŋki bukumbɛiŋ a bwa bə Nyɔ, ayaka bukumbɛiŋ num bwa bə Nyɔ ŋkɔŋ. Gia yə bəni bà akɔ bə mbi wələ kiəki kə bukumbɛiŋ kɔ kɔm bɔ kiəki kə tə wi.

2 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, i liə bukumbɛiŋ si num lɔ bwa bə Nyɔ, ayakalə bukumbɛiŋ kiəki kə si bukumbɛiŋ bi numki. Gia yə bukumbɛiŋ kiəki kɔ a, a bi numki jɔbi wə wi bi dzə buku, ma bukumbɛiŋ bi numki aka wi kɔm bukumbɛiŋ bi yɛiŋki lə wi si wi kɔ.

3 Yaka kɔ a mi wichi wə wi tsɛiŋki tsəki a ninshiŋ i wi yakadəiŋ wi kaŋaki i wôkɔ gwu yi jɔbi wichi i baiŋki asi wi Klistus baiŋki.

4 Mi wichi wə wi fəki chu yaka wi bwiŋki num nchi wi Nyɔ, kɔm chu kɔ nchi wi Nyɔ si mi bwiŋ.

5 Mbɛiŋ kiəki lə a Klistus nǐ dzə i dzɔ bwili chu i bəni wə. Ayaka wi Klistus kaŋaki kə chu.

6 Mi wə wi kɔ wi chiŋni bəh Klistus si baaŋ kə a fəki chu. Mi wə wi baaŋ a fəki chu wi kɛiŋki maka wi num yɛiŋ wi nabə i kiə wi.

7 Bwa bəŋ, kiə mi ki fwôkyi kə mbɛiŋ. Mi wə wi fəki gia yi chəŋ wi si num lɔ mi wi chəŋ si Klistus kɔ mi wi chəŋ.

8 Mi wə wi baaŋ a fəki chu wi kɔ mi wi ŋkpɛli, kɔm ŋkpɛli wələ nǐ fə lɔ chu na i kin'yisi wə. Akɔ fwu wi gia yə Waiŋ Nyɔ nǐ dzə yɛiŋ, i chiksi bənɔm bə ŋkpɛli wələ.

9 Mi wə wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ si baaŋ kə a fəki chu, kɔm fiɛŋ fichi fiə Nyɔ kɔ fi, kɔ i wi wə jɔbi wichi, wi kɔkə i chu baaŋ a fəki chu, kɔm wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ.

10 Gia yə yi kɔ i fə a bukumbɛiŋ yɛiŋki bəni bà bɔ kɔ bwa bə Nyɔ bəh bà bɔ kɔ bwa bə ŋkpɛli kɔ yələ: Mi wichi wə wi fəki kə gia yi chəŋ nabə wə wi kɔŋki kə waiŋnih wi, kɔkə waiŋ Nyɔ.

Bukumbɛiŋ kôŋniki

11 Ntum wə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ i kin'yisi wə kɔ a wələ a, bukumbɛiŋ kɔŋniki.

12 Kiə bukumbɛiŋ ma numki ka Kɛɛn. Wi nǐ kɔ waiŋ ŋkpɛli mi wichu wə, wi ka bi dza wɔɔ waiŋnih. Wi nǐ wɔɔ wi kɔm nə? Wi nǐ wɔɔ wi kɔm kimfə ki nǐ kɔ kichu, ki waiŋnih wi num ki chəŋ.

13 Bwa bə nih bəŋ, kiə mbɛiŋ ma numki bəh dzaka kiwɔmni a bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ baiŋŋki lə mbɛiŋ.

14 Bukumbɛiŋ si kiə lɔ a bukumbɛiŋ buku lɔ i kaŋ yi kpi wə ka liə i nɔni wə, kɔm bukumbɛiŋ kɔŋki lə bwa bə nih bəbukumbɛiŋ. Mi wə wi kɔŋki kə waiŋnih wi, wi kɛiŋki i kaŋ yi kpi wə.

15 Na ndə wə wi baiŋŋki waiŋnih wi, yaka wəmaka kɔ mi wə wi wɔɔki bəni. Ayaka mbɛiŋ kiəki a mi wə wi wɔɔki bəni kaŋaki kə nɔni kə ki bi tsə kaa kə i wi wə.

16 Fiɛŋ fiə fi chusiki i bukumbɛiŋ kiŋkɔŋ kə ki kɔ kiŋkɔŋ akɔ yələ Klistus nǐ fə: Wi nǐ nya nɔni ki i kpi kɔm bukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ tə kaŋaki i nyâ nɔni kibukumbɛiŋ kɔm bwa bə nih bəbukumbɛiŋ.

17 Mi kabə kaŋaki biɛiŋ bi fa mbi wələ wə, ka yɛiŋ waiŋnih wi kaŋa kə, wi nəki wɛli kə kaŋ yi i wi, yaka kiŋkɔŋ ki Nyɔ kɔ i wəmaka dəiŋ?

18 Bwa bəŋ, kiə bukumbɛiŋ ma kôŋniki a ja wə nabə i ndzaka wə. Bukumbɛiŋ kôŋniki i kiŋkɔŋ wə, chûsi i kimfə wə.

19 Akɔ gia yə yi bi fəki ka bukumbɛiŋ kiə a bukumbɛiŋ kɔ bəni bə ŋkɔŋ, yi chu fə a shɔm yibukumbɛiŋ dəki i Nyɔ nshiŋ,

20 na yibwiŋ shɔm yibukumbɛiŋ bá saka bukumbɛiŋ. Bukumbɛiŋ kiəki a Nyɔ kpaliki tsəki lə shɔ́m yibukumbɛiŋ, wi kiə gia yichi.

21 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, shɔ́m yibukumbɛiŋ kabə sakaki kə bukumbɛiŋ, bukumbɛiŋ ma ni kaŋaki nlwa widəkɔ i Nyɔ nshiŋ.

22 Bukumbɛiŋ nywâ na finə i wi, wi ni nyâ i bukumbɛiŋ, kɔm bukumbɛiŋ jiəki lə bənchi bu fə gia yindzɔŋni i wi.

23 Ayaka nchi wi kɔ wələ a, bukumbɛiŋ jǐə shɔm i Waiŋ wi Jisɔs Klistus, bəh i kɔŋniki gwú yibukumbɛiŋ asi Klistus nǐ dzaka i bukumbɛiŋ.

24 Bəni bəchi bà bɔ jiəki bənchi bə Nyɔ bɔ kɔ i wi mə jɔbi wichi, wi num tə i bɔ mə. Gia yə yi fəki na ka bukumbɛiŋ kiəki a wi kɔ i bukumbɛiŋ mə jɔbi wichi, kɔ Kiŋ'waka ki kə

wi nya i bukumbɛiŋ.

4

Mi wə wi kaŋaki Kiŋ'waka ki Nyɔ bəh wə wi kaŋaki kə

1 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, jɔbi wə mi dzaka a gia yə ŋgaiŋ dzakaki buku i kiŋ'waka ki Nyɔ wə, kiə mbɛiŋ ki bûm kə a bumni. Mbɛiŋ mɔ̂msi kiŋ'waka kiwɔ i yɛ̂iŋ a, akɔ ki Nyɔ a. Mih dzakaki yələ kɔm bəni bà bɔ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ bɔ buku tsə lɔ i mbi wələ wə bəduli.

2 Gia yə yi kɔ i fə a mbɛiŋ kiə Kiŋ'waka kə ki kɔ ki Nyɔ i mi wə, kɔ yələ: Mi wichi wə wi dzakaki bəh dzaka ki a Jisɔs Klistus nǐ dzə i fa kuku ka mi wiwɔm, kɔ num wəmaka wə wi kaŋaki Kiŋ'waka ki Nyɔ.

3 Mi wichi wə wi dzakaki kə lə kɔm Jisɔs, akɔ wə wi kaŋaki kiŋ'waka a kɔbi ki Nyɔ. Kiŋ'waka kələ kɔ ki mbainŋŋni wi Klistus wə mbɛiŋ nǐ kɔ mbɛiŋ wɔkɔ lɔ a wi bi dzə lə, ayaka i liə wi dzə lɔ i fa mbi wə.

4 Bwa bəŋ, mbɛiŋ kɔ bəni bə Nyɔ, mbɛiŋ gaka lɔ bəni bəwɔ. Mbɛiŋ gaka kɔm Kiŋ'waka kə ki kɔ i mbɛiŋ wə tsəki lə kə ki kɔ i fa mbi wələ wə.

5 Bəmaka bəni kɔ bə mbi wələ. Ayakadəiŋ, gia yə bɔ dzakaki kɔ yi mbi wələ, bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ wɔkɔ i bɔ.

6 Bukumbɛiŋ kɔ fibukumbɛiŋ bəni bə Nyɔ. Mi wichi wə wi kiəki Nyɔ wi wɔkɔki lə i bukumbɛiŋ, wə wi kɔkə mi wi Nyɔ wi wɔkɔki kə i bukumbɛiŋ. Yələ kɔ gia yə yi fəki ka bukumbɛiŋ kiəki kiŋ'waka kə ki kɔ ki ŋkɔŋ bəh kə ki kɔ ki ntəkə.

Nyɔ kɔ Nyɔ wi kiŋkɔŋ

7 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, bukumbɛiŋ kɔ̂ŋniki, kɔm kiŋkɔŋ kɔ gia yi Nyɔ. Mi wə wi kaŋaki kiŋkɔŋ, wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ, wi kiə Nyɔ.

8 Mi wə wi kɔŋki kə mi widəkɔ wi kiəki kə Nyɔ. Yi kɔ yakadəiŋ kɔm Nyɔ kɔ Nyɔ wi kiŋkɔŋ.

9 Yələ lə kɔ dzəh yə Nyɔ nǐ chusi kiŋkɔŋ ki yɛiŋ i bukumbɛiŋ lə: Wi nǐ faaŋ Waiŋ wi wimu wələ shəŋ i mbi wələ mə ka bukumbɛiŋ bi kwati nəni tsə dzəh i wi wə.

10 Kiŋkɔŋ kə ki kɔ ki ŋkɔŋ kɔ kələ a a nǐ ka kɔŋ dəkə bukumbɛiŋ Nyɔ, a nǐ kɔŋ wi bukumbɛiŋ, ka faaŋ Waiŋ wi a wi dzə̂ mâiŋ chu bibukumbɛiŋ.

11 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, si Nyɔ nǐ kɔŋ bukumbɛiŋ i dzəh yələ wə lə, bukumbɛiŋ tə kaŋaki lə i kɔ̂ŋniki.

12 Mi məŋ wə wi num yɛiŋ i Nyɔ wə. Bukumbɛiŋ ka kɔŋniki, Nyɔ ni numki jɔbi wichi i bukumbɛiŋ wə, kɔŋ bukumbɛiŋ tsə kaasi.

13 Bukumbɛiŋ kî̂ə a bukumbɛiŋ kɔ i wi wə jɔbi wichi wi num i bukumbɛiŋ wə, kɔm wi kɔ wi nya bukumbɛiŋ bəh Kiŋ'waka a num ŋki.

14 Buku nǐ yɛiŋ ka fukuki i bəni a Ba wibukumbɛiŋ nǐ faaŋ Waiŋ wi a wi dzə̂ nûmki Kimbwili ki mbi wələ.

15 A kabə num a na ndə wə wi dzakaki bəh dzaka ki a Jisɔs kɔ Waiŋ Nyɔ, yaka Nyɔ kɔlə i wəmaka wə wi num tə i Nyɔ wə.

16 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbɛiŋ kiə, ka chu bum kiŋkɔŋ ki Nyɔ kə wi kaŋaki i bukumbɛiŋ wə.

Nyɔ kɔ Nyɔ wi kiŋkɔŋ, mi wə wi nɔki i kiŋkɔŋ wə jɔbi wichi, wi nɔki i Nyɔ wə, Nyɔ tə nɔ i wi wə.

17 Gia yə yi chusiki a kiŋkɔŋ kɔlə i bukumbɛiŋ mə num ki jikə tsə kaasi kɔ yələ yi kɔ a, bukumbɛiŋ kaŋaki kə i lwâki kɔm chɔkɔ bi nsaka wi gɔksini biə. Bukumbɛiŋ kaŋaki kə nlwa kɔm bukumbɛiŋ nɔki i mbi wələ wə ka Klistus.

18 Nlwa si num kə i kintəəŋ ki kiŋkɔŋ wə. Kiŋkɔŋ kə ki kɔ ki liəni lə tsə kaasi si bwili lə nlwa, kɔm nlwa kaŋaki gia i fə num a bəh ŋgəkə wə bə kɔ i nya i mi. Mi wə wi kaŋaki nlwa kɔ wə wi ka liə dəkə i kintəəŋ ki kiŋkɔŋ wə i tsə kaasi.

19 Bukumbɛiŋ kɔ̂ŋniki kɔm a nǐ yisi Nyɔ i kɔŋki bukumbɛiŋ.

20 Mi ka dzaka a ŋgaiŋ kɔŋki lə Nyɔ, ayakalə wi yiŋni baiŋŋ waiŋnih wi, yaka wi kɔ mi wi ntəkə, kɔm mi kabə num wə wi kɔŋki kə waiŋnih wi wə wi yɛiŋki wi, wi kɔkə i kɔŋ Nyɔ wə wi yɛiŋki kə i wi wə.

21 Nchi wə bukumbɛiŋ nǐ kwati i wi kɔ wələ a, mi wə wi kɔŋki Nyɔ kaŋaki lə i kɔ̂ŋki waiŋnih wi tə.

5

Mi wə wi tumdzi mbi wələ kɔ wə wi bum i Jisɔs

1 Mi wichi wə wi bum a Jisɔs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nǐ kaka wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ, mi

wichi wə wi kəŋki mi, wi kəŋki lə tə kimbwə ki wəmaka.
2 Gia yə yi fəki ka bukumbɛiŋ kiəki a bukumbɛiŋ kəŋki lə bwa bə Nyɔ akɔ jɔbi wə bukumbɛiŋ kəŋki Nyɔ jiə gia yə nchi wi dzakaki.
3 Mbɛiŋ kǐəki a i kəŋki Nyɔ kɔ i jiəki bənchi bu, bənchi bu kɔkə ntiə,
4 kɔm mi wichi wə wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ, wi tumdzi lɔ mbi wələ. Bukumbɛiŋ tumdzi mbi wələ num bəh kimbum kibukumbɛiŋ.
5 Mi wə wi tumdzi mbi wələ kɔ winaiŋ? Kɔ wə wi bum a Jisɔs kɔ Waiŋ Nyɔ.

Gia yə yi beeŋki nsaka wi Jisɔs

6 Jisɔs Klistus nǐ dzə i mbi wələ wə, tsə dzəh i mwi wə bəh i mwa wə. Wi nǐ ka tsə dəkə shəŋ a mwi wə. Wi nǐ tsə dzəh i mwi wə bəh i mwa wə. Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni num mbeeŋ nsaka i gia yələ wə kɔm Kiŋ'waka dzakaki ŋkɔŋ.
7 Gia kɔlə yitali yə yi beeŋki nsaka wiwɔ.
8 Biɛiŋ biələ kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni, mwi bəh mwa. Biɛiŋ biələ bitali bichi kɔ i fiɛŋ fimu wə.*
9 Bukumbɛiŋ si bum lə gia yə a dzaka mi wiwɔm i bukumbɛiŋ. Ayakalə, gia yə a dzakaki Nyɔ yi jiki tsəki lə yə mi wiwɔm dzakaki. Mbɛiŋ kiəki a yələ kɔ gia yə a dzakaki Nyɔ i bukumbɛiŋ, wi num mbeeŋ nsaka i Waiŋ wi.
10 Mi wə wi bum i Waiŋ Nyɔ, wi kaŋaki lə gia yələ Nyɔ dzaka i wi wə. Mi wə wi ka bum Nyɔ wi fəki Nyɔ num mi wi ntəkə, kɔm wi ka bum dəkə i gia yə a dzakaki Nyɔ i bukumbɛiŋ kɔm Waiŋ wi.
11 Ndzaka wələ kɔ a Nyɔ nya lɔ bukumbɛiŋ bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə, nɔni kələ nyəki dzəki i Waiŋ wi wə.
12 Mi wə wi kaŋaki Waiŋ Nyɔ i wi wə kaŋaki lə nɔni kiwɔ, mi wə wi kaŋaki kə Waiŋ Nyɔ i wi wə wi kaŋaki kə nɔni kiwɔ.

Bəni bà bɔ si kaŋa lɔ nɔni kə ki bi tsə kaa kə

13 Mih nyakaki gia yələ i mbɛiŋ bà mbɛiŋ bum i Waiŋ Nyɔ, a mbɛiŋ kɔlə i kiə a mbɛiŋ si kaŋa lɔ nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
14 Bukumbɛiŋ chu kaŋaki kə nlwa i kɔmsi tsə i Nyɔ nshiŋ i nywa fiɛŋ fidɔkɔ i wi, kɔm bukumbɛiŋ ka nywa fiɛŋ fidɔkɔ i wi biəli asi wi nəŋki, wi ni wɔkɔ gia yə bukumbɛiŋ dzakaki.
15 Bukumbɛiŋ kabə kiə a wi si wɔkɔ lə gia yə bukumbɛiŋ dzakaki jɔbi wə bukumbɛiŋ nywaki na finə i wi, bukumbɛiŋ kiəki tə a bukumbɛiŋ kwati lɔ fiɛŋ fiə bukumbɛiŋ nywaki i wi.
16 Mi ka yɛiŋ waiŋnih wi fə chu biə bi kɔkə i fə a wi kpi, wi tsâ a Nyɔ nya nɔni i wəmaka. Yələ kɔ num i mi wə mbi chu kɔkə i fə a wi kpi num kpini. Chu bidɔkɔ kɔlə biə bi kɔ i fə a mi kpi num kpini. Mih dzakaki kə a mi tsâki i biəmaka wə.
17 Mfə wichu wichi kɔ chu, ayakalə chu bidɔkɔ kɔlə biə bi kɔkə i fə a mi kpi num kpini.
18 Bukumbɛiŋ kiəki lə a mi wə wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ, wi kɔkə i chu baaŋ a fəki chu, kɔm wə wi kɔ Mbwɔ wi Nyɔ tɔkniki lə bəh wi, mi wichu wə kɔbi i chu kɔm i wi wə.
19 Bukumbɛiŋ kiəki lə tə a bukumbɛiŋ kɔ bəni bə Nyɔ, bəni bà bɔ kɔ bə mbi wələ bəchi kɔ num i kaŋ yi mi wichu wə.
20 Bukumbɛiŋ kiəki lə a Waiŋ Nyɔ dzə lɔ ka wɛli mfi bibukumbɛiŋ i kiəki Nyɔ wi ŋkɔŋ. Ayaka bukumbɛiŋ kɔ i wə wi kɔ ŋkɔŋ asi bukumbɛiŋ kɔ i Waiŋ wi wə Jisɔs Klistus. Akɔ wi Nyɔ wi ŋkɔŋ bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə.
21 Bwa bəŋ, mbɛiŋ tôkniki kɔm mimɔsɔ.

* **5:8** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki i bibɔ bimbu biələ a, “Bəni kɔlə bətali bɔ beeŋki nsaka wiwɔ i bɛiŋ. Bəni bələ kɔ Nyɔ Ba wi bəh Ja bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni. Bəni bətali bələ kɔ i fiɛŋ fimu wə.”

Kiŋwakti ki kəmsini ki Jən

Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Jən ki kəmsini kələ mə

Jən nĭ nyaka kiŋwakti ki kəmsini kələ, wi bəəŋ gwu yi a, “Tikwili wi fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni.” (1:1) Wi nĭ nyaka i kpaŋa widəkə wə Nyə saiŋbwili wi bəh bwa bu. Kpaŋa wələ kələ i numki kijuŋni ki bəni bə bumni kidəkə, bwa bu bələ num bəni i kijuŋni kiwə wə. Gia yə wi nĭ nyaka i kiŋwakti kələ mə, kə alə kpuuuk. Wi nĭ nyaka, tsa a bə kôŋniki, chu təfi bə a bə tôkniki kəm bəni bà bə laniki nnyaki ntəkə.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1-3 Kin'yisi
4-6 Kiŋkəŋ kə fwu i gia yichi wə
7-11 Ntəfi i tôkniki kəm nlani wi ntəkə
12-13 Kiŋgəksi

1 Akə mih tikwili wi fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wə miŋkpaŋa wə Nyə saiŋbwili bəh i bwa bu. Mih kəŋki lə mbɛiŋ ŋkəŋ ŋkəŋ. A kəkə a mih mbəŋ wə mih kəŋki mbɛiŋ. Bəni bəchi bà bə kiəki ŋkəŋ, kəŋki lə tə mbɛiŋ.

2 Buku kəŋki mbɛiŋ kəm kiŋkəŋ kə ki kə i bukumbɛiŋ wə, ki bi baaŋ a i numki i bukumbɛiŋ wə jəbi wichi.

3 Shəm yindzəŋni bəh nshɛiŋ bəh kimbəiŋni biə bi nyəki dzəki i Nyə Ba bəh i Jisəs Klistus wə Waiŋ Ba, ni numki i bukumbɛiŋ wə asi bukumbɛiŋ kə i ŋkəŋ wə bəh kiŋkəŋ.

Mbɛiŋ numki i ŋkəŋ wə bəh i kiŋkəŋ wə

4 Mih laŋki nalə si mih yɛiŋ bwa ba bədəkə biəli ŋkəŋ, yi num asi Ba wibukumbɛiŋ nĭ dzaka a bukumbɛiŋ fəki.

5 I liə lə nih wi bəni, mih lansiki tsaki wə dzaka a bukumbɛiŋ kôŋniki. Wələ kəkə nchi wimfiaŋ widəkə mih nyakaki i wə. Akə nchi wə bukumbɛiŋ nĭ kaŋaki i kin'yisi wə.

6 Kiŋkəŋ kə kələ a, bukumbɛiŋ bĭəliki nchi wi. Ayaka nchi wiwə num a wə mbɛiŋ nĭ wəkəki a kɛiŋ i kin'yisi wə a mbɛiŋ nôki i kiŋkəŋ wə.

7 Bəni bə ntəkə bəduli kələ i mbi wə, num bəni bà bə bumki kə a Jisəs Klistus nĭ dzə i mbi wələ wə ka mi wiwəm. Wəmaka mi kə mi wi fwəkyini a num tə mbaiŋŋni wi Klistus.

8 Mbɛiŋ tôkniki bəh gwú yimbɛiŋ ka mbɛiŋ ma lâksi fiɛŋ fiə mbɛiŋ kə mbɛiŋ nəm lə fi. Mbɛiŋ môsiki i bi kwati ŋgəm wimbɛiŋ wichi.

9 Mi wichi wə wi tsɛiŋki tsəki i ninshiŋ num kə i nlani wi Klistus wə, wəmaka mi kaŋaki kə Nyə i wi wə. Mi wə wi biəliki nlani wi Klistus jəbi wichi, wəmaka mi kaŋaki lə Tii bəh Waiŋ i wi wə.

10 Mi ka dzə i mbɛiŋ maka wi dzə bəh nlani wələ, kiə mbɛiŋ ki dzô kə wi i júŋ yimbɛiŋ wə nabə i bôni i wi.

11 Mi ka bəni i wəmaka mi, yaka wi chiŋni lə bəh wi i nəm wi wichu wə.

Ndzaka wi gəksini

12 Mih kaŋaki lə na gia yiduli i nyaka i mbɛiŋ ayakalə, mih kəbi i nyaka lə yi i kiŋwakti wə. Mih yɛiŋ a mih ni dzə yɛiŋ lə mbɛiŋ ma bukumbɛiŋ dzaka daŋsi shi bəh shi, ka kinsaŋli kibukumbɛiŋ ni numki num ki jikə.

13 Bwa bə jɛmi ya bà Nyə kə wi saiŋbwili tə, bə bəniki i wə.

Kiŋwakti kitali ki Jən

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Jən kitali kələ mə

Jən wə wi nǐ bəəŋki gwu yi a fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni, wi nǐ nyaka kiŋwakti kitali kələ i mi widəkɔ wi num fwu i kijuŋni ki bəni bə bumni wə yɛli wi nǐ kɔ num Gayus. Wi nyaka saiŋ Gayus i ŋgamti wə wi nyaki i bəni bə bumni. Wi təfi tə Gayus a wi tôkniki bəh mi widəkɔ wə bə bəəŋki a Diɔtefɛs kəm wi nǐ nəiŋ i wəkəli ja yi ŋgaiŋ.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1-4 Kin'yisi
5-8 Jən saiŋ Gayus
9-10 Jən təyi kimfə ki Diɔtefɛs
11-12 Jən saiŋ kimfə ki Dɛmitiyus
13-15 Kiŋgɔksi

1 Akɔ mih tikwili wi fwu wi kijuŋni ki bəni bə bumni. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Gayus nsɛiŋ wuŋ wi shɔm. Mih kɔŋki lə wɔ i ŋkɔŋ wə.

Jən saiŋ Gayus

2 Nsɛiŋ wuŋ wi shɔm, mih tsaki a gia yichi tsâki bindzɔŋ i kimbu ka wə, wɔ nûmki bəh gwu yiləkəli asi mih kiəki a wɔ ləkəki lə i mfiəŋə wə.

3 Mih nǐ wəkɔ ndzɔŋni na bəh ŋga jɔbi wə bwa bə nih bəbukumbɛiŋ bədəkɔ nǐ dzə buku fa fuku si wɔ num i gia yi ŋkɔŋ wə bəh shɔm ya yichi. Ayaka yi num ŋkɔŋ a wɔ biəliki lə ŋkɔŋ.

4 Gia yidəkɔ kəkə yə yi kɔ i fə mih i wəkəki ndzɔŋni tsə yələ a bwa bəŋ biəliki lə ŋkɔŋ.

5 Nsɛiŋ wuŋ wi shɔm, nɔm wə wɔ nɔmki i bwa bə nih bəbukumbɛiŋ wə, kighə na i bəni bə tumi, yaka wɔ nɔmki lə bindzɔŋ.

6 Bə nǐ kɔ bə fuku i kijuŋni ki bəni bə bumni fa kɔm kiŋkɔŋ ka. Wɔ mômsi ayaka i gâmtiki bəmaka bəni i dzəh yə Nyɔ nəŋki i nyani wibɔ wə.

7 Kiə a bɔ buku biŋ num kɔm yɛli wi Klistus, bɔ tsɛiŋ kə ŋgamti widəkɔ i bəni bə bɔ kəkə bə Nyɔ.

8 Ayakadəiŋ, bukumbɛiŋ kaŋaki i təbiki bəmaka bəni ka bukumbɛiŋ bəh bɔ numki bəni bə bɔ nɔmki i fiɛŋ fimu wə kɔm ŋkɔŋ.

Kɔm Diɔtefɛs bəh Dɛmitiyus

9 Mih nǐ nyaka gia yidəkɔ i kijuŋni ki bəni bə bumni kimbɛiŋ wə, ayakalə Diɔtefɛs wə wi si kɔŋ i jiə gwu a ninshiŋ, nǐ ka wəkəli dəkə i mi wə mih kɔ wi.

10 Ayakadəiŋ, mih ka ni dzə, mih ni jiə gia yə wi fəki i kuku, si wi nyaniki bəh kinyəni, dzaka já yichu kɔm mih. Si wi fəki yakadəiŋ, wi kɛiŋki ki fwuli kə bəh yəmaka. Wi nəiŋ tə i dzɔki bwa bə nih bəbukumbɛiŋ, nəiŋ tə a kiə bəni bə bɔ kɔŋki i dzɔki bɔ ma dzôki. Bɔ ka nəŋki i dzɔ, wi kɔŋŋ bəni bə bɔ nəŋki i dzɔki bɔ i kijuŋni ki bəni bə bumni kintəəŋ.

11 Nsɛiŋ wuŋ wi shɔm, kiə wɔ ki sîni kə gia yichu. Sîni num yindzɔŋni. Mi wə wi fəki gia yə yi ndzɔŋki kɔ mi wi Nyɔ, wə wi fəki gia yichu kɔ wə wi ka kiə dəkə lɔ Nyɔ.

12 Dɛmitiyus kɔ mfih mi wə bəni bəchi dzakaki gia yindzɔŋni kɔm wi, nɔni ki kindzɔŋni dzaka tə kɔm wi. Buku tə dzaka kɔm wi. Ayaka wɔ kiəki lə a gia yə buku dzakaki kɔm wi kɔ ŋkɔŋ.

Kimbəni

13 Mih kɛiŋki mih kaŋa gia yiduli i nyaka i wɔ ayakalə, mih kɔŋ kə i nyaka num bəh kiŋgaali ki kiŋwakti.

14 Mih yɛiŋki a, i jɔbi wi juli wə mih ni dzə yɛiŋ lə wɔ, ma buku wɔ dzaka daŋsi shi bəh shi.

15 Kimbɔiŋni nûm i wɔ. Nsɛ́iŋ yibuku wɔ bɔniki i wɔ. Bəni nnya nsɛ́iŋ yibuku wɔ yichi i mih wimu wimu i bɔ wə.

Kiŋwakti ki Jut
Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Jut kələ mə

Jut nǐ nyaka kiŋwakti kələ i təfi bəni a bɔ tôkniki kɔm bəni bà bɔ nǐ dzakaki a bɔ kɔ bəni bə bumni fwɔkyi bəni bəh bənlani bəntəkə. Wi nyaka gia yidɔkɔ yi num a liŋ aka yə yi kɔ i kiŋwakti ki Bita ki kɔmsini mə. Wi nyaka i təfi bəni bà wi nyaka i bɔ, a bɔ jwôki i təbiki kimbum kiŋkɔŋ kə bə nǐ nya i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ, a kimbum kələ kɔ num fiɛŋ bə nǐ nya kpamu fidɔkɔ kɔbi (1-3).

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1-2 Kin'yisi
3-16 Kimfə, bəh nlani, bəh bəŋgəkə bà bəni bə nlani bə ntəkə
17-23 Ntəfi a bəni nûm ndzɔŋ i bumni wibɔ wə
24-25 Ntsa wi kiŋkɔksi

1 Akɔ mih Jut waiŋ wi nɔm wi Jisɔs Klistus, mih num waiŋnih Jɛm. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i bəni bà Ba Nyɔ bɔɔŋ, bɔ nɔ i kiŋkɔŋ ki wə num i Jisɔs Klistus kaŋ.
2 Ma nshɛiŋ yi Nyɔ bəh kimbɔiŋni bəh kiŋkɔŋ ki nûmki i mbɛiŋ wə kôɔ tsâ a ninshiŋ ninshiŋ.

Bəni bə lanini bə ntəkə

3 Nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, mih si kwakaki na bəh ŋga a mih ni nyaka lə i mbɛiŋ kɔm mbɔiŋ wə bukumbɛiŋ bəchi kɔ bə kwati lɔ, mih ka yɛiŋ a yi ndzɔŋki lə i nyaka i tsa mbɛiŋ a mbɛiŋ jwôki i kâŋ mbɔiŋ wə bə nǐ nya i bukumbɛiŋ bà bɔ kɔ bəni bə Nyɔ. Akɔ gia yə bə nǐ kɔ bə nya lɔ i bukumbɛiŋ a kpamu yi kaa yaka.
4 Mih dzakaki lə kɔm bəni bədɔkɔ kɔ bɔ wɛɛli liə lɔ i mbɛiŋ kintəəŋ, a num bɔ bà bə nǐ nyaka lɔ kɔm bɔ i kikpu wə, a Nyɔ nǐ kɔ wi jiə lɔ ŋgəkə wibɔ. Bələ kɔ bəni num bɔ nəiŋ Nyɔ, bɔ dzɔ kiŋkɔŋ ki Nyɔ fiəni i gia yə bɔ ni nyumiki yɛiŋ chɛiŋ i fəki kinyɛŋ, chu nəiŋ Tikwili wibukumbɛiŋ Bah Jisɔs Klistus wə akɔ a wi shəŋ.
5 I liə mih nəŋki i fiəni yiŋti mbɛiŋ kɔm gia yidɔkɔ, namana yaka si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ si kiə lɔ yi nalə. Bah nǐ kɔ wi bwili bəni bu i tumi ki Ijib wə, bɔ buku i ŋgəkə wə, ayakalə wi bi fiəni kaasi bəni bà bɔ nǐ ka jiə dəkə shɔm i wi.
6 Akɔ a liŋ si bəchinda bu bà nǐ ka baaŋ dəkə i di biə wi nǐ jiə bɔ, bɔ bee bidi bibɔ bi nɔni bi chəŋ, bɔ num wi jiə bɔ i bənsəŋ bà bɔ bi baaŋ a kpamu, i di biə bi jiki lə maaa, i di biə bɔ bi numki fɛiŋ i tsə buku i Chɔkɔ bi nsaka bimbum wə.
7 Ayaka yi chu num a liŋ asi wi nǐ kpa kwili wi Sɔdɔm bəh wi Gɔmɔla bəh gbuku wə wi bi kaa kə, bəh bikwili biə bi nǐ kɔ kɔmsi i bi wə, biə bi nǐ nɔki tə nɔni ki kinyɛŋ ki tɔkɔlini, bəkaŋa bəh bənyuku dzɔ tə gwú yibɔ fə bəh yi a kɔbi i dzəh yə Nyɔ nǐ maa mi i fəki yaka. Gia yələ kɔ kinchəsi ki gia yə yi bi numki bəh bəni bà bɔ nɔki ŋkaiŋni wi nɔni kələ.
8 Na si yi kɔ yakadəiŋ, bəni bələ dzɔ a nɔni kiwɔ. Bɔ bəkəli gwú yibɔ, nəiŋ mi wə wi sakaki bɔ, tɔyi biŋ'waka bi bɛiŋ. Bɔ fəki yakadəiŋ dzaka a, akɔ kɔm bɔ yɛiŋki gia i dəmsi mə.
9 Jɔbi wə Maikɛl wə wi kɔ fwu wi bəchinda bə Nyɔ nǐ yɔli i wini wi Muses bɛiŋ bəh ŋkpɛli, wi nǐ ka mɔm dəkə na i bwili ja yichu i dzaka i ŋkpɛli, wi chukuli shəŋ wi a, “A ni saka Bah wɔ”.*
10 Bəni bələ tɔyiki num tɔyini biɛiŋ bichi biə bɔ kiəki kə si bi kɔ. Bɔ fəki biɛiŋ a num biə mwa mibɔ kɔŋki aka nyám yi chwa. A num biɛiŋ biələ biə bi bəkəli bɔ.
11 Ŋgəkə wimbum kɔ i bɔ! Bɔ biəli gvu yi Kɛɛn. Bɔ dza ka biəliki kpɔ ka liə i chu wə aka bi Balaam. Bɔ ləkəki bəh fwu a liŋ asi Kɔɔla nǐ ləkəki, bɔ bi kpiyiki asi Kɔɔla nǐ kpi.
12 Bəni bələ kɔ chi chi i mbɛiŋ kintəəŋ, jɔbi wə mbɛiŋ dziki bini bi kiŋkɔŋ bimbɛiŋ. Bɔ si fə aka bíə i jɔbi wi dzini wələ wə, mi tsɛiŋ shəŋ a gwu yi gəmni kə. Bɔ kɔ aka bikwu biə bi juŋni bi na nya dzaŋ, fiəkə fiəni shakyi bi. Bɔ kɔ tə aka kpɛiŋ wə wi ka wum dəkə mintam i tsə buku i jɔbi wə nyum yisi i baiŋki dzəki. Bɔ kɔ tə aka kɛiŋ yə bə baayi. Bɔ kpi ka chu kpi.
13 Bɔ kɔ aka kinchwɔ kimbum kə fuŋni kiləkəli tsəki dzasi i bɛiŋ, bimfə bibɔ bi

* **1:9** Kichum kələ kɔ a i di biə wə, ki buku i biŋwakti bi Bəju bidɔkɔ wə.

ŋgəmnini num aka bifuu biə fiəkə yiləkəli si tsə dzasi i bəkɔ bɛiŋ. Bɔ kɔ aka bijɔŋ biə bi njəŋki nnyaki i bɛiŋ na dəiŋ. Nyɔ kɔ wi kɛiŋsi lɔ di bi ji lə maaa jiə i bɔ kpamu.

14 Ɛnɔk wə ŋgɔkɔ wi nǐ kɔ wi nanitaŋ i yisi
i Adam wə, wi nǐ kɔ wi dzaka aka mi wi
ntum wi Nyɔ kɔm bəni bələ, dzaka a, “Mbɛiŋ
tsêiŋ, Bah bi dzə bəh mbaŋ wi bəchinda bu
bə baiŋni bɔ num bənchuku bənchuku,
15 i saka mi wichi. Wi bi dzə i chusi kimfə
kichu kichi kə bəni bəchi bə̀ bɔ nǐ kiəki kə
Nyɔ nǐ fəki asi bɔ nǐ nəiŋ wi, bəh ja yi lɔɔli
yichi yə bɔ nǐ dzakaki kɔm Nyɔ.”
16 Bəni bələ kɔ bə̀ bɔ si shuŋyi jɔbi wichi,
jiə gia i bəni bədɔkɔ fuŋ, biəli a gia yə gwu
yibɔ yi shilini kɔŋki i fəki, ghaŋsi gwu a
kilɔlɔ, fwɔkyi bəni bəh bəndzaka bə njwɔŋni
i kwati biɛiŋ biə bɔ nəŋki.

Ntəfi kɔm gia yə yi bi numki

17 Ayakalə, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, mbɛiŋ yǐŋti
gia yə bwa bə faaŋni bə Bah wibukumbɛiŋ
Jisɔs Klistus nǐ dzakaki i mbɛiŋ a yi bi
numki lə.
18 Bɔ nǐ dzaka i mbɛiŋ a, “A bi numki
i chɔkɔ bi gɔksini wə, bəni bə nyiksini bi
numki lə bɔ nɔ kə nɔni kə Nyɔ nəŋki, fə gia
yichu yə gwu yibɔ yi shilini kɔŋki.”
19 Bəni bələ kɔ bə̀ bɔ dzəki bəh kiŋgaali
i bəni kintəəŋ, biəli num biŋkwaka biə bi
bukuki i fwu wibɔ wə, kaŋa kə Kiŋ'waka ki
Nyɔ i bɔ wə.
20 Ayakalə, nsɛ́iŋ yiŋ yi shɔm, mbɛiŋ mâa
yâka gwú yi mbɛiŋ i nûmki a i kimbum
kimbɛiŋ kə ki kɔ kibaiŋni, tsâ jɔbi wichi i ŋga
bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.
21 Mbɛiŋ bâaŋ a i kiŋkɔŋ kə ki kɔ ki Nyɔ,
wɔ̂kɔli Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus wə
wi bi kwasiki nshɛiŋ, fə a mbɛiŋ liə i nɔni
kə ki bi tsə kaa kə.
22 Mbɛiŋ kwâsiki nshɛiŋ i bəni bə̀ bɔ
kɛiŋki i jisi kintəəŋ.
23 Mbɛiŋ chufiki bwǐliki bəni bə̀ bɔ kɔ i
gbuku mə i bwǐli bɔ. Mbɛiŋ kwâsiki nshɛiŋ
i bəni bədɔkɔ wə, ayakalə jɔbi wə mbɛiŋ
kwasiki nshɛiŋ mbɛiŋ ka tɔ̂kniki. Mbɛiŋ
bâiŋŋki na bəh bəmbuŋ bəbɔ bə̀ bɔ kɔ bɔ jisi
bəh nɔni kichu.

Ntsa wi kɔksini

24 Kiŋkɔksi nûmki i Nyɔ! Akɔ wi wə wi kɔ
i tɔkniki i mbɛiŋ ka mbɛiŋ ma gbɔ, wi bi dzə
bəh mbɛiŋ i kiŋkɔkni ki nshiŋ mbɛiŋ num
ŋgbɔ widɔkɔ kɔbi num bəh kinsaŋli.
25 Bukumbɛiŋ nyâ kiŋkɔksi i Nyɔ wə wi kɔ
Mbwili wibukumbɛiŋ a num a wi shəŋ, tsə
dzəh i Jisɔs Klistus wə Bah wibukumbɛiŋ.
Mbum bəh kiŋkɔkni bəh ŋga bəh nsaka
kâŋaki wɔ Nyɔ i yisi si mbi nǐ yisi i dzə buku
bidaiŋ jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi. Yi nûm
ayaka.

Kiŋwakti ki Gia yə Jisəs nǐ chusiki i Jən

Gia yə yi kɔ i Kiŋwakti kələ mə

Kiŋwakti kələ kɔ kɔm gia yə Jisəs Klistus nǐ chusiki i Jən waiŋ wi wi ntum. Jən nǐ nyaka kiŋwakti kələ i jəbi wə bə nǐ bwili wi tsə jiə i tumi ki bəkɔ kintəəŋ ki Batməs. Wi nǐ nyaka i bijuŋni bi bəni bə bumni biə nanitaŋ. Wi nǐ yisi nnyaka, yisi bəh gia yə Jisəs mwi nǐ chusiki i wi a wi nyaka chiŋsi i bijuŋni biwɔ biə nanitaŋ. Gia yə yi biəliki yi kɔ mbaŋ wi gia yiduli yə wi nǐ yɛiŋki i fiɛŋ wə ka ndəmsi, yi num asi Nyɔ bəiŋsiki bəni bà bɔ kɔ mbu, jiə bəchu bà i ŋgəkə wə.

Kifwu ki gia kə ki kɔ i Kiŋwakti kələ mə

1:1-8 Kin'yisi
1:9–3:22 Ndəmsi bi ninshiŋ bəh biŋwakti biə bi tsəki i bijuŋni bi bəni bə bumni biə nanitaŋ
4:1–8:1 Kiŋwakti kə bə nǐ laa baŋ bəh nyanti i kidi wə nanitaŋ
8:2–11:19 Kijəŋ nanitaŋ
12:1–13:18 Kiŋkum ki nyam yə yi bwɔsiki kətə bəh nyám yi gumini yifa
14:1–15:8 Bindəmsi bidəkɔ chi chi
16:1-21 Biŋkuŋɔ biə nanitaŋ kɔ shəm yi Nyɔ yi jumini
17:1–20:10 Bə laksi Babilən bəh nyam yi gumini bəh bəni bà bɔ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ bəh ŋkpɛli
20:11-15 Nsaka wi gɔksini
21:1–22:5 Mbi wi bɛiŋ wimfiaŋ bəh kuku wimfiaŋ bəh Jɛlusalɛm wimfiaŋ
22:6-21 Kiŋkɔsi

Kin'yisi

1 Kiŋwakti kələ kɔ kɔm gia yə Nyɔ nǐ nya i Jisəs Klistus a wi chusi i bəni bu, a num gia yə yi kaŋaki i dzɔ di i jəbi wi juli wə. Jisəs Klistus ka faaŋ chinda wi i mi wi wi nɔm Jən i fə a bɔ kiə gia yiwɔ.

2 Wi ka nyaka gia yichi yə wi nǐ yɛiŋ, yi num gia yi Nyɔ yələ bəh gia yə Jisəs Klistus nǐ dzaka i wi.

3 Kimbəiŋsi kimbum bi numki i mi wə wi bi faaki ntum wi Nyɔ wələ. Kimbəiŋsi kimbum bi num tə i bəni bà bɔ bi wəkɔki gia yə bə nyaka i kiŋwakti kələ mə jiə, kɔm jəbi wi gia yiwɔ si num kɔmsi dzə lɔ.

Jən bəni i bijuŋni bi bəni bə bumni nanitaŋ

4 Akɔ mih Jən, mih nyakaki kiŋwakti kələ i bijuŋni bi bəni bə bumni bà nanitaŋ bɔ kɔ i kimbu ki mbi wi Ɛsia wə. Ma shəm yi yindzəŋni bəh kimbəiŋni num i mbɛiŋ, ki dzə i Nyɔ wə wi kɔ, a num wə wi nǐ kɔ, a num wə wi kɔ i bi dzə. Ma kinduksi ki Nyɔ bəh kimbəiŋni numki bəh mbɛiŋ, ki dzə tə i biŋ'waka biə nanitaŋ bi kɔ i kiŋkii ki nshiŋ,
5 bəh i Jisəs Klistus a num wi wə wi si chusi gia yi ŋkəŋ kɔm Nyɔ i bəni. A nǐ kɔ wi mi wi ninshiŋ i fiəni dza i kpi wə. Ayaka akɔ wi wə wi sakaki bəŋkuŋ bəchi fa kuku. Akɔ wi wə wi kɔŋki bukumbɛiŋ, wi bwili bukumbɛiŋ i chu bibukumbɛiŋ wə bəh mwa mu.

6 Wi kɔ wi fə̂ bukumbɛiŋ num bəni bə ŋkuŋ bi Nyɔ, fə̂ bukumbɛiŋ num bətii mfə gia bə Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi num Ba wi. Mbum bəh ŋga numki i wi jəbi wichi kiŋgɔksi kiwɔ kɔbi. Yi nûm ayaka.

7 Mbɛiŋ tsə̂iŋ, Jisəs dzəki lə, wi bi dzəki i bikwu wə. Bəni bəchi num i bi yɛiŋ i wi wə na bəh bəni bà bɔ nǐ bwaŋ wi bəh gəŋ. Kitumi ki fa kuku kichi num i bi fiki bəh mindəm kɔm wi. Lə yi bi numki yaka. Yi nûm ayaka.

8 Bah Nyɔ dzakaki a ŋgaiŋ kɔ Alfa bəh Ɔmega. A num wə wi kɔ a num wə wi nǐ kɔ, a num wə wi kɔ bi dzə. A num wi Ŋga Bichi.

Jən yɛiŋ Jisəs

9 Akɔ mih Jən, waiŋnih wimbɛiŋ i Jisəs wə, bukumbɛiŋ bəchi yɛiŋki ŋgəkə kɔm wi, num i ŋkuŋ bi kintəəŋ, kaŋa shəm i gia yichi wə. Mih nǐ kɔ i Batməs tumi ki bəkɔ kintəəŋ num bə nǐ bwili mih num bwilini kɔm gia yi Nyɔ yə mih nǐ fukuki chu dzaka kɔm Jisəs.

10 A dzə num i chəkɔ bi Bah wə mih nǐ kɔ i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, mih ka dza wəkɔ ja yi dzaka i mih jum bəh ŋga aka jəŋ.

11 Yi nǐ dzakaki a, “Nyâka gia yələ wɔ yɛiŋki lə i kiŋwakti mə wɔ chî̂ŋsi i bijuŋni bi bəni bə bumni nanitaŋ bɔ kɔ i tumi ki Ɛfɛsus, Similna, Bɛgamum, Tayatila, Saldis, Filadɛlfia bəh Lawdɛsia wə.”

12 Mih kabə fiəni gwu i yɛiŋ mi wə wi dzakaki i mih. Ayaka jəbi wə mih nǐ tsɛiŋ tali, ka yɛiŋ biɛiŋ biə bə tɔmki naka bi baiŋsini yɛiŋ wə nanitaŋ num bə kɛiŋsi bəh chwaka

ki kpɔ ki bɔkɔli. 13 Mi widɔkɔ num i biɛiŋ biə
bə tɔmki naka bi baiŋsini yɛiŋ kintəəŋ aka
mi wə yɛli wi kɔ Waiŋmi, num wi lɔh mbuŋ
wi dəəŋ ka wafi daŋsi kiŋ'wafi i ki jum ki wə.
14 Juŋ yi fwu i fwu wi wə nǐ fukuki lə buuu
aka ndaŋ wi fukuli, chu num aka kitəh ki
dzaŋ.
15 Gvu yi nǐ tɔksiki aka chwaka ki bɔkɔli
kə bə kpa ki ŋwaŋyi, ja yi jumi aka bɔkɔ yi
gbɔni.
16 Wi nǐ kaŋaki bijɔŋ nanitaŋ i tsɛiŋ yi
yiləkəli wə, nywɔ wi jum wə wi kwaki
bimbu bichi buku i dzaka ki wə, shi bi baiŋ
aka wɔŋ wi nshichuŋ.
17 Si mih yɛiŋ wi, ka gbɔ i wi nshiŋ ka
numki aka kiŋkpili ki mi. Wi jiə tsɛiŋ yi
yiləkəli i mih wə dzaka a, “Kiə wɔ ki lwâki
kə. Akɔ mih Ninshiŋ a num mih Kiŋgɔksi.
18 Akɔ mih wə mih kɔ wiwɔm. Mih nǐ
kɔ mih kpi, ayakalə tsêiŋ, mih fiəni chu
wiwɔm, mih num i ni numki jɔbi wichi. A
kaŋaki mih biŋ'wɛli bi kpi bəh bi tumi bi
bəni bə kpili.
19 Ayakadəiŋ, nyâka gia yə wɔ yɛiŋ, yə yi
kɔ i liə bəh yə yi ni dzə i jum wə.
20 Gia yi nyumini yə bijɔŋ biə nani-
taŋ wɔ si yɛiŋ i tsɛiŋ yiŋ yiləkəli wə bəh
biɛiŋ biə nanitaŋ bə kɛiŋsi bəh chwaka ki
kpɔ ki bɔkɔli kə bə tɔmki naka bi baiŋsini
yɛiŋ chusiki yələ: Bijɔŋ biələ nanitaŋ kɔ
bəchinda bə Nyɔ bà bɔ kɔ bijuŋni bi bəni bə
bumni biə nanitaŋ, biɛiŋ biə bə tɔmki naka
ki baiŋsini yɛiŋ a num bijuŋni bi bəni bə
bumni nanitaŋ biwɔ.”

2

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Ɛfɛsus

1 Mi wə mih nǐ yɛiŋ, wi dzaka i mih a,
“Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ
wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Ɛfɛsus a, ‘Wələ
kɔ ndzaka wi wəmaka wə, wi kaŋaki bijɔŋ
biə nanitaŋ i tsɛiŋ yi yiləkəli wə, wi nyani i
kintəəŋ ki biɛiŋ biə nanitaŋ biə bə nǐ kɛiŋsi
bəh chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli kə bə nǐ tɔmki
naka bi baiŋsini yɛiŋ wə:
2 Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ bəh si mbɛiŋ
nɔmki bɔŋŋ, kiə tə shɔm yimbɛiŋ yi kaŋani
bəh si mbɛiŋ kɔkə i bum gia yə bəni bəchu
dzəki bəh yi. Mbɛiŋ kɔ num mbɛiŋ mɔm
yɛiŋ lɔ bəni bà bɔ bɔɔŋki gwu yibɔ a bɔ
ŋgaiŋni kɔ bwa bə ntum bə Jisəs bɔ kɔbi, ka
yɛiŋ a bɔ kɔ bəni bə ntəkə.
3 Mih kiəki lə si mbɛiŋ kɛiŋsiki kaŋaki
shɔm i gia yichi wə kɔm mih bəh kə.
4 Ayakalə, gia yidɔkɔ kɔlə yə mih kaŋaki
kɔm mbɛiŋ yi ndzɔŋ kə i mih. Mbɛiŋ chu
kaŋaki kə kiŋkɔŋ kə mbɛiŋ nǐ kaŋaki i nin-
shiŋ.
5 Mbɛiŋ kwâka na di biə mbɛiŋ nǐ yisi
kɔ ka mbɛiŋ gbɔyi. Mbɛiŋ kwûni shɔ́m
yimbɛiŋ, mbɛiŋ fiəni fâki asi mbɛiŋ nǐ fəki
i ninshiŋ. Mbɛiŋ ka baaŋ i kwûni, mih ni
dzə dzɔ bwili naka kimbɛiŋ kə mbɛiŋ tɔmki
naka ki baiŋsini yɛiŋ i di biə ki si num.
6 Ayakalə, gia yindzɔŋni yə mbɛiŋ fəki kɔ
a mbɛiŋ baiŋŋki lə nɔni ki bəni bə Nikɔlaus,
a num gia yə mih baiŋŋki tə.
7 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wɔ̂kɔ gia yə
Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i binjuŋni bi bəni
bə bumni. Mi wə wi ni tumdzi mih ni nya
dzəh i wi i dzi mintam mi kpɛiŋ wə wi nyaki
nɔni kə ki kɔ i di bi kinsaŋli ki Nyɔ wə.’ ”

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Similna wə

8 Mi wiwɔ chu dzaka i mih a, “Nyâka
kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi ki-
juŋni ki bəni bə bumni i Similna a, ‘Wələ kɔ
ndzaka wi wəmaka wə wi kɔ wi Ninshiŋ a
num wi Kiŋgɔksi. Akɔ wi wə wi nǐ kpi fiəni
chu wiwɔm.
9 Mih kiəki lə bəŋgəkə bà mbɛiŋ yɛiŋki
bəh kifuu kimbɛiŋ, ayakalə mbɛiŋ kɔ bəni
bə kiŋkɔkni. Mih kiəki lə ja yichu yə bəni
dzakaki kɔm mbɛiŋ. Bɔ bɔɔŋki gwu yibɔ a
bɔ ŋgaiŋni kɔ Bəju, bɔ kɔbi kə Bəju. Bɔ num i
mbaŋ wi Satan wə.
10 Mbɛiŋ ma lwâki bəŋgəkə bà mbɛiŋ kɔ
i ni yɛiŋ. Mbɛiŋ wɔ̂kɔ, ŋkpɛli si num a i jiə
mbɛiŋ bədɔkɔ i juŋ yi nsəŋ mə a bə məmsi
mbɛiŋ. Mbɛiŋ num i ni yɛiŋ ŋgəkə i kaŋ wə
jwɔfi. Kɔŋ mbɛiŋ numki na i tsə kpi mbɛiŋ
num ndzɔŋ, ayakadəiŋ mih ni nya mbɛiŋ
bəh kifɔ ki ŋkuŋ kə ki kɔ nɔni kə ki bi tsə kaa
kə.
11 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wɔ̂kɔ gia yə
Kiŋ'waka ki Nyɔ dzaka i binjuŋni bi bəni bə
bumni. Mi wə wi ni tumdzi, kpi yi kɔmsini
bi kɔm kə wi.’ ”

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Bɛgamum

12 Ayaka wi chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni
ki bəni bə bumni i Bɛgamum a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka wə wi kaŋaki nywɔ wi
jum wə wi kwaki bimbu bichi:
13 Mih kiəki lə di biə mbɛiŋ nɔki. Mbɛiŋ
nɔki na i di biə wə kiŋkii ki Satan kɔ.
Ayakalə, mbɛiŋ num a i yɛli wuŋ wə bəh
ŋga. Mbɛiŋ nǐ ka nəiŋma i jiəki shɔm i mih
na i chɔkɔ bi Antibas wə mi wuŋ wi ŋkɔŋ wə.
Wi nǐ dzakaki kɔm mih, bə wɔɔ wi i mbɛiŋ
kintəəŋ fɛiŋ, i di biə Satan nɔki.
14 Ayakalə, mih kaŋaki lə gia yidɔkɔ twɛsi
kɔm mbɛiŋ, yi ndzɔŋki kə i mih. Bəni bədɔkɔ
kɔlə i mbaŋ wimbɛiŋ wə bɔ biəli nlani wi
Balaam, wə wi nǐ lani Balak i fə gia yə bwa
bə Islae bi ndamti gbɔyi yɛiŋ. Wi nǐ fə bɔ
ka dziki biɛiŋ bidzini biə bə nǐ fə gia yɛiŋ i
bənyɔ, chu fə bɔ ka nɔki nəni ki kinyɛŋ num
ki tɔkɔlini.
15 Ayaka yi kɔ a liŋ si mbɛiŋ kaŋaki bəni
bədɔkɔ tə i mbaŋ wimbɛiŋ wə bɔ biəli nlani
wi bəni bə Nikɔlaus.
16 Ayakadəiŋ, mbɛiŋ kwûni shɔm
yimbɛiŋ. Mbɛiŋ ka bâaŋ i kwûni, mih ni
fiəni dzə i mbɛiŋ wə i jɔbi wi juli wə, i jwɔ
bəni bəwɔ bəh nywɔ wi jum wə wi bukuki i
dzaka kəŋŋ wə.
17 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wɔ̂kɔ gia yə
Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə
bumni. Mi wə wi ni tumdzi, mih ni dzɔ nya
mana i bəmana* bà wə, bə nǐ nyumi, mih
chu nya wi bəh təh wi fukuli num bə nyaka
yɛli wimfiaŋ yɛiŋ i təh wiwɔ wə, mi widɔkɔ
kiə kə a kɔbi a wi wə wi dzɔ təh wiwɔ.’ ”

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Tayatila

18 Mi wiwɔ chu dzaka i mih a, “Nyâka
kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kijuŋni ki
bəni bə bumni i Tayatila a, ‘Wələ kɔ ndzaka
wi Waiŋ Nyɔ. Akɔ wi wə dzákəh yi bɛliki aka
lɔɔm wi gbuku, gvu yi təsi aka chwaka ki
bəkɔli bə kpa:
19 Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ, kiə si mbɛiŋ
kaŋaki kiŋkɔŋ, kiə tə shɔm yə mbɛiŋ jiə i mih
wə bəh nɔm wə mbɛiŋ nɔmki bəh si mbɛiŋ
kaŋaki shɔm. Mih kiəki lə tə a kimfə kimbɛiŋ
ki liə ki ndzɔŋki tsəki lə kə mbɛiŋ nǐ kaŋaki i
ninshiŋ.
20 Ayakalə, gia yidɔkɔ kɔlə yə mih kaŋaki
kɔm mbɛiŋ yə yi ndzɔŋki kə i mih. Mbɛiŋ kɔ
mbɛiŋ bee miŋkpaŋa wə Jɛsɛbɛl, wi ka fəki
gia yə wi fəki. Wi bɔɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kɔ
mi wi ntum wi Nyɔ, fwɔkyi bəni bəŋ bəh
nlani wi, fə a bɔ fəki nəni kinyɛŋ ki tɔkɔlini,
chu dzi biɛiŋ bindzini biə bə kɔ bə fə gia yɛiŋ
i bənyɔ.
21 Mih kɔ mih nya wi jɔbi i kwuni shɔm
yi, ayakalə wi nəiŋma i kwuni i nəni ki ki
tɔkɔlini kiwɔ wə.
22 Mbɛiŋ wɔ̂kɔ, mih ni faaŋ lə jwɛiŋ i wi
mə yi nɔsi wi i naŋ bɛiŋ, wi bəh bəni bu bà
bɔ fəki kinyɛŋ ki tɔkɔlini nǐ numki i ŋgəkə
wə a kɔbi wi nchiŋ, a kɔbi a bɔ kwuni lə na
chu biəliki kimfə ki miŋkpaŋa wələ.
23 Mih ni wɔ̂ɔyi lə bwa bu bə mbaŋ.
Ayakadəiŋ, bijuŋni bi bəni bə bumni bəchi
bi kiə a, akɔ mih wə mih kiəki gia yə yi kɔ i
kiŋkwaka ki bəni wə bəh yə yi kɔ i shɔ́m yibɔ
wə. Mih ni gɔm lə mi wichi biələ asi nɔm wi
kɔ.
24 Ayakalə, i mbɛiŋ bədɔkɔ bà i Tayatila bà
bɔ numki kə i nlani wələ wə, num bɔ ka lani
tə gia yə bəni bədɔkɔ bɔɔŋki a gia yi Satan yi
nyumini, mih nǐ dzaka a mih ni chu jiə kə
ntiə widɔkɔ i mbɛiŋ wə.
25 Yi kɔ a, mbɛiŋ kaŋaki gia yə mbɛiŋ kaŋa
bəh ŋga, i tsə buku na i jɔbi wə mih bi dzəki.
26 Mi wə wi ni tumdzi, wə wi fəki gia yə
mih nəŋki tsə kaasi, mih ni nya wi bəh ŋga i
numki i bitumi bɛiŋ.
27 A liŋ si Ba wuŋ kɔ wi nya ŋga i mih, mih
ni nya ŋga ma wi ni sâkaki bi bəh mbəŋ wi
chwaka wi ŋkuŋ, bwuyiki bɔ yɛiŋ aka kəŋə
yi nshwaiŋ yə bə bwuyi i biŋka biŋka wə.
28 Mih ni nya lə wi tə bəh jɔŋ wi
kinchɔŋɔchɔŋɔ.
29 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wɔ̂kɔ gia yə
Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə
bumni.’ ”

3

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Saldis

1 Mi wə mih nǐ yɛiŋ ka chu dzaka i mih
a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi

* **2:17** Mana kɔ biɛiŋ bi dzini biə Nyɔ nǐ nyaki i bəni bə Islae i chwa i jía mbaŋnyani

kɔ wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Saldis a,
‘Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka wə wi kaŋaki
biŋ'waka bi Nyɔ nanitaŋ bəh bijəŋ nanitaŋ:
Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ. Mbɛiŋ chusiki
i bəni a mbɛiŋ kɛiŋki bəwɔm ayakalə num
mbɛiŋ kpiyi lɔ.
2 Mbɛiŋ yômi, mbɛiŋ kpêiŋsi ŋga i gia yə
yi baaŋ num yi si num tə a dzaka ki kpi
wə. Mbɛiŋ kiəki a mih ka yɛiŋ dəkə si kimfə
kimbɛiŋ ndzɔŋ tsə bwili i Nyɔ wuŋ nshiŋ.
3 Mbɛiŋ yîŋti gia yə mbɛiŋ nǐ ləkɔli dzɔ a
num yə mbɛiŋ nǐ wɔkɔ. Mbɛiŋ kâŋaki num
yəmaka, ma mbɛiŋ kwûni shóm yimbɛiŋ.
Mbɛiŋ ka bâaŋ ki yômi kə, ma mih bi dza
dzə i mbɛiŋ aka ji, ayaka mbɛiŋ kiə kə jəbi
wiwɔ.
4 Ayakalə, mbɛiŋ kaŋaki a bəni twɛsi i
Saldis maka bɔ jisi bəmbuŋ bəbɔ. Bəmaka
bi nyaniki bəh mih num bɔ lɔh bəmbuŋ bə
fukuli, kɔm bɔ kɔ bəni num bɔ kpɛiŋ.
5 Mi wə wi ni tumdzi bi lɔh lə tə bəmbuŋ
bə fukuli. Wəmaka mi mih bi chiksi kə yɛli
wi i kiŋwakti ki bəni bà bɔ kaŋaki nɔni kə
ki bi tsə kaa kə. Mih bi dzakaki bəh dzaka
kəŋŋ kɔm wi i Ba wuŋ nshiŋ bə i bəchinda
bu a mih kiəki lə wi.
6 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ gia yə
Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə
bumni.’ ”

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Filadɛlfia

7 Mi wiwɔ ka chu dzaka i mih a, “Nyâka
kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni
ki bəni bə bumni i Filadɛlfia a, ‘Wələ kɔ
ndzaka wi wəmaka wə wi baiŋki, chu num
wi ŋkɔŋ. Akɔ wi wə wi kaŋaki kiŋwɛli ki ntɔŋ
wi Dɛbit. Jɔbi wə wi si wɛli, mi widɔkɔ bi ma
numki wə wi bi fahki, wi si fah, mi widɔkɔ
na numki wə wi kɔ i wɛli:
8 Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ. Mbɛiŋ wôkɔ,
mih kɔ mih wɛli jiə dzaka kijuŋ i mbɛiŋ
kiyəə, mi widɔkɔ kɔkə wə wi kɔ i baŋ. Mih
kiəki lə a mbɛiŋ kaŋaki kə ŋga bindzɔŋ,
ayakalə mbɛiŋ jiə a ndzaka wuŋ. Mbɛiŋ na
nəiŋ mih.
9 Mbɛiŋ wôkɔ, bəni bà bɔ kɔ i mbaŋ wi
Satan wə bà bɔ dzakaki a bɔ kɔ Bəju bɔ nyi
num ntəkə bɔ kɔbi Bəju, kɔ bəmaka mih bi
fə bɔ dzə gbɔyi i gvu yimbɛiŋ wə ka bɔ bi kiə
a mih kɔŋki lə mbɛiŋ.
10 Si mbɛiŋ kɔ mbɛiŋ jiə ndzaka wuŋ, kɔm
kaŋa wi shɔm, mih tə bi tɔkni lə bəh mbɛiŋ i
jɔbi wə mmɔmsi bi dzəki i mbi wələ wichi i
mɔmsi bəni bəchi bà bɔ kɔ fa kuku.
11 Mih dzəki lə i jɔbi wijuli wə. Mbɛiŋ
kâŋa ndzɔŋ biɛiŋ biə mbɛiŋ kaŋaki, ka mi
widɔkɔ bi ma lôkɔ kifɔ kimbɛiŋ ki ŋkuŋ.
12 Mi wə wi ni tumdzi, mih bi fə wi ka
kintɔŋ ki juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wuŋ.
Ayaka wi kɔbi i bi chu lansi buku fɛiŋ. Mih
bi nyaka lə yɛli wi Nyɔ wuŋ i wi wə, bəh yɛli
wi kwili wi Nyɔ wuŋ wi num a Jɛlusalɛm
num wi bukuki dzəki i Nyɔ wuŋ wə wi kɔ
i bɛiŋ. Mih tə num i bi nyaka yɛli wuŋ
wimfiaŋ i wi wə.
13 Mi wə wi kaŋaki bintuni wi wôkɔ gia yə
Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə
bumni wə.’ ”

Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Lawdɛsia

14 Wi chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti
i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni ki bəni
bə bumni i Lawdɛsia a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi
wəmaka wə yɛli wi chu kɔ a, Yi nûm ayaka.
Akɔ wəmaka wi si shi num a ja yi wə, a num
wi wə wi fukuki ŋkɔŋ kɔm Nyɔ. A num wi
kin'yisi ki gia yichi yə Nyɔ nǐ maa:
15 Mih kiəki lə kimfə kimbɛiŋ. Mbɛiŋ
shi kɔ alə! Mbɛiŋ də kə, mbɛiŋ shili kə.
Mih kɔŋki a mbɛiŋ si kaŋaki i dâki yudɔkɔ i
shîliki!
16 Ayakadəiŋ, si mbɛiŋ chiŋ kɔ fimbɛiŋ i
fintəŋ də kə, shili kə, mih ni chuh bwili lə
mbɛiŋ i dzaka kiŋ wə.
17 Mbɛiŋ dzakaki a mbɛiŋ kɔ bəni bə kpɔ
bəh a mbɛiŋ kpali lɔ chu nəŋ kə fiɛŋ fidɔkɔ.
Mbɛiŋ dzakaki yakadəiŋ yɛiŋ kə a yimbɛiŋ
fɔɔ num fɔɔni a? Mbɛiŋ kɔ bəni bà nshɛiŋ kɔ
i kwaki bəni bəh bɔ, chu num bəni bə kifuu,
chu num bimfəkə bəh bəni bà bɔ nyaniki
bəh chwəŋ biyəə!
18 Mih nəŋki i təfi mbɛiŋ a, mbɛiŋ tâŋ
chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli i mih num bə kpa i
gbuku wə wi baiŋ, ka mbɛiŋ numki bəni bə
kpɔ. Mbɛiŋ tâŋ bəmbuŋ bə fukuli bà mbɛiŋ
ki baŋki chwəŋ bimbɛiŋ biyəə yɛiŋ, ka bəni
ma yɛiŋki bi mbɛiŋ gəmni. Mbɛiŋ tâŋ tə tsa
yi dzákə i mih, mbɛiŋ fiaŋsi dzákə yimbɛiŋ
yɛiŋ, ka mbɛiŋ yɛiŋki.
19 Bəni bà mih kəŋki mih si yɔli lə bɔ
i kimfə kibɔ wə, nya ŋgəkə i bɔ i təfi bɔ.

Ayakadəiŋ, mbɛiŋ chûsi kiŋkəŋ i kwûni shəm yimbɛiŋ.
20 Mbɛiŋ wôkə, mih kə i dzaka kifiəŋə wə kəmyi. Mi ka wôkə ja yiŋ ka wêli dzaka kifiəŋə, mih ni liə tsə buku wi ni dziki i fiɛŋ fimu wə.
21 Mi wə wi ni tumdzi, mih bi nyâ lə wi bəh di i shinum buku wi i kiŋkii kəŋŋ wə, asi mih nǐ tumdzi ka shinum buku Ba wuŋ i kiŋkii ki wə.
22 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə, wi wôkə gia yə Kiŋ'waka ki Nyə dzakaki i bi-juŋni bi bəni bə bumni.' "

4

Jən yɛiŋ si bə nyaki kiŋkəksi i Nyə i bɛiŋ

1 I yəmaka jum, mih chu tsɛiŋ ka yɛiŋ dzaka kifiəŋə kiyəə i bɛiŋ. Ayaka ja yə mih nǐ yisi wəkə yi dzaka i mih aka səŋ, yi chu dzaka i mih a, "Yâka dzâ fa, mih chusi i wə gia yə yi kaŋaki ni dzə di i jəbi wə jəbi ni wələ tsə."
2 Akisəkə, mih dza num i kaŋ yi Kiŋ'waka ki Nyə wə, mih ka yɛiŋ kiŋkii kə bɛiŋ, num mi widəkə shinum yɛiŋ wə.
3 Mi wiwə nǐ ŋ'waŋyiki aka ŋkaiŋni wi kitəh kə ki ləkəki i kpə wə bə bəəŋ a jasba bəh kə bə bəəŋki a kanilian, num kikpa ki dzaŋ daa ka fiəli tali kiŋkii kiwə ki ŋ'waŋyi tə aka təh wə bə bəəŋki a ɛmelat.
4 Biŋkii bidəkə mbaŋfia ntsə bənaa nǐ kə bi fiəli tali kiŋkii kiwə, bəchə' bədəkə mbaŋfia ntsə bənaa numyi yɛiŋ bɛiŋ num bə ləh bəmbuŋ bə fukuli, bwaŋ bifə bi ŋkuŋ num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli.
5 Dzaŋ yi mwayini buku dzə i kiŋkii kiwə wə, wamyi, jumi, naka bi baiŋsini nanitaŋ bɛli i kiŋkii kiwə nshiŋ a num biŋ'waka bi Nyə nanitaŋ.
6 Fiɛŋ fidəkə nǐ kə tə i kiŋkii kiwə nshiŋ ki bwəsi kinchwə kimbum, kidəkə kə ki baiŋki lə ghaiŋ aka mijwə.

Biɛiŋ biwəm bidəkə binaa nǐ kə num bi fiəli tali kiŋkii kiwə bimbu bichi, num dzákəh jikə i bi wə nalə i ninshiŋ bəh i jum wə.
7 Fiɛŋ fiwəm fi ninshiŋ nǐ bwəsiki bikɛm, fi kəmsini bwəsi na' yi nyukuni, ki kəmsini i kifa wə kaŋa shi aka bi mi wiwəm, kigəksini bwəsi mfaa ki fuli.
8 Biɛiŋ biwəm biwə binaa nǐ kə bi kaŋa mbəkəli bisə bisə, num bi jikə bəh dzákəh i bɛiŋ bəh i nichɛiŋ. Biɛiŋ biwə nǐ shiki yəəŋki nchəkə bəh nshiŋ bəh kə. Bi nǐ yəŋəki a,
"Nyə baiŋki lə! Nyə baiŋki lə! Nyə baiŋki lə!
Akə wi Bah Nyə wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi.
Akə wi wə wi nǐ kə wi si num lə, a num wi wə wi kə, ayaka wi num i ni dzə."
9 Na yibwiŋ biɛiŋ biwəm biwə si tum lə bikum bi Nyə nya kiŋkəksi bəh kiyəŋni i wi wə wi kə wi shinum i kiŋkii wə, nya kiŋkəksi kimbum i wə wi kə fɛiŋ wi num wiwəm jəbi wichi kiŋgəksi kəbi.
10 Jəbi wə bə ni fəki yakadəiŋ bə ka ni baayi bifə bibə bi ŋkuŋ, nəsi i kiŋkii kiwə nshiŋ yəəŋ a,
11 "Wə kə Bah, num Nyə wibuku,
wə kpɛiŋ, ka bə tumki bikum bia nya kiŋkəkni i wə,
kəksi ŋga bia, kəm a nǐ maa wə biɛiŋ bichi,
a num i kiŋkəŋ ka wə wə nǐ maa bi, na ka bi numki biwəm."

5

Waiŋ Jaka kə wi kpɛiŋ i wɛli nyanti yə nanitaŋ

1 Mih chu dza yɛiŋ kiŋwakti kidəkə i tsɛiŋ yi yiləkəli yi mi wə wi ni shinum i kiŋkii kə wə num bə nyaka i kintəəŋ bəh i jum wə ka kii, laa baŋ i kidi nanitaŋ bəh nyanti.
2 Ayaka mih dza yɛiŋ tə chinda wi Nyə wi ləkəli widəkə wi wili bəh ŋga bikəyi a, "Akə ndə wə wi kə wi kpɛiŋ i wɛli nyanti yiwə bəh i shwa kiŋwakti kələ a?"
3 Mi nǐ məŋ i bɛiŋ nabə i fa kuku nabə i fikuku chɛiŋ, wə wi kə i shwa kiŋwakti kiwə nabə i tsɛiŋ ləkə i kiŋwakti kiwə kintəəŋ.
4 Mih də na bəh ŋga kəm mi nǐ məŋ wə wi kə wi kpɛiŋ i wɛli kiŋwakti kiwə nabə tsɛiŋ ləkə yɛiŋ kintəəŋ.
5 Ayaka mi widəkə i mbaŋ wi bəchə' bə wə, dzaka i mih a, "Kiə wə ki dâ kə. Wôkəli, mi wə bə bəəŋki a Bikɛm wi chwəŋkijuŋ ki Juda, bə chu bəəŋ tə a Fintəŋ fi bwaŋni i

* **5:5** Mi wə bə bəəŋki a Bikɛm i chwəŋkijuŋ ki Juda, bə chu bəəŋ tə a Fintəŋ fi bwaŋni i chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit, akə Mbwili wə Nyə nǐ kaka.

chwəŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə tumdzi, a num wi wə wi kə wi kpɛiŋ i bwiŋyi nyanti yiwə nanitaŋ i wɛli kiŋwakti kiwə."*
6 Mih dza yɛiŋ Waiŋ Jaka, num wi num i fintəŋ fintəŋ kiŋkii wə, bəh biɛiŋ biwəm binaa bəh bəchə', wi num a bə kum. Wi nǐ kaŋaki bitiə nanitaŋ bəh dzákə nanitaŋ. Dzákəh yiwə num biŋ'waka bi Nyə nanitaŋ biə wi faaŋ bi waŋ mbi wichi.
7 Waiŋ Jaka wiwə ka tsə dzə kiŋwakti kiwə i tsɛiŋ yiləkəli yi mi wə wi nǐ kə wi shinum i kiŋkii wə.
8 Si wi nǐ dzə kiŋwakti kiwə yakadəiŋ, biɛiŋ biə binaa bi ni kə biwəm tasi bəh bəchə' bəni bà mbaŋfia ntsə bənaa ka buku tsə gbəyi i Waiŋ Jaka wə nshiŋ. Mi wimu wimu i bə wə kaŋa chəŋŋ wi kwuŋni bəh bilɛti bi chwaka ki kpə bibəkəli num bi jikə bəh njiəŋ. Ayaka njiəŋ wələ num ntsa wi bəni bà bə kə bə Nyə.
9 Biɛiŋ biə bəh bəchə' bəni bà ka yəəŋ njaŋ wimfiaŋ widəkə wi dzaka a,
"Akə wə wə wə kpɛiŋniki i dzə kiŋwakti kiwə,
i wɛli nyanti yiwə,
kəm bə nǐ kə bə kum wə,
mwa ma yɛlih bəni i chu wə nya bə i Nyə.
Ayaka bəni bələ buku i chwəŋkijuŋ kichi bəh já yichi,
bəh ŋkaiŋni wi bəni bəchi, bəh bitumi bichi.
10 Wə nya bə bəh bəŋkuŋ,
fə bə num bətii mfə gia bə Nyə wibuku.
Ayaka bə num i bi sakaki nshwaiŋ yələ."
11 Si mih nǐ tsɛiŋki, ka chu wəkə ja yi bəchinda bə Nyə bə num i bənchuku bənchuku wə bəh i bəmalam bəmalam wə. Bə nǐ kə num bə num i bɛiŋ fiəli tali i kiŋkii wə bəh biɛiŋ biə bi kə biwəm tasi bəh bəchə' bà.
12 Bə ni yəəŋki bəh ŋga dzaka a,
"Waiŋ Jaka wə bə nǐ kum,
akə wi wə wi kpɛiŋni i kaŋaki ŋga,
bəh mbum bəh mfi bimbum
bəh yɛli wimbum bəh kiŋkəkni bəh kimbəiŋsi."
13 Mih ka dza wəkə biɛiŋ bichi biə Nyə nǐ maa, biə bi kə bɛiŋ bəh biə bi kə i kuku bəh i fikuku chɛiŋ bəh i kinchwə kimbum wə, na bəh biɛiŋ bichi biə bi nǐ kə i bi di biələ wə, bi yəəŋ a,
"Kimbəiŋsi bəh kiŋkəkni bəh mbum bəh ŋga a kaŋaki wi wə wi shinum i kiŋkii wə,
bəh i Waiŋ Jaka wələ jəbi wichi kiŋgəksi kəbi!"
14 Si bi ni yəəŋki yakadəiŋ, biɛiŋ binaa biə bi nǐ kə biwəm bum a, "Yi nûm ayaka!" Bəchə' bəwə gbəyi i kuku yaksi na bəh ŋga.

6

Waiŋ Jaka ka wɛli nyánti nanitaŋ

1 Mih ka tsɛiŋki si Waiŋ Jaka wə wɛli nyanti yi ninshiŋ i yə nanitaŋ kintəəŋ, mih ka wəkə fiɛŋ fidəkə fimu i mbaŋ wi biɛiŋ biə binaa biwəm dzaka bəh ja aka dzaŋ yi wamni, dzaka a, "Dzâ!"
2 Mih dzaka a mih tsɛiŋ, ka yɛiŋ kikum kifukuli kidəkə i mih nshiŋ, mi wi yəkəni wiwə kaŋa kisəə i kaŋ. Ayaka bə ka bwaŋ kifə ki ŋkuŋ i wi fwuŋ, wi buku tsə aka mi wə wi nǐ tumki dziki gɔ́ŋ.
3 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi kəmsini yə, mih ka wəkə fiɛŋ fi kəmsini fiə i biɛiŋ biwəm biə kintəəŋ, fi dzaka a, "Dzâ!"
4 Ayaka kikum kidəkə buku dzə, ki bəkə lə kaaaŋ, bə ka nya nywə wi jum wimbum i mi wə wi yəkəki yɛiŋ bɛiŋ, ka nya tə wi bəh ŋga i dzô bwǐli kimbəiŋni fa kuku ka bəni wəəyiki bədəkə.
5 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi kikəmsi kitali yə, mih ka wəkə fiɛŋ fi kikəmsi kitali i biɛiŋ biwəm binaa biə kintəəŋ, fi dzaka a, "Dzâ!" Mih ka dzaka a mih tsɛiŋ, ka yɛiŋ kikum kijisi kidəkə i mih nshiŋ, ayaka mi wə wi nǐ yəkəki yɛiŋ bɛiŋ kaŋa fiɛŋ fiə bə fəkəki biɛiŋ yɛiŋ wə i wi kaŋ.
6 Ayaka mih ka dza wəkə aka ja yidəkə yi dzaka i kintəəŋ ki biɛiŋ biwəm binaa biə a, "Mi ni dzə lə ŋgəm wi chəkə bichili ka wi taŋ ŋkwani wi gəŋkpaiŋ yɛiŋ, nabə i dzə ŋgəm wi chəkə bichili ka wi taŋ miŋkwani mi gəŋ mitali yɛiŋ. Ayakalə, kiə wə ki nâŋni kə miə bəh mbih!"
7 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yina yə, mih ka wəkə kikəmsi kinaa i biɛiŋ biwəm binaa biə kintəəŋ, fi dzaka a, "Dzâ!"
8 Mih ka dzaka a mih tsɛiŋ, ka yɛiŋ kikum num ki ju, yɛli wi mi wə wi nǐ yəkəki yɛiŋ bɛiŋ num a kpi, Tumi ki Bəŋkwu biəli wi i jum wə. Bə ka nya bə bəh ŋga a bə dzô bəni i kimbu kimu i kinaa kə kintəəŋ fa kuku bə kâasi bə bəh bənywə bə jum bəh dzəŋ bəh jwɛ́iŋ bəh nyám yi chwa yi fa kuku.

9 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi kikəmsi
kite yə, mih ka yɛiŋ biŋ'waka bi bəni i təŋ wi
fəni gia chɛiŋ. Biŋ'waka biələ kə bi bəni bà
bə nǐ wəəyi kəm gia yi Nyə bəh gia yə bə nǐ
dzakaki num a yi bɛiŋ.
10 Bi wili bəh ŋga a, “Ɔ Bah Nyə wə wi
kə i Biɛiŋ Bichi Bɛiŋ, wə wə wə bainŋki num
ŋkəŋ. Wə bi wəkəli i tsə buku dəiŋ ka wə təiŋ
nsaka wibuku i chukuli chu bi bəni bà bə nǐ
wəəyi buku, bə num i mbi wə a?”
11 Bə ka nya na ndə i bə kintəəŋ bəh mbuŋ
wi fukuli, ka dzaka a bə wâka dzô twɛsi, i tsə
buku i jəbi wə bə bi wəəyi kaasi bwa bə nih
bəbə bà bə kə tə bəni bə nəm bə Nyə num bə
nǐ kə i wəəyi bə asi bə nǐ wəəyi bə.
12 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi kikəmsi
kisəə yə, mih tsɛiŋ ka yɛiŋ si nshwaiŋ
nəŋniki na bəh ŋga, wəŋ fiəni ka jiki lə tik-
tiktik ka mbuŋ wi kpi, fiəŋŋ wi chili fiəni ka
bəkəki lə buuu aka mwa.
13 Bijəŋ ka bukuki i bɛiŋ gbəyi i kuku aka
mintam mi kɛiŋ mə mə kɛiŋki minchiŋ fiəkə
yiləkəli tsə səkəsi mə.
14 Bəəli dza kii gwu ka ndzɛni wi kiŋwakti
ka laka. Ŋkwúŋ bəh tumi ki bəkə kintəəŋ
kichi dza nyə i kidi kə ki nǐ kə.
15 Bəŋkuŋ bə fa kuku, bəh bəni bəmbum
bəmbum bəchi, bəh kifwu ki bəni bə jum,
bəh bəni bə kpə bəmbum bəmbum, bəh
bəni bə ŋga, bəh na bəni bənchi, nabə mfá,
nabə bəh bà bə kəkə mfá, ka nyumiki i bita
mə bəh i biaŋa chɛiŋ i ŋkwuŋ wə.
16 Bə nǐ nyumiki yakadəiŋ, wili bəəŋ
ŋkwúŋ bəh kibiaŋa dzaka a, “Mbɛiŋ gbôyi i
buku wə bâŋ buku ka mi wə wi shinum i
kiŋkii wə ma yêiŋki buku, bəh tə a Waiŋ Jaka
wə ma chusi shəm yi yi bəkəli yə i buku.
17 Chəkə biə bə bi chusiki shəm yibə yi
bəksini dzə kpɛiŋ lə, mi kəkə wə wi kə i num
i bə nshiŋ.”

7

Bə fə bənchəsi i bəni bə Islae bənchuku gbi mbaŋnyani ntsə bənaa a (144,000).

1 Si yəmaka nǐ tsə, mih yɛiŋ bəchinda bə
Nyə bənaa num bə numyi i bɛiŋ i bimbu bi
mbi binaa, kəŋ fiəkə yə yi bukuki dzəki i
bimbu biwə wə, a yi ma tsəki i kuku nabə
i kinchwə kimbum wə, nabə i kɛiŋ wə.
2 Mih ka chu yɛiŋ chinda wi Nyə widəkə,
wi buku dzə i kimbu kə wəŋ bukuki yɛiŋ,
wi kaŋa fiɛŋ fi Nyə wə wi kaŋaki nəni, fiə wi
chəsiki bəni bu yɛiŋ. Wi ka bəəŋ bəchinda
bə Nyə bà bənaa bəh ja yiləkəli. Bəchinda
bələ kə bà bə nǐ nya ŋga i bə, a bə bəkəli
nshwaiŋ bəh kinchwə kimbum.
3 Wi bəəŋ ka dzaka a, “Kiə mbɛiŋ ki bâkəli
kə nshwaiŋ nabə kinchwə kimbum nabə
kɛiŋ, maka buku jiə bənchəsi i shi bi bəni bə
nəm bə Nyə wi buku wə.”
4 Ayaka mih ka wəkə a bəni bà bə nǐ
chəsi nǐ kə bənchuku gbi bəh mbaŋnyani
ntsə bənaa a (144,000), num bə buku i
chwəŋbijuŋ bichi wə i Islae.
5 Bə nǐ chəsi bəni i chwəŋkijuŋ ki Juda
wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ
ki Leubɛŋ wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i
chwəŋkijuŋ ki Gad wə, bənchuku jwəfi ntsə
bəfa,
6 i chwəŋkijuŋ ki Ashɛl wə, bənchuku
jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki Naftali wə,
bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki
Manase wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa,
7 i chwəŋkijuŋ ki Semeən wə, bənchuku
jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki Lɛwi wə,
bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki
Isaka wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa
8 i chwəŋkijuŋ ki Sɛbulun wə, bənchuku
jwəfi ntsə bəfa i chwəŋkijuŋ ki Yəsɛf wə,
bənchuku jwəfi ntsə bəfa i chwəŋkijuŋ ki
Bɛnjamen wə, bə chəsi bənchuku jwəfi ntsə
bəfa.

Mbaŋ wi bəni wə wi kə lə maaa

9 Si yəmaka nǐ tsə, mih tsɛiŋ ka yɛiŋ mbaŋ
wi bəni lə maaa a num wə mi kəkə i fa. Num
bə buku i bitumi wə bichi, bəh i chwəŋbijuŋ
wə bichi, bəh bəni bəchi, bəh já yichi, num
bə numbɛiŋ i kiŋkii ki ŋkuŋ nshiŋ bəh i
Waiŋ Jaka nshiŋ, num bə ləh bəmbuŋ bə
fukuli bəh biali yi səm i kaŋ yibə wə.
10 Bə nǐ wiliki bə ja yiləkəli dzaka a,
“Mbəiŋ dzəki num i Nyə wibuku wə wi kə
wi shinum i kiŋkii wə bəh i Waiŋ Jaka wə.”
11 Bəchinda bə Nyə bəchi numyi i bɛiŋ
fiəli baŋsi kiŋkii, bəh bəchə’ bà bəh biɛiŋ
biwəm binaa biə, ka gbəyiki tumkwusi shi
bibə i kiŋkii nshiŋ, ka nyaki kiŋkəksi kim-
bum i Nyə.

12 Bə nǐ fəki yakadəiŋ, dzakayi a, “Yi nûm
ayaka! Kiŋkəksi bəh mbum bəh mfi bi kə
num a kaŋaki Nyə wibuku. Bukumbɛiŋ
nyâki kiyəŋni i wi. A num wi wə wi kaŋaki
kiŋkəkni bəh ŋga bi ləkəli i jəbi wichi wə
kiŋgəksi kəbi! Yi nûm ayaka.”
13 Ayaka chə’ widəkə i bəchə’ bà kintəəŋ,
bikə i mih a, “A fa kə bəndə, num bə ləh
bəmbuŋ bə fukuli a? Bə buku faiŋ?”
14 Mih ka chukuli i wi a, “Tikwili, a kiəki
a wə.” Ayaka wi dzaka i mih a, “A fa kə bəni
bà bə buku i ŋgəkə wimbum wə. Bə kə bə
wəkə bəmbuŋ bəbə i mwa mi Waiŋ Jaka wə,
bə bə́ fuku.
15 Ayakadəiŋ bə ka numki i kiŋkii ki Nyə
nshiŋ, ka nəmki i wi nchəkə bəh nshi i juŋ
yi fəni yi gia mə. Wi wə wi kə wi num i kiŋkii
wə wi ni numki bəh bə, wi num kinjəŋnjəŋ
kibə.
16 Dzəŋ bi chu lansi wəə kə bə, kindəŋ kəbi
bi chu wəmki bə. Wəŋ bi chu twɛiŋ kə bə, di
bishili bi chu tumtiki kə bə.
17 Yi bi numki yaka, kəm Waiŋ Jaka wə
wi kə i kintəəŋ kiŋkii wə bi təkniki bəh bə
aka ntəkni shwáŋ, wi dzə bə tsə chiŋsi i di
biə mwi mə mə shiki jəbi wichi bukuki. Nyə
bi yaŋa bwili lə midɛm michi i dzə́kəh yibə
wə.”

8

Waiŋ Jaka wɛli nyanti yi gəksini

1 Waiŋ Jaka dzə wɛli nyanti yi nanitaŋ
i kiŋwakti kiwə wə, di kpichumi i bɛiŋ lə
məəəŋ i tsə buku i kiŋka ki mbiəŋə wə.
2 Ayaka mih ka yɛiŋ bəchinda bə Nyə
nanitaŋ bà bə si numbɛiŋ i Nyə nshiŋ. Bə
nya kijəŋ nanitaŋ i bə. 3 Chinda wi Nyə
widəkə dza dzə numbɛiŋ i di biə təŋ wi fəni
wi gia nǐ kə, wi kaŋa finshwali fiə bə kpaki
njiəŋ yɛiŋ, num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpə
ki bəkəli. Bə nya njiəŋ widuli i wi i chiŋni i
təŋ wi fəni wi gia wə, bəh ntsa wi bəni bəchi
bà bə kə bə Nyə. Ayaka təŋ wiwə num bə
kɛiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli, wi num
i kiŋkii nshiŋ.
4 Ayaka wi kpa, miəkə mi njiəŋ miwə bəh
ntsa wi bəni bà bə kə bə Nyə buku i kaŋ yi
chinda wə, yaka tsə i Nyə nshiŋ.
5 Chinda wi Nyə wiwə ka dza dzə finsh-
wali fiə bə kpaki njiəŋ yɛiŋ, dzə gbuku i
təŋ wi fəni wi gia wə, jiə jiksi yɛiŋ, ka ləə i
nshwaiŋ wə. Si wi ləə yakadəiŋ, dzaŋ yisi i
mwayiki yi wamyi jumi, nshwaiŋ nəŋni.

Bəchinda bə Nyə yisi i təŋki kijəŋ kinaa

6 Bəchinda bə Nyə nanitaŋ bà bə nǐ kaŋaki
kijəŋ nanitaŋ ka kɛiŋsi gwu i təŋki kijəŋ
kiwə.
7 Chinda wi Nyə wi ninshiŋ ka təŋ ŋ'wi
jəŋ, kitəh kidzaŋ bəh gbuku num bə fwɛŋni
bəh mwa shuku i nshwaiŋ wə. Ayaka
kimbu ki nshwaiŋ kimu i bitali biə kintəəŋ
fii, kimbu ki kɛiŋ kimu i bitali biə kintəəŋ
fii, mfwaŋ biə bi təkəki bichi fii tə.
8 Chinda wi Nyə wi kəmsini təŋ ŋ'wi jəŋ,
ayaka bə ləə fiɛŋ fidəkə gbuku bɛli yɛiŋ
fi num ka ŋkwuŋ wimbum widəkə. Fiɛŋ
fiwə gbə shi i kinchwə kimbum wə. Ayaka
kimbu ki bəkə yimbum kimu i kintəəŋ
bitali wə fiəni chu mwa.
9 Ayaka kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə
i biɛiŋ biwəm wə i kinchwə kimbum mə
kpiyi. Ayaka kimbu kimu i kintəəŋ bitali
wə i bəŋgwuki wimbum i bəkə shakyi.
10 Chinda wi Nyə wi tali təŋ ŋ'wi jəŋ, jəŋ
wimbum widəkə nyə i bɛiŋ bɛli aka naka
ki baiŋsini gbə baŋ kimbu kimu i kintəəŋ
bitali wə i binchwə wə bəh dzáŋə yi mwi yə
mwi bukuki yɛiŋ.
11 Yɛli wi jəŋ wiwə kə a Nlə. Si wi gbə yaka,
kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i binchwə
wə fiəni ka ləki. Bəni bəduli kpiyi kəm bə
nǐ mu mwi miwə, kəm jəŋ wiwə nǐ kə wi fə
bəkə yiwə ka ləki.
12 Chinda wi Nyə wi ki kəmsini kinaa
təŋ ŋ'wi jəŋ, ayaka fiɛŋ fidəkə chəkə chafi
kimbu kimu i kintəəŋ bitali ki wəŋ wə.
Chafi kimbu kimu i kintəəŋ bitali ki fiəŋŋ
wə ayaka chafi tə kimbu kimu i kintəəŋ
bitali bijəŋ wə. Ayaka bimbu bibə kimu
kimu ka jiki. Baiŋni na chu baiŋki i kimbu
ki nshiŋ kimu wə bəh ki nchəkə i kintəəŋ
bitali wə.
13 Mih ka tsɛiŋki, ka wəkə mfaa də bəh ja
yiləkəli si wi nǐ fuliki i kintəəŋ ki bəəli wə
dzakayi a, “Ŋgəkə əy, ŋgəkə əy, ŋgəkə əy, i
bəni bà bə kə i fa kuku i jəbi wə bə ni təŋki
kiŋka kijəŋ kə ki bɛsi kə bəchinda bətali kə i
təŋ.”

9

Bə təŋ jəŋ wi kiŋkani kite

1 Chinda wi Nyɔ wi kiŋkani kite təŋ jəŋ wi,
mih yɛiŋ jɔŋ widəkɔ wə wi nǐ nyə bɛiŋ gbɔ i
kuku. Ayaka bə nya kiŋwɛli i jɔŋ wiwɔ kə ki
wɛliki fəŋ kə ki shiki lə ŋəəəŋ.
2 Jɔŋ wiwɔ ka wɛli dzaka ki fəŋ kiwɔ,
fimiəkə buku fɛiŋ lə maaa ka fiki buku, aka
biɛiŋ wə jɔbi wə bə juŋni ka kpa. Fimiəkə fiə
fi nǐ buku i fəŋ kiwɔ wə nǐ fə wɔŋ bəh bɔɔli
nyə ka jiki num jini.
3 Chumi buku i fimiəkə fiwɔ mə shi dzə i
nshwaiŋ wə. Ayaka bə nya chumi yiwɔ bəh
ŋga i taaki ka nyɛiŋ yi nshwaiŋ,
4 bə nəiŋ a kiə yi ki bâkəli kə na finə fi
kɔəki, i nshwaiŋ wə kɔŋ a numki mfwaŋ
nabə kpɛiŋ, a bə nya a ŋgəkə i ŋkaiŋni wi
bəni bà bɔ kaŋaki kə ki chəsi ki Nyɔ i shi bibɔ
chɛiŋ.
5 Bə nǐ bee a bə chəbsi bɔ i kifiəŋŋ kite wə.
Ayakalə, a bə ma i wɔ̂ɔyi lɔ bɔ. Ŋgəkə wibɔ
nǐ kɔ aka ŋgəkə wi nyɛiŋ i jɔbi wə yi ta mi.
6 I kifiəŋŋ kite kələ wə bəni bi nəŋki kpi bɔ
yɛiŋ kə i yi wə. Bɔ bi dəki lə i kpi, kpi gɛiŋ lɔ
bɔ.
7 Chúmi yələ nǐ kɔ aka bikum biə bi kɛiŋsi
gwu i buku tsə i di bi jum wə. Biɛiŋ bidəkɔ
nǐ kɔ i kifwu kibɔ wə aka bifɔ bi bəŋkuŋ biə
bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bɔkəli, bishi
bibɔ nǐ kɔ aka shi bi bəni.
8 Kiluli kibɔ kifwu nǐ kɔ aka ki bəkaŋa, jəŋ
yibɔ num aka yi bikɛm.
9 Yi nǐ kaŋaki mbami bi num aka chwaka
ki bəni bə jum kə bɔ si baaŋ kijum yɛiŋ wə.
Jɔbi wə yi si fuli bibəkəli bibɔ ka kɔmki aka
bəkɔdɔk bəduli biə bikum si guku jɔbi wə bi
yɔkɔki tsəki i di bi jum wə. 10 Yi kaŋa kiwini
bəh fiəli aka nyéiŋ. Ayaka ŋga bibɔ biə bɔ
nyaki ŋgəkə yɛiŋ i bəni wə i kifiəŋŋ kite wə
nǐ kɔ i kiwini kibɔ wə.
11 Bɔ nǐ kaŋaki ŋkuŋ wibɔ num chinda wə
wi tsɛiŋki fəŋ kə ki shiki lə ŋəəəŋ, yɛli wi i já
yi Hibulu wə kɔ a Abadən, ayaka num i já
yi Glik wə a, Abəliən (yɛli wələ kɔ a mi wə
wi bəkəliki num bəkəlini).
12 Yələ yi tsə lə kɛiŋki ŋgəkə wi ninshiŋ.
Ayakalə, mbɛiŋ wɔ̂kəli, bəŋgəkə bədəkɔ
kɛiŋki bɔ biəli bəfa bələ jum.

Bə təŋ jəŋ wi sɔə

13 Chinda wi Nyɔ wi sɔə təŋ ŋ'wi jəŋ, mih
wəkɔ ja yidəkɔ buku dzə i kitiə kinaa kiwɔ
wə bi num i təŋ wi fəni wi gia wə bə kɛiŋsi
bəh chwaka ki kpɔ ki bɔkəli, wi num i Nyɔ
nshiŋ,
14 dzakayi i chinda wi Nyɔ wə, wi kikɔmsi
ki sɔɔ wə wi nǐ kaŋaki jəŋ a, “Shwali
bəchinda bənaa bà bɔ kɔ bə kaŋa kɔmsi tsə i
kinchwɔ kimbum yi Yuflɛtis wə.”
15 Ayakadəiŋ, chinda wi Nyɔ ka shwa
bənaa bà. Bəchinda bəwɔ num bə nǐ kɛiŋsi
jiə bɔ ka wɔkəliki jɔbi bəh chɔkɔ bəh fiəŋŋ
bəh jia yə bə bi shwali bɔ, bə wɔɔ kimbu
kimu i kintəəŋ bitali bi bəni wə.
16 Mih nǐ wəkɔ si mbaŋ wi bəni bə jum
bə bikum nǐ kɔ. Bɔ nǐ kɔ bəmalam gi yifa
(200,000,000).
17 Bikum biə mih nǐ yɛiŋ i fiɛŋ wə ka
ndəmsi, bəni bà bɔ nǐ yaka yɛiŋ bɛiŋ nǐ kɔ
i dzəh yələ wə lə: bəni bəwɔ nǐ ləh chwaka
bidəkɔ baaŋ bijum bibɔ yɛiŋ, ntsəŋə wiwɔ
nǐ bɔkɔki ka gbuku chu num aka bɔɔli,
chu num tə lə ŋaaa. Kifwu ki bikum biwɔ
nǐ bwɔsiki bi bəbikɛm, gbuku bəh fimiəkə
bəh fiɛŋ fidəkɔ ka mikaiŋ mi gbuku mə mɔ
bɛliki, buku i dzaka kibɔ wə.
18 Biɛiŋ bi bəŋgəkə biələ biə bi nǐ kɔ, gbuku
bəh fimiəkə bəh fiɛŋ ka mikaiŋ mi gbuku
mə mɔ bɛliki, bi nǐ bukuki i bikum biwɔ
dzəkə wɔɔyi bəni i kimbu kimu i kintəəŋ
bitali wə.
19 Ŋga bi bikum biwɔ kɔ num i dzaka kibɔ
wə bəh i biwini bibɔ wə. Biwini bibɔ num
aka júŋŋ, kaŋa kifwu, a num fiɛŋ fiə bɔ
bɛiŋsiki bəni yɛiŋ.
20 Na si yi nǐ num yakadəiŋ, kiŋka ki bəni
bəh biɛiŋ bi bəŋgəkə biələ nǐ ka wɔɔyi bɔ, bɔ
nǐ ka kwuni na shɔ́m yibɔ i gia yə bɔ nǐ fəki
bəh kaŋ yibɔ. Bɔ nǐ ka kwuni i bee i tsaki i
bəchinda bə ŋkpɛli bəh mimɔsɔ nabə fiə bə
kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli nabə ki
fukuli nabə kinaiŋ, nabə kitəh, nabə kpɛiŋ.
Mimɔsɔ mələ kɔbi na i yɛiŋ biɛiŋ nabə i wɔkɔ
nabə i nyani.
21 Bɔ nǐ ka kwuni tə shɔ́m i wɔɔyiki bəni
nabə i fiiŋki nabə i nɔki nɔni kinyɛŋ ki
tɔkɔlini nabə ji.

10

Chinda wi Nyɔ wə wi nǐ kaŋaki fiŋwakti num bə wɛli

1 Mih chu yɛiŋ chinda wi Nyɔ widəkɔ wi
ləkəli wə wi shi dzə i bɛiŋ, num bikwu lim
wi ka mbuŋ, num kikpa kidzaŋ daa i fwu

wi bɛiŋ. Shi bi nǐ kɔ aka wəŋ, gvu yi num asi kiləəm ki gbuku si yaka.
2 Wi nǐ kaŋaki fiŋwakti fidəkɔ i wi kaŋ bə wɛli. Wi shi dzə təm gbu wi, wi tsɛiŋ yiləkəli i kinchwɔ kimbum mə, təm wi tsɛiŋ yi kiməkə i nshwaiŋ wə.
3 Si wi təm yakadəiŋ, wam bəh ŋga asi bikɛm si wam. Asi wi wam yakadəiŋ, dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ ka dzaka.
4 Si dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ yiwɔ dzaka yakadəiŋ, mih bə́ nəŋ i nyaka gia yiwɔ ja, yə dzaka i bɛiŋ a, “Jǐə gia yə dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ dzaka i shəm. Kǐə wɔ ki nyâka kə i kiŋwakti mə.”
5 Chinda wə mih nǐ yɛiŋ wi num i kinchwɔ kimbum bəh i nshwaiŋ wə dzasi tsɛiŋ yi yiləkəli i bɛiŋ,
6 kaiŋ i yɛli wi mi wə wi kɔ jəbi wichi kiŋgəksi kəbi, a num wi wə wi nǐ maa bəəli bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i yɛiŋ wə, bəh nshwaiŋ bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i yɛiŋ wə, bəh kinchwɔ kimbum bəh biɛiŋ bichi biə bi kɔ fɛiŋ wə. Wi kaiŋ dzaka a, “Nyɔ ni chu mô̂ti kə i fə gia yə wi nəŋki!
7 A bi numki i chəkɔ bi chinda wi Nyɔ wi kiŋkani nanitaŋ bi təŋ ŋ'wi jəŋ, Nyɔ bi fə gia yə wi nǐ nyumiki yi dzə kpɛiŋ si wi nǐ kɔ wi dzaka lɔ i bəni bu bə nəm bə̀ bɔ kɔ bəni bu bəntum.”
8 Ja yə mih nǐ wəkɔki i bɛiŋ chu dzaka i mih a, “Tsə̂ dzə̂ kiŋwakti kə bə wɛli i chinda wi Nyɔ wə kaŋ wə wi num i kinchwɔ kimbum bɛiŋ bəh i nshwaiŋ wə.”
9 Ayakadəiŋ, mih ka tsə i chinda wi Nyɔ wiwɔ dzaka i wi a wi nya fiŋwakti fiwɔ i mih. Wi dzaka i mih a, “Kə̂ɔ dzǐ. Jəbi wə ki ni shi i tɔ wa mə ki nǐ ləki. Ayakalə, ki ni njwəŋki i dzaka ka wə aka nyu.”
10 Mih ka dzɔ fiŋwakti fiwɔ i chinda wi Nyɔ wiwɔ kaŋ, ka dzi. Si mih nǐ dziki ki njwəŋ i dzaka kəŋŋ wə aka nyu, Ayakalə, jɔbi wə ki nǐ shi i tɔɔ mə ki lɔ.
11 Si mih nǐ dzi, bə ka dzaka i mih a, “Wɔ kaŋaki chu dzâka ntum wi Nyɔ i bəni. Ntum wələ kɔ kɔm chwɔŋkijuŋ ki bəni bəh kitumi bəh bəni bə̀ bɔ dzakaki ŋkaiŋni yi já bəh bəŋkuŋ.”

11

Bəni bə ntum bə Nyɔ bəfa

1 Bə dza nya kimfəkə i mih ki num aka mbəŋ, dzaka i mih a, “Tsə̂ fə̂kə juŋ yi fəni gia yi Nyɔ bəh təŋ wi fəni gia, wɔ fa tə bəni bə̀ bɔ tsaki yɛiŋ,
2 ayakalə kǐə wɔ ki fə̂kə kə tɔkɔ wi biŋ. Bêe biəmaka di kɔm bi kɔ num bə nya i bəni bə̀ bɔ kɔkə Bəju. Bɔ bi yaka i kwili wi baiŋni fuŋ, chəbsi kwili wiwɔ i tsə buku i kifiəŋŋ wə mbaŋnyani ntsɔ bəfa.
3 Mih bi nya lə ŋga i bəni bəŋ bəfa bə̀ bɔ dzakaki kɔm mih, bɔ bi laka ntum wuŋ i bəni i kaŋ wə nchuku gi yifa bəh mbaŋ bisɔ (1,260). Bɔ bi lakaki yaka num bɔ lɔh bəmbuŋ bə kpi.”
4 Bəni bəfa bələ kɔ kɛiŋ yi Ɔlif yifa bəh naka bifa biə bə tɔmki naka ki baiŋsini yɛiŋ ki si shi num i Bah nshiŋ wə wi kaŋaki nshwaiŋ.
5 Ayaka mi kabə nəŋ i bi fə gia yichu bəh bɔ, gbuku bi buku i dzaka kibɔ wə wi dzi mbaiŋŋni wibɔ. Yələ kɔ dzəh yə na ndə wə wi nəŋki i fə gia yichu bəh bɔ bi kpiki ayaka.
6 Bɔ kaŋaki lə ŋga biə bɔ kɔ i baŋ bəəli ka dzaŋ ma məm na i təkə i nshwaiŋ wə, i kaŋ yə wə bɔ ni lakaki ntum wi Nyɔ yɛiŋ. Bɔ kaŋa tə ŋga biə bɔ kɔ i fiəni mwi michi a mɔ fiəni chu mwa bəh ŋga biə bɔ kɔ i faaŋ ŋkaiŋni bifum bichi i nshwaiŋ wə na yibwiŋ bɔ kɔŋki.
7 Jɔbi wə bɔ bi kaasi i dzaka gia yə bɔ kaŋaki i dzaka, kiŋkum ki nyam yə bi buku i fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ, yi bi tum jum bəh bɔ, yi tumdzi bɔ, ka yi bi wɔɔyi bɔ,
8 kiwini kibɔ bi nɔyi baaŋki dzəh yi kwili wə. Kikwili kələ kɔ kə bə bɔɔŋki i já yi ndi wə a Sɔdɔm nabə a Ijib, a num fɛiŋ di biə bə nǐ baŋŋ Bah wibɔ i kintasi wə.
9 I kaŋ wə yitali bəh kiŋka ŋgɔkɔ wi bəni, na i kinaiŋ kintɔŋ wə, na bə̀ bɔ dzakaki na yinaiŋ já, nabə kikwili kinaiŋ, bɔ bi tsɛiŋki si kiwini kibɔ nɔyi bɔ bi nəiŋ a bə ma ləə.
10 Bəni bə̀ bɔ kɔ fa kuku bi laŋki a kpiyi bəni bələ lə a. Bɔ bi ka saŋliki, mi chiŋsi kinya i mi, mi chiŋsi i mi. Bɔ bi fəki yaka kɔm bəni bə ntum bə Nyɔ bəfa bələ dzə bəh ŋgəkə wimbum i bəni wə fa kuku.
11 Yi dzə num si kaŋ yitali bəh kiŋka yələ dzə tsə, kiŋ'waka kə ki nyaki nɔni dza dzə i Nyɔ wə, liə i bɔ mə, bɔ fiəni dzayi. Bəni yɛiŋ yaka ndzaŋ kwa bɔ.

12 Bəni bələ bəfa ka wəkɔ ja yi dzaka i bɛiŋ
na bəh ŋga dzaka i bɔ a, “Mbɛiŋ yâka dzê
fa!” Ayaka bɔ ka yakaki tsəki i bɛiŋ i bikwu
wə, bəmbaiŋŋni bəbɔ tsɛiŋ.
13 A jɔbi wiwɔ wə, nshwaiŋ dza nəŋni
na bəh ŋga bəh ŋga, kimbu ki kwili kimu i
jwɔfi kintəəŋ muku. Bəni bənchuku nani-
taŋ (7,000) kpiyi si nshwaiŋ yiwɔ ni nəŋniki.
Kiŋka ki bəni bà bɔ nǐ baaŋ, num bəh ndzaŋ
na bəh ŋga, ka tumyiki bikum bi Nyɔ wə wi
kɔ bɛiŋ.
14 Yələ yi tsə lə, kɔ ŋgəkə wi kɔmsini.
Ayakalə, mbɛiŋ wôkɔli, ŋgəkə wi ŋkaiŋni
kitali ni dzə lə i jɔbi wi juli wə.

Bə tɔŋ jəŋ wi nanitaŋ

15 Chinda wi Nyɔ wi nanitaŋ tɔŋ ŋ'wi
jəŋ, mih wəkɔ já yi dzaka i bɛiŋ bəh ŋga
dzakayi a, “Ŋkuŋ bi fa kuku fiəni chu bi Bah
wibukumbɛiŋ bəh Kimbwili wə wi nǐ kaka,
wi num i bi sakaki jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi.”
16 Ayaka bəchə’ bəni bà mbaŋfia ntsɔ
bənaa bà bɔ nǐ shinum i biŋkii bibɔ wə i
Nyɔ nshiŋ ka gbɔyiki tumkwusi bishi bibɔ
i kuku, nya kiŋkɔksi kimbum i Nyɔ.
17 Bɔ ni fəki yakadəiŋ, dzakayi a,
“Buku nyâki kiyɔŋni i wɔ,
Bah Nyɔ wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi,
akɔ wɔ wə wɔ kɔ i liə, a num wɔ wə wɔ nǐ kɔ
wɔ si num.
Buku nyâki kiyɔŋni kɔm wɔ kɔ wɔ dzɔ lɔ
ŋga bia bimbum ka yisi i sakaki.
18 Bəni bà bɔ kiəki kə wɔ* nǐ bɔksi shɔm,
ayaka jɔbi wə wɔ kɔ i chusi shɔm ya yi
bɔksini kpɛiŋ lɔ.
A num jɔbi wə wɔ kɔ i sakaki bəni bà bɔ kɔ
bɔ kpiyi.
A chu num tə jɔbi wə wɔ kɔ i makti bəni ba
bə nɔm bà bɔ kɔ
bəni ba bə ntum,
i chu makti bəni bà bɔ kɔ bəh Nyɔ,
i makti tə bəni bəchi bà bɔ kɔksiki yɛli wa,
nabə bənchiŋ bənchiŋ nabə bəmbum
bəmbum.
A num tə i jɔbi wə wɔ kɔ i kaasi bəni
bà bɔ bəkəliki di bichi fa kuku.”
19 Bə ka dza wɛli dzaka ki fiəŋə ki juŋ
yi fəni gia yi Nyɔ i bɛiŋ. Kintaiŋntaiŋ ki
miŋkaiŋ mi Nyɔ kə ki nǐ kɔ i juŋ yi fəni
yi gia yiwɔ mə kiyəŋə. Ayaka dzaŋ dza
ka mwayiki, wamyi, jumi, nshwaiŋ nəŋni,
kitəh kidzaŋ kimbum kimbum shuku.

12

Miŋkpaŋa widəkɔ bəh kiŋkum ki nyam kidəkɔ ki bwɔsi kətə

1 Mih dza yɛiŋ gia yi dzaka kiwɔmni
yidəkɔ i bɛiŋ. A nǐ kɔ miŋkpaŋa widəkɔ wi
ləh wɔŋ i gwu wə ka mbuŋ, fiəŋŋ num i gvu
yi chɛiŋ, num wi bwaŋ kifɔ ki ŋkuŋ bijɔŋ
num yɛiŋ wə jwɔfi ntsɔ bəfa.
2 Wi nǐ kɔ bəh tɔɔ wi nɔmh i bwɔ, wi wəkɔ
ləli bi nɔm də.
3 Mih dza chu yɛiŋ gia yi dzaka ki wɔmni
yidəkɔ i bɛiŋ. A nǐ kɔ kiŋkum ki nyam
kibəkɔli kidəkɔ, ki bwɔsi nyam yi kətə.
Ayaka yi kaŋa kifwu nanitaŋ bəh bitiə
jwɔfi, bəh bifɔ bi ŋkuŋ binchiŋ binchiŋ
nanitaŋ i kifwu kiwɔ wə.
4 Wi tum wini wi yaŋa dzɔ kimbu kimu
i kintəəŋ ki bitali bijɔŋ wə i bɛiŋ lɔɔ shi i
kuku. Ayaka kiŋkum ki nyam kiwɔ dza tsə
num i miŋkpaŋa wə wi nǐ kɔ a bwɔ nshiŋ, ka
jɔbi wə miŋkpaŋa wiwɔ bwɔ ŋgaiŋ nǐ bwiŋyi
dzi waiŋ wiwɔ a dzini.
5 Wi bwɔ waiŋ nyukuni, a num wə wi bi
sakaki bitumi bichi bəh mbeŋ wi ŋkuŋ wi
chwaka. Ayakalə, asi wi nǐ bwɔ, bə chufi
dzɔ waiŋ wiwɔ tsə bəh wi i bɛiŋ i Nyɔ, wi
num kɔmsi i kiŋkii ki wə.
6 Miŋkpaŋa wiwɔ ka gɛiŋ tsə num i chwa i
di biə Nyɔ nǐ kɔ wi sisi jiə lɔ i wi. I di biə bə bi
tɔkniki bəh wi i kaŋ wə nchuku bəh gi yifa
bəh mbaŋ bisɔ (1,260).
7 Ayaka jum dza yisi i tumi ki Nyɔ wə,
chinda wi Nyɔ wə Maikɛl bəh mbaŋ wi
bəchinda ka jwɔki bɔ bəh kiŋkum ki nyam
yə yi bwɔsiki kətə. Ayaka nyam yiwɔ bəh
bəchinda bu bɔŋ jwɔ chukuli,
8 ayakalə bə tumdzi kiŋkum ki nyam kiwɔ
bəh mbaŋ wi, bɔ na chu kwati di i tumi ki
Nyɔ wə.
9 Bə bwili kiŋkum ki nyam kiwɔ ki bwɔsi
kətə ka laaŋ ki bəh bəchinda bu, bɔ shi gbɔ
i kuku. Kiŋkum ki nyam kələ kɔ num Juŋŋ
yi kikpu yə yi kɔ ŋkpɛli, chu num Satan. A
num wi wə wi fwɔkyiki bəni i mbi wələ wə
wichi. Bə nǐ laaŋ wi tasi bəh bəchinda bu bɔ
shi gbɔ i kuku.

* **11:18** Bəni bələ kɔ bə bɔɔŋ bɔ chəŋ a, “Tumi”

10 Mih dza wəkɔ ja yi dzaka na bəh ŋga i
tumi ki Nyɔ wə a,
“Akɔ i liə Nyɔ ki bwiliki bəni bu,
i chusiki ŋga bi bi nɔm,
i sakaki ŋkuŋ bi,
Kimbwili wi wə wi nǐ kaka ni chusi tə ŋga bi
i nsaka wi wə.
Yi nûm yaka i liə kɔm bə kɔ bə laaŋ shi mi
wiwɔ i kuku
wə wi ni shi kɔ i Nyɔ wibukumbɛiŋ nshiŋ,
a num wə wi jiəki gia i bwa bə nih
bəbukumbɛiŋ fuŋ nshiŋ bəh nchəkɔ.
11 Ayakalə, bə tum dzi lɔ wi
kɔm mwa mi Waiŋ Jaka bəh gia yi Nyɔ yə bɔ
beeŋki nsaka wiwɔ.
Ayaka bɔ nǐ kɔŋki kə nɔni kibɔ
na i dzəh yə bɔ kɔ i lwaki kpi.
12 Ayakadəiŋ, ma tumi ki Nyɔ laŋki,
bəh bəni bəchi bà bɔ kɔ yɛiŋ, laŋki tə.
Ayakalə, ŋgəkə wimbum kɔ i mbɛiŋ i kuku
bəh kinchwɔ kimbum,
kɔm ŋkpɛli kɔ wi shi dzə i mbɛiŋ wə.
Wi jikə bəh shɔm yi bɔkəli nalə,
kɔm wi kiəki lə a jɔbi wi ŋgaiŋ baaŋ a twɛsi.”
13 Jɔbi wə kiŋkum ki nyam kə ki bwɔsiki
kətə nǐ yɛiŋ a bə laaŋ bwili ŋgaiŋ, wi shi gbɔ i
kuku, wi ka daa n'yɔkɔ i miŋkpaŋa wə chɛiŋ,
wə wi nǐ bwɔ waiŋ nyukuni.
14 Ayakalə, bə nǐ nya bibəkəli bi mfaa
wimbum bifa i miŋkpaŋa wiwɔ a wi fuli bəh
bi i yɔkɔ gɛiŋ juŋŋ yiwɔ i tsə numki i chwa i
jía yitali wə bəh kiŋka bə tɔkni i wi.
15 Ayaka juŋŋ yiwɔ ka bwiliki mwi i
dzaka ki wə, mɔ shi aka bɔkɔ, i miŋkpaŋa
wiwɔ chɛiŋ a ŋgaiŋ dzɔ nyə bəh wi.
16 Ayakalə, nshwaiŋ gamti miŋkpaŋa
wiwɔ, wɛli dzaka ki ka məə bɔkɔ yə kiŋkum
ki nyam kiwɔ nǐ bwiliki i dzaka ki wə.
17 Nyam yiwɔ ka bɔksi shɔm bəh
miŋkpaŋa wiwɔ, ka nyə tsə fasi jum i jwɔ
kiŋka ki bwa bə kpaŋa wiwɔ, a num bà bɔ
jiəki bənchi bə Nyɔ chu beeŋ nsaka wi Jisəs.
18 Ayaka wi* ka tsə ka numki i kinchwɔ
kimbum kpəŋ.

13

Nyam yi gumini yə nǐ buku i kinchwɔ kimbum wə

1 Mih ka chu dza yɛiŋ nyam yi gumini yi
buku dzə i bɔkɔ, yi kaŋa kifwu nanitaŋ bəh
bitiə jwɔfi bəh bifɔ bi ŋkuŋ i fwu wi bitiə
biwɔ wə jwɔfi, kiyɛli kə ki nǐ bəkəliki yɛli wi
Nyɔ nǐ kɔ i bifwu biwɔ wə.
2 Nyam yiwɔ yə mih nǐ yɛiŋ yi nǐ bwɔsiki
jum, gvu yi num aka yi nyam yidɔkɔ bə
bɔɔŋki a bɛɛ, dzaka ki num aka ki kibaba.
Kiŋkum ki nyam kə ki bwɔsiki kətə, ki ka
nya nyam yiwɔ bəh ŋga bi bəh kiŋkii ki a wi
sakaki bəh ŋga bimbum.
3 Fwu wi nyam yiwɔ widɔkɔ nǐ kaŋaki
lə ŋkaiŋni wi biəkə yidɔkɔ num yi nǐ kɔlə i
wɔɔ wi wɔɔni, ayakalə num yi nǐ bɔnih lɔ.
Ayaka dzaka wɔm bəni bəchi fa kuku, bɔ ka
gbɔyiki i nyam yiwɔ chɛiŋ.
4 Ayaka bəni ka nyaki kiŋkɔksi kimbum
i kiŋkum ki nyam kə ki nǐ bwɔsiki kətə, kɔm
ki nǐ kɔ ki nya nyam yi gumini yiwɔ bəh ŋga
bi. Ayaka bɔ ka nyaki tə kiŋkɔksi kimbum i
kiŋkum ki nyam kiwɔ dzaka a, “Akɔ ndə ka
nyam yi gumini, a num ndə i jwɔ yi a?”
5 Bə nǐ bee nyam yiwɔ yi ka kaŋaki dzaka,
yi num i dzakaki já yi ghaŋsini gwu, yi chu
bəkəli yɛli wi Nyɔ, num bəh chu bee tə a yi
sakaki i kifiəŋŋ wə mbaŋnyani ntsɔ bəfa.
6 Yi ka yisi ka dzakaki já yichu kɔm Nyɔ,
bəkəli yɛli wi bəh di biə Nyɔ kɔ fɛiŋ bəh bəni
bà bɔ kɔ i tumi ki Nyɔ wə.
7 Bə nǐ kɔ bə bee tə a yi laa jum i bəni bà
bɔ kɔ bə Nyɔ, i tumdzi bɔ, bee tə a yi kaŋaki
ŋga i di bichi bəh i bəni bəchi bəh i bəni bə
já yichi, bəh i bitumi bichi.
8 Bəni bəchi i fa mbi wə bi nyaki lə
kiŋkɔksi kimbum i wi. Bəni bələ kɔ mi wichi
wə bə nǐ ka nyaka dəkə yɛli wibɔ i kiŋwakti
wə na ka mbi yisi. Kiŋwakti kələ kɔ kə kiyɛli
ki bəni bà bɔ kaŋaki nɔni kɔ yɛiŋ mə, num
kiŋwakti ki Waiŋ Jaka wə bə nǐ kum.
9 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ.
10 A kabə num a mi kɔ a bə ni kwa wi
kwani, ma bə nǐ kwa. Mi kabə num a bə ni
wɔɔ wi bəh nywɔ wi jum, ma bə ni wôɔ wi
bəh nywɔ wi jum wiwɔ. Yələ gia tsəki i bəni
bà bɔ kɔ bə Nyɔ a bɔ kâŋa shɔm, bɔ jîəki shɔm
i wi.

Nyam yi gumini yə nǐ buku i kuku

11 Mih chu dza yɛiŋ nyam yi gumini
yidɔkɔ num yi buku i kuku, yi kaŋa bitiə

* **12:18** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki i di biələ wə a, “Ayaka mih ka tsə...”

bifa aka waiŋ shwaŋ, wi dzaka aka kiŋkum ki nyam yə yi bwəsiki kətə.
12 Yi nǐ chusiki ŋga bi nyam yi gumini yi ninshiŋ yə yichi, i yɛli wi nyam yiwə wə. Ayaka yi fə kuku wichi bəh bəni bəchi i mbi wə ka nyaki kiŋkəksi kimbum i wi bəh ŋga bi nyam yi ninshiŋ yə biəkə yi nǐ kə i wəə wi wəəni num biəkə yiwə bənih lə.
13 Yi nǐ fəki kinchəsi kə ki chusiki ŋga bi fə na gbuku nyə shi dzə i bɛiŋ bəni yɛiŋ.
14 Si bə nǐ bee a yi fə kinchəsi kə ki chusiki ŋga i yɛli wi nyam yi ninshiŋ yə wə yi ni gumiki yaka, yi ka fwəkyiki bəni bà bə kə i mbi wələ wə bəh bi. Ayaka yi ka dzaka bə fə kimbwəsi ki nyam yə bə nǐ bɛiŋsi bəh nywə wi jum ayaka yi kɛiŋ yi wəm.
15 Bə nǐ bee a yi nya kiŋ'waka i kimbwəsi ki kiŋkum ki nyam yə, ka yi kə i dzakaki, yi fâ bə wəəyi bəni bəchi bà bə nəiŋki i nyaki kiŋkəksi kimbum i kimbwəsi kə.
16 Yi nǐ dzaka a bə fə kinchəsi i bəni bəchi i tsɛiŋ yiləkəli wə nabə shi chɛiŋ, a bə fə i na ndə wə kəŋ wi numki winchiŋ nabə wimbum, nabə i bəni bə kpə nabə i bəni bə kifuu, nabə mfá nabə bà bə kəkə mfá,
17 ka mi ma taŋ nabə i taŋni wi kaŋaki kə kinchəsi kiwə. Kinchəsi kələ kə yɛli wi kiŋkum ki nyam kə, nabə nyaka wi yɛli wi kiŋkum ki nyam kə.
18 Yələ kə gia yi nəŋ mfi bimbum. Mi wə wi kaŋaki mfi wi fâ nyaka wələ wi kə yɛli wi nyam yələ wi wôkə. Nyaka wələ num yɛli wi mi wiwəm, nyaka wiwə num a, (666).

14

Waiŋ Jaka bəh bəni 144,000

1 Mbɛiŋ wôkə, si mih ni chu tsɛiŋ, mih dza yɛiŋ Waiŋ Jaka num wi num i ŋkwuŋ wi Sayəŋ wə, bəni bənchuku gbi bəh mbaŋnyani ntsə bənaa (144,000) num bəh wi. Bəni bələ nǐ kə bà bə nǐ kaŋaki kinchəsi ki yɛli wi bəh wi Ba wi i shi chɛiŋ.
2 Mih wəkə ja yi dzə i bɛiŋ yi jumi aka mwi mə mə gbəki i fəŋ wə, yi jumi tə aka dzaŋ yə yi wamyiki. Ja yə mih nǐ wəkə yi nǐ dzakaki aka kichəŋŋ bəni kəmyiki.
3 Bə nǐ yəəŋki njaŋ wimfiaŋ widəkə i kiŋkii ki ŋkuŋ nshiŋ bəh i biɛiŋ biwəm binaa nshiŋ bəh i bəchə' nshiŋ. Mi widəkə nǐ ka kiə dəkə njaŋ wiwə a kəbi a bəni bà bənchuku gbi bəh mbaŋnyani ntsə bənaa a. A num bà bə nǐ yɛlih bə i chu wə i fa kuku.
4 Bələ kə bəni bà bə nǐ ka bəkəli dəkə gwu yibə bəh bəkaŋa, kəm bə nǐ ka kiə dəkə bəkaŋa. Akə bə bà bə si biəli Waiŋ Jaka i na faiŋ wə wi tsəki. Bəni bələ kə bà bə nǐ yɛlih i ŋgəkə wi bəni bəwəm bəchi kintəəŋ a bə num ka mintam mi Nyə mi ninshiŋ bəh mi Waiŋ Jaka.
5 Gia yi ntəkə yidəkə nǐ ka num buku dəkə i dzaka kibə wə. Bə num ŋgbə widəkə kəbi.

Ndzaka wi bəchinda bətali bə Nyə

6 Ayaka mih chu dza yɛiŋ chinda wi Nyə widəkə wi fuli i kintəəŋ ki bəəli wə. Wi nǐ kaŋaki ntum wi ndzəŋni wə wi kə i jəbi wichi i fukuki i bəni bəchi bà bə kə i mbi wələ wə. Wi nǐ kə i fukuki i bitumi bichi, bəh i bəŋkuŋ bəchi, bəh bəni bà bə dzakaki na yi naiŋ já nabə winaiŋ ŋkaiŋni wi bəni bəchi.
7 Chinda wiwə wam na bəh ŋga a, "Mbɛiŋ lwâki Nyə tûmyi bikum bi, kəm jəbi wi, wi nsaka dzə kpɛiŋ lə. Mbɛiŋ nyâ kiŋkəksi kimbum i wi kəm wi maa bəəli bəh nsh-waiŋ bəh kinchwə kimbum bəh bidi biə mwi bukuki fɛiŋ i kuku."
8 Chinda wi Nyə widəkə wi kəmsini, ka biəliki wi dzakayi a, "Babilən wimbum kə wi gbə lə, wi gbə lə. Akə wi wə wi fə bitumi bichi mu nəni ki təkəlini ka mbih."
9 Chinda wi Nyə widəkə wi kiŋkəmsi ki-tali ka biəliki tə bə, wili na bəh ŋga a, "Na ndə wə wi ka məmsi i nya kiŋkəksi kimbum i nyam yi gumini yə bəh kimbwəsi ki nyam yiwə, kaŋa tə kinchəsi i shi chɛiŋ nabə i tsɛiŋ yi wə,
10 yaka wi bi mu lə shəm yi Nyə yi bəksini asi mi si mu mbih. Shəm yi bəksini yiwə kə num wi shuku i bwam wi, wi bəksini shəm maka wi kpɛiŋni. Wəmaka mi kə bə bi ləəki wi i fiɛŋ wə fi fii aka mikaiŋmigbuku, wi yɛiŋ ŋgəkə fɛiŋ. Yələ gia bi numki num i bəchinda bə Nyə bə baiŋni nshiŋ bəh Waiŋ Jaka.
11 Fimiəkə bi yakaki jəbi wichi kiŋgəksi kəbi i di biə bə ləə bə i ŋgəkə wə. Bəni bələ bə nyaki kiŋkəksi kimbum i nyam yi gumini bəh kimbwəsi ki nyam yiwə bəh bəni bà bə kaŋaki kinchəsi ki yɛli wi, bə bi kaŋaki kə ŋ'waka i ŋgəkə wibə wə nshi nabə nchəkə."

12 Yələ gia tsəki i bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ num
bɔ bà bɔ jiəki bənchi bə Nyɔ, bɔ jiə shəm i
Jisəs wə, a bɔ kaŋaki i kaŋaki shəm.
13 Mih dza wəkɔ ja yi dzaka i tumi ki Nyɔ
wə yi dzaka i mih a, “Nyâka yələ: I yisi i liə
tsəki səki ndzəŋni bimbum kɔ i bəni bà bɔ
kpiyiki num bɔ chiŋni bəh Bah.” Kiŋ'waka ki
Nyɔ bum a, “Ndzəŋni bimbum kɔ i bɔ ŋkɔŋ,
bɔ ni waka lə i biluŋ bibɔ wə, kɔm mfə wibɔ
wi ndzəŋni ni biəli lə bɔ.”

Ŋkɔh wə wi kɔ nsaka wi Nyɔ

14 Mbɛiŋ wôkɔli, mih dza tsɛiŋ mih yɛiŋ
bikwu bi fuku fukuni, num mi num i bikwu
biwɔ wə wi bwɔsi mi wə yɛli wi kɔ Wainmi,
num wi bwaŋ kifɔ ki ŋkuŋ num bə kɛiŋsi
bəh chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli, wi kaŋa fiŋkɔfi
i wi kaŋ fi num aka kintɔ ki juŋ ki kwa.
15 Chinda wi Nyɔ widɔkɔ dza buku dzə i
juŋ yi fəni yi gia mə, wam i mi wə wi ni
shinum i bikwu wə bəh ŋga, dzaka a, “Kwâ
fiŋkɔfi fia fi kɔhni ma wɔ kôh ŋkɔh bəh fi.
Jɔbi wi kɔhni kpɛiŋ lɔ, ayaka mbi wələ kpɛiŋ
lɔ i ŋkɔh wə.”
16 Ayakadəiŋ, mi wə wi nǐ shinum i
bikwu wə ka lɔɔ fiŋkɔfi fi i nshwaiŋ wə, fə
ŋkɔh i nshwaiŋ wə.
17 Chinda wi Nyɔ widɔkɔ chu buku dzə i
juŋ yi fəni yi gia wə i bɛiŋ, wi kaŋa tə fiŋkɔfi
i wi kaŋ fi num aka kintɔ ki juŋ ki kwa.
18 Chinda wi Nyɔ widɔkɔ ka buku i tɔŋ
wi fəni wi gia wə, num wə wi kaŋaki ŋga i
gbuku bɛiŋ. Wi wam bəh ŋga i widɔkɔ wə
wi nǐ kaŋaki fintɔ fi kwani fiə a, “Lɔô fiŋkɔfi
fiwɔ ma wɔ təiŋyi kaka ki mintam mi mbih
i nshwaiŋ wə, kɔm mintam miwɔ bɔkɔ lɔ.”*
19 Ayakadəiŋ, chinda wi Nyɔ wiwɔ ka lôɔ
fiŋkɔfi fi i nshwaiŋ wə, kôɔyi mintam mi
mbih miwɔ i nshwaiŋ wə, juŋni, bakti i
kishwa kimbum kə bə fəki mbih yɛiŋ, yələ
chusiki gia yə shəm yi Nyɔ yi bɔkɔli bi fəki
bəh bəni.
20 Bɔ ka dəŋyi mintam mi mbih miwɔ bəh
gvu i kwili wə i biŋ, a buku num mwa, mɔ
jikə i yaka tsə aka i dzaka ki kikum, dza ləŋ
tsə buku ka bəmay gi yifa.

15

Bəŋgəkə nanitaŋ bà bɔ kɔ i kiŋgəksi wə

1 Mih chu dza yɛiŋ ŋkaiŋni fiɛŋ fi dzaka ki
wɔmni fidɔkɔ i bɛiŋ, a num na fiɛŋ fi dzaka
ki wɔmni fi mbum. A nǐ kɔ bəchinda bə
Nyɔ nanitaŋ bɔ kaŋa bəŋgəkə nanitaŋ bà
akɔ kiŋgɔksi i nya i bəni, kɔm bələ kɔ bà Nyɔ
nǐ chusi kaasi shɔm yi yi bɔksini yɛiŋ.
2 Mih chu dza yɛiŋ fiɛŋ fidɔkɔ fi bwɔsi
kinchwɔ kimbum kidɔkɔ ki num ka bə si
fwɛŋni bəh gbuku, ki baiŋ aka mijwɔ. Bəni
bədɔkɔ num kɔmsi i kinchwɔ kimbum kiwɔ
kpəŋ, a num bà bɔ tumdzi nyam yi gumini
yiwɔ bəh kimbwɔsi ki bəh nyaka wə wi kɔ
yɛli wi nyam yiwɔ. Bɔ nǐ num fɛiŋ yakadəiŋ
kaŋa kichəŋŋ ki Nyɔ i káŋ yibɔ wə,
3 yəəŋ njaŋ wi Muses wə mi wi nɔm wi
Nyɔ bəh njaŋ wi Waiŋ Jaka. Bɔ nǐ yəəŋki a,
“Ɔ Bah Nyɔ wə Wi Kaŋaki Ŋga Bichi,
biɛiŋ biə wɔ fə kɔ na bimbum bəh bi kaŋyini.
Ɔ wɔ kɔ Ŋkuŋ i bitumi bichi,*
ayaka dzəh yə wɔ fəki gia yɛiŋ kɔ yi chəŋ bəh
yi ŋkɔŋ.
4 Ɔ Bah, mi wə wi kɔkə i lwaki wɔ, tumyi
bikum bia kɔ ndə?
Num a wɔ shəŋ wi baiŋni.
Bitumi bichi bi dzəki nya kiŋkɔksi kimbum
i wɔ,
kɔm bɔ yɛiŋ gia yə wɔ fəki num chəŋ.”
5 Si yəmaka nǐ tsə, mih dza tsɛiŋ, ka yɛiŋ
num bə wɛli juŋ yi fəni yi gia i bɛiŋ yə yi kɔ
kintaŋ ki chusi a Nyɔ kɔlə bəh bəni.
6 Ayaka bəchinda bə Nyɔ bà nanitaŋ bɔ nǐ
kaŋaki bəŋgəkə nanitaŋ bɔ ka buku i juŋ yi
fəni yi gia yiwɔ wə. Bɔ nǐ kɔ bɔ tum bəmbuŋ
bɔ mwaŋyi nalə, wafi bichumni bimbuŋ i
bijum bibɔ wə num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki
kpɔ ki bɔkɔli.
7 Ayaka fiɛŋ fimu fidɔkɔ i mbaŋ wi biɛiŋ
biwɔm biə binaa ka nya bilɛti nanitaŋ i
bəchinda bà nanitaŋ num bə kɛiŋsi bəh
chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli. Bilɛti biwɔ nǐ kɔ
num bi jikə bəh shɔm yi bɔkɔli yi Nyɔ wə wi
kɔ jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi.
8 Juŋ yi fəni yi gia dza jikə bəh fimiəkə fiə
fi nyəki dzəki i baiŋni bi Nyɔ wə, bəh i ŋga
bi wə. Ayaka yi ka numki a mi nǐ kɔkə i chu
liə i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wə, i tsə buku
si bəŋgəkə nanitaŋ bà bəchinda bə Nyɔ bà
nanitaŋ nǐ kaŋaki i nya i bəni nǐ dzə kaa.

* **14:18** Mintam mələ kɔ i já yi ŋkali wə a, “grapes.” bidɔkɔ a, “Ŋkuŋ wi bəni bà akɔ bə Nyɔ.”

* **15:3** Biŋwakti bikpu bidɔkɔ kaŋaki a, “Ŋkuŋ wi jɔbi wichi”,

16

Bilɛti nanitaŋ bi shəm yi Nyə yi bəksini

1 Mih ka dza wəkə ja yi dzaka bəh ŋga i juŋ yi fəni yi gia wə yi dzaka i bəchinda bə
Nyə bà nanitaŋ a, “Mbɛiŋ tsâ shuku shəm
yi Nyə yi bəksini yə i bilɛti biə wə nanitaŋ
i nshwaiŋ wə.”
2 Ayaka chinda wi Nyə wi ninshiŋ ka tsə
shuku ŋki kilɛti ki shəm yi Nyə yi bəksini
yə i nshwaiŋ wə. Ayaka biəkə yi gumini yi
ləli dza kwa bəni bà bə nǐ kaŋaki kinchəsi ki
nyam yi gumini yələ nya kiŋkəksi kimbum
i kimbwəsi ki nyam yiwə.
3 Chinda wi Nyə wi kəmsini shuku ŋki
kilɛti i kinchwə kimbum wə, bəkə yiwə fiəni
chu aka mwa mi kiŋkpili ki mi. Ayaka biɛiŋ
bichi biə bi nǐ nəki i bəkə yiwə wə kpiyi.
4 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kitali shuku
ŋki kilɛti i binchwə wə bəh i bidi biə mwi
bukuki yɛiŋ, ayaka bi ka fiəni chu mwa.
5 Ayaka mih wəkə si chinda wi Nyə wə wi
təkniki bəh bəkə yiwə dzakaki a,
“Nyə, wə kə Nyə wi chəŋ i dzəh yə wə təiŋyiki
bənsaka bələ yɛiŋ.
Wə wə wə kə i liə, num wə nǐ kələ.
Ɔ Nyə, wə wə wə kə wi baiŋni.
6 Bəni bələ kə bà mwa mi bəni bà bə kə mba
bəh bəni ba bə ntum kə i kaŋ yibə wə.
Wə ka nya mwa i bə, bə mu.
Wələ kə na ŋgəm wibə.”
7 Ayaka mih dza wəkə ja yidəkə buku i təŋ
wi fəni wi gia wə təbi a,
“Aaŋ, Bah Nyə wə Wi Kaŋaki Ŋga Bichi,
wə təiŋyiki bənsaka ba biəli dzəh yi ŋkəŋ bəh
yi chəŋ!”
8 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kinaa shuku
ŋki kilɛti num i wəŋ wə, ayaka wəŋ wiwə
kaŋa dzəh i ŋghiŋyi kpayi bəni aka gbuku.
9 Ayaka nshili wi ləkəli ka bukuki i wəŋ
wiwə wə kpayi bəni. Ayakalə, bə nəki
kwuni kə shóm yibə, i tumyiki bikum bi
Nyə. Bə bəkəli lə yɛli wi Nyə wə wi kaŋaki
ŋga i bəŋgəkə bələ wə.
10 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kite shuku
ŋki kilɛti num i kiŋkii ki nyam yi gumini yə
wə, kwili wə nyam yiwə nǐ sakaki nǐ dza
bə́ ji num jini. Ayaka bəni num i nshili wə
nəmyi kiləm kibə.
11 Bə dza ka təyiki lə Nyə wə wi kə bɛiŋ
kəm ləli bəh biəkə yibə. Ayakalə, nəki kwuni
kə i kimfə kibə wə.
12 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kisəə shuku
ŋki kilɛti num i kinchwə kimbum ki Yuflɛts
wə, mwi miwə ka wəm, i kɛiŋsi dzəh ka
bəŋkuŋ bà bə kə i kimbu kə wəŋ bukuki ni
tsə yɛiŋ.
13 Mih ka dza yɛiŋ biŋ'waka bi jisi bidəkə
bitali bi bwəsi bikwə. Bi buku i dzaka
kiŋkum ki nyam yə yi bwəsiki kətə, bəh i
dzaka ki nyam yi gumini yə wə, bəh i dzaka
ki mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kə mi wi
ntum wi Nyə.
14 Biŋ'waka biələ kə num bəchinda bə
ŋkpɛli. Ayaka a num bə bà bə fəki bənchəsi
bà bə chusiki ŋga bibə. Bə nyaniki tsəki i
bəŋkuŋ bətumi wə bəchi, fa kuku juŋni bə
a bə sisi jum yə yi bi numki i chəkə bimbum
bi Nyə wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi.
15 Jisəs nǐ kə wi dzaka a, “Mbɛiŋ wôkəli,
mih bi dzəki ka ji. Ndzəŋni bimbum kə mi
wə wi tsəŋəki, wə wi kaŋa bəmbuŋ bu i gwu
wə ka wi bi ma tumbuku bəh chwəŋ kiyəə
ka bəni ma yɛiŋki gwu yi wi ŋgəmni.”
16 Biŋ'waka biwə bi ka juŋni bəŋkuŋ bəwə
i di biə bə bəəŋki i já yi Hibulu mə a Am-
agedən.
17 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kinanitaŋ
shuku ŋki kilɛti i bɛiŋ i fiəkə wə. Ayaka ja
yiləkəli buku dzə i juŋ yi fəni gia wə i kiŋkii
ki ŋkuŋ wə dzaka bəh ŋga a, “Yi nûm lə!”
18 Ayaka dzaŋ dza ka mwayiki, waŋyi,
jumi nshwaiŋ nəŋni bəh ŋga bəh ŋga.
Wəmaka nnəŋni wə nshwaiŋ nǐ nəŋni bəh
ŋga bəh ŋga lə, nǐ ka num num dəkə i yisi na
si mi nǐ yisi i numki i nshwaiŋ wə. Wəmaka
nnəŋni nǐ kə wi gumini.
19 Kwili wimbum gaali i fintəŋ i bimbu
bitali wə. Ayaka bikwili bimbum biə bi
kə i bitumi wə ka sɛiŋki. Nyə kwaka kwili
wələ Babilən, ka nya bwam wi wi shəm yi
bəksini yə a wi kuŋsi.
20 Bitumi bichi biə bi kə i bəkə kintəəŋ
gɛiŋ, ŋkwuŋ tə bəŋ laka.
21 Ayaka kitəh kidzaŋ kimbum kimbum
ka gbəyiki i bɛiŋ nji wimu num aka bəkilu
mbaŋnyani. Ayaka kitəh kidzaŋ kiwə nǐ
gbəyiki i bəni wə. Bə ka təyiki lə Nyə, kəm wi
chiŋsi ŋgəkə wi kitəh kidzaŋ i bə wə. Ŋgəkə
wiwə nǐ gumiki nalə.

17

Miŋkpaŋa wi təkəlini wi chuchu bəh nyam yi gumini

1 Chinda wi Nyɔ widəkɔ i kintəəŋ ki bəchinda bə Nyɔ bà nanitaŋ bɔ nǐ kaŋaki bilɛti nanitaŋ dza dzə dzaka i mih a, “Dzə̂ ma mih chûsi wɔ ŋgəkə wə bə kɔ i bi nya i miŋkpaŋa wi təkəlini wi chuchu wələ wi kɔ wi shinum i bɔ́kɔ yiduli wə.

2 Miŋkpaŋa wələ kɔ wə bəŋkuŋ bə fa nshwaiŋ wə nǐ ndzəniki bəh wi, nəni ki ki təkəlini kwa lɔ bəni bə fa nshwaiŋ wə ka mbih.”

3 Ayaka chinda wi Nyɔ wiwɔ dza dzɔ mih, mih num i kaŋ yi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, ka tsə i chwa. Mih ka yɛiŋ miŋkpaŋa widəkɔ num wi shinum i nyam yi gumini wə yi bəkɔ lə bɛli num gwu yi yichi jikə bə kiyɛli ki bəkəli yɛli wi Nyɔ. Nyam yiwɔ nǐ kaŋaki kifwu nanitaŋ bəh bitiə jwɔfi.

4 Miŋkpaŋa wiwɔ nǐ kɔ num wi lafi gwu bəh bəmbuŋ bə bəni bəmbum bə bəkəli, wi mwayi i gwu wə bəh minchiŋ num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ kibəkəli bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki kpɔ wi ləkəli bəh ki kpɔ ki fukuli. Wi nǐ kaŋaki bwam i wi kaŋ num bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkəli num wi jikə bəh biɛiŋ bigumini bəh kinyɛŋ ki təkəlini.

5 Bə nǐ kɔ bə nyaka yɛli i shi bi chɛiŋ num wi nyumini a, “Babilən wimbum wə nih miŋkpaŋa wi təkəlini bəh wi gia yi gumini i nshwaiŋ wə.”

6 Mih ka yɛiŋ miŋkpaŋa wiwɔ num wi mu mwa mi bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ, bəh bà bə nǐ wɔɔyi kəm Jisəs, num mwa miwɔ kwa wi ka mbih.

Si mih yɛiŋ miŋkpaŋa wiwɔ yakadəiŋ, dzaka wɔm mih na bəh ŋga.

7 Ayaka chinda wi Nyɔ wiwɔ bikə i mih a, “Dzaka wɔmki wɔ kəm nə? Mih ni fuku lə i wɔ gia yi nyumini yə yi kɔ kəm miŋkpaŋa wələ bəh nyam yi gumini yələ yi kaŋaki kifwu nanitaŋ bəh bitiə jwɔfi, yə yi giŋ wi.

8 Nyam yi gumini yə wɔ yɛiŋ lə, yi nǐ kələ yi wɔm, ayakalə i liə yi chu məŋ. Yi kɔ a buku yaka dzə i fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ, yi tsə sə num i di biə bə ni kaasi bəh yi fɛiŋ. Dzaka bi wɔmki lə bəni bà bɔ kɔ i fa mbi wələ wə, maka bə nyaka kiyɛli kibɔ i kiŋwakti ki bəni bà bɔ kaŋaki nəni i yisi si mbi nǐ yisi. Dzaka bi wɔmki lə bɔ si bɔ bi yɛiŋki nyam yələ, kɔm nyam yiwɔ nǐ kələ yi wɔm, ayakalə i liə yi chu məŋ, yi num i bi fiəni chu dzə.

9 Yələ gia kɔ yə yi nəŋki fwu wə wi kaŋaki mfi bimbum. Kifwu ki nyam kə nanitaŋ kɔ ŋkwúŋ nanitaŋ yə miŋkpaŋa wiwɔ numki yɛiŋ wə. Kifwu kiwɔ num tə bəŋkuŋ nanitaŋ.

10 Bəŋkuŋ bəte num bɔ gbəyi lɔ, wi mu num, widəkɔ kɛiŋ ki dzə kə. Jɔbi wə wəmaka ni dzə, wi ni num a fijɔbi wə twɛsi.

11 Yə yi kɔ kɔm nyam yi gumini yə yi nǐ kɔ, ayaka i liə yi chu məŋ, yi num tə ŋkuŋ, ŋkuŋ wələ num wi kiŋkɔmsi ki nyaŋ, ayakalə wi num i mbaŋ wi bəŋkuŋ bə nanitaŋ wə. Jɔbi wə wəmaka ni dzə tə wi ka ni tsə i di biə bə ni kaasi bəh wi.

12 Bitiə biələ jwɔfi wɔ yɛiŋ lə kɔ num bəŋkuŋ jwɔfi bà bɔ kɛiŋki maka bə nya bɔ bəh ŋga bi sakani. Jɔbi wə bə bi təmki bɔ, ma bɔ ka bi kaŋa ŋga i sakaki bəh nyam yi gumini yə. Ayakalə, bɔ bi saka a mbiəŋə wimu wə.

13 Bələ bəchi kaŋaki kiŋkwaka kimu. Ayaka bɔ bi nya ŋga bibɔ bi sakani bichi i nyam yi gumini yə.

14 Bɔ bi chiŋni tumki jum bəh Waiŋ Jaka, ayakalə Waiŋ Jaka bi gaka bɔ, kɔm wi kɔ Bah wi bəbah bəchi, bəh Ŋkuŋ wi bəŋkuŋ bəchi. Wi bi tumdzi bəh bəni bu bà wi bɔɔŋ ka sabibwili ayaka bɔ təbi wi jɔbi wichi.”

15 Ayaka chinda wi Nyɔ wə dzaka i mih a, “Bɔ́kɔ yə wɔ si yɛiŋ miŋkpaŋa wi təkəlini wə shinum yɛiŋ wə, akɔ bəni bəh mbaŋ wi bəni bəh kitumi bəh bəni bà bɔ dzakaki na yinaiŋ já.

16 Bitiə jwɔfi biə wɔ si yɛiŋ yaka, bɔ bəh nyam yi gumini yə bi chiŋni baiŋŋki lə miŋkpaŋa wi təkəlini wə. Bə bi ləkɔki biɛiŋ bi bichi ma wi baaŋ a bəh chwɔŋ kiyəə, bə bi ŋɔŋki nyam yi yi gwu, bə kpa kaasi wi bəh gbuku.

17 Yələ gia kɔ a jiə Nyɔ i shɔm yibɔ wə a bɔ fə̂ gia yə wi kɔŋki, ka fə̂ a bɔ kâŋaki kiŋkwaka kimu i nya ŋga bibɔ bi sakani i nyam yi gumini yə i tsə buku si gia yi Nyɔ bi dzə kpɛiŋki.

18 Ayaka miŋkpaŋa wə wɔ si yɛiŋ yakadəiŋ, kɔ kwili wə wi kaŋaki ŋga i bəŋkuŋ bəchi bɛiŋ i nshwaiŋ wə.”

18

Si kwili wi Babilən bi gbəki

1 Si yəmaka nǐ tsə, mih yɛiŋ chinda wi
Nyɔ widəkɔ shi dzə i bɛiŋ kaŋa ŋga bimbum,
ayaka baiŋni bi baiŋ i kuku wichi.
2 Wi ka wam bəh ja yiləkəli a, “Babilən
wimbum kɔ wi gbɔ lɔ! Wi gbɔ lɔ! Wi fiəni
chu lɔ di biə bəchinda bə ŋkpɛli nəki fɛiŋ. Wi
kɔ taa wi biŋ'waka bəchu bichi. Wi kɔ taa
wi minyəni mə mɔ nyɛŋki bəh mə bə baiŋki
michi.
3 Wi gbɔ kɔm bitumi bichi mu nɔni
ki kinyɛŋ ki təkɔlini ki kwa bɔ ka mbih,
bəŋkuŋ bə fa nshwaiŋ wə kɔ num bɔ fə lɔ
nɔni kinyɛŋ ki təkɔlini bəh wi. Bəni bə shi
bəchi fa nshwaiŋ wə kɔ num bɔ kpali lɔ i
gwu yi wə, kɔm kpɔ wi nɔni kichu wi bakti
jiə.”
4 Ayaka mih chu wəkɔ ja yidəkɔ si yi
wiliki i tumi ki bɛiŋ wə dzaka a,
“Bəni bəŋ, mbɛiŋ bûku nyâ fɛiŋ,
ka mbɛiŋ ma bi liə i chu bi wə,
bəh a, mbɛiŋ ma bi liə tə i ŋgəkə wə wi dzəki
i wi.
5 Chu bi kɔ bə tum bi jikə yaka tsə buku i
bɛiŋ,
Nyɔ kɔ wi kwaka wi i gia yi yichu wə.
6 Bə fâ bəh wi, asi wi fə bəh bəni bədəkɔ.
Bə fiəni gôm wi i kimfə ki wə kiŋkani kifa.
Bə chwâli mbih mə akɔ ŋgəkə i bwam wə
kiŋkani kifa
i bwam wə wi si chwali yɛiŋ,
bə nyâ wi mu.
7 Bə fâkə ŋgəkə bəh ləli bə nyâ i wi
a num a liŋ si wi nǐ ghaŋsiki gwu i mbum
kintəəŋ dzi kidəəŋ ki.
Wi si fə wi shinum ka chəkɔki kijum dzaka
a,
‘Mih kɔ Yaa i kiŋkii wə,
mih kɔkə kpə ŋkwu,
mih bi lansi də kə chuŋsi fwu.’
8 Si wi dzakaki yakadəiŋ, akɔ ayaka si ŋgəkə
bi dzə,
i gwu yi wə kpaŋ wimu.
Jwɛiŋ bi gbɔ i gwu yi wə, wi bi dəki wi
chuŋsi fwu.
Ayaka dzɔŋ bi kwa tə wi.
Bə bi kpa wi bəh gbuku,
kɔm Bah Nyɔ wə wi bi saka wi kɔ wə wi
kaŋaki ŋga.

Bəni bə fa nshwaiŋ wə bi dəki lə Babilən

9 Bəŋkuŋ bə fa nshwaiŋ wə bà bɔ nǐ fəki
kinyɛŋ ki təkɔlini bəh wi, num i kidəəŋ wə
bəh wi, bi dəki fii bəh mindəm jɔbi wə bɔ
bi yɛiŋki si fimiəkə yakaki i gwu yi wə si wi
fiiki.
10 Bɔ bi numki i dzəh yi dəəŋ bəh lwa si
bɔ yɛiŋki bə chəbsiki wi. Bɔ bi chamyiki
dzakayi a, ‘Ɛy mih! Ɛy mih! Babilən, wɔ
kwili! Wɔ kwili wi ŋga! Ŋgəkə dzə i wɔ wə
a mbiəŋə wimu wə lə a?’
11 Bəni bə shi fa nshwaiŋ wə bi dəki lə wi
chuŋsi kifwu kɔm mi chu məŋ wə wi kɔ i
taŋki biɛiŋ bibɔ.
12 Mi chu məŋ wə wi kɔ i taŋki biɛiŋ bibɔ
ka biə bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkɔli
nabə bi fukuli, nabə wə bə kɛiŋsi bəh ŋkaiŋni
wi kitəh ki kpɔ wi ləkəli nabə ki kpɔ wi
fukuli. Mi chu kɔbi wə wi kɔ i taŋki bəmbuŋ
bəbɔ bətəsini nabə bà bɔ libliki bəkɔki, nabə
bə bənini nabə bà bɔ bəkɔki lə gbuu. Ayaka
mi chu kɔbi wə wi kɔ i taŋki kɛiŋ yibɔ yi
tsəŋə yindzɔŋni, nabə biɛiŋ bibɔ bichi biə bə
kɛiŋsi bəh jəŋ yi dzəkə bəh biɛiŋ bichi biə bə
kɛiŋsi bəh kɛiŋ yi kpɔ yiləkəli bəh chwaka
ki bəiŋnini nabə kitəh ki mwayini. 13 Mi
chu məŋ wə wi kɔ i taŋki kɛiŋ yibɔ yə bə
kɛiŋsiki fiaŋsi bi tsəŋə yindzɔŋni yɛiŋ bəh
biɛiŋ bi tsɛŋə yindzɔŋni biə bə jiəki biɛiŋ
bidzini yɛiŋ bəh njiəŋ bəh ŋkaiŋni bi fiaŋsi
bi tsɛŋə yindzɔŋni yidəkɔ, bəh ŋkaiŋni njiəŋ
widəkɔ,* bəh mbih bəh miə bəh muku mi
gəŋ bəh gəŋ yibɔ. Mi chu məŋ wə wi kɔ i
bi taŋki bəna’ bəbɔ bəh shwáŋ bəh bikum
bəh bəkɔtə bəbɔ bà a gukuki nyám. Ayaka
mi chu kɔbi wə wi kɔ i taŋki tə bəni bəwɔm
bəbɔ bà bɔ taŋniki a, akɔ mfá.
14 Bɔ bi dzakaki lə i wi a, ‘Biɛiŋ bichi biə
shɔm ya ni kɔ yɛiŋ bi dza nyə, kpɔ wa bə
mbum bia bichi kaa lɔ, wɔ kɔbi i bi chu lansi
yɛiŋ bi.’
15 Bəni bə shi bà bɔ nǐ taŋniki biɛiŋ biələ
kwati kpɔ i wi kaŋ, bi numki i dzəh yi dəəŋ
bəh ndzaŋ si bɔ yɛiŋki wi wi yɛiŋ ŋgəkə. Bɔ
bi jumki bəh mindəm, chuŋsi kifwu təm gia
i gwu yibɔ wə dzakayi a,

* **18:13** Ŋkaiŋni wi njiəŋ wələ i já yi ŋkali wə kɔ a, “frankincense”, ŋkaiŋni bi fiaŋsi bi tsɛŋə yindzɔŋni yələ num a, “myrrh”.

16 ‘Ɛy mih! Ɛy mih! Nshɛiŋ yimbum i
kwili wələ wi nǐ kɔ wi lafi gwu bəh bəmbuŋ
bə təsini bɔ libliki bəkɔki bəh bà bɔ bəkɔki
lə gbuuu, mwayi i gwu wə bəh biɛiŋ num
bə kɛiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkɔli bəh
ŋkaiŋni wi kitəh ki kpɔ kiləkəli bəh kpɔ wi
fukuli wi ləkəli.
17 Bə yaŋa mbum bi a mbiəŋə wimu wə lə
a?’

Ayaka bətii kwili bəŋgwuki bəchi bəh bəni
bà bɔ nǐ nyaniki i bəŋgwuki wə bəh bà bɔ nǐ
nəmki yɛiŋ bəh bəni bəchi bà bɔ nǐ nyaniki
i bəkɔ fə shi, bi numki tə i dzəh yi dəəŋ wə.
18 Bɔ bi yɛiŋki fimiəkə fi yaka si wi fiiki bɔ
bi nya ja yi mindəm dzaka a, ‘Kwili wə wi si
kɔ i num ka kwili wələ chu kɔ winaiŋ a?’
19 Bɔ bi chum kwəŋə fukuh i kifwu
kibɔ wə, si bɔ dəki chuŋsi kifwu, nya ja
yi mindəm dzaka a, ‘Ɛy mih! Ɛy mih!
Nshɛiŋ yimbum i kwili wələ, bəni bəchi bà
bɔ kaŋaki bəŋgwuki i bəkɔ kwati mbum i
mbum bi wə! Yaka bə kaasi wi a mbiəŋə
wimu wə a?’
20 Mbɛiŋ bà mbɛiŋ kɔ i tumi ki Nyɔ wə,
mbɛiŋ lâŋki fimbɛiŋ i gia yə yi num i wi.
Mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ bəni bə Nyɔ bəh
bwa bə ntum bə Jisəs bəh bəni bə ntum bə
Nyɔ bəchi, lâŋki kəm Nyɔ kɔ wi təiŋ lɔ nsaka
i gia yə wi fə i mbɛiŋ!”
21 Ayaka chinda wi Nyɔ wi ləkəli widəkɔ
ka dza giŋ kifaŋ kitəh wi num aka nəkə wi
gəkəni wimbum, ləɔ shi wi i kinchwɔ kim-
bum wə lə gbuuum. Si wi ləɔ shi yakadəiŋ
ka dzaka a, “Akɔ ayaka si bə bi ləɔ shiki
wɔ kwili wi Babilən, wɔ bi shi bəh ŋga
ayakadəiŋ, bə kɔbi i bi chu yɛiŋ wɔ wə.
22 Bə kɔbi i bi chu wɔkɔ kichəŋŋ na twɛsi
nabə júm nabə kisɔŋ nabə kijəŋ i wɔ wə. Bə
kɔbi i bi chu yɛiŋ na mi wi nɔm, fiɛŋ fidɔkɔ
kɔŋ a numki na finaiŋ i wɔ wə. Bə kɔbi i bi
chu wɔkɔ na ŋkɔm wi naka i wɔ wə.
23 Naka ki baiŋsini bi chu baiŋ kə i wɔ wə.
Bə bi chu wɔkɔ kə ja yi nyum miŋkpaŋa na
twɛsi nabə yi miŋkpaŋa wimfiaŋ dzaka i wɔ
wə. Yi bi numki yakadəiŋ kɔm bəni bə shi
bà i wɔ wə nǐ kɔ bəni bəmbum fa kuku, wɔ
nǐ fwɔkyi kitumi kichi bəh mfim bia.
24 Akɔ i kwili wələ wə mwa mi bəni bə
ntum bə Nyɔ bəh bəni bà akɔ bə Nyɔ kɔ i wi
kaŋ. Ayaka a num wi wə bəni bəchi bà bə
wɔɔyiki i fa kuku kɔ i wi kaŋ.”

19

Bə nya kiŋkɔksi i Nyɔ

1 Si yəmaka nǐ tsə, mih dza wɔkɔ fiɛŋ
fii i tumi ki bɛiŋ wə aka mbaŋ wi bəni
wimbum, wili a,
“Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wibuku wə.
Akɔ wi wə wi bwiliki bəni, a kaŋaki wi
mbum bəh ŋga.
2 Wi təiŋyiki bənsaka bu biəli ŋkɔŋ bəh dzəh
yi chəŋ.
Wi faaŋ lɔ ŋgəkə i miŋkpaŋa wi təkəlini wə
wi nǐ bəkəli nshwaiŋ yichi bəh nəni ki ki
təkəlini.
Wi kɔ wi chukuli i miŋkpaŋa wiwɔ gia yi
bəni bu bə nɔm bà wi ni wɔɔyiki.”
3 Ayaka bɔ chu fiəni wili a,
“Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wə.
Miəkə mə mɔ yakaki i kwili wələ wə bi
yakaki jɔbi wichi kiŋgɔksi kiwɔ
kɔbi.”
4 Bəchə’ bəni bà mbaŋfia ntsɔ bənaa bəh
biɛiŋ biwɔm biə binaa gbɔ i kuku nya
kiŋkɔksi kimbum i Nyɔ wə, wi shinum i
kiŋkii ki wə. Ayaka bɔ bá dzaka a, “Yi nûm
ayaka. Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wə.”
5 Ja yidɔkɔ ka buku dzə i kiŋkii kiwɔ wə
dzaka a,
“Mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ kɔ bəni bə nɔm bə
Nyɔ,
mbɛiŋ kôksi Nyɔ wibukumbɛiŋ,
mbɛiŋ bəchi bà mbɛiŋ lwaki wi, nabə
bənchiŋ bənchiŋ bəh bəmbum
bəmbum,
mbɛiŋ nyâki kiŋkɔksi i wi.”

Dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wi Waiŋ Jaka

6 Mih dza wɔkɔ fiɛŋ fi num aka ja yi mbaŋ
wi bəni wimbum, yi fii aka ja yi bɔ́kɔ yə
yi shiki i kaŋŋ wə, wam aka dzaŋ yə yi
wamyiki bəh ŋga a,
“Kiŋkɔksi nûm i Nyɔ wə,
kɔm Bah wibukumbɛiŋ wə Nyɔ
wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi si saka lɔ.
7 Bukumbɛiŋ sâŋliki, bə lâŋ, nyâ kiŋkɔksi i
wi,
kɔm jɔbi wi ndzɔni wi miŋkpaŋa wi Waiŋ
Jaka dzə lɔ,
Kpə wi num wi kɛiŋsi lɔ gwu yi.
8 Bə nya lɔ wi bəh mbuŋ wi num lə
lwɛslwɛslwɛs
baiŋ mwayi, wi ləh.”

(Mbuŋ wələ kɔ kimfə ki chəŋ ki bəni bà bɔ kɔ bə Nyɔ).

9 Ayaka chinda wi Nyɔ wə ka chu dzaka i mih a, “Nyâka shi yələ a, ‘Ndzəŋni bimbum kɔ i bəni bà bə kɔ num bə laka bɔ a bɔ dzə i dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ wi Waiŋ Jaka wə.’ ” Ayaka wi chu dzaka i mih a, “Bəndzaka bələ kɔ na bəndzaka bə ŋkɔŋ bə Nyɔ.”

10 Mih ka dza gbɔ i gvu yi wə i nyâ kiŋkôksi kimbum i chinda wi Nyɔ wiwɔ. Wi ka dzaka i mih a, “Kiə wɔ ki fô kə yaka. Mih kɔ tə a mi wi nɔm ka wɔ bəh bwa bə nah bà bɔ kɔ bɔ kaŋa gia yə bɔ dzakaki kɔm Jisəs. Nyâ kiŋkɔksi kimbum num i Nyɔ wə. Gia yələ bə dzakaki kɔm Jisəs * akɔ na yi mwi yə bəni bə ntum bə Nyɔ nǐ dzakaki.”

Waiŋ Nyɔ tumdzi bəmbaiŋŋni bu

11 Mih dza yɛiŋ si bɛiŋ wɛli, kikum ki fukuli kidɔkɔ num fɛiŋ. Mi wə wi yɔkɔki i ki bɛiŋ bə bɔɔŋ a Mi wə Wi kɔ Wi num a Ja yi wə bəh a Mi wi Ŋkɔŋ, wi si təiŋyi bənsaka bu nabə i tum jum yi chəŋ.

12 Dzákəh yi kɔ aka lɔm wi gbuku, bifɔ bi ŋkuŋ biduli num i fwu wi wə. Wi nǐ kaŋaki yɛli num bə nyaka i wi wə mi widɔkɔ kiə kə wi a kɔbi a wi.

13 Wi nǐ kɔ num bə tum dala wi dəəŋ i gwu yi wə num bə juli i mwa mə. Yɛli wə bə nǐ bɔɔŋki wi yɛiŋ kɔ a Gia yi Nyɔ.

14 Ayaka bəni bə jum bə tumi ki bɛiŋ biəli wi i jum wə bɔ num i bikum bi fukuli bɛiŋ num bɔ lɔh bəmbuŋ bɔ num lə lwɛslwɛslwɛs, baiŋ fuku lə buuu.

15 Nywɔ wi kwani wi jum nǐ bukuki i dzaka ki wə, a num wə wi bi tumdzi bitumi yɛiŋ wə, saka bɔ bəh ŋga bimbum. Wi bi bwili shɔm yi bɔkɔli yi Nyɔ wə wi Kaŋaki Ŋga Bichi chusi i bəni. Shɔm yi Nyɔ yələ kɔ yə yi fukusiki na bəh ŋga asi bə si dəiŋyi mitam mbih ləŋ buku.

16 I mbuŋ wi wə bəh i jəŋ yi wə kɔ num bə nyaka yɛli wələ yɛiŋ a, “Ŋkuŋ wi bəŋkuŋ, bəh Bah wi bəbah.”

17 Ayaka mih chu yɛiŋ chinda wi Nyɔ widɔkɔ wi numbɛiŋ i kintəəŋ ki wɔŋ wə. Wi nǐ numki yaka wi wili bɔɔŋ minyəni michi mə mɔ fuliki bɛiŋ wi dzaka a, “Mbɛiŋ dzə juŋni i bini bimbum biə Nyɔ fə.

18 Mbɛiŋ ni dzi lə biwini bi bəŋkuŋ, bəh kifwu ki bəni bə jum, bəh bəni bà bɔ kaŋaki ŋga, bəh bikum bəh bəni bà bɔ yɔkɔki bi, bəh bi bəni bəchi bà bɔ kɔ mfá, bəh bà bɔ kɔkə mfá, bəh bà bɔ kɔ bənchiŋ bənchiŋ bəh bəmbum bəmbum.”

19 Mih ka yɛiŋ nyam yi gumini bəh bəŋkuŋ bə kuku bəh bəni bəbɔ bə jum bɔ juŋni i tum jum bəh mi wə wi num i kikum wə, bəh mbu bəni bə jum.

20 Ayaka jum yisi, bə ka kwa nyam yi gumini yiwɔ, bəh mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ. Mi wələ kɔ wə wi si dzə i nyam yiwɔ nshiŋ, fə gia yi dzaka ki wɔmni. Gia yiwɔ num yə yi nǐ fwɔkyiki bəni bɔ kaŋa bənchəsi bə nyam yi gumini yiwɔ i gwu yibɔ wə, nya kiŋkɔksi kimbum i kimbwɔsi ki nyam yi gumini yiwɔ. Wi nǐ lɔɔ bɔ bəfa bələ bɔ kɛiŋki bəwɔm i limi ki di bimu wə a num gbuku bəh mikaiŋ migbuku mɔ fiiki fɛiŋ.

21 Ayaka wi wə wi shinum i kikum kə bɛiŋ ka gbayiki kiŋka ki bəni bà bəh nywɔ wi jum wə wi nǐ bukuki i dzaka ki wə, minyəni michi ka dziki gwu yi bəni bəwɔ a kidəŋ kibɔ wə.

20

I sakaki i tsə buku jía nchuku

1 Ayaka mih ka dza yɛiŋ chinda wi Nyɔ widɔkɔ si wi shiki dzəki i bɛiŋ kaŋa kiŋ'wɛli ki fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ, bəh nsəŋ wimbum i tsɛiŋ yi wə.

2 Ayaka wi kwa kiŋkum ki nyam yə yi bwɔsiki kətə a num juŋŋ yi kikpu yə yi kɔ ŋkpɛli chu num Satan, ka kaŋa yi bəh nsəŋ a wi nûm fɛiŋ i tsô bûku jía nchuku.

3 Si wi kaŋa yakadəiŋ, wi ka lɔɔ shi i fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ, ka fah, laa baŋ dzaka kiwɔ a wi nûmki i yɛiŋ kintəəŋ, ka wi bi ma chu nyaniki fwɔkyi bəni i bitumi wə, i tsə buku na ka jía nchuku yə bi tsə. I yəmaka chɛiŋ bə bi ka chu shwa wi wi ghani i fijɔbi wi twɛsi wə.

4 Mih ka chu yɛiŋ biŋkii bi bəŋkuŋ, ayaka bəni bà bɔ nǐ shinum i yɛiŋ wə akɔ bà bə nya ŋga bi sakani bənsaka i kaŋ yibɔ wə. Ayaka mih ka yɛiŋ tə biŋ'waka bi bəni bà bə nǐ wɔɔyi təiŋyi kifwu kibɔ kɔm bɔ nǐ fukuki kɔm Jisəs bəh kɔm gia yi Nyɔ. Bəni bələ kɔ bà

* **19:10** Nabə a, “...Gia yələ Jisəs dzakaki...”

bɔ nǐ ka nya dəkə kiŋkɔksi kimbum i nyam yi gumini yə bəh i kimbwɔsi ki ayaka bɔ nǐ ka fə dəkə kinchəsi ki nyam yi gumini yiwɔ i shi bibɔ wə nabə i tsɛiŋ yibɔ wə. Bələ kɔ bà bɔ nǐ fiəni dzə bəwɔm i sakaki bɔ bəh Klistus i jía nchuku wə.

5 Bəni bələ bɔ nǐ fiəni dzə bəwɔm lə akɔ num ndza wi ninshiŋ. Kiŋkaa ki bəni bà bɔ nǐ kpiyi nǐ ka fiəni dzayi dəkə bəwɔm, i tsə buku na si jía nchuku nǐ tsə.

6 Bəni bà bɔ kɔ bəh ndzɔŋni bimbum bəh bainŋni, kɔ bà bɔ bi kaŋaki di i ndza wi kpi wi ninshiŋ wələ wə. Kpi yi kɔmsini chu kaŋaki kə ŋga i bɔ fuŋ. Bɔ bi numki num bətii mfə gia bə Nyɔ bəh mbwili wə Nyɔ nǐ kaka, bɔ bəh bɔ bi numki i sakaki i tsə buku i jía nchuku wə.

Bə bi kaasi lə Satan

7 Jɔbi wə jía yələ nchuku bi tsəki, ma bə bi ka shwa yatɔkɔ Satan i juŋ yi nsəŋ wə,

8 wi bi buku dzə i nyaniki fwɔkyiki bitumi bichi biə bi kɔ i bimbu bi mbi wə binaa. Bitumi biwɔ num Gɔg bəh Magɔg. Wi bi juŋniki bɔ, bɔ sisi i tum jum. Bɔ bi ləŋki aka mishambu i kinchwɔ kimbum wə.

9 Bɔ bi buku waŋ tsə mbi wələ wichi fiəlibaŋ di bi bəni bà akɔ bə Nyɔ bəh kwili wə wi kɔ i wi shɔm. Ayakalə, gbuku bi nyə dzə i bɛiŋ wi kaasi bɔ bəchi.

10 Bə bi ka kwa ŋkpɛli wə wi nyaniki fwɔkyiki bɔ, bə lɔɔ i limi ki di bimu, biə gbuku bəh miŋkaiŋ mi gbuku fiiki yɛiŋ, i di biə nyam yi gumini yə bəh mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ kɔ. Bɔ bi numki fɛiŋ yɛiŋ ŋgəkə nchɔkɔ bəh nshi jɔbi wichi na kiŋgɔksi kɔbi.

Nsaka wi gɔksini

11 Ayaka mih ka dza yɛiŋ kiŋkii kimbum kifukuli, chu yɛiŋ mi wə wi nǐ shinum i ki wə. Ayaka bɔɔli bəh nshwaiŋ dza nyə i wi nshiŋ ka laka, bə nəki chu yɛiŋ kə bɔ i di bidɔkɔ wə.

12 Mih yɛiŋ tə bəni bəchi bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ bəmbum bəh bənchiŋ bənchiŋ, num bɔ numbɛiŋ i kiŋkii nshiŋ. Ayaka bə wɛ̂li biŋwakti, wɛli chuku kidɔkɔ num ki kiyɛli ki bəni bà bɔ kaŋaki nəni. Bɔ ka yisi i təiŋyiki bənsaka wi bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ, biəli asi kimfə ki mi nǐ kɔ a num asi bə nyaka i biŋwakti biwɔ wə.

13 Bɔkɔ yimbum yə bwili bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ yɛiŋ bɔ dzə. Ayaka kpi bəh tumi ki bəni bə kpiyini kə bwili tə bəni bà bɔ nǐ kɔ bɔ kpiyi lɔ yɛiŋ bɔ dzə. Bɔ ka təiŋyiki bənsaka bəh mi biəli gia yə wi nǐ kɔ wi fə lɔ.

14 Ayaka bə ka lɔɔ kpi bəh tumi ki bəni bəkpili i limi ki di bimu, biə gbuku fiiki yɛiŋ. Limi kələ gbuku fiiki yɛiŋ akɔ kpi yi kɔmsini.

15 Yɛli wi mi kabə num maka bə nyaka wi i kiŋwakti ki bəni bà bɔ kaŋaki nəni, yaka bə bi lɔɔ lə wi i limi kə gbuku fiiki yɛiŋ.

21

Bɔɔli wimfiaŋ bəh kuku wimfiaŋ

1 Mih dza ka yɛiŋ lɔ bɔɔli wimfiaŋ bəh kuku wimfiaŋ, kɔm bɔɔli wikpu bəh kuku wikpu nǐ kɔ num wi dza laka lɔ, kinchwɔ kimbum tə chu kəbi.

2 Mih ka yɛiŋ kwili wi bainŋni, a num Jɛlusalɛm wimfiaŋ wi buku dzə i bɛiŋ i Nyɔ ka shiki dzəki aka miŋkpaŋa wimfiaŋ wə bə lafi i tsə nya i nyuwi.

3 Ayaka mih ka wɔkɔ ja yi dzaka i kiŋkii kə bɛiŋ na bəh ŋga a, “Mbɛiŋ tsə̂iŋ, di biə Nyɔ ni nəki si num lɔ bəh bəni. Wi ni nəki bəh bɔ. Bɔ ni numki bəni bu, wi Nyɔ mwi num bəh bɔ, wi num Nyɔ wibɔ.

4 Wi ni yaŋa mindəm michi i dzákəh yibɔ wə. Ayaka bəni kɔbi i bi chu kpiyiki, gia yidɔkɔ bi num kə a bəni chuŋsiki kifwu nabə də nabə i wɔkɔki ləli bidɔkɔ, kɔm gia yə yi nǐ yisi kɔ yi tsə lɔ.”

5 Ayaka wi wə wi num i kiŋkii wə ka dzaka a, “Mbɛiŋ tsə̂iŋ, mih ni fə gia yichi i liə yi fiəni chu yimfiaŋ.” Wi chu dzaka i mih a, “Nyâka gia yələ i kiŋwakti wə, kɔm bəndzaka bələ kɔ bə ŋkɔŋ a num bà bəni kɔ i jǐəki mfi yɛiŋ wə.”

6 Wi chu fiəni dzaka i mih a, “Yi num lɔ. Akɔ mih Alfa, a num mih Ɔmega. Akɔ mih kin'yisi, a num mih Kiŋgɔksi. Mi wə kindɔŋ wɔmki wi mih ni nya lə wi bəh mwi mi dzəŋə mə mɔ nyaki nəni wi mu maka wi gɔm fiɛŋ fidɔkɔ.

7 Mi wə wi bi tumdzi, wi bi kwati biɛiŋ biələ bichi i mih. Mih bi numki Nyɔ wi, wi num waiŋ wuŋ.

8 Ayakalə, bəni bà bɔ kaŋaki kə shɔm bəh bà bɔ kɔ maka bɔ bum i Nyɔ, bəh bà bɔ fəki gia yichu bəh bà bɔ wɔɔyiki bəni bəh bà bɔ

fəki kinyɛŋ ki təkəlini bəh bà bɔ kɔ bəmfim bəh bà bɔ tsaki bənyɔ bədəkɔ bəh bəni bəchi bà bɔ nyiki ntəkə, di bibɔ bi numki num i limi ki di bimu biə gbuku bəh miŋkaiŋ mi gbuku fiiki yɛiŋ. Ayaka yələ kɔ kpi yi kəmsini."

Jɛlusalɛm wimfiaŋ

9 Ayaka chinda wi Nyɔ widəkɔ i mbaŋ wi
bəchinda bə Nyɔ bà nanitaŋ nǐ kaŋaki bilɛti
nanitaŋ num bi jikə bəh bəŋgəkə bəgɔksini
nanitaŋ bə, dza dzə dzaka i mih a, "Dzô mih
chûsi Miŋkpaŋa wimfiaŋ wə akɔ kpə Waiŋ
Jaka i wɔ."
10 Wi ka giŋ mih, mih num i Kiŋ'waka ki
Nyɔ wə, buku wi tsə i ŋkwuŋ wimbum wi
dəəŋ widəkɔ wə. Wi chusi mih bəh kwili
wi baiŋni wə akɔ Jɛlusalɛm, num wi buku
i bɛiŋ i Nyɔ wə ka shiki dzəki.
11 Wi nǐ shiki yakadəiŋ, baiŋni bi Nyɔ
baiŋ i wi wə mwayi aka tə widəkɔ wi
mwayiki bə bɔɔŋ a Jasba, baiŋ lə saksak aka
mijwɔ.
12 Kwili wiwɔ nǐ kaŋaki lə mbaiŋ wim-
bum wi ndəŋəyaka, kidzaka num i mbaiŋ
wiwɔ wə jwɔfi ntsɔ bəfa, bəchinda bə Nyɔ
jwɔfi ntsɔ bəfa num i dzaka biwɔ wə. Bə
nǐ kɔ bə nyaka biyɛli bi chwɔŋbijuŋ bi Islae
jwɔfi ntsɔ bəfa i dzaka bi mbaiŋ biwɔ wə.
13 Dzaka biələ nǐ kɔ i kimbu kə wɔŋ
bukuki yɛiŋ bitali, num i kimbu ki
dzəgwuŋ wə bitali, num i kimbu kishɛiŋ
wə bitali, num i kimbu kə wɔŋ liəki bitali.
14 Kitə ki chaka ki mbaiŋ kiwɔ nǐ kɔ jwɔfi
ntsɔ bəfa num bə nyaka biyɛli bi bwa bə
faaŋni bə Waiŋ Jaka bà jwɔfi ntsɔ bəfa i bi
wə.
15 Chinda wi Nyɔ wə wi nǐ dzakaki i mih
nǐ kaŋaki kimfəkə num mbəŋ num bə kɛiŋsi
bə chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli. Kimfəkə kiwɔ nǐ
kɔ i fəkə kwili wiwɔ bəh dzaka bi mbaiŋ bəh
bimbu bi mbaiŋ.
16 Kwili wiwɔ nǐ kɔ bimbu binaa bi num a
liŋ bichi, dəəŋ biwɔ bəh yamni biwɔ nǐ kɔ a
liŋ. Ayaka wi ka fəkə kwili wiwɔ bəh mbəŋ
wi wə, wi buku bəmay nchuku bəh giyite
(1,500). Asi wi si fəkə yamni biwɔ bəh dəəŋ
biwɔ bəh ndəŋəyaka wiwɔ wi buku a liŋ.
17 Wi fəkə tə nchumi* wi kimbu kiwɔ wi
num bəntəm mbaŋtia ntsɔ bəsɔ (36) i kifəkə
wə. Ayaka chinda wi Nyɔ wə nǐ fəkəki bəh
kimfəkə a num ki mi wiwɔm si wi fəkəki
yɛiŋ.
18 Bə nǐ maa bimbu biwɔ bəh kitəh ki kpɔ
kiləkəli kidəkɔ bə bɔɔŋ a Jasba, kwili wiwɔ
mwi num bə maa bəh chwaka ki kpɔ ki
bɔkɔli a kiki, ki baiŋ lə saksak aka mijwɔ.
19 Bə nǐ lafi chaka ki mbaiŋ kikwili kiwɔ
bəh ŋkaiŋni kitəh ki ntsuŋ kiləkəli kidəkɔ
chi chi. Ki ninshiŋ nǐ kɔ bə bɔɔŋ a Jasba,
ki kɔmsini num a Safiya, ki kiŋkɔmsi ki-
tali num a Agɛt, ki kiŋkɔmsi ki naa num a
Ɛmelal,
20 ki kiŋkɔmsi kitəh kiwɔ num a Ɔniks, ki
kiŋkɔmsi kisɔɔ num a Kanilian, ki kiŋkɔmsi
ki nanitaŋ num a Klisɔlit, ki kiŋkɔmsi ki
nyaŋ num a Bɛlil, ki kiŋkɔmsi ki bwukə
num a Təbas, ki kiŋkɔmsi ki jwɔfi num a
Klisəblɛs, ki kiŋkɔmsi ki jwɔfi ntsɔ mu num
a Jasint, ki kiŋkɔmsi ki jwɔfi ntsɔ bəfa num
a Ɛmelal.
21 Dzaka bi mbaiŋ biələ jwɔfi ntsɔ bəfa nǐ
kɔ num bə kɛiŋsi bəh kpɔ wi fukuli jwɔfi
ntsɔ bəfa, i dzaka ki mbaiŋ kimu wə num
bə nǐ kɛiŋsi bəh kpɔ wi fukuli wimu. Dzəh yi
kwili yiwɔ nǐ kɔ num bə kɛiŋsi bəh chwaka
ki kpɔ ki bɔkɔli a kiki, dzəh yiwɔ baiŋtɔli aka
mijwɔ.
22 Mih nǐ ka yɛiŋ dəkə juŋ yi fəni yi gia i
kwili wələ wə, kɔm Bah Nyɔ wə wi Kaŋaki
Ŋga Bichi bəh Waiŋ Jaka nǐ kɔ num juŋ yi
fəni yi gia fɛiŋ.
23 Ayaka kwili wiwɔ nǐ nəŋki kə wɔŋ nabə
fiəŋŋ i baiŋki fɛiŋ, kɔm baiŋni bi Nyɔ nǐ kɔ
baiŋni fɛiŋ, ayaka Waiŋ Jaka num naka ki
baiŋsini kiwɔ fɛiŋ.
24 Bitumi bichi bi nyaniki num i baiŋni bi
kwili wiwɔ wə, bəŋkuŋ bə fa kuku bi dzəki
bəh mbum bibɔ i kwili wələ wə.
25 Bə bi baŋ kə dzaka bi mbaiŋ bi kwili
wələ na i chɔkɔ bimu wə, kɔm biŋ bi lansi
ji kə fɛiŋ.
26 Bə bi dzəki bəh mbum bəh kiŋkɔkni ki
bitumi bichi i kwili wələ wə.
27 Ayakalə, fiɛŋ fiə fi kɔ fi baiŋ kə bi lansi
liə kə i kwili wələ wə. Mi wə wi fəki gia yi
gumini nabə wə wi nyiki ntəkə bi liə kə yɛiŋ.
A bi liə a bəni bà bɔ kɔ bə nyaka kiyɛli kibɔ i
kiŋwakti ki Waiŋ Jaka kə ki kɔ num bə nyaka
kiyɛli kə ki kaŋaki nɔni yɛiŋ.

* **21:17** Nabə ndəŋəyaka wiwɔ.

22

Bəkɔ yə yi nyaki nəni

1 Chinda wi Nyɔ wə chusi mih bəkɔ yə yi
nyaki nəni yi buku dzə i kiŋkii ki Nyɔ bəh
Waiŋ Jaka chɛiŋ, yi shiki yi baiŋ alə saksak
aka mijwɔ.
2 Yi nǐ shiki yakadəiŋ tsə i kintəəŋ ki dzəh
ki kwili kiwɔ wə. Kpɛiŋ wə wi nyaki nəni nǐ
kɔɔki lə i kikpa ki bəkɔ kiwɔ kichi wə. Kpɛiŋ
wələ nǐ wumki mintam ŋkaiŋni jwɔfi ntsɔ
bəfa i jia wə, wum i na winaiŋ fiəŋŋ wə.*
Dzɛŋni wi kpɛiŋ wələ nǐ kɔ tsa bə chuku mi
wichi yɛiŋ.
3 Fiɛŋ fiə Nyɔ kɔ wi faaŋ ləiŋ yɛiŋ bi lansi
numki kə i kwili wələ wə. A bi numki num
kiŋkii ki Nyɔ bəh ki Waiŋ Jaka fɛiŋ. Bəni bu
bə nɔm bi nyaki kiŋkɔksi kimbum i wi.
4 Bɔ bi yɛiŋki lə shi bi, yɛli wi bi numki
num bə nyaka i shi bibɔ chɛiŋ.
5 Biŋ bi chu ji kə fɛiŋ, bɔ bi chu nəŋ kə
baiŋni biə a nyaki naka ki baiŋsini nabə
wɔŋ, kɔm Bah Nyɔ bi numki baiŋni bibɔ.
Bɔ bi sakaki aka bəŋkuŋ jɔbi wichi kiŋgɔksi
kɔbi.

Jisəs dzəki lə i fijɔbi wə twɛsi

6 Ayaka chinda wi Nyɔ wə ka dzaka i mih
a, “Bəndzaka bələ kɔ bə ŋkɔŋ a num bà bəni
kɔ i jiəki mfi yɛiŋ. Bah wə wi kɔ Nyɔ wi
biŋ'waka bi bəni bu bə ntum, wi faaŋ chinda
wi a wi dzô fûku i bəni bu bə nɔm, gia yə yi
kaŋaki i ni dzô di i jɔbi wijuli wə.”
7 Jisəs dzakaki a, “Mbɛiŋ wôkɔli, mih
dzəki lə i jɔbi wə twɛsi.” Ndzɔŋni bimbum
kɔ bi mi wə wi jiə ntum wi Nyɔ wələ wi kɔ
bəndzaka bà bɔ kɔ i kiŋwakti kələ mə.
8 Mih Jɔn kɔ num mih nǐ wɔkɔ chu yɛiŋ gia
yələ yichi. Ayaka jɔbi wə mih nǐ wɔkɔ ka chu
yɛiŋ yi gia yakadəiŋ, ka gbɔ i gvu yi chinda
wi Nyɔ wə wi nǐ chusiki gia yiwɔ i mih, i nya
kiŋkɔksi kimbum i wi.
9 Ayakalə, wi dzaka i mih a, “Kiə wɔ ki
môm kə. Mih kɔ tə a mi wi nɔm aka wɔ
bəh bwa bə nah bà bɔ kɔ bəni bə ntum bə
Nyɔ bəh bəni bà bɔ jiəki bəndzaka bà bɔ kɔ
i kiŋwakti kələ mə. Nyâ kiŋkɔksi kimbum
num i Nyɔ.”
10 Ayaka chinda wi Nyɔ wə chu dzaka i
mih a, “Kiə wɔ ki nyûmi kə ntum wi Nyɔ
wələ wə wi kɔ bəndzaka bà bɔ kɔ i kiŋwakti
kələ mə, kɔm jɔbi wə yi bi numki si num
kɔmsi dzə lɔ.
11 Mi wə wi fəki gia yichu fôki gia yichu,
mi wə wi fəki kinyɛŋ wi baaŋ a fôki
kinyɛŋ. Mi wə wi fəki gia yindzɔŋni fôki
gia yindzɔŋni, mi wə wi baiŋŋki wi baaŋ a
bâiŋŋki.”
12 Jisɔs dzaka a, “Mbɛiŋ wôkɔli, mih dzəki
lə i jɔbi wə twɛsi. Ayaka mih dzəki bəh ŋgɔm
i gɔm mi wichi biəli kimfə ki.
13 Akɔ mih Alfa, a num mih Ɔmega. Akɔ
mih ninshiŋ, a num mih jum wə. Akɔ mih
Kin'yisi, a num mih Kiŋgɔksi.”
14 Dzɔŋni bimbum kɔ i bəni bà bɔ wɔkɔ
bəmbuŋ bəbɔ, ka bɔ liə i dzaka ki mbaiŋ wə
i liə tsə i kwili wiwɔ wə, ka bɔ bi kwati di i
dzi i kpɛiŋ wə wi nyaki nəni.
15 Bəni bà bɔ num baaŋ biŋ i dzaka ki
mbaiŋ wə kɔ bà bɔ fəki aka bíə, bəh bà bɔ
fakaki, bəh bà bɔ fəki kinyɛŋ ki təkɔlini, bəh
bà bɔ wɔɔyiki bəni, bəh bà bɔ tsaki bənyɔ
bədɔkɔ, na bəh bəni bà bɔ kɔŋki ntəkə, nyi
ntəkə.
16 “Mih Jisəs fâaŋ chinda wuŋ i mbɛiŋ
i dzaka gia yə yi tsəki i bijuŋni bi bəni bə
bumni wə. Mih kɔ Waiŋ bəh Fintəəŋ fiə
fi tumbuku i chwɔŋkijuŋ ki Ŋkuŋ Dɛbit wə,
num mih Jɔŋ wi kinchɔŋɔchɔŋɔ.”
17 Kiŋ'waka ki Nyɔ bəh Miŋkpaŋa wi Mfiaŋ
dzaka a, “Dzô!” Na ndə wə wi wɔkɔki, dzaka
tə a “Dzô!” Mi wə kindɔŋ wɔmki wi dzô, mi
wə wi nəŋki i dzə, wi dzô, kɔm wi ni kwati
lə mwi mə mɔ nyaki nəni maka wi gɔm fiɛŋ
fidɔkɔ.

Ntəfi wi gɔksini

18 Mih kiŋki mi wichi wə wi wɔkɔki ntum
wi Nyɔ wələ wə wi kɔ bəndzaka bà bɔ
bukuki i kiŋwakti kələ mə a, mi ka mɔm i
kpɛiŋsi gia i yɛiŋ wə, ma Nyɔ tə bi kpɛiŋsi
i gwu yi wə bəŋgəkə bà bə dzaka i kiŋwakti
kələ mə.
19 Mi ka mɔm i dzɔ bwili gia i bəndzaka
bà bɔ bukuki i kiŋwakti kələ mə bà akɔ ntum
wi Nyɔ, ma Nyɔ tə bi ma bee a wi kwati ŋki
kimbu i kpɛiŋ wə wi nyaki nəni bəh mbi di
i kwili wi baiŋni wə a num yə bə nyaka i
kiŋwakti kələ mə.

* **22:2** Nabə a, “...wum mintam jwɔfi ntsɔ bəfa chi chi i jia wə.”

20 Mi wə wi dzaka kɔm gia yələ dzakaki a,
“I yi ŋkɔŋ wə, mih dzəki lə i jɔbi wə twɛsi.”
Yi nûm ayaka. Bah Jisɔs, dzâ!

21 Ma Bah Jisɔs chûsi mbɛiŋ bəchi bà bɔ kɔ
bəni bə Nyɔ bəh shɔm yi yindzɔŋni. Yi nûm
ayaka.